

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

VITIS FLORIGERA

DE PALMITIBVS ELECTIS ODOREM SPIRANS SVAVITATIS: AC CÆLI VINVM SVIS PROPINANS CVLTORIBVS,

HOC EST

DISSERTATIO ET DOCTRINA MORALIS,

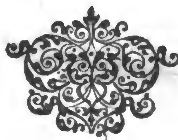
DE

FESTIS, VITA, GESTIS, SANCTORVM QVI IN ECCLESIA COLVNTVR ANNVA SOLENNITATE.

In gratiam Pastorum, & Verbi diuini Præconum, in Lectionum areolos diuisa.

Auctore R. D. IACOBO MARCHANTIO: Oppidi Couuiniensis Pastore & Decano: & in Sacra Theologia Doctore.

Vineæ florentes dederunt odorem suum. Cant. 2.

TRECIS, & Venundantur,

PARISIIS,

Apud MICHAELEM SOLY, via Iacobæâ, sub signo Phœnici.

M. DC. XLVI.

Cum Priuilegio & Approbatione.

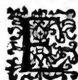

VITIS FLORIGERA

PRO FESTO S. ANDREÆ.

Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum.

LECT. I. tripartita. I. PARS. Quo Christ. S. Andream initialiter vocauerit. Ioan. 1. Luc. 1.

X Euangelico textu clarum est, S. Andream fuisse vnum ex discipulis S. Ioannis Baptistæ, ab ipsoque ad Christum transiuisse ipsius Ioannis impulsu & instructione, dum conspecto Christo de illo testimonium perhiberet coram discipulis dicens: *Ecce Agnus Dei.* Nimirum ad id venerat Ioannes, non vt sibi, sed vt Christo *pararet plebem perfectam*, discipulosque præinstitueret ad eum mittendos, sicque non sibi fructificaret, sed illi cuius erat paranymphus & præcursor, cuius vnicè gloriam adamabat, omnique studio procurabat. Fuit ergo præcursor, non solum conceptione admirabili & vita, sed etiam prædicatione & baptismo, martyrio quoque & morte, denique & ad limbum descensu; in quibus omnibus Christum antecessit, & quodammodo ei viam præparauit. Fuit quoque præcursor discipulorum quorumdam congregatione, quos in Christi instruebat notitia & fide; testimonium enim perhibuit, quia *hic est qui baptisat in Spiritu sancto*, quia hic est *Agnus*, quia hic est *qui tollit peccatum mundi*, quia hic est *Filius Dei.* Sicque illos transmisit à se ad Christum, tamquam à lucerna vmbrosa ad claram veritatis lucem, ab aurora ad Solem, à milite ad Ducem, à vexillifero ad Imperatorem, à conseruo ad Dominum, à discipulo ad supremum Preceptorem, à paranympho ad Sponsum, denique à voce ad Verbum, à lege ad Euangelium. Andreas ergo mox vbi audiuit à Ioanne *hic est Agnus & Filius Dei*, exarsit in desiderium doctrinæ & colloquij ipsius; vnde secutus est eum cum altero discipulo, qui existimatur fuisse Ioannes Euangelista, sed ex humilitate nomen suum reticuisse. Conuersus autem Iesus, & videns eos sequentes se, hilari excipit vultu, & dicit eis: *Quid quæritis?* Sciebat quid quærerent, sed eorum vult desiderium excitare & exacuere. Mox enim se auidos esse doctrinæ eius aperiunt, & discipulos profitentur, dum eum vocant *Magistrum*, & dicût: *Vbi habitas?* Quasi dicerent: Magister optamus scire vbi hospiteris, vt possimus te conuenire, nec semel dumtaxat aut in transitu, sed sæpius te audire, & moram tecum trahere, vt nostro satisfacere valeamus desiderio. Chryso. & alij.

Notant nonnulli quod hora dicatur quasi decima fuisse, vt memoria refri-cetur signi Ezechiæ dati pro aduentu Saluatoris, cum Sol regressus est decem lineis quasi decem horis. Aderat ergo ille qui tunc promittebatur, & huius au-diendi cupiditate flagrabant. Sed quam suauiter se cum illis gerat Dominus, quamque respondeat desiderio eorum benignè & gratiosè, attende ex eius ver-bis: *Venite*, inquit, *& videte*. Non recusat introducere in diuersorium suum (nec enim propriâ vsus est domo) non suspendit ambiguos, non remittit in crastinũ, cũ tamen iam Sol ad occasum tenderet, & nonnisi duæ essent horæ residuæ diei. Erat enim *hora decima*, Iudæi autem in duodecim horas partiebãtur diem, quæ breuiores erant tempore hyberno, longiores æstiuo. Nempe alia tempus habẽt sed conuersioni ad Deum omne tempus opportunum est, nec mora trahenda, aut differendum est, cum cœlestis doctrinæ impertiendæ occasio occurrit. Ideo ergo eis confestim dicit Dominus: *Venite, & videte*. Quasi dicat cum Psalmista: *Accedite & illuminamini, & facies vestra non confundentur*. Aut quasi inuitet cum Ecclesiastico: *Appropiate ad me indocti, & congregate vos in domũ disciplinæ. Quid adhuc tardatis? Animæ vestræ sitiunt vehementer*. Aut quasi pronunciet illud Sapi-entis: *Beatus qui audit me, & vigilat ad fores meas quotidie. Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet salutem à Domino*. Blandè ergo præueniuntur à Do-mino per interrogationem, qua se ad eos primò cõuertit, & dixit: *Quid quæritis?* Benignissimè excipiũtur per responsum suaue: *Venite & videte*. Sic & adimple-tur illud, quod de Sapiẽtia dicitur: *Facilè videtur ab his qui diligunt eam, & inue-nitur ab his qui quærunt illam. Præoccupat qui se concupiscunt, vt illis se prior ostendat: Dig[nos] seipsa circuit quærens, & in vijs ostendit se illis hilariter. Initium illius verissima est disciplinæ concupiscentia*. Venit ergo Andreas sic inuitatus cum alio discipulo Ioannis, & viderunt vbi maneret Iesus, eiusque fruiti sunt alloquio diuino. *Quã beatum diem duxerunt, quam beatam noctem? Quis est qui nobis dicat quæ audierunt illi à Domino? Ædificemus & nosmetipsi in corde nostro, ædificemus domum in quam ip-se veniat & doceat nos: Limen ostiorum eius exterat pes tuus, surge ad illum venire assi-duè, & erudire præceptis eius*. Si Samaritana solùm in transcursu adeo est recreata eius alloquio vt eum cum gaudio mox cuilibet de ciuitate annunciaret; quid putas factum cum *Andrea*, qui illius quo accessit diei partem, noctisque quantũ voluit cum Domino colloquendo continuauit? An non verè potuit dicere cum Psalte: *Nox illuminatio mea in delicijs meis?* Proximus fonti non potuit non hau-sisse cum gaudio vbertim aquam vitæ. quapropter subsequente die hoc gaudiũ mox effundere gestit in sinum eorum quos obuiam habuit, vt & illius gaudij consortes forent, luminisque ac gratiæ eâ nocte perceptæ. Vnde, cùm inue-nisset primùm fratrem suum *Simonem*, dixit: *Inuenimus Messiam*, siue Christum, & adduxit eum ad *Iesum*. Totus nimirum inflammatus ex Christi colloquio, to-tus gaudij plenus, thesaurum quem inuenit, nunciat fratri, vt & illius partici-pem reddat. Non enim sic est in spirituali thesauro sicut in temporali, quò enim in plures dispergitur, eò minus ad quẽque redit; at spiritualis, si pluribus communicatur augetur. Inuentio Messię, thesauri erat pretiosissimi inuentio, qui iam diu desiderabatur, quærebatur, cum suspirijs & gemitu inuocabatur ab ijs qui exspectabant redemptionem Israel. Vnde nihil preciosius *Andreas* nun-ciare poterat, quam hanc liberationem aduentare, inuento Messiã & Libera-tore. Idemque videtur potuisse dicere quod olim leprosi, qui, cum liberatam

S. Andr. circa quã horam vocatus.

Omne tempus conuersioni cõmodum

Psal. 33

Eccl. 51

Prou. 8

Sap. 6

S. Aug. in Ioan. c. 1.

Ioan. 4

Psal. 139

Ioan 1.

inuenissent Samariam ab obsidione (fugatis hostibus & castris desertis) dixerũt inuicem: *Hæc dies boni nuncij est; si tacuerimus, sceleris arguemur.* Sic non potuit S. *Andreas* fratrem suum sibi obuium non lętificare felici nuncio, & ad Christum adducere, vt frater fieret non solum sanguine, sed & spiritu; non solum carne, sed & fide; non solum naturâ, sed & gratia. Iam adplet illud quod longè postea dicit S. Ioannes in Apoc. *Spiritus & Sponsa dicunt, Veni, & qui audit, dicat, Veni. Et qui sitit, veniat; & qui vult accipiat aquam vitæ gratis* Spiritus Domini præueniens gratia sua *Andream*, dicebat ei interius, *Veni*, imò & exteriùs, *Veni & Vide.* Et Sponsa, quam iam incipiebat sibi Christus Sponsus nouus iungere, idem censebatur eius interiori auri insonare, sed & paranymphus Sponsi Ioannes ad idipsum hortabatur, vt iret ad Sponsum futurus amicus Sponsi, Discipulusque primus. Mox verò ipse obediẽs, dicit quoque fratri suo, *Veni*, & adducit eum. Et quia vterque sitiebat ad fontem vitæ, vterque venit vt hauriret & acciperet aquam vitæ gratis. Hæc est ergo prima vocatio *Andreæ*, & per illum vocatio Petri, ita vt fuerint ipsi quodãmodò ex tunc primitię Discipulorum Agni. Neque tamen tam fuisse dicenda est vocatio absoluta & perfecta, quàm præparatio ad alteram vocationem: & sequelam perfectam, quæ postea secuta est. Nam adhuc extunc non adhæserunt Christo indiuulsè, sed eius permissu ad sua rediuerunt retia & tuguria, quamuis iam eius amicitiâ & familiaritate decorari cœperint. Nec exiguæ glorię est, quod *Andreas* in illa prima vocatione primas obtinuerit, quodque fratrem suum conuerterit, & ad Christum adduxerit, Principem postmodum futurum totius cœtus Apostolici, per quem tot coruscarunt miracula, tot hominum millia sunt conuersa. Sic fratri suo *Andreæ* ex parte debet Petrus primam suam vocationem, quæ radix fuit omnium postea subsequẽtium donorum, & prærogatiuarum cœlestium. Nam cum adduxisset eum Andreas, extunc speciali intuitu respexit eum Christus, tãquam futurum fundamentum ædificij quod moliebatur. Quapropter sic dicit S. Ioannes: *Intuitus autem eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas*, quod interpretatur *Petrus.* Siue ergo hoc dixerit ei, ex tunc nomen istud imponendo, vt existimat S. August. Beda, & nonnulli alij Interpretes, siue prænunciando illud nomen postmodum imponendum, quod factum fuit in monte, dum elegit Apostolos, vbi dicitur: *Imposuit Simoni nomen Petrus.* Certũ interim est, intuitum illum Domini, quo respexit Petrum, & quo eum sic allocutus est, amoris fuisse plenum, & gratiæ prænuncium.

4 Reg. 7
Per S. Andreã S. Petrus vocatus
Apoc. 22
Ss. Petri & Andr. primitię vocationis Christi.
Marc 3
Luc 6

ALtera vocatio ad perfectam sequelam, discipulatum, & adhæsionem firmissimam, fuit illa, de qua in præsenti Euangelio, quando scilicet Iesus ambulans circa mare vidit hos duos fratres mittentes retia, & dixit eis: *Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominũ.* Tũc enim *relictis retibus & patre secuti sunt eum.* In qua quidẽ vocatione & sequela plurima occurrũt cõsideratione digna.

Primo quidem, quid est quod Dominus sublimis sapientiæ discipulos congregaturus, qui in vniuersum orbem doctrinæ copiam postmodum refusuri erant, ad mare procedit? Cur non potius ad Gymnasia Sapientũ accedit, & ad Academias eruditorum, vt inde seligeret ingenia politissima? An talia deerãt Athenis vbi nominatissimum Philosophiæ erat Lycæum? An non Romæ diligentissimè erat collectum, quicquid alibi fuerat institutum? Cur Romanam ergo fastidit eloquentiam, adeo aptam Orbis conuersioni ad quidlibet persuadendum? Cur

2. Pars. De vocatione S. Andreæ ad Apostolatũ.
Cur Christus suos vocaturus ad mare iuerit.

non adit Academiam Palestinæ, nomine Cariatsepher, id est *Vrbs litterarum.*
iosue 15 Cur non Theman, quæ fuit Academia Idumeæ: aut Thecuam, quæ erat Aca-
2 reg 14 demia Chananeæ, ideoque vocatur *Mater in Israel.* Cur non Memphim, aut Heliopolim, aut Alexandriam, quæ erant Academiæ Ægypti; Sed si extraneos respuit discipulos, cur saltem Hierosolymam non ingreditur veræ sapientiæ cultum profitentem in Gymnasijs suis, vbi tot legis Doctores famosi cōsidebant? Verùm hos omnes tumidos despexit, & humiles respexit; quia licet omnes isti in Academijs eruditi sapientiam venditarent, à vera sapientia longè aberant. Vnde de illis dicitur: *Dereliquerunt fontem sapientiæ, & viam disciplinæ ignorauerunt,*
Baruc. 3 *neque intellexerunt semitas eius, neque filij eorum susceperunt eam: à facie eorum longè facta est, non est audita in terra Chanaam, neque visa est in Theman Filij quoque Agar, qui exquirunt prudentiam quæ de terra est, viam sapientiæ nescierunt. Non hos elegit Dominus.* Ambulat ergo circa mare, vt ibi piscatores, humiles, pauperes,
R. 1 Vt humiles eligat. illiteratos, rudes, ignobiles & obscuros eligat, totius orbis futuros Doctores. Quid ita? Vt ostenderet se mundum conuertere non sapiētia hominum, aut potentia, sed sua virtute & gratia? sicque hac ratione vult confundere fortitudinē arrogantem, sapientiam subtilem, nobilitatem mundi tumidam, per ignorantiam, simplicitatem, debilitatem. Cur Sāson confudit Philisteos per asini mādibulam, cum potuisset alia arma eligere, quibus de illis triumpharet? Vt victo-
iudic. 15 ria non tam instrumento, ad bellum parum apto, quam fortitudini bellantis adscriberetur. Similiter dicendum Christum mūdum sibi subijcientem illiteratos & impotentes elegisse, vt non haberent ipsi vnde gloriarentur; mundus autem haberet vnde confunderetur.

Hæc est ratio ipsius Apostoli dicentis: *Infirma mundi elegit Deus, vt confundat for-*
1 Cor. 1. *tia, vt non glorietur omnis caro.* Hanc eandem rationem frequenter inculcant SS. Patres, inter quos S. Augustinus serm. 59. de verbis Domini, sic ait: *Sciebat si eligeret Senatorem, diceret Senator, dignitas mea electa est. Si diuitem, diceret, opulentia mea; si Regem, potestas mea; si Oratorem aut Philosophum, eloquentia & sapientia mea electa est. Dicit ergo Dominus: Relinquantur superbi isti, multum tument. Veni tu pauper, nihil habes, nihil nosti, sequere me, tam largo fonti vas inane admouendum est.* Vides quomodo nihil hic habeat homo vnde glorietur, sed diuinæ debeat adscribere virtuti, quicquid in opere salutis per Apostolos electos peractum est? Propterea subdit: *Dimisit retia piscator, accepit gratiam, & factus est diuinus Orator. Leguntur nunc verba piscatorum, & subduntur colla Oratorum.* Et alibi rursus eadem de re sic loquitur. *Volens Christus arrogantiam superborum frangere, non quæsiuit per Oratorem piscatorem, sed de piscatore lucratus est Imperatorem.*

Christ' piscatus piscatores. Cœleste ergo fuit consilium non eligere sapientes, aut diuites, aut nobiles, ne traduxisse prudentia, ne redemisse diuitijs, ne potentię nobilitatisque auctoritate aliquos ad suam gratiā traxisse videretur, vt loquitur S. *Amb. l. 5. in Luc.*

Itaque Dominus ambulat circa mare, vt piscatores ipsos suis ipse retibus ad se trahat. O rete potēs verbū istud: *Venite post me!* Trahit verò eos, vt & per eos alios postmodum expiscari valeat. *Faciam,* inquit, *vos fieri piscatores.* Quasi dicat. Ego ipse id muneris vobis dare possum, idque exequi possum per vos quod ad spiritualē piscationē opus fuerit. Ne quæratis quomodo fieri possit, vt vos simplices & idiotæ, homines sæculo & peccatis immersos piscari, & ad salutem attrahere valeatis: ego ipse id faciam, ego eligo vos, ego omnia ita dirigam, vt efficiatis,

id vobis solum curæ sit, vt me sequamini & obsequentes sitis. Offerte promptam voluntatem, supplebo omnia in vobis: *Ego enim vos elegi vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat.* Ego vos elegi, vt laxetis retia vestra in capturam non sine fructu eximio. Quapropter de his piscatoribus eleganter dicit S. Ambrosius: *Vide quid piscator ipse profecerit. Dum in mari lucrum suum quærit, vitam inuenit omnium. Lembum deseruit, Deum repetit. Scalmum reliquit, verbum inuenit. Lina laxauit, fidem vinxit. Plicauit retia, homines eleuauit. Mare spreuit, cælum acquisiuit. Hic ergo piscator dum ipse turbato agitatur salo, mobili mentes statione nutantes fundauit in petra.* Hæc ille, l. 3. de Virg. Ioan 15.

Rursus, ideò ambulauit Dominus circa mare, vt sicut è mari ascendunt nubes pluuiâ terram aridam irrigantes & fœcundantes; ita & ipse mysticas illas nubes è mari vocauit & eduxit, de quibus illud: *Qui sunt isti, qui vt nubes volant?* Apostoli enim nubes volantes dicuntur, quia imbrem doctrinæ & gratiæ circumtulerunt ad irriganda corda arida, *Pluuiam voluntariam quam segregarat Deus hæreditati suæ.* Quasi nubes fœcundæ pluebant verbis, coruscabant miraculis, ad cœlum volabant eleuatione mentis, & modò in vnam, modò in alteram terram ferebantur, prout spiritus directio impellebat. *Educens nubes ab extremo terræ fulgura in pluuiam fecit*, inquit Psaltes, quod etiam de Apostolis verum est. Eduxit enim eos Dominus de humilitatis humo, & de mari huius sæculi, vt spiritu suo huc illuc eos impelleret. Et sicut nubium vox est tonitru, sic & illorum vox instar tonitrui, fuit Euangelicæ prædicationis vox efficacissima. Hac improbos percellebant, & quasi fulmine fulguriente, eos cœlestis lucis coruscatione perstringebant, intimos mentis & cordis recessus penetrantes. Adde, quod sicut nubes in Scriptura dicuntur, *Currus Dei gloriosus*, ita & hæ nubes rectè Currus Dei titulo insigniuntur, quandoquidem eius nomen & gloriam, eius maiestatem & magnificentiam toto inuexerint orbe, ita vt de illis verum iterum sit illud Psalmi: *Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, date gloriam Deo super Israël, magnificentia & virtus eius in nubibus.*

℣. II. Vt mysticas nubes è mari vocaret. Isai. 60. Psal. 67. Psal 134. Psal. 67.

Denique Dominus Apostolos vocaturus ambulabat cirqua aquas, vt sicut olim initio sæculi fundaturus Orbem, spiritus eius ferebatur super aquas, ita & modò Orbem nouum institurus, vel veterem reformaturus, spiritus eius feratur super aquas, tum vt insiliat in Piscatores, & efficiat huius noui Orbis secum Fundatores, tum vt ipsis iam aquis incubet, quæ generare debent nouos homines. Atque etiam sicut olim Moysen eduxit ex aquis, vt populi sui Ducem postmodũ eum constitueret (hinc enim dictus est *Moyses*, quia de aqua sublatus) sic & primos Duces populi sui noui ex aquis sustulit, vt postmodum educerent eum de Ægypto & potestate dæmonis. Non ergo sine mysterio Dominus circa mare obambulat, non sine mysterio de mari & piscatione nouos euocat Piscatores, sicut olim *de post fœtantes* Dauidem eduxit Pastorem, qui pasceret gregem suum, & de stiua ac aratro eduxit *Elisæum* in agro suo araturum, postquam Eliæ tetigisset pallium. Et de sycomoro fructus vellentem euocauit Amos armentarium, & vnxit Prophetam, & Ducem, qui stimularet boues strenuos in agro suo laborantes vel torpidos excitaret, fructusque, alios carperet. O igitur magna Domini prouidentia & potentia, in varia hominum vocatione consideranda & adoranda.

℣. III. Vt spiritus eius feratur super aquas &c. Exod. 2. Psal. 77. 3. Reg. 19. Amos 7.

Secundò considerandum est in vocatione *Andreæ & Petri*, quod Dominus fratres duos vocarit, & postmodum alios adhuc duos *Iacobum* & *Ioannem*. Nempe

Cur 2. fratres christ. vocarit

sicut olim ex Ægyptiaca seruitute volens populum suum educere, vocauit fratres *Moysen* & *Aaron*, tamquam Duces; sic dum vult Ecclesiam suam è captiuitate peccati educere, fratres accersiuit tamquam Duces. Simul etiam per hoc
℣. i. docet eos qui populum Christianum ducere debent, fratres esse debere, dile-
℣. ii. ctione & pace, concordiâ gratiæ, & doctrinæ vnitate; vt idipsum sentiant & dicant, eiusdem spiritus participes effecti Sicut enim olim Moysen eligēs, ac post-
Num. 11 modum septuaginta sub eo Iudices populi, eiusdem eos fecit spiritus participes, auferens de spiritu Moysi, & tradens eis, vt sustentarent onus populi cum illo. Ita suos Discipulos & Apostolos Christus eodem spiritu repleuit, vt gubernarent Ecclesiam spiritus & doctrinæ concordiâ atque vnione, fraternaque dile-
℣. iii. ctione. Voluit quoque duorum paria fratrum ad discipulatum vocando adumbrare, quod omnes Christiani, tanquam Christi discipuli, fraternitatem debeant colere, in qua fundauit Christianissimum Apostolatum, Ecclesiam. Hęc est interpretatio SS. Patrum, inter quos sic loquitur Ven. Beda: *Cum Christus carnis fratres elegit, ostendit quod qui discipulatui eius volumus adhærere, fratres esse debemus, non carne sed spiritu: non genealogiâ, sed charitate, quia vnum Patrem habemus Deum, & mater nostra Ecclesia est.* Audi & *Chrysost. in oper. imperf. hom 7.* vbi sic inquit: Sicut in ædificio lapis ad lapidem cæmento constringitur, sic in ædificio Ecclesiæ Christianus ad Christianum charitate connectitur. Ideo super fraternitatem charitatis Ecclesiæ composuit fundamenta, vt radicibus charitatis exuberans quasi humor ascendat in ramos. Et hoc super amorem naturalem, vt non solum per gratiam, sed etiam per naturā ipse amor firmior habeatur. Sic enim fecit Deus in veteri Testamento, ædificaturus populum per legem, supra Moysen & Aaron fratres posuit ædificationis initium. Quoniam autem abundantior gratia erat futura noui Testamenti quàm veteris; ideo popu-
S. Andr. lum illum ædificauit secundum vnam fraternitatem, hunc autem secundum du-
obedientia in vocatione Christi. as. Hæc ipse. Quam eandem rationem affert *S. Thom. in Math. c. 4.*

Tertiò, consideratione digna est post hanc vocationem Andreæ prompta obedientia. Vnde dicitur: *Illi autem statim relictis retibus & patre secuti sunt eum.* Mar-
Matth. 4 cus habet: *Relicto patre Zebedæo in naui cum mercenarijs secuti sunt eum.* Nempe
Marc. 1. non mercenario affectu, sed promptâ obedientia & affectu Dominum iam nouum Patrem secuti sunt solo verbo inuitantem, nec mercedis vllam mentionem facientem. Secuti ergo sunt, non tam pedum incessu, quam obedientia & affectu: nec vllam inter posuere moram, aut excusationem, sed mox reliquerunt retia omnia. Non solum nauis retia quibus lucrum captabant, sed etiam retia omnia quibus poterant retineri, hoc est omnem affectum, siue ad patrem, siue ad domum propriam, siue ad quælibet alia caduca, quæ sunt retia multos irretientia, ne ad Christū liberè conuolēt, & illi firmiter adhæreāt. Sanè de nonnullis in Euangelio fit mentio, vocatis ad sequelam Domini, sed rete inuenientibus, ideoque tergiuersantibus, aut dilationem expetentibus. Sic dicit quidam vocatus à Domino: *Dimitte me primùm ire & sepelire patrem meum.* Hoc erat rete; quod vt disrumperet, respondit Dominus: *Dimitte mortuos sepelire mortuos*
Matt. 8. *suos.* Sic & alius inuenit rete inuoluens pedes suos, qui dicit: *Sequar te Domine, sed permitte mihi primum renunciare his qui domi sunt.* Hoc quoque rete vt dissol-
Luc 9. ueret Christus, dixit: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei.* Denique, ille quoque rete infelix inuenit, nec

disrupit, qui postquam audiuit à Domino: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me*, abijt tristis, nec secutus est. Nempe rete fallax diuitiarum cor eius continuò inuoluebat, nec ei libertatem dabat protinus conuolandi ad Dominum vocantem. Non sic in S. *Andrea*, qui perfectè obedientiæ formam mox adimpleuit, & nobis tradidit imitandam? vt cum a Domino vocatione interiore, vel ad vitæ emendationem, vel ad maiorem perfectionem vocamur, non obsurdescamus, nec differamus, sed incunctanter obediamus, properantes *instar fulguris coruscantis, scientes quia nescit tarda molimina Spiritus S. gratia*, quodque vocē Deus coruinā odit, quæ *Cras cras* insonat, & gemitum columbinum adamat maturatum. Illicò igitur vocatus *Andreas*, potuit illud Iobi obediendo dicere: *Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodiuit, & non declinaui ex ea.* Mat. 19. Ezech. S. Ambr Iob. 23.

III. PARS De vocatione S. Andreæ ad crucē

TErtia vocatio S. *Andreæ* fuit non solum ad familiaritatem, aut notitiam Christi, aut ad eius sequelam & Apostolatum, sed etiam ad martyrium, siue ad mortem sibi similem; per crucem scilicet, ad quam etiam vocauit Petrum fratrem Andreæ. Vnde de Andrea & Petro, eorūque prærogatiuis agens B. P. Damiani ser. 1. de S. Andrea sic præclarè eloquitur: *Cum diuina dispensatio Petrum & Andream consummare per crucis supplicium voluit, inter cæteros Apostolos conspicuos eos fecit. Crux enim, quæ Regem præmisit ad ceptrum, eadem virumque militem euexit ad præmium. O beata germanitas, quam sicut mundo vna consanguinitas edidit, sic eadem triumphalis mors victores ad astra transmisit; & quos in hac vita vnius generis protulit natura consortes, in illam beatitudinem æternam crux parturiuit æquales! Eiusdem nobilitatis in terra, eandem prosapiæ celsitudinem sortiuntur in cælo. Qui enim hic sunt filij Ioannis, illic sunt filij crucis*. Hæc ille.

Hanc vocationem ad martyrium crucis etiam insinuatam fuisse à Domino his verbis: *Venite post me*, nonnulli interpretes autumant. Nam & cum Petro post resurrectionem Dominus dixit. *Tu me sequere*, illis verbis significauit qua morte esset moriturus, quodque ad crucem Dominum esset secuturus. Idipsum ergo potest emphaticè intelligi in illis verbis ad Petrū & Andream directis: *Venite post me*. Non solum scilicet ad Apostolatum, sed etiam ad crucis martyrium inuitare eos censendus est, quos sui imitatores & perfectos sectatores tam in vita, quàm in morte voluit esse; quandoquidem eos vocarit, & dedicarit Patri tamquam primitias, prima hac electione & vocatione eos alijs præferens. Itaque vestigia Christi secuti sunt perfectè, hoc est non solùm eius humilitatem, mansuetudinem, charitatem, patientiam in laboribus, sed etiam obedientiam vsque ad mortem, mortem autem crucis. Christus crucifixus fuit capite inclinato versus terram, respiciens illam pro qua moriebatur, quamque impiatam olim sanguine Abelis innocentis iam expiabat proprio suo cruore, vt vocem vlterius non exereret Abelis ad Deum pro vindicta clamantis. Respiciebat quoque Caluariam Adæ suis ibi substratam pedibus, in eoque loco sepultam & infossam, vt tradunt SS. Patres, Petrus autem crucifixus fuit inuerso modo, vt respiceret cœlū, cuius claues sibi commissæ erāt, & ad quod iam iam ei inter parabatur rectum & securum. Andreas vero crucifigitur transuersus; partim vt respiciat Christū tanquā Redēptorem suum & primū Ducem: partim vt respiciat Petrum tamquam sub Christo Apostolorum Coriphæum. Siue, vt quidam ex antiquis loquitur, *vt manum dextrā porrigeret ad Christū petens auxiliū ascēdendi in cœlū.* Ioan. 21. Cur S. Andreas trāsuersus crucifixus.

finistram ad Petrum, petens aperiri sibi eius claue regnum cælorum.

Quia ergo Andreæ dictum erat à Domino, *Veni post me*, ideo ei tantus adhæsit amor crucis, in qua debebat hæc sequela Christi perfecta manifestari & consummationem accipere. Quapropter licet populus concurrens inclamaret: *Innocens eius sanguis sine causa damnatur*, velletque eum eripere, rogauit obnixè ne istud crucis martyrium impedirent. Immò & cùm Ægæas Proconsul clamore populi impulsus eum de cruce deponi iuberet, dicebat: *Iam Regem meum video, cuius vestigia sequi debeo? hunc adoro, huius conspectui præsens assisto.* Tunc quoque ad Dominum conuersus cum lachrymis rogabat: *Tu me Christe suscipe, neque famulum tuum propter te in cruce pendentem solui permitte, vt te perfectè sequi valeat, & post te venire.* Cumque lictor brachia eius contingeret, vt è cruce solueret, mox brachium lictoris exarescens torpidum & inutile redditum est. Denique cœleste lumen mirum splendorem circumfudit, ita vt nullus astantium Apostolum in cruce posset intueri, dimidiamque circiter post horam abeunte splendore illo, spiritū in cruce reddidit suum, secutus mox Redēptorē ad gloriā.

Amauit itaque S. *Andræas* crucem magis quàm vllus procus vnquam adamasse legatur suam amasiam. Illam sibi paratam, quanto affectu, quā ardenter, quantis verborum blandicijs, quanta cordis teneritudine amplectitur, exosculatur, salutat? quot elogijs deprædicat? *O bona Crux, quæ decorem ex membris Domini suscepisti, diu desiderata, sollicitè amata sine intermissione quæsita, & aliquando cupienti animo præparata, accipe me ab hominibus, & redde me Magistro meo, vt per te me recipiat, qui per te me redemit.* Quæ verba considerans S. Bernardus, è corde ipsius tamquam è fornace exæstuante exsilientia, sic ait: *Fratres mei ignis vibrans est, non lingua loquens; & si lingua est ignea planè est carbones sunt verba eius, & ignis, quem de excelso misit Christus in ossibus eius.* Amor certè crucis adeo tenax, adeo feruens, adeo inseparabilis & insuperabilis in S. Andrea fuit, vt videatur in hoc quadam ratione superasse fratrem suum Petrum, cui cùm Christus Dominus mortem per crucis patibulum prænunciaret, dixit: *Cùm esses iunior, cingebas te, & ambulabas quo volebas. Cùm autem senueris, alius cinget te, & ducet, quo tu non vis.* Quid est, *quò tu non vis?* Nempe voluntas sensitiuæ partis quadam resistentia difficultatem expertura erat in Petro, quamuis & eam rationalis pars erat fortiter superatura. At de S. Andrea quomodo dicere possumus: *Ducet te alius, quò tu non vis*, cùm ipse maximo cum gaudio ad crucem procedat tamquā ad thalamum optatissimum, in quo cum Christo quietem sit reperturus & vitā? Equidem & Christus in cruce inuenit amaritudinem, vnde angitur & orat calicem transferri; Andreas verò ibi inuenit suauitatem, inuenit lætitiam, inuenit vnctionem. Quid ita? Quia Christus ideo in crucem est actus, vt inueniens ibi mortem amaram, efficeret eam *lignum vitæ omnibus apprehendentibus eam cum amore.* Bibens ergo calicem passionis, abstulit quicquid erat amaritudinis, & inde transtulit in eos qui verè discipuli sui forent, vt audacter illi biberent hūc calicem salutaris, nomen Domini inuocando. Hoc attendens S. Bernardus de melliflua cruce sic melliflè loquitur: *Certè & Crux speciosa est, & Crux amari potest, & Crux habet exultationem. Ita est fratres, si fuerit qui colligat, semper lignum Crucis vitam germinat, fructificat iucunditatem, oleum lætitiæ stillat, balsamum sudat spiritualium charismatum Non est siluestris arbor, lignum est vitæ apprehendentibus illam, arbor fructifera, arbor salutifera est, alio qui quomodo Dominicam occuparet terram?*

Ardēs amor crucis in S. And.

Bern. ser des. And

Ioan. 21.

Hæc

Hęc S, Bern. ser de S. Andrea.

Denique concludendo dicamus quod S. Andreas crucem adamarit, tamquam Magistri sui (suamque post ipsum) cathedram sublimis sapientiæ, Neque enim ei satis fuit orbem peragrando salutaris doctrinæ monita dedisse, pro cõuersatione animarum maximos subeundo labores, sed etiam in cruce nõ cessauit à prædicatione, ita vt vere potuerit dicere illud: *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, sed contra dicentem mihi.* Neque solùm tribus horis in cruce monita dedit, sicut Christus Dominus septem sua mystica edens verba tanquã sigilla postrema libri Agni; sed biduo pendens continuò verba vitę promebat astantibus. Multosque ex ea cathedra conuertisse haud dubium esse potest; quandoquidem multi inclamarent: *Innocens eius sanguis sine causa damnatur.* Et quia multi conuertebantur eius verbis, ideo voluit eum Ægeas de cruce deponere nec tamen id cœlitus est permissum. Hic ergo patet, quã verũ sit illud S. Chrysostomi: *Doctorem si vinxeris, doctrinam vincire non vales; lingua, non manu seritur verbum, quod nullis subiacet vinculis*, directè Paulo *Verbum Dei non est alligatum*, cùm ipse alligatus & vinctus detineretur. Prædicauit ergo Andreas in cathedra crucis vsque ad vltimum spiritum, in qua re mirè eius eluxit zelus & ardens charitas. Quando enim quispiam graui aliquo dolore conficitur, vix loqui potest, quantus vero dolor est in homine cruci affixo? Sed eo non obstante Andreas, cum solam linguam liberam haberet, omnibus membris vinctus & excruciatus, illam in salutem proximi impendere non desijt, quamdiu halitus superfuit. Sic de ipso dicere possumus, quod S. Aug. ser. de S. Cypr. *Vicina corporis morte, non moriebatur in animo Pastoris vigilantia pastoralis, & cura tuendi gregis. Non excutiebat ab animo diligentiam fidelissimi dispensatoris manus cruenti carnificis. Ita se Martyrem cogitabat, vt esse non obliuisceretur Episcopum. Amabat quippe eum, qui Petro dixerat: Amas me? Pasce oues meas. Pascebat oues eius, pro quibus sanguinem fundere illum imitans properabat.* Neque verò desijt moriens è cruce Andreas prædicare, quandoquidẽ adhuc modò, dum eum pendentem cernimus: censeatur cordi nostro inserere verbum vitæ, cupiẽs nos crucis amatores efficere, docensque quod in Christo & eius amore ad extremum vsque spiritum oporteat nos perseuerare, crucemque nostram tollere & Christum sequi crucifixum.

Crux S. Andr. ea thedra doctrinę eius.

Rom.

1. Tim. 2

FAc, Domine, vt audiamus vocem tuam inuitantem nos cum S. Andrea ad notitiam & familiaritatem tuam, sicque ingrediamur audi domum tuam, à te instruendi & docendi, & sciamus vbi pascas, vbi cubes in æternitatis meridie, nec oberrantes vagari nos contingat, & abire post vestigia hœdorum fœtentiũ. Voca quoque nos ad perfectam sequelam, disruptis omnibus rebus inuoluẽtibus, & à perfecto amore tui ac vestigijs quæ pressisti, nos retardãtibus. Dic nobis, *Venite post me*, & da manum, vt veniamus; trahe nos post te, vt curramus in odorem vnguentorum tuorũ, vt perfectè insistamus vestigijs humilitatis tuę, charitatis, patientię, sanctimoniæ. Tandemque effice, vt possimus illud Apostoli dicere: *Christo confixus sum cruci*, & cũ eodẽ pronunciare: *Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.* Ibi ipsum & te audiamus tamquam è cathedra continuò nos docentem in finem vsque sæculi; ibi enim non solùm cubas, sed & pascis in meridie, in amoris scilicet ęstu & feruore; & cupis ibidem nos viuere & mori saltem desiderio & meditatione. Hoc ergo nobis concede, Apostoli tui tecum crucifixi imitatione & intercessione.

Conclu. sio.

Galat. 2

Galat. 6

IN FESTO CONCEPT. B. M. V.

Lect. i. tij partic. ea.

Fundatur exultatione vniuersæ terræ Ciuitas Regis Magni, Psal. 47.

I. Pars De B. M. Virg. Ciuitate Regis Magni.

CIuitas Ierusalē in sacris Literis, *Ciuitas Dei* &, *Ciuitas Regis Magni*, solet nominari, quia ab ipso Deo electa fuit tamquam Regalis & Sacerdotalis Ciuitas, in qua habitationem voluit figere, & Templum suum habere; varijsque illam priuilegijs adornauit. Vnde Iudæi cōfidentes & gloriantes in hoc Tēplo & habitatione Dei, solebant dicere, *Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini*. Quasi dicerent: Non sinet nos Deus vastari ab hostibus, quia Templum & habitatio eius specialis apud nos est. Quibus respondet Dominus: *Si benè direxeritis vias vestras & studia vestra, habitabo vobiscum in loco isto*. (Ierem. 7) Quasi dicat: Nolo vos nimiùm confidere in hoc, quod Ciuitas vestra Ciuitas Dei sit, & Templum eius habitatio Dei, & cæremonijs externis ibi colatur Deus; sed simul videte vt Deo dignos vos exhibeatis purâ vitâ & scelerum expiatione & tunc Ciuitatem meam agnoscam, & Templum meum protegam, vosque ipsos. Vltra Ciuitatem *Ierusalem*, quæ Regia & Sacerdotalis erat, tria significari solent in sensu mystico per Ciuitatem Dei, siue Ciuitatem Regis Magni.

1 Ciuitas Regis M. est Ecclesia militans.

Primò significari solet Ecclesia Dei, quę ex varijs nationibus, linguis, populis, in vnum collecta, velut ciuitatē constituit, in qua vnio & cōformitas est morū & animorum, consensus eiusdem fidei & spei, colligatio charitatis & amoris. Sic initio eorum qui ad fidem conuertebantur, erat cor vnum & anima vna diuersarum licet forent nationum & conditionvm Dei ergo Ciuitas est Ecclesia, & Ciuitas Regis Magni, quia ibi Deus regnat per gratiā & dona spiritualia, & ibi specialiter dominatur tamquā super populo à se electo. Hæc est illa *Ierusalem, quæ ędificatur vt Ciuitas, cuius participatio in idipsum*. (Psal. 121.) Quia sicut qui eiusdē sunt ciuitatis, habent communicationem in ijsdem priuilegijs, siluis, pascuis, fluminibus, foro, plateis, propter colligationem quandam in eadem societate pollitica: Ita Ecclesia, Ciuitas Dei, omnes suos ciues facit participes spiritualiū bonorum, quę Christus Rex Magnus in ea posuit. Communicant enim in sanguine redemptionis, in donis gratiæ, in Sacramentis fidei, in verbo Dei, in promissis Euangelij, in pascuis doctrinæ, in fluminibus vitę, in fontibus Saluatoris Omnia hæc bona eis sunt communia, tamquam Ciuitatis Dei priuilegia.

2. Ecclesia triūphans.

Secundò, per Ciuitatem Dei & Regis Magni, designari solet Ecclesia triumphans in cœlis, ex Angelis sanctis & animabus beatis ordinatissima. Est enim coadunata ex varijs ordinibus & choris tam hominum quàm Angelorum. Habet Senatores suos Apostolos; Habet & Milites ac Duces Martyres trophæa referentes. Habet Confessores, habet & Coniuges & Virgines. Nosque qui iam adhuc peregrinamur in terris, sumus illius conscripti ciues; *Non enim habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus*. Ad illam Ciuitatem adspiramus vbi nulla dissensio, nulla turbatio, nullus hostis. Vnde etiam *Ierusalem* speciali-

ter nominatur, quia ibi plena est *Visio pacis.*

Tertiò, Beatissima Virgo *Ciuitas Dei* dicitur, & *Ciuitas Regis Magni*, quia Deus volens ordiri negocium salutis nostræ, & inter nos conuersari, in Virgine sedem sibi elegit & habitationem. In illa etenim nouem mensibus habitauit, & per dona gratiæ & gloriæ in æternum habitabit. Multiplici ergo ratione Deipara gerit titulum *Ciuitatis Regis Magni.* 3 B.M.V Ciuitas Regis M.

Prima ratio est, quia eam sibi specialiter ædificauit, specialiterque suam fecit. Potentates huius sæculi, dum aliquam specialiter Vrbem vel Arcem ædificant, nomen suum illi tribuunt, Arma & insignia sua, effigiemque imprimunt in ea. Sic ab Alexandro Alexandria nomen sumpsit, à Romulo Roma, ab Antiocho Antiochia, à Cōstātino Cōstantinopolis, à Philippo Philippopolis, à Carolo Carolopolis. Non absimiliter Deus, postquam Virginem sibi ex ædificauit tamquā Ciuitatem Regis Magni, seipsum in ea insculpsit, suamque cū insignijs effigiem ei impressit, in ea sese incarnās, naturamque humanam ex ea assumens, vt qui secundùm diuinam naturam erat *Splendor & Imago Patris, Figuraque substantiæ eius*, secundùm naturam humanam fieret *Splendor & Imago Matris in similit. dinem hominum factus.* O ergo admiranda Ciuitas Regis Magni, eius effigie decorata, quando *eam fundauit ipse Altissimus*, eamque sua vicissim effigie condecorans, quando *Homo natus est in ea!* 1. Heb. 1. Psal. 86. 2.

Secunda ratio, cur *Ciuitas Dei* specialiter intituletur, est, quia singulariter ab eo fuit electa, vt in ipsa tractaretur inclyta illa pax inter hominem & Deum, inter hominem & Angelum, inter hominem & cœlum. Erat enim illud clausum homini tamquam hosti: in cuius rei figura Angelus velut hominis aduersarius gladium flammeum tenebat ad ianuam Paradisi, vt ab eius ingressu hominem arceret. *Verè gloriosa dicta sunt de te, Ciuitatis Dei!* Non enim solum ædificauit te, vel Arma & insignia sua in te posuit Filius Dei, sed etiam *fecit in te magna qui potens est*, dum vnionem illam effecit, qua humanitas diuinitati iuncta fuit, per quā & pax facta est in cœlo & in terra, & *Rex pacificus magnificatus est super omnes Reges vniuersæ terræ.* Rex (inquam) ille, *cuius vultum desiderat vniuersa terra.* Verè hic possumus dicere, ratione huius pacis adeo necessariæ, adeo desideratæ: *Magnus Dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri*, dum paruus factus est & amabilis nimis, illum assumens *sanguinem, per quem pacificauit, quæ in terra sunt & in cœlis.* Psal. 86. Luc. 1. Psal. 47. Coloss. 1.

Tertia ratio, ob quam Virgo Deipara singulariter vocetur *Ciuitas Dei*, siue *Ciuitas Regis Magni*, est, quia semper illam Rex ille Magnus ab omni incursu hostis specialissimè protexit, vt æternùm Ciuitas hæc agnosceretur sua quæ nunquā fuisset aliena. Quapropter de ea rectissimè dicimus illud: *Non ingredietur vrbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio. Protegamque vrbem hanc, & saluabo eam propter me, & propter Dauid seruum meum.* Hoc equidem de Sennacherib dicitur, qui cum confusione coactus est redire per eandem viam, qua venerat, quasi circulo iniecto in nares & fræno in os circumductus, nullo nocumento illato ciuitati Ierusalem. At mysticè quàm pulchrè id verificatur in Virgine Deipara, quam nec gladio peccati actualis de propinquo, nec sagittâ peccati originalis de longinquo attingere potuit, aut lædere eius hostis Diabolus? Ipsa tamquam Ciuitas Dei erat electa & dilecta, ideo fuit ordinatissima, & ordinem à Deo ea in constitutum nulla 3. 4 Reg. 19

IN FESTO CONCEPT. B.M.V.

Lect. ii. tripartita.

Fundatur exultatione vniuersæ terræ Ciuitas Regis Magni, Psal. 47.

I. Pars De B.M. Virg. Ciuitate Regis Magni.

CIuitas Ierusalē in sacris Literis, *Ciuitas Dei* &, *Ciuitas Regis Magni*, solet nominari, quia ab ipso Deo electa fuit tamquam Regalis & Sacerdotalis Ciuitas, in qua habitationem voluit figere, & Templum suum habere; varijsque illam priuilegijs adornauit. Vnde Iudæi cōfidentes & gloriantes in hoc Tēplo & habitatione Dei, solebant dicere, *Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini.* Quasi dicerent: Non sinet nos Deus vastari ab hostibus, quia Templum & habitatio eius specialis apud nos est. Quibus respondet Dominus: *Si benè direxeritis vias vestras & studia vestra, habitabo vobiscum in loco isto* Quasi dicat: Nolo vos nimiùm confidere in hoc, quod Ciuitas vestra Ciuitas Dei sit, & Templum eius habitatio Dei, & cæremonijs externis ibi colatur Deus; sed simul videte vt Deo dignos vos exhibeatis purâ vitâ & scelerum expiatione & tunc Ciuitatem meam agnoscam, & Templum meum protegam, vosque ipsos. Vltra Ciuitatem *Ierusalem*, quæ Regia & Sacerdotalis erat, tria significari solent in sensu mystico per Ciuitatem Dei, siue Ciuitatem Regis Magni. (Ierem. 7)

1 Ciuitas Regis M. est Ecclesia militans. *Primò* significari solet Ecclesia Dei, quę ex varijs nationibus, linguis, populis, in vnum collecta, velut ciuitatē constituit, in qua vnio & cōformitas est morū & animorum, consensus eiusdem fidei & spei, colligatio charitatis & amoris. Sic initio eorum qui ad fidem conuertebantur, erat cor vnum & anima vna diuersarum licet forent nationum & conditionvm Dei ergo Ciuitas est Ecclesia, & Ciuitas Regis Magni, quia ibi Deus regnat per gratiā & dona spiritualia, & ibi specialiter dominatur tamquā super populo à se electo. Hæc est illa *Ierusalem, quæ ædificatur vt Ciuitas, cuius participatio in idipsum.* Quia sicut qui eiusdē sunt ciuitatis, habent communicationem in ijsdem priuilegijs, siluis, pascuis, fluminibus, foro, plateis, propter colligationem quandam in eadem societate pollitica: Ita Ecclesia, Ciuitas Dei, omnes suos ciues facit participes spiritualiū bonorum, quę Christus Rex Magnus in ea posuit. Communicant enim in sanguine redemptionis, in donis gratiæ, in Sacramentis fidei, in verbo Dei, in premissis Euangelij, in pascuis doctrinæ, in fluminibus vitę, in fontibus Saluatoris Omnia hæc bona eis sunt communia, tamquam Ciuitatis Dei priuilegia. (Psal. 121.)

2. Ecclesia triūphans. *Secundò*, per Ciuitatem Dei & Regis Magni, designari solet Ecclesia triumphans in cœlis, ex Angelis sanctis & animabus beatis ordinatissima. Est enim coadunata ex varijs ordinibus & choris tam hominum quàm Angelorum. Habet Senatores suos Apostolos; Habet & Milites ac Duces Martyres trophæa referentes. Habet Confessores, habet & Coniuges & Virgines. Nosque qui iam adhuc peregrinamur in terris, sumus illius conscripti ciues; *Non enim habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus.* Ad illam Ciuitatem adspiramus vbi nulla dissensio, nulla turbatio, nullus hostis. Vnde etiam *Ierusalem* speciali-

ter nominatur, quia ibi plena est *Visio pacis.*

Tertiò, Beatissima Virgo *Ciuitas Dei* dicitur, & *Ciuitas Regis Magni*, quia Deus volens ordiri negocium salutis nostræ, & inter nos conuersari, in Virgine sedem sibi elegit & habitationem. In illa etenim nouem mensibus habitauit, & per dona gratiæ & gloriæ in æternum habitabit. Multiplici ergo ratione Deipara gerit titulum *Ciuitatis Regis Magni*. 3 B. M. V Ciuitas Regis M.

Prima ratio est, quia eam sibi specialiter ædificauit, specialiterque suam fecit. Potentates huius sæculi, dum aliquam specialiter Vrbem vel Arcem ædificant, nomen suum illi tribuunt, Arma & insignia sua, effigiemque imprimunt in ea. Sic ab Alexandro Alexandria nomen sumpsit, à Romulo Roma, ab Antiocho Antiochia, à Cōstātino Cōstantinopolis, à Philippo Philippopolis, à Carolo Carolopolis. Non absimiliter Deus, postquam Virginem sibi ex ædificauit tamquā Ciuitatem Regis Magni, seipsum in ea insculpsit, suamque cū insignijs effigiem ei impressit, in ea sese incarnās, naturamque humanam ex ea assumens, vt qui secundùm diuinam naturam erat *Splendor & Imago Patris, Figuraque substantiæ eius*, secundùm naturam humanam fieret *Splendor & Imago Matris in similit. dinem hominum factus*. O ergo admiranda Ciuitas Regis Magni, eius effigie decorata, quando *eam fundauit ipse Altissimus*, eamque sua vicissim effigie condecorans, quando *Homo natus est in ea*! 1. Heb. 1. Psal. 86. 2.

Secunda ratio, cur *Ciuitas Dei* specialiter intituletur, est, quia singulariter ab eo fuit electa, vt in ipsa tractaretur inclyta illa pax inter hominem & Deum, inter hominem & Angelum, inter hominem & cœlum. Erat enim illud clausum homini tamquam hosti: in cuius rei figura Angelus velut hominis aduersarius gladium flammeum tenebat ad ianuam Paradisi, vt ab eius ingressu hominem arceret. *Verè gloriosa dicta sunt de te, Ciuitatis Dei!* Non enim solum ædificauit te, vel Arma & insignia sua in te posuit Filius Dei, sed etiam *fecit in te magna qui potens est*, dum vnionem illam effecit, qua humanitas diuinitati iuncta fuit, per quā & pax facta est in cœlo & in terra, & *Rex pacificus magnificatus est super omnes Reges vniuersæ terræ*. Rex (inquam) ille, *cuius vultum desiderat vniuersa terra*. Verè hic possumus dicere, ratione huius pacis adeo necessariæ, adeo desideratæ: *Magnus Dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri*, dum paruus factus est & amabilis nimis, illum assumens *sanguinem, per quem pacificauit, quæ in terra sunt & in cœlis*. Psal. 86. Luc. 1. Psal. 47. Coloss. 1.

Tertia ratio, ob quam Virgo Deipara singulariter vocetur *Ciuitas Dei*, siue *Ciuitas Regis Magni*, est, quia semper illam Rex ille Magnus ab omni incursu hostis specialissimè protexit, vt æternùm Ciuitas hæc agnosceretur sua quæ nunquā fuisset aliena. Quapropter de ea rectissimè dicimus illud: *Non ingredietur vrbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio. Protegamque vrbem hanc, & saluabo eam propter me, & propter Dauid seruum meum*. Hoc equidem de Sennacherib dicitur, qui cum confusione coactus est redire per eandem viam, qua venerat, quasi circulo iniecto in nares & fræno in os circumductus, nullo nocumento illato ciuitati Ierusalem. At mysticè quàm pulchrè id verificatur in Virgine Deipara, quam nec gladio peccati actualis de propinquo, nec sagittâ peccati originalis de longinquo attingere potuit, aut lædere eius hostis Diabolus. Ipsa tamquam Ciuitas Dei erat electa & dilecta, ideo fuit ordinatissima, & ordinem à Deo ea in constitutum nulla 3. 4 Reg. 19

IN FESTO CONCEPT. B.M.V.

Lect. 1. tripartita.

Fundatur exultatione vniuersæ terræ Ciuitas Regis Magni, Psal. 47.

I. Pars De B.M Virg. Ciuitate Regis Magni.

CIuitas Ierusalē in sacris Literis, *Ciuitas Dei* &, *Ciuitas Regis Magni*, solet nominari, quia ab ipso Deo electa fuit tamquam Regalis & Sacerdotalis Ciuitas, in qua habitationem voluit figere, & Templum suum habere; varijsque illam priuilegijs adornauit. Vnde Iudæi cōfidentes & gloriantes in hoc Tēplo & habitatione Dei, solebant dicere, *Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini.* Quasi dicerent: Non sinet nos Deus vastari ab hostibus, quia Templum & habitatio eius specialis apud nos est. Quibus respondet Dominus: *Si benè direxeritis vias vestras & studia vestra, habitabo vobiscum in loco isto* Quasi dicat: Nolo vos nimiùm confidere in hoc, quod Ciuitas vestra Ciuitas Dei sit, & Templum eius habitatio Dei, & cæremonijs externis ibi colatur Deus; sed simul videte vt Deo dignos vos exhibeatis purâ vitâ & scelerum expiatione & tunc Ciuitatem meam agnoscam, & Templum meum protegam, vosque ipsos. Vltra Ciuitatem *Ierusalem*, quæ Regia & Sacerdotalis erat, tria significari solent in sensu mystico per Ciuitatem Dei, siue Ciuitatem Regis Magni.

Ierem. 7

1. Ciuitas Regis M. est Ecclesia militans.

Primò significari solet Ecclesia Dei, quę ex varijs nationibus, linguis, populis, in vnum collecta, velut ciuitatē constituit, in qua vnio & cōformitas est morū & animorum, consensus eiusdem fidei & spei, colligatio charitatis & amoris. Sic initio eorum qui ad fidem conuertebantur, erat cor vnum & anima vna diuersarum licet forent nationum & conditionum Dei ergo Ciuitas est Ecclesia, & Ciuitas Regis Magni, quia ibi Deus regnat per gratiā & dona spiritualia, & ibi specialiter dominatur tamquā super populo à se electo. Hæc est illa *Ierusalem, quæ ædificatur vt Ciuitas, cuius participatio in idipsum.* Quia sicut qui eiusdē sunt ciuitatis, habent communicationem in ijsdem priuilegijs, siluis, pascuis, fluminibus, foro, plateis, propter colligationem quandam in eadem societate pollitica: Ita Ecclesia, Ciuitas Dei, omnes suos ciues facit participes spiritualiū bonorum, quę Christus Rex Magnus in ea posuit. Communicant enim in sanguine redemptionis, in donis gratiæ, in Sacramentis fidei, in verbo Dei, in promissis Euangelij, in pascuis doctrinæ, in fluminibus vitę, in fontibus Saluatoris Omnia hæc bona eis sunt communia, tamquam Ciuitatis Dei priuilegia.

Psal. 121.

2. Ecclesia triūphans.

Secundò, per Ciuitatem Dei & Regis Magni, designari solet Ecclesia triumphans in cœlis, ex Angelis sanctis & animabus beatis ordinatissima. Est enim coadunata ex varijs ordinibus & choris tam hominum quàm Angelorum. Habet Senatores suos Apostolos; Habet & Milites ac Duces Martyres trophæa referentes. Habet Confessores, habet & Coniuges & Virgines. Nosque qui iam adhuc peregrinamur in terris, sumus illius conscripti ciues; *Non enim habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus.* Ad illam Ciuitatem adspiramus vbi nulla dissensio, nulla turbatio, nullius hostis. Vnde etiam *Ierusalem* speciali-

ter nominatur, quia ibi plena est *Visio pacis*.

Tertiò, Beatissima Virgo *Ciuitas Dei* dicitur, & *Ciuitas Regis Magni*, quia Deus volens ordiri negocium salutis nostræ, & inter nos conuersari, in Virgine sedem sibi elegit & habitationem. In illa etenim nouem mensibus habitauit, & per dona gratiæ & gloriæ in æternum habitabit. Multiplici ergo ratione Deipara gerit titulum *Ciuitatis Regis Magni*. 3 B.M.V Ciuitas Regis M.

Prima ratio est, quia eam sibi specialiter ædificauit, specialiterque suam fecit. Potentates huius sæculi, dum aliquam specialiter Vrbem vel Arcem ædificant, nomen suum illi tribuunt, Arma & insignia sua, effigiemque imprimunt in ea. Sic ab Alexandro Alexandria nomen sumpsit, à Romulo Roma, ab Antiocho Antiochia, à Cõstãtino Cõstantinopolis, à Philippo Philippopolis, à Carolo Carolopolis. Non absimiliter Deus, postquam Virginem sibi exædificauit tamquã Ciuitatem Regis Magni, seipsum in ea insculpsit, suamque cũ insignijs effigiem ei impressit, in ea sese incarnãs, naturamque humanam ex ea assumens, vt qui secundùm diuinam naturam erat *Splendor & Imago Patris, Figuraque substantiæ eius*, secundùm naturam humanam fieret *Splendor & Imago Matris in similit. dinem hominum factus*. O ergo admiranda Ciuitas Regis Magni, eius effigie decorata, quando *eam fundauit ipse Altissimus*, eamque sua vicissim effigie condecorans, quando *Homo natus est in ea*! 1. Heb. 1. Psal. 86. 2.

Secunda ratio, cur *Ciuitas Dei* specialiter intituletur, est, quia singulariter ab eo fuit electa, vt in ipsa tractaretur inclyta illa pax inter hominem & Deum, inter hominem & Angelum, inter hominem & cœlum. Erat enim illud clausum homini tamquam hosti: in cuius rei figura Angelus velut hominis aduersarius gladium flammeum tenebat ad ianuam Paradisi, vt ab eius ingressu hominem arceret. *Verè gloriosa dicta sunt de te, Ciuitatis Dei!* Non enim solum ædificauit te, vel Arma & insignia sua in te posuit Filius Dei, sed etiam *fecit in te magna qui potens est*, dum vnionem illam effecit, qua humanitas diuinitati iuncta fuit, per quã & pax facta est in cœlo & in terra, & *Rex pacificus magnificatus est super omnes Reges vniuersæ terræ*. Rex (inquam) ille, *cuius vultum desiderat vniuersa terra*. Verè hic possumus dicere, ratione huius pacis adeo necessariæ, adeo desideratæ: *Magnus Dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri*, dum paruus factus est & amabilis nimis, illum assumens *sanguinem, per quem pacificauit, quæ in terra sunt & in cœlis*. Psal. 86. Luc. 1. Psal. 47. Coloss. 1.

Tertia ratio, ob quam Virgo Deipara singulariter vocetur *Ciuitas Dei*, siue *Ciuitas Regis Magni*, est, quia semper illam Rex ille Magnus ab omni incursu hostis specialissimè protexit, vt æternùm Ciuitas hæc agnosceretur sua quæ nunquã fuisset aliena. Quapropter de ea rectissimè dicimus illud: *Non ingredietur vrbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio. Protegam qui vrbem hanc, & saluabo eam propter me, & propter Dauid seruum meum.* Hoc equidem de Sennacherib dicitur, qui cum confusione coactus est redire per eandem viam, qua venerat, quasi circulo iniecto in nares & fræno in os circumductus, nullo nocumento illato ciuitati Ierusalem. At mysticè quàm pulchrè id verificatur in Virgine Deipara, quam nec gladio peccati actualis de propinquo, nec sagittâ peccati originalis de longinquo attingere potuit, aut lædere eius hostis Diabolus? Ipsa tamquam Ciuitas Dei erat electa & dilecta, ideo fuit ordinatissima, & ordinem à Deo ea in constitutum nulla 3. 4 Reg. 19

IN FESTO CONCEPT. B.M.V.

Lect. i. ti parti. ta.

Fundatur exultatione vniuersæ terræ Ciuitas Regis Magni, Psal. 47.

I. Pars De B.M. Virg. Ciuitate Regis Magni.

CIuitas Ierusalē in sacris Literis, *Ciuitas Dei*, & *Ciuitas Regis Magni*, solet nominari, quia ab ipso Deo electa fuit tamquam Regalis & Sacerdotalis Ciuitas, in qua habitationem voluit figere, & Templum suum habere; varijsque illam priuilegijs adornauit. Vnde Iudæi cōfidentes & gloriantes in hoc Tēplo & habitatione Dei, solebant dicere, *Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini*. Quasi dicerent: Non sinet nos Deus vastari ab hostibus, quia Templum & habitatio eius specialis apud nos est. Quibus respondet Dominus: *Si bene direxeritis vias vestras & studia vestra, habitabo vobiscum in loco isto* Quasi dicat: Nolo vos nimium confidere in hoc, quod Ciuitas vestra Ciuitas Dei sit, & Templum eius habitatio Dei, & cæremonijs externis ibi colatur Deus; sed simul videte vt Deo dignos vos exhibeatis purâ vitâ & scelerum expiatione & tunc Ciuitatem meam agnoscam, & Templum meum protegam, vosque ipsos. Vltra Ciuitatem *Ierusalem*, quæ Regia & Sacerdotalis erat, tria significari solent in sensu mystico per Ciuitatem Dei, siue Ciuitatem Regis Magni.

Ierem. 7

1 Ciuitas Regis M. est Ecclesia militans.

Primò significari solet Ecclesia Dei, quę ex varijs nationibus, linguis, populis, in vnum collecta, velut ciuitatē constituit, in qua vnio & cōformitas est morū & animorum, consensus eiusdem fidei & spei, colligatio charitatis & amoris. Sic initio eorum qui ad fidem conuertebantur, erat cor vnum & anima vna diuersarum licet forent nationum & conditionum Dei ergo Ciuitas est Ecclesia, & Ciuitas Regis Magni, quia ibi Deus regnat per gratiā & dona spiritualia, & ibi specialiter dominatur tamquā super populo à se electo. Hæc est illa *Ierusalem, quæ ędificatur vt Ciuitas, cuius participatio in idipsum*. Quia sicut qui eiusdē sunt ciuitatis, habent communicationem in ijsdem priuilegijs, siluis, pascuis, fluminibus, foro, plateis, propter colligationem quandam in eadem societate pollitica: Ita Ecclesia, Ciuitas Dei, omnes suos ciues facit participes spiritualiū bonorum, quę Christus Rex Magnus in ea posuit. Communicant enim in sanguine redemptionis, in donis gratiæ, in Sacramentis fidei, in verbo Dei, in premissis Euangelij, in pascuis doctrinæ, in fluminibus vitę, in fontibus Saluatoris Omnia hæc bona eis sunt communia, tamquam Ciuitatis Dei priuilegia.

Psal. 121.

2. Ecclesia triūphans.

Secundò, per Ciuitatem Dei & Regis Magni, designari solet Ecclesia triumphans in cœlis, ex Angelis sanctis & animabus beatis ordinatissima. Est enim coadunata ex varijs ordinibus & choris tam hominum quàm Angelorum. Habet Senatores suos Apostolos; Habet & Milites ac Duces Martyres trophæa referentes. Habet Confessores, habet & Coniuges & Virgines. Nosque qui iam adhuc peregrinamur in terris, sumus illius conscripti ciues; *Non enim habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus*. Ad illam Ciuitatem adspiramus vbi nulla dissensio, nulla turbatio, nullus hostis. Vnde etiam *Ierusalem* speciali-

ter nominatur, quia ibi plena est *Visio pacis*.

Tertiò, Beatissima Virgo *Ciuitas Dei* dicitur, & *Ciuitas Regis Magni*, quia Deus volens ordiri negocium salutis nostræ, & inter nos conuersari, in Virgine sedem sibi elegit & habitationem. In illa etenim nouem mensibus habitauit, & per dona gratiæ & gloriæ in æternum habitabit. Multiplici ergo ratione Deipara gerit titulum *Ciuitatis Regis Magni*. 3. B.M.V Ciuitas Regis M.

Prima ratio est, quia eam sibi specialiter ædificauit, specialiterque suam fecit. Potentates huius sæculi, dum aliquam specialiter Vrbem vel Arcem ædificant, nomen suum illi tribuunt, Arma & insignia sua, effigiemque imprimunt in ea. Sic ab Alexandro Alexandria nomen sumpsit, à Romulo Roma, ab Antiocho Antiochia, à Cōstātino Cōstantinopolis, à Philippo Philippopolis, à Carolo Carolopolis. Non absimiliter Deus, postquam Virginem sibi exædificauit tamquā Ciuitatem Regis Magni, seipsum in ea insculpsit, suamque cū insignijs effigiem ei impressit, in ea sese incarnās, naturamque humanam ex ea assumens, vt qui secundùm diuinam naturam erat *Splendor & Imago Patris, Figuraque substantiæ eius*, secundùm naturam humanam fieret *Splendor & Imago Matris in similitudinem hominum factus*. O ergo admiranda Ciuitas Regis Magni, eius effigie decorata, quando *eam fundauit ipse Altissimus*, eamque sua vicissim effigie condecorans, quando *Homo natus est in ea*! 1. Heb. 1. Psal. 86.

Secunda ratio, cur *Ciuitas Dei* specialiter intituletur, est, quia singulariter ab eo fuit electa, vt in ipsa tractaretur inclyta illa pax inter hominem & Deum, inter hominem & Angelum, inter hominem & cœlum. Erat enim illud clausum homini tamquam hosti: in cuius rei figura Angelus velut hominis aduersarius gladium flammeum tenebat ad ianuam Paradisi, vt ab eius ingressu hominem arceret. *Verè gloriosa dicta sunt de te, Ciuitatis Dei!* Non enim solum ædificauit te, vel Arma & insignia sua in te posuit Filius Dei, sed etiam *fecit in te magna qui potens est*, dum vnionem illam effecit, qua humanitas diuinitati iuncta fuit, per quā & pax facta est in cœlo & in terra, & *Rex pacificus magnificatus est super omnes Reges vniuersæ terræ*. Rex (inquam) ille, *cuius vultum desiderat vniuersa terra*. Verè hic possumus dicere, ratione huius pacis adeo necessariæ, adeo desideratæ: *Magnus Dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri*, dum paruus factus est & amabilis nimis, illum assumens *sanguinem, per quem pacificaret, quæ in terra sunt & in cœlis*. 2. Psal. 86. Luc. 1. Psal. 47. Coloss. 1.

Tertia ratio, ob quam Virgo Deipara singulariter vocetur *Ciuitas Dei*, siue *Ciuitas Regis Magni*, est, quia semper illam Rex ille Magnus ab omni incursu hostis specialissimè protexit, vt æternùm Ciuitas hæc agnosceretur sua quæ numquā fuisset aliena. Quapropter de ea rectissimè dicimus illud: *Non ingredietur vrbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio. Protegamque vrbem hanc, & saluabo eam propter me, & propter Dauid seruum meum*. Hoc equidem de Sennacherib dicitur, qui cum confusione coactus est redire per eandem viam, qua venerat, quasi circulo iniecto in nares & fræno in os circumductus, nullo nocumento illato ciuitati Ierusalem. At mysticè quàm pulchrè id verificatur in Virgine Deipara, quam nec gladio peccati actualis de propinquo, nec sagittâ peccati originalis de longinquo attingere potuit, aut lædere eius hostis Diabolus? Ipsa tamquam Ciuitas Dei erat electa & dilecta, ideo fuit ordinatissima, & ordinem à Deo ea in constitutum nulla 3. 4 Reg. 19

sinistram ad Petrum, petens aperiri sibi eius claue regnum cœlorum.

Quia ergo Andreæ dictum erat à Domino, *Veni post me*, ideo ei tantus adhæsit amor crucis, in qua debebat hæc sequela Christi perfecta manifestari & consummationem accipere. Quapropter licet populus concurrens inclamaret: *Innocens eius sanguis sine causa damnatur*, velletque eum eripere, rogauit obnixè ne istud crucis martyrium impedirent. Immò & cùm Ægæas Proconsul clamore populi impulsus eum de cruce deponi iuberet, dicebat: *Iam Regem meum video, cuius vestigia sequi debeo? hunc adoro, huius conspectui præsens assisto.* Tunc quoque ad Dominum conuersus cum lachrymis rogabat: *Tu me Christe suscipe, neque famulum tuum propter te in cruce pendentem solui permitte, vt te perfectè sequi valeat, & post te venire.* Cumque lictor brachia eius contingeret, vt è cruce solueret, mox brachium lictoris exarescens torpidum & inutile redditum est. Denique cœleste lumen mirum splendorem circumfudit, ita vt nullus astantium Apostolum in cruce posset intueri, dimidiamque circiter post horam abeunte splendore illo, spiritũ in cruce reddidit suum, secutus mox Redẽptorẽ ad gloriã.

Amauit itaque S. *Andreas* crucem magis quàm vllus procus vnquam adamasse legatur suam amasiam. Illam sibi paratam, quanto affectu, quã ardenter, quantis verborum blandicijs, quanta cordis teneritudine amplectitur, exosculatur, salutat? quot elogijs deprædicat? *O bona Crux, quæ decorem ex membris Domini suscepisti, diu desiderata, sollicitè amata sine intermissione quæsita, & aliquando cupienti animo præparata, accipe me ab hominibus, & redde me Magistro meo, vt per te me recipiat, qui per te me redemit.* Quæ verba considerans S. Bernardus, è corde ipsius tamquam è fornace exæstuante exsilientia, sic ait: *Fratres mei ignis vibrans est, non lingua loquens; & si lingua est ignea planè est carbones sunt verba eius, & ignis, quem de excelso misit Christus in ossibus eius.* Amor certè crucis adeo tenet, adeo feruens, adeo inseparabilis & insuperabilis in S. Andrea fuit, vt videatur in hoc quadam ratione superasse fratrem suum Petrum, cui cùm Christus Dominus mortem per crucis patibulum prænunciaret, dixit: *Cùm esses iunior, cingebas te, & ambulabas quo volebas. Cùm autem senueris, alius cinget te, & ducet, quo tu non vis.* Quid est, *quò tu non vis?* Nempe voluntas sensitiuæ partis quadam resistentia difficultatem expertura erat in Petro, quamuis & eam rationalis pars erat fortiter superatura. At de S. Andrea quomodo dicere possumus: *Ducet te alius, quò tu non vis,* cùm ipse maximo cum gaudio ad crucem procedat tamquã ad thalamum optatissimum, in quo cum Christo quietem sit reperturus & vitã? Equidem & Christus in cruce inuenit amaritudinem, vnde angitur & orat calicem transferri; Andreas verò ibi inuenit suauitatem, inuenit lætitiam, inuenit vnctionem. Quid ita? Quia Christus ideo in crucem est actus, vt inueniens ibi mortem amaram, efficeret eam *lignum vitæ omnibus apprehendentibus eam cum amore.* Bibens ergo calicem passionis, abstulit quicquid erat amaritudinis, &inde transtulit in eos qui verè discipuli sui forent, vt audacter illi biberent hũc calicem salutaris, nomen Domini inuocando. Hoc attendens S. Bernardus de melliflua cruce sic mellifluè loquitur: *Certè & Crux speciosa est, & Crux amari potest, & Crux habet exultationem. Ita est fratres, si fuerit qui colligat, semper lignum Crucis vitam germinat, fructificat iucunditatem, oleum lætitiæ stillat, balsamum sudat spiritualium charismatum Non est siluestris arbor, lignum est vitæ apprehendentibus illam, arbor fructifera, arbor salutifera est, alio qui quomodo Dominicam occuparet terram?*

Ardẽs amor crucis in S. And.

Bern. ser. de S. And.

Ioan. 21.

Hæc

Hęc S, Bern. ser de S. Andrea.

Denique concludendo dicamus quod S. Andreas crucem adamarit, tamquam Magistri sui (suamque post ipsum) cathedram sublimis sapientiæ, Neque enim ei satis fuit orbem peragrando salutaris doctrinæ monita dedisse, pro cōuersatione animarum maximos subeundo labores, sed etiam in cruce nō cessauit à prædicatione, ita vt vere potuerit dicere illud: *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, sed contra dicentem mihi.* Neque solùm tribus horis in cruce monita dedit, sicut Christus Dominus septem sua mystica edens verba tanquā sigilla postrema libri Agni; sed biduo pendens continuò verba vitę promebat astantibus. Multosque ex ea cathedra conuertisse haud dubium esse potest; quandoquidem multi inclamarent: *Innocens iustus sanguis sine causa damnatur.* Et quia multi conuertebantur eius verbis, ideo voluit eum Ægeas de cruce deponere nec tamen id cœlitus est permissum. Hic ergo patet, quā verū sit illud S. Chrysostomi: *Doctorem si vinxeris, doctrinam vincire non vales; lingua, non manu feritur verbum, quod nullis subiacet vinculis,* direc̄tè Paulo *Verbum Dei non est alligatum,* cùm ipse alligatus & vinctus detineretur. Prædicauit ergo Andreas in cathedra crucis vsque ad vltimum spiritum, in qua re mirè eius eluxit zelus & ardens charitas. Quando enim quispiam graui aliquo dolore conficitur, vix loqui potest, quantus vero dolor est in homine cruci affixo? Sed eo non obstante Andreas, cum solam linguam liberam haberet, omnibus membris vinctus & excruciatus, illam in salutem proximi impendere non desijt, quamdiu halitus superfuit. Sic de ipso dicere possumus, quod S. Aug. ser. de S. Cypr. *Vicina corporis morte, non moriebatur in animo Pastoris vigilantia pastoralis, & cura tuendi gregis. Non excutiebat ab animo diligentiam fidelissimi dispensatoris manus cruenti carnificis. Ita se Martyrem cogitabat, vt esse non obliuisceretur Episcopum. Amabat quippe eum, qui Petro dixerat: Amas me? Pasce oues meas. Pascebat oues eius, pro quibus sanguinem fundere illum imitans properabat.* Neque verò desijt moriens è cruce Andreas prædicare, quandoquidē adhuc modò, dum eum pendentem cernimus: censeatur cordi nostro inserere verbum vitæ, cupiēs nos crucis amatores efficere, docensque quod in Christo & eius amore ad extremum vsque spiritum oporteat nos perseuerare, crucemque nostram tollere & Christum sequi crucifixum.

Crux S. Andr. cathedra doctrinę eius.

Rom. 10

2. Tim. 2

FAc, Domine, vt audiamus vocem tuam inuitantem nos cum S. Andrea ad notitiam & familiaritatem tuam, sicque ingrediamur audi domum tuam, à te instruendi & docendi, & sciamus vbi pascas, vbi cubes in æternitatis meridie, nec oberrantes vagari nos contingat, & abire post vestigia hœdorum fœtentiū. Voca quoque nos ad perfectam sequelam, disruptis omnibus retibus inuoluētibus, & à perfecto amore tui ac vestigijs: quæ pressisti, nos retardātibus. Dic nobis, *Venite post me,* & da manum, vt veniamus; trahe nos post te, vt curramus in odorem vnguentorum tuorū, vt perfectè insistamus vestigijs humilitatis tuę, charitatis, patientię, sanctimoniæ. Tandemque effice, vt possimus illud Apostoli dicere: *Christo confixus sum cruci,* & cū eodē pronunciare: *Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.* Ibi ipsum & te audiamus tamquam è cathedra continuò nos docentem in finem vsque sæculi; ibi enim non solùm cubas, sed & pascis in meridie, in amoris scilicet ęstu & feruore; & cupis ibidem nos viuere & mori saltem desiderio & meditatione. Hoc ergo nobis concede, Apostoli tui tecum crucifixi imitatione & intercessione.

Conclusio.

Galat. 2

Galat. 6

er nominatur, quia ibi plena est *Visio pacis.*

Tertiò, Beatissima Virgo *Ciuitas Dei* dicitur, & *Ciuitas Regis Magni*, quia Deus volens ordiri negocium salutis nostræ, & inter nos conuersari, in Virgine sedem sibi elegit & habitationem. In illa etenim nouem mensibus habitauit, & per dona gratiæ & gloriæ in æternum habitabit. Multiplici ergo ratione Deipara gerit titulum *Ciuitatis Regis Magni.* 3 B.M.V Ciuitas Regis M.

Prima ratio est, quia eam sibi specialiter ædificauit, specialiterque suam fecit. Potentates huius sæculi, dum aliquam specialiter Vrbem vel Arcem ædificant, nomen suum illi tribuunt, Arma & insignia sua, effigiemque imprimunt in ea. Sic ab Alexandro Alexandria nomen sumpsit, à Romulo Roma, ab Antiocho Antiochia, à Cōstātino Cōstantinopolis, à Philippo Philippopolis, à Carolo Carolopolis. Non absimiliter Deus, postquam Virginem sibi exædificauit tamquā ciuitatem Regis Magni, seipsum in ea insculpsit, suamque cū insignijs effigiem impressit, in ea sese incarnās, naturamque humanam ex ea assumens, vt qui secundùm diuinam naturam erat *Splendor & Imago Patris, Figuraque substantiæ eius*, secundùm naturam humanam fieret *Splendor & Imago Matris in similit. dinem hominum factus.* O ergo admiranda Ciuitas Regis Magni, eius effigie ornata, quando *eam fundauit ipse Altissimus*, eamque sua vicissim effigie condecorans, quando *Homo natus est in ea*! 1. Heb. 1. Psal. 86.

Secunda ratio, cur *Ciuitas Dei* specialiter intituletur, est, quia singulariter ab fuit electa, vt in ipsa tractaretur inclyta illa pax inter hominem & Deum, inter hominem & Angelum, inter hominem & cœlum. Erat enim illud clausum homini tamquam hosti: in cuius rei figura Angelus velut hominis aduersarius gladium flammeum tenebat ad ianuam Paradisi, vt ab eius ingressu hominem arceret. *Verè gloriosa dicta sunt de te, Ciuitatis Dei!* Non enim solum ædificauit te, Arma & insignia sua in te posuit Filius Dei, sed etiam *fecit in te magna qui potens est*, dum vnionem illam effecit, qua humanitas diuinitati iuncta fuit, per quā & pax facta est in cœlo & in terra, & *Rex pacificus magnificatus est super omnes reges vniuersæ terræ.* Rex (inquam) ille, *cuius vultum desiderat vniuersa terra.* Verè sic possumus dicere, ratione huius pacis adeo necessariæ, adeo desideratæ: *Magnus Dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri*, dum paruus factus est laudabilis nimis, illum assumens *sanguinem, per quem pacificaret, quæ in terra & in cœlis.* 2. Psal. 86. Luc. . Psal. 47. Coloss. 1.

Tertia ratio, ob quam Virgo Deipara singulariter vocetur *Ciuitas Dei*, siue *Ciuitas Regis Magni*, est, quia semper illam Rex ille Magnus ab omni incursu hostis specialissimè protexit, vt æternùm Ciuitas hæc agnosceretur sua quæ numquā fuit aliena. Quapropter de ea rectissimè dicimus illud: *Non ingredietur vrbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio. Protegam qui vrbem hanc, & saluabo eam propter me, & propter Dauid seruum meum.* Hoc equidem de Sennacherib dicitur, qui cum confusione coactus est redire per eandem viam, qua venerat, quasi circulo iniecto in nares & frænis os circumductus, nullo nocumento illato ciuitati Ierusalem. At mysticè iàm pulchrè id verificatur in Virgine Deipara, quam nec gladio peccati actualis de propinquo, nec sagittâ peccati originalis de longinquo attingere potuit, aut lædere eius hostis Diabolus. Ipsa tamquam Ciuitas Dei erat electa, electa, ideo fuit ordinatissima, & ordinem à Deo ea in constitutum nulla 3. 4 Reg. 19.

vnquam vis aut fraus hostilis potuit peruertere. Ordo erat rectissimus inter omnes potentias animæ eius, inter omnes sensus corporis eius, inter omnes affectus & appetitus, inter partem inferiorem & superiorem; nulla ibi vnquã
Psal. 75. perturbatio, pax omnis & concordia perfectissima: *In pace factus est locus eius, ibi confregit potentias, arcum, scutum, gladium, & bellum.*

In nobis semper est aliqua rebellio interior, quia modò appetitus vindictæ vult dominari, modò appetitus gloriæ vanæ caput exerit, modò libidinis & concupiscentiæ fomes exurgit; ita vt sensualitas vix vnquam plenè subdita
Rom. 7. sit rationi. Propterea hanc calamitatem deplorans Apostolus, inclamabat: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Video enim aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ & captiuantem me in lege peccati.* At virgo Beatissima nullum vnquam motum concupiscentiæ legi mentis rebellem sensit, à qua non solùm peccatum actuale, sed etiam originale exulabat, & fo-
Psal. 50. mes peccati vel ligatus erat, vel penitus extinctus. Itaque nos omnes clamamus cum Propheta: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Item & illud: *Iniquitatem meam ego cognosco & peccatum meum contra me est semper.* Quid enim? Numquid naturâ sumus filij iræ, lutum reprobum, serui Satanæ rei gehennæ trahentes catenam illam infelicitatis miserandæ, & maledictum ex paterna viciata origine? Equidem illud maledictum originale nobis extinguitur per gratiam Dei, per aquam baptismi, per sanguinem Christi, sed manet cicatrix, quæ concupiscentiam recrudescit in peccatũ actuale, vel saltem veniale.

Hinc omnes Sancti clamant cum Ioanne: *Si dixerimus quod peccatum non ha-*
1. Ioan. 1 *bemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Hoc verum est, inquit S. Augustinus, excepta Virgine, quæ hoc inclamare non potest, nec illud prius dicere: *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concopit me mater mea.* Nec illud: *Peccatum meum contra me est semper.* Est enim pia Ecclesiæ sententia, eam ab originali omnino exemptam fuisse, ne vnquam fieret vas iræ & impuritatis, quæ erat electa vt vas deitatis & gratiæ perfectissimæ. Non voluit Altissimi Filius, vt vnquam posset gloriari eius hostis, se vllum ius in eam habuisse, vt i-
Isaiæ 33. pse in illa solus magnificari posset & gloriari. Vnde de ea verum est illud: *Solummodo ibi magnificatus est Dominus Deus noster.* In aliis enim Sanctis non ita plenè, non ita perfectè. Rationes autem, cur decuerit Virginem præseruari à peccato originali, varias passim reperies apud Doctores & Concionatores de hac re ex professo & fusè tractantes, ideo hic supersedeo eis referendis, sicut & auctoritatibus SS. Patrum. Hoc solum dico cum S. Anselmo lib. de excellentia Virginis: *Decuit virginem, quæ Deum erat paritura: ea puritate nitere, qua sub Deo maior nequit intelligi.* Cùm ergo potuerit Dominus hanc puritatem Cõceptionis Matri impertiri, decuit id fieri, & factum fuisse piè asseritur. Ab ipsa ergo Conceptione in benedictionibus dulcedinis est præuenta ab illo, qui eã potuit præuenire, & à dãnationis alienæ chyrographo libera reddita est, quia paritura erat illũ, qui illud chyrographũ deleturus erat, affigens illud Cruci. Quapropter S. Damascenus orat. 1. de Natiu. virg. sic de eius Cõceptione loquitur: *Natura gratiã anteuertere ausa non est sed tantisper expectauit, donec gratia fructũ suũ produxisset.* Et S. Cypr. siue Auctor de Cardin. oper. Christi, sic de B. virg. habet: *Non sustinebat iustitia, vt illud vas electionis cõmunibus lacesseretur*

iniurijs: quoniam plurimum à cæteris differens, natura communicabat, non culpa.

FVndatur hæc Ciuitas Magni Regis *exultatione vniuersæ terræ*, vt subdit Propheta. Fundari autem censetur in eius Conceptione, cuius hodie cum exultatione festum recolitur. *Fundamenta* autem eius posita dicuntur *in montibus sanctis*; siue in vertice montium, quia fundaméta sanctitatis eius adeo sublimia sunt, vt in altitudine montium sita iudicentur, quandoquidé ipsa incipit vbi alij desierunt. Perfectiones enim & dona, quæ ei cõmunicantur in Conceptionis suæ instanti, plenitudoque gratiæ maior est, quam in Angelorum aut Sanctorum fuerit consummatione & morte; sic initium eius fastigium excedit sanctitatis aliorum Sanctorum. Non absimile est, quod dicitur: *Erit mons domus Domini in vertice montium*. In quæ verba sic disserit S. Gregorius: *Potest montis nomine beatissima Virgo Dei Genitrix designari, quæ electionis suæ dignitate omnem electæ creaturæ altitudinem transcendit, quæ verticem meritorum super omnes Angelos, ad solium vsque deitatis erexit.* Verè ergo montes alti fuere quilibet sancti: sed sicut si quis mons esset taliter collocatus super alios, vt fundamenta eius super verticem aliorum eminerent, sic factum est in Maria, ita vt eius inferiora Sanctorum sublimia superent, quasi cacumina montium & collium electorum. Ob id ergo meritò exultat vniuersa terra in die fundationis, siue Conceptionis eius, quando super sublimissimum & solidissimum fundamentum gratiarum & perfectionum fundatur hæc Ciuitas Dei; & ita fundatur, vt numquam titubet per vllum impulsum hostilem. Vlteriùs meritò dicitur fundari *exultatione vniuersæ terræ*, quia eius Conceptio fuit signũ appropinquantis redemptionis & salutis humanæ, quæ à tot sæculis, tot desiderijs, ac votis expectabatur ab vniuersa terra. Hinc canit Ecclesia: *Conceptio tua Dei genitrix virgo gaudium annunciauit vniuerso mundo; ex te enim ortus est Sol iustitiæ Christus Deus noster qui soluens maledictionem dedit benedictionem, & confundens mortem donauit nobis vitam sempiternam.* Immò non solùm terra, sed & cœlum exultasse censendum est in Deiparæ Conceptione. An non enim gaudio perfusi sunt Angelorum chori, dum Reginæ suæ Conceptionem agnouerunt, & regis sui noui mox futurum aduentum præsenserunt? Certè si de Patre æterno testatur Apostolus, quod cùm introduceret *Primogenitum in orbem terrarum*, dixerit. *Et adorent eum omnes Angeli eius*: Conformiter possumus dicere, cùm introduxit in orbem terrarum eam quæ hunc Primogenitum suum debebat vtero concipere, cum integritate parere, cum amore singulari educare, voluisse vt omnes Angeli eam venerarentur, tamquam cælorum Reginam ab æterno prædestinatã. Egredimini ergo filij Sion, electi Dei Angeli, & videte ac veneramini Reginam vestram in diademate carnis purissimæ, quo coronauit eã mater sua Anna & in diademate gratiarum speciosissimo & fulgidissimo, quo coronauit eam Pater æternus, & Filius Dei, ac Spiritus S. quandoquidé electa sit vt specialis Filia Patris, vt specialis Mater Filij, vt specialis Sponsa & Thalamus Spiritus S. Egredimini & videte in terris eam, quæ coram vobis postmodum gloriæ diademate in cœlis coronanda est, per quam & instaurandæ sunt ciuitatis vestræ ruinæ.

II Pars. De fundaméto ciuitatis huius in Concep. B. M. V. Psal. 86.

Isai. 2.

Gaudiũ ex Cõce. B. M. V.

Heb. 1.

Etiam inferis lætitia fuit & exultatio in huius Reginæ Conceptione. Ibidem radium specialis lætitiæ perceperunt antiqui illi Patres, qui *iuxta fidem defuncti sunt non acceptis repromissione*. Hæc est enim, per quam promissio adimpleri debebat; & ille, cui *Promissus* & *Missus* nomen est, per eam propediem ventu-

Heb.

secretissimum, donec euentus id declarauit, & ipsamet Sapientia nos ore proprio id edocuit. Ergo hæc omnia considerantes in die Conceptionis Deiparæ Mariæ, meritò illud proponimus & repetimus: *Fundatur exultatione vniuersæ terræ Ciuitas Regis Magni.* Et iterum: *Magnus Dominus & laudabilis nimis in Ciuitate Dei nostri in monte sancto eius.* Psal. 47.

III. Pars de M. V. Ciuitate refugij pro peccatorib.

DEnique, dicamus fundari exultatione vniuersæ terræ Ciuitatem hanc Regis Magni & quia omnes nationes, populi, linguæ, omnes cuiuslibet conditionis, quamlibet barbari, quamlibet antea ignoti ad eam refugiũ habere poterunt & benignè ac securè suscipientur. Omnes quolibet ære grauati, quibuslibet cooperti flagitijs, quamlibet desperati, & vindicibus flammis proximi, etiamsi totam in sceleribus vitam consumpserint, rei gehennæ milies & damnationis æternæ: Si relinquere peccata voluerint, & ad vitam respirare, vinculaq; occasionum quibus irretiti sunt, dissoluere, piè & misericorditer recipientur a Maria, exsoluenturque ab omni culpa & pœna, ab omni debito & damnationis chyrographo, nec eis in malũ poterit quispiam præualere, sub eius *Salua gardia* & protectione; quia *Vrbs est refugij*, Vrbs securitatis omnibus sperantibus in se, & recurrentibus ad se animo pio & contrito. Quis enim ab ea vnquã reiectus fuit, licet Deum abiurasset, licet proprio sanguine obsignando chyrographum, dæmoni se obstrinxisset & tradidisset?

Notum est de *Theophilo* Archidiacono in oppido Ciliciæ *Adana*, qui ab æmulis accusatus, & de officio œconomiæ in eadem Ecclesia deiectus, eò impietatis deuenit, vt hortatore quodam Iudæo Mago, Christum Dei filium & Mariam Matrẽ eius abnegaret, dataque syngraphã, totum se Satanæ visibiliter sibi apparentis imperio manciparet, vt iterum per eum officio restitueretur. Quod factum est. At postmodum miser tãti criminis cõscius, totus animo pertubatus, nullo loco quietus consistebat, dum cogitaret se mancipium dæmonis abiurato Deo. Quid ergo faceret? Tandem ad Sanctissimam Dei Matrem sibi confugiendũ dixit, ac Templum ei sacrum petijt, nocte die que cũ ieiunio, supplicationes cordis contriti offerens. Audi eius orationem ad Deiparam: *Domina mea benedicta, defensio generis humani, portus & protectio eorum qui ad te confugiunt, scio quod grauissimè te offenderim, & ex te natum Deum nostrum, nec dignus sum consequi misericordiam, aut os aperire inquinatum. Interim rogo tota cordis mei contritione, & animi humillima confessione, offer me Christo, qui natus est te sancta & mundo desiderata Dei Parente, & ne abnnueris me infelicem, nec despicias preces peccatoris correpti à maligno beste.* Pergebat homo anxius preces tristissimas fundere, faciem verberare, solo adhærere, templum Virginis lachrymis rigare, in ieiunio orare, & in Virginis imaginem, quæ ibi venerationem habebat, oculos madentes erigens, iterum dicebat: *Te habeo post Deum protectionem & defensionem Domina mea benedicta, ad tuum intuens auxilium & gubernationem, non desperabo, & non faciam irrita, quæ tibi pollicitus sum. Quis sperauit in te, Domina mea benedicta, & pudore affectus est, aut derelictus rogans opem tuam?* Quid tandem? Theophilus quadraginta dies in templo Virginis perdurãs, & orandi ac plorandi finem nullum faciens, opitulante Virgine syngrapham Diabolo traditam, qua Christianismum abiurauerat, recepit, & in gratiã Dei redijt, dignosque pœnitentiæ fructus egit; ita vt publicè per Episcopum reconciliatus vitã sanctam egerit, & Sanctorũ Catalogo sit adscriptus *quarto Februarij,*

exempl. Theop.

Tantum valuit Mariæ Deiparæ intercessio, tantum obtinere potuit firma cum fiducia refugium ad hanc Ciuitatem Dei, Ciuitatem regis Magni, vbi post lachrymas exultatio infunditur, quantumlibet obscœno peccatori.

Quapropter de illa rectè dicimus, verum esse illud à Psalte pronunciatū: Psal. 86. *Gloriosa dicta sunt de te Ciuitas Dei! hi alienigenæ & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic.* Qui sunt aliegenæ, nisi peccatores à Deo alieni, quasi ab eo non sint geniti sed spurij rami generationis impiæ, cuius Pater diabolus est *Vos* Ioan. 8. *ex Patre Diabolo estis*; non estis filij Abrahæ, filij Dei, sed alienigenæ de generatione adultera, dicebat quibusdam Dominus, qui fidem & deuotionem Abrahæ non imitabantur, sed impietatem Satanæ, inuidia occæcante sectabantur. Quid est Tyrus nisi angustia? Hoc enim significat etymologicè. Quid populus Æthiopum, nisi populus peccatis denigratus & deturpatus? Quocirca dicebat Dominus: *Numquid filij Æthiopum estis vos omnes mihi filij Israel?* Quasi Am. 9. dicat: Non vos iam agnosco vt filios Abrahæ, aut Isaac, aut Iacob; tanta enim sunt vestra flagitia, vt potiùs vos filios Æthiopum dicendos arbitrer, quia totaliter vitijs estis sordidati & denigrati. Hi interim omnes siue alienigenæ dicantur, siue filij Tyri & angustiæ, siue de populo Æthiopum denigrato, si refugium habeant ad hanc Ciuitatē Dei, recipiuntur benignè, & fiunt ibi de populo & Filijs Dei; omnisque angustia tollitur de corde, omnis nigredo peccati de facie, dealbanturque cum exultatione. *Sicut lætantium omnium habitatio est in te, ô Ciuitas Dei!* Sancta Dei Genitrix filios semper nouos, nouum populum Deo gignit nouo cum gaudio. Propterea etiam introducitur dicens: *Memor ero Rahab & Babylonis, scientium me.* Nonne Babylon confusionem significat? Nonne Rahab meretrix erat? Ergo nec obliuiscitur Maria, nec despicit confusionis filias, ne quidem illas quæ obscœno meretricio quæstum fecerunt, & diu in statu confusibili & impuro permanserunt, si tandem se & Virginis benignitatem agnoscētes; ad illam confugium habuerint, tamquam ad Ciuitatem in qua tollitur omnis impuritas, omnis confusio præterita, redditurque vera cum puritate lætitia. Hæc nempe est gloria Virginis nostræ cuius in Conceptione fundamenta iaciuntur *cum exultatione vniuersæ terræ*, tamquam Ciuitatis Sanctæ, in qua Deus fœdus vult inire cum omni peccatore, & asylum præbere omni animæ accedenti, quantumlibet impuræ. Quod quidem semper factum esse, mille exemplis possemus demonstrare. Vnicum hic repetamus S. Mariæ Ægiptiacæ.

Hæc *Maria Ægyptiaca* multis annis fuerat Veneris victima, libidini se fœdę Exempl. prostituens. Occasione verò concursus ad festum Exaltationis S. Crucis in Ie-Mar. Æg. rusalem venit cum cęteris, nòn tam pietatis gratiâ, quàm ad illaqueandū animas. At diuinitùs ab ingressu templi ter quaterve repulsam passa est Tandem diuinam hic manum ipsa agnoscēs, cœpit prioris vitę turpitudinē deplorare, & ad Deiparę imaginem, quę ianuę templi supereminebat, cum fletu sese conuertere & dicere: O *Domina, quæ Deum verum genuisti virgo, & propterhoc ipse factus est homo vt peccatores ad pœnitentiam vocaret, auxiliare mihi iam auxilium non habenti vt possim crucem, in qua passus est pro salute nostra, conspicari.* Adiecit deinde promissionem, se post hac omnibus mundi illecebris renunciaturam, si voto potiretur. Virginis igitur ope ingressa, statim omnes voluptates repudians in vastam eremū contendit, vbi vitę prioris maculas pœnitentiâ expiaret Semper verò se *Mariæ* commendauit, vt ad votū explendum sic custos foret & propitia.

Mox

Mox enim à conuersione dixit: *O Domina, quò me placuerit ducit, esto mihi salutis magistra, viam quæ ad pœnitentiam ducit, indica, nec me derelinquas, sub tuum enim præsidium confugio.* Sic quadraginta septem annos compleuit in deserto, & pœnitentiæ admirabilis Orbi speculum & exemplum sese exhibuit.

Quinimò quotidie Virgine Deipara nos tutante, liberi sumus à dæmonis vario incursu & tentatione. Ideo Ciuitas hæc Regis magni rectè vocatur, *Latera Aquilonis.* Quia ipsa est quasi murus quidam oppositus aquiloni, *à quo panditur omne malum*, hoc est flatibus immundorum spirituum, siue tentationibus & suggestionibus hostium spiritualium. Vnde notatu dignum est, quod magni vir nominis & Theologus Auila c. 4. tract. *Audi filia*, dicit se specialiter aduertisse, scilicet contra tentationes carnales multis profuisse aliquid ex pietate recitare in memoriam & honorem puritatis, qua Virgo concepta fuit sine peccato, & puritatis virginalis, cum qua Filium Dei concepit. Hoc certissimum est, semper virginis præsidium piè eam colentibus fuisse munimen contra tentationes grauissimas securum. De quo specialiter egi in Horto Pastorum tract 3. lect. 10. Remedio 2. contra tentationes. Psal 47. Hier. 1.

TV igitur ô Virgo Beatissima, es *Ciuitas magni Regis*, & simul *Vbi fortitudinis nostræ*, quam Saluator tanquam *Murus & Antemurale* tutatus est ab omni peccato & incursu maligno iam à Conceptione, vt nobis quoque tutamentum fores & munimen, *Murus & Antemurale* fortissimum, quasi à *latere Aquilonis*, quo ab omni tam hostium quàm ventorum & flatuum malignorum impetu & irruptione liberi essemus. Rogamus ergo Te, ô Virgo purissima, per benedictam Conceptionem tuam, per primam animæ tuæ benedictę sanctificationem per primordia vitæ felicissimæ in matris tuæ benedictæ Annæ vtero vt nobis impetrare digneris veram gratiæ vitam; veram animæ sanctificationē veram conscientiæ lætitiam. Fac vt semper sancta desideria concipientes, & per te ea ad effectum deducentes, tandem pertingamus ad æternam illam & beatissimam Ciuitatem, vbi nullus amplius timor nullus dolor, nullæ insidiæ, nullus hostis, nullæ tenebræ; sed lætitia perfecta, exultatio purissima, lux indeficiens, pax consummata, visio & fruitio tecum & cum filio tuo gloriosissima infinita sæculorum sæcula. Conclusio.

IN FESTO S. THOMÆ.

Noli esse incredulus, sed fidelis.

Ioan 20. Lect. 3. bipartita.

SActa Scriptura & Euangelica Historia, (vt rectè aduertit. S. August. l. 22. contra Faustum c. 65.) tamquam speculi fidelis nitor nullius accipit adulandam personam, sed & laudanda & vituperanda hominum facta vel ipsa iudicat, vel legentibus iudicanda proponit: non solùm homines 1 Pars. Cur peccata SS. recenseat Scrip.

ipsos vel vituperabiles vel laudabiles intimans, verùm etiam quædam in vituperabilibus laudanda, & in laudabilibus vituperanda non tacens. Hoc patet in Euangelica enarratione eorum, que concernunt S. *Thomam* Apostolum, cuius describitur & titubatio ac fuga ignominiosa in derelictione Magistri, de quo tamen antea dixerat magno animo, *Eamus & nos, & moriamur*
Ioan.11 *cum illo.* Describitur quoque incredulitas & contumacia perniciosa, dum alijs Discipulis nunciantibus resurrexisse Dominum, seque eum vidisse, pertinaciter dicit: *Non credam, nisi videro fixuram clauorum; & mittam manum in latus eius &c.* Sed cur etiam Sanctorum peccata sciri & publicari conueniens fuerit, variæ rationes afferri possunt. Paucas ad propositum attingemus.

R. 1 *Prima* est, non solùm vt sincera & incorrupta veritas sacris Scripturis haberetur, sed etiam vt diuina erga peccantes misericordia prædicaretur, quæ eos dignata est è peccatis eruere, sanare, saluare. Vnde & ipsi Sancti hoc ipsum optarunt, & in hoc gauisi sunt, quod eorum peccata proderentur, vt per ignominiam propriam Dei gloria celebrior & illustrior efficeretur. Iniurius censetur medico, per quem è graui & fœtido morbo conualuit, qui morbum cupit tegere, ne se fateatur curatum. Ingratus quoque Magistro pronunciandus est, qui ignorantiam non cupit agnosci, de qua illius instructione emersit. Immemor etiam beneficij est, qui suæ miseriæ & inopiæ non vult mentionem fieri, à qua alterius benignitate est subleuatus. Gaudet ergo S. *Thomas* incredulitatis suæ & pertinaciæ fieri mentionem quasi vulneris cordis sui, vt agnoscatur virtus vulnerum Christi, vt agnoscatur benignitas Medici. Optat ignorantiam suam, miseriam & cæcitatem propalari, vt agnoscatur prouidentia, sapientia, beneuolentia Magistri.

Ideo & frequenter S. Paulus ignorantiam & cæcitatem ac miserandam sortem commemorat, vt Dei misericordiam erga se illustriorem reddat: *Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quia Iesus Christus venit peccatores saluos facere, quo-*
1 Tim.1 *rum primus ego sum, quia persecutus sum Ecclesiam Dei.* Alibi fatetur se abor-
1 Cor.15 tiuum & indignum gratiâ Dei. Sic S. Augustinus tredecim libros Confessionum edidit, vbi flagitia floridæ ætatis suæ publicauit, vt glorificaret diuinam clementiam, quæ ipsum eruit *Quia tu veritatem dilexisti, & qui facit eam, venit ad lucem volo eam facere in corde meo coram te in confessione, in stilo autem meo coram multis testibus,* ait ipse l. 10. Confess.

R. 2 *Secunda* ratio, cur Sanctorum crimina enarrentur, est, vt nemo sibi nimiū fidat, aut in hac vita securus sit, cùm etiam Sancti quandoque grauiter impegerint. Infirmitas ergo humana coram oculis nostris in eorum exemplis proponitur, ne de nostro statu inaniter gloriemur, *sed qui stat, videat ne cadat.* Propterea negatio Petri ter repetita oculis nostris obuersatur, qui tanto ze-
1 Cor.10 lo priùs erga Dominum suum ferebatur, vt eius lapsu nostræ infirmitatis admoneamur. Similiter Thomæ, & aliorum Apostolorum vacillatio, dum fugiunt, & error, dum increduli sunt, post tot instructiones & prædictiones Domini, palam describitur & euulgatur ab Euangelistis ob eandem rationem Nimirum, vt numquam dicamus, nostræ confisi virtuti, illud Psaltis: *Non mouebor in æternum*: statim enim insolentiæ huius pœnam se subijsse com-
Psal. 29 memorat, dum subijcit: *Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.*

Dicere tamen possumus diuinæ gratiæ fulti auxilio: *Dominus à dextris est mihi, non commouear.* Psal. 15
Itaque iustorum peccata si proponuntur, hoc fit vt à simili caueamus ruina, à pari scopulo & naufragio. Est enim Euangelica historia velut tabula nautica, in qua scopuli, syrtes, & charybdes describuntur, vt admoneantur nauigantes, ne in illa periculosa loca sinant se dilabi, sed periculo latenti prouideant præuidentes. O quam multi sunt, qui Christo ad mortem eunti, & ad crucem tendenti videntur dicere cum S. Thoma zelo zelantes pro eo: *Eamus & nos, & moriamur cum illo!* Perseuerantiæ enim suæ & virtuti præteritæ fidunt, quasi parati pro Christo mortem obire, vel cum illo sanguinem fundere. Ioan. 11.
At vbi occasio pugnandi contra peccatum & Satanam aduenit, refrigescunt, vacillant, fugam ineunt. De quibus illud possumus dicere: *Filij Ephrem intendentes & mittentes arcum conuersi sunt in die belli.* Psal. 77
Arguit his verbis Psaltes quosdam ex Israëlitis, qui antequam vrgerentur bello, multa sibi promittebant velitationes præmittebant, sagittas in signum iaciebant, preludia belli quasi fortitudinis præsagia iactabundi ostentabant: interim dum prælij serum tempus tandem aduentauit, corde formidolosi fugerunt pauitantes. His non absimiles sunt, qui magnos sibi in virtute spondent progressus pacis tempore, nemine occursante: At vero dum incumbit virilis pugna contra Satanam, carnem, mundum, corde confracti victas dant manus, sicque in tempore tentationis recedunt. Quod si in Domino solo fiduciam fixissent, & non in suis viribus, nec titubassent, nec defecissent. Quod quidem aliquibus etiam contigit Sanctis ad tempus, vt sese agnoscerent, & alijs postmodum etiam exemplo forent & cautelæ. Vnde S. Ambrosius l. 10. in Luc. cap. 22. sic de S. Petri negatione ait: *Error Petri doctrina iustorum est, titubatio Petri omnium petra est.*

Tertia ratio, cur Sanctorum defectus & vitia propalētur, hæc est, vt qui quādoque corruunt, eorum exempla contemplantes, postea non desperent, sed sicut illi ad gratiam nouam cum feruore magno resurgant. 3. Quocirca dicebat S. Ambrosius loco iam citato: *Etiam lapsus Sanctorum vtilis est. Nihil mihi nocuit quod negauit Petrus, profuit quod emendauit.* Nempe, ex eius emendatione omnes ad emendationem mouentur, qui vt ipse quandoque corruerunt, omnes ad fletum, qui vnquam peccauerunt. Petrus cadendo neminem deiecit, resurgendo plurimos suscitauit. Nemo debet eum sequi errantem, at multi sequi debent pœnitentem. Postquam fleuit, erectus est, vt secum alios erigeret. Idem dicimus de S. *Thoma* Apostolo; Cecidit ille per infirmitatem, per titubationem infidelem, dum Christum deseruit; cecidit profundiùs per incredulitatem & obstinationem, dum resurrectioni non credidit; sed resurrexit, dum Christus resurgens ipsum admonuit, dum ipse vulnera resurgentis tetigit, & inclamauit: *Dominus meus & Deus meus.* Interim arguitur à Domino, & ei dicitur: *Beati qui non viderunt & crediderunt, quia vidisti me, Thoma credidisti.* Quapropter hic locum habet illud S. Augustini in Psal. 50. *Non cadendi exemplum propositum est, sed si cecideris, resurgendi. Attende ne cadas. Non sit delectatio minorum lapsus maiorum; sed sit casus maiorum tremor minorum.* Iterum hic locum habet illud S. Ambrosij describentis inuidiam fratrum erga Ioseph, & ipsius Iosephi patientiam ac charitatem: *Discamus ergo & Sanctorum inuidiam, vt imitemur patiētiam, & cognoscamus non naturæ præstantioris fuisse, sed obseruationis; nec vitia nescisse, sed emendasse.* Amb. l. de Iose.
Itaque ideo peccatum S. *Thomæ* in Euangelio hodierno describitur, vt sciamus

eum illud emendasse, & sic per illius peccati descriptionem nostra peccata deleantur, dum cum resurgente resurgimus, si quando cecidimus, & vitia nostra emendamus, quæcumque quaqua via contraximus. Denique dicamus cum S. Gregorio, ideo specialem fieri mentionem infidelitatis S. *Thomæ*, quia diuinam per prouidentiam illa permissa fuit ad maiorē fidei nostrę firmitatem. *Egit miro modo superna clementia, vt discipulus dubitans, dum in Magistro vulnera palparet carnis, in nobis sanaret vulnera infidelitatis.* Vlteriùs pronunciat idem S. Doctor hęc verba ponderatione digna. *Plus nobis profuit Thomæ infidelitas ad fidem, quam fides Discipulorum credentium. Quia dum ille ad fidem palpando reducitur, nostra mens omni dubitatione postposita in fide solidatur.* In eandem sententiam multa eloquitur pereruditè & pereleganter S. P. Chrysologus serm. 85. vbi inter cætera quærit: Cur *Thomas* vestigia fidei sic requirit? Cur ea vulnera, quæ manus infixit impia, deuota dextera sic resulcat? Cur latus impij militis lanceâ patefactam refodere manus nititur Discipuli famulantis? Cur ad indicium fidei vulnera sibi vult præsentari callidus explorator? Nullane sunt resurrectionis eius documenta, nisi manibus sultet Iudaica crudelitate exarata viscera? Respondet S. Chrysologus: *Quæsiuit fratres pietas ista, exegit ista deuotio, vt resurrexisse Dominum nec ipsa in posterum dubitaret impietas. Sed Thomas non solum curabat sui, sed omnium hominum curabat incertum, & prædicaturus hæc in gentibus, quemadmodum tanta fidei adstrueret sacramentum, executor strenuus perquirebat.* Hæc ille, significans diuina pietate permissam *Thomæ* incredulitatem ad omnium gentium futurarum firmitatem & salutem.

Greg. ho. 26. in Euā. n. 4

2. Pars. De sanatione S. Thomæ ad contactum vulnerū

SEd videamus quam gratiosa Domini inuitatione *Thomas* fuerit sanatus. Pastor ille qui apud Ezechielem dicit: *Visitabo oues meas cum dispersæ fuerint in die nubis & caliginis*, iam visitauerat ouile suum, & oues reduxerat errantes, confirmarat vacillantes, in medio Discipulorum apparens, & pacem eis nuncians ac gaudium; deerat vna hæc ouicula ouili & gregi, quæ adhuc dispersa aberrabat. Nec vnam istam negligere voluit, vt posset Patri dicere: *Quos dedisti mihi, seruaui, nec periit ex illis quisquam nisi filius perditionis.* Abierat iam ipse ad laqueum & perditionem, peruersæ voluntatis impetu adactus & desperatione, Pastoris contempta monitione. Post octo igitur dies, vt vnum illum ex illis quos Pater dederat, reduceret, & conseruaret adhuc errantem, & ab alijs segregatū & absentē, iterum in medio omnium se sistit, iterum pacem nunciat & gaudiū, iterum miraculosè per clausas ianuas corpus præsentat rediuiuum. O quātum nostrarum amator & zelator animarum vni vel desert animæ, vt eam perducat ad salutem! O quàm ostendit vnius saluationem sibi cordi esse & curæ! Hoc certè satis probat hæc apparitio facta specialiter in gratiam *Thomæ*. Quid igitur? Inuitat eum gratiosè, arguit beneuolè, sanat sapientissimè: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.* O magnam benignitatem Christi Domini, vulnera *Thomæ* attactu vulnerum suorum curare dignantis, vulnus cordis vulnere carnis persanare satagentis, quasi cum infirmo infirmetur! Certè paratus erat etiam illi tanquam Elizæus mortuo puero incumbere, vt vitam & sanitatem posset recuperare; oculos scilicet oculis, caput capiti, manus manibus, pedes pedibus, latus lateri conformare & coaptare. Sed sufficiebat manum tangere, pedes,

Ezec. 34
Ioan. 17

manus, latus, ideo ad hoc inuitatur; sicque vitam recipit fidei, mortem relinquit erroris & incredulitatis, pertingens ad illam veram *vitam, quæ abscondita est cum Christo in Deo*, vt loquitur Apostolus. Coloss, 3.

Ex his ergo elucescit, Christum vulnera retinuisse patentia, non solùm tamquam præclara victoris suę symbola & virtutis pręconia (quot vulnera, tot sunt ora aperta eius victoriam & fortitudinem deprædicantia (neque solùm illa retinuisse: *vt ingiter à Patre salutis humanæ exigerent pretium, & obedientiæ requirerent donatiuum*, vt loquitur S. Cyprianus sed maximè vt essent testimonia veritatis corporis, veræ passionis, veræ resurrectionis, sicque in S. Thoma & Apostolis, ac fidelibus postmodum omnibus, firmarent fidem, & acuerent deuotionē. Nam ad dubitantium corda sananda hæc vulnerum esse seruata vestigia, patet in verbis Domini ad Thomam directis: *Infer digitum tuum huc & noli esse incredulus, sed fidelis*. quasi dicat: Digiti tui intrent vestigia clauorum: manus tuæ alta vulneris exquirant, latus sulca nec illud putes nimium pro manu tua esse arctum, in quo totum hospitio excipere possum mundum: non possum tibi discipulo negare ad fidem & credulitatem, quod inimicis non negaui ad iniuriam & credulitatem. Iterum ergo effundant toto orbe te aperiente hæc vulnera, fidem, quæ aquam in lauacrum, sanguinem in omnium fuderunt pretiū. Christus curseruarit vulnera,

Quòd autem a Tomæ à Domino dictum est: *Infer digitum tuum huc, & mitte manum in latus meum*, hoc etiam nobis dicitur, non iam vacillantibus in fide, sed tepescentibus in charitate & deuotione; vt Domini contactu salubri & spirituali excitemur, & accendamur, & illuminemur, noui lucis & ardoris participes effecti, ex hac fornace amoris. 1. *Infer digitum tuum hac, & manum tuam mitte*, quicunque Christi charitatem vis dimetiri; & agnosce quæ sit longitudo & latitudo, sublimitas & profundum illius, donec perfectiùs cum omnibus Sanctis possis hæc comprehendere, vt ad Ephesios loquitur Apostolus. 2. *Infer digitum tuum hac, & mitte manum tuam in latus*, quicunque vis agnoscere quàm graue; quamque abominabile fuerit peccatum tuum, pro quo adeo grauia adeo profunda vulnera pati voluerit Filius Dei, innocens, & peccati omnis expers. 3. *Infer digitum tuum huc, & mitte manum tuam in latus*, quicumque diuinæ iustitiæ seueritatem vis considerare, qui proprio Filio suo non pepercit, sed sic eum vulnerari voluit, quia peccata nostra in se assumpsit: *Propter scelus populi mei percussi eum*, inquit ipse apud Isaiam 4. *Infer digitum tuum huc, & mitte manum tuam in latus*, quicunque animæ tuæ dignitatem vis inuestigare, & precium pro eius salute & redemptione impensum explorare; & dic quanta oportet me pro me facere, si Dei Filius tantum precium voluit pro mea redemptione dare. Ecce conscissus est saccus, & manum tuam licet immittere, vbi latet thesaurus inæstimabilis, & precium semel impensum, sed cōtinuò tibi applicandum, vt efficaciter fias particeps acquisitę redemptionis. Dic quoque cum S. Augustino: *Postquam intellexit me pretioso Christi sanguine redemptum nolui me amplius exhibere venalem*. 5. *Infer digitum tuum huc, & mitte manum tuam in latus*, quicumque diuinæ misericordiæ sacramentum inæstimabile vis scrutari. Latet vtique in his vulneribus, vel potius patet illud per hęc aperta vulnera; & melius illud perspicies, si non sollum digitum & manū immiseris in latus apertum, sed & cor totum illuc induxeris, vt quoad fieri potest, non solū digito attingas, sed & corde concipias diuinæ misericordiæ ineffabilem benignitatem.

Dictum Christi ad S. Th. variè applicabile,

1 Charitatem Christi mētientibus,

Ephes, 3.

2 peccati grauitatem scrutantibus

3, seueritatem iustitiæ Dei cōsiderātib,

Isai, 53,

4 Dignitatem animæ cōsiderantibus.

5, De misericordiam examinātibus.

Sic poteris ibi inclamare cum S. Thoma: *Dominus meus, & Deus meus*, & cum
psal. 72. Psalmista: *Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum*. Vtinam possis ibi dicere,
psal. 83. *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum*. 6 *Infer digitum tuum huc, &*
6. impuris & peccatorib. *mitte manum tuam in latus*, quicumque manum habes leprosam & contaminatam iniustitiâ, impudicitiâ, vindictâ. Si enim impura facta est manus tua, quia in sinum tuum eam misisti: Instar manus Moysis, iam sana & munda reddetur, si eam in Christi Domini sinum & vulnera immiseris, vbi balneum re-
Exod 3. peritur ab omni labe & tabe emundans quicquid leprosum, quicquic maculosum est. Sic Medicum probabis in vulnere illo, vbi omnis medicina reperi-
7. Bene operari. volentibus. tur: vbi omne vulnus curatur. 7. *Infer digitum tuum huc, & mitte manum tuam in latus*, quicunque vis operari iustitiam, & manum mittere ad fortia. Immitte illuc & animam, si in vano non accepisti eam, immitte & cor si vis, esse *innocens manibus & mundo corde*. Si fuerit priùs cor superbum, ibi fiet humile;
psal 23. si fuerit terrenum, ibi fiet cœleste; si fiet sordidum, ibi fiet sine labe, si fuerit impatiens ibi fiet mite; si fuerit tepidum & languens, ibi participabit de igne & amore, si fuerit obstinatum & durum, ibi fiet molle; si fuerit turbulentum, ibi
psal 84. quiescet cum pace; si fuerit vacillans, ibi fiet firmum & fidele, ibi enim *loqui-*
8. Dulcedinē vulnerum Christi sitientib. *tur Dominus pacem super eos qui conuertuntur ad cor*. 8. *Infer manum huc*, si vis gustare Sampsone de fauo mellis latente in vulneribus Leonis de tribu Iuda, & simul gustare quàm suauis sit Dominus, ac intelligere illud problema: *E forti dulcedo*.
Iudic. 14.

Hæc omnia manifesta sunt ex his quę contigerunt S. Thomę dum intulit manum in locum & vestigia clauorum, dum immisit manum in latus apertum: subitò enim in eo facta est mira mutatio mētis & cordis, lux & suauitas accessit, ignis exarsit; ita vt possimus hic dicere: *Digitus Dei est & mutatio dexteræ excelsi*.
Exod 8. psal. 76. Et iterum illud quod de Saule subito olim inter Prophetas prophetante pronunciatur, hic locum habet de Thoma inter Apostolos Domini corpus tangēte & veritatem sublimi voce profitente: *Insiliet in te spiritus Domini, & mutaberis*
1 Reg. 10 *in virum alterum*. Illud probant hæc pauca, sed energica, sed plena fide, & deuotione exæstuantia verba: *Dominus meus & Deus meus*. Quæ quidem in eius corde per fidem & pietatem ita firmiter & indelebiliter fuere exarata, vt numquam deleri potuerint, vel ferro, vel igne, vel tormentis, vel qualibet violentia, vel ipsa morte. Sed gauisus fuit se posse illa, vel fidē illis contentam proprio cruore signare, confirmare, exornare. Qui priùs enim ex incredulitate & obstinatione (non obstante relatione & testimonio Coapostolorum dicentium: *Vidimus Dominum* (dicebat veritati & lumini rebellis: *Nisi videro fixuram clauorum, & misero manum meam in latus eius, non credam*, subitò erumpit in vocem fidei & confessionis omnibus sæculis gloriosam, *Dominus meus, & Deus meus*, quam vsque ad extremum spiritum tenuit, pro qua & mortem lubentissimè obijt. Cum enim zelo fidei huius accensus, Christum Deum & Dominum, eius diuinitatem & humanitatem Medis, Persis, Hircanis, Indis, alijsque nationibus barbaris & infidelibus prædicasset, tandem ab hostibus veritatis comprehensus, telisque confossus, in illa confessione intrepidus perstitit, & spiritum reddidit illi, quem Dominū & Deum suum agnouerat & prædicarat, pro quo vulnerato & mortuo vulnera & mortem lubentissime subibat Nunc verò, sed longè feliciori quā olim contactu & visu, in diuinitatis & humanitatis Iesu Christi Magistri sui fruitione

& visione æternùm censetur illud repetere & insonare: *Dominus meus & Deus meus*, Illa enim vox, quæ fuit vox fidei & confessionis in terris, nunc effecta est vox perpetuæ laudis & iubilationis in cœlis.

Felix qui cum *S. Thoma* plagas Domini per contemplationem sæpe intuetur per imitationem tangit, per compassionem & participationem manuum in illas immittit, per cordis amorem & confessionem in illis habitat, & nidum sibi componit. Felix qui illas sibi in Partem vendicat & thesaurum, ex quo redéptionis & saluationis suæ præcium depromat. Denique felix, qui tota cordis intentione & amore in vita sua potest dicere cum S. Thoma: *Dominus meus & Deus meus*. Etenim testatur Apostolus, quod *nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu S.* Sic etiam, vt oportet, nemo potest dicere: *Dominus meus & Deus meus*, nisi in Spiritu S. Quomodo enim sincerè cum possis dicere Dominum tuum, nisi te in veritate possideat vt seruum obsequiosum, & non rebellem? Quomodo Deum tuum, nisi illum agnoscas, & ipse te agnoscat à se creatum, à se beatitudine donandum? Felicior qui in morte hoc ipsum potest in Spiritu S. pronunciare: *Dominus meus & Deus meus*, in manus Domini & Dei spiritum suum reponendo. Felicissimus qui tota id poterit cum S. Thoma æternitate resonare, perenniter iubilando, & in sæcula sæculorum laudes Domini & Dei sui decantando: *Dominus meus & Deus meus*.

Spirit, vulnerū Christi tactus. Cor, 12,

Conclusio.

CONcludamus, & ad Christum vota dirigamus eique dicamus: O Pastor bone, Iesu Christe, qui Thomam tamquam ouem in dispersione errantem piè reducis, benignè excipis, cum amore complecteris, illique partem bonam in plagarū ac lateris tui felici attactū impertiris; quique exinde toto tempore vitæ ad extremum vsque spiritum in fidei confessione fortitudinem ei inuincibilem tribuis: & perseuerantiam in amore. Agnoscere nos quoque eadem benignitate digneris vt oues gregis tui; & si quādoque cōtingat aberrare à fide, deficere à spe, decidere à charitate, ne graueris reuocare & reducere, illuminare & accēdere, partemque cum Thoma pœnitente in vulneribus & plagis tuis donare. Fac vt ibi expiemur promptè, confiteamur perfectè, habitemus securè, exultemus piè & cū charitatis ardore. Denique, hoc nobis gratia & clemētia tua impertiatur, vt Apostoli tui vestigia sectantes, in vita & in morte, in tempore & in æternitate, confiteamur cum jubilatione, quod tu Dominus es & Deus noster quem debent adorare, laudare & benedicere omnes Angeli, omnes electi, imò omnes creaturæ;

Plura hoc Festum S. *Thomæ* concernentia produximus super Dominicæ in Albis Euangelio, vbi latiùs explicuimus illa verba: *Dominus meus & Deus meus*, item & illud: *Beati qui non viderunt & crediderunt.* Adjecimus & aliqua eius miracula. Illuc remitto Lectorem.

IN FESTO S. STEPHANI

Domine præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis, &c.
Psal. 20.

Lectio tripart. 1. Pars. De benedictionibus S. Stephani in vita.

CElebrauimus heri diem Domini, & supremi Ducis nostri Iesu Christi *Natalem* quo natus est in hunc mundum ex vtero virgineo, & editus in hanc lucé ex ergastulo tenebricoso; diem inquam, illum solemnem, quo Deus infans pannis fuit inuolutus, in præsepio reclinatus, in fœno positus, fascijs colligatus, lacte tenero potatus. Hodie recolimus diem festiuum primi eius Militis & Martyris Stephani, huncque diem etiam eius *Natalem* nominamus; quia vt verbis S. Petri Chrysologi vtar: *Merito natus hodie creditur, quando non ad præsentem vitam materno est effusus ex vtero, sed conceptu fidei, martyrij partu; cœlestem noscitur generatus ad gloriam. Quando non eum materna cunabula vagientem, sed superna triumphantem secreta susceperunt. Quando non infirmum lactis pastum genitricis trahit ex pectore, sed pro Rege suo deuotissimus miles virtutis sanguinem fudit.* Ecclesia ergo nouella, (quæ etiam Mater est & Virgo, sicut & Maria) hunc primum suum peperit per sanguinem fœtum. Peperit autem cœlo, non mundo: lactandum non lacte humano, sed solido Angelorum pascendum cibo: non pellibus filiorum Adæ vestiendum, sed incorruptionis vestimentis adornandum: non ad tempus mortali hac & caduca aura vsurum, sed æterna luce fruiturum. O felix Natiuitas! O Genitrix beata, licet cum dolore partum ediderit, vt ille tandem foret sine dolore! Certè potuit dicere Ecclesia noua, quod olim Iacob de Ruben primogenito filio suo, non conquerendo vt ille, sed congratulando: *Rubem primogenitus meus, tu fortitudo mea & principium doloris mei, prior in doni.* S. Stephanus rectè per Ruben indicari potest, quia *Ruben* idem significat quod *Videns filium*, Ipse autem est qui Dei filium vidit stantem à dextris eius. Ipse quoque *Primogenitus* censetur, quia primus Martyr, ideoque & *Fortitudo* matris suæ fuit per cōstantiam inuincibilem, & *Principium doloris*, quia in prima persecutione ei sublatus. Sed & propterea *Prior in donis*, tamquam primogenitus adiens primus hæreditatem Patris, ab eoque primus benedictione adornatus. Quapropter illud pro eo rectè scribimus: *Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis, posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso. Vitam petijt à te, & tribuisti ei longitudinem dierum in sæculum & in sæculum sæculi.* Dicimus autem sum obtinuisse triplicem benedictionem: Benedictionem in *Vita*, Benedictionem in *Morte*, Benedictionem post *Mortem*.

Chrysol. ser. 133.

Gen. 49.

S. Steph. est vt Ruben primogenitus.

S. Steph à Deo præuētus.

Act. 7.

Primò quidem, multiplex elucet in vita eius benedictio, qua suauiter à Domino præuentus fuit. Nam de eo testatur sacra Scriptura, quod fuerit *Vir plenus fide & Spiritu Sancto.* Et rursus: *Stephanus autem plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia & signa magna in populo.* Plenus ergo erat Spiritus S. & eius donis, ac virtutibus gratijsque, tum gratum facientibus, tum gratis datis: plenus charitate & zelo: plenus sapientia, cui non poterant aduersarij resistere: plenus robore & constantia ad omnia superandā, quæ sibi poterāt esse cōtraria: plenus denique fide excellente

cellente & fiducia ad patranda miracula. Ita in omnibus his excellebat cæteros fideles post Apostolos, vt omnes in eum oculos conijcerent, & ei testimonium bonum perhiberent. Hæ ergo virtutes & gratiæ multiplices a benedictione Dei prouenïebant, & eum quasi variæ gemmæ radiantes coronabant, vt meritò *Stephanus* vocaretur, hoc est, *Coronatus*; Corona enim gratiæ & iustitiæ effulgebat in vertice eius, tandem promeritura coronã cœlestis gloriæ & æternæ vitæ.

Propter hanc eminentem gratiam & sapientiam electus fuit à Domino, elect⁹ & à populo primus ad sacrum Diaconatus ministerium & ordinem: illique imposuerunt manus Apostoli, vt magis ac magis adaugeretur in eo gratia Spiritus Sancti, & vt quasi victima sacratissima Deo offerretur, & consecraretur ad obsequium & cultum, sicut olim imponi solebant manus victimæ. Electus ergo fuit S. Stephanus primus inter illos septem Diaconos quos ex inspiratione diuina elegerunt Apostoli cum plebe in Spiritu S. congregata, de quibus: *Considerate fratres ex vobis viros boni testimonij septem plenos Spiritu Sancto & sapientia.* Et hi quidem constituti sunt ad instar septem Angelorum Deo assistentium. Sicut enim illi assistunt Deo quasi primarij ministri: ita hi semptem Diaconi assistebant & ministrabant S. Iacobo, cæterisque Apostolis Dei vicem gerentibus. Vnde S. Ignatius sic alloquitur Heronem Diaconum, qui ipsi in Episcopatu Antiocheno successit, epistola ad ipsum: *Nihil sine Episcopis facito; Sacerdotes enim sunt, tu vero Sacerdotum minister Baptizant, sacrificant, manus imponunt, eligunt; tu vero illis ministras, vt Stephanus Iacobo.* Item epist. ad Trallianos sic ait: *Quid aliud sunt Diaconi, quam imitatores Angelicarum virtutum, qui purum & inculpatum ministerium Sacerdotibus exhibent, vti Stephanus B. Iacobo. Timotheus & Linus Paulo, Anacletus & Clemens Petro?* Vnde certum est, quod non solum mensarum ministri fuerint Diaconi, hoc est cibi & potus, ac eleemosynarũ, sed maximè ministri Ecclesiæ, & sacrę mensæ Eucharisticè, sacrique calicis adhæc enim ministeria ritè obeunda impositionem manuum accipiebant, & per illam Spiritum S. Insuper eorum officium fuit visitare carceres, animare Martyres, illos alere, illis prouidere de omni ope spirituali & corporali ex substantia Ecclesiastica. Quapropter initio in persecutione pondus Ecclesiæ ex parte sustinuerunt, pleni robore, exemplar sese constãtiæ & martyrij offerentes. Patet in S. Laurentio, tempore S. Sixti Pontificis; in S. Vincentio, tempore Valerij Episcopi Cæsar augustani, in SS. Cyriaco & Smaragdo, ac Largo, tempore S. Marcelli sub Diocletiano, qui omnes fuere Diaconi pleni Spiritu Sancti & gratia, ac fortitudine, sapientiaque. Hos verò omnes præcessit, & illis exemplum sese præbuit S. Stephanus, quasi Dux vel Antesignanus, benedictionibus dulcedinis à Domino præuentus præ cæteris.

Electus à Deo & populo.

Leuit. 1.

Act. 6.

Officiũ Diaconorum.

Diaconorum princeps S. Step.

Hæc quoque benedictionis multiplicis pręeminentia eluxit in eo, quod tamquam Angelus visus fuerit, non solum à Fidelibus, sed etiam ab aduersarijs suis. Cum enim rapuissent eum, & statuissent in concilio blasphemiæ accusatum, dicitur: *Et intuentes eum omnes qui erant in concilio, viderunt faciem eius tamquam faciem Angeli,* Hoc est, Viderunt quid eximium, augustum & cœleste in vultu eius, quasi speciem & maiestatem Angelicam contuentes. Sic Esther dicebat Assuero Regi: *Vidi te Domine quasi Angelum Dei, & conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ, Valde enim mirabilis es Domine, & facies tua plena est gratiarum.* Verisimile porrò est Deum contulisse S. Stephano nouum splendorem

S. Step. tãquam Angelus visus.

Estheris 5

quasi radios quosdam corporis gloriosi, vt in Moyse factum est. Quocirca S.
Augustinus ser. 99. de diuersis, dicit faciem Stephani radiasse instar Solis. Et
Tertullianus lib. de resurrect. c. 55. dicit S. Stephanum instar Christi in trans-
figuratione Angelicum fastigiū induisse. Putat quoque S. Chrysostomus. S. Ste-
phanum faciem Angelicam induisse ex conspectu gloriæ Dei & Christi, sicut
Chrysost. in Acta, Moyses ex conspectu & consortio Dei contraxit radios in facie, & sicut Elias ite-
rum cum Moyse gloriæ cuiusdam & maiestatis consortium ab eodem Christo
habuerunt in monte. Cui conformiter loquitur S. Augustinus ser. 6. de S. Stepha-
Luc. 9. no, dicens, *Stephanus reuelata facie speculabatur in cælo gloriam Filij Dei, ideo vide-
bant Iudæi vultum eius tanquam vultum Angeli Dei.* Sic ergo videtur iam ab initio
stephanus visionem illam habuisse, de qua postea dixit, *Ecce video cælos apertos,
& Iesum stantem à dextris virtutis Dei*, quamuis de illa visione mentionem non
faciat, nisi in fine & morte, ad confusionem Iudæorum maiorem.

Cur tantus splē dor, in s. steph. Sed cur Deus talem ei splendorem contulerit in vultu, non vna ratio afferri
potest. *In primis* voluit internum eius fulgorem & mentis pulchritudinem exte-
riore illo vultus fulgore indicare. De quo s. Hilarius Arelatensis sic loquitur:
℞. 1. *In faciei pulchritudinem candor splendorque animi exundabat, ac absconditæ pectoris
Hom. de s. steph. ornamenta speculum frontis irradiabant, atque cum haberet in se Spiritum S. os præse ge-
℞. 11. *stabat Angelicum.* Secundò* voluit Dominus specialiter per hoc significare eius
castitatem & sapientiam instar Angeli: candor enim virginalis animi & luci-
dissimæ sapientiæ mentis redundabat in faciem & decus corporis. Vnde s. Au-
ser. 6. de sanctis, gustinus: *Stephano Martyri & pulchritudo erat corporis, & flos ætatis, & eloquen-
tia sermocinantis & sapientia sanctissimæ mentis, & testimonium sincerissimæ castitatis,
& ser. 5. & operatio diuinitatis.* Sic & S. Cæcilia, quia castissima erat, & cum Angelo
custode suo conuersans cum puritate & gratia admirabili, visa est in specie
quadam Angelica, per quam & Valerianum sponsum & Tiburtium eius fratrē,
& 400. alios ad Christum conuertit. Vnde officium Ecclesiæ sic canit: *O B. Cæ-
℞. 111. cilia, quæ duos fratres conuertisti, & Vrbanum Episcopum in vultu Angelico demon-
strasti. Tertiò* dicamus cum S. Hilario Arelatensi: Ideo facies stephani assum-
psit speciem corporis gloriosi, tum quia resurrectionis annunciabat sacramen-
tum, tum etiam, *vt esset aduersarijs ad pœnam peccati, & tormentum inuidiæ, & ex-
11. pars. probrationem impietatis, & testimonium criminis.*

De benedictionibus s. steph. in morte. SEcundò, benedictio Dei eluxit cum dulcedine erga S. stephanum in ipsa
mortis amaritudine. Etenim si patientiam & charitatem, quam exibuit in
extremo spiritu intueamur, agnoscemus miram erga eum Dei benedictionem,
animam eius dulcedine replentem. Amara equidem & dura exterius apparebat
1. Magna morientis patiētia. mors, dum aures claudunt, & duri ad lapides duros currunt, & tamquam blas-
phemum extra ciuitatē eijciunt (vt præscribebatur) Sed lubens ipse pro iustitia
& fide exit extra castra, improperium Christi portans, & *aspiciens in auctorem fi-
Num. 24. dei & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio substinuit crucem.* Vnde ini-
tiauit stephanus illam Christi beatitudinē: *Beati qui persecutionem patiuntur pro-
Heb. 12. pter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Quapropter de eo sic loquitur
S. Gregorius Nyssenus in tractatu de Beatitudinibus: *Magnus ille Stephanus gau-
Matth. 5 det lapidibus vndique petitus, ac veluti suauem quemdam rorem crebros lapidum
ictus in modum floccorum niuis incidentium cupidè excipit, ac benedictionibus ne-*

farios homicidas persequitur. Idem Oratione de S. Stephano sic dicit: *Magnitudine animi excellebat, ira lenitatem, mortis terrori vitæ contemptum, odio dilectionem, malæuolentiæ beneuolentiam opponens.*

Si non fuisset præuentus à Domino in benedictionibus dulcedinis; non tanta cum charitatis suauitate pro persequentibus se cum genuflexione, lachrymis & clamore oraret: *Domine ne statuas illis hoc peccatum*, in quibus verbis suauiter & feliciter obdormiuit in Domino. Quapropter mors & passio eius non absimilis fuit morti & passioni Christi Domini. 1. Sicut Christus à falsis testibus fuit accusatus; ita & Stephanus, vt patet ex Actis. 2. Sicut importuno clamore & tumultu extorserunt Iudæi à Pilato Christi condemnationem; sic & Iudæi clamore & impetu processerunt ad eius eiectionem è ciuitate, & lapidationem. 3. Sicut Christus extra portam Ierusalem in montem Caluariæ eductus est; ita & Stephanus extra portam eductus in valle Iosaphat inter montem Oliueti & Ierusalem interiacentem iuxta torrentem Cedron lapidatus est. Ibi etiam nunc locus eius cruore sacratus cum veneratione colitur, & porta illa Ierusalem à Christianis loca sacra visitantibus, *Porta S. Stephani*, vocari solet. Dicuntque peregrini effigiem capitis & scapularum S. Stephani impressa lapidi, dũ expirãs retrorsũ caderet, etiã modo ostẽdi. Ibidẽ etiã ostẽditur lapis, in quo B. Virgo cũ S. Ioãne pro Stephano lapidationis tẽpore preces fũdebant quæ præces absque dubio benedictionis dulcedinem ei valuerunt impetrare. sicut & ipse cum B. Virgine Paulo conuersionem. 4. Sicut Christus, cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur: sic B. Stephanus non reddidit maledictum pro maledicto, sed benedictionem & precationem piam pro impia imprecatione. Vnde illud rectè ei conuenit: *Pro eo vt me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam.* Quapropter S. Fulgentius, ostendens quibus armis pugnarit & vicerit S. Stephanus, dicit non fuisse nisi arma charitatis: *Per charitatem Dei sæuientibus non cessit, per charitatem proximi pro lapidantibus intercessit. Charitatis virtute vicit Saulum crudeliter sæuientem, & quem habuit in terra persecutorem, in cælo meruit habere consortem.* Nempe non potuit Stephanus illis irasci; per quos sibi videbat aulam regni cælestis aperiri. Plus dolebat illorum peccata, quàm sua vulnera; plus eorum impietatem, quàm suam mortem; quia illorum impietati timebat mortem æternam, suæ autem mortis pedissequã mox fore nouerat vitam æternam 5. Sicut Christus cum lachrymis in cruce orauit, & clamans mortuus est, Patri spiritum commendans: ita & de Stephano dicitur in actis, postquam dixisset: *Domine Iesu suscipe spiritum meum, positis genibus clamauit voce magna: Domine ne statuas eis hoc peccatum.* Hócque dicens expirauit. Putat quoque S. Augustinus, quod clamori miscuerit lachrymas, ideo efficacẽ fuisse eius orationem. Nam communis est sententia, tum S. Augustini, tum aliorum SS. Patrum vi eius orationis conuersum fuisse Paulum: sic enim ser. 1 de Sanctis apertè Augustinus ait: *Si Stephanus non orasset, Ecclesia paulum non haberet; sed ideo erectus est Paulus, quia in terra inclinatus exauditus est S. Stephanus.*

Magna humilitas Christi & S. Stephani. mortis similitudo. 1. 2. 3. Cornel. in Act. c. 7. 4. Psal. 108.

Quapropter in vita S. Mariæ Ogniacensis l. 2. c. 11. scribit Cardinalis Vitriaco, eam in extasi cognouisse S. Stephanum S. Pauli decollati animam excepisse, & Deo obtulisse. Sic enim de ea re ibi loquitur Cardinalis: *Cùm de B. Stephano Protomartyre cantaret, quem Paradisi Rosarium appellabat, dicebat illi sub mortis*

oranti Dominum pro munere dedisse S. Paulum : & S. Paulo peracto martyrio è corpore excedente, S. Stephanum adfuisse, eiusque spiritum obtulisse Domino, atque dixisse: Domine hoc ingenti & singulari munere tu me donasti ; ego verò multiplici fructu auctum illud tibi reddo.

3. Morte S. Steph. se Iesus ostendit

Vlterius manifestè patet benedictio dulcedinis erga Stephanum in morte, non solùm ob patientiam & charitatem quam exhibet erga inimicos, sed etiam ob apparitionem specialem Domini Iesu, à quo consolationis admirandæ auxilium sensit in mortis acerbitate & agone. De qua re sic loquuntur Acta Apostolica : *Intendens in cœlum vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei, & ait: Ecce video cœlos apertos, & Filium hominis stantem à dextris* Dei. Ille Martyri ostendebatur in cœlo, qui à perfidis negabatur in mundo : illi cœlestis veritas testimonium dabat, cui fidem terrena impietas derogabat: Et pro illo quem videbat, festinabat mori, vt viueret cum illo. Iesus ergo stabat cum inuitans, & ipse ad eum anhelabat zelans. Iesus stabat & se ei ostendebat tamquam Ducem, vt adiuuaret in agone militem. Iesus stabat, vt animam eius tamquam victoris exciperet, & victimam gratissimam Patri offerret coronâ gloriæ æternum coronandam. Stabat autem inter saxa & hostes immobilis & interritus Stephanus, quia videbat Iesum stantem quasi immobilem à dextris Dei. Illi ergo se totum animo & intuitu affigebat, fide immobilis & charitate; itáque cœlos apertos videbat, vt mox introiret. O benedictionem dulcedinis ineffabilis quam sensit, dum inter saxorum crepitantium turbinem diuina ei claritas & consolatio affulsit! Felix quisquis Iesum considerat à dextris Dei, tamquam Ducem suum, tamquam Patronum & Aduocatum interpellantem pro nobis. Felix qui nititur ad eum mente, oculis, & corde, quamdiu cœlum est apertum, quamdiu salutis tempus est & felicitatis acquirendæ, quamdiu dignatur se Mediatorem & Aduocatum nostrum exhibere. Veniet enim tempus, in quo cœlum quasi clausum censebitur, & non licebit videre Iesum, nisi vt Iudicem & Vindicem seuerũ, infernum aperientem, vt impios in eum illicò deuoluat in æternum cruciandos.

Cur Iesus stabat.

Hoc est quod inculcabat quondam celebris Concionator Ordinis S. Dominici in die S. Stephani in ciuitate Bononiensi Reginaldus nomine. Hunc fugiebat quidam Monetus nomine celebris Bononiæ Doctor, eiusque congressum & sermonem vitabat, sibi ab illo metuens, quia potens erat in verbo Dei & sermone. Attamen in Stephani Martyris Natali comitum importunitate per tractus, eius adiuit concionem. Mox verò eius verbis captus est, dum hanc vocem exponeret. *Video cœlos apertos*. Ita enim disserebat: N*unc quidem cœli portæ ad beatitudinem patent, ita vt quiuis possit ingredi: qui autem negligentes sunt, & Deo cor suum claudunt, videant quia vicissim eis cœli clauduntur, vt deinde intrare non valeant.* Hæc cum spiritus efficacia pronunciaret, mox Doctori Moneto cor immutatum fuit, cum planè antea à Religione alienus foret, Concepta ergo Religionis voluntate, adijt Reginaldum, animum exposuit, voti etiam vinculo voluntatem suam firmauit; & in eo Ordine maximum doctrinæ & pietatis fructum exinde protulit. Tantum valuere sancti Martyris Stephani verba, eius die festiuo declarata, vt hanc subitam conuersionem efficerent, quod etiam eius meritis adscribendum est.

Hier. plat. l. 3. c. 38

III. PARS De benedictioni.

TErtiò, benedictio dulcedinis erga S. Stephanum eluxit post mortẽ, qua quẽ spectauerat certantẽ, adiuuit morientem, excepit ascendentem, coronauit

vincentem. Nam saxa in gemmas conuertens, posuit in capite eius coronam de lapide pretioso, diadema gloriæ, coronam vitæ, prout dicitur: *Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi Coronam vitæ.* Quoniam ergo Stephanus idem est quod Coronatus, rectè hic canimus: S. Steph. post mortem Apoc. 2.

Quam bene cum Stephano quadrat Victrice Corona!
Quam sua Victrici iure Corona datur!

Triplici autem coronâ fuit à Domino coronatus, vltra essentialem gloriæ coronam; scilicet coronâ Martyrij, Doctrinæ, Virginitatis; quæ solet Aureola triplex nominari, & decreta est à Deo his qui specialiter decertant cõtra Dæmonem, Mundum, Carnem, per tormenta, per sapientiam, per castitatem. Donata ergo est Stephano Corona & Aureola Martyrij, quia bonum certamen certauit, cursum consummauit, fidem seruauit, suo eam obsignans cruore. Et quidem id fecit primus omnium fidelium post Christi mortem, imitans Christum Ducem; ita vt hæc fuerit eius prærogatiua, quod etiam ipsis Apostolis hac in re præiuerit, & viam eis ad triumphum strauerit. Quapropter & hic illud Apostoli Pauli verum est: *Elegit eum Dominus conformem fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus.* Sicut Christus primogenitus est omnium filiorum Dei, cui conuenit omnes conformes esse: ita post Christum Stephanus primogenitus est Martyrum, quem secuti sunt innumera Martyrum orbe toto millia, tanquam vexilliferum. Nam fortiter certando Cælum repleuit lætitia, Ecclesiam gloriâ, Orbem famâ; Fidelesque omnes cum Apostolis afficiens gaudio, animauit exẽplo. Eapropter de eo dicit S. Augustinus serm. 5. de Sanctis: *Cùm Stephanus Diaconus ab Apostolis ordinatus sit, Apostolos pia beata ac triumphali morte præcessit: ac sic qui inferior erat ordine, primus factus est passione: & qui erat discipulus gradu, magister cœpit esse martyrio, complens illud: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Mortem enim quam Saluator dignatus est pro omnibus pati, hanc ille primus reddidit Saluatori.* Hæc est benedictio, qua præuenit eum Dominus, vt & cæteros ipse præueniret. Triplex aureola S. Steph. 1 Martyrij. Rom. 8.

Deinde aucta est benedictio dulcedinis, dum coronatus est corona & aureola doctrinæ & sapientiæ. His qui certant contra aduersarios fidei, & ad iustitiam conantur alios erudire, illa decernitur. Notum autẽ est ex Actis Apostolicis, quanta fortitudine, quo zelo & sapientia certarit contra hostes veritatis, ita vt nemo posset resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur. Ob illum ergo zelum & interritam diuinæ doctrinæ annunciationem & prædicationem, specialem remunerationem & benedictionem accepit post mortem, Doctorum scilicet Aureolam & gloriã singularem. Quare etiam modò meritis suis & intercessione fidem in diuersis orbis partibus tueri noscitur & propagare. 2 doctrinæ.

Audi quod legimus in vita S. Stephani I. Hungariæ Regis. Geisa Dux Hungarorum, cùm iam factus Christianus omnes suæ ditionis ad Christum perducere cogitaret zelosissime, & de rebellibus & sacrilegis ritibus edomandis consilia secum agitaret, in quiete iuuenem eximia specie fulgentem conspicatus est, qui blanda voce dixit: *Facessat ista cogitatio & superuacanea sollicitudo; nam propter manus humano sanguine pollutas, tu quod meditaris, efficere non poteris. Nascetur autem tibi filius, qui Regis titulo decorandus efficiet quod animo concepisti.* Experrectus Princeps, humi prostratus, Principatum suum cum nascituro filio Deo commendat lachrymabũdus. Quin & vxori eius S. Stephanus habitu Leuitico Exemp.

ornatus apparuit his vtens verbis: *Confide mulier in Domino, & esto certa te filium parituram, cui primo huius gentis & regnum & corona debetur; tu vero illi nomen meum imponito. Ego namque Stephanus, qui primus pro Christi nomine sanguinem meum profudi, cum meo tutabor patrocinio, & precibus in fide promouebo.*

Baron. to.10. a. 989 Sur 20 Augusti.

Denique aucta est benedictio dulcedinis per coronam & aureolam virginitatis, quam promeruit S. Stephanus integerrima vita & castitate; propter quam vt diximus, eius facies eluxit quasi Angelica in medio concilij. Quapropter modò sequens Agnum quocumque ierit, cum Choris Virginum in cœlesti mõte Sion cantat nouum canticum Agni, quasi Choragus & Primicerius: quia in hac vita secutus est Agnum quocumque, per viam scilicet humilitatis, per viam mansuetudinis, per viam patientiæ & charitatis, per viam puritatis & castitatis. Et quia ita perfectè sectatus est vestigia eius in hoc sęculo, nunc vestigia eius sequitur cantans, consors specialis gloriæ in cœlo.

3. Virginitatis. Apoc. 14

Postremò dicamus specialem benedictionem, qua adornatus fuit S. Stephanus cum dulcedine post mortem, elucere in eius Reliquijs. Has Deus tot condecorauit miraculis, vt de eo dicat S. Augustinus: *Latuit multo tempore corpus eius processit quando voluit, illuminauit terras, tanta miracula fecit: Mortuus viuos facit mortuos, quia nec mortuum.* Idem Augustinus testatur per eius Reliquias sex mortuos ad vitam reuocatos. Nota est historia Inuentionis corporis ipsius cum multis miraculis, de qua Breuiar. Rom. & alij. Inuentæ enim sunt eius Reliquiæ per reuelationem Gamalielis apparẽtis Luciano Presbytero. Audi ipsum Lucianum: Cùm aperuissemus D. Stephani thecam, statim terræ motus factus est, & tanta fragrantia odoris inde egressa est, quantam nullus hominum se meminit, vel audisse, vel sensisse, ita vt putaremus nos in amœnitate Paradisi esse positos. Multitudo enim populi aderat, inter quos erant plurimi varijs languoribus infirmi. Et ipsa hora mox de odore suauitatis eius septuaginta tres curati sunt. Exosculati autem sacras Reliquias, iterũ clausimus, & cum Psalmis ac Hymnis portauimus in sanctam Ecclesiam Sion, vbi & Archidiaconus fuerat ordinatus S. Stephanus. Tunc iugis siccitas erat, sed eadem hora pluuia magna descendit, & abundanter inebriata est terra. Hæc ex Luciano, qui fusè scripsit historiam.

S. Steph. clarus post mortem in reliq. Aug. ser. 31 de diuersis. 22 de Ciuit. Dei. 3 Aug.

in sepultura.

Posterioribus sæculis Reliquię S. Stephani Romam allatæ sunt, & in monumento S. Laurẽtij collocatæ. De quo sic Martyrol. 7. Maij: *Translatio corporis S. Stephani Prothomartyris, quod Pelagio Pontifice è Constantinopoli ad vrbem allatum, atque in sepulchro S. Laurentij Martyris positum, ibidem magna piorum religione colitur.* Neque verò id factum fuit sine miraculo: Est enim fidelium Romæ traditio, quam etiam multi literis consignarunt, S. Laurẽtij corpus sese commouisse, & aduentanti corpori S. Stephani locum cessisse, vt cum honore eum in loculum suum reciperet. Vnde quidam de hac re sic scribit: *Corpus S. Stephani translatum in basilicam S. Laurentij, adeo vrbanè à Laurẽtio ibi iacente exceptum est, vt glorioso Stephano tanquam primo Martyri primas dederit, loculum suum in sinistram trãsferens, dextram Stephano concedens. Ob quam causam Laurentius ab Italis nuncupatur.* Hispanus ciuilis, *El cortes Español.* Nec id incredibile iudicamus, cùm idem alijs contigisse quandoque legamus. Idẽ enim fecere duo Magi, seu Reges, Melchior & Baltasar: nam cum ad sepulchrum eorum allatus fuisset Gaspar, ipsi tãquam viuis secessere in partes, & locũ in medio Gaspari dederunt, vt ex Breuiario Coloniensi dixi, tractãs de Festo Regũ. Idẽ videre est apud Leontiũ in vita S. Ioãnis.

Ille fom. a' Giro. serm. de des. Steph.

Eleemosynarij, cui duorum Episcoporum corpora visa sunt honorem tribuere, dum medium inter se locum ei deserunt.

Neque huc prætereundum est, vt benedictio S Stephani post mortem illustretur magis ac magis, quod perenni & continuo miraculo sanguis eius concretus in vitrea ampulla ex Africa Neapolim à S. Gaudiosi Episcopo delatus, & in Ecclesia S. Gaudioso repositus Neapoli, quoties inter Missarum solénia in altari exponitur, qui durus antea & concretus instar lapidis erat, mox liquescit, fluitque, quasi recens effunderetur, sed & peracta Missa iterum indurescit. Cuius rei quæ potest esse alia causa, quam quod ipse, dum sacra mysteria illius, quem tantopere amauit, peraguntur, & memoria renouatur actionis illius, qua vitã pro Christo posuit, quodammodo reuiuiscit, & ad illius præsentiam commouetur, quasi paratus iterum pro illo sanguinem fundere? Hæc sunt indubitata, & Neapolitanis certissimè cognita, ac vulgatissima. in sanguine.

Ex his ergo perspicuum est, quàm multiplici benedictione condecoratus fuerit S. Stephanus, siue in vita, siue in morte, siue post mortem; ita vt propterea eum populi Orbe toto benedictum pronuncient, & eius laudes cum benedictione merito decantent. Perspicuum quoque est, quàm apte ei conueniat illud Psalmi: *Domine præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis; posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso.* Quod in vita factum fuisse rectè dicitur, dum Corona gratiarum, omnigenæ virtutis preciosis annulis intertexta, adornauit illum. Item patet quàm ei conueniat illud, quod mox subsequitur: *Vitam petijt à te, & tribuisti ei.* Quod in morte factum fuisse rectè dixeris, dum ad nouam vitam adspirans inclamabat: *Domine Iesu suscipe Spiritum meum.* Item, dum non solum sibi, sed & aduersarijs veram vitam à Domino exposcebat, pro illorum conuersione precatus genibus flexis, quasi enitens & nouæ vitæ eos parturiens, Denique patet in eum quadrare & illud ibidem additum: *Gloriam & magnum decorem impones super eum, magna est gloria eius in salutari: quoniam dabis eum benedictionem in sæculum sæculi, lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.* Quod partim in morte factum est, dum *vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei*, sicque ei diuina claritas fulsit inter æthereos aulę cœlestis sinus; partim verò & maximè completum fuit à morte, per lætitiam æternam, qua gloriatur in splendore vultus diuini, facie ad faciem videns, de spe ad speciem transiens; absteriis ab oculis lachrymis, à vultu sudore, à corpore cruore, per benignissimam manum Redemptoris, iam in se adimpletum illud cernés: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis Sanctorum, & non erit amplius neque luctus, neque clamor, neque dolor, quæ prima abierunt, & dixit qui sedebat in throno: Ecce noua facio omnia.* Psal. 20 Apoc. 21

TV ergo, Domine Iesu Christe, qui Stephanum præuenisti in benedictionibus dulcedinis, tuam etiam erga nos seruos tuos dulcedinem ostende, tuam benedictionem impertire; vt valeamus eius fidem, & in fide fortitudinem imitari, eius castitatem & puritatem Angelicam vel à longè sanctis vestigijs sectari, eius charitatem & patientiam in nobis exprimere, eius constantiam pro te moriendo imitari, tamdemque eius meritis & coronæ te videndo participare. Tu natus es in terris, vt Stephanus nasceretur in cœlis, & nos cum illo: tu natus es ad lachrymas, vt nos nasceremur ad lætitiam: tũ natus es ad mortem, vt nos nasceremur ad vitam.

Per sacram ergo natiuitatem tuam, per infantiles lacrymas, per præsepium & lectulum amoris, per merita quoque & lapides Stephani serui tui, gratiam nobis impertire veræ fidei, veræ letitię, veræ & æternæ vitæ, in qua perenniter valeamus te videre, amare, laudare, & benedicere.

IN FESTO S. IOAN. EVANG.

Lec. 4 tripartita.

Hic est Discipulus ille, quem diligebat Iesus.

Ex Ioan. 19.

Exordiū.

Figura. Gen. 37

TEstantur nobis sacræ litteræ, quod Ioseph plus cæteris fratribus à Patre amaretur, tum ob morum & vitæ innocentiam & castitatem, tum ob radiolos sapientiæ emicantes in tenera eius ætate, tum quod in *senectute sua genuisset eum*. Nempe nomen & memoria Patris in eo diutiùs cōseruari poterat, quandoquidem cæteris iunior diutiùs victurus censebatur; eratque fructus vltimæ ætatis parentum, qui carior esse solet, quia post illum alius non speratur. Hebraica lectio hic habet: *Eo quod esset filius senectutis*, id est, interprete Theodoreto, & nonnullis alijs, eo quod esset senili modestiâ, prudentia, & moribus præditus. Vnde & Chaldæus vertit: *Quia filius sapiens erat ei.* Propter has igitur rationes, dilecto filio suo Pater fecit *Tunicam polymitam*, specialis amoris indicem; hoc est, Tunicam licijs diuersi coloris variegatam, quæ etiam variæ virtutis in filio promicantis symbolum existebat.

Psal. 44. Dicamus similiter, Christum Dominum nouos sibi filios duodecim generantem (hoc est duodecim Apostolos, sicut Iacob duodecim Patriarchas, de quibus *pro Patribus tuis nati sunt tibi filij*) inter illos tenerrimè dilexisse Ioannem, ætate alijs inferiorem, puritate & sapientia amabilem, eumque *Tunicâ polymitâ*, siue varij coloris, adornasse in signum singularis dilectionis. Quapropter hoc est eius speciale elogium in Euangelio expressum: *Hic est Discipulus quem diligebat Iesus.* Varij itaque colores, quibus eius tunica est intertexta, variæ sunt virtutes & dona quibus effulsit anima. Hic porro quatuor colores in eo coruscantes specialiter describemus: 1. Color candidus effulget in eius castitate. 2. Color violaceus cœlestis Sapientiæ. 3. Color aureus & flammans in eius charitate. 4. Color purpureus & rosæus martyrij & patientiæ.

1. PARS. De S. Ioannis castitate & puritate.

Primò igitur candor castitatis & virginitatis in ipso effulsit, quia à pueritia innocentissimè & castissimè vixit, illibatum ætatis florem conseruans, ad Apostolatum vocatus, illum Deo offerens & consecrans, virgoque per omnem vitam permanens, imitator Angelicæ puritatis, ab Angelis honoratus. Vnde cū vidisset Angelum præfulgidum, velletque eum adorare, audiuit ab eo: *Vide ne feceris, conseruus tuus sum.* Tuit ergo eius anima castissima velut tabella politissima, in qua Spiritus sancti penicillus facilè posset altissima queque cœlestia exprimere Sacramenta; vnde & præcelluit in hoc alijs Apostolis. Propterea de eo rectè atiam cantatur illud: *Ecce puer meus electus quam elegi, posui super eum Spiritū meum.* Specialiter enim electus & dilectus fuit à Christo propter castitatem & puri-

Apoc, 19

Isai. 41

puritatem, propter quam & *Puer* à puritate dicitur, licet esset sicut Ioseph *Filius senectutis*, hoc est, senili prudentiâ & modestiâ, senilibusque moribus præditus. Propter castitatem etiam in cœna in sinu Domini permissus est ex singulari amore recumbere; sicque voluit decus Virginitatis Christus cōmendare, summum amoris indicium, ac fomentum ei tenerrimè exhibendo. Voluit quoque nobis notum esse, illos summoperè Deo appropinquare, & in illo quiescere qui sunt mundo corde. Vnde & sapiens dicit: *Qui diligit munditiem cordis propter gratiam labiorum suorum, habebit amicum Regem.* An non ideo Ioannes habet Christum regem adeo sibi amicum, adeo sibi familiarem? O Apostole Christi beatissime, quomodo te diligit; qui tanto sublimat honore! O vtinam mereremur illius dulcissimos pedes osculando lachrymis rigare, in cuius pectore tu meruisti dormire! O quam bene quiescebas, dum super illud pectus castissimum castissimus Discipulorum cum dilectione tenerrima & castissima recumbebas! specialiter dilectus ob castitatē 1 in vita Christi.

Vlterius, propter eximium castitatis donum non solum à christo dilectus fuit in vita, sed etiam illi in morte Matrem Virginem tamquam Virgini cōmendauit, depositum omnium depositorum preciosissimum & charissimum, pignusque amoris sacratissimum. Sic officium Gabrielis Archangeli quadam ratione sortitus est Ioannes, Angelus non natura, sed puritate; quia & Præco Christi & Virginis custos extitit à morte Christi. Idem Christum post Resurrectionem apparentem Discipulis piscantibus primus agnouit, dicens: *Dominus est.* Quod quidem S. Hieronymus virginitatis merito adscribit, dum l. 1. contra Iouinianum, scribit: *Solus virgo virginem agnoscit.* Et alibi iterum: *Prior virginitas virginale corpus agnouit, & alijs indicauit.* Denique castissimus hic Discipulus & Virgo, specialiter meruit agnoscere & videre virgines proximas Agno, ipsum quocumque sequentes, & canticum nouum, quod nemo potest alius cantare, decantantes. Et hoc canticum modò cantat cum illis proximus throno & Agno, Stola candida virginitatis gloriosè amictus, candida & liliata Virginum corona decoratus. 2. Etiā in morte & post mortem christi. Ioan. 21. Apoc. 14

Addamus hic. S. Ioannem ita castitatis prærogatiua & gloria excellere, vt specialis etiam Mediator, Adiutor, Custos, virginitatem vel castitatem colentibus à Deo censeatur destinatus. Propterea S. Eduardus Anglorum Rex singulariter eum colebat, ita vt numquam eleemosynam denegaret, eam in nomine S. Ioannis Euangelistę petenti. Cùm autem peregrinus quidam absente camerario eam in hoc nomine vrgenter expostulasset à Rege, nec quicquā aliud in promptu haberet annulum preciosum ei dedit. Accidit postmodum Anglos duos ad adorandum Saluatoris sepulchrum Hierosolymam proficisci, ijsque aberrantibus à via Solem deficere, nocte obscurissima superueniente. Cum verò nescirent quò se verterent, apparuit illis senex venerabilis, qui eos ad ciuitatem reduxit, & hospitio excepit. Mane facto, egressis de ciuitate dixit senex: *Viri fratres, cum summa prosperitate vos patriam repetituros non dubitetis. Prosperum iter faciet Deus & ego ob amorem Regis vestri in omni via firmabo super vos oculos meos. Ego sum Apostolus Ioannes, qui Regem vestrum ob meritum castitatis summa dilectione complector. Hunc ergo annulum, quem mihi in habitu peregrino apparenti tribuit, reportate denunciantes ei diem obitus sui instare; intra sex menses eum visitans visitabo, vt mecum sequatur Agnum quocumque ierit.* Sic disparuit, prærogatiua castitatis S. ioannes excellit. Alredus Abbas in vita eius

& illi prosperè ad patriam redeuntes, Regi quæ audierant, retulere.

Sic & B. Coleta Reformatrix Clarissarum, quia virginitatem colebat, S. Ioanni mirè afficiebatur, vt ipsius meritis hunc thesaurum conseruaret securius. Quapropter quodam die ad eam venit, annulum aureum ei ex parte Sponsi sui deferens, in signum sponsaliorum & testimonium castitatis. Illa recepit hunc annulum summa cum reuerentia, diligentissimeque cum humilitate & timore illum adseruabat. Cumque incidisset ei cogitatio, vt annulus ille auro vel argento altero cooperiretur, non inuentus fuit Aurifaber vllus, qui id posset. Nonnulli Patres Ordinis S. Francisci annulum illum cum summa consolatione contrectarunt, eius potissimum Confessarij, cumque illos mitteret ad longinquas regiones pro grauibus negocijs, hunc annulum eis secretò tradebat, sicque iter sine periculis conficiebant.

vide Sur 6. Mart.

Itaque hunc castitatis amatorem & adiutorem Apostolum intueri & colere vos decet, ô adolescentes & adolescentulæ, vt saltem vsque ad sacrum matrimonij vinculum puros vos & castos conseruetis, nec cor aut corpus impudicitia contaminetis, & idolo Veneris consecretis. O felix & potens eius patrocinium, & dilectio erga zelatores castimoniæ & puritatis! O color candicans castitatis, meritò in S. Ioanne contemplandus, adamandus, imitandus; quandoquidem propter eum dicitur: *Hic est Discipulus ille, quem diligebat Iesus.*

II. pars. de S. Ioãnis cœlesti sapiẽtia.

SEcundus color effulgens in S. Ioannis polymita Tunica violaceus est, qui Doctoribus solet attribui in signum doctrinæ & sapientiæ. Fuit autem S. Ioannes electus à Domino Apostolus, & ideo Orbis Doctor ab eo inauguratus, fuit Euangelista & Propheta, sapientia diuina supra cæteros Prophetas & Euangelistas a Domino adornatus. Hanc toto orbe cum admiratione profudit, de Christi diuinitate, de Verbi æterni origine, de spiratione & processione Spiritus Sancti, de S. Trinitate & Vnitate, de Prædestinatorum signatione, de Martyrum & Virginum gloria, de Ierusalem cœlesti, de futuris Ecclesiæ persecutoribus, de triumphis contra Antichristum & hostes Ecclesiæ sapientia admirabili disserẽs sublimiter & luculentè tum in Apocalypsi sua, siue libro Reuelationũ, tum in Euangelio suo, quod mysteriis abũdat, & alia excedit Euãgelia. Quapropter inter quatuor illa animalia mystica, quæ diuinæ gloriæ currum apud Ezechielem stipare visa sunt, Ioannes Aquilæ comparatur, quia alios Euangelistas sublimitate superat, & quasi Aquila sublimissimè in cœlum volat. Hoc expresse nobis explicat S. Augustinus tract. 36. in Ioannem, dum ait. *S. Ioannes Apostolus non immeritò Aquilæ comparatus altius multoque sublimius alijs prædicationem suam erexit, sicque corda nostra etiam erigi voluit. Nam alij Euangelistæ tamquam cum Homine Domino in terra ambularent, de Diuinitate eius pauca dixerunt, iste autem quasi piguerit in terra ambulare, sicut in exordio sui sermonis intonuit, erexit se non solum super terram & super omnem ambitum aris & cœli, sed super omnem etiam exercitum Angelorum, omnemque constitutionem inuisibilium potestatum, & peruenit ad eum per quem facta sunt omnia, dicens In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, huicque sublimitati principij cætera congruè prædicauit.* Hæc ille.

Ezech. 1. cur Aquilæ comparetur.

O quam vera, quamque sublimis sapientia elici potest ex S. Ioannis scriptis sacratis, siue ex euangelio, siue ex Epistolis, siue ex Apocalypsi & reuelationi-

bus eius! Docet enim continuò nos relictis tenebris, relictis carne & sanguine, relictis terra & terrenis, adspirare ad adoptionem filiorum Dei, ad vitam, lucẽ, gratiam, veritatem, gaudium in spiritu, dilectionem & charitatem perfectã, cum cognitione Iesu Christi, in quo est vera vita & sapientia. Quid enim aliud vbique repetit & inculcat, siue in Euangelio, siue in epistolis suis? Quid aliud docet in Apocalypsi, nisi adspirare & mente conscendere ad thronum Dei, ad cõsortium Agni, ad consortium Angelorum, & Seniorum, & millium signatorũ, ad palmam Martyrum, ad canticum Virginum, ad lauream & candidam vestẽ Beatorum, ad lignum vitæ, ad fontem aquarum viuentium Agni, ad Ierusalem cœlestem, ad beatam vitam & felicitatem æternam? Et numquid in harum rerum contemplatione & gustu vera consistit sapientia? Felix ergo, qui verba Ioannis è sapientiæ fonte deprompta legit & audit, gustat & ruminat, seruat & adimplet, sicut & in Apocalypsi ipsemet ex ore Christi scripsit: *Beatus qui legit & audit verba prophetiæ huius & seruat ea, quæ in ipsa scripta sunt: tempus enim propè est.*

Doctri- s. Ioãnis

Apoc. 13

Quod si quæras, vnde S. Ioannes tantam sapientiam præ cæteris Euangelistis & Apostolis hauserit? conformiter respondent SS. Patres, illum eam hausisse ex sinu & pectore Domini, in quo recubuit: ibi enim erat fons suauissimus & inexhaustus totius cœlestis sapientiæ. Sicut Vnigenitus, qui est in sinu Patris, ex illo sapientiam æternam haurit; ita & ipse permisit in sinu suo Ioannem quiescere dilectum instar Vnigeniti sui, vt ex illo partem etiam sapientiæ depromeret, quam in alios refunderet, & communicaret abundè. Audi S. Augustinũ, de Ioanne Euangelium scribente, sic scribentem: *Hoc ructabat, quod biberat. Non enim sine causa in illo ipso Euangelio narratur, quod supra pectus Domini in cõuiuio discumbebat: De illo pectore in secreto biberat: sed quod in secreto bibit, in manifesto eructauit vt perueniat ad omnes gentes non solum incarnatio Filij Dei, passio & resurrectio, sed etiam quod erat ante incarnationem. Vnicus Patris. Verbum Patris, coæternum generanti, æqualis ei à quo missus est.* Hic est igitur Discipulus quem diligebat Iesus, qui ab eo electus est Sacrosanctæ Trinitatis Secretarius, cui ideo reuelata sunt secreta cœlestia, fluentaque Euangelij de ipso Dominici pectoris fonte potauit, vt Ecclesia canit de ipso.

Doctrinæ s. Ioãnis vnde.

S. Ioãnes Trinitatis secretarius.

Audi & S. Chrysostomum hunc sapientiæ decorem & colorem in S. Ioanne describentem, non solum hominibus sed Angelis admirabilem. Sic enim ait præfatione in Euangelium S. Ioannis: *Procedit Ioannes, non personatus, non aureo ornatus vestimento, sed stola purissima veritatis decore intexta & distincta amictus progreditur.* Cuius proscenium est vniuersum cœlum, theatrum orbis terræ, spectatores, auditoresque omnes Angeli, & quicumque homines Angeli sunt, aut fieri desiderant. Hi dumtaxat eius harmoniam audire possunt. Ipsi enim Angeli, Cherubim & Seraphim, nobiscum per Ioannis vocem didicerunt quæ cognouimus. Hoc enim ait Paulus: *Vt innotescat Principatibus & Potestatibus in cœlestibus per Ecclesiam multiformis Sapientia Dei.* Huic enim Apostolo supernæ adfuere virtutes, eius animæ pulchritudinem, sapientiam, & speciem virtutis admirantes, per quam ipsum simul hausit Christum. Hæc & plura alia ibidem S. Chrysost. significans Angelos nonnulla didicisse à Ioanne, ideoque auidè & cum admiratione audisse eum, siue Euangelium, siue Apocalypsim intonantem.

Angelis admirabilis.

Ephes. 3

Addunt ex Metaphraste nonnulli interpretes, S. Ioannem, dum scripsit

s. Ioãnes legis nouæ lator alter Moyses Baro. ex Metaph. Euangelium, quasi alterum Moysen legem nouam cœlitus accepturum, ascendisse in verticem montis, & eleuatis manibus, mentem à sensibus abstraxisse: *Tuncq; horrenda tonitrua, terrores, & fulgura, his similia quæ antea Moysi legem recipienti contigerant, facta sunt. Ad extremum tonitrua in vocem exprimuntur atq; resonant: In principio erat Verbum.* Atque ideo forsitan Ioannes & frater suus Iacobus nomen excelsum sortiti sunt à Domino, vt *Boanerges* vocarentur; hoc est, *Filij Tonitrui.* Quod certè specialiter S. Ioanni conuenit, cuius prædicatio fuit velut tonitruum, vitaque fulmen, percellens hæreticos Christi hostes fulgore suæ sapientiæ & virtutis, suoque zelo admirabili Patet ergo ex his, quam meritò de hoc Discipulo quem diligebat Iesus Ecclesia illud canat:

Ecli. 15. *In medio Ecclesiæ aperuit os eius & impleuit eum Dominus spiritu sapientiæ & intellectus, Stolam gloriæ induit eum.*

III. pars Fes. Ioãnis ardẽti charitate. TErtius color effulgens in Ioannis Stola polymita & gloriosa, color aureus est & flammãs charitatis ardentis. Non enim solum fuit Discipulus quem diligebat Iesus, sed etiam fuit Discipulus ille qui specialiter diligebat Iesum, & & animas in Iesu. Quapropter adeo sæpe dilectionem inculcat, & de charitate

1. Ioan. 4. adeo lubenter loquitur. *Qui manet in charitate,* inquit, *in Deo manet, & Deus in eo: Deus charitas est.* Item: *Diligamus eum, qui prior dilexit nos.* Item: *Videte qualem charitatem dedit nobis, vt filij Dei nominemur & simus.*

Ibid.

1. Ioan 3 Ipse quoque vltimum Christi sermonem, charitatis plenum & ardoris, nobis tradidit, vt ad amorem

Ioan. 13. & dilectionem rependendam nos animaret erga eum, *qui cum dilexisset suos, in finem dilexit eos*; nos autem sumus de numero illorum, quos dignatur suos appellare. Neque solum dilectionem Dei & Christi commendat Discipulus hic, quem diligebat Iesus, qui diligebat Iesum; sed etiam continuò inculcat, & cordibus nostris imprimere peroptat dilectionem proximi mutuam, per Iesum &

1. Ioan. 3 in Iesu continuandam: *Filioli, non diligamus verbo, neque lingua: sed opere &*

ibid. *veritate* Item: *Qui non diligit, manet in morte.* Hæc frequentissime repetit in epistolis suis. Denique, tota vita non aliud voce & opere respirasse videtur, quàm charitatem Dei & proximi. Vnde iam decrepitus & sepulchro vicinus, cùm non posset in plura verba vocem contexere, per singulas Ecclesiæ collectas non aliud dicebat, quàm, *Filioli diligite inuicem.* Rogatusque à discipulis,

s. Hie. cur adeo frequenter id repeteret, respondit: *Quia præceptum Domini est, & si solum fiat, sufficit.* Fuit ergo S. Ioannes non solum Cherub. scientia & contemplatione, sed etiam Seraphim ardore & amore. Dilexit Christum perfectè, pro quo reliquit omnia, & affectum omnem deseruit, perfectam sequelam retardantem. Dilexit viuentem, in sinu eius quiescens quasi filius in sinu patris dilectus. Dilexit morientem, ad mortem vsque ei assistens in cruce, corde cum ipso crucifixus. Dilexit mortuum, dum cucurrit ad monumentum, & ipsum post resurrectionem agnouit. Diligit nunc æterno amore æternum viuentem. Ergo meritò ei pro dupligi Elogio adscribimus:

Hic est Discipulus, quem diligebat Iesus:
Hic est Discipulus qui diligebat Iesum.

Iudic. 16 Aperire secreta, signum est specialis dilectionis, sicut Sampsoni dicebat Dalila: *Quomodo dicis, quod amas me, cum animus tuus non sit mecum? Per tres vices mentitus es, & noluisti mihi dicere, in quo sit maxima tua fortitudo.*

Cum ergò sua secreta Dominus Ioanni familiarissimè aperuerit, verè Discipulus est, quem diligebat Iesus. Sed inde fit consequens vt Iesum diligat, & animas in corde Iesu reconditas, qui recubuit in pectore. Vnde pulchrè S. Gregorius Nyssenus hom. 1. in Cant. sic de eo loquitur: *Vere amauit vbera, qui supra pectus recubuit, & veluti quandam spongiam cor suum apposuit fonti vitæ; & ineffabiliter repletus mysterijs Christi nobis quoque exhibet mamillam à Verbo impletam, nosque implet bonis, quæ ei à fonte sunt indita.* Hæc ille. Vbera ergo amoris exhibet Ioannes, & semper de amore loquitur, quasi edoctus inter vbera amoris. Cui conforme est quod de eodem dicit S. Petrus Damiani, diuinitus factum esse, *vt hic amaret, qui plus amabatur, & qui primus erat in Redemptoris amore, præcipuus fieret in fraterna charitate.* Cor ergo eius velut diuini fornax amoris, per omnem paginam, quasi per quasdam rimas charitatis videtur fundere scintillas & vapores. Et quia fuit discipulus amoris & pectoris, ideo ad eum spectabat disserere de vulnere amoris, quod Christus circa cor in cruce passus fuit. Hoc enim ei alij Euangelistæ reseruarunt, vt notat S. Augustinus. Dam. ser. de S. Ioãne Cor ei fornax amoris.

Sed quæres, an Petrus Ioannem non superarit in amore? & an à Christo magis amatus non fuerit, cui toties dixit: *Diligis me plus his? Pasce agnos, pasce oues meas.* Respondeo: Scimus, quod vterque excellentem gradum amoris diuini assecutus fuerit: vter autem alterum præcellat, nouit ille, qui donũ amoris eis infudit secundum mensuram donationis & gratiæ suæ. Hoc interim possumus dicere, quod plus teneritudinis & familiaritatis exhibuerit Ioanni in amore Christus. Neque tamen propter hoc Petro in gradu amoris necessariò est præferendus. Sicut licet vltimo genitũ pater tenerrimè amplectatur, indiciaque plura familiaritatis & beneuolentiæ ac amoris ei ostendat; non sequitur tamen, quod eum primogenito præferat: quandoquidem primogenito primatum honoris deferat in familia, primatum quoque hæreditatis in paterna successione. Sic primatum honoris scimus delatum Petro in familia Christi, primatum autem teneræ & familiaris dilectionis Ioanni; quandoquidem de eo dicitur: *Hic est Discipulus, quem diligebat Iesus.* Vterque autem, si interrogatus fuisset à Domino: *Diligis me plus his?* non aliud respondere potuisset, quam illud, quod Petrus respondit: *Tu scis Domine, quia amo te.* Interim Ioannes rectè dicitur *Beniamin adolescentulus in mentis excessu*, rectè dicitur *Beniamin amantissimus Domini, habitans confidenter, & requiescens inter humeros eius*, rectè dicitur *Ioseph amabilissimus*, cui præ dilectione pater tunicam specialem diuersi coloris fecerit, in qua color igneus & flammans, colorque aureus charitatis eminet. Ioan. 20 Petr. an Ioannes plus Christũ amarit & amatus fit. Psal. 67 Gen. 49

4. PARS. De patiẽtia & martyrio S. Ioãnis.

QVartus color effulgens in Ioannis stola polymita est purpureus & rubicundus, designatque eius patientiam, & martyrij participationem. Ipse enim tanquam specialis amicus Sponsi non potuit non eius insignijs & coloribus symbolicis participare, quapropter *candidus est & rubicundus*, sicut Ecclesiæ Sponsus Christus, a quo ita dilectus fuit, & fauore speciali odornatus. Et licet martyrio vitam non finierit, martyrium tamen longum pro Christo subijsse censendus est, tum tota vita, tum maximè, cum in insulam Patmos pro fide relegatus fuit ab Imp. Domitiano, vbi multa pro Christo passus incolas ad fidem conuertit, tum denique, quando Romæ ab eodem Domitiano in dolium feruentis olei immissus fuit. Cuius rei memoria perstat sacello celebri eo in lo- Cant. 5

co erecto, vbi etiamnum cernitur Ioãnes depictus in pariete in dolió olei ebullientis, cum hac inscriptione: *Ioannes Christi Apostolus, Euangelista, Propheta & Martyr, è dolio feruentis olei vegetior exiuit.* In aduerso pariete additur hoc Epigramma.

Passio.

Martyrij calicem bibit hic Athleta Ioannes,
Principij Verbum cernere qui meruit.
Verberat hunc fuste Proconsul forfice tondet,
Quem feruens oleum lædere non valuit.
Conditur hic oleum, dolium cruor atque capilli:
Quæ consecrantur inclyta Roma tibi.

Ex quo colligimus, Ioannem etiam tunc propter Christum fustigatum fuisse, & attonsum per ignominiam, sicque relegatum in Patmos insulam. Et propterea scribit Christianis persecutionem patientibus: *Ego Ioannes frater vester, & particeps in tribulatione & regno, & patientia in Christo Iesu, fui in insula, quæ appellatur Patmos, propter verbum Dei, & testimonium Iesu*, vbi Græca habet Lectio: *Propter martyriũ Iesu.* De hac re loquens S. Brigitta l. 4. reuel. c. 1. dicit sibi apparuisse S Ioannem monentem contemnere omnia quæ sunt sæculi, nec pluris ea facere, quam siliquas porcorum, sed sequi viam Crucifixi, quæ licet in principio angusta, in fine augusta est, lata & gaudio plena. His autem verbis S. Ioannes eam alloquebatur: *Ego sum ille qui scripturam anteam plenius agnoui, & agnoscendo augmentaui. Ego fui nudatus ignominiosè, sed quia patienter sustinui, Deus vestiui animam meã veste immortali. Ego etiam fui intinctus oleo, ideo nũc gaudeo oleo lætitiæ sempiternæ. Ego insuper post Matrem Dei leuissima morte de vita transiui, quia custos Matri Dei factus fui.* Itẽ c. 23. refert ipsa se audisse B. V, S. Ioãni dicentẽ: *Tu inter Apostolos mihi vicinius appropinquasti, maioraque signa dilectionis expertus es præ alijs, & amarior tibi filij mei passio facta est, quam præ cæteris clarius aspexisti. Et quia præ cæteris fratribus tuis longius vixisti, & inter eos quasi Martyr fuisti, ideo placuit Deo te vocare de mundo morte leuissima post me, quia Virgo Virgini fuit cõmendata.* Non ambigimus igitur Ioannẽ mortuum esse naturali morte, non violẽta, cuius & festum tamquam post mortem æterna beatitudine donati celebrat Ecclesia. Vnde nec venturum cum Enoch & Elia in fine sæculi, asseruimus in Horto Pastorum tom. 1. tract. 3. lect. 29. in fine, vbi etiam respondimus ad argumenta eorum qui hoc asseruerunt, & necdum mortuum dixerunt. Illuc Lectorem remittimus.

Merito virginitatis illæsus in oleo feruenti.

Quod autem illæsus & illibatus exiuit ex agone martyrij, siue ex dolio feruentis olei, hoc lubenter merito virginitatis eius adscribimus. Sic quod Daniel & pueri in fornace Babylonis ab igne lædi non potuerint, castitati adscribit S. Hieronymus in lib. cont. Iouinianum, Epiphanius quoque & Dorotheus in vita Danielis. Sic quoque & Ambrosius lib. de Virginib. virginitati S. Teclæ attribuit, quod leones eam attingere ausi non fuerint. De qua re sic eleganter loquitur: *Cernere erat lingentem pedes bestiam cubitare humi, muto testificantem sono quod sacrum violare corpus virginis non posset. Adorabat ergo prædam suam bestia, & propriæ oblita naturæ, naturam induerat quam homines amiserant. Videres quadam naturæ transfusione homines feritatem indutos sæuitiam imperare bestiæ, bestiam exosculantem pedes virginis, docere quid homines facere deberent. Tantum habet virginitas admirationis, vt eam etiam leones mirentur. Docuerunt religionem, dum adorant Ma-*

rem; docuerunt eti m castitatem, dum virginis nihil aliud nisi plantas exosculantur mersis interram oculis, tamquam verecundantibus, ne mas aliquis vel bestia virgi-m nullam videret. Hæc S. Ambr. Cui conformiter loquitur S. Gregor. Naziāz. prec. ad virt. loquens de eadem S. Thecla non solùm à leonibus, sed etiam b igne illæsa. Sic enim canit:

Quis Theclam necis exspuit flammaque periclo?
Quis validos vngues vinxit, rabiemque ferarum?
Virginitas. O res omni mirabilis æuo!

lem ergo dicimus de S. Ioanne illæso ab igne & oleo bulliente; Ignem nimi-am tantæ integritati & castitati non potuisse nocere diuina protegente gratia.) castitas & virginitas honore digna, quam & inanimes honorant creaturæ! nde & hic dicere possumus, quod S. Hilarius de igne & pueris Babylonijs: *uantum lætitiæ in præsenti obtinent merita religioni, & priuilegiâ sanctitatis & casti-tis? Ecce horrendum nescio quid anhelantes globi, & per quadraginta cubitos extrin-cus ebullientes sæuiunt, & intus parcunt. Extra fornacem saliens ignis irascitur, & tus in fornace amulatur.* Torquet potius ignis ebulliens Ioannis tortores, & arcit eius sanctitati & carni, eumque reddit pulchriorem & vegetiorem.
x his omnibus elucescit, cur S. Ioannes, in symbolum specialis dilectionis, à atre æterno & à Iesu Christo tunica polymita instar Ioseph, adornatus de-ingatur. Fuit enim puritate Virgo & Angelus: fuit dignitate Apostolus: fuit apientia Euangelista, Propheta, Theologus: fuit ordine Sacerdos & Hierar-ha, siue Sacerdotum Princeps: fuit dilectione specialis Discipulus & cordis lius: fuit secretorum omnium diuinorum factus à Iesu conscius, & Matris ustos constitutus: fuit denique charitatis ardore amator Christi & animarum Christo dilector eximius: fuit patientia admirabili Martyr, Consors & Te-is passionum Christi præclarus.

COncludamus igitur, & ad eum vocem & vota cordis conuertentes dica-mus: O beatissime Ioannes, quandoquidem nunc de pectore Domini, & e fonte vitę ad satietatem bibis, impetra nobis tuis meritis & intercessione vel illam de illo suauitatis fonte, vt veram gustemus vitam in suis stillicidijs stillā-ibus super terram, super cordis nostri aridam. Impetra nobis veram sapien-iam & fidem, quam tamquam Apostolus, Euangelista & Propheta Euangeli-us, iugiter docuisti & confirmasti; vt sciamus, & cognoscamus, & efficiamus, ecundum monita tua, *quæ oportet fieri citò*. Impetra nobis puritatem & castitatē, ui modo ambulas in albis, & sequeris Agnum quocumque ierit, cum choris irginum, Primicerius & Choragus. Impetra nobis ardentem Dei & proximi haritatem, quam non solum lingua sed opere & veritate exhibuisti vsque ad ltimum spiritum vitæ: fac vt huius tuæ charitatis imitatores simus, non in te-ebris sed in luce, ambulantes, in dilectionis lumine claro. Denique, impetra atientiam & constantiam in tribulationibus huius sæculi, vt tandem tecum vi-tores. Deo & Regi nostro fideles, recipiamus *Vestem candidam, Nomen nouum, alculum candidum, Lignum vitę, Manna absconditum, Stellam matutinam*, deni-ue *Coronam vitę* quæ in libro illo Reuelationum tuarum asseruisti præparatā sse his qui vicerint, & fideles fuerint vsque ad mortem, vt tunc sedeāt in thro-o cum Filio Dei, & glorificent Patrem in sæcula sæculorum. Conclusio.

Lec. 6 tripartita.

DE SS. INNOCENTIBVS.

Hi empti sunt de terra primitiæ Deo & Agno.
Apoc. 14.

I. Pars. De profectione Christi in Ægiptum à Deo decreta.

Prou. 21

QVam verum sit illud Sapientis: *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum,* varijs potest sacræ Scripturæ exemplis demonstrari.

1. Cur Esau primogenitus, Patri suo gratus, specialiter vocatus à Patre iam præ senio deficiente, vt benedictionem primogenituræ acciperet, illam tamen non accipit? Quod est quod frater eius Iacob eam præripit, ad vehementem stuporem vsque admirante Patre, quod circa se & filium quem illicò benedixerat gestum fuerat? Quia *non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.*

2. Cur idem Esau nocere non potest fratri suo, licet rugiens, licet fremẽs præ
Gen. 27 inuidia & furore, ac dicens: *Venient dies luctus patris mei, & occidam fratrem meũ?* Nonne feliciter ad tempus subduct⁹ est, peregrinationem iniens ad auunculum suum Laban? Nonne matrimonio fœcundus, & benedictionibus plenus ad domum patris sui reuersus est, & effugit iram pilosi fratris sui? Cur ita? Quia *non est sapientia, non est prudentia non est consilium contra Dominum.*

3. Cur Iosephum fratrem suum vendant filij Iacob Ismaëlitis? Cur varijs eum
Gen. 37 affecere contumelijs, nudantes tunica polymita, in cisternam proijcientes, variaque excogitantes super eum consilia vt fratrem perderent? Nonne hæc omnia ab eis gesta sunt, vt inuidiam exsatiarent, & somnia, quibus se ab eis adorandum
Exod. 1. & 2. agnouerat, inania redderent? *Sed quem ideo vendiderant, ne adorarent, adorauerunt quia vendiderunt,* inquit S. Gregorius. Quid ita? Quia *non est sapientia, non est prudentia non est consilium contra dominum.*

4. Cur Pharao iubet submergi omnes masculos Hebræorum? Numquid, ne gens illa multitudine & fortitudine in Ægypto prçualeat, & rerum tandem potiatur? At vnus euadit Moyses gentis suæ Dux futurus & in Regia Pharaonis ab eius filia educatur, è manu Pharaonis populum liberaturus, ipsumque cum toto suo exercitu in aquis profligaturus. Quid ita? Quia *non est sapiẽtia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.*

5. Cur Saul Dauidi, Aman Mardochæo tot insidias struens, tot sanguinolenta consilia comminiscens, nihil proficit, sed consilium omne & molitio iniqua in caput auctorum reuertitur? Quia *non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra dominum.*

6. Denique, vt ad propositum nostrum accedamus: Cur fuerit herodes illusus à Magis? Cur necem molitur Puero & Regi recenter nato? Cur fingit se velle adorare eum, cupitque sibi renunciari? Cur tot millium infantium cędem impiẽtissimè exequitur? Cur sibi persuadet, quod quæsitus puer eius manus parricidales nulla queat effugere via? An non hæc omnia frustra adhibet consilia & molimina? *Non est sapientia non est prudentia, non est consilium contra dominum.*

An

non hic cernis quàm verum etiam sit illuc Psaltis Principes erudientis, & a uis consilijs deterrentis. *Dominus reprobat cogitationes populorum, & consilia incipum, consilium autem Domini in æternum manet?* Puer qui natus est, non tenitur in numero paruulorum morientium, quia ipse est expectatio gentiũ: *neuis eius non funditur cum sanguine aliorum puerorum: quia solus fundendus est in missionem peccatorum: Et omnes illi pueri inaniter moreretur nisi h uius sanguine saluatur, E quidem morietur, alioqui non nasceretur, sed eum faciet mori benignitas propria, malignitas aliena. Morietur, non vt Herodes infelix regnet in hoc sæculo, sed vt fide- faciat secum regnare in cœlo.* Ita loquitur S. Fulgent: Psal.32.

Frustrà ergo *Draco & Serpens antiquus & rufus* (per quem rectè Herodem hunc nguinolentum, & in eo dæmonem perturbatum ob Christi ortum & in eius dem anhelantem rectè designaueris) *stat iuxta mulierem parientem masculum* um electum, qui cœlestibus auspicijs exoritur huic mundo recturus gentes. ustra eum deuorare nititur, quem puerpera stellifera enittitur; quia si opus *, dabuntur ei alæ, quibus in locum sibi à Deo paratum auolet*, vt effugiat draco- illius rabiem. Et licet furoris flumen ad eam cum prole absorbendam emit- *, adiuuabit terra, & absorbebit flumen*, ita vt nocere non valeat nec proli nec tri. Quia *consilium Domini manet in æternum*, non poterit illud irritum redde- re omni suo conatu, omni suâ rabie, draco magnus & rufus. Sed videamus odnam hac in re fuerit consilium Domini ab æternitate decretum, quod la vis elidere, nulla potuit astutia serpentis eludere. Apoc.12.

Primò, decreta erat in sacræ Triadis consilio Christi pueri in Ægyptum pro- tio erat & sacris prænunciata prophetijs. Vnde in eius ex Ægypto regressu it Euangelista, adimpletum fuisse illud Domini apud Oseam. *Ex Ægypto vo- i filium meum.* Hæc verba sensu litterali de populo Israelitico intelliguntur, m filium suum primogenitum appellat Deus, ideoque eum ex Ægypto vo- , & educit per Moysen in terram promissam. Tamen sublimiori sensu (qui itteralis dici potest, quia latens sub cortice litteræ intentus est à Spiritu cto, vt Matthæus indicat) explananda sunt de Filio Dei naturali, qui figu- is fuit per populum Israëliticum. Hæc est enim sacræ Scripturæ profunditas, lures sensus complectatur, quos spiritus sanctus intendit etiã principaliter. quod dicitur: *Os non confringetis ex eo* absque dubio dicitur de Agno Pas- li; attamen sensu altiori etiam de Christo intelligendum esse manifestat S. nnes, idque ex intentione spiritus S. primaria. Profectio christi à Deo decreta, & per prophetas prędicta Ose. 11. Exod. 4. Exod. 12 Ioan. 19.

Similiter antiqui Patres de hac Christi in Ægyptum secessione interpretan- illud: *Ecce Dominus ascendet super nubem leuem, & ingredietur Ægyptum.* Nu- enim illa leuis, corpus est conceptum de spiritu sancto ex sacra Virgine; a sicut nubes generatur ex vapore terræ, & solis radios temperat: ita cor- Christi à spiritu sancto generatum ex terra virginea, Deitatis solem nperauit, & fuit velut currus eximius, quo Christus puer vectus est in Ægy- m fugiens Herodis furorem. Vel certè nubes leuis Virgo sacra intelligi est, cuius vlnis tamquam curru cherubico Christus in Ægyptum delatus est. autem *Nubes leuis* rectè dicitur, quæ ab omni peccatorum & concupiscen- onere libera, res omnes terrenas supereminebat, & pluuiam erat pariens brem. Per SS. Patres intellecta. Isai 9.

d quæres, cur potius in Ægyptum, quàm in aliam terram Christus puer de- Cur po-

tius in Æ-gyptum quam alio fugo
clinauerit à furore Herodis? Respondet subtiliter S. Leo serm. 3 de Epiph. decuisse vt Christus Agnus verus illuc diuerteret, vbi Paschalis Agnus olim immolatus præcesserat: *Ne sine illa regione pararetur singularis hostiæ Sacramentum, in qua primum occisione Agni salutiferum Crucis signum, & pascha Domini fuerat efformatum*. Respondet secundò idem S. Leo ibidem, ideo se Christum Ægypto intulisse, *vt repetens Hebreæ Gentis cunabula, & principatum veri Ioseph, maioris prouidentiæ potestate disponens, illam diriorem omni inedia famem, quâ Ægyptiorum mentes veritatis inopiâ laborabant, veniens de cœlo panis vitæ auferret*. Etenim licet tunc perfectè Christum tamquam Panem vitæ non agnouerit, tamen gustum aliquem sanctificationis ex præsentia Christi Ægyptus percepit; vt cum ab Apostolis illum prædicari postmodum audierit! hoc priuilegij honore decoretur, quòd Dominum prima susceperit. Tunc enim fidei Christianæ pane & delicijs pretiosis vberrimè epulabitur, prout factum fuit tempore S. Marci, cum Ecclesia Alexandrina omnibus spiritualibus donis & delicijs sanctitatis abundauit. Ac postmodum tota Ægyptus innumeris choris Religiosorum & Virginũ; quasi Angelorum, in Paradisum quendam conuersa est, vt S. Chrysostomus hom. 8. in Matth. testatur.

An non ergo Christus munificè persolvit hospitium quod ei Ægyptus ad tempus mutuauit? In primis eius ingressu multa patrata sunt miracula. Nam simulachra & idola in templis tunc corruisse tradunt SS. Patres & interpretes sacri, idque prædictum fuisse apud Isaiam: *Ecce Dominus ascendet super nubem leuem, & ingredietur Ægyptum, & mouebuntur simulachra eius*. Quocirca asserunt nonnulli, quod sicut in exitu filiorum Israel de Ægypto, non fuit domus in qua non iaceret mortuus primogenitus, ita in ingressu Christi in Ægyptum non fuisse templum in quo non corruerit idolum. Nempe sicut idolum Dagon corruit cùm Arcę præsentiam ferre non posset; ita & Christi præsentiam non tulerunt Ægypti idola. Id verò significabat quod postmodum futurum erat, nempè per Christum idololatriam ab Ægypto exterminandam, & verum cultum Dei per eius Apostolos ibi propagandum. Quapropter S. Athanasius hac de re sic loquitur: *Quis iustorum aut Regum, in Ægyptum descendit, & eius descensu idola corruerunt? Abraham descendit, nihilominus idololatria ibi gignit. Natus est ibi Moyses, æquè illic hæsit religionis error. Ægyptiorum superstitio non quieuisset, nisi Deus in corpore quasi nube vectus eò descendisset, & Idolorum errores compescuisset*. Ita Athanasius de incarnatione Verbi Dei. Similiter etiam loquitur Origenes hom. 3. in diuersos, vbi sic Christum alloquitur: *Fuge in Ægyptum, vt confringantur & pereant idola eorum, vt dæmones turbentur, & adimpleas quæ dicta sunt ab Isaia c. 19. Fuge in Ægyptum, vt fugiant ex Ægypto qui ibi sunt dæmones & pro multitudine templorum & abominationum, multitudo exuberet Ecclesiarum pro idolorum turbis turbę fidelium, pro vitijs & erroribus castitas & sanctitas*.

Vlterius refert Sozomenus l. 5. hist, & alij, quando Ioseph & Maria Christum in Ægyptum deferentes Hermopolim (oppidum est Thebaidis) appropinquabant, ibidem arborem maximam sese inflexisse, & Christum adorasse (cum tamen antea in ea dæmonem venerarentur Ægyptij:) atque exinde arborem istã in fructu, folijs, cortice cum ægris admouerentur, vim medendi manifestasse. Ostenditur & fons in Ægypto, in quo traditur B. Virgo puerum Iesum, sine

Margin notes: "n. 1." (beside "qua primum..."); "n. 11." (beside "lisse"); "In ingressu Christi in Ægyptum facta miracula." (beside "mulachra..."); "Isa. 19." (beside "fuisse templum"); "1. Reg. 5" (beside "lerunt Ægypti"); "Arbor veneratã Christũ" (beside "men antea...").

lintea eius, crebrò lauisse; & exinde, locum quem aqua illius fontis perfluebat balsami fuisse feracem, asserunt.

Itaque diuino firmatum erat consilio, vt Christus Ægyptum visceret, vt ibidem idola confrigeret, lucis initium quoddam inferret, locum pedibus infantilibus sacraret; in quem postea pedes Apostolorum aduentarent, idololatriam extincturi, lucem & pacem Ægypti tenebris dissipatis nuntiaturi, pluuiã vberem & rorem Christianæ gratiæ & doctrinæ infusuri per nomen Christi. Huic ergo consilio seruiebat persecutio Herodis etiam nescientis: quia nouit Dominus de petra dura oleum, de beneficio beneficium elicere, de malo bonum educere, de ore feri leonis fauum mellis.

SEcundò, decretum erat æterno sanctissimæ Triadis consilio, Christum filium Dei immolandum esse tamquam agnum, in redemptionem omnium; vnde dicitur *Agnus occisus ab origine mundi*, in diuino scil. decreto & præuisione. Hoc autem fieri debebat destinato tempore; non quando eius inimicis placitum hoc erat, sed quando *venit hora eius*. Nullus hominum, nec Herodes, nullus persecutorum nec dæmones, poterant hanc horam mutare hanc necem maturare. In potestate Agni huius erat cursus Leonis furentis. Poterat illum vel cohibere, vel suo tempore permittere, & mortẽ spontaneè subire. Interim in tenera ætate Christi sanguis fundendus non erat. De qua re Prophetiam putat præcessisse S. Augustinus q. 90. in Exod. dum dictum est: *Non coques hædum in lacte matris*, vbi 70. Interpretes legunt, *Agnum non coques*; & par est ratio de hœdo & agno. Dicit ergo s. Aug. hæc verba explicans: *Intellectum de Christo approbo, quod hac prophetia prædictus est non occidendus à Iudæis infans, quando Herodes quærens eum vt occideret, non inuenit.* Eodẽ modo interpretatatur s. Chrysost. hom. de Innocentibus, & s. Thomas, ac alij Litteraliter ergo sensus est: *non coques hædum*, siue agnum, *in lacte matris*, hoc est, eo tempore quo adhuc sugit lac matris non occides eum, nec coques, sed habebis commiserationem adeò teneræ ætatis. Sic interpretantur Vatablus, Oleaster, & alij Commentatores. Allegorica autem & præcipua huius legis causa fuit, vt significaretur Christus infans & lactens non occidendus ab Herode & Iudęis ante ætatem maturam & tempus à Patre definitum, vt iam ex s. Augustino & Chrysostomo deduximus.

Pars II. De agnis immolatis ob Agnum venientem. Apoc. 5. Exod. 23. quid sit coquere hœdum in lacte matris. 12. q. 1. 02. a. 6. ad 4.

Interim quia hic Agnus immolandus tantum erat in ætate matura, eius aduentu debebantur ei quædam victimæ & primitiæ cœlitus ornotæ. Huic ergo ordinationi subseruiebat inscia Herodis ferax hæc persecutio, dum in imbellem furit ætatem, & inermem infantium turbam occidit, vt regiæ prosapiæ & successionis incertam sibi prolem, multitudini vt putat insertam, valeat interimere. Hinc de illis canit Ecclesia: *Hi sunt qui empti sunt ex hominibus primitiæ Deo & Agno. Hi sequuntur Agnum quocumque ierit.* Nempe pretio sanguinis Christi, Agni immaculati, qui iam effusus erat in circumcisione, empti sunt, vt sint Agno & Deo primitiæ, siue primæ & gratissimæ victimę, in odorem suauitatis acceptæ, ferro cruento immolatę, & igne credulissimo furoris Herodiani concrematę. Audi S. Aug. serm. de Innoc. *Deus est qui ortus est; Innocentes ei debentur victimæ, qui venit damnare mundi malitiam. Agni debent immolari, quia Agnus futurus est crucifigi qui*

Christo immolando præuia victimã debebantur. Apoc. 14.

tollit peccata mundi. Miscetur lamentatio matrum, sed ad cælum transit oblatio paruulorum. Offert scil. eos Christus Patri, tamquam agniculos in holocaustum. Offert tamquam primitias cruoris sui recenter in circumcisione fusi. Offert tanquam exercitum selectum & purpuratum, qui se præcedat & præcurrat primæ instar aciei & *auantgardiæ*, quam postmodum tamquam Dux secuturus est cum toto Martyrum exercitu purpureo. Quapropter de his sic quidam ex antiquis Christum Dominum alloquitur: *quodammodò præcurrunt primitias tuas, ô Infantes, primitiæ nostræ. Præcurrunt reuera moriendo ante te, non præcurrent veniendo ad regnum sine te. In passione igitur sanguinis, non in possessione beatitudinis præcedunt agniculi suum Pastorem.* Postmodum inquirit idem; Si præcedunt, quomodo verum est quod *sequuntur agnum quocunque ierit*, vt canit de eis Ecclesia: Et respondet: *vtrumque verum est, & quod præcedant, & quod sequantur: præcedunt in morte sequuntur in resurrectione; prius currere cœperunt, sed in cursu substiterunt.* hæc Petrus Abbas Cellensis l. de panibus c. 28. Ipsi ergo Christum Ducem suum non in corona, sed præcesserunt in pugna & victoria, mox ab eius natiuitate pro eius nomine sanguinem fundentes, eumque confitentes, non ore, sed cruore, non loquendo, sed moriendo.

Prima acie exercitus Christi.

Hanc ob rationem ab Ecclesia & S. August. ac alijs SS. Patribus iure vocantur *Flores Martyrum*. Hinc illud canimus:

Saluete Flores Martyrum:
Quos lucis ipso in limine
Christi insecutor sustulit:
Ceu turbo nascentes rosas.
Vos prima Christi victima:
Grex immolatorum tener.
Aram ante ipsam simplices:
Palmâ & coronis luditis.

Martyrū flores.

Sic de illis Ecclesia canit ex Prudentio. Cui consonat illud August. ser. 10. de Sanctis: *Hi ergo dicuntur Martyrum Flores, quos in medio frigore infidelitatis exortos, velut primas erumpentes Ecclesiæ gemmas, quædam persecutionis pruina decoxit.* Denique & S. Chrysost. hō. 3. in Matth. de his sic eleganter loquitur, *Transmittit infantes infans Christus in cœlum noua Xenia Patri primitias fructuum exhibet Genitori: ostendit futuram messem iucundissimam, dum in semine tantam exhibet vbertatem.* Vis videre fecunditatem? Si credimus Calendario Græcorum, quatuordecim millia infantium feritas Herodis internecioni dedit, vt annotauit Genebrardus. Hunc etiam numerum Christiani Æthiopiç, quos *Abissinos* vocamus: in Canone Missç suç commemorant, vt testatur Salmeron Tom 3. super Euangelia. Est autem credibile, quod etiam nonnullæ matres in tam cruento conflictu mortem obierint, volentes tueri paruulos suos, nec eos à se separari, quodque eis hoc profuerit ad salutem, dum agnouerunt propter Christum natum & quæsitum, se & illos occidi. Hunc ergo grandem numerum infantium pro Christo interemptorum cōsiderantes, quandoquidem per mortem temporalē æternitati pariebantur, possumus sicut olim Isaias cum admiratione exclamare: *Quis audiuit tale? quis vidit huic simile? Nonne parturiet terra in die vna, aut parietur gens simul? Quia peperit Sion* & Bethleem *filios suos.* quos nempe mundo recens pepererat, nunc parit cœlo vno die per martyrium.

De numero innocentum.

Isai. 66.

Hos voluit Christus habere præcones & testes suæ natiuitatis per sanguinem: Ipse enim elegit non solum Angelos & Pastores, Magosque ab Oriente, & iustos in templo, tamquam testes, sed etiam infantes, qui eum moriendo confessi sunt. Quapropter vt verbis S. Leonis vtar, *sæuitia Herodis volens suspecti sibi Regis primordia extinguere, huic dispensationi nesciens seruiebat: Vt dum atroci intentus facinori ignotum sibi puerum indiscreta infantium cæde persequitur, annunciatum cælitus Dominatoris ortũ insignior vbique fama loqueretur: quã prõptiorem ad narrandum faciebat, & supernæ significationis nouitas, & cruentissimi persecutoris impietas.* Patet igitur etiam inde, quàm verum sit quod ex Sapiente protulimus: *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.* Sed diuinum consilium dum deuitatur, impletur; humana sapientia dum ei reluctatur, comprehenditur, & volens nolens subseruire cogitur.

S. Leo ser. 1. de Epiphã.

III Pars De morte Innocentum gaudio prosequẽda Quos bona ex hac Iesu persecutione.

Manifestum est ex iam dictis, quot bona emerserint ex hac persecutione pueri Iesu. 1. Consecratio Ægypti per Christi in illam aduentum 2. Commutatio illius ex horrida solitudine vitijs scatente in Paradisum floribus Sanctorum vernantem. 3. Christi Regis noui exorti per Romanorum imperiũ, & per vniuersum orbem fama excurrens, post hoc atrox Herodis facinus. 4. Ipsorum quoque infantium sanctificatio per martyrium, & glorificatio futura per Christum Non igitur lacrymis & luctu prosequendi sunt, sed hymnis, canticum, lætitiâ sicut & alij Martyres. Vnde Eusebius Gallicanus hom. de S. Blandina de Martyribus Galliæ sic olim loquebatur: *Legimus in Bethlehem ab Herode millia felicium extincta esse puerorum dicente Proph. 2: Rachel plorat filios suos, & noluit consolari, quia, non sunt. Hæc autem beata parens Gallia, etsi ad momentum orbari visa est, non plorat filios suos, quia dum perderet, acquisiuit. O Bethlehem, in Martyrum titulis tu fortè præcedis numero, ego merito; in tuis interfectis fuit, confessio non fuit. Tu in sanguine paruulorum potuisti videre pereuntes, non potuisti spectare triumphantes. Te coronauit innocentia morientium, me gloria triumphantium* Equidem dum infantes occisi sunt needum fuit eis regnum apertum, needum gloria data, nec triumphus decretus, quia expectabatur Christi gloria triumphantis quæ præcedere debebat habebant tamen ius certum ad gloriam: triumphum, regnum, ex vi mortis & martyrij pro Christo suscepti. Ideo ad illam diem cum lætitia & gaudio recolendum adhortantur SS. Patres inter quos Aug. disertè dicit: *Cum summa exultatione gaudeat terra cælestium militum, & tantarum parens fœcunda virtutum. Ecce profanus hostis numquam beatis paruulis tantum prodesse potuisset obsequio, quantum profuit odio. Nam sicut sacratissimum præsentis diei festi manifestat, quantum contra Beatos paruulos iniquitas abundauit, tantum eis gratia benedictionis refudit.* Rursus de illis sic loquitur: *Natalem illorum colimus, quos beatius æternæ vitæ mundus edidit, quàm mundo maternorum viscerum partus effudit. Hi quidem ante æternæ vitæ acceperunt dignitatem, quàm vsuram præsentis. In incipientis vitæ primordijs ipse eis occasus initium gloriæ dedit, qui præsentis terminum infuit.* Hęc S. Augustinus serm. 10. de Sanctis.

Similem in modum loquitur S. Petrus Chrysologus ser. 152. Quærit enim ibi, cur Christus natus Rex, & Rex cælestis, futurorum præscius, deseruit eos quos sciebat quærendos esse propter se, & propter se nouerat occidendos: Quare neglexit milites innocentiæ suæ: Coætaneum sibi quare contempsit exercitum? Quare cunabulis suis deputatas excubias sic reliquit, vt Regẽ solum quæsiturus

Cur innocētib. christus non succurrent. hostis totum grassaretur in militem? Respondet hisce quæstionibus aut quærimonijs in hæc verba : *Fratres, Christus non despexit suos milites, sed prouexit, quibus dedit ante triumphare quam viuere, quos fecit capere sine concertatione victoriam, quos donauit coronis antequam membris, ante cœlum possidere quàm terram. Præmisit ergo Christus suos milites, non amisit. Recepit suas acies, non reliquit. Beati quos martyrio natos videmus esse, non sæculo. Beati qui labores in requiem, in refrigerium dolores; mœrores in gaudium commutarunt. Viuunt, viuunt, qui vere viuunt, qui pro Christo merentur occidi.* hæc ille. Qui postmodum ad matres horum infantium se conuertit, considerans illas flentes super filijs suis, dicitque earum lachrymas beatas fuisse, ventres & vbera. Sic enim prosequitur : *Beati ventres qui portauerunt tales, beata vbera quæ se talibus infuderunt, beatæ lacrymæ quæ pro talibus fusæ flentibus gratiam baptismatis contulerunt. Nam diuerso modo, dono vno, in lachrymis suis matres & filij suo sanguine baptizantur. In martyrio filiorum passæ sunt matres; nam gladius filiorum pertransiens membra ad matrum corda peruenit, & necesse est vt sint præmij consortes, quæ fuerunt sociæ passionis.* hæc ipse.

Sed nolite nimium flere, ô Matres, quia quos lugetis & vocatis *Benoni*, filios doloris, Pater Æternus vocat filios dexteræ & gaudij, vocat *Beniaminos*. Noli flere, ô Rachel! O Bethleem, noli flere filios tuos, *quia non sunt*, siue quia occisi & mortui sunt: Immò fleas, ô Rachel filios tuos qui occisi non sunt, qui digni non sunt habiti, vt pro Domino morerētur. Consolare & noli flere, *quiescat vox tua à ploratu & oculi tui à lacrymis, quia est merces operi tuo*, ait Dominus, siue vt vertit S. Hieronymus, *est merces filijs tuis*. Tu habebis mercedem operis tui, siue patientiæ, in Matribus: Filij tui habituri sunt mercedem sanguinis, palmam martyrij. Noli flere, quia *reuertentur de terra inimici, & est spes nouissima tuis, & reuertentur filij ad terminos suos*, ait Dominus. Filij tui pro terra Herodis inimici possidebunt regnum cœli; reuersuri sunt ad Patriam cœlestem, tanquam ad terminos suos; pro corpore vili recepturi sunt corpus gloriosum. Hæc est spes nouissima, quæ iustos patientes & martyres alit, quod in fine sæculi assequentur vitam gloriosam in corpore glorioso, quando & infantes resurgent *in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi*. Nolite ergo flere, ô Matres, quasi infelices, sed *sinite paruulos ad me venire, talium enim est regnum Cœlorum*, ait Christus. Imò non solum sinite, sed & adhoc adiuuate eos, animate & adducite, vt sitis & beatitudinis eorum participes.

Ierem. 31. / ibidem. / Ephes. 4 / Matt. 19.

1. Sic fecit illa mater, de qua Prudentius, cuius cùm puer necdum septennis Christum constanter confiteretur coram Asclepiade Præfecto, ille coram matre suspensum iubet acerrimè virgis dilacerari. Stat mater imperterrito vultu, amore Christi. Paruulus se sitire clamat, mater eum increpat, & dicit: *Si sitis, ô fili, habes aquam vitæ, quam sugere potes de Christo fonte perenni tibi proximo; Calix Infantium Bethleemiticorum tibi exhauriendus est. Memineris obedientiæ Isac paruuli liberè se sacrificantis. Memineris & puerorum Machabæorum ad mortem intrepidè se offerentium*. Sic effecit, vt dolores & vulnera rideret. Demissum ergo exalto Mater amplexatur, & osculo valedicit: carnificique tradit. At dum ille ceruicem amputat, illa psallere docta canebat: *Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius. Tuus ille seruus, filius ancillæ tuæ*. Talia canens explicabat pallium & sinum sub ictu sanguine, vt pretiosam hanc vndam cruoris charo appli-

Exempla matrum suos christo offerentium / Prud. lib. de Coron. / Psal. 115.

irer pectori, & gremio exciperet. O matrem fortiorem Rachele, fortiorem matribus Bethlehemiticis filios deplorantibus!

2. Sic & matrem Machabæorum ad filium tenellum loquentem introducit S. Ambrosius: *Tu solus superes fili, summa votorum meorum. Miserere mei quæ te in vtero mensium curriculo portaui. Aspice in cœlum ad Patrem omnium. Aspice ad matrem, quæ tibi lac dedit: Redde mercedem pij sanguinis.*

3. Sic & mater Symphoriani pueri, in tormentis dum fortè titubantem aduertit, his eum solidat verbis: *Nate, nate, memento æternæ vitæ, Cœlum suspice, & regnantem intueare; Tibi enim vita non eripitur, sed in melius mutatur.*

4. Sic S. Sophia, cùm tres filiæ capitis essent damnatæ, inclamabat: *O me beatam, quæ tribus filiabus SS. Trinitatem honorare merui! O summum Dei in me beneficium, eas hodie martirij gloriâ coronatas in suum regnum transferentis! Perge filia, Angelos video cum lætitia consummationem expectantes. Perge ad cœlestem thalamum Christi, quo sorores iam perfruuntur,* his verbis postremam filiam tanquam victimam læta offerebat Deo.

5. Sic mater Melitonis, adolescentuli inter 40. Martyres, in humeros assumens filium, bacillis confractum, sed relictum si fortè tandem vacillaret, deferebat ad rogum Martyribus præparatum, & hæc ei in itinere insonabat. *O me beatam fili, si pro Christo mortem perseueranter obeas! O felicem vterum meum, qui te gestauit, felicia vbera quę te lactarunt! Esto animo infractus; hanc si lucem perdis, mox æterna frueris. Adhuc modicum te pati oportet, vt Matrem lætifices, & Angelum vtelarem, qui coronam in stagno gelido obtulit. Aqua & ignis iter sunt ad refrigerium æternum, & Angelorum consortium. Aquæ frigus passus es, ego te ad ignem & rogum defero, vt quem Deus mihi commodauit, repræsentem ei cum gaudio. Lugeant matres de filiorum salute incertę, ego secura te pario cœli & æternitati, vt ibi me expectes.* Hæc ipsa. O matres, plusquam matres, quæ sic filios Christo sacrare victimas conniſę sunt! O matres Bethleemiticis fortiores, postquam Christus Agnus in cruce fuit immolatus in præsentia Matris, ipsa quoque cooperante interiori voluntatis heroico actu!

SEc concludo, & pro more ad Iesum vota conuerto. O Domine Iesu, infans benignissime & potentissime, agnoscimus benignitatem tuam, agnoscimus & potentiam in cunis, dum non solum è cœlo. Angelos, è Iudęa Pastores è plaga Orientis Magos, sed & ipsos trahis infans infantes è cunabulis, è matrum brachijs. Equidem trahis eos, vt tibi consecres, & vindices in victimas, eosque martyres, primos tuę infantiæ flores selectissimos efficias, dum moriuntur pro te, dum confitentur tacentes, pugnant nescientes, vincunt inscij, rapiunt coronas & palmas ignari. Trahe nos quoque, ô benignissime infans, vt in fide, spe, charitate tibi inseparabiliter adhęreamus, vt in funiculis amoris indissolubilis, vinculis Adam, colligemur, vt infantium innocentiam & gratiam seduli sectemur, tandemque cum illis æternam per te coronam adipiscamur, & misericordias tuas decantemus. Amen. Conclusio.

APPENDIX.

Versus Romæ extantes in templo S. Stephani rotundo de SS. Innocentibus.

SInceręque animulæ, candidi pueli,
Vix nata nato dant Deo corpuscula.
Pugnantque inermes, & relicta parmula
Vincunt cohortes, quas ferire nesciunt.

Iam pulchriores lilijs & gemmulis,
Iam clariores igneis scintillulis,
Beata mulcent vocalis sedulis,
Ferox Tyrannus, ferreique pectoris
Qui parricidas intulit vobis manus.
Ferrumque sacris polluit ceruiculis.
Heu sic auicula tollitur de nidulis.
Matrisque rapitur sic papillis hinnulus,
Recensque nati sic leguntur flosculi.

In Monasterio S. Gerardi Ord. S. Benedicti, Namurcensis Diœcesis, coluntur corpora Philippi & Beniamin Innocentium ab Herode occisorum. Quæ è Monasterio Deiparæ Virginis *Aulas* dicto, in territorio Terracenorum Chimanensium diuina reuelatione S. Gerardo facta, in illud Monasterium translata sunt Asseruantur ibi in capsa argentea. Cognouerat vir Sanctus ob hominum in dicto Monasterio degentium malitiam & pertinaciam, futurum, vt locus ille funditus subuerteretur. Innocentes itaque *Bronium* (locus est Namurco tribus distans horis) translati sunt, ac in Monasterio, quod modò *S. Gerardi* Monasterium passim nominatur, iuxta dextrum cornu altaris muro sunt inclusi. Processu verò temporis ob antiquitatem obliuioni traditi fuerunt, donec miraculo subsequenti Deo placuit hos reuelare. Erat *Niuigillæ* in Monasterio Sanctimonialis nomine *Giberta*, quæ in occidua ętate assiduis lachrymis, quibus peccata iuuenturis deflebat, orbitatem luminum incurrit; qua calamitate oppressa, Dei ac SS. Innocentium opem ad visum recuperandum implorabat. Huic nocte quadam post orationem somno oppressæ. Innocentes duo in formosa infantili specie apparuerunt: ac nominibus suis eidem mulieri patefactis, iusserunt eam *Bronium* properare. Dixeruntque in muro supradicto sacra sua corpora latitare iampridem obliuioni tradita; futurum verò, vt eorum attactu pristinus oculorum vsus ei restitueretur. Mulier hac visione instructa locum adijt, & re tota Abbati Fratribusque per ordinem enerrata, Abbatem impulit, vt murus prædicto loco suffoderetur; quo facto, mox sacra corpora BB. Innocentium *Beniamin* & *Philippi* reperta sunt, eorumque attactu Mulieri videndi facultas insigni miraculo est restituta. Postmodum processu temporis Presbyter quidam *Godeschalcus*, ætate prouecta cæcus effectus, eorumdem Innocentium meritis sic visum recuperauit, vt quo plus annorum ei accederet, eo etiam magis in illo videndi sensus acueretur, & augesceret, idque ad extremum vsque vitæ diem. Hęc ex Historia manuscripta translationis dictorum Innocentium, quę asseruatur Bronij in Monasterio S. Gerardi.

Exempl. [margin, beside "ta iuuenturis deflebat"]

Aliud. [margin, beside "insigni miraculo est restituta"]

Visitur etiam in Oratorio Archiducum Brabantiæ Alberti & Isabellæ artificialis collicula, Mons Caluariæ dicta, in qua conspiciuntur sex infantuli iacentes super tumbas inauratas, quiescentesque in areis, seu quadratis lateribus, argenteis & chrystallinis, quibus quidem chrystallis transparent notabiles ossium partes SS. Innocentium. Inter quas videre est & venerari brachium vnius ex illis integrum, pelle adhuc manuque integra constans.

Denique Condatenses Canonici possident & venerationi exponunt vnum corpus dictorum Innocentium ab Herode occisorum.

IN FESTO CONVERS. S. PAVLI.

Vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus. Act. 9. Lec. 7. tripartita.

Nuumera Deo suppetunt media, innumeræque viæ, quibus nobis lumen gratiæ suæ communicare nouit, aut iusto iudicio ob culpam nostram illud subtrahere. Propterea sic interrogat Dominus Iob: *Indica mihi si nosti om-, in qua via lux habitet, & qui, sit tenebrarum locus, vt ducas vnumquodque ad inos suos, & intelligas semitas domus eius.* Atque iterum in eandem sententiam dem subijcit: *Per quam viam spargitur lux, aut diuiditur æstus super terram?* Hęc dem interrogatio de luce materiali fieri potest. Quaquidem interrogatione nuatur, hominem non plenè cognoscere vbi lux & tenebræ habitent, quæ edunt, & recedunt, & sibi vicissim secedunt: nec lucem aut tenebras in ho- is esse potestate, vt possit lucem condere aut recondere, semitamque quæ ad um lucis vel tenebrarum ducit, inuestigare, vt ad hospitium suum eos du- . Denique per hoc docemur nos ignorare viam modumque, quo lux Solis è se spargit, diuidit, ardoremque suum multiplicat, secundum diuersitatem porum & regionum. Interim etiam de spirituali luce hæc intelligit S. Gre- ius, vt interrogatio hęc ordinetur ad moderandam hominis præsumptioné, etrare volentis Dei circa electos aut reprobos dispositionem. Indicare igi- vult Dominus, lucem spiritualem & æstum diuini amoris, innumeris & oc- is vijs ad nos deriuari, & modò huic, modò illi cōmunicari, aut diuidi, nec rum esse inquirere, cur potius huic, quam illi; ne rursus ab eo audiamus: *nquid nosti ordinem cæli, aut pones rationem eius in terra?* ibid.

I. Pars. De prouidētia Dei in quorundam lapsu & cōuersione. Iob, 38

oc ipsum considerans Apostolus, inclamat: *O altitudo diuitiarum sapientiæ & iæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!* An planè admirabilis est eius sapientia & prouidentia, dum iudicijs nobis in- itis, modò aliquos ad lucem gratiæ eleuat de tenebris profundis; modò a- gratiæ donis splendidissimis pręfulgidos rursum caligine inuolui permittit, eco impetu in abyssum ruere? Rom. 11

ucebat miro splendore Saul, à Domino electus, & vnctus ad fastigium re- s dignitatis, nec illo erat melior in filijs Israel. Sed paulo post cæcitate & gine seductus, rebellisque lumini reprobatur, ita vt Samueli pro eo depre- i dicat Dominus: *Vsquequo tu luges Saul, cum ego proiecerim eum?* Exempl lapsorū Saul. 1 Reg. 16

ucebat quoque Salomon gratia & sapientia prę omnibus filijs hominum, t & hoc ei nomen adscriptum fuerit, *Dilectus Domini.* At quomodo post- um illecebrosa mulierum alienigenarum caligine seductum est cor eius, t etiam idola adoraret? Propterea de eius salute meritò dubitamus, de pœnitētia incerti. Agnouimus eius lucem, agnouimus & tenebras luci suc- ntes, an autem de tenebris iterum ad lucem reuersus sit, ignoramus. Vnde c illud repetimus: *Indica mihi, si nosti omnia, in qua via lux habitet, & quis sit* Salomō.

tenebrarum locus, vt ducas vnumquodque ad terminos suos. Indica mihi, si omnia nosti, an in domo lucis habitet Salomon, an in domo tenebrarum, & ad quem tandem terminum pertigerit.

Iudas Sic & in nouo testamento visus est Iudas in Apostolico Collegio in Christi familia præfulgere, ab ipso Domino ad dignitatem Apostolicam euocatus. At in fine quomodo excæcatus est, quamque miserabiliter ruit, ita vt de eo dicatur

ioan. 6 Apostolis: *Nonne vnus ex vobis Diabolus est*: Et iterum, *Bonum ei erat, si natus non*

Mat. 26 *fuisset homo ille. Væ illi.* Sic admirabilia sunt iudicia Dei, & inuestigabiles viæ ei⁹:

1 Cor. 10 *Qui stat, videat ne cadat.* Qui in luce est, timeat tenebras. Vidimus enim viros mire perfectos per cœlestem conuersationem, submersos tandem fuisse, & vt stellas de cælo in abyssum cecidisse ab impetu caudæ draconis, siue violenta dæmonis tentatione & suggestione. quos merito lugere possumus verbis Ieremiæ:

Thre. 4 *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus; Filij Sion, inclyti auro primo, reputati sunt in vasa testea. Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.* Qui cœlestibus pascebantur delicijs, in fæcibus visi sunt defixi quasi in illis

Nicola⁹ Diacon. Tertul. Origenes. deliciantes. Attende vnum ex primis Diaconis Nicolaum, spiritus S. ductu electum, postmodum nefandæ hæresis Nicolaitarum auctorem. Attende Tertullianum, Origenem, & alios. Quam igitur verum hic esse agnoscimus illud:

ioan. 3 *Spiritus, vbi vult, spirat, & nescis vnde veniat, aut quo vadat.* Quem locum sic ad nostrum propositum interpretatur S. Gregorius: *Spiritus venit & vadit, quia reprobos deserit, electos assumit: & quia iudicium Dei inscrutabile est, vnde veniat, aut quo vadat homo nescit: quia sciri non potest, an quis in gratia, quam recipit, perseuerare debeât. Ab illo igitur qui defecit, venire spiritus, & ire ad illum qui perseueraturus est, dicitur, quia alios in tempore assumit, alios assumit, nec tamen deserit.* Hæc S. Gregorius l. 6. in libros Regum. Ergo & hic iterum merito repetimus: *Indica mihi, vbi lux habitet, & quis sit tenebrarum locus, vt ducas vnumquemque ad terminum suum.* Indica, si potes, quinam electi, quinam reprobi; quinam lucidi æternum futuri, qui in tenebris horridis permansuri. Denuò quoque iure inclamamus cum Apostolo:

Rom. 11 *O quam incomprehensibilia sunt iudicia Dei, & inuestigabiles viæ eius!*

Cæterum, sicut admirabilis est Dei prouidétia, admirabileque iudicium eius, dum è sublimi gradu sapientiæ & sanctitatis nonnulli corruunt; sic & admirabilis est eadem prouidentia, dum subito nonnullos ex abysso & tenebris errorum & vitiorum euocat *in admirabile lumen suum, in partum sortis Sanctorum in mine.*

Colos. 1 Exempl. conuersorum Magdalena. Sic admirabilis fuit conuersio Magdalenæ, quæ celebris erat in ciuitate peccatrix, sed lachrymis Domini pedes rigans, funiculis charitatis eius attracta, mox diluit omnia crimina, & ignitum cordis perfectè conuersi holocaustum Domino obtulit munus gratissimum. Vnde subita Dei gratia & potentia.

Post fluxa carnis scandala,
Fit ex lebete phiala,
De vase contumeliæ,
In vas translata gloriæ.

Samaritana. ioan. 4 Sic & in conuersione Samaritanæ admirabilis eluxit Dei prouidentia, potentia, gratia. Illa adulterinis amplexibus dedita accedit vt aquam hauriat, nihil minus cogitans, quam de salute & conuersione.

Sed Christus Dominus, qui est fons vitæ, alloquitur illam de aqua vitæ, & stillam ei infundit; sicque de luto reddit subito eam luci commutatione stupenda, ita vt possit dicere: *Super aquam refectionis educauit me, animam meam conuertit.*

Psal. 22

Quid de Pelagia? Quid de Thaide meretrice? Quid de Maria Ægyptiaca? Nonne dum inhęrent libini promiscuæ mancipia Veneris & Satanæ, confestim luce diuina sese cordibus eorum insinuante, de amore fœdo in diuinum exarserunt amorem? Quapropter de his omnibus dicere possumus: *Dic mihi qua via spargitur lux, & diuiditur æstus super terram*: Lux illa effulgens, & æstus diuini amoris eorum cordi diffusus, vnde proueniebat, & per quam viam, an per viam meriti & dispositionis earum? Neutiquam: quia nec de re illa cogitatio menti earum insidebat. O igitur *inuestigabiles vię Domini*! O absconditæ *semitæ domus eius, ducentes vnumquemque ad terminum suum*! Nempe quando vult, quomodo vult, inspirat, illuminat, deducit, & tandem ad æternitatis beatæ terminum perducit, quos prædestinauit.

Pelagia Thais. Maria Ægyptiaca,

VErum enim verò licet multæ conuersiones, tum in sacris Literis, tum in historijs Sanctorum reperiantur planè admirabiles, in quibus effulsit Dei gratia & potentia, omnes tamen hac in re superat Pauli stupenda Conuersio, quæ tamquam inauditum prodigium ab Ecclesia toto proponitur Orbi, & quotannis festiuo die celebriter recolitur, cum innouatione gaudij. Etenim cũ ecclesia militans & Triumphans sorores sint indiuisio charitatis vinculo confœderatæ: licet vna in cœlis agat, altera in terris adhuc peregrinetur, licet vna in portu quiescat, altera adhuc fluctibus agitetur, tamen sese mutuo adiuuant, & communicationem habent ad inuicem. Vnde quæ in terris militat & laborat, implorat auxilium sororis suæ in cœlis regnantis & triumphantis, eamque nititur imitari. Cum ergo nouerit in cœlo magnum esse gaudium, solemneque festum agere. Electos de adeo admirabili tanti viri electione & conuersione, (cuius sapientia & doctrina, labores & merita, toto orbe corruscarunt, & stupendum fructum pepererũt) etiam ipsa sororis suæ gaudium imitari in hoc cõtendit festum solemne decernẽs. Cum lętitia enim spirituali intuetur exemplar illud pœnitentiæ in sua conuersione inclamantis: *Christus Iesus venit peccatores saluos facere, quorum primus ego sum, quia blasphemus fui, persecutor, & contumeliosus: sed ideo misericordiam sum consecutus, vt in me primo ostenderet Iesus Christus omnem patientiam ad informationem eorum, qui credituri sunt.* Quasi dicat: Misertus est mei Deus, vt in me quasi in primo & maximo peccatore daret toto orbi exemplar perfectæ suæ clementiæ, in quo homines cernant ipsum velle omnes peccatores saluos fieri, & facilè eis peccata condonari. Atque ita meo exemplo informauit & excitauit omnes futuris sæculis, vt per pœnitentiam audeant ab eo sperare veniam. Vnde S. Augustinus serm. 9. de verb. Apost. *Si Saulus sanatus est, ego quare despero? si à tanto medico tam desperatus æger sanatus est, ego vulneribus meis illas manus non optabo? ad illas non festinabo? Vt hoc dicerent homines, ideo factus est Saulus ex Persecutore Apostolus.* Si ergo in cœlo est gaudium super vno peccatore pœnitentiam agente, magis quam super nonaginta nouem iustis; quantum putas gaudium est super conuersione talis Persecutoris, & postmodum tanti Doctoris?

2 Pars. De conuers. S. Pauli per cęteris admirabilis.

1 Tim. 2

Luc 15. Specialia circa conuers. S. Pauli,

1 Furens subito cõuersus. Specialiter autem Conuersio S. Pauli festo celebratur, licet aliæ Conuersiones Sanctorum celebrari non soleant aliquo alio festiuo die, præter diem mortis, quo ad immortalitatem transierunt & gloriam; quia specialia multa in hac conuersione contigerũt ad specialem Ecclesiæ eruditionem & fructum, ad specialem quoque manifestationem potentiæ & gloriç diuinæ spectantia. Elucidemus id particulariùs.

Primò mirè eluxit in hoc diuinæ gratię efficacia, quod in medijs sceleribus furens, & crudelissima facinora in Christum & Christianos animo designans, iamque ad illa sese accingens, sic subitò luce & voce cœlesti cõuersus est, vt de leone rugiente fieret agnus, de lupo prædãte ouis, & ouiuní pastor mitissimus, de persecutore sanguinolẽto Apostolus. Magna sanè Dei misericordia est, peccatorem in ipso actu & affectu peccati, in ipsa rebellione contra misericordiã, benignitate & gratia sua præuenire, vocare, illuminare, conuertere, cum potius mereatur vltione iustitiæ tunc in æternum absorberi, & vltrices pœnas experiri. Attende ergo Paulum spirantem minarum & cædis in discipulos Domini, deprehensum in scelere & in sanguinolentis cogitationibus, cum epistolis crudelissimæ legationis, auctoritatis execrandæ, potestatis iniquæ, tanta nihilominus Dei benignitate præuentum, & dic cum Propheta, ob eius adeo nouã, Psal. 86 adeo miram conuersionem: *Misericordias Domini in æternum cantabo.* Repleuerat Ierusalem sanguine, internecioni dederat multos fideles, persecutus erat Apo- Act. 7 stolos, lapidauerat Stephanum, nulli pepercerat viro aut mulieri Christianę professionis: non solum coram iudicibus accusarat; sed etiam ferocissimè è domibus eiectos ad tribunalia & sanguinem trahebat, & modo plusquam antea necem respirans reperitur in via sæuitiæ execrandę. An non flammis æternis deuouendus tibi videtur contra Deum & Christum flammas vomẽs, pinguique contra eum ceruice & erecto collo procurens? At verò flamma voceque cęlestis amoris, nihil minus cogitans, ita misericordissimè præuenitur, vt victas det cœlo manus, sicque possit dicere: *Misericordias Domini in æternum cantabo.* Ideoque & hoc festum institutum est, vt illi congaudentes misericordias Domini decantemus.

Secundò gratia Dei in Conuersione Pauli in hoc effulsit, quod non solum peccata eius illico aboleret, sed etiam radices peccati penitus exscinderet, habi- 2 Plenè & perfectè statim conuersus. tusque vitiosos exueret, perfectè eum immutans & conũertens. Alij peccatores, si conuertuntur, nihilominus cum habitu vitioso (quem imbiberunt, & induerunt tamquam diploidem confusionis) grande longumque certamen coguntur sustinere, libidinosus cum æstu libidinis recurrentis, intemperans cum sollicitatione inolitæ iam intemperantiæ. Non sic in Paulo, qui abundantia & impetu gratiæ diuinę ita est transformatus in alium virum, vt tota periret sæuitia, inauditaque succederet mansuetudo, & voluntatis suę in manus Dei mirè supplex cõsignatio, totiusque cordis perfecta oblatio. Propterea mox dicit: *Domine, quid me vis facere? Hæc est perfectæ conuersionis forma*, ait S. Bernardus. *Paratum cor meũ Deus, paratum cor meum: Domine quid me vis facere? O verbum breue, sed plenum, sed viuum, sed efficax, sed dignum omni acceptione*, inquit ipse ser. 1. de conuers. Pauli. Vt igitur imitemur, quoad possumus, hanc interiorem voluntatis à bono in malum conuersionem perfectam, & illam decantemus in gloriam Dei & Pauli, ideo hoc festum decernitur.

3 ſtatim paratus pro ieſu mori,

Tertiò diuina potentia & gratia non ſolum in eo prauum abſterſit ſęuitiæ habitum, ſed etiam tanto diuini amoris æſtu eum repleuit, vt iam ſanguinem profundere paratus foret pro eo, quem perſequebatur omneſque labores & tormēta perferrè. Ita factum eſt ſubitò, vt nihil aliud ſaperet & ſpiraret mox à conuerſione, niſi Ieſum Crucifixum, in cruce pro ipſo mori, ſi opus ſit, peroptans; nihilque perhorreſcens, vt eius gloriam quoquoverſum propagaret, & omnib⁹ nationibus inueheret. Sic ergo non ſolum gratiam communem in ſua conuerſione accepiſſe cenſendus eſt, ſed ſpecialiſſimam & eminentiſſimam, quam impenderet totius Eccleſiæ bono cœlitus Apoſtolus inauguratus; ſapientia, laboribus, meritis, eccleſiam quam perſequebatur, ſupra modum illuſtratur. Meritò ergo illa exultat in cōuerſione illius, cuius labores & doctrina etiam hodie maximum fructum pariunt, & per ſæcula omnia parturient; cuius etiam non ſolum exemplum ſed & patrocinium, mirè peccatores ad conuerſionem adiuuant.

Cælitus in auguratus Apoſtolus

3. Pars. De circunſtantiis conuerſ. s. Pauli, Act. 9

SEd videamus particulariter circumſtantias huius conuerſionis, quas deſcribit S. Lucas Act. 9. vbi in primis ait de Pauli itinere: *Paulus ſpirans minarū & cędis in diſcipulos Domini, acceſſit ad Principem Sacerdotum & petijt ab eo Epiſtolas in Damaſcum ad Synagogas, &c.*

1 De loco conuerſiōis

Prima circumſtantia hic conſideranda, eſt circumſtantia loci, vbi hęc conuerſio peracta eſt. Locus ſcilicet conuerſionis huius fuit prope Damaſcūm, ad quā ciuitatem pergebat furens Paulus, vt ibi perſcrutaretur & perſequeretur quaqua via Chriſtianum nomē, cuius rei gratia literas ſigillatas acceperat à Pontifice Sacerdotum. Ecce adimpletur illud: *Beniamin lupus rapax, mane comedet prędam, veſperè diuidet ſpolia.* Paulus erat de tribu Beniamin, & de eo interpretantur Ss. Patres hanc prophetiam, prout videre potes apud S. Auguſt. in Breu. Rom. in hoc feſto Conuerſionis. Damaſcus porro erat caput Syriæ, cui Rex Aretas præſidebat: habebant tamen & Iudæi ſuas plateas, vbi ius dicebant, prout eis conceſſerat Rex Syriæ Benedad. Ideo verò illuc acceſſit Paulus, quia poſt necem Stephani Damaſcum confugerant nonnulli Chriſtiani ob perſecutionis violentiā, putantes ſe ibi tutiores fore in Vrbe gentili & regia, Iudæis non ſubdita, & à Ieruſalem valde remota. Diſtabat enim itinere quinque dierum, ſiue quinquaginta leucis noſtris. Vnde patet furor Pauli, de quo ipſemet dicit: *Et amplius inſaniens in eos perſequebar vſque in exteras ciuitates.* Damaſcū autem Paulus an eques, an pedes aduenerit, non conſtat. S. Auguſtinus, quem ſequuntur nonnulli, inſinuare videtur peditem veniſſe. Scriptura quoque equi eius non meminit; & Iudæi religioſiores, quaſi erat Paulus, vix equis vtebantur; cūque Paulus foret iuuenis, vti manu acer, ita pedibus erat celer. Alij tamen putant equitem, prout etiam pingunt communiter. Quos perſuadere poteſt tū itineris longitudo, tum auctoritatis ſignificatio, quia tamquam Prætor quiſpiam ſtipatus militibus procedebat. Denique eius etiam proſtratio fuiſſe videtur ex equo in terram colliſio, Chriſto contra eum quodammodo duellante, & cum humiliante, vt ferociam edomaret hominis intumeſcentis & minas ſpicantis. Faſtus autem & ęſtus ille tumidus magis equiti quam pediti videtur conuenire. Interim locus vbi proſtratus fuit Saulus, vt erigeretur Paulus, medio milliari diſtās à Damaſco, ita poſtmodum à Chriſtianis fuit honoratus, vt nobile ibi ſacellum erectum fuerit, in quo & ſoliti erant Chriſtiani ſepulturā eligere, qui circa Da-

Gen. 49

3 Reg. 20.

Eques an pedes S. Paul⁹ venerit. Act. 26.

ita Sanchez & Lorinus

mascum habitabant. Referunt quoque historici exercitum Christianorum in bello sacro, Duce Godefrido Bullonio, ad hunc locum Conuersionis S. Pauli pertigisse, dum Damascum peteret, atque ibi biduo commoratum esse, nec sine felici successu progressum exinde fuisse auspicijs & patrocinio S. Pauli.

Adrichon. Bredeb. Guil. Tyrius & alij.

Secunda circumstantia hic consideratione digna, est circumstancia lucis, quæ de cœlo Paulum circumfulsit. Fuit verò magna lux ista, quia de illa dicit S. Paulus: *Supra splendorem Solis circumfulsit me lumen.* Fuit ergo globus quidã perlucidus, ambiens Paulum instar fulguris & coruscationis, oculos eius perstringens & excæcans, eumque solo prosternens. Vnde de hac luce sic elegãter loquitur S. Augustinus serm. 28. de Sãctis: *Saulus fremens contra milites Christi gladium dum portat, fulmineum de cœlo accepit testimonium; dum grassatur, percutitur, dum Christi Sanctos persequitur, violenti radio cælestis luminis cæcatur.* Lucem autem istã à corpore Christi gloriosò emanasse verisimile est, ita vt perculsus fuerit Paulus, & quodammodo sideratus à fulgurante Christi luce, quasi à sagitta cœlesti, & hasta promicante; ideoque Christus Dominus quasi duellator eum prostrauit, & vicit. Potuit ergo dicere Saulus idem, quod Iulianus apostata è cœlo sagitta percussus: *Vicisti Galilæe, vicisti: Vicisti Nazarene, vicisti.* Sed infelicissimè percussus præ rabie hoc pronunciauit Iulianus: Felici vulnere percussus Paulus, hoc pronunciare potuit cum gratiarum actione.

2 Circũstantia lucis Act. 26

Lux porrò ista exterior tenebras interiores mentis eius pandebat, & repræsentabat lucem internam, quam Deus menti ipsius infundebat, & qua ei sua interior conscientia cum peccato quod persequendo committebat, fiebat manifesta. Ita arguebatur à lumine, vt ex hac luce disceret, iam sibi ambulandum in lumine gratiæ diuinæ, & veritatis corusca luce. Quapropter dicebat: *Deus, qui dixit de tenebris lumen splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris, ad illuminationem scientiæ claritatis in facie Iesu Christi.* Sic omnia, quæ circa Paulũ agũtur exterius, significant ea, quæ in peccatorum conuersione aguntur interius. *Lux illa* repræsentat gratiam excitantem, & internam mẽtis illuminationem: *Prostratio in terram*, animi humiliati contritionem & demissionem: *Vox insonans*, concussionem intimam cordis, quasi à tonitru diuini iudicij & minarum eius: *Stimulus, contra quem non oportet recalcitrare*, significat remorsum acrem & pungentem cõscientię: *Cæcitas*, clausuram oculorum & animi ad res æternas indicat, considerationemque rerum cœlestium & æternarum. Denique, *Squamę ab oculis decidentes*, significant omnes excusationes esse deponendas, perfectam confessionem instituendo.

Lux externa internam signat. 2 Cor. 4

Tertia circumstantia consideranda, est vocis è cœlo, siue aëre resonantis: *Saule, Saule, quid me persequeris?* quam quidem vocem cadens in terram audiuit. O vocem verè efficacem, verè potentem, quæ cor eius concutiens subitò in alterũ virum commutauit: Vnde & hic patet, quam verum sit illud eiusdem Apostoli: *Viuus est sermo Dei, & omni gladio ancipiti penetrabilior, pertingens vsque ad diuisionem animę, compagum quoque & medullarum.* Vtique verba diuina in cor immissa transfigunt illud salubri vulnere, suntque *sagittę potentis acutę cum carbonibus desolatorijs*, qui congesti super capita inimicorum Dei, eos ita adurunt, vt vincant in bono malum.

3 circũst. vocis. Heb. 4

Huius vocis diuinæ, peccatores superbos, rebelles, obduratos conuertentis, vim & efficaciam rectè descripseris ex Psalmo 28. vbi *primo* generaliter dicitur:

Vis diuinæ vocis varia ex Psal. 28

Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia. Deinde additur: *Vox Domini confringentis Cedros*, Saulus superbia & fastu verticem erigebat in cælum, cõtra Christum & Deum blasphemus: sed ecce vox Domini instar tonitrui insonans, confregit eius ferociam & fastum, humiliauitque vsque ad terram: moxque agnouit non esse sibi procurrẽdum erecto vertice, erecta ceruice, contra Deum.

Secundo, de voce Domini ibidem dicitur, *Vox Domini intercidentis flammam ignis.* Saulus flamma furoris ferebatur in Christum & Christianos: sed vbi adfuit vox Domini, intercisa est flamma illa ex eius corde exiliẽs, & velut è fornace exæstuans in minas & cædis cogitationes, tanquam in scintillas. Successit vero flamma amoris diuini tanta, vt *nec aquæ, nec flumina valuerint eam obruere.* Cant. 8. Nullæ tribulationes, nulla tormenta, nullæ persecutiones eam valuerunt semel accensam cœlitus consopire, aut impedire eius ardorem toto orbe rutilantem. *Quis nos separabit à charitate Dei*, inquit ipse, *an angustia, &c.*

Tertio, de voce Domini adijcitur: *Vox Domini concutientis desertum.* Paulus cor Rom. 8 durum gerebat, spinis & vepribus obsitum, dumetis horridum, sterile & infœcundum, à gratia diuina desertum. Sed mox vbi adfuit vocis diuinæ efficacia, 3 quomodo concussum fuit desertum illud, quomodo commutatum, quomodo commotum? Spinæ euulsæ sunt, & quidquid obstaculo poterat esse; sicque subito innouata cultura, nouale cordis antea duri molle factum, seminæ diuinæ gratiæ & rore cœlesti ita est conspersum & fœcundatum, vt illico protulerit fructum omnigenæ virtutis; fructum scilicet humilitatis & mansuetudinis, fructumquę perfectæ pietatis & charitatis.

Quarto, de voce Domini dicitur: *Vox Domini præparantis ceruos.* Saulus antea 4 leo rugiens, vel lupus rapax, nonnisi prædam quærebat, circuibatque quærens quem deuoraret, audita autem voce cœlesti, iam aliud quærit, iam tanquam ceruuş velocitatem accipit & fortitudinem ad belligerandum contra venena serpentina, iam ad fontem aquæ viuæ desiderat & festinat, iam vsque ad montem Dei progreditur, sine mora ambulans de virtute in virtutem, & mox attingens perfectionis verticem celeritate indicibili, eius ad currendum pedes præparante diuina gratia. O velocem cursorem, qui merito potuit dicere illud: *Præparauit pedes meos tamquam ceruorum super excelsa statuens me!* Adiiciamus & Psal. 17 hoc, quod Græca Lectio habet: *Vox Domini obstetricantis ceruas.* Dicuntur ceruæ ad pariendum magnas difficultates pati, voce autem tonitrui resonante ita commoueri, vt mox pariant sine difficultè. Sic contingit aliquos non parturire, nec parere spiritum salutis, nisi voce Domini resonante instar tonitrui, & eos commonente, ad pœnitentiæ fructum mox concipiendum & pariendum. Quod ipsum in Saulo contigit, quia non solum pœnitentiæ, sed omnigenæ quoque perfectionis fœtum illico edidit, illa audita voce instar tonitrui cor eius commonente: *Saule, Saule, quid me persequeris? Ego sum Iesus, quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare.* O vox fortis & potens, quæ cedrum confringit & humiliat, quæ flammam sæuitię interscindit, quæ spinosum & desertum cor contutit, quæ pungentes spinas expungit, quæ spiritum gratiæ parere facit, quæ ad currendum pedes præparat, quæ ad gratiam & gloriam disponit, quæ incuruat colles mundi ab itineribus æternitatis, quæ vires suggerit ad bellandum contra serpentina venena, contra infidelitatem, peccatum, infernum.

simile à cerua difficulter pariente.

Potest etiam hic considerari Ecclesia tamquam grauida hoc fœtu nouo, quem parturire optabat Christo; peperit autem, dum vox cœlestis insonuit, & lux coruscauit, fœtumque quem vix vtero portarat, edidit. Vnde se vocat S. Paulus abortiuum: *Nouissimè Christus, quasi abortiuo visus est mihi.* Quid est, *Tamquam abortiuo*? An quia violenter excussus est ex vtero, sicut fœtus abortiui solent, ideo se abortiuum vocat? nempè renatus est violenter Paulus, qui & ipsum vterum Ecclesiæ persequebatur, quo fuit progenitus. An fortè sese abortiuum vocat, quia sicut fœtus abortiui semimortui & cæci sæpe nascuntur, ita & ipse in natiuitate sua spirituali semimortuus cecidit, & cæcitate percussus fuit? An denique ideo sese abortiuum vocat, quia nascendi tempora abbreuians, & terminos fastidiens vteri, quam non licebat per tempus plenitudinis Christi obtinuit ætatem? Audi S. Chrysologu ser. 56. simile quid eleganter edicentem; sic enim habet: *Cum subito in via nasceretur, merito se abortiuum nuncupat: & miratur se fuisse natum, qui nouit se nulla conceptus tempora pertulisse. Nam cum adhuc hostis ipse cederet extrinsecus sacræ Matris vterum, & in ipso ortu pignora veneranda collideret, repente sanctum mutatur in germen, qui ipsius germinis acerrimus fuerat persecutor.* Hæc ille. Meritò ergo Paulus primo vocari potuit *Benoni*, id est *Filius doloris*: at postea voce & luce cœlesti mutationeque dexteræ Excelsi in Paulum mutatus vocari potuit *Beniamin*, id est *Filius dexteræ*. Nam idem quoque ei contigit, quod Beniamino; quia sicut ipse nascens matri Racheli mortem intulit, ita & hic renascens matri suæ Synagogæ necem influxit, & sicut Beniamin inter duodecim Patriarchas fratres fuit vltimus & minimus, ita & Paulus se vocat vltimum & minimum Apostolorum. *Non sum dignus*, inquit ipse, *vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei.*

1 Cor. 15. S. Paul. abortiuus.

S. Paul. Beniamin.

Propter hanc ergo persecutionem dicit ei Christus voce potentissima: *Saule, Saule, quid me persequeris?* quid persequeris corpus meum mysticum, quod est ecclesia, membra mea, quæ sunt ipsi fideles? Quid persequeris vterum matris, quæ te debet gignere? *Sic membris adhuc positis in terra, caput clamabat in cælo*, inquit S. Augustinus, quia persecutio in ipsummet redundaret, qui membra habet sibi ita vnita dilectione & amore, vt se tangi & lædi clamet, dum illa læduntur vel tanguntur, ita vt propterea etiam alibi dicat: *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.* Sic & Christum persequi censentur omnes, qui peccata peccatis, adijciunt, quia, vt dicit Apostolus: *Rursus sibimet crucifigunt Filium Dei, & ostentui habent, sanguinemque eius conculcant.* Nec infrequenter lux & vox cœlestis intus adest, quasi insonans: Quid Deum persequeris? Cur rebellis es diuinis præceptis & monitis: Quid sanguinem Christi cõculcas, & illum inutiliter pro te effusum tua cæcitate efficis: Cur viuis in statu, in quo mori non auderes? Quid erit de anima tua tota æternitate? an poteris habitare cum igne deuorãte, & cum ardoribus sempiternis? Cur non adis Ananiam, hoc est idoneum Cõfessarium, qui ostendat tibi quid te oporteat facere? Sed ipsi sunt rebelles lumini, vocique diuinæ per remorsus conscientiæ intus clamanti, & illuminare cupiẽti. Ipsi claudunt fenestras & aures cordis, vt non videant lucem, nec audiant vocẽ: quia tenebrosum suum peccati statum adamãt, de peccato in peccatum pergũt, de tenebris in tenebras ruunt, de die in diem conuersionem differentes.

Heb. 6

Promptitudo Sauli ad vocem Dei.

Non sic Saulus, qui mox vbi sensit lucem, & audiuit vocẽ, cor suum Deo offerens inclamat: *Domine quid me vis facere?* Quasi dicat cum Samuële: *Loquere Domine*

Domine, quia audit seruus tuus. Aut quasi cum Psalte repetat: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum* Aut quasi se offerat cum Isaia, & dicat, *Ecce ego, mitte me.* Vnde aduertit subtiliter S. Ildefonsus, sicut Christus Dominus quinque tantum protulit verba vocans Saulum furentem: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Ita hæc quinque verba quasi Æcho respondens produxisse hæc quinque verba resonatia: *Domine, quid me vis facere?* Et quidem in his tota consistit perfectio Christiana, quia illa in conformitate ad diuinam voluntatem reperitur. Felix igitur Saulus, qui subitò luci & voci diuinæ obtemperauit, non sine animi plenissima resignatione & gratitudine. Felices & illi, qui hanc lucẽ & vocem persentiscentes in Deum respiciunt, eumque non solum audiunt, sed & promptè obediunt, & gratias agunt. 1.Reg.3. psal.56. isai. 6.

Pro hac luce & voce oculis & auribus cordis immissa gratias agebat. S. Augustinus, dum in Soliloquijs suis sic alloquitur Deum: *Intonasti in interiorem aurem cordis mei voce grandi: coruscasti, splenduisti, & exarsi in pacem tuam. Et discessit nubes tenebrosa, quę erat ante oculos cordis, & vidi, & videns clamaui: Væ tenebris! Vę cęcitati! Væ pręteritę ignorantię meę! Vę abysso in qua iacui! Iam olim eram in tenebris filius tenebrarum, & de tenebris ibam in tenebras. Gratias tibi ago, Illuminator meus, quia iam video, & aperuisti oculos meos.* An non tibi videntur squamæ ab oculis eius cecidisse, sicut & Paulo irradiante vera luce, & squamas cæcitatis excutiente? O peccatores nolite rebelles esse lumini; *Hodie si vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda vestra*, sed cum Saulo dicite: *Domine quid me vis facere?* psal. 94

Quarta circunstantia digna consideratione, est missio Pauli ad Ananiam, & testimonium Domini apud Ananiam de electione Pauli. Missus autem fuit Paulus ad Ananiam, vt ab eo baptizaretur, & à cæcitate curaretur; sic enim Dei suauis dispositio est, vt homines per homines adiuuet ad salutem, & ita imponit ei manum Ananias, postquam tribus diebus fuit non videns, nec manducans, ac bibens; sed, vt ait S. Chrysostomus, *orans & pœnitentiam agens, compungebat sese propter ea quę fecerat, confitebatur, precabaturque Deum*: veniente autem Anania, & manus imponente, curatus est, eodemque ipsum baptizante, Spiritu S. est repletus. Quomodo curatus sit, tradit sacer textus: *Confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squamæ.* Eleganter autem S. Gregorius 33. Moral. c. 24. per squamas intelligit velamen carnalis sapientiæ velamenque excusationum: quod solet plerisque ante oculos mentis tensum cæcitatem quandam inducere. Sic enim ait: *Carnalis tegumenti duritia Saulum presserat, & ideo radios veri luminis non videbat. Sed postquam superbia victa fuit, defensionum squamę ceciderunt ab oculis corporis, quę iam ceciderant ab oculis cordis, dum dixit prostratus, Quid me vis facere? Istę autem defensionum squamę, quamuis penè omne genus humanum contegant, hypocritarum tamen specialiter & callidorum hominum mentes premunt. Ipsi enim culpas confiteri refugiunt, quia videri peccatores erubescunt.* Hæc S. Gregorius. Ex quo colligimus, quod simulatio, & sua excusatio, amor sui, quasi squamæ velant oculos, intuitumque veritatis auertunt nisi diuina succurrat gratia & manus, illas cadere faciens, oculosque aperiens & illustrans. 4 circũst missio Sauli ad Ananiã. Curatio S. Pauli.

Cæterum, quod ad Ananiam (quem fuisse vnum ex 72. discipulis nonnulli æstimant, posteaque Damasci Episcopum) Paulus mittitur, non tam doctrinæ quàm curationis & baptismi gratia fuisse dicimus: quia S. Paulus fatetur se non ab homine doctrinam Euangelij accepisse, sed per reuelationem Iesu Christi Gal. 1.

Quod factum fuisse hoc triduo ex eo colligimus, quod mox confundebat mira sapientia Iudæos qui erant Damasci, ita vt omnes obstupescerent. O igitur felix cęcitas, quę mox totius orbis illuminatio effecta est! O qualis Doctor Christus & Spiritus sanctus! *Vbi Deus Magister est*, ait S. Leo, *quàm cito discitur quod docetur!* Sic & S. Gregor. *O qualis artifex est iste Spiritus! Nulla ad discendum mora*
Hom. 30 in euang. *agitur in omne quod voluerit. Mox enim vt tetigerit mentem, docet, solumque tetigisse, docuisse est. Humanum animum subito vt illustrat, immutat, abnegat hoc repentè quod erat, exhibet repentè quod non erat.* Hoc ibidem exemplis demonstrat S. Gregorius; Dauidis, Amos, Danielis, Petri, Pauli, Mathei. Sic de illis disserit particulariter.

Implet Cytharedum puerum, & Psalmistam facit.
Implet Pastorem armentarium, & Prophetam facit.
Implet abstinentem puerum, & Iudicem senum facit.
Implet Piscatorem, & Prædicatorem facit.
Implet Persecutorem, & Doctorum gentium facit.
Implet Publicanum, & Euangelistam facit.

Cùm porrò ambigaret Ananias, quia grauissima de Saulo mala inaudierat, testimonium ei perhibet de illo Dominus præclarissimum & certissimum, dum ait: *Vade quoniam vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus & regibus, & filiis Israel, Ego ostendam illi quanta oporteat pro nomine meo pati.* Quid est, Vas electionis?

In primis quidem *Vas electionis*, id est, instrumentum & organum electum,
1. quasi dicat Dominus Ananiæ: Tu putas hunc esse reprobum, dum dicis: *Quanta*
S. Paulus vas electionis. *mala audiui de eo.* Sed scias à me electũ, & fore selectissimum instrumentum ad ostendendum potentiam meam & gloriam coram Regibus, & toto orbe, & quidem ad hoc elegi eum ex millenis hominum millibus: Si ego Sampsonem elegi vt Asinæ mandibula, tamquam victoriæ instrumento, Philistæos fugaret,
Iudic. 15. vinceret, confunderet: Si Gedeonem elegi, vt tubarum sono & vasis confractis aciem hostilem superaret: Si Moysen elegi, vt virga Pharaonem & Ægy-
Iudic. 7. pti exercitum profligaret: Ecce plusquam Sampson hic, plusquam Gedeon, plusquam Moyses Ego enim eum elegi, & tantis donis tantaque fortitudine a-
Exod. 14 dornaui, vt hostium omnium meorum valeat furorem retundere & pessumdare, vt faciat nomen meum, & potentiam, ac sapientiam omnibus nationibus & Principibus innotescere? Ego eum elegi; vt *virgam virtutis meæ emittat ex Sion*,
Psal. 109 & mihi acclametur: *Dominare in medio inimicorum tuorum.* Volo vocis eius sono & corporis tanquam vasis collisione elucescere quaquauersum lucem Euangelij: lucem fidei, lucem gratiæ meæ.

2. Vlteriùs, *Vas electionis*, siue electum à Domino, quia de vase contumeliæ in vas translatum gloriæ, in vas gratiæ & sapientiæ, vt cibum electum & cæli
Eccli. 50 vinum omnibus propinet gentibus. Ideo de illo verum est illud: *Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.* Fuit enim vas auri ob sapientiam, solidum
Eccli. 43 ob charitatẽ, ornatum omni lapide pretioso, quia omnibus gemmis virtutũ. Fuit enim tale vas quale describit: *Vas admirabile opus excelsi*, quia sicut Sol de quo ibi agit Ecclesiasticus, *Vas est lucis*, totum illuminans mundum, sic & Paulus toto orbe radiantem lucem circumtulit.

3. Exod. 16 Deinde, electus fuit Paulus, tamquam *Vas aureum*, in quo voluit Dominus

manna reponi : vt sit in cibum omnibus generationibus.

Denique, electus fuit tamquam *Vas odoriferum*, in quo pretiosissimum vnguentum nominis Iesu reconderetur, & postmodum effunderetur in omnes nationes, vt illas odore suo attraheret. Erat enim antea absconditum & clausum istud fragrantissimum balsamum: Paulus autem illud portauit & effudit *coram Regibus & gentibus, ac filijs Israel*. Quapropter tot Martyres, tot Virgines, ad eius odorem accurrerunt, etiam per spinas & clauos, per crucem & gladiũ, per mortem & sanguinem; Ergo meritò dicitur Paulus electus vt *Vas electionis*, ad portandum nomen illud, in quo omnes oportet saluos fieri. Portauit vtique, tanquã vexillifer, Nomen & insigne sui Ducis. Tanquam Legatus, Nomen illius à quo mittebatur Regis. Tanquam Promulgator legis, Nomen & auctoritatem sui Legislatoris & Principis. Portauit in corde per amorem, in ore per sermonem, in opere & corpore per passionem; quia ostendit ei Dominus quanta oporteret pro nomine suo pati. Portauit per triginta annos in Asiam, Græciam, Scytas Persas, Romanos indicibilia passus pro nomine Christi Iesu, electus non solùm ad docendum & agendum, sed & maxime ad patiendum. quid ita? Quia contra Christi Iesu nomen multa alios pati fecerat, debuit ipse in compensam pro nomine illo mira pati, Dei prouidentiâ sic iustè ordinante. Qui Iesum Crucifixum annuntiabat, & patientiam eius, patientiæ consors esse debuit, vt non solùm sermone, sed vt opere illum prædicaret efficacius. Concludamus, & ad Iesum vota conuertamus, vt ipse nos cum Saulo conuertat.

TV, Domine Iesu, qui misericordia tua Saulum Persecutorem & filium perditionis effecisti *Vas electionis*, & vinculis amoris ad te attraxisti, luce circumdedisti, voce vicisti, de lupo Agnum de Persecutore Apostolũ: de blasphemo Doctorem subitò fecisti; fac nos percipere vocem tuam, lucem tuam, misericordiam tuam; vt de abysso tenebrosa, in qua cæci & surdi iacemus respiramus ad te, qui es lux vera & vita nostro Aperi oculos cordis nostri per merita & intercessionem electi tui Apostoli, vt pleno corde ad te conuersi, & hic gratiam, & tandem gloriam consequamur æternam. cõclusio

---

IN FESTO S. MATHIÆ.

Tu Domine qui nosti corda omnium, ostende quem elegeris ex his duobus vnum, accipere locum ministerij & Apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum. Act. 1. Lect. 8. tripartita.

QVod Hieremiæ olim à Domino dictum fuit: *Descende in domum figuli, ibi audies verba mea*, id nobis hodie etiam dici videtur: *& descend.*, inquit Hieremias, *& ecce ipse faciebat opus super rotam, & dissipatum est vas quod ipse faciebat è luto manibus suis.* At non hic stetit. quid ergo? *Conuersus fecit vas alterum, sicut placuerat in oculis eius.* Ecce hodierno die monemur à Domino ingredi mente & consideratione in domum suam, & considerare

I. PAR De Deo eligente alios in locũ lapsorum. Ierem. 18.

quæ aguntur ab ipso tanquam supremo figulo circa vasa electionis vel reprobationis, quæ vtraque è luto formata sunt.

Nonne Iudas Apostolus tamquam vas speciosum manu Domini è lutu eductũ erat, vt seruiret mensæ eius ad cibum electum filijs, siue fidelibus proponendum? Sed eheu dissipatum cernimus vas istud, confractum, conculcatum tamquã lutum inutile, proiectumque in locum suum, in cloacam fœtidam inferni. Veruntamen vide prouidentiam & sapientiam Figuli. Conuersus statim fecit vas alterum, prout placuit in oculis suis, & substituit in locum prioris. Hoc fecit, dum Mathiam ad Apostolicam dignitatem loco Iudæ reprobi euexit statuens illum quasi vas in honorem loco vasis degenerantis in contumeliam, vt seruiret ad obsequium, cibum, potumque electum cœlestis doctrinæ fidelibus

Ephes. 1. Matt. 11 Rom. 11. exhibendum. Sic Domine Deus omnia operaris secundùm consilium voluntatis tuæ: ita placitum fuit ante te, hæc est altitudo sapientiæ & scientiæ tuæ: Tu potestatem habes luti: *Vt ex eadem massa facias aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam.*

Consideranda autem hic est diuina prouidentia & sapientia, quæ solet loco illorũ qui è sublimi gratiæ statu corruunt, alios substituere, vt gratiã & gloriæ

Apoc. 3. coronam adipiscantur ab eis deperditam. Propterea monet, *Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam.* Quem locum sic interpretatur Rupertus: *Tu in humilitate firmo pede consiste, ne moto pede corruas, corruendo coronam tibi preparatam*

Iob. 34. *amittas, & alius tibi succedens eam accipiat.* Propterea etiam dixit Iob: *Conteret multos, & stare faciet alios pro eis: nouit enim opera eorum, & ideò induxit noctem, & conterentur.* Quem locum explicat S. Gregorius de illis quos diuina prouidentia permittit cadere, pro quibus solet alios erigere.

Loco Angelorũ homines substituti. Sic loco Angelorum cadentium, homines substituit, qui eorum locum occuparent, & ruinam restaurarent, ita vt dicat S. Aug. ciuitatem Ierusalem nulla numerositate ciuium defraudandam. Propterea probabilis est sententia quorumdam Theologorum, totum numerum lapsorum Angelorum per homines esse restaurandum. Immò probabile est ex omnibus Ordinibus Angelos aliquos

S. Thom 1. p. q. 36 art. 9. cecidisse, & sic etiam assumendos aliquos ex hominibus ad singulos Ordines Angelicos, quod ipsum probari videtur ex diuersis gradibus gratiæ, quæ in hominibus cernitur.

In locum Iudæorũ Gentiles vocati. Sic loco Iudæorum, gratiam & gloriam sibi præparatam à Christo repudiantium, Gentiles eliguntur, pro quibus Maria Deipara in suo cantico cecinit: *Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos, & exaltauit humiles.* De qua re etiam longè antea propheticè cecinerat Anna Samuelis Mater: *Sterilis peperit*

Luc. 1. *plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata est.* Cui conforme est illud Isaiæ: *Lætare sterilis quæ non paris, quia plures filij desertæ quàm eius quæ habet virum.*

1. Reg. 2 Quod de Gentilitate fœcundata per Christum, & filios electionis pariente, re-

Isai. 54. probata iam Iudæa, rectè intelligitur. Vnde & Apostoli Iudæis dicunt: *Quia indignos vos præstatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gentes*, Excusso ergo puluere pedum in eos, quia verbum vitæ repellebant, Euangelij lucem & gratiam

Actor. 13 Gentibus inuexerant, quos Deus loco Iudæorum elegerat. Sic etiam testantur Ecclesiasticæ historiæ; nonnullis tepidis sibi per martyrium coronam præparatam deferentibus, alios sese obtulisse vt acciperent eam. Nam quadragesimi militis deficiẽtis præ frigore coronam custos carceris accepit, in eius locum

surrogatus diuina electione, vt testatur Breuiarium Romanum 9. Martij. Item Sapricij Presbyteri Antiocheni post tormenta tolerata resilientis coronam accepit Nicephorus Laicus, offerens se fortiter Tyranno & tortoribus ad omnia tormenta, prout eius habet vita 9. Februarij.

In locũ deficientium in martyrio, alij

Propterea etiam S. Francisco anxio dum nonnulli ab Ordine suo deficerent, dixit Dñs: *Quid angeris Francisce, cum fratrum quispiam vel Ordinem deserit, vel in Ordine scandalum suscitat? Ego gregis tui rector sum, ego ad pœnitentiam vocaui, ego ad Ordinem perduxi, ego retinebo & seruabo. Ego illis cadentibus alios erigam. Si vnus ad vomitum redeat, ego in eius locum alterum excitabo qui illius coronam accipiat: isque si nondum natus fuerit, efficiam vt nascatur.* Hoc ipsum videmus factum frequenter in ecclesia Dei, nam labenti Tertulliano, Deus Cyprianum surrogasse creditur, Origeni Cyrillum, Ruffino Hieronymum, Pelagio Augustinum. Idipsum eluxit eo tempore quo fides exulare cœpit, multis deficientibus in Europa per hæreses: quia tunc fidem Deus in nouum orbem transtulit, vbi suos elegit, qui eam cum gaudio exciperent; ita vt adimpletum fuerit illud: *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum.* Quid est auferetur regnum Dei? id est, auferentur dona spiritualia, fides scilicet & vera Dei cognitio, per quæ regnat Deus in anima, & gratia diuina, hisque correspondens corona & gloria. Quid ita? Quia indignos vos præstitistis, ideo alios surrogaturus sum, & quia inuitati ad nuptias neglexistis, mittam seruos ad exitus viarum, ad sepes & montes, vt alios compellant, etiam cæcos & claudos.

Bonauẽ in vita Franc. Doctor. lapsis, doctores alios surrogati. Mat. 21 Præualente hæresi, fides alio translata.

Sic denique in locum Iudæ, in eius Apostolicam dignitatem & correspondentem illi coronam, suffectus est Matthias, prout de eo propheticè pronunciarat Psaltes: *Fiant dies eius pauci, & Episcopatum eius accipiat alter.* Quem locum interpretatur de Iuda S. Petrus. Toto enim illo Psalmo Dauid imprecatur acerba Iudæ proditori in typo Doeg proditoris sui apud Saulem, vt explicat S. August. & alij Patres. Vnde & Psalmus iste adeò plenus est maledictionibus, vt aliqui tot enumerent in illo maledictiones, quod Iudas accepit argenteos vt Dominum venderet. Facti sunt autem dies eius pauci; quia paucis horis proditioni suæ superuixit: nam paulò post abiens se suspendit, omni maledictione obnoxius factus, pœnaque peccatis suis condigna punitus. Attende pœnas varias. Quia fur erat, suspensus fuit: quia proditor, crepuit medius, quasi in partes diuisus & distractus: quia Simoniacus vendiderat rem sacratissimam, omnique pretio superiorem, extra cæmiterium sepultus fuit, quasi excommunicatus, quia ore impio Saluatorem osculatus fuerat, anima illac egredi non meruit, quia dolosè locutus fuerat, fune guttur ei constrictum fuit, *vt guttur per quod vox proditoris exierat, laquei nodus necaret*, inquit Beda: quia desperauit, æternæ damnationi cum diabolo & Angelis eius est addictus. O quot maledictiones! O quot pœnæ horribiles multiplicis eius peccati vindices! Abijt ergo in locum suum Iudas, hoc est, in infernum parricidio & desperatione promeritum; Episcopatum eius accepit alter, hoc est præfecturam & superintendentiã, dignitatem scil. Apostolicam.

Psa 108 Actor. I

Beda Acto. I

1. Pars. Cur in locum Iudæ Mathias electus

VT verò specialius hic agnoscatur Dei prouidentia, quæ in sui dispositione non fallitur, considerandum est quod ipse *omnia in numero, pondere & mensura* disponere sit, non solum in ordine naturali, sed etiam in ordine su-

Sap. II

pernaturali. Ideoque non sine mysterio numerum duodecim Apostolorum cõ-
Figuræ 12 Apostolorũ. stituerat, quibus & pondus gratiæ dignitati correspondens, & mensuram spiritus vocationi & electioni, officioque tanto congruam prouiderat. Ideo huius mystici duodenarij multæ olim figuræ præcesserant.

Exod. 15 *Primo* quidem, duodecim Fontes reperti in deserto, hos duodecim Apostolos designabant, per quos aqua doctrinæ Euangelicæ in vniuersum orbem, tãquam desertum sterile erat effundenda.

Secundo, duodecim Patriarchæ filij Iacob, à quibus omnis Dei populus descẽdebat, hos duodecim fidei Patres præfigurabant, à quibus omnium est origo fidelium. Similiter & duodecim Principes populi Tabernaculum & Arcam circumstantes, duodecimque Exploratores, ad terram promissionis explorandam destinati; cuius populus debebat adire possessionem. Quapropter illud de Apostolis dicitur: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos Principes super omnem terram.* Quasi dicatur: O ecclesia, pro Patriarchis habes eorum filios tibi geni-
Psal. 44 tos, Apostolos scil. qui & Duces erunt populi, & Principes terræ, possessionem Orbis adituri, iuxta promissionem illam: *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, &*
Psal. 2 *possessionem tuam terminos terræ.*

Tertio, eosdem designabant duodecim Leones Thronum Salomonis vtrimque
3 Reg. 10 sustentantes. Quia Apostoli Ecclesiam tamquam Thronum veri Salomonis sustentarunt, & aduersus hostes tutati sunt, rugituque suo Orbem perterruerũt.

Exo. 28 *Quarto*, hos quoque prænidicabant duodecim Lapides pretiosi, in Rationali summi Sacerdotis ad pectus ordine dispositi, cui inscriptum erat: *Doctrina & Veritas.*

Apoc. 21 *Quinto*, in Apocalypsi cernuntur duodecim fundamenta Ciuitatis Dei, in quibus inscripta dicuntur nomina duodecim Apostolorum Agni.

Apoc. 12 *Sexto*, Duodecim Stellæ emicant per modum coronæ dispositæ in capite mulieris *Apocalypticæ*, quæ amicta est Sole, & Lunam pedibus substratam habet. Designat autem illa Ecclesiam, quæ in suis initijs mirum mutuauit splendorem ex sanctitate, doctrina, miraculis Apostolorum, ita vt eam decorarent velut duodecim sidera fulgidissima. Alias figuras duodenarij huius numeri prætereo.

Interim Apostolo Iuda corruente, nonne vnus ex duodecim fontibus cernitur exsiccatus? Nonne vnus ex duodecim Leonibus thronum fulcientibus, in ruinam cum detrimento throni est prolapsus? Nonne vnus ex duodecim Lapidibus pretiosis è Rationali est excisus, & obscuratus? Nonne vnum ex fundamẽtis ciuitatis Dei emotum est & excussum? Nõne vna ex stellis cœlestis dictæ mulieris in abyssum cecidit? An ergo propositũ & dispositio Dei arte diaboli euacuata est, aut mutila effecta, vt mysticum suum non assequatur numerum ab initio præfinitum? Absit. Potens est alium fontem substituere, & copia gratiæ ac doctrinæ adimplere. Potens est Leonem Throno fulciendo subrogare. Potẽs est Lapidem æque pretiosum loco excisi pectori suo suffigere. Potens est aliud Fundamentum stabilire, & ædificium suum intemeratum reddere. Potens est Stellam fulgidiorem in capite cœlestis mulieris disponere. Denique, potens est alium Ducem populo suo præficere, vt in nullo deficiat mysticus numerus à se certa ratione definitus.

Elogia S. Mathiæ. An non hoc ipsum effecit, dum Matthiam loco Iudæ substituit populi Ducem, doctrinæ Euangelicæ Fontem, Leonem verbo & zelo rugientem, lapidem pre-

tiosum Doctrinæ & Veritate splendidissimum, fundamentum Christianæ Religionis inconcussum, Stellam fulgidissimam in capite ecclesiæ radiãtem? Honoramus ergo hodie diuinam hanc Apostoli Matthiæ electioné, laudibus, hymnis, canticis. Deploramus interim Iudæ horribilem adeò casum. Cui cum admiratione dicere possumus illud: *Quomodo de cœlo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris!* Tu inter Astra matutina vocatus, in Collegio Apostolico quasi in cœlo constitutus fueras, vt verbi diuini, veritatisque & gratiæ lucem toto Orbe circumferres. Tu legatione fungebaris pro Christo. Tu inter lapides ignitos & pretiosos ambulabas & promicabas. Heu, quomodo obscuratum est aurum tuum, mutatus est color optimus! Quomodo dispersus es, ô lapis Sanctuarij, & reputatus es in vas testeum, quod æternum operiri debet incendium? Quomodo denigrata est facies tua super carbones, qui inter filios Sion inclytos & præfulgidos eras connumeratus. O quam horribilis quamque execrabilis mutatio! Isai. 14 / Thren. 4

Sed docuit nos Iudas hoc casu, quomodo nemo sibi vnquam debeat præfidere quin potiùs cum humilitate & timore gratiæ Dei inniti, eamque conseruare. Docuit nos, quò altior est gradus, eò & ruinam grauiorem ac horribiliorem esse. Denique, docuit nos, nullum statum quantumlibet sublimem & sanctum securum esse, quandoquidem e statu Apostolico, è fastigio sanctitatis, è schola Filij Dei & Sapientiæ ęternæ, è sublimi Ecclesiæ cœlo & solio ita turpiter corruit; & qui videbatur *Vas diuinę electionis*, factus est illicò *filius gehennæ & æternæ perditionis*. Qua propter cùm scandalum aliquod repertum fuisset in S. Augustini Collegio, seu monasterio, dicit ipse Epist. 37. inter alia. (Iudæ casus quid doceat. 1.)

Quantumlibet vigilet disciplina domus meę, homo sum, & inter homines viuo, nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior sit, quàm cohabitatio ipsius Domini Iesu *Christi, in quo cum vndecim bonis perfidus Iudas est inuentus. Aut melior sit quàm ipsum cœlum vndè Angeli reciderunt.* Adijcit postmodum notabile documentum & experimentum hanc rem concernens dum dicit: *Simpliciter fateor charitati vestrę coram Deo qui testis est super animam meam, ex quo seruire Deo cœpi, quomodo difficile expertus sum meliores, quam qui in monasterijs profecerunt, ita non sum expertus peiores quàm qui in monasterijs ceciderunt: ita vt hinc arbiter in Apocalypsi scriptum, Iustus iustior fiat, & sordidus sordescat adhuc. Quapropter & si contristamur de aliquibus purgamentis, consolamur de pluribus ornamento. Nolite ergo propter amurcam torcularia detestari, vnde apothecæ Dominicæ fructu olei luminiosioris implentur*, hæc ille.

Sicut verò defectio Iudæ in documentum nobis cedit, vt de malo bonum eliciamus, & de eius peccato timorem nobis proficuum concipiamus; ita & prouectio Matthiæ ad doctrinam quoque nobis subseruit. Docet enim in primis quomodo diuino nihil nocere possit consilio & dispositioni, quia nouit qua via & ratione possit propositum suum ad effectum deducere quoad electos suos, eorum numerum adimplendo, ita vt nullus huic numero desit quem voluerit adnumerare. Vnde sciebat Petrus hanc esse diuinam ordinationem, vt alius locum Iudę suppleret, & mysticum duodenarium Apostolorum adimpleret. Quapropter nouellam Ecclesiam spiritu Dei congregatam sic alloquitur: *Viri fratres oportet impleri scripturam quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerij huius, &c. Oportet ex his viris* Actor. 1.

qui nobiscum sunt congregati, testem resurrectionis fieri vnum nobiscum ex istis, &c.

2 Vlteriùs docet nos hæc Matthiæ profectio ad Apostolatum, quomodo humiles elegit Deus. Nam Beda cum nonnullis existimat, quod nomen *Matthias* idem

Psal, 139 significet Hæbreis quod *Paruus Dei*, quodque ob humilitatem euectus sit ad A-

Matt, 11 postolatum, ab illo *qui humilia respicit, & alta à longe cognoscit.* Propterea in hodierno eius festo proponitur illud Euangelium: *Confiteor tibi Pater, Domine cœli & terræ, qui abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.*

3 Denique docet nos Matthiæ electio & euectio, Deum ex beneplacito suo, non ex meritis nostris, ad sublimem gratiæ statum quos vult eligere. Quapropter vocatur *Sors* à S. Petro, dum dicit: *Sortitus est sortem ministerij huius.* Nempè hæc dignitas Apostolatus contigit Apostolis non ex iure aliquo aut merito, sed ex dignatione Dei & gratia, ex eiusque beneplacito: *Ita Pater, quia sic placitum erat ante te*: ex parte autem Apostolorum fuit velut quædam sors felicissima, quasi Deus iecisset aleam, iactusque felix in eos incidisset, cum nullum ad id haberent ipsi meritum. Hoc modo etiam dicit Apostolus nos ad fidem & gra-

Colos, 1 tiam Christi sorte quadam vocatos esse. *Dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum*

Ephes, 1 *in lumine.* Et iterum: *In quo nos sorte vocati sumus, secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Itaque ex Dei beneuolentia æterna, tum erga Matthiam, tum erga plebem suam, facta est ista prouectio, quia decreuit Deus certum numerum saluandorum per eum promouere ad salutem, & per eius prædicationes & labores conuersos coronare: ita vt illi modo agant propterea gratias Deo in cœlis de electione huius Apostoli, & nos ob eandem causam eius laudes decantamus in terris. Quocirca nomen Matthiæ idem esse Hebraicè quod *Donum Dei*, vel *Donatum à Deo*, multi ex Hebræa editione interpretantur. Hinc etiam gratias agere solebat Deo Carolus Quintus, quod natus festo S. Matthiæ, sortem Imperij fœlicitatisque & victoriarum Dei dono obtinuisset.

3. PARS. Quam commendabilis fuerit electio Mathiæ 1 ex parte eligentium.

SEd quoniam memorabilis fuit hæc electio S. Matthiæ, de qua in hodierna Epistola ex Actis Apostolorum, particulares illius circustantiæ dignę sunt consideratione, est enim commendabilis ex tribus: 1. *Ex parte eligentium & modi electionis* 2. *Ex parte Dei electionem dirigentis.* 3 *Ex parte electi sese Deo & Collegis submittentis.*

Primo ex parte eligentium; quia fuere Apostoli & cæteri fideles (quorum Petrus erat caput & totius negotij Director) qui Matthiam cum Ioseph, qui cognominabatur Iustus, communi consensu è toto cætu nominarunt, tanquam præcellentes in fide, virtute, & notitia rerum ad Christũ & Ecclesiam Christi spectantium, eosque deinde seorsum statuerunt, quasi Apostolatus candidatos, siue vt idoneos publico testimonio ad tantum officium. Erat autem Ioseph ab insigni iustitia & sanctitate commendatus, ideoque cognominatus *Iustus.* Multique putant fuisse fratrem S. Iacobi minoris, SS. quoque Simonis & Iudæ, ideoque Christi consanguineum filiumque Alphæi & Mariæ, de qua Maria Ia-

Mat, 27 cobi & Ioseph Mater, de hoc Ioseph in Martyrol. Rom. die 20. Iulij sic legimus. *Eodem die Natalis est B. Ioseph qui cognominatus est Iustus, quem Apostoli cum B. Matthia statuerunt, vt locum Apostolatus Iudæ proditoris adimpleret; sed cùm sors cecidisset super Matthiam, ipse nihilominus prædicationis & sanctitatis officio inseruiens, multam-*

Itamque à Iudæis persecutionem sustinens, in Iudæa victor a se fine quieuit: de quo am refertur quod venenum biberit, & nihil ex hoc tristi ob Domini fidem pertulerit. ...c ibi. Sanctus Dorotheus in Synopsi dicit eum creatum Episcopum Eleutheropoleos in Palestina. Acquieuit ergo ipse humillime electioni de Matthia factæ se postposito, nec vlla elatus est ambitione, aut æmulatione ad contradicendum; quia iustus erat, quia Core, Dathan, & Abiron imitari nolebat, qui ob æmulationem & contentionem contra Aaronem à Domino electum absorpti sunt Non absimilem pœnam patiuntur illi in Tartaro, qui eò quòd dignitates assecuti non fuerunt, schysmata & hæreses in Ecclesia suscitarunt, de quibus alibi dixi. Interim Dominus hic docuisse videtur, in electione ad officia Ecclesiastica non esse habendam rationem consanguinitatis, quandoquidem Ioseph consanguineum suum postponi voluit Matthię in electione ad Apostolatum. Simul etiam insinuauit, exemplo Ioseph quemque vocationem suam à Deo debere expectare, & ea esse contentum: propterea enim Ioseph non est turbatus, dum Mathias sibi prelatus est, nec exinde segnior est effectus in suo munere, aut Euangelica predicatione. Ioseph electionis Matthię non contradixit, Num. 16

Quapropter vnicuique insinuendum est illud: *Cognosce iustitias & iudicia Dei, & sta in sorte propositionis & orationis Altissimi Dei. In partes vade sæculi sancti, cum viuis & dantibus confessionem Deo.* Monitum certè notatu dignum, quo indicat standum & perseuerandum in sorte nobis proposita, in vocatione & statu quem à Deo sortiti sumus. Perseuerandum quoque in oratione, implorando diuinam gratiam, vt dignè vocatione viuamus, & dirigat nos in omnibus vijs nostris, vt partem & sortem sæculi sancti possimus tandem assequi, hoc est futuram gloriam: in cuius partem imus laudando hic Deum cum iustis qui viuunt, & continuam Deo laudem referunt, in cœlis æternùm laudaturi. Eccli. 17.

Vlterius, quantum ad modum electionis Matthiæ, omninò commendabilis est ex præmissa exhortatione ab eo qui præsidebat Collegio Apostolico, & Congregationi fidelium tamquam Caput, hoc est, à S. Petro; de qua mentio fit in Epistola hodierna ex Actis Apostolorum. In qua quidem exhortatione asserit S. Petrus (ex Spiritus S. reuelatione aut speciali instinctu) oportere vnum eligi & surrogari tamquam testem resurrectionis Christi, sub qua mysteria reliqua, vitæ, prædicationis, passionis comprehendit. Hæc omnia in mysterio resurrectionis quasi in scopo & fine suo concluduntur, quandòquidem ideo natus fuerit Christus, ideo passus & mortuus, vt resurgeret, & vitam nobis daret, & resurrectionis spem certissimam. Et quia illud mysterium difficillimum erat creditu, ideo inculcari solebat fidelibus per Apostolos, quo persuaso, facilè alia credebantur. Talem ergo exhortando vult eligi Petrus, qui conscius sit gestorum Christi, maximè à baptismate Ioannis vsque ad Ascensionem, vt possit esse testis omnium illorum, maximè Resurrectionis & Ascensionis. Commendabilis etiam præcipuè fuit modus electionis ex præmissa oratione a tota congregatione, dum dicitur: *Tu Domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus vnum, accipere locum ministerij huius & Apostolatus.* Poterat Petrus successorem Iudæ Apostolum duodecimum designare, vti docet sanctus Chrysostomus, sed noluit, tum ne videretur dominari in cleris, tum vt initiaret exemplum postea seruandum in electione; tum amorem & pondus electo suffragijs totius Collegij Apostolici conciliaret. Modus electionis commendabilis.

Secundò, commendabilis fuit maximè electio ista ex parte Dei electionem di-

2. ex parte Dei electionem dirigentis. rigentis. Sortes in hac electione datæ fuerunt, hoc est, vt aliqui interpretantur, suffragia, quæ consenserunt in Matthiam conformiter: quod videtur indicare illud: *Annumeratus est cum duodecim Apostolis*; vbi ex Græco aliqui legunt, *Communibus calculis cooptatus est.* Aut sortes propriè dictæ missæ sunt super Matthiam & Ioseph, vt alij volunt, quia id olim solitum satis fuit, vt patet dum Saul creatus est Rex. Dum deprehensus est Acham. Dum diuisa est terra

1 Reg. 10. Iosue. 7. Iosue. 15. Ionæ, 1. promissionis inter tribus. Dum deprehensus est Ionas. Omnia interim ista, siue suffragia, siue sortes fuerint, pro Matthia a Deo specialiter sunt directa. Immò ex instinctu spiritus id fecisse Apostolos certum est, non enim tantam rem aleæ committerent & sorti, nisi impulsu Dei, qui suam promittebat ostendere hic voluntatem, quam & ipsi oratione explorant, dum dicunt: *Tu Domine ostende quem elegeris, &c.* Quapropter S. Dionysius Ecclesiast. Hierar. cap. 5. p. 3.

Quæ, quæ sunt hæc fors fuerit. cum nonnullis grauissimis auctoribus existimauit sortem hic vocari diuinum aliquod signum, electum designans. Sic enim loquitur S. Dionysius qui proximus fuit Apostolorum tempori: *Videtur mihi scriptura sortem appellasse diuini quiddam & præcipui muneris, per quod ille choro sacratissimo insinuaretur, qui esset diuina electione declaratus.* Certè S. Antonius 1. p. tit. 6. 2. censet fuisse radium diuinum è cœlo dimissum in Matthiam.

Electiones cœlitus approbatæ. Sic S. Gregorius fugiens Pastoralem curam, indicio columnæ igneæ agnoscitur, & in templum S. Petri trahitur inaugurandus Pontifex.

Similiter in ordinatione S. Remigij apparuit radius noui luminis super eius verticem, quia illuminandarum lux parabatur animarum, & radio illustrante sensit capiti suo vnguenti sacri infusum liquorem, quo totum eius delibutum est caput; erat autem ipse solum ætatis 22. annorum.

Alijs quandoque signis vtitur Deus. Vnde S. Fabianus signo columbæ diuinitus super ipsum apparentis ad Pontificatum electus est. Idem de Pio IV. testantur Annales Italiæ.

S. Ioannes Chrysostomus ordinatus est à Flauiano Patriarcha, iubente Angelo, & monente cum futurum nouum vos electionis. Vnde dum ordinaretur, visa est columba candida eius capiti insidere, signũ Spiritus sancti in eum descendentis.

Cum S. Aignanus designatus foret à sancto Euuerto successor in Episcopatu Aurelianensi, commotio magna fuit in ciuitate, contendentibus nonnullis euehere ad hanc dignitatem illustris familiæ viros. Vir sanctus vt hãc successoris designationem in cœlis probatam ratamque agnosceret, coëgit concilium. Itaque ordinauit vt nomina eorum pro quibus nonnulli sollicitabant, chartulis inscriberentur; sicut & nomen Aignani, celebrataque Missa mitteretur puer qui aliquam ex schedulis ab altari desumeret, isque cuius nomen scriptum in ea esset, censeretur electus. Quod si eis non sufficeret, aperiretur liber Psalterij, liber Euangeliorum, liber sancti Pauli. Acquieuerunt illi. Missa celebrata, deductus est puer adhuc loquelæ nescius ad altare, schedulamque tulit cui nomen Aignani inscriptum erat; eumque tertiò Episcopũ denominauit hic puer, licet nescius legere, imò nec loqui, illis adhuc tumultuantibus, apertus est li-

Psal. 64. ber Psalterij. Primò occurrit: *Beatus quem elegisti, & assumpsisti, inhabitabit in atrijs tuis.* Apertum est Euangelium, & primò occurrit: *Super hanc petram ædi-*

Matt. 16 *ficabo Ecclesiam meam.* Apertus est liber S. Pauli, & primò occurrit: *Fundamentum*

aliud nemo ponere potest preter id quod positum est. Sic modis varijs electiones cœlitus approbat Deus vnde non malè dixeris Matthiam electum fuisse triplici calculo. *Primò*, fortis; *secundò*, signi diuini; *tertiò*, suffragijs Apostolorum sortem & signum diuinum approbantium, & Matthiam in numerum suum cooptantium. 1. Cor. 3. Matthias electus triplici calculo.

Tertiò. memorabilis & commendabilis fuit electio ex parte electi, qui sine dubio commendatus erat à multiplici virtute, varijsque Dei donis; nam hoc etiam nomen eius indicat, vt diximus. Commendatus ergo fuit ab humilitate & pietate, à zelo & feruore; vnde in eum, sicut & in Ioseph cognominatum iustum, mox oculi omnium coniecti. Hanc autem humilitatem & pietatem, zelū & feruorem, semper fouit & adauxit; Virque potens fuit, in opere & sermone, imitatus Dominum, cum quo fuerat conuersatus, tamquam vnus ex septuaginta duobus discipulis, post Spiritum S. acceptū, in Iudæa prędicauit zelosissimè, ac postmodum in Æthiopiam penetrauit maximo cum fructu; denique pro amore Dei primùm lapidatus, deinde decollatus, lauream martyrij est consecutus, vt traditur. Huius reliquias partim tenet Ecclesia Romana, quæ eius capite gloriatur; partem etiam sibi vendicat Ecclesia Cathedralis Treuirensis, vbi elogia ei assignantur quæ tradit S. Anton. ·. p. tit. 6. c. 2: *fuit in lege Fuit in lege Domini doctissimus, corpore mundus, animo prudens, in soluendis quæstionibus sacræ Scripturę acutus, in consilio prouidus, in sermocinatione expeditus, multorum signorum patrator, extensis in cœlum manibus martyr spiritum reddidit.* 3. Ex parte electi. Virtutes electi.

Itaque, quod de Apostolis generaliter tradit S. Chrysost. Matthiæ optimè congruit in particulari: *Hi cùm Dei verbi essent ministri, attrectarunt incarnatum illum qui vt Deus figuram non habet. Secuti sunt ambulantem illum qui vbique præsens est, Discubuerunt vna cum illo qui nullo circumscribitur loco. Eius vocem audierunt qui verbo fecit omnia, mundum ipsum lingua quasi sagena quadam concluserunt. Circumierunt suo cursu fines orbis. Errores vt ζιζάνια eradicarunt. Aras vt spinas amputarunt. Idola vt feras interfecerunt. Dæmones vt lupos profugarunt: Ecclesiam vt gregem collegerunt. Orthodoxos vt frumentum congregarunt. Hæreses vt paleas proiecerunt. Iudaismum vt fœnum arefecerunt. Græcorum sectam vt stipulam conbusserunt. Humanam naturam cruce quasi aratro excoluerunt, verbum Dei vt semen sparserunt.* hæc ille. Sed vnde eis tanta gratia? an à seipsis? an ex proprijs meritis? Absit. *Confiteor tibi Pater*, quam hanc gratiam & sapientiam donasti paruulis. *Ita pater, quia sic placitum fuit ante te.*

Quapropter Apostoli idem respondere potuerunt quod olim S. Franciscus F. Masseo. Cum enim Masseus Francisco occurreret de sylua redeunti, vbi in oratione mira sæpè ei pandebantur mysteria, vt experiretur humilitatem Francisci; dixit ei ter: *Vnde tibi? Vnde tibi, Vnde tibi?* Quid fili, ait Sanctus. *Vnde tibi quòd totus mundus venire vult post te, audire te videre te, obedire? Tu non es magnæ scientiæ aut gratiæ, aut nobilitatis, aut prudentiæ, Vnde ergo fit vt currat post te mundus?* Hoc audito stetit in spiritu exhilaratus per aliquod spatium temporis, facie in cælum erecta, mente in Deum. Deinde genuflexus Deo gratias agens, dicit Masseo: *Vis scire vnde hoc mihi? Ab illis oculis Altissimi qui contemplatur bonos & malos. Hi oculi non viderunt inter peccatores viliorem vel ineptiorem me. Et quia ad efficiendum mirabile opus suum viliorem non reperit, ideo me elegit, vt ostendat opus esse non hominis, sed Dei; ideoque non habeam quo glo-*

rier. Ita speculum vitæ S. Francisci.

GRatias ergo Tibi reddimus, Domine Iesu, quod Mathiam elegeris paruulũ in oculis suis, & feceris magnũ in oculis tuis; quodque dederis eũ mundo ad conuersionem tot millium animarum, & mediatoré effeceris, vt per eius interuentionem tuæ circa nos sentiamus viscera pietatis. O donum pretiosum! O felix sors, quæ super eum cecidit ad bonum nostrum & totius Ecclesiæ, ad gloriamque tuam. In manibus tuis, Domine, sunt sortes nostræ; tu eas sic tempera in vrna prouidentię & sapientiæ tuæ, vt sors felix æternitatis & vitæ nobis tandem contingat tua benignitate, & te ęternum valeamus collaudare vocati in partem sortis Sanctorum in lumine.

Lect IX bipartita.

IN FESTO S. IOSEPHI.

Filius accrescens Ioseph, filius accrescens, & decorus aspectu. Gen. 49.

I. Pars De Ioseph crescente in gratia & virtute.

OLim nomina dabantur in Circumcisione, sicut nunc in Baptismo; quia pueri per circumcisionem à peccato originali expiabantur, sicut & modò per aquam baptismalem, & adscribebantur numero eorum, qui censentur de populo Dei: ad hoc enim seruiebat signaculum circumcisionis, vt distinguerentur filij Abrahæ, filijque Dei ab infidelibus. Forsitan S. Ioseph non egebat circumcisione ad peccati expiationem, si verum est, (quod multi asseruerunt) ipsum ex vtero fuisse sanctificatum: conueniebat tamen ei circumcisio tanquam signaculum filiorum Abrahæ, & tanquam signaculum iustitiæ. Itaque in circũcisione nomen suum Ioseph (quod incrementum significat) accepit non fortuitò, aut humana solùm impositione, sed etiam instinctu & inspiratione diuina. Nomina autem diuino instinctu data haud inania fuerunt, vt patet in Noë, Abraham, Isaac, Iacob, Moyse. Audi specialius.

Nomina diuinitus data, speciale ob finem

1. Cur *Lamech* generans filium post centum octoginta duos annos vocauit eum Noë? Addit ipse rationem: *Quia iste consolabitur nos ab operibus & laboribus manuum nostrarum in terra, cui maledixit Dominus.* An casu hoc dictum est, & non potius diuino impulsu? Noë enim fuit vir iustus atque perfectus, ambulauit cum Deo, fœdus pepigit Deus cum eo; propter eius sanctitatem & sacrificium Deus post diluuium benedixit terræ. Denique inuenit ipse artem arandi, & instrumenta colẽdi terram, vt minori cum labore homines sibi necessaria ad victum præpararent, & sic consolationem acciperent.

Gen. 5. Gẽ. 8 & 9

2. Cur *Abraham* nominat Deus eum, qui prius *Abram* dicebatur? Vtrumque erat mysticum nomen diuina ordinatione impositum. *Abram* significat idem quod *Pater excelsus*, talis erat Abram futurus, vita scilicet gratiaque excelsus, excelsa cogitans & agens sed ideo cum postea voluit *Abraham* nominari, addità littera *H*, de nomine tetragrammato Dei, hoc est *Patrem excelsæ multitudinis*, quia constituebat eum Dominus Patrem filiorum omnium spiritualium, siue omnium fidelium futurorum.

Gen. 17.

Gen. 21. 3. Cur Abraham filium suum nominauit *Isaac*, id est risum & gaudium?

quia futurus erat senectuti parentum consolationi & voluptati. Vnde Sara di-: *Risum fecit mihi Dominus, quicumque audierit, corridebit mihi*. Ipse futurus iam erat typus illius qui gaudium debebat afferre toti mundo, typus scilicet Christi Domini, quem cum concepisset Maria, dixit sicut Sara: *Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo, quia respexit humilitatem ancillæ suæ; ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*. Luci I. Gen. 21

4. Cur *Iacob* hoc nomen accepit, quod idẽ est ac *Luctator*? Non solũ id fuit, quia in vtero cũ fratre luctatus est, sed etiam quia cum Angelo admirabili & mystica illa lucta luctari debebat, & extorquere benedictionem arcanè. Sic & *Moyses* hoc nomẽ accepit, non solùm ex humano instinctu filiæ Pharaonis, quia ex aqua extractus feliciter fuit: *Quia de aqua tuli eũ*, inquit ipsa; sed etiam diuina ordinatione & prouidẽtia hoc nomẽ ei datur, quia de aquis afflictionũ extracturus erat filios Israël & per aquas maris rubri traducturus eos sicco pede, illęsoq; vestigio. Exod, 2.

Dicimus igitur nomen *Ioseph* speciali prouidentia Dei impositum fuisse Sponso futuro Mariæ, quia sicut antiquus Patriarcha Ioseph, qui primo hoc nomine legitur insignitus, sic & hic Ioseph nominis huius perfectam significationem debebat adimplere. Quapropter sicut de antiquo, sic & maximè de nostro Ioseph illud verum est: *Filius accrescens Ioseph, filius accrescens, & decorus aspectu*. Ostendamus primò, quomodo durante vita fuerit accrescens virtute, sapientia, & gratia. Deinde, quomodo nunc sit accrescens in populorum deuotione & accidentali gloria, & inde patebit quomodo significatio nominis in eo plenè adimpleatur. Sponsus M.V. speci aliter dictus Ioseph. Gen. 49

Nomen *Ioseph* significare incrementum apud Hebræos pernotum est, ideoque aptè omnino datum fuit antiquitus illi Patriarchæ ex domo Iacob, qui crescere debebat per fratrum æmulationem & odium, per insidias & venditionem, per falsam accusationem & carcerem, vsque ad diadema & sceptrum, quo toti præfuit & dominatus est Ægypto. De illo ergo rectè dicitur: *Filius accrescens Ioseph filius accrescens*: quod repetitur ad maiorem emphasin & significationem, atque etiam ad admirationem excitandam. Admirabile enim est, ita creuisse eum per tot aduersa, & ad tantum gloriæ gradum pertigisse ex tanta contemptibilitate, ex seruitute, ex carcere. E contra videri posset, non ita conuenire hoc nomen Ioseph nostro Ioseph, qui potius decrescere quam accrescere visus est, quia cum esset de domo Dauid, de domo regia, ad eam redactus est inopiam & vilitatem, vt arte fabrili panem sibi comparare debeat, quasi à sceptro ad ligoné vsque & securim sese demittere coactus. Verum hæc est rerum humanarũ rota volubilis, hæc rerum sub inconstanti astro Lunæ proiectarum mutabilis conditio; vt sicut Luna mox crescit, mox decrescit, sic nihil sit sub illa nisi mutationi obnoxium, & incremento vel decremento subiectum, si de bonis corporis vel fortune agitur. Sicut ergo Dauid à baculo pastorali ad sceptrum & regnum euectus fuit; sic & non mirum, si ex eius stirpe aliqui à regno & sceptro hoc est, ab opibus regijs & eximijs ad baculum & lignum, hoc est, ad artem pastoritiam vel fabrilem deuoluti sunt. Hoc enim Deus per suam ordinat prouidẽtiam in bonum, vt sæculi inconstantiam considerantes, rotę volubili non nimium innitamur, aut fidamus. Si itaque de bonis adblandientis fortunæ agitur, Ioseph noster non tam accrescens & fructificans, quam decrescens & inops dici potest: Dei prouidentia in bonum ipsius hoc ordinante, vt per paupertatem An nomen Ioseph Sponso B.M.V. rectè conuenit.

cum probaret, & postmodum exaltaret.

Virtute sēper Iosephcrcuit. De bonis ergo animæ nobis sermo est, cum de illo dicimus: *Filius accrescens Ioseph filius accrescens*, quasi dicas: Semper crescens, magis ac magis crescens virtute, sapientia, perfectione, quibus Patri æterno erat dilectissimus, & oculis Angelorum decorus. Si de Ioseph antiquo verum est, quod à patre cęteris fratribus plus amaretur, ideoque in symbolum specialis amoris pater fecit ei *Tunicam polymitam*, siue ex filis diuersi coloris intertextā: idem sanè de Ioseph nostro verissimū est, quod à Patre æterno maximè adamatus fuerit inter fratres, quodque ei Tunicā diuersicolorē appararit. Hi diuersi colores virtutes sūt variæ, quibus animus eius mirè fuit condecoratus. Emicuit enim in eo color viridis fidei & spei, color violaceus humilitatis, color rubeus & purpureus patientiæ & charitatis color ceruleus & iacinthinus cœlestis sapiētiæ & cōuersationis, color quoque cādidus Virginitatis. Adeptus est fidem Patriarcharum, spem Prophetarū, sapientiam Apostolorum, charitatem & patientiam Martyrum, pietatem & tēperantiam Confessorum, castitatem Virginum. Vis hæc particularius agnoscere?

Gen. 37.

Virtutes s. Ioseph

Primò, fides & pietas mirè in ipso eluxit, quia primus Christum Filium Dei in terris editum adorauit. Primus toto affectu deuotionis obtulit, quicquid poterat in se gratum ei & conducibile reperiri. Obtulit enim brachia & labores, artem & sudores, obtulit canescentes capillos, vitam quoque & sanguinem in obsequium obtulit huius Pueri, cuius & Nutritor & Custos constituebatur.

1. Fides.

Secundò, cum fide & pietate spes & patientia eius mox sese ostendit, dum grauissimas tribulationes cogitur subire pro Puero isto, dum persequitur Herodes, dum in Ægyptum fuga longinqua est ineunda, dum angustia rei familiaris premit, & sine prouisione & commeatu sufficiente transeundum est ad extraneam regionem cum Matre & Puero, dum ibidem per septennium fortè commorandum est. In his tamen omnibus Ioseph nec deficit, nec desperat, nec murmurat, sed fidentissimè & patientissimè se gerit. Non dicit: Ecce promissus est Saluator, & nunc fuga ei consulere oportet, & quidem per loca aspera & ignota. In nulla re igitur nutat, sed cum gaudio omnes sustinet tribulationes. De qua re S. Chrysostomus fusè hom. 8. in Matth. ante medium.

2. Spes & patiētia

3. charitas

Tertio, charitas ardens in ipso fuit, quandoquidem sacri Deum amoris toties brachijs suis complexus est, osculum & suauium charitatis sacro eius ori infigens pientissimè. Si Moysis facies ex consortio Dei in monte radiat, si Ioannes infans vtero conclusus ad vocem Mariæ exultat, si semel Simeon & Anna in templo Infantem hunc diuinum amplexantes tanto spiritus implentur ardore; quid dicemus de S. Iosepho in tot annorum continua cum Filio Dei & sanctissima eius Matre conuersatione? Si recubuit semel Ioannes super pectus Domini, & ibi tantū hausit dilectionis & sapientiæ, quoties Ioseph recubuit super Domini pectore, aut potius quoties pectus & caput Iesus reclinauit super Iosephi corde! Et numquid non illud repleuit sapientia & amore? *Filius* ergo *accrescens Ioseph*, *filius accrescens*, ex continuo illo consortio cum Filio Dei & eius Matre. Si enim suo semel aduentu repleuit Maria Spiritu Sancto domū Zachariæ, vnica vel salutatione, quanta potuit replere benedictione familiam suam & Sponsum suum Ioseph cum felicissima sua Prole? O quam spiritualia colloquia, quam ardentes sermones inter eos miscebantur tot annis conuersationis, tum in

Ægypto, tum in Galilæa; Certè etiamsi inter Angelos Ioseph fuisset conuersatus, non poterat plura discere, quam à Maria, & Iesu Christo Mariæ Filio. Quapropter hęc est, Dei familia in terris. Angelicam quæ est in cœlis superans gratia, IESVS, MARIA, IOSEPH, O beatos Iosephi oculos, qui adeo frequenter Christum contemplari meruerunt: *Beati qui vident, quæ vos videtis*. O beatas manus, adeo frequenter tangentes tabernaculum diuinitatis, existens inter homines, vt videatur & tangatur ab his qui ad hoc sunt electi! Nunc non dicitur Iosepho sicut Magdalenæ: *Noli me tangere*. O beata brachia, inter quæ adeo frequenter recubuit auctor æternę salutis & felicitatis! O beata domus, in qua hæc Trinitas terræ habitauit, & sacrata vestigia fixit! Noli ergo mirari, si Iosepho nostro potius quam Iosepho filio Iacob Patriarchæ dicamus illud conuenire: *Filius accrescens, filius accrescens*, creuit enim noster Ioseph magis quam alter in gratia & perfectione. Iam ex dictis rationem potes scire, quã & Hebræa Lectio videtur confirmare. Vertunt enim ex Hebræo interpretes; *Filius fructificans iuxta fontem* Vbi & Pagninus legit: *Vt ramus crescens Ioseph, vt ramus fructificans iuxta fontem*. Vide quam aptè hæc lectio nostro côueniat proposito. Infans enim, quem Ioseph sæpe amplexabatur, cuius faciem & pedes sępe osculabatur, iuxta quem sedebat, dormiebat, vigilabat, fons omnium bonorum erat vberrimus. Ergo meritò iuxta illum creuisse creditur, quasi planta continuo illius fontis influxu Irrigata. Verè felix planta, non enim potuit non pertingere ad maximum incrementum talis fontis irrigatione. Luc. 10. Ioan. 1.

Quarto, excelluit in Ioseph castitas & puritas. Cum enim electus fuerit vt coniugij fœdus iniret cum Maria purissima, decuit vt in pietate, in amore, in gratia, in castitate & puritate ei similis foret, vt esset adiutorium simile Mariæ, datum illi à Deo. Non enim decebat Virginem dari in custodiam nisi Virgini. S. Bernardinus Senensis serm. de S. Ioseph, sic de hac re loquitur: *Quomodo cogitare potest mens discreta, quod spiritus Sanctus tanta vnione vniret menti tantæ Virginis aliquam animam, nisi virtutum operatione simillimam? Vnde credo Ioseph fuisse mundissimum virginitate, profundissimum humilitate, ardentissimum charitate, altissimum contemplatione, vt esset adiutorium simile Virgini*. Hæc ille. Similiter loquitur Gerson serm. de Natiuit. D. Virginis, & vlterius audet dicere: *Sicut decuit vt Virgo summa puritate niteret; sic decuit vt haberet suo modo parem sponsum purissimum, qui cum perpetua Virgine Virgo permaneret, vterque regali progenie illustris, vterque sanctificationem in vtero recipiens, cum Maria, plena gratia fomitem reprimente mansit Ioseph, repletus gratia omne mortale peccatum superante*. Hæc ergo est similitudo inter hos coniuges: Quod ambo ad celsissimam dignitatem electi fuere; hæc in Matrem, ille in Patrem legalem Quod ambo in ministerium Verbi incarnati destinantur, hæc vt carnis det substantiam, ille vt tribuat alimentũ, hæc vt nutriat vbere de cœlo pleno, ille vt alat & matrẽ & filium manuum labore & vultus sui sudore. Quod ambo (secundum Gersonis sententiam, quam multi secuti sunt) in vtero sint sanctificati, & ex vtero egredientes nomine cœlitus delapso insigniti. Denique, quod ambo virginitatẽ coluerunt imò tanquam Vexilliferi virginitatis votum emiserunt, ita vt exinde factum fuerit vt multi vtriusque sexus ad virginitatis vexillum & votum conuolarint, Mariæ, & Ioseph secuti exemplum. 4. Castitas & puritas.

Vlterius, propter puritatem & castitatem quam coluit Ioseph, quam & se

Ioseph virginitate decorus. colentibus impetrat, rectè dicitur de eo non solum quod sit Filius accrescens, sed etiam decorus aspectu. De pulchritudine quidem externa sepe dicit S. Scriptura, quod fallax & vana sit, & multis causa ruinę, vt patet in Absalone; tamen & quandoque eam laudat, quando est coniuncta cum virtute & castitate. Vnde ab ea laudatur Rachel, Esther, Iudith, filiæ Iob, de quibus dicitur, quod non sunt inuentæ mulieres speciosæ vt illæ. In Virgine Deipara mira effulsit pulchritudo, quæ etiam in alijs concupiscentiam extinguebat. Sic & de Christo dicitur, quod fuerit *Speciosus forma præ filijs hominum*. Quapropter rectè etiam de Ioseph asseritur; fuisse decorum & venerabilem aspectu, nec fuisse omnino senem aut decrepitum, sed virum ætatis perfectæ, in qua posset seruire Virgini, tum per opera artis fortia, tum per ardua itinera. Immò nonnulli de Virgine Maria & Ioseph illud interpretati sunt: *Lætabitur Sponsus super Sponsa, & habitabit Iuuenis cum Virgine*. Atque venerabilem vultu & speciosum ac decorum Iosephum fuisse, ex eo colligit Gerson & alij, quod non absimilis Christo debuerit esse, vt eius Filius crederetur. Hinc in fine Iosephinæ sic canit Gerson metro & stylo antiquo:

Prouer. 31. Iob. 42. Psal. 44. Isai. 62. Decorus aspectu Ioseph.

Personas inter similes est nexus amoris:
D. *Ioseph ratio suadet sua quod facialis*
Forma, Iesu formæ similis fuerit reputanda.
Si non: quo pacto pater eius creditus esset?
Qualiter omnimodo matris saluasset honorem,
Disparitas vultus Prolis cum Patre putato?
Gratia naturæ fieri vult consona sæpe.
Nonne minor Iacobus frater Domini perhibetur.
Valde sibi similis? quod gratia non caro fecit.

Decorus ergo aspectu Ioseph ob corporis speciem, sed magis ob mentis pulchritudinem, & ob castitatis virgineę decorem, ob quam lilio assimilatur, sicut & Sponsa eius. De Christo enim dicit Sponsa eius dilecta in Canticis: *Dilectus meus pascitur inter lilia*. Lilium ergo Maria, lilium Ioseph, inter quos tanquam inter lilia continuò conuersatus est, & maximè oblectatus dilectus Ecclesiæ Sponsus Christus, qui & hæc lilia pascebat, & ab eis pascebatur in pueritia. Lilium ergo candidissimũ Maria non potuit coniungi, nisi cum lilio candidissimo Iosepho. Vnde amat Virgo adhuc lilia, hoc est castas & puras animas easque sibi coniungit, & Iosephinas vocat.

Cant. 5. B. M. V. castas animas amat.

Quapropter B. *Hermannus* adolescens mirè B. Virgini deuotus & familiaris *Ioseph* ab ea est vocatus. Hic Beatiss. Virginem vocitare solebat, *Rosam suam ac lilium*. Quadam enim vice ab ea visitatus & cœlesti consolatione perfusus, vidit ab ea per cubiculum suum spargi complures fragrantissimi odoris rosas, quas, ipse reuerenter colligens pretioso in calice collocauit. Vnde crebrò ipsa eum visitans, consolans, & familiariter colloquens, suum fidelem amicum, sacellanum, quin & sponsum appellare solebat. Quadam enim nocte apparens eidem specie pulcherrima, Angelis comitata, Angelorum vnus dextram Hermanni apprehendens, & manui B. Virgini copulans, his eam verbis illi desponit: *Hanc ego Virginem tibi trado Sponsam, sicut olim fuit desponsata Ioseph, vt nomen Sponsi pariter cum Sponsa accipias, & de cætero Ioseph vociteris*. Exinde ergo dictus est *Hermannus Ioseph*. Vide Surium die 7. Aprilis.

Surius 7 Aprilis

Quo

QVo anno S. Ioseph mortuus fuerit, non constat ex sacris Literis, aut SS. Patrum scriptis, illud tamen probabilissimè asseritur mortuum fuisse ante Christum, quandoquidem illius non fiat vlla mētio etiam in triennio prædicationis Christi Domini. Nec videtur alteri commendāda Maria in cruce à Christo, si Ioseph Sponsus & Custos superuixisset. Interim in gratia & sanctitate insigni, vsque in finem perseuerasse non est dubium, cum hæc sit Tunica polymita & talaris, Tunica ad pedes vsque & extremitatem seu calcaneum vitæ pertingens; Perseuerētia scilicet finalis in virtutum varia perfectione, qua dubio proculeam Pater æternus vestiuit. Adde, quod si nos omnes optamus emori inter brachia Saluatoris, absque dubitatione Iosepho hoc cōtigit, in symbolum specialis amoris, quo eum prosequebatur Filius suus legalis Iesus & Saluator. Enimuero si vbique reperitur Iesus & Maria cum Ioseph, siue in Nazareth ab incarnatione, siue in Bethleem à natiuitate, siue in Templo in præsentatione, siue in Ægypto in fuga & transmigratione, siue in Ierusalem in festiuitate, siue in laboribus & fabrili opere: quis ambiget eos adfuisse & in morte? Adfuit ergo Iosepho non solum nomen Iesu, quod tunc solemus inuocare, sed etiā personaliter ipse, promisitque felicem exitum, promisit Angelicum conductum, promisit in sinum Abrahæ descēsum securum, & liberationem è limbo mox per se faciendam. Si adfuit Christus, adfuit & dulcissima Mariæ præsentia, Iosepho desideratissima: de quare sic loquitur Bernardinus: *Quantas exhortationes, consolationes, promissiones, illuminationes, inflammationes, æternorum bonorum reuelationes, accepit in transitu suo Ioseph à sanctissima Sponsa sua & à dulcissimo Filio Dei Iesu?* Dicamus ergo hic rursus: *Filius accrescens Ioseph, filius accrescens, & decorus aspectus.* Accrescens, scilicet non solum splendore & gratia in vita & in fine vitæ, per præsentiam Iesu & Mariæ, tamquam Solis & Lunæ adiutus lumine, sed etiā accrescens post mortem in fulgore specialis gloriæ; accrescens, inquam, super cæteros Patriarchas & iustos. Attende particularius.

II. Pars. quomodo post mortem S. Ioseph i gloria creuit.

S. Ioseph ante Christū mortuus, in gratia vsque in finē perseuerauit.

Moriēti Iosepho Iesus adfuit & Maria.

S. Ioseph accrescens super Patriarchas & iustos antiquos

Imprimis, quantum ad gloriam essentialem rectè dicitur eminere super antiquos iustos, quia ministerium eius, cum spectarit ad ordinem vnionis hypostaticæ, videtur fuisse sublimius, & consequenter asseritur habuisse gratiam correspondenter sublimiorem, denique & gloriam excelsiorem, quandoquidem gloria essentialis gratiæ correspondeat tamquam fructus semini. Propterea dixit S. Bernardinus Senensis serm. de S. Ioseph art. 2. cap. 2. *S. Virgini Matri tota Ecclesia debitrix est, quia per eam Ch. istum suscipere digna facta est; sic profectò post eam S. Iosepho debet gratiam & reuerentiam singularem. Ipse enim est clauis veteris Testamenti, in qua Patriarchalis & Prophetalis dignitas promissum consequitur fructum.* Quapropter dicere possumus, quod benedictionem omnium aliorum Patriarcharum & Prophetarum dederit ei Dominus, tum quia Angelicas illustrationes & Propheticas reuelationes habuit, tum quia Dominus Testamentū suum confirmauit super caput eius. Idcircò enim finitur genealogia Saluatoris in illo, & solus cum Christo *filius* Dauid est nominatus ab Euangelista. Vnde S. P. Chrysol. ser. 145. sic ait: *Videtis fratres in persona genus vocari, videtis in vno totam prosapiam nuncupari, videtis in Ioseph seriem Dauidici stemmatis iam citari.* Ioseph fili Dauid. *Tricesima octaua generatione natus, quomodo filius Dauid dicitur, nisi quia fides promissionis impletur?* Addiderunt aliqui S. Iosephum etiam in gloria excedere Apostolos, quia ministerium sortitus sit altioris ordinis concernens vnionem

1. quoad gloriam essentialem.

Matth. 1.

An etiam super Apostolos

hypostaticam, vt iam dictum est, ita vt in cælis sedeant eodem ordine quo Matt. c. 1. nominātur, *Iesus, Mariæ, Ioseph*, eodemque ordine sint descripti in libro vitę. Sed hæc cum ab æterna electione Dei & prædestinatione pendeant, cuius consilia inscruptabilia sunt & abditissima, nec ex sacris eloquijs aut SS. auctoritatibus sufficienter colligi possint, incerta sunt, nec tenaciter asserenda, quamuis à pia credulitate non sint aliena. Videri potest Franciscus Suarez 3. p. tom. 2. q. 29. disput. 8. sec. 2.

2. Quoad gloriam corporis

Secundò, quantum ad gloriam corporis, etiam dicere possumus: *Filius accrescens Ioseph, filius accrescens, & decorus aspectu.* Etenim omnino probabile est, S. Iosephum non solum animæ, sed etiam corporis gloriam esse adeptum. Cum enim ante Christum mortuus fuerit, verisimile est eum esse de numero illorum qui tempore mortis seu resurrectionis Christi resurrexerunt, quos ad vitam immortalem animæ & corporis resurrexisse asseruimus cum multis Doctoribus in Horto Pastorū tract. 3. lect. 25. Quia non videretur sufficiēter probari Christi resurrectio ad immortalitatem, si illi iterum redigerentur in mortis cinerem. Videtur igitur Christus immortalitate corporis vestitos secum vexisse ad triūphū, traditurus eos Deo Patri velut primitias Regni recenter suo sanguine acquisiti. Inter hos ergo piè & probabiliter connumeratur S. Iosephus, quem quidem poterat Christus mox ab eius funere tacto loculo & feretro in vitam restituere, sicut filium viduæ; aut è monumento reuocare, sicut Lazarum ad preces Magdalenæ & Marthæ; sed distulit in tempus Resurrectionis suæ, vt qui pariter conuixerant, pariter quoque resurgerent: & vt qui ipsum deduxerat in Ægyptum, & reduxerat tanto cum labore & sudore, iam ab ipso vicem reciperet, & duceretur in cœlum magno cum triumpho & splendore. Eapropter hac de re sic loquitur Bernardinus: *Piè credendum est, quod piissimus Filius Dei pari priuilegio decorarit suum putatiuum Patrem, sicut sanctissimam suam Matrem. Sicut illam assumpsit in cælum corpore & anima gloriosam, sic etiam in die resurrectionis suæ Sanctissimum Ioseph in gloria secum assumpsit. Vt sicut illa sancta familia, Christus, Virgo, & Ioseph; in laboriosa vita & amorosa gratia simul vixerunt in terris, sic in amorosa gloria nunc in corpore & anima regnent in cælis, iuxta regulam Apost. 2. Cor. 1. Sicut socij passionum estis, sic eritis & consolationis.* hæc ille. Confirmari hoc ipsum ex eo potest, quod reliquiæ S. Ioseph nullibi extare memorentur, sicut ferè fit de alijs Sāctis; verisimileque est eas detegēdas etiā angelica vel diuina reuelatione, si in terris superessēt, sicut de multis factū est cœlit⁹.

Cum Christo resurrexisse creditur.

3. Quoad gloriam accidētalem.

Tertiò, quantum ad gloriam accidentalem etiam de S. Ioseph rectè dicitur: *Filius accrescens Ioseph, filius accrescens, & decorus aspectu*; quia eius gloria accrescit per cultum honorificum, & deuotionem populorum; maximè hoc sæculo, in quo ad honorem ipsius decernuntur festa, decantantur encomia, erigūtur oratoria, construuntur altaria, instituuntur sodalitia, nuncupantur vota cōduntur cœnobia, eiusque protectionem specialem sibi adsciscunt religiosa instituta. Si autem quæras, cur olim festum S. Ioseph non fuerit; Respondent nonnulli, id factum fuisse ob hæreticos, qui cum Patrem naturalem Christi dicebant, & ita Filio Deitatem, & Matri Virginitatem denegabant. Nunc autem cessante hæresi illa, cessat & causa; vultque Deus ad tempus delitescentem quasi sub velo gloriam Iosephi, modò vbique euulgari præclaris encomijs & votis populorum. Audi S. Bernardinum Senensem ser. 3. de S. Ioseph: *Certè velo olim in Ec-*

Festū S. Ioseph cur olim non celebratum

clesia tegebatur quanta dignitatis & sanctitatis esset Ioseph, Sponsus Virginis, & Pater Christi putatiuus: sed scissum est velum templi à summo vsque deorsum, & per fidem Christi sacrosancta mysteria orbi vniuerso potuerunt; & in hoc cœlorum regno, id est Ecclesia, apertum est Dei templum, & facta sunt fulgura & voces Concionatorum, & secutæ sunt voces Doctorum quæ de tanto & sanctissimo Iosepho nouerunt, concionibus & scriptis celebrarunt. Hæc ille.

Audi & Isidorum Isolanum histor. Orient. 3. p. 6. sic hac de re differentem: *Spiritus Sanctus non deficiet à mouendis cordibus Fidelium, donec omne imperium militantis Ecclesiæ exultans diuinum Iosephum noua prosequatur veneratione, condat Cœnobia, Ecclesias ac altaria in eius erigat honorem. Festa celebrabuntur, & ei vota vouent & soluent cuncti populi, aperiet Dominus aures, præcordiorum intellectus, & viri magni scrutabuntur interiora Dei dona abscondita in S. Iosepho, & inuenient thesaurum optimum: qualem apud Patres veteris Testamenti non inuenerunt: pinguedo enim & abundantia donorum spiritualium in S. Iosepho micuerunt, ita vt similis illi non inueniatur. Benedicite igitur, ô populi, S. Iosephum, vt benedictionibus repleamini, qui enim benedixerit illi, erit & ipse benedictus, qui maledixerit illi, in maledictione reputabitur.* Hæc ille.

Sed de hac gloria accidentali S. Iosephi semper crescente, & de eius potenti apud Deum patrocinio, plura subiungemus subsequente Lectione.

IN EODEM FESTO.

Lect. 10. bibaritica.

Dilectus Deo & hominibus, cuius memoria in benedictione est. Ecclesiastici. 45.

NOtum est & decantatum illud Psalmistæ: *In memoria æterna erit iustus, ab auditione mala non timebit.* Memoria scilicet iusti gloriosa permanebit cum benedictione apud Deum & homines, cùm è contra memoria impij comparetur *cineri & fauillæ*, quia mox à vento raptatur & dispergitur, peritque cum sonitu. At si aliquantum permanet putrescere censetur, & odorem afflare ingratum, vt dixit Sapiens: *Memoria iusti cum laudibus, nomen autem impiorum putrescet.* S. Iosephi memoria in benedictione est, & cum laudibus perennat; & sicut de Iosia dicitur: *in compositionẽ odoris est facta & in omni ore indulcatur.* Hoc notissimum est inter pios omnes, hoc ipsum hodie cum suauitate decantamus: *Dilectus Deo & hominibus, cuius memoria in benedictione est.*

I. pars. quomodo S. Iosephus Deo dilectus fuerit. Psal. 111. Iob. 13. Prou. 10. Eccli. 49.

Certè nomen *Ioseph* nomen est sanctitatis, nomen multoties scriptum in libro vitæ, in libro memoriæ æternæ cum benedictione Nam quinque hoc nomine insignitos legimus in Codice S. Scripturę, quibus testimonium sanctitatis ab ipsa perhibetur. Primus est Ioseph ille chastus & sapiens à Patre & à Deo tantopere dilectus, de quo fit memoria gloriosa in Genesi. Secundus est Ioseph, ille nobilis Decurio, cui hic titulus honorificus datur: *Vir bonus & iustus, qui expectabat & ipse regnum Dei, nec consenserat consilio & actibus eorum.* Hic habuit honorem Christum è Cruce deponendi, & ei tota pietate parentandi.

Nomen Ioseph nomen sanctitatis. Luc. 23.

Act. 1. Tertius est Ioseph ille, qui ob insignem iustitiam cognominatus est *Iustus*, & denominatus cum Matthia ad Apostolatum. Hic postea Episcopus Eutheropoleos in Palæstina constitutus, fidem & Euangelium magno zelo propagauit, & pro fide venenum bibens sine nocumento id fecit, ac tandem victoriam & lauream
Act. 4. Martyrij est consecutus gloriosè, vt patet ex Martyrologio Romano 20. Iulij. Quartus est Ioseph ille, qui cognominatus est *Barnabas*, id est filius consolationis, quia vir plenus consolatione, & consolationem omnibus afferens, pollebat enim sanctitate & mansuetudine, suauiloquentia quoque & gratia consolandi afflictos & miseros. Hic inter primos attulit precium agri sui ad pedes Apostolorum, & postmodum Apostolo Paulo cooperatus est grauissimis in laboribus, zelosissimè Euangelium propagans. An non ergo eius nomen, sicut & præcedentium, qui nomen *Ioseph* prætulerunt, sicut & ipse, scriptum est in libro vitæ, in libro memoriæ æternæ cum benedictione? Si dicebat Dominus Apostolis:
Luc. 10. *Nolite gaudere in hoc, quod spiritus subijciuntur vobis; sed in hoc gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælis.* Nonne & his gaudium magnum, quod Dominus per Scripturam suam eis testimonium perhibeat de nomine ipsorum scripto in cœlis? Illud porrò gaudium in nos redundat, dum eis congratulamur & congaudemus, quia nostro commodo illud testimonium dat Scriptura de eis, vt eorum sectemur iustitiam & gratiam.

Denique, noster Ioseph filius Dauid, à Spiritu S. testimonium habet sanctitatis, quia & ipse nominatur *Vir iustus*, omnesque suos coæuos excessit in be-
Matth. 1 nedictione in præsenti vita agens, ideoque supereminet etiã in æternitate Primus inter hos omnes scriptus est in libro vitæ, eiusque memoria specialissimè recolitur cum dulcedine & deuotione. Propterea per excellentiam de eo canimus in Epistola hodierna: *Dilectus Deo & hominibus, cuius memoria in benedictione est.*

Sed inprimis ostendendum, quomodo Deo dilectus fuerit. Ad id autem probandum non opus est in medium producere aliud specialis dilectionis argumentum, quam quod Pater æternus eum filij sui Patrem secum nominari voluerit, & Mariæ sponsum constituere. Hæc enim est radix, hic fons & origo omnis dilectionis & benedictionis in S. Iosepho. Vnde sicut cum Mariæ hunc titulum damus *Mater Dei*, in eo censemur comprehendere omnem dignitatem, omnemque gratiã huic titulo correspondentem; sic cum dicimus de S. Iosepho, *Sponsus Mariæ, Pater Christi*, his duobus titulis specialissimam Dei dilectionem, specialissimamque gratiam in eum profusam indicamus. Vnde si dixit Ioannes Apostolus: *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur & simus.*

(Ioseph Deo dilectus quia sponsus M. V. & Pater Christi)

1. Ioan. 3 Quasi dicat: nullo maiori titulo amoris nos poterat sibi acceptos ostendere, quam filios suos adoptiuos vocare & efficere: Simili modo dicimus: Videte qualem charitatem dedit Iosepho Pater æternus, vt Filij Dei Pater nominetur, & efficiatur talis legali adoptione, custodia, & cura. Verè differentius præ alijs Sanctis nomen hæreditauit, cui nomini correspondere debuit fauor specialis in gratiæ donis hæreditãdis præ ceteris. Vnde notãt Theologi ex S. Thoma & S. Augustino, Deum quando aliquos eligit, solere consequenter eos præparare & disponere per dona gratiæ, vt idonei inueniantur ad ministerium aut gradum, ad quem electi sunt. Sic cum S. Thoma & Augustino colligimus plenitudinem gratiæ in Maria quia Mater Dei electa est. Nonne cum Deus elegit

(Differentius nomen præ alijs sanctis hæreditauit.)

Moysen, hominem agrestem & pastoritiæ arti vacantem in Ducem populi, miram ei sapientiam indidit, & gratiam, & potestatem? Nonne quando Dauidem de post fœtantes accepit pascere populum suum, dedit ei *innocentiam cordis & intellectum manuum suarum*, aliaque dona opima? Nonne cum elegit Præcursorem Psal. 79
suum Ioannem, de ventre matris eum Spiritu Sancto repleuit? Denique, cum Piscatores elegit in Apostolos, quam copiosè in eos cœlestes impluit gratias, vt tanto ministerio tantæque dignitati idonei inuenirentur? Certè magnum erat ministerium, magna dignitas S. Iosephi, quam adeptus est dum Matri Dei coniungitur vt Sponsus, dum Filio Dei designatur legalis Pater, Custos, ac Nutritius. Vnde absque dubio donis debuit abundare cœlestibus, vt huic ministerio ad ordinem vnionis hypostaticæ quadam ratione spectanti fieret idoneus. Sicut ergo de septuaginta Senioribus dicitur, quod eis dominus dederit de spiritu Moysis eos cum Moyse populi iudices constituens; sic & de Iosepho dicere Num. 11
possumus, quod Deus ei dederit copiosè de spiritu Mariæ, vt coadiutor foret idoneus mysterio altissimo incarnationis diuinę, simulque vt intercederet similitudo morum & virtutum inter hos cœlitus electos coniuges.

Non ergo inania sunt nomina, quando Ioseph *Mariæ Sponsus* dicitur, aut quãdo *Christi Filij Dei Pater* nominatur: verè enim fuit Sponsus, verè fuit Maritus; quia, vt ait S. Ambrosius: *Matrimonium non defloratio virginitatis facit, sed pactio coniugalis*, quæ etiam potest consistere cum voto castitatis. Nec enim infrequens fuit in ecclesia noua. Deum spiritum gratię & castitatis coniugibus suggerere, antequam virginitas dispendium pateretur. Vnde nonnulli hac de re interpretãtur Prophetiam illam Isa. 62. vbi sub nomine Sion Ecclesiæ nouæ dicitur: *Nõ vocaberis vltra derelicta, aut desolata sed vocaberis voluntas mea in ea. Habitabit enim iuuenis cum virgine, & habitabunt filij tui in te.* Quid est habitabit iuuenis cũ virgine? Habitabit sponsus incorruptus Ioseph cum Maria, Valerianus cũ Cęcilia Elzearius cum Delphina, Henricus cum Cunigunde, Iulianus cũ Basilissa. Nota hęc sunt ex sacris historijs. Ac vt de postremis historiam obiter attingamus, Iulianus vrgebatur à parentibus vxorem ducere, sed Deo se virginitatemque dum commendat, monetur ab Angelo acquiescere parentum voluntati, nacturum autem se coniugem quæ virgo perseueret. Peragitur ergo nuptialis festiuitas, in thalamum cum sponsa introducitur. Mox verò rosarum liliorumque odor locum perfundit, hyemis licet tempore. Miratur sponsa, & inquirit, vnde tanta fragrantia? Respondet esse odorem munditiæ virginalis, hortaturque vt florem hunc Deo acceptissimum velit secum seruare illibatum. Illa hac cœlesti suauitate capta consentit. Cum itaque castitatem vouissent, subitò lux cubiculũ perfudit. Hinc Christus cum Sanctorum choro, hinc Maria cum Virginibus. Ortus exinde est cantus ex parte Sanctorum: *Vicisti Iuliane, vicisti*: ex choro quoque Virginum: *Beata es Basilissa, salutaribus monitis consentiens.* Datusque est liber Iuliano, in quo aureis literis scriptum: *Iulianus pro amore meo mundum contẽnens deputatur in numero eorum, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: Basilissa in numero Virginum, quarum Maria tenet principatum.* Responderuntque chori: *Amen, amẽ.* Tunc duo Angeli duas coronas afferentes eis dextras iunxerunt, & in proposito confirmarunt. Sic reliquum noctis in Dei laude transigentes cœperunt spiritu non carne fructificare. Nec dinumerari possunt animæ, quæ per Iulianum præmittebantur ad Dominum; nec agmina virginum, quæ per Basilissam mittebantur in cœlum.

[Margin notes: Amb. li. de instit. virg. c. 6 — Isa. 62 — vide sur. 9 ian. Fructifera virginitas.]

Hi ergo, ficut & alij ſupra nominati, ſecuti ſunt Mariam & Ioſeph, qui primi vexillum virginitatis in coniugio erexerunt, & cœleſtis pietatis gloria adornarunt. De quo coniugio ſic loquitur Hugo Victorinus: *De incorrupta virginitate Matris Domini hoc fides piè & pietas fideliter confitetur, quod eius perfectionem nullo modo imminuit coniugalis conſenſus, ſicut caſtitatem illius non violauit conceptus, nec integritatem abſtulit partus. Ipſa namque eadem Virgo perpetua, & cùm deſponſaretur viro, non deſeruit propoſitum continentiæ, & cum fœcundaretur, non à viro concepit ſine libidine, & cum filium ederet, peperit ſine dolore.* Hæc ipſe. Verum ergo coniugium Mariæ fuiſſe non dubitamus, verumque eius Sponſum & Maritum Ioſephum agnoſcimus. Vnde adhuc ſeruatur Peruſij in Italia in templo S. Laurentij annulus, quo B. Ioſeph Mariam deſponſauit, eſtque miraculis clarus, à Cluſinis ad Peruſinos diuina prouidentia delatus. De hoc annulo ſic quondam cecinit Vrbanus VIII. dum eſſet Cardinalis, Petri ſedem qui modo tenet.

Imbriferis Arcus fulgens in nubibus, Orbem
Effera diluuij damna timere vetat.
Sic Deus omnipotens voluit, Decus annule maius,
Eſt tibi, quem ſupplex Vrbs Peruſina colit.
Is gemino conſtans arcu, felicior index,
Nam peragit Virgo nupta ſalutis opus.
Virgineo terræ coniungens fœdere cœlum,
Hac Duce non pelagi, non ſtygis vnda nocet.

Mira de annulo B.M.V.

Eſt autem annulus iſte non ex auro aut argento, ſed ex lapilli alicuius genere. Solent verò Matronæ conflatos ex ebore annulos attactu illius ſacrandos Peruſium mittere, in partu profuturos. Reconciliandis quoque animis cõiugum diſſidentibus plurimum valet. Ideo plures voto facto ſe Peruſium cõferunt, & fructu domeſticæ pacis fruuntur eliminata diſcordia. Denique multi à dæmonibus vexati confugientes ad ſacrum altare, vbi hic annulus aſſeruatur, liberi redierunt. Nec hoc ſilendum, quod cùm nobilis & regij ſanguinis fœmina Valdrada præcipiti pietate dum ei gemma ſpectanda exhiberetur manu eam accepiſſet, & digito annulari inſeruiſſet, illum protinus digitum exaruiſſe in pœnam temeritatis. Quæ res in populi concurſu contigit, dum adhuc Cluſij exiſteret. Nec mirum videri debet quod tanto in honore habeatur, quandoquidem annulus ille pronubus humanæ felicitati auſpicium dederit, quo Maria *Hortus concluſus, fons ſignatus, porta cœli ſoli æterno Principi peruia*, fuit obſignata & tradita Ioſepho virginitatis ſocio & conſorti. Vere ergo ipſe Sponſus, vere Maritus Mariæ, non inani ſolum nomine.

Vide I. Baptiſtã Laurum ſpeciali de hoc opuſculo.

Ioſeph pater Ieſu.

Similiter verè Pater Ieſu, Pater filij Dei, non naturalis, ſed legalis, ipſum adoptans, ad ipſius cuſtodiam & curam electus, Vere Pater Nutritius, ipſum ſuis laboribus & ſudoribus ſuſtentans, & Virginem eius Matrem, cuius & ſanguine formatus, & lacte fuit educatus. An non S. Ioſeph hoc lac, huncque ſanguinem, hanc denique carnem ex ea parte cenſetur impertitus, quia vtrumque alens cenſetur cooperatus ſubſtantiæ carnis Chriſti? Denique nonne magni cõſilij ſolus adiutor fideliſſimus, è cœlo electus fuit & deſignatus? Et putes ipſum inane tantum Patris nomen gerere, aduerte quæ in ſacris Euangelijs de eo traduntur.

Primo, numquid tamquam Pater ei nomen imponit? Numquid hoc paternæ

est auctoritatis? Quapropter dicit ei Angelus: *Vocabis nomen eius Iesum.* imponit iesu nomen.
Secundò, nonne tanquam Pater præsentat eum in templo? *Cum inducerent puerum parentes eius in templum, &c.* Math. 11
Tertio, nonne tanquam Pater habebat in illum potestatem? *Descendit cum ei, & venit Nazareth, & erat subditus illis.* Præsẽtã eum in templo.
Quarto, nunquid tanquam Pater eum requirit in triduo? *Ego & Pater dolentes quærebamus te*, ait Maria. Luc. 2.
Denique, nonne illi tamquam Patri educatio & custodia tradita est ab Angelo sicut & Matri? *Surge & accipe Puerum & Matrem eius, & fuge in Ægyptum.* Iesus est illi subditus. ibid.
Ex his ergo sufficienter patet dignitas S. Iosephi, orta ex titulo Patris Christi & Sponsi Mariæ, & consequenter specialis ex eo capite erga eum dilectio Dei, quam consecuta sunt multa priuilegia. Inter hæc nonnulli enumerant confirmationem in gratia, ita vt numquam peccarit mortaliter, & fomitis depressionem qui solet excitare concupiscentiam sensualem, quæ fuit omnimodo illi cõgrua, vt posset conuiuere Mariæ sine periculo castimoniæ; vt supra dictum est. Itaque rectè de eo dicimus: *Dilectus Deo & hominibus, cuius memoria in benedictione est.* Sed videamus quomodo hominibus dilectus sit particulariter, & ab eis honoratus. perditũ iesum requirit ibid. Cura iesu illi data. Math. 2

IDeo S. Ioseph dilectus est hominibus, quia Deo est dilectus; ideo specialiter ab hominibus est honoratus, quia à Deo est honoratus: *Sic honorabitur quem Rex voluerit honorari.* Vis autem videre quomodo Deus voluerit eum ab hominibus honorari? Attende hoc, quasi in typo, in Ioseph Patriarcha. Referebat ipse parentibus & fratribus suis: *Vidi per somnum Solem & Lunam, & Stellas vndecim adorare me.* Hoc verum erat futurum, quia Pater eius Iacob, & Bala quã pro matre habebat mortua Rachele, & fratres eum erant in Ægypto adoraturi. Pater Mater solis instar & lunæ censentur, fratresque vndecim vt stellæ habentur. Sed numquid idem in veritate potest dicere S. Ioseph: *Vidi Solem & lunam, & stellas adorare me.* Christus & Maria & Apostoli eum honorarunt, Christus vt Patrem, Maria vt Sponsum, discipuli vt Patrem Magistri sui, & vt sponsum Mariæ matris suæ, quem si non agnouerunt in terris, nunc saltem honorarũt in Cœlis. Quænam est familia, vbi sol & luna & stellæ reperiuntur, nisi familia cœlestis quam Pater æternus sibi elegit, in qua Iesus & Maria cum Apostolis tamquam filijs reperitur? 2 Pars. quomodo ioseph dilectus hominibus. Ester 6. Gen. 39 S. Iosep christus Maria & Apostoli honorant.

Dicamus vlterius, quod sol & luna, hoc est potestas Ecclesiastica & Potestas sæcularis, glorificant & honorant S. Iosephum omnesque piæ animæ tamquam Stellæ. Rectè etenim & solem & lunam intelligitur vtraque illa potestas sublimis, de qua re Innocent. III. Pontif. sic scribit ad Imper. Constantinop. l. 1. decret. tit. 33. *Ad Firmamentum Cœli, id est vniuersalis Ecclesiæ, fecit Deus duo luminaria magna, id est, duas instituit dignitates, quæ sunt Pontificalis auctoritas & Regalis potestas. Sed illa quæ præest diebus, id est spiritibus, maior est, quæ verò carnalibus, minor, vt quanta est inter solem & lunam, tanta inter Pontifices & Reges differentia agnoscatur.* Ecclesiastica & sæcularis potestas.

Interim vtraque dicta potestas magno S. Iosephũ colit honore. Certè videmus modo non solũ Episcopos & Põtifices, Sacerdotes & religiosos, sacro cultu plurimũ honorare hunc Virginis Spõsum, Christi patrẽ legalem & Nutritiũ ac corã ei⁹ imagine Tiaras ac infulas humiliter deponere, sed etiã Imperatores & reges

Duces & Principes, Magistratus & ciues ad eius pedes, sceptra & diademata, coronas & fasces lubenter & pio animo substernere, confraternitatique eius & protectioni sese adscribere. Ita modò verificatur in nostro Ioseph non solum illud alterius Iosephi: *Solem & Lunam & stellas vidi adorare me*, sed etiam illud ad Iacob patrem Ioseph ab Isaac cum benedicente pronuntiatum: *Incuruentur ante te filij matris tuæ, adorent te tribus & populi: qui tibi benedixerit, sit benedictus; qui tibi maledixerit, sit maledictus.* Merito ergo de ipso repetimus: *Ioseph dilectus Deo & hominibus, cuius memoria in benedictione est*: honoratus est à Deo, honoratus ab hominibus, benedictus à Deo, benedictus ab hominibus.

Gen. 27

Verum perspicatius intueamur, cur omnes meritò eum honorent & adorent (siue cultum duliæ ei impendant) cuiuscumque status sint aut conditionis, cuiuscumque gradus aut sublimitatis.

Omnes status & gradus S. Ioseph honorãt

1 Nobiles

In primis, merito eum Nobiles honorant, & cum benedictione eius memoriam celebrant, etiam vel isto titulo quod de stirpe Dauid regio honore illustrata ortum duxerit cum coniuge sua Maria, quodque Nobilibus felicitatem & fœcunditatem Maria & Ioseph impetrare soleant pro coniugio. Sic fructus deuotionis erga Mariam & Ioseph fuit sanctus Ludouicus, Rex Galliæ, filius Blanchæ matris sanctæ, Virgini Deiparæ & sponso eius deuotissimæ.

2 Pauperes & opifices

Secundo meritò eum honorant, & cum benedictione eius memoriam celebrãt, etiam pauperes & opifices de plebe; quia licet nobilis fuit stirpe, pauper tamen fuit & operarius victum quærens arte & labore. Sic Deus ad gloriam suã ordinauit, qui dignatus est vocari filius Fabri, qui fabricator est cœli, habens in manu sua sceptra & imperia, potestatemque vitæ & mortis in Reges & Imperatores. Quapropter aptè & sapiẽter respondit quidam Christianus interrogatus per risum ab idololatra; *Quid facit nunc filius Fabri?* Respondit ipse; *Feretrum fabricat vestro Iuliano Imperatori.* Ita Sozomenus lib. 6. hist. c. 3. Docet verò S. Ioseph omnes operarios, seu opifices, spem in Deum iactare, illique opera sua, sudores, labores dicare & offerre, sicut ipse specialiter fecit & lubentissimè, vt aleret Filium Dei & Mariam eius matrem qualibet cum difficultate colluctans & superans, vt ministerium suum impleret.

3 Sacerdotes & religiosis

Tertio, etiam meritò eum colunt cum benedictione Sacerdotes & Religiosi, quia castitatis Religionisque vexillum primus erexit cum Sponsa Maria, & benedictionem perseuerantiæ in castitate aut religione cultoribus suis solet impetrare. Quapropter institutores Religionum eas modò gaudent sub eius speciali protectione erigere & fouere. Ipse secutus est Agnum quocumque, & inuitat eos qui castitatem profitentur ad Agni sequelam perfectam in hac vita, vt & in æternitate valeant eum sequi *ad vitæ fontes aquarum.*

4 Iusti & peccatores.

Quarto, meritò eum colunt, & cum benedictione memoriam eius celebrant siue iusti, siue peccatores. Iusti quidem, quia se exhibuit exemplar perfectissimum & absolutissimũ omnis iustitiæ. Semper iustus fuit & rectus corde, siue in aduersis, siue in prosperis. Transiuit per varias tribulationes, nec illis fractus est, aut incursus factus, sed ad superiora totus erectus perfectè semper diuinæ voluntati fuit subditus. Illi nempè iusti & recti corde dicuntur, qui se iugiter diuinæ conformant voluntati quæ regula est perfectissima, rectissima, iustissima, origoque omnis rectitudinis & iustitię. Peccatores autem ideo eum honorare & colere debeant, quia suo cum puero Iesu aduentu in Ægyptum, quæ typus est tene-

& peccatricis conscientiæ, idola euertit, & lucis primitias intulit. Sic adhuc potens est piâ apud Iesum intercessione impetrare vt è peccatorum & impiorum cordibus peccata, tamquam idola ibidem latentia, destruantur & eliminentur, omnesque tenebræ tartareæ fugentur, vt Christi lux & gratia oriatur in eorum purgata per contritionem & compunctionem conscientia. Verè potens est apud Iesum pro remissione peccati omnis, qui adeo potens apud eum fuit in terris.

Quinto generalissimè dicimus, omnem sexum, omnemque gradum & sortem hominum S. Iosephum meritò colere, & memoriam eius cum benedictione celebrare, quandoquidem post Mariam per illum accessus est ad Iesum, & in omnibus potenter potest apud eum opitulari. Quopropter dicebat S. Thomas in 4: d. 45. quæst. 3. art. 2. *Quibusdam Sanctis datum est in aliquibus causis præcipuè patrocinari, sicut S. Antonio ad ignem S. Apolloniæ ad dolorem dentium. S. Agathæ ad dolorem mamillarum. S. Rocho ad pestem. At sanctissimo Iosepho in omni necessitate & negotio concessum est opitulari, & omnes ad se piè confugientes defendere, fouere, & paterno affectu prosequi.* hæc ipse. Hoc certè expertæ sunt piæ animæ ei deuotę. Vnde rursus de illo verificari dicimus, quod de antiquo Ioseph in typo dictum est: *Tulit Rex annulum de manu sua & dedit eum in manu eius, & vestiuit stola byssina, & collo torquem auream circumposuit, & fecit ascendere super currum suum clamante Præcone, vt ei omnes genuflecterent.* Hoc fecit Rex Pharao Iosepho filio Iacob. Idem Deum fecisse interpretamur Iosepho nostro, Mariæ Sponso. Stola byssina cum torque aurea designat specialem gloriam & aureolam, quâ à Rege æterno amictus est Ioseph, gloriâ scilicet corporis vltra gloriam animæ, & aureolâ virginitatis. Annulus aureus quem Rex tulit de manu sua, annulus signatorius erat, vt quæ vellet Ioseph, Prorex Ægypti decerneret & obsignaret auctoritate Regis. Sic dicimus Regem æternum annulum signatorium in potestate Iosephi reliquisse, vt quęcumque voluerit, impetret, & obsignet auctoritate sibi concessâ ad diuinam gloriam & salutem ad se refugientium.

5. Omnis sexus hominum.

Gen. 41.

Iucundum est audire S. Theresam Ordin. Carmelitarum Reformatricem, in Vitæ suę libello, quem iussu Confessarij & instinctu diuino conscripsit, sic disserentem cap. 6. Accepi Aduocatum & intercessorem S. Iosephum & scio eius intercessioné mihi semper profuisse in necessitatibus, tam corporis, quam animæ. Nec memini me hactenus aliquid ab eo petijsse, quod adimpletum non fuerit. Maxima gratiarum dona per eum suum consecuta, ita vt censeam Deum alijs Sanctis impertisse gratiam adiuuandi in aliqua particulari necessitate, sed huic in omnibus planè, prout sum experta. Sic Deus vult nobis innotescere, quòd sicut illi fuit subditus in terra Patris nomen & locum obtinenti: ita quod & in cælo velit modò efficere quicquid ipse petit. Vnde neminem agnoui erga eum speciali deuotione ferri, quin simul agnouerim eum in virtute proficere. Sed & iam ab aliquot annis in eius festo soleo aliquid ab eo petere, videoque adimpleri; quòd si non fuerit adeo recta petitio, dirigitur ab eo ad maius meum bonum. Rogoque per amorem Dei, vt is qui credere noluerit, probare dignetur: videbit per experientiam quantum bonum sit se eius precibus cõmendare, & cum pietate cultum exhibere: Multum quoque proficuum est sæpe recogitare quantum Regina Cœli cum puero Iesu passa sit, & gratias B. Iosepho

agere pro sedula opera & auxilio impenso. hæc S. Theresa.

Plurimum itaque confert, erga S. Iosephum, Mariæ Deiparæ Sponsum, Christi Patrem legalem & sedulum Nutritium. continuâ deuotione ferri, & gloriosâ in eius festiuitate cũ cordis gaudio recentem pietatem renouare, memoriamque eius, qui dilectus est Deo & hominibus cum benedictione celebrare. Qui enim ipsum benedixerit, erit benedictus. Quod non solùm S. Theresa experta est, & publicè asseruit, sed etiam multi alijs eius cultores. Vnde refert Isidorus Isolanus hist. orient. 3. p. c. 9. in visione quemdam vidisse & audisse Christum ad B. Iosephum sic loquentem: *Ero auxiliator omni homini in Ecclesia iustorum, qui in die memoriæ tuæ, ô Ioseph, Deo sacrificia obtulerit, & qui meditabitur in vita & in laboribus tuis* hæc ibi. Idque conforme est ei quod ex S. Theresa iam retulimus.

Conclusio. O Trinitas Cœli adorabilis & gloriosa, quæ nobis admirabilem in terra exhibuisti Trinitatem, Iesum, Mariam, Ioseph. & præuenisti eam in benedictionibus dulcedinis; *Iesum* constituens vt fontem, *Mariam* & *Ioseph*, vt aquæductum, aquæ scilicet exeuntis de Paradiso tuo, vt terram cordis nostri aridã fœcundet; da nobis per eos haurire de hac aqua, eorumque vbertim benedictionibus & meritis participare. Da nobis hanc Trinitatem colere sanctâ deuotione in terris, *Iesum* adorare, *Mariam* cum *Ioseph* venerari & suspicere, vt nos tandem dignentur suscipere in cœlis in æternam suam societatem, vbi Trinitate perfectâ licebit æternùm frui, in illa semper viuere, illam in sæcula sæculorum laudare & benedicere.

Sacrum Epigramma in honorem Trinitatis S. in terra, hoc est, in honorem.

IESV, MARIÆ, IOSEPH.

Qui coluntur in Sacello recens à nobis erecto in Ecclesia Councinensi sub Sacro Carmeli Sodalitio.

Quod Deus coniunxit, homo non separet Matth. 19.

HIc sociata suo colitur Regina Marito:
Gaudet cum Ioseph sponsa Maria coli.
Iungitur his Iesus: Triadem nam perficit ipse,
Nec Monadem tollit. Tres simul vnit Amor.
Quos Deus æterni coniunxit fœdere honoris,
Dic, prece, vel cultu cur separaret homo?
Trinus & vnus amans, hos Tres sociauit in Vnum:
Sic colis hic Triadem, sic colis & Monadem
IESVS, MARIA, IOSEPH.
Tres sunt qui testimonium dant in terra, & hi tres vnum sunt:
Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, & hi tres vnum sunt.

PRO FESTO ANNVNC. B. VIRG.

Lect. II. tripartita.

Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus Luc. 1.

LEgatio cœlestis per Angelum Mariæ facta, quam Annunciationem vocamus, gaudijs est referta cœlestibus, quia mysterium misteriorum cōplectitur ineffabilis lætitiæ segetem subministrans. ideo Mariam salutans Angelus per hæc verba exorditur, *Aue gratiâ plena*. Quod idem est ac si diceret, *Salue, Gaude, Lætare*. Equidem cęlo & terræ gaudium nunciatur, sed speciale gaudium hodierna die Maria concipit multiplici titulo. I. Pars. De gaudio B. M. V. in hac salutatione. Gaudiū M. V. ex diuersis.

1. *Primo*, quidem speciale innascitur ei gaudium, ex illa certitudine quam ex Angelica reuelatione habet Deo placita esse opera sua, seque in statu gratiæ agere, & diuini amoris obiectum esse. Cùm nemo nostrûm scire possit in amore, an odio sit dignus, hoc ex prærogatiua particulari datum est Virgini agnoscere cum certitudine, cui non poterat falsum subesse. Neque tantum agnouit se à Deo amari ob statum pręsentis iustitię, sed etiam amorem illum diuinum erga se ab æterno in æternum vsque sese protendere. Agnouit enim suam in gratia cōfirmationem, æternamque proinde electionem, per quam nomen suum scriptum erat in libro vitæ, & quidem *in libri capite*. Psal. 39

2. *Secundo*, ineffabile ei gaudium innascitur, dum agnoscit se Matrem illius electam in terris, cuius Pater Deus est in cœlis. Dum agnoscit Sapientiam illā æternam à Patre genitam Angelos beatificantem, nunc fore filium suum Matrem & homines lætificantē Dum agnoscit vterum suum iam præparari & adornari quasi nobilissimum cœlum, in quo diuinitatis plenitudo corporaliter habitare debeat; ita vt modò verum sit illud, quod vox de cœlo intonat: *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus & habitabit cum eis, & ipse Deus cum eis erit eorum Deus*. Hoc quidem lætificat Angelos & Homines, sed maximè Mariam; quæ hodie in tabernaculum diuinitatis præparatur cælicâ Annunciatione. Sed & hoc gaudium adauget, quod agnouerit se electam Dominam Angelorum & Hominum, cœli & terræ Reginam ac inferorum. Nam & ei Angelus ex parte cœlestis Hierarchiæ honorem defert & subiectionem: futuris verò temporibus, omnis hominum status & sexus, omnesque nationes obsequium & honorem debitum sunt delaturæ, eius præconijs toto Orbe resonantibus, prout & ipsa in Cantico suo agnoscit: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna qui potens est*. Apoc. 21 Luc. 1

3. *Tertio* & præcipuè dicamus ineffabile gaudium cordi Mariæ per Angelicam Annuntiationē innatum, nō solùm quia suas pręrogatiuas agnouit, sed maximè ob Redemptionē totius generis humani approximātem quam sciebat tot votis expetitam tot oraculis prædictam, tot figuris præsignificatam, tot lachrymosis desiderijs adtractam. Numquid illius redemptionis per angeli legationem, per filij Dei incarnationem, iam in vtero eius iaciebantur fundamenta?

O ergo inenarrabile gaudium cor Virgineum die isto perfundens! Quapropter meritò prima vox Angeli nuncianti est illa; *Aue gratia plena*, hoc est *Salus tibi sit, gaudium & lætitia*. Certè si omnia gaudia à principio creationis alicui collata, & in finem vsque sæculi conferenda in vnum confluerent, non possent gaudium illud adæquare, quod Virgo concepit de Filij Dei incarnatione. Numquid gaudiorum cumulus & indicibilis suauitas eam perfudit, dum illud æternum lumen cum toto suo fulgore in eam descendit, & quod totus mundus non capit, intra eius viscera se condidit? Et quare necesse fuit Spiritum sanctum & Altissimi Virtutem ei tunc obumbrare, siue vmbram refrigerantem præstare, nisi quia mens Virginis mira tunc amoris & gaudij copia exæstuare debebat, quam humanus animus ex se non posset sustinere; Quod ergò dicitur; *Spiritus S. superueniet in te, & Virtus Altissimi obumbrabit tibi*; idem esse potest ac si diceretur: Superueniet in te Spiritus S. qui ignis est consumens, accendetque, in te mirum ignem amoris & gaudij diuini, quem viribus naturæ haud posses sustinere, sed in medijs veluti flammis vitâ sese dissoluente consumereris: verùm vmbram ipse præstabit & refrigerium, & virtutem, vt iam in te præ amore & gaudio exæstuante renouetur miraculum Rubi in medio ignis non consumpti. Itaque rectè asseritur soli Deo & animæ Christi, animæque Virginis Christi feræ notum esse illud gaudium, quod his verbis insinuabatur per Angelum, *Aue gratia plena*, Gaude, Lætare.

Luc. 1.

Aue B. M. Virg. gratissimum.

Quapropter nihil est gratius Virgini, eiusque Filio, quàm Angelicum illud *Aue* Virgini frequenter ex cordis pietate offerre; quandoquidem hoc ipsum sit indicibile illud gaudium quodammodo renouare, quod ei in Angelica infusum fuit Annunciatione, & mysterium Incarnationis diuinæ initium salutis & redemptionis nostræ rememorare. O quàm id gratum est, quando id fit cum animi gratitudine! Hinc lilijs & rosis odoriferis corque mirè exhilarantibus visæ sunt Virginem coronare multæ animæ piæ, dum ei Salutationem hanc sæpè ore & corde repetitam humiliter offerebant.

Exemp.

Audi quòd ad hoc propositum refertur in lib. Insinuationum diuinæ pietatis S. Gertrudis l. 4. c. 12. In vigilia Annunciationis Dominicæ dum pulsaretur ad capitulum, & ipsa intendere studeret Domino, recognouit in spiritu Dominum Iesum vnà cum Matre sua virginea in capitulo loco Superiorum sedentes, & quasi cum magna tranquillitate aduentum congregationis præstolantes, aduenientesque cum inenarrabili blanditatis serenitate excipientes. Et cum in Calendario legeretur, Annunciatio Dominica, conuersus Iesus ad Matrem, blandissimâ capitis inclinatione ipsam salutauit, & quodammodò per hoc in ipsa illam suauitatem inæstimabilem innouauit, quam olim persensit dum in vtero virginali incomprehensibilis diuinitas carnem assumens ex ea, dignatus est se humanæ naturæ counire. Sub Matutinis verò dum cantaretur Aue Maria, vidit tres riuulos efficacissimos procedentes à Patre & Filio & Spiritu sancto cor Virginis Matris suauissimo impetu penetrare, & de corde ipsius rursum efficaci impetuositate suam originem repetere; & ex illo influxu SS. Trinitatis hoc B. Virgini donatum fore, quod ipsa est potentissima post Patrem, sapientissima post Filium, benignissima post Spiritum sanctum. Cognouit etiam quod quoties illa Salutatio Angelica cũ deuotione recitatur, prædicti riuuli efficatiori impetu superabundantes circumfluunt Beatissimam Virginẽ,

...t ex altero latere reinfluunt cor ipsius sanctissimum, sitque cũ mira delectatione repetunt fontem suum. Ex illa autem redundatione, venæ quædam gaudij & æternæ salutis resperguntur in omnes personas Sanctorum & Angelorũ, & insuper illorum qui in terris commemorant eandem salutationem, per quas renouatur omne bonum in singulis, quod vnquam per salutiferam incarnationem Filij Dei sunt adepti. hæc ibi.

Conueniens porrò fuisse vt Christi conceptionem præcederet hęc legatio & annunciatio Angelica, variis rationibus declarant sancti Patres. In primis, virginis mens de Filio Dei erat instruenda, *vt sacro grauidanda fœtu diuinam humanamque prolem prius mente conciperet, quam corpore*, inquit S. Leo serm. 1. de Natiuit. Nam licet Virgo haberet fidem mysterij incarnationis, tamen nonsciebat in seipsa, siue per seipsam, aut cum seipsa perficiendum, vt docet S. Ambrosius lib. 2. in Lucã. Vt ergo posset esse certior testis & Magistra tanti mysterij, super illo instructa fuit ab Angelo, & per illam instructionem factũ est, vt nos præcipuum testimonium Virginitatis eius & modi conceptionis haberemus & crederemus. Per Angelum verò facta est hæc legatio, tum quia hæc est diuina ordinatio vt mediantibus Angelis cælestia mysteria ad homines pertingant: Tum quia idem orbi reparando initium dari conueniebat, quod datum fuerat euertendo, vt notant SS. Patres. A colloquio enim quod cum Eua adhuc Virgine Angelus malus habuit, euersio orbis sua sumpsit primordia; à colloquio quod cum Maria Virgine Angelus cœlestis habet, reparatio est incepta. Sic eadem viâ qua elapsus fuit homo ad mortem, redit ad vitam, dum cum Maria Angelus agit de salute, quia cum Eua Angelus egerat de ruina, vt loquitur S. Chrysol. ser. 142. In eandem modum ea de re disserit S. Iræneus lib. 5. cap. 18. sic dicens. *Sicut Eua per Angelicum sermonem est seducta, vt effugeret Deum, præuaricata verbum eius: ita Maria per Euangelicum sermonem euangelizata est vt portaret Deum, obediens verbo eius: vt sicut adstrictum est morti genus humanum per virginem Euam, soluatur & per Virginem Mariam, virginalis inobedientia per virginalem obedientiam* hæc Iræneus.

Cur Christi conceptionē hæc legatio præcesserit. R. I.

R. II.

Adde congruisse dignitati & virginitati Mariæ, vt Angelus ad eam mitteretur, tantam ei exhibens reuerentiam. Vnde notandum est quod dicit S. Thom. in opusc. Antiquitus magnum fuit, quòd Angeli hominibus apparerent, vel quod homines Angelis reuerentiam exhiberent. Quapropter ad laudem Abrahæ scribitur, quòd Angelos hospitio exceperit, & eis reuerentiam exhibuerit. Quod vero Angelus homini, reuerentiam exhibeat, non fuit auditum, nisi postquam ab Angelo cum reuerentia salutatur Maria, *Aue gratiâ plena*. Cur vero olim Angelus hominem non reuerebatur, sed homo Angelum. ideo fuit, quia Angelus erat homine maior quantum ad tria. 1. Quantum ad dignitatem naturæ, quia purè spiritualis est 2. Quantum ad dignitatem officij & familiaritatem diuinã, quia Angeli Deo assistunt & coram eo ministrant. 3. Quantum ad plenitudinem splendoris gratiæ, quia diuinum lumen magna participant plenitudine; ideo solent magno cum spendore apparere. Nam & Angelos olim nõ audebant etiam pij homines aspicere. Daniel ad aspectum Angeli totus contremuit, & emarcuit species eius. Iacob luctatus cum Angelo Dei vices gerente pro miraculo narrat: *Vidi Dominum, & salua facta est anima mea.*

Angelus olim hominem non ...

Dan. 10.

Gen. 3.

Conueniebat autem quod Angelus tunc hominem veneraretur, inquit idem

Cur Angel' hic hominē honoret

S. Thomas, quando inuenta est aliqua persona humana, quæ in tribus excedit Angelum. Hæc est maria, quam hodie Angelus salutat. 1. Excedit in plenitudine gratiæ: vnde ei dicit: *Aue gratia plena*. In familiaritate diuina; non posset enim maiorem familiaritatem ei Deus exhibere, quam se filium faciēdo. Quare quod ei dicitur, *Dominus tecum*, specialiori quodam modo verum est, quam cum Angelis, quia per quandam identitatem & affinitatem est cum Maria. 3. In puritate, maior enim in Virgine puritas est, quam in Angelis, quia in ea puritatis auctor habitauit. Itaque cum in omnibus Virgo Angelis superior sit, non immeritò ab Angelo colitur & salutatur, & modus quo eam salutare debemus nobis ab illo designatur. Ita S. Thomas speciali de hac re opusculo.

1. Pars. De triplici radice gaudii ex verbis Angeli.

TRiplicē purissimi gaudij in Maria causam exprimere censetur Angelus in verbis suæ Salutationis & Legationis, dum dicit *Aue*, siue, gaude Maria, quia *Gratia plena*, quia *Dominus tecum*, quia *Benedicta tu inter mulieres*. Quæ quidem omnia explicuimus copiosè in Horto Pastorum Tract. 4. lect. 3. Ex illis autem quę ibi dicta sunt, pauca repetemus hic conuenientia.

1 De plenitudine gratia. B. M. V.

Dicamus ergo *primò*, quando Maria Virgo ab Angelo asseritur *Plena gratia*, id intelligendum esse de plenitudine specialis prærogatiuæ, quia scilicet habuit excellentissimam gratiam super omnes Sanctos, & super omnes Angelos. Est enim quædam plenitudo gratiæ soli Christo competens, quam quidam Theologi vocant *Plenitudinem gratię summam intensiuè & extensiuè*, quia habuit Christus gratiam secundum perfectissimum modum & mensuram, quam Deus decreuit impertiri alicui creaturæ. Anima enim Christi quandoquidem vnita fuerit Diuinitati tamquam Fonti gratiæ, eius in fluxum perfectissimè debuit participare; maximè quia Christus tanquam Caput omnium electorum gratiā accepit in alios transfundendam; sicque debui constitui tamquam Principium vniuersale à quo in genus humanum omne genus gratiæ debebat deriuari. Habuit ergo *Plenitudinem intensiuam*, quia habuit supremam gratiæ gradum, quem Deus decreuit dare alicui creaturæ. Habuit & *Plenitudinem extensiuam*, quia ab illo tamquam Capite & Principio vniuersali omnis effectus & operatio gratiæ dimanare debebat in alios. Illa ergo plenitudo illi soli competit; quia illi soli competit esse Caput & Fontem gratiarum. Quapropter de illo proprijssime verum est illud: *De plenitudine eius omnes accepimus*. Sic & soli plenitudo lucis appropriatur, quia Fons est luminis, à quo lux in cætera diffunditur. Est & altera *Plenitudo sufficientię & abundantiæ*, quę quandoque Sanctis tribuitur, quia abundantem gratiam illis communicauit Deus statui suo & ministerio ac officio congruam, vt perfectè illo fungi valeant. Sic Ioannes, Stephanus, Apostoli, dicuntur pleni vel repleti Spiritu sancto, vnusquisque iuxta ministerium ad quod à Deo destinabatur. Est & tertia plenitudo gratiæ quæ Mariæ tribuitur, quam vocamus *Plenitudinem specialis prærogatiuæ*, quia excelluit in gratia super omnes Sanctos. Rationem adfert S. Thomas. *Quia vnicuique à Deo datur gratia secundum dignitatem ad quam eligitur, prędestinatus Filius Dei & omnium Sanctificator habuit plenitudinem gratię sibi propriam, quę redundaret in omnes. Maria verò electa ad dignitatem Matris Dei obtinuit tantam plenitudinem gratię, vt esset propinquissima gratię Auctori, ita quod eum qui est plenus omni gratia in se reciperet, & eum pariendo quodammodo ad omnes deriuaret*. hæc S. Thomas.

Alia plenitudo gratię in Christo. Ioan. 1.

Alia in sanctis.

Alia in B. M. V. 3. p. q. 27. a. 5.

Quid mirum ergo si omnis gratia ad Mariam confluxit, per quam tanta ad ceros gratia diffluxit, vt canat de eo Ecclesia illud Ecclesiastici: *In me gratia ... viæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtuti: Transite ad me omnes qui con-cupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini?* Hanc rationem amplificans B. Laurentius Iustinianus ser. de Annunciat. sic piè & eleganter differit. *Magna ... illo Mariæ fuit gratia exuberans & completa, quæ cœlis dedit gloriam, terris ... gaudium præstitit Angelis, sæculoque pacem refudit, viciis finem imposuit, fide ... docuit. Quomodo non est Maria iuxta Gabrielis oraculum plena gratia, quæ effe-... est Mater Dei, Paradisi scala, ianua cœli, inuentrix mundi, dæmonum fuga, pec-... orum spes, Dei & hominum verissima Mediatrix?* Eccl. 24

Propterea etiam B. Virgo à SS. Patribus nominatur *Mare gratiarum*, ita vt ... tine eius nomen, Maria, à Mari nonnulli deriuent. Hinc illud Alberti Ma-... super Missus: *Congregationes aquarum appellauit Maria: Congregationes gra-... rum appellauit Mariam.* In quem sensum etiam S. Bonauentura in Speculo ... ginis cap. 2. applicat Beatissimæ Virgini illud: *Omnia flumina intrant in ma-... & mare non redundat.* In quæ verba sic dicit: *Omnia flumina intrant in mare, ... omnia charismata Sanctorum intrant in Mariam; flumen gratiæ Angelorum; ... men gratiæ Patriarcharũ, flumen gratiæ Apostolorum, flumen gratiæ Martyrũ, flumen ... tiæ Confessorum & Virginum intrant in Mariam.* Eapropter introducitur & ip-... dicens: *In plenitudine Sanctorum detentio mea.* Ideo in plenitudine Sanctorum ... riæ detentio fuit, quia in mirifica perfectione sua plenitudo perfectionis ... nium Sanctorum non defuit, inquit ex Bernardo S. Bonauentura in Specu-... Virg. Ardor itaque Seraphinorum, scientia Cherubinorum, magnificentia ... toritas, potentia, excellentia Thronorum, Dominationum, Potestatum, ... tutum, Principatuum, deñique Angelorum & Archangelorum sanctitas in ... ria reperitur eminentiùs. Item charitas Apostolorum, constantia Martyrũ, ... ocentia Confessorum, castitas Virginum, patientia Sanctorum omnium ... ellentius reperitur in Maria. An non forte ideo describitur gestans in capite ... onam stellarum duodecim, quia sola possidet gratiam & gloriam nouem ... dinum Angelorum, ac trium statuum animarum Sanctarum, Martyrum ... ope, Confessorum, & Virginum? Meritò ergo salutatur hodie, Gratia ple-... ore Angelico, sed consilio diuino.

M. V. mons gratiarum. Eccl. 1 Eccl. 24 Apoc. 12

Dicamus *secundo*, quando Angelus Virgini dicit: *Dominus tecum*, non esse so-... n apprecatus vocem & salutationem olim vsurpari solitam sicut quando An-... us dixit Gedeoni, *Dominus tecum, virorum fortissime*, aut quando Booz messo-... visitans impertiebatur eis his verbis salutem, *Dominus vobiscum*, sed hãc esse ... m vocem affirmantis Dominum Mariæ adesse excellentissimo quodam mo-... & speciali præsentia. Certè præsentia & assistentia Dei omnis est origo bo-... omnis fons benedictionis cuicũque homini. Vnde felix ille est cui dicit Do-... us sicut olim Isaaco: *Ero tecum & benedicam tibi.* Aut cui dicit Dominus ... n quod Iacobo: *Ero custos tuus quocumque perrexeris.* Felix cui idem potest ... quod Moyses dicebat Iosue: *Dominus ipse erit tecum, non dimittes, nec relin-... te, ne paueas.* Aut quod Nathan Dauidi: *Quicquid in corde tuo est, vade, age, ... perfice illud, Dominus enim tecum est.* Infelix autem est cum quo non est Do-... us, & qui cogitur cum populo Israël conqueri: *Vere quia Dominus non est mecũ, ... nerunt me hæc mala.* Aut cum Saule: *Coarctor quia Dominus recessit à me.*

Vox Dominus tecum quid valeat. Iudic 6. Ruth 2 Dei assistentia causa omnis boni. Gen. 26 Gen. 28 Deut. 31 2 Reg. 7 Absẽtia mali. Deut. 31 1 Reg 28

Quantam ergo habuit benedictionem Maria, quantam debuit concipere lætitiam, dum cœlesti voce asseritur Dominus cum ipsa esse, & id quidam specialissimè, & multiplici cum fauore?

Quid est enim dicere, *Dominus tecum*, ô Maria, nisi asserere; Pater est tecū qui filium suum facit & tuum? Filius tecum qui ad condēdum mirabile Sacramentum miro modo sibi facit in te sacrarium, dum & sibi reserat genitale secretum, & tibi seruat virginale signaculum, Spiritus sanctus tecum, qui cum Patre & Filio tuum sanctificat vterum. Ita sanctus Bernardus.

Quid est iterum dicere, *Dominus tecum*, nisi idem quod asserere: Tota Trinitas tecum est, quia tecum est potentia Patris te fœcundans, vt eundem possis filium concipere & generare: Sapientia Filij tecum est, erudiens & præparans te, vt digna Mater inueniaris ipsius æternæ Sapientiæ. Sanctitas Spiritus sancti tecum est, vt tuam puritatem illibatam te concipiente conseruet.

Quid denique est dicere, *Dominus tecum*, nisi eidem quod asserere: Tecum Pater est qui ante sæcula te elegit Matrem viuentium, immò & ipsius vitæ? Tecum filius quem carne indutum nouem mēsibus gēstabis, & vbere de cælo pleno lactabis. Tecum Spiritus sanctus, qui tamquam fons perennis gratiæ suis te fluentis replebis, & tamquam per aquæ ductum illam ad nos deriuabit.

Equidem salutante Angelo nondum erat conceptus Filius Dei vt esset cum matre per carnis assumptionem, vnde quando dicunt SS. Patres, *Dominus tecū in mente, tecum in ventre* ô Maria, respiciunt ad tempus proximè futurum, quod quasi iam præsens erat. Nos vero quando nunc hanc ei salutationem præsentamus, & dicimus: *Dominus tecum* ô Maria, rectè etiam intelligimus non solum quod cum ea specialiter sit per ęternam prędestinationem & electionem, aut per gratiæ certissimam præsentiam amorisque confirmationem, sed etiam per carnis assumptionem, in qua fundatur specialissima benedictio super omnes benedictiones. Quia scilicet partem substantiæ purissimi sanguinis Mariæ sibi inuiolabili vnione copulauit, & sic tali modo est cum Maria, qui nec Angelis, nec Sanctis, nec vlli competit creaturæ: Sic nec Iesus sine Maria, nec Maria sine Iesu esse potest in æternum: ideo nec Iesus sine Maria, nec Maria sine Iesu à nobis colitur aut honoratur.

August.

Non est Iesu sine Maria nec Maria sine Iesu.

Dicamus *tertio*, quod licet Maria sit benedicta inter & super omnes creaturas, & super omnes electos tam homines quam Angelos, tamen in Annuntiatione Angelica solum fit mentio de mulieribus, dum dicit Angelus, *Benedicta tu in mulieribus*. Quia hic respiciebat Angelus ad dignitatem Matris Dei, quæ solis mulieribus competere poterat. Hanc eandem vocem protulit Elizabeth, & dicitur tunc exclamasse voce magna, tum quia magno spiritus ardore, magnâ lætitiâ, magnâ admiratione id pronunciauit, tum etiam quia illa vox totum per orbem debebat resonare, ad omniumque aures deuenire, & per omnium ora in finem sæculi decātari. Immò debebat omnes hæreticos, Iudęos, infideles, qui de Maria malè loquuntur confundere. Denique debebat omnes Christianos animare ad præsentandum virgini hanc salutationem magno cum animi gaudio, magno cum spiritus feruore. Adiecit interim Elizabeth & hanc vocem, *Benedictus fructus ventris tui*; quod non fecit Angelus, quia needum fructus Mariæ Iesus conceptus erat, quando Angelus salutauit, sicut quando Elizabeth exclamauit.

Sed

Sed cur dicitur Maria inter omnes mulieres benedicta? In primis quia cum maledictio in orbem ingressa sit per mulierem, illa merito in mulieribus benedicta pronunciatur, quæ benedictionem oppositam maledictioni illi attulit mundo, omnibus proponens fructum vitæ, vt nemo amplius possit conqueri de muliere. Quia si prima Mater est mortis & morientium, hæc est Mater vitæ & viuentium; si prima lachrymas, hæc attulit lætitiam; si prima peccati miseriam, hæc induxit gratiam & felicitatem; si prima spinas cruentas, hæc florem peperit suaueolentem; si prima serpenti consensit, hæc illius caput non solum pro se, sed etiam pro semine suo contriuit. M.V. benedicta inter omnes mulieres & cur.

Vlterius, olim omnes mulieres alicui erant maledicto obnoxiæ. Si enim in virginitate agebant, hoc eis vertebatur opprobrio. Si coniugio reddebantur fœcundæ, tunc subditæ erant illi maledicto: *Multiplicabo ærumnas & conceptus tuos: in dolore paries filios.* Meritò ergo Maria inter mulieres dicitur benedicta, quæ virginitatem possidet & fœcunditatem, & in partu iucunditatem. Hæc est explicatio S. Bernardi sic dicentis: *Benedicta tu in mulieribus, quæ generalem mulierum euasisti maledictionem, vt nec sterilis maneas, nec cum dolore parias. Grauida eris, sed non grauata, nescies virum, & gignes Filium. Illius eris Mater, cuius Deus Pater; Filius paternæ claritatis erit corona tuæ castitatis, Sapientia paterni cordis erit fructus ventri virginalis.* Gen. 3. Bern. super Missus.

Itaque cum tres sint mulierum status; quędam enim sunt coniugatæ, quædam viduæ, quædam virgines, super omnes benedicta est Maria. Coniugatas enim in benedictione supereminet, tum ob virginitatem fœcunditati coniunctā, quia à sæculo non est auditum hæc duo fuisse coniuncta, *Mater & Virgo, Partus & Integritas*, tum quia, vt dictum est, sine peccato concipit, sine dolore parit: tum denique, quia Prolis dignitate omnes superat. Si enim quædam pepererunt Reges, Patriarchas, Prophetas, Pontifices, ipsa peperit Regum Regem, Angelorum & hominum Dominatorem, Filium ipsum Dei, Orbis Lucē. Viduis quoque supereminet, quarum status poscit in silentio, pudicitia, oratione, pietate, ieiunio, Deo seruire; quia oratione est Maria sublimissima, misericordia plenissima, patiētia mitissima, pietate splendidissima, pudicitia cādidissima. Virgines etiā superat, tum quia fœcunditatē habet, tum virginitatem, tum quia puritatem tantam habet, quanta maior sub Deo nequit intelligi, ac prima virginitatem vouit, sicque cæteras virgines ad vexillum suum allexit, vt eandem vouerent. Benedicta igitur Maria inter mulieres, benedicta ab omni statu mulierum. Benedicunt eam coniugatæ, vt fœcunditatem & felicitatem in coniugio impetrent. Benedicunt eam viduæ, tamquā sub eius protectione degēntes. Benedicunt virgines; *Viderunt eam filiæ Sion, & beatissimam prædicauerunt.* Benedicunt omnes generationes, præter hæreticos, qui de illa sunt generatione, *quæ Patri suo maledicit, & quæ Matri suæ non benedicit.* Tres mulierum status. 1. Coniugalis. 2. Vidualis 3. Virginalis. Cant 6. Prou. 30.

Filij Dei conceptio & incarnatio mox peracta est post consensum Virginis, quem verbis illis expressit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Per proprios actus Virgo debebat præparari, vt hanc dignitatem Matris quadam ratione mereretur. Quod factum est, cum in hac Annunciationi exercuit fidem & eximiam obedientiam, humilitatem, prudentiā, pietatem, amorē. Hi enim omnes actus elucent in hoc Virginis cum Angelo colloquio. Quapropter Bernardinus Senensis serm. 51. asserit, Virginem illo actu quo consensit An- III. PARS De admirabili filij Dei cōceptione ad consēsum. B.M.V. M.V. quātum meruerit.

Quantam ergo habuit benedictionem Maria, quantam debuit concipere lætitiam, dum cœlesti voce asseritur Dominus cum ipsa esse, & id quidam specialissimè, & multiplici cum fauore?

Quid est enim dicere, *Dominus tecum*, ô Maria, nisi asserere; Pater est tecũ qui filium suum facit & tuum? Filius tecum qui ad condẽdum mirabile Sacramentum miro modo sibi facit in te sacrarium, dum & sibi reserat genitale secretum, & tibi seruat virginale signaculum, Spiritus sanctus tecum, qui cum Patre & Filio tuum sanctificat vterum. Ita sanctus Bernardus.

Quid est iterum dicere, *Dominus tecum*, nisi idem quod asserere: Tota Trinitas tecum est, quia tecum est potentia Patris te fœcundans, vt eundem possis filium concipere & generare? Sapientia Filij tecum est, erudiens & præparans te, vt digna Mater inueniaris ipsius æternæ Sapientiæ. Sanctitas Spiritus sancti tecum est, vt tuam puritatem illibatam te concipiente conseruet.

Quid denique est dicere, *Dominus tecum*, nisi eidem quod asserere: Tecum Pater est qui ante sæcula te elegit Matrem viuentium, immò & ipsius vitæ? Tecum filius quem carne indutum nouem mẽsibus gẽstabis, & vbere de cælo pleno lactabis. Tecum Spiritus sanctus, qui tamquam fons perennis gratiæ suis te fluentis replebis, & tamquam per aquæ ductum illam ad nos deriuabit.

Equidem salutante Angelo nondum erat conceptus Filius Dei vt esset cum matre per carnis assumptionem, vnde quando dicunt SS. Patres, *Dominus tecũ in mente, tecum in ventre* ô Maria, respiciunt ad tempus proximè futurum, quod quasi iam præsens erat. Nos vero quando nunc hanc ei salutationem præsentamus, & dicimus: *Dominus tecum* ô Maria, rectè etiam intelligimus non solum quod cum ea specialiter sit per ęternam prędestinationem & electionem, aut per gratiæ certissimam præsentiam amorisque confirmationem, sed etiam per carnis assumptionem, in qua fundatur specialissima benedictio super omnes benedictiones. Quia scilicet partem substantiæ purissimi sanguinis Mariæ sibi inuiolabili vnione copulauit, & sic tali modo est cum Maria, qui nec Angelis, nec Sanctis, nec vlli competit creaturæ: Sic nec Iesus sine Maria, nec Maria sine Iesu esse potest in æternum: ideo nec Iesus sine Maria, nec Maria sine Iesu à nobis colitur aut honoratur.

August.

Non est Iesu sine Maria nec Maria sine Iesu.

Dicamus *tertio*, quod licet Maria sit benedicta inter & super omnes creaturas, & super omnes electos tam homines quam Angelos, tamen in Annuntiatione Angelica solum fit mentio de mulieribus, dum dicit Angelus, *Benedicta tu in mulieribus*. Quia hic respiciebat Angelus ad dignitatem Matris Dei, quæ solis mulieribus competere poterat. Hanc eandem vocem protulit Elizabeth, & dicitur tunc exclamasse voce magna, tum quia magno spiritus ardore, magnâ lætitiâ, magnâ admiratione id pronunciauit, tum etiam quia illa vox totum per orbem debebat resonare, ad omniumque aures deuenire, & per omnium ora in finem sæculi decãtari. Immò debebat omnes hæreticos, Iudęos, infideles, qui de Maria malè loquuntur confundere. Denique debebat omnes Christianos animare ad præsentandum virgini hanc salutationem magno cum animi gaudio, magno cum spiritus feruore. Adiecit interim Elizabeth & hanc vocem, *Benedictus fructus ventris tui*; quod non fecit Angelus, quia necdum fructus Mariæ Iesus conceptus erat, quando Angelus salutauit, sicut quando Elizabeth exclamauit.

Sed

ed cur dicitur Maria inter omnes mulieres benedicta? In primis quia cum ledictio in orbem ingressa sit per mulierem, illa merito in mulieribus bene-a pronunciatur, quæ benedictionem oppositam maledictioni illi attulit mū-omnibus proponens fructum vitæ, vt nemo amplius possit conqueri de mu-e. Quia si prima Mater est mortis & morientium, hæc est Mater vitæ & vi-tium; si prima lachrymas, hæc attulit lætitiam; si prima peccati miseriam, : induxit gratiam & felicitatem; si prima spinas cruentas, hæc florem pepe-uaueolentem; si prima serpenti consensit, hæc illius caput non solum pro se, etiam pro semine suo contriuit. M.V. bè nedicta inter oēs mulieres & cur.

Vlterius, olim omnes mulieres alicui erant maledicto obnoxiæ. Si enim in ginitate agebant, hoc eis vertebatur opprobrio. Si coniugio reddebātur fœ-dæ, tunc subditæ erant illi maledicto: *Multiplicabo ærumnas & conceptus tuos: dolore paries filios.* Meritò ergo Maria inter mulieres dicitur benedicta, quæ ginitatem possidet & fœcunditatem, & in partu iucunditatem. Hæc est ex-catio S. Bernardi sic dicentis: *Benedicta tu in mulieribus, quæ generalem mulie-rum euasisti maledictionem, vt nec sterilis maneas, nec cum dolore parias. Grauida, sed non grauata, nescies virum, & gignes Filium. Illius eris Mater, cuius Deus Pater; Filius paternæ claritatis erit corona tuæ castitatis, Sapientia paterni cordis erit fructus vteri virginalis..* Gen. 3. Bern. su per Missus.

Itaque cum tres sint mulierum status; quædam enim sunt coniugatæ, quæ-n viduæ, quædam virgines, super omnes benedicta est Maria. Coniugatas m benedictione supereminet, tum ob virginitatem fœcunditati coniunctā, ia à sæculo non est auditum hæc duo fuisse coniuncta, *Mater & Virgo, rius & Integritas*, tum quia, vt dictum est, sine peccato concipit, sine dolore rit: tum denique, quia Prolis dignitate omnes superat. Si enim quædam pe-erunt Reges, Patriarchas, Prophetas, Pontifices, ipsa peperit Regum Re-m, Angelorum & hominum Dominatorem, Filium ipsum Dei, Orbis Lucē. duas quoque supereminet, quarum status poscit in silentio, pudicitia, ora-ne, pietate, ieiunio, Deo seruire; quia oratione est Maria sublimissima, mi-icordia plenissima, patiētia mitissima, pietate splendidissima, pudicitia cādi-ssima. Virgines etiā superat, tum quia fœcunditatē habet, tum virginitatem, m quia puritatem tantam habet, quanta maior sub Deo nequit intelligi, ac ma virginitatem vouit, sicque cæteras virgines ad vexillum suum allexit, vt ndem vouerent. Benedicta igitur Maria inter mulieres, benedicta ab omni tu mulierum. Benedicunt eam coniugatæ, vt fœcunditatem & felicitatem in iugio impetrent. Benedicunt eam viduæ, tamquā sub eius protectione degē-. Benedicunt virgines; *Viderunt eam filiæ Sion, & beatissimam prædicauerunt.* nedicunt omnes generationes, præter hæreticos, qui de illa sunt generatione, *quæ Patri suo maledicit, & quæ Matri suæ non benedicit.* Tres mulierū status. 1. Coniugalis. 2. Vidualis 3. Virginalis. Cant 6. prou. 30.

Filij Dei conceptio & incarnatio mox peracta est post consensum Virginis, quem verbis illis expressit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Per proprios actus Virgo debebat præparari, vt hanc dignitatem Matris adam ratione mereretur. Quod factum est, cum in hac Annunciationi exer-it fidem & eximiam obedientiam, humilitatem, prudentiā, pietatem, amorē. enim omnes actus elucent in hoc Virginis cum Angelo colloquio. Quaprop-: Bernardinus Senensis serm. 51. asserit, Virginem illo acta quo consensit An- III. PARS De admirabili filij Dei cōceptione ad consēsum. B.M.V. M.V. quātum merue-

Quantam ergo habuit benedictionem Maria, quantam debuit concipere lætitiam, dum cœlesti voce asseritur Dominus cum ipsa esse, & id quidam specialissimè, & multiplici cum fauore?

Quid est enim dicere, *Dominus tecum*, ô Maria, nisi asserere; Pater est tecũ qui filium suum facit & tuum? Filius tecum qui ad condẽdum mirabile Sacramentum miro modo sibi facit in te sacrarium, dum & sibi reserat genitale secretum, & tibi seruat virginale signaculum, Spiritus sanctus tecum, qui cum Patre & Filio tuum sanctificat vterum. Ita sanctus Bernardus.

Quid est iterum dicere, *Dominus tecum*, nisi idem quòd asserere: Tota Trinitas tecum est, quia tecum est potentia Patris te fœcundans, vt eundem possis filium concipere & generare? Sapientia Filij tecum est, erudiens & præparans te, vt digna Mater inuenîaris ipsius æternæ Sapientiæ. Sanctitas Spiritus sancti tecum est, vt tuam puritatem illibatam te concipiente conseruet.

Quid denique est dicere, *Dominus tecum*, nisi eidem quod asserere: Tecum Pater est qui ante sæcula te elegit Matrem viuentium, immò & ipsius vitæ? Tecum filius quem carne indutum nouem mẽsibus gẽstabis, & vbere de cælo pleno lactabis. Tecum Spiritus sanctus, qui tamquam fons perennis gratiæ suis te fluentis replebis, & tamquam per aquæ ductum illam ad nos deriuabit.

Equidem salutante Angelo nondum erat conceptus Filius Dei vt esset cum matre per carnis assumptionem, vnde quando dicunt SS. Patres, *Dominus tecũ in mente, tecum in ventre* ô Maria, respiciunt ad tempus proximè futurum, quod quasi iam præsens erat. Nos vero quando nunc hanc ei salutationem præsentamus, & dicimus: *Dominus tecum* ô Maria, rectè etiam intelligimus non solum quod cum ea specialiter sit per ęternam prędestinationem & electionem, aut per gratiæ certissimam præsentiam amorisque confirmationem, sed etiam per carnis assumptionem, in qua fundatur specialissima benedictio super omnes benedictiones. Quia scilicet partem substantiæ purissimi sanguinis Mariæ sibi inuiolabili vnione copulauit, & sic tali modo est cum Maria, qui nec Angelis, nec Sanctis, nec vlli competit creaturæ: Sic nec Iesus sine Maria, nec Maria sine Iesu esse potest in æternum: ideo nec Iesus sine Maria, nec Maria sine Iesu à nobis colitur aut honoratur.

August.

Non est Iesu sine Maria nec Maria sine Iesu.

Dicamus *tertio*, quod licet Maria sit benedicta inter & super omnes creaturas, & super omnes electos tam homines quam Angelos, tamen in Annuntiatione Angelica solum fit mentio de mulieribus, dum dicit Angelus, *Benedicta tu in mulieribus*. Quia hic respiciebat Angelus ad dignitatem Matris Dei, quæ solis mulieribus competere poterat. Hanc eandem vocem protulit Elizabeth, & dicitur tunc exclamasse voce magna, tum quia magno spiritus ardore, magnâ lætitiâ, magnâ admiratione id pronunciauit, tum etiam quia illa vox totum per orbem debebat resonare, ad omniumque aures deuenire, & per omnium ora in finem sæculi decãtari. Immò debebat omnes hæreticos, Iudęos, infideles, qui de Maria malè loquuntur confundere. Denique debebat omnes Christianos animare ad præsentandum virgini hanc salutationem magno cum animi gaudio, magno cum spiritus feruore. Adiecit interim Elizabeth & hanc vocem, *Benedictus fructus ventris tui*; quod non fecit Angelus, quia necdum fructus Mariæ Iesus conceptus erat, quando Angelus salutauit, sicut quando Elizabeth exclamauit.

Sed

:d cur dicitur Maria inter omnes mulieres benedicta? In primis quia cum edictio in orbem ingressa sit per mulierem, illa merito in mulieribus bene- a pronunciatur, quæ benedictionem oppositam maledictioni illi attulit mũ- o omnibus proponens fructum vitæ, vt nemo amplius possit conqueri de mu- :. Quia si prima Mater est mortis & morientium, hæc est Mater vitæ & vi- tium; si prima lachrymas, hæc attulit lætitiam; si prima peccati miseriam, induxit gratiam & felicitatem; si prima spinas cruentas, hæc florem pepe- uaueolentem, si prima serpenti consensit, hæc illius caput non solum pro se, etiam pro semine suo contriuit. M.V. bè nedicta inter oēs mulieres & cur.

Vlterius, olim omnes mulieres alicui erant maledicto obnoxiæ. Si enim in ginitate agebant, hoc eis vertebatur opprobrio. Si coniugio reddebātur fœ- dæ, tunc subditæ erant illi maledicto: *Multiplicabo ærumnas & conceptus tuos: dolore paries filios.* Meritò ergo Maria inter mulieres dicitur benedicta, quæ ginitatem possidet & fœcunditatem, & in partu iucunditatem. Hæc est ex- :atio S. Bernardi sic dicentis: *Benedicta tu in mulieribus, quæ generalem mulie- euasisti maledictionem, vt nec sterilis maneas, nec cum dolore parias. Grauida , sed non grauata, nescies virum, & gignes Filium. Illius eris Mater, cuius Deus Pater; Filius paternæ claritatis erit corona tuæ castitatis, Sapientia paterni cordis erit lus vteri virginalis.* Gen. 3. Bern. su per Missus.

Itaque cum tres sint mulierum status; quędam enim sunt coniugatæ, quæ- n viduæ, quædam virgines, super omnes benedicta est Maria. Coniugatas m benedictione supereminet, tum ob virginitatem fœcunditati coniunctã, a à sæculo non est auditum hæc duo fuisse coniuncta, *Mater & Virgo, rius & Integritas*, tum quia, vt dictum est, sine peccato concipit, sine dolore :it: tum denique, quia Prolis dignitate omnes superat. Si enim quædam pe- erunt Reges, Patriarchas, Prophetas, Pontifices, ipsa peperit Regum Re- n, Angelorum & hominum Dominatorem, Filium ipsum Dei, Orbis Lucē. Vidualis dua is quoque supereminet, quarum status poscit in silentio, pudicitia, ora- ne, pietate, ieiunio, Deo seruire; quia oratione est Maria sublimissima, mi- icordia plenissima, patiētia mitissima, pietate splendidissima, pudicitia cãdi- sima. Virgines etiã superat, tum quia fœcunditatē habet, tum virginitatem, n quia puritatem tantam habet, quanta maior sub Deo nequit intelligi, ac ma virginitatem vouit, sicque cæteras virgines ad vexillum suum allexit, vt ndem vouerent. Benedicta igitur Maria inter mulieres, benedicta ab omni tu mulierum. Benedicunt eam coniugatæ, vt fœcunditatem & felicitatem in iugio impetrent. Benedicunt eam viduæ, tamquã sub eius protectione degē- . Benedicunt virgines; *Viderunt eam filiæ Sion, & beatissimam prædicauerunt.* nedicunt omnes generationes, præter hæreticos, qui de illa sunt generatione, *æ Patri suo maledicit, & quæ Matri suæ non benedicit.* Tres mulierũ status. 1. Coniugalis. 2. Vidualis 3. Virginalis. Cant 6. prou. 30.

III. PARS De admirabili filij Dei cōceptione ad consēsum. B.M.V.

Filij Dei conceptio & incarnatio mox peracta est post consensum Virginis, quem verbis illis expressit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Per proprios actus Virgo debebat præparari, vt hanc dignitatem Matris adam ratione mereretur. Quod factum est, cum in hac Annunciationi exer- it fidem & eximiam obedientiam, humilitatem, prudentiã, pietatem, amorē. enim omnes actus elucent in hoc Virginis cum Angelo colloquio. Quaprop- : Bernardinus Senensis serm. 51. asserit, Virginem illo actu quo consensit An- M.V. quãtum meruerit.

Quantam ergo habuit benedictionem Maria, quantam debuit concipere lætitiam, dum cœlesti voce asseritur Dominus cum ipsa esse, & id quidam specialissimè, & multiplici cum fauore?

Quid est enim dicere, *Dominus tecum*, ô Maria, nisi asserere; Pater est tecū qui filium suum facit & tuum? Filius tecum qui ad condēdum mirabile Sacramentum miro modo sibi facit in te sacrarium, dum & sibi reserat genitale secretum, & tibi seruat virginale signaculum, Spiritus sanctus tecum, qui cum Patre & Filio tuum sanctificat vterum. Ita sanctus Bernardus.

Quid est iterum dicere, *Dominus tecum*, nisi idem quod asserere: Tota Trinitas tecum est, quia tecum est potentia Patris te fœcundans, vt eundem possis filium concipere & generare? Sapientia Filij tecum est, erudiens & præparans te, vt digna Mater inueniaris ipsius æternæ Sapientiæ. Sanctitas Spiritus sancti tecum est, vt tuam puritatem illibatam te concipiente conseruet.

Quid denique est dicere, *Dominus tecum*, nisi eidem quod asserere: Tecum Pater est qui ante sæcula te elegit Matrem viuentium, immò & ipsius vitæ? Tecum filius quem carne indutum nouem mēsibus gēstabis, & vbere de cælo pleno lactabis. Tecum Spiritus sanctus, qui tamquam fons perennis gratiæ suis te fluentis replebis, & tamquam per aquæ ductum illam ad nos deriuabit.

Equidem salutante Angelo nondum erat conceptus Filius Dei vt esset cum matre per carnis assumptionem, vnde quando dicunt SS. Patres, *Dominus tecū in mente, tecum in ventre* ô Maria, respiciunt ad tempus proximè futurum, quod quasi iam præsens erat. Nos vero quando nunc hanc ei salutationem præsentamus, & dicimus: *Dominus tecum* ô Maria, rectè etiam intelligimus non solum quod cum ea specialiter sit per ęternam prędestinationem & electionem, aut per gratiæ certissimam præsentiam amorisque confirmationem, sed etiam per carnis assumptionem, in qua fundatur specialissima benedictio super omnes benedictiones. Quia scilicet partem substantiæ purissimi sanguinis Mariæ sibi inuiolabili vnione copulauit, & sic tali modo est cum Maria, qui nec Angelis, nec Sanctis, nec vlli competit creaturæ: Sic nec Iesus sine Maria, nec Maria sine Iesu esse potest in æternum: ideo nec Iesus sine Maria, nec Maria sine Iesu à nobis colitur aut honoratur.

August.

Non est Iesu sine Maria nec Maria sine Iesu.

Dicamus *tertio*, quod licet Maria sit benedicta inter & super omnes creaturas, & super omnes electos tam homines quam Angelos, tamen in Annuntiatione Angelica solum fit mentio de mulieribus, dum dicit Angelus, *Benedicta tu in mulieribus*. Quia hic respiciebat Angelus ad dignitatem Matris Dei, quæ solis mulieribus competere poterat. Hanc eandem vocem protulit Elizabeth, & dicitur tunc exclamasse voce magna, tum quia magno spiritus ardore, magnâ, lætitiâ, magnâ admiratione id pronunciauit, tum etiam quia illa vox totum per orbem debebat resonare, ad omniumque aures deuenire, & per omnium ora in finem sæculi decātari. Immò debebat omnes hæreticos, Iudęos, infideles, qui de Maria malè loquuntur confundere. Denique debebat omnes Christianos animare ad præsentandum virgini hanc salutationem magno cum animi gaudio, magno cum spiritus feruore. Adiecit interim Elizabeth & hanc vocem, *Benedictus fructus ventris tui*; quod non fecit Angelus, quia needum fructus Mariæ Iesus conceptus erat, quando Angelus salutauit, sicut quando Elizabeth exclamauit.

Sed

Sed cur dicitur Maria inter omnes mulieres benedicta? In primis quia cum maledictio in orbem ingressa sit per mulierem, illa merito in mulieribus benedicta pronunciatur, quæ benedictionem oppositam maledictioni illi attulit mũdo; omnibus proponens fructum vitæ, vt nemo amplius possit conqueri de muliere. Quia si prima Mater est mortis & morientium, hæc est Mater vitæ & viuentium; si prima lachrymas, hæc attulit lætitiam; si prima peccati miseriam, hæc induxit gratiam & felicitatem; si prima spinas cruentas, hæc florem peperit suaueolentem; si prima serpenti consensit, hæc illius caput non solum pro se, sed etiam pro semine suo contriuit. M.V. benedicta inter oẽs mulieres & cur.

Vlterius, olim omnes mulieres alicui erant maledicto obnoxiæ. Si enim in virginitate agebant, hoc eis vertebatur opprobrio. Si coniugio reddebatur fœcundæ, tunc subditæ erant illi maledicto: *Multiplicabo ærumnas & conceptus tuos: In dolore paries filios.* Meritò ergo Maria inter mulieres dicitur benedicta, quæ virginitatem possidet & fœcunditatem, & in partu iucunditatem. Hæc est explicatio S. Bernardi sic dicentis: *Benedicta tu in mulieribus, quæ generalem mulierum euasisti maledictionem, vt nec sterilis maneas, nec cum dolore parias. Grauida eris, sed non grauata, nescies virum, & gignes Filium. Illius eris Mater, cuius Deus est Pater; Filius paternæ claritatis erit corona tuæ castitatis, Sapientia paterni cordis erit fructus vteri virginalis.* Gen. 3. Bern. sup. Missus.

Itaque cum tres sint mulierum status; quędam enim sunt coniugatæ, quædam viduæ, quædam virgines, super omnes benedicta est Maria. Coniugatas enim benedictione supereminet, tum ob virginitatem fœcunditati coniunctã, quia à sæculo non est auditum hæc duo fuisse coniuncta, *Mater & Virgo, Partus & Integritas*, tum quia, vt dictum est, sine peccato concipit, sine dolore parit: tum denique, quia Prolis dignitate omnes superat. Si enim quædam pepererunt Reges, Patriarchas, Prophetas, Pontifices, ipsa peperit Regum Regem, Angelorum & hominum Dominatorem, Filium ipsum Dei, Orbis Lucẽ. Viduas quoque supereminet, quarum status poscit in silentio, pudicitia, oratione, pietate, ieiunio, Deo seruire; quia oratione est Maria sublimissima, misericordia plenissima, patiẽtia mitissima, pietate splendidissima, pudicitia cãdidissima. Virgines etiã superat, tum quia fœcunditatẽ habet, tum virginitatem, tum quia puritatem tantam habet, quanta maior sub Deo nequit intelligi, ac prima virginitatem vouit, sicque cæteras virgines ad vexillum suum allexit, vt tandem vouerent. Benedicta igitur Maria inter mulieres, benedicta ab omni statu mulierum. Benedicunt eam coniugatæ, vt fœcunditatem & felicitatem in coniugio impetrent. Benedicunt eam viduæ, tamquã sub eius protectione degẽtes. Benedicunt virgines; *Viderunt eam filiæ Sion, & beatissimam prædicauerunt.* Benedicunt omnes generationes, præter hæreticos, qui de illa sunt generatione, *quæ Patri suo maledicit, & quæ Matri suæ non benedicit.* Tres mulierũ status. 1. Coniugalis. 2. Vidualis. 3. Virginalis. Cant 6. Prou. 30.

FIlij Dei conceptio & incarnatio mox peracta est post consensum Virginis, quem verbis illis expressit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Per proprios actus Virgo debebat præparari, vt hanc dignitatem Matris quadam ratione mereretur. Quod factum est, cum in hac Annunciationi exercuit fidem & eximiam obedientiam, humilitatem, prudentiã, pietatem, amorẽ. Hi enim omnes actus elucent in hoc Virginis cum Angelo colloquio. Quapropter Bernardinus Senensis serm. 51. asserit, Virginem illo actu quo consensit An- III. PARS De admirabili filij Dei cõceptione ad consẽsum. B.M.V. M.V. quãtum merue-

Cur Angel' hic hominē honoret

S. Thomas, quando inuenta est aliqua persona humana, quæ in tribus excedit Angelum. Hæc est maria, quam hodie Angelus salutat. 1. Excedit in plenitudine gratiæ: vnde ei dicit: *Aue gratia plena.* In familiaritate diuina; non posset enim maiorem familiaritatem ei Deus exhibere, quam se filium faciēdo. Quare quod ei dicitur, *Dominus tecum*, specialiori quodam modo verum est, quam cum Angelis, quia per quandam identitatem & affinitatem est cum Maria. 3. In puritate, maior enim in Virgine puritas est, quam in Angelis, quia in ea puritatis auctor habitauit. Itaque cum in omnibus Virgo Angelis superior sit, non immeritò ab Angelo colitur & salutatur, & modus quo eam salutare debemus nobis ab illo designatur. Ita S. Thomas speciali de hac re opusculo.

2. Pars. De triplici radice gaudii ex verbis Angeli,

1 De plenitudine gratiæ B. M. V.

TRiplicē purissimi gaudij in Maria causam exprimere censetur Angelus in verbis suæ Salutationis & Legationis, dum dicit *Aue*, siue, gaude Maria, quia *Gratia plena*, quia *Dominus tecum*, quia *Benedicta tu inter mulieres.* Quæ quidem omnia explicuimus copiosè in Horto Pastorum Tract. 4. lect. 3. Ex illis autem quę ibi dicta sunt, pauca repetemus hic conuenientia.

Dicamus ergo *primò*, quando Maria Virgo ab Angelo asseritur *Plena gratia*, id intelligendum esse de plenitudine specialis prærogatiuæ, quia scilicet habuit excellentissimam gratiam super omnes Sanctos, & super omnes Angelos. Est enim quædam plenitudo gratiæ soli Christo competens, quam quidam Theologi vocant *Plenitudinem gratię summam intensiuè & extensiuè*, quia habuit Christus gratiam secundum perfectissimum modum & mensuram, quam Deus decreuit impertiri alicui creaturæ. Anima enim Christi quandoquidem vnita fuerit Diuinitati tamquam Fonti gratiæ, eius in fluxum perfectissimè debuit participare; maximè quia Christus tanquam Caput omnium electorum gratiā accepit in alios transfundendam; sicque debui constitui tamquam Principium vniuersale à quo in genus humanum omne genus gratiæ debebat deriuari. Habuit ergo *Plenitudinem intensiuam*, quia habuit supremum gratiæ gradum, quem Deus decreuit dare alicui creaturæ. Habuit & *Plenitudinem extensiuam*, quia ab illo tamquam Capite & Principio vniuersali omnis effectus & operatio gratiæ dimanare debebat in alios. Illa ergo plenitudo illi soli competit; quia illi soli competit esse Caput & Fontem gratiarum. Quapropter de illo proprijssime verum est illud: *De plenitudine eius omnes accepimus.* Sic & soli plenitudo lucis appropriatur, quia Fons est luminis, à quo lux in cætera diffunditur. Est & altera *Plenitudo sufficientię & abundantiæ*, quę quandoque Sanctis tribuitur, quia abundantem gratiam illis communicauit Deus statui suo & ministerio ac officio congruam, vt perfectè illo fungi valeant. Sic Ioannes, Stephanus, Apostoli, dicuntur pleni vel repleti Spiritu sancto, vnusquisque iuxta ministerium ad quod à Deo destinabatur. Est & tertia plenitudo gratiæ quæ Mariæ tribuitur, quam vocamus *Plenitudinem specialis prærogatiuæ*, quia excelluit in gratia super omnes Sanctos. Rationem adfert S. Thomas. *Quia vnicuique à Deo datur gratia secundum dignitatem ad quam eligitur, prędestinatus Filius Dei & omnium Sanctificator habuit plenitudinem gratię sibi propriam, quę redundaret in omnes. Maria verò electa ad dignitatem Matris Dei obtinuit tantam plenitudinem gratię, vt esset propinquissima gratię Auctori, ita quod eum qui est plenus omni gratia in se reciperet, & eum pariendo quodammodo ad omnes deriuaret*, hæc S. Thomas.

Alia plenitudo gratię in Christo.

Ioan. 1.

Alia in sanctis.

Alia in B. M. V. 3. p. q. 27. a. 5.

Quid mirum ergo si omnis gratia ad Mariam confluxit, per quam tanta ad cæteros gratia diffluxit, vt canat de eo Ecclesia illud Ecclesiastici: *In me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtuti? Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini?* Hanc rationem amplificans B. Eccl. 24
Laurentius Iustinianus ser. de Annunciat. sic piè & eleganter differit. *Magna profectò Mariæ fuit gratia exuberans & completa, quæ cælis dedit gloriam, terris Deum, gaudium præstitit Angelis, sæculoque pacem refudit, viciis finem imposuit, fide gentes docuit. Quomodo non est Maria iuxta Gabrielis oraculum plena gratia, quæ effecta est Mater Dei, Paradisi scala, ianua cœli, inuentrix mundi, dæmonum fuga, peccatorum spes, Dei & hominum verissima Mediatrix?*

Propterea etiam B. Virgo à SS. Patribus nominatur *Mare gratiarum*, ita vt M. V.
Latine eius nomen, Maria, à Mari nonnulli deriuent. Hinc illud Alberti Ma- mons
gni super Missus: *Congregationes aquarum appellauit Maria: Congregationes gra-* gratia-
tiarum appellauit Mariæ. In quem sensum etiam S. Bonauentura in Speculo tum.
Virginis cap. 2. applicat Beatissimæ Virgini illud: *Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat.* In quæ verba sic dicit: *Omnia flumina intrant in mare,* Eccl. 1
dum omnia charismata Sanctorum intrant in Mariam; flumen gratiæ Angelorum; Eccl. 24
flumen gratiæ Patriarcharũ, flumen gratiæ Apostolorum, flumen gratiæ Martyrũ, flumen gratiæ Confessorum & Virginum intrant in Mariam. Eapropter introducitur & ipsa dicens: *In plenitudine Sanctorum detentio mea.* Ideo in plenitudine Sanctorum Mariæ detentio fuit, quia in mirifica perfectione sua plenitudo perfectionis omnium Sanctorum non defuit, inquit ex Bernardo S. Bonauentura in Speculo Virg. Ardor itaque Seraphinorum, scientia Cherubinorum, magnificentia auctoritas, potentia, excellentia Thronorum, Dominationum, Potestatum, Virtutum, Principatuum, denique Angelorum & Archangelorum sanctitas in Maria reperitur eminentiùs. Item charitas Apostolorum, constantia Martyrũ, innocentia Confessorum, castitas Virginum, patientia Sanctorum omnium Apoc. 12
excellentius reperitur in Maria. An non forte ideo describitur gestans in capite coronam stellarum duodecim, quia sola possidet gratiam & gloriam nouem Ordinum Angelorum, ac trium statuum animarum Sanctarum, Martyrum vox Do-
nempe, Confessorum, & Virginum? Meritò ergo salutatur hodie, Gratia ple- minus
na ore Angelico, sed consilio diuino. tecum

Dicamus *secundo*, quando Angelus Virgini dicit: *Dominus tecum*, non esse so- quid va-
lum apprecatus vocem & salutationem olim vsurpari solitam sicut quando An- leat.
gelus dixit Gedeoni, *Dominus tecum, virorum fortissime*, aut quando Booz messo- Iudic 6.
res visitans impertiebatur eis his verbis salutem, *Dominus vobiscum*, sed hãc esse Ruth 6
etiam vocem affirmantis Dominum Mariæ adesse excellentissimo quodam mo- Dei assi-
do & speciali præsentia. Certè præsentia & assistentia Dei omnis est origo bo- stentia causa
ni, omnis fons benedictionis cuicũque homini. Vnde felix ille est cui dicit Do- omnis boni.
minus sicut olim Isaaco: *Ero tecum & benedicam tibi.* Aut cui dicit Dominus Gen. 26
idem quod Iacobo: *Ero custos tuus quocumque perrexeris.* Felix cui idem potest Gen. 28
dici quod Moyses dicebat Iosue: *Dominus ipse erit tecum, non dimittes, nec relin-* Deut. 31
quet te, ne paueas. Aut quod Nathan Dauidi: *Quicquid in corde tuo est, vade, age,* 2 Reg. 7
& perfice illud, Dominus enim tecum est. Infelix autem est cum quo non est Do- Absẽtia mali.
minus, & qui cogitur cum populo Israël conqueri: *Vere quia Dominus non est mecũ,* Deut. 21
inuenerunt me hæc mala. Aut cum Saule: *Coarctor quia Dominus recessit à me.* 1 Reg 28

Sed cur dicitur Maria inter omnes mulieres benedicta? In primis quia cum maledictio in orbem ingressa sit per mulierem, illa merito in mulieribus benedicta pronunciatur, quæ benedictionem oppositam maledictioni illi attulit mūdo; omnibus proponens fructum vitæ, vt nemo amplius possit conqueri de muliere. Quia si prima Mater est mortis & morientium, hæc est Mater vitæ & viuentium; si prima lachrymas, hæc attulit lætitiam; si prima peccati miseriam, hæc induxit gratiam & felicitatem; si prima spinas cruentas, hæc florem peperit suaueolentem; si prima serpenti consensit, hæc illius caput non solum pro se, sed etiam pro semine suo contriuit. M.V. benedicta inter oēs mulieres & cur.

Vlterius, olim omnes mulieres alicui erant maledicto obnoxiæ. Si enim in virginitate agebant, hoc eis vertebatur opprobrio. Si coniugio reddebātur fœcundæ, tunc subditæ erant illi maledicto: *Multiplicabo ærumnas & conceptus tuos: dolore paries filios.* Meritò ergo Maria inter mulieres dicitur benedicta, quæ virginitatem possidet & fœcunditatem, & in partu iucunditatem. Hæc est explicatio S. Bernardi sic dicentis: *Benedicta tu in mulieribus, quæ generalem mulierum euasisti maledictionem, vt nec sterilis maneas, nec cum dolore parias. Grauida eris, sed non grauata, nescies virum, & gignes* Filium. *Illius eris Mater, cuius Deus Pater; Filius paternæ claritatis erit corona tuæ castitatis, Sapientia paterni cordis erit fructus vteri virginalis.* Gen. 3. Bern. super Missus.

Itaque cum tres sint mulierum status; quædam enim sunt coniugatæ, quædam viduæ, quædam virgines, super omnes benedicta est Maria. Coniugatas in benedictione supereminet, tum ob virginitatem fœcunditati coniunctā, quia à sæculo non est auditum hæc duo fuisse coniuncta, *Mater & Virgo, Partus & Integritas*, tum quia, vt dictum est, sine peccato concipit, sine dolore parit: tum denique, quia Prolis dignitate omnes superat. Si enim quædam pepererunt Reges, Patriarchas, Prophetas, Pontifices, ipsa peperit Regum Regem, Angelorum & hominum Dominatorem, Filium ipsum Dei, Orbis Lucē. Viduas quoque supereminet, quarum status poscit in silentio, pudicitia, oratione, pietate, ieiunio, Deo seruire; quia oratione est Maria sublimissima, misericordia plenissima, patiētia mitissima, pietate splendidissima, pudicitia cādidissima. Virgines etiā superat, tum quia fœcunditatē habet, tum virginitatem, tum quia puritatem tantam habet, quanta maior sub Deo nequit intelligi, ac prima virginitatem vouit, sicque cæteras virgines ad vexillum suum allexit, vt idem vouerent. Benedicta igitur Maria inter mulieres, benedicta ab omni statu mulierum. Benedicunt eam coniugatæ, vt fœcunditatem & felicitatem in coniugio impetrent. Benedicunt eam viduæ, tamquā sub eius protectione degētes. Benedicunt virgines; *Viderunt eam filiæ Sion, & beatissimam prædicauerunt.* Benedicunt omnes generationes, præter hæreticos, qui de illa sunt generatione, *quæ Patri suo maledicit, & quæ Matri suæ non benedicit.* Tres mulierū status. 1. Coniugalis. 2. Vidualis 3. Virginalis. Cant 6. Prou. 30.

III. PARS De admirabili Filij Dei cōceptione ad consēsum.

Filij Dei conceptio & incarnatio mox peracta est post consensum Virginis, quem verbis illis expressit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum*

Per proprios actus Virgo debebat præparari, vt hanc dignitatem Matris aliquam ratione mereretur. Quod factum est, cum in hac Annunciationi exercuit fidem & eximiam obedientiam, humilitatem, prudentiā, pietatem, amorē. Horum omnes actus elucent in hoc Virginis cum Angelo colloquio. Quapropter Bernardinus Senensis serm. 51. asserit, Virginem illo actu quo consensit An- B.M.V. quātum mer[...]

ste suo consensu. gelo, plus meruisse, quam omnes Angeli & homines actibus suis, quia scilicet illo actu tamquam vltima dispositione maternitatem quadam ratione promeruit. Et cum spirituale quoddam matrimonium inter Filium Dei & humanam naturam iniretur, exspectabatur consensus iste Virginis loco totius humanæ naturæ, quem expressit, dum dixit: *Ecce ancilla, &c.* Hinc S. Chrysol. ser. 140. sic ait: *Ad Virginem, Aliger um portitorem Deus mittit, nam dat arrham, & dotem suscipit, dum fert gratiam, & fide refert: tradit munera virtutis, & mox virginei consensus resoluit sponsionem.* Sic in figura, Eliezer primarius Abrahæ seruus mittitur ad Rebeccam, consensum petiturus, vt eam despondeat Isaac vnigenito moxque ei tradit sacras arrhas, inaures & armillas aureas. Gen. 24.

SS. Patres hoc responsum Mariæ vocant *Responsum lætitiæ*, per quod vnio illa miraculosa facta fuit naturæ humanæ & diuinæ. Inter hos S. Bernardus sic alloquitur Virginem. *Audisti factum, audisti & modum, vtrumque mirum, vtrumque iucundum. Exspectat Angelus responsum tuum, exspectamus & nos verbum miserationis, quos premit sententia damnationis. Ex ore tuo pendet solamen miserorum, redemptio captiuorum, salus vniuersorum.* Postmodum in speciali explicat S. Bernardus, qui sint illi qui auidè exspectant hoc responsū tamquam miseræ suæ solamen, & lætitiæ originem, dum sic ait: *Hoc supplicat à te flebilis Adam cum misera sobole exul de Paradiso, hoc Abraham, hoc Dauid, Patres tui in regione vmbræ mortis, hoc totus mundus tuis genibus prouolutus exspectat.* Introducit S. Bernardus Adamum & Euam cum filijs & filiabus, quasi adeuntes cubiculum & thalamum virginalem, aurenque parieti apponentes, vt osculent quid nunciet Angelus, quid Virgo tamquam filia pro Patre & Matre sua respondeat, qui sicut omnium parentes, ita & fuere peremptores. Optant vt ipsa Euæ Matris auferat opprobrium, vt Mater Patri satisfaciat, & qui cecidit per fœminam, per fœminam erigatur. Denique addit S. Bernardus: *O Virgo, ipse quoque qui concupiuit decorem tuum, exspectat responsum tuum. Responde ergo verbum, quod terra, quod inferi, quod exspectant & superi. Responde verbum, & suscipe Verbum; profer tuum, concipe diuinum, emitte transitorium, amplectere sempiternum.* Hæc Bernardus hom. super Missus. exspectātes auidè M.V. responsū.

Itaque consentiente Virgine per dicta verba, peractum est sublime illud matrimonium inter Deum & naturam humanam, ex quo pendebat nostra redemptio, factaque est Conceptio Filij Dei octauo Calendas Aprilis feria sexta, vt tradit Ecclesia, de quo Rupertus de diuin. offic. c 19. sic dicit: *Eadem die qua veterem Adam formauit de limo terræ, nouum sibi hominem reformare cœpit de Virginis carne, similiter & feria sexta redemptionis mortis passione.* In illa porrò Conceptione plurima concurrerunt miracula, quibus hodiernus dies adornatur. Quando Filius Dei conceptus.

Miracula in Cōceptione Christi.

1\. An non grande miraculum, in hoc quod Virgo concipit, quandoquidem omnis conceptio Patris & Matris concursu fieri soleat? Si non foret hoc grandè miraculum, non inclamaret Isaias, longè antea id preuidens: *Audite domus Dauid. dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce Virgo concipiet.* Arrigite aures, ô proceres, ô Israëlitæ, ô gentes omnes. Hoc est enim portentum sæculorum, non antea visum, nec auditum, vos audite & stupete: 1. Isai. 7.

2\. 2. An non grande miraculū, quod corpus Infantis huius in instanti formatū est, & anima illa infusa? Nūquid natura ad formationē corporis ordinariè quadraginta aut circiter dierū spatiū requirit, antequā infundatur anima embrioni? at

nullum hic tempus requiſitum fuit, ſed in puncto temporis infantis huius corpus formatum, & anima infuſa fuit, & tamen voluit nouem menſibus vtero claudi, ſicut alij infantes, vt cæteris ſe conformaret. O benignitatem! 3.

3. An non grande miraculum, quod omni gratia & virtute anima infantis ſtatim fuerit ornata, quandoquidem omnes alij in peccato concipiantur? Ecce Iſai. 11. flos oritur de radice Ieſſe, de Mariæ frutice, & mox *ſuper eum requieſcit Spiritus Domini, Spiritus ſapientiæ & intellectus, Spiritus ſcientiæ & conſilij.* Vnde non ſolum Hier. 31. Infans iſte gratia eſt ornatus, ſed & verè ratione & ſapiētia pollet iam ex vtero, ita vt hoc ſit nouum, de quo Hieremias: *Nouum creauit Dominus ſuper terram, fœmina circumdabit virum.* Ætate ergo & ſtatura Infans concipitur, ſed tamen à primo conceptionis inſtanti Vir eſt ſapientia & ratione perfectiſſimus. Vir nouus, ex noua Matre, nouo modo, noua generatione procreatus, qui omnia noua faciet, nouum fœdus, nouam legem, noua Sacramenta, nouum Orbem.

4. An non grande miraculum, quod hæc anima infantis à primo inſtanti beatifica viſione donata ſit, & non ſolum videat eſſentiam diuinam, ſed etiam in illa videat omnia præterita, præſentia, futura, omnem ordinationem Dei circa præſens ſæculum, & circa æternitatem futuram, circa electos & reprobos, circa homines & Angelos? An non ei extunc notus fuit numerus electorum & reproborum, & ipſa iudicij dies, quandoquidem iudex ſit conſtitutus omnium? 4. 5.

5. Denique, nonne hoc fuit miraculum miraculorum, & fons cæterorum mirabilium, quod corpus eodem inſtanti temporis, & anima cum Verbi perſona copulantur, ita vt hæc tria fiant vnum, *Verbum, Anima, Caro*, vnione perſonali & ineffabili? Hoc miraculum nec ſuſpicari potuit mens angelica, nec humana, & ex illo innumera ſequuntur miracula hominibus & Angelis incōprehenſibilia. Hoc miraculum omnia alia antiqui temporis in ſe complectitur. Si viſus eſt tempore Ioſue Sol ſtare, tempore Ezechiæ retrogredi: Ecce Sol æternus retrograditur per nouem Angelorum choros ad decimam vſque lineam & gradum humanæ naturæ. Si viſus eſt Rubus illæſus in igne: Ecce Rubus virginitatis ſine læſione conſeruatur in hac Conceptione. Si viſa eſt virga florens ſine cultura: Ecce Virgo concipiens florem tamquam virga, & pariens ſine humana opera: *Verbum abbreuiatum fecit Dominus in medio vniuerſæ terræ* in hac prodigioſa Conceptione & Incarnatione, in qua omnia myſteria legis, omnia miracula orbis conſummationem acceperunt & perfectionem. Iſai. 10.

Hæc igitur omnia hoc feſtiuo die cum lætitia recoluntur, quando Annunciatio virginea celebratur. O Feſtum ſpiritualis gaudij pleniſſimum, à Deo in Angelum fluentis, ab Angelo in Virginem, à Virgine in nos, & in totum orbem, immò & in ipſum cœlum refluentis! O felix Nazareth, vbi flos ille cœleſtis oriri debebat, odore ſuo & ſplendore lætificans homines & Angelos! O beata domuncula tot myſterijs fœcunda! O beati parietes tot arcanorum conſcij, beati lapides electi & conſtructi, vt inter hos myſterium amoris æterni, myſterium Concleſio. myſteriorum conſummaretur ad ſalutem electorum omnium.

ROgamus te, *ô gratiâ plena, & in mulieribus benedicta* Maria, per hanc angelicam ſalutationem, per lætitiæ reſponſum, per Filij tui admirabilem Conceptionē & incarnationē, per obedientiā & humilitatē, per pietatem & charitatem à hodierna die exhibitam, vt nos participes facias cœleſtis gratiæ & lætitiæ, benedictionis que & ſalutis nobis per hāc Conceptionē & Incarnationē

promissæ: vt Domino Iesu Christo Filio tuo, in vero conscientiæ gaudio in vera pietate & obedientia, seruientes, te cum illo & per illum in sæcula benedicere valeamus, & beneficia nobis per illum exhibita grato iugiter animo agnoscere ac misericordias eius in æternum cantare in tua societate.

Lect. 12. quadrip

IN FESTO S. IACOBI MINORIS.

Vidi similem Filio hominis in medio Candelabrorum aureorum, &c. Apoc. 1.

I. Pars. Quomodo S. Iacobus similis filio hominis.

QVod S. Ioannes in Apocalypsi sua de Christo sibi in visione apparente pronuntiat, nos ex parte possumus S. Iacobo eius Apostolo adaptare, & de eo in contemplatione mentis nobis repræsentato dicere: *Vidi similem filio hominis in medio candelabrorum aureorum, vestitum podére, præcinctum ad mamillas zona aurea, & oculi eius flamma ignis.*

Variæ enim eius dotes his verbis possunt designari aptissimè, quibus in Ecclesia Dei, promicat, quasque contemplari nos decet & venerari.

Primò igitur dicimus eum *similem filio hominis*, hoc est Christo, qui se hoc titulo frequenter in Euangelio insigniuit, sicque specialiter vocari voluit. Sed in quo consistit hoc similitudo? Vtique in specie externa vultus, simulque in interiori specie animi & morum. Quantum ad speciem externam vultus Iacobū fuisse Christo similé, antiqua est traditio, ita vt etiam propterea vocatus fuerit *Frater Domini*, de quo S. Paulus: *Apostolorum vidi neminem nisi Iacobum Fratrem Domini*. Frater ergo Domini dictus fuit, tum quia consanguineus erat, consanguinei autem in Scriptura fratres nominari solent; tum quia vultu & forma erat ei simillimus, quasi Christi frater & gemellus foret. Eximia nempe forma & pulchritudine præditus fuit, quandoquidé talis fuerit Christi species, de quo canimus: *Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis.* Propterea non dubitamus Iacobum Christo Domino amabilé & charū specialiter extitisse quandoquidem similitudo amorem conciliet; nec ipse potuit non amare hunc quem Fratrem suum dignatus est vocare, fratrem inquam cognatione, fratrem affectu correspondente, fratrem virtutis imitatione, fratrem vultus specie. Neque solum Christo Domino amabilis fuit S. Iacobus, sed etiam Christianis omnibus qui eum viderūt, quia in eo quasi in quodam speculo viua Christi effigies cernebatur. Quapropter post Christi ascensum, sicut Christiani magno desiderio flagrabant videndi Matrem, quæ genuerat, sæculorū Saluatorem & per ipsū omnes Christianos omnesque saluandos; ad eam enim tamquam Agnelli accurrebant agnoscebantque vbera quæ lactauerant Regé sæculorum, & tunc adhuc lactabant nouellam Ecclesiam lacte spirituali: Sic etiam pergebant Ierosolymā ad videndam faciem S. Iacobi, in quo Christum quodammodo intuebantur tāquam in sua imagine, vultum & mores referente. Ita testatur S. Ignatius epist. ad S. Ioannem Euangelistam, vbi scribit sese cogitare iter in Ierosolymam, vt fratrem Domini videat, & in eo viuam effigiem Christi cernat. Certè etiam ex Euangelica historia, similitudinem S. Iacobi cum Christo Domino ex parte vul-

Species externa vultus S. Iac. similis Christo.

Gal. 1.

Psal. 44.

Iacob. quomodo frater Christi.

Multi ad videndum Iacobum profecti.

tus inde colligunt interpretes nonnulli, quod Iudas Christum Dominum proditurus Iudæis, osculi eis signum dederit; quo Christum agnoscerent, ne fortè Iacobum ei similem pro ipso apprehenderent. Hæc quantum ad vultus similitudinem, de qua quando Iacobum contemplamur, potest vnusquisque nostrûm dicere: *Vidi similem filio hominis*. cui osculi signo Iudas vsus.

Quod verò spectat ad speciem interiorem & similitudinem morum cum Christo, de qua potissimum illud vsurpo, *Vidi similem filio hominis*; illa ex multis præclaris animæ dotibus in S. Iacobo fratre Domini declarari potest. Fuit enim ipse cœlestis vitæ, sicut & Christus Dominus, fuit celebris sanctitate, orationi fuit vacans die ac nocte, quasi cum Deo & Angelis continuè conuersans, etenim & cum Christo Domino à puero fuerat educatus & conuersatus, inquit S. Epiphanius hæresi 78. eiusque spiritum iam exinde imbiberat. quis ignorat ob singularem iustitiam & sanctimoniam ei cognomen *Iusti* fuisse inditum communibus suffragijs? Testes eius nominis sunt SS Patres, & perantiqui Doctores. Et quidem eousque sanctitatis eius opinio excreuit, vt nonnulli existimauerint ipsum instar S. Ioannis Baptistæ & Hieremiæ ex matris vtero fuisse sanctificatum. Hoc saltem scimus ex S. Hieronymo, hocque legit & approbat Ecclesia Romana in suo officio, tantę ipsum fuisse sanctimoniæ & apud plebem tam celebris famæ, vt certatim optarent eius homines fimbriam attingere. ideo quoque de illò meritò dicimus: *Vidi similem filio hominis*. Nec ambigimus sicut ex Christi Domini fimbria, aut ex semicinctijs aut sudarijs Apostolorũ, sic ex eius fimbria virtutem exisse, quandoquidem promiserit suis Dominus: *Qui credit in me, opera quę ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet*. Matrem quoque eius sanctissimam fuisse nouimus, cuius corpus Verulis in Italia quiescit, magnisque fulget miraculis; de qua mentio fit in Rom Martyrol. die 25. Maij. Licet verò illa plures genuerit filios vsque Apostolos scilicet Simonem, & Iudam Thadæum, sanctitate insignes, à digniori tamen vocatur *Mater Iacobi*; & Iudas ipse in sua Epistola Catholica gloriatur se fratrem Iacobi, sic inchoans: *Iudas Iesu Christi seruus, frater autem Iacobi, &c.* Iacobus similis Christo animæ dotibus. Cũ Christo educatus. S. Iacobi sãctitas. Ioan 14. Marc. 16.

Sublimem porrò vitam eius fuisse per orationem & contemplationem, qua in Deum rapiebatur, & similis filio hominis efficiebatur, satis probarunt eius & frons & genua. Testatur enim S. Hieronymus eius genua ita callum obduxisse, vt duritie pellem Cameli imitarentur. idipsum de fronte testatur S. Chrysostomus hom. 5. in Matth. callosam nimirum fuisse instar pellis Cameli ob continuam in terra prostrationem. Testatur denique S. Epiphanius hær. 78. ipsum vrgente magna siccitate in cœlum manus eleuasse, & instar Eliæ pluuiam mox impetrasse. ideo S. Iacobus in sua Epist. cap. 5. adeo commendat orationẽ iusti assiduam, & ibidem addit: *Elias homo erat similis nobis, passibilis, & oratione orauit*, id est feruenter orauit, *vt non plueret super terram, & non pluit annos tres, & menses sex*. Et rursum orauit, & cœlum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum. Hoc ipsum de S. Iacobo iusto iure possumus dicere: *Multum valet deprecatio iusti assidua*. Per illam vtique Iacobus iustus frequenter iram Dei mitigauit. Per illam instar Filij hominis se mirum in modum in spiritu coram Deo transfigurauit, de claritate transiens in claritatem. Per illam crebrò cum Angelis coram Deo adstitit. Per illam dona sibi & plebi suæ necessaria impetrauit. Ergo dum cũ in oratione & contẽplatione assidua intueor, dicere mihi licet: *Vidi similẽ filio* Frons eius & genua callosa. Instar Eliæ pluuiam impetrat. Iacob 5.

hominis; & facies eius lucet sicut Sol; lucet enim facies corporis, lucet & species mentis, quaqua parte eum inspexeris.

2. PARS. Cur in medio candelabr. vestitus podere.

SEcundo dicimus eum *in medio candelabrorũ aureorũ vestitum podere*. Per id significamus eius dignitatem & auctoritatem Episcopalem, eamque primariã & eminentem. Vestis enim poderis vestis est Pontificalis, sic dicta quod ad pedes vsque sese protenderet. Erat autem duplex, vna linea, altera hyacinthina. Linea vtebantur semper in sacris sacerdotes; hyacinthina propria erat pontifici, & ab ea dependebant mala punica & tintinnabula. De hac dicitur: *In veste poderis totus erat orbis terrarum.* Et per id significabatur, Pontificem podere indutum mediatorem esse cœli & terræ, Deique & hominum, ipsumque pro toto orbe intercedere. Itaque S. Iacobum rectè podere vestitum describimus, tum quia lineis vti vestibus semper solitus fuit, tum quia Hierosolymis episcopus & pontifex constitutus fuit, & à S. Petro & Ioanne ac Iacobo (qui Maior vocatur, quia prius ad Apostolatum vocauit eum Dominus) consecrationem episcopalem ibidem accepit, vt esset & agnosceretur ab omnibus sacerdos summus Ciuitatis sanctæ. Ita tradit Anacletus pontifex epist. ad Episcopos Italiæ. Idem refert Eusebius ex Clemente Alexandrino hist. lib. 2. cap. 10. vbi dicit Petrum & Iacobum & Ioannem, cum essent summum à Domino dignitatis gradum adepti, non de gloria & honore contẽdisse inter se, sed vno consensu Iacobum iustum Hierosolymorum episcopum designasse. Inde ergo emanauit forma illa à S. Petro tradita, vt non minus quam tribus episcopis electus antistes consecraretur, quæ etiam modo stabilis est in ecclesia.

Sap. 18 Vestitus podere quia episcop' est

1. tom concil.

Orat. de S. Iacobo.

Quia porro Hierosolymis Iacobus constitutus fuit episcopus, ideo Hesychius vocat eũ *Nouæ Ierusalem summum Ducẽ, Sacerdotum Principem, Apostolorũ verticem, in lampadibus resplendentem, inter astra maximè illustrem*. Et hoc ipsum est, quod nos eum repræsentamus, *vestitum podere in medio Candelabrorum aureorum*. Vnde notabile est quod aduertunt sacri Doctores, & colligũt ex S. synodo de consecr. d. 1. cap. *Iacobus*, quod ipse primus solemniter Missæ sacrificium celebrarit, ac postmodum eius celebrandi formam & ritum præscripserit. Nam adhuc modo extat Missa S. Iacobi, quam ipsius esse Doctorum Catholicorum communis tenet consensus. De hac re sic loquitur quidam auctor pius & eruditus: *S. Iacobus Minor primus à Christi ascensione congregatis Apostolis celebrauit; & licet Petrus foret Princeps Apostolorum, voluit ille munere Iacobum decoratum, quod Hierosolymorum Antistes, & ei Prouincia delegatus foret, in qua prima Ecclesia erecta fuisset. Fertur in Cœnaculo celebrasse, in quo Christus cum discipulis cœnauit, & sacramentum ac sacrificium instituit, in quod etiam Spiritus Sanctus descendit. In qua Missa omnes Discipulis & Apostoli dicuntur accepisse Communionem, & B. Virgo primùm in sacramento Filium suum immortalem, quem in visceribus carne mortali vestierat. Idem Apostolus propriam formam & officium Missæ celebrandæ instituit, eique hoc nomen indidit.* Ita ille.

S. Iac. primus missam solẽnem celebrauit. ant. Molina lib. de Sacerdotio. p. 255. Officiũ missæ instituit.

Gal. 2

Certè inter Apostolos maximæ fuisse auctoritatis Iacobum fratrem Domini, satis colligitur ex Apostolo Paulo dicente: *Cum cognouissent gratiam quæ data est mihi, Iacobus, & Cephas, & Ioannes, qui videbantur esse columnæ, dextras dederunt mihi & Barnabæ societatis.* Vbi Iacobum vocat Columnam Ecclesiæ, & primo loco nominat honoris gratia, tamquam loci Antistitem, à quo in socie-

tatem fuit cooptatus Paulus. Propterea etiam in Concilio primo Hierosolymitano primus post Petrum sententiam dixit S. Iacobus, & quasi ex cathedra sua pronunciauit Christianos non obligari lege & legalibus Mosaïcis. Tradit quoque Eusebius lib. 7. hist. c. 14. Insignia potestatis eius ad posteros esse delapsa. Scribit enim ad tempus vsque suum seruatam esse Cathedram ipsius Episcopalem, *quam per magni*, inquit ipse, *æstimant, qui illic ordine successerunt.* Act. 14.
Addit S. Epiphanius Iacobum gestare solitum laminam auream, in signum scilicet regalis Sacerdotij, quod ipsum asserit S. Hieronymus lib. de scriptorib. Ecclesiastic. Erat tale ornamentũ Sacerdotibus antiquis concessum, sed in perfectius Christianę legis sacerdotium est translatum, ita vt ex institutione apostolorum sit, quod Episcopi tanquam regali sacerdotio fungentes mitra pretiosa in sacris vtantur, vt patet ex S. Gregor. Nazianzeno apol. 3. & ex traditione ecclesię. Sic & pretiosis vtuntur vestibus.

An non ergo merito repræsentamus Iacobum primum Ierosolymis antistitẽ consecratum tanquam adornatum veste podêris? Sed cur inter candelabra aurea? Quid designant septem candelabra aurea, nisi septem Ecclesiæ fulgida Sacramenta, inter quę continuò agere debet mente & corde, qui sacerdos est & episcopus constitutus? Cura nempe & functio sacerdotalis & pontificalis semper respicit diuina sacramenta, hęc fouere, tueri, administrare, accendere debet tanquam candelabra fulgidissima oleo gratiæ referta, ex quibus lux omnis deriuatur. Sed specialiter S. Iacocobus inter hæc Candelabra, siue inter sacramenta ecclesię à nobis repræsentatur, quia illorum præcipua contra hæreticos promulgauit, illustrauit, stabiliuit, & inconcussa reddidit. Cur inter Candelabra aurea.

An non promulgauit sacramentum Confessionis, dum ait: *Confitemini alterutrum peccata vestra*? Hoc est, non solum Deo confitemini, vt hęretici dicunt, sed etiam homines hominibus vobis similibus, quibus Deus curam de mandauit ea absoluendi, sacerdotibus scilicet, quibus dictum est: *Quorum remiseritis peccata, remittentur eis.* iacob. 5. ioan. 20.

An non promulgauit extremæ vnctionis sacramentum, ita apertè, vt ex eius verbis conuincantur hæretici, confirmenturque fideles? *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesię, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei.* Quid clarius dici poterat pro hoc sacramento infirmorum? iacob. 5

An non illustrauit sacramentum & sacrificium Eucharisticum, quandoquidem in publico & solemni consessu illud celebrarit & administrarit, sanctisque cæremonijs adornauit? Certè eius Liturgiam secuti sunt S. Basilius, sanctus Chrysostomus, & ecclesiæ Græcæ illam tradiderunt.

An non bonorum operum coniunctionem cum fide & sacramentis necessariã clarissimè denunciauit, contra fidem specialem, sed errantem, hęreticorum nostrorum, qui omnia soli adscribunt fidei? *Quid prodest fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat. Nunquid poterit fides saluare eum?* Propter hęc igitur omnia rectè a S. Paulo *Columna* vocatur, rectè quoque à nobis describitur inter aurea candelabra, quandoquidem fidem stabiliuerit, & fidei sacramenta illustrarit sua pietate & doctrina. Gal. 2

3. Pars. quomodo zona aurea præcinctus ad mamillas. Tertio dicimus eum *præcinctum ad mamillas zona aurea.* Mamillæ vbertatem significant & suauitatem doctrinæ: Zona aurea symbolum est castitatis & continentiæ. Apostolis rectè attribuuntur vbera & mamillæ, quia per simplicē, sed vberem suam doctrinam initio lactarunt fideles, fuerūtque non solū Patres, sed etiam quodammodo Matres & Nutritij. Propterea de primitiuis fidelibus dicebat Propheta: *Ad vbera portabimini, & super genua adblandientur vobis.* Isai. 66 Rudimenta Christianæ fidei & pietatis lac quoddam erat, quod eliciebatur de corde & ore Apostolorum, quasi de sacris mamillis, vt nutrirentur hi qui nondum erant capaces sublimioris doctrinæ. Propterea dicebat S. Petrus admonēs tenellos suos filios ad fidē recens conuersos: *Quasi modo geniti infantes sine dolo lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem; si tamen gustasti, quoniam suauis est Dominus.* 1 Pet. 2. De hoc etiam lacte, & his vberibus loquebatur Apostolus: *Rursus indigetis, vt doceamini elementa exordij sermonum Dei, & facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo.* Heb. 5 Plenus erat ipse hoc lacte, vnde cum gladius martyrij ceruicem eius detruncaret, non sanguinem dedit, sed lac fudit, in symbolum doctrinæ cœlestis in ipso tanquam Nutritio filiorum Dei perabundantis.

Vbera symbolum doctrinæ & sapientiæ. Sic igitur etiam mamillas & vbera specialiter S. Iacobo attribuimus, in symbolum doctrinæ & sapientiæ cum pietate coniunctę, è quibus tamquam sacris mamillis lac suauissimum in Ecclesiam est refusum. An non epistola eius, quam nobis reliquit tamquam Apostolatus sui monumentum referta est lacte cælesti? An non ibi propinat omnibus lac sincerę veritatis? An non proponit omnibus tribulationem patientibus lac consolationis? *Omne gaudium existimate fratres, cum in varias tentationes incideritis, scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet, vt sitis perfecti & integri in nullo deficientes.* Iacob. 1 An non omnes auertere conatur à lacte venenato concupiscētiæ & malitię, inuitans ad lac pietatis & gratiæ diuinæ? *Abijcientes omnem immunditiam & abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras.* ibid. An non omnes ad veram instigat sapientiam desursum sugendam, relicta sapientia animali, terrena, diabolica, relicta omni cordis amaritudine? *Quis sapiens & disciplinatus inter vos? ostendat ex bona conuersatione operationem suā in conuersatione sapientię. Quod si zelum animarum habetis, & contentiones sunt in cordibus vestris, non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena animalis, diabolica.* Iacob. 3 Postea ostendit quę sit vera sapientia, ad cuius dulcedinem gustandam & sugendam inuitat, dum subdit: *Quæ autem desursum est sapientia primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suasibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis.* ibid. Attende ergo ex his, quam habuerit vir mitissimus & iustissimus suaues mamillas sapientiæ lacte plenas, cuius copiam in fideles & filios suos spirituales optabat redundare.

Zonam porrò auream ad mamillas habuit perfectæ continentiæ & castitatis. In omni enim ætate castimoniam seruasse tradunt veteres, in cuius etiam symbolum lineis candidis vtebatur. Quapropter à Christo Domino specialiter dilectus fuit ob puritatem & candorē, ob virginitatem & sanctimoniā. Ob eandem ita fuit gratus omnibus, vt speciali priuilegio ei licuerit ingredi in Sancta Sanctorum (vt referunt antiqui Patres) quod alijs prohibitum erat. Continētia & castitas S. Iacobi. Vt autem in perfectione sua luceret hęc castitas, oratione continua & abstinētia eam securā intemeratáque conseruabat: in harū enim societate tuta est, nec periclitari potest:

test, sed eius lux magis ac magis splendet Tantæ verò fuit abstinentiæ, vt vinum & siceram omneque quod inebriare potest, non attingeret, carne etiam non vesceretur, oleo & balneis numquam vteretur, vt solitum erat in Iudæa estiuo tẽpore: in superdelicijs omnibus, quæ sęculare ingenerare possunt lętitiã, prorsus sibi interdicerat, pane & aqua contentus etiam lachrymis ea miscebat. Denique nouacula caput eius numquam attigit, quia & ipsos crines suos Domino consecrarat ab ineunte ætate. Verè ergo Nazaræus fuit, à moribus sæculi segregatus, Deoque specialiter consecratus, vita, castitate, conuersatione & sanctimonia; ideo benedictione multiplici à Domino fuit coronatus, tanquam inter Fratres suos Nazaræus & Sanctus. Abstinentia.

Verè ergo aurea, verè fulgida & speciosa fuit zona, qua præcinctus fuit S. Iacobus, qua Deo & hominibus fuit dilectus. Meritò zona dicitur pectoralis sancta castitas, quæ carnis lasciuiam, libidinis ardorem, concupiscentiæ stimulum comprimit. Meritò zona dicitur, quæ sub iugo spiritus sensus omnes & cogitationes ac diffluentia desideria ordinat & constringit. Aurea verò dicitur ob fulgorem & pretium, quia sicut aurũ inter metalla, ita inter virtutes emicat castimonijs. Hæc est fascia pectoralis, cuius numquam debemus obliuisci. Hæc est fascia fulgida, quæ numquam incautæ conuersationis macula aut impuræ occasionis labecula debet infici. Hæc est sacerdotale ornamentum, quod super veste poderis debet fulgere, vt illam constringat, hoc est, super vita sacerdotali, vt eam secundum rectam disciplinam ordinet & componat. De hac dicebat. S. Cyprianus ser. de Pudicitia: *Honor est corporum, ornamentum morum, sanctitas sexuum, hostis immunditiæ, lorica pudoris, pronuba sanctitatis, repudium turpitudinis abolitio scandalorum, pax virtutum, mater innocentia, dilectionis parens, quæ soli Deo placere quærit.* Hanc ergo docuit omnes S. Iacobus, & maximè Sacerdotes, quia eis necessaria est in omni functione, imò in omni conuersatione. Vnde ipsis videtur dicere S. Iacobus, vestitus podere, & cinctus zona aurea inter cãdelabra septem, idem quod Apostolus: *Fratres quæcumque vera, quæcumque pudica quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate, hæc agite, & Deus pacis ac dilectionis erit vobiscum.* Philip. 4.

QVartò dicimus, *oculos eius vt flammam ignis.* Per id verò designamus duplicem in ipso zelum flammantem, zelum scilicet salutis proximi, & zelum gloriæ Dei. Hi sunt duo oculi, quibus Sacerdos in omnibus functionibus suis debet dirigi, vt placeãt in conspectu altissimi. Zelus porrò ille duplex in S. Iacobo prominuit, & tamquam ignis flammescens alios accendit. IV. PARS Cur oculis S. Iacobi vt flamma ignis.

Inprimis, propter zelum à Domino eo loco Pastor fuit constitutus, vbi Dominus zelo zelatus pro gloria Patris sui & pro salute gregis sanguinem fuderat, & animam posuerat. Ipse ergo vices Christi agens, & locum eius sanguine sacratum tenens, amabat oues Christi, pro quibus continuò sese in sacrificium offerebat. Assiduè enim orans eas in humeris suis gerebat; vnde diximus quod ex continua genuflexione, eius crura Cameli pellem fuerint duritiè imitata. Nẽpe sicut camelis non possunt onera imponi, nisi flectant, ideoque à prima ætate id docentur, & hinc callum genua eorum contrahunt: Ita S. Iacobus Ecclesiæ sibi cõmissũ onus suspiciebat genuflexione; sicque genuflectẽs onerabat se peccatis populi sui, & pœnis pro illis debitis satisfaciebat, austera se macerãs pœnitẽtia, Zel⁹ S. Iaco. duplex. Zel⁹ gloriæ dei & animarum.

3. Pars. quomodo zona aurea præcinctus ad mamillas.

Tertio dicimus eum *præcinctum ad mamillas zona aurea*. Mamillæ vbertatem significant & suauitatem doctrinæ: Zona aurea symbolum est castitatis & continentiæ. Apostolis rectè attribuuntur vbera & mamillæ, quia per simplicē sed vberem suam doctrinam initio lactarunt fideles, fuerūtque non solū Patres, sed etiam quodammodo Matres & Nutritij. Propterea de primitiuis fidelibus dicebat Propheta: *Ad vbera portabimini, & super genua adblandientur vobis.* Rudimenta Christianæ fidei & pietatis lac quoddam erat, quod eliciebatur de corde & ore Apostolorum, quasi de sacris mamillis, vt nutrirentur hi qui nondum erant capaces sublimioris doctrinæ. Propterea dicebat S. Petrus admonēs tenellos suos filios ad fidē recens conuersos: *Quasi modo geniti infantes sine dolo lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem; si tamen gustastis, quoniam suauis est Dominus.* De hoc etiam lacte, & his vberibus loquebatur Apostolus: *Rursus indigetis, vt doceamini elementa exordij sermonum Dei, & facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo.* Plenus erat ipse hoc lacte, vnde cum gladius martyrij ceruicem eius detruncaret, non sanguinem dedit, sed lac fudit, in symbolum doctrinæ cœlestis in ipso tanquam Nutritio filiorum Dei perabundantis.

Isai. 66

1 Pet. 2.

Heb. 5

Vbera symbolum doctrinæ & sapientiæ.

Sic igitur etiam mamillas & vbera specialiter S. Iacobo attribuimus, in symbolum doctrinæ & sapientiæ cum pietate coniunctę, è quibus tamquam sacris mamillis lac suauissimum in Ecclesiam est refusum. An non epistola eius, quam nobis reliquit tamquam Apostolatus sui monumentum referta est lacte cælesti? An non ibi propinat omnibus lac sincerę veritatis? An non proponit omnibus tribulationem patientibus lac consolationis? *Omne gaudium existimate fratres, cum in varias tentationes incideritis, scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet, vt sitis perfecti & integri in nullo deficientes.* An non omnes auertere conatur à lacte venenato concupiscētiæ & malitię, inuitans ad lac pietatis & gratiæ diuinæ? *Abijcientes omnem immunditiam & abūdantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras.* An non omnes ad veram instigat sapientiam desursum sugendam, relicta sapientia animali, terrena, diabolica, relicta omni cordis amaritudine? *Quis sapiens & disciplinatus inter vos? ostendat ex bona conuersatione operationem suā in conuersatione sapientię. Quod si zelum animarum habetis, & contentiones sunt in cordibus vestris, non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena animalis, diabolica.* Postea ostendit quę sit vera sapientia, ad cuius dulcedinem gustandam & sugendam inuitat, dum subdit: *Quæ autem desursum est sapientia primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suasibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis.* Attende ergo ex his, quam habuerit vir mitissimus & iustissimus suaues mamillas sapientiæ lacte plenas, cuius copiam in fideles & filios suos spirituales optabat redundare.

Iacob. 1

ibid.

iacob. 3

ibid.

Continētia & castitas S. Iacobi.

Zonam porrò auream ad mamillas habuit perfectæ continentiæ & castitatis. In omni enim ætate castimoniam seruasse tradunt veteres, in cuius etiam symbolum lineis candidis vtebatur. Quapropter à Christo Domino specialiter dilectus fuit ob puritatem & candorē, ob virginitatem & sanctimoniā. Ob eandem ita fuit gratus omnibus, vt speciali priuilegio ei licuerit ingredi in Sancta Sanctorum (vt referunt antiqui Patres) quod alijs prohibitum erat. Vt autem in perfectione sua luceret hęc castitas, oratione continua & abstinētia eam securā intemerataque conseruabat: in harū enim societate tuta est, nec periclitari potest:

test, sed eius lux magis ac magis splendet Tantæ verò fuit abstinentiæ, vt vinum & siceram omneque quod inebriare potest, non attingeret, carne etiam non vesceretur, oleo & balneis numquam vteretur, vt solitum erat in Iudæa estiuo tẽpore: in superdelicijs omnibus, quæ sęculare ingenerare possunt lętitiã, prorsus sibi interdixerat, pane & aqua contentus etiam lachrymis ea miscebat. Denique nouacula caput eius numquam attigit, quia & ipsos crines suos Domino consecrarat ab ineunte ætate. Verè ergo Nazaræus fuit, à moribus sæculi segregatus, Deoque specialiter consecratus, vita, castitate, conuersatione & sanctimonia; ideo benedictione multiplici à Domino fuit coronatus, tanquam inter Fratres suos Nazaræus & Sanctus. Absti-nentia.

Verè ergo aurea, verè fulgida & speciosa fuit zona, qua præcinctus fuit S. Iacobus, qua Deo & hominibus fuit dilectus. Meritò zona dicitur pectoralis sancta castitas, quæ carnis lasciuiam, libidinis ardorem, concupiscentiæ stimulum comprimit. Meritò zona dicitur, quæ sub iugo spiritus sensus omnes & cogitationes ac diffluentia desideria ordinat & constringit. Aurea verò dicitur ob fulgorem & pretium, quia sicut aurũ inter metalla, ita inter virtutes emicat castimonijs. Hæc est fascia pectoralis, cuius numquam debemus obliuisci. Hæc est fascia fulgida, quæ numquam incautæ conuersationis macula aut impuræ occasionis labecula debet infici. Hæc est sacerdotale ornamentum, quod super veste poderis debet fulgere, vt illam constringat, hoc est, super vita sacerdotali, vt eam secundum rectam disciplinam ordinet & componat. De hac dicebat. S. Cyprianus ser. de Pudicitia: *Honor est corporum, ornamentum morum, sanctitas sexuum, hostis immunditiæ, lorica pudoris, pronuba sanctitatis, repudium turpitudinis ablatio scandalorum, pax virtutum, mater innocentia, dilectionis parens, quæ soli Deo placere quærit.* Hanc ergo docuit omnes S. Iacobus, & maximè Sacerdotes, quia eis necessaria est in omni functione, imò in omni conuersatione. Vnde ipsis videtur dicere S. Iacobus, vestitus podere, & cinctus zona aurea inter cãdelabra septem, idem quod Apostolus: *Fratres quæcumque vera, quæcumque pudica quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate, hæc agite, & Deus pacis ac dilectionis erit vobiscum.* Philip 4.

QVartò dicimus, *oculos eius vt flammam ignis.* Per id verò designamus duplicem in ipso zelum flammantem, zelum scilicet salutis proximi, & zelum gloriæ Dei. Hi sunt duo oculi, quibus Sacerdos in omnibus functionibus suis debet dirigi, vt placeãt in conspectu altissimi. Zelus porrò ille duplex in S. Iacobo promicuit, & tamquam ignis flammescens alios accendit. IV. PARS Cur oculis S. Iacobi vt flamma ignis.

Inprimis, propter zelum à Domino eo loco Pastor fuit constitutus, vbi Dominus zelo zelatus pro gloria Patris sui & pro salute gregis sanguinem fuderat, & animam posuerat. Ipse ergo vices Christi agens, & locum eius sanguine sacratum tenens, amabat oues Christi, pro quibus continuò sese in sacrificium offerebat. Assiduè enim orans eas in humeris suis gerebat; vnde diximus quod ex continua genuflexione, eius crura Cameli pellem fuerint duritiè imitata. Nẽpe sicut camelis non possunt onera imponi, nisi flectant, ideoque à prima ætate id docentur, & hinc callum genua eorum contrahunt: Ita S. Iacobus Ecclesiæ sibi cõmissũ onus suspiciebat genuflexione; sicque genuflectẽs onerabat se peccatis populi sui, & pœnis pro illis debitis satisfaciebat, austera se macerãs pœnitẽtia. Zel⁹ S. Iaco. duplex. Zel⁹ gloriæ dei & animarum.

3. Pars. quomodo zona aurea præcinctus ad mamillas.

Tertio dicimus eum *præcinctum ad mamillas zona aurea* Mamillæ vbertatem significant & suauitatem doctrinæ: Zona aurea symbolum est castitatis & continentiæ. Apostolis rectè attribuuntur vbera & mamillæ, quia per simplicē. sed vberem suam doctrinam initio lactarunt fideles, fuerūtque non solū Patres, sed etiam quodammodo Matres & Nutritij. Propterea de primitiuis fidelibus dicebat Propheta: *Ad vbera portabimini, & super genua adblandientur vobis.* Rudimenta Christianæ fidei & pietatis lac quoddam erat, quod eliciebatur de corde & ore Apostolorum, quasi de sacris mamillis, vt nutrirentur hi qui nondum erant capaces sublimioris doctrinæ. Propterea dicebat S. Petrus admonēs tenellos suos filios ad fidē recens conuersos: *Quasi modo geniti infantes sine dolo lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem; si tamen gustasti, quoniam suauis est Dominus.* De hoc etiam lacte, & his vberibus loquebatur Apostolus: *Rursus indigetis, vt doceamini elementa exordij sermonum Dei, & facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo.* Plenus erat ipse hoc lacte, vnde cum gladius martyrij ceruicem eius detruncaret, non sanguinem dedit, sed lac fudit, in symbolum doctrinæ cœlestis in ipso tanquam Nutritio filiorum Dei perabundantis.

Isai. 66

1 Pet. 2.

Heb. 5

Vbera symbolum doctrinæ & sapientiæ.

Sic igitur etiam mamillas & vbera specialiter S. Iacobo attribuimus, in symbolum doctrinæ & sapientiæ cum pietate coniunctę, è quibus tamquam sacris mamillis lac suauissimum in Ecclesiam est refusum. An non epistola eius, quam nobis reliquit tamquam Apostolatus sui momumentum referta est lacte cælesti? An non ibi propinat omnibus lac sincerę veritatis? An non proponit omnibus tribulationem patientibus lac consolationis? *Omne gaudium existimate fratres, cum in varias tentationes incideritis, scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet, vt sitis perfecti & integri in nullo deficientes.* An non omnes auertere conatur à lacte venenato concupiscētiæ & malitię, inuitans ad lac pietatis & gratiæ diuinæ? *Abijcientes omnem immunditiam & abūdantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras.* An non omnes ad veram instigat sapientiam desursum sugendam, relicta sapientia animali, terrena, diabolica, relicta omni cordis amaritudine? *Quis sapiens & disciplinatus inter vos? ostendat ex bona conuersatione operationem suā in conuersatione sapientię. Quod si zelum animarum habetis, & contentiones sunt in cordibus vestris, non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena animalis, diabolica.* Postea ostendit quę sit vera sapientia, ad cuius dulcedinem gustandam & sugendam inuitat, dum subdit: *Quæ autem desursum est sapientia primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suasibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis.* Attende ergo ex his, quam habuerit vir mitissimus & iustissimus suaues mamillas sapientiæ lacte plenas, cuius copiam in fideles & filios suos spirituales optabat redundare.

Iacob. 1

ibid.

iacob. 3

ibid.

Zonam porrò auream ad mamillas habuit perfectæ continentiæ & castitatis. In omni enim ætate castimoniam seruasse tradunt veteres, in cuius etiam symbolum lineis candidis vtebatur. Quapropter à Christo Domino specialiter dilectus fuit ob puritatem & candorē, ob virginitatem & sanctimoniā. Ob eandem ita fuit gratus omnibus, vt speciali priuilegio ei licuerit ingredi in Sancta Sanctorum (vt referunt antiqui Patres) quod alijs prohibitum erat. Vt autem in perfectione sua luceret hęc castitas, oratione continua & abstinētia eam securā intemerataque conseruabat: in harū enim societate tuta est, nec periclitari potest:

Continētia & castitas S. Iacobi.

test, sed eius lux magis ac magis splendet Tantæ verò fuit abstinentiæ, vt vinum & siceram omneque quod inebriare potest, non attingeret, carne etiam non vesceretur, oleo & balneis numquam vteretur, vt solitum erat in Iudæa estiuo tẽpore: in superdelicijs omnibus, quæ sęcularẽ ingenerare possunt lętitiã, prorsus sibi interdixerat, pane & aqua contentus etiam lachrymis ea miscebat. Denique nouacula caput eius numquam attigit, quia & ipsos crines suos Domino consecrarat ab ineunte ætate. Verè ergo Nazaræus fuit, à moribus sæculi segregatus, Deoque specialiter consecratus, vita, castitate, conuersatione & sanctimonia; ideo benedictione multiplici à Domino fuit coronatus, tanquam inter Fratres suos Nazaræus & Sanctus. Absti-nentia.

Verè ergo aurea, verè fulgida & speciosa fuit zona, qua præcinctus fuit S. Iacobus, qua Deo & hominibus fuit dilectus. Meritò zona dicitur pectoralis sancta castitas, quæ carnis lasciuiam, libidinis ardorem, concupiscentiæ stimulum comprimit. Meritò zona dicitur, quæ sub iugo spiritus sensus omnes & cogitationes ac diffluentia desideria ordinat & constringit. Aurea verò dicitur ob fulgorem & pretium, quia sicut aurũ inter metalla, ita inter virtutes emicat castimonijs. Hæc est fascia pectoralis, cuius numquam debemus obliuisci. Hæc est fascia fulgida, quæ numquam incautæ conuersationis macula aut impuræ occasionis labecula debet infici. Hæc est sacerdotale ornamentum, quod super veste poderis debet fulgere, vt illam constringat, hoc est, super vita sacerdotali, vt eam secundum rectam disciplinam ordinet & componat. De hac dicebat. S. Cyprianus ser. de Pudicitia: *Honor est corporum, ornamentum morum, sanctitas sexuum, hostis immunditiæ, lorica pudoris, pronuba sanctitatis, repudium turpitudinis ablitio scandalorum, pax virtutum, mater innocentia, dilectionis parens, quæ soli Deo placere quærit.* Hanc ergo docuit omnes S. Iacobus, & maximè Sacerdotes, quia eis necessaria est in omni functione, imò in omni conuersatione. Vnde ipsis videtur dicere S. Iacobus, vestitus podere, & cinctus zona aurea inter cãdelabra septem, idem quod Apostolus: *Fratres quæcumque vera, quæcumque pudica quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate, hæc agite, & Deus pacis ac dilectionis erit vobiscum.* Philip 4.

QVartò dicimus, *oculos eius vt flammam ignis.* Per id verò designamus duplicem in ipso zelum flammantem, zelum scilicet salutis proximi, & zelum gloriæ Dei. Hi sunt duo oculi, quibus Sacerdos in omnibus functionibus suis debet dirigi, vt placeat in conspectu altissimi. Zelus porrò ille duplex in S. Iacobo promicuit, & tamquam ignis flammescens alios accendit. IV. Pars. Cur oculis S. Iacobi vt flamma ignis.

Inprimis, propter zelum à Domino eo loco Pastor fuit constitutus, vbi Dominus zelo zelatus pro gloria Patris sui & pro salute gregis sanguinem fuderat, & animam posuerat. Ipse ergo vices Christi agens, & locum eius sanguine sacratum tenens, amabat oues Christi, pro quibus continuò sese in sacrificium offerebat. Assiduè enim orans eas in humeris suis gerebat; vnde diximus quod ex continua genuflexione, eius crura Cameli pellem fuerint duritiè imitata. Nẽpe sicut camelis non possunt onera imponi, nisi flectant, ideoque à prima ætate id docentur, & hinc callum genua eorum contrahunt: Ita S. Iacobus Ecclesiæ sibi cõmissũ on' suspiciebat genuflexione; sicque genuflectẽs onerabat se peccatis populi sui, & pœnis pro illis debitis satisfaciebat, austera se macerãs pœnitẽtia. Zel' S. Iaco. duplex. Zel' gloriæ dei & animarum.

3. Pars. quomodo zona aurea præcinctus ad mamillas.

Tertio dicimus eum *præcinctum ad mamillas zona aurea*. Mamillæ vbertatem significant & suauitatem doctrinæ: Zona aurea symbolum est castitatis & continentiæ. Apostolis rectè attribuuntur vbera & mamillæ, quia per simplicē sed vberem suam doctrinam initio lactarunt fideles, fuerūtque non solū Patres, sed etiam quodammodo Matres & Nutritij. Propterea de primitiuis fidelibus dicebat Propheta: *Ad vbera portabimini, & super genua adblandientur vobis.* (Isai. 66) Rudimenta Christianæ fidei & pietatis lac quoddam erat, quod eliciebatur de corde & ore Apostolorum, quasi de sacris mamillis, vt nutrirentur hi qui nondum erant capaces sublimioris doctrinæ. Propterea dicebat S. Petrus admonēs tenellos suos filios ad fidē recens conuersos: *Quasi modo geniti infantes sine dolo lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem; si tamen gustastis, quoniam suauis est Dominus.* (1 Pet. 2.) De hoc etiam lacte, & his vberibus loquebatur Apostolus: *Rursus indigetis, vt doceamini elementa exordij sermonum Dei, & facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo.* (Heb. 5) Plenus erat ipse hoc lacte, vnde cum gladius martyrij ceruicem eius detruncaret, non sanguinem dedit, sed lac fudit, in symbolum doctrinæ cœlestis in ipso tanquam Nutritio filiorum Dei perabundantis.

Vbera symbolum doctrinæ & sapientiæ.

Sic igitur etiam mamillas & vbera specialiter S. Iacobo attribuimus, in symbolum doctrinæ & sapientiæ cum pietate coniunctę, è quibus tamquam sacris mamillis lac suauissimum in Ecclesiam est refusum. An non epistola eius, quam nobis reliquit tamquam Apostolatus sui momumentum referta est lacte cælesti? An non ibi propinat omnibus lac sincerę veritatis? An non proponit omnibus tribulationem patientibus lac consolationis? *Omne gaudium existimate fratres, cum in varias tentationes incideritis, scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet, vt sitis perfecti & integri in nullo deficientes.* (Iacob. 1) An non omnes auertere conatur à lacte venenato concupiscētiæ & malitię, inuitans ad lac pietatis & gratiæ diuinæ? *Abijcientes omnem immunditiam & abūdantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras.* (ibid.) An non omnes ad veram instigat sapientiam desursum sugendam, relicta sapientia animali, terrena, diabolica, relicta omni cordis amaritudine? *Quis sapiens & disciplinatus inter vos? ostendat ex bona conuersatione operationem suā in conuersatione sapientię. Quod si zelum animarum habetis, & contentiones sunt in cordibus vestris, non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena animalis, diabolica.* (Iacob. 3) Postea ostendit quę sit vera sapientia, ad cuius dulcedinem gustandam & sugendam inuitat, dum subdit: *Quæ autem desursum est sapientia primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suasibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis.* (ibid.) Attende ergo ex his, quam habuerit vir mitissimus & iustissimus suaues mamillas sapientiæ lacte plenas, cuius copiam in fideles & filios suos spirituales optabat redundare.

Continētia & castitas S. Iacobi.

Zonam porrò auream ad mamillas habuit perfectæ continentiæ & castitatis. In omni enim ætate castimoniam seruasse tradunt veteres, in cuius etiam symbolum lineis candidis vtebatur. Quapropter à Christo Domino specialiter dilectus fuit ob puritatem & candorē, ob virginitatem & sanctimoniā. Ob eandem ita fuit gratus omnibus, vt speciali priuilegio ei licuerit ingredi in Sancta Sanctorum (vt referunt antiqui Patres) quod alijs prohibitum erat. Vt autem in perfectione sua luceret hęc castitas, oratione continua & abstinētia eam securā intemeratāque conseruabat: in harū enim societate tuta est, nec periclitari potest:

test, sed eius lux magis ac magis splendet Tantæ verò fuit abstinentiæ, vt vinum & siceram omneque quod inebriare potest, non attingeret, carne etiam non vesceretur, oleo & balneis numquam vteretur, vt solitum erat in Iudæa estiuo tẽpore: in superdelicijs omnibus, quæ sęculare ingenerare possunt lętitiã, prorsus sibi interdixerat, pane & aqua contentus etiam lachrymis ea miscebat. Denique nouacula caput eius numquam attigit, quia & ipsos crines suos Domino consecrarat ab ineunte ætate. Verè ergo Nazaræus fuit, à moribus sæculi segregatus, Deoque specialiter consecratus, vita, castitate, conuersatione & sanctimonia; ideo benedictione multiplici à Domino fuit coronatus, tanquam inter Fratres suos Nazaræus & Sanctus. Abstinentia.

Verè ergo aurea, verè fulgida & speciosa fuit zona, qua præcinctus fuit S. Iacobus, qua Deo & hominibus fuit dilectus. Meritò zona dicitur pectoralis sancta castitas, quæ carnis lasciuiam, libidinis ardorem, concupiscentiæ stimulum comprimit. Meritò zona dicitur, quæ sub iugo spiritus sensus omnes & cogitationes ac diffluentia desideria ordinat & constringit. Aurea verò dicitur ob fulgorem & pretium, quia sicut aurũ inter metalla, ita inter virtutes emicat castimonijs. Hæc est fascia pectoralis, cuius numquam debemus obliuisci. Hæc est fascia fulgida, quæ numquam incautæ conuersationis macula aut impuræ occasionis labecula debet infici. Hæc est sacerdotale ornamentum, quod super veste poderis debet fulgere, vt illam constringat, hoc est, super vita sacerdotali, vt eam secundum rectam disciplinam ordinet & componat. De hac dicebat. S. Cyprianus ser. de Pudicitia: *Honor est corporum, ornamentum morum, sanctitas sexuum, bostis immunditiæ, custodia pudoris, pronuba sanctitatis, repudium turpitudinis abolitio scandalorum, pax virtutum, mater innocentia, dilectionis parens, quæ soli Deo placere quærit.* Hanc ergo docuit omnes S. Iacobus, & maximè Sacerdotes, quia eis necessaria est in omni functione, imò in omni conuersatione. Vnde ipsis videtur dicere S. Iacobus, vestitus podere, & cinctus zona aurea inter cãdelabra septem, idem quod Apostolus: *Fratres quæcumque vera, quæcumque pudica quæcumque sancta, quęcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate, hæc agite, & Deus pacis ac dilectionis erit vobiscum.* Philip 4.

QVartò dicimus, *oculos eius vt flammam ignis.* Per id verò designamus duplicem in ipso zelum flammantem, zelum scilicet salutis proximi, & zelum gloriæ Dei. Hi sunt duo oculi, quibus Sacerdos in omnibus functionibus suis debet dirigi, vt placeãt in conspectu altissimi. Zelus porrò ille duplex in S. Iacobo pronicuit, & tamquam ignis flammescens alios accendit. IV. Pars Cur oculis S. Iacobi vt flamma ignis.

Inprimis, propter zelum à Domino eo loco Pastor fuit constitutus, vbi Dominus zelo zelatus pro gloria Patris sui & pro salute gregis sanguinem fuderat, & animam posuerat. Ipse ergo vices Christi agens, & locum eius sanguine sacratum tenens, amabat oues Christi, pro quibus continuò sese in sacrificium offerebat. Assiduè enim orans eas in humeris suis gerebat; vnde diximus quod ex continua genuflexione, eius crura Cameli pellem fuerint duritiè imitata. Nẽpe sicut camelis non possunt onera imponi, nisi flectant, ideoque à prima ætate id docentur, & hinc callum genuũ eorum contrahunt: Ita S. Iacobus Ecclesiæ sibi cõmissũ onꝰ suspiciebat genuflexione; sicque genuflectẽs onerabat se peccatis populi sui, & pœnis pro illis debitis satisfaciebat, austera se macerãs pœnitẽtia. Zelꝰ S. Iaco. duplex. Zelꝰ gloriæ dei & animarum.

hominis; & facies eius lucet sicut Sol; lucet enim facies corporis, lucet & species mentis, quaqua parte eum inspexeris.

2. PARS. Cur in medio candelabr. vestitus podere.

SEcundo dicimus eum *in medio candelabrorũ aureorũ vestitum podere*. Per id significamus eius dignitatem & auctoritatem Episcopalem, eamque primariã & eminentem. Vestis enim poderis vestis est Pontificalis, sic dicta quod ad pedes vsque sese protenderet. Erat autem duplex, vna linea, altera hyacinthina. Linea vtebantur semper in sacris sacerdotes; hyacinthina propria erat pontifici, & ab ea dependebant mala punica & tintinnabula. De hac dicitur: *In veste poderis totus erat orbis terrarum.* Et per id significabatur, Pontificem podere indutum mediatorem esse cœli & terræ, Deique & hominum, ipsumque pro toto orbe intercedere. Itaque S. Iacobum rectè podere vestitum describimus, tum quia lineis vti vestibus semper solitus fuit, tum quia Hierosolymis episcopus & pontifex constitutus fuit, & à S. Petro & Ioanne ac Iacobo (qui Maior vocatur, quia prius ad Apostolatum vocauit eum Dominus) consecrationem episcopalem ibidem accepit, vt esset & agnosceretur ab omnibus sacerdos summus Ciuitatis sanctæ. Ita tradit Anacletus pontifex epist. ad Episcopos Italiæ. Idem refert Eusebius ex Clemente Alexandrino hist. lib. 2. cap. 10. vbi dicit Petrum & Iacobum & Ioannem, cum essent summum à Domino dignitatis gradum adepti, non de gloria & honore contẽdisse inter se, sed vno consensu Iacobum iustum Hierosolymorum episcopum designasse. Inde ergo emanauit forma illa à S. Petro tradita, vt non minus quam tribus episcopis electus antistes consecraretur, quæ etiam modo stabilis est in ecclesia.

(Margin: Sap. 18 — Vestitus podere quia episcop' est — 1. tom concil.)

Orat. de S. Iacobo.

Quia porro Hierosolymis Iacobus constitutus fuit episcopus, ideo Hesychius vocat eũ *Noua Ierusalem summum Ducẽ, Sacerdotum Principem, Apostolorũ verticem, in lampadibus resplendentem, inter astra maximè illustrem*. Et hoc ipsum est, quod nos eum repræsentamus, *vestitum podere in medio Candelabrorum aureorum*. Vnde notabile est quod aduertunt sacri Doctores, & colligũt ex S. synodo de consecr. d. 1. cap. *Iacobus*, quod ipse primus solemniter Missæ sacrificium celebrarit, ac postmodum eius celebrandi formam & ritum præscripserit. Nam adhuc modo extat Missa S. Iacobi, quam ipsius esse Doctorum Catholicorum communis tenet consensus. De hac re sic loquitur quidam auctor pius & eruditus: *S. Iacobus Minor primus à Christi ascensione congregatis Apostolis celebrauit; & licet Petrus foret Princeps Apostolorum, voluit ille munere Iacobum decoratum, quod Hierosolymorum Antistes, & ei Prouincia delegatus foret, in qua prima Ecclesia erecta fuisset. Fertur in Cœnaculo celebrasse, in quo Christus cum discipulis cœnauit, & sacramentum ac sacrificium instituit, in quod etiam Spiritus Sanctus descendit. In qua Missa omnes Discipulis & Apostolis dicuntur accepisse Communionem, & B. Virgo primùm in sacramento Filium suum immortalem, quem in visceribus carne mortali vestierat. Idem Apostolus propriam formam & officium Missæ celebrandæ instituit, eique hoc nomen indidit.* Ita ille.

(Margin: S. Iac. primus missam solẽnem celebrauit. — Ant. Molina lib. de Sacerdotio. p. 255. — Officiũ missæ instituit.)

Gal. 2

Certè inter Apostolos maximæ fuisse auctoritatis Iacobum fratrem Domini, satis colligitur ex Apostolo Paulo dicente: *Cum cognouissent gratiam quæ data est mihi, Iacobus, & Cephas, & Ioannes, qui videbantur esse columnæ, dextras dederunt mihi & Barnabæ societatis.* Vbi Iacobum vocat Columnam Ecclesiæ, & primo loco nominat honoris gratia, tamquam loci Antistitem, à quo in socie-

tatem fuit cooptatus Paulus. Propterea etiam in Concilio primo Hierosolymitano primus post Petrum sententiam dixit S. Iacobus, & quasi ex cathedra sua pronunciauit Christianos non obligari lege & legalibus Mosaïcis. Tradit quoque Eusebius lib. 7. hist. c. 14. Insignia potestatis eius ad posteros esse delapsa. Scribit enim ad tempus vsque suum seruatam esse Cathedram ipsius Episcopalem, *quam per magni*, inquit ipse, *æstimant, qui illic ordine successerunt.* Act. 14.

Addit S. Epiphanius Iacobum gestare solitum laminam auream, in signum scilicet regalis Sacerdotij, quod ipsum asserit S. Hieronymus lib. de scriptorib. Ecclesiastic. Erat tale ornamentū Sacerdotibus antiquis concessum, sed in perfectius Christianę legis sacerdotium est translatum, ita vt ex institutione apostolorum sit, quod Episcopi tanquam regali sacerdotio fungentes mitra pretiosa in sacris vtantur, vt patet ex S. Gregor. Nazianzeno apol. 3. & ex traditione ecclesię. Sic & pretiosis vtuntur vestibus.

An non ergo merito repræsentamus Iacobum primum Ierosolymis antistitē consecratum tanquam adornatum veste podêris? Sed cur inter candelabra aurea? Quid designant septem candelabra aurea, nisi septem Ecclesiæ fulgida Sacramenta, inter quę continuò agere debet mente & corde, qui sacerdos est & episcopus constitutus? Cura nempe & functio sacerdotalis & pontificalis semper respicit diuina sacramenta, hęc fouere, tueri, administrare, accendere debet tanquam candelabra fulgidissima oleo gratiæ referta, ex quibus lux omnis deriuatur. Sed specialiter S. Iacocobus inter hæc Candelabra, siue inter sacramenta ecclesię à nobis repræsentatur, quia illorum præcipua contra hæreticos promulgauit, illustrauit, stabiliuit, & inconcussa reddidit. Cur inter Candelabra aurea.

An non promulgauit sacramentum Confessionis, dum ait: *Confitemini alterutrum peccata vestra?* Hoc est, non solum Deo confitemini, vt hęretici dicunt, sed etiam homines hominibus vobis similibus, quibus Deus curam demandauit ea absoluendi, sacerdotibus scilicet, quibus dictum est: *Quorum remiseritis peccata, remittentur eis.* iacob. 5. ioan. 20

An non promulgauit extremæ vnctionis sacramentum, ita apertè, vt ex eius verbis conuincantur hæretici, confirmenturque fideles? *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesię, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei.* Quid clarius dici poterat pro hoc sacramento infirmorum? iacob. 5

An non illustrauit sacramentum & sacrificium Eucharisticum, quandoquidem in publico & solemni consessu illud celebrarit & administrarit, sanctisque cæremonijs adornauit? Certè eius Liturgiam secuti sunt S. Basilius, sanctus Chrysostomus, & ecclesiæ Græcæ illam tradiderunt.

An non bonorum operum coniunctionem cum fide & sacramentis necessariā clarissimè denunciauit, contra fidem specialem, sed errantem, hęreticorum nostrorum, qui omnia soli adscribunt fidei? *Quid prodest fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat. Nunquid poterit fides saluare eum?* Propter hęc igitur omnia rectè a S. Paulo *Columna* vocatur, rectè quoque à nobis describitur inter aurea candelabra, quandoquidem fidem stabiliuerit, & fidei sacramenta illustrarit sua pietate & doctrina. Gal. 2

test, sed eius lux magis ac magis splendet Tantæ verò fuit abstinentiæ, vt vinum & siceram omneque quod inebriare potest, non attingeret, carne etiam non vesceretur, oleo & balneis numquam vteretur, vt solitum erat in Iudæa estiuo tẽpore: in superdelicijs omnibus, quæ sęcularẽ ingenerare possunt lętitiã, prorsus sibi interdicerat, pane & aqua contentus etiam lachrymis ea miscebat. Denique nouacula caput eius numquam attigit, quia & ipsos crines suos Domino consecrarat ab ineunte ætate. Verè ergo Nazaræus fuit, à moribus sæculi segregatus, Deoque specialiter consecratus, vita, castitate, conuersatione & sanctimonia; ideo benedictione multiplici à Domino fuit coronatus, tanquam inter Fratres suos Nazaræus & Sanctus. Abstinentia.

Verè ergo aurea, verè fulgida & speciosa fuit zona, qua præcinctus fuit S. Iacobus, qua Deo & hominibus fuit dilectus. Meritò zona dicitur pectoralis sancta castitas, quæ carnis lasciuiam, libidinis ardorem, concupiscentiæ stimulum comprimit. Meritò zona dicitur, quæ sub iugo spiritus sensus omnes & cogitationes ac diffluentia desideria ordinat & constringit. Aurea verò dicitur ob fulgorem & pretium, quia sicut aurũ inter metalla, ita inter virtutes emicat castimonijs. Hæc est fascia pectoralis, cuius numquam debemus obliuisci. Hæc est fascia fulgida, quæ numquam incautæ conuersationis macula aut impuræ occasionis labecula debet infici. Hæc est sacerdotale ornamentum, quod super veste poderis debet fulgere, vt illam constringat, hoc est, super vita sacerdotali, vt eam secundum rectam disciplinam ordinet & componat. De hac dicebat. S. Cyprianus ser. de Pudicitia: *Honor est corp rum, ornamentum morum, sanctitas sexuum, bostis immunditiæ, lorica pudoris, pronuba sanctitatis, repudium turpitudinis ablitio scandalorum, pax virtutum, mater innocentia, dilectionis parens, quæ soli Deo placere quærit.* Hanc ergo docuit omnes S. Iacobus, & maximè Sacerdotes, quia eis necessaria est in omni functione, imò in omni conuersatione. Vnde ipsis videtur dicere S. Iacobus, vestitus podere, & cinctus zona aurea inter cãdelabra septem, idem quod Apostolus: *Fratres quæcumque vera, quæcumque pudica quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate, hæc agite, & Deus pacis ac dilectionis erit vobiscum.* Philip. 4.

QVartò dicimus, *oculos eius vt flammam ignis.* Per id verò designamus duplicem in ipso zelum flammantem, zelum scilicet salutis proximi, & zelum gloriæ Dei. Hi sunt duo oculi, quibus Sacerdos in omnibus functionibus suis debet dirigi, vt placeãt in conspectu altissimi. Zelus porrò ille duplex in S. Iacobo promicuit, & tamquam ignis flammescens alios accendit. IV. Pars. Cur oculis S. Iacobi vt flamma ignis.

Inprimis, propter zelum à Domino eo loco Pastor fuit constitutus, vbi Dominus zelo zelatus pro gloria Patris sui & pro salute gregis sanguinem fuderat, & animam posuerat. Ipse ergo vices Christi agens, & locum eius sanguine sacratum tenens, amabat oues Christi, pro quibus continuò sese in sacrificium offerebat. Assiduè enim orans eas in humeris suis gerebat; vnde diximus quod ex continua genuflexione, eius crura Cameli pellem fuerint duritiè imitata. Nẽpe sicut camelis non possunt onera imponi, nisi flectant, ideoque à prima ætate id docentur, & hinc callum genua eorum contrahunt: Ita S. Iacobus Ecclesiæ sibi cõmissũ onus suscipiebat genuflexione; sicque genuflectẽs onerabat se peccatis populi sui, & pœnis pro illis debitis satisfaciebat, austera se macerãs pœnitẽtia. Zelus S. Iaco. duplex. Zelus gloriæ dei & animarum.

Sicut Petrum Dominus constituens Ecclesiæ suæ vniuersalis Pastorem tertiò interrogauit de amore, antequam ei diceret: *Pasce agnos meos, Pasce oues meas.* Sic etiam primariæ suæ Ecclesiæ fideles, primique ouilis agnos & oues Iacobo non voluit committi, nisi quia zelo excellebat & amore, zelo gloriç Dei, amore salutis proximi, vt pasceret verbo, exemplo orationis subsidio. Quod quidẽ fecit non pauco tempore, sed per viginti nouem aut triginta annos, putatque S. Epiphanius hæresi 78. eum ad decrepitã vsque ætatẽ pertigisse, fuisseque nonaginta sex annorũ, & hoc etiã in Rom. Breuiario legimus. Quod si verum est, non solũ iam dicemus oculos eius fuisse vt flammam ignis, sed & caput eius & capillos candidos instar lanæ & niuis ob canitiem scilicet, quod ipsum dicit S. Ioannes de capillis illius qui ei apparuit vestitus podere & similis filio hominis. Itaque S. Iacobus ardens zelo successit Christo Domino Hierosolymis, tãquam frater fratri, vt secũdum antiquæ legis figuram illi semen suscitaret ex Sponsa sua, semen inquam spirituale quod ipsius nomen retineret, filios scilicet Christianos Christi nomine insignitos. Voluit Christus, quia paucos filios generaret plures sibi per ardentem zelum Iacobi, qui frater Domini dictus est, sibi generari. Ideo S. Hieronymus in c. 1. Epist ad Galat. dicit, quod eidem Christus filios matris Ecclesiæ commendauit.

Apoc. 1.

Zelus eius in martyrio.

Vlterius eius zelus patuit in publica illa & expressa fidei professione, quæ martyrij eius occasio fuit. Publicè enim congregatis Iudæis in die solemni prædicabat Iesum, & eius fidem, & nonnisi per eum posse obtingere salutem, ipsumque in cœlo esse à dextris virtutis & potẽtiæ Dei, venturũque in nubibus Iudicẽ. Et quidem multi crediderunt eius testimonio, ex principibus etiam viris: ita vt ob eius testimonium Deum laudibus in cœlum ferrent, & inclamarent. *O sanna filio Dauid.* Quam vocem rursus non ferentes Scribç aliqui & Pharisæi, è sublimi loco præcipitẽ eum dederunt, lapidibus quoque appetierunt, vnusque de plebe Fullonis pertica in caput eius impactam ei cerebrum excussit, in quo ictu animam reddidit. Videri potest Eusebius ex Clemente & Egesippo latius id describens l. 2. hist. c. 22.

Deniquè, eius zelus promicuit in oratione, quam postremam fudit imitans Iesum Fratrem & Dominum suum. Etenim vix semi viuus existens, confractis cruribus iacens, manus tendebat ad cœlum, & cordis genua flectens pro salute populi sese persequentis dicebat: ignosce eis Domine, quia nesciunt quid faciunt. Quicquid adhuc in se vigebat, manus, linguam, & cor Deo offerebat, gratiam ardenter postulans peccantibus in se. O verbum magnæ patientiæ, magnç dulcedinis, magni amoris, indicibilis zeli & charitatis. Nõ enim suam sentit iniuriã, non attendit pœnam; sed his à quibus patitur, ipse compatitur; his à quibus vulneratur, ipse medetur, his procurat vitam, à quibus occiditur. Sanguis eius non est sicut sanguis Abel, inclamans vindictam, sed melius loquitur petens misericordiam. Atque piè credimus non irritam fuisse eius vocem & petitionem, solet enim Deus suos etiã pro inimicis orãtes exaudire, maximè in morte: Sic post similem Christi Domini orationem multi reuertebantur percutientes pectora sua. Sic per orationem Stephani similem videre licet S. Pauli conuersionem. Sic Paulo intercedente pro suo tortore, apparuit sanguis suus per modum lactis in eius tunica, & barbari illius animam dulciorem efficiens, fidelem effecit cũ socijs, inquit S. Chrisostomus. Similiter igitur aliquib⁹ accidisse existi-

Zelus morientis.

mamus in nece Iacobi iusti, vt irrita non caderet oratio, ad Deum ardente adeo zelo in extremo spiritu emissa. Oculi ergo eius adhuc in morte flammabãt, & scintillas ignis emittebant, non ad perdendum impios, sed ad accẽdendum ignem pietatis & charitatis in eorum cordibus.

conclusio.

O Domine Iesu, qui dignatus es nos vocare fratres tuos, vt esses primogenitus in multis fratribus, fac vt te valeamus imitari, vel hũc præcipuũ inter fratres tuos S. Iacobum, qui per excellentiam Frater Domini est nominatus. Fac nos tibi illique similes morum & gratiæ similitudine; vt vestiamur sicut & ipse veste iustitiæ perseueranter, vsque ad pedes, vsque ad extremum vitæ; vt semper zonam auream & illibatam geramus castitatis & continentiæ; vt zelum exeramus in omnibus actionibus gloriæ tuæ salutisque nostræ; vt in oratione, patientia, spe, fide, charitate perseueremus, te laudantes, tibi benedicentes, donec nos digneris ex hac vita mortali euocare, & immortalitatis gloria donare, sicque inter fratres tuos æternum connumerare.

DE S. PHILIPPO APOSTOLO.

Appendix.

ECclesia non solum S. Iacobi hodie festiuitatem celebrat, sed etiam S. Philippi, immò eum primo loco nominat, quod vocatione prior fuerit Iacobo, quodque à Christo immediatè vocatus fuerit, cũ ei dixit: *Sequere me*. Quis autem eorum in gloria præcellat, nobis est disputandum, ille solus nouit qui est ponderator spirituum, & gratiæ ac gloriæ ex prædestinatione ęterna distributor, in cuius domo mansiones multæ sunt, vt Euangelium hodiernũ decantat, in cuius cœlo stella à stella differt à claritate secundum mensuram lucis, quam potuit mutuare à Sole. De vtroque igitur possumus dicere quod de Elia & Enoch dicitur: *Hi sunt duæ oliuæ, & duo candelabra in conspectu Domini*; quia scilicet charitatis pinguedine & scientiæ salutaris luce totam Ecclesiam illustrarunt, & adhuc modo illustrant. Siue illud: *Illi sunt duo filij Olei, qui assistunt Dominatori vniuersæ terræ.* Filij sunt Olei, hoc est filij pinguedinis, filij fertiles bonorum operum, qui multum fructum gratiæ protulerunt in conuersione impiorum. Filij iterum olei, quia filij splendoris, luce vitæ & doctrinæ nobis prælucentes. *Illi assistunt Dominatori vniuersæ terræ*, quia tanquam eius legati per orbem terræ fidem & Euangelium propagarunt. *Assistunt Dominatori vniuersæ terræ*, pro cuius gloria sanguinem fuderunt. *Assistunt Dominatori vniuersæ terræ*, tanquam duo Cherubim eius Propitiatorium & Arcam sustentantes. *Assistunt Dominatori vniuersæ terræ*, tamquam duo Leones eius thronum circumstantes. *Assistunt Dominatori vniuersæ terræ*, pro Ecclesia vniuersa orantes

Apoc. 2.
Zach. 4.
3 Reg. 6.

Sed quoniam de S. Iacobo specialiter diximus, de S. Philippi virtutibus pauca delibemus.

Virtutes S. Philip. obedientia.

Primò, cernitur in eo perfecta obedientia. Cùm enim ei occurisset Dominus, & dixisset: *Sequere me*, mox ipse secutus est cum gaudio & plena resignatione. Vocatus ab Oriente, non respexit ad Occidentem; vocatus à magni consilij Angelo, aliena consilia non est præstolatus; disrupit citò omnes compedes, nec tardo gradu secutus est Saluatorẽ. Sed an hoc forsitan fecit ex cordis leuitate?

Ioan. 1.

Absit. Tractus est vi gratiæ, quæ & fortis est & suauis, cor vinciens & mox vincens vt ad Deum veniat. Virtus multa erat in Verbo Verbi, immò vel in facie radius diuinitatis emicans, poterat statim quos volebat, ad se trahere.

Secundò, cernitur in Philippo charitas & zelus alios attrahens & accedens.
Charitas Dum enim ipse vocatus est, ignem concepit, sed illius ignis flammam & carbones in aliorum caput congessit. Inuenit enim Nathanaelem, & quasi dies diei eructans verbum, lumenque ei de suo fundens lumine, attraxit eum ad Iesum, Thesaurumque reperit, gaudet ei prodere, furtumque deputat sine consorte eum possidere. Mox ergo quod didicerat docuit, quod acceperat erogauit. Magni certè nuntij baiulus, fuit qui eum se reperisse testatus est, quem ab origine mundi omnes Sancti magno desiderio prestolati sunt, & tamen videre non potuerunt. Dixit enim Philippus Nathanaëli: *Quem scripsit Moyses & Prophetæ inuenimus Iesum. Et adduxit eum.* Sic Christus tamquam magnes mysticus attraxerat subitò Philippum, illique mox etiam virtutem communicat attrahendi secum alium, sicut & Andreas adduxerat secum Patrum. Sic adimpleuerunt illud: *Qui audit, dicat veni.* An verò hic Nathanael à Philippo adductus, fuerit Bartholomæus, disputant Doctores. Negat Augustinus, qui dicit Dominum ad Apostolatum non elegisse peritos sicut fuit Nathanael, sed rudes & illiteratos, vt confunderet mundum, & per insipientiam vinceret sapientiam; vt vinceret hostes instar Sampsonis per Asini mādibulam, hoc est, per Apostolorū ignorantiā.

Ioan. 1.

Apoc. 22

Tertiò cernitur in S. Philippo familiaritas grandis cum Christo Domino, tum ex eo quod in deserto cùm multitudo esset pascenda, & deficeret panis Philippum quasi Consiliarium intimum interrogat: *Vnde ememus panes?* Tum etiam ex eo quod Gentiles desiderantes videre Iesum ad Philippum accedunt, vt per eū ad Christum accessum inueniant. Tum denique ex eo quod liberè & cum fiducia Christum disserentem de discessu suo ad Patrem, ausus est interrogare, *Domine ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.* Quā quidem interrogatione docuit nos ad Patris visionem adspirare, in qua nostra est felicitas sita. Quasi diceret: Te Domine iam vidimus & agnouimus, te diligimus & confessi sumus, & beatos fatemur oculos nostros qui te videre meruimus; iam nihil superest, nisi vt Patrem ostendas, tunc nobis ad beatitudinem nihil deesse arbitrabimur. *Laudandus ergo est qui visionem Patris cæteris omnibus anteposuit*, inquit S. Cyrillus Alexand. l. 9. in Ioan. c. 36. Quia scil. per hoc etiam docuit nos Patris faciem quærere, & illam cæteris omnibus præponere, quamuis non perfectè adhuc intelligeret, quomodo facies illa non corporeis, sed spiritualibus oculis esset cernenda & quærenda.

Cū Christo familiaritas.

Ioan. 16

Ioan. 14.

Quartò, cernitur in S. Philippo gratia specialis, in illa conformitate mortis cum Christo, quia in Cruce sicut ipse mortuus est: ibique sese obtulit, in perfecti amoris holocaustum, quod & Petro & Andreæ fuerat concessum. Secutus est ergo Dominum perfectissimâ sequelâ, in Cruce immolatus pro eius gloria. Hęc latiùs de S. Philippo differenti facile est amplificare.

Conformis Christo in morte.

IN FESTO INVENT. S. CRVCIS.

Lect. 13. bipartita.

Nos autem gloriari oportet in Cruce Domini nostri Iesu Christi. Gal. 6.

I. Pars. De inuentione S. crucis & subsecutis miraculis.

HElenam nobilissimam & religiosissimam Reginam, imperatricem, quæ Crucem Domini requisiuisse & reperisse instinctu diuino, pernotum est Dignum autem est audire S. Ambrosium oratione in Funus Imp. Theodosij hac de re disserentem. Sic rei gestæ negotium describit eleganti ssimè. Venit Helena, cœpit reuisere loca sancta: infudit ei Spiritus vt lignum crucis requiret. Accessit ad Golgatham, & ait: *Ecce locus pugnæ, vbi est victoria? Quæro vexillum salutis, & non inuenio. Ego in regnis, & crux Domini in puluere; Ego in aulis, & in ruinis Christi trimphus? Ille adhuc latet, & latet palma vitæ æternæ? Quomodo me redemptam arbitror, si redemptio ipsa non cernitur? Video quid egeris Diabole; vt gladius quo peremptus es, obstrueretur. Sed Isaac obstructos ab alienigenis puteos erudera uit, nec latere aquam passus est. Tollatur ergo ruina, vt vita appareat. Promatur gladius quo veri Goliæ caput amputatum est. Aperiatur humus, vt salus fulgeat. Quid egisti Diabole, vt absconderes lignum, nisi vt iterum vincereris? Vicit te Maria, quæ genuit triumphatorem, quæ sine imminutione virginitatis edidit eum qui crucifixus vinceret te, & mortuus subiugaret. Vinceris & hodie, vt mulier tuas insidias deprehendat. Illa quasi sancta Dominum gestauit, ego eius crucem inuestigabo. Illa generatum docuit ego resuscitatum. Illa fecit vt Deus inter homines videretur, ego ad remedium peccatorum, diuinum de ruinis eleuabo vexillum.* Sic loquentem introducit S. Ambrosius pientissimam Reginam, quæ tamquam mulier electa erat, vt cooperaretur ad culpam primæ mulieris reparandam, lignum scilicet vitæ ostendendo in quo redemptio consummata fuerat, & inuitando omnes ad fructum vitæ ex eo carpendum, quandoquidem altera mulier lignum ostenderat alterum, ex quo peccatum & mortis fructum vir caperet. O admirabilis Dei dispositio, vt gratia & vita semper redeat eadem via qua mors & transgressio est ingressa! Si per lignum mors, per lignum vita, si per mulierem mors, per mulierem vita & gratia. Hoc patet quando per Mariam tollitur opprobrium Euę primario, per Helenam quoque secundariò, restituentem lignum vitæ in lucem.

S. Ambr. de morte Theodosij imper.

Prosequitur S. Ambrosius, & de hac Regina sic subiungit: Aperit itaque humum, decutit puluerem, tria patibula confusa reperit, quæ ruina contexerat inimicus absconderat. Sed non potuit obliterari Christi triumphus: Incerta hæret vt mulier, sed certam indaginem Spiritus sanctus inspirat, eo quod duo lanes cum Domino crucifixi fuerint. Quærit ergo medium lignum, sed poterat fieri quod patibula inter se ruina confunderet, casus mutaret & inuerteret. Redijt ad Euangelij lectionem: inuenit quia in medio patibulo titulus prælatus fuerat: *Iesus Nazarenus Rex Iudæorum.* Hinc collecta est series veritatis, titulo crux patuit salutaris. Hoc est, quod petentibus Iudæis Pilatus respondit:

Quod scripsi, scripsi, id est, *Non ea scripsi quę vobis placerent, sed ea quæ ætas futura cognosceret; non vobis scripsi, sed posteritati, propemodum dicens: Habeat Helena quæ legat vnde crucem Domini recognoscat.* Inuenit ergo titulum, Regem adorauit non lignum, quia hic gentilis est error & nouitas impiorum, sed adorauit eum qui pependit in ligno scriptus in titulo. Hæc Ambros.

Addit tandem, quod S. Helena non solum lignum, sed & clauos quibus crucifixus fuerat Dominus, quæsiuit, & inuenit. De vno clauo frænos fieri præcepit, de altero diabema intexuit, vnum ad decorem, alterum ad deuotionem vertit. Misit itaque filio suo Constãtino diadema gemmis insignitum, quas pretiosior redemptionis diuinæ gemmæ connecteret. Misit & frænum. Vtroque vsus est Constantinus, & fidem ad posteros transmisit Reges. Tunc completum dicit idem S. Ambrosius illud Propheticum: *In illo die erit quod super frænum æqui est sanctum Domino.* Vnde rursus subiungit: Principium itaque credentium Imperatorum, sanctum est quod super frænum, ex illo fides, vt persecutio cessaret, deuotio succederet. Sapienter Helena egit, quæ crucem in capite Regum leuauit & locauit, vt crux Christi in regibus adoretur. Non insolentia ista, sed pietas est, cum defertur sacræ redemptioni. Bonus itaque clauus Romani Imperatoris, qui totum regit orbem ac vestit Principum frontem, vt sint prædicatores, qui persecutores esse consueuerũt. Rectè in capite clauus, vt vbi sensus est ibi præsidium. In vertice corona, in manibus habena. Corona de cruce, vt fides luceat: habena quoque de cruce, vt potestas regat, sitque iusta moderatio, non iniusta præceptio, hæc iterum S. Ambrosius.

Zach. 14. Similiter inter pretãtur S. Cyrillus, Greg. Turonẽ & alij.

Rationem quoque moralem postmodum subijcit, quare ex clauo frænum factum sit? Quæro, inquit ipse, quare sanctum super frænum, nisi vt Imperatorum insolentiam refrænaret, qui quasi æqui in libidines adhinnirent, quod liceret illis adulteria impunè committere? Quæ Neronum, quæ Caligularum, cæterorumque probra comperimus, quibus non fuit sanctum super frenũ? Quid ergo aliud egit Helenæ operatio vt fræna dirigeret, nisi vt Imperatoribus omnibus sancto dicere videretur, *Nolite fieri sicut equus & mulus*, sed in fræno & camo maxillas eorum constringeret, qui se non agnoscerent Reges, vt regerent sibi subditos? *Prono enim potestas in vitium ferebatur, & more pecudum vaga sese libidine polluebant. Ignorabant Deum, restruxit eos Crux Domini, & reuocauit à lapsu impietatis. Exuerunt se camo perfidiæ, susceperunt fræna deuotionis & fidei.* Hæc disertè & sanctè Doctor sanctus.

Cur ex clauo frænum sit factũ. Psal. 31.

Cæterum licet S. Ambrosius mentionem non faciat, nisi tituli Crucis, quo agnita illa est, certum tamen etiam est ad maiorem rei securitatem per miraculum agnitam Crucem, & ab alijs duabus Crucibus latronum per illud certò distinctam fuisse. Nam, vt in Breuiario Romano habemus in lectionibus hodiernæ festiuitatis, Macarius Ierosolymorũ Episcopus factis Deo precibus singulas cruces cuidam fæmine graui morbo laboranti admouit, cui cum reliquæ nihil profuissent, adhibita tertia Crux statim eam sanauit. Cæpitque mulier magnificare Dei potẽtiam, sanitate perfectè recepta per domum alacriter ambulans. Hanc autem orationem præmiserat S. Macarius defixis humi genibus apud ægram coram regina Helena, & eius comitatu: *Tu Domine, qui vnigenitum Filium tuum salutem humano generi per passionem crucis conferre dignatus es, & nunc in nouissimis temporibus adspirasti in corde ancillę tuæ perquirere lignum beatum, in*

Crux Christi quomodo prę reliquis cognita.

qua salus nostra pependit; ostende euidenter ex his tribus quæ crux fuerit ad Dominicã gloriam, vel quæ exstetit ad seruile supplicium, vt hæc mulier quæ semiuiua decumbit, statim vt eam lignum vitæ contigerit, à mortis ianua reuocetur ad vitam. Testis est Ruffin. l. 1. hist. c. 17. & ex eo Baronio tom. 3. a. 326. Addit S. Paulinus epist. 11. & Seuerius Sulpitius lib. 2. histor. & ex illis Baronius, etiam cuidam corpori iam emortuo applicatas fuisse has cruces, sed cum vtraque crux latronis cadauer tetigisset, nihil effectum fuisse, quasi earum ligna mors sperneret: at verò ad salutaris ligni attactum mortem profugisse, funereque excusso corpus erectum stetisse cum omnium admiratione rediuiuum. Et certè vtrumque signum conueniens fuit, quandoquidem per sanctæ crucis virtutem à graui morbo peccati ad sanitatem animæ, immò à morte perpetua ad participationem æternæ vitæ resuscitatus est mundus. Vnde S. Paulinus sic hac de re loquitur: *Experimento resurrectionis inuenta & probata crux Christi est, dignoque mox ambitu consecratur condita in Passionis loco Basilica, quæ auratis corusca loqueari bus, & aureis diues altaribus, arcano positam sacrario crucem seruat, quam Episcopus Vrbis eius quotannis, cum Pascha Domini agitur, adorandam populo Princeps ipse venerantium promit.* hæc ille. Nempe Regina Helena tot miraculis voti compos effecta mirificum templum regia ambitione construxit in loco vbi Crucem repererat. Et ex eo tempore Constantinus legem sanciuit, ne crux ad supplicium cuiquam adhiberetur: ita res quæ antea hominibus probro & ludibrio fuerat, venerationi & gloriæ esse cepit. Quæ omnia hodierna festiuitate recoluntur.

Supplicium crucis cur nunc abolitum.

Illud etiam notatu dignum est; quod Gentiles in Crucis loco marmoream Veneris statuam collocassent, ad tollendam memoriam Passionis Domini; item ad Præsepe Saluatoris simulachrum Adonidis; denique in loco resurrectionis, simulachrum Iouis. Quæ omnia sustulit Helena post centum circiter octoginta annos, memoriam tum Natiuitatis, tum Passionis, tum Resurrectionis Christi Domini pientissimo zelo renouans. Voluit verò Christus sic ostẽdi, non Iouem tamquam cœli Dominum, non Adonidem, aut Cupidinem, nec Venerem, fictitios factitiosque Deos, adorandos esse aut colendos, sed se verè Cœli & Terræ Deum esse, quod ostendit tum per terræ motum in resurrectione, tum per suum ad cœlos ascensum. Manifestari quoque voluit per Helenæ factum se Deum esse sacri amoris, explosо Adonide & Cupidine, quod etiam in sua ostenderat Natiuitate & Passione ac Cruce. In passione enim nudatus & velatus est nostri Deus occasione amoris; & in cruce habet arcum vnde eiaculatur sagittas in corda dura filiorum hominum, vt adamantem redament. An non igitur sese ibi repræsentat instar Cupidinis, vt nos excitet, transfigat, inflammet amore sui amoris, amore veritatis? Sic etiam in morte & in resurrectione sua se gerit instar Adonidis. Fingebatur enim Adonis fuisse filius Cypriorum Regis, Veneris amasius, in iuuentute pulcherrimus, sed dente Apri occisus; quem Venus planxit quasi mortuum, sed mox recepit cum gaudio rediuiuum. Fæminæ & viri libidinosi simili planctu Venerem celebrant, eamque sibi propitiam reddebant. Hæc quidem fabulosa sunt de Adonide & Venere, Christo autem morienti & resurgenti conueniunt. Hic est enim ille Adonis, quem animæ piæ & sanctæ lugent tamquam Sponsum, quem in Cruce contemplantur mortuum, & in horto sepultum, sex mox etiam complectuntur nouo cum gaudio resurgentem.

Idola in inuentione crucis sublata.

O ergo infelices qui plangebant Adonidem in gratiam Veneris, de quibus Ezechiel agit. Sed felices, qui plangunt hunc Adonidem nostrum Christum, animarum sanctarum Sponsum ex pietate, vt resurrectionis eius & gaudij postmodum sint consortes. Inter has felices animas fuit B. Helena, quæ Christum mortuum luxit, & Crucem requisiuit, lectum morientis Sponsi, locumque resurrectionis eius ac Natiuitatis expulsis idolis illustrauit.

Ezech. 8

2. Pars. Cur honorãda crux, & in ea gloriandũ.

Sicut quia Christus Dominus humiliauit se vsque ad mortem, mortem autẽ Crucis, ideo Deus Exultauit illũ, eiusque gloriam admirabili modo toto propogauit orbe: ita quia ipsa Crux instrumentum fuit huiusce humiliationis, voluit eam per contactum & aspersionem diuini sui sanguinis sanctificatam, rutilare in vniuerso mundo, & coli speciali honore. Antea Crucis probrosissimum erat supplicium, sed Christus illud reddidit gloriosissimum; sicque *Quod hominibus stultum erat & infirmum, voluit vt esset Dei sapientia & virtus.* Ideo dicimus cum Apostolo, *Nos autem gloriari oportet in cruce Domini nostri Iesu Christi, in quo est salus, vita, & resurrectio nostra.* In illa gloriabatur S. Helena, ideo tanto studio requisiuit, tantis impendijs adornauit, tanto honore coli voluit. In illa iugiter gloriatur ecclesia Sponsa Christi, ideo ei vltra hebdomadam sanctam, quæ cruci sacra est, vlterius festum *Inuentionis* festumque *Exaltationis* dedicauit. Certè multiplex occurrit ratio specialiter Crucem Domini tantis refertam mysterijs speciali honore colendi.

1 Cor. 1

Galat. 6

1 quia est altare gloriosum.

Primo, quia Crux est *Altare gloriosum*, ab æterno destinatum & electum, vt in illo Christus summus Sacerdos offerret sacrificium inter omnia sacrificia excellentissimum consummatiuum omnium sacrificiorum; quo pacificaturus erat quæ in cælis & quæ in terris, reconciliaturus hominem cum Deo, remissionemque omnium peccatorum impetraturus. O felix altare, in quo talis hostia pro peccato, talis hostiã pacifica, tale holocaustum consummatum, offerri debebat pro totius mundi perfecta redemptione! O verè Ara cultu digna & honore, ad quem ascendit Sacerdos noster cum veste Poderis, in qua totum gerit Orbem terrarum, cum veste diuersi colore, Carne sanctissima, varijs depicta liuoribus, & cum Corona spinea tanquam Tiara in capite fixa, Sacerdotij eius perpetuitatem designante. Felix qui tanquam Passer circa hoc Altare Domini virtutum nidum sibi inuenit. Felix qui in ipso cor & animam quasi hostiã christo conatur ex integro immolare, & immolari Agni innocentissimi sese cruore conspergere. Felicissimi qui Christum sacerdotem summum perfectissimè secctãti, per crucis martyrium sunt sicut ipse consummati & immolati, in illa sola gloriantes.

Crucifixi pro christo. crux honorãda.

Sic Petrus & Andreas gloriosæ in hoc altari fuerunt victimæ, quia & in illo gloriati sunt ardentissimo amore. Notum enim est, quomodo Andreas Crucem salutarit, quomodo & Petrus inuerso capiti crucifigi & optarit & impetrarit. *Crux quæ Regem præmisit ad sceptrum, vtrumque militem euexit ad præmium, & quos mundo consanguinitas vna edidit, eadem triumphalis mors ad astra transmisit. Qui enim filij Ioannis, facti sunt filij Crucis*, inquit S. P. Damian. serm. 1. de S. Andrea.

In eodem altari immolati sunt Philippus & Bartholomæ⁹ Apostoli. Ille enim apud Hierapolim Asię ciuitatem, postquam fidem annunciasset & multos conuertisset, tandem crucifixus & lapidibus obrutus, felici martyrio mortem obijt. Hic verò postquam per Armeniam maiorem verbum Dei disseminasset, & Regem

Regem Polemium cum vniuersa ciuitate Regia baptizasset, ab eius Astyage fratre comprehensus fustibus primùm cæsus, deinde, cruci suffixus, è viuo corpore detractâ pelle, die sequenti abscisso capite est extinctus. Sic & alij multi in Cruce optarunt mori.

Neque hic prætereundum quod de Henrico Garnetto Soc. Iesu inclyto Presbytero publicatum est, qui hodiernæ festiuitatis die, hoc est die Inuentionis S. Crucis, in Anglia martyrium obijt gloriosè. Cùm enim ipse Socijs in Anglia per viginti annos magna cum laude in quotidianæ mortis periculis præfuisset, tandem anno 1606. die tertia Maij, martyrio fuit consummatus. Catholicus autem qui spectator aderat, purpuratam sanguine spicam ex substrato corpori Martyris stramine religiosè sustulit, quam domi dum conspicatur attentiùs, viuidam Patris imaginem in ea expressam conspexit. Verticem capitis ingens cingebat corona. Crux in fronte rutilabat stellæ inclusa, signaculum vtique cordis ipsius in quo fasciculus mirrhæ commorabatur, vt ideo etiam optata Inuentioni Crucis dicata die martyrij palmam sit consecutus. Sub mento Cherubinus visebatur alatus, vel Angelicam eius puritatem, vel sapientiam & doctrinam, vel vtrumque indicans. Quia enim ad iustitiam erudijt multos, doctrinæ laureâ decoratus, quasi stella fulget in perpetuas æternitates. Imago vultus eius in spica sæpius excusa, per omnes Christiani orbis prouintias sparsa est. Asserunt oculati testes adhuc modò in prototypo perdurare. Corn. in c. Apoc.

Secundò, Crux ideo honore speciali & cultu digna, quia *Thalamus & lectus est sponsi floridi*, in quo præ amore moritur, pias animas sanguine suo desponsans. 2. Quia est lectus sponsi.
Vnde quælibet anima eius charitate vulnerata, illuc frequenter debet accedere, illudque ei ex amore pio occinere: *Sponsus sanguinum tu mihi es*. Corona eius sponsalitia spinea & aspera est, lectus durior, circinni eius pleni rore & guttis sanguineis, omnia amaritudine sunt referta: ideo Sponsas suas ibi docet aut pati aut mori, si veræ Sponsæ esse velint tali thalamo desponsatæ; quem quidem thalamum semper memoriâ debent gestare, & in corde circumferre. Exod. 4.

Eapropter Christus Sponsus quodam die S. Claræ de Montefalco apparuit cum cruce, & dixit ei. *Sponsa mea Clara quæsiui locum solidum, in quo hanc crucem plantarem & inueni cor tuum vbi eam figere peropto, se honorare te in hac cruce mori, si Sponsa, Filia, & Hæres esse velis*. Quid verò inde secutum fuerit, attende. Crucis & passionis mysterium adeo cordi gestauit impressum exindè, vt quicquid comederet, vel biberet, amarum ei in memoria Dominicæ crucis & passionis foret. Nec de ea audiebat, nec loquebatur sine lachrymis, nec vel Sponsi patientis imaginem contemplari poterat sine illis. Atque ita Sponsi sui stemmata & lectulus. Sponsalitius eius cordi fuere infixa, vt post mortem in corde ipsius inuentus fuerit Iesus crucifixus, tresque claui cum lancea, spongia, & arundine, ex vna parte cordis. Ex altera verò cordis parte cernebatur columna cum corona spinea, & flagellum ex quinque chordis, erantque in corde ipsius instar neruorum quorumdam impressa hæc omnia signa, Sponsi sui stemmata & insignia. Arma Passionis in corde S. Claræ sunt inuenta.

Tertiò, ideo Crux speciali cultu & honore digna, quia *Sedes & Cathedra est Sapientiæ*, ex qua docuit, ex qua docet etiam nunc, ex qua docebit in sæculi finem, immò vsque in æternum: *Nihil aliud me scire iudicaui inter vos*, 1. Cor. 2. 3. Quia est sedes sapientiæ.

nisi Iesum, & hunc crucifixum, dicebat Apostolus: sed per Iesum crucifi-
1 Cor. 1. xum, perque eius crucem, tamquam cathedram, omnem discebat sapientiam: omnia mysteria à sæculis abscondita nouerat.

Vnde dicit: *Prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam, ipsis autem vocatis Christum Dei virtutem & Dei sapientiam.* Sic S. Bonauentura cùm rogaretur à S. Thoma Aquinate, vt ostenderet libros è quibus sublimem & Seraphicam illam scientiam hauriret, quæ toti erat Orbi admirabilis, cistulam aperiens ostendit ei crucem, & in ea Crucifixi imaginem lacrymis osculis detritã; asseruitque ad pedes eius se omnẽ discere sapientiã, & hunc esse librum in quo potissimum studeret. Similiter etiam S. Dominicus respondit, interrogatus vnde sermones illos sapientia plenos eliceret, quos populo tanto cum fructu proponebat; dixit enim se eos legere *in libro charitatis*, quem Dominus expandit omnibus legendum ex sublimi cathedra Crucis. In illa etiam cathedra gloriabatur S. Andreas tota die docens & expandens cum Christo manus ad populum non credentem, sed contradicentem sibi imò per triduum in illa docuit, donec vltimum exhalaret spiritum. O ergo Cathedra Crucis, speciali honore digna, è qua adeo multi & excellentes viri hauserunt scientiam salutis, quam in plebem Domini refunderent.

4. quia est currus gloriæ Christi. *Quarto*, Crux speciali cultu & honore digna est, tamquam præcipuum victoriæ Christi instrumentum, & gloriæ ipsius *Currus & Vexillum*. Virga virtutis eius & Regium Sceptrum. Propterea de cruce Christi scriptũ interpretatur
Isai. 9. S. Augustinus: *Factus est Principatus eius super humerum eius.* Item & illud de eadem interpretantur SS. Patres: *Dicite in gentibus, quia Dominus regnauit in li-*
psal. 95. *gno.* Licet enim illud, *à ligno*, iam non habeatur in nostra versione, ita tamẽ legũt S. Iustinus, Cyprianus, Lactantius, Leo Augustinus, Psalteriũ antiquum & Hymnus Passionis? putantque additum id spiritu prophetico à 70. interpretibus, quia in textu Hebræo non habetur, Iustinus tamen dicit id sustulisse He-
psal 109 bræos crucis æmulos. Denique illud quoque rectè de cruce & crucis prædicatione rectè intellexeris: *Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion: Dominare in medio inimicorum tuorum*, quasi dicat: Sceptrum potentiæ tuæ regalis, Sceptrum fortitudinis, Vexillumque gloriæ & virtutis ex ciuitate & monte Sion incipies extendere & propagare per Duces tuos & Apostolos, & tibi acclamabitur vox illa triumphalis: *Dominare in medio inimicorum tuorum*. Quasi dicatur:

Dominare Fili Dauid per crucem tuam & eius prædicationem, super omnes
Coloss. 1 Reges eleuans thronum, in eorum frontibus figens illud gloriæ tuæ signum.

Dominare Rex Pacifice per crucem tuam, *pacificans quæ in cælis & quæ in terris*, totumque Satanæ suppeditans Regnum, ipsum Satanam ducens in triumphum, & in ligno triumphans de eo.

Dominare Fili MARIÆ in medio hæreticorum & Iudæorum te blasphemantium; legant, velint, nolint, cœlitus scriptum in cruce tua tamquam regio sceptro: IESVS *Nazarenus, Rex Iudæorum.*
Ioan 19.

Dominare Galilæe in medio infidelium tibi olim rebellium, *& scabellum pedum tuorum adorent*, quoniam sanctum est, & puluerem pedum lingant.

Dominare Nazarene per crucem tuam, tamquam gloriæ tuæ vexillum, in medio Iulianorum & quorumlibet Tyrannorum & Persecutorum: agnoscant Virgam virtutis tuæ, quam emittis ex Sion ciuitate sancta, quam etiam tandem emittes ex Sion cœlesti, vt perfectè tibi subijciantur hostes tui. Hoc enim

signum erit in cælo cùm Dominus ad iudicandum venerit, signum & vexillum victoriæ perfectę, sceptrumque potentiæ, cui nemo poterit resistere. An non ergo illud modò dignum est speciali cultu & honore, quòd pij tunc spectabunt cum iubilatione, impij verò cum horrore?

Quinto, Crux honore & cultu speciali digna censetur, quia est velut *Arbor vitæ plantata in medio Paradisi*, hoc est, in medio Ecclesiæ, ex qua fructum potest colligere quicumque voluerit. Fructus autem eius multiplices sunt, & quodammodo innumeri. Redemptio mundi, hominumque iustificatio, & glorificatio, ab hac arbore tamquam fructus dependent; totius Orbis conuersio per crucem & crucis prędicationem effecta est, in quo patuit admirabilis fructus crucis tamquam Arboris vitæ, quę vitam potuit dare mortuis. Tot millium virginum trophæa, tot martyrum victoriæ, tot Sanctorum triumphi, fructus fuere collecti è cruce. De die in diem animæ piæ fructum colligunt ex hac arbore suauissimum & pretiosissimum. Vnde possunt illud meritò dicere: *Sub vmbra illius quem desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo*. Gloriantur ergo hæ in sola cruce D. Iesu Christi, in qua est salus, vita, resurrectio nostra; sicque gloriantur in illa tamquam Arbore vitę.

5. Quia est arbor vitæ in medio. Eccl.

Fructus crucis.

Cant. 2.

Gloriabatur in illa S. Didacus Ord. S. Francisci, quia eius totum solatium, & meditationis primarium obiectū erat in cruce, & Domini passione. Hanc meditabatur brachijs in modum crucis compositis ardentissimo affectu, & postea memor eorum quæ intus senserat, mirè efficacia de tormentis Christi in cruce proferebat. Ideo inter manus gerere solitus fuit crucem ligneam, vt semper in oculis & memoria gereret Iesum Crucifixum; nec enim aliud se scire cum Apostolo profitebatur, Consideratione quoque crucis ferebatur ad martyriū miro amore, vt posset illud etiam Apostoli in veritate dicere: *Christo confixus sum cruci*. Eapropter procurarat sibi licentiam adeundi infideles, quod fecit progrediens in Canariam magnam, sed ibi martyrio animus non defuit animo martyrium defuit. Tandem Deus ei graui morbo afflixit Cùm verò morti vicinus foret, Crucem amplexus & exosculatus, in vitale lignum oculis defixis verba ille magno pietatis spiritu pronuncians expirauit: *Dulce lignum, dulces claues, dulcia ferens pondera, quę sola fuisti digna portare Regem cœlorum.*

Galat. 2.

Amauit ergo ipse Crucem, amarunt & omnes Sancti, amare debent & omnes Christiani, quia dixit Dominus omnia se velle ad se trahere è cruce & per crucem: *Ego si à terrâ exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum*. Quapropter inter elogia Crucis prosequens S. Chrysostomus homil. 4. de cruce sic ait: *Crux spes est Christianorum, resurrectio mortuorum, vita desperantium, baculus claudorum, consolatio pauperum, refrænatio diuitum, destructio superborum, aduersus dęmones triumphus, periclitantium portus, obsessorum murus, Regum magnificentia, incensatorum sapientia, Martyrum gloria, Virginum castitas, gaudium Sacerdotum, Ecclesiæ fundamentum*. hæc inter plura alia loco citato.

Ioan. 12.

Elogia S. Crucis.

Absit itaque nos gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu, sicut dicit de se Apostolus: Quasi dicat.

Galat. 6.

Glorietur mundus in scientia, & homines mundi quantum voluerint glorientur in ea; ego autem non nisi gloriabor in Cruce Domini, quia nihil aliud profiteor me scire nisi Iesum, & hunc Crucifixum, ibi vera sapientia.

Glorian dum in Cruce.

Glorietur mūdus & homines mūdi in coronis & sceptris, in honoribus & sublimi-

tatibus, ego autem gloriabor in abyssali contemptu & abiectione, quam disco à Christi Domini cruce, gloriabor in eius corona & arundine.

Glorietur mundus & homines mundi in sua nobilitate, in suo stemmate; In cruce Christi gloriabor, quia ibi nobilitas mea, ibi mea sunt stemmata, & insignia Patris mei: Ibi disco vanitatem contemnere & veritatem adamare.

Glorietur mundus in diuitijs, in lectis aureis & eburneis; ego in cruce Domini gloriabor, quia ibi diuitiæ eius & meæ, ego gloriabor in aspero eius lecto, quia tota ibi requies mea & consolatio.

Glorietur mundus & homines mundi in voluptate & arridente delectatione carnis: ego hanc falsam salsamque reputo & irrideo; ego glorior in cruce Domini, & in asperitate ac doloribus Crucifixi, quia ibi solidum cordis gaudium reperio.

Glorietur denique mundus & homines mundi in sua libertate; ego gloriabor in humili obedientia & profunda submissionis seruitute, triplicique clauo resignationis, iudicij, voluntatis, sensuumque omnium lubenter affigar cruci, vt seruus sim Crucifixi.

Ex his ergo omnibus patescit quòd solida sit in cruce gloria, quam ambire debent omnes Christiani, & quòd fructuosum sit in illa frequenter meditari, eiusque dimensiones mysticas contemplari. Ideo dicebat Apostolus: *Flecto genua ad Patrem, vt possitis comprehendere quæ sit longitudo, & latitudo, sublimitas & profundum, scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi.* (Ephes. 3.) Hæ omnes dimensiones in Christi cruce continentur, vt alibi diximus, & ibi amor Christi mirè longus & latus, sublimis & profundus cernitur, ideo & nos amorem reddere ei debemus longum & latum, sublimem & profundum.

Conclusio. EXpunge Domine Iesu Christe, de corde nostro vanam omnem gloriam, & fac verè gloriemur in te, & in cruce tua: tamquam in *Altari* in quo salutis nostræ hostiam Patri obtulisti: tamquam in *Thalamo & Lectulo*, in quo animas nostras tibi despondisti: tamquam in sublimi *Sede & Cathedra Sapientiæ*, ex qua nos veritatem omnem docuisti: tamquam in *Vexillo gloriæ tuæ*, per quod de hostibus nostris trophæum reuexisti: tamquam in *Sceptro & Virga virtutis tuæ*, quâ pios regere, & impios corrigere decreuisti: tamquam in Arbore vitæ, ex qua fructum salutis nos carpere voluisti. Fac vt in illa agnoscamus stemmata & nobilitatem nostram, honorem & gloriam generis nostri, diuitias & opes, omniaque bona quæ præparasti diligentibus te. Flecto genua cordis mei, vt des nobis omnibus cognoscere quæ sit crucis lõgitudo & latitudo, sublimitas & profundum, sicque assequamur perfectionem Christianam in ea designatã. Da nobis agnoscere & assequi fidem in profunditate, spem in sublimitate, charitatem in latitudine, perseuerantiam in longitudine. Et quia in his omnibus nostra consisti perfectio, fac vt quatuor crucis cornua, sint velut scutum quo protegamur aduersus tentationes, virtutes istas Christianæ professionis euertere conantes. Sic læti tandem intuebimur hoc signum crucis, cùm ad iudicandum veneris, tamquam signum nostræ redemptionis, & vexillum æternæ salutis, sub quo gloriabimur per sæcula sæculorum.

DE SANCTÆ CRVCIS VARIIS PER ORBEM PARTIBVS.

ET DE CORONA DOMINI.

Mirantur plerique sacratissimi ligni Crucis tot in locis & basilicis esse partes, vt plures ex vna tot in partes dissecta cruces fieri possent. Vix est enim Regio in qua vigeat Christiana Religio: vix ciuitas, aut templum celebre, in quo non pars aliqua asseruatur, & venerationi exponitur. Quapropter aduertendum, quòd nemo olim Ierosolymam loca sacra veneraturus adiret, qui non exposceret, velut in itineris & laboris sui memoriã & sacram remunerationem, sanctæ Crucis frustulũ aliquod. Cùm verò innumeri tunc accederent, vel doctrinâ, vel sanctitate, vel nobilitate illustres Hinc factũ est, vt vniuersum penè orbẽ ligno crucis repleuerint. Sic crux, quæ vel Iudæorũ inuidia; vel alia de causa diutius occulta sub terram manserat, tandem diuina prouidentia in lucem prodiens fulgoris sui radijs vniuersum orbem illustrat, S. Cyrillus catechesi quartâ sic de hac re loquitur: *Beatus hic Mons golgatha, in quo nunc, propter illum qui crucifixus est in illo, applaudimus: & ligno crucis vniuersus terrarum orbis per partes repletus est.* Et rursus catechesi decimâ: *Lignum crucis ad hodiernum diem apud nos apparens, & apud eos qui secundùm fidem ex illo capientes hinc vniuersum orbem ferè iam repleuerunt.* Fuit autem ipse oculatus testis eorum quæ circa lignum crucis gesta sunt, quia Hierosolymitanus Episcopus. Benignus igitur Dominus ac Redemptor noster pro Christiani populi solatio sanctæ cruci suæ eam virtutem conferre dignatus est, vt Fidelibus vbicumque existentibus, lignum suum per partes commodaret, nulla sui imminutione, nulloque detrimento accepto. Hoc ipsum testatur disertis verbis S. Paulinus Epist. 11. ad Seuerum: *Crux in materia insensata vim viuam tenens, ita ex illo tempore innumeris penè quotidiè hominum votis lignum suum commodat, vt detrimenta non sentiat, & quasi intacta permaneat, quotidiè diuidua sumentibus, & semper tota venerantibus.* Rationem autem & causam huius virtutis permanentis, & inconsumptibilitatis, affert his verbis, *sed istam imputribilem virtutem, & indecisibilem soliditatem de illius profectò carnis sanguine bibit, quæ passa mortem non vidit corruptionem.* Hæc ille.

Nec illi difficile potuit esse orbem ditare, Crucis diuiso ligno vndique, qui quinque panibus quinque hominum millia potuit saturare. Sed & similiter testatur Beda lib. de locis sanctis, c. 7. vestigia Domini in monte Oliueti in die Ascensionis eius impressa per annos septingentos mansisse integra, licet Fideles terram illam raderent deuotionis gratia, & domum referrent pro participanda benedictione. Sic & S. Huberti Stola, & multi cerei in Belgio imminuti manent, licet aliquid detrahatur.

An fortè etiam de Corona spinea idem dicere possumus quod de Cruce, partes eius quodammodo impleuisse orbem sine diminutione; aut particulari sane

Appendix.

Dei miraculo & benignitate id fieri: Certè adeo varijs locis, vel in solo Belgio: coluntur Spinæ notabiles de Corona Domini, vt vix aliud dici possit quam quod de Cruce Domini, si junctim consideremus primarias partes Galliam possidere, & in alijs regnis partes multas venerationi publicæ exponi. Atque eadem ratio militare potest pro Corona, quam S. Paulinus affert de Cruce: *quia & ipsa de illius carnis sanguine bibit, quę passa mortem, non vidit corruptionem*. Primarias porrò partes Galliam habere, & thesaurũ Regis sacratum in Sancto Sacello reconditum illas possidere, his verbis testatur Genebrardus lib. 4. sui Chronici: *Coronam Domini S. Ludouicus Rex à Græcis redemit, & Lutetiam asportari præcepit; cui ipse obuiam comitantibus Episcopis & Proceribus Regni cum lachrymis multis venit, nudis pedibus, vndique affluente & in genua populo procumbente.* Quod autem in Belgica Prouincia multę partes notabiles sint, constat ex Auctoribus qui de sacrarijs Belgicis scripserunt, eorumque diplomata viderunt.

1. Louanij PP. Societatis exponunt venerationi publicæ Ramulum quemdam Coronæ Domini, è quo procedunt spinę duæ.

2. Namurci in Diplomate Henrici Imp. Constantinopolitani inter Reliquias, quas Philippo Marchioni & Comiti Namurcensi transmisit, sic legitur: *Mitto vobis de sacrosanctis Reliquijs imperialis Palatij, de spinis Domini, de veste purpurea Iesu christi, de pannis infantiæ Saluatoris, de linteo quo præcincit se in cœna.*

3. Malbodij in nobili Ecclesia S. Aldegundis colitur *spina Coronę Iesu, cruore eius adhuc aspersa*, & magna veneratione custoditur.

4. In Monasterio S. Adriani Gerardimontibus cum notabili parte S. Crucis exponitur Spina Coronę Domini.

5. In monasterio S. Huberti Andaini proponitur adoranda Spina vna integra de Corona sacratissima Saluatoris.

6. Ecclesia S. Bartholomæi Bethuniæ asserit & ostendit sè ex eadem Corona Spinam vnam possidere. Sic & Sanctimoniales Belliloci, nunc Duaci agentes, magnifaciunt Christi Coronæ Spinam vnam apud se.

7. PP. Dominicani Gandaui reliquias habent spinas duas de dicta Corona cum parte Crucis: quod donum à Maximiliano Cæsare Nicolaus Brugmãnus eiusdem Ordinis Episcopus, & Confessarius Imperatoris, impetrauit. Sic & Brugis Ecclesia Cathedralis aliquid exponit de Spinea Corona redemptoris, & de spongia qua potatus fuit felle & aceto.

8. In montis S. Eligij Monasterio prope Atrebatum adoratur spina vna Coronæ Domini à S. Ludouico Francorum rege dono accepta, prout patet ex ipsius literis testimonialibus patentibus, & signatis anno Domini 1261.

9. Epternaci cum partibus viuificæ Crucis ostenditur Spina vna satis oblonga de Christi Corona. Item in Gemblacensi Monasterio duæ Spinæ. Item in Lætiensi Monasterio inter eximias Reliquias proponitur de spinea Saluatoris Corona pars per Theodorum Orientis Patriarcham, Archiepiscopum Hierosolymitanum, & per Henricum Imperatorem anno 1208. accepta.

10. Tungris & Traiecti in S. Seruatio similiter exhibentur cum solemnitate partes de Spinis domini. Item Insulis in Flandria Spinam vnam Franciscani proponunt. Mechlinienses etiam vnam, largitione Caroli Audacis Ducis Burgundię acceptam.

11. Franciscani quoque Valencenenses Spinam vnam auro gẽmisque ornatam

possident; *quæ singulis noctibus feriæ sextæ Parasceues per integram horam rubea & sanguinolenta stupendo miraculo apparet, cùm alias esset aridior.* Testis est Gonzaga, & alij. Gonza. in hist. Serap.

Denique, in Monasterio Vveuelghemiensi prope Cortracum Sanctimoniales Cistercienses magno deuotionis affectu tenent Ramusculum trium Spinarū eiusdem preciosæ Coronæ. Prætereo alias nonnullas Belgicas Ecclesias, quæ de Spinis Domini gloriantur. Sed si in Belgio, vt dixi, tot in locis de Spinis Saluatoris & Corona eius sit gloriatio, quid in alijs prouincijs & regnis? Et quomodo tot loca repleuisse gaudio potuit, sine speciali miraculo & prouidentia, sanctissima illa Corona?

Quicquid sit hac de re, scimus quod Passionis Christi instrumēta velut trophęa quædam victoriæ permanserint, eademque toto orbi facta fuerint conspicua & proficua: ex quibus velut è perennibus fontibus fluēta miraculorum & gratiarum eruperunt. Nam ipsas spinas Coronæ Iesu, Columnā ad quam alligatus est, Arundinem, spongiam, diligenter asseruata tradit S. Gregorius Turonēsis. de gloria Martyrum, cap. 7. & Beda, de locis sanctis, cap. 20. Tunicam etiam militibus datam à christianis redemptam & asseruatam, tradit idem Turonēsis cap. 8. suis temporibus in Galatia fuisse. Sudarium etiam, quo caput eius in sepulchro inuolutum fuit, quod diuina virtute illæsum fuerat ab igne, translatum fuisse ad posteros, testatur Beda de locis sanctis c. 5. Ab hoc diuersum est illud sudarium, quod faciei Dominicæ sanguinolentæ admotum effigiem retinuit, vt habet traditio christiana, idque factum fuit à Berenice, quæ & vulgo Veronica dicitur. Permansit etiam integra sindon illa, quæ corporis Dominici delibuta vnguento in sepulchro posita fuit velut operimentum. & in se imaginem iacentis Domini in sepulchro expressit, asseruaturque summo in honore in Ecclesia Taurinensi, de qua alibi dixi.

Sic propter Iesum Christum crucifixum hæc omnia merito coluntur, maximè autem Crux, tanquam altare, in quo seipsum voluit Patri sanctificare & immolare, prout alibi dixerat de suis: *Ego sanctifico me pro eis.* Hinc factum est, vt & partes Crucis veritatem suam miraculis probarint. Ioan. 10

Notabilis pars S. Crucis à Philippo Comite Namurcensi ad Floreffiense Cœnobium dęlata, multas cruoris guttas, anno 1204. in pręsentia tam religiosorum quam Parochorum, in die sacro Inuentionis S. Crucis stillauit. Quapropter in theca argentea, in qua hęc pars ligni vitalis honorificè custoditur, hi versus exarati leguntur antiquo stylo:

Hæc crux, quo luxit nobis, bis sanguine fluxit,
Quam scio quia tinxit Christi cruor ac benedixit.

Refert quoque S. Paulinus, se per frustulum S. crucis restinxisse incendium grande, quod è casa fœno referta in suammet domum irrumpebat, violento impetu cuncta depascens. Miraculum istud ipse perpetuæ memoriæ versibus his consecrauit in Natalitio S. Felicis.

Ipse domum remeans, medicum sed grande saluti,
De crucis æternæ sumptum mihi fragmine lignum
Promo, tenensque manu aduersis procul ingero flammis,
Vt clypeum retinens pro pectore, quo tegerem me,
Arceremque hostem collato vmbone relisum
Credite, nec donate mihi, sed reddite christo,

Grates, & iustas date laudes omnipotenti
Nostra salus etenim cruce Christi & nomine constat:
Inde fides nobis, & in hac Cruce nixa periclo
Profuit, & nostram cognouit flamma salutem.
Multa manus crebris tunc illa incendia vasis
Aspergens, largis cupiebat vincere lymphis.
Sed licet exhaustis pensarent fontibus imbres,
Vicerat ignis aquam; nos ligno extinximus ignem.
Omnia ligna vorans ligno Crucis vincitur ignis:
Quamque aqua non poterat, vicit breuis hastula flammam.

Hæc S. Paulinus.

Denique, in celebri Cœnobio S. Amandi Ordinis S. Benedicti, non procul à Tornacensi ciuitate, inter sacras Reliquias adorandam exhibent notabilem partem vitalis ligni sanctissimæ Crucis per ignem olim probatam, ita vt manserit illæsa in flammis, sicut olim Rubus Moysis in medio ignis, Deo sic veritatem Crucis suæ probante, & Rubi miraculum antiquum renouante.

IN FESTO S. IOAN. BAPTISTÆ.

Lec.14 5. part.

Quis putas puer iste erit? Nam & manus Domini cum illo.

Luc. 1.

Exordium.

FIlij Adam & Euæ non solent nasci sine gemitu & dolore, sine lachrymis & clamore. Nascendo enim trahere secum incipiunt longam ærumnarum catenam antiquo Parentum delicto fabricatam, quæ non deserit eos à die exitus de ventre matris vsque in diem sepulturæ. Iam quasi præsentire videntur, & agnoscere veritatem illius Elogij Mortalium sortem describentis: *Homo natus de muliere breui viuens tempore, repletur multis miserijs.* Propterea eos mox natos natura impellit ad lachrymas & ploratum. Ac nonnulli hoc notant, masculos inclamare plorando, AA, femellas, EE, quasi hi Adam, hæ autem Euam incusent. Vnde & ille versus: (Iob. 14.)

Inclamant E, vel A, quotquot nascuntur ab Eua.

O verè origo miseranda mortalium, dum pariuntur cum dolore ad dolores, dum educuntur cum gemitu ad gemitus, dum ad pericula producuntur cum periculo generantis, dum in ipso ortu iam occasum nunciant per lamenta! Nec reges aliud habent initium: quia nec aliam habent sortem quam miserandam, nec alium finem quam mœtori sociandum. Audi Ecclesiasticum: *Graue iugum super filios Adam à die exitus de ventre matris vsque in diem sepulturæ, à residente super sedem gloriosam vsque ad humiliatum in terra & cinere ab eo qui portat coronam & vtitur hiacintho vsque ad eum qui vestitur lino crudo*: hoc est, à Rege & Principe vsque ad vilissimum & pauperrimum, qui inter puluerem & sordes habitat, linoque grosso & vili sese induit præ paupertate. Exemplum in seipso statuit Rex Salomon, pronuncians de se: *Sum quidem & ego mortalis homo similis omnibus, & ex genere terreni illius qui prior factus est. Et ego natus accepi communem aerem, & in simi-* (Holcot. in c. 7. sap.) (Eccli 40.) (Sap. 7.)

liter

ter factam decidi terram, & primam vocem similem omnibus emisi plorans. Hæc de se & de omnibus mortalibus pronuntiat Salomon, mœrorem esse natiuitatis humanæ indiuiduum comitem declarans.

At non mirum, si contra legem communem & ordinariam electi huius infantis natiuitatem gaudio & exultationi speciali associatam dicamus. Speciale enim eius priuilegium fuit, quod prius diuinam sensit gratiam, quam humanam miseriam: prius particeps factus fuit lucis cœli, quam lucis huius sæculi: prius cœpit viuere Deo, quam sibi: prius meruit nunciare futura, quàm videre præsentia. Si ergo sexto mense exultauit in vtero matris gestiens Saluatorem nunciare & præcurrere, an non exultauit iam ex vtero quasi ergastulo egrediens, vt officio suo fungeretur? Propterea dicitur: *Multi in natiuitate eius gaudebunt.* Multi vtique, quia infans ipse non est sine gaudio, qui omnes gaudio debet afficere, ipsum annuncians gaudij auctorem. Nec est sine gaudio mater, cui opprobrium sterilitatis aufertur per talem sibi natam infantem. Nec pater, cui per ipsum vincula linguæ soluuntur, vt possit magnalia Dei decantare. Sed neque cognati & vicini & alij, qui audierunt de infante isto, temperarunt sibi a gaudio & exultatione, quia *manus Domini erat cum illo.* Quin & nomen ei datum cœlitus & ab Angelo annunciatum plenum erat lætitia. Ioannes enim gratiam sonat, quia filius potius fuit gratiæ quàm naturæ: in eius natiuitate gratia naturam quodammodo præcucurrit.

Propterea Ecclesia tanta cum lætitia & solennitate eius celebrat Natiuitatem, quod priuilegium est Christi, Deiparæ, ac Ioannis. Imò hoc festum Natiuitatis S. Ioannis celebratum fuisse antequam celebraretur festum Natiuitatis B. Virginis, colligitur ex S. Augustino ser. 20. de Baptista, vbi dicit: *Natalem S. Ioannis hodie celebramus, quod nulli vnquam Sanctorum legimus fuisse concessum. Solius enim Domini & B. Ioannis dies Natiuitatis in vniuerso mundo celebratur.* Ergo Augustini tempore necdum in tota Ecclesia Virginis Deiparæ natalitius dies celebrabatur. Tãta verò lætitia celebrabatur olim festũ Natiuitatis Ioãnis, vt illud tribus Missis sicut Natiuitas Domini decoraretur. Rationem tantæ festiuitatis Guarricus Abbas his verbis producit ser. 1. de S. Ioanne: *Merito Natiuitatem istam, quam mirabiliter operatur gratia, & miratur natura, solemniter veneratur Ecclesia. Præsertim cum Christi Natiuitatis, cuius gratia naturam reparauit, per hanc pignora fidelia sibi videat esse præmissa. Non ingratam se probat Ecclesia sed fideliter agnoscit qua deuotione, qua gratiarum actione suscipere debeat Præcursorem, per quem ipsum agnouit Saluatorem.* Hæc ille. Ambo scilicet mirabiliter nati, Præcursor & Saluator, Præco & Iudex, Lucerna & Dies, Vox & Verbum, sponsus & Paranymphus, Seruus & Dominus; de Virgine Dominus, de sterili Seruus. Vnde per montana Iudeę diuulgabatur hæc eius mirabilis Natiuitas, & vnusquisque dicebat ad proximum: *Quis putas puer iste erit?*

Tribus Missis olim celebrabatur festo S. Ioannis.

Sed si plenius exoptamus scire quis sit iste puer, vt tanto magis eum beatum pronunciemus & honoremus, faciamus inquisitionem super eius vita & gestis, & requiramus testimonia eorum qui probè eum nosse possunt, suntque testes omni exceptione maiores. Hoc enim etiam in beatificatione & canonizatione Sanctorum solet Ecclesia practicare, vt tanto certius eis honores decernat & triumphos.

Pr

I. Pars quis sit puer iste, testimonio patris sui Zachariæ.

PRimò quidem interrogemus Patrem eius: *Quis putas puer iste erit?* Iure eum interrogamus de hoc puero, nam vel solum eius nomen pugillari in scribēdo, qui Angeli dictis non satis credulus perdiderat promptæ modulos loquelæ, gratiâ Nomini Filij sui insertâ mox recuperauit peremptæ organa vocis. Tu ergo, ô Zacharia, esto nobis primus testis. Quid dicis de puero isto? Attendite: *Tu puer propheta Altissimi vocaberis, præibis enim ante faciem Domini parare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum.*

Luc. 1. Videns, quam disertè respondeat huic quæstioni: *Quis putas puer iste erit?* Et quidem hæc pronuntiat non a se, sed à Spiritu Sancto, qui ei linguam dissoluit antea vinctam, & labia aperuit cordis ad enarrandum magnalia Dei erga hunc puerum. Et quia idem Spiritus qui eius linguam fecit disertam, etiam infantis aures & præcordia aperuit, & intellectum ei dedit ab vtero, ideo aloquitur infantem paucorum dierum, verè tamen capacem huius igniti eloquij, & mellifluorum verborum horum: *In vtero ad æternæ lucis adspectum lucerna hæc diuinæ charitatis percepit incendium, tunc veri luminis est irradiata fulgore, atque gratiæ liquore completa*, inquit S. Laurentius Iustinianus, alludens ad illud de Ioanne dictum: *Ille erat lucerna lucens & ardens*. Meritò ergo verba hæc ad infantem hunc orbi recens natum diriguntur, & quorsum in lucē editus sit, à Patre prædicitur. Quasi dicat: O paruule puer! O fili prædilecte! Quam feliciter nobis natus es & vniuerso, vt Propheta sis Altissimi Dei, & Prophetarum clausula: Præbis enim ante faciem Domini & Dei tui, ante faciem Messiæ, erisque illius Præcursor. Præibis per ingressum in hanc vitam, per progressum, per egressum. Præibis cōceptione, natiuitate, baptismo, prædicatione, vita, morte, & ad limbum descensione. Præibis ante faciem Domini parare vias eius, quia illi iter in hominū animos per pœnitentiam dabis & baptismum, & inclamabis omnibus: *Parate viam Domini, rectas facite semitas eius*. Præibis ad dandam scientiam salutis plebi eius, scientiam Christi, scientiam salutis æternæ per Christum consequendæ, per quem & remissio dabitur peccatorum. O præclarū testimonium de Ioanne! Illud quoque verissimum esse, mox declaratum est? An non ipse Propheta Altissimi, An non Propheta ex vtero à Domino constitutus & consecratus? *Priusquam te formarem in vtero, noui te, & antequam exires de vulua, sanctificaui te*. Hoc si de Ieremia, magis de Ioanne verum est. Hinc & ipse introducitur, dicens: *Attendite populi de longè, Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei, posuit os meum quasi gladium acutum & sagittam electam.* Nouit eum Dominus ex nomine, quia Ioannis nomen ei voluit imponi, quod gratiam significat, quia gratia illum nobis dedit, gratia in vtero sanctificauit, gratia in lucem edidit, gratia semper in eo fuit, & quia gratiæ legem prænunciauit: nouit quoque ex nomine, quia præ cæteris Prophetis non solum gratiæ nomen, sed & dona ipsi communicauit. Posuit os eius quasi gladium acutum, vitia secantem, & animas penetrantem. Quapropter inclamat: *Securis ad radicem arboris posita est. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excindetur, & in ignem mittetur.* O gladium acutum! O sagittam corda penetrantem! Multi enim his verbis sunt conuersi.

Iustin. ser. de S. Ioan.

Ioan. 5.

Ierem. 1.

Isa. 49.

Luc. 3.

II. Pars quis sit puer iste, testimonio Malachiæ.

SEcundò, quia testimonium parentum & agnatorum in iure solet esse infirmū & suspectum, interrogemus antiquiores extra cognationem aut propinquitatem. Audiamus Prophetam Malachiam introducentem Dominum, sic de

Ioanne loquentem: *Ecce ego mitto Angelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam.* An non & hic præclarum est & disertum testimonium, De Ioanne autē id intelligendum fidei est, ita explicante Christo. Sed cur Angelus nominatur? Certè Origenes tom. 5. in Ioannē, & nonnulli alij ex antiquis, tantum tribuerunt sanctitati Ioannis, & huic de ipso testimonio, vt existimarint Ioannem quasi Angelum fuisse terrestrem & incarnatum, sicut Deus incarnatus fuit Christus. At certum est, Ioannem Angelum fuisse non natura, sed gratia & officio. Explico id particularius.

Malach. 3.

Matth 11

S. Ioannes cur Angelus dicatur.

1. An non Angelus officio, quandoquidem Legatus fuit Dei ad homines, vt illos ad Christum adduceret, diuinaque eius mysteria nunciaret? Equidem homines à peccatis ad viam æternitatis dirigere, diuinaque, nunciare, in mysterijs Altissimi alios illuminare & perficere, Angelicum planè est officium. De Ioanne autem Luc. 1. dicitur: *Multos filiorum Israël conuertet ad Dominum, & ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ, vt conuertat corda Patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam.* Nunquid ad hæc omnia facienda quasi Angelus cœlitus est missus, cœlitúsque edoctus est? Aptè ergo de ipso dicitur: *Ecce ego mitto Angelum meum.*

1. Angelus officio.

2. An non Angelus gratia & sanctitate, innocentia & puritate, vita & conuersatione? Parcissimi fuit cibi, & instar Angeli quasi sine potu & cibo vixit, eiusque vita fuit continuum quoddam ieiunium. Fuit quoque purissimus & castissimus instar Angeli. Castitas enim & virginitas Angelorum est vita: *Si differt homo & Angelus, differt non felicitate, sed virtute. Nam etsi illius castitas felicior, huius tamen fortior esse cognoscitur,* inquit S. Bernard. ep. 42. Neque solum castitatem seruauit Ioannes, sed etiam pro illa sanguinem oppignorauit & vitam; nam ideo martyrio affectus est, quia adulteriū castitati aduersum reprehendit. Denique conuersatio eius magis cum Angelis fuit quam cum hominibus. Nam à pueritia in desertum secessit, & Angeli eius curam suscepere. *Non tecto indiguit, nec lecto, non mensam vel aliquid huiusmodi requisiuit, sed angelica quadam vita in carne mortali resplenduit,* inquit S. Chrysostomus homil. 10. in Matth. Dicit Nicephorus lib. 1. c. 14. Ioannem annum cum dimidio agentem vna cum matre Elizabetha, in speluncam quandam ad regionem montanam venisse, fortasse Herodis sanguinariam effugiens manum, atque exinde in solitarijs locis lubenter versari solitum esse, Angeloque duce vsum in remotiores recessus syluarum secessisse. Idem dicit Cedrenus in compendio historiæ, additque Elizabetham post quadraginta dies in eadem spelunca obijsse, & Angelum curam Ioannis suscepisse. An non ergo Angelus meritò vocatur, sic inter Angelos à puero conuersatus, sic castus, sic innocēs, sic sanctitate eminens vt Angelus? Audi Chrysologum serm. 127. *Ioannes schola virtutum, magister, vitæ sanctitatis forma, virginitatis speculum, castitatis exemplum patrum via, peccatorum venia, fidei disciplina, maior homine, par Angelis, legis summa, Euangelij satio, Apostolorum vox, silentium Prophetarum, Lucerna mundi, metator Christi, totius medius Trinitatis.* Hæc ille.

2. Gratia & sanctitate.

3. An non Angelus Ioannes, quandoquidem sicut Angeli infantiam non habuere, sed cū perfecta natura, ratione & iudicio vsuque liberi arbitrij creati sunt, ita & Ioannes paucos tantum habuerit menses infantiæ? Sexto enim mense visitatus à Christo, mox sanctificatus est, & ex vtero prophetat, Christū agnoscit.

3. Nondū natus Christū agnoscit & adorat.

ſalutat, adorat, exſilit præ gaudio, vſumque rationis obtinet. Huncque vſum rationis perduraſſe in infantia multi autumant, & ſeceſſus ille in deſertum in infantili ętate videtur eius rei eſſe indicium. Sic perſeuerauit & in gratię luce, quam nunquam peccati mortiferi caligine obtenebrauit, ſed inſtar Angeli in illa confirmatus fuit. Denique? ſicut Angeli perpetuò vident faciem Dei, ita Ioannes à puero diuinę deditus fuit contemplationi, inſtar vnius ex Cherubinis, qui ſemper in Arcam & Propitiatorium fixum habent intuitum. Meritò ergo honoratur nomine Angeli, teſtimonio prophetico.

III. Pars quis ſit iſte puer teſtimonio monio Euāgeliſtarum.

TErtiò, ſi quis non eſt contentus antiquis Prophetarum teſtimonijs & de Ioanne pronunciatis olim oraculis, Euangelica adijcere poſſumus teſtimonia, quę Ioannis encomia clara vocum harmonia concelebrant. Quatuor enim Euangeliſtarum muſica in decantanda Ioannis laude mirè conſonat. Matthæus & Lucas multa de ipſo enunciant præconia: Marcus ſuum ab ipſo felicibus auſpicijs Euangeliū orditur. Ioannes verò, cum in diuinum Verbum oculos aquilinos alaſque ſublimes intendiſſet, mox ad Ioannem illos conuertit, & inſpiciens eum cum litteris legationis ſuæ, de ipſo inſonat: *Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes, hic venit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum.* (Ioan. 1.) Ecce Ioannes de Ioanne quale teſtimonium perhibet, à Verbo ad Vocem Verbi manifeſtatricem tranſiens, à Rege ad Præconem, à Sole ad Auroram? Ecce hi duo Ioannis nomen obtinentes, quaſi duo Cherubini expandunt alas, & vultus in propitiatorium intendunt, alas mentis alas amoris in Chriſtum erigunt, & fidele ei teſtimonium præſtant. Sed & vnus Cherub de altero teſtimonium perhibet luculentum, Euangeliſta Ioannes de Ioanne Baptiſta, dum dicit ipſum à Deo miſſum vt Lucem demonſtraret & Verbum. Quia verò tanta & ipſe Baptiſta luce fulgebat, vt Iudæi putarent ipſum eſſe Lucem, ſiue Meſſiam; ideo addidit Euangeliſta: *Non erat ille Lux.* Quæ negatio non ad ejus ſpectat depreſſionem, ſed ad exaltationem & laudē indicat enim tantum in Ioanne fuiſſe virtutis ſplendorem, vt maximam de ſe admirationem concitarit, & Meſſias viſus fuerit: (Aug in c. 1. Ioan.) *Non erat ille Lux, & erat lux. Non erat lux increata, & omnium creatrix, ſed erat lux creata, & emanans ab increata.* Non erat Sol, ſed erat Mons radijs Solis illuſtratus, vt prior radios exciperet, & in alios refunderet, lucemque eis nunciaret. Non erat ille lux, ſed lucerna à luce incenſa teſtis lucis, & illam demonſtrans quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. (Matth. 11) *Ille erat lucerna ardens & lucens, & voluiſtis ad horam exultare in luce eius* dicebat Dominus Iudæis. Hoc eſt, erat lucerna clara & illuſtris poſita ſuper candelabrum, vt præluceret omnibus ad cognoſcendum eum qui mittendus erat, ardens per internam charitatem, & lucens per exteriorem doctrinam, ac per exempla virtutum: (Luc. 1.) Vos lætati eſtis de tanta luce, ſed tandem contemnere eam cœpiſtis, ideo ad horā fuit exultatio veſtra; nam cum veniſſet neque manducans neque bibens, dixiſtis, *Dæmonium habet*: cum ad eius honorem & admirationem id referre, Deumque in eo glorificare debuiſſetis.

IV. Pars quis ſit iſte puer teſtimonio Archang. Gabrielis.

QVartò, quia hominum teſtimonio acquieſcere nolunt nonnulli, interrogemus Angelum: *Quis putas puer iſte erit?* Teſtimoniū perhibebit Gabriel, eius nuncians miraculoſam & conceptionē & natiuitatē, ſicut & Chriſti; idque factum eſt non in loco prophano, ſed in templo, a dextris altaris thymiama-

tis, cum præclara laude pueri nasci turi. De hac re sic loquitur B. Petrus Damiani: *Non est silentio transeundum, quam solemni glorificatione pueri huius in hunc mundum nunciatur ingressus. Adest Angelus Gabriel à superiori cælorum cardine Domini fortitudo, descendens stat à dextris altaris incensi. Nec quilibet Angelus, sed ille sublimior, qui B. Virgini nuncium attulit singulare, & electus est vt nunciaret militem, qui nunciare debebat Regem.* Certè licet Angelus tam Isaac quam Sampsonis conceptionem nunciarit: in hac tamen te Ioannem dignitate præcedere, ex ipsis constat circumstantijs. Ipse enim ab Archangelo in loco digniori, tempore sacratiori, apertiori miraculo prænunciatur & prædicatur. Immo si Christi annunciatio fit in thalamo, Ioannis fit in templo, ita vt ex hac parte excellat Ioannis gloria. Ibid.

Sed quod testimonium dat ei Angelus? Multiplex vtique testimonium virtuti eius ab Angelo perhibetur: inter cætera autem dicit: *Hic magnus erit coram Domino, & replebitur Spiritu Sancto adhuc ex vtero matris suæ.* Quid est, *magnus erit coram Domino?* Simpliciter de Christo dixerat Angelus, *Hic erit magnus*, quia ipse est cuius magnitudinis non est finis, qui & in se magnus est, & quoad nos magnus. De Ioanne autem dicitur, quod magnus sit futurus coram Domino, quia à Domini magnitudine eius dependet magnitudo, sicut radius à Sole, sicut riuulus à fonte, sicut ramus à radice. Coram ipso ergo, & per ipsum, & in ipso magnus erat futurus Ioannes. Parum ei erat, si magnus foret coram hominibus opinione sanctitatis, quia fallax est humani iudicij censura & trutina; & parum est magnum esse coram hominibus, id autem sumus quod coram Deo sumus. Magnus ergo Ioannes coram Deo, & ideo verè & absolutè magnus. Non ambiebat magnus esse coram mundo, quia mundum, & omnia quæ mundi sunt, deserebat, contemnebat, conculcabat, reputabat vt stercora. Non quærebat magnus esse coram hominibus, quia Iudæis eum pro Messia recipere paratis, & ad horam in luce eius exultantibus contradixit: *Non sum ego Christus.* Ac de se interrogatus, non aliud dixit quam *Ego vox clamantis.* Non volebat magnus esse coram seipso, quia de se dicebat: *Non sum dignus corrigiam calceamenti soluere illius qui post me venturus est.* Magnus ergo erat, sed coram Domino magnus, ab eo sanctificatus, electus & consecratus, vt Propheta & plus quam Propheta, vt Præcursor & Baptista, vt Vox & Præco, vt Amicus Sponsi & Sponsæ Paranymphus. Denique, ita magnus erat coram Domino, vt eius nomen prius in cœlo scriptum fuerit quam in terra, prius ab Angelo quam ab hominibus vsurpatum. Magnus ergo fuit in oculis Dei, qui adeo paruus fuit in oculis suis. Sed & nunc magnus est in cœlo coram Domino, triplici aureola, Virginitatis, Martyrij, Doctoratus, ipsum adornante, lilijs, rosis, violis, eius verticem coronantibus. Lilium symbolum est candidæ virginitatis, Rosa rubicunda martyrij & charitatis, Viola splendens doctrinæ cœlestis. Hæc omnia in eo sunt, quia Virgo fuit, & Martyr, & Doctor. Ioan. 1.

V. PARS Quis sit iste puer testimonio Christi.

POstremò, si non sufficiant nobis hominum & Angelorum testimonia, interrogemus Filium Dei, non potest falli, quia Sapientia, nec fallere, quia Veritas est. Quid ergo ad hanc respondet quæstionem? *Quis putas puer iste erit?* Audi eum: *Inter natos mulierum*, inquit, *non surrexit maior Ioanne Baptista.* O testimonium super omnia testimonia, ore Veritatis depromptum! En qualem Ioannes sortitus est laudum suarum præconem! Non solum Prophetas, aut Angelos, sed Matt. 11.

Filium ipsum Dei habet Encomiasten. Beati omnes fuere, qui ore Domini meruerunt commendari & laudari. Non enim ipse solet sicut homines inaniter laudare, aut oris vano obsequio gratiam captare, aut transitoria tantum laude commendare: sed si quos laudauit, etiam eorum laudem æternitati consecrauit; fuitque laus illa quoddam initium & symbolum æternæ electionis eorum.
Mat. 16. Sic Petro dicit: *Beatus es Simon Bar-iona.* Sic Nathanaëli testimonium per-
Ioan. 1. hibet: *Ecce verè Israelita, in quo dolus non est.* Sic Centurionis fidem collaudat, & Magdalenæ dilectionem. Hæc omnia ad laudem æternam spectabant, cuius iam quoddam pignus eis dabat Dominus. Sed si eos felices pronunciamus quos laudauit Dominus, quam merito super omnes id de Ioanne asserimus, quē non semel tantū, aut cursim breui cōmendauit elogio, sed frequēter, idque pleno
Mat. 11. apud plebem sermone, eius laudes decantauit. Commendauit enim à constantia, asserens eum non esse arundinem vento agitatam. Commendauit ab austeritate & pœnitentia, dicens non esse mollibus vestitum, aut delicijs eneruem. Cōmendauit à sapientia, pronuncians eum esse Prophetam, & plusquam Prophetam. Commendauit à munere & puritate, dicens esse Angelum missum ante faciem suam, quasi à latere Legatum. Sed hæc omnia & alia quæ dici poterant, abbreuiauit. Verbum æternum in hoc verbo: *Inter natos mulierum non surrexit maior.* Laudatur fides Abrahæ, obedientia Isaac, patientia Iacob, castitas Ioseph, mansuetudo Moysis, pietas Samuëlis, Eliæ zelus, sanctitas Dauidis, cæterorum quoque Patriarcharum & Prophetarum merita apud Ecclesiasticum per varia capita celebrantur: Sed omnes istæ priscorum virtutes, omniaque merita, in vno Ioāne reperiūtur, omnesque vel antecellit, vel primos saltē adęquat. *Cui nullū præposuit in præconio Christus, an vllū ei prælaturus est in premio?* ait S. Hilari⁹ Arelatensis.

Quod si quæras, an etiam Apostolos Ioannes præcedat in gratia & gloria? Respondeo ex verbis Domini non posse id euinci, quia Dominus eum compa-
Luc. 7. rat solum Prophetis antecessoribus, asseritque nullum ipso ex illis maiorem.
Abul. Sic enim expressè dicit S. Lucas: *Maior inter natos mulierum Propheta Ioanne Ba-*
Mat. 11. Op. imp in c. 11. *ptista, nemo est.* Ex quo infertur ipsum eos antecellere, quia probabilis habet Theologorū quorūdam opinio, in patria nullos esse æquales. Quod etiā asserit
Mat. 11. Auctor operis imperfecti sub nomine S. Chrysostomi; & Franciscus Maironis
Mairon. ser. de Baptista Doctor Theologus ex antiquis eamdem sententiam attribuit S. Dionysio. Quantum ad Apostolos de illis non agit Christus, sine illis Ioannem non comparat. Vnde an illos in gratia vel gloria excedat, certò asseri non potest, sed hoc
De precedētia S. Ioan. in gratia & gloria per reliquis. à diuina pendet prædestinatione nobis incognita. Nonnulli tamen ex Doctoribus tam antiquis quam nouis in affirmantem partem propendent. S. Ambrosius sic loquitur: *Præcellit cunctis Ioannes, eminet vniuersis, antecellit Prophetas, supergreditur Patriarchas, & quisquis ex muliere est, inferior est Ioanne.* Clarius & expressius S. Theodorus Studites hoc asserit, dicens: *Et Prophetis & Apostolis & alijs omnibus reuera prior est magnus Præcursor, illis quidem vt sequens, his vero vt præcedens.* Fauet S. Petrus Damiani, sic de Ioanne disserens: *Vnus est, & secun-*
P. Dami. hom. de Baptista. *dum non habet, qui choris intertexus Angelicis sublimioris coronæ titulis vniuersitatis humanæ transcendit ascensum. Considera mansiones regni, & vniuersum ordinem humanæ generationis obambula, & Ioānem tam nouis quam veteribus videbis esse præpositum vel æquatum.* Denique hanc communem Doctorum sentētiam appellat Ioannes Ekius hom. 6. de S. Ioanne Baptista, quæ asserit ipsū post

Christum & Mariam sanctissimum esse. Gerson quoque tract. 4. super Magnificat, thronum Luciferi in ordine Seraphinorum eum occupare existimat, cui subscribit Franciscus Maironis. Cum enim ex omnibus Ordinibus aliqui ceciderint, etiam ad omnes Ordines aliqui assumendi sunt ex hominibus, qui occupaturi sunt loca Angelorum. Maria super omnes choros est, Ioannes ergo videtur primum occupaturus locum in primo choro secundum horum sententiam.

Quicquid sit de his, scimus quod ad sublimem valde gloriæ gradum euectus sit Baptista, quodque ipsi sit propinquus diuinitati. Quapropter quos post se traxerit exemplo, iuuabit merito, commendabit suffragio, nec repulsam poterit pati, qui propinquus omnino est & acceptissimus Regi summo. Eius ergo sectantes vestigia, ad eum dirigamus & vota; auxilium petamus ab illo, qui adeo potens est, & toto cordis desiderio clamemus:

O Diuine Præcursor, ô Baptista, ô Præco summi Regis, ô Legate & Angele ante faciem Domini, ad præparandas vias eius & illuminandum eos qui in tenebris & in vmbra mortis sedebant! Fac nos audire vocem tuam, vocem pœnitentiæ, vocem iudicij, vocem clamoris in deserto, vt possimus feliciter dirigere pedes nostros in viam pacis & æternitatis. Et quoniã aduentum primũ sẽtiens Saluatoris, exultasti gaudio magno in spiritu sancto, illo replens & Spiritu matrem: effice vt vero spirituali gaudio tuam celebremus Natiuitatem, & cum adfuerit Dominus in secundo aduentu suo, possimus ei occurrere cum gaudio, ipsumque tota tecum benedicere æternitate. Conclusio.

DE MORTE S. IOANNIS BAPTISTÆ.

Appendix.

SEV PRO FESTO DECOLLAT. EIVS.

Vide dicta. Dom. 2 Aduen. lectio. 4 p. 1. de vinculis s. ioãnis

MVlta testimonia de Ioanne produximus ipse autẽ ex humilitate de se noluit aliud dicere, quã illud: *Ego vox clamãtis in deserto.* Fuit autẽ vox efficax, nam multi cõuertebãtur confitẽtes actus suos, & petẽtes baptismum insignũ pœnitentiæ. Quapropter ei cõuenit illud: *Vox Domini super aquas: Vox Domini in virtute: Vox Domini confringentis cedros: Vox Domini concutientis desertum Vox Domini intercidentis flammam ignis: Vox Domini præparantis ceruos.* Quæ omnia S. Basilius de Ioanne interpretatur. Vox erat Ioannes alta & sublimis, penetrans vsque ad corda; nec in angulo mussitabat, sed in publico personabat, magno spiritu, magna constantia. Non erat vox adulantis aut blandientis, sed clamantis & arguentis, vt alibi explicui. psal. 28. V. Dõ. 4. Adu le 1

Nulli hæc vox parcebat, sed contra vitia Principum & Magnatum, Pharisæorũ & Scribarũ, militũ & aulicorũ, totiusque populi, detonabat sine trepidatione, sine personarum acceptione. Non parcebat Pharisæis in plebe ob doctrinam & pietatem honoratis, sed eorum detegens hypocrisim & vitam venenatã, vocabat *Genimina viperarum.* Non parcebat Regi, nec priuatim, nec publicè, sed dicebat ei: *Non licet tibi habere vxorem fratris tui;* fremente licet Herode & Herodiade crebrò id inculcabat. Vocis ergo fũgebatur munere nõ solũ in deserto, sed Luc 3. Marc. 6

etiam in Regis palatio. Quia in Principum palatiis deesse solet vox veritatis, quæ vitia arguere soleat & aulæ dedecora, cœlestis lingua Prophetę noluit deesse, sed tanquam calamus Scribæ velociter scribentis cōtinuo exarabat in corde duro Regis hæc verba : *Non licet tibi habere vxorem fratris tui.* Meritò conquerebatur quidam Rex, quod cum omnia sibi in aula abundarent, esset tamen inopia veritatis, quia vel non ingreditur ad Reges, vel non nisi fucata. Ibi enim regnat adulatio. Ibi corui, qui eruunt oculos. Ibi Simiæ, ibi Syrenes, ibi *Canes muti non* Isai. 53. *valentes latrare*, ibi de sunt veræ iustitiæ intrepidi præcones, non de sunt parasiti & blanditores, qui Principum vitia foueant.

Eccl. 4. Ioannes ergo, sciens scriptum esse : *Pro iustitia certa, & agonizare vsque ad* Psal. 118 *mortem*, hoc adimplebat, quod de eo canimus : *Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar.* Non veretur vultum Herodis aut Herodiadis, qui in spiritu venerat & virtute Eliæ, vt coram Regibus staret intrepidus. Interim, quia veritas odium parit in cordibus prauis flagitiosorum, & vox clamantis veritatisque insonantis ingrata est, ideo hanc vocem premere & perimere incestus Herodiadis nititur animus. Odium parricidale in corde eius succensum propter vocem veritatis primo quidem ebullit in minas, deinde se publicè profundit per vincula & compedes, tandemque in flammam exsurgit tantam, vt nonnisi Prophetæ possit cruore sopiri.

S. Ioannes erat luce na ardēs & lucens. Ioannes erat *Lucerna lucens, & ardens. Ardens in seipso austeritate conuersationis, erga Christum intimo feruore deuotionis, erga peccantes constantia liberæ increpationis. Lucens exemplo, digito, verbo*, inquit S. Bernardus. Sed hanc lu- Ioan. 5. cem ægri oculi reformidant, odiosa eis est *Dilexerunt magis tenebras quam lucem*, Ioan 5. ideo rebelles sunt lumini, istamque lucernam extinguere conantur, lucemque Erat speculum. suffocare, & ardorem fulgurientem.

Ioannes erat Speculum, quod non solum imaginem Solis reuerberantem & radientem in se susceperat, quam & in alios refundebat; sed etiam erat Speculum suam cuique inspicienti imaginem in veritate repræsētans, deformibus deformem, pulchris pulchram. Sed deformes & maculosi, qui næuos suos corrigere renuebant, insaniunt in speculum, & instar simię sese in eo inspectantis insurgunt in illud, vt perfringant & proculcent.

Ioannes erat Medicus, vlcus tangebat, secabat, cataplasma efficax adhibebat. Sed vlcus hi gerebant, quod dicitur, *Noli me tangere*, febrisque exæstuans Erat medicus. non permittebat eos agnoscere Medicum vel medelam; ideo furorem stringūt & rabiem, exacuuntque ferrum in eum, quem adamare debuerant & honorare.

Occasio necis S. Ioannis per herodem. Quæritur ergo occasio necis Prophetæ per Herodem, maximeque per Herodiadem illecebris incestis Regem dementantem. Conuiuium solemne instituitur, aduocatur puella, saltitat, gesticulatur, ludit vt illudat. Fit promissio regia, confirmatur iuramento turpi, turpe adimpletur. Conspiratur in Ioannē, amputatur ei caput in carcere, affertur in disco, currunt riui sanguinis, oculi pascuntur conuiuantium. In turpi voto mutandum erat decretum, sed crudelissimè adimpletur, quod criminosè spondetur : Intuere, ô Rex, *tuo ferculum* S. Ambr. in breuia *dignum conuiuio, porrige dexteram, vt inter digitos tuos riui defluant sacri cruoris. Et quoniam non exsaturari epulis fames, nec sitis restingui poculis, bibe sanguinem scaturientibus adhuc venis profluentem. Cerne oculos in ipsa morte sceleris tui teste, auersantes conspectum deliciarum. Clauduntur non tam mortis necessitate, quam horrore luxuriæ.*

Ocul.

O illud aureum exangue, cuius sententiam ferre non poteras, conticescit, & adhuc timetur. Vox eius, ô Herodes, adhuc timorem tibi incutit, quia vox veritatis morte non extinguitur, & vox ſanguinis impientiſſimè profuſi non tacet in auribus Dei, nec terra quæ ſuſcepit eum. Imò clamabit in æternum, te & inceſtos omnes accuſans & condemnans, in abyſſoſque mergens. Et quia hic ſanguis clamat, ſaltatrix tua non erit immunis, ſed abſorbebit eam glacies, ex ſectoque ſaltabit capite, ac poſtmodum æternum ſaltabit in igne.

Porrò hoc fuit prouidentiæ diuinæ, cuncta admirabili ordine diſpenſantis, quod Ioannes virtutis omnis ſpeculum, ſanctitatis norma, pudicitię exemplum. Angelus conuerſatione, inceſtis datur, traditur adulteræ, addicitur ſaltatrici, ita vt vitium videatur triumphare de virtute, libido de caſtitate, impietas de innocentia & pietate. Sed id permiſit Deus in Ioannis maiorem gloriam, tum quia ſic voluit eum corona Martirij condecorare, tum vt pudicitiæ germen proprio ipſe rigaret cruore, tum denique, quia debebat adimpleri, quod Ioannes dixerat: *Illum oportet creſcere, me autem minui.* quapropter Ioannes minutus eſt capite, Chriſtus creuit in Cruce. Ioan. 3.

Sed neque hic Herodes, aut Herodias, ſed vox veritatis cenſetur vincere & triumphare. Notæ ſunt propoſitiones poſt conuiuium Darij purpuratis exhibitum, à cubicularijs eius productæ, quę & hic locum habent poſt conuiuium Herodis. Vnus ſcripſit: *Forte eſt vinum.* Alius ſcripſit: *Fortior eſt Rex.* Tertius ſcripſit: *Fortiores ſunt mulieres, ſuper omnia autem vincit veritas.* Primus probat propoſitionem ſuam, quia vinum ſeducit mentem, Regiſque ac orphani facit mentem vanam, præualet & dominatur. Item ſerui ac liberi, pauperis & diuitis, & omnem mentem conuertit in ſecuritatem & iucunditatem, facitque obliuiſci omnem mœrorem & omne debitum, & omnia per talenta loqui facit. Secundus probat propoſitionem ſuam de fortitudine regis, quia terram & mare obtinet, & ſuper omnia dominatur, iubet demoliri mõtes, muros, turres. Si dixerit occidite, occidunt, ſi remittite, remittunt, ſi exterminate, exterminant; ſi ædificate, ędificant. Quomodo ergo non pręcellit Rex, cuius dicto ſic omnes obaudiunt? Tertius probat ſuam propoſitionem de mulieribus & veritate. De mulieribus quidem, quia magnus eſt rex in poteſtate ſua, inquit, & tamen vidi concubinam regis ſedentem iuxta regem ad dexteram, & auferentem diadema de capite eius, & imponentem ſibi, & palmis cædebat regem de ſiniſtra manu. Et rex intuebatur eam, & ſi arriſerit ei, ridet; ſi indignata fuerit, blanditur. An non ergo ſunt fortiores mulieres? Tandem addit: Sed fortior omnibus veritas. *Omnis terra inuocat veritatem, cælum etiam eam benedicit, & non eſt cum ea quicquam iniquum. Vinum iniquum, iniquus Rex, iniquę mulieres, & filij hominum, ac opera eorum. Veritas manet & inualeſcit in ęternum, & viuit, & obtinet in ſecula ſeculorum. Benedictus Deus veritatis.* Ita poſtremò ille. Eſd. 3. 4. Forte vinum.

An non hæ propoſitiones ſingulæ hic locum habent? *Primo*, quidem cernitur quã forte ſit vinũ, quod regis mẽtem ſic deducit, vt dimidiam partem Regni dare paratus ſit propter ſaltationem, vt iuſiurandum iniquum adijciat per miram temeritatem. Cum incaluiſſet mero, omnia hæc peraguntur, vt notat textus euangelicus. O vinum, quam ſæpè mentem dementas, & quam iniquê dominaris! Loth in inceſtum præcipitas, denudas Noé, Abſalonem in fratrem Ammon armas, Holofernẽ exarmas, Herodem ad imum impietatis deducis.

Fortis Rex. Verè, *forte est vinum*, præualens his qui bibunt illud.

Secundo, cernitur hic quam fortis sit Rex, in cuius ore situm est vitæ vel mortis decretum, ita vt audeat in Dei Prophetam, Præcursorem, legatum, Angelum, mittere manus, ferrumque stringere, & contra Deum pugnare: *Misso spiculatore iussit amputari caput Ioannis in carcere.* Si ergo Rex dixerit, exterminate, exterminant; si percutite, percutiunt: si occidite, occidunt. O regis forte verbum!

Mulieres fortes. *Tertio*, cernitur hic quomodo fortiores sunt mulieres, ipse enim sunt quæ regem ad facinus adeo horridum impellunt; ipsæ sunt quæ eius cordi dominãtur, eamque seducant, alias lubenter audiebat Ioannem.

Fortissima veritas. *Quarto* cernitur, quomodo *super omnia veritas*, præualet enim vino, regi, mulieribus. Licet Ioannes sit in vinculis, vox tamen veritatis non alligatur, nec carcere clauditur. Licet morti addicatur, mortem non timet, nec regiam potestatem, nec vini luxuriam, nec muliebres insidias. Triumphat in eo Veritas, lubens pro ea caput offert præco Veritatis. Iniquum est vinum, iniquus Herodes rex, iniquę mulieres & opera eorum; cum veritate non est quicquam iniquum; sed vbique clamat contra iniquitatem, in deserto, in palatio, in ergastulo, in conuiuio, in cœlo. Benedictus ergo Deus veritatis, benedictus & præco veritatis, qui viuit & inualescit in sęcula. Hic & alios docuit stare pro veritate & castitate, Matthæum, Paulum, Lambertum, Rumoldum, Stanislaum.

IN FESTO SS. PETRI ET PAVLI.

Lec. 15

Constitues eos principes super omnem terram.

Psal. 44.

De titulis Ss. Petri & Pauli. SANCTORUM apostolorum Petri & Pauli merita & heroica gesta, gratiam & gloriam, laudes & præcónia, vna celebrat festiuitate ecclesia: tum quia amor Christi & zelus glorię Dei eos sic indiuisos voluit, sicque cõfœderauit, *vt vno die, vno loco vnius tyranni tolerarent sententiam, & sanguinem profunderent*, prout dicit S. Maximus hom. 5. de Petro & Paulo: tum quia *de eorum meritis atque virtutibus nihil diuersum, nihil debemus sentire discretum; quia illos & electio pares, & labor similes, & finis fecit æquales*, vt loquitur S. Leo serm. 1. de Petro & Paulo. In hac igitur die, aurea luce & roseo eorum cruore condecorata, in qua per crucem alter, alter ense triumphat, laudes eorum iunctim decantemus, ex sanctorum patrum scriptis.

Dicamus *primo* cum S. Leone pontifice, in corpore Christi mystico, quod est

1 ecclesia, hos censeri tamquam duos oculos lucidissimos & radiantissimos. Sic

Duo lucidissimi oculi ecclesię. enim loquitur S. Leo: *In horum excellentia Patrum meritò est excellentius gloriandũ, quos gratia Dei in tantum apicem inter omnia Ecclesiæ membra prouexit, vt eos in corpore cui caput est Christus, quasi geminum constitueret lumen oculorum.* Hi sunt oculi vigilantissimi & perspicacissimi quibus ab hostibus, à vitiorum & errorum incursantibus malis, sibi prospexit Ecclesia suis in primordijs.

Hi sunt oculi quibus potuit clarè videre quæ ad fidem spectant, & Dei gloriam. Hi sunt oculi vigilantes pro toto corpore; præsentia & futura sagacissime contemplantes, sublimia & profunda cælesti luce sua penetrantes. Hi sunt *Oculi columbæ*, simplices & puri, lucidi & in cœlum semper erecti. Quia nos docuerunt hi Apostoli oculos in sublime semper erigere, & Deo gratias agere pro singulis beneficijs, sicut columba pro singulis granis. Docuerunt nos cum simplicitate & puritate intentionem tanquam oculum cœlo inferre, ęterna considerare, æternitati prospicere. Denique, hi sunt duo illi oculi Ecclesię, de quibus in Canticis dicitur: *Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon, in porta filiæ multitudinis.* Oculi enim hi instar duplicis piscinæ semper fluentes fuere lacrymis, quasi aquis puris, quibus eluerent sordes vitiorum, quibus & totus corpus ecclesiæ, quoad fieri posset, immaculatum redderent. Suo enim exemplo prouocauit multitudinem ad lacrymarum salubrem fontem, per quem est ingressus in ciuitatem cœlestem; quia per lacrymarum fluenta iungimur Christo, qui est porta & Ostium per quod multitudo debet ingredi. Quomodo S. Petrus fuerit tamquam piscina fluens oculis, notum est ex S. Clemente asserente genas eius cauatas fuisse ex continuo fletu; qui fletus Gallo canente quotidie recrudescebat. De S. Paulo etiam apostolorum acta & eius epistolæ testantur, quomodo in membrorum Christi consideratione peccata defleret, vt ea elueret quasi aquis piscinę mysticæ fluentibus in gratiam multitudinis. Sic enim ait: *Multi ambulant quos sæpe vobis dicebam, nunc autem & flens dico, inimicos crucis christi, quorum Deus venter est, quorum gloria in confusione, &c.* Item sic alloquitur suos: *Non cessaui per triennium nocte & die monens cum lacrymis vnumquemque vestrum.* Quem locum expendens S. Chrysost. hom. 12. in epist. ad Colossenses sic loquitur: *Ex quo fonte emanarunt tanta fluenta, vt ex illius oculis lacryma? Quem fontem vis comparare cum his lacrymis? Eumne qui est in Paradiso, qui irrigat vniuersam terram? Sed nihil dices ęquale.* O ergo præclari oculi Petrus & Paulus cōtinuò aquas salubres emittentes instar fontium, vel piscinarum, in gratiam multitudinis & corporis totius ecclesiæ.

Cant. 7.

Fletus s. petri. s. pauli lachrymæ.

philip. 3

act. 20

Dicamus *secundo*, hos apostolos esse *duo Vbera*, quæ Sponsus admiratur, & laudat in Sponsa. Etenim hi sunt qui lacte doctrinæ cælestis ecclesiæ nouellos filios aluerunt, donec in perfectam ętatem eos perducerent. Audi apostolum Petrum primitiuos fideles ad hæc vbera sugenda inuitantem: *Quasi modo geniti infantes, sine dolo, rationabile lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem, si tamen gustastis quoniam suauis est Dominus.* Audi & apostolum Paulum similiter suos alloquentem: *Tanquam paruulis in christo lac vobis potum dedi.* Et iterum: *Facti sumus in medio vestrum, tanquam si nutrix foueat filios suos. Ita desiderantes vos cupide, volebamus tradere vobis non solum Euangelium Dei, sed etiam animas nostras.*

2 duo vbera ecclesiæ.

1 pet. 2.

1 cor. 3.

1 Thess. 2.

Hoc lacte instar vberum plenus erat apostolus Paulus, cuius caput gladio excissum, non sanguinem, sed lac dedit, inquit S. Chrysostomus, & in terra tres saltus faciens, quasi tres lacteos fontes elicuit.

Audi Gilbertum abb. serm. 31. in Cant. super illud. Pulchræ sunt mammæ tuę. *Mammæ plures, quia debet esse varia vberum temperatura pro sugentium qualitate diuersa. Vide quomodo Paulus Iudęis factus est Iudęus, ijs qui sine lege quasi sine lege, infirmis infirmus. Nonne tot applicat vbera discipulis, qui in se tot transformat genera? Quid aliud molitur temperatura tam multiplici, nisi vt leniter & lactis more teneras*

auditorum animis eius doctrina influeret. Tot videtur abundare mammis, quot modis arte ingeniosa capacitati se infirmorum coaptabat. hæc ille. O vere Ecclesię fœcunda vbera, Petrus & Paulus, admirabili sapiētiæ & doctrinæ fœcunditate ac vbertate primos fideles ecclesiæ, primos filios reficientia, & adhuc modò lac suauissimum fundentia in salutem omnium electorum, & Filiorum Dei.

Dicamus *tertiò*, hos Apostolos rectè designari per duas illas Oliuas ad dexteram candelabri & ad sinistram eius, de quibus dicitur: *Isti sunt duo filij Olei, qui assistunt Dominatori vniuersæ terræ.* Hi nimirum Apostoli duo, duæ sunt Oliuæ

3 Duæ oliuæ oleū ecclesiæ ministrantes.

oleum ecclesiæ lampadi perpetuo ministrantes, vt lucem proferant his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent, ad dirigendos pedes eorum in viam pacis & æternitatis. Lampas enim ardens super candelabrum aureum, & septem eius lucernæ mysticam interpretationem habent. Candelabrum mysticum est Christus lampadem sustinens, hoc est Ecclesiam diuini spiritus luce ardentem. Septem lucernæ, quæ candelabro innituntur, septem sunt Sacramenta, & septē spiritus S. dona, quibus mentes hominum illuminantur. Hę oliuæ quæ à dextris & à sinistris oleum ministrant lampadi, nonne hi apostoli sunt, qui varijs exēplis atque doctrinis, scriptis suis & meritis, ecclesiæ lampadi oleum gratiæ infundunt, & impetrant liquorem cælestem, vt numquam lux eius desinat. Propterea igitur aptè *Filij olei* vocantur, quia vncti, & vnctionem alijs impetrantes, vel vt alia lectio habet, *Filij splendoris & claritatis*, quia sunt splendidissimi, & splendorem ecclesiæ conferunt admirabilem. Denique tertia lectio habet: *Isti sunt filij misericordiæ*, quia oleum misericordię solet esse symbolum. Vnde ad hunc locum videtur allusisse ecclesiasticus, dum ait: *Isti sunt viri misericordiæ, quorum pietates non defuerunt.* Quem locum interpretans S. Bernardus, dicit id rectè attribui sanctis Petro & Paulo, triplici de causa. *Sunt enim hi viri misericordię* inquit ipse, *siue quia misericordiam consecuti, siue, quia misericordia pleni, siue, quia misericorditer à Deo donati sunt.* Quomodo viri sint misericordię Petrus & Paulus, quia misericordiam consecuti, per notum est. Nam fatetur Paulus de se: *Fui tanquam, & blasphemus, & persecutor, sed misericordiam sum consecutus.* Exploratum id etiam & perspicuum de Petro, quem Deus oculis misericordiæ nisi respexisset, æternum perijsset. Quomodo autem viri sint misericordiæ, quia pleni misericordia tanquam oleo effluente, & quia à Deo misericorditer nobis donati, explicat S. Bernardus his verbis: *Scimus quod viri isti nec sibi vixere, nec sibi mortui sunt, sed ei qui pro ipsis mortuus est, magis autem nobis omnibus. Facit pro nobis eorum vita & doctrina, & mors ipsa. Etenim in conuersatione continentiam, in prędicatione sapientiam, in passione patientiam nobis beati Apostoli contulerunt. Quæ etiam vsque hodie conferre non cessant, misericordia pleni, & sanctarum orationum fructibus.*

Eccl. 44. Ss. Petr. & Paul. viri misericordiæ. 1. Tim. 1. Bern. ser. 3 de Petro & Paulo.

4 Duæ columnæ domus Dei.

Dicamus *quarto*, hos duos Apostolos esse *duas Columnas*, Templum, siue domum Dei, hoc est ecclesiam fulcientes & firmantes, duosque parietes, vnum ex Gentibus, alterum ex Iudæis complexu suo stabilientes. Quapropter rectè dixerimus eos designari per duas columnas, quas erexit Salomon in egressu templi à se extructi, & in modum lilij coronauit. Vnam vocauit, *Iachin*, alteram vocauit *Booz*. Iachin autem idem est quod *Firma erectio & directio*, Booz idem quod *Fortitudo in eo.* Hæc autem nomina his columnis indidit Salomon, vt votum suum indicaret, se nimirum peroptare firmitatem & stabilitatem templo

3. Reg. 7.

suo, eamque quodammodo hoc monumento portẽdere. An non aptè SS. Petrus & Paulus, primarij Ecclesiæ nouellæ Apostoli, columnis istis indicantur: Nonne contemplatione ad superna erecti fuere, & totum Ecclesiæ ædificiũ direxere? Nonne fide fortes fuere & opere, lapidibusque electis firmitatem contulere? Verè ergo nomen *Iachin*, id est, Directio, verè nomen *Booz*, id est, Fortitudo, eis conuenit. Duæ sunt columnæ, quia Gentes & Iudæos fulciunt, Petr⁹ Iudæos, Paulus Gentiles ad christũ adducit, & in eo firmat, imò vterque vtrosque. Rursus vna Colũna est à dextris, altera à sinistris, quasi demonstrantes per prospera & aduersa nos firmari in Deo, nec aduersis debere deijci, nec prosperis nimium eleuari. Sunt etiam hæ Columnæ ante fores templi, vt omnes inuitent & inducant in templum. Omnia certè hæc Ss. Petro & Paulo apprimè cõueniunt: Columnæ sunt aureolis & lilijs coronatæ, cuius coronationis festiuum diem hodie recolimus. Verè Columna Petrus, cui à Domino dictum est: *Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum.* Verè Columna Paulus, de quo S. Chrysostomus: *Paulus cæli ciuis, ecclesiarum columna, Angelus terrestris, homo cælestis.* Et hom. 32. ad Rom. de vtroque Apostolo sic loquitur, quorum corpora tamquam sacratissima pignora Roma obtinet: *Non ita cœlum splendescit, quando radios suos Sol ex sese demittit, sicuti Roma duas illas lampades vbique terrarum effundens. Considerate quale spectaculum visura sit Roma in resurrectione. Hinc rapietur Paulus, inde Petrus, in occursum Domini. Propterea celebro hanc vrbem, non propter copiam auri, non propter columnas, sed propter columnas illas Ecclesiæ.*

Mat. 16
chryso. homil. de laud. Pauli tom. 5

Dicamus *postremo*, hos duos Apostolos esse duas Tubas cœlestes, quibus Euãgelij vox mox toto insonuit orbe. Nam S. Petrus non solùm Iudæos docuit & conuertit, sed etiam Romanos & Anglos, scripsitque epistolas suas ad omnes, quamuis maximè ad eos qui conuersi ad Christum iam erant dispersi per Pontum, Galatiam, Capadociam, Asiam, & Bithiniam, quos Paulò ante conuerterat. Certè de omni natione quæ sub cælo est, adfuerãt nonnulli eius prædicationi, quando in die Pentecostes conuertit tria millia, & die subsequenti quinque millia. Postmodum autem per discipulos à se missos fundauit per totum orbem Ecclesias, & fidei verbum propagauit; nam & S. Maternus ab eo missus fuit ad has Belgicas & Leodienses partes tubam insonans S. Petri. Paulus quoque Doctor Gentium è cœlo constitutus, classicum cœleste quoquouersum intulit, vt omnes sub iugum mitteret veritatis: *Postquam siluit os Stephani, mox sonuit tuba Pauli*, inquit S. Chrysost. hom. de eius conuers. O ergo cœlestes, o efficaces Tubæ, Petrus hinc, inde Paulus! O Principes terræ gloriosi, vbique fidei hostes expugnantes, contra idola, errores, vitia dimicantes, Infernum & Satanam, Principesque huius mundi, & principes tenebrarum debellantes. Vtriusque vnica cura fuit ad cœlorum regnum omnes conuocare, ianuam eis demonstrare & aperire, Ducesque se eis vita, doctrina, exemplo præbere, & præire. Vnde Fortunatus Venantius sic de Petro & Paulo canit:

5
Duæ tubæ cælestes.
1 Pet. 1.
act. 2 & 4.

Cælorum portæ, lati duo lumina mundi,
Ore tonat Paulus, fulgurat arce Petrus.
Inter Apostolicas radianti luce coronas.
Doctior hic monitis, celsior ille gradu
Corda per hunc hominum reserantur, & astra per illum:

Venant. fortunatus lib. 3 carm.

Quos docet ille stylo, suscipit ille polo,
Pandit iter cœlis hic dogmate clauibus alter:
Est via cui Paulus, ianua fida Petrus.
A facie hostili duo propugnacula præsunt,
Quos fidei turres Vrbs caput Orbis habet.

Hæc de laudibus sanctorum Petri & Pauli coniunctim; sed de illis etiam sigillatim pauca hic delibo; innumera enim sunt eorum encomia, quæ integris libris nonnulli prosequuntur. Vnde sancti Petri nonnulla priuilegia nobis obiter sufficiet explicare, & postmodum etiam de virtutibus ac prærogatiuis sancti Pauli paucas proponere, & in medium producere.

DE S. PETRO.

Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.

Matth. 16.

Lec. XVI. tripartita. I. Pars. De priuilegiis S. Petri in vita.

TRiplicia priuilegia possumus in S. Petro Apostolo annotare, quibus à Domino specialiter fuit condecoratus. quædam enim sortitus est in vita, quædam in morte, quædam post mortem. In vita quidem, præterquam quod vocatus fuerit speciali Domini voce inter primos ad Apostolatum, qui est suprema in ecclesia Christiana dignitas, hoc habuit præter cæteros priuilegij, quod specialiter fuerit à Domino constitutus *Petra, Fundamentum, caput Ecclesiæ*. Vnde & ei nomen immutauit tāquam specialis Patrinus, voluitque vt eius nomen proprium foret Petrus, cum antea Simon vocaretur. Hoc imitantur supremi Pontifices, nouum nomen in sua inauguratione accipientes. Dixit ergo ei Dominus: *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eum.* Quasi dicat, interprete S. Leone ser. 3. in anniuersario assump. suæ: *Cum ego sim inuiolabilis Petra, ego lapis angularis qui facio vtraque vnum, ego fundamentum præter quod nemo potest aliud ponere: tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, vt quæ mihi potestate sunt propria, tibi sint mecum participatione communia.* Petra erat Christus, inquit apostolus; à Christo petra, nomen petræ mutuat Petrus. O in nuncupatione noui nominis felix Ecclesiæ fundamentum! O beatum nomen, quod os Domini nominauit! Petrus quidem ex se puluis erat & cinis, arenaque mobilis, si vires proprias spectemus, ideoque omne ædificium in eo situm mutabilitati foret obnoxium & nutabilitati, sed qui prius erat Simon, id est obediens, quia illico Christum vocantem secutus est, nunc Petrus dicitur, & fit petra inconcussa, illo sic volente qui potens est perfectissimam soliditatem dare etiam arenæ. Vnde dicit: *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Quasi dicat: Ego, ego sum, qui te petram constituo: ego, ego sum qui istud ædificium construam. Nemo dubitet de eius soliditate, illa enim inuiolabilis erit me structore & auctore, & nemo illam posset impertiri præter me. *Nisi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborant qui ædificant eam*; illo autem ædificante, frustra agit quisquis

Mat. 16. 1 Cor. 10 Psal. 126

itur diruere. *Nec portæ inferi præualebunt aduersus eam.* Egredientes ex inferis reses, persecutiones, diabolicæ molitiones non ei nocebunt, non præualeıt. Non dicit, non oppugnabunt, vult enim oppugnetur, vt magis elucescat à undatam. Pluuia, flumina, venti irruerũt in domum illam, sed frustraneo & to conatu, quia non super labilem initiata erat arenam, sed supra firmam ram perfectè constructa. Matt. 7.

Nam velut allisos, Mons ridet fluctus & vndas,
Sic stat in mediis, hæc bene firma malis.

pugnabunt ergo portæ inferi & Principes eorum hoc ædificium Ecclesiæ, at expugnabunt: *Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim non potuerunt* *n.* Non deerunt qui dicant: *Exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in ea,* Psal. 128 irritus erit conatus; quia allidentur ad petram, & petra conteret eos. Ad- Psal. 136 iet generatio & generatio in eam irruens, sed præteribit instar torrentis ad ipus perstrepentis, ipsa autem in æternum stabit. Generatio Ariana, Nestona, Pelagiana, lutherana, Caluiniana insurget aduersus eam, post Nero-, Diocletianos, Maximinos; sed tandem euanescunt omnes, illa perduıte & perstante.

Ex hoc porro Christi promisso & speciali erga Petrum beneficio, multæ eius lucantur prærogatiuæ, multaque diuina dona in eo præeminẽti agnoscũtur. *primis* enim illi tamquam Petræ & fundamento totius Ecclesiæ, tanquam ostolorum capiti & principi, fides eminens & indefectibilis à christo collata, assistentiaque Spiritus sancti infallibilis ad regendam ecclesiam, & docenm ea quæ fidem concernunt, ita vt in ea non possit errare. Quod etiam eius concessum successoribus. Quapropter iturus Christus ad crucem dicebat ro: *Ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum, ego autem rogaui pro te vt deficiat fides tua; & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* uasi dicat: peroptat Satanas tentationum impulsu vos exagitare, & sicut icum excutitur è cribro aut vanno, ita è fidei vanno vos excutere molitur. ergo pro omnibus quidem rogaui, sed pro te specialiter, ó Petre, quem ut cæterorum discipulorum meorum esse volui, vt fides tua non deficiat. apropter tu aliquando conuersus à peccato negationis, confirma in fide ordoxa, & in ijs quæ ad salutem spectant, fratres tuos, non solum Apostolos, & omnes fideles. *Exurge per conuersionem, & bibe de fonte misericordiæ, sed in em mensura qua propinatum est tibi, te nectare eis, & ad formam tuam qui ceciderit sciat vt resurgat,* inquit Arnoldus Carnotensis. Certè fidei suæ eminentiam quoties Petrus ostenderat supra cæteros. Inprimis cum Dominus de man-ıtatione carnis suæ necessaria ad salutem disseruisset, multique discipuli eius nsi sermone eum desererent, interrogauit duodecim; *Numquid & vos vultis re?* Respondit vero ei tunc Simon Petrus. *Domine ad quem ibimus? verba vitæ næ habes; & nos credidimus, & cognouimus, quia tu es Filius Dei.* Quibus verdilucide extollit Christi excellentiam, commendat doctrinam, profitetur em, ostenditque amorem a tali Magistro inseparabilem. Et quidem omnium e loquitur, quasi reliquorum Apostolorum os, & quia ardens erat præ cæis fide & charitate.

S. Petro ecclesia capiti assistentia S. spiritus infallibilis collata.
Luc. 22.
Eminentia fidei S. Petri.
Ioan. 6

terius fidei suæ eminentiam & feruorem ostendit, maxime in hodierno Euãio. Interrogabat Dominus, quid de se homines sentirent, variasque retulerũt

discipuli plebis opiniones; quod scilicet quidam cum Eliam, quidam Hieremiam, quidam Ioannem Baptistam, aut certè vnum ex Prophetis antiquis asserent: existimabant aliquem ex his resuscitatum, vel secundum hæresim quandam tunc vigentem defunctorum animas transmigrare in alia corpora. Postmodum interrogat quid ipsimet opinarentur, quidve assererent? Tunc Petrus vnus pro multis, & vnus præ multis responsum dedit: *Tu es Christus Filius Dei viui.* O professionem claram fidei; quâ diuinitas in Christo abscondita enuntiatur, & ipsum Trinitatis mysterium insinuatur! Quasi dicat Petrus: Ego asseueranter pronuncio te non esse Ioannem Baptistam, aut Eliam, aut Hieremiam, aut vnum ex Prophetis, sed Messiam Filium Dei viui, Filiū Patris æterni, ab æterno genitum, Deum de Deo, lumen de lumine, Deū viuum de Deo viuo, Deum verum de Deo vero. Fides nostra duo primaria misteria profitetur; mysterium Incarnationis & Trinitatis. Petrus meminit personę Patris & Filij, & tacitè ac consecutiuè spiritus sancti, qui est nexus & amor Patris & Filij: mysterium autem Incarnationis fatetur, dum dicit; *Tu es Christus*, oleo scilicet inuisibili Spiritus sancti vnctus secundum humanam naturam.

Matt. 16

Misteriū Incarnationis & Trinitatis profitetur S. Petrus.

O fidem Domini ore laudatam, cœlesti Patris dono acceptam, Spiritus sancti gratia in corde Petri firmatam, qui & ideo *Bariona*, id est, filius columbæ specialiter audit: De hac fide Petri eleganter Fulgentius lib. 3. ad Trasimundum Regem c. 15. vbi ait: *Nec hoc prætereundum existimo, quod Christo primum se filium hominis nuncupanti, Petrus dicit: Tu es Christus Filius Dei viui. Nam Filius Dei humanitate suscepta debuit in se sacramentum magnę pietatis ostendere: homo vero redemptus debuit in filio hominis veram diuinę Natiuitatis substantiam prędicare; vt dum à Redemptore beneficium gratuitæ miserationis ostenditur, à redempto diuinę confessionis obsequium redderetur.*

Christus cur filius Dei viui dicatur.

Illud porrò notatu dignum est, quod non sine mysterio Christus hic pronunciatur à Petro *Filius Dei viui.* Neque solum id vulgari sensu accipiendum est (quasi tantummodo sic vocet eum Petrus ad distinctionem idolorum & falsorum Deorum, qui sunt Dij mortui) sed ad sublimiorem est assurgendum, quādoquidem hæc vox adeò sublimiter à Christo laudatur, è cœlo esse perhibetur, specialemque remunerationem accipit, tamquam vox fundamentalis fidei, doctrinæque salutaris. Itaque dum Princeps Apostolorum cœlitus edoctus à Patre hanc professionem facit nomine suo & totius Apostolici Collegij, vocare sensendus est Christum *Filium Dei viui*, ad distinctionem eorum qui sunt filij Dei non per naturam sicut Christus Dominus, sed per adoptionem, non per essentiam, sed per participationem; de quibus dixit Dominus ipsos etiam esse Deos, per diuinæ scil. naturæ consortium, quod per gratiam adoptionis nanciscuntur. Christus ergo specialiter *Filius est Dei viui.* Hi autem qui per adoptionem filij sunt specialiter dici possunt *filij Dei morientis, aut filij Dei mortui.* Ipsi enim sunt geniti per Deum in Cruce morientem, ipsi filiationem suam adepti sunt per Deum crucifixum & mortuum. Iesus autem genitus est filius Dei per Deum viuū & immortalem, per eum qui in se vita & primum vitæ principium est, qui Filio suo eamdem secum dat vitam, vt nobis communicet eam per gratiam, quam habet ipse per naturam. Quia vero vitam illam gratiæ, quæ ad vitam perducit æternam, nobis filius noluit impertiri nisi per mortem suam, ideo dicimur *filij Dei morientis*, quia mors eius principium est vitæ nostræ, & per illam

filij

Filij Dei efficimur. An non admirabilis generatio quæ producitur moriendo? An non de illa dicitur: *Generationem eius quis enarrabit? Quia abscissus est de terra viuentium.* Generauit ergo admirabili generatione filios suos, semen longæuum & benedictum, quando de terra viuentium abscindebatur, quando in crucis thalamo emoriebatur. Itaque Christus Dominus est Deus viuus de Deo viuo, in æternitate à Patre genitus; sed & ipse quoque est Deus moriens filios generans morte suâ in cruce. Ipse est ita Filius Dei viuentis, vt non sit Filius Dei morientis; quia ne quidem secundùm humanitatem dici potest Filius Dei mortui aut morientis, sicut omnes alij homines, tum quia non est filius per adoptionem, tum quia gratiam quam habet creatam, & infusam in animam & humanitatem, non habet nisi à vita Dei simpliciter, nec venit illa per Mortem Dei, sicut vita & gratia omnium aliorum hominum Ergo rectè à S. Petro asseritur non sine mysterio, Filius Dei viui, ad distinctionem nostri, siue ad distinctionem omnium aliorum Dei filiorum per adoptionem, per quam fiunt filij Dei morientis. Isai. 53.

Hæc est ergo confessio Petri, quam caro & sanguis non reuelauit, sed Pater cœlestis, ob quam Christus Dominus Petrum beatum prædicauit, quam primatu Ecclesiæ & traditione clauium regni cœlestis remunerauit, quam indelebilem & in æternum per mansuram voluit; quia in Ecclesia vox illa iugiter perseuerabit, & per illam efficietur Ecclesia supra Petrum constituta, & supra hanc fidei confessionem fundata inuiolabilis contra omnem violentiam Tyrannorũ & hæreticorum ac infidelium De quo sic loquitur S. Chrysostomus: *Tempestates suscipit Ecclesia, sed non mergitur: iacula in eam mittuntur, sed non perforatur: machinamenta præparantur, sed turris non eliditur. Vnum sermonem locutus est Piscator, & sicut Turris immobilis perseuerat. Quanti Tyranni, verbum hoc delere conati sunt, sed non potuerunt? Supra petram enim Domini fundatum erat. Considera tyrannos; Regum diademata, gladios, belluarum dentes, caminos, sartagines, & omnia machinamenta parata. Pharetram suam euacuauit diabolus, sed nihil Ecclesiam læsit quia portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Chrysost. serm. d Pentec.

Secundò ex illo promisso Christi & beneficio speciali erga Petrum, quo eum constituit Ecclesiæ Petram & Fundamentum, Apostolorum Principem, & totius sui gregis Pastorem, sequitur datam ei cœlitus fuisse non solum eminentem fidem, sed etiam ardentem præ cæteris charitatem. hæc enim charitas cõgrua est; imò & necessaria: ad pascendum Dominicum gregem. Propterea illam explorabat Dominus in Petro trinâ interrogatione: *Simon Ioannis diligis me plus his?* Quam interrogationem tertiò præmittendam duxit antequam ei diceret: *Pasce oues meas.* Cuius rei hac rationem affert S. Augustinus: *Redditur negationi trinæ trina confessio, ne minus amori lingua seruiat quàm timori; & plus vocis elicuisse videatur mors imminens, quàm vita præsens; & sit amoris officium pascere Dominicum gregem si fuit timoris indicium negâre Pastorem.* Ita S. August. tract. 123. in Ioan. Alteram rationem producit S. Bernardus ser. 76. in Cantica his verbis: N*on otio è toties repetitum est in commissione ouium, Petre amas me? Acsi diceret Dominus: nisi testimonium perhibente tibi conscientiâ quod ames me, & valdè ac perfectè ames hoc est plusquam tua, plusquam tuos plusquam te, & huius repetitionis meæ numerus impleatur, nequaquam suscipias curam hanc nec te intromittas de ouibus meis, pro quibus effusus est sanguis meus.*

Ardens charitas S. Petri pre cæteris.

Ioan 21.

cur S. Petrus ter interrogatus an diligat Christũ.

Ps. 1.

Ps. 11.

Hanc charitatem & zelum ardentem ostendit S. Petrus in finem vsque vitæ, tam erga Agnos) hoc est imperfectos & recens ad fidem conuersos, quos inuitabat ad vbera quasi modo genitos infantes) quàm erga oues, hoc est erga perfectos & robustiores, atque etiam erga ipsos inferiores Pastores qui Oues rectè dicuntur tamquam gignentes Christo agnos, hoc est Fideles. Quapropter hos sic ex feruore charitatis & zeli alloquitur: *Seniores qui in vobis sunt obsecro consenior & testis Christi passionum, & eius quæ in futuro est gloriæ communicator; Pascite qui in vobis est gregem Dei, prouidentes non coactè sed spontaneè secundùm Deum.* Quasi dicat: Obtestor vos, & per sacra omnia adiuro, per ipsam Passionem Christi cuius testis sum, per ipsum sanguinem quem pro grege fudit, per gloriam quam expectamus, & cuius ergo in monte suauitatem prælibaui; pascite & regite Fideles curæ vestræ commissos, prouidétes, superintentes, & superuigilantes, non inuitè & ægrè, sed spontaneè & alacri charitate, iuxta Dei voluntatem, non aliud spectãdo quàm eius gloriam. Hoc ipse monebat Pastor ouium, Pastor Pastorum, quod suo exemplo prædocebat, nam & in star primi Pastoris Christi pro grege & fide stabilienda sanguinem fudit, & mortem in cruce obijt miro zelo & charitate. Ideo ergo à Domino Ouilis totius Pastor fuerat constitutus, quia in tantum præcellebat charitate, quantum Saul corporis magnitudine.

1. Pet. 5.

Efficax gratia verbi & miraculorum in S. Petro.

Tertiò, ex illo Christi beneficio & promisso secuta est in Petro non solum gratia efficax verbi ad conuertendos infideles, & confirmandos fideles sed etiam specialis gratia miraculorũ. Gratia efficax verbi diuini in eo satis patuit, quod in diebus Pentecostes duplici concione octo millia ad Christum conuertit, vt supra diximus. Patuit & efficacia verbi eius erga ananiam & Sapphiram, quos fraudãtes de pretio agri ita voce suâ perculit, vt subitò expirarent. Gratia autem miraculorum ita in eo eminuit, vt primum miraculorum post Christi ascensum edidisse legatur, dum in testimonium recentis fidei claudum sedentem ad Portam Speciosam templi subito cum omnium admiratione sanauit, dicens: *In nomine IESV Christi Nazareni surge & ambula.* Testantur quoque Acta Apostolorum in plateis certatim infirmos fuisse positos, vt saltem vmbra Petri transeuntis obumbraret eos & sanaret. *S. tantam habuit in Petro efficaciam reddendæ sanitatis vel sola inanis quadam species vacuæ imaginis*, vt loquitur S. Aug. ser. 28. de Sanctis, *quanto magis nunc plenitudo virtutis*: Notum est de S. Materno ad euangelizandum Belgis & Germanis misso, ac in itinere febre correpto & mortuo, per solum Petri baculum resuscitato. Denique, & ante passionem Dominus voluit ipsum super aquas ambulare, sicut & ipse ambulabat, vt iam eum suum designaret Vicarium miraculorum gratia speciali pollentem, teste S. Bernardo.

Act. 5.

Act. 3.

Act. 5.

Priuilegia S. Petri durãte vita.

Ex his igitur omnibus patent multiplicia priuilegia Petri durante vita, quæ hic breuiter recolligimus. Priuilegium ergo Petri.

1. Luc. 1. vide etiam. Matt. 2.

1. In speciali ad Apostolatum vocatione & electione: *Erat per noctans in oratione Dei, & cum dies factus esset, vocauit discipulos, & elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominauit, Simonem quem cognominauit Petrum.* Ecce primus omnium nominatur Petrus, non fortuitò, sed diuino consilio.

2. Ioan. 1. Mat. 16.

2. In noui nominis nuncupatione: *Vocaberis Cephas.* Item: *Tu es Petrus.* Idem est Cephas & Petrus siue petra.

3.

3. In primatus adoptione, & clauium cœli exfacta traditione. Qui claues habet,

in domum potestatem habet, vel in vrbem, si vrbis ei claues dantur. Petrus inauguratur per claues, quia in regnum cœleste nos admittit, vel etiam quia in Ecclesiam, quæ regnum cælorum dicitur: quia cœlestem habet Regem, cœlestes leges, cœlestia instituta, cœlestia promissa & pręmia, & ad hoc nititur vt homines cœlestes efficiat, quia de cœlo est, & de cœlo loquitur, & eius conuersatio in cœlo est. Notat verò Origenes hom. 6. in Matth. differentiam cum dicitur Petro: *Tibi dabo claues regni cælorum.* Apostolus autem: *Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo* Hic in singulari dicitur, *in cœlo*; ibi in plurali, *claues regni cælorum.* Ibib. Mat. 18.
Audi verba Origenis: *Non modica differentia est quod Petro datæ sunt claues non vnius cœli sed multorum cœlorum, vt quæcunque ligauerit super terram sint ligata non solum in vno cœlo, sed in omnibus cœlis. Ad eos autem qui multi sunt ligatores & solutores in terra, dicit vt alligent non in cœlis vt Petrus, sed in vno cœlo, quia non sunt in tanta perfectione sicut Petrus, vt alligent in omnibus cœlis.* Hæc ille. Nempe Petrus super omnes Ecclesias potestatem habet, ideoque super omne regnum cœlorum. *Sententia Petri præcedit sententiam cœli*, inquit S. Bernardus, ser. 1. de Petro & Paulo.

4. In deambulatione super aquas, item & in miraculosa piscatione, qua Petri nauicula, in quā ascenderat Dominus, adimpleta fuit, quando ei stupenti & ad pedes Domini procidēti dictum est: *Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens.* Significabantur exuberantis Ecclesię initia in hac Petri nauicula piscibus plena. 4. Luc. 5.

5. In tributi solutione: Accesserunt enim ad Petrū qui didrachma accipiebāt, & dixerant: *Magister vester non soluit didrachma.* Ait: *Etiam.* Cum autem intrasset domum, præuenit eum Iesus, dicens: *Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum, à filijs suis, an ab alienis?* Et ille dixit: *Ab alienis* Dixit ei Iesus, *Ergo liberi sunt Filij. Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & primum piscem qui ascenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies staterem, illum sumens da eis pro me & te.* Pro alijs non soluit, qui pro petro soluit, volens Petri super cæteros excellentiam ostendere, vt notat S. Ioannes Chrysostomus. 5. Matth. 17

6. In lotione pedum, hanc enim à Petro inchoasse Christum S. Augustinus testis est, vt & hunc primò doceret, quod qui maior est, debeat fieri sicut minor, *& qui præcessor est, sicut ministrator* Hoc concernebat Petrum, quem cæteris superiorem fecerat Dominus; concernebat & eius in primatu successores, qui exemplo Christi & Petri informati alijs lauant pedes. Addit Euodius Episcopus Antiochenus, & Clemens Alexandrinus, Petrum baptismate à Christo fuisse ablutum, idque priuilegij habuisse inter cæteros Apostolos, quos Christus non propria manu, sed per Petrum baptizauit. 6. Luc. 22.

7. In accepta certitudine de peccati sui remissione, quam & confirmauit Dominus apparens ei mox à resurrectione, & quidem primò inter Apostolos; ad quem & miserat mulieres resurrectionis primò testes. Confirmauit quoque eandem peccati remissionem, dum post suam resurrectionem tertiò cum interrogat de amore, & tertiò dicit ei, *Pasce*, Pastorem vniuersalem cum instituens, qui conuersus confirmare posset fratres suos. 7. Ioan. 21.

Denique, priuilegium eius patuit in Verbi diuini prædicatione, & animarum eo fœcunda conuersione, in Matthiæ quoque electione, ac in miraculorum 8.

planè admiranda potestate Insuper & in Concilij primi Ierosolymitani sessione ac de Legalibus facta resolutione. Vbi primò Petrus in medio Apostolorum & Seniorum sic loquitur: *Viri fratres vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus elegit in nobis per os meum audire gentes verbum Euangelij & credere. Et qui nouit corda Deus testimonium perhibuit dans illis Spiritum Sanctum sicut & nobis, & nihil discreuit inter illos & nos fide purificans corda eorum. Nunc ergo quid tentatis imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque Patres nostri, neque nos portare potuimus? Sed per gratiam Domini nostri Iesu Christi credimus saluari quemadmodum & illi.* Hæc S. Petrus, qui mox subscripsit Iacobus Episcopus Hierosolymitanus.

Act. 15.

QVantum ad priuilegium mortem concernens, illud non in postremis numerandum est, quod dignatus sit ei Dominus illam ipsi ante reuelare, & de electione & perseuerantia certum ipsum reddere. Quapropter sic loquitur: *Iustum arbitror, quamdiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione, certus quod velox est depositio tabernaculi mei, secundum quod & Dominus noster Iesus Christus significauit mihi.* Monebat porrò Fideles, vt satagerent per bona opera certam facere suam vocationem & electionem, quando iam ipse certus erat Domino reuelante suæmet electionis & perseuerantiæ. Magnum id certè beneficium, quia sine speciali gratia, *nemo scit an odio an amore sit dignus*? sed omnia in futurum seruãtur incerta. Quapropter & Apostolus dicebat: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortè cùm alijs prædicauero, ipse reprobus inueniar.* Propter hanc quoque incertitudinem continuis lachrymis sese respergebat Arsenius. Multi quippe, qui tanquam sidera effulgere videbantur, tandem in fine tenebris & atra obducti caligine, à cauda Draconis in abyssũ sunt pertracti. Hæc quoque est ratio, cur S. Franciscus duobus circiter annis ante mortem certior factus de sua perseuerantia & prædestinatione octiduo exultarit in spiritu, continuò cum iubilo inclamans: *Laudetur Dominus, laudetur Dominus.* Tantoque perfusus fuit gaudio, vt nec Horas Canonicas persoluere, nec comedere, nec quicquam aliud agere posset, quam cum mentis admirabili iubilatione Dominum laudare, & gratias agere.

II. Pars de priuilegiis S. Petri in morte eius.

2. pet. 1.

Mors S. petro reuelata.

Eccl. 9.

Vlterius non solum dicimus, quod S. Petro ex priuilegio speciali reuelata fuerit mors instans, sed etiam genus mortis, martyrium scilicet crucis, quod subire debebat ad imitationem & sequelam perfectam Christi. Ipse quondam illud genus mortis Petro insinuarat, dum dixerat: *Cum esses iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas; cum autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non vis.* Addit Euangelista: *Hoc autem dicebat, significans qua morte clarificaturus esset Deum.* Et cùm hoc dixisset, dixit ei: *Sequere me.* Quid est, Sequere me? An non per mortis idem cum Christo genus hæc sequela rectè intelligitur? Audi Tertullianum in Scorpiaco c. 14 *Orientem fidem primus Romæ Nero cruentauit, Tunc Petrus ab altero cingitur, cùm cruci adstringitur.* Item de præscript. c. 16. *Romæ Petrus Passioni Dominicæ adæquatur.* Hæc nempe est sequela, de qua Christus Petro Audi & aliam historiam.

Genus mortis reuelatũ S. petro

Ioan. 21.

Apparuit Christus Petro paulò ante mortem & martyrium rogatu Fidelium è carcere fugienti. Quem cum agnouisset Petrus, interrogauit: *Domine, quo vadis?* Respondit Dominus: *Vado Romam, iterum crucifigi.* Intellexit ergo tunc se vocari ad crucẽ, ideoque in carcerẽ redijt, & cruci postea affixus fuit Extat Romæ

ria Appia Sacellum in huius apparitionis memoriam; vbi & vestigia Domini venerantur Fideles. Illam etiam historiam enarrant S. Ambros. ep. 33. Grægor. in Psal. 4. pœnitentialem. Egesippus lib. 33. de excidio Ierusalem, & alij. Neque tamen existimo, hanc esse apparitionẽ & reuelationẽ, de qua loquitur S. Petrus in Epistola 2. quia iam epistola illa antea conscripta erat. Sed non infrequenter Petro Christus apparuit, ideoque alia reuelatione id ei potuit prius reuelare, paulò autem ante mortem memorem quoque eum reddere de mortis genere.

Denique, & hoc priuilegij circa mortem Petri agnoscimus, quod carceris custodes Processum scilicet & Martinianũ cum alijs quadraginta meruerit cõuertere, ac repentè è saxo fonte exorto (qui adhuc modò visitur) eos baptizare, atque ad martyriũ animare. Ita enim à Petro morti iam vicino confirmati sunt in fide, & in nominis diuini inuocatione, vt non aliud in tormentis inclamarẽt, quam illud: *Sit nomen Domini benedictum.* O Petri mors felix, quæ tot alijs potuit veram vitam parere! O felix victima Petrus in cruce, quam secutæ sunt tot animæ ab ipso conuersæ, Christoque per martyrium dicatæ & immolatæ! O verè beata mors, cui præsens Christus affuit, vt Romæ fieret crucifixus! Sicut enim in Stephano fuit lapidatus, in Bartholomæo excoriatus, in Iacobo decollatus, sic & in Petro fuit crucifixus, tanquam scilicet caput in membris. Ideo dicebat Petro: *Vado Romam, iterum crucifigi.* carceris suicustodes meruit conuertere. Psal. 112

Hoc verò prætereundum non est, Petrum rogasse, & impetrasse, vt capite in terram verso crucifigeretur, pedibusque sursum. Quod quidem ex humilitate rogauit, ne Christo adæquaretur: & quia inquiebat ipse, cum Christus è cœlo descenderit, meritò erectus fuit crucifixus, vt & terram aspiceret, pro qua moriebatur, Caluariamque Adæ, quam suo respergebat cruore; ego autem in cœlum iturus opto illud respicere, pedesque sursum illuc dirigere. De hac re sic loquitur S. Chrysostomus: *Gaudeas Petre, qui ligno crucis fruitus es ad similitudinem Magistri. Recta quidem figura sicut Dominus crucifigi voluisti, sed magis inuerso capite, velut à terra in cœlum iter parans. O clauos illos beatos, qui membra illa sanctissima pertransierunt!* Vt pedibus sursum crucifigeretur, rogauit.

Aptè hic Petrus in cruce inuersus, vt vmbra Christi consideratur. Nam quando quispiam est in sublimi vertice, vmbra quæ ab eius corpore fit, cadens per decliue inuersam repræsentat figuram illius corporis, & inuersis vestigijs exprimit corpus cuius est vmbra. Huc alludere videtur S. Ambrosius in Psal. 118. Sermonario 21. dum sic loquitur: *Non fuit opprobrio Petro crux Christi, quia tantum ei gloriæ dedit, vt Christum inuersis honoraret vestigijs, metuens ne si ea specie crucifixus esset, qua Dominus, affectasse Domini gloriam videretur.* De Christo ergo & Petro, tanquam corpore & vmbra, sic canere possumus: S. Petrus in cruce inuersus vmbra Christi.

Vmbra suum corpus sequitur sub Sole; vicissim
Corpus & hanc sequitur sic quoque Petre Deum
Vmbra fugis? Sequitur. Sequeris? Fugit ordine verso,
Iuncti eritis, sed cum lumina Sol retrahet.

Postremo dicamus, quod post mortem hoc priuilegij datum sit cœlitus S. Petro, quod eius meritis Roma Romanumque Imperium fidẽ Christianam acceperint: adeo vt Roma, tamquã ciuitas regia & sacerdotalis per sacram B. Petri sedem caput Orbis effecta, hoc consecuta fuerit, *vt latius præsideret religione diuina, quam dominatione terrena*, inquit S. Leo, cui consonat illud S. Prosperi. III. Pars De priuilegiis S. Petri post mortem

Sedes Roma Petri quæ Pastoralis honoris
Facta caput mundo, quicquid non possidet armis,
Relligione tenet.

Meritis s. petri Roma & Rom. imp. fidem suscepit.

Roma sanguine Apostolorum Petri & Pauli irrigata, tot lilia Virginum, tot rosas purpureas Martyrum protulit, vt trecenta millia Martyrũ enumeret, quorum vel ossa & pulueres condit & asseruat, vel cruore aspersa fuit. Ideo S. Catharina Senensis per plateas Romanas procedens, non sine sensu intimæ pietatis singula fiebat vestigia, dicens: *Ego calco sanguinem Martyrum.* Sicut ergo Christus dominus voluit Orientis Regionem suo Sanguine fundare in fide, suaque illustrare Passione; *sic & occidentis plagam vice sui Apostolorum sanguine illuminare dignatus est*, inquit S. Maximus, Christus ergo fidei primaria fuit Petra, & Sanguis eius cementum quo lapides electi in vnam Ecclesiam coalescerent. Sic & Petrus Petra fuit secundaria, sanguis quoque eius cæmentum quo Ecclesia firmaretur, & inuiolabilis fieret aduersus omnes impetus inferorum. Hinc etiam Petri sanguis & fides animauit & firmauit triginta tres Summos Pontifices, qui eum secuti sunt non solum ad cathedram, sed etiam ad martyrium, & mortem intrepidã. Immò sanguis eius semen fuit innumerabilium Christianorum, qui ad crucem vsque & necem pro fide decertarunt, & trophæa retulerunt. De quo iterum S. Leo: *Duo ista præclara diuini germina seminis* (loquitur de Petro & Paulo) *in quantam sobolem germinarint, beatorum millia Martyrum protestantur, qui Apostolicorum æmuli triumphorum vrbem nostram purpuratis & longè latèque rutilantibus populis ambierunt, & quasi ex multarum honore gemmarum conserto vno diademate coronauerunt.* Quomodo meritis Petri & Pauli Ecclesia tandem creuerit in gentẽ magnam, notum est ex conuersione Constantini Imperatoris, quæ potissimum fuit per apparitionem SS. Petri & Pauli ei in somno factam; quorum imagines vbi repræsentauit S. Syluester, mox agnouit, & eius monitis acquieuit Constantinus.

Ser. 1. de petro & paulo.

Nullus pontiff. nomen s. petri assumpsit.

Rursus priuilegium Petri manet, quod nemo hactenus Pontificum eius nomen assumpserit: speciali honore dignum voluit Dominus nomen illud primitus ei datum ob specialem confessionem mysterij incarnationis, cuius notitiam cælitus acceperat à Patre, vt testatur Christus. Habet tamen prophetia quædam S. Malachiæ Ord. S. Benedicti, quam refert Arnol. Vvion in Ligno vitæ l. 2. c. 40. vltimum Pontificem fore Petrum Romanum. De quo ita vaticinatur: *In persecutione extrema S. R. E. sedebit Petrus Romanus, qui pascet oues in multis tribulationibus, quibus transactis Ciuitas Septicollis diruetur, & Iudex tremendus iudicabit populum suum.* Secundum hanc prophetiam primus Pontifex Petrus, vltimus erit & Petrus. Manet quoque Petri priuilegium, quod nullus Summorum Pontificum hactenus eius annos attigerit in Pontificatu, nemo tamdiu Ecclesiam rexerit, nec vllus, vt piè existimat Ecclesia, ad illos regiminis Petri annos est peruenturus. Hinc Pontifici, dum inauguratur, acclamari solet: *Beatissime Pater, annos Petri non videbis.* Certè experientia tot iam centenorum annorum persuadet, diuinam prouidentiam arcanè ita disposuisse, vt nemo Pontificum adæquet annos Petri, qui sedisse traditur annis 25. Proximè aliqui accesserunt; nã Adrianus I. annis 23. sedit, Alexander III. annis 21. S. Syluester & S. Leo annis 20. Alij ferè paucioribus, nonnulli paucis mensibus vel diebus; nemo Petri annos attingere potuit.

Nullus pont. annos S. petri attigit.

Huius rei duplex ratio afferri poteſt. Prima eſt,quam iam inſinuauimus, ſcilicet ob honorem S.Petri,qui Primus PontificatumRomæ conſtituit,vt ſicut dignitate & meritis,ita etiam reliquos omnes ſuos ſucceſſores annis ſuperet. Altera eſt,vt moneantur hi,qui in tanto ſunt culmine conſtituti,humilitatem conſeruare, & deſpecto honore terreno cœleſtem ambire,quandoquidem principatus eorum adeo ſit breuis moræ. Sic reſpondit B.Petrus Damiani Alexandro interroganti cur Pontifices tam paucis annis viuerent: *Hoc cœleſtis iudicij ordo diſpoſuit, vt humano generi metum mortis incuteret, & quam deſpicienda ſit vitæ temporalis gloria in ipſo gloriç principatu, ac velut Sole deliquium patiente euidenter oſtenderet*: l. 1. ep. 17. 1.Ob honorem S. petri. 2. Vt & Primates mortis memineriut.

Denique,Petri dignitas & prærogatiua in ipſo eius ſepulchro cernitur,quod dum oſſa&pulueres recondit,per orbem gloriam ſpargit,&è quocunque terræ angulo Fideles allicit, vt venerabundi aduentent,& pedum eius puluerem lingant.Quot Reges & Principes illuc acceſſere ? S. Auguſtinum:*Nunc ad memoriam Piſcatoris flectuntur genua Imperatoris: ibi radiant gemmæ diadematis, vbi fulgent beneficia Piſcatoris.* S. Petri dignitas in eius ſepulchro

Notum eſt de Conſtantino, quomodo octauo poſt baptiſmũ die venerit ad locum ſepulchro Principis Apoſtolorum conſecratũ, vbi depoſito diademate vim lachrymarũ humi iacens profudit,ſumptoque ligone tẽrrã eruit,&inde duodecim terræ cophinis in honorem duodecimApoſtolorum ablatis,locum Eccleſię deſignauit,&ædificauit magnificè,Quã noſtro ſæculo Pontifices de nouo a fundamentis ampliarunt, Vrbiſque & Orbis quoddam miraculum conſtituerunt. Notum etiam eſt, referente S. Chryſoſtomo, tantum honorem Apoſtolo detuliſſe Conſtantium Conſtantini filium, vt Conſtantinum patrem auſus non fuerit tumulare intra Baſilicam Apoſtoli, ſed in eius atrio Exiſtimauit,inquit Chryſoſtomus, ingenti honore filius ſe affecturum patrem,ſi eum in Piſcatoris veſtibulo poneret, Sic quod imperatoribus ſunt in aulis ianitores,hoc in ſepulchro Piſcatoribus ſunt Imperatores. Chryſoſt. hõ. 26. in 2. ad Cor.

Propter hæc omnia meritò Petro dicimus idem quodChriſtus:*Beatus es Simon Bar iona.* Vtique beatus es, quia à Domino vocatus, obediens factus es, & verè *Simon*, quia Simon obediendem ſignificat.

Beatus es, quia Bar-jona,id eſt filius columbæ:cœleſtis enim Columba, hoc eſt Spiritus Sanctus, te totum ſuis adimpleuit donis & gratijs.

Beatus es, quia non Caro & Sanguis, ſed Pater cœleſtis de diuinis te inſtruxit myſterijs.

Beatus es, quia Petrus & Petra, ſuper quam ædificatur Eccleſia, contra quam portç inferi non præualebunt.

Beatus es,quia tibi traditæ ſunt claues regni cœlorũ,poteſtas peccata,remittẽdi,&poteſtas miraculorũ cũm efficacia Verbi diuini tibi ſpecialiter eſt cõmiſſa.

Beatus es, quia Paſtor Paſtorum , cui non ſolum Agni,ſed & Oues, & Ouium Paſtores ſunt ad paſcendum commiſſi.

Beatum os & lingua,pronuncians:*Tu es Chriſtus Filius Dei viui.Beati oculi*, toties rigati lachrymis contritionis. *Beatum cor*,quod adeo ardentis zeli fuit&amoris. *Beata brachia*,vinclis proChriſto conſtricta, *Beati pedes*, pro illo cruci confixi. *Beatus ſanguis*, talem in Eccleſia fructum ferens, ſeminis inſtar ſacri. Immò *Beata & vmbra*, ægros ſanans; *beata & vincula*, quorum vel raſura ejcit dæmonia.

Conclusio. O Beatissime Apostolorum Princeps, & Dominici gregis Pastor, nos sumus Agni tui, tuæ curæ commissi. Effice meritis tuis, vt verè Agni simus per mansuetudinẽ, patientiã, candorẽ. Dirige nos ad vera pascua, & impetra, vt in fidei à te facta confessione semper perseueremus, vt in spe viua etiam per fluctus huius sæculi ambulemus, vt in perfecto amore, propter quem electus es, proficiamus. Aspice quoque ex alto Ecclesiam tuam, & nauiculam multis agitatam turbinibus ab infidelibus & hæreticis, à vitiorum & errorum inundantibus fluctibus, & deduc eam, nosque in ea, ad securum æternitatis portum, in quo triumphantium Nautarum valeamus celeusma perenniter in laudem Dei, tuamque decantare.

DE S. PAVLO.

Vas electionis est mihi, vt portet nomen meum coram Regibus, & populis, & filijs Israel.
Act. 9.

Lect. 17. De virtutibus S. pauli. INnumeræ sunt virtutes, quæ in D. Paulo eminent, quia à Deo positus fuit tamquam perfectum speculum & exemplar omnis virtutis à nobis imitãdum. Propterea ipse ter de se dicebat; non ex philautia aut ambitione, sed ex Spiritus diuini inspiratione: *Imitatores mei estote sicut & ego Christi.* Ita super 1. Cor. 4. 1 cor. 11. philip. 3 ipsum effloruit sanctificatio Christi & Dei, vt anima eius velut benedictionis irriguus hortus & paradisus sit, omni genere virtutum floridus & fœcundus, omni gratia & perfectione refertus, vndique spargens odorem suauitatis, quo animas in sui considerationem & admirationem pellicit. In ipso enim liliũ sapientiæ & castimoniæ effulget, in ipso redolet viola humilitatis, myrrha pœnitẽtiæ, rosa purpureæ charitatis, palma patientiæ, heliotropiũ deuotionis, hyacinthus cœlestis conuersationis. Quos quidem flores etiam nobis licet colligere ad imitationem, & in sinu nostro reponere. Ingredi lubet in hunc Hortum odoriferum gratiarum & virtutum S. Pauli, & ex multis floribus paucos colligere; vt corollam conficiamus vertici eius sacro imponendam ad præmium, cordi nostro appendendam ad exemplum.

1. Cœlestis sapientia. Primo quidem inter S. Pauli prærogatiuas maximè fulget sapientia cœlestis, & scientia mysteriorum Dei, quã de cœlo hausit. Super omnes enim homines, super omnes Apostolos, immò & super Angelos hac in re excelluit. Vnde fatetur, quod eam nõ didicerit, nec ab hominibus, nec ab Apostolis, nec ab Angelis, Gal. 1. sed immediatè à Iesu Christo Filio Dei, & Sapientia Patris æterni. Iesus Paulum per se instruere dignatus est ita eminenter & abundanter, vt & ab ipso ali- Iesu S. paulum instruxit. quid posset in Angelos refluere. Quapropter dicit: *Mihi Sanctorum minimo data est hæc gratia in Gentibus euangelizare, vt innotescat Principatibus & Potestatibus per Ecclesiam multiformis Sapientia Dei secundum præfinitionem sæculorum,* Ephes. 3. *quam fecit in Christo Iesu.* Quando in tertium cœlum raptus est Paulus (hoc est in paradisum siue cœlum empyreum) ad fontem sapientiæ æternæ os apposuisse censendus est, & hausisse tanta copia, vt totam Ecclesiam implere posset, eandem

em refundens sapientiam, & eructans mysteria abscondita à sæculis. Subli-
issimè enim postmodum disseruit de ineffabilibus mysterijs, de gratia, de præ-
estinatione, de reprobatione, de Gentium vocatione, de Christi redemptio-
e, de eius œconomia & dispensatione in carne, de Angelorum ordinibus, de
piscoporum munis, de Hierarchia Ecclesiæ & eius regimine, de his etiam quę
utura erant in ea. Propterea de eo sic fatur S. Hieronimus ep. 61. ad Pamma-
hium.

*Paulus vas electionis, tuba Euangelij, rugitus Leonis nostri, flumen elo-
uentiæ Christianæ, qui mysterium retrò generationibus ignoratum, & profundum sa-
ientiæ & scientiæ Dei magis miratur quam loquitur, quem quotiescumque lego, videor
ibi non verba sed audire tonitrua.* 2. Cor. 12

Fatetur in illo raptu Paulus se audisse *arcana verba, quæ non licet hominis loqui.*
Doctor totius Orbis futurus in Beatorum schola magisterio & gradu admira-
ili consecratus est & inauguratus, vt è cœlo referret sapientiam, quam ho-
inibus communicaret. Vidit interim & audiuit, quæ communicare non satis
osset. Vnde postea admirans exclamat: *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec
n cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his qui diligunt illum.* Et iterum alibi:
O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei! Vnde nonnulli ex Sanctis existi-
ant Paulum vidisse diuinam essentiam, & in illa edoctum fuisse de mysterijs
bsconditis, & gloria diuina, gloriaque hominibus præparata; ideo enim ra-
tus videtur in locum Beatorum videntium Deum; ideo etiam dicit se audisse
rcana, quæ homini loqui non licet, siue ineffabilia; sola autem essentia diui-
a videtur inter illa numerari, quæ non licet fari cum attributis suis infinitis &
ncomprehensibilibus. Hanc sententiam docuit S. Augustinus ep. 112. Clemés,
nselmus & multi alij cum S. Thoma.

1. Cor. 2. Rom. 11 An. S. Paulus diuinā essētiam vidit. 22. q 175 a 5.

Quicquid sit de hac sententia (Num Paulus viderit essentiam diuinam perfe-
ctè sicuti Beati, quamuis solum in raptu) de qua vtrimque Theologi disputant:
ertum interim hoc est, Paulum instar Aquilæ in cœlum volasse, & in Solis æ-
terni radios fixisse intuitum, sublimissimeque instructum fuisse, vt cœlestem sa-
ientiam ad Ecclesiam referret nouus Doctor. Quocirca possumus ei illud æ-
gma Ezechielis Prophetæ adaptare: *Aquila grandis, magnarum alarum,
go membrorum ductu, plena plumis & varietate, venit ad Libanum, & tulit me-
ullam Cedri. Summitatem frondium eius auulsit, & transportauit eam in terram Cha-
aan, in vrbe negotiatorum posuit eam.* Aquila vtique grandis Paulus Aquila cui
ominus magnas alas indidit, magnamque velocitatem, vt ad Libanum, ad
cum Beatorum euolare posset. Quis nouit *Viam Aquilæ* huius in cœlo? Sed
uid ibi egit? *Tulit medullam Cedri summitatemque frondium*; id est medulam my-
teriorum didicit & de diuina Sapientia elicuit illam, tanquam de Cedro su-
issima, cum circumstantijs particularibus tamquam frondibus floridissimis.
uid deinde? Detulit hæc ad terram Chanaan, hoc est ad terram negotiato-
m, ad Ecclesiam scilicet, vt inde feliciter Ecclesia negotiaretur, & omnium
minum salutem faciliter promoueret; ideo omnibus de Ecclesia dicit Domi-
s: *Negotiamini dum venio.* Ezech. 17.

Secundò, in S. Paulo inter dona cœlestia eminuit in Deum & Christum a-
or, charitasque ardentissima insuperabilis, inseparabilis. Propterea incla-
at: *Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an* 2 charitas in christū Rom. 8

nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum, quod neque mors, neque vita, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum poterit nos separare à charitate Dei: quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Quasi dicat: Mihi certò persuadeo, quod neque mors comminata, neque vita promissa, nequæ cœli, neque inferi, nec vlla alia quæ fingi posset creatura, à charitate Dei nos valebit separare. An hæc tantum sunt verba aërem verberentia, aut iactationis vento tumida? Verè amore diuino incensus Paulus omnes tyrannos, omnes labores & pericula, omnes cruciatus & suplicia, quasi ludum puerorum autumabat; prouocabatque totum infernum & mundum, quasi ad duellum, hoc amore illos superare decernens. Quocirca S. Chrysostomus hom. 2. de laudib. Pauli, hanc charitatem & amorem exaltans sic dicit: Huius rei studio non tantum vrbes, gentes, exercitus, prouincias, pecunias, potestates, velut arenam vilia reputauit; sed & pro Christi dulcedine non Angelorum aut Anchangelorum admiratus est dignitatem. Quod enim maius erat omnibus, Christi amore fruebatur. Cum hac dilectione magis esse extremus optabat, immò ex numero punitorum, quam sine hac socius Dominationum & Principatuum, aut summo sublimari honore. Perfrui enim charitate Christi, hoc illi vita erat hoc mundus, hoc Angeli, hoc præsentia, hoc futura, hoc regnum, hoc promissio, hoc innumera bona. Ita Chrysost.

Eädem ob causam scribens ad Philippenses sic de se Paulus pronunciat; *Mihi viuere christus, & mori lucrum.* Quasi dicat: mea vita est Christus, amor meus Christus est, desiderium omne meum est Christus, meum velle, meum operari Christus est, meumque omne bonum, nihil aliud præter eum sapio, cogito, loquor, operor, spiro. Certè ita Christum amabat, vt totus in eum transformatus videretur: Christusque eius esse mens, anima, spiritus, vita videbatur, quandoquidem per eum operabatur mirabilia, loquebatur diuinissima, patiebatur homini vix toleranda. Hinc & illæ eius voces. *Viuo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus.* Et iterum: *christo confixus sum cruci. Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Et rursus alibi: *An experimentum quæritis eius qui in me loquitur christus?* Quare rectè de eo canere illud possumus.

Philip. 1

Philip. 1
Galat. 2.
Galat. 6
2. Cor 13

Vrit amor me torquet amor, sum factus amoris.
Alter amor, nostri est victor amoris amor.

3. Charitas erga proximum.

Tertiò, ex hac charitate erga Deum exorta est ardentissima charitas erga proximum, zelusque incomparabilis salutis omnium. Sicut enim ferrũ in igne missum, totum ignis efficitur; sic Paulus charitate succensus, totus effectus est charitas, inquit S. Chrysostomus homil. 1. de laudib. Pauli. Item hom. 22. ad pop. sic de eodem loquitur: *Christum in se habebat loquentem terrestris Angelus, & cœlestis homo, receptaculum Spiritus S. qui in corpore corruptibili Paradisum habitaui, zelo incorporabilis, charitate magnus, Ecclesiarum Dei sollicitus curator, cultor pietatis, imbecillium deductor, credentium pronubus, Iudæorum redargutio, nostrum omnium sagena, post mortificationem Doctor, & post mortem Præco, qui nobis demonstrauit quomodo in cœlos ascendere oporteat.* Omnes vtique ad Deum adducere, ad Christum conabatur conuertere, alæ igneæ ei erant ad volandum quocumque; ignitum eloquium ei commissum erat ad conuertendum quoscumque. Vnde ei conuenit,

quod in Canticis dicitur *Lampades eius, lampades ignis atque flammarum.* Alia lectio habet: *Alæ eius, alæ ignis.* His alis per varias Orientis & Occidentis plagas itò volauit, vt igne diuini amoris omnes inflammaret. Vnde de eo dicere longè maiore ratione possumus, quod de Elia: *Surrexit Elias Propheta quasi ignis, & verbum eius quasi facula ardebat.* Si raptus est Elias in turbine ignis, & in curru equorum igneorum, ita vt in raptu eius inclamaret Elisæus: *Pater mi, Pater mi, currus Israël & auriga eius*: certè in cœlum raptus est Paulus, & inde rediit igneus totus, vt verbum eius quasi facula arderet, & cæteros inflammaret. Illi quoque dicere vnusquisque potest: *Pater mi, Pater mi, currus Israel & auriga eius.* Ipse est enim Ecclesiæ currus & auriga in cœlum subuehere eam nitens per quoslibet anfractus. Ipse est Pater Fidelium orbe toto, de quo sic loquitur S. Chrysostomus: *Quasi vniuersum mundum genuisset, sic currebat, sic festinabat omnes in regnum Dei inducere, docendo, pollicendo, orando, supplicãdo, terrẽdo, dæmones animarum corruptores fugando. Aliquando epistolis, aliquando sermone & præsentia, nunc per discipulos, nunc per semetipsum conabatur erigere labantes, firmare stantes, humi iacentes erigere, sanare contritos, torpentes oleo exhortationis animare.* Quod si aliqui ei aduersabantur, tanto magis eorum miserabatur insaniam. Sicut enim aliquis indulgentissimus pater afficitur erga filium phreneticum, cuius quanto magis conuiciis ictibusque pulsatur, tanto magis eum deflet; ita Paulus eos, quibus affligebatur; tamquam malè sanos conabatur curare per maiora fomenta pietatis. Sæpe lachrymabatur & vehementer dolebat pro illis, ac pectus dissecabatur, cum illos pereuntes videret. Hoc est, quod alicubi dicit: *Non cessaui per triennium cum lachrymis monens vnumquemque vestrum.* Et iterum: *Multi ambulant, quos sæpe vobis dicebam, nunc autem & flens dico, inimicos crucis Christi.*

Cant. 8.

Eccli. 48

4 Reg. 2.

hom. 3. de lau. Pauli

Act. 20.

Philip. 3.

Vtique iuges lachrymarum fontes ex eo non diebus solum, sed & noctibus iam affluebant, producente eos zelo & charitate: omnique, muliere parturiente vehementius affligebatur in singulis, propter quod etiam dicebat: *Filii, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus.* Hac etiam charitatis flãma succensus optabat millies mori pro eorum qui sibi aduersabantur, salute; imò optabat, si opus foret, gehennæ incendia subire. An non hoc indicat, cum ita scribit: *Veritatem dico in Christo non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia in Spiritu Sancto, quoniam tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo. Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis.* Quid ais, Paule inquit S. Chrysostom Nonne iam dixisti: Quis nos separabit à charitate Christi? Imò ait: Quia amo Christũ, cupio separari à fruitione Christi, vt plures imò omnes eum laudent & ament. Quia nos longè sumus ab hac dilectione, circo intelligere hæc eius dicta non possumus. Ita S. Chrysost.

Galat. 4.

Rom. 9.

O quam nobile fuit cor Pauli quam amplum, quod Cor totius Orbis rectè dicitis. Adeo enim latum fuit, vt in se susceperit integras vrbes, populos & gẽtes. Cordis illius puluerem videre vellẽ (inquit S. Chrysostomus hom. 32. in ep. ad Rom.) dissolutum videre vellem cor istud erga vnumquemque pereuntium incensum & ignitum, secundò parturiens filiorum abortus, Deum videns, Hominem factum, cœlis ipsis sublimius, orbe latius, radiis solaribus exhilaratius, igne feruentius, adamante solidius, fluuios emittens aquæ viuæ, non terram rigans sed animas hominum. Vnde non solum fluuii sed & fontes lachryma-

Gal. 2. rum noctes atque dies emanarunt. Cor, inquam, quod nouam vitam non hanc nostram viuit. *viuo ego, iam non ego, viuit vero in me Christus.* Cor itaque Christi erat cor Pauli, tabulaque Spiritus S. atque charitatis volumen. Ideo dicebat. Cor meum dilatatum est. Hæc S. Chrysost.

4. Patiētia S. Pauli. 2. Cor. 12. Quartò, emicuit in S. Paulo patientia, ita vt ipse dicat Patientiam in omnibus aduersitatibus, laboribus, ærumnis, cruciatibus, fuisse signum speciale Apostolatus sui. *Signa Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia.* Quasi dicat: Stemmata & insignia mea, in quibus glorior, & quibus me Dominus insigniuit & decorauit, dum ad Apostolatus dignitatem euexit, non alia sunt quam in contemptu, in persecutione, in plagis, in periculis, in ærumnis inuicta patientia. Hæc meum scutum, mea arma, meum vexillum, quo glorior, & contra mundum & infernum depugno. Dux omnigenæ patientiæ sub Christo sum imperatore ab ipsomet inauctoratus, certantibus omnibus præpositus, & ad imitationem propositus Vnde Christus, quando Paulum elegit ad Apostolatum, de illo dixit: *Ostendam ei, quanta oporteat pati pro nomine meo.* Hoc ergo fuit Elogium Nobilitatis Paulinæ, insignijs Apostolatus eius à Domino inscriptum velut Symbolum sub Stemmate: *oportet pati pro nomine meo.* In illud Symbolum semper coniiciebat oculos & animum Paulus, & ideo infatigabilis fuit, tandemque post innumera certamina subscripsit: *plus omnibus laboraui.* Nempe fideliter diuinæ gratiæ cooperatus est, ita vt Apostolatus gratia numquam in eo vacua fuerit aut ociosa, quia in laborando & patiendo fuit assiduus & indefessus.

Act. 9.

2. Cor. 11 Quapropter particulatim labores & sudores, certamina & agones, pericula & ærumnas recensens, sic ait: *In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui, In itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, &c. in labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & siti, in frigore & nuditate, &c.* Ex his interim omnibus eripiebat eum Dominus, vt animaretur semper ad maiora patiendum. Nam sicut flamma eo magis augetur, quo plura ligna admouentur; sic & ardor patiendi pro Christo laboribus & tribulationibus non poterat satiari. Poterat ergo & ipse imperatorium illud dictum sibi adsciscere: *Plus vltra*, auidus semper progredi ad portandum nomen Iesu Christi coram Regibus & populis, & pro illo nomine noua pati. Ad quem progressum, nouæ patientiæ ipsa elementa videbantur ei famulari. Vnde & Augustinus ser. 29. de Sanctis, de S. Paulo è naufragio & fluctibus ad prædicandum & patiendum emergente, sic eleganter loquitur: *Petrus ambulare super aquas debita soli Deo potestate præsumpsit, & rerum obstante natura per insueti maris nouas vias pendulum inferens gressum, tumentia maris dorsa calcauit. Sed non minor Paulus, quem velut noui Testamenti Ionam die ac nocte per maris profunda iactatum absorbuit fluctus & reddidit, quasi sacrum depositum violare non audens: quia famulatrix eum vnda custodiens illæsum, populorum prædicationibus reseruabat.* Hoc nempe sic volebat fieri etiam per miraculum Dominus, vt ostenderet nobis omnibus, quanta oportet pro nomine suo pati.

In aduersitatibus S. Paulus gloriatur. Porrò hæc patientia in Paulo erat planè heroica; patiebatur enim non solum lubenter, sed etiam exultanter. Gloriabatur in tribulationibus, persecutionib⁹, passionibus, magnoque accelso animo se in omnibus gerens, Tyrannos ac po-

nulos spirantes furorem velut quosdam culices æstimabat, mortem verò & cruciatus ac mille supplicia quasi ludum putabat esse puerorum, dûmodo propter Christum aliquid sustineret. *Tunc enim amplectebatur lubenter*, inquit sanctus Chrysostomus *& decorabatur vinctus catena, magis quam diademate coronatus.* hom, 2. de laudibus pauli.

Etenim coarctatus carcere habitabat cælum, ac libentius verbera excipiebat & vulnera quam alij brauia diripiunt: dolores non minus quam præmia diligebat, cum ipsos vtique dolores loco duceret præmiorum; propterea enim & illos gratiam nominabat. Hæc ille. O quantum, quamque frequenter gloriatus est in hoc titulo: *Paulus Vinctus Iesu Christi*! Concludamus igitur, & ad eundem modum quo dicebant nonnulli discipuli, *Inuenimus Messiam*, quod est interpretatum *Christum*, dicamus & nos, Inuenimus Doctorem Gentium in fide & veritate, qui plus omnibus suis Coapostolis laborauit, illum verum Athletam Christi, doctum ab illo, vnctum de illo, crucifixum cum illo, gloriosum in illo, in theatro huius mundi (cui spectaculum factus est, & Angelis, & hominibus) legitime magno agone certãtem, & palmam supernæ vocationis sectantem, vt nos eius vestigia pede presso sequamur. Eandem enim quam nos habet naturam, idem corpus, eandem animam, nec erimus gratiæ exortes diuinæ, si ei cooperari velimus ad imitationé.

Quapropter nos ad hanc imitationem inuitans S. Chrysostomus, dicebat: *Flagro amore huius viri, & propterea continuo versatur in ore meo, & quasi in archetypum aliquod exemplar in ipsum aspiciens, admiror in hoc viro miram affectionum calcationem, fortitudinis excellentiam, amoris in Deum feruore, & arbitror quod vnus homo omnes virtutes congregarit & perfecerit.* Vnde & Damascenus de imaginib. orat. 1. testatur S. Chrysostomum in Musæo suo habuisse imaginem S. Pauli, in eamque continuò oculos intendisse & animum, siue orando, siue scribendo: quare ab eo multa edoctus est specialiter, & per eam tantum hausit sapientiã & eloquentiam, vt *Os aureum* nominari meruerit. Similiter & S. Dominicus eum specialiter coluit, eius epistolas omnes memoria tenens, & illas Fratribus quos ad prædicandum mittebat, commendans, vt verum spiritum ad concionandum inde haurirent, vnde & ipse hauserat. Nam apparuerat S. Paulus Dominico, & ei suum obtulerat librum ad concionandum, quasi ipsum Prædicatorum Magistrum sit consecrans, dum Ordinem suum initiaret: S. Petrus dederat ei suum baculum, vt peragraret prouincias ad conuersionem animarum. Chrisos. specialiter coluit S. paulum. Similiter S. Dominicus.

Neque vero sufficit affici D. Paulo, eius vero virtutes non imitari, quia tunc potius nostram censetur deflere infelicitatem. Sic Andronicus Imp. in Paulum pius erat, & ei imaginem auream in templo 40. Martyrum erexerat; sed Pauli pietatem non sectabatur. Ideo imago illa ante mortem Andronici lachrymas fudisse visa est quasi illam mortem portenderet. Terserunt famuli lachrymas imaginis, at illa profundebat vberiores, tamquam si viués in ea Paulus ex visceribus pietatis Imperatoris in se pij, sed alias impij, necem doleret & fleret. Testis est Nicetas lib. 1. Sic & adhuc si posset modo ex compassione multos defleret, qui eius quotidie verba audiunt & monita, nec recipiscunt, sicut olim flebat *inimicos crucis christi, quorum Deus venter est, quorum gloria in confusione, quia terrena sapiunt.* Ipse est enim de illis Angelis, siue Nuncijs & Legatis pacis, de quibus propheta: *Angeli pacis amare flebant*, cæcitatem scilicet eorum, qui pacem nunciatam respuebant. Non sufficit affectus in S. paul. sed & virtutes eius imitãdæ. philip. 3. isai. 33.

Quinto, excelluit in S. Paulo castitas; fuit enim cœlebs & virgo tota vita, vt tradit S. Hieronymus contra Iouin, & S. Ambrosius in c. 7. ad Corinth. & passim Ss. Patres. Satis id colligitur ex eo, quod proponens consilium virginitatis & castitatis, dicit: *Volo omnes esse sicut meipsum, sed vnusquisque habet donum à Deo vnus sic, alter sic.* In hac castitate perfectus fuit, licet continuam luctam habuerit cum stimulo carnis, quem cum rogaret à se auferri, dixit ei Dominus: *Sufficit tibi gratia mea. Virtus in infirmitate perficitur.* Hanc etiam conseruabat continua carnis maceratione: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar.* Vitabat etiam omne periculum; hinc noluit sese comitarentur piæ mulieres administranda alimenta. *Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi sicut & cæteri Apostoli? Ego autem nullo horum vsus sum.* Omnem scilicet suspicionem voluit à se amouere, nec castitati aut famæ voluit vllum periculum esse.

5. Castitas S. Pauli.

1. Cor. 7

2. Cor. 12

1. Cor. 9

Ibid.

Interim ad castitatis lauream multas mulieres & virgines inuitabat. Nam & S. Tecla iuueni nobilissimo & ditissimo desponsa audito Paulo ardenter de virginitate disserente, relicto Sponso ad Christi Sponsi cœlestis thalamum aduolauit, eique sese voto virginitatis sacrauit: ideoque à Matre & Sponso accusata, maxima tormenta subijt & superauit, ignes, serpentes, leones, vrsos, in quibus astitit ei Christus præ se ferens vultum S. Pauli eam confortans. Stetit ergo columna immortalis pudicitiæ, & impietatem prostrauit, ideoque miris laudibus eam extollũt Ss. Patres, quia & leones ob virginitatẽ eius pedes osculati sunt, & ignis non nocuit, sed potius veneratus est eius castitatem & sanctitatẽ.

Ad castitatẽ prouocauit alios.

Sic etiam Paulus pellices Neronis ad castitatem induxit & religionem Christianam, ita vt vlterius non potuerit eis persuadere Nero, vt ad se redirent, & ad priores illecebras: ideoque incensus est contra Paulum Nero, quia illarum maxime vnam deperibat. Et hæc causa fuit necis Pauli, ita vt non solum pro fide, sed etiam pro castitate Martyr occubuerit. Propterea S. Chrysostomus vocat eum, *Hostiam castitatis.*

S. Paul⁹ hostia castitatis.

Hæ itaque sunt virtutes S. Pauli è multis paucæ hic propositæ: etenim earum catalogum texere nec liber vnus sufficeret, nam omnis in eo virtus excelluit. Quapropter concludo cum Chrysostomo hom. 8. de laudibus Pauli: *Cui te, ô S. Paule, iustorum veteris vel noui testamenti audeam comparare? Omnium quippe virtutum, quasi in arca quadam, sed cum multo cumulo condidisti. Licet quis contra te sigillatim iustorum appendat chorum, inueniet trutinam virtutum ponderibus à tua parte depressam.* Postmodum S. Chrysostomus comparat S. Paulum patriarchis, prophetis, apostolis, Angelis sicque prosequitur: Paul⁹ verè secund⁹ Abel; verũ non semel sed per singulos dies immolatur. Paulus alter Noë, sed absque arca insurgentes in se vndas impietatis enauigans. Paulus alter Abraham, non modo à patria, vel gente, sed post vocationem ab ipsa vita abscissus. Paulus alter Isaac, sponte in hostiam colligatus. Paulus alter Iacob, quasi pro vno quodam totius mundi grege inuigilans. Paulus alter Ioseph, spirituali fame tabescente mundo veritatis alimenta distribuens. Paulus alter Moyses, omnes gentes à tyrannide diaboli ad Christum reducens. Paulus alter Aaron, totius mundi populis iniunctus Sacerdos. Paulus alter Phinées, impietatem Iudæorum & Gentium vno fidei mucrone confodiens. Paulus alter Dauid, qui velut Goliam in certamen diabolum prouocat.

Comparatio S. Pauli ad alios sãctos.

Paulus alter Elias, clarius raptus in cœlos: Alter Elisæus, gentes ab interna lepra purgans. Paulus alter Ioannes, pro Christo capite truncatus. Paulus alter Petrus, de Cælo ad euangelium vocatus. Paulus alter Gabriel, Christi ortum cunctis gentibus nuncians. Paulus alter Michael, qui Christianorum Dux esse sortitus est. Addit tandem S. Chrysostomus: *Etsi Angelorum, etsi iustorum circumuolem choros, non inuenio comparationem cui non cumulo meritorum Paulus occurrat.*

TV Domine Iesu, qui Paulum vas electionis tibi fecisti, vt portaret nomen tuum coram Regibus & gentibus, & ostenderes ei quanta oporteat pro nomine tuo pati, da nobis eius audire monita & sapientiam, eius imitari charitatem & zelum ardentem, eius sectari patientiam & fortitudinem, eius adamare castitatem & puritatem; sicque Paulinis vestigijs fac nos inhærere, vt nunquam à te separemur, sed te cum illo adorare, laudare, æternumque benedicere valeamus. Conclusio.

IN FETSTO VISIT. B. M. V.

Exurgens Maria abijt in Montana cum festinatione, &c. Luc 1. Lect. 18 tripartita.

MAgnifica fuit Lectica regalis, quam sibi fabrefieri iussit Salomon, vt gloriam suam ostentaret filiabus Ierusalem; in illa procedebat *Rex pacificus & magnificus, cuius vultum desiderabat vniuersa terra.* De illa sic dicitur: *Ferculum fecit sibi Salomon de cedris Libani, columnas fecit argenteas, Reclinatorium aureum, ascensum purpureum, media charitate constrauit propter filias Ierusalem.* Ferculum hoc (à ferendo dictum) ex cedris Libani, hoc est, lignis pulcherrimis, imputribilibus, suauissimisque odoris erat fabrefactũ artificiosissimè. Cernebantur & in eo columellæ splendidissimę ex argento, siue in inferiori parte ad sustinendam aspidem, hoc est, curuaturam rotarum, siue in superiori, siue ad sustẽtandas cortinax & alia. Reclinatoriũ autem (siue locus post humeros, in quo cordus reclinatur & requiescit) erat ex auro purissimo. Locus verò medius erat adornatus varijs symbolis & monilibus pretiosis amorem attrahentibus, vel quasi Gallicè diceremus: *Il estoit paué comme de quarreaux d'amour: Il estoit diuersifié comme de nœuds d'amour au milieu.* Et hoc propter filias Ierusalem, quæ Regis & Lectuli videndi desiderio afficiebãtur. Vnde & subditur: *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum Matre sua.* Simul videre magnificentiam & gloriam Lecticæ in qua procedit: oculos & cor allicere illa potens est. De itinere Maria in montana. cant. 3.

Ferculum istud siue Lectica Regia, Symbolum est Beatissimę Virginis; quam Rex noster Pacificus Christus elegit, vt in ea quiesceret, & per eam gloriam suam ostentaret, & ad nos aduentaret, ac oculos cordaque nostra raperet. Attende singula. Ferculũ salomonis est B. M. V.

1. Hanc ipse *fecit sibi*: nemo præter ipsum potuit talem efficere, talem adornare Lecticam in qua quiesceret. Numquid per Architectos nobile istud & mobile Ferculum Salomonis fabrefactum fuit? Sed non sine mysterio dicitur, quòd

Ferculum fecit sibi Salomon, quasi ipsemet fuerit Architectus & Faber talis operis: in figura scilicet hoc sic exprimitur, quia in veritate noster Salomon architectus fuit & Faber ferculi huius sui, id est Virginis.

2. Dicitur *ex Cedris Libani* incorruptibilibus & suauissimis odoris fabrefacta hæc Lectica. Per hoc incorrupta Virginis puritas, tam corporis, quam mentis designatur, quæ vbique suaueolentem odorem spargit.

3. *Columnæ in ea argenteæ*, dona sunt Spiritus S. quæ & eam exornant, & ad procedendum agilem & volubilem reddunt, & firmam faciunt ac constantem. Dona enim Spiritus S. animum ad omnia diuina promptum reddunt, fulciuntque, & in gratia confirmant, ac mirum decorem conferunt.

4. *Reclinatorium aureum* in Maria donum est contemplationis, in quo excelluit super omnes sanctos, sicut aurum excellit super omnia metalla. In hoc dono tamquam reclinatorio sibi mire complaceat, & pacificè quiescit Rex noster Pacificus.

5. *Ascensus purpureus* varijs gradibus distinctus, varias designat in Maria virtutes, quibus sese disposuit, vt ad eam veniret & ascenderet Dominus. Gradus hi sunt humilitas, fides, spes, puritas, obedientia; qui gradus omnes sunt adornati purpura regia, quia purpureo Christi sanguine illas virtutes Maria promeruit.

6. *Medius locus totus charitate est stratus*, & adornatus, quia charitas & amor diuinus cernitur in Virgine in meditullio cordis; imo supra & infra charitas & & amor cernitur, quia omnes eius actiones, etiam infimæ, per charitatem & amorem adornantur. Ideo alliciuntur filiæ Ierusalem, ad eam tum contemplandam, tum adamandam, tum imitandam! vbique in ea sunt nodi amoris propter filias Ierusalem, vt corda earum in amorem Regis pacifici illectentur, & firmiter ei illigentur.

In hoc ergo Ferculo progreditur hodie in montana Rex ille desiderabilis. O si contemplari liceret eius pulchritudinem, & diadema quo coronatus est! Sed eheu, clausus portatur in hoc Ferculo, nec cortinæ adhuc apertæ sunt. Aperient illas Ioannes & Elizabeth, & quantus sit ille qui ibi latet, omnibus manifestabunt, exultantes præ gaudio. Aperiet & appensum velum Maria, nobis aperiens mysterium in se latens, in laudes Regis pacifici & Magnifici erumpēs, ac decantans; *Magnificat anima mea Dominum, quia fecit mihi magna qui potens est.* Sequimini toto affectu & desiderio, ô filiæ Ierusalem, & aures cordis aperite ad præconia, quæ dantur Mariæ ab Elizabetha, quæ dātur Christo à Maria. (Luc. 1) Sequimini Regem pacificum in sua Lectica gestatum; & si festinare nimis vobis videtur, ita vt eū consequi vix possitis tardo vestro gressu & molimine, dicite ei; (Cant. 1.) *Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum.* (Psal. 44) Etenim fragrantissimum emittit odorem: *Myrrha & guttha & casia à vestimentis eius*, quibus delectantur filiæ Regum, quæ sunt eius pedissequæ, honorisque Domicellæ.

(Prima processio quā instituit Deus, factus homo.) Itaque intueamur oculis fidei, & sanctæ contemplationis acie spectemus solemnem & sacratam processionem in montana Iudeæ, in domum vsque Zachariæ, quam primam instituit factus homo in tempore, qui à patre procedit Deus in æternitate. En progreditur Rex Regūm cum Regina Cœlorum in mōtana, progreditur Sol cum Luna, sed Luna gestat vtero illum quem nube tegit Solem.

Proce-

Procedit Iesus cum Maria in montium solitudinem, suam adhuc abscondens lucem. Nec tamen ita se abscondere potest quin Ioannes eius præsentiam aduentum & gressum, imò & vocem. Ait enim: *Vox dilecti; Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capreæ hinnuloque Ceruorum.*

Sed quæritur, quo comitatu, quà ve societate, Maria hoc iter confecit? Cant. 2.

Respondeo *primò*, Non videtur adfuisse Ioseph, nec conscius adhuc mysteriorum fuisse. Si enim in domum vsque Zachariæ comitatus fuisset Virginem, audiuisset Elizabethæ vocem Matrem Dei inclamantis ad se venisse audiuisset & Mariæ canticum Matrem Dei se agnoscentis, & id publicantis, Spiritus diuini impulsu eam ad id perurgente. Hæc autem non cognouisse adhuc Iosephum, ex eo colligitur, quòd vbi vidit tumescentem Mariæ vterum, in suspicionem anxiam incidit, nolens quidem traducere, siue diffamare, cogitans tamen occultè dimittere eam. Si ergo conscius fuisset mysterij, in has mentis agitationes non incidisset, ignarus autem diuini fœtus esse non poterat, si in domo Elizabethæ his quæ tanto peracta sunt gaudio, interfuisset. Voluit itaque diuina prouidentia, necdum vel à Maria, vel ab Elizabetha Iosephum de tanto instrui mysterio ab Angelo postmodum specialiter informandum. Quæ informatio Angeli toti Orbi posterioribus sæculis erat profutura, tanquam confirmatio per testem omni exceptione maiorem omnium illorum quæ iam peracta erant, siue Angelo nunciante, siue Elizabethâ exultante in Matris Dei salutatione.

Qua societate sit hoc iter confectũ ℞. I. Matth. 1.

℞. II.

Respondeo *secundo*, Mariam non cum multo comitatu adiuisse domum Zachariæ, licet transeundum esset per montana. Sufficit Iesus Mariæ, sufficit Maria Iesu; multam societatem non requirit, quæ *ascendens per desertum delicijs affluens innititur dilecto*, cui vicissim dilectus innititur. O quoties toto cordis angelitu repetere potuit illud in hoc primo suo itinere: *Dilectus meus mihi, & ego illi.* Nempe totum illi cor figit, in illo occupatur toto itinere, cum illo intimos sermones miscet, contemplans mysterium mysteriorum in se recens peractum. Ipse ei totum solatium est in solitudine, tota requies in lassitudine, refrigerium totum in respiratione, tota vmbra in æstu & Solis ardore. Meritò ergo potest dicere quod Sponsa: *Dilectus meus mihi, & ego illi qui pascitur inter lilia*, quasi dicat: Ipse me impellit, & ego illi lubens obedio, ipse me regit, ego illum porto; ipse in me oculos benignitatis conuertit, ego in illum respicio: ipse mihi dilectionem impendit, ego purum amorem amori puro refundo: ipse mihi lux & vita est, ego illi me totam consecro. Et quia *pascitur inter lilia*, circumdo & fulcio eum floribus sanctorum desideriorum, lilijs cœlestium cogitationum, violis humilium effectuum, & nihil nisi eius respiro gloriam. Inuitabat Maria scandens in montana omnes creaturas ad diuinam secum laudem. Ac inter cætera poterat specialiter dicere cum pueris Babylonijs: *Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate & superexaltate eum in sæcula: Benedicat terra Dominum, laudet & superexaltet eũ in sæcula: Benedicite montes & colles Domino, benedicite vniuersa germinãtia in terra Domino.* Hi sunt sacri affectus, hæc sacra alloquia, quæ ei erant pro vehiculo in hoc itinere confragoso. Iterum contra æstum & lassitudinem poterat dicere: *Sub vmbra illius quem desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo.*

Cant. 8. Cant. 2. Dan. 3. Cant. 7.

℞. III.

Respondeo *tertiò*: Non defuisse Mariæ comitatum & societatem Angelorum,

Regi nouo & Reginæ cœlorum obsequentium. Si enim introducens Pater primogenitum in orbem terrarum dixit: *Et adorent eum omnes Angeli eius.* Ecce in orbem terrarum Æternitatis Vnigenitus introductus est, vt fiat Mariæ primogenitus, in cuius vtero iam est conceptus & formatus; non desunt ergo Angeli eam adorantes, ei ministrantes, cum subsequentes. An non hi sunt qui gressum & pulchritudinem, virtutumque odorem in Maria admirantes, dicunt: *Quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris & vniuersi pulueris pigmentarii?* An non hi sunt, de quibus mox ibidem subditur: *En lectulum Salomonis ambiunt sexaginta fortes, ad bella doctissimi, omnes tenentes gladios;* Hi sunt Principes cœlestes, Regem suum & eius Rhedam regiam circumstantes, quasi bellatores inclyti, ad honorem & obsequium.

Cant. 3.

II Pars De causis itineris & Sanctificatione S. Ioannis, 3. 1 Causa.

SIcut Regis iter de loco in locum non solet esse sine negotio grauis momenti: sic nec prima hæc profectio Regis Regum cum Matre, hoc est, Christi & Mariæ, sine alto & cœlesti consilio est.

Prima ergo causa huius profectionis festinæ fuit sanctificatio Ioannis, vt à peccato originali expiaretur, & Spiritu S. repletur adhuc ex vtero Matris suæ, prout Angelus prædixerat Zachariæ. Ad hanc ergo profectionem Mariam vrgebat intus infans conceptus, vt initiũ daret illi operi ad quod venerat in mundum Ad hoc nempe *venit Filius Dei, vt dissoluat opera Diaboli*, venit peccatores in libertatem asserturus, peccata expiaturus, animas sanctificaturus. Officium ergo Redemptoris & Sanctificatoris nondum natus exorditur ab anima Ioannis protinus vt in mundum venit, sese in conceptione Patrĩ obtulit, tamquam hostiam pro peccato: illudque tamquam iuratum hostem, propter quem in hanc arenam descenderat, expugnare cœpit, quia hæc erat voluntas Patris. Vnde sic Patrem alloquitur; *Sacrificium & oblationem noluisti, aures autem perfecisti mihi*, siue vt ex 70. Interpretibus legit S. Paulus: *Corpus autem adaptasti mihi*. Quasi dicat. Aures equidem ad obediendum, corpus autem ad pugnandum & patiendum mihi fecisti, simulque ad immolandum. Quia igitur holocaustum vltra pro peccato non postulasti, repudians antiquas victimas, insufficientes ad expiandum peccata, & sanctificandum animas; *Tunc dixi: Ecce venio.* In capite libri ęternę ordinationis tuæ scriptum est de me: facerem voluntatem tuam, hanc ecce perficio, & munus meum inchoans, peccatum & Satanam è sua possessione deturbare festino.

1 Ioan. 3

Psal. 39.

Heb. 10.

Nempe adimplere debebat Christus mysticum illud nomen, quod ei apud Prophetam imponitur: *Voca nomen eius; Accelera, spolia detrahe, festina prædari, quia antequam sciat vocare Patrem & Matrem, auferetur fortitudo Damasci, & diripiet spolia Samariæ* Propterea ergo festinat, propterea cernitur saliens in montibus, transiliens colles: hæc est prima præda quam Satanæ eripit & inferno anima Ioannis à peccato originali liberata. Tamquam *Catulus Leonis Iuda ad prædam ascendisti fili mi.* Tamquam *Hinnulus ceruorum*, velocissimè transilisti coles vt pugnes contra serpentes. Tamquam *Semen benedictæ mulieris*, in anima Ioannis contriuisti caput Serpentis, sicut in primordio sæculi ad illum dictum erat: *Inimicitias ponam inter te & mulierem, inter semen tuum & semen illius, & ipsa conteret caput tuum* Siue, vt lectio Hebræa habet: *ipsum semen conteret caput tuum.* Et quid est caput serpentis, nisi peccatum originis, ex

Isai. 8.

Gen 49.

Gen. 3.

quo tamquam capite vires omnes Satan expromit virusque omne? An non illud contriuit Christus in Ioanne, simulque Satanam expugnauit in virulento suo semine? Ecce non solùm *delectatur infans super foramine aspidis ab vbere*, sed etiam adhuc clausus matris ventre *mittit manum suam in cauernam Reguli*, vt Isa. 11.
eum educat & proterat. Hæc sunt spolia quę diripit iam ab vtero, tanta cum festinatione, primo suo itinere. 2 Causa.

Secunda causa itineris huius fuit, quia voluit Deus manifestari Virginis excellentiam, vt quæ solis Angelis erat cognita, iam etiam hominibus foret manifesta. Quid enim eâ excellentius dici vel agnosci potuit: quandoquidem Mater Dei in domo Zachariæ agnoscitur & prædicatur? An non hic est Titulus sūmus puræ qui potest competere creaturæ? An non infinitam quandam complectitur dignitatem, simulque gratiam correspondētem quâdam ratione infinitam? Hic titulus affinitatem primam, quę cum Deo esse potest, continet, ideoque inęstimabilis est, summeque honorandus. Itaque poterat Christus sanctificare Ioannem remanens in Nazareth cum Matre & in Matre; locorum distantia aut personarum non poterat ei esse remora. Quare ergo tantum subit laborem ardui itineris, Matrem absque dubio defatigantis? Nempe vt maiori sibi Ioannem vinculo obstringeret, simulque vt Mariæ voce vteretur, tamquam primo instrumento sanctificationis primæ à peccato, quam efficit in mundum adueniens. Voluit ergo agnosci eam electam esse non solum in Dei Matrem, sed etiam in hominum Mediatricem, per quam peccatores obtinerent veniam, iusti ampliorem gratiam. Ipsa ergo inchoat voce suâ erga Ioannem officium Mediatricis, sicut & Filius eius officium Redemptoris. Hoc hodie voluit agnosci, qui dignatus est in ea nasci: & Verbum quod se infudit vtero Virginis, voluit per gratiam sanctificationis ab ea quodammodo refundi in animum Ioannis; vt ipse iam renasceretur spiritualiter, per eum qui necdum natus erat corporaliter. Maria ergo non solum est Mater Iesu sed etiam Mater gratię in electis, Mater misericordiæ in peccatoribus. Hæc omnia patent in hoc itinere, quod non tam ipsa aggreditur, quàm Iesus propter ipsam, vt manifestet eius dignitatem. Ipse ergo est qui eam vrget vt exurgat, qui ipsam intus monet vt Ioannis & Elizabethę domum adeat, vbi primò eius applicentur decora & qualitates eminentes magnâ voce, magno ardore, magnâ exultatione Ipse est qui manere vult eam ibi quasi tribus mensibus, vt domus illa tantò maiori repleatur benedictione, sicut repleta est (in figura huius rei) domus Obededom. Arca ibi 2. Reg.
tribus mensibus manente: *Non enim sola est familiaritatis causa, quod diu mansit, sed etiam tanti vatis profectus. Nam si primo ingressu tantus profectus exstitit, vt ad salutationem Mariæ exultaret infans, Mater repletur Spiritu sancto, quantum putamus vsus tanti temporis S. Mariæ addidisse præsentiam*, ait S. Ambrosius in cap. 1. Lucæ. 3. Causa

Tertia causa huius itineris fuit ex parte Virginis. Eius enim humilitas & charitas eam impullit ad hoc iter, licet asperum & prolixum, quod aliqui existimant fuisse viginti duarum leucarum, tanta enim erat distantia à Nazareth vsque in domū Zachariæ, quæ à multis putatur fuisse in Hebrō ciuitate sacerdotali illaque hîc dicitur *Ciuitas Iuda*. Patet verò humilitas Virginis, quæ cum salutata est ab Angelo, Deūque concepisset, nihilominus proficiscitur vt obsequiū offerat, & ministerium quamlibet vile, Elizabethæ iam per vterum impeditæ. Baronius, Tolet. & alij.

Patet & charitas, cuius feruor non retardatur, aut infirmitate ætatis, aut verecundia virginitatis, aut labore itineris, aut quiete contemplationis: sed asperum iter ingreditur, vt mulieri prouectæ ætatis & grauidæ Virgo seruitium ancillare impendat, relinquens ad tempus contemplationis diuinæ otium, vt charitatis sedulç adimpleat negotium. Propterea igitur exurrexisse ipsa dicitur, quasi ab oratione ad iter se parans, ac à contemplatione ad actionem transiens, Mariæ & Marthæ officium sciens confœderare.

Moralis. Docemur hic, licet omnia nobis prospera forent & felicia, nihilominus aliorum curam non esse negligendam, si nostrâ ope vel operâ, consilio vel auxilio indigeant, quamuis forte aliquod inde videatur oriri nobis dispendium. Quapropter monet Ecclesiasticus cap. 7. *Non te pigeat ministrare infirmo, ex hoc enim in dilectio te firmaberis*. Docemur quoque opera charitatis & pietatis cum feruore esse exequenda: nec progrediendum in via virtutis cum tepore: *Nescit enim tarda molimina Spiritus sancti gratia*. Si laudamus alacres & diligentes in sæculi negotijs, cur tardi sumus & oscitantes in operibus bonis & negotijs Dei? *Maledictus qui facit opus Dei negligenter*, dicit Propheta secundùm lectionem 70. (Iere. 48.)

Portò multa priuilegia & mysteria hanc visitationem sunt consecuta, quç paucis his verbis ad Euangelista comprehenduntur: *Vt audiuit salutationem Marię Elizabeth, exultauit infans in vtero eius.*

(Mysteria hanc visitationem sunt consecuta.)

Primo. non caret mysterio & priuilegio exultatio infantis sex mensium in vtero vsum; enim rationis ei acceleratum significat, Modum autem huius exultationis sic plerique explicant, quòd in illa Mariæ salutatione Ioannes faciem ad Christum verterit in vtero Mariæ clausum, eumque ex vtero adorarit. Hæc autem faciei conuersio non poterat esse sine Matris grandi concussione, quia traditur infans in vtero habere faciem versam ad dorsum, seu ad renes Matris; & ita se vertens ad Mariæ vterum, non potuit non commotionem grandem in Matre excitare, quæ suauissima tamen & gratissima fuit, ideoque exultatio tam infantis, quam Matris nominatur. De hac re sic franco Abbas tomo 7. de gratia Dei: *Agnoscit seruus Dominum, miles Regem, præco Iudicem, & quâ potest voce, exultatione scilicet gaudij, mundo inclamat aduentum Iudicis sui! O nouitas! ô miraculum! ô pulcherrimum & theatro mundi incognitum spectaculum! Paruuli in vtero sibi inuicem alludunt, sed non sicut Ismaël cum Isaac alter alteri illudit. Ecce paruuli nostri, sicut illi in vtero Rebeccæ contendunt, non tamen vt alter alterum supplantet, sed vt alter alterum mundo commendet.* Vtique Iacob & Esau spiritu ambitionis & contentionis repleti videntur ex vtero, dum sese mutuò collidunt, & matrem turbant, ita vt diceret: *Si sic futurum erat, vt qui necesse erat concipere?* Sed spiritu charitatis Paruuli nostri se interius mutuo amplexu consalutant, conuerso ad inuicem, vultu; mutuique amoris face incensi, cor cordi quasi porrigunt, propinquam congratulantes generis humani redemptionem. Itaque, si petis cur Ioannes in vtero sic exultet? Respondebimus id factum esse, quia Solem videt, licet in nubilo; Solem videt Ioannes, qui detinebatur in carcere tenebricoso, gestitque illum præcurrere. & omnibus nunciare. Quasi dicat, inquit S. Chrysostomus: *Video Dominum qui naturæ imposuit terminos, & cur exspecto tempus nascendi; Nouem mensium mihi tempus non est necessarium, in me enim est qui est æternus. Egrediar ex hoc*

(Margin notes: 1. S. Ioan. in vtero exultat. — Philosophus lib. 9. de animalib. — Gen. 25. — Exultat, quia Solem videt. — Vide Bern. in festo Visitat. — 2.)

tabernaculo tenebroso, rerum admirabilium compendiosam prædicabo cognitionem. Sum signum; significabo Christi aduentum. Sum tuba, proferam Filij Dei in carne dispensationem. Tuba canam, eo ipso paternæ linguæ benedicam. Tuba canam, & vterum maternum viuificabo. Sic saltu & exultatione loquitur. Vix ipse vitam ducit, & Deum vitæ authorem vult prædicare. Nondum aspicit lucé, & Solé lucis authoré vult annunciare. Non mireris tamé si exultat, & adorat Deũ ex vtero matris, quãdoquidem & Ionas adorare potuit ex vtero piscis. 2. S. Io an in vtero spiritu s repletur

Secundò priuilegium & mysterium in hoc reperitur, quod puer iste ab vtero Spiritu sancto repletur & à peccato originali mundatur. Felix præsentia IESV & MARIÆ, quæ hunc effectum potuit producere: felix ingressus Domini, quocumque gratiam afferens & sanctificationem. Si enim in Virginis vterum intrat, Spiritum sanctum eminenter eam sanctificantem adducit. Si in matre residens in domum venit Zachariæ, quantis eam adornat benedictionibus, non solùm matrem Spiritu sancto replens, sed & infantem, vt adorans exultet suum conspiciens Sanctificatorem? Agnouit vtique Ioannes in vtero sanctificatus authorem suæ sanctificationis, & mysterium diuinæ Incarnationis. Voluit enim Christus illud mysterium omni hominum conditioni & sexui, omnique ætati manifestari, quod pro omnium salute erat ordinatum. Sic ab omni statu voluit infans adorari, tamquam omnium Rex constitutus & inauguratus. Propterea adoratur ab Angelis, tum in conceptione, tum in natiuitate. Adoratur à stella & Magis adhuc recumbens in pannorum vilitate, tamquam à Nobilibus & Sapientibus Rex agnitus. Adoratur ab opificibus, quorum personam gerit Iosephus artis vir fabrilis. Adoratur à Pastoribus, qui vicem gerunt communis plebis. Adoratur à Virginibus & Coniugibus, quia ex parte harum, agnoscit eum MARIA, & adorat eum ipsa Iosepho coniugata, & Virgo tamen intemerata. Adoratur ab infantibus, quia ex parte infantium adorat eum Ioannes, maternum concutiens vterum ob præsentiam sui Regis. Exultat ob liberationem à peccato, exultat ob sanctificationem quam percipit ab vtero, exultat ob donorum cœlestium communicationem ei factam à Domino, magno certè cumulo. Quidni exultaret tãtis benedictionibus adimpletus; Lõgè ergo Ioanni aliter contigit quam olim Adamo, qui cum vocem Domini audisset, tremore concussus dicit: *Domine audiui vocem tuam & timui, eò quod nudus essem.* At Ioannes auditâ CHRISTI voce per os Mariæ, non timet, sed miro exultat gaudio, quia aduenit eius nuditatem operturus veste gratiæ. Adam de publico in absconditum fugit. Ioannes de vteri penetralibus, vt se Domino offerat, gestit erumpere.

Christ. infás ab omnibus voluit adorari.

Gen. 3.

Tertio, in hoc quoque mysterium cernitur, quod Ioannes in gratia confirmatur, ad visitationem Iesu & Mariæ, ita vt deinceps nunquam commiserit peccatũ mortale. Népe à facie Domini fugit Satan exultante Ioanne, sed sic fugit vt numquam valeat reuerti, vllamque hic possessionem rursus obtinere. Spiritus malus fugit à Saul cithara Dauid sonante; sed numquid iterum potuit locum vnde fugerat, repetere; Spiritus malus fugit à Ioanne, fugatus Virginis voce resonantis instar citharæ: sed absit vt possit redire. 3. S. Ioan. in gratia cõfirmatus.

Dagon cecidit coram Arca, truncusque factus est, nec potuit sese redintegrare; sic & Satan coram Maria Diuinitatis Arca ita pedes manusque perdidit, vt in hanc animam Ioannis vlterius non potuerit vel reptare. O felix ani-

Luc. 19. Ioan. 8. ma, tot gratiæ donis adornata & in Deo confirmata, saltans instar Dauidis coram Arca, & præsentes omnes replens exultatione! Verè huic domui salus à Deo facta est, eo quod & ipse sit filius Abrahæ, qui exultauit vt videret diem istum; vidit, & gauisus est.

III. PARS De voce Elizabet in laudes M. V.

DE infante exultante dictum est, nunc de matre differendum, de qua sic Euangelista: *Repleta est Spiritu sancto Elizabeth, & exclamauit voce magna: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.* Exuberauit in matrem gratia filio collata, & vt ipsa Dominum & Matrem eius agnosceret, ac inciperet prophetare eodem spiritu quo filius. *Quæcumque enim aixit Elizabeth prophetice ad Mariam, non verba fuerunt Elizabeth, sed infantis. Os autem Elizabeth tantum ministrauit, sicut & os Mariæ ministrauit Filio Dei qui erat in vtero eius*, inquit Theophylactus in hunc locum. Sic communiter docent & loquuntur SS. Patres. Audi Origenem hom. 7. in Lucam: *Non est dubium*, inquit, *quin quæ tunc repleta est Spiritu sancto, propter filium sit repleta. Neque enim mater primum meruit Spiritum sanctum, sed cùm Ioannes clausus vtero Spiritum sanctum accepisset, tunc & illa post sanctificationem filij repleta est Spiritu sancto.* Idem dicit S. Ambrosius: *Vocem prior Elizabeth, sed Ioannes prior gratiam sensit.* Explicat id latius S. Bernardus exemplo Lucernæ ardentis, cui comparat Christus Ioannem: *Ille erat lucerna lucens & ardens.* Sic verò hoc amplificat Doctor mellifluus serm. 1. de natiu. Baptistæ: *Fuit iam tunc in vtero ardens lucerna, sed interim adhuc sub modio, donec super candelabrum poneretur, & luceret omnibus qui erant in domo Domini. Tunc solum potuit illuminare medium suum, soli lucere matri, magnum ei pietatis sacramentum reuelans noua exultationis motu. Vnde hoc mihi, inquit, vt veniat mater Domini mei ad me? Quis tibi indicauit matrem Domini mulier sancta? Vnde me nosti? Vt facta est, inquit, vox salutationis in auribus meis, exultauit infans in vtero meo. Illuminauit ergo tam tunc mediũ sub quo latebat, paulo post mundum nouis illustrata fulgoribus.*

Ioan. 5.

Neque verò sine mysterio dicitur Elizabeth, Spiritu sancto ex vbertate filij repleta, exclamasse voce magna. Quid enim egebat Maria, tanta vocis exaltatione & contentione? Huius ergo vocis sic exaltatæ variæ possunt reddi rationes. 1. *Voce magna exclamauit*, quia magnitudo vocis signum est magnæ affectionis. 2 *Voce magna*, quia magna & insolita ei reuelata erant mysteria. 3. *Voce magna*, quia erat vehemens Spiritus impulsus ad hæc propalanda. 4. *Voce magna*, quia per eam loquebatur *Vox clamantis in deserto.* 5. *Voce magna*, quia sicut cordis, sic & oris debebat esse sonora lætitia. 6. *Voce magna*, quia hæc vox totum debebat resonare per orbem. 7. *Voce magna*, quia vox ista debebat surdos hæreticos confundere. 8. *Voce magna*, quia Magnas Virginis laudes non poterat adæquare. Equidem per omnium ora vsque in sæculi finem hæc vox sonora Ioannis & Elizabethæ in laudem Mariæ decantantur: *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.* Debetque omnes animare Christianos, vt eadem deuotione, eodem spiritu & ardore, eadẽ mentis lætitia valeant hanc salutationem Deiparæ præsentare. Sic enim potuerunt non solum Satanam, sed etiam eius asseclas, qui de Maria malè loquuntur, confundere. Propterea namque eadem voce Angelus & Elizabeth vtuntur in Mariæ benedictione, *vt ab Angelis & hominibus simul benedicenda & honorãda*

Elizabet cur magna voce exclamauit.

monstretur, inquit S. Ambrosius. Auspicatur itaque suam salutationem Elizabetha ab ea parte quam postremam Angelus habuit, quod mirabiliter factum est, quasi colloquio interfuisset Angeli cum Maria. Nempe idemspiritus est afflans & impellens Elizabetham, qui afflauit & Angelum, ideoque ijsdem vterque verbis vtitur, & Mariæ congratulatur: *Benedicta tu in mulieribus.* Nec mireris quod Angelus hæc verba non addiderit: *Benedictus fructus ventris tui*, necdum enim Virgo Filium conceperat, cum ab Angelo salutationem accepit, sicut quando ab Elizabeth accepit congratulationem.

Cui Mariæ benedicta inter mulieres.

Sed cur Mariam benedictam inter mulieres pronunciat Angelus pronunciat & Elizabetha? Numquid non benedicta est etiam super Angelos, & super omnes electos? Nunquid in capite libri æternæ prædestinationis & benedictionis diuinæ prima post filiū scripta est, ōnes alios præcellēs donis gratiæ & gloriæ? Equidem. Sed respiciebant tam Angelus quam Elizabeth ad dignitatē Matris Dei, quæ solis mulieribus poterat competere. Respiciebant quoque ad primam mulierem, quæ per peccatum introduxit maledictionem; cui opponitur Maria inter mulieres benedicta, quia maledictionem sustulit per mulierē introductam. Vnde si prima mater est mortis & morientium, hæc Mater est vitæ & viuētiū: si prima lachrymas & miserias attulit originalis noxæ, hæc gaudium & diuitias protulit cœlestis gratiæ: si prima spinas germinauit pungentes cum lolijs, hæc rosas dedit odorantes cum lilijs: si prima serpenti consensit se veneno inficiens cum suo semine, hæc caput contriuit serpentis pro se & suo semine. Ergo benedicta inter mulieres, quæ opprobrium abstulit inductum per mulierem, & exorta est inter illas tamquam rosa inter spinas sine spina. *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Benedicta super omnes mulieres, siue spectes fœcunditatem & maternitatem, siue consideres castitatem & virginitatem, siue æstimes sapientiam & prudentiam, siue intuearis pulchritudinem & gratiam. *Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas.* Multæ toto stadio sibi merita compararunt & virtutes, sed nulla, ô Maria, accessit ad cumulum tuum; *Tu supergressa es vniuersas*, tam recentes quam antiquas. Pulchra filia fuit Agnes, diuitijs admodum ornata cœlestibus, speciosa & diues filia Cæcilia, castitate & meritis præclara; opulenta & benedictionibus cumulata filia Catharina; nobilis & illustris filia Agatha, & millenæ aliæ: sed opibus, meritis, castimonia, gratia tam externa quam interna, *Tu supergressa es vniuersas.* Speciosa fuit mulier Sara, speciosa Rachel, speciosa Rebecca, benedictionibusque diuinis refertæ fuerunt ac eorum familia; sed *Tu supergressa es vniuersas.* Ob sapientiam & decorem commendata olim & benedicta fuit Esther, Abigail, Iudith, aliæque mulieres fortes & generosæ; sed *Tu supergressa es vniuersas*, sapientia, decore, benedictione.

Mala ab Eua bona à Maria.

Cant. 2.

Prou 31.

Quod si in particulari hæc vis intelligere, attende singulos status fœminei sexus, & videbis quantum Maria fœminas supergressa sit vniuersas, sublimior dignitate, & excellentior virtute. Numquid tres status sunt mulierum, Coniugium, Viduitas, Virginitas? Primò coniugatas benedictione longè supereminet Maria, quia virginitate & fœcunditati habet coniunctam; quod a sæculo non est auditum, vt eadem sit Mater & Virgo, in ea reperitur.

Omnes status fœminarū supergressa est M. V. 1. Cōiugatas.

Partus & integritas, discordes tempore longo

Virginis in gremio fœdera pacis habent.

Iterum benedictione eas supereminet in hoc quod sine peccato concipit, sine dolore parturit, quod nulli etiam alteri est concessum. Denique, prolis dignitate omnes antecellit. Si enim nonnullæ benedicuntur, quod Patriarchas genuerint aut Prophetas, aut quod Orbi Reges dederint conspicuos; hæc Regē Regū, Prophetarū Dominū & Angelorū, totiusque sæculi lucē peperit, cœlo & terra eam benedicente. Propterea eam hic benedicit S. Elizabetha, exclamans: *Vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me?* Quasi dicat: Quæ opera mea? quid boni feci, vt hoc promererer? Ego quidem iam me felicem existimabam diuino beneficio, quod prolē gesto magnū quiddam sæculo futuram, sed quonam meo merito tanta mihi contigit felicitas, vt Mater Domini mei vltro veniat ad me? Meum erat ad eam properare, & vterum talem fructum portantem tota cordis vocisque contentione beatificare. Breui verborum compēdio Mariæ dignitatem comprehendit, dum hunc ei titulum affigit, *Mater Domini mei.* Non enim eam poterat altius cōmēdare & extollere, quia hic titulus excedit omnem altitudinē, quæ post Deum dici potest vel cogitari: ex illoque titulo omnes prærogatiuæ, omnia dona cœlestia, omnes gratiarū excellentiæ, omnes benedictiones in Mariam proflūxerunt, tanquam ex fonte.

Hinc effectum est, vt post Elizabetham (quæ prima hoc mysterium meruit agnoscere post Angelum & Mariam) benedixerint specialiter Deum & hāc Matrem omnes mulieres, quæ aliquatenus intelligere potuerunt dignitatem huic titulo annexam in fœminei sexus honorem redundantem. Quapropter dicebat S. Hugo Episcopus Lincolniensis: *Satis à fœmineo sexu Deus diligi promeruit, cum nasci de fœmina dignatus est. Nam cum viro concessum non sit, vt sit Dei Pater, hoc concessum est fœminæ, vt sit Dei Mater.* Ergo pergite, ô deuotæ mulieres, in coniugio benedicite Mariam cum Elizabetha, quæ tamquā Præcentrix & Choraga vocem exorditur laudis & benedictionis. Benedicite, vocemque & mentem extollite cum muliere Euangelica, beatificantes eius vterum & vbera. Benedicite eam magno affectu magnaque pietate cum Ecclesia Catholica, quæ in finem vsque sæculi optat eius laudes ab omnibus quidem, sed maximè à deuoto fœmineo sexu reiterari, imo millies milliesque repeti. Benedicite eam, vt ipsa vobis in coniugio fæcunditatem, felicitatem, omnigenamque impetret benedictionem. Illi proles vestras offerte, vt ipsius benedictione in timore Dei educari, & in via salutis prospero gressu possint pergere ac tandem Angelica loca obtinere sub Angelorum Regina.

Surius c. 13. vita eius.

Luc. 11.

Secundò, Viduas longè superat benedictione ideoque & a viduis ipsa benedicitur, quæ inter omnes mulieres est benedicta. Sic benedixit eam in tēplo post Elizabetham Anna vidua, dum filium suum templi Dominum venisset oblatura. Meritò certè eam intuentur, eiusque laudes & præconia decantant viduæ, quandoquidem eis data est vt pietatis exemplum, vt forma morum, vt virtutis omnis statui viduali congruæ pellucidum speculum. Docet enim eas silentiū, pudicitiam, orationem, patientiam, ieiunium, solitudinem, columbinum gemitum, fiduciam in Deum, omniaque alia religionis vel pietatis exercitia, quia in his omnibus excelluit. Ergo pergite, ô viduæ deuotæ, benedicite Mariam cum Elizabetha, benedicite cum Anna vidua, sub eius instructione & magisterio discite in solitudine Deo vacare, patientiam fouere, gemitum turturis in

2 viduas

ris in cælum edere, operibus pietatis & misericordiæ incumbere, castè & pudicè viuere, omniaque vestra in Deum referre, & huic Matri diuinæ gratiæ commendare. Ipsa vobis erit Consolatrix in afflictione, Protectrix in aduersitate, Lux in caligine, Dux in itinere, vt ipsius præeunte benedictione valeatis viam æternę felicitatis certius reperire.

Tertio, Virgines Maria longè antecellit, tum ob fœcunditatem coniunctam virginitati, quia Mater & Virgo, quod alijs virginibus non potest conuenire: tum ob puritatem, quam numquam aliç virgines assequentur, quia tanta est, quanta maior sub Deo nequit intelligi: tum ob primatum & prioritatem, quia prima virginitatem creditur vouisse, nullo præcedente vel præcepto vel consilio vel exemplo. quapropter omnes alias virgines suo attraxit exemplo, vexillum erigens Virginitatis, sub quo ipsa Duce iam securè possent militare; quod factū est à millenis millibus: eas ergo suo censetur genuisse præuio exēplo. Propterea à Virgineo choro nocte dieque benedicitur, & inter omnes mulieres benedicta pronunciatur. Quia enim *viderunt eam filiæ Sion*, ideo *beatissimam prędicauerunt, & Reginę laudauerunt eam*. Hoc est, quia filiæ pietati addictæ, & tamquam reginæ carni & passionibus dominantes, Mariæ perfectiones contemplantur, easque ad imitandum præ oculis habent, non possunt non in eius benedictiones & laudes erumpere, tamquam Matris & Principis chori virginei ac virtutis omnigenæ. Pergite ergo, ô Virgines piæ, Mariæ laudes iugiter decantare, eam inter mulieres benedictam, magna voce, magno affectu, cum Elizabetha pronuntiare. Illi vos ex integro vouete, vt ipsius exemplo & auxilio puritatem illibatam poscitis conseruare. Illa vobis aderit, vt caput serpentis valeatis conterere, & victoriam contra Sathanam, Mundum, Carnem reportare. Ipsa benedictione sua efficiet, vt possitis tamquam *Lilia inter spinas* sine læsione pertransire, ac tandem inter parthenios Angelorum choros perpetim eius laudes purissimè, altissimè, perfectissimè resonare.

3 Virgines.

Cant. 6.

Cæterum, vt concludamus, cur Maria inter mulieres benedicta pronuntietur, rationem subdit Elizabeth, quia *benedictus fructus ventris tui*; ideo enim ipsa benedicta, quia fructus eius benedictus origo est omnis benedictionis in eam redundantis. Vnde & ille dicitur benedictus sine limitatione, non benedictus inter filios hominum sicut Maria inter mulieres, quia per ipsum non solum omnes gentes benedicendæ sunt, sed etiam omnis benedictio in cœlo & in terra ab eius plenitudine est deriuata. Atque solus hic fructus ventris benedictus est, quia reliqui ex concupiscentia nati sub maledictione nascuntur, nisi per Fructum hunc Mariæ liberentur. Vide autem quam aptè filius Mariæ significatur nomine *Fructus*.

Filius Mariæ nomine Fructus significatur.

1. Sicut ex arbore fructus oritur sine læsione, ita Christus ex Virgine.
2. Sicut arboris à fructu est pulchritudo, ita Virginis à Christo.
3. Sicut fructus Euæ attulit maledictionem, ita fructus Mariæ benedictionem.
4. Hic est fructus, quem qui edant, fiunt Dij, diuinæ consortes naturæ.
5. Hic est fructus primigenius in florido gratiæ veræ exortus.
6. Hic est fructus primigenius, inter natos omnes perfectione primus.
7. Hic est fructus benedictus in colore, odore, sapore. Merito ergo Elizabetha inclamat: *Benedictus fructus ventris tui*. Vis scire quomodo benedictus sit in colore? *Candidus est, & rubicundus, electus ex millibus*.

Cant. 5.

Quid candor nisi eius innocentiam & puritatem designat? Quid rubor nisi eius iustitiam & charitatem, qua purpureus factus est tam in Circumcisione, quam in Passione? Si fructus arboris vetitæ adeo speciosus erat & delectabilis mortis fructus; quanto magis fructus hic vitalis rapiens Angelorum & Electorum oculos rutilo suo colore? Nouo enim iugiter desiderio in eũ desiderant prospicere. Vis etiam scire quomodo benedictus sit in odore? Odorem suaueolentem spargit his qui longe, illumque mirè adauget his qui prope. Eius fragrantiam sentiebat à longe Isaac, pronuncians prophetice: *Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Nondum speciem flos ille agri indurat, & iam dabat odorem suum, quem sic præ gaudio exclamans præsensit spiritu, corpore marcens, sanctus*
Gen. 27 *& senex Patriarcha, caligans visu, odoratu, sagax*, inquit S. Bernardus ser. 47. in Cant. Illius etiam odorem præsentiebat à longè alter Propheta, illoque exhilaratus dicebat. *Ego autem gaudebo in Deo Iesu meo*. Mox verò ortus iste fructus
Abac. 3. ita longè lateque odorem fudit, vt totum impleret orbem; nam & Reges à remotissimis partibus ad se adorandumque pellexit. Et sicut fructus manu attactus pressusque magis redolet, ita hic fructus decerptus ex arbore crucis, lancea punctus, varieque pressus, maiorem afflauit toto orbe odorem, fragrantia sua myriades ad se trahens, & in sui amorem rapiens, immo odore mortuis vitam afflans. Denique, vis scire quomodo benedictus sit in sapore? Scito, non esse similem fructibus illis, qui circa Sodomam oriuntur, suntque speciosissimi, sed
Eccl. 24 si gustes, cinerem sentis & fœtorem. Etenim de hoc Fructu scriptum est: *Qui edunt me, adhuc esurient*. Nihil gustatur suauius quam Iesus Dei & Mariæ filius. Esurientium esca est suauis palato sano: gustatus nouum excitat appetitum, & orexin delectat, impertiens omnem saporem suauitatis. Experiuntur illi, qui auidè illum comedunt sub vmbra Sacramenti, & dicunt: *Fructus eius dulcis gutturi meo*. Benedictus ergo fructus, pios reficiens in tempore peregrinationis, e-
Cant. 2. lectos in die æternitatis; quia in eius gustu consistit solatium peregrinantium, in eius visione & fruitione beatitudo electorum.

Conclusio. O Maria Arca sanctificationis, Mater diuinæ gratiæ, digneris nos visitare cum Filio, vt mundemur à peccato, vt sanctificemur cœlestis gratię dono vt repleamur Spiritus S. Nos cum prole pia benedicas Virgo Maria vt te & prolem tuam cum Elizabetha benedicere valeamus, illiusque ac tuas laudes decantare, quia in Matrem elegit te suam, ac in Mediatricem nostram. Benedictus vterus, benedicta vbera tua, quæ lactauerunt æterni Patris Filium. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Misericordes oculos ad nos conuerte, & fructum illum benedictum nobis post hoc exilium ostende; O clemens, O pia, O dulcis virgo Maria.

DE EODEM FESTO.

Magnificat anima mea Dominum. Luc. XIX. bipartita.

Luc. 1.

1. PARS. De 1 parte cãtici B. M. V Luc. 1

AMans silentij erat Maria, quia illud virginalem decet modestiam. Quapropter de ea testatur Euangelista, quod cum mysteria multa vel audiret, vel contemplaretur coram oculis suis peracta: *Conseruabat omnia verba hæc conferens in corde suo.* Pudica Virgo non euulgabat, sed conferebat quæ facienda legerat, cum his quæ facta cognoscebat, & in silẽtio adorabat, expectans tempus congruum quo Deus ea vulgari vellet. Dum in Natiuitate Angeli canunt, Pastores annunciant, cæli loquũtur, stella prædicat, Simeõ & Anna prophetant, & loquuntur omnib. qui expectabant redemptionem Israël, Maria in silentio *conseruabat omnia verba hæc conferens in corde suo.* Deique magnalia honorabãt magis silentio, quam loquela. Hanc Mariæ modestiã, pudicumque cum humilitate silentium commẽdans S. Bernardus, aduertit quater tantum loquentem toto Euangelio exhiberi: semel cum angelo Incarnationem Filij Dei nunciante, & consensum expetente, iterum cum Elizabetha eam magnificis verbis salutante; rursus cum filio recens inuento in tẽpli adytis, materno affectu ad id vrgente; denique in nuptijs, necessitate coniugum id exposcente. Et quidem paucis vbique verbis suam ostendit sapientiam. Nam cum Angelo dixisset. *Quomodo fiet istud*: suo timens virginitatis voto, Angelusque exposuisset modum, respondet paucis: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbũ tuum.* Cum autem reperisset filium tanto affectu requisitum, non aliud dicit: *Fili, quid fecisti nobis sic? Ego & Pater tuus dolentes quærebamus te.* In nuptijs autem tria verba dicit Filio: *Vinum non habent* Tria quoque ministris: *Quodcũque dixerit, facite.* At hic verò, quasi abrupto silentio decem verba mysterij & sapientiæ plenissima velut psalterium decachordum enunciauit, in laudes Dei erumpens. Exarsit ignis in corde eius, ignis lucidissimus & ardentissimus diuini amoris, & has scintillas foris excitauit. Eructauit cor ipsius verbum bonum, vnde dicando se & opera sua Regi, facta est lingua eius quasi *calamus scribæ velociter scribentis.* Psal. 44. Et quidem singula verba à Spiritu Sancto cor & linguam Mariæ motitante dictata scripsit S. Lucas, ab eodem Spiritu specialiter edoctus, & posteritati consignauit in finem vsque sæculi decantanda. Eapropter ecclesia hoc canticum quotidiè in diuino officio vespertino repetit, quod in vespere mundi Maria cecinit; idque stando facit, ob eius eminentiam. Nam in eo non solum redduntur gratiæ ob beneficia Mariæ collata, sed etiam ob beneficia toti humano generi exhibita per Incarnationem filij Dei: per quam maxime *suscepit Israel puerum suum*, hoc est populum suum fidelem, indiuiso & diuino fœdere illum adstringens, & ad se reducens, *recordatus misericordiæ suæ.* Cantet quantum voluerit Delbora sonorum suum canticum ob deuictum Sisaram Chananæorum Ducẽ: Cantet gloriosè Maria soror Moysis ob submersum Pharaonẽ: Cãtet & Iudith

Magni silentij fuit M. V.

Quater locuta in euãg.

Exod. 15. Iudic. 5.

ob Holophernis obtruncationem: Canticum edat Anna Samuëlis ob conceptum post sterilitatem. Longè ea eminet Maria hoc suo cantico, quia longè excellit hoc beneficium. Omne aliud canticum antiquum est; hoc nouum, nouo spiritu depromptum ob beneficium & victoriam omnes alias superantem, & liberationem populi Dei. Omnesque mulieres quæ cantica ediderunt, Mariæ hic canentis nonnihil figuram gesserunt.

Iudit. 16
1 Reg. 2

Nec mireris Mariam hic præter morem suum silentium abrupisse: audita enim salutatione Elizabeth, qua Matrem Domini appellauit, qua beatam prædicauit, qua fide fortem laudauit, qua infantis exultationem publicauit ad eius vocem factam, non amplius tacere poterat diuina dona quæ perceperat, & quæ virginali pudore acceptum oraculum tegebat silentio, iam congruo tempore patefecit. Gratissimus eius animus tantis beneficijs adornatus, cum vidit illa per Spiritum Sanctum reuelata, & per Elizabetham pronũciata, non debuit vltra zelare claritatem cœlestis flammæ, qua cor eius & anima intus ardebat. Erumpit ergo in vocem exultationis & gratiarum actionis, ne ingratitudine aut silentio obstruat fontem diuinæ miserationis, cœlestisque gratiæ.

Sed ponderemus singula verba, sunt enim mysterijs grauida, per illam enunciata quam Spiritus Sanctus repleuit. Sub singulis verborum horum folijs latet mel deuotionis, sub exteriori cortice latet medulla perquam suauis. Excutiamus ergo folia, corticemque discindamus.

Primò, cùm dicit: *Magnificat anima mea Dominum*, idem est, ac si dicat: O Elizabeth, tu me magnificas ob dona cœlitus mihi communicata, tu beatam me pronuncias, & super omnes benedictam: ego verò de his omnibus nihil mihi arrogo, sed totum in Deum auctorem horum donorum refundo. Riuulos gratiæ & benedictionis in me plenissimè fluentes fonti reddo, vt fluere perseuerẽt. Ideo non solum voce & lingua, sed & totius animæ intimis affectibus illi gratias ago, illumque magnifico & glorifico; altè & magnificè eum prædico, in eius laudes me totam effundo. Sciebat Maria scriptum: *Glorificantes Dominum quantumcunque potueritis, superualebit enim adhuc, & admirabilis magnificentia eius. Benedicentes Dominum exaltate illum quantum potestis, maior enim est omni laude*; ideo quodammodo nobis dicit: *Magnificate Dominum mecum, & exaltemus, &c.* Sciebat quoque quod vberior gratia illis obuenire solet qui grato animo gratiam accipiunt, quodque dum grata recordatione agnoscunt donatorem, illum ad maiorem elargitionem astringant. Sciebat denique, in iniuriam redundare auctoris, sese tumide extollere de eius donis; hoc enim est propter *Solem sibi affulgentem Lunamque clarè incedentem osculari manum suam ore suo, quæ est iniquitas maxima & negatio contra Deum altissimum.*

Eccl. 43
Psal. 33.
Iob 31

Secundò, cum dicit: *Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo*, idem est, ac si dicat: Tu asseris, ô Elizabeth cognata charissima, infantem tuum ob meam vocem in vtero exultasse; spiritus autem meus longè magis exultat in Deo salutari meo, quia exultationis causam in visceribus meis gesto. Illum porro, illũ glorifico, in illo exulto, qui vocat, sanctificat, saluat ab vtero. Verè hæc exultatio in Maria longe superauit & sublimior fuit exultatione Ioannis: quia eius anima & spiritus quodammodo absorbebantur in abysso diuini amoris, diuinæque bonitatis. Quapropter B. Rupertus Cãt. 1. hic de Virgine loquitur: *O Beata Maria, inũdatio gaudij, vis amoris, torrens voluptatis totam te operuit, totamque obtinuit:*

sensisti quod oculus non vidit nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Futuræ nempe gloriæ quædam fuit inchoatio in hac exultatione Mariæ. Si Israelitę tantopere exultant in captiuitatis suæ reuersione, ita vt dicant: *Tunc repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione: Magnificat Dominus facere nobiscum, facti sumus lętantes*; quanto magis exultauit Maria nouum depromens canticum, cum iam Dominus inciperet conuertere captiuitatem mundi, & redemptionem inchoaret in sinu ipsius? Docet nos hic interim Maria, in quo consistit vera exultatio & lætitia: non in bonis vtique huius sæculi, non in possessionibus, non in honoribus, non in voluptatibus & vanitatibus, sed in Deo salutari nostro, siue in illo, cui possumus dicere: *Deus, Deus salutis meę.* In illum debent omnes animæ vires intẽdere, in illo exultare, illum magnificare; intellectus excellentiam contemplando, memoria eius beneficia recolendo, voluntas in eius amorem se totam effundendo; denique lingua & vox eius laudes decantando, & tota ipsa vita omne momentum in eius honorem impendendo. In quo enim magis exultandum est, quam in eo qui est salus, redemptio, felicitas, vita, gloria nostra in tempore & in æternitate? Psal. 125

Tertio cum dicit: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ*; non tam hic accipienda est humilitas vt virtutem significat, quam vt significat exiguitatem & vilitatem, quomodo Christus dicitur reformaturus *corpus humilitatis nostræ*, hoc est corpus nostrum vile & ignobile. Non enim videtur Virgo humilitatem suam prædicare, cum id non sit humilitatis. Idem ergo est, ac si diceret, oculos suos plenissimos misericordię & bonitatis dignatus est in me abiectam ancillam conijcere: tanto magis obstringor eum magnificare. Vnde interpres Græcus sic habet: *Quæ ego sum ad tantum officium? Ipse respexit, non ego exspectaui; humilis enim eram & abiecta, & nunc à terra in cœlos transeo, & ad arcanum ministerium trahor.* Agnoscit ergo Maria vilitatem suam & indignitatem, & eam opponit diuini magnitudini, quasi dicat: Cum adeo sit magnus, adeo abiectã respicere non est dedignatus. Sic ergo agnoscit vilitatem: non prædicat suam humilitatem, quæ sola inter virtutes seipsam ignorat; & qui solet eam prodere, solet eam perdere. Vult indicare, se non suis meritis Matrem effectam, sed tanto fuisse indignam beneficio. Phil. 3

Interim verum est, Deum virtutem humilitatis in virgine Maria respexisse, sicut & superbiam in primęua Eua despexisse. *Placuit Deo, quod in fœmineo sexu tantam humilitatem inuenit, à quo initium superbiæ humano generi superueniens totam massam corrupit*, inquit Rupertus Cant. 1. Respexit ergo eximiam hanc Virginis humilitatem, & approbauit, sicut dicitur respexisse ad Abel, & ad munera eius: eodem enim teste Ruperto, *Humilitas Virginis Deum vnicè adlectauit velut suauissimus odor, qualis de nullo vnquam spirauit, vel spirare potuit sacrificio.* Fœtor autem superbiæ eum offenderat in Eua, ideo ei displicuit, eamque despexit cum tota progenie; sed tandem placatus est, & è cœlo attractus humilitatis odore è corde Virginis spirante. Vnde illi (interprete S. Bernardo) conuenit illud: *Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.* Audi Bernardum: *Bonus humilitatis odor, qui de hac valle plorationis ascendens perfusis circumquaque vicinis Regionibus, ipsum quoque regium accubitum grata suauitate respergit.* Quid est accubitus Regis, nisi cor vel sinus Patris? Dum ibi esset Filius odore virgineę humilitatis attractatus & delectatus descendit in vterum

qualem humilitatem Deus in M. V. respexerit.

Cant. 1

Bern. ser. 45 in Cant.

Virginis. Virgo igitur respexit suam indignitatem. Deus respexit virginis hu-
Isa. 66 militatem: *Ad quem respiciam, nisi ad humilem corde?*

Quarto, dum dicit: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Vox est admirantis diuinam erga se munificentiam, simulque propheticè prænunciantis quid posterioribus sæculis sit futurum. Verè enim accepto per vniuersum orbem euangelio, quotquot ex vniuersis populis & linguis fuere nationes, beatam prædicauerunt illam, cuius Deus humilitatem respexit, quam in Matrem redemptor elegit. A Solis enim ortu vsque ad occasum nomen eius quasi cordibus fidelium est inscriptum, eiusque memoria quasi mel in ore est, melos in aure, iubilus in corde.

Vnde & hoc aduerte, ex quatuor primis generalibus Concilijs totius orbis, omniumque nationum, quæ S. Gregorius veneratur tamquam quatuor euangelia. Primum Concilium Nicenum congregatum fuisse pro defensione honoris Patris ac Filij, ad tuendam scilicet Patris & Filij consubstantialitatem & æqualitatem contra Arium: Secundum, ad tuendam Spiritus Sancti diuinitatem contra Macedonium, scilicet Constantinopolitanum: Tertium Ephesinum, ad tuendam Matris Dei dignitatem contra Nestorium, vbi multa de laudibus Virginis dicta sunt, & beatam tunc eam proclamauerunt totius orbis nationes, sicque & ibi adimpleta fuit Mariæ prophetia. Sed adhuc illa quotidie adimpletur ab Oriente vsque ad Occidentem, à Meridie vsque ad Septemtrionem, dum eius laudes resonant etiam ignoti antea populi, Indi, Iapones, Sinæ, & alij remotissimi. Sed numquid singulis sæculis in honorem Virginis Basilicæ eriguntur & Oratoria, Congregationes, Sodalitia, Ordines Religiosi, Altariaque & Imagines visitantur magno populorum concursu, vbi illustria orbe toto radiant miracula? Ergo merito pronunciat Maria: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Neque verò solum generationes terræ eam benedicunt, sed etiam generationes cœli, hoc est Angeli & electi omnes; item & generationes quæ sub terra sunt, quæ in purgatorijs locis animæ degunt, eam beatam dicunt: ad eam enim respiciunt, siue qui in cœlo, siue qui in terra, siue qui sub terra sunt, quia per eam benedictionem consequũtur. Beata prædicant eius viscera, quæ portauerunt æterni Patris filium; eius vbera, quæ lactauerunt Christum Dominum, eius brachia, quæ toties auctorem paritatis amore sanctissimo
Apoc. 13 sunt cõplexa. Soli illi eam maledicunt, qui sunt de semine Draconis habentis os apertum ad blasphemãdum contra Deum & tabernaculum eius. Quod est Dei tabernaculum, nisi Maria, in qua filius Dei requieuit? Hanc Draco infernalis blasphemat, eius hostis perduellis. Ipse paratus est ad deuorandam hanc mulierem stellis coronatam, ex ore flumen blasphemiarum emittẽs ad absorbẽdam eam, hoc est ad absorbendam eius laudem toto orbe resonantem. De eius sunt
Cant. 5. semine hæretici, qui *Pallium laudis & honoris*, quo adornatur per filias Sion, ab ea auferre conantur. At non mirum, si non parcant Virgini, qui non parcunt Virginis filio multa blasphemantes de eo. De his conqueri potest, *Filij mei pu-*
Cant. 1. *gnauerunt contra me.* Filij enim sunt ecclesiæ per baptismum, & pugnant contra
Prou. 30 Matrem suam, contra Ecclesiam & contra Mariam. O generatio spuria & maledicta! *Generatio, quæ Patri suo maledicit, & quæ Matri suæ non benedicit,* quia Deũ
ibid. facit peccati auctorem, & Matris Dei impedit benedictionem: *Generatio quæ sibi munda videtur, & non est lota à sordibus,* dum per externam & imputatiuam iusti-

tiam ac specialem fiduciam se iustificari putat: *Generatio, cuius excelsi oculi & palpebræ erectæ*, quia superbia mater est hæresis, & tamquam fumus putei semper ascendens obscurare conatur Solem & Lunam, Christum & Virginem, Deum & Ecclesiam: *Generatio, quæ pro dentibus habet gladios, & commendauit molaribus suis vt comedat inopes de terra*; quia gladio linguæ omnia sacra conscindit, & audientium animas simplices veneno suo inficit. ibid. ibid.

Quintò, dum dicit: *Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius*, rationem reddit, cur beata sit appellanda, ob mysterium scilicet Incarnationis, quod in eius vtero est perfectum; ex quo innumera sequantur Dei magnalia & mysteria, est enim illud origo & radix aliorum mysteriorum. Et quia in isto mysterio relucet potentia & sanctitas Dei adoranda, ideo dicit ab illo peractum esse qui potens est, & cuius nomen sanctum est: verè enim Dei perfectiones in hoc opere admirabiliter relucent, & maxime potentia & misericordia. bonitas & sanctitas. Hinc cum illud rememorat ecclesia sancta, cum angelis & archangelis, cum Cherubim & Seraphim, cum Thronis & Dominationibus, alijsque cælestibus choris inclamat: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. pleni sunt cæli & terra gloria tua, O Sanna in excelsis, Benedictus qui venit in nomine Domini. O sanna in excelsis.* Quia ergo hoc mysterium Incarnationis, per quod reddebatur Mater Dei, ab omnipotente manu procedebat, & ad animarum sanctificationem ordinabatur, ideo illud in se perfecisse asserit illum qui potens est, cuius & nomen sanctum est, & propter hæc mirabilia in sæcula sæculorum sanctificandum dicit ac glorificandum. Vis autem in particulari videre, quam magna fecerit Dominus cum Maria? Magna quã Dominus cum Maria fecit

1. Ab æterno eam prælegit, vt esset Filij sui Mater.
2. Oraculis figurisque plurimis eam præsignari voluit.
3. Ab originali peccato mirifice præseruauit.
4. Ab omni etiam macula veniali custodiuit.
5. Spiritu Sancto abundantissime repleuit.
6. Matrem effecit & virginem reliquit intemeratam.
7. Felicem ei partum sine dolore contulit.
8. Lac de cœlo suppeditauit, vt lactaret Angelorum Regem.
9. Morientem à corruptione & fœtore fecit immunem.
10. In corpore & anima eam in cœlum assumpsit.
11. Eam exaltauit super omnes choros Angelorum.
12. Eam effecit Portam, per quam homines cælum ingrederentur.

Hæc sunt pauca inter innumerabilia magnalia, quæ Deus operatus est in Virgine nostra, quę & nos ad laudem debent accendere, quia propter nos hæc operatus est Deus, vt in fructum & salutem nobis cederent. Ipsa ergo tanquã pręcentrix cecinit, vt & nos corda & voces coniungeremus admirãtes hæc magnalia, & Deum ob id glorificaremus cum ipsa, & per ipsam, laude perpetua. Nã & hæc eius laudatio in Deum refusa non peribit, sed perennabit, quia etiã nũc ipsa agnoscit, & dicit: *Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius.*

Fecit mihi magna in prædestinatione, in capite libri scribens de me, nomen ibi meum inscribens.

Fecit mihi magna in conceptione, dum me mater sterilis speciali benedictione concepit.

Fecit mihi magna in natiuitate mea, dum cœlitus mihi nomen imposuit, & angelorum obsequium dedit.

Fecit mihi magna in præsentatione, dum in suam me tutelam & singularem fauorem, cum virginitatis voto suscepit.

Fecit mihi magna & stupenda in Angelica annunciatione, dum me Dei matrem constituit.

Fecit mihi magna in Elizabethæ cognatæ visitatione, dum per vocem meam Ioannem sanctificauit.

Fecit mihi magna in sua natiuitate, dum cælesti me luce circumdedit, & Angelico cantu agnosci voluit.

Fecit mihi magna in purificatione, dum Simeonis & Annæ laudibus sonoris me & filium meum propalauit.

Fecit mihi magna in Ægypto, dum idola & eorum oracula contriuit.

Fecit mihi magna in sua resurrectione, dum primo mihi apparuit, & meas lachrymas abstersit.

Fecit mihi magna in ascensione, & Spiritus Sancti missione, dum me Matrem omnium fidelium illuminauit & accendit, vt omnium etiam Doctrix efficerer.

Fecit mihi magna in morte, dum corpus mox & animam assumens super omnes Angelicos ordines exaltauit.

Facit mihi adhuc quotidie magna, dum mea intercessione captiuus redemptionem, æger consolationem, peccator peccati remissionem, iustus gratiæ accretionem consequitur, dumque innumera propter me patrat miracula qui potens est, & sanctum nomen eius.

Nemo ergo dubitet, illam multa posse apud Filium, qui tot magnalia in illa operatus est, & adhuc quotidie operatur. Quapropter S. Anselmus lib. de excellentia Virginis c. 12. sic eam deprecatur: *Rogamus te, Domina, per ipsam gratiam, qua te pius & omnipotens Deus sic exaltauit, & omnia secum possibilia esse donauit, quatenus id apud ipsum nobis impetres & obtineas, vt plenitudo gratiæ quam meruisti, in nobis sic operetur, quo participium beati præmij nobis misericorditer quandoque condonetur.* Nempè abundat Dei potentia per Virginem in electos suos: & qui virtuti Virginis detrahit, idem Dei potentiæ derogat, cum eam elegerit, & tot gratijs exornauit, feceritque ei Dominus magna qui potens est.

2. Pars. Explicatur hic 2 pars cãtici Mariæ.

A Specialibus in se collatis donis, ad generalia erga humanum genus tum beneficia, tum iudicia sermonem conuertit Maria. Quasi dicat: Non soli mihi fecit magna qui potens est, sed in omni gente & progenie: *qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.*

Act. 10

Maria Dei misericordiã prędicat.

Primo igitur misericordiam Dei prædicat, dum dicit: *Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum.* Elucet nimirum diuina misericordia in sui diffusione, quia in omnes generationes, & in omnia exundat sæcula, & adest religiosè se colentibus hoc est quod dicitur, *Timentibus eum.* Quapropter rectè attribuimus misericordię Dei admirabilem longitudinem & latitudinem, sublimitatem & profunditatem.

Misericordiæ Dei longitudo.

Longitudo eius in hoc consistit, quod sit æterna, prout Psalmista testatur: *Misericordia Domini ab ęterno vsque in æternũ super timẽtes eum.* Ex eo tẽpore quo Deus est, misericordia eius erga nos est, & in æternum perdurabit, & ita sine principio

psal. 102

cipio

cipio est, & sine fine. Decreuit enim ab æterno nos de miseria damnationis liberare, & æterna felicitati beare: *In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans tui.* Quasi dicat: Ab eo tempore quo Deus sum, & quo me dilexi, te quoque adamaui, & misertus sum tui, non ergo mirum, si & ego reposco amorem tuum ab eo tempore quo homo es, & quo potes amare, amoremque amori rependere, Propterea tam sæpè nos inuitat Propheta & Rex ad gratitudinem, & huius misericordiæ adeo diffusę considerationem, *Confitemini Domino*, inquit ipse *quoniam in æternum misericordia eius.* An non hoc ipsum vigesies & septies repetit Psalmo 135 per singulos versus? Iere. 31. Psal. 35.

Latitudo consistit in eo, quod se extendat ad omnes homines, cuiuscumque status sint aut conditionis, cuiuscumque sub cœlo nationis, qui timent eum, hoc est, qui eum colunt & adorant. Omnia vtique beneficia, quæ olim ante legem, & sub lege, & quæ tandem post Christi aduentum obuenerunt, misericordiæ diuinæ adscribenda sunt. Incipe à primo homine. Cur mox a peccato diuina eum non absorbet vindicta? Noluit hoc misericordia, exspectans ad pœnitentiam. Quid Noë à diluuio, Loth eripit ab incendio? Nonne hæc ipsa misericordia? Quis liberauit Abraham ab Vr Chaldæorum, & ab eorum illæsum igne? Quis Iacob à furore Esau, Ioseph à carcere? Quis populum ab Ægyptiaca seruitute, aut à Babylonica captiuitate? Diuina certè misericordia. Sed in Christi incarnatione, cuius fructus copiosissimus diffusus est in omnes progenies, quid magis elucet quàm diuinæ misericordiæ latitudo? *Misericordia Domini plena est terra.* Deus qui diues est in misericordia, cum mortui essemus peccatis, conuiuificauit nos in Christo, inquit Apostolus. Meritò ergo Maria Prophetissa cecinit (hanc scilicet diuinæ misericordiæ latitudinem gratissima mente considerans:) *Et misericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum.* Latitudo. Psal. 32. Ephes. 2.

Sublimitas huius misericordię consistit in sublimibus donis & beneficijs, quæ ab illa procedunt; dum per hanc misericordiam subleuamur ad excellentem dignitatem Filiorum Dei, & ad æterni honoris & gloriæ sublimitatem. Hæc est enim misericordia, quæ prædestinat, vocat, iustificat, tandemque glorificat & coronat. *Benedic anima mea Domino, qui coronat te in misericordia & miserationibus*, ait Psaltes. Sublimitas. Psal. 102

Profunditas denique misericordiæ huius elucet in profunda Dei ipsius humiliatione, dum misertus nostri suscipit nostram naturam. Elucet quoque in profundis mysterijs, quæ nobis exhibet misericordiæ huius symbola, maximè in Sacramento Eucharistię, fonte profundissimo misericordiæ. Denique & in abysso incomprehensibili misericordiæ, per quam omnia vertit in bonum nostrum afflictiones, tentationes, miserias, imò & ipsa peccata: *Confiteantur ergo Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius erga filios hominum*, quia verè *Misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum.* Profunditas. Psal. 106

Sed sicut diuina misericordia admirabiles has habet dimensiones, sic & Mariæ Deiparæ misericordia easdem habet sibi communicatas; quia per ipsam Dei misericordia diffunditur à progenie in progenies super timentes eum. Vnde hac de re sic differit S. Bernard. *Quis misericordiæ tuæ, ô benedicta, longitudinem & latitudinem, sublimitatem & profundum queat inuestigare?* Postmodum has ex-

plicans in particulari dimensiones, sic subijcit: *Longitudo eius vsque in diem nouissimum inuocantibus eam subuenit vniuersis, Latitudo eius replet orbem terrarum, vt tua quoque misericordia plena sit omnis terra. Sublimitas eius ciuitatis supernæ attingit restaurationem. Profundum eius sedentibus in vmbra mortis obtinuit redemptionem, Per te cælum repletum, infernus euacuatus, instauratæ ruinæ Ierusalem, miseris data vita.* Sicut ergo Maria de Domino cecinit: *Misericordia eius à progenie in progenies timentibus eum*; sic & de ipsa nos canere possumus; *Misericordia eius à progenie in progenies inuocantibus eam.*

2 Diuinam potentiam decātat. *Secundo* decantat Maria diuinam potentiam quam ostendit Deus, tum aduersus dæmones superbos: tum etiam aduersus Iudæos nimium tumidos & elatos: *Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.* Per brachium suum, hoc est per Filium incarnatum, Pater Æternus demones confundit, dispersitque cogitationes cordis superborum illorum spirituum, siue ipsorum consilia & machinationes efficiēs vt alium longè sortirentur exitum quàm cogitarant. Solet in sacris eloquijs Filius *Domini Brachium* nominari, sicut & Spiritus sanctus dicitur *Digitus Dei*, quia sicut brachium à corpore promanat, ita & Filius à Patre procedit; & sicut digitus à corpore & brachio, ita Spiritus sanctus à Patre & Filio, inquit S. Hieronymus in cap. 52. Isaiæ: Deinde quia Pater per Filium potentiam & fortitudinem suam ostendit, sicut homo robur suum per brachium extentum. Dicitur & Verbum incarnatum *Brachium* ratione humanæ naturæ, quæ est velut organum coniunctum Dei, sicut brachium est organum coniunctum hominis: & sicut homo per brachium tamquam per instrumētum coniunctum operatur, ita Verbum diuinum operabatur per humanam naturam sibi copulatam, potentiæ suę miracula.

Brachij quib. hic significet.

Isai. 51. Ipsi igitur conuenit illud Isaiæ: *Consurge, consurge, induere fortitudinem Brachium Domini; consurge sicut in diebus antiquis, in generationibus sæculorum. Numquid non percussisti superbum, vulnerasti draconem? Numquid non tu siccasti mare, aquam abyssi vehementis, qui posuisti profundum maris viam vt transirent liberati?* Vocat Propheta Pharaonem *superbum*, quia nolebat Dominum agnoscere vocat & *Draconem*, quia mersus est in aquis, & percussus à brachio Domini, Israëlitico copulo per mare traducto; & in libertatem asserto. Inuitat ergo Brachium Domini, hoc est Filium Dei, vt sicut antiquis id fecit temporibus, ita nunc exurgat quoque, & innouet signa, immutet mirabilia, illumque qui est *Rex super omnes filios superbię*, simulque Draco antiquus, confundat, conterat, plectat & euincat, liberando populum de eius tyrannide.

De quibus superbis hic M.V meminerit.

Iob. 41. Hoc præuidens futurum Maria, tamquam Prophetissa dicit in præterito pro futuro; *Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos*; omnia enim hæc ante oculos eius obuersabantur, & licet futura adhuc erant, erant tamen ei tam certa, quàm si iam fuissent. Quamuis & ad pręteritum id referre liceat, quando

Isa. 14. Lucifer superbiæ Princeps dicens ab initio, *Ascendam in cælum, & similis ero Altissimo*, deiectus est cum suis cōplicibus in profundum inferni, postmodum adhuc eijciendus cum confusione à Christo ex animabus & corporibus hominum, tamquam a brachio virtutis diuinæ.

II. Potest quoque id de superbis Iudæis intelligi, quos in lege, & in tēplo, in sacerdotio suo gloriantes, per omnem dispersit Regionem vagos vilesque. Vbi nunc

sacrificium & Sacerdotium de tribu Leui? vbi templum? vbi regnum & sceptrum? vbi lex cum suis cæremonijs, in quibus adeo gloriabantur, vt dicerent *Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini?* Nihil horum omnium eis relictum est, nisi fæces aliquæ & reliquiæ immundæ. Certè Propheta nobilis de eorum genere vocat eos *Fæces*, dum dicit: *Parum est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fæces Israel conuertendas: dedi te in lucem gentium*, &c. Fæces vocat, quia velut sordes & fæces fætidæ dispersæ sunt super terram, ab omnibus vilipensi & conculcati. Fæces quoque vocat, quia de omnibus prærogatiuis olim à Deo concessis, nihil eis residuum est, nisi reliquiæ quædam fœtidæ, dicente eis Domino, *Proieci à me stercus solemnitatum vestrorum.* Ergo ipsi modò attendere deberent ad lucem Euangelij, & ad seruos missos ad suscitandas tribus Iacob, & conuertendas fæces Israel dispersas. Sic & de ipsis prædixerat Rex & Propheta: *Disperge illos in virtute tua, & depone eos protector meus Domine.* Ad quem versum Prophetæ & Parentis sui videtur alludere hîc Maria, dum canit eos dispergendos & deponendos de sede. Hunc autem locum Dauidis fusè interpretatur S. Augustinus de Iudæis.

Hier. 7.

Isai. 49.

Malach.

Psal. 87.

Ep. 165.

Potest quoque vniuersim de omnibus superbis Mariæ vox intelligi, quia generaliter verum est, quòd superborum & arrogantium machinationes & consilia quasi turbine arreptas paleas, huc illuc dispergit Deus, & eos confundit tandem, imò & è culmine superbiæ deturbat. Sic pronuntiatur apud Iob: *Dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum quod ceperant.* Iob. 5.

Quid superbis Aman, & maligna consilia moliris contra Mardochæum? Disperdet Deus tumidas cogitationes cordis tui, & deponet te de sede honoris, exaltans humilem Mardochæum.

Exēpla superborum depositorū

Quid vobis arrogatis, ô Chore, Dathan, & Abiron, & superbo consilio contemnitis Moysen & Aaron? ipsi propter humilitatem & mansuetudinem coram Deo & populo exaltabuntur; vos autem terra cum familijs absorbebit in pœnam superbiæ & inobedientiæ.

Quid ita exaltas cor tuum, ô Nabuchodonosor, contra Deum? Deponêris de sede, & solio, ac cum belluis eijcieris, vt instar bouis fænum comedas.

Quid blasphemas per superbiam, ô Sennacherib? Dissipabuntur omnia tua consilia, & funesto fine interibis, à filijs in templo Dei tui interemptus.

Quid exaltaris, ô Holofernes? Caput tuum mulier humilis amputabit, & confusionem tibi inducet; eamque qui potēs est, exaltabit, quoniam non potest falli illa Prophetæ sententia: *Populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis*, Nec illa: *Radices gentium superbarum arefacit Deus*, &c. Quod multis exemplis posset demonstrari, siue de Tyrannis, siue de Hæreticis, siue de Iudæis, aut alijs quantumlibet potentibus loquamur.

Psal. 17.

Eccli. 10.

Sic & illud quod sequitur: *Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes*, potest intelligi de dæmonibus, qui conditi fuerant in delicijs & diuitijs, quorum loco homines pauperes & nudos vacuosque omnibus bonis adsumpsit. Potest & intelligi de Iudæis, qui scripturis, lege sacerdotio, sacrificio diuites se iactabant, quos inanes & vacuos è domo sua eiecit; loco verò eorum Gentiles, verbo Dei, cognitione mysteriorum, doctrina sacrâ gratiâ cœlesti repleuit ac pane Eucharistico, qui antea erant inopes & famelici. Similiter & id verum est de hæreticis & infidelibus, qui scientiâ inflantur sine charitate, apparentiaq; ha-

bent tantum Sacramenta, & speciem quandam verbi diuini, non veritatem. Vnde tandem inuenient se vacuos & inanes, vanis & imaginarijs scripturarum interpretationibus se pascentes, quę nonnisi sunt siliquæ prodigi, non satientes. Atque ipsi decepti à spiritu mendacij se putant diuites, antiquis Ecclesiæ Patribus sese anteferentes, sed verè vani & vacui sunt, furfure non frumento se pascentes; tandemque agnoscent quàm inanes fuerint & insipientes, dum hi quos indoctos, idiotas, miseros & pauperes vocabant, & despiciebant, bonis omnibus cumulatos fateri cogentur.

3. *Tertio*: Tandem concludit Maria, & dicit: *Suscepit Israel puerum suum recordatus misericordię suæ, sicut locutus est ad Patres nostros Abraham & semini eius in sæcula?* Quasi dicat: Vt ostenderet se misericordiæ suæ non esse oblitum, quam promiserat Patriarchis, Abrahæ, & alijs, de Christo ex semine eorum nasciturо, suscepit per incarnationis beneficium Israelis populum tanquam Pater filium & puerum suum derelictum, cui iam se specialem auxiliatorem, ostenderet, & fautorem, & amatorem, & in promissam hæreditatem infallibilem Ductorem. Solet appellare Israelem, siue populum Israelitam, non solùm seruum suum, sed & puerum, & filium, per teneritudinem amoris. Hinc illud: Osee xi. *Quia puer meus est Israel, dilexi eum, ex Ægypto vocaui filium meum.* Suscipiens ergo ex illo populo carnem & naturam humanam, illum specialiter se adamare Heb. 2. ostendit, tanto sibi astringens fœdere: *Nusquam Angelos apprehendit, semen Abrahæ apprehendit*, tamquam manum porrigens iacenti, vel tamquam labentem Psal. 17. fulciens, vt posset dicere: *Domine dextera tua suscepit me*: *Susceptor meus es glo-* Psal. 3. *ria mea, & exaltans caput meum* Exaltatus est enim populus Israel, si intelligere voluit, in eo quòd ex eius semine Filius Dei carnem assumpsit, non ex alia natione: in eo quoque quòd duodecim Apostolos ex Israëlitis elegit, sicut & Virginem Deiparam, per quos salutem omnium procuraret: in eo denique Matt. 15 quòd per seipsum voluit eis prædicare, dicens se non esse *missum nisi ad oues quæ perierant domus Israel.* Quia hanc dignitatem noluerunt agnoscere, in locum Rom 11. eorum successerunt Gentes, sed tandem in fine sæculi, *cùm plenitudo Gentium intrauerit, tunc Israel saluus fiet*, & agnoscet dignitatem suam, suscipietur que rursus a Domino, tamquam æger a Medico, tamquam populus derelictus à Rege suo, tamquam filius à Patre, tamquam puer à Nutritio.

Sed quoniam per Israelem non solùm intelligitur is qui secundum carnem, sed maximè is qui Israel est secundùm spiritum, vt dicit Apostolus; dum suscepisse hic dicitur Israel puerum suum, omnes nos intelligimur, qui fidem Israelis sequimur, qui Abrahæ semen & filij dicimur, in ipso benedicti qui Pater erat fidei. Nos ergo in carne sua suscepit recordatus misericordiæ & promissionis factæ Abrahæ, nostram naturam assumpsit, nos benedixit, nobis manum porrexit, nos in humeros suscepit, nos diuinæ adoptionis participes fecit, & hæredes regni. Ideo Maria cantu suo ad gratitudinem nos excitare cupit, quod fiet, tot beneficia perpendendo, & eum qui suscepit nos adamando, donec possimus misericordias eius in æternum cantare.

Conclusio. IMpetra nobis gratiam, ô Maria, vt tecum valeamus magnificare Dominũ, exultantes in Deo salutatore nostro, & te cum illo, & per illum beatam prædicare cum omnibus generationibus, Fac nos ex intimo corde agnoscere quãta fecit tibi Dominus propter nos, & adorare nomen sanctum eius, misericor-

diamque decantare, quæ à progenie in progenies diffunditur tuâ intercessione. Denique, & hoc nobis impetra, vt simus de numero eorum qui humiliter de se sentiunt, & cœlestia dona esuriunt, simulque de Israel esse censentur, ad Dei visionem continuò adspirantes; vt tandem suscipiat nos Filius tuus recordatus misericordiæ suę, & tuę; sicque impleat nos bonis, & exaltet ad solium & gloriam æternitatis.

Exemplum.

DOcuit nos exemplo suo, tam Elizabeth, quàm Maria, in visitationibus & beneficijs diuinis Dei decantare laudes, deprædicare potentiam, misericordiam, sanctitatem. Quod à Maria edoctus eius deuotissimus cliens S. Ioannes Damascenus, in Dei & Mariæ laudes deuotissima edidit Cantica, postquam respexit & visitauit eum Dominus ex alto, & per Mariæ interuentionem restituit ei dexteram impiè amputatam, *fecitque potentiam in brachio sancto* impij Leonis Isaurici Iconomachi instigatione exsecto. Res sic se habet.

Cùm desæuiret Leo Imp. rugiens contra Imagines & earum cultores, Libellos epistolares propriâ manu scribebat S. Ioannes Damasc. ad tutandum imaginum cultum contra Leonem rugientem, spargebatque eos per Orbem, vt pios in doctrina recta confirmaret. Venit tandem in manus Imperatoris vnus ex illis libellis propria manu Damasceni scriptis & signatis, Is non solùm furore leonino percitus, sed & serpentinâ versutiâ præditus, accersitis plerisque Notarijs scribendi peritissimis, iubet vt imitentur exemplar epistolarũ Damasceni, tam in characteribus, quàm in stylo, quàm fieri posset perfectè. Id vbi cõperit à nonnullis fieri posse, iubet ab eis exarari epistolam quasi ad se scriptam & signatam à Ioanne Damasceno, quâ vrgebat Ioannes vt exercitum mitteret Imperator, seque Vrbem Damascenam, Agarenis tunc subditam, ipsi facillimo negotio traditurum, vt pote præsidio destitutam. Hanc ipsam fraudulentã epistolam misit Imperator ad Principem ciuitatis Damascenæ, vt Ioannem proditionis eum in discrimen vocaret. Hac epistolâ acceptâ, Barbarus Princeps Ioannem accersit, epistolam exhibet suâ manu scriptam & signatam, non posse inficiari asserit, cùm nota esset satis manus & character ipsius. Ipse autem perlecta epistolâ formas suis similes esse fatetur, se tamẽ ignorare prorsus nec quicquam ea de re vnquam in mentem venisse; scire nihilominus, quo dolo, quamque ob causam hæc aduersam se fabricata forent. Interim nullum purgationi locum dans præ indignatione Barbarus, iubet ei dextram amputari, & in foro suspendi. Cùm autem aduesperasset, sperans indignationem sedatam, legationem misit Ioannes ad eum, in hæc verba: *Dolor mihi ingrauescit, & excruciat intolerabiliter, nec subleuari possum acerbitatis aculeo, quamdiu præcisa mihi manus in aere pendet. Hanc mihi donari iubeas, vt homo eâ conditâ, doloris acrimonia relaxetur.* Cessit tyrannus precibus, redditaque est viro iusto manus.

Hâc acceptâ, ipse in Oratorium domesticum ingreditur, pronoque corpore ante imaginem Virginis Mariæ prouolutus, excisam manum pristinæ commissuræ admouens, cum lacrymis ad eius misericordiam hunc in modum recurrit: *O Domina, & castissima Mater, quæ Deum meum peperisti, diuinarum imaginum causa dextra mihi amputata est, scis enim quid Leonem in furorem contra me concitarit. Ergo succurre, & manui meæ medelam adhibe. Dextra excelsi, quæ ex te incarnata est, tuâ intercessione, facit magna, quia potens est. Tuo itaque rogatu meam obsecro dextram sanet, vt tuas Filijque tui laudes & cantica litteris consi-*

quatque orthodoxo cultui sit adiumento. Hæc cum lacrymis pronuntians, obdormiuit. At in somnis Imaginem Deiparæ videt, lætis oculis ipsum intuentem, ac dicentem: *Ecce sanitati restituta est manus. Iam ergo eam scribæ velociter scribentis calamum effice, iuxta promissum tuum.* Experrectus, cum sanatam cognouisset, *exultauit in Deo salutari suo*, ac ipsius Matre, quoniam *fecit ipsi magna qui potens est*, & superbum Leonem *dispersit mente cordis sui*, impium superbi cordis sui, & furibundæ mentis consilium irritum reddens. Tunc ergo vtramque manum in cœlum tollens totâ nocte canticum nouum Domino decantauit, dicens: *Dextera tua, Domine, magnificata est in fortitudine, dextera tua meam sanauit, ac per eam hostes, qui tuam genitricisque Mariæ imagines in honorant & effigiunt, conscindet ac confringet.* Erat itaque illi nox ea, dies, & non nox: ac lumen, & non tenebræ, poteratque dicere cum Psalte: *Nox sicut dies illuminabitur, Nox illuminatio mea in delitijs meis.* Erat ibi vox epulantis, & sonus exultationis, vox salutis, & canticũ laudis in tabernaculo viri iusti; quẽadmodũ & in tabernaculo Zachariæ resonabat canorè vox Elizabeth & Mariæ, in die visitationis diuinæ.

Ex vita S. Damascen c. 12 & 14. apud Sur. Psal. 138

Lec. 20 quadr.

IN FESTO B. MARIÆ MAGDALENÆ.

Lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, &c.
Luc. 7.

1. Pars Quomodo Maria Mag. lacrymis pedes Christi rigarit Rom. 6.

PRæclarum est, & seria consideratione dignum Apostoli Pauli monitum, concernens eos qui peccatis quandoque se contaminarunt, vel etiam in illis insipienter partem ætatis traduxerunt. Sic eos monet: *Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ: Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem.* Idem est ac si dicat: Non impono vobis onus importabile à quo possitis vos excusare, sed propono & exposco à vobis id quod humanum, quod æquum & moderatum, ac facile est: vt scilicet eodem conatu, eisdem animæ viribus, eisdem quoque membris seruire Deo studeatis, quibus antea peccato seruiuistis. Hoc obsequij impendite iustitiæ & sanctificationi, quod impendistis immunditiæ & iniquitati: vniuscuiusque membri ministerium quod exhibuistis vitijs, nunc exhibete virtutibus. Si lingua assueuit antea iuramento, murmuri, blasphemiæ contra Deum, nunc assuescite eam sedulò ad Dei laudem & benedictionem continuam. Si os apertum fuit ad detractionem & scandalum proximi, nunc impendite illud seriò ad eius ædificationem. Si manus protendebantur vt aliena diriperent, nunc protendantur vt propria largiantur: si fortè vindictæ seruierint aut immunditiæ, nunc seruiant charitati & puritati, corporisque macerationi. Si oculi ad illicita conuerbantur, nunc ad flēda peccata flectātur, & in cœlum reuertantur. Si pedes prurientes erant ad malum & ad vanitates, & prodigè opes impēdebantur; nunc alacres sint pedes ad currendā viā salutis, & opes expendātur ad misericordiam inopum. Denique, si vires & ingenium,

aliaque dona naturalia in Satanæ ministerio fuerunt, nunc Dei obsequio sincerè impendantur. Annon id iustum est? an non humanum, & humanæ rationi consonum? An minus poterat peti, vt elueretur macula præterita, euaderetur pœna æterna, acquireretur gratia, simulque vita perpetua? Certè Propheta plus exigebat, dum dicit: *Sicut sensus vester fuit vt erraretis à Deo, decies tantum iterum conuertentes requiretis eum.* Quasi diceret: Si lapsi estis, oportet fortiùs resurgere, & decuplare cursum in stadio obsequij diuini & veræ virtutis. Sed S. Paulus humanæ se accommodans imbecillitati, per solummodo studium erga Deum requirit illi quod fuit erga peccatum.

Hæc omnia considerans Magdalena peccatrix, vt exhiberet, iuxta monitum Apostoli, membra sua iustitiæ seruire & sanctificationi, sicut exhibuerat, immunditiæ & iniquitati, celeri gressu accessit ad Dominum, stetitque retro secus pedes recumbentis, oculos vrgens ad fletum, capillos impendés ad ministerium, manus occupans per vnguentum, os adhibens ad pedes osculandum, cor offerens contritum & humiliatum. Hæc quidem in domo Simonis leprosi, vbi meruit audire sibi esse remissa peccata. At nihilominus postmodum, vt etiam Prophetæ monito perfectè obsequeretur & quæ errarat à Deo, decies tantum iterum requireret eum, post conuersionem adijt desertum, & in vastam altissimi montis speluncam se conferens, triginta annos impendit admirabili pœnitentiæ & diuino obsequio ac amori; ab omni hominum disiuncta consuetudine: quotidieque per id tempus ad audiendas cœlestium laudes septies in altum ab Angelis efferebatur. Hæc post Christi mortem, dum elegit ad pedes Domini continuo sedere, tamquam eligens optimam partem; numquam ab eis separanda, nisi separaretur à vita. Sed quoniam de prima eius conuersione nobis hic sermo, iuxta Euangelicam historiam contemplemur membra eius feliciter sanctificationi seruientia, quæ seruierant impuritati. 1. Oculos lachrymis fluentes. 2. Capillos tergentes lachrymis locos pedes. 3. Manus vnguentum adhibentes. 4. Cor dilectione ardentissimum. Baruc. 4

Primò igitur consideratione digni sunt oculi Magdalenæ, qui cùm priùs fuerint impuri amoris faces, nunc fiunt lachrymarum fontes. O quam vberes profudere riuulos hi fontes? Quam frequenter illa lachrymis & fletui indulsit in recordatione prioris vitæ! Sed pretiosæ hæ fuerunt lacrymę, pretiosi riuuli quasi riuuli aquæ viuæ, quia potuerunt maculas & reatum mortis eluere, & in vitã vsque æternam salire. Si non essent pretiosæ hę lachrymæ è fontibus his vi doloris & amoris eductæ, non posuisset illas Dominus ante se, quæ retrò secus pedes eius erant effusæ. Certè illas posuit Dominus in conspectu suo, & in conspectu Pharisæi, & omnium astantium, aut accumbentium, dum dicit Simoni: *Aquam pedibus meis non dedisti, illa autem ex quo intrauit non cessauit lachrymis rigare pedes meos.* Vide quam Christo gratæ sint hæ lachrymæ, ita ab eo collaudatæ, ita acceptatæ, non solum tamquam in lauacrum pedibus profusum, sed etiã velut in vinũ ab ipso in hoc conuiuio conuiuis repræsentatæ. Potuit vtique Magdalena cum certitudine illud postmodum pronunciare: *Deus vitam meam annunciaui tibi, posuisti lachrymas meas in conspectu tuo.* Si teste Bernardo, *Lachrymæ pœnitentium vinum sunt Angelorum*, quia his maximè delectantur tanquam liquore pretioso quem possunt offerre Deo, quidni etiam dicere possumus: *Lachrymæ pœnitentium vinum sunt Regis Angelorum*, quandoquidẽ nihil ei est gratius

Impuri prius oculi, nũc lachrymarum fontes.

Psal. 55

erri poteſt? Audi S. Chryſol. ſerm. 93. *Phariſæi domum Chriſtus intrat, non accepturus Iudaicos cibos, ſed diuinam miſericordiam largiturus: non accubuit pocula ſaporata melle, floribus odorata ſumpturus, ſed pœnitentis lachrymas ex ipſis oculorum fontibus potaturus. Delinquentium gemitus eſurit, ſitit lachrymas pœnitentium Deus.* Hoc ſciebat Magdalena, quæ eas cum fiducia recumbenti Domino offert in hoc conuiuio, vt dignetur ponere illas in conſpectu ſuo, & conuiuantibus proponere.

Magdalenæ lacrimæ ſacrificiũ Deo.

Sed non ſolùm ad tempus eas in conſpectu ſuo poſuit Dominus, imò in æternum ſeruat tamquam quid pretioſum, tamquam acceptabile ſacrificium. Audi quod hac de re legimus in lib. de Viris illuſtribus Ordinis Ciſtercienſis. Frater quidam pro peccatis contriſtatus, fletibus finem imponere recuſabat quia ſine cordis contritione ſciebat non obtineri peccati veniam. Cùm verò *Volumen timoris Dei, in quo ſunt ſcriptæ Lamentationes & Væ*, ſalubri amaritudine diu eius conſcientiam amaricaſſet; per diuinam gratiam *Membrana charitatis Dei, in qua ſcriptum eſt Carmen*, facta eſt in deuotione cordis eius tamquam mel, dulcis. Nam in ſua amaritudine ſolatus eſt eum Deus, quia nocte quadam vidit Dominum Ieſum, quaſi ſacris veſtibus indutum, offerentem ſacrificium. Vertens autem ſe ad populum, tollebat calicem de altari, & cunctis adſtantibus offerebat videndum. Nihil verò in illo erat præter lachrymas, quibus Magdalena eius pedes rigarat in domo Simonis. Cúque Frater dictus ad pedes Domini poſitus hæc videret, percunctatus eſt: *Obſecro Domine, cur oſtendis calicem illum cum lachrymis?* Reſpondit Dominus: *Vt ſciant omnes quantum placeat cordis contritio, ad exemplum pœnitentium tamdiu ſeruaui lachrymas huius peccatricis ad pedes meos pœnitentis.* Hæc ibi.

Ezech. 3

Quæ petiit, lachrymis impetrauit.

Gratæ igitur ſunt ſemper Deo lachrymæ; multiplicesque Magdalena dum fudit, ſemper quod deſiderabat, impetrauit. Lachrymis compaſſionis ſuper Lazarum, eius reſuſcitationem obtinuit. Lachrymis doloris ſuper Chriſtum meruit conſortium Crucis. Lachrymis amoris ad ſepulchrum, meruit nuntium reſurrectionis. Lachrymis compunctionis ad pedes Domini indulgentiam impetrauit. Et hæc quidem pleniſſima fuit indulgentia, omnia eius obliterans peccata, ita vt propterea rurſus poſſit dicere. *Deus vitam meam annunciaui tibi, poſuiſti lachrymas meas in conſpectu tuo*; vel vt alia Lectio habet: *Poſuiſti lachrymas meas in libro tuo.* Ad quem verò effectum in libro? Ad obliteranda peccata ibidem ſcripta ab eo cui dicit Iob: *Scribis contra me amaritudines, & conſumere me vis peccata adoleſcentiæ meæ.* Ætatis ergo lubricæ peccata omnia lachrymis compunctionis deleuit Magdalena retrò pedes Domini. Audi S. Chryſoſt. hom. 2. in Pſ. 50. *Peccata tua in libro ſcripta ſunt, lachrymas mitte, & purus liber inuenitur ſpongiæ inſtar ſunt lachrymæ. Magna lachrymarum eſt vis. Vis dicam? Martyrium munus eſt virtutis maximum quia Martyres ſanguinem fundunt: at peccatores lachrymas fundunt. Et vt quanta ſit vis lachrymarũ intelligas, meretrix illa ſanguinẽ an fudit? Lachrymarũ fontes fudit, & ſic peccata diluit.* Hic ergo primus fuit fructus lachrymarũ Magdalenæ: non enim ſolũ illis abluit pedes Domini, ſed & animã ſuã à ſordibus peccatorũ emaculatã reddidit. Nam ideo lauit puluerẽ pedũ Chriſti lachrymis ſuis, ne pedes illi ob peccata ſua puluere aſperſi, cõtra ipſam tandem teſtimoniũ darent, & puluis ille excuteretur in eam in opprobrium ſẽpiternum. Sic enim dixerat Dominus Apoſtolis quot mittebat ad anima-

Ioan. 11. Luc. 23. Ioan 20 Luc. 7. Pſal. 55. Iob. 13.

Fructus lachrymarum. S. M.

animarum conuersionem: *Quicunque non receperint vos, etiam puluerem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos.* Luc. 9.

Propterea monebat S. Ambrosius lib. 2. de pœnitentia Magdalenæ exemplo, vt lachrymis puluerem istum & peccata nostra diluamus; Ita ipse loquitur: *Abstergelacrymis peccata tua. Sic mulier in Euangelio fœtorem sui erroris abstersit, sic culpam diluit, dum lachrymis pedes Iesu lauit. Vtinam mihi quoque lutum pedum tuorum reserues Domine Iesu, quos dum in me deambulas coinquinasti, Vtinam sordes vestigiorum tuorum detergendas mihi offeras, quas ego actu meo tuis affixi gressibus. Sed vnde mihi aqua viua, quâ tuos possim lauare pedes? Si aquam non habeo, habeo lachrymas, quibus dum tuos pedes lauo, vtinam meipsum diluam; & mihi dicas: Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum.* Rursus idem S. Ambrosius inquirit, cur non lauit pedes suos Christus cum discipulis suis in vltima cœna: Respondet huic ipse quæstioni: *Ideo non lauit, quia nobis seruabat eos lachrymis lauandos.* Sed an forsitan ideo non lauit, quia iam à Magdalena loti erant & tersi, & nemo pretiosiùs eos lauare posset, nemo purius tergere? Ambr. l. 6 in Luc. cap. 7.

Sed quoniam hanc æquare non possumus, (quæ omnibus magisterium præstitit, non solùm lachrymis lauando pedes Domini & eos tergendo, sed etiam pretiosè vnguendo (rogemus vt lachrymas det compassionis super nos, sicut super Lazarum, qui figuram gerebat peccatoris. Lachrymas eius acceptabit Dominus pro nobis, quandoquidem nostrę desint lachrymæ, dignabiturque venire ipse, & super nos illachrymari, vt abstergantur peccata nostra, vt dissoluantur vincula, vt fœtor abstergatur cadauerosus & reddatur vita ac salus; sicque transeamus antea vincti; de sepulchro ad libertatem, de tenebris ad lumen, de operibus mortuis ad vitam & gratiam spiritualis resurrectionis. Hoc potest Christus voce sua efficere hoc Magdalena lachrymis suis impetrare si mores mutare velimus, & eam cum deuotione crebrò inuocare.

Audi huius rei memorabile exemplum ex Chronicis Carthusianorum. Quidam Stephanus nomine, Flander natione, Clericus in sæculo, omnibus erat deditus flagitijs, nec ea quæ salutis erant; audire volebat. In beatam tamen Magdalenam singulari ferebatur deuotione, in cuius honorem quotannis ieiunabat in vigilia festiuitatis eius. Cùm autem semel Magdalenæ tumulum visitaret, apparuit ei ipsa, nec ex toto dormienti, nec ex toto vigilanti, lugubres gerens oculos quasi lachrymis immadentes, duorumque Angelorum à dextra & à sinistra sustentabatur præsidio. Dixitque ipsi: *Quare, ô Stephane, indigna meis meritis facta rependis? Cur labiorum meorum instantia nullâ compunctione moueris? Ex quo amore meo flagrasti, vnica fui pro te in cœlis apud Deum mediatrix & aduocata. Surge ergo, conscientiæ noxas detege, & pœnitentiam age, nec ego te deseram, donec Deo planè fueris reconciliatus.* Mox ergo ipse tantam sibi sensit infundi gratiam, vt in animum induxerit sese Dei perpetuo mancipare obsequio. Itaque sæculo abrenuncians, alijs & pœnitentiæ & perfectissimæ vitæ exemplar fuit In eius autem morte visa est Maria Magdalena iuxta feretrum cum Angelis adstare, ac eius animam, quasi columbam candidam, cum laudibus in cœlum efferre. Nimirum is qui fuerat antea tamquam niger coruus crocitans, intercessione Magdalenæ recensitus est inter *columbas lacte lotas; quę resident iuxta fluenta plenissima* lachrymarum. Dorlandus Chron. Cart. l. 5. Iacobus de Voragine c. 90. de M. Magdalena. Cant. 5.

II. PARS
Cur capillis suis pedes Christi tersserit.

SEcundò contemplemur capillos Magdalenæ, de quibus dicit Euangelista: *Lachrymis rigabat pedes, & capillis capitis sui tergebat.* Quia illi capilli seruierant vanitati & peccatis (vexillum enim superbiæ fuerant & vanitatis, multasque animas implexuerant, & ad luxuriam pellexerant) ideo vult vt iam seruiant Christi obsequio, & dedicat eos humilitati ac veritati. Nihil enim vult vltra apud se manere impurum, nihil quod in Redemptoris non vertatur obsequium. Ideo impuritatem criniu m lauat vnda lachrymarum, sicque eos lotos impendit ad Domini pedes tergendos. De hac re sic loquitur S. Chrysologus serm. 93. *Capillis capitis sui tergebat pedes Domini, vt iuxta Psalmistam verticem capilli, ex quo ambulauerat in delictis suis, in sanctitatem tali verteret seruitute.* Verè seruitus humilis & Christo gratissima, quam Christus coram Pharisæo sic collaudat: *Intraui domum tuam, quam pedibus meis non dedisti; hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis capitis sui tersit.* Hoc amplificans S. Paulinus epistola 4. sic alloquitur Pharisæum: *Tu Pharisæe, pedes Christi nec linteo, illa crine detersit. Quos tu indigne nec manibus contingere voluisti, illa oculis & crinibus mulcere non destitit. At certè tu potius hoc ministerium in domo tua hospiti recepto debuisses, si vel exemplo Patrum fas hospitale seruasses. Sed sufficit vobis ad superbiam iactare Patrem Abraham & ideo te illa præuenit, quæ affectu fideli se potius Patris tui filiam comprobauit: à quo te degenerem etiam ista inhumanitas arguit, quâ dedignatus es lauare pedes Domini, cum & Abraham Angelorum & Dominus lauerit & seruulorum.*

Psal. 64.

Felix igitur Maria Magdalena, & sapiens, felices quoque capilli eius, qui cùm antea fuerint alijs laqueus, & quidam luxuriæ nidus, nunc illis illaqueat sibi Christum, vel potiùs se Christo illis colligat. Certè de ea verè Christus potest dicere: *Vulnerasti cor meum in vno crine colli tui, in vno oculorum tuorum.* Quasi dicat: Vno ictu & iactu oculi in me, & vno serto crinium tuorum potuisti me vulnerare, ad me accurrens charitate vulnerata, flentem oculum in pedes meos conuertens, & crines impendens ad tersionem. Itaque quod dicitur, *in vno crine*, id est, vno flocco crinium, siue in vna trica quâ multi crines colligantur in vnum. Sic cùm de septem crinibus Sampsonis fit mentio, per septem crines intelliguntur septem tricæ & flocci colligantes crines Samsonis, vt patet ex septem Interpretibus. Solent amantes magnifacere capillos amasiarum suarum, immò & illos pretiosè seruare, si quos in pignus amoris possint ab eis habere. Ita maximi facit Christus Magdalenæ amantis capillos, sic sibi amorosè impensos & dicatos. Res quidem vilis capillus videtur, cum & capitis sit quoddam excrementum: Quanti tamen Deus fecit crines Sampsonis notum est ex historia eius. Non enim solùm erant ornamentum capitis eius, sed etiam Spiritus S. habitaculum, & omnium donorum sibi à Deo concessorum symbolum. Quantò magis æstimandi Magdalenæ crines, quibus tale Christo obsequium præstitit, quibus dignatus est ipse tergi? Certè, vel ex eius solo attactu miram potuerant elicere sanctificationem & virtutem. Vnde si de omnibus electis dicitur: *Capillus de eorum capite non peribit*, quia omnes à Deo specialiter numerati sunt, nec inanis est coram Deo vllus eorum, & in resurrectione omnes reddentur, vt cum corpore glorificentur quid de capillis Magdalenæ ita sanctificatis dicemus? An vllus illorum peribit? An non specialiter à Domino numerati sunt? An non specialis gloria in resurrectione corporis in illis refulgebit coram electis Dei? Propterea etiam hodie aliqui ex his capillis pretiosè asseruantur in Ecclesia, quæ ei

Cant. 4.
Iudic. 16
Luc. 21.

dedicata est in eo monte, vbi pœnitentiam totâ vitâ egit, in quo & omnes capillos perfectissimè Christo dedicauit, capillos, inquam, omnes tam corporis quàm spiritus. Solent enim per capillos, tanquã per quoddã symbolũ cohitationes in Scriptura S. designari, quas pedibus Christi totâ vitâ consecrauit & substrauit Magdalena, & nos idipsum facere docuit.

Hinc ad exemplum Magdalenæ pœnitentis, & Christo sese offerentis Virginibus claustra ingredientibus, & vitam nouam profitentibus, capilli tondentur: quos pedibus Christi iam censentur aduoluere, non solùm significantes se in illis nolle vltra gloriari, sed etiam omnem intentionem & cogitationem se illi vouere quem Sponsum eligunt. Nam & olim quoties vir aut mulier se Deo consecrabant vt essent Nazaræi, oblato sacrificio tondebantur. Hæc enim sunt verba Dei ad Moysen: *Tunc radetur Nazareus ad ostium tabernaculi fœderis caesariæ consecrationis suæ, tolletque capillos eius, & ponet super ignem qui est suppositus sacrificio pacificorum.* Sic scilicet consecrabatur Deo cæsaries. Propterea etiam qui monastico instituto olim addicti erant, priùs tondebantur, vt docet S. Dionysius, Hierarchiæ Ecclesiast. c. 6 parte 2. & 3. vbi dicit: *Tonsura crinium, vitam mundissimam significat, & nullatenus fucatam, quæ nullis fictis coloribus animo indultis deformitatem exornet, sed ipsa in seipsa ad exactam Dei similitudinem properet.* Sed & Vestales olim Virgines ad arborem, *Lotos* dictam, capillaturam suspendere solitæ erant, illiusque arboris Fructus adeò suaues fuisse dicuntur, vt non possent diuelli quicumque eorum suauitatem degustassent; quin & patriæ obliuionem arbor illa inducebat. Certè Magdalena ad arborem crucis suam suspendit capillaturam, cuius fructus suauiores sunt quàm arboris Lotos, illique adhærens arbori, oblita est prioris vitæ, omniumque affectuum terrenorum. Quapropter cùm capilli, vt diximus, Symbolum sint cogitationum, de ea rursus verum est illud: *Coma capitis tui sicut purpura Regis vincta canalibus.* Quasi diceremus: Cogitationes tuæ purpureæ sunt, sicut & Christi caro purpurea est in cruce, est enim ipsa velut purpureum paludamentum Regis nostri: tu verò de illa purpura semper cogitas, & in vulnerum eius canalibus capillos animi tui, hoc est, cogitationes immergis, vt eadem tincturâ amoris diuini eodem purpureo colore imbuantur. Iterum hî: Magdalenam imitantur animæ piæ, quæ nihil aliud cogitant, nihil aliud se scire profitentur nisi Iesum & hunc crucifixum, in vulneribus eius hærentes & sanguine ipsius se continuò respergentes, fouentes memoriam vulnerum eius, & cruoris tãto amore pro nobis effusi.

Virgines religionem ingredientes, capillos deponunt.

Num 6.

Et olim cæsaries Deo consecratur.

Virgines Vestales ad arborem suspendebant.

Cant. 7.

Concludamus de his Magdalenæ capillis, & consideremus quàm longè feliciorem finem consecuti sunt, quàm capilli Absalonis, licet simili quondam seruierint vanitati. Ecce coram oculis nostris pulcher inter adolescentes Absalon; Ecce & Magdalena speciosa inter iuuenculas: ambo propter speciositatem sunt celebres, ambo propter crines & cæsariem: vtrobique mundanæ gloriæ & lasciuiæ instrumentum capilli, vtrobique in discrimen animas adducunt discriminati crines. Sed vide differentiam, finemque longè diuersum. Magdalenę capilli ad arborem vitæ Iesum religantur, & quot ibi crines, tot sunt vincula quibus Christo cor eius colligatur; sicque fiunt instrumentum veniæ, qui prius vexillum erant lasciuiæ. At verò cæsaries Absalonis fit ei tandem laqueus perditionis, dum ad funestam arborem capilli casu colligantur, vbi miser pendulus hæret inter terram & cœlũ, vtroque indignus. Sic à coma arboris coma ca-

Comparatio Absalonis & Magdalenæ, & differentia.

pitis eius tenetur, vbi paternum diadema gestare ambiebat: ibique lucet iustitia Dei, dum tot creaturæ Deo famulantur ad eius vindicandam ambitionem. Mulus adducit, crines ligant, arbor suspendit, rami vindicant, terra non vult vltra parricidæ gressus suscipere; immò & Ioab trãsfigit, qui à patre veniã antea impetrarat. Sic adimpletur illud: *Conuertetur iniquitas eius in caput eius, & in verticem ipsius ascendet.* O nimis plangendum adolescentem, adolescentum florem, qui adeo extremam venit in sortem! Seipsum agnoscere noluit, & suam deflere noxam, ideo tot lachrymis à Patre defletur, & quidem inconsolabiliter: *Quia sciebat ei obstrictum exitum de vermi mortis mole criminis*, inquit S. Bernardus.

Psal. 7.

Cur vag. non pœnit. cum Absalone pereunt.

O quam multi, vt Magdalena & Absalon, capillis & venustate abusi peccant; sed vt Magdalena non pœnitent, ideoque cum Absalone pereunt! Vnde sic monet Tertullianus in crinibus gloriantes. Quid crinibus vestris quiescere non licet, modò substrictis, modò relaxatis, modò suscitatis, modò elisis? Aliæ gestiunt in cincinnis coërcere, aliæ vt vagi & volucres elabantur non bona simplicitate. Affigitis præterea nescio quas enormitates sutilium atque textiliũ capillamentorum. Mirum quod contra Domini præcepta contenditur. Ad mensuram neminem sibi posse adijcere pronuntiatum est. Vos adijcitis ad pondus collyridas quosdam sputorum vmbilicos ceruicibus ad struendo. Si non pudet enormitatis, pudeat inquinamenti; ne exuuias alieni capitis, forsitan immundi, forsitan nocẽtis & gehennæ destinati, sancto & Christiano capiti suppares. Deus vos velari iubet, credo ne quorumdam capita videantur. Atque vtinam miserrimus ego in illo die exultationis vel inter calcanea vestra caput eleuem, videre an cum cerussa & purpurisso & in illo ambitu capitis resurgatis; an taliter expictam Angeli in nubila subleuent obuiam Christo. Hæc Tertull. libr. de cultu fœminarum. Declamant & alij Patres acriter contra capillorum miram vanitatem, & contra cultum corporis ambitiosum. Videri potest S. Gregorius Nazianzenus Oratione speciali hac de re, & S. Cyprianus, Tract. de habitu Virg. Si verò id cupabile in fœminis, quanto magis in viris, qui se effœminant, apertã professi mulierositatem, vt loquitur Tertullianus? Audiant ergo viri, audiant & mulieres monitum S. Paulini ep. 4. ad Seuerum de Sampsonis & peccatricis capilitio: *Habeant sane capillos, quibus iuxta illam Euangelicam peccatricem vestigia Christi tergant, & sapientiæ pedibus implicentur, vt aliud nisi sapientiam amare, nisi virtutem amplecti, nisi prudentiam osculari nesciant, & vt extremo saltem voce verbi cœlestis asperse dicant: Ros qui abs te est, sanitas est nobis. Ornet Christi gratia, non capilli; castitatis gemma, non lapides; & operum in his, non odorum flagret vnguentum. Meminerint se filias illius Regis cuius gloria est ab intus; intelligant cur Apostolus eas velari voluerit, propter Angelos illos ad seductionem paratos, de quibus Sancti iudicabunt. Hi enim petulantius infirmiora vasa pertentant, sicut non Adam sed Euam coluber est aggressus. Alioqui væ vnguento delibutis, & qui gloriantur in crinibus.* Hęc S. Paulinus.

lib. de vol. Virg.

1. Cor. 11

1. Cor. 6

III Pars Cur vnxerit pe. des ...

TErtiò, contemplemur manus Magdalenæ cum vnguento pretioso ad vnguendos pedes Domini. Hos iam lachrymis lauerat, & capillis terserat, nõ quod linteum deesse (nam quæ attulerat vnguentum preciosum, etiam linteolũ aut sudarium habere poterat) sed capillis proprij obsequium præstare Domino in satisfactionem prioris culpæ volebat. Nunc vlterius progreditur, & pedes

lotos honorat vnguento odorifero. An quæris rationem? Inprimis, dici potest ex amore antiquo conuiuij id fecisse, quandoquidem mos fuerit olim conuiuas vngendi. Hoc colligitur ex verbis Domini ad Simonem: *Caput meum non vnxisti.* Significat Dominus hoc non esse insolitum, dum conuiuæ hilariter & liberaliter exciperentur. Confirmat & illud: *Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suauitatis.* Idem est, ac si diceretur: Dum Rex in mensa recumberet, vnguento nardi odorifero eum perunxi. Sumebant enim antiqui cibum recumbentes in lectis, cubito innixi & in orbem circum mensam positi. Inde quoque colligere potes, quam facilè mulier ad pedes recumbentis retro accedere potuerit, tum vt vberrimis lachrymis dilueret, tum vt capillis tergeret, ac deinde vnguento perungeret. Sic iterum accessit hæc Magdalena ad Christum recumbentem, habens vnguenti pretiosi alabastrum, & effudit super caput recumbētis, & repleta est domus tota odore. Atque etiam tunc pedes vnxisse indicat Ioānes, quod à more conuiuarum illius temporis non fuit alienū.

olim fuit moris vngere conuiuas.

Cant. 1.

Mat. 26

Ioan. 12.

Sed quoniam Magdalena non vnxit hic caput, quod magis solitum fuit, sed tantùm pedes Domini, ideo vnctio illa non tam conuiualis pro more ordinario quam mystica fuit & sacra. Hoc enim singulare in Magdalena reperitur, quod ad Christum aduenerit non ad quærēdam corporis sanitatem, vt alij, de quibus passim in Euangelio, sed purissima intentione ad quærendam peccatis suis medelam, animæque sanitatem. Caput ergo si modo non vnxit, humilitas in causa fuit, & ob peccata conceptus pudor erubescentia. *Non fuit ausa ad caput Christi venire, sed lachrymis pedes lauit, quasi vix etiam pedibus ipsis digna, præ tristitia operante pœnitentia* [illegible]*utem flebilem*, inquit Origenes, tract. 35. in Matth. Propterea etiam retro secus pedes Domini venisse, dicit Euangelista: *Quia reus animus post tergum stat ad veniam, qui per culpam nouit se vultus fiduciam perdidisse*, inquit S. Chrysologus ser. 93. *Venit ergo satisfactura Deo, non homini placitura: venit pietatis illa, non voluptatis exhibitura conuiuium.* Itaque beatæ manus Magdalenæ preciosa nūc ferūt vnguēta pedibus Domini significatione mystica.

Vnctio hæc S. Mag fuit mystica.

1. Primò, vt manus quæ antea seruierant peccato per impuros tactus, nunc seruiant iustitiæ, non solum capillos adhibendo ad tergendum sordes pedum Domini, sed etiam vnguento illos cum pietate, & cum puritate tangendo Iniquè ergo murmurat Pharisæus: *Hic si esset Propheta, sciret vtique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum.* Mulieris malæ tactus vrit malè conscium, parem polluit, suspectum notat, hominem malæ voluntatis infamat: cæterum peccatrix fit bona, fit sancta, fit innocens, cùm tetigerit veniæ Largitorem. Stercora contingunt, sed non inquinant Solem. Medicum, cùm tangit vulnera, putredo non polluit. Iudicem, quamuis tangat reus, non potest maculare, cùm supplicat. Sic peccator, cùm Dominum tangit, non Dominum sordidat, sed ipse & peccato caret omni, & subitò rapit sanctitatem. Probat hoc mulier in profluuio sanguinis constituta, quæ vt tetigit fimbriam Domini, non fimbriam polluit, sed ipsa mox inquinamento vetustæ caruit passionis. Ita hic ratiocinatur S. Chrysologus serm. 94. Rectè ergo mulier vnguentum, quod sibi antea turpiter exhibuerat, iam Christi pedibus laudabiliter offerebat, vt quicquid seruierat ad vanitatem & ostētationem mollitiéque carnalem, iam seruiret ad sanctificationem & satisfactionem.

2. Secundò, ideo vnguentum preciosum tulisse censenda est, vt fœtorē peccati

Annis ter denis aluit sub rupe iacentem,
Diuinis contentam epulis, & rore salubri,
Hic inclusa libens, longis vestita capillis,
Veste carens alia, ter denos passa Decembres
Diceris: *bicmon fracta gelu, nec victa pauore.*
Nempe famem frigus, durum quoque saxa cubile,
Dulcia *fecit amor, spesque alto pectore fixa.*
Hic hominum non visa oculis, stipata cateruis
Angelicis, septemque die subuecta per horas,
Cælestis audire choros, alterna canentes
Carmina corporeo de carcere digna fuisti.
Dulcis amica Dei, lachrymis inflectere nostris:
Iunge tuas lachrymas, & respice vota precantis.

IN FESTO S. IACOBI.

Ego primogenitum ponam illum, excelsum præ Regibus terræ. Lec. 21 tripartita.

Psal. 80.

VArij tituli dantur Apostolis à Ss. Patribus, deprompti ex sacris Literis. Vocantur enim Principes Ecclesiæ, Legati Pacis, Filij Columbæ, Angeli veloces, Præcones veritatis, Satores immortalitatis, Dictatores fidei, amici & filij Sponsi, Legislatores Orbis, Lux mundi, Sal terræ, Cœli animati, Pugiles & Athletæ militiæ cœlestis, Secretarij verbi diuini, fundatores & Patres religionis, cooperatores Dei, Cardines orbis noui, Organa Spiritus sancti, Triumphatores sæculi, Victores & Domitores inferni. I. PARS Tit. primogeniti, omnibus apostolis côuenire,

Certe hi, alijque innumeri tituli iure eis competunt. Cęteris autem nunc silentio inuolutis, attribui merito dicimus eis hunc titulum gloriæ & honoris, *Primogeniti inter filios Dei.* Hoc vt plenius intelligamus, in memoriam reuocandum est id, quod sæpe sacræ literæ nobis indicant, Christum scilicet desponsasse sibi sacro matrimonio ecclesiam Spõsam dilectissimam. Hoc verò matrimonium inchoatum fuit in incarnatione, ratificatum in cruce, consummandum tãdem perfecte in glorificatione. Ex hoc quoque matrimonio multi exorti sunt Isa. 60. Orbe toto filij. Vnde huic Sponsæ per Prophetam dicitur: *Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi, Filij tui de longè venient, & filiæ tuæ de latere surgent.* Siue, vt alia habet lectio: *De latere surgent*: Hebræa enim lectio idem significat, ac si dicas: *Iuxta latus nutrientur.*

Inter hos ergo filios *Primogeniti* dicuntur apostoli, quia primi semine incorruptibilis verbi ecclesiæ à Christo Domino sunt geniti primi, ad fidem vocati ab ipso, & super omnes alios ecclesiæ filios primatum consecuti. Quapropter ecclesiam alloquens rex & Propheta in Psalmo 44. (qui instar Epithalamij pro his nuptijs Sponsi Christi decantatus est) sic dicit: *Pro patribus tuis nati sunt tibi* Psal. 44. *filij: constitues eos Principes super omnem terram: memores erunt nominis tui Domine.*

Quasi dicat: O Christi Sponsa, quam felix est connubium tuum cum cœlesti Sponso! Orientur enim ex his nuptijs pro antiquis illis Patriarchis noui filij Apostoli scilicet, eminentiores illis futuri, quia principatum sortientur super vniuersum Orbem. Et tu destinabis illos, vt toti Orbi leges ferant, scribantque illas in tabulis cordis, per quas totum Orbem sibi subijcient; eruntque hi filij Principes, quasi omnium fratrum primogeniti.

Priuilegia primogenituræ.

Olim Primogenitura inter fratres maximi fiebat, varijsque erat adornata priuilegijs. Hinc ex vtero contendebant Iacob & Esau de Primogenitura.

1. Constituebatur primogenitus tanquam familiæ princeps & Dominus.
2. Sacerdotium primogenituræ annexum erat.
3. Ius ad hæreditatem duplicem, vel ad principalem speciale habebat.
4. Ius quoque ei competebat ad paternam benedictionem.

Gen. 27 Hæc omnia satis patent in Esau & Iacob; quia cum Esau vendidisset illi ius primogenituræ, mater ei tradidit vestes optimas & odoriferas Esau, quas fuisse sacerdotales, multi sacri Interpretes docent. His vestitus benedictionem à Patre poposcit, & obtinuit, specialiter stabilitus in hæreditate fœcunda frumenti vini & olei, cum benedictione roris cœlestis. Ac deinde constitutus est Dominus fratrum suorum, coram quo deberent incuruari, illumque agnoscere & adorare vt principem suum.

Simili modo dicimus apostolos esse fratres nostros primogenitos, quibus specialis benedictio data est à Christo in familia sua, specialeque ius & auctoritas alios dirigendi & gubernandi: quia constituti sunt principes nostri, quibus debemus incuruari & submitti. Hoc est quod dicitur: *Constitues eos principes super* (Psal. 44) *omnem terram, memores erunt nominis tui Domine. Propterea populi confitebuntur tibi in æternum, & in sæculum sæculi.* Ipsi quoque sunt Sacerdotes & Sacerdotum Duces, primi dignitate, primi gratia, primique gloria: qui illos benedixerit, erit benedictus, qui maledixerit, maledictus. Eapropter posset Christus de illis dicere, quod de Ruben dicebat Iacob: (Gen. 49) *Ruben primogenitus meus, fortitudo mea, prior in donis, maior in imperio.* Apostoli enim filij primarij sunt, in quibus cernitur fortitudo Christi & ecclesiæ. Quia fides & ecclesia Christi in illis consurgit, adeo fortis & roborata, vt inferi portæ & vires omnes non valeant præua- (Rom. 8) lere. Ipsi sunt in donis primi. Vnde dicit de se & illis Paulus apostolus: (2 Cor. 5) *Nos ipsi primitias Spiritus habentes, legatione fungimur pro Christo.* Quod verum est, non solum quia prius tempore Spiritum Sanctum cum donis suis perceperunt, sed etiã quia plenius & perfectius dona illa participarunt: nam & in fructibus quod prius ad maturitatem pertingit, pinguius esse solet, & magis gratum acceptumque. Certè Apostoli tantis diuinæ gratiæ donis à Spiritu Sancto repleti sunt, vt non solum sanctos veteris Testamenti, sed etiam noui Testamenti superarint, abundantiusque præ illis Spiritum Sanctum participarint, quacunque dignitate fulgeant, siue Martyrij, siue doctrinæ, siue virginitatis, vt asserit S. Thomas in ca. 8. ep. ad Rom. Datur equidẽ vnicuique gratia secundum mensuram donationis Christi, ille porro dat illam secundum munus ad quod eligit. Cum autem ad summam apostoli dignitatem electi sint, vt fundaretur in illis ecclesiæ fides, & immediatè ad orbis conuersionem & salutem Legati mitterentur ideo eis abundantiorem gratiam præ cæteris sanctis dedisse censendus est.

(Apostoli abundantius cæteris Spir. S. repleti. Ephes. 4)

An non abundantius participant de fluentis, qui proximiores sunt fonti? An

non plenius participant de Sole & ardore, qui viciniores sunt Soli? An non membra digniora & viciniora capiti, eos magis participant de influxu vitali? Christus ergo cum sit Sol, Fons, Caput nostrum in ordine gratiæ, censetur Apostolis, tanquam ipsi coniunctis proximus, etiam copiosius influxisse dona cęlestis gratiæ. Ergo vnicuique apostolorum comparatione sanctorum inferioris ordinis rectè illud conuenit: *prior in donis, maior in imperio*. Quare maior in imperio? Quia apostolica dignitas principatus fuit super omnem terram à Deo constitutus, & primogenituræ huic adnexus.

Quare aduertendum est, apostolos quidem omnes Petro tamquam Capiti ecclesiæ subditos fuisse; attamen cum illo parem potestatem in multis habuisse. Primo quidem prædicandi euangelium in toto orbe, *ad ob diendum fidei in omnibus gentibus*; hoc est, vt sua prædicatione inducerent omnes gentes ad se submittendum, & ad credendum euangelio. Secundo fundandi vbique ecclesias; hoc est creandi vbique episcopos & Presbyteros, instruendique ritum sacrorum & sacramentorum, totum denique ordinem ecclesiæ disponendi. Tertiò mandandi & prohibendi, puniendique vbique fideles omnes. Et in his omnibus Principatus eorum super omnem terram consistit, tamquam qui Vicarij & Legati à christo in vniuersum Orbem constituti erant, eius personam & auctoritatem repræsentantes, sicut Legatus regis personam repræsentat. Propterea igitur vnicuique eorum dicimus, *Maior in imperio, prior in donis*, cum Apostolica dignitas summa fuerit in ecclesia.

apostoli in aliquib. parem potestatē cum S. Petro habuerunt

Non negamus tamen, Petro ob Capitis supremam & inter cæteros apostolos eminentem auctoritatem specialiter etiam conuenire illud: *Tu primogenitus meus, prior in donis, maior in imperio*. Idem & illud: *Tu fortitudo mea, principium doloris mei*. In ipso enim tamquam petra fortissima ecclesiam fundauit Christus, sed doloris initium christo fuit eius negatio, quam antequam pateretur, Petro significat, non sine interno dolore & cordis percussione. Initium ergo doloris Petrus, qui post tot dona & priuilegia magistrū erat abnegaturus. Sed quid est, quod subditur: *Ascendisti cubile patris tui, effusus es, quasi aqua ne crescas*. Certè hoc in eius opprobrium dicitur, ob congressum cum Bila vxore Patris sui Iacob, quam luxuria effusus incestauit, ideoque tribus Rubē vna fuit ex minimis. Hoc tamen S. Petro in bonum sensum trahendo accommodari potest. Ascendit ipse crucem cubile christi Patris sui, sanguisque eius effusus est instar aquæ. Imò lachrymis effusus est instar exundantis aquæ tota vita sua, quas & renouauit in cruce.

S. Petri eminens auctoritas.

Gen. 49

Gen. 35.

Dicitur autem ei: *Ne cresc as*, tum vt admoneatur humilitatis, qui per pręsumptionem peccauit, tum vt significetur id, quod in eius cōtigit passione. Noluit enim in cruce exaltari & crescere instar magistri sui capite sursum; sed potius humiliari & decrescere, dum suppliciter rogauit & obtinuit, vt capite deorsum crucifigeretur. Sic quanto maior fuit, tanto humilior esse voluit, suosque successores in Apostolatu & pontificatu hanc humilitatem edocuit. Illius humilitatis æternum memores eos esse voluit, ne in dignitate sua nimiū per superbiā crescant nimiūque exaltētur. Hinc & in stercoraria lapidea in inauguratione collocantur, eisque decātatur in S. Ioāne Lateranēsi: *Suscitans de puluere egenum, & de stercore erigens pauperem*. Iterū stuppa accensa eis inclamatur: *Pater sancte, sic transit gloria mundi*: ne in sua superbiant celsitudine, per hæc monentur.

humilitas S. Petri alijs exēplo proponitur.

Itaque de singulis apostolis verum est illud Domini apud Psalmistam, *Ego primogenitum ponam illum excelsum præ Regibus terræ*; quandoquidem Primogeniti nomen eis ob rationes dictas aptissimè competat. Quod autem excelsi sint præ regibus terræ, pernotum est, quia reges & Principes, eorumque sceptra & diademata eis submissa videmus, & humiliter subdita. Regibus enim apostoli imperarunt, & eos cum regnis & sceptris suis obedientiæ fidei subiecerunt. quapropter respectu illorum Dij vocantur apud Psalmistam, eo sensu quo & Moyses dicitur constitutus Deus Pharaonis. Hinc illud: *Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham, quoniam Dij fortes terræ vehementer eleuati sunt.* Id est, ipsi principes cum populis suis ad fidem venerunt, & dimissis Dijs patrum suorum, cum Deo abraham, qui solus verus est Deus, congregati sunt, & hoc per prædicationem apostolorum. Illi enim tāquam Dij fortes terræ eleuati sunt adeo vehementer donis gratiæ, sapientiæ, fortitudinis, donisque miraculorum, vt principes populorum eis resistere non potuerint. Hæc est expositio S. Chrysostomi in illum locum psalmi. Nimis ergo confortatus est principatus apostolorum, quandoquidem & super populos, & super Reges, & super dæmones potestatem sortiti sint. Dedit dominus apostolis potestatem super naturam, vt eam curarent, super elementa, vt ea immutarent, super reges, vt eos conuerterent, super dæmones, vt eos euerterent, super mortem, vt eam contēnerent, super angelos, vt corpus Domini consecrarent. Sic non mirum, quod ob hanc eminentiam Dij quandoque in sacris literis nominentur. Nam & Gentiles, cum vidissent & audissent listris Paulum & Barnabam dixerunt: *Dij similes facti hominibus descenderunt ad nos* Et vocabant Barnabam Iouem, Paulum verò Mercurium, quoniam ipse erat Dux verbi. Sacerdos quoque Iouis, qui erat ante ciuitatem, tauros & coronas afferens cum populis volebat sacrificare, nisi impediuissent eos Barnabas & Paulus exilientes in turbas, & se mortales asserentes, missos vt annunciarent ab his vanis conuerti ad Deum viuum. Apostoli itaque aliquid diuinum spirabant in vultu, voce, moribus, miraculis, vt viderentur non tam homines esse, quàm Dij lapsi de cœlo, hominibus & Regibus excelsiores.

Psal. 88.

apostoli Dij.

psal. 46

potestas apostolorum.

act. 14.

2. Pars.

Tit primogeniti, specialiter S. Iac. cōuenire.

PORrò sicut generaliter de omnibus Apostolis illud verificari ex dictis patet: *Ego primogenitum ponam illum, excelsum præ Regibus terræ*: ita specialiter conuenire id dicimus S. Iacobo apostolo, cuius hodie memoria in benedictione est nomen enim primogeniti ei ob varias causas rectè attribuitur.

Primo quidem, quia fuit à Christo vocatus inter primos ad apostolatum, statimque eum secutus est, factus obedientiæ filios, lucisque primogenitus, exemplar alijs futurus.

2 Secundo, instar primogeniti varijs eum Christus fauorib. est prosecutus. Nam vbi aliquod mysterium speciale à Christo peragitur ibi solet adesse Iacobus. In monte transfigurationis, in horto passionis, in suscitatione filiæ Principis Synagogæ assumitur Iacobus specialiter cum Petro & Ioanne, non sine mysterio, nec sine dilectione singulari. Sicut etiā Petro speciale nomen à Dño datur, ita & Iacobo, dum *Boanerges*, hoc est filius tonitrui filiusque lucis & fulguris nominatur. Et sicut Petrus primariam vrbem Occidentis Romam sua illustrat passione, sic & Iacobus primariam Oriētis vrbem suo respergit illustréque facit sanguine.

3. Tertio, instar primogeniti dilectissimus fuit Deiparæ Virgini. Illa enim ap-

paruit adhuc viuens Ierosolymæ S. Iacobo agenti Cæsaraugustæ. Cum obambularet circa fluuium tristis, quod paucos ad fidem conuerteret sua prædicatione, cumque ibidem orationi se dedisset, apparuit ei Deipara in Colũna Iaspidis ab Angelis illuc deportata, diuinas laudes mira decantantibus harmonia. Monuitque Iacobũ, vt ibi Oratorium erigeret in honorem Deiparæ, quod ipsa ex nunc in protectionem suscipiebat, fore enim, vt Prouincia illa postmodum conuerteretur, & Virgini deuotissima existeret. Erexit ergo Oratorium Iacobus adhuc viuenti Virgini, quod etiam modo existit, & vocatur *S. Mariæ de Columna*, quod quidem primum in Orbe fuisse ex ædificatum, tradunt Annales Hispaniæ. Vide Ribad. in festo S. Iacobi.

Quarto, ideo specialissimè S. Iacobus dicitur Primogenitus inter omnes Apostolos, de illoque verificari dicimus: *Ego Primogenitum ponam illum*, quia hæc est eius specialis gloria & laus inter omnes Apostolos, quod primus generosè martyrium subierit pro Christo, sicque primus æternitati est genitus per mortem & sanguinem, cæteris quasi Dux existens & Antesignanus.

Referunt nonnulli celebres Interpretes (explicantes illud Psal. *Facta est Iudęa sanctificatio eius*) persequentibus Israëlem Ægyptijs mare diuisum fuisse coram eis in duodecim diuisiones, sicut erant & duodecim tribus. Eo non obstante formidolosi & diuinæ potentiæ quodammodo diffidentes, non ausi fuere ingredi mare & eius siccatam abyssum. Sed Aminadas Princeps de tribu Iuda animum cæteris addens, primus ingressus est cum vexillo, moxque alię tribus sunt secutæ. Quia autem Princeps ille cum tribu sua, tribu Iuda, primus forti animo ingressus est, ideò promeruit hæc tribus dignitatem regiam & principatum super omnes. Hinc etiam dictum putant: *Facta est Iudæa sanctificatio eius*, vel vt ex Hebræo legunt: *Facta est Iuda sanctificatio eius*, quia sua obedientia sanctificarunt primi Deum ingredientes mare hi qui de tribu Iuda erant, aliorumque rebellionem sedarunt nolentium ingredi. Psal. 113

Quicquid sit de hoc, ecce Iacobus primus est Dux & Antesignanus inter Apostolos, qui per mare rubrum sanguinis sui Christum sequitur, ardui itineris huius nihil veritus difficultates. Christus ergo si virga crucis aperuit viam in cœlum per asperas vias, huius omnino vestigia primus sectari presso pede non refugit Iacobus, vt cæteris Apostolis, imò & fidelibus, sit exemplo, eisque calcar & animum adijciat. S. Iac. primus apost. martyr.

An non ergo meritò Iacobus Primogeniti nomine & iure inter Apostolos gaudet? An non meritò dicit de eo Dominus: *Ego Primogenitum ponam illum?*

Primogenitus, quia primus inter illos æternitati genitus.

Primogenitus, quia primus per sanguinem adit hæreditatem.

Primogenitus, quia primus cruore suo fundat Ecclesiam.

Primogenitus, quia primus Patris sui bibit sanguinem.

Primogenitus, quia primus morte signat dilectionem.

Primogenitus, quia vt Sacerdos offert se primus victimam.

Primogenitus, quia cæterorum Princeps, primus assequitur lauream.

Primogenitus, quia prior in donis, maior in imperio.

Certè etiam S. Iacobo rectè potest dicere Dominus, quod Iacob olim dixit Ruben: *Tu primogenitus meus, fortitudo mea, principium doloris mei, prior in donis, maior in imperio.* Ipse enim primus fortitudinem ostendit, qua propter Christum

nullis oportet cedere tormentis, nec ipsi morti. Principium quoque cēsetur doloris Christi, quia ipse primus neci datus est inter pręcipua membra Christi, hoc est inter Apostolos. Sicque quodammodo renouatus est Christi dolor, qui in suis patitur membris. Denique, *prior est in donis*, quia non exiguum fuit donum pro illo emori inter primos, & gloriam assequi ante cæteros. Maior quoque in imperio ea ratione dici potest, quia ab eo tempore, quo gladium passus est. Herodis, & pro fide primus gladio caput obiecit, datus est ei gladius in manus, quo aduersus infideles pugnet. Quos gladio verbi ante mortem non vicit (quia paucos conuertit) nunc gladio & armis vincit, imperioque quod apud Deum promeruit.

S. Iacobus armatus gladio visus cō tra infideles. Hinc toties adfuit auxilio contra infideles, præiens gladio & armis visibiliter vt diuini imperij fines prorogaret. Hispaniam enim à Mauris & Saracenis liberauit, visibiliter præcedens aciem Ramiri regis. Nam ille anno Domini 834. cum innumeris Saracenis, ob recentem victoriam insolentibus & sibi insultantibus, monitu & inuocatione S. Iacobi confligens, eos omnes vel internecioni dedit, vel cepit, vel in fugam egit. Quapropter Hispani eius opem feruenter implorāt in pręlijs, quia contra fidei hostes sępenumero victorias illustres eius subsidio reportarunt. Imò hoc S. Iacobo debet Hispania, quod in vera fide huc vsque à tempore apostolorum constans fuerit, ita vt eius reges *Catholici* specialiter intitulentur. Profecto Hispania quodammodo censetur basis & columen fidei & ecclesiæ eam acriter propugnans, & eius hostes, vbi potest, expugnans.

Adde, non solum tribuendum esse meritis & patrocinio S. Iacobi, quod post eius mortem tota Hispania ad fidem sit conuersa: sed etiam eius meritis & patrocinio adscribendum est, quod Hispania fidem Christi cum æterni nominis gloria per Indias, tam Orientales, quam Occidentales propagarit, & hactenus longè lateque propagare non desinat. Huic rei conuenit illud: *Quis genuit mihi* Isai. 49 *istos? Ego sterilis & non pariens, transmigrata & captiua: & istos quis enutriuit? ego destituta & sola: & isti vbi erant?* Ecclesia rei inexpectatæ magnitudine quasi attonita, & præ lætitia exultans, sibi congratulatur, & salutis tātę auctoribus, in conuersione infidelium, & generatione nouorum filiorum. Quasi dicat cum affectu & admiratione. Ego iam in Europa sterilis & non pariens, ego hæreticis pleraque occupantibus partim transmigrata, partim captiua, ego Christianis regibus me deserentibus, immo oppugnantibus, destituta & sola: Quis ergo genuit istos? quis enutriuit? vbi erant? Quindecim sæculis sine his filijs sterilis permansi, quis ergo genuit eos? quis educauit? vbi erant isti? Nempè Hispaniæ & eius Regibus hæc gloria debebatur, meritis & intercessione ac patrocinio S. Iacobi apostoli sui, vt crucis vexillum incognitis antea populis inferrent, & Christi ecclesiæque imperium dilatarent. Quodquidem ab ipsis factum est, magis quam ab vlla natione, & magis quam ab vllis regibus à tempore Constantini Magni. Non solum enim ad Iapones & Indos, sed etiā ad remotissimos Sinas Crucis & crucifixi imperium & signa protulerunt, cum cæli & terræ applausu. De qua re ibidem fit mentio, dum dicitur: *Ego leuabo ad gentes manum meam, & ad populos exaltabo signum meum, & afferent filios tuos in vlnis, & ad filias tuas super humeris portabunt.* Quasi dicat: Tamquam boni Pastores ouiculas hinc inde collectas ad causas Ecclesiæ deferrent, & signum meum, Crucis scilicet vexillum vbique erigent cum gaudio.

Satis igitur ex hactenus dictis patet, cur aptè de S. Iacobo dicatur: *Ego primogenitum ponam illum* Nunc explicandum restat, cur specialiter etiam de eo dicatur: *Ego ponam illum excelsum præ Regibus terræ.* Licet enim hæc de Salomone dicta sint, conueniunt tamen etiam apostolis, & maximè huic apostolo. *Primo* quidem hoc videtur creditu satis difficile, si superficietenus res consideretur, quia nihil abiectius, nihilque vilius visum fuit apostolis, ita vt dixerit Paulus: *Tamquam purgumenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema vsque adhuc.* Quasi dicat: Tamquam excrementa, fæces, & sordes, quæ euerruntur & eiiciuntur, sic nos mundus habet; habemur enim tamquam cōtemptissimi & abiectissimi, indigni hominum consortio, mundo eijciendi & exterminandi. Et sicut peripsemata, hoc est ramenta vilissima abijciuntur & calcātur ab omnibus, sic & nos. Tamen ipsi supra Solem cœlumque ambulantes, & quæcumque sub inconstanti astro lunæ proiecta sunt despicientes; Regibus erant excelsiores, tandéque regna etiā & sceptra cum regibus & Principibus sibi subiecerunt; gloriamque maiorem assecuti sunt, quam omnes Reges bellis, aut regia magnificentia & potestate. Quia memoria eorum æterna est & immortalis, etiam apud homines: Regum autem memoria cineri & fauillæ comparatur, quam ventus difflat, ideoque dicitur perire cum sonitu. Multi reges ac Duces heroicis gestis nomen suum immortalitati consecrare conati sunt: at in puluere & terra obliuionis sepulti iacent, ita vt nec multorum nomina residua sint, nec agnita iam mortalibus. Quod si quorundam supersint, fœtorem potius quam odorem spargunt, ita vt verum sit illud: *Memoria iusti cum laudibus, nomen autem impiorum putrescet.* Videt ergo quomodo ex hac parte apostolos suos Dominus antea abiectissimos excelsiores fecerit præ Regibus terræ.

3. Pars. Quomodo S. Iacobus sit excelsus præ Regibus terræ.

1. Cor. 4

Prou. 10

Secundo, quomodo eos excelsiores fecerit Principibus & regibus terræ, ex eo patescit, quod eos Iudices fecerit totius orbis, regumque & Principum infidelium eis obsistentium Vindices. An non hoc cecinit rex & Propheta: *Exultationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus. Ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, vt faciant in eis iudicium conscriptum: gloria hæc est omnibus Sanctis eius.* Quasi dicat: Ipsorum os ad diuinas laudes celebrandas sublimiter semper erit apertum; simul verò Deum laudabunt, & hostes suos vlciscentur, gladiosque ex vtraque parte secantes stringent contra impios exprobrantes eis impietatem. Immò Principes infideles, persecutores ecclesiæ, ligatis manibus & pedibus in ignem & tenebras deijcient & proculcabunt. Hoc est enim iudicium iam olim decretum & conscriptum, quod immutari nequit aut infringi. Hæc est gloria quam sancti habebunt (maxime apostoli) iudiciariam potestatem posse in eos exercere, qui se iniustè iudicarunt & condemnarunt. 2

Psal. 149

Sic igitur S. Iacobus Herode rege excelsior, eiusque Index & Vindex constitutus, ligatis manibus & pedibus, in tartara tyrannū impium detrudet, & proculcabit irreuocabili decreto cum supremo iudice Christo: quia eius approbabit sententiā iam olim decretam eius impietati. Vnde etiā S. Iacobus cū gladio pingitur, tum vt significetur quā morte Deum glorificauerit, tum vt significetur ei a Dño gladius datus, hoc est potestas ad exercendā vindictā in eum qui gladio sæuiebat in Christi apostolos: tum denique, vt significetur gladius potens quo

S. Iacobus cur pingatur habēs gladium.

II. PARS Cur capillis suis pedes Christi tersecit. SEcundò contemplemur capillos Magdalenæ, de quibus dicit Euangelista: *Lachrymis rigabat pedes, & capillis capitis sui tergebat*, Quia illi capilli seruierant vanitati & peccatis (vexillum enim superbiæ fuerant & vanitatis, multasque animas implexuerant, & ad luxuriam pellexerant) ideo vult vt iam seruiant Christi obsequio, & dedicat eos humilitati ac veritati. Nihil enim vult vltra apud se manere impurum, nihil quod in Redemptoris non vertatur obsequium. Ideo impuritatem criuium lauat vnda lachrymarum, sicque eos lotos impendit

Psal. 64. ad Domini pedes tergendos. De hac re sic loquitur S. Chrysologus serm. 93. *Capillis capitis sui tergebat pedes Domini, vt iuxta Psalmistam verticem capilli, ex quo ambulauerat in delictis suis, in sanctitatem tali verteret seruitute.* Verè seruitus humilis & Christo gratissima, quam Christus coram Pharisæo sic collaudat: *Intraui domum tuam, quam pedibus meis non dedisti; hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis capitis sui tersit.* Hoc amplificans S. Paulinus epistola 4. sic alloquitur Pharisæum: *Tu Pharisæe, pedes Christi nec linteo, illa crine detersit. Quos tu indignè nec manibus contingere voluisti, illa oculis & crinibus mulcere non destitit. At certè tu potius hoc ministerium in domo tua hospiti recepto debuisses, si vel exemplo Patrum fas hospitale seruasses. Sed sufficit vobis ad superbiam iactare Patrem Abraham & ideo te illa præuenit, quę affectu fideli se potius Patris tui filiam comprobauit: à quo te degenerem etiam ista inhumanitas arguit, quâ dedignatus es lauare pedes Domini, cum & Abraham Angelorum & Dominus lauerit & seruulorum.*

Felix igitur Maria Magdalena, & sapiens, felices quoque capilli eius, qui cùm antea fuerint alijs laqueus, & quidam luxuriæ nidus, nunc illis illaqueat sibi Christum, vel potiùs se Christo illis colligat. Certè de ea verè Christus po-

Cant. 4. test dicere: *Vulnerasti cor meum in vno crine colli tui, in vno oculorum tuorum.* Quasi dicat: Vno ictu & iactu oculi in me, & vno serto crinium tuorum potuisti me vulnerare, ad me accurrens charitate vulnerata, flentem oculum in pedes meos

Iudic. 16 conuertens, & crines impendens ad tersionem. Itaque quod dicitur, *in vno crine*, id est, vno flocco crinium, siue in vna trica quâ multi crines colligantur in vnum. Sic cùm de septem crinibus Sampsonis fit mentio, per septem crines intelliguntur septem tricæ & flocci colligantes crines Samsonis, vt patet ex septem Interpretibus. Solent amantes magnifacere capillos amasiarum suarum, immò & illos pretiosè seruare, si quos in pignus amoris possint ab eis habere. Ita maximi facit Christus Magdalenæ amantis capillos, sic sibi amorosè impensos & dicatos. Res quidem vilis capillus videtur, cum & capitis sit quoddam excrementum: Quanti tamen Deus fecit crines Sampsonis notum est ex historia eius. Non enim solùm erant ornamentum capitis eius, sed etiam Spiritus S. habitaculum, & omnium donorum sibi à Deo concessorum symbolum. Quantò magis æstimandi Magdalenæ crines, quibus tale Christo obsequium præstitit, quibus dignatus est ipse tergi? Certè, vel ex eius solo attactu miram potuerant

Luc. 21. elicere sanctificationem & virtutem. Vnde si de omnibus electis dicitur: *Capillus de eorum capite non peribit*, quia omnes à Deo specialiter numerati sunt, nec inanis est coram Deo vllus eorum, & in resurrectione omnes reddentur, vt cum corpore glorificentur quid de capillis Magdalenæ ita sanctificatis dicemus? An vllus illorum peribit? An non specialiter a Domino numerati sunt? An non specialis gloria in resurrectione corporis in illis refulgebit coram electis Dei? Propterea etiam hodie aliqui ex his capillis pretiosè asseruantur in Ecclesia, quæ ei

dedicata est in eo monte, vbi pœnitentiam totâ vitâ egit, in quo & omnes capillos perfectissimè Christo dedicauit, capillos, inquam, omnes tam corporis quàm spiritus. Solent enim per capillos, tanquã per quoddã symbolũ cohitationes in Scriptura S. designari, quas pedibus Christi totâ vitâ consecrauit & substrauit Magdalena, & nos idipsum facere docuit.

Virgines religionem ingredientes, capillos deponunt.

Hinc ad exemplum Magdalenæ pœnitentis, & Christo sese offerentis Virginibus claustra ingredientibus, & vitam nouam profitentibus, capilli tondentur: quos pedibus Christi iam censentur aduoluere, non solùm significantes se in illis nolle vltra gloriari, sed etiam omnem intentionem & cogitationem se illi vouere quem Sponsum eligunt. Nam & olim quoties vir aut mulier se Deo consecrabant vt essent Nazaræi, oblato sacrificio tandebantur. Hæc enim sunt verba Dei ad Moysen: *Tunc radetur Nazareus ad ostium tabernaculi fœderis caesarie consecrationis suæ, tolletque capillos eius, & ponet super ignem qui est suppositus sacrificio pacificorum.* Sic scilicet consecrabatur Deo cæsaries. Propterea etiam qui monastico instituto olim addicti erant, priùs tondebantur, vt docet S. Dionysius, Hierarchiæ Ecclesiast. c. 6 parte 2. & 3. vbi dicit: *Tonsura crinium, vitam mundissimam significat, & nullatenus fucatam, quæ nullis fictis coloribus animo inductis deformitatem exornet, sed ipsa in seipsa ad exactam* Dei *similitudinem properet.* Sed & Vestales olim Virgines ad arborem, *Lotos* dictam, capillaturam suspendere solitæ erant, illiusque arboris Fructus adeò suaues fuisse dicuntur, vt non possent diuelli quicumque eorum suauitatem degustassent; quin & patriæ obliuionem arbor illa inducebat. Certè Magdalena ad arborem crucis suam suspendit capillaturam, cuius fructus suauiores sunt quàm arboris Lotos, illique adhærens arbori, oblita est prioris vitæ, omniumque affectuum terrenorum. Quapropter cùm capilli, vt diximus, Symbolum sint cogitationum, de ea rursus verum est illud: *Comæ capitis tui sicut purpura Regis vincta canalibus.* Quasi diceremus: Cogitationes tuæ purpureæ sunt, sicut & Christi caro purpurea est in cruce, est enim ipsa velut purpureum paludamentum Regis nostri: tu verò de illa purpura semper cogitas, & in vulnerum eius canalibus capillos animi tui, hoc est, cogitationes immergis, vt eadem tincturâ amoris diuini eodem purpureo colore imbuantur. Iterum hîc Magdalenam imitantur animæ piæ, quæ nihil aliud cogitant, nihil aliud se scire profitentur nisi Iesum & hunc crucifixum, in vulneribus eius hærentes & sanguine ipsius se continuò respergentes, fouentes memoriam vulnerum eius, & cruoris tãto amore pro nobis effusi.

Num 6.

Et olim cæsaries Deo consecratur

Virgines Vestales ad arborem suspendebant.

Cant. 7.

Concludamus de his Magdalenæ capillis, & consideremus quàm longè feliciorem finem consecuti sunt, quàm capilli Absalonis, licet simili quondam seruierint vanitati. Ecce coram oculis nostris pulcher inter adolescentes Absalon; Ecce & Magdalena speciosa inter iuuenculas: ambo propter speciositatem sunt celebres, ambo propter crines & cæsariem: vtrobique mundanæ gloriæ & lasciuiæ instrumentum capilli, vtrobique in discrimen animas adducunt discriminati crines. Sed vide differentiam, finemque longè diuersum. Magdalenę capilli ad arborem vitæ Iesum religantur, & quot ibi crines, tot sunt vincula quibus Christo cor eius colligatur; sicque fiunt instrumentum veniæ, qui prius vexillum erant lasciuiæ. At verò cæsaries Absalonis fit ei tandem laqueus perditionis, dum ad funestam arborem capilli casu colligantur, vbi miser pendulus hæret inter terram & cœlũ, vtroque indignus. Sic à coma arboris coma ca-

Comparatio Absalonis & Magdalenæ, & differẽtia.

pitis eius tenetur, vbi paternum diadema gestare ambiebat: ibique lucet iustitia Dei, dum tot creaturæ Deo famulantur ad eius vindicandam ambitionem. Mulus adducit, crines ligant, arbor suspendit, rami vindicant, terra non vult vltra parricidæ gressus suscipere; immò & Ioab trãsfigit, qui à patre veniã antea impetrarat. Sic adimpletur illud: *Conuertetur iniquitas eius in caput eius, & in verticem ipsius a sc ndet.* O nimis plangendum adolescentem, adolescentum florem, qui adeo extremam venit in sortem! Seipsum agnoscere noluit, & suam deflere noxam, ideo tot lachrymis à Patre defletur, & quidem inconsolabiliter: *Quia sciebat ei obstructum exitum de ventre mortis mo.e criminis*, inquit S. Bernardus.

Psal. 7.

Cũ Mag. non pœnit. cum Absolone pereunt.

O quam multi, vt Magdalena & Absalon, capillis & venustate abusi peccant; sed vt Magdalena non pœnitent, ideoque cum Absalone pereunt! Vnde sic monet Tertullianus in crinibus gloriantes. Quid crinibus vestris quiescere non licet, modò substrictis, modò relaxatis, modò suscitatis, modò elisis? Aliæ gestiunt in cincinnis coërcere, aliæ vt vagi & volucres elabantur non bona simplicitate. Affigitis præterea nescio quas enormitates sutilium atque textiliũ capillamentorum. Mirum quod contra Domini præcepta contenditur. Ad mensuram neminem sibi posse adijcere pronuntiatum est. Vos adijcitis ad pondus collyridas quosdam sputorum vmbilicos ceruicibus ad struendo. Si non pudet enormitatis, pudeat inquinamenti; ne exuuias alieni capitis, forsitan immundi, forsitan nocẽtis & gehennæ destinati, sancto & Christiano capiti suppares. Deus vos velari iubet, credo ne quorumdam capita videantur. Atque vtinam miserrimus ego in illo die exultationis vel inter calcanea vestra caput eleuem, videre an cum cerussa & purpurisso & in illo ambitu capitis resurgatis; an taliter expictam Angeli in nubila sub eleuent obuiam Christo. Hæc Tertull. libr. de cultu fœminarum. Declamant & alij Patres acriter contra capillorum miram vanitatem, & contra cultum corporis ambitiosum. Videri potest S. Gregorius Nazianzenus Oratione speciali hac de re, & S. Cyprianus, Tract de habitu Virg. Si verò id cupabile in fœminis, quanto magis in viris, qui se effœminant, apertã professi mulierositatem, vt loquitur Tertullianus? Audiant ergo viri, audiant & mulieres monitum S. Paulini ep. 4. ad Seuerum de Sampsonis & peccatricis capilitio: *Habeant sane capillos, quibus iuxta illam Euangelicam peccatricem vestigia Christi tergant, & sapientiæ pedibus implicentur, vt aliud nisi sapientiam amare, nisi virtutem amplecti, nisi pudicitiam osculari nesciant, & vt extremo salutari ore verbi cœlestis aspersa dicant: Ros qui abs te est, sanitas est nobis. Ornet Christi gratia, non capilli; castitatis gemma, non lapides; & operum in his, non odorum flagret vnguentum. Meminerint se filias illius Regis cuius gloria est ab intus; intelligant cur Apostolus eas velari voluerit, propter Angelos illos ad seductionem paratos, de quibus Sancti iudicabunt. Hi enim petulantius infirmiora vasa pertentant, sicut non Adam sed Euam coluber est aggressus. Alioqui væ vnguento delibutis, & qui gloriantur in crinibus.* Hæc S. Paulinus.

lib. de vol Virg.

1. Cor. 11
1. Cor. 6

III Pars Cur vnguentũ pedibus

TErtiò, contemplemur manus Magdalenæ cum vnguento pretioso ad vnguendos pedes Domini. Hos iam lachrymis lauerat, & capillis terserat, nõ quod linteum deesse (nam quæ attulerat vnguentum preciosum, etiam linteolũ aut sudarium habere poterat) sed capillis proprij obsequium præstare Domino in satisfactionem prioris culpæ volebat. Nunc vlterius progreditur, & pedes

lotos honorat vnguento odorifero. An quæris rationem? Inprimis, dici potest ex amore antiquo conuiuij id fecisse, quandoquidem mos fuerit olim conuiuas vngendi. Hoc colligitur ex verbis Domini ad Simonem: *Caput meum non vnxisti*. Significat Dominus hoc non esse insolitum, dum conuiuæ hilariter & liberaliter exciperentur. Confirmat & illud: *Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suauitatis*. Idem est, ac si diceretur: Dum Rex in mensa recumberet, vnguento nardi odorifero eum perunxi. Sumebant enim antiqui cibum recumbentes in lectis, cubito innixi, & in orbem circum mensam positi. Inde quoque colligere potes, quam facilè mulier ad pedes recumbentis retro accedere potuerit, tum vt vberrimis lachrymis dilueret, tum vt capillis tergeret, ac deinde vnguento perungeret. Sic iterum accessit hæc Magdalena ad Christum recumbentem, habens vnguenti preciosi alabastrum, & effudit super caput recumbētis, & repleta est domus tota odore. Atque etiam tunc pedes vnxisse indicat Ioānes, quod à more conuiuarum illius temporis non fuit alienū.

olim fuit moris vngere conuiuas.

Cant. 1.

Mat. 26

Ioan. 2.

Sed quoniam Magdalena non vnxit hic caput, quod magis solitum fuit, sed tantùm pedes Domini, ideo vnctio illa non tam conuiualis pro more ordinario quam mystica fuit & sacra. Hoc enim singulare in Magdalena reperitur, quod ad Christum aduenerit non ad quærendam corporis sanitatem, vt alij, de quibus passim in Euangelio, sed purissima intentione ad quærendam peccatis suis medelam, animæque sanitatem. Caput ergo si modo non vnxit, humilitas in causa fuit, & ob peccata conceptus pudor erubescentia. *Non fuit ausa ad caput Christi venire, sed lachrymis pedes lauit, quasi vix etiam pedibus ipsis digna, præ tristitia operante pœnitenti*[illegible]*utem stabilem*, inquit Origenes, tract. 35. in Matth. Propterea etiam retro secus pedes Domini venisse, dicit Euangelista: *Quis reus animus post tergum stat ad veniam, qui per culpam nouit se vultus fiduciam perdidisse*, inquit S. Chrysologus ser. 93. *Venit ergo satisfactura Deo, non homini platitura: venit pietatis illa, non voluptatis exhibitura conuiuium.* Itaque beatæ manus Magdalenæ preciosa nūc ferūt vnguēta pedibus Domini significatione mystica.

Vnctio hæc S. Mag. fuit mystica.

1. Primò, vt manus quæ antea seruierant peccato per impuros tactus, nunc seruiant iustitiæ, non solum capillos adhibendo ad tergendum sordes pedum Domini, sed etiam vnguento illos cum pietate, & cum puritate tangendo. Iniquè ergo murmurat Pharisæus: *Hic si esset Propheta, sciret vtique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum*. Mulieris malæ tactus vrit malè conscium, parem polluit, suspectum notat, hominem malæ voluntatis infamat: cæterum peccatrix fit bona, fit sancta, fit innocens, cùm tetigerit veniæ Largitorem. Stercora contingunt, sed non inquinant Solem. Medicum, cùm tangit vulnera, putredo non polluit. Iudicem, quamuis tangat reus, non potest maculare, cùm supplicat. Sic peccator, cùm Dominum tangit, non Dominum sordidat, sed ipse & peccato caret omni, & subitò rapit sanctitatem. Probat hoc mulier in profluuio sanguinis constituta, quæ vt tetigit fimbriam Domini, non fimbriam polluit, sed ipsa mox inquinamento vetustæ caruit passionis. Ita hic ratiocinatur S. Chrysologus serm. 94. Rectè ergo mulier vnguentum, quod sibi antea turpiter exhibuerat, iam Christi pedibus laudabiliter offerebat, vt quicquid seruierat ad vanitatem & ostētationem mollitiēque carnalem, iam seruiret ad sanctificationem & satisfactionem.

2. Secundò, ideo vnguentum preciosum tulisse censenda est, vt fœtorē peccati

quem osculari castitas est. Illi subijciamur, sub quo iacere est supra mundum stare. Propter illum deijciamur, cui cadere resurrectio est. Illi commoriamur, in quo vita est. Hæc erat loquela cordis & amoris eius ad pedes Domini. Ferebat illa alabastrum visibile, vnguento precioso plenum: sed ferebat & alabastrum inuisibile, spirituali vnguento inuisibili refertum, cor plenum scilicet aromaticis speciebus contritionis, & vnguento amoris, mirum spirans odorem. *Ea quæ in secreto mentis agitabat, multo erant feruentiora illis quæ extrinsecus faciebat, multoque maiora, quæ tantummodo Deus ipse cernebat*, inquit S. Chrysostomus hom. 6. in Matth. Ideo Dominus testatur de ea: *Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* O præclarum veritatis & sapientiæ, quæ falli nequit, aut fallere, testimonium, coram omnibus datum. Certè si cor eius penetrare potuissent, qui malè de ea iudicabant, & sinistrè omnia interpretabantur, inuenissent in corde eius scriptum hoc Elogium: *Dilexit multum.* Non dicuntur ei peccata remissa, quia fleuit, quia tersit, quia capillos impendit, quia vnxit sed quia *dilexit multum*: omnia ista operabatur intus ardens dilectio, nam & ista omnia exigua forent, nisi à dilectione procederent.

Neque solùm Dominus, sed etiam quicunque postmodum Magdalenam contemplati sunt, aut cùm ea sunt conuersati, testimonium potuerunt eius dilectioni perhibere. 1. Interroga Discipulos, quid de Magdalena sentiant? Respondebunt tibi: *Dilexit multum* quia in die Passionis ardens amore adhæsit Cruci, cum nos frigidus pauor huc illuc dispersisset: & præ dilectione non suffecit ei semel Domini pedes tergere, sed & caput & pedes vnxit iā instāte Passione, quasi illi valedicēs, quē diligebat anima eius, & præueniēs vnctionē sepulturæ. Matt. 26

Omniū testimonio. S. Magd. dilexit multum

2. Interroga Lazarum fratrem, ac Martham sororem, quid tandem sentiant de sorore sua Magdalena, quam antea nullis monitis auertere potuerāt à lubricis vijs? Respondebit tibi Lazarus: *Dilexit multum*, quia sua dilectione vitam mihi à Dilecto suo impetrauit. Respondebit idem & Martha, quæ non poterat eam vel ad morulam separare à pedibus illius, quem diligebat toto corde, ab eius ore hauriens verbum vitæ.

3. Interroga Matrem Domini, quid sentiat de Magdalena? Respondebit: *Dilexit multum*, quia & indiuulsè mihi se præbuit comitem, dum Filius meus procederet ad Crucē, & Cruci mecū adstitit vsque in finem, eiusque lacrhymæ lacrymis meis semper comites fuere.

4. Interroga alias mulieres Euangelicas, quid iudicent de Magdalena; Respondebunt: *Dilexit multum*, nobis enim abeuntibus à monumento, illa noluit recedere, ibi flens præ amore, & huc illuc circumspectans, vt illum inueniret, quem diligebat anima eius. Quæsiuit & inuenit.

5. Interroga Angelos, quid sentiant de Magdalena; Respondebunt: *Dilexit multum*; quia vidimus eam sepulchro adhærentem præ amore, & discipulis ac alijs mulieribus recedentibus non recedentem, & allocuti sumus eam vt consolaremur, sed nemo poterat tergere eius lachrymas, nisi manus illius quem diligebat, præ cuius amore plorabat, quærebat Creatorem, nulla eam poterat consolari creatura.

6. Interroga rupes & arbores, cum quibus triginta annos egit in solitudine, quid de Magdalena dicāt; Respōdebūt: *Dilexit multum*; audiuimus enim crebrò ei⁹ clamorē pręamore & dolore, ob absētiā Dilecti. Echo amoris & doloris inter

abrupta petrarum sæpius resonabat.

Videre ergo licet ex his, quam meritò cordi eius circumscriptum dicamus illud Christi elogium, *Dilexit multum.* Etenim dilexit multum in conuersione, quia eius cor ardens erat amore, lachrymas stillans odoriferas, sicut solent rosæ in distillatoria fornace: *Factum est cor eius tamquam cera liquescens*, vt in illo imprimeretur sigillũ diuini amoris, & imago perfecta illius, propter qué priores omnes relinquebat amores, ornatus, monilia, & quæcũque mũdus æstimat. Dilexit multũ post cõuersionem, quocumque sequens Dominum, & ad pedes eius hærens, in triclinio, in patibulo, in sepulchro in deserto. Si initio conuersionis ei dictum est, *Dilexit multum*, quid post tot annos, quibus semper creuit in dilectione & sanctitate? Dilexit ergo constante & perseuerante amore, ab eo tépore quo illum testata est lachrymis, vnguento, osculis capillorũ tersione: nam ex eo tempore nunquam intepuit eius amor, sed increuit. Sic dilexit multum in vita, & in morte, donec pertigit ad cõsummatam dilectionem in beata æternitate. O beatum cor, seraphico nunc incẽsum amore, sine dolore.

Psal. 23.

O Beata Magdalena, ô Pœnitens sancta, concede nobis mutuò lachrymas tuas, vt eas valeamus Domino offerre, quia proprias nequimus reperire. Cõcede & capillos illos beatos, quibus Domini pedes valeam⁹ tergere, nosque illi, & ipsũ nobis, felici vinculo colligare. Præbe & mutuo vnguẽtum tuũ odoriferum, quo & eius pedes & caput valeamus vngere, vt illius odore nostrorum fœtor dissipetur peccatorum, sicque Christi bonus odor in nobis fiat in acquisitionem vitæ. Denique, da nobis partem flammæ è corde tuo exsiliẽtis, qua accendamur vera dilectione, & Christum sequamur, sacri Deum amoris, tuo præeunte exẽplo, in nostra cõuersione, in vita, in morte, in tota denique æternitate.

Conclusio.

ORATIO AD S. MAGDALENAM.

30. versibus constans: In honorem annorum 30. quos in deserto peregit.

DVlcis amica Dei, lachrymis inflectere nostris,
Atque humiles attende preces, nostræque saluti
Consule: namque potes, nec enim tibi tangere frustra
Permissum, gemituque pedes perfundere sacros,
Et nitidis siccare comis, ferre oscula plantis,
Inque caput Domini preciosos fundere odores.
Nec tibi congressus primos à morte resurgens,
Et voces audire suas, & membra videre,
Nequicquam dedit ætherei Rex magnus Olympi.
Viderat ille cruci hærentem, nec dira pauentem
Iudaicæ tormenta manus, turbæque furentis:
Sed mœstam intrepidamque simul, digitisque cruentos
Tractantem clauos, replentem vulnera fletu.
Viderat hæc, inquam, dum pectora fida suorum
Diffugerent, pellente metu. Memor ergo reuisit
Te primam inter alios. Tibi se prius obtulit vni.
Te quoque digressus terris, & ad astra reuersus,

Annis

Annis ter denis aluit sub rupe iacentem,
Diuinis contentam epulis, & rore salubri,
Hic inclusa libens, longis vestita capillis,
Veste carens alia, ter denos passa Decembres
Diceris: bionon fracta gelu, nec victa pauore.
Nempe famem frigus, durum quoque saxa cubile,
Dulcia fecit amor, spesque alto pectore fixa.
Hic hominum non visa oculis, stipata cateruis
Angelicis, septemque die subuecta per horas,
Cælestes audire choros, alterna canentes
Carmina corporeo de carcere digna fuisti.
Dulcis amica Dei, lachrymis inflectere nostris:
Iunge tuas lachrymas, & respice vota precantis.

IN FESTO S. IACOBI.

Lec. 21 tripartita.

Ego primogenitum ponam illum, excelsum præ Regibus terræ.

Psal. 80.

VArij tituli dantur Apostolis à Ss. Patribus, deprompti ex sacris Literis. Vocantur enim Principes Ecclesiæ, Legati Pacis, Filij Columbæ, Angeli veloces, Pręcones veritatis, Satores immortalitatis, Dictatores fidei, amici & filij Sponsi, Legislatores Orbis, Lux mundi, Sal terrę, Cœli animati, Pugiles & Athletæ militiæ cœlestis, Secretarij verbi diuini, fundatores & Patres religionis, cooperatores Dei, Cardines orbis noui, Organa Spiritus sancti, Triumphatores sæculi, Victores & Domitores inferni. I. PARS Tit. primogeniti, omnibus apostolis côuenire,

Certè hi, alijque innumeri tituli iure eis competunt. Cęteris autem nunc silentio inuolutis, attribui merito dicimus eis hunc titulum gloriæ & honoris, *Primogeniti inter filios Dei.* Hoc vt plenius intelligamus, in memoriam reuocandum est id, quod sæpe sacrę literæ nobis indicant, Christum scilicet desponsasse sibi sacro matrimonio ecclesiam Spōsam dilectissimam. Hoc verò matrimonium inchoatum fuit in incarnatione, ratificatum in cruce, consummandum tādem perfecte in glorificatione. Ex hoc quoque matrimonio multi exorti sunt Isa. 60. Orbe toto filij. Vnde huic Sponsæ per Prophetam dicitur: *Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi, Filij tui de longè venient, & filiæ tuæ de latere surgent.* Siue, vt alia habet lectio: *De latere surgent*: Hebræa enim lectio idem significat, ac si dicas: *Iuxta latus nutrientur.*

Inter hos ergo filios *Primogeniti* dicuntur apostoli, quia primi semine incorruptibilis verbi ecclesiæ à Christo Domino sunt geniti primi, ad fidem vocati ab ipso, & super omnes alios ecclesiæ filios primatum consecuti. Quapropter ecclesiam alloquens rex & Propheta in Psalmo 44. (qui instar Epithalamij pro his nuptijs Sponsi Christi decantatus est) sic dicit: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: constitues eos Principes super omnem terram: memores erunt nominis tui Domine.* Psal. 44.

Quasi dicat: O Christi Sponsa, quam felix est connubium tuum cum cœlesti Sponso! Orientur enim ex his nuptijs pro antiquis illis Patriarchis noui filij Apostoli scilicet, eminentiores illis futuri, quia principatum sortientur super vniuersum Orbem. Et tu destinabis illos, vt toti Orbi leges ferant, scribantque illas in tabulis cordis, per quas totum Orbem sibi subijcient; eruntque hi filij Principes, quasi omnium fratrum primogeniti.

Priuilegia primogenituræ.

Olim Primogenitura inter fratres maximi fiebat, varijsque erat adornata priuilegijs. Hinc ex vtero contendebant Iacob & Esau de Primogenitura.

1. Constituebatur primogenitus tanquam familiæ princeps & Dominus.

2. Sacerdotium primogenituræ annexum erat.

3. Ius ad hæreditatem duplicem, vel ad principalem speciale habebat.

4. Ius quoque ei competebat ad paternam benedictionem.

Gen. 27

Hæc omnia satis patent in Esau & Iacob; quia cum Esau vendidisset illi ius primogenituræ, mater ei tradidit vestes optimas & odoriferas Esau, quas fuisse sacerdotales, multi sacri Interpretes docent. His vestitus benedictionem à Patre poposcit, & obtinuit, specialiter stabilitus in hęreditate fœcunda frumenti vini & olei, cum benedictione roris cœlestis. Ac deinde constitutus est Dominus fratrum suorum, coram quo deberent incuruari, illumque agnoscere & adorare vt principem suum.

Simili modo dicimus apostolos esse fratres nostros primogenitos, quibus specialis benedictio data est à Christo in familia sua, specialeque ius & auctoritas alios dirigendi & gubernandi: quia constituti sunt principes nostri, quibus debemus incuruari & submitti. Hoc est quod dicitur: *Constitues eos principes super omnem terram, memores erunt nominis tui Domine. Propterea populi confitebuntur tibi in æternum, & in sæculum sæculi.* Ipsi quoque sunt Sacerdotes & Sacerdotum Duces, primi dignitate, primi gratia, primique gloria: qui illos benedixerit, erit benedictus, qui maledixerit, maledictus. Eapropter posset Christus de illis dicere, quod de Ruben dicebat Iacob: *Ruben primogenitus meus, fortitudo mea, prior in donis, maior in imperio.* Apostoli enim filij primarij sunt, in quibus cernitur fortitudo Christi & ecclesiæ. Quia fides & ecclesia Christi in illis consurgit, adeo fortis & roborata, vt inferi portæ & vires omnes non valeant præualere. Ipsi sunt in donis primi. Vnde dicit de se & illis Paulus apostolus: *Nos ipsi primitias Spiritus habentes, legatione fungimur pro Christo.* Quod verum est, non solum quia prius tempore Spiritum Sanctum cum donis suis perceperunt, sed etiã quia plenius & perfectius dona illa participarunt: nam & in fructibus quod prius ad maturitatem pertingit, pinguius esse solet, & magis gratum acceptumque. Certè Apostoli tantis diuinæ gratiæ donis à Spiritu Sancto repleti sunt, vt non solum sanctos veteris Testamenti, sed etiam noui Testamenti superarint, abundantiusque præ illis Spiritum Sanctum participarint, quacunque dignitate fulgeant, siue Martyrij, siue doctrinæ, siue virginitatis, vt asserit S. Thomas in ca. 8. ep. ad Rom. Datur equidẽ vnicuique gratia secundum mensuram donationis Christi, ille porro dat illam secundum munus ad quod eligit. Cum autem ad summam apostoli dignitatem electi sint, vt fundaretur in illis ecclesiæ fides, & immediatè ad orbis conuersionem & salutem Legati mitterentur ideo eis abundantiorem gratiam præ cæteris sanctis dedisse censendus est.

Psal. 44 · Gen. 49 · Rom. 8 · 2 Cor. 5 · Apostoli abundantius cæteris Spir. S. repleti. · Ephes. 4

An non abundantius participant de fluentis, qui proximiores sunt fonti? An

non plenius participant de Sole & ardore, qui viciniores sunt Soli? An non membra digniora & viciniora capiti, eos magis participant de influxu vitali? Christus ergo cum sit Sol, Fons, Caput nostrum in ordine gratiæ, censetur Apostolis, tanquam ipsi coniunctis proximus, etiam copiosius influxisse dona cælestis gratiæ. Ergo vnicuique apostolorum comparatione sanctorum inferioris ordinis rectè illud conuenit: *prior in donis, maior in imperio.* Quare maior in imperio? Quia apostolica dignitas principatus fuit super omnem terram à Deo constitutus, & primogenituræ huic adnexus.

Quare aduertendum est, apostolos quidem omnes Petro tamquam Capiti ecclesiæ subditos fuisse; attamen cum illo parem potestatem in multis habuisse. Primo quidem prædicandi euangelium in toto orbe, *ad obediendum fidei in omnibus gentibus*; hoc est, vt sua prædicatione inducerent omnes gentes ad se submittendum, & ad credendum euangelio. Secundo fundandi vbique ecclesias; hoc est creandi vbique episcopos & Presbyteros, instruendique ritum sacrorum & sacramentorum, totum denique ordinem ecclesiæ disponendi. Tertiò mandandi & prohibendi, puniendique vbique fideles omnes. Et in his omnibus Principatus eorum super omnem terram consistit, tamquam qui Vicarij & Legati à christo in vniuersum Orbem constituti erant, eius personam & auctoritatem repræsentantes, sicut Legatus regis personam repræsentat. Propterea igitur vnicuique eorum dicimus, *Maior in imperio, prior in donis*, cum Apostolica dignitas summa fuerit in ecclesiâ. apostoli in aliquib. parem potestatẽ cum S. Petro habuerunt

Non negamus tamen, Petro ob Capitis supremam & inter cæteros apostolos eminentem auctoritatem specialiter etiam conuenire illud: *Tu primogenitus meus, prior in donis, maior in imperio.* Idem & illud: *Tu fortitudo mea, principium doloris mei.* In ipso enim tamquam petra fortissima ecclesiam fundauit Christus, sed doloris initium christo fuit eius negatio, quam antequam pateretur, Petro significat, non sine interno dolore & cordis percussione. Initium ergo doloris Petrus, qui post tot dona & priuilegia magistrũ erat abnegaturus. Sed quid est, quod subditur: *Ascendisti cubile patris tui, effusus es quasi aqua ne crescas.* Certè hoc in eius opprobrium dicitur, ob congressum cum Bila vxore Patris sui Iacob, quam luxuria effusus incestauit, ideoque tribus Rubẽ vna fuit ex minimis. Hoc tamen S. Petro in bonum sensum trahendo accommodari potest. Ascendit ipse crucem cubile christi Patris sui, sanguisque eius effusus est instar aquæ. Imò lachrymis effusus est instar exundantis aquæ tota vita sua, quas & renouauit in cruce. S. Petri eminens auctoritas. Gen. 49 Gen. 35.

Dicitur autem ei: *Ne crescas*, tum vt admoneatur humilitatis, qui per præsumptionem peccauit, tum vt significetur id, quod in eius cõtigit passione. Noluit enim in cruce exaltari & crescere instar magistri sui capite sursum; sed potius humiliari & decrescere, dum suppliciter rogauit & obtinuit, vt capite deorsum crucifigeretur. Sic quanto maior fuit, tanto humilior esse voluit, suosque successores in Apostolatu & pontificatu hanc humilitatem edocuit. Illius humilitatis æternum memores eos esse voluit, ne in dignitate sua nimiũ per superbiã crescant nimiũque exaltẽtur. Hinc & in stercoraria lapidea in inauguratione collocantur, eisque decãtatur in S. Ioãne Lateranẽsi: *Suscitans de puluere egenum, & de stercore erigens pauperem.* Iterũ stuppa accensa eis inclamatur: *Pater sancte, sic transit gloria mundi*: ne in sua superbiant celsitudine, per hæc monentur. humilitas S. Petri alijs exẽplo proponitur.

Itaque de singulis apostolis verum est illud Domini apud Psalmistam, *Ego pri-*
Psal. 88. *mogenitum ponam illum excelsum præ Regibus terræ*; quandoquidem Primogeniti nomen eis ob rationes dictas aptissimè competat. Quod autem excelsi sint præ regibus terræ, pernotum est, quia reges & Principes, eorumque sceptra & diademata eis submissa videmus, & humiliter subdita. Regibus enim apostoli imperarunt, & eos cum regnis & sceptris suis obedientiæ fidei subiecerunt.
apostoli Dii. Quapropter respectu illorum Dij vocantur apud Psalmistam, eo sensu quo &
psal. 46 Moyses dicitur constitutus Deus Pharaonis. Hinc illud: *Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham, quoniam Dij fortes terræ vehementer eleuati sunt.* Id est, ipsi principes cum populis suis ad fidem venerunt, & dimissis Dijs patrum suorum, cum Deo abraham, qui solus verus est Deus, congregati sunt, & hoc per prædicationem apostolorum. Illi enim tãquam Dij fortes terræ eleuati sunt adeo vehementer donis gratiæ, sapientiæ, fortitudinis, donisque miraculorum, vt principes populorum eis resistere non potuerint. Hæc est expositio S. Chrysostomi in illum locum psalmi. Nimis ergo confortatus est principatus apostolorum, quandoquidem & super populos, & super Reges, & super dæmones po-
potestas apostolorum. testatem sortiti sint. Dedit dominus apostolis potestatem super naturam, vt eam curarent, super elementa, vt ea immutarent, super reges, vt eos conuerterent, super dæmones, vt eos euerterent, super mortem, vt eam contẽnerent, super angelos, vt corpus Domini consecrarent. Sic non mirum, quod ob hanc eminentiam Dij quandoque in sacris literis nominentur. Nam & Gentiles, cum vidissent & audissent listris Paulum & Barnabam dixerunt: *Dij similes facti hominibus descenderunt ad nos* Et vocabant Barnabam Iouem, Paulum verò Mercurium, quoniam ipse erat Dux verbi. Sacerdos quoque Iouis, qui erat ante
act. 14. ciuitatem, tauros & coronas afferens cum populis volebat sacrificare, nisi impediuissent eos Barnabas & Paulus exilientes in turbas, & se mortales afferentes, missos vt annunciarent ab his vanis conuerti ad Deum viuum. Apostoli itaque aliquid diuinum spirabant in vultu, voce, moribus, miraculis, vt viderentur non tam homines esse, quàm Dij lapsi de cœlo, hominibus & Regibus ex-
2. Pars. celsiores.

Tit primogeniti, specialiter S. Iac. côuenire. PORrò sicut generaliter de omnibus Apostolis illud verificari ex dictis patet: *Ego primogenitum ponam illum, excelsum præ Regibus terræ*: ita specialiter conuenire id dicimus S. Iacobo apostolo, cuius hodie memoria in benedictione est nomen enim primogeniti ei ob varias causas rectè attribuitur.

Primo quidem, quia fuit à Christo vocatus inter primos ad apostolatum, statimque eum secutus est, factus obedientiæ filios, lucisque primogenitus, exemplar alijs futurus.

2 Secundo, instar primogeniti varijs eum Christus fauorib. est prosecutus. Nam vbi aliquod mysterium speciale à Christo peragitur ibi solet adesse Iacobus. In monte transfigurationis, in horto passionis, in suscitatione filiæ Principis Synagogæ assumitur Iacobus specialiter cum Petro & Ioanne, non sine mysterio, nec sine dilectione singulari. Sicut etiã Petro speciale nomen à Dño datur, ita & Iacobo, dum *Boanerges*, hoc est filius tonitrui filiusque lucis & fulguris nominatur. Et sicut Petrus primariam vrbem Occidentis Romam sua illustrat passione, sic & Iacobus primariam Oriẽtis vrbem suo respergit illustréque facit sanguine.

3. Tertio, instar primogeniti dilectissimus fuit Deiparæ Virgini. Illa enim ap-

paruit adhuc viuens Ierosolymæ S. Iacobo agenti Cæsaraugustæ. Cum obambularet circa fluuium tristis, quod paucos ad fidem conuerteret sua prædicatione, cumque ibidem orationi se dedisset, apparuit ei Deipara in Colūna lapidis ab Angelis illuc deportata, diuinas laudes mira decantantibus harmonia. Monuitque Iacobū, vt ibi Oratorium erigeret in honorem Deiparæ, quod ipsa ex nunc in protectionem suscipiebat, fore enim, vt Prouincia illa postmodum conuerteretur, & Virgini deuotissima existeret. Erexit ergo Oratorium Iacobus adhuc viuenti Virgini, quod etiam modo existit, & vocatur *S. Maria de Columna*, quod quidem primum in Orbe fuisse exædificatum, tradunt Annales Hispaniæ. Vide Ribad. in festo S. Iacobi.

Quarto, ideo specialissimè S. Iacobus dicitur Primogenitus inter omnes Apostolos, de illoque verificari dicimus: *Ego Primogenitum ponam illum*, quia hæc est eius specialis gloria & laus inter omnes Apostolos, quod primus generosè martyrium subierit pro Christo, sicque primus æternitati est genitus per mortem & sanguinem, cæteris quasi Dux existens & Antesignanus.

Referunt nonnulli celebres Interpretes (explicantes illud Psal. *Facta est Iudæa sanctificatio eius*) persequentibus Israëlem Ægyptijs mare diuisum fuisse coram eis in duodecim diuisiones, sicut erant & duodecim tribus. Eo non obstante formidolosi & diuinæ potentiæ quodammodo diffidentes, non ausi fuere ingredi mare & eius siccatam abyssum. Sed Aminadas Princeps de tribu Iuda animum cæteris addens, primus ingressus est cum vexillo, moxque aliæ tribus sunt secutæ. Quia autem Princeps ille cum tribu sua, tribu Iuda, primus forti animo ingressus est, ideò promeruit hæc tribus dignitatem regiam & principatum super omnes. Hinc etiam dictum putant: *Facta est Iudæa sanctificatio eius*, vel vt ex Hebræo legunt: *Facta est Iuda sanctificatio eius*, quia sua obedientia sanctificarunt primi Deum ingredientes mare hi qui de tribu Iuda erant, aliorumque rebellionem sedarunt nolentium ingredi. Psal. 113

Quicquid sit de hoc, ecce Iacobus primus est Dux & Antesignanus inter Apostolos, qui per mare rubrum sanguinis sui Christum sequitur, ardui itineris huius nihil veritus difficultates. Christus ergo si virga crucis aperuit viam in cœlum per asperas vias, huius omnino vestigia primus sectari presso pede non refugit Iacobus, vt cæteris Apostolis, imò & fidelibus, sit exemplo, eisque calcar & animum adijciat. S. Iac. primus apost. martyr.

An non ergo meritò Iacobus Primogeniti nomine & iure inter Apostolos gaudet? An non meritò dicit de eo Dominus: *Ego Primogenitum ponam illum?*

Primogenitus, quia primus inter illos æternitati genitus.
Primogenitus, quia primus per sanguinem adit hæreditatem.
Primogenitus, quia primus cruore suo fundat Ecclesiam.
Primogenitus, quia primus Patris sui bibit sanguinem.
Primogenitus, quia primus morte signat dilectionem.
Primogenitus, quia vt Sacerdos offert se primus victimam.
Primogenitus, quia cæterorum Princeps, primus assequitur lauream.
Primogenitus, quia prior in donis, maior in imperio.

Certè etiam S. Iacobo rectè potest dicere Dominus, quod Iacob olim dixit Ruben: *Tu primogenitus meus, fortitudo mea, principium doloris mei, prior in donis, maior in imperio.* Ipse enim primus fortitudinem ostendit, qua propter Christum

nullis oportet cedere tormentis, nec ipsi morti. Principium quoque cẽsetur doloris Christi, quia ipse primus neci datus est inter pręcipua membra Christi, hoc est inter Apostolos. Sicque quodammodo renouatus est Christi dolor, qui in suis patitur membris. Denique, *prior est in donis*, quia non exiguum fuit donum pro illo emori inter primos, & gloriam assequi ante cæteros. Maior quoque in imperio ea ratione dici potest, quia ab eo tempore, quo gladium passus est. Herodis, & pro fide primus gladio caput obiecit, datus est ei gladius in manus, quo aduersus infideles pugnet. Quos gladio verbi ante mortem non vicit (quia paucos conuertit) nunc gladio & armis vincit, imperioque quod apud Deum promeruit.

S. Iacobus armatus gladio visus cõtra infideles.

Hinc toties adfuit auxilio contra infideles, præiens gladio & armis visibiliter vt diuini imperij fines prorogaret. Hispaniam enim à Mauris & Saracenis liberauit, visibiliter præcedens aciem Ramiri regis. Nam ille anno Domini 834. cum innumeris Saracenis, ob recentem victoriam insolentibus & sibi insultantibus, monitu & inuocatione S. Iacobi confligens, eos omnes vel internecioni dedit, vel cepit, vel in fugam egit. Quapropter Hispani eius opem feruenter implorãt in pręlijs, quia contra fidei hostes sępenumero victorias illustres eius subsidio reportarunt. Imò hoc S. Iacobo debet Hispania, quod in vera fide hinc vsque à tempore apostolorum constans fuerit, ita vt eius reges *Catholici* specialiter intitulentur. Profecto Hispania quodammodo censetur basis & columen fidei & ecclesiæ eam acriter propugnans, & eius hostes, vbi potest, expugnans.

Adde, non solum tribuendum esse meritis & patrocinio S. Iacobi, quod post eius mortem tota Hispania ad fidem sit conuersa: sed etiam eius meritis & patrocinio adscribendum est, quod Hispania fidem Christi cum æterni nominis gloria per Indias, tam Orientales, quam Occidentales propagarit, & hactenus longè lateque propagare non desinat. Huic rei conuenit illud: *Quis genuit mihi istos? Ego sterilis & non pariens, transmigrata & captiua: & istos quis enutriuit? ego destituta & sola: & isti vbi erant?* (Isai. 49) Ecclesia rei inexpectatæ magnitudine quasi attonita, & præ lætitia exultans, sibi congratulatur, & salutis tãtę auctoribus, in conuersione infidelium, & generatione nouorum filiorum. Quasi dicat cum affectu & admiratione. Ego iam in Europa sterilis & non pariens, ego hæreticis pleraque occupantibus partim transmigrata, partim captiua, ego Christianis regibus me deserentibus, immo oppugnantibus, destituta & sola: Quis ergo genuit istos? quis enutriuit? vbi erant? Quindecim sæculis sine his filijs sterilis permansi, quis ergo genuit eos? quis educauit? vbi erant isti? Nempè Hispaniæ & eius Regibus hæc gloria debebatur, meritis & intercessione ac patrocinio S. Iacobi apostoli sui, vt crucis vexillum incognitis antea populis inferrent, & Christi ecclesiæque imperium dilatarent. Quodquidem ab ipsis factum est, magis quam ab vlla natione, & magis quam ab vllis regibus à tempore Constantini Magni. Non solum enim ad Iapones & Indos, sed etiã ad remotissimos Sinas Crucis & crucifixi imperium & signa protulerunt, cum cæli & terræ applausu. De qua re ibidem fit mentio, dum dicitur: *Ego leuabo ad gentes manum meam, & ad populos exaltabo signum meum, & afferent filios tuos in vlnis, & ad filias tuas super humeris portabunt.* Quasi dicat: Tamquam boni Pastores ouiculas hinc inde collectas ad causas Ecclesiæ deferrent, & signum meum, Crucis scilicet vexillum vbique erigent cum gaudio.

SAtis igitur ex hactenus dictis patet, cur aptè de S. Iacobo dicatur: *Ego primogenitum ponam illum* Nunc explicandum restat, cur specialiter etiam de eo dicatur: *Ego ponam illum excelsum præ Regibus terræ.* Licet enim hæc de Salomone dicta sint, conueniunt tamen etiam apostolis, & maximè huic apostolo. *Primo* quidem hoc videtur creditu satis difficile, si superficietenus res consideretur, quia nihil abiectius, nihilque vilius visum fuit apostolis, ita vt dixerit Paulus: *Tamquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema vsque adhuc.* Quasi dicat: Tamquam excrementa, fæces, & sordes, quæ euerruntur & eiiciuntur, sic nos mundus habet; habemur enim tamquam cōtemptissimi & abiectissimi, indigni hominum consortio, mundo eijciendi & exterminandi. Et sicut peripsemata, hoc est ramenta vilissima abijciuntur & calcātur ab omnibus, sic & nos. Tamen ipsi supra Solem cœlumque ambulantes, & quæcumque sub inconstanti astro lunæ proiecta sunt despicientes; Regibus erant excelsiores, tandéque regna etiā & sceptra cum regibus & Principibus sibi subiecerunt; gloriamque maiorem assecuti sunt, quam omnes Reges bellis, aut regia magnificentia & potestate. Quia memoria eorum æterna est & immortalis, etiam apud homines: Regum autem memoria cineri & fauillæ comparatur, quam ventus difflat, ideoque dicitur perire cum sonitu. Multi reges ac Duces heroicis gestis nomen suum immortalitati consecrare conati sunt: at in puluere & terra obliuionis sepulti iacent, ita vt nec multorum nomina residua sint, nec agnita iam mortalibus. quod si quorundam supersint, fœtorem potius quam odorem spargunt, ita vt verum sit illud: *Memoria iusti cum laudibus, nomen autem impiorum putrescet.* Videt ergo quomodo ex hac parte apostolos suos Dominus antea abiectissimos excelsiores fecerit præ Regibus terrę.

3. PARS. Quomodo S. Iacobus sit excelsus præ Regibus terræ. 1. Cor. 4 Prou. 10

Secundo, quomodo eos excelsiores fecerit Principibus & regibus terræ, ex eo patescit, quod eos Iudices fecerit totius orbis, regumque & Principum infidelium eis obsistentium Vindices. An non hoc cecinit rex & Propheta: *Exultationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus. Ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, vt faciant in eis iudicium conscriptum: gloria hæc est omnibus Sanctis eius.* Quasi dicat: Ipsorum os ad diuinas laudes celebrandas sublimiter semper erit apertum; simul verò Deum laudabunt, & hostes suos vlciscentur, gladiosque ex vtraque parte secantes stringent contra impios exprobrantes eis impietatem. Immò Principes infideles, persecutores ecclesiæ, ligatis manibus & pedibus in ignem & tenebras deijcient & proculcabunt. Hoc est enim iudicium iam olim decretum & conscriptum, quod immutari nequit aut infringi. Hæc est gloria quam sancti habebunt (maxime apostoli) iudiciariam potestatem posse in eos exercere, qui se iniustè iudicarunt & condemnarunt.

2 Psal. 149

Sic igitur S. Iacobus Herode rege excelsior, eiusque Iudex & Vindex constitutus, ligatis manibus & pedibus, in tartara tyrannū impium detrudet, & proculcabit irreuocabili decreto cum supremo iudice Christo: quia eius approbabit sententiā iam olim decretam eius impietati. Vnde etiā S. Iacobus cū gladio pingitur, tum vt significetur quā morte Deum glorificauerit, tum vt significetur ei a Dn̄o gladius datus, hoc est potestas ad exercendā vindictā in eum qui gladio sæuiebat in Christi apostolos: tum denique, vt significetur gladius potens quo

S. Iacobus cur pingatur habēs gladium.

ecclesiam protegit aduersus infideles. O verè excelsum virum præ Regibus terræ! ô virum etiam potentem in morte! Nam cum ad mortem duceretur (quam eodem die contigisse quo Christi Domini mors contigit, hoc est 25. Martij tradit Ado in martyrolog. & Calixtus Papa 1. de Miraculis S. Iacobi) paralyticũ suam opem inuocantem sanauit, & suum lictorem osculo pacis dato ad Christum conuertit, sicque socium passionis effecit. Quod & Paulo apostolo ac non nullis alijs Martyribus contigit. Quapropter S. Nilus hom. 2 de Christi Ascẽs. ecclesiam comparat viti, quæ quo diligentius amputatur, eò fit fœcundior. Succidebantur enim ecclesiæ palmites per martyrium, & fidei fructus augescebat, floremque non marcescentem proferebat, *Stephanus tamquam ramus excidebatur & alius Martyrum palmes pullulabit. Iacobus & Petrus resecabantur, & alius rursum Martyr exoriebatur, multiferque palmes è radice hac emittebatur. Vindemiebatur Paulus, & alius martyrij racemus maturescẽs Thomas apparebat, vndique radix vindemiata copiam vberiorem proferebat. Et quidem isti excisores breui marcescentes exterminati sunt: hæc verò semper grauata fructibus, terræ fines suis complexa est germinibus.* Hæc S. Nilus.

3. *Tertio*, si vis videre quomodo excelsum fecit Dominus S. Iacobum præ Regibus terræ, considera eius sepulchrum tot miraculis illustre, Christianorumque confluxu & peregrinatione solemni ex toto orbe admirandum. An non & ad illud Reges ac principes sceptra sua & diademata submittunt, pulueremque pedum eius venerantur? An non dona ibi varia ex voto offerunt? Certè etiã illud hic verum est: *Reges videbunt, & consurgent Principes, & adorabunt propter Dominum, & sanctum Israël qui elegit te.* Et rursus: *Erunt Reges nutritij tui, & Reginæ nutrices tuæ: Vultu in terram demisso adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent.* Denique & illud: *Gentes quę te non cognouerunt ad te current, propter Dominum Deum tuum & sanctum Israel, quia glorificauit te.* An non hoc impletur in varijs populis Germaniæ, Angliæ Galliæ Belgij, & alijs currentibus ad locũ quem S. Iacobus corpore suo ac sepulchro consecrauit? Quot millena Christianorum locum hunc frequentarunt maxima deuotione? Quot Reges & Principes eundem locum & præsentia sua & donis amplissimis exornarunt, & sic Ecclesiæ de Compostella, vbi corpus istud collocatum est, Nutritij fuerunt? vbi sunt sepulcha aut Pompei, aut Iulij Cæsaris, aut Alexandri, aut Herodis, aut aliorum regum, sic vestigijs aduentantium honorata? Excelsum ergo præ regibus terræ reddidit illum Dominus, qui à terræ Regibus prius despectus videbatur; ita vt hic cum admiratione liceat exclamare: *Nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est Principatus eorum!* Etenim & per Principes vult hunc amicorũ suorum principatum exaltari. Audi specialiter de S. Iacobo.

Isai. 49

psal 138

Postquam Carolus Magnus multa acquisiuisset regna, proposuit à prælijs quiescere, statimque intuitus est in cœlo viam quandam stellarum, incipientem à mari Frisiæ, & tendentem inter Theutonicam & Italiam, inter Galliã & Aquitaniam, per Gasconiam & Nauarram & Hispaniam vsque ad Galeciam, in qua B. Iacobi corpus tunc latebat incognitum. Hanc viam per singulas noctes adspiciebat Carolus, & cogitabat quid significaret. Hæc cogitanti apparuit vir quidam præclarus nocte in ecstasi, dicens: *Quid agis fili mi?* Cui Carolus: *Quis es Domine?* Respondet: *Ego sum Apostolus Iacobus, alumnus Christi, frater Ioãnis, quem Herodes Rex gladio peremit, cuius corpus in Galecia, quæ à Saracenis turpiter oppri-*

Ex Turpin eius histo.. scripto..

primitur, incognitum quiescit. Vnde miror quòd terram meam nondum liberasti, qui tot vrbes acquisisti. Quare tibi notifico, quòd sicut Dominus potentiorem omnium Regum te fecit, sic ad præparandum iter meum & liberandam terram meam te elegit, vt tibi coronam æternæ retributionis præparet. Via stellarum, quam in cœlo vidisti, significat quòd cum magno exercitu ad expugnandam paganorum perfidiam, & liberandum iter meum, & ad visitandum Sarcophagum meum ab his oris vsque ad Galiciam iturus es, & post te omnes populi vsque in finem sæculi. Taliter apparuit Carolo Apostolus tribus vicibus. Post hoc illuc cum exercitu magno perrexit; cumque obsideret Pampiloniam tribus mensibus, & muri essent inexpugnabiles, orauit S. Iacobum pro expugnatione, & muri funditus corruerunt. Sic qui de Saracenis baptizari voluerunt, reseruati sunt ad vitam, qui respuerunt, occisi sunt. His auditis mirabilibus omnes vrbes se dediderunt, & facta est tota terra sub tributo. An non hîc vides quàm verum sit: *Nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est Principatus eorum?*

Neque parum eius in gloriam cedit, quod hic Apostolus sic honoretur concursu peregrinantiũ, quod quidem olim ostensum est S. Gertrudi, vt refert ipsa lib. 4. Insinuationum diuinæ pietatis c. 48. vbi sic habetur: Gloriosi Apostoli Iacobi Maioris festo apparuit idem Apostolus, honorabiliter nimis exornatus meritis omnium peregrinorum, corporis ipsius sanctas reliquias venerantium. Vnde ipsa multum admirans quæsiuit à Domino: *Cur ipsum præ cæteris Apostolis tali honore extulisset, vt scilicet de longinquis regionibus populus ad eius reliquias colendas concurrat deuotiori studio, quàm ad tumbas Principum Apostolorum Petri & Pauli?* Respondit Dominus. Ego hunc dilectum mihi Apostolum hoc speciali priuilegio inter cæteros sublimaui, propter feruidum zelum quo incitabatur amore mei ad salutem animarum. Vnde quia æterna prædestinatione mea ita ordinante tam citò sublatus est à corpore, quod non præualuit, tantam multitudinem populorum ad fidem conuertere sicut ad laudem meam desiderabat: voluntas eius bona in conspectu meo semper vigens & viuens, mihique per omnia placés, hoc promeruit, vt quod morte preoccupante in hac vita omisit, hoc nunc post mortem suam vsque in finem mundi per hoc suppleatur, quòd tam multi signorum miraculis ad tumbam eius crebrescentibus moti, deuotâ peregrinatione ipsum visitantes à peccatis absoluuntur, & in fide Catholica roborantur. Hæc ibi.

Porrò, cùm plerique peregrinationem illam impedimentis varijs distenti inire non valeant, vt per merita eiusdem Apostoli à peccatis possint absolui, consultum est vice peregrinationis in honorem ipsius in die eius festo Sacramentũ Dominicum percipere, atque illud in laudem æternam Dei, & in augmentum beatitudinis & gloriæ Apostoli Iacobi offerre. Hoc enim cùm fecisset S. Gertrudis (quæ claustro & votis claustralibus prohibebatur peregrinari) mox ei post sumptionem & oblationem diuinissimi Sacramenti apparuit S. Iacobus instar præclari Principis, gratias immensas referens Domino pro hac magnifica oblatione per viuificum Sacramentum in eius honorem facta. Orauitque Dominum deuotè, vt omnem effectum salutis quem ipse pius Dominus per merita sua vnquam in aliquo homine dignaretur operari, hunc totum in anima huius Virginis Gertrudis, ob honorem sui Sacramentum dignissimum tanta pietate offerentis, gloriosè operaretur. Ita refertur loco iam citato.

Concludo, & ad Apostolum Iacobum vota conuerto, & dico: O gloriosissime Christi Apostole, specialiter ab eo electe, & dilecte, qui Primogeniti nomen & titulum iure obtines, quia primus martyrium & mortem pro illo subijsti, quia primus sanguine tuo inter Apostolos fidem & Ecclesiam sanxisti, quia primus calicem bibisti, quia primus te in hostiam & victimam nomen Domini inuocando, & calicem salutaris accipiendo obtulisti, quia primus cruore tuo laureatus, quasi veste primogenituræ indutus, hæreditatem adiuisti; impetra nobis gratiã vestigia tua sectandi, pro Christo patiendi, amorem ipsius vsque ad mortẽ conseruandi. Respice quoque Ecclesiam Dei afflictam pro qua sanguinem fudisti, & tuere eam gladio potestatis tibi concredito contra infideles, contra hæreticos, contra impios. Et quia tu Patronus es peregrinorum, sis nobis auxilio peregrinatibus in hoc exilio, vt manu tuâ ducente, tandem pertingamus ad illum locum vbi in tuo consortio misericordias Domini, & Canticum Sion poterimus decantare, de terra aliena in terram viuentium & laudantium translati.

EODEM FESTO.

Lect. 22

Accessit Mater filiorum Zebedei cum filijs, adorans, & petens aliquid ab eo. Matt. 20.

Explicat Euangeliũ festi.

AFfectum naturalem parentibus Deus inseruit, vt filiorum sollicitudinem gerant, eisque prouideant: sed affectus ille crebrò fertur vltra metã & regulam rectæ rationis, præposterusque fit & sine ordine. Quid ita? Quia prius solliciti sunt de hoc sæculo quàm de futuro, de tempore quam de æternitate, de terrenis quàm de cælestibus: magis satagunt pro opibus & honoribus eis acquirẽdis, quàm pro timore Dei eis ingignẽdo, veraque pietate instillanda, vt hæreditate æternâ non defraudentur. Sępè etiam proles in quamlibet sortem & conditionem sæculi intrudere conantur, modò honorabilis sit aut proficua; nec attendunt an ad eam vocentur à Deo, an illius capaces, an non periculo salutis eam consecuturi an denique noxia tandem non sit futura. Sic stolido quodam amore omnem mouent lapidem, vt desiderio suo satisfaciant, & proles promoueant ad statum honoris in sæculo, vel Ecclesia idque qualibet viâ vel industriâ. Audi S. Bernardum epist. ad Theobaldum Comitem, vbi rectè ostendit quomodo nesciunt materna viscera patientiam in promotione filiorum: quapropter etiam ante tempus dignitates eis meditantur, cùm vel solùm de toga & prætexta cogitare deberent. Sic enim scribit S. Bernardus, eo quòd Theobaldus Comes vxorque peterent commendari apud Eugenium Pontificem, ad dignitatem aliquam Ecclesiasticam filio adipiscendam: *Dignitates Ecclesiasticas non ignoro deberi his qui eas dignè & secundùm Deum administrare velint, & possint. Porrò eas acquiri per nuncio Vestro precibus meis, vel vestris non vobis iustum, nec mihi tutum noueritis. Sanè cupio illi benè per omnia, sed ante omnia Deum. Vbi vero emerserit, videbo quid secundùm Deum habere possit, probabo*

Bernard. epist. 71

me amicum. Apud amatorem iustitiæ in excusando eo quod pro iusti ia est, non mibi multum laborandum. Vos autem apud Comitissam per ea quæ rescripsi habe e me excusatum. Vides quomodo mater illa dicebat, sicut & hæc: *Dic vt sedeat filiolus meus ad dextram*, sed respondet Bernardus: *Nescitis quid petatis.* Argutè quidam dixit, & huic proposito nostro non incongruè. *Nobilium quorundam matres in Gallia & alibi, difficiles & periculosos habent partus, quia mitrâ, pedo, & infulis adornatos infantes gignere debent*: hisce enim Reges ex vtero quosdam donant, ita vt nascantur ex tunc Episcopi, vel Abbates. O prodigiosos infantes! O Matres infulis ex vtero cum prole egredientibus cruciandæ! Quàm verè Ecclesia de his dixeris: *Pro Patribus tuis nati sunt tibi filij*: Pro Abbatibus & Episcopis dati sunt tibi pueri. Inordinatus affectus parentū in proles.

Quòd si de sæculi dignitate loquamur, quid non tentat Aggrippina Mater Neronis ambiens imperium pro filio, Cùm enim quendam Astrologum consuluisset, & respondisset, *imperaturum quidem Neronem, sed Matri necem inflicturum*: Subiunxit ipsa; *Occidat, modo imperet.* O vocem infelicem, quam insatiata ambitio extorquebat! Dicebat ergo & illa mater: *Dic vt filius meus sedeat ad dextram.* Sed licet ei respondeatur: *Nescis quid petas*; suo attamen insistit desiderio, quantumlibet noxio. O infelicem tali ambitione Matrem!

Sollicitudo quoque materna apparuit in Rebecca. Quid enim intentatum relinquit, vt filio suo Iacob, quem diligebat plusquam Esau, primogenituræ primatum procuret? Quo non astu vtitur, vt non agnoscatur Iacob ab Isaac, sed putet esse Esau, ad quē benedictio primatus iure natiuitatis spectabat? De hœdis optimis & industriè paratis portionem offert, quasi de venatione quā Isaac ab Esau expectabat. Circumdat collum & manus filij pellibus hędorum, vt Iacob pilosi Esau similitudinem induat. Denique, cùm formidaret Iacob maledictionem, si agnosceretur à Patre tanquā illusor, respondet ipsa: *In me sit maledictio ista fili mi.* Certè maternus affectus mirè sollicitus hic sese ostentat, & immoderatus censendus foret suscipiens maledictionis in se discrimen, & illi filium exponēs, nisi inspiratione diuina rei euentum matrem hanc agnouisse dicamus. Gen. 27.

Sed Matrem filiorum Zebedæi importunè ad Dominum accedentem, & obsecrantem ambitiosè vt vnus sedeat à dextris, alter sinistris, excusare non possumus, nisi dicendo cum S. Ambrosio: *Hæreditario mulier delinquebat errore.* Considerate Euæ illius primæ mulieris hæredem transfusâ in omnes immoderatæ cupiditatis successione labentem. Matrem consideratæ, Matrem cogitate, cui pro filiorum honore sollicitę immoderatior quidem sed ignoscenda mēsura votorū est, quia ætate longæua, studio religiosa, solatio destituta, quando iam iuuanda erat vel alenda validæ prolis auxilio, senectam solabitur filiorum mercede. Non ergo mirum quòd honorem appetit Mater pro filijs, quasi in mercedem sequelæ Christi, quia *appetentiam immodici honoris insolitam affectibus hominum Christus necdum suo cruore diluerat.* Necdum mulier hæc, sicut nec filij ex quorum voluntate petitio ista ortum ducebat, Spiritum sanctum acceperant. Post illius enim descensum, nec Mater, nec filij vlterius similia appetunt; sed potiùs auidi sunt ad bibendum calicem Domini, & hoc ex voto Matris sanctissimæ. Si enim multæ Matres filios vel filias ad martyrium obtulerunt, & ad bibendam Domini calicem inuitarunt (sicut de S. Felicitate, de S. Symphorosa, & alijs plerisque legimus) hoc fecère ex Spiritus diuini impulsu & ardore Ambros. lib. 5. de fide ad Gratiā.

Huic autem Matri filiorum Zebedęi Spiritus diuini ardor non defuit, quæ multa pro Christo in persecutione Christianorum prima pertulit: ætate ac labore fractarè Hierosolymis in Italiam venit nonagenaria, ibique in Domino piè obdormiuit, sepultaque est Veruli s, ac ibidem maxima cum pietate colitur.

Baron. Ribadeneira. & alij.

Vide interim quomodo Mater ista fauorem petens pro filijs prudenter se gerit, vtrumque parem reddens, dum dicit: *Dic vt vnus sedeat ad dexteram, alter ad sinistram.* Non dicit, vt Ioannes ad sinistram, Iacobus ad dexteram sedeat, aut è contra: Occasio enim æmulationis & inuidiæ inter fratres, posset fieri à Matre, si ipsa vni dextram procuraret: alteri verò solùm sinistram deposceret. Vt hanc ergo deuitet, arbitrio Domini relinquit, quis dextram, quis sinistram assequatur, vtrumque interim cum æqualitate quadam commendat, quasi vtrumque pari affectu diligens. Hoc si imitarentur parentes, pacem solidiùs domi conseruarent, non huic magis quàm illi affectum beneuolentiam, beneficentiam impertientes, non hunc magis quàm illum ditare conantes. Ob imparitatem enim affectus exhibiti erga proles, graues nonnunquam discordiæ inter fratres exoriri solent. Notę sunt ex sacris litteris dissensiones & iurgia contra Ioseph, quia plus cæteris Fratribus diligebat eum Iacob, quem in signum specialis dilectionis tunica polymita adornarat; propterea enim *non poterant ei fratres quicquam pacifi è loqui.*

Pari affectu diligenda proles.

Gen. 37.

Illud quoque hic consideratione dignum est, quàm subtile malum sit ambitio, quæ etiam irripere potuit in scholam humilitatis, in familiam Saluatoris. Hæc enim petitio Matris absque dubio ex filiorum ambitione procedebat; hinc & Christi Domini responsum ad eos dirigitur, *Nescitis quid petatis.* Immò Euangelista Marcus apertè tribuit filijs hanc petitionem, dum dicit: *Accedunt ad eum Iacobus & Ioannes dicentes; Magister volumus vt quodcumque petierimus facias nobis At ille dixit: quid vultis vt faciam vobis? Et dixerunt: Da nobis vt vnus ad dexteram tuam alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua.* Ideo verò Marcus filijs hanc petitionem tribuit, licet fuerit Matris, vt patet ex Matthæo, quia instigantibus illis hoc mater proposuit. Ambitio ergo pestilens malũ est in quemcunque statum irrepens, illumque inficere connitens, nisi vigil sit animus vt ei obstruat mox aditum. Sic in cœlum sibi aditum inuenit, & grandem ruinam induxit, inuadens sublimes illas mentes, cælestes spiritus, ipsum scil Luciferum cum consortibus. Postmodum in terra eadem pestis Paradisum ingrediens, qualem confusionem induxit quali humanum genus contagio affecit? Peccarunt enim primi Parentes elatione & ambitione conceptâ è verbis serpentis, *Eritis sicut Dij,* & exinde omnis nostra ortum duxit ærumna Denique causa est in sodalitium & gymnasium Christi sese furtim insinuare; nam *contentio facta est inter eos quis videretur esse maior;* & hi quoque discipuli clam & separatim ab alijs primatum petunt à Domino, matris interuentu. Sed mox à Domino fugata est & eliminata è cordibus discipulorum, tam horum duorum, quàm aliorum, de quibus dicitur: *Indignati sunt decem de duobus fratribus hæc audientes,* nec enim adeo secretè rem gresserant, quin ipsi intellexerint, quid ageretur. Iesus ergo, conuocans omnes, vt sanet hoc vlcus intumescens, dicit eis: *Scitis, quia Principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos; non sic erit inter vos, sed quicunque voluerit maior fieri, sit vester minister,* &c. Sic dissensionem exortam vult humilitatis contentione sanare, quasi apto collyrio & cataplasmate.

Ambitio subtile malum multos inuadit.

Marc. 10

Gen. 3.

Luc. 22.

Matt. 20.

Sed iam quoque antea binos illos discipulos reprehenderat separatim, atque etiam in illis omnes aliquid ambitiosè vel imprudenter exposcentes, vel exoptantes. Multi enim multa petunt à Deo, vel ab hominibus, & nesciunt quid petant; ideoque idem eis potest dici, quod his duobus Apostolis: *Nescitis quid petatis*, quia non est eis salutare quod petunt, vel intempestiuè petunt. Multi, quod petāt, nesciunt.

O Rachel, tu petis liberos, & importuna es marito dicens: *Da mihi liberos, alioquin moriar.* Nescis quid petis. Dabuntur tibi liberi, sed in partu morieris. Gen. 30.

O Israëlitæ, petitis importunè Regem à Samuële, & dicitis: *Constitue nobis Regem, vt iudicet nos, sicut & vniuersæ habent nationes.* Nescitis quid petatis. Sic enim abijcitis Dominum regnantem super vos, nec intelligitis tyrannidem, quam Rex in vos exercere valebit. 1. Reg. 8

O Elia, petis animam tuam & vitam tolli, pertæsus huius miseræ & ærumnosæ vitæ. Nescis quid petis. *Grandis adhuc restat tibi via*; toleranda adhuc ob Dei gloriam multa supersunt, ergo intempestiuum est, quod postulas. 3. Reg 19

O Fili Prodige, tu Patri dicis: *Da mihi substantiam, quæ me contingit.* Nescis quid petis. Dabitur tibi, sed tuo damno, quia postquam eam dissipaueris, ad siliquas porcorum fames te amandabit. Luc. 15.

O Petre, nescis quid petis, dū tria tabernacula in monte vis construi, dicisque bonū illic esse. Nā intēpestiuus est affectus ille tuus, in hoc sæculo felicitatē appetēs: nec Christus tabernaculo est diuidēdus ab Elia vel Moyse, nec tu ab illis. Matt. 17

O Paule instanter Dominum obsecres, vt auferatur stimulus carnis à te, Nescis quid petis; nam hoc tibi non foret salubre. Sufficit ergo tibi gratia Christi, & conducibilius est te hoc pati, quo cupis eximi, *Virtus in infirmitate perficitur.* 2. Cor. 12

O Filij Zebedæi, vos vultis de cœlo ignem aduocare (instar Eliæ) in Samaritanos Christum & eius gratiam repellentes: *Nescitis quid petatis.* Vel vt dicit Dominus: *Nescitis cuius spiritus sitis.* Hic enim vindictę spiritus, non est spiritus Christi, qui totus mansuetus, non ignem vindicem, sed ignem spirat charitatis, etiam in hostes. Si hic fuit spiritus veteris legis, quæ erat lex terroris: non est spiritus nouæ legis, quæ lex est perfecti amoris? Luc. 9.

Denique, vtinam talem possem locum conscendere, talique pollerem voce, vt ad illorum aures penetrans, qui peritura sectantur bona, perituri cum illis; efficaciter eis insinuarem illud ipsum Domini dictum: *Nescitis quid petatis.* Vos qui in Regia vel Pontificia aula tantis impensis, tantaque importunitate honorum gradus exposcitis, *Nescitis quid petatis.* Vos qui Reipublicæ prima munia tanto studio & anxietate quæritis, *Nescitis quid petatis*; quia ab altiori gradu ruina periculosior: *Honorumque Fasces conscientiæ sunt fasces*, immò spinæ sunt & vulnera. Vos qui totam immergitis mentem negociationibus & lucris, opes appetentes, *Nescitis quid petatis.* Tum quia crebrò *lucrum in arca, damnum est in anima*, tum quia caduca sunt, quæ petitis, & cum illis peritis, nec ad æterna mentem erigitis. Vos qui voluptates appetitis, *Nescitis quid petatis.* Quid ita? Quia *habet hoc voluptas omnis, stimulis agit fruentes, apumque instar volantium: vbi grata mella fudit, fugit & nimis tenaci ferit icta corda morsu.*

Si itaque Dominus Apostolis sessionem primam in regno suo postulantibus sic respondet, quanto magis id possumus dicere omnibus sæculi vanitatem sectantibus? Certè, quid Apostoli peterent, non ita constat, an in cœlo primatum, an in terra, an fortè sessionē primam in illis sedibus, quas ad iudicandū illis para-

tas Dominus spoponderat: vnde non tam quid terrenum quam cæleste petijsse videntur, & tamen a Domino reprehenduntur. An non ergo illi magis sunt reprehensioni obnoxij, qui nonnisi terrenis & vanis inhiant? An non illis potiori iure dicendum est, *Nescitis quid petatis.*

Cur calicem bibendum Christus offerat.

Cæterum, licet reprehendat apertè Dominus Iacobum & Ioannem, non tamen exacerbat, sed inuitat ad certamen, vt post illud cogitent de corona & præmio. Dicit enim: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Quasi dicat, interprete S. Chrysostomo: *Vos de honoribus & coronis mecum agitis: ego vero de luctamine atque sudore dissero. Non præmiorum hoc tempus est, nec illa gloria mea modo apparebit: sed cædis & periculorum tempus præsens est.* Rursus idem est, ac si dicat: Si participes esse vultis gloriæ & throni, oportet per sanguinem & heroicam virtutem ascendere. Ad Ferculum Salomonis non est nisi ascensus purpureus. Ad templum Honoris non est ingressus nisi per templum Virtutis. Vobis ergo prius cogitandum de morte & sanguine, quam de hac Throni mei sessione & possessione. Audi S. Basil. Seleucum orat. 24. *Si leprosus curationem quærit, virtutem ait Dominus exero, volo, mundare. Si mortuum è tumulo resurgere necesse est, potestatem expromo, Lazare veni foras. Si cæcus orbitatem gemit, secundum fidem vestram fiat vobis. Quod si thronum vero quis petat, & sedere ad dextram affectat, tunc quid possit curiosè dispicio; fusi pro pietate sudoris testes reposco, nam eorum merces est in meo versari consessu.* Ita ille. Aduertit quoque S. Chrysostomus, non dici à Domino: Potestis mortem obire? Potestis sanguinem fundere? Sed dicit: Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Potestis baptismo, quo ego baptizor, baptizari? *Hoc enim modo hortatur & allicit, vt ipsa cum eo communicatione laborum promptiores redderentur.* Sed vide, quem calicem, quemque, baptismum proponit ambientibus Ecclesiæ gubernaculum, & inter cæteros primatum: *Profusionem sanguinis sui baptisma nominat* (inquit Origenes hom 6 in lib. Iudic) *Baptisma eminentius illo quod per aquam datur. Pauci immaculatum illum vsque ad exitum vitæ seruant: hoc vero baptismo baptizatus vltra peccare non potest. Per baptisma illud peccata præterita purgantur, per istud etiam futura perimuntur.* Ibi peccata dimissa sunt, hic exclusa. Hæc Origenes.

Multi temerè dicunt, Possumus.

Huic porrò interrogationi Domini, an possint calicem bibere, & baptismo baptizari eodem quo ipse, respondent audacter, *Possumus.* Multi putant, sicut temerè & ambitiosè honorē petiuerāt, similiter temerè & ambitiosè respōdisse, *Possumus*; nec satis percepisse quam arduum foret & magnum quod spondebant, ac ignorasse quantum ille calix angoris importaret, quo propinquante Christus ipse angitur mirum in modum. Vnde hic locum habere potest illud Petri Blesensis epist. 14. *Nihil ambitio inuenit difficile, ideoque est quædam simia charitatis. Charitas enim patiens est pro æternis, ambitio omnia parata est pati pro caducis. Charitas omnia suffert pro veritate, ambitio pro vanitate. Vtraque omnia credit, omnia sperat, sed longè dissimili modo hæc ad gloriam huius vitæ, illa ad gloriam sine fine.* Hæc ille, Videntur ergo hi Apostoli ex ambitione velle bibere, quod bibendū erat ex charitate. Certè hoc præsumptionis est, ô filij Zebedæi,
Ioan. 11. Matt. 26. si per vires vestras putatis vos posse hunc calicem ebibere. Nam dixit & Thomas fortiter: *Eamus & moriamur cum illo.* Dixit quoque Petrus: *Etsi me oportuerit tecum mori, non te negabo.* Attamen & illi & vos eritis desertores, eritis quasi
Psal. 77 *filij Ephrem intendentes & mittentes arcum, qui conuersi sunt in die belli,* in fu-

gam act. Equidem bibere hunc calicem, sanguinemque & vitam profundere pro Domino, non solius est virtutis humanę: & nisi prior bibens Dominus amaritudinem calicis tolleret, nemo valeret bibere.

Attamen, *Calicem bibetis, sedere autem ad dexteram vel sinistram, non est meum dare vobis*. Non hoc mihi commissum est, vt id donem quia petitis, aut quia cognati mei estis: Iustus sum munerum declarator positis in certaminibus, & ideo non petentibus simpliciter elargiri debeo; nec per iniuriam certantium omniũ ad duos solos honores traducere, inquit S. Cyrillus Alexand l. 16. Thesaur. c. 5. Similiter ait Cęsarius Nazianzeni Frater Dialog. 3. hac de re agens: *Non est meum dare, at neque Patris mei, si simpliciter petentibus, si quidem obscuri & adulteri, & intemperans, & quiuis flagitiosus, si petant, mecum sessuri essent. Non est nostrum dare temerè, & deprauare quod iustum est. Iusti enim Iudicis est, vnicuique pro dignitate meriti tribuere, non negligere laborantes, ac ignauis aliquid largiri. Si ergo thronos amatis, nolite ignorare certamina.* Hæc Cæsarius. Bibit ergo Iacobus calicem, & primus quidem, ideo adeptus est throni sessionem.

Conemur & nos bibere calicem Domini pro modulo nostro. Vnicuique enim Dominus, sicut admensus est crucem, ita mensus est, & calicem. Atque cum eius gratia illum bibere possumus, quia nobiscum ipse bibens tollit amaritudinem, confert suauitatem. Bibamus ergo in eius consortio, & cum Apostolis dicamus fortiter: *Possumus bibere*. Possumus equidem, non nostris nixi viribus, sed possumus in eo, qui nos confortat. Quod si animosè cum eo biberimus, amici effecti, throni quoque & gloriæ eius efficiemur tandem participes.

IN FESTO S. LAVRENTII.

Lect. 23. tripartita.

Confitebor tibi, Domine Rex, & collaudabo te Deum Saluatorem meum, quia liberasti me à pressura flammæ. &c.

Eccli. 51.

QVi domum diruere volunt, columnas quibus illa imminet, concutere & excutere conantur; his enim ruentibus, totum corruat ædificium, necesse est. Sic Sampson, adductus in templum Dagon Dei Philistinorũ, vt coram eis luderet ibidem epulantibus, (aut potius vt illuderetur ei tamquã cæco, huc illuc in parietes & columnas eum lusoriè impingendo) cũ apprehendisset columnas, quibus innitebatur ædificium, tria millia cõtriuit Philistinorum cum Principibus suis. Non absimili modo primi Ecclesiæ Tyranni, vt Ecclesiam funditus diruerent, & Christianismum in suis initiis sepelirent, impetebant magna vi columnas eius, quibus conquassatis, facilè totum dilapsurum erat ædificium. Quinam verò sunt in Ecclesia columnæ nisi qui sunt in officio Prælationis positi, vt eam fulciant & sustentent? Hi nempe tamquã columnæ debent esse firmi per fidem, recti per æquitatem, erecti per intentioné, sublimes per contemplationem, expoliti per patientiam, immobiles per perseuerãtiam, sustentantes alios verbo consolationis, suffragio orationis, exemplo actionis,

I. Pars. De flamma & desiderio S. Laurẽtij ante passionẽ. Iudic. 16

Sicut columna in fabricis & muniminis congruit & decori: sic & hi eminent munere dignitatis, & portant alios officio charitatis. Ob hanc causam Petrus, Iacobus, Ioannes, vocantur *Columna* à S. Paulo. Sic dicit Dominus: *Qui vicerit, faciam illum Columnam in templo Dei mei, & scribam super eum nomen Dei mei.*

Galat. 2.
Apoc. 3.

Domus Dei colũnæ sunt Sancti.

Columnæ erant in Ecclesia Dei, tempore persecutionis Valeriani Imperatoris, S. Sixtus Pontifex supremus, & S. Laurentius eius Archidiaconus: fabricā humeris suis superpositam inter procellosos turbines infatigabili zelo portabāt, verbo & exemplo infirmos confirmantes. Ideo totum in eos furorem conuertit Valerianus, vt his concussis fidem Christianam funditus demoliretur. At nesciebat illud Domini: *Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea, ego confirmaui columnas eius.* O Tyranni & persecutores, struite quem volueritis ignē furoris; etiamsi terreni & infirmi in fide ab hoc igne possint liquefieri, defluere & deficere; tamen hic ignis non poterit nocere Columnis, quas ego in Ecclesia posui, inquit Dominus: Ego enim eas confirmaui & stabiliui, vt non liquefiant, nec deficiant, sicque semper stabit ædificium quod erexi. Nesciebat Valerianus & illud: *Domini sunt cardines terræ, posuit super eos orbem.* Dominus Ecclesiæ suæ mysticum orbem imposuerat humeris Sixti & Laurentij, vt quasi Athlantes sustinerent eum, fidei robore & fortitudine cœlesti ex alto donati. Ergo hi nutare non poterant, quia à Domino stabiliti, & Cardines sunt Domini. Erat enim S. Laurentius Diaconus Cardinalis Ecclesiæ Romanæ, quibus postmodum datus est Rubeus Galerus, vt huiusmodi purpureis insignibus scirent sanguinem suum pro fide & Ecclesia ad martyrium vsque oppignoratum esse. Super ipsos tamquam Cardines voluitur Orbis Ecclesiæ, ideoque firmissimos semper in fide necesse est eos esse. Propterea rursus dicitur apud Psalmistam: *Dominus firmauit orbem terræ, qui non commouebitur. Eleuauerunt flumina vocem suam, eleuauerunt flumina fluctus suos: Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus.* Nero, Valerianus, Decius, Diocletianus, Maximianus, & alij Tyranni, eleuauerunt aduersus Ecclesiam, equuleos, craticulas, sartagines, cruces, ignes, vngulas ferreas, & sexcenta alia supplicia; quæ semper noua excogitabat ingeniosa crudelitas, ita vt ad hominis corpus vnum plura sæpe adessent supplicia, quam membra. Sed numquid *mirabilis in altis Dominus*, ita sui ædificij columnas firmarat, vt hæc omnia nihil præualerent? Nempe *Domum eius decet Sanctitudo in longitudinem dierum*; hoc est, Ecclesiam ab eo fundatam oportet esse inuiolabilem in sanctitate vsque ad consūmationem sæculi, ita vt quælibet procellæ & inferorum vires non sint eam profligaturæ.

Psal 74.

1. Reg. 2.

Psal. 92.

Consideratione porrò particulari dignum est, quod inter S. Sixtum & S. Laurentium, instante persecutionis procella, peractum legimus. Cum enim Laurentius cerneret Sixtum ad martyrium duci, flere cœpit, non illius passionem, sed suam remansionem, his eum verbis compellans: *Quo progrederis sine filio Pater? Quo Sacerdos sancte sine Diacono properas? Tu numquam sine ministro sacrificium offerre consueueras: Quid ergo in me displicuit? Cui commisisti Dominici sanguinis dispensationem, & dedisti sacramentorum consummandorum consortium, huic ne tui sanguinis negas consortium? Experire vtrum ministrum idoneum elegeris. Vide ne periclitetur iudicium tuum; abiectio discipuli, detrimentum est magistri. Quid quod illustres viri discipulorum certaminibus magis quam suis vincunt? Denique, Abraham filium obtulit, Petrus Stephanum præmisit; & tu Pater in filio ostende virtutem,*

virtutem, offer quem erudisti, vt secum us iudicij tui (quod de generem non elegeris) comitatu nobili peruentas ad coronam: Ita locutum S. Laurentium, testis est S. Ambrosius Offic lib. 1. cap. 41. Ex eius autem verbis tria deduco documenta.

Primum documentum est, Munus Diaconorum olim fuisse, dispensare Fidelibus Calicem Sanguinis Domini, dum sub vtraque specie communio tradebatur. Colligitur id ex his S. Laurentij verbis: *Experire vtrum ministrum idoneum elegeris, cui commisisti Dominici Sanguinis dispensationem.* Colligitur idipsum ex præclara historia Theodosij Diaconi à Fratre suo Constante Imperatore nece sublati, cum ab eo quandoque Sanguinis Christi Calice in sacris mysterijs portatus fuisset. In pœnam enim sceleris fraterni, noctu habitu Diaconi crebrò ei occurrebat, poculum sanguine plenum porrigens, & dicens: *Bibe Frater inebriare fraterno sanguine quem fudisti; tale dicet nunc tibi porrigi poculum, non sanguine Agni refertum, vt olim in Ecclesia in redemptionem culparum tuarum, sed fraterna sanguine plenum, qui vltorem voce sua excitat in te Deum: exposcit sanguis meus sanguinem tuum.* Sic constans Imperator, sibi in imaginatione occursante continuo fratris sanguine, conscientiæ stimulis agitatus, miser fuit, instar Cain, semper vindictam ceruici suæ incumbentem exspectans. Propterea verò antiquitus dabatur communio sub specie vini, Calicem ministrante Diacono, vt Fideles Sanguinem Christi sumentes sub specie sanguinis vuæ, magis animarentur ad sanguinis pro Christo profusionem. De qua re sic Cyprianus epist. 56. *Grauior & ferocior nunc pugna imminet, ad quam virtute incorrupta & fide robusta parare se debent milites Christi, considerantes se quotidie calicem Sanguinis Domini bibere, vt & ipsi possint propter Christum sanguinem fundere.* Hinc multi, tanquam generosi Christi Athletæ, hoc precioso & inebriante Calice potati, inter candentes prunas, inter crepitantes flammas, inter excarnificantes equuleos, inter effodientes vngulas læti gloriabantur: & quasi Sanguine Christi inebriati, non videbantur sentire tormenta, nullaque reformidabant pericula. Hoc ipsum de S. Laurentio testatur S. Augustinus tract. 27. in Ioannē, explicans illud: *Qui manet in me, & ego in illo,* sic enim disserit: *Quomodo in illo mansit S. Laurentius? Mansit vsque ad tentationem, mansit vsque ad tyrannicam interrogationem, mansit vsque ad acerrimam comminationem, mansit vsque peremptionem; parum est, vsque ad immanem excruciationem mansit: non enim occisus est cito, sed cruciatus est in igne. In illa ergo lenta morte, in illis tormentis, quia bene manducauerat & bene biberat, tamquam illa esca saginatus, & illo calice ebrius, tormenta non sensit.* Hæc S. Augustinus.

Diaconorum officium.

Annales Græco. ex illis Baron.

Secundum documentum ex verbis S. Laurentij deducimus, scilicet reputatum fuisse olim apud Christi fideles martyrium tamquam perfectum sacrificium. Quapropter eunti Sixto ad martyrium, sic dicit: *Quo properas Sacerdos sancte sine ministro ad Sacrificium?* Cupiebat ipse consors esse dignissimi huius sacrificij, hoc est martyrij, in quo cum suo Sacerdote proprium liberet Deo sanguinem. Sic & Apostolus, vicinam suam mortem & martyrium indicat esse sacrificium, dum dicit: *Ego enim iam delibor, & tempus resolutionis meæ instat.* Quid est, ego iam delibor, nisi ego sanguinē meum in libamen Deo profundo, & in Sacrificium offero? Ideo B. Polycarpus in medio ignis se in viuum & odoriferum Sacrificium offerens, sic Deum precabatur: *Accipe Pater æterne, in sacrificium acceptabile, quam mihi donasti vitam. Tu Pater es Domini mei Iesu Christi per quem*

Martyrium olim perfectum sacrificium.

2. Tim. 4.

*te cognouimus, qui se pro nobis obtulit in cruce. Per eundem me offero in confessione fi-
dei sanctæ, ad tuam eiusque gloriam æternam. Gratias ago maiestati tuæ, quod me di-
gnatus es adscribere numero beatorum Martyrum, & facere participem calicis ac pas-
sionis Domini mei Iesu Christi.* Hac oratione factum est, vt ignis potius eum pro-
tegeret quã vreret, flamma diffundente odorem suauissimum, velut thymia-
matis odoriferique vnguinis. Id aduertentes impij, gladio ei pectus transuerbe-
rarunt, sicque profusione sanguinis igne extincto, anima ad Deum euolauit.
Preciosa ergo in conspectu Domini mors Sanctorum eius, tamquam holocaustũ
Psal. 115. & sacrificium perfectæ laudis, in quo sanguis vita, corpus, anima immolantur.
Olim templum Salomonis voluit Deus sanguine dedicari, & consecrari victimis
permagno numero immolatis; nam centum viginti millia ouium & viginti duo
3. Reg. 8 millia boum in sacrificium oblata tunc legimus, quorũ sanguine aspersum fuit
templum. Cur tanta sanguinis profusio? Cur tot victimę? Certè in figura idi-
Cur victimæ multæ in Templo Salomonis. psum contingebat. Significabatur nimirum templi noui consecrationẽ (hoc est
Ecclesiæ nouæ) inchoandam fore per copiosam sanguinis effusionem, & victi-
marum magno numero immolationem. Quid sunt oues immolatæ, nisi Fideles
simplices per mortem pro fide in sacrificium sese offerentes? Horum ingens est
numerus, a primordijs Ecclesiæ Christianæ. Quos vero dicemus boues, nisi vi-
ros Apostolicos, qui tamquam boues in Ecclesia laborabant ad sationem do-
ctrinæ & fidei nouæ, qui etiam sanguine suo Ecclesiam consperserunt, & se
in sacrificium offerentes, doctrinam fidei confirmarunt? Inter hos ergo S. Six-
tus, inter hos S. Laurentius, qui alijs Duces extiterunt.

Tertium documentum est teporis nostri condemnatio, dum corda Sanctorum
Tepor noster summè dãnabilis. tanto videmus succensa ardore charitatis. En quomodo è corde S. Laurentij
exilijt flamma, quæ etiam cor in lachrymas soluit, eo quod impatiens sit mo-
ræ, cupiens pro Christi pati amore. Hæc est flamma, quę ignitum illud eloquiũ
depromit: *Noli me derelinquere, Pater sancte.* Hæc est flamma, quæ eum accen-
dit, & armat ad conflictum contra tyrannum. Hæc est flamma, quæ nullis
Luc. 12. potest superari aquis tormentorum. Hæc est flamma ignis, de quo Domi-
nus: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat?* Poterat ergo
Rom. 8. cum Apostolo dicere Laurentius. *Quis nos separabit à charitate Christi? tribu-
latio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? In
his omnibus superamus, propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim, quod neque mors,
neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque instantia, neque
futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia po-
terit nos separare à charitate Dei, quæ est in CHRISTO IESV.* Prouocat totum in-
fernum, totumque mundum, à se vincendum Christi amore & insuperabili cha-
ritate. Ita autem loquitur Apostolus in persona electorum, & maximè Martyrũ,
optantium pro Christo certare & quælibet tormenta perferre. Sic dicebat & S.
Ignatius Martyr, eodem quo Laurentius igne succensus: *Vtinam fruar bestijs, quæ
mihi sunt præparatæ, quas oro mihi veloces esse ad interitum, ne sicut & aliorum Marty-
rum non audeant corpus attingere. Si noluerint, ego vim faciam, ego vrgebo vt deuorer.
Ignoscite, filioli, scio quid mihi prosit. Nunc incipio Christi esse discipulus, nihil de his quę
videntur desiderans, vt Iesum Christum inueniam. Ignis, crux, bestiæ, ossium confractio,
membrorum diuisio, & tota in me diaboli tormenta veniant; tantum Christo fruar.* Hæc
erat vox Ignatij. Similis vox erat & Laurentij deplorantis derelictionem suam,

& magno ardore desiderantis per tormenta Christo frui.

Sed audiamus quid ei responderit S. Sixtus, spiritu prophetico de futuris instructus: *Non ego te desero fili: neque derelinquo, sed maiora tibi debentur pro fide Christi certamina. Nos quasi senes levioris pugnæ cursum recipimus, te autem quasi iuvenem manet gloriosior de tyranno triumphus. Post triduum me sequeris, Sacerdotem Leuita.* En quomodo consolatur lachrymis madentem discipulum. Non enim dicit: *Propediem persecutio finietur, cessabit tempestas, redibit tranquillitas, mœrorem siste in spe tranquillitatis futuræ.* Sed dicit: *Noli mœrere, quia mox ad mortem me sequeris, sed per acerbiora tormenta, per acriora productioraque supplicia, quæ tibi triumphum etiam parient gloriosiorem de tyranno. Voto tuo sati fiet, vt mihi iungaris & Christo per consortium profusi sanguinis, sed non leniter, nec leuiter, sicut mihi continget in capitis detruncatione, maiora à te reposcit Dominus. Ipse te dono fortitudinis inuictæ vult cælo & mundo gloriosissimum reddere, vt quantum Ierosolyma Stephano, tantum gloriari valeat Roma Laurentio. Ipse te Spiritu duplici supra Magistrum vult honorare, & multiplicibus tormentis superiorem efficere, vt non iam discipulus, sed multorum Martyrum Dux sis & Antesignanus.*

Vlteriùs insinuat Sixtus Laurentio, vt Ecclesiæ quantocyùs thesauros in pauperes elargiatur, ne in manus veniant auari persecutoris, ad Ecclesiasticæ substantię opes inhiantis. Hi thesauri consistebant in vasis sacris, & in pecunia Fidelium liberalitate congesta, ad subsidium Ecclesiæ & ministrorum eius, simulque ad pauperum & viduarum sustentationem. Olim enim pauperum magna agebatur cura, & Diaconi constituebantur bonorum communium administri. Propterea igitur hanc omnem subsidiariam substantiam, tamquam ad pedes Apostolorum a Fidelibus oblatã, commiserat S. Sixtus Laurentius Diacono suo. Sed an forsitã illa substantia potuit animum Laurentij detinere, aut à cœlestium cogitatione deuocare? Absit. Mox enim cœlestes in thesauros illam transtulit per manus pauperum: visitans enim concubia nocte eorum domos, lauansque & osculans cum humilitate eorum pedes, omnia distribuit, vt posset dicere cum S. Paulino: *Domine ne excrucier propter aurum, aut argentum, vbi enim omnia mea sint, tu scis.* Propterea de eo canimus illud: *Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi.* Eius quoque exemplo hodierna die sic nos admonet Ecclesia: *Fratres qui parcè seminat, parcè & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Eleemosyna comparatur sementi, quia sicut qui spargit semen non perdit illud; sed terrę mandat, vt cum fœnore decuplum recipiat; sic & eleemosyna producit abundantem messem gratiæ & meritorum coram Deo. Propterea etiam Sapiens monebat: *Mitte panem tuum super transeuntes aquas, & post multa tempora inuenies illum.* Hoc est: Mitte eleemosynam super pauperes, qui in hac vita viuentes præter fluunt vt aquæ & transæunt per aquas angustiæ, nec putes te illum perdere, quasi in aquas iactum semen. Tandem enim post multa tempora reperies fructum; quia tibi certa à Deo merces seruatur, & fructus vitæ æternæ per semen illud producitur.

Pauperũ cura Diaconis incumbit.

Psal. 111.

2. Cor. 9

Eccles. 11

II. Pars De magnanimitate S. Laurẽtij in passione sua.

NOn fuit multùm S. Laurẽtio hæc sibi concredita in egenos dispersisse: tota eius cura erat seipsum Deo impendere. Vnde rursus dixisse videtur illud Paulini ep. 2. *Quæ nobiscum non intuleramus in hunc mundum, nec poteramus auferre nobiscum quasi mutuata reddidimus, nec vt cutem à carne distraximus, sed*

vt vestem à corpore deposuimus. Nunc opus est vt verè nostra dependamus Deo; hoc est cor & animum & corpora nostra exhibeamus in hostiam viuam. Quæ enim nobis gratia, si in alieno tantum fideles fuerimus, nisi de proprio seruiamus ? Quapropter, quum rumore de thesauris sparso imperator eum iussisset comprehendi (tum vt aurum, tum vt Christum ei eriperet) non eius minas, non tormenta veritus est: sed qui in pauperum greges sacrarij opes expenderet pro Christo, pro eodem sanguinem expendere multò magis gaudebat. Fremens ergo persecutor, quòd de thesauris interrogatus Laurentius, die quo eos repræsentare spoponderat, nonnisi inopum turbam à se congregatam repręsentaret, illosque Ecclesiæ esse thesauors assereret: iubet eum virgis cædi acerbissime, deinde scorpionibus dilacerari, postmodum & plumbatis excarnificari. Tandem cùm in his omnibus infractum gereret animum, immò & tormenta sibi in beneficium reputaret: præcipit persecutor *laceros artus, & multa verberum sectione conscissos, subiecto igne torreri, vt per cratem ferream, quæ iam de feruore continuo vim in se haberet vrendi conuersorum alterna mutatione membrorum, fieret cruciatus vehementior, & pœna productior.*

Vide latius hist. apud Ribad. & alios.

Inter tormenta asperrima martyrium per ignem meritò computatur, quia ignis elementum est maximè torquens, ob actiuitatem & deuorantem penetrationem: inde est quòd à Deo seruatur tamquam extremum suppliciorũ ad torquendos reprobos: Eò verò acerbior est pæna, quò ignis lentior est, longâ morte hominem crucians & consumens. Vnde absque dubio S. Laurentij martyrium in craticula fuit peracerbum. Nam qui gladio percutitur, semel moritur, qui in flammarum camino mergitur, vno impetu liberatur; hic autem longâ & multiplici pœnâ excruciabatur, vt mors ei non deesset ad supplicium, deesset ad terminum: diu viuere in tormentis permittebatur, vt multoties moreretur. Sed nunquid ei animus defecit in tormentis, tota nocte excarnificantibus imbelle corpus? Absit. Imò increuit in eo animi fortitudo, quantò magis increuit cruciatio.

S. Laur. martyrium acerbissimum, quia lento igne coctus.

Admirabatur olim Moyses, dum Rubum conspicatur flammis circumdatum, sed sine consumptione & combustione, sine detrimento integritatis, vel viroris. Quapropter dicit: *Vadam & videbo visionem hanc magnam, quare rubus non comburatur.* An non tibi Rubus videtur, aut Laurus, in medio ignis Laurentius sine diminutione viroris & vigoris? Accede, & vide visionem hanc magnam, admirare inuictam patientiam, agnosce mentis vigorem incorruptum & illæsum. Nec minus visio hæc nostro digna est intuitu, quàm visio Rubi in medio flammæ, immò quàm visio puerorum Babyloniæ insuccensa fornace. Illi nihil patiebantur ab igne, sed diuinas laudes decantabãt: *Non tetigit eos ignis, nec contristauit, nec quicquam molestia intulit.* Laurentius verò mira patitur tormenta à circumfuso igne, sed patitur corpus mira cum animi exultatione. *Illi deambulant in flammis, & igneos globos pedibus conculcant: Laurentius in ipso supplicij sui igne discumbit.*

Exod. 3.

Dan. 3.

Job. 7. Quam verè cum Iob dicere potuit Laurentius: *Consolabitur me lectulus meus, & releuabor loquens mecum in strato meo.* Hic est lectulus ferreus & igneus (in quo totâ nocte sine quiete requiescit qui consolabitur eum) Vocat hunc *Lectulum suum*, quia magno desiderio eum ambiuit & adamauit, tanquam lectulum postremum suæ in Deo quietis. Vocat *Lectulum consolationis*, quia postmo-

dicum aflictionis erit ei causa æternæ exultationis. Nonne verum est illud d omnibus Beatis: *Exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis*: Certè de Craticula, tanquam *Cubili suo* lætabitur Laurentius tota æternitate, *& exultabit in gloria*; imò Craticula hæc erit symbolum specialis inter electos gloriæ suæ; Sæuijt id eum acerbissimè persecutor, *sed auxit palmam, dum aggerat pœnam. Cessit que ad Victoris gloriam, quicquid potuit reperire ingeniosa crudelitas; quia in honorem transierunt triumphi, etiam instrumenta supplicij.* Ideo ergo dicere potest æternùm Laurentius: *Consolabitur me Lectulus meus*, quod ipsum dicere poterat in tormentis. Psal. 147 S. Leo.

Sed illud quoque ei conuenit aptissimè: *Releuabor loquens mecum in strato meo.* In hoc strato & lectulo, dum versatur & reuersatur, in tergum, in latera, in ventrem, non ei os mutum est, sed liberâ linguâ quæ spiritus suggerit, eloquitur. Quomodo loquitur? In lectulo suo ferreo S. Laur. loquitur secum.

1. *Loquitur secum.*
2. *Loquitur ad Tyrannum.*
3. *Loquitur ad Deum.*

Primò. Vis scire quid secum loquatur? Loquitur secum & ruminat illud: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere* Hoc enim Martyribus dictum est, vt nullius terrore desciscerent à fide; sed intuitū in Deo figentes firmarentur in fidei perseuerante confessione. De his S. Bernardus serm. de Vite. *Terreantur licet Martyres, vident; feriuntur & gaudent, occiduntur, & ecce triumphant. Quare? Quia morte charitatis intus in corde iamdudum mortui peccatis, mortui mundo, tanquam insensibiles facti, nec minas, nec tormenta, nec mortem scire potuerunt.* Rursus secum loquitur S. Laurentius, & dicit: *Mihi viuere Christus, & mori lucrum.* Hoc enim ad martyrium properantes concernit, quibus amor Dei vita est; qui & lucrum maximum computant, iam sæculi laqueis non teneri, iam nullis peccatis aut vitijs carnis obnoxium fieri eximi à pressuris angentibus, & de venenatis diaboli faucibus ad salutis æternæ lætitiam proficisci. An non hic vndique lucrum, mortem pro Christo subire? Quapropter S. Chrysostomus hanc sententiam, *Mihi viuere Christus, & mors lucrum,* sic explicat pro Martyribus, quasi dicat Apostolus in persona eorum: *Etiam moriendo non moriar, eò quòd vitam habeo in meipso. Tum verò demum me occiderint, si per terrorem animo meo possint fidem excutere: donec vero Christus in me fuerit, etiamsi mors ingruerit, viuam.* 1. Matt. 10 2. Phil. 1.

Denique rogum sibi paratum intuens sanctus Laurentius, secum loquitur, secumque ruminat illud antiquum promissum: *Noli timere, quia redemi te, & vocaui te nomine tuo, meus es tu Cùm ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te.* Hoc est adero tibi in quacumque persecutione, & liberabo te, vel ita confortabo, vt pro nomine meo malis esse in igne, quàm in refrigerio; imò ita vt gaudeas & ambias pro Deo igne cremari, quia flamma non nocebit tibi. Hoc igitur secum loquebatur S. Laurentius, & rememorabat monitum S. Cypriani tract. de Exhort. Martyrum. *Maior est Deus ad protegendum, quàm dæmonem ad impugnandum. Quare in persecutionibus mentem non labefactet humana infestatio, sed fidem corroboret Dominica protectio. Quisque secundùm Dei promissa, & fidei suæ merita; tantum accipit de ope Dei, quantum se credit accipere; non est quod Omnipotens præstare non possit, nisi accipientis fides caduca de-* 3. Isai. 43.

percepit cælestem, diuinamque consolationem, quæ caliginem & omnem animi mœrorē dispulit; ita vt tormēta sustineret cū lætitia, quasi interesset delicijs.

Triplex ei consolatio oriebatur. *Prima* ex diuini amoris dulcedine, & intellectus illustratione; ideo dicere potuit: *Nox illuminatio mea in delicijs meis.* Nox enim in delicias conuertitur, quando amoris dulcedine tribulatio superatur. *Secunda* oriebatur ex certitudine status gratiæ diuinæ; sciebat gratiæ lucem se non perditurum propter tribulationis caliginem. Ideo potuit addere: *Tenebræ non obscurabuntur à te, nox sicut dies illuminabitur*, quod idem est cum eo quod di it: *Mea nox obscurum non habet sed omnia in luce clarescunt.* Tunc enim tenebræ non obscurabuntur, siue nox non habet obscuritatem, quando quis in tribulatione positus non obnubilatur per peccati caliginem. *Tertia* consolatio oriebatur ex securitate gloriæ mox adipiscendæ. Propterea potuit illud occinere: *Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius.* Tunc lumen correspondet tenebris, quando luminosa multiplicitas gaudiorum respondet multiplici generi passionum, & quando quis potest dicere: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.* An non hoc contigit S. Laurentio? Merito ergo canit: *Consolabitur me lectulus meus, & releuabor loquens mecum in strato meo, releuabor quoque loquens cum Tyranno, adiutus lumine & solatio diuino.*

Triplex consola. S. Laur.

Psal. 93.

III Pars De gloria speciali S. Lau. post passioné

TErtio Vis videre quomodo ex Lectulo suo loquatur, non solum secum, nec solùm ad Tyrannum, sed etiam ad Deum? Audi quod de eo in epistola hesterna legebatur: *Confitebor tibi Domine Rex, & collaudabo te Deum Saluatorem meum, quoniam adiutor, & protector factus es mihi, & liberasti me à pressura flammæ, & in medio ignis non sum æstuatus.* Quasi dicat: Cùm corpus meum vndique cruciatu flammæ absumeretur, animum mihi illæsum præbuisti, & superiorem me omnibus tormentis reddidisti. Quasi Angelum me effecisti; velut non in meo, sed in alieno corpore instar Angeli pateret, sic non sum æstuatus, nec mihi flamma nocuit, sed profuit. Quomodo profuit? Quia in illa flāma Laurentius se Deo in sacrificium obtulit; & craticula Ara fuit huius sacrificij odoriferi. Quia autem sacrificium *& oblatio de craticula veniens oleo aspergi debuit*, oleum gratiæ diuinæ ei non defuit. Oleum tantæ efficaciæ, vt illo inunctus contra vim flammæ valeat præualere: Vnde dicit: *In medio ignis non sum æstuatus*, quia quamuis in fauillam membra soluantur, fidei tamen fortitudo non dissoluitur, & per corporis detrimentum, animus transit in holocaustum. Sic dum fidei fortitudine flammas persecutoris vicit. *Flammas, quas ipse pertulit, omnium Christianorum corda calefecit, & igne, ac lumine, quo ipse succensus est, totum mundum illuminauit. Nam his radiantibus flammis victrix in hunc quoque diem toto orbe Christi coruscat Ecclesia.*

Eccli. 51

Leuit. 2.

Adde, flammis quas pertulit promeruisse hoc singulare à Deo priuilegium, vt feria sexta cuiuslibet hebdomadæ animā vnam ex Purgatorij liberet flammis. Huius priuilegij meminit S. Gregorius Turon. serm. de B. Lauren. Confirmat auctoritate Abbatis probatæ fidei ac sanctimoniæ, qui cū Monasterio S. Laurentij in Gallia præesset, mirabilem ea de re visionem habuit, sub cuius finē sic eam affatur Angelus: *Alba, ille quem cernis Leuita Laurentius est, qui martyrium & ignē pro Christi nomine passus, hoc priuilegio insigniri meruit vt qualibet hebdomada*

Videri potest latius. Io. Ant.

Flaminius in vita Alberti M.

animam vnam Purgatorij ignibus possit eximere. Adijcit postremo S. Gregorius S. Laurentium suo fauore efficere, ne antiquus hostis illi nocere possit qui eadem feria sexta pia oratione eius memor fuerit. Propter hoc priuilegiũ S. Laurentij, fit Leodij frequens concursus ad Monasterium & Ecclesiam S. Laurentij ferijs sextis, & roboratur huius priuilegij veritas peruetustis illius Ecclesiæ manuscriptis. In eodem Monasterio S. Laurentij memoriæ consecrato ostenduntur notabiles partes, tum de craticula, tum de corpore eius, sanguine velut recenti perfusę, à Cælestino III. Alberto Leodiensi Episcopo datæ. Item ampullæ duæ continentes eiusdẽ S. Martyris pinguedinẽ Roma à Godefrido S. Lãberti Præposito sub Theoduino Præsule allatæ, atque ibi perhonorificè repositæ. *Ad harum aduentum miraculose serenitas obtenta fuit. Nam erat nubilum cælum, pluuiarumque tanta effusio, quanta hominũ memoria vix visa: Mense integro nascentes Sol fruges nullo iuuerat caloris beneficio, desperata penè messis erat, ac vindemia. Dum vero deferrentur hæ reliquiæ ad Ecclesiã S. Laurentij, congregato clero & populo, & Litaniæ pro aëris temperie decantarentur, vix exorsi erant Kyrie eleison, ecce cessat pluuia, & sol effulsit amœnus, terramque diutius reficiens calore mortalibus frugum spem reddidit.*

P. Ægid. monimẽta Sacrario cœnobij S. Laur.

Postremò, sic loquitur S. Laurentius ex lectulo suo ferreo, cum iam mortis in agone foret constitutus: *Gratias tibi ago Domine, quia ianuas tuas iam ingredi merui.* Hæc fuere verba, in quibus emisit spiritum, transiens de lectulo ferreo ad floridum æternitatis lectulum, ad æternæ quietis sibi locum præparatum. Ianuas cœli vocat martyrium, tormenta, mortem: quia per hæc Christus cœlum est ingressus, cæterorum Caput & Dux. Hunc omnes per eandem viam debent sequi, qui volunt assequi: *Nam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Id autem quod in præsenti est, momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* De hoc igitur exspirans gratias agit S. Laurentius, tormenta sua beneficij magni loco ducens, quibus emitur æterna gloria. O certè felix craticula Laurentij, felix flamma, felicia tormenta & vulnera, quæ dum citò transeunt, gloriam ei pepererunt non transeuntem, sed perennãtem in sæcula! O felix nox, quæ suis tenebris lucem ei peperit sẽpiternam! O felix mors, quæ vitæ nunquã interituræ aditum ei patefecit! Meritò ergo moriens canit: *Gratias tibi ago Domine, quia ianuas tuas ingredi merui. Quis non velit ad horam vri igne Laurentij, vt æternum gehennæ non patiatur incendium*, inquit S. August. Quis id renuat, vt gloria fruatur tanta, quantam nunc à mille trecentis annis participare noscitur? Transierunt à die martyrij eius tot annorum centuriæ, numquid cursu tanti temporis eius imminuta est gloria? Nunquid mille anni aliquid decerpserunt de eius lætitia? Absit. Non enim vel momento est imminuta, quæ semper eadem permanet, & de nouo quasi inchoare censetur. Immò gloria accidẽtalis crescit, crescente populorum deuotione erga ipsum. Sic vna nocte cruciatus in sæculo, regnabit in cœlo gloriosus per sæculorum sæcula. Væ interim tibi, ô Valeriane, qui Leuitam Christi contempsisti, cruciasti, excarnificasti; iusta enim Dei vindicta te manet. Te pœna affliget non vnius noctis; sed flamma exuret æternæ caliginis. Immo in hoc sæculo iustam vindictam recepit Valerianus Tyrannus, Deo ita decernente ob persecutionem Sanctorum. Nam captus à Sapore Rege Persarum, illi equum ascensuro dorsum, tamquam scabellum, præbere coactus est, & ibidẽ miserè perijt. Sic qui S. Laurentij dorsum diuexerat flagellis, scorpioni-

Actor. 14
2. Cor. 4

scorpionibus, plumbatis; flammis; in dorso ignominiam pertulit perpetuam, & nunc sine fine excruciandus permanet in flammis, dum æterna quiete perfruitur Laurentius.

In hoc quoque gloria S. Laurentij adaucta est, quòd non solus regnum cœleste intrauerit, sed multos Martyres secum vexerit, & adhuc hodie suo exemplo & patientia multos animat ad tormenta, vt consortes reddantur & gloriæ. Conuertit enim ad fidem, iam instante martyrio S. Hyppolitum cum tota familia. Huic in custodiam datus fuerat, cumque interrogaret de thesauris, hoc responsum accepit: *O Hyppolite, si credis in Dominum Iesum Christum, & thesauros tibi ostendo, & vitam æternam promitto.* Sic paulatim fidei lucem cordi eius immisit, erudiens eum de thesauris inæstimabilib. quos Christus seruis suis in cœlo adseruat; ita vt suppliciter baptismum petierit Hyppolitus, vt huius cœlestis thesauri particeps efficeretur. Cũque Baptismum percepisset, tanta eum luce & consolatione Christus perfudit, vt assereret sibi cœlitus ostendi candorem & inæstimabilem lætitiã animarum baptismo ablutarũ, ideoque gaudio quoque ineffabili inde se refici. Post paucos igitur dies cum nouẽdecim domesticis martyrio affectus fuit, quia à S. Laurentij instructione discedere nullatenus voluit. Conuertit quoque S. Laurentius in carcere Luciliũ, cui lachrymis nimijs, quibus suam miserandam sortem deplorabat, cæcitas obtigerat, adductũ enim ad fidem & baptismum signo crucis illuminauit; publicatoque rumore ea de re, multi accurrerunt oculis priuati, & lucem mentis & corporis perceperunt per signum crucis. Denique conuertit & S. Romanũ militem egregium, & eum effecit Martyrem gloriosum. Cum enim ipse admiraretur Laurentij inuictum animum, vidit Angelum eius vulnera linteo extergentem, & eum animantem ad maiora: exinde radio diuinæ lucis illuminatus, afferens ad pedes Laurentij aquam in carcere, expetijt baptismum, quo percepto, Christianum se publicè professus, iussu Imperatoris post fustigationem capite est mulctatus. Ecce quot animas secum ducit S. Laurentius, vt Deo offerat tanquam fructum sui sanguinis, ex quarum consortio eius augescit gloria & beatitudo.

Propterea de eo meritò canitur illud Euangelicum: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Iusti frumento sacris in litteris comparantur, impij paleis & zizanijs: *Cuius ventilabrum in manu eius, & permundabit aream suam, triticumque congregabit in horreum suum, paleam autem tradet igni extinguibili.* Item apud Iob sic de feliciter morientibus fit mentio: *Ingredieris in abundantia sepulchrum, sicut cùm infertur aceruus tritici in tempore suo.* Fuit ergo S. Laurentius granum frumenti, in agro Domini seminatum, flagelli concussione à palea omni purgatum, varia ventilatione & cribratione examinatum, & solidum repertum, tandemque collectum in cœleste horreum, dum zizania ipsum suffocare parata in ignem mittuntur æternam. Quia autem granum istud mortuum fuit, multum fructum tulit. Quomodo autem fuit mortuum? Certè morte illa de qua Apostolus: *Mortui estis & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.* Hæc est mors quâ anima moritur mundo, vt viuat Deo, moritur terræ & terrenis affectibus, vt viuat cœlo & cœlestibus; moritur sibi, vt viuat Christo. Fuit ergo S. Laurentius granum mortificatum & mortuum, tum propter mortificationem omnis affectus ad patriam & parentes, quia vt Christo deseruiret in gra-

Ioan. 12. Matt. 3. Iob. 5. Coloss. 3.

du ecclesiastico, Hispaniam, patriam suam, cum parentibus deseruerat: tum propter mortificationem omnis affectus ad opes temporales, quas liberaliter dispersit; tum propter mortificationem omnis affectus ad vitam propriam, quam liberè pro Christo exposuit, *odiendo animam suam in hoc mundo, vt in vitam æternam custodiret eam.* Tot ergo modis mortuum granum, vberem ferre potuit fructum, non solum gratiæ in hac vita, & gloriæ in altera, sed etiam fructum conuersionis multorum. De qua re S. Leo serm. de S. Petro & Paulo: *Semper Dominicus ager segete ditiori vestitur, dum grana quæ singula cadunt, multiplicata nascuntur.* Quo etiam spectat illud Tertulliani Apologetici cap. vlt. *Sanguis Martyrum, semen est Christianorum; plures efficimur, quoties metimur à vobis.* Certè multi è Martyribus plures conuerterunt in morte sua, quam in decursu vitæ: multique orarunt pro persecutorum conuersione, & impetrarunt quasi oues in medio luporum agnos parientes, sic Stephanus impetrat conuersionem Pauli, Paulus lictoris sui, Dorothæa Theophili, Ioannes & Paulus Terentiani, Agnes conuersionem Filij Præfecti se aggredientis in lupanari. Sic & plurimi alij. Inter hos ob dicta recensemus S. Laurentium. Dicamus ergo cum S. Chrysost. hom. 40. in Iuuentinum & Maximinum Martyres: *Sicut plantæ irrigatæ magis crescunt, ita & fides nostra oppugnata magis floret, & vexata plus exuberat; neque ita hortos aquarum irrigatio reddere fœcundos solet, vt Martyrum sanguis irrigare natus est Ecclesias.* Sed concludamus, & ad inuictum Laurentium vota conuertamus, vt & vincat pro nobis.

Conclusio. O Beate martyr Christi, tu factus es *spectaculum Deo, & Angelis, & hominibus.* Deo quidem, qui fuit protector tuus in medio ignis, tibi vires & & animum inuictum suggerens, in te pugnans, in te vincens; in te triumphās. Angelis, tam bonis, quam malis, dum illi te confortant, & vulnera tua tergunt: hi verò omnem furorem in persecutoribus tuis magis suscitant, vt magis magisque te torqueant. Hominibus vero, tuam admirantibus patientiam & magnanimitatem. Effice, vt & nos hodie tui simus spectatores, non tam corpore, quam mente: vt ex hoc pietatis admirandæ spectaculo (in quo nobis exhiberis *Rubus in medio ignis combustus*) accendamur desiderio patiendi pro Christo inflammemur igne ardenti amoris diuini, discamus superare ignem mundi & concupiscentiæ, discamus euadere ignem infernalis gehennæ.
Impetra nobis vt fide fortes, spe erecti, charitate succensi, tua sequi valeamus vestigia, & tandem ingredi viam regni, & ianuas cœli, vt ibi tecum corregnare, & diuina trophæa decantare valeamus, circumfusi diuinitatis igne, æterna cum suauitate flammam amoris in cordibus electorum succedente.

IN FESTO ASSVMPT. B. M. V.

Lec.24 bipartita.

Assumpta est Maria in cælum, gaudent Angeli, laudantes benedicunt Dominum.

INter prærogatiuas, quibus primiceria virginum Maria cæteris præluxit, principem locũ tenet casta humilitas, cum virginali verecundia & ingenua taciturnitate confœderata. Velox enim semper ad audiendum, tarda fuit ad loquendum, ita vt in toto quatuor euangeliorum textu quater tantum Mariã locutam mellifluus Bernardus annotarit. Virginalem hanc taciturnitatẽ imitari mihi hodierna die tutius foret (Ornatissimi auditores) quam angelorum alternantibus choris certatim Mariam prædicantium suauem symphoniam imperitæ vocis meæ ingrato murmure interturbare: & per tot ac tantos Præcones virginis decantatas laudes styli mei infantia obscurare. Verum, numquid poterit silere filius, dum Mater ad tantam euehitur sublimitatem, vt altius non valeat ascendere? Hodie equidẽ Mater nostra, quæ se in terris infra omnes humilitate deiecit, quodammodo in cœlis cum diuinitate certauit: *Astitit enim Regina à dextris, in vestitu deaurato, circũdata varietate.* Hodie puella Ester, virgo Israël, virgo de genere nostro, de carne nostra, ad Assueri regis solium exaltatur, & per eam proditoris Aman cruentum in nos edictum in caput eius retorquetur. Nonne impius & ingratus est ille, qui tantæ clemẽtię Reginam pro modulo suo debito laudum non veneratur obsequio? Sane nemo hodie ab eius encomijs secernitur, nisi de dicti proditoris familia inueniatur.

Exordium.

Oratio hæc ha[illegible] 16[illegible] apud [illegible] prædica[illegible] [illegible] ipso au[illegible]

psal. 44

Nouimus equidem, ô Virgo, angelicis te longe excellentius laudari & exaltari præconijs: verum etiam nouimus, quod seruulorum tuorum quantulascũque laudes non aspernaris. Ignosce igitur lauditis te hodie & paruitati & prauitati. Inspice affectum, nec despice effectum. Licet nihil te dignum sterilis mea cogitatio valeat concipere, nihil te dignum inerudita locutio parturire, attamen deuotio non patitur silere. Tu ergo, quæ Mater es misericordiæ, sedes sapientiæ, Clauigera gratiæ, clientuli tui imbellem promoue conatum, dirige stylum, & iuxta solitam tuam facilitatem tu meam adiuua facultatem.

Vos quoque, beneuoli auditores, fauete animis, & vestræ beneuolentiæ ac fauoris aura pij desiderij nostri expansa vela proachite, vt ad portum felici cursu appellant. Disseremus autem potissimum de duobus.

Primo, de Virginis Deiparæ languore & dormitione.

Secundo, de eius Assumptione & coronatione.

I. Pars. De M. V. lãguore & dormitione.

VIrginem Deiparem martyrio vitã finiisse, antiqui aliqui hæretici delirarunt. Alij Collyridiani dicti, naturæ diuinæ participẽ, adeoque mortis expertem dixerũt. Sed hę deliria & fictitia cõmenta ab orthodoxis patribus iam pridẽ sunt explosa. Atque hodie sancta mater ecclesia catholicæ profitetur eam suaui quadã morte, vel potius dormitione, cõmunẽ sortis humanę legẽ subiisse

quo tamen anno id contigerit, ambiguum manet; cum nec ex canonicis scriptis, nec ex SS. Patrum satis constet testimonijs. S. Antoninus defunctam scribit, ex quorumdam sententia, post annum elapsum ab ascensione Domini, & tot dies quot ab eo tempore intercurrunt vsque ad decimam quintam Augusti, demum post alios quadraginta dies in cœlum assumptam. Verum id minus ab Ecclesia receptum nouimus. Eusebius ex aliqua reuelatione, sed incerta, annos ponit à Domini Passione quatuordecim. Nicephorus vixisse eam tradit annos quinquaginta nouem. Epiphanius Hyppolitum quemdam citat, qui ait eam decessisse anno ætatis suæ 57. Sed his non consentiens, migrasse eam tradit annos natam septuaginta duos. Aliæ adhuc referuntur opiniones, sed quia non minus ambiguæ, lubens eas prætereo. Ita res obscura est, & inter scriptores monstruosa quædam reperitur hic discrepantia.

Pet. de Natal. in catal. SS.

chron. Euseb. an 48. Niceph. l. 2. c. 3.

In hac interim caligine, & opinionum varietate, verius iudicauerim, eam nonnisi post multorum annorum à Dominica Passione decursum ex hac vita emigrasse. Persuadet id Magni Dionisij auctoritas, qui ad spectaculum corporis, quod vitæ principium dedit, ad Timotheum episcopum côuenisse se scribit. Ipsum verò nonnisi multis post Christum annis Christiana religione fuisse imbutum, apud omnes in confessio est. Scio quosdam Dionisij verba in alium sensum trahere, sed id faciunt sine sufficienti auctoritate. Sanè ea de vero Virginis corpore intellexerũt S. Damascenus, Metaphrastes, Nicephorus, S. Maximus, & omnes penè veteres. Nolo verò quempiam existimare Virginis gloriæ derogatum, quod hæc adeo obscura, adeo ambigua mãserint. Nam vt Sol alter radiorum suorum fulgoribus splendens, non tãtum nulla valuit ob scriptorũ inopiam caligine offundi: Quin potius in his tenebris multo splendidius eius iubar effulsit. Etenim quę pars est orbis catholici, vbi eius ex hac vita transitus & Assumptionis festiuitas celeberrimo cultu annua quaque die non repetatur? Toti[9] Orbis homines ab Oriente vsque in Occidẽtem, Mariæ nomen nouisse, & laudes eius decantasse scimus. Scytarum & Bessorum feritas, & Pellitorum turba populorum (vt loquitur S. Hieronymus) qui mortuorum quondam in ferjis homines immolabant, stridorem suum in dulce Mariæ fregere melos. Atque sicut totius Orbis vna vox Christus est, ita & totius Orbis vna vox est Maria. Sufficiebat scilicet ad omnes superandas tenebras Propheticum illud ob ea pronunciatum Oraculum: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna qui potens est.*

Vide cl. verba in Breuia. 4. die inf. oct. assumpt

Sed si tanto, vt diximus, tempore dilecti orbata fuit præsentia, quos plãctus, quos gemitus edebat turtur nostra, columba nostra? Equidem dubium esse nequit, quin Natiuitatis Filij sui, Passionis item & Ascensionis loca frequentius visitarit. Ibi charitatis iaculo vulnerata, lachrymis se baptizans, sanctissimi oris sui oscula imprimebat. Videre eam videor (auditores) in Caluariæ funebri illo loco inclinatam, vbi pendentem iterum intuens natum, peruolat manus, peruolat pedes, inuolat lateri. Ibi nidificat Columba nostra in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Ibi tamquam vera holocausti victima doloris gladio transuerberatur, amoris igne concrematur.

An v. viderit iã Dei hic clarè cõspexerit

Grauium Theologorum assertio est, sacratam hanc Dei genitricem, Dei, vt in se est, essentiam, clarè, limpidè, & sine ænigmate aliquando in hac vita conspexisse. Asserit id Bernardinus de bustis, subscribit doctor Bannezius, fauet cũ

multis Cardinalis Caietanus. Auctoritati iungitur & ratio. Etenim S. Bernardi regula est, omnem gratiam, omnemque prærogatiuam alicui ex sanctis attributam, sacrę Dei genitrici non esse denegandam. Si igitur cum Ss. Augustino, Basilio. Ambrosio, angelico Doctore, & alijs, facialem hanc visionem Moysi & Paulo probabilissimè attribuimus, cur Mariæ denegemus? Aut cui plenius cõuenit Filium reuelari, quã Matri? Dicet vero quispiã: S. scriptura id de Moyse, id de S. Paulo satis significat, de Maria verò ne obscurè quidem innuit. Fateor equidem. Sed, an quia de Virginis in vtero sanctificatione sacris in literis non fit mentio, sanctificatam Virginem (seposita etiam omni ecclesiæ determinatione) improbabiliter asserimus? An non potius, quia id Hieremiæ, quia Ioãni Baptistæ concessum legimus, secundum supradictam regulam, siue alio fundamento ad Dei genitricem probabilissimè extendemus?

Viderat itaque aliquando Mater filium facie ad faciem, sicuti est: & illius iam visionis memor, memor inquã, quanto cum mentis iubilo in illam diuinæ maiestatis abyssum fuerat immersa, quanta cum suauitate in illa diuitatis cellaria fuerat introducta, suspirat, & absentis filij ac Sponsi desiderium in se excitans, exclamat: *Adiuro vos filiæ Ierusalem, vt nuncietis dilecto quia amore langueo.* Osculetur me osculo oris sui, in æterno quantocius thalamo, qui osculari dignatus est in corporis & cordis mei tabernaculo. Rursus ad ipsum ardentissima cordis sui vota dirigens; insonabat: *Stetisti iam satis, ô dilecte, post parietem, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos: vulnerasti cor meum; Ostende mihi faciem tuam.* Ostendisti quidem aliquando, sed in raptu, sed transeundo; apprehendere cupio, & non dimittere iugiter contemplando. Hæ sunt voces castæ turturis nostræ: ita gemendo canit, ita canendo gemit. cant. 5. cant. 2

Sed quamdiu, ô Domine, Matris tuæ & Sponsæ tuæ gemebundas quærulosasque voces sustinere poteris? Immò vero quid potuit illa delinquere, quam in regnum tuum remeans, orbatam sic & afflictam voluisti derelinquere? Inferiorne est ipsa Patriarchis, inferior Prophetis, quos tecum ad Patrem regrediens in gloriam introducis: Tu qui per Salomonem dicis: *Pete Mater mea, neque enim decet vt confundam faciem tuam*; quomodo latronem assumis triumphantem, Matrem dimittis lachrymantem? Maria non exauditur pro te, quomodo exaudietur pro me. Sed scio, ô Domine, scio, quia pius Pater es; differre soles ad tẽpus voces petentium, vt eo magis exaudiamur ad meritum, quo citius non exaudimur ad votum. Noueras scilicet, quod ecclesia, tanquam aurora consurgens tenuibus exordijs, Mariæ adhuc egebat illuminatione. Sciebas, quod nouellæ Ecclesiæ plantationes, adhuc in iuuentute sua, Mariæ ægebant irrigatione. Sciebas, quod te Sole eleuato, hæc luna stare debebat in ordine suo. Præcedere volebas, vt maiori cum triumpho, cum pompa à te in regnum introducto, ascendenti Matri Filius obuiares sponsæ igitur & Matris vulnere tandem vulneratis. Putationis enim adueniente tempore, hyemeque recedente, audio te clamantem: *Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, & veni.* Et rursus audio insonantem: *Veni de Libano, Sponsa mea, veni de Libano, veni coronaberis. Veni de cubilibus Leonum, de montibus Pardorum.* cur non stati postchristum M. V. obdormierit. 3. Reg. 2 cant. 2. cant. 4.

Tandem itaque archangelus Mariani cubiculi custos, Gabriel nimirum, qui Sponsi & filij ingressum in eam, & in hunc mundum, nunciarat, egressum Mariæ ex hoc mundo eidem annunciat. apostoli in obdormitione M. V. congregati.

Clarus quoque ille Senatus Apostolicus toto orbe ad salutem gentium dispersus, spiritu illo qui Philippum colloquentem cum Eunucho in Azotum transtulerat, qui Abacuc à Iudæa in Babylonem Danieli adduxerat, per aëra & nubes ad languentis Mariæ cubiculum transuehitur..

Piè id ac probabiliter dictum voluerim, auditores, apocryphum enim existimat Eminentissimus iuxta ac eruditissimus Cardinalis Cæsar Baronius, sicut & illud quod de Thoma post alios adueniente à multis refertur: ortumque putat habuisse ex libello quodam apocrypho *De transitu Virginis* inscripto, à Gelasio Pontifice improbato. Veruntamen, veterum multi, inter quos S. Damascenus, (cuius sermo id asserens inter Lectiones Romani Breuiarij habetur) Simeon Metaphrastes, Nicephorus, si eorum verba pensentur, non apocryphis aliquibus scriptis, sed veræ & vetustæ traditioni inniti inuenientur. Et hanc sanè ecclesiæ principum reunionem, Mariæ dignitas, Nati in Genitricem benignitas, apostolorum postulabat fidelitas: vt qui in Filij morte infideliter fuerant dissipati, in Matris obitu fidei & charitatis vinculo congregarentur vniti.

Baron. to. 1. 4. die iuf. oct. assump.

Sed quam sacrata hic oscula? quam arcana gaudia? quam suauia alloquia, dum suum illis ardorem, dum dilecti amorem, dum cordis pandit languorem? Spectabili hac apostolorum corona circumcingēte, discessuræ iam & in manus filijs Spiritum tradituræ membra lectulo componuntur, manus in cœlum tolluntur, morsque animæ ac corporis vinculum diuulsura exspectatur. Verum quodammodo refugit mors, hæret, horret Virginis etiam inuitantis corpusculum attingere. Quid hæres? Quid horres, ô crudelis, ô dura, filios & filias Adæ vbique adoriri adsueta? Quid hæres, quid horres, quę æquo pulsas pede pauperum tabernas, Regumque turres? quæ ne vagientis quidem misereris ætatis? Meministi scilicet, quod ille qui per Ozeam rigidus tibi quondam minabatur: *Ero mors tua, ô mors!* Virginis huius vtero est portatus, Virginis huius vberibus est lactatus. Ille, ille te vicit, ille te iugulauit. Illius morte tu mortua es; deuorasti, sed deuorata es; occidisti, sed prius occidens: dū enim in eum ruis, tu corruis, dum corporis de Maria à Christo assumpti sollicitaris illecebra, & auidis faucibus prædæ inhias, interiora tua velut adunco hamo & dente diuinitatis sunt perfossa. Ideo hæres, ideo horres, ô crudelis, ô dura!

B.M.V. obdormiens.

Ozee 13.

Sed notate vulpinam mortis crudelitatem, in omnes homines imperium suū extendentem. Dum Virginem nostram aperto non audet inuadere Marte, Quietis & Somni pelle se contegens, ac quasi latenter subrepens, Virginem Deiparam transeundo percutit, sed volentem, sed sine dolore. Ita exilium euadit Mater nostra, ita finit ærumnas, ita naturæ quam ex Adamo traxerat, debitum victoriosa persoluit.

Possemus hic hærere, auditores, & plangere cum apostolis, Virginis etiam ac Matris nostræ comitari funus, angelorumque vocibus resonātibus circa eius feretrum & sepulcrum aures arrigere. Verum non conuenimus ad plangendū, conuenimus ad plaudendum: angelos quoque iucundius statim erit in cœlesti Palatio iubilantes, quam modo in miseriarum loco canentes audire. Transeo itaque, & alteram Orationis nostræ partem aggredior..

II. Pars. De M.V assumpt. & coronatione

SAnctorum illorum corpora, qui post Christi passionem (teste euangelista) venerunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis, immortalitate iam in cœlis donata, multi asseruerunt è sacris Doctoribus. Idem dixerunt

& aliqui de corpore prælecti illius Discipuli qui supra pectus Domini caput reclinauit: quia in eius, vt ferunt, sepulchro nonnisi manna scaturire inuenitur. Adinstar itaque dilecti Beniamin duplicem præ alijs fratribus acceperit portionem, gloriam scilicet non solum animæ, sed etiam corporis. Quicquid sit de his, vnanimis Ss. Patrum consensus, omniumque scolasticorum Doctorum concors sententia asserit, Virginem Deiparam cum corpore & anima super omnem cœli militiam hodie fuisse exaltatam. Idque ita pellucide in hodiernæ diei officio sancta profitetur ecclesia, vt peruicacis animi fuerit, illud in dubium reuocare. Mortem itaque subijt Virgo temporalem, sed mortis nexibus deprimi non potuit; quia ille, qui trium puerorum inter crepitantes flāmas corpora & vestimenta seruauit illæsa, qui Ionam in ventre ceti, Danielem inter leones seruauit incorruptum, Matris carnem ab omni corruptione liberam super omnes angelorum Ordines sublimauit. Videamus ergo reginam nostram, humilitatis nostræ conditionem victoriosè super sidera importantem. Festinemus, quia audio tympanum, præludentis tubæ percipio sonum, angelorum agnosco chorum. Non ineptè fortitan quispiam eam hisce Poëte versibus descripserit: B.M.V. cum corpore & anima hodie est exaltata

Tandem progreditur magna stipante caterua, æneid. 4
Sydoniam picto chlamydem circundata lymbo,
Cui pharetra ex humero, crines nodantur in aurum,
Aurea purpuream subnectit fibula vestem.

Certè hæc est, de qua legimus: *Astitit Regina à dextris, in vestitu deaurato, circumdata varietate.* Hæc est, de qua canimus: *cuius inæstimabilis odor erat nimis in vestimentis eius.* Hæc est, de qua dicere mérito possumus: *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, ô filia principis!* psal. 44 cant. 7

In Canticis Canticorum, in epithalamio illo celebri amoris diuini & cœlestis: sic habemus de Lectica & Rheda regia Salomonis: *Ferculum fecit sibi Salomon de lignis Libani, columnas eius fecit argenteas, Reclinatorium aureum, Ascensum purpureum; media charitate constrauit propter filias Ierusalem.* De hoc Ferculo, hoc est regio vehiculo, dicere quispiam possit illud: cant. 3

Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ
Curuatura rotæ, radiorum argenteus ordo.

Hoc vehiculum regium hodie scandens Regina nostra, Angelicis tubis præsonantibus, spiritibus Seraphicis tanquam equis igneis euehentibus, super æthera sublimatur. Peroptarem vtique, auditores, triumphanti pompæ inferre me comitem, sed à longè vestigia sequens propius accedere contremisco. Quid ita? Quia *fluit cera à facie ignis.* quia Oza tangens arcam percussus est. Quia Solis fulgorem ægri oculi reformidant. Nam & Apostoli, in monte claritatem Domini non sustinentes, ceciderūt in facies suas. Verum scio quid faciam. Ascendam in montem excelsum, ponam me cum Moysæ in foramine petræ, & ibi tua me, ô Virgo, dextera protegente, transeuntis gloriam contemplabor. exod. 24

At ecce dum colloquimur, dum Virginis Deiparę gloriam contueri cupiens, inquiro modum, equi ignei diuidunt Dominam meam à me, & in sublime video rapientes eam. Quid faciam? Clamare cogor cum Elizæo, *Mater mea, mater mea, currus Israel, & auriga eius.* Sed viuit Dominus, & viuit, ô virgo, anima tua, quia non derelinquam te, vsque ad throni celsitudinem comitabor eū tem. 4 Reg. 2

Te tenente non cadam, te sublevante non corruam. Curram in odorem vnguentorum tuorum, tua attractus suauitate, tua illectus pulchritudine; quia tota pulchra es, & suauis tota, delicijs affluens, & sicut balzamum aromatizans odorem spargens suauitatis.

Interim illa, quæ tota nobis pulchra est, & suauis, nos ad se delitijs suis odorantibus alliciens, specie & pulchritudine prosperè procedens, & regnans, *terribilis* etiam est *vt castrorum acies ordinata*; Stygijs nimirum spiritibus & tenebrarum Angelis reprobis. Illi enim ascendentis hodie triumpho Mariæ consternati, mugitu, rugitu, vlulatu suo ipsa sydera concussẽrũt. Merito sane illis terribilis, quæ per benedictum & diuinum semen suum exspoliatis quondam Principatibus & potestatibus, prædam tartareis erutam faucibus in cœlestia victrix reportauit. Meritò illis terribilis, quia ingressa domum fortis *alligauit eum, &*
Luc. 11. *diripuit vasa eius.* An non ipsa est, quæ antiqui serpentis caput venenatum vir-
Gen. 3. tutis pede conculcauit? An non hæc est *Turris Dauid ædificata cum propugnacu-*
Cant. 4 *lis, ex qua mille pendent clypei, omnis armatura fortium?* Hæc certè est mulier
Iud. 14. Hebræa, quæ confusionem fecit in domo Nabuchodonozoris Regis, in regno dæmonum principis. Ideo hodie ibi eiulatus, ideo hodie ibi vlulatus.

Sed vlulantibus infernalibus his spiritibus, quasi in triumphum ignominiosè traductis, tandem pompa triumphalis cœlestibus appulit choris. Aperite
Psal. 23 igitur portas principes vestras, eleuamini portæ æternales, & introibit Regina gloriæ. An forte interrogatis, quæ sit ista Regina gloriæ? Ipsa est, vt iam diximus, fortis & potens in prælio. Ipsa est Domina virtutum. Ipsa est Regina instauratrix ruinarum Ciuitatis vestræ.

Audito reginæ nomine, quam per tot annorum millia mysticis præfiguratam figuris, propheticis prænunciatam oraculis cœli præstolabantur, confestim splendidus ille Senatus in iubilatione & voce tubę totus cœlestibus regnis soluitur: imis laxa cardinibus regia Dei aula reseratur. Fœmineus sexus, quasi propriam sibi attribuens festiuitatem, primus in occursum reginæ effunditur. Maria Prophetissa tenens tympanum choris plaudit comitata virgineis; pro-
Iud. 15. cedit Sara cum nuptijs; obuiat Anna cum viduis. Subsequũtur centum illa quadraginta quatuor millia signatorum ex omni tribu Israël, concordi voce personãtia: *Tu gloria Ierusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri.* Pueri quoque sternentes vestimenta sua insonant: *Osanna in excelsis.* Ibi Iacob mysticam suam intuetur scalam. Ibi Moyses rubum incombustum contemplatur. Ibi Aaron virgam suam florentem demiratur. Ibi Ezechiel videt Orientalem suam Portam, soli cœlorum Principi patefactam.

Egreditur tandem Rex pacificus, Salomon noster, & è throno suo consurgẽs, in Matris ruit amplexus. O felices amplexus! O felicia oscula! O diuina ad cor
Iud. 12. alloquia! Quomodo exultauit, ô Virgo, spiritus tuus in Deo salutari tuo, dum Filij agnoscis vulnera, dum filius agnoscit Matris vbera! Magnificauit anima tua Dominum, sed magnificata est anima tua præ omnibus diebus tuis. Hæreo auditores hæreo, quia etsi hominum linguis loquar & Angelorum, Mariæ delicias explicare non sufficio. Hæreo, quia hæret & Maria, & præ animi gaudio
Cant. 5. nonnisi intercisas potest euoluere voces. *Anima* enim *illius liquefacta est, vt Dilectus locutus est.*

Expergiscere, ô anima Christiana, consurge cum famosa illa regina Saba; ascende

ascende cum aromatibus virtutum, & apparatu cœlestium desideriorum, in supernam Ierusalem. Veni & contemplare singula, & videbis quia veritas vincit famam, gloria exsuperat omnem loquelam. Edisserat tibi Salomon delicias Matris suæ, quia omnem etiam Angelici eloquij superant facultatem.

Tandem contemplemur (Auditores) Reginam nostram in diademate, quo coronauit eam Filius in die triumphi huius cœlestis, & agnoscamus naturæ nostræ humilitatem in hac Virgine Deipara vltra Seraphim eleuatam à dextris Filij immortalitate refulgentem. Aduertite ornatum eius magnificum ita descriptum: *Signum magnum apparuit in cœlo, Mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, & in capite eius Corona stellarum duodecim.* Apoc. 12. Mulier amicta Sole, ô regale pallium! Luna sub pedibus eius, ô prænobile scabellum! In capite corona stellarum duodecim, ô diadema magnificum! O verè signum magnum, Mulier mirabiliter singularis, singulariter mirabilis, in hac veste & trabea cœlesti, in hac corona luminosa! Sed quid mirum, quod eam sidera ornent & coronent, quam diuinitatis Sol circumuestit? Quam familiaris es huic Soli, ô Domina quam familiaris, quam intima! In te manet, & tu in eo; vestis eum, & vestiris ab eo. Vestis eum substantia carnis, vestit ille te suæ gloria maiestatis. Vestis nube Solem, & Sole ipso vestiris gloriosè.

Sed numquid Sol erat Maria, antequam hoc Sole gloriæ hodie in cœlis vestiretur? Verè Sol erat, quia *In Sole posuit tabernaculum suum Dominus*, dum in hunc mundum venit. Psal. 18. Maria ergo Sol perlucidus fuit, in quo fixit tabernaculum suum Dei Filius. At verò hodie Solem ipse ponit in tabernaculo suo, speciali Mariam exaltans solio in cœlis. Verè Sol eras, ô Virgo electissima, quæ sola tenebrarum expers, in tenebris & caligine peccati iacentibus lucere solebas Eripi te è solo nostro Solem hodie lugeremus, nisi ideo te euectam nossemus, vt immortalitatis Sole & luce cingereris; vt nemo iam à calore tuo se abscondat Omnes etenim de lucis tuę plenitudine hodie percipiunt: ipsa Trinitatis gloriã, Angelus lætitiam, iustus gratiam, æger curationem, captiuus redemptionem. Captiuus, inquam, redemptionem, piè enim admodum cum Doctoribus Contemplatiuis existimauerimus, hodie turbam illam, quæ in Purgatorio pœnarum vinculis captiuata à cœlestibus gaudijs præpediebatur, assumptæ Reginæ intercessione festiuitatis huius participem, in cœlorum gaudia intrasse triumphantem. Quare, sicut de Filio sacra canunt eloquia: *Ascendens Christus in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus*, Psal. 97. ita & de Matre canere hodie possumus: *Ascendens Maria in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus*. Etenim & in terris in Reginæ inauguratione, dum regium diadema eius vertici opponitur, carceres aperiri, captiuosque conspicimus liberari.

Concludo tandem, & extremum hoc vos alloquor. Ornatissimi beneuolentissimique Auditores, Mariam vidimus amore Dilecti languentem, vidimus morte suaui obdormientem, deduximus triumphantem, in stellato solio decore regio conspeximus refulgentem. Superest nunc, vt gaudeamus & exultemus, quia Matrem & Fratrem, Mediatorem & Mediatricem, & quidem Mediatricem ad Mediatorem, in cœlis possidemus. Dicam ergo cum mellifluo Bernardo; *Securum nunc habes ô homo, accessum ad Deum, vbi Matrem habes ante Filium, Filium ante Patrem, Mater exhibet pro te Filio pectus & vbera, Filius Patri latus & vulnera. An poterit esse repulsa, vbi tot sunt charitatis indicia?* Dicam cum S.

Anselmo Deiparæ Virginis cultore pientissimo: *Exulta & lætare, ô homo, quia quicquid iudicabitur de te, pendet ex sententia Matris & Fratris tui.* Nec trepides accedere ad Mariam, quia tota pulchra, tota suauis est, nihil in ea reperies austeritatis. Verè tota pulchra, cuius decorem Rex concupiuit. Verè tota suauis, quæ odore suo eum ab æterni Patris sinu & accubitu attraxit. Hoc odore, hoc decore, è cœno in cœlum hodie nos omnes attrahere cupiens, clamare non

Eccl. 24. cessat: *Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini.* Et rursus: *Ego mater pulchræ dilectionis, & agnitionis, & sanctæ spei.* Monstrat se esse Matrem, ad se nos materno adfectu inuitando, alliciendo, attrahendo: monstremus nos esse filios, affectu filiali ad eam accedendo, sub eius pennis nidulando, sub eius protectione confidendo, in eius deuotione continuè viuendo. Vereamur contemnere suauem vocem Matris blandientis in die misericordiæ, ne in die vltionis & vindictæ sustinere cogamur iratam vocem Filij intonantis: & maledictionem fulminantis. quod à nobis auertat, qui est benedictus in sæcula.

Lect. 25 bipartita.

DE EODEM FESTO.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, delicijs affluens, innixa super Dilectum?

Cant. 8.

I. Pars. De differentia mortis Christi & M. V.

MVltis Beatissima Virgo adornata fuit priuilegijs ab initio vitæ suæ: extunc enim *magna fecit ei qui potens est.* An non prærogatiua est singularis, quod sine peccato non solũ nata est (vt S. Ioanni & Hieremię concessum etiã fuit) sed & sine vlla originali noxa concepta? Hoc ei speciale est post Filium. Mariæ priuilegium est, alteri non dabitur. Rursus, an non prærogatiua admodum singularis, quod Filium Dei concepit sine corruptione, quodque eum peperit sine dolore, *gaudia Matris habens cum virginitatis honore*? In hoc nec primam similem visa est, nec habere sequentem Mariæ ergo iterum hoc priuilegium est, mirabiliter singulare, singulariter mirabile, quia & indicibile. Portentum est sæculorum omnium, orbisque miraculum, ipsos etiam Angelos in stuporem adducens Sed de his nunc nobis non est sermo: at de prærogatiuis Mariæ in morte & post mortem, paucis disserere instituimus. Equidem mortua est Maria vt Adæ veteris filia, sicut & eius Filius mortem subire voluit, vt eiusdem Adæ filius; sed mors eius nobilitata est priuilegijs, quia Mater erat Dei.

Vt ergo paulò altius rem repetamus, iuuat conferre mortem Matris cum

1. Differentia. Mors Christi dolore plena. morte Filij: In quibusdam differentiam reperire est, in nonnullis concordiam & conuenientiam.

Primò quidẽ in eo differentia cernitur quod mors Christi Domini referta fuit dolore cruciatu, angustia; in morte autem Deiparæ non tam dolor & cruciatus, quã somnus quidam suauis reperitur: quia languor & ardo charitatis eius animã

à corpore abstraxit, vt Filio suo indiuulso fruitionis glutino æternum sociaretur in gloria, cui quondam indiuulsè sociata fuerat in pœna: Propterea igitur dicitur *ascendere de deserto, delicijs affluens, innixa Dilecto.* Non erat æquum, vt secundò mortis dolores perferret, quæ illos iuxta crucem pertulerat, dum illud Simeonis adimpletum fuit: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Filius autem eius illos voluit perpeti, & illis immori, vt pro nobis Patri per illos satisfaceret, & redemptionis nostræ lytrum plenè persolueret. Fuit igitur in Virgine Deipara *fortis vt mors dilectio,* quę animam potuit à corpore separare. Hic est languor ille, de quo potest illud intelligi: *Nunciate Dilecto, quia amore langueo.* Hic amor & languor vulnerat felicissimo vulnere, animámque separat optatissima morte. Quapropter Guerricus Abbas de hac re sic loquentem introducit Beatissimam Mariam, sermone 2. de Assumptione: *Vt minus miremini languorem meum, amore langueo: langueo plus impatientia amoris, quam passione doloris; plus vulnerata charitate, quam grauata infirmitate. Nunciate Angeli Dilecto, quia amore langueo: ipse nouit, quomodo meo sit medendum languori* Itaque Maria in nidulo suo moritur vt Phœnix, diuini amoris igne consumpta, & mox ex suo cinere noua reuiuiscit, in æternum victura.

M.V. instar suauis somni.

Luc. 2.

Cant. 8.

Cant. 5.

Nec mireris, quod sine dolore dicamus eam obijsse, quia sicut dicit S. Damascenus Orat. 2. de dormit. Virg. *Quemadmodum antequam vllo partus dolore afficeretur, peperit; ita etiam eius è vita discessus doloribus caruit.* Non sensit dolorem præ amoris magnitudine, sicut Moyses in monte non sensit famem præ mentis eleuatione, inquit Albertus Magnus, super missus. Certè & Moyses & Aaron non videntur in morte dolorem persensisse Nam de Aarone dicitur: *Ascendit Aaron sacerdos in montem Hor, iubente Domino, & ibi mortuus est.* De eodem mandatum acceperat Moyses: *Tolle Aaron, & filium eius cum eo, & duces eos in montem Hor: Cumque nudaueris patrem veste sua, indues ea Eleazarum filium eius. Aaron colligetur, & morietur ibi.* Ex quo colligimus, mortuum esse sine vulnere, & sine morbo, aut tædio vitæ, quandoquidem sanus montem ascendit, sicque quasi dormiens hac de vita assumptus est, postquam vidit ex speciali priuilegio filium suum sibi succedentem, & pontificalibus vestibus indutum ac consecratum. Nam tunc in oculis fratris sui Moysis & filij sui Eleazari cum quiete exspirauit, & illi oculos ei clauserunt. Similiter de Moyse refertur. Locutus est enim Dominus ad Moysen, dicens: *Ascende in montem Nebo, & morere in monte, sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor, & appositus populis suis.* Additur autem: *Mortuus est ibi Moyses seruus Domini, iubente Domino.* Vbi alia lectio habet: *Mortuus est in osculo Domini,* siue in osculo Iehoua, quasi puer in osculo amantissimi Patris, & in eius amplexu. Sic ergo non tam mori visus est, quàm obdormire in sinu Domini, sese eius consignans voluntati. Quapropter & de illo, sicut & de fratre Aarone, verum est illud: *Beati mortui, qui in Domino moriuntur.* Vbi aduerte, generaliter omnes Sanctos *mori in Domino,* hoc est in gratia Dei, & in eius amore habituali. Aliqui verò specialius *moriuntur in Domino,* hoc est in actu & exercitio amoris diuini. Alij denique *moriuntur in Domino* per vim & impetum ipsius amoris. Tales sunt, qui cum Sponsa dicere possunt: *Charitate vulnerata ego sum.* Sic S. Teresa reuelasse post mortem dicitur, impetum amoris sibi mortem attulisse. Sic & nonnulli antiqui Patres docuerunt (de quibus Sixtus Senensis lib. 5. Bibliothecæ)

Nmu. 33

Num. 2

Deut. 32.

Num 24

Apoc. 14

Matrem Machabæorum, post filij postremi necem tanta gaudij & amoris diuini exultatione fuisse perfusam, vt vix se capere potens, in hac consideratione animam reddiderit. Textus sacer non aliud dicit: *Nouissimè & mater consumpta est*; non explicat, qua ratione, Victorinus Afer dictã sententiã secutus, sic cecinit:

2. Mac. 7

Dum puer ista gerit, soluerunt gaudia Matrem:
Suspirans, interque manus collapsa suorum,
Concidit exanimis, resolutaque membra quierunt.

Certè de S. Calliopij Martyris Matre legimus, quod vbi is spiritum reddidit in cruce, voce de cœlo resonante: *Veni ciuis Christi, cohæres Angelorum*, ipsa beatissimi Filij corpus complexa, & Christum laudans, in eius complexu simul spiritum reddiderit: sicque cum eo se in holocaustum amoris obtulerit. Apud Surium 7. Aprilis.

B. M. V. amore diuino consumpta.

Quicquid sit de his, de Maria communis habet opinio, quod amore diuino sit consumpta & consummata; quodque impetus amoris eius animam velut sagittam ad Iesum, velut ad scopum in cœlos transmiserit. Atque hic Maria instar Cygni in morte canentis sese gessit, sciens suum aduenisse tempus; funestum quidem, si mors spectetur; iucundum tamen, quia exilij clausula, laborum finis, initium æternitatis. De ea dic, quod de Cygno:

Tempora fatalis quando sic limitis instat:
Tristia concentu funera soluit Olor.

O suauis preciosaque mors Mariæ in conspectu Domini, ô quam delicijs affluens, iam consummato opere, quod ei Filius dederat, postquam scilicet iamdiu Ecclesiam nouellam sua præsentia confirmasset, suo instruxisset magisterio, suo imbuisset exẽplo! Sicut ergo consummato opere redẽptionis dicebat Christus de se: *Venit hora, vt clarificetur Filius hominis. Pater clarifica Filium tuum* Sic & nos possumus dicere: *Venit hora, vt clarificetur Mater Dei. Fili clarifica Matrẽ tuam.* Tẽpus est, vt reuertatur ad te, & ascẽdat de deserto afflictionis, innixa super te.

Ioan. 12. Ioan. 14

2. Differentia. In morte Christi & aliorum sunt tentationes à quibus M. V. fuit libera.

Secundò, differentia cernitur in morte Virginis, si comparemus eam cum morte aliorum hominum, atque etiam cum morte Christi Domini. Quia in morte hominum non desunt tentationes, vel etiam visiones dæmonum insidiantium calcaneo, siue extremę parti vitę hominis. Imò in morte Christi adfuisse Satanã, vt tentaret, existimat cũ nonnullis Venerab. Beda. Fuit enim quasi insidẽs brachio sinistro crucis, & ibidẽ insidians & exspectans, si quippiã fortè sui iuris reperiret in exitu animæ. Sed confusus abscessit, dũ infernum vi animæ illius spoliati persensit. At Maria nullam dæmonis tentationem aut vexationem, nullam illius habuit visionem. Ne quidem eius cubile attingere ausus est Satan, ob terrorem. Terribilis enim facta est dæmonibus, *vt castrorum acies ordinata.* Quinimo quia dies erat potius triumphi quã mortis, ab Angelo facta est certior transitus sui, palmæque ramũ (virginei triumphi signum) accepisse fertur, in quo & victoriæ mortis, & vitæ immortalis imago ei repræsentabatur. Testis est Metaphrastes in Orat. de Virgine, & Nicephorus l. 2. c. 21. Certè Cathedralis Ecclesia Tornacensis inter sacras Reliquias gloriatur se habere de Palma, quam S. Ioannes Apostolus deferebat præeundo in exequijs Deiparæ Virginis.

Beda in c. 4. Luc.

Ita S. Amadeus raptu. 8.

Vide Aresile in Hierogazophi l. c.

Quia porrò Virgo trophæum contra Satanã in morte erexit, etiam specialiter promeruit omnibus in morte nomen suũ inuocãtibus auxiliũ speciale. Hinc illa Ecclesiæ oratio: *Ora pro nobis peccatoribus nunc & in hora mortis nostræ.* Ipsa est in illa

vitæ extrema hora *Refugium peccatorum*, *Consolatrix afflictorum*, *Auxilium Christianorum*, dans eis vires ad pugnandum, eosque secum assumens ad æternitatis brauium. Quod quidem licet omni præstet die, id tamē auxilij specialissimè habent, qui in die Assumptionis eius è vita hac excedunt. Vis exempla?

Audi de S. Arnulpho Suessionēsi Episcopo. Cum è viuis migraret, cella contremuit tertio Cūque Euerolphus Presbyter tremeret, dixit Arnulphus: *Ne paueas, dilecte frater, hæc enim sunt diuinæ Maiestatis signa.* Explicans autem quid illud foret, dixit; Sub prima concussione venit B. Petrus Apostolus ad me, significans mihi remissa peccata mea, patereque ianuam vitæ. Adfuit & frequens Beatorū cœtus, laudes concinens diuinas. Sub secunda concussione cum multis Angelis S. Michaël me inuisit, pollicens se Duce me in gressurū ad beatam vitam. *Tertia concussione adfuit Domina nostra, misericordiæ Mater, agminibus stipata Virginum, benigna voce me certiorem faciens de anima mea inter Assumptionis eius gaudia in cœlos transferenda.* Sic in festo Assumptionis exspirans, ab ea assumptus est. B.M.V. specialiter die Assūpt. ei moriētibus auxiliatur.

Audi & de S. Stephano Hungariæ Rege, Hic Virginis obsequio addictissimus regnum suum *Familiam S. Mariæ* nominari voluit, sceptrumque speciali voto illi consecrauit, eius festa ieiunijs præuijs & singulari solēnitate celebrari mandans. Morti vicinus, conuocatis Episcopis & primoribus regni, monuit eos zelo magno, vt nouellæ plantationi Christianismi sollicitudinem omnem adhiberent. Postmodum manus & oculos in cœlum dirigens, dicebat: *O Regina cælorum, tuo patrocinio nouellam hanc Ecclesiam cum Episcopis & clero, regnumque cum Primatibus & populis ex integro committo, & his vltimum valedicens, animam meam manibus tuis depono.* Instabat tunc gloriosa solemnitas Assumptionis, vnde & cum lachrymis rogabat, vt eo die corporis sui dissolutio fieret, sperans cumulatioris misericordiæ se spem habiturum. Cum ergo dies ille aduenisset, Rex in medio Episcoporum & Principum sacrā percepit vnctionem, sanctāque animam viatico corporis & sanguinis Christi recreatam, in manus Beatissimæ Virginis tradidit æternæ quieti inferendam.

Audi & de S. Hyacintho Ord. S Dominici. Sectatus exemplum Patris sui Dominici, Virginis seruituti miro zelo se deuouit Vnde cum ipse quadam Vigilia Assumptionis Mariæ coram Altari contemplaretur quanta cum gloria ipsa in cœlum recepta fuisset à cœli ciuibus, globus igneus & luminosus circa altare visus est, in quo Deipara Angelis cincta sic eum amorosè est allocuta: *Lætare Hyacinthe, quia preces tuæ filio meo mihique sunt gratissimæ; securusque esto te ab eo impetraturum quicquid per intercessionem meam petieris.* Illico discedente Virgine, concentus cœlestis tantæ harmoniæ auditus fuit, vt hominū eloquio non possit vllatenus exprimi. Tantâ autē cōsolatione & fiducia repletus fuit Hyacinthus vt non dubitarit se optenturum quicquid petiturus foret per merita Mariæ, sensitque illius protectionem exinde specialem in omnibus quæ ad Dei gloriam vel salutē animarum aggrediebatur. Postmodū consummatis pro Deo laboribus, in die Assumptionis, perceptis diuinis Sacramētis, vocatus fuit ad æternam coronam & reddidit animam in manus Christi Domini & Mariæ Matris, postquam oculis in cœlum sublatis Psalmum trigesimum decantasset, & pertigisset ad versiculum illum: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum.* Id factum est 15. Augusti ann. 1257. Tantis vero in vita sua effulsit miraculis, vt mille præcipua in eius canonizatione fuerint exhibita; eiusque virtus mirè patuit etiā in

ſanandis ægris peſtilentia infectis Fit autem eius feſtiuitas in die ſubſequente Aſſumptionem, in quo eſt etiam S. Rochi veneratio. O quam felices, qui in obſequio Mariæ perſeuerãtes, in die Aſſumptionis eius inter ipſius manus cum his Sanctis animam reddunt.

3. Differentia. Dicipuli Chriſti in morte eius diſſipati, at in M.V. morte cõgregati ſunt. Iſai. 60.

Tertiò differentia cernitur in morte Chriſti & Mariæ. Quia in morte Chriſti diſcipuli diſſipati ſunt, quaſi in die caliginis & tempeſtatis exerrentes: *Percutiam Paſtorem, & diſpergentur oues gregis.* At in morte Mariæ, tamquam in die luminis, diuina prouidentia congregati ſunt; eoſque nube adductos exiſtimat S. Damaſcenus. Quapropter aptè illis tunc conueniebat illud: *Qui ſunt iſti qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas.* Nempè quaſi Columbæ in nubibus volaſſe cenſendi ſunt, & ad feneſtram Arcæ myſticæ reuolaſſe cum ramo oliuæ, ſignificantes ſe pacem & miſericordiam mundo annunciaſſe, & nunc ad pacis ac miſericordiæ Matrem aduolare, antequam ex mundo diſcedat. Vt ergo poſtremum ei valedicant (& culpam expient in morte Matris, quam erroneo greſſu & inſidia diſperſione contraxerant in morte filij ſimul adfuiſſe & lectulum morituræ cinxiſſe, antiqua habet traditio, verbis S. Dionyſij firmata. Vbi corpus erat, illuc etiam aduolarunt ſublimes illæ aquilæ, inquit S. Damaſcenus Orat. 2. Et Iuuenalis Archiep. Hieroſolymitanus ſic alloquitur Martianum Imperatorem, apud Nicephorum lib. 15. c. 14. *Antiquiſſima & veriſſima omnino traditione receptum eſt, inſtante Virginis obitu Apoſtolos ex ipſis terrarum finibus, vbi erant diſperſi, ſublimes in aere Ieroſolymam veniſſe.* Quod ſi Aaroni iucundum omnino fuit, & inſtar priuilegij conceſſum, vt inter manus Moyſis fratris ſui & Eleazari filij ſui ſpiritum redderet, illique oculos clauderent: magno etiam ſolatio fuit Virgini, Apoſtolorum Matri, inter manus filiorum primogenitorum animam reddere, oculoſque claudere poſt ſanctiſſima monita eis data.

Atque etiam hi cum hymnis funus extulere, concinentibus Angelis, miraculiſque circa feretrum rutilantibus. Quod ſi glorioſum ſibi exiſtimarunt Reges & Principes Sanctorum corpora proprijs ad tumulum vectare humeris (ſic Hẽricus Imp. Romualdi corpus detulit, Theodoricus Rex filius Clodouei corpus S. Theodorici Abbatis, Ladiſlaus Rex Hungariæ corpus S Gerardi Martyris) quantò magis gloriæ ſibi duxerunt Apoſtoli, Principes Eccleſiæ corpus illud deferre, quod ineffabiliter Deum in ſe ſuſceperat, & mundo protulerat incarnatum? Miracula autem in hac delatione coruſcaſſe teſtis eſt Damaſcenus, Nicephorus, Metaphraſtes, Iuuenalis Archiepiſcopus, & alij. *Hic ſurdis auditus, claudis greſſus, cæcis viſus inſtaurabatur, peccatoribus cum fide accedẽtibus ſyngrapha lacerabantur*, ait Damaſc. Orat. 2.

Addit Nicephorus: *Non eſt ſilentio prætereundum, quod in hac lætitia accidit. Cum enim in Gethſemani portaretur Dei Genitrix, Iudæi inuidia tabeſcentes, liuorem ſuum occultare non potuerunt. Inter quos quidam ex ordine Sacerdotum furibundus, impetu in feretrum ruens, humi proſternere ſacram illam arcam & poſſumdare conatus eſt. Sed vindicta nequaquam moratur. Namque ab vlnis manus eius reciſæ ex feretro dependent. At illa quæ natiuitate ſua orbem lætificarat, ne in obitu quidem alicui cauſa futura erat alicuius ærumnæ. Pœnitentiæ ergo remedium arripuit miſer, & quia manus prætendere non poterat, lacrymas protulit. Six mox feretrum conſtitit, & manus ad refectionem vnde deciderant accommodatæ (Petri id iuſſu*

factum) confestim pristinum statum recuperant. Hæc ex Nicephoro. l. 2. c. 22.

INter Christum Dominum & sanctissimam eius Matrem in hoc conuenientia est; *Primò*, quòd licet vtriusque corpus mors attigerit, corruptio tamen neutrum violarit. Sicut de Christi corpore scriptum erat: *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem*; sic idipsum est verum de Virginis carne. Potuit eam à putredine & puluere alienam facere, qui ex ea nascens potuit Virginem incorruptam relinquere. Putredo & vermis humanæ opprobrium est conditionis: ad benignitatem Domini pertinebat Matris ea in reseruare honorem, vt corpus quod sanctificarat in ea habitando nouem mensium spatio, à vermibus & à putredinis immune foret sordibus. Puluis ergo es, ô Maria, nec tamen in puluerem reuerteris, quia expers ès peccati omnis, & contagionis, ac corruptionis. Ille qui tuum sanctificauit vterum, vt pareret sine corruptione, sanctificabit & sepulchrum, vt non admittat corruptionem & interitum; sed quasi nouus vterus te pariet, & viuam cœlis animo corporeque reddet. Sic poteris dicere: *Refloruit caro mea, & ex voluntate mea confitebor ei.* Refloruit caro tua, cum rediuiua de sepulchro germinauit, & in floris modum cunctis hominibus immortalitatis afflauit odorem. Exurges, quasi arca sanctificationis, in requiem gloriosã cum corpore tuo glorificata, quòd non videbit corruptionẽ, nec diu manebit in sepulchro. Quid enim tibi cũ sepulchro, ô Mater Dei viui? Quid tibi cum mortuis, ô Genitrix vitæ? Quid tibi cum tumulo & monumento, quæ iampridem effecta es cœlum viuum, cœli habitatorem in te condens? Quid tibi cum fœtore, ô Paradisi amœnus odor? Quid Arcæ ex imputribilibus lignis fabricatæ cum incineratione?

II. Pars De conueniẽtia mortis christi & B. M. V. Psal. 15. 1. vtriusque corp. incorruptum cõseruatum. Psal. 17.

Secundò Christi & Matris eius agnoscitur conuenientia, in eo quòd tertiã die à morte vtriusque fuerit resurrectio admirãda. Sic resurrectio Christi causa fuit & exemplar resurrectionis Mariæ, & quemadmodum Maria Christum in vita est imitata, ita & in resurrectione ad vitam, dum ad eam, sicut ipse redit Maria tertia die. Sic docet Iuuenalis Archiepiscop. Hierosolymitan. apud Nicephorũ l. 15. c. 14. & S. Ioan. Damasc. orat. 2. cuius verba ita in Romano referũtur Breuiario. *Corpus quod ineffabili ratione Deum susceperat, in Gethsemani fuit depositum, quo in loco Angelorũ cantus mansit tres dies continuos. Post tres dies Angelico cãtu cessante, qui aderant Apostoli (cum vnus Thomas, qui abfuerat, post tertiã diem venisset, & quod Deum susceperat, corpus adorare voluisset) tumulũ aperuerunt sed omni ex parte sacrum eius corpus nequaquam inuenire potuerunt. Cum ea autem tantum inuenissent in quibus fuerat compositum & ineffabili inde odore essent repleti, loculum clauserunt. Eius rei stupefacti miraculo, hoc solum cogitare potuerunt, quod cui placuit ex Maria Virgine carnem sumere, etiam placuit corpus eius incorruptum honorare ante vniuersalem resurrectionem.* hæc Breuiarium ex Damasceno.

2. vtriusque resurrectio tertia die.

Mors itaque Mariam si deglutijt, sicut cetus Ionam, non tamen deuorauit, aut violauit, sed tertio die euomuit. Et sicut Danielem in lacu Leones non attigerunt: sic nec Mariam in tumulo vermes. Sicut etiam tres pueros Deus in medio ignis inter flammas sine læsione seruauit; sic & Matrem illæsam seruare voluit in mortis regione, & tertiã secum die resuscitare. Sic honorabitur, quem Rex æternus voluerit honorare. *Exurge Domine in requiẽ tuã*, tertiã die à morte, sed non solũ Tu, verũ etiam *Arca sanctificationis tuæ*, vt tibi sit conformis in gloria, & quę cõplantata est similitudini mortis tuæ, simul sit & resurrectionis.

Psal. 131

Porrò Virginis sepulchrum post tres dies vacuum, quasi animarum sic disertè alloquitur S. Ioan. Damascenus: *Tu verò, ô sacrorum sepulchrorum sacratissimum, post Domini quidem sepulchrum, quod vitæ dedit principium, quod fuit fons resurrectionis: vbinam est aurum illud purum quod in te manus Apostolorum condiderunt; Vbi pretiosus ille thesaurus qui vitam suscepit? Vbi nouum volumen in quo ineffabiliter Dei Verbum sine manu inscriptum fuit? Vbi abyssus gratiæ pelagus curationum? Vbi desiderabile illud Deiparæ corpus?* Postmodum introducit S. Damascenus sepulchrum istud hunc in modum respondens: *Quid quæritis in sepulchro eam quæ ad cœlestia est translata tabernacula; Cur à me custodiæ rationem exposcitis? Non possum diuinis resistere iussis. Sacrosanctum corpus quod mihi sanctitatem impertiuit, & pretiosissimi vnguenti fragrantia repleuit, templumque diuinum effecit, relictis sindonibus abijt raptum in sublime, comitantibus Angelis, Archangelis, & omnibus cœlestibus potentijs. Nunc me circumdant Angeli, nunc diuina in me habitat gratia. Ego quasi officina medicinæ ægrotantibus; ego fons perennis curationum; ego remedium aduersus Dæmones; ego ciuitas refugij omnibus ad me confugientibus.* hactenus S. Damascenus.

Vbi triduo mortis anima M.V fuerit.

Quod si quæras, vbi fuerit anima Virginis in illo triduo mortis suæ? Forsitan non malè quis dixerit, quod sicut anima Christi in triduo suæ mortis fuit in limbo Patrum, illos consolans & illuminans, secum postmodum educturus sic quoque Deiparæ anima fuerit in purgatorio, ibidem animabus solatium & lumen proferens, secum etiam vel omnes vel aliquas eductura. Ob honorem enim coronationis nouæ Reginæ misericordiæ, è purgante igne multas ereptas animas probabiliter docet Cancellarius Gerson tract. 4. super Cantico Virginis, & nonnulli alij. Immò piè credimus adhuc quotannis recurrente Virginis assumptæ festiuitate aliquas è purgatorijs flammis animas liberari, in gratiam clementissimæ Reginæ Nam si S. Francisco concessum legimus, in eius Chronicis, vt in die suo festiuo condonentur singulis annis aliquæ ei animæ è purgatorio, quantò potiori ratione dicemus id Matri Dei concedendum?

chronic. Minorũ.

3. Ascensio christi, & assumptio B.V.M. facta cũ magno triũpho.

Tertiò in hoc cernitur conuenientia in recessu Matris & Filij, quod sicut Ascensio Christi magno fuit cum triumpho, sic & Virginis Assumptio. Celebris planè triumphus solemnissimaque fuit processio illa, quando Salomon Arcam in locum suum, hoc est, in Sancta Sanctorum, subtus alas Cherubim, per Sacerdotes inuexit. Ibi erat cernere Regem gradientem in decore suo. Ibi Sacerdotes Arcam erant suis vectantes humeris. Ibi Leuitæ vasa Sanctuarij deferentes. Ibi varij cantores vestiti byssinis, cymbalis, psalterijs, & cytharis concrepabant. Ibi centum & viginti Sacerdotes canentes tubis. *Ibi cunctis pariter, & tubis, & voce, & cymbalis, & organis, & diuersi generis musicorum concinentibus, & vocem in sublime tollentibus, longè sonitus audiebatur. Et cum Dominum laudare cœpissent, & dicere: Confitemini Domino, quoniam in æternum misericordia eius, implebatur domus Dei nube, complebat gloria Domini domum Domini.* Ibi denique omnes maiores natu, & Principes tribuum, absque æstimatione & numero boues & oues immolabant. Solemnior certè processio, dum æterni Dei arca in templum æternum hodiè introducitur, & non subtus Cherubim, sed super Cherubim & Seraphim eleuatur. Ibi Rex pacificus Iesus Christus ante arcã in decore graditur. Ibi non Sacerdotes Aaronis, sed ipsi Cherubini arcã deferũt. Non quod eorum egeat adiutorio, quæ dono eximio agilitatis exornata ascendere

3. Reg. 8

2. Paral 5.

poterat,

poterat, nullo fulta subsidio; sed quia honor ei ab ipsis circumstipantibus exhibebatur. Ibi Angelici spiritus Virginis insignia tamquam Sanctuarij vasa præferebant. Ibi Principatus, Potestates, Dominationes, Throni comitantes, & immolâtes hostias laudis. Ibi concentus indicibilis totius curię cœlestis. Celeberrimus vtique triumphus quaquà spectes.

Quapropter dixit S. Bernardus: *Quis cogitare sufficiat quam gloriosè mundi Regina processerit, quanto deuotionis affectu tota in eius occursum cœlestium legionum processerit multitudo, quibus ad thronum gloriæ canticis sit deducta quam serena facie, quam diuinis amplexibus suscepta à filio, & super omnem creaturam exaltata.*

Addit B. P. Damiani serm. de assumpt. hic quippiam gloriosius reperiri quàm in ascensione Christi, sic enim loquitur: *Attolle oculos, & salua fi.ij maiestate inuenies occursum huius pompæ non mediocriter digniorem. Soli quippe Angeli Redemptori occurrere potuerunt: Matri verò filius ipse cum tota curia, tam Angelorum, quam iustorum, solemniter occurrens, euexit ad beatæ consistorium sessionis.*

4. Proportionata vtriusque gloria in cœlis

Postremo dicamus Matris & filij proportionatam esse gloriam in cœlis, & in hoc reperiri conuenientiam, quia sicut filius suam humanitatem euexit gloriosè super omnes choros angelorum, ita euexit & Matrem quam sibi proximè voluit adstare. Astitit enim hæc regina à dextris filij, proxima illi in loco summi honoris infra regalem thronum. Nempe supra nouem choros angelorum Virginis collocatus est thronus. Propterea dicit S. Bernardus: *Nec in terris locus dignior vteri Virginalis templo, nec in cœlis Regali solio in quo Mariam filius sublimauit.* In huius rei figuram olim positus est thronus matri Salomonis iuxta regem, seditque à dextris, & ei dictum est à filio: *Pete Mater mea, non enim decet vt confundam faciem tuam.* Sic & factum Matri Christi à filio in cœlis. 3 Reg. 2

De gloria M. Virg. in cœlis.

Itaque omnium Ss. Patrum, & totius Ecclesiæ doctrina est, Virginem Deiparam omnes choros Angelorum transcendere. Passim autem Theologi docent, homines ad instaurandas ruinas Angelorum euehi, & alicui choro adscribi. Sed quærunt an B. Virgo particularem constituat chorum? Nonnulli respondent eumdem chorum eam constituere cum humanitate Filij, quam vt Matrem, vt Sponsam, vt Cœli Reginam ipse rex gloriæ sibi voluit sociare. Alij cum Cancellario Gerson specialem ei chorum post filij humanitatem constituunt. De qua re sic loquitur ipse tract. 4. super Cantico Virginis: *Virgo sola constituit hierarchiam secundam sub Deo trino & vno, hierarchia primo & summo: apud quem hierarcham humanitas filij sui sola sublimata sedet à dextris virtutis Dei per vnitatem suppositi.* hæc ille.

Cóclusio

TV, ô Virga beatissima, ad hunc gloriæ apicem es euecta, non solum tibi, sed & nobis filijs Adam & Euæ, quia os & caro nostra es. Respice ergo, ô Mater misericordiæ, Regina clementiæ, pia vota nostra. Ad te clamamus exules filij Euæ, ad te suspiramus gementes & flentes in hac lachrymarum valle, in hoc afflictissimo tempore. *Idcirco ad Regnum venisti, vt in tali tempore parareris*, sicut dicebat Reginæ Esther mœstus Mardochæus. Illos ergo misericordes oculos, eiaculantes clementiæ radios serenissimos, ad nos conuerte, maximè in die isto tuo, die Assumptionis & Coronationis tuæ in quo tuus fauor omnibus patet Te piè inuocantibus. Ester. 15

Ne despice afflictiones populi tui in tenebris & vmbra mortis iacentis, ob la-

Eo

bem tabidam & cruentam vbique serpentem & discerpentem regionem nostram; ob concussiones quoque pressurasque impiorum militum lugentis amarissimè, sed lucem impetra, solatium & leuamen. Tandemque Iesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende, felici nobis impetrata morte, per quam pertingamus ad tuæ consortium gloriæ.

IN FESTO S. BARTHOLOMÆI.

Lec. 26 bipartita.

Cum dies factus fuisset, vocauit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis.

Luc. 6.

I. Pars de electione Apostolorum.

Digna sunt consideratione quæ peracta leguntur à Domino in Apostolorum suorum electione, prout recitat Euangelium hodiernum. Non enim mysterio carent, si examinentur.

cur in montē ierit christus & pernoctarit in oratione

Isai. 40.

Inprimis electurus Apostolos, euangelij sui Testes & Præcones, ecclesiæ futuros rectores, fidei & religionis parentes, Orbis Legislatores, veritatis Doctores: *Exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Celsa erat dignitas Apostolica de qua agebatur, sublime munus, sublimes requirens perfectiones: oportunè ergo locus excelsus à Domino deligitur ad id designandum. *Ascende in montem tu qui euangelizas Sion*, id est, ascende in verticem doctrinæ & vitæ, in verticem veritatis & pietatis; si tuo cupis muneri satisfacere, terrena despice, scande ad cælestia. Hoc scilicet vult insinuare Dominus, dum eligit suos in monte.

Matt. 9

Vlterius, sciebat etiam opus Patris sui esse operarios in messem mittere. Quocirca dixerat: *Messis quidem multa, operarij autem pauci: rogate Dominum messis vt mittat operarios in messem suam.* Præcipuos ergò messis huius Operarios delecturus, Patrem rogat, vt electionem benedicat & dirigat, à qua ecclesiæ tota depēdebat felicitas. Nec leuiter aut perfunctoriè hac de re agit cum Patre, sed erat pernoctans in oratione Dei, ait Euangelista. Totam impendit nocte in oratione Dei, siue in oratione ardentissima, celsissima, diuinissima: quia agebatur de negotio quo tota nox sæculi cum tenebris ignorātiæ, erroris, idololatriæ, expugnanda erat, & eliminanda cum Satana Principe suo, Principe tenebrarum, adueniente luce veritatis & gratiæ cœlestis. Agebatur de seligendis & mittendis primogenitis filijs lucis, qui, discussâ caligine, orbem totum erant illustraturi: *Vos estis lux mundi.* Tota igitur nocte in monte orat Christus, vt nocti amplius non sit locus, sed illud in hac electione à Patre impleatur: *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis.*

Matth. 5
psal. 75
sap. 7.

Equidem Christus Dominus, qui est *Lumen de lumine*, *Candor lucis æternæ*, *Sapientia Patris*, non egebat alia directione, aut luce in hac electione, nec egebat oratione, sed declarare nobis voluit quam fuerit sibi cordi nostra salus, pro qua tam sæpè & tam prolixè Patrem est deprecatus, faciens primordia nas en-

tis Ecclesiæ, in qua salutem debebamus assequi. *Orat Dominus, non vt pro se obsecret, sed vt pro me impetret. Nam etsi omnia posuit Pater in potestate filii, filius tamen vt formam hominis impleret, obsecrandum Patrem putat esse pro nobis, quia Aduocatus est noster*, inquit S. Ambrosius lib. 5. in Luc. Quid ergo pro salute nostra opportet nos facere, quando Christus pro nobis in oratione pernoctat? Virtutis Magister suo nos informat exemplo, sed torpidi sumus & negligimus. Hinc dicebat S. Cæsarius Arelatensis homil. 29. desidiam nostram arguens: *Orat misericordia & non orat miseria: prostratus in terra orat medicus, & non inclinatur ægrotus: orat innocentia, & non orat nequitia: orat qui peccatum non fecit, & non se prosternit multis peccatis obnoxius: orat Iudex & desiderat parcere, & non orat reus vt indulgentiam mereatur accipere.* Maximè verò hic orandum docet Dominus, cum negotium aliquod pietatis vel salutis est auspicandum, vt adspiret ipse, & illud felix faustumque reddat. Sic si de ministris ecclesiæ eligendis vel constituendis agitur, imitandum est hoc Domini exemplum. Hoc imitati sunt Apostoli dum in locum Iudæ Matthiam surrogant; dum Paulum & Barnabam ad gentes dimittunt: *Ministrantibus illis Domino, & ieiunantibus, dixit spiritus S. Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes, & orantes, imponentesque eis manus dimiserunt illos.* Act. 13.

Secundò, *cum dies factus esset, vocauit discipulos suos, & elegit duodecim ex illis*, inquit S. Lucas. Videsnè quod diem expectarit, vt designaret primarios filios & ministros lucis, & duodecim horas diei? O quam multi nocte cœcâ eligunt illos quos ad honores vel ministeria sublimia erigunt! Inducit enim eos ad electionem, non claritas virtutis, sed caligo & cæcitas passionis. Mouentur & diriguntur non à cælesti luce, sed ab humana & terrena consideratione. Audi illud: *Ierunt ligna, vt eligerent super se Regem, dixeruntque Oliuæ, impera nobis.* Videtur hæc electio primordialiter in luce & lance rationis expensa fuisse; consilium enim inierunt, & suffragijs communibus elegerunt arborem regali dignitati idoneam. Nam eius liquore Reges vnguntur, vt indicetur suauitas & misericordia, quam erga subditos debent ostendere; eius quoque fructu non solum pascuntur homines, sed etiam illuminantur noctes. Denique merito præferunt Oliuam, cuius liquor totus est medicinalis, & propterea significat regem & superiores omnes, non solum debere pascere, aut lucem præferre subditis, sed etiam mederi debere eorum vulneribus. Quapropter excusans se quidam ne fieret Princeps, dicit: *Non sum Medicus, & in domo mea non est panis.* Excusauit se quoque Oliua: *Numquid possum deserere pinguedinem meam, qua Dij vtuntur & homines, & venire vt inter ligna promouear?* Excusauit se similiter Ficus & Vitis. Nec vltra vrgent qui eligunt, sed à luce rationis diuertentes ad caliginem extremæ cæcitatis, Rhamnum eligunt in Regem, ad infructuosam arborem & infructuosarum pessimam & nocentissimam principatum deferunt. Est enim Rhamnus spinosus frutex, & arbuscula sentibus vncinisque contexta, qua teneat quicquid attigerit, & retentum vulneret, & vulneratorum sanguine delectetur, inquit S. Hieronymus in c. 2. Aggei. Interim principatum illa acceptat, & dicit: *Sub vmbra mea requiescite.* Quam verò vmbram, siue quam sub vmbra sua quietem, protectionem, securitatem polliceri potest Rhamnus, quandoquidem qui sub ea latent, vix caput erigere, brachium porrigere, aut corpus mouere queant, quin spinarum pungantur aculeis? Hæc est ergo pœna eorum qui

2 Cur in die & nō in nocte apostolos elegerit christus

iudic. 9

isai 3

iud. 9

aliquos eligunt, non solum infructuosos, sed & sibi ipsis postea nocituros.

Christus Dominus equidem elegit ad apostolatum steriles, & ex se infructuosos, ignaros, illiteratos, ignobiles, inopes, vt hanc electionem non suis adscriberent meritis, sed gratuitæ eius voluntati. Potuit autem eos reddere subitò frugiferos, instar Oliuæ, Ficus, aut vineæ, vt Deo & hominibus fructus producerent suauissimos: *Non vos me elegistis, sed ego vos elegi, vt eatis & fructum afferatis & fructus vester maneat.* Olim dixerunt Ethnici ab vnoquoque Deorum electam arborem, quæ eis esset dedicata, cuiusque singularem gererent curam. Iupiter Quercum elegit, Apollo Laurum, Neptunus Pinum, Venus Myrtum, Iuno Iuniperum. Minerua hanc electionem demirata, interrogat Iouem, cur infructiferas arbores Dij sibi elegissent? Responsum verò accepit, ideo id factum, vt ipse arbores intelligāt, non ob sua merita, sed ex mera Deorum gratia se electas, & Dijs dicatas tamquam eorum insignia. Certè hæc est causa cur christus steriles & viles sibi adlegit apostolos, vt ipsi non gloriarentur in se, sed ipse glorificaretur in eis, quia potuit eos sola sua electione reddere frugiferos, & toto orbe gloriosos, cum fructum non potuerint Dij suis conferre arboribus.

Cur rudes & ignari ad Apostolatum electi. Ioan. 15

Tertio, non sine mysterio duodecim elegisse dicitur, quos & apostolos nominauit. Voluit enim vt sicut erant duobus tribus Israel, & duodecim Patriarchæ, è quibus populus Dei erat progenitus, sic etiam forent duodecim apostoli, quasi Patres totius populi Christiani. Iterum, sicut annus duodecim constat mensibus, & dies duodecim horis, Solque lucem est orbi fundens per duodecim Zodiaci signa; ideo etiam numero duodenario primos Prædicatores direxit in mūdum, per quos ipse Sol iustitię mundo veritatis lucem impertit. Hanc rationem affert venerab. Beda Ioannis 6. Eādem profert Sedulius, comparatque quatuor Euangelistas quatuor anni temporibus. Sic enim canit de Euangelistis.

3 Cur christus 12. elegerit.

Quatuor hi proceres vna te voce canentes,
Tempora ceu totidem latum sparguntur in orbem.
Sic & Apostolici fulget semper duodenus honoris
Apex, numero menses imitatus & horas.

Plurimi autem numeri huius mystici figuræ sunt in sacris litteris. Quid aliud duodecim fontes in deserto præsignant, quam duodecim apostolos doctrinæ aquas Orbi sterili fundētes? Quid aliud sunt gēmæ duodecim in veste summi pontificis, quam Apostoli ecclesiā vestem christi illustrantes? Quid duodecim leones Throni Salomonis? Quid duodecim boues mare æneum portantes? Quid duodecim lapides ex quibus altare constructum? Quid duodecim fundamenta ciuitatis Dei & duodecim portæ? Quod duodecim stellæ coronantes mulierem amictam Sole? Quid duodecim sedes ad iudicandum Israel? Quid duodecim principes Tabernaculum olim & Arcam Dei circumstantes? Fuit ergo hic numerus in honorem duodecim apostolorum in figuris etiam antiquis consecratus. Et hunc ita voluit obseruari Dominus in suis apostolis, vt cum esset diminutus per interitum Iudæ, voluerit eum restaurari per electionem Matthiæ: nec plures voluit elegi, nec alius numerus efficeretur. Vnde S. Aug. tract. 27. in Ioan. *Non quia periit vnus, ideo duodenarij numeri honor demptus est, nam in locum pereuntis alius subrogatus est, mansitque numerus consecratus. Si Iudas exterminauit, non duodenarium numerum violauit. Ipse deseruit præceptorem, sed Deus ei apposuit successum.*

Vide fusius de his quæ dixi in festo S. Matthiæ

Quarto hos vocauit apostolos, hoc est missos instar Legatorum, siue vt dicit Tertul. lib. de præscriptionibus cap. 20. *Ex discipulis duodecim præcipuos lateri suo christus adlegerat, destinatos nationibus Magistros.* Hi ergo erant velut Legati à latere, quos ideo Christus elegit, vt ad euangelizandum toto orbe postea mitteret. Hoc expressit S. Marcus, dicens: *Ascendens in montem, vocauit ad se quos voluit ipse. Et fecit vt essent duodecim cum illo, & vt mitteret illos prædicare.* Addit quoque Marcus: *Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eiciendi dæmonia.* Nempe miracula debebant eis seruire tamquam sigillum missionis & legationis suæ. Hæc quoque erant arma, quibus dura ad credendum corda mox poterant expugnare. Moysi Virgam miraculorum dederat Dominus, insigne scilicet legationis & potestatis sibi à Deo factæ, ad educendum populum de captiuitate Ægypti & seruitute Pharaonis. Et quid non effecit hac virga, in aquis, in aëre, in terra, in omnibus elementis? Sic & virgam virtutis suæ commisit Dominus apostolis, qua confirmarent doctrinam quam tradebant, & dominarentur inimicis Christi: *Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion, dominare in medio inimicorum tuorum.* Adiuncta ergo fuere prædicantibus euangelium miracula, vt fidem verbis daret virtus ostensa, & noua facerent qui noua prædicarent: cumque pollicerētur regnum cœlorum, magnitudinem promissorum probare debebat magnitudo signorum. Quapropter S. Gregorius declarat similitudine, tunc miracula frequentiora forent, quam modo. Hæc necessaria in exordio ecclesiæ fuerunt, inquit ipse. *Vt enim ad fidem cresceret, multitudo credentium miraculis fuit nutrienda. Quia & nos cum arbusta plantamus, tamdiu eis aquam infundimus, quo adusque ea in terra coaluisse videamus*: at si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit. Ita S Gregorius hom. 29. in euang.

4. Cur his 12. sunt vocati apostoli. Marc 3. psal 109

INter hos à Domino electos Apostolos sextus ab euangelistis Marco, Matthæo, Luca, nominatur Bartholomæus. An vero secuti sint ordinem vocationis, an ætatis, an dignitatis, non constat, quia non eodem ordine à singulis euangelistis recensentur. Vnde ex his non potest colligi, quis sanctitate, aut gratia, vel gloria præcellat: nec hoc multum disputandum, cùm ab æterna Dei prædestinatione dependeat nobis ignota. Matthęus tamen non sine causa expresse dixit; *Duodecim Apostolorum nomina hæc sunt: primus Simon qui dicitur Petrus*, &c. Atque ipse ab omnibus primus nominatur, sicut & in Actis apostolorum, quia ad Christianam spectabat notitiam scire primatum Petri. De alijs verò non est dictum, secundus est iste, tertius ille, &c. quia dignitate apostolatus erant æquales.

2. Pars De electione S. Barthol. Marc 3 Matt. 10 luc. 6 Matt. 10 actor. 1

Cæterum quia ordinariè euangelistæ iungunt Philippum & Bartholomæum, existimarunt nonnulli interpretes Bartholomęum eundem esse cum Nathanaële, quem Philippus adduxit ad Iesum, de quo & ipse dixit: *Ecce verè Israelita in quo dolus non est.* Cui Nathanael: *Vnde me nosti?* Respondet Christus: *Antequam Philippus te vocaret, cum esses sub ficu, vidi te.* Fuerat ille Nathanael in aliquo loco longè distante ab oculis Christi, & occultè ibi quidpiam agebat remotis arbitris, forsitan orans, vel sacræ lectioni vacans: nec potuit ille locus Christum latere, nec ipse Nathanael, nec hoc ipsum quod agebat. Vnde admirans Nathanael se ita ab eo agnitum, pronunciat: *Rabbi tu es Filius Dei, tu es Rex Israel.*

ioan. 1

Non quod agnouerit iam ex tunc perfectè diuinitatem Christi, sed excellentia quadam Filium Dei nominauit, putauitque esse talem singulari adoptione, non essentia, vt vult sanctus Chrysostomus (cum Theophila, & alijs) distinguitque confessionem hanc à confessione Petri, qui filium Dei agnouit, & verè Deum.

Quis qualisve fuerit S. Barthol

Hunc itaque Nathanaelem eundem esse cum Bartholomæo, censuit Rupertus, Iansenius, Arias Montanus, cum alijs nonnullis; tum ob dictam rationem, qui a solet coniungi cum Philippo, tamquam ab eo vocatus; tum quia Nathanael erat proprium nomen, Bartholomæus verò nomen à Patre sumptum, vt sit idem quod Filius Tholmæi, sicut Bariona filius Ionæ. Tum denique, quia Nathanael cum Petro, Andrea, Philippo vocatus est; ergo ad Apostolatum electus fuit sicut & illi, maximè cum fuerit à Domino collaudatus, tanquam verè Israelita, vere sincerus, minimè simulatus aut hypocrita, sed columbinis moribus præditus, aptus proinde ad apostolatum. Hæc sententia si vera est, consequenter dicendum foret Bartholomæum fratrem fuisse Philippi, & ideo per illum adductum fuisse ad Iesum, sicut & Petrus per Andream fratrem suū. Nam Nathanaelem fuisse Philippi fratrem, docent multi interpretes, inter quos S. Thomas, Hugo cardinalis, Nicolaus Lyranus, Dionysius Carthusianus, & vtraque Glossa, tam ordinaria quam interlinealis. Neque refert quod S. Augustinus in cap. 1. Ioannis dicat: *Deberet Nathanael esse primus in Apostolis, & nec medius inuenitur, nec vltimus in duodecim. Quia peritus in lege fuit, noluit illum Dominus inter Apostolos ponere, quia idiotas elegit vt confunderet mundum. Non quæsiuit per Oratorem Piscatorem, sed de piscatore lucratus est Imperatorem.* Ita loquitur S. Augustinus, sed hæc ratio non est plena, nam Paulum legis peritum Dominus postea creauit apostolum, sic & potuit Nathanaëlem, ne penitus doctos repudiare & despuere videretur.

Quicquid sit, & quisquis fuerit Bartholomæus, perfectè secutus est Dominum se vocantem & eligentem, potuitque illud apostolicum dicere præ cæteris: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis?* Reliquit enim pro Domino non solum retia & nauiculam, si piscator fuerit, vt multi volunt, nec solum inflantem scientiam reliquit, si legis peritus fuerit, vt aliqui dixerunt; neque solùm reliquit honores & nobilitatem, si nobilis fuerit, vt nonnulli etiam asseruerunt: sed reliquit & pellem, pro Christi amore passus excoriationem. Instar serpentis prudentem se ostendit, dum vt arctum foramen & cœli angustam viam sine impedimento posset ingredi, veterem deponit pellem, adepturus nouam. Sciebat enim illud: *Rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Saluatorem meum.* Quapropter paratus est illam relinquere in egressu huius vitæ, maximo licet cum cruciatu & dolore, sciens quod pro mortali recipiet immortalem, pro corrupta gloriosam & incorruptam, pro obscura pellucidam. Certè si olim pelles animalium tegebant & exornabant tabernaculum Domini: multò magis Bartholomæi pellis adornat Ecclesiam Christi, & reddit eam gloriosam. Sic potest & ipsa dicere: *Nigra sum, sed formosa, filiæ Ierusalem sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.* Quasi dicat: Fateor, quod multis persecutionibus foris vexata, subnigra sum cute & pelle, & velut contemptibilis possum videri intuenti tantum quæ forinsecus sunt: sed si quis perspicacius rem considerarit, formosa sanè sum & Martyrum exuuijs adornata, velut tabernaculum pellibus Salomonis. Glorior certè Sebastiani

Math 19.

S Barth pro reliquius omnia reliquit

Iob. 19.

Cant. 1. Ecclesia pelle S. Barthol. gloriatur.

pelle vndique telis confixâ, Vincentij & Laurentij adustâ, Blasij pectinibus ferreis dilaniatâ, Stanislai membratim cócisâ, sed diuinitus redintegratâ, Theodori vngulis ferreis dilacerata, Quintini calamis acutis & hastilib⁹ perfossâ: Agathę & Barbaræ mamilla amputata vel auulsa; sed maxime glorior pelle Bartholomęi excoriata, qui cęteris dux fuit ad martyrium & agonē crudelissimum.

Hostiæ quæ offerebatur olim in sacrificiū, pellis erat detrahenda, prout præscribitur in Leuitico: In hostiam & victimam perfectam debebat offerri S. Bartholomæus, ideo gauisus est pellem sibi detrahi, eamque ob causam dicimus eū omnia reliquisse, vt perfectè sacrificaret se Domino, perfecteque eum sequeretur. Ioseph relinquit pallium adulteræ mulieri, nolens Deum offendere. Adolescens euangelicus relinquit syndonem, nolens detineri: Samaritana relinquit hydriam apud puteū, vt liberiùs abeat Christi promulgatura gloriam Bartholomæus quoque mundo adultero relinquit pellem, ne diuinam incurrat offensā; relinquit illam persecutoribus suis, ne retroram sibi injciant ad sequendum Dominum: relinquit eam, vt liberiùs abiens possit vbique gloriam Domini prędicare, & vt nudus nudum sequatur crucifixum, cuius stigmata & characteres eius carni inscribuntur profundè, tamquam electæ arbori detracta cortice. Hi characteres & hæc decorticatio symbola sunt dilectionis illius perfectæ, de qua in Canticis: *Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.* Quasi dicat: Adeo speciosa est & pretiosa gemma charitatis, vt omnia eius respectu quasi nihil computanda sint, & omnia quæ desiderari possent, ei non valeant comparari. Quapropter homo pro illa conseruanda debet esse paratus omnem substantiam domus suæ dare, hoc est omnes facultates suas, ipsam vitam, & proprium corpus, quod velut domus animæ est. Considerans ergo S. Bartholomæus pretium & valorem diuini amoris, omnia sua pro illa dedit, temporalia relinquens & vitam, corpusque suum & animam impendens, vt amorem illum conseruaret, & declararet. Si expoliauit se Ionathas, & dedit tunicam suam Dauid in signum dilectionis, multò magis dilectionem suam probare censetur Bartholomæus erga Christum Dominum, dum expolians se tunica sua, hoc est pelle corporis sui propter Christum, eam in pignus amoris ei offert, & lauat eam in sanguine suo.

Leuit. 1

Gen 39.

Mar. 14

Ioan 4.

Dilectio S Barth erga christū

Cant 8.

1. Reg 18

Cæterum paulo altius à nobis repetenda est occasio tam cruenti martyrij, tāquā atrocis excoriationis S. Bartholomæi. Rem sic compendio enarrat Breuiarium Romanum 24. Augusti: Bartholomæus Apostolus Galilæus, cum in Indiam citeriorem, quæ ei in orbis terrarum sortitione ad prædicādum Iesu Christi Euangeliū obuenerat, progressus esset, aduentum Domini Iesu iuxta S. Matthæi Euangelium illis gentibus prædicauit. Sed cum in ea prouincia plurimos ad Iesum Christum conuertisset, multos labores calamitatesque perpessus, venit in maiorē Armeniā. Ibi Polymium Regē, & coniugē eius, ac pręterea duodecim ciuitates ad Christianā fidē perduxit. Quæ res in eum magnam inuidiam concitauit illius gentis sacerdotum. Nam vsque adeo Astyagem Polymij Regis fratrem in Apostolum incēderant, vt viuo Bartholomæo pellem crudeliter detrahi iusserit, ac caput abscindi, quo in martyrio animam Deo reddidit. Ita Breuiarium. Addūt aliqui, prius quam ei pellis detraheretur, fuisse fustibus cæsum & cruci suffixum. Ita Nicephorus, Lippomanus, Surius, & alij. Ex his nonnulla moralia documenta desumi possunt.

Occasio tam atrocis Martirij.

morale 1. Variè Deus suos electos exercet.

Inprimis hic consideratione dignum est, quam varijs Deus pressuris, tormentis, martyrijs, exerceat electos suos, tum vt eorum probet solidam dilectionem, tum vt eos nobis exhibeat in exemplum patientiæ & virtutis, fideique per dilectionem operantis. Quapropter dicit apostolus: *Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones.* Subdit postmodum Apostolus: Alij autem *distenti sunt*, vt contunderentur instar tympani; *non suscipientes redemptionem, vt meliorem inuenirent resurrectionem*, hoc est, nolentes ab illis supplicijs liberari, quæ facilè possent vitare, si tyrannis vellent obedire; quia adipiciebant ad meliorem vitam, quam esset illa qua priuabantur. Addit denique *Alij secti sunt, tentati sunt in occisione gladij mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus*: hoc est, affligebantur vt malefici, viles habebantur vestiti more rusticanò & indumentis villosis & hirsutis; attamen tales & tanti erant apud Deum, vt mundus eos habere non mereretur. Pleraque hic ab Apostolo de varijs dicta, vni Apostolo Bartholomæo competunt, si singula examinare voluerimus. An non *per fidem vicit regna*, dum in regno Indiæ citerioris adeo multos conuertit? Dum etiam in Armenia regem Polymium cum ciuitatibus suis ad fidem perduxit? An non *Castra vertit exterorum, obturauit ora leonum*, dum oracula dæmonum muta fecit, & delubra, de quibus quasi castris suis virtutem suam exerit, euertit & inania reddidit?

Heb. 11

An non *distentus est & sectus*, crudelissimeque instar tympani extensus, siue dum primum fustibus contusus est, siue dum postmodum atrociter pellis ei detracta est? Dicere ergo de eo possumus, quod dicitur de Eleazaro: *Voluntariè præibat ad*
2. Mach 6. *Tympanum.* Sic enim legunt Græca, pro eo quod nos habemus: *Voluntariè præibat* ad supplicium. Erat enim quoddam tormenti genus, quod Tympanum vocabant, in quo homines distendebantur, instar tympanorum, vt fustibus contunderentur. Sed Ecclesia gloriatur modò de pelle Bartholomæi, tamquam de tympano, quo fugat hostes, hoc est dæmonia. Vnde potuit maiori dicere ratione S. Bartholomæus, quod olim Zischa Tyrannus suis Bohemis: *Post mortem meam volo vt è pelle mea tympanum constituatis, quo contra hostes ad prælium procedatis: illi enim vel solo illius sonitu terrebuntur.* Hoc ex intolerabili dicebat arrogantia, quia in bello felix semper fuerat. Sic & Rex Angliæ Edouardus I. expertus quantum præsentia sua contulisset felicitatis in bello diuturno contra Regem Scotiæ, moriens obstrinxit filium iuramento solemni, quod se mortuum mox bulliret ad separanda ossa à carne, quodque ossa illa continuo deferret in prælijs contra Scotos. O arrogantem insaniam! O infamem arrogantiam! Interim Ecclesia non sine pietate ossa Sanctorum colit, & illis gloriatur contra hostes spirituales, eorum sæpissime experta potétiam & gratiam, quotidianisque miraculis ea à Domino illustrari intuens. Quod & de S. Bartholomæi ossibus pernotum est, quæ cum ab infidelibus in mare deiecta forent cum arca plumbea, in qua concludebantur, diuinitus (aquis subuehentibus illam arcam) ad Insulam Siciliæ, Liparis dictam, peruenerant; ac ibi reuelatione diuina a Christianis suscepta sunt honorificè, exædificato eis téplo. Postmodú Saracenis rursus eius sepulchrú violantibus & sacra hæc ossa dispergétibus, monéte S. Bartholomęo, à quodá viro religioso recollecta sunt indicio diuini splendoris, & Beneuentum ad re-

Ossa S. Bart.mi miraculosa. Greg. Turo. l. 1. de gloria martyr. c. 34. Claudius à Rota in legenda.

ad Regnum Neapolitanum translata, vbi diu cultu debito fuere honorata. Tandem ab Otthone Imperatore Romam portata sunt, & in Tiberis Insula collocata. Ecclesia ibidem dedicata eius nomine. Agitur autem Romæ festus dies 25. Augusti, quia eo die translatio facta fuit. Aliæ autem Ecclesiæ festum diem colunt martyrij eius qui fuit 24. Augusti. Baron. a nnot. ad Martyrol.

An non denique Bartholomæus circuiuit orbis partem, egens, angustiatus, & afflictus cum tamen dignus eo non foret mundus? vestes eius & sandalia per viginti sex annos dicuntur non fuisse attrita, instar vestium illarum & calceamentorum, quibus Israëlitæ circuierunt annis 40. per desertum. Centies quoque in die, centiesque in nocte genua in oratione flectebat. Varias denique peragrabat Prouincias egenus, quia opes despuebat terrenas, vt nudus nudum sequeretur Christum, pro cuius etiam amore paratus fuit pelle denudari, & crucem pati, tandemque inter illos numeratus est, qui *in occisione gladij mortui sunt*.

Alterum morale documentum ex historia S. Bartholomæi elicitur, considerando conuersionem Polymij Regis, quam mox secuta est non solum conuersio totius familiæ Regiæ, sed etiam duodecim ciuitatum cum populis varijs. Hic nempe elucescit, quam verum sit illud S. Fulgentij epist. 6. ad Theodorum: *Fit, vt, qui sunt in sæculi culmine constituti, aut secum plurimos perdant, aut secum multos in via salutis acquirant.* Nimirum, sicut magnæ naues multas secum cymbas colligatas trahunt, & si mergantur, illas etiam secum mergunt: sic contingit & potentibus, vt non soli pereant, sed multos secum in perditionem pertrahant. Ideo dicitur: *Gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis.* Qui sunt gigantes gementes, sub aquis, nisi potentes & magnates mole negociorum quasi aquarum oppressi? Meritò gemunt isti, tum in præsenti anxijs curis distenti, tum in futuro, quia aquis crebrò merguntur inferioris abyssi. Sed non soli gemunt, verum etiam illi, qui habitant cum eis, hoc est, qui eorum ministerio & negocijs sunt inuoluti, quia & hos secum trahunt in abyssum & perditionem. Quòd si verò Magnates per aquas varias negociorum & curarum ad portum contendunt, tandemque appellunt, etiam secum trahunt eos, qui sibi colligantur, nec soli salutem consequuntur. Eorum nimirum exemplum præuium & auctoritas multis persuadere potens est & Dei virtutem, & fidei veritatem. 2. Iob 26.

Tertium documentum ex dictis elicitur; quam scilicet verum sit illud Domini: *Non veni mittere pacem, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam & inimici hominis domestici eius.* Multis posset exemplis declarari, quomodo filij aduersus patrem, & filiæ aduersus matrem, ob diuersitatem fidei exsurrexerint, quomodo parentes filios vel filias ad tormenta tradiderint, vt de S. Barbara Christina & alijs pernotum est. Hic autem videmus quomodo frater à fratre se paratur. Astyages à Polymio, dum Bartholomæum ita crudeliter persequitur ob fratris conuersionem, dum in illum crudelitas omne virus effundit, quia in fratrem vires forent inanes. Sic & illud Domini agnoscitur: *Duo erunt in agro, vnus assumetur, alter relinquetur duo in lecto, vnus assumetur, alter relinquetur,* &c. Duo eiusdem familiæ, eiusdem sanguinis & ortus hic reperiuntur, duo ex eodem vtero prognati fratres, quorũ vnus Dei prouida dispositione ad diuinæ gratiæ sortem & fidei lucem pertingit, 3. Matt. 10 Matt. 24

alter in tenebris infidelitatis relinquitur, inimicus luci & gratiæ, dum à S. Bartholomæo illam oblatam respuit. Insurgit etenim atroci mente cæcus contra manuductorem, naufragus contra gubernatorem, æger contra medicum & viuificatorem: ideo in cæcitate hæret, in naufragio petit, in morte permanet. Hic ergo relinquitur, dum interim frater assumitur, illuminatur, viuificatur & saluatur.

Conclusio. GRatias Tibi, Domine Iesu Christe, Saluator & Redemptor noster, infinitas debemus, quod pro nobis totas noctes in oratione agere dignatus fueris: quodque post orationem duodecim Apostolos elegeris ad propagationẽ nostræ salutis, eos constituens Angelos pacis, Ministros veræ lucis, ad annunciandum toto orbe Euangelium pacis, & ad illuminandum eos, qui sedebant in tenebris & in vmbra mortis. Sed & speciales tibi debemus gratias pro vocatione & electione S. Bartholomæi Apostoli, per quem voluisti nobis esse manifestum, quantum oporteat pro nomine tuo pati, & quanta sit vis dilectionis omnia propter te relinquentis, omnibus pro amore tuo sese exspoliantis. Fac nos igitur eius exemplu intueri, eius dilectionem imitari, terrena despiciendo, & propter te proprijs nos ipsos passionibus exuendo. Sit nobis ipse instar virgæ Iacob decorticatæ, & prope canales positæ, vt concipiamus similem fœtum, hoc est, feruens desiderium tibi seruiendi, pro te patiendi, corticemque rerum mundanarum despiciendi, vt tandem vestias nos veste immortalitatis, veste gloriæ & incorruptionis, vestimento æternæ lucis. Gen. 30.

Lect. 27 tripartita.

IN FESTO NATIVIT. B.M.V.

Natiuitas tua, Dei Genitrix Virgo gaudium annuntiauit vniuerso mundo &c.

I. Pars. Hominũ natiuitates esse deplorandas. APud veteres quæstio fuit, an dies natiuitatis lætitiâ sit celebrandus, an potius luctu? Primam opinionem secuti sunt nonnulli, de quibus sacris in eloquijs fit mẽtio, qui varia solennitate opiparisque conuiuijs diem suum natalem celebrant, non solum amicos, sed etiam sibi famulantes ad genialem plausum quotannis inuitantes.

Gen. 40. Sic dicitur: *Dies tertius natalitius Pharaonis erat, qui faciens grande conuiuium pueris suis*, hoc est famulis, *recordatus est Magistri pincernarum & pistorum. Principis.*

2 Mach. 6. Rursus, in die natalis Regis Antiochi (qui sacer habebatur) sacrificia offerebantur, *& cum Liberi sacra celebrabantur, cogebantur Iudæi hedera coronati Libero circuire.* Fiebant vtique sacrificia Baccho, & multa ebrietate ac libidine ei litare tunc mos erat, circumeundo vrbem cum Hederæ coronis, quia Hedera Baccho arbor sacra erat. Hæc ergo erant Bacchanalia & Liberalia, à Baccho seu libero Deo sic dicta.

Marc. 6. Denique, Herodes natalis sui cœnam fecit Principibus, & Tribunis, & primis Galilææ; introductaque est filia Herodiadis, vt saltaret corã recumbentibus.

Alteram opinionem luctu scilicet potius quam gaudio prosequendum diem natiuitatis, secutæ sunt aliquæ nationes. Sic Thraces soliti feruntur infantium natiuitates planctu & lessu celebrare, funera vero lætitia & tympanis. Huic etiam opinioni videntur suffragari sacra eloquia. Nam Ecclesiastes disertè pronunciat: *Melior est dies mortis, die natiuitatis.* Nempe natalitius dies in turbulentum huius vitæ pelagus nos inducit, vbi draco latibulum suum posuit; transitus verò dies ex stadio ærumnoso nos educit. Sed & ipsi infantes docere videntur natalem diem non conuiuio agendum, sed fletu, quare enim in lucem prodeuntes à ploratu incipiunt, inquit S. Augustinus ser. 24. de verbis Apostoli? Respondet: *Quando plorat nascens, propheta suç calamitatis est, lachrymæ enim testes suæ miseriæ. Nondum loquitur, & prophetat. Quid prophetat? In labore se futurum vel timore. Et si bene vixerit, & iustus fuerit, certè in medijs positus tentationibus semper timebit.* Ita ille. Neque minus Regum aut Principum lugenda natiuitas quam aliorum, quia vt ipse fatetur Salomon: *Nemo ex Regibus aliud habuit natiuitatis initium*, quam a fletu. Sum ego, inquit ipse, *mortalis homo similis omnibus, & ex genere illius qui prior factus est: & in similiter factam decidi terram, & primam vocem similem omnibus emisi plorans.* Meritò deplorandum est graue iugum, quod incipiunt trahere filij Adæ à die exitus de ventre matris vsque in diem sepulturæ, *ab eo qui vestitur purpura & hyacintho, & portat coronam, vsque ad eum qui sedet in cinere, & vestitur lino crudo.* Si hominem natura nudum, & in nuda humo, natali die abijcit ad vagitus & ploratum, si ab hoc lucis rudimento vincula excipiunt, & omnium membrorum nexus, qualis dementia eorum qui ab his initijs existimant se ad superbiam & voluptatem genitos?

Eccl. 7.

Sap. 7.

Eccl. 40.

Dictam quoque opinionem secuti videntur viri sancti, quia vt dicit Origenes, Leuit. 12. Nemo ex omnibus Sanctis inuenitur diem festum vel conuiuium magnum egisse in die Natalis sui Abraham celebrasse non legitur natiuitatem sui. Isaac aliquo conuiuio, sed fecisse grande conuiuium in die ablactationis dicitur. Celebrant Sancti ablactationem, quando scilicet mundi voluptas velut lac virosum repudiatur. Iob lamentatur diem natiuitatis, sicut & Hieremias, cumque maledicere videntur, spectando ærumnas quas affert, simulque peccatum originale, & alia mala quibus homines inuoluit miserabiliter & deplorandè. Maledicere ergo non aliud est quam dicere infelicem, & grauiter de eo conqueri tanquam ærumnarum omnium originario die. Quod si Sancti ita conqueri potuere, quid de impijs?

Gen. 21.

Iob. 3.
Iere. 20.

Certè non potest celebrari natiuitas hominum cum securitate gaudij, quia de multis verum est quod de vno: *Melius ei foret si natus non esset homo ille.* Quando considero in conceptu Cain Matrem Euam gaudentem & dicentem: *Possedi hominem per Deum*; cogor dicere: O Eua, si scires hunc filium tuum adeo fore infelicem, ac tandem ex parte Dei reprobandum, non lætareris vel in conceptu, vel in partu, nec diceres: *Possedi hominem per Deum.* Quando considero Absalonem editum in mundum; quia filius est Regis speciosus, & vultu amabilis, video multos in eius natiuitate gaudentes. Sed, eheu! quot ærumnas intulit Patri, quot ærumnas & sibi numquam finiendas? Eheu, quam infelix natiuitas! *Melius foret, si natus non esset homo ille*; melius, inquam, quam æternùm lugere. Sic maledicti Cham, & reprobi Ismaëlis deplorandæ potius fuerunt natiuitates, quam celebrandæ. Multi quoque parentibus filij sunt *Benoni*, id est, *Filij doloris*,

Matt. 26.

Gen. 4.

Gen. 35.

cruces & ærumnas intolerabiles eis pariunt, ideoque luctu digna eorum & na-
Eccl. 16. tiuitas est & vita. Propterea dixit Sapiens: *Ne iucunderis in filijs impijs, si multiplicentur; nec oblecteris, si non est timor Dei in illis Vtile est mori sine filijs, quam impios post se relinquere.*

Sed numquid infelicissima fuit natiuitas & Pharaonis & Antiochi & Herodis, quas quotannis, celebres fuisse luxu & plausu, sacra eloquia commemorant? Profecto cum infelicissimus fuerit eorum exitus è vita, qua ratione natiuitas dici potest beata? Quinimmò, teste sacro textu, Pharao & Herodes, dum diem natalis sui festiuis celebrant gaudijs, vterque infausto auspicio festi-
Gen. 40 uitatem suam sanguine & crudelitate fœdauit. Nam Pharao eo die Pistorum Principem suspendi iussit, Herodes infami scelere Baptistem interemit,
Marc. 6. & caput cruentum inter fercula in conuiuium inferri inaudita feritate voluit.

Interim, diem vt suum natalem quotannis celebrent, consulendum est Christianis omnibus. Non id quidem conuiuia cum luxu instruendo, sed ad conuiuium Eucharisticum cum pietate accedendo. Quid est Eucharisticum epulum, nisi epulum quod in gratiarum actionem pro omnibus beneficijs est institutum? Recurrente ergo natali die Eucharistiam sumendo, gratias agat Christianus pro beneficijs, quæ de momento in momentum à Deò accipit iam ab exordio vitæ. Gratias agat de beneficio baptismi & vocationis ad fidem, de beneficijs toties in vita perceptorum Sacramentorum diuinorum, per quæ à peccatis emundatur, de beneficio lucis gratiæ, de beneficijs quoque alijs particularibus, quæ nisi sit ingratus, debet agnoscere à diuina manu quotidie se accipere, tam secundum animam, quam secundum corpus. Renouet quoque in die natiuitatis suæ deuotionem particularem erga Angelum sibi ad custodiam deputatum, & gratias agat, quod ex tunc adstiterit curam ipsius agens, nocte & die non deserens. Ad hunc effectum panem Angelorum sumat, & perpetuum obsequium spondeat tantæ nobilitatis Angelo ad custodiam sui misso. Hoc nimirum est spiritualiter natiuitatem celebrare suam, non carnaliter, & quidem magis spiritualem, quam temporalem natiuitatem.

Natalis cuiusque dies quoniã celebrandus.

II. Pars. B M.V. Natiuit. est gaudio plenam.

ALiorum natiuitates si deplorandæ, Virginis Deiparæ Natiuitas tota est plena gaudio; ideo eam solemniter celebrat Ecclesia, & omnes ad lætitiam adhortatur in ea.

Primò quidem, quia hæc Natiuitas ab omni fuit immunis peccato. Ecclesia aliorum etiam Sanctorum non celebrat Natiuitatem, sed vltimum diem cele-
1. brat vitæ eorum, vocatque Natiuitatem, quia in immortalem vitam electos generat, estque finis laborum, consummatio meritorum, quietis initium, victoriæ dies, gloriæ porta, portus appulsio, veræque vitæ exordium. Tres tantum celebrat Natiuitates, Christi, Mariæ, Ioannis, tum ob puritatem & immunitaté à peccato originis, quæ in his tribus Natiuitatibus reperitur, tum ob alia mysteria & priuilegia. Ioannes enim & Maria nascuntur ex sterilibus parentibus propter mysterium: Christus autem ex Virgine Deus & Homo super omne mysterium.

Secundò, B. Virgo non solum prodijt ex vtero immunis à peccato, sed etiam copiosis gratiæ donis adornata, ita ex tunc omnes Angelos & electos gratiâ su-

perarit, & charismatum spiritualium muneribus superexcelluerit. Quia extunc electa erat Dei Mater, & sic donis huic dignitati (quæ affinitatem cum Deo cõtinet) proportionatis adornata fuit. Extunc *Pandora* verè dici potuit, siue omnigenis donis Diuorum honorata, longè potiori ratione quam fictitia illa Pandora apud ethnicos veteres.

Finxere enim Poëtæ, Pandoram ita Deorum sibi gratiam conciliasse, vt concordi fauore quisque eam suis certatim insignijs coornarit. Iupiter ei fulmen, Neptunus Tridentem, Mars rhomphæum, Vulcanus ignem, Mercurius caducæum, Apollo laurum, Bacchus Thyrsum, Pallas ægidem, Cupido pharetram, Minerua librum Venus myrtum concessit. Sed & his Deorum insignijs adiuncta fuere correspondentia dona; potentia scilicet & fortitudo à Ioue & Marte; sapientia & eloquentia à Mercurio & Apolline, venustas & gratia à Iunone & Venere. Sic perfectionis apicem est consecuta omni ex parte, & inde Pandora dicta, quasi *Donum omnium Deorum*, siue omni rerum genere donata, & cui omnes dona tribuerunt. Videri potest de ea re Hesiodus in sua Theogonia.

Hæc quidem figmenta sunt, Verum intenerim est, quod Virginem nostram ita diuinus fauor respexerit ab æterno vt omni gratiarũ genere eam cumularit emmentissimè., sicque meritò Pandora dicitur. Pater enim æternus ei potentiam communicauit ad patranda miracula, & fecit ei magna qui potens est. Filius sapientiam & eminentissimum intellectus lumen ei contribuit. Spiritus Sanctus claritatem & dona ei in gradu sublimissimo dedit. Addo, Deum nihil contulisse magnum & sublime Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Doctoribus, Martyribus, Confessoribus, Virginibus, immò Angelis & Archangelis cuiuslibet Hierarchiæ, quod non concesserit excellentius Virgini. Propterea censentur omnes Sancti & electi Dei, siue homines, siue Angeli, perfectiones suas in Mariam contulisse: Seraphim, suum ardorem; Cherubim, suam scientiam; Throni, suam auctoritatem, Dominationes, Potestates, Virtutes, suam præeminentiam & potestatem, Principatus, Archangeli, Angeli suam lucem & puritatem; Apostoli & Martyres, suam ardentissimam charitatem & constantiam, Confessores, suam innocentiam & temperantiam, Virgines, suam castimoniam & integritatem. Denique omnes electi, suam quilibet perfectionẽ. Ergo rursus meritò Pandora dicitur, Diuorum omnium donis condecorata, non quod ab illis ea acceperit, sed à Deo, & quidem eminentiori quam illi gradu, quia post Christum prima est electa, & per eam cæteri electi dona participant, eo quod Mater Dei constituta, consequenter omnium in Christo & per Christum electorum Mater sit.

Omniũ SS. perfectio in M. V.

Quia porrò Perfectissima est in cœlestibus omnibus donis, ideo de ea verum est illud: *Vna est Columba mea, perfecta mea.* Quod Rupertus & alij meritò de Deipara intelligunt, quia in multis vnica est.

Cant. 6.

B.M.V. in multis vnica.

1. in maternitate Dei vnica est.
2. In virginitate materna singularis & vna.
3. In conceptione immaculata vnica Columba.
4. In volatus sublimitate & contemplatione vna Aquila.
5 In sanctitatis perfectione ita vnica, vt nulla pura creatura similem sit gradum assecuta.

6. In vitæ candore & puritate Turtur vnica, nullo veniali decolorata:
7. In morte, velut Phœnix, vnica, amoris igne succensa.
8. In gloria vnica est, particularem thronum constituens.

Propterea de ipsa verum est illud: *Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas.* Opes enim spirituales gratiarum & donorum diuinorum in eam Deus congessit abundantissimè super omnes, quia Mater Dei electa erat ab æterno. Et has quidem diuitias iam ab vtero possedit, quia *sanctificauit tabernaculum suum Altissimus manè diluculo.* Quicquid sanctitatis & perfectionis vndique dispersum erat in Sanctis, in eam collegit, quam Sanctuarium & sacratum Tabernaculum sibi constituere volebat. Sicut enim olim ad vete-
Psal. 45. ris Testamenti tabernaculum opes omnes omnis generis conferebantur, aurum, argentum, lapides preciosi, byssus, purpura, monilia, sic & fecit Deus Tabernaculum & Sacrarium sibi augustissimum adaptans ex preciosissimis opibus
Par. 29. non corporalibus, sed spiritualibus. Etenim & de Virgine Deipara verum est, quod de Templo pronunciatum est: *Opus grande, non enim homini habitatio preparatur, sed Deo.* Sic & verum est illud S. Petri Damiani: *Attende, & videbis solum Opificem supergredi Opus illud.*

3. Tertiò non solum Virgo ex vtero sanctificata fuit sed etiam in gratia ita confirmata, vt peccatum in eam tota vita cadere non potuerit. Hoc significat illud: *Sanctificauit tabernaculum suum Altissimus, Deus in medio eius non commouebitur, adiuuabit eam manè diluculo.* Ita nimirum per auxilium cœleste circũdata fuit & adiuta, vt nulla commotio eam titubare fecerit, nullus concupiscentiæ motus in ea fuerit. O sanctificatio & gratiæ confirmatio soli Mariæ data, quæ omne etiam veniale peccatum excluderet, omnemque concupiscentiæ fomitem extingueret! Rursus propterea de ea dictum est, quod sit tota pulchra, tota sine
Cant. 4. macula; quodque sit *Hortus conclusus. Fons signatus:* Hortus quem serpens ingredi non potuit, vt flatum venenatum immitteret: Fons ita clausus & sigillatus, vt
Prou. 9. aquam purissimam, quam continet, nemo vel puluisculo inspergere potuerit. Denique, quandoquidem per Conceptionem Mariæ & Natiuitatem Sapientia sibi domum ædificabat, talem sibi domum constituit, quam septem columnæ solidarent, ne vnquam vacillaret; quam & cœleste tegumentum sic contegeret, vt nec stilla venialis in eam cadere valeret. Hæc est specialissima protectio Mariã custodiens; hæc est multiformis spiritus gratia eã perfectissime cõfirmans ex vtero. O igitur Natiuitas plena cœlesti gaudio, dum ea nascitur: quæ tot priuilegijs adornatur!

4. Quartò Virgo ab vtero & in vtero Matris suæ probabilissimè & pientissimè asseritur vsu rationis donata. Si enim hoc Ioanni concessum, *vt in vtero haberet intelligendi sensum, qui exultandi habebat effectum*, teste S. Ambrosio: cur id priuilegij Mariæ denegemus? Certè vsus rationis per actum fidei & cognitionis diuinæ, cum sit fundamentum sanctificationis & meriti, multum pertinet ad perfectionem sanctificationis & gratiæ, ideoque non videtur Deiparę denegandus, si cui mortalium sit concessus, secundum regulam S. Bernardi epist. 174. Fuit igitur in ea actus fidei & amoris eximius, cum eximia contemplatione diuina & gratiarũ actione coniunctus. Tamquã Aquila nobilissima ex ipso nido; hoc est ex vtero in rutilantis Solis diuini radios mentis oculos fixit, eiusque intellectus irradiatus fuit cœlitus luce contemplationis, ejus voluntas

inflammata ardore diuini amoris, & id quidem ab ipso conceptionis instanti. O intellectum beatissimum! O voluntatem felicissimam.

An non igitur Natiuitas illius, quæ tantis effulget prærogatiuis, meritò cum gaudio celebratur? Si natiuitas quorũdam læta & celebris fuit, ob quædam indicia lucis, & præsagia sanctitatis futuræ; quanto magis Mariæ Natiuitas, per quam omnis sanctitas in alios deriuatur.

Sic læta fuit S. Claræ natiuitas, cuius Mater *Hortulana* nomine, Horto Ecclesiæ hanc plantulam editura, cum non parũ de partus periculo sollicita ante crucem in templo oraret, vocem sibi audire visa est: *Ne paueas mulier, salua enim lumen quoddam parturies, quod ipsum mundum clarius illustrabit.* Quo edocta oraculo natam infãtulam *Claram* appellari voluit. Sedulius in Seraphica Historia. Lætę natiuitatis exempla

Sic etiam lęta fuit S. Auiti natiuitas, quia in suo ortu tanto cum lumine prodijt, vt obstetrices ab officio deterritæ cœlestem splendorem ausæ non fuerint intueri Surius 17. Iunij. Similiter lætus fuit S. Suiberti ortus, quia eo tempore, quo in lucem editus est, totum cubiculũ splendor irradiauit, mansitque irreuerberatis radijs protensus, donec diuinum illud pignus in lucem editum esset; quo edito, paulatim recessit. Surius 1. Martij.

Sic denique S. Caroli Borromęi ortus fuit illustris & lætus. Nam cum in arce Azona duabus horis ante ortũ Solis editus fuerit in lucem, eo temporis pũcto, quo nascebatur, apparuit supra cubile Matris insolitus quidam fulgor, radio Solis similis, latitudine cubitorum sex, longitudine verò non minore, quam glande sclopetaria traijceres; quem palam contemplati sunt præsidiarij milites & custodes loci, alijque plurimi. Ita habet eius vita à varijs scriptoribus edita.

Sed quantò magis ratio gaudendi in hac Natiuitate Virginis, quandoquidem in illa die salutis nostræ aurora surrexit, adducẽs verum Solem iustitiæ, illuminaturum eos qui in tenebris & vmbra mortis sedebant? O lęta Natiuitas, tota luminosa, & sine nebula, prænuncians Solis illius ortum, quem omnes exspectabant, firmãsque de illo promissiones antea factas: Hæc Natiuitas primus radius est benignitatis diuinæ, quo primum cœperunt noctis antiquæ tenebræ dispelli, sicut in ortu auroræ incipit dissipari caligo.

HÆc Natiuitas Deiparæ Virginis dicitur gaudium vniuerso mundo annunciasse, imò & cœlo & inferno. III. PARS Quib. hæc natiuitas gaudiũ nunciarit.

Primò quidem Angelis exspectantibus restaurationem ciuitatis suæ (imminutæ per eos qui exciderant) hæc Natiuitas gaudiosa fuit, quandoquidem hæc Virgo electa erat, vt cooperaretur hominum redemptioni, per quos numerus imminutus debebat redintegrari. Hęc electa erat Regina cœlorum, Reginaque Angelorum, cuius Angelus conceptionem Ioachimo & Annæ post longam sterilitatem nunciarat, simulque in natiuitate nomen ei indendum indicarat; ergo Angelis ex hac natiuitate gaudium. Quinimo piè aliqui contemplantur ab Angelis hanc Reginam in natiuitate fuisse adoratam. Sicut enim de Christo dicit Apostolus: *Cum introducit iterum primogenitum in orbem terrarum, dicit: Et adorent eum omnes Angeli eius*; sic & de Maria primogenita & electa ante omnem creaturam (etiam Angelicam) & ab æterno constitutam Reginam, cum introduxit eam per ortum in hunc orbem terrarum, dicere potuit: *Adorent eam tamquam Reginam omnes Angeli.* I Angelis Hebr. 1.

Certè hoc festum annuæ celebritatis in Ecclesia obNatiuitatem Virginis Mariæ, ab Angelis ortum duxisse, multi ex Historicis testantur. Sic enim rem enarrant: Dies Natiuitatis Mariæ aliquando fideles latuit. Contigit autem, vt quidam vir sanctus contemplationi vacans sedulæ, singulis annis octaua Septembris iucundissimos Angelorum cantus audiret, Dominumque instanter orauit, vt sibi dignaretur indicare, cur ea die & non alia hanc melodiam audiret? Tandem responsum accepit, Virginem Mariam ea die natam, de eiusque Natiuitate cœlestem Curiam solemnitatem celebrare. Insuper mandatum accepit, vt id filijs Ecclesiæ manifestaret, quatenus concordes fierent cum Angelis eo die festum celebrando. Cum ergo Pontifici summo & alijs id insinuatum fuisset, illi scripturis & antiquitatum testimonijs insistentes, Virginis Natiuitatem ea die celebrandam vniuersaliter statuerunt. Hæc illi.

P. natal. Vincent. in spec. Diuā. l. 7. c. 8. & alij.

2 Patrib. in limbo

Secundò, gaudium hæc Natiuitas inferno annunciauit, quia Patres, qui in limbo (pars est inferni) detinebantur, quasi in carcere tenebroso, auroræ illucescentis & Solis appropinquantis radiolos persentiscere potuerunt: & hoc initium fuit gaudij consummādi per Christi aduentum. Ipsis ergo dici tunc potuit: *Leuate capita vestra quia appropinquat redemptio vestra.* Gaudete Adam & Eua, & agnoscite filiam ex stirpe vestra, quę vos cum posteritate vestra, à maledicto est liberatura & veneno serpentis. Hæc enim est, de qua ad illum initio dictum est: *Ipsa conteret caput tuum.* Gaude Noë cū progenie tua, & agnosce tidem tibi preostensam, per quam firmantur promissiones de non immittendo vltra maledictionis diluuio terram dissipante. Gaudium tibi sit, ô Abraham! Pater fidei Pater excelsæ multitudinis, quia hæc de femore tuo orta est, & semen producet, in quo benedicentur omnes gentes. Gaudium tibi annunciatur, ô Iacob! quia hæc est stella, quæ ex te oritur, immò hæc est scala tua, cui Dominus innititur, per quam Angeli ascendunt & descendunt, Filio Dei descendente per eam, & per eandem nos recipiente Angelis deducentibus. Gaudete & vos Ægyptiacæ seruitutis liberatores Moyses & Aaron, quia perfectior appropinquat liberatio à seruitute Dæmonis, & ecce Rubi ardentis & Virgæ vestræ florentis figura adimpletur in hac nascente Virgine; illa enim ignem concipiet diuinitatis, & florem producet, super quem requiescit spiritus omnigenæ sanctitatis. Sic & alijs Patribus annunciat gaudium Natiuitas Mariæ, quia in ea complentur oracula & figuræ his pridem ostensæ dum respirarent ad redemptionem.

Luc. 21.

Gen. 3.

3. Hominibus.

Tertiò, gaudium annunciauit hæc Natiuitas hominibus. Nam & Parentibus Mariæ non exiguum fuit gaudium, post longam sterilitatem talem edere prolem cœlitus denunciatam, per Angelicamque vocem nomine insignitam proprio & mystico MARIÆ. Meritò Anna diuino spiritu plena læto animo personat: *Congaudete mecum, quę promissionis germen ex sterili ventre peperi & benedictionis fructum vberibus meis, vt optaueram, nutrio. Sterilitatis mœstam vestem exui, ac lætam fœcunditatis indui. Congaudeat mecum Anna illa Phenennæ aduersaria, & inopinatum hoc miraculum suo concelebret exemplo. Exultet Sara senili gaudio gestiens, meumque ab sterilitate conceptum præfigurans. Concinant simul steriles omnes, ob visitationem meam cœlitus factam. Dicant matres omnes: Benedictus, qui orantibus id quod optabant, largitus est.* Sic loquitur S. Damascenus Orat. 2. de Natiuit. Mariæ, sic introducit S. Annam loquentem, & ad sibi congratulandum ac congaudendum omnes inuitantem. Certè *Corona parentum filij eorum,* vt

Prou. 17

vt dixit Sapiens; meritò igitur Anna & Ioachim in talis prolis natiuitate exultant, quasi nouâ cœlitus coronâ condecorati. Meritò & nos dicimus. O beatus venter, beata viscera quæ talem prolem à Deo donatam, portauerunt: beata vbera, quæ lactauerunt Matrem illius, qui vniuersum nutrit mundum! Quapropter S. Damasc. iterum Orat. 1. sic inclamat: *O Ioachim & Anna castissimum par turturum, par beatum, vobis omnis creatura obstricta est! Per vos enim donum omnium donorum præstantissimum Creatori obtulit, nempe castam Matrem, quę sola Creatore digna erat.*

Omnibus sanè hominibus gaudium annuntiauit hæc Natiuitas Mariæ, quæ Deum in pectoris sui capere debebat hospitio, pacem terris, cœlis gloriam salutem perditis, vitam mortuis, terrenorum cum cœlestibus parentelam, ipsius Dei cum carne commercium pro huius hospitij pensione promerita. Gaudij magna seges est, quod Maria nobis nata est gratia supereffluens, vt eam effundat in omnes. Gaudeant igitur peccatores, quia eis orta est Mater misericordiæ & refugium: gaudeant afflicti, quia venit consolatrix afflictorum: gaudeant rei & captiui, quia ipsa potens est dissoluere vincula: gaudeant iusti, quia nata est Mater salutis, genitrix vitę, inuentrix gratiæ, clauigera cœlestium donorum, quæ dona elargitur copiosè his, qui eius Natiuitatem & festa celebrant cum debita pietate. Etiam peccatoribus.

Sic S. Ildefonsus, castitatis amator & zelator, virginitatem perpetuam Mariæ contra quēdam Helladium veteris Heluidij errores suscitantem scriptis & disputationē tutatus fuerat, tantęque Virginis Propugnator & Cultor eius festa magna pietate celebrabat. Cum igitur quodā die corā altari preces funderet, apparuit ei Beata Virgo augusta, specie templum replens fulgore, & sacram vestem, siue casulam sacrificalem proferens dixit: *En castitatis tuæ cum fidei ardore coniunctæ & nostræ virginitatis defensæ præmium ex cœlesti thesauro tibi allatum.* Inter hæc verba vestem illam suis ipsa manibus capiti eius inseruit, & addidit: *Hac veste Filij mei meaque totius anni festa celebrato.* Casula illa adhuc seruatur Oueti in Hispanijs. Ita Chronic. Hisp. Dona Natiu. M. V. celebrantibus data,

Sic quoque S. Bernardinus Virginis festa, & maximè eius Natiuitatem, deuotissimè celebrabat. Quapropter is, qui eius vitam scripsit apud Surium 20. Maij, ita ait. *Certè ego ipse concionem illo habente Senis de B. Virgine a 1427. in die Natiuitatis Virginis ità audiui eum dicentem: Ego Frater Bernardinus semper fui deuotus Virgini in die cuius Natiuitatis eius ego natus sum, eodem die baptizatus sum; illo ipso die monasticum habitum indui. Item eodem professus sum, & primum sacrificium obtuli Deo; eodem die cupio exire ex hac vita.* Hoc ei concessum non fuit, sed Deus, voluit, vt vigilia Ascensionis suæ decederet, dum in choro caneretur: *Pater manifestaui nomen tuum hominibus, nunc autem ad te venio.* Ioan. 1

Sic & B. Alanus de Rupe, è Dominicano Ordine, sacrę Theologiæ Doctor, Virgini Mariæ mirè fuit addictus, eius cultus strenuus restaurator. Ipsa enim Alanum elegerat, vt Rosario suo, cuius defluxerant Rosæ, feruorque intepuerat, per sacras exhortationes vigorem pristinum redderet. Quapropter & hunc in Sponsum assumens, ei amoris arctissimi arrhas donauit, annulum scilicet, è cincinnis capitis sui cōpositum, & Rosarium vnum quod eius collo imposuit. Quibus ille amoris virginei tesseris recreatus, per quindecim annos indefesso labore cultum Virginis per Rosarium in Belgio, Gallia, Germania promouit. At-

Gg

quæ etiam lactis copiam oranti Virginem in os ei fudisse, sicut & S. Bernardo, traditur. Quapropter cum nouellus fuisset Deiparæ Sponsus, (sicut ipse seipsum tacitè nominat in libro de Rosario seu Psalterio Virginis) ipsa die Natiuitatis B. Mariæ Sponsæ suæ in deuotione perseuerans, ex hac luce euocatus est ad cœlestem lucem, atque æternitati feliciter renatus, mercedem recepit à Virgine Deipara, ad cuius cultum innumera millia zelo ardentissimo induxerat.

Conclusio.

OBsecramus te per sanctam Natiuitatem tuam, ô Beatissima Virgo, Mater Dei electa, vt verum solidumque gaudium conscientiæ nobis impetres; gaudium illud in quo consistit Regnum Dei quod intra nos est. Et quia ex te ortus est ille qui soluens maledictioné dedit benedictionem, & confundens morté donat vitam sempiternam: Fac meritis & precibus tuis vt omnis à vertice nostro maledictio dispellatur, omnisque benedictio corda nostra repleat. Ac tandem morte felici æternitatis natiuitatem consecuti, vitam illam possideamus, in qua te cum Filio tuo videre possimus, & in eius tuoque consortio misericordias Domini in æternum cantare.

Historia memorabilis.

VAlencenis celebris est & gaudiosa Natiuitas B. Virginis cum publica supplicatione, eo quòd ope B. Virginis à contagiosa lue quondã liberati fuerint solemni miraculo, in eiusdẽ Natiuitatis festiuitate. Rem sic referunt: Anno Domini millesimo octauo, ita lue epidemiæ laborabant, vt intra paucos dies septem millia pestis absumpsisset; & vlterius progressa fuisset, nisi misericordię Mater subuenisset. Quidam enim sanctus eremita incessanter Deum & Virginé dum deprecaretur pro hac plaga, obtulit se ei videndam Deipara, & significauit mox luem cessaturam. Præcepit autem vt ciuibus pridie Natiuitatis suæ indiceret ieiunium & publicam orationem, futurumque vt nocte sequenti experirentur potentiam Dei. Nocte ergo sequenti cùm ciuium bona pars vigilis & precibus intenta supra muros consisteret, en Virgo Deipara, gloriosâ veste fulgida, & Angelis innumeris sociata, vrbem circuire, filioque circumdare visa est in conspectu magistratus & populi, qui per lucem insolitam acciti illuc properarant. Iussit rursus Deipara per dictum Eremitam, vt toto sequenti die Natiuitatis suæ ciues se in oratione continerent, & Filij cœlestis vestigia relegentes pari circuitu supplicationem inirent sicque contagium cessaturum. Factâ ergo supplicatione a clero & incolis vniuersis, mox cessauit pestis. Insuper filium istud velut perenne beneficij monumentum reuerenter collegerunt, & in gratiarum actionem perdurat solemnis supplicatio in die Natiuitatis Mariæ per duarum leucarum spatium. Filium verò istud à Sodalibus confraternitatis fimbriatorum, vt vocant, diuite capsâ inclusum nudis pedibus in illa supplicatione circumfertur: Atque certatim in illa supplicatione, è vicinis locis reliquiæ nobiles deferuntur, inter quas octodecim Sanctorum integra corpora enumerare est, thecis inauratis vel deargentatis inclusa. Hæc ex libello supplicationis Valencenensis.

Vulgola Confraries des Roiez. gestant. fimbrias latas in tunicis lõgis, in memoriam Filij illius cœlestis

Pro Festo Exaltationis Sanctæ Crucis vide dicta in Festo Inuentionis.

IN FESTO S. MATTHÆI.

Lect. 15 tripartita.

Vidit hominem sedentem in telonio Matthæum nomine &c. Matth. 9.

I. Pars. Quomodo Christus Matthæum vidit & vocauit.

NOn casu existimandum est Dominum præterijsse, dum intuitus est transeundo Matthæum sedentem in telonio, de quo textus Euangelicus: *Et cum præteriret, vidit Leui Alphæi sedentem ad telonium.* Quærebat enim speciali intensione & sollicitudine oues errantes Pastor, vt reduceret. quærebat circumiens Medicus ægros vt sanaret: quærebat Sol beneficus sedentes in tenebris, vt illuminaret: quærebat Fons sitientes, vt refrigeraret, & reficeret, quærebat vinctos & oneratos Redemptor, vt dissolueret & subleuaret. Ouis erat errabunda Matthæus necdum agnoscens Pastorem: Æger erat periculosè, nec Medicum requirebat: In tenebris delitescebat, nec ad lucem respirabat: Sitiebat supra modum, sed ad cisternas quæ continere non valent aquas, os apponebat; Vinctus erat & oneratus, sed vincula & onus ignorabat. Venit ergo ad eũ Pastor, & pertransiens vocem edit, quam mox ouis agnoscit tanquam vocem Pastoris & eum sequitur. Venit Medicus, & in solo transitu potens est è lecto ægritudinis iacentem euocare. Transit Sol, & dissipat suo intuitu omnem caliginem hominis delitescentis in vmbra mortis, Fons ille qui olim clamabat: *Qui sitit veniat ad me*, pertranseundo ad se allicit hunc sitientem, vt vltra non sitiat, sed bibat aquam salientẽ in vitam æternã. Præterijt Redemptor, & è compedibus educit vinctum, oneratumque pondere mergẽte in infernum exonerat, vt tollat in cœlum. O quàm potens est qui in transitu solo hæc omnia potest præstare, imò solo intuitu, aut verbo! O felix transitus! ô felix vox, vel intuitus! De illo igitur dicitur: *Præteriens vidit hominem in telonio sedentem.* (Marc. 3.)

Efficacia visus Christi.

Vidit porrò Matthæum Dominus, vt ipse videret Dominum, Vidit Iesus hominem, vt homo videret Iesum. Vidit pertranseundo, & vlterius progressus est videndo, vt & Matthæus non remaneret ibi, sed pertransiret cum ipso ad nouam vitam progrediendo. Non ergo solis corporalibus vidit eum oculis, sed maximè intueri eum dignatus est oculis diuinitatis. De his dicitur: *Oculi Domini lucidiores super Solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda in absconditas partes.* (Eccl. 23.) Mox tenebræ omnes diffugiunt, vbi Sol iste dignatur hominem benigno vultu respicere, dissipat omne malum intuitu suo, dissipat omne frigidũ calore suo, hominemque inflammat amore lucido. Quid enim est intuitus ille Domini, nisi dulcissima cordis penetratio, quæ fit per interiorem inspirationem & lucem, per inflammationem & amorem? Hanc efficaciter facit ille, quia Deus est cordis & quocunque voluerit inclinat illud. Quem sic respicit Deus, potiori multò ratione potest dicere quàm Agar: *Tu Deus qui vidisti me.* (Gen. 16.) Dum enim dignatur hominem benigno hoc intuitu, deducit eum ad *Puteum Videntis & Viuentis*. Ad hunc puteum deduxit Matthæum, vt hauriret & effunderet aquam viuam, non solùm bibens pro se, sed etiam eo

plosè propinans eam totius orbis hominibus. Hausit enim aquam gratiæ & euangelicæ doctrinæ, quam tamquam fluuius refudit copiosissimè, & in finem vsque sæculi omnibus propinabit, inuitans omnes sitientes ad aquas profluentes de Puteo & Fontæ vitæ.

Eccl. 11. Apprimè profectò conuenit illud: *Est homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate, & oculos Dei respexit illum in bono, & erexit eum ab humilitate, & exultauit caput eius & mirati sunt in illo multi, & honorauerunt Deum.* Ecce honoramus hodierno festo Deum, & eius potentiam, sapientiam, bonitatem, ac misericordiam decantamus, quia Matthæum diuitem quidem secundùm sæculum, sed in veritate egentem, virtute deficientem, auxilij & gratiæ omnis indigum, oculus eius benignus respexit, & de stercore vili opum humanarum, deque humili officio Publicani euexit ad Apostolatum. Euexit de sede pestilentiæ, ad sedem sublimem Euangelicæ doctrinæ, ex qua doceret non iam opes conquirere terrenas per lucrum iniustum & mammonam iniquitatis, sed cœlestes adipisci diuitias per semitam veritatis Hoc docuit non solùm tamquam Apostolus, relinquens omnia, vt inueniret omnia, sed etiam tamquam Euangelista, notas nobis faciens vias illius qui de se dicit: *Ego sum via, veritas, & vita*, immò & tamquam Martyr, hoc est testis Domini, effundens sanguinem suum pro veritate & castitate. Hæc certè ex se non poterat homo marcidus & egenus, deficiens, & pondere cupiditatis oppressus, nisi oculus Domini respexisset illum in bono, quando hærebat in malo, & de stercore ac cæno exaltasset eum, vt collocaret in cœlo cum Principibus populi. Meritò ergo hoc admiramur in hac festiuitate, & magnificamus Deum qui suam sic conspicuam facit potentiam& bonitatem in tempore, erga eos quos respexit ab æternitate. Qui enim sic respexit Matthæum prætereundo, respexerat eum ab ęterno, viderat & sub ficu in Adamo: Videndo prædestinarat, vt suo tēpore vocaret,

Ioan. 6.

Rom. 8. iustificaret magnificaret, tandemque glorificaret dicente Apostolo: *Quos prædestinauit hos & vocauit, & quos vocauit hos & iustificauit, quos autem iustificauit illos & glorificauit.*

Cur dicatur: Vidit hominem.

Notant autem nonnulli, signatè dici in textu Euangelico, cum de Matthæi vocatione agitur: *Vidit Hominem.* Cùm enim quatuor Euangelistis quatuor diuersæ figuræ assignentur tanquam insignia eorum Matthæi insigne est *Homo*, sicut Marci *Leo*, Lucæ *Vitulus*, Ioannis autem *Aquila*. Vidit ergo Christus hominem transeundo, illum scilicet *Hominem*, qui iam præfiguratus erat Ezechielis cap. 1. Illum, inquam, *Hominem*, qui tum Leone, Vitulo, Aquila mysticis trahere debebat currum gloriæ Dei, & illum toto orbe inuehere. Hoc fecit Matthæus per Euangelium suum, gloriam Dei manifestando vsque in fines orbis terræ. Et quia ille homo dum eum vidit Dominus adhuc, repebat in terra, dedit ei alas quibus volare posset ad cœlestia, repleuit & cum impetu spiritus, vt velociter ambularet vias Dei & perseueranter, nec *reuerteretur cum ambularet.*

Sequere me, quid sit.

Propterea dicit ei Dominus: *Sequere me*, quod quidem intelligendum est non tam de sequela quæ fit gressu corporis, quàm de ea quæ fit gressu mentis, quomodo secuti sunt eum Apostoli, postquam vocem eius & lucem perceperunt Idem ergo est ac si diceret ei Dominus: Relinque telonium, relinque lucrum iniustum, relinque priorem viuendi consuetudinem prauam, sæculique plateam

& tritam viam; & sequere me per viam perfectionis, per semitam vitę, per tramitem securum, quem tibi ostendam ad superna tendentem. Quod si telonium amas & lucrum, telonium tibi magis lucrosum præparo: non te subtrahã operi, sed laborem commutabo, vt iam conquiras lucrum non homini periturum, sed Deo permansurum, *vtque non trigesimum in quadragesimum, quinquagesimumque nummum tristis redigas supputator, sed trigesimum in sexagesimum & cẽtesimum gaudij fructum lætus recondas diuinis commodis profuturum*, inquit S. Chrysologus serm. 29.

AVditâ Domini voce inuitante, continuò secutus est eum Matthæus: non procrastinauit, aut distulit iam accepto cõsilio salutis, sed disrupit laqueos & vincula sine vlla mora, aut vacillatione. Non attendit ad Occidentem, dum vocauit ipsũ Oriẽs: non aliena præstolatus est consilia, dũ magni consilij Angelus inuitauit. Aliter contingit plerisque, huius sæculi negotijs implicatis cum periculo animæ. Qui vbi monentur sese extricare, & saluti suæ cum securitate consulere, de die in diem differunt: proponunt quidem idipsum peragere, sed propositum non deducunt ad effectum, Dæmon vanâ spe corda eorum demulcet, vt hodie vocem Domini non audiant, sed coruinum cras ingeminent, & tandem pereant. Similes sunt Hericio in partu crepanti, quia distulit parere dum tempus adesset, spinosus enim fœtus crescens in vtero eum tandem suffocat. Serpens ad decipiendum argutus spiris suis inuoluit multos, vt præsens tempus negligentes, crastinum, siue futurum, cuius spem dat, Deo donent, Sic continuò eos de die in diem trahentes bonum propositum, spe frugis seducit, & vitam tandem latenter subducit. Non sic se gessit Matthæus, qui mox vocationi paruit, & statum peccati reliquit.

II. Pars Quomodo vocãtē secutus est. Matthę.

Ericius pariẽdo crepat.

Sed quæritur, an status Publicanorum esset peccato coniunctus, & an Matthæus in hoc exequendo munere peccarit? Respondeo, cum Publicani illi dicantur, qui publica vectigalia habent conducta, posse illud munus exerceri sine peccato, quandoquidẽ illa possint esse iusta, & iustè exigi. Quapropter dum Publicani ad Baptistam venerunt dicentes: *Magister quid faciemus?* Ipse non iubet munus deserere, sed respondet: *Nihil amplius quàm quod constitutum est vobis, faciatis* Immò antiquitus apud Romanos Publicani erant in pretio & honore. Nam Cicero in orat. pro Plancio ait; *Flos equitum Romanorum, ornamentum ciuitatis, firmamentum Reipublicæ, Publicanorũ ordine continetur.* Apud Iudæos tamen malè audiebant Publicani, & habebantur tanquam peccatores; cùm quia talia officia vix sine peccato fieri possint, ideoque audiebãt tamquam iniusti & auari, raptores omnique compassione carentes, & impudentes, tum etiam quia Romanorum vectigalia apud Iudæos (qui se liberos existimabant) exigerent, & compellerent contribules suos, sicque tyrannidi inseruirent, ideo infames habebantur & peccatores.

Status Public. sine peccato coniunctus.

Luc. 3.

Certè in hoc munere exercendo peccasse Matthæum, passim tradunt SS. Patres. Audi Ambrosium Luc. 5. *Propria reliquit, quia rapiebat aliena.* Audi & Hieronymum Matt. 9. *Videbant Publicanum à peccatis ad meliora conuersum locum inuenisse pœnitentiæ.* Fusè etiam hac de re agit S. Chrysol. serm. 19. Explicãs enim quomodo sederet Matthæus ad telonium, sic dicit: *Sedebat, qui stare non poterat pondere cupiditatis oppressus, & ipsa totus conscientia fraudis incumbens.* Hoc postmodũ eloquẽter explicat auri natura cõsideratâ, quod quidẽ natura graue

An Matthęus in suo munere peccarit.

grauius fit auaritiâ possidétis, plusque aggrauat corda, quã corpora. Quid ita? Quia *aurum nascitur in terra profunda, secta ut montium fundamenta, per quæ ima venarum cæcis discurrit anfractibus: ideo igitur dum suam semper repedat ad naturam, cœlestes animos ad inferna deponit.* Ita ipse. Immò aurum excæcat & captiuat aspectum, fidem frangit, violat affectum, vulnerat charitatem, turbat quietem, adimit innocentiam, suadet fraudes, docet furtum. Hæc sunt germina auri &

1. Tim. 6 illi cognatæ auaritiæ, quæ ab Apostolo vocatur *Radix omnium malorum*. Ab his ergo malis & vinculis præpeditum Matthæum absoluit Dominus, dum ei dicit, *Sequere me.* Vnde admiratione digna est hic Domini dignatio & gratia, inquit idem Chrysologus, dum Matthæum ad se vocando & ad Apostolatum eligendo, dat *Fraudulento fidem, cupiditatis magistro officium largitatis, Doctori fœnoris magisterium sanctitatis, Publicano sæculi cœleste secretum.*

Vocatio Matthæi admirabilis. Ita admirabilis fuit hæc vocatio, siue Christum attrahentem spectes, siue Matthæum promptè obedientem, vt S. Hieronymus cum nonnullis ex antiquis Scriptoribus hanc attractionem obedientiæ mox coniunctam, diuinitati in vultu Christi refulgenti attribuerit. Sic enim loquitur: *Fulgor ipse & maiestas di-*

Matth. 9 *uinitatis occultæ, quæ etiam in humana facie Christi relucebat, ex primo aspectu videntes ad se attrahere poterat. Si enim in magnete & succinis hæc esse vis dicitur, vt annulos & festucas & stipulam sibi copulent, quantò magis Dominus omnium creaturarum ad se trahere poterat quos volebat?* Hoc equidem non reijcimus; dicimus tamen non necesse fuisse Christũ è vultu fulgorẽ emittere, vt ad se vocaret peccatores, qui solâ id potuit vel voce, vel voluntate. Fuit ergo hoc verbum, *Sequere me*, adeo potens, adeoque efficax, vt cor Matthæi mox potuerit immutare, & Christo adglutinare, omniaque impedimenta disrumpere, vt omnibus abdicatis eum sequeretur. Nam qui foris verbo vocauit, intus audiri se fecit, & audientem obedientem reddidit. An verbum Verbi sine affectu esse po-

Psal. 28. tuit? An non vox eius *Vox est Domini in virtute, Vox confringentis cedros, Vox præparentis ceruo. Vox intercidentis flammam ignis?* Ignem cupiditatis mox interci-

Virtus diuinæ vocis. dit & extinxit in Matthæo, & sedentẽ in telonio, pondereque auaritiæ pressum, illicò currentem fecit instar cerui, & promptum ad ascendendum in sublime perfectionis, excusso omni onere cupiditatis. Non longâ ergo opus fuit concione ad conuertendum hunc peccatorem, illi qui *Verbum abbreuiatum fecit super terram.* Duobus verbis vtitur, *Sequere me*, & nihil huic verbo abbreuiato potest obstare, quin suum sortiatur affectum, quia & illius vox hic auditur, qui potest verbo mortuos suscitare, prout patuit cum dixit: *Lazare veni foras, Adolescens tibi dico surge.* Sic & sæpius alibi verbo sanat, aut peccata remittit, qui verbo potest omnem immutare creaturam prout voluerit, verboque panem & vinũ in corpus suum & sanguinem transelementare. Sic ergo ad se conuertere potuit Matthæum vnico verbo, & quidem, quod admirabilius est, nihil minus cogitãtem, sed alijs intentum & implicatũ. Hæc nimirum est specialissima gratia Dei, de qua latius egi in Candelabro nostro mystico tract. 5. lect. 2. Planè enim admirabile est, quòd is qui sedebat in telonio velut in cathædra auaritiæ & loco iniquitatis, nihil aliud ruminans quàm de suis contractibus, vsuris, exactionibusque professioni suæ annexis, quem nulla aut de pœnitentia, aut de vita in melius instituenda subibat cogitatio, subitò ad vocem vnam attrahitur, velut à magnete ferrum, deseritque locum & statũ iniquitatis, disrumpit chyrographa:

vsuraria, soluit debita, restituit pignora, sæculi se negotiatione expedit, & ad eum toto affectu conuertitur, qui non venit vocare iustos, sed peccatores. Verè hæc est mutatio dexteræ Excelsi, digitusque & vox sola Dei id potuit.

Hic igitur considera quam verum sit quod alibi dicit Dominus: *Diues difficile intrabit in regnum cœlorum.* siue vt habet S. Lucas: *Quàm difficilè qui pecunias habent, intrabunt in regnum Dei! Facilius est Camelum per foramen acus transire.* Subditur vero postea: *Apud homines impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt.* Hoc manifestè hic cernimus. Ecce enim diues ingreditur in regnum Dei, sed prius contemptis suis diuitijs: quod rarum est; quia mirum in modum diuitiæ animum illigant & stringunt. Ecce Camelus ingreditur per foramen acus, per angustam perfectionis semitam Matthæus dum ingreditur; sed prius onus deponit & gibbum, omniaque secernit impedimenta: quod quidem suis viribus facere non poterat, sed hoc apud Deum facile erat. Noluit autem eum Christus cum suis diuitijs, vnde non dicit: *Affer ad me, sed sequere me, quia Matthæum, non Matthæi sacculos requirebat*, inquit S. Chrysol. serm. 28. Sic & alterum quempiam qui volebat sequi cum opibus repudiat, & dicit: *Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput reclinet.* Quasi dicat, interprete S. Chrysostomo: Quid pecunias credis te collecturum, si me sequaris? nonne vides, nec diuersorium quidem mihi esse, nec tantum quidem quantum auibus? Tales autem volo esse eos qui me sequuntur, tantæque paupertatis, vt omnia relinquant. Clemens Alexandrinus lib. 4. Stromatum dicit hoc loco diues prauos vocari Vulpes, qui in effodiendis & infodiendis vitijs versantur, planè terræ filij. Tales Vulpes suas habent foueas, arcæ enim in quibus aurum & argentum recondunt illarum foueæ sunt. Volucres etiam dici possunt illi qui diuitijs superbiũt, & in sublime sese erigũt, in excelsum volunt ponere nidum. Christus pauper & humilis tales repudiat sectatores, eligit autem pauperes & humiles. Ideo ad se vocauit Apostolos, cẽsu pauperes, loco humiles, arte viles, vita obscuros, labore communes, addictos vigilijs, negatos honoribus: sed eos effecit innocentia locupletes, sanctitate sublimes, simplicitate, pretiosos, vitæ merito illustres, æterni honoris consortes. Hoc potuit vel his solis verbis efficere, *Sequere me.* Sic affectum Matthæi ad opes terrenas commutauit vnica voce in affectum ad cœlestes. Sic Æthiyops mutare potuit pellem suam (Matthæus ad Æthyopiam mittendus) & pardus varietates suas, discens benefacere.

Matt. 19
Luc. 18.
Matth.⁹ per foramẽ acus transit.
Ierem. 13

III. PARS
Quomodo cõuiuio Matthæ⁹ gratias agit

Matthæus à Christo ad sequelam suam inuitatus, inuitauit & Christum in domum suam ad vescendum, fecitque conuiuium ei magnum, eratque *turba magna publicanorum & aliorum, qui cum illis erant discumbentes*: Vocauerat nimirum consodales suos Matthæus vt quemadmodum & ipse ad meliora proficerent Christi verbo & consortio. Adimplebat igitur illud: *Spiritus & Sponsa dicunt, Veni, & qui audit, dicat Veni.* In quem locum sic dicit S. Gregorius hom. 6. in Euang. *In quantum vos profecisse pensatis, vobiscum alios trahite, in via Domini socios habere desiderate. Si ad Deum tenditis, curate ne soli veniatis. In Apocalypsi dicitur: Qui audit, dicat Veni, vt qui iam in corde vocem superni amoris acceperit, foris etiam proximis reddat vocem exhortationis.* Sic & Andreas à Domino inuitatus secũ duxit Petrũ, vt socius foret gaudij iã in corde suo inchoati &

Luc. 5.
Matthæus vocatus, alios vocat.
Apoc. 22

verbis Domini, quia ſpirituale illud gaudium è fonte diuino hauſtum ex multorum aſſociatione & concurſu non imminuitur, ſed potiùs adaugetur. Propterea dicebat B. Ephrem tractatu in pretioſam margaritam: *Deſiderio ſermones tuos Domine, quia dum ſitio, fontis inſtar mihi ſunt, & eſurientem me nutrit per illos. Quoſcumque volo ad tua fercula conuoco, pluraque relinquimus quàm inuenimus. Cum multis comedo, & ſolus inuenior; bibo cum multitudine, & quaſi ſolus eſſem, tu mihi propinas gratiam.* Certè gaudebat Matthæus alijs communicare gaudium & lucé, quam corde conceperat in ſua conuerſione, vt & illi non forent ſine fruge, ſicut & Auguſtinus de ſe dicit in ſuis Confeſſionibus: *Vbi guſtaueram Domine lumen tuum, frendebam quod alijs indicare non poſſem.* Vbi lucem ſenſit in lectionem epiſtolæ Paulinæ ſub arbore, incidens in illud: *Non*
Rom. 13. *in cubilibus & impudicitijs, ſed induimini Dominum Ieſum Christum*: & lachrymarum profluuium velut acceptabile ſacrificium Domino ſub arbore obtuliſſet, ſurgit & adit Alipium, vt ſocium eum gaudij & lucis efficiat, & ferculũ ei ex conuiuio ſibi à Domino propoſito proponat. Vnde cum iteratò librum aperuiſſent, aduerterunt, quod ſequitur, *infirmum autem in fide aſſumite*, & ferculum iſtud Alipio ſeruabatur, vt renouato & adaucto gaudio cum Auguſtino epularetur, & ad Dominum cum illo perfecto corde conuerteretur.

Si gaudebat Matthæus cõuiuium inſtruens ablactationis ſuæ ab vberibus ſeculi, gaudebat & Chriſtus, non de cibo terreno, ſed cœleſti; nactus ſcilicet occaſionem docendi & conuertendi peccatores. Hic enim erat cibus eius, facere
Ioan. 4. volantatem Patris ſui, vt dixit Apoſtolis ſuis occupatus in conuerſione Samaritanæ. Ideo ergo acceſſit ad Conuiuium Chriſtus, vt ſpirituales ſuis præberet conuiuis cibos. Et haud dubium eſt, in hoc epulo fructum feciſſe docendo Publicanos, prout aſſerit S. Chryſoſtomus, Hieronymus, Beda, & alij Pa-
Act. 10. tres. In illo conuiuio epulabatur velut ex linteo illo myſtico, quod Petro oſtenſum fuit ex varijs animalibus etiam ſerpentinis, quæ iubebatur occidere & mãducare: hæc enim animalia ſymbolum erant peccatorum varij generis, quos in Chriſti corpus traijcere, ſiue illi incorporare, debebat Petrus, ſicut & fecerat Chriſtus, illos conuertens, & illis conneſcens.

Impium Pharis. murmur. Impiè ergo murmurant Scribæ & Phariſæi: *Quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magiſter veſter?* Quis iuſtè murmuret contra Solem, quod radios ſuos fundat, etiam per loca tenebroſa & lutoſa? Quis contra fontem, quod riuulos diſpergat per loca ſordida vt ſordes eluat? Quis contra Paſtorem, quod oues errabundas requirat? Quis contra Medicum, quod conuerſetur & conueſcatur cum ægris? Quis contra Deum, quod miſericors ſit & miſerator, noſque ſuæ miſericordiæ & bonitatis faciat participes? Hoc nimirum faciunt Phariſæi, dum arguunt Chriſtum Deum, quia inclinat ſe homini, quia coniacet peccatori, quia eſurit pœnitentiam, quia propinat pietatis poculum, quia illuminat in tenebris iacentes, quia conuerſatur cum ægris vt eos ſanet, cum mortuis vt eos ſuſcitet. Non eſt, vt putant Phariſæi, Chriſti conuiuium hoc prandium
Chriſti conuiuiũ quale. ventris, ſed mentis; non carnis? ſed ſpiritus; non terreni luxus, ſed gratiæ cœleſtis; non humanæ voluptatis, ſed diuinæ bonitatis. *Venit ad conuiuium vita, vt faceret ſecum conuiuere mortuos: iacuit reſurrectio, vt de ſepulchris ſurgerent qui iacebant; decubuit indulgentia, vt peccatores leuaret ad veniam: venit ad prandium reorum Iudex, vt præueniret reatus ſententiam.* Noli mirari Phariſæe,

cur miſcea-

cur misceatur conuiuio peccatorũ, qui propter peccatores & nasci voluit, & non recusauit occidi. Noli oblatrare, cur peccatorũ vinum bibat, qui pro peccatoribus suum sanguinem fudit. Si vis amplius, suscepit ipse peccatum, ne perderet peccatores, in se sententiam Iudex retorsit, vt peccatores se amasse proderet, magis soluendo debitum, quàm donando. Ita hac de re loquitur S. Chrysologus serm. 29. & 30.

Hoc ipsum indicat Christus, dum respondet: *Non est opus sanis medico, sed malè habentibus. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores.* Non venit vocare iustos, ad pœnitentiam scilicet, sed peccatores, vt habet Lucas, non enim indigent iusti pœnitentia, vel quasi dicat: Non veni vocare eos qui se iustos falsa quadam iustitia putant, & arbitrantur sibi non esse opus medico, quales vos estis, ô tumidi & superbi Pharisæi, sed peccatores se humiliantes veni vocare, & curare. Hoc sic explicat S. Chrisol. serm. 29. *Non hic Dominus iustos respuit, sed superbos, & eos notat, qui cùm non sint, esse se iactant iustos.* Denique idem est ac si diceret Dominus: Non veni vocare iustos, nullos enim inuenio, quandoquidem omnes peccant. Quòd si possibile esset inuenire iustos, non venissem. Ita explicat Theophilactus, illi subscribens sententiæ Theologorum quæ asserit Christum non fuisse assumpturum carnem, si status innocentiæ perdurasset. Cui etiam opinioni conforme est illud S. Aug. *Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla erit medicinæ causa si venit de cælo magnus Medicus, magnus per orbem terræ iacebat ægrotus.* Venit ergo Christus tanquam Medicus, vt artem suam propalaret & cõmendaret, ægrosque ad se alliceret, peritiam suam ostendere voluit sanando grauissimè laborantes, qualis fuit Matthæus. Sic enim solent Medici dum in aliquam ciuitatẽ veniunt, aliquos curare qui insanabiles existimabantur, sicque nomen sibi parere, & peritiam suam publicam facere, vt reliqui accedant cum fiducia.

3. p. q. 1. a. 3.

Concludamus igitur, & ad hunc peritissimum, clementissimumque animarum Medicum cordis nostri desideria conuertamus, & dicamus: Tu, Domine, qui ineffabili pietatæ tuâ dignatus est in hunc mundum venire, vt sanares languidos, & vocares peccatores, respicere digneris languorem nostrum ad portas mortis nos deducentem, nisi sanes & eruas nos. Respicere, inquam, nos digneris, illis misericordiæ oculis quibus respexisti Magdalenam in triclinio, Petrum in atrio, Latronẽ in patibulo, Paralyticum in lecto: Matthæum in telonio. Voca nos, & effice vt sequamur promptè & incunctanter, præparemusque tibi & Angelis tuis conuiuium gratissimum de lætitia conuersæ mentis, de ferculo cõtritionis, de obedientia voluntatis, de dapibus perfecti amoris, de vino sapido & defæcato bonæ conscientiæ & internæ delectationis: donec tandẽ ad illud æternũ conuiuium nos perducas, vbi satiabis intellectum diuinitatis tuæ visione, voluntatem fruitione, memoriam æternitatis continuatione; totum hominem intus & foris ineffabilis voluptatis inexhausto fonte; vbi nullum amplius erit murmur, sed vox continua exultationis, & laudis perennantis.

De Martyrio S. Matthæi

S. Matthæus postquam Euangelium Hæbraicè scripsisset, in Iudæa propter eos qui ex circumcisione crediderãt, in Æthiopiã est profectus, vt horridos illos Æthiopes nigros & nudos candido vellere Agni immaculati vestiret, hoc est, fide Iesu Christi imbueret. Ibi ergo Euangelium suum magno zelo prædicauit, & multis miraculis confirmauit. Regis enim filiam à mortuis excitauit, illoque miraculo Regem & vxorem eius cum vniuersa Prouincia ad fidem con-

uertit Rege mortuo, Hirtacus eius successor, cùm Iphigeniam Regiam filiam vellet sibi dari in matrimoniū, in Matthæum irā & furorē conuertit, quia huic matrimonio assentiri ipsa nolebat, eò quòd Matthæo instinctore & instructore virginitatem Deo vouisset, in quo quidem sancto proposito constantissimè perseuerabat. Matthæum igitur Tutorem virginitatis Iphigeniæ ad altare; dum sacrum mysterium celebraret, iussit occidi. Ideo eum vocat S. Hyppolitus in lib. de 12. Apost. *Virginitatis Victimam*. O quàm feliciter suum in victimam obtulit & immolauit sanguinem, eo ipso tempore quo Agni immaculati cruorem & carnem incruentè immolabat! O gratissimum Deo duplex hoc sacrificium, sanguinis scil. Agni sacrificium, coniunctum cum sacrificio sanguinis Matthæi.

Psal. 115 Poterat meritò tunc dicere illud Psalmi Matthæus: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Vota mea reddam in conspectu omnis populi eius; pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius.* Pretiosa vtique mors huius Apostoli & Martyris tali causa, tali, tempore, tali loco, tali coniunctione, scil. cum Christi morte, quæ in sacrificio renouatur & rememoratur. Pretiosus & salutaris Calix de quo per martyrium bibitur, pro Christo patiendo, & illi sanguinem suum libando. Pretiosa hostia laudis, in qua nomen Domini inuocatur, dum disruptis omnibus vinculis cum hostia Agni vita Martyris in hostiam offertur. Meritò ergo etiam potuit resonare Matthæus: *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini inuocabo.*

Fuit autem S. Apostolus Dux multis, in sacrificium se offerens cruentum pro causa Christi tempore sacrificij incruenti. Fuit, inquam Dux cæterorum, quibus & idem contigit exemplo & imitatione eius, I. Sic S. Stephanus Papa & Martyr, in persecutione Valeriani, *dum Missæ sacrum perageret, superuenientibus Imperatoris satellitibus, ante altare intrepidus cœpta mysteria perficiens in sede sua decollatus est*; corpusque eius cum eadem sede conspersa: Pontificis sanguine in cæmiterio Calisti sepultum est. Ita Martyrol. Rom. 2. Augusti. II. Sic S. Lambertus, Leodiensis Episcopus, eò quod Pipinum Austrasiæ Principem argueret, quòd Alpaidem pellicem foueret reiectâ Plectrude legitima vxore, a Dodone Arduennæ Duce prædictæ Alpaidis fratre & eius asseclis ad altare SS. Cosmæ & Damiani oblato sacrificio, brachijs expansis orans, hastâ transfixus, in recens sacrificium sese obtulit. III. Similiter S. Stanislaus, Episcopus Cracouiensis, à Boleslao Rege, eò quod publicè argueret eius notam libidinem, & obduratum à communione remoueret, hostiam incruentam ad altare offerens, cruentè necatus est. Breuiar. Rom. 7. Maij. IV. Eandem ob causam S. Fredericus, Traiectensis Episcopus, mrtyrio occubuit in templo, coram altari peracto Missæ sacrificio, necatus à sicarijs missis à Rege Ludouico, eò quod eum argueret ob introductam pellicem consanguineam, de quo Surius 15. Kal. Augusti. An non hi omnes imitatores S. Matthæi, *Victima castitatis* iure dici possunt? V. Denique, S. Aureus Moguntiæ Episcopus, in altari sacra faciens, crudelissimè ab Arianis trucidatus est, & in vicinum puteum præcipitatus, de quo Breuiar. Moguntinum die 16. Iunij. Hoc ipsum multis Sacerdotibus contigit initio furoris Caluiniani in his Belgicis oris, & in alijs regnis, vt patebit reuoluenti historias Martyrum illius temporis. O Felices victimæ cum victima principali scilicet Christi Iesu corpore & sanguine, feliciter immolatæ.

Imitatores S. Mathæi.

Ioan. Bottelius in hist. Lutzébarg.

IN FESTO S. MICHAELIS.

Lect. 19. tripartita.

Ecce ego mitto Angelum meum, qui præcedat te, &c. Exod. 23.

PLanè admirabilis & consideratione digna est Columna nubis per diem, ignis per noctem, quæ Israelitas Ægypto egredientes procedebat. 1. PARS S. Michaelem fuisse ducem Israelitarũ.

Primò, quidem, quia per annos 40. eos præcessit ostendens viam, quâ eundum esset in solitudine, donec peruenirent in terram promissam. *Secundò* quia modò se mouebat, modo quiescebat: cumque moueretur mouebant se castra Israelitarum; & cum quiescebant, quiescebat & illa. *Tertiò*, quia eadem Columna (vt probabilior docet opinio) per diẽ apparebat quasi columna nubis, per noctem quasi columna ignis Non ergo duæ erant Columnæ sed vna duplex officiũ habẽs, viciſſim, & aſſiduè, ſingulis diebus ac noctibus. Nã de die hæc columna nubis tota obumbrabat castra, ab æstu Solis ea protegens, quæ tamen castra occupabant locum aliquot leucarum nostrarum, quandoquidem multis centenis millibus constarent De nocte autem eadem columna nubis splendebat vt ignis, & castra illuminabat, vt sese mutuo internoscerent, & viam quâ eundum erat. *Quartò*, quia hæc Columna erat ampliſſima, siue longitudinem spectes, siue latitudinem, nam à tãtis castris tantumque locum occupantibus semper videri debebat, siue nocte vt illuminaret, siue die vt ab æstu protegeret. Imo & hęc Columna interponens se inter Hebræos & Ægyptios, hos obtenebrauit, illos illuminauit, & Dominus per illã prospiciens interfecit exercitum Ægyptiorum. Quæ omnia specialem Dei potentiam & prouidentiam in hac columna ostendunt. Quapropter haud dubium esse potest, quin Columna hæc ab Angelo specialiter moueretur & dirigeretur, siue cùm eundum, siue cùm quiescendũ foret, siue nocte ad illuminandum, siue die ad protegendum & obumbrandũ Israelitas, siue denique ad tutandum eos contra hostes. Hoc manifestum est ex eo: *Tollens se Angelus Dei qui præcedebat Israelis castra, abiit post eos & cum eo pariter columna nubis.* Quis ille Angelus, nisi is qui in columna delitescebat, tanquam eius motor & director? Nempe cum eo profecta est & columna interponens se inter castra Hebręorum & Ægyptiorum, his se instar craſſæ nubis expãndens, vt nec Hæbræos poſſent cernere, aut eis appropinquare, ex alia tamẽ parte Hebræos illuminans, vt poſſent proficisci & mare rubrum transire. Sic sollicitam populi sui curam gerebat & tutelam, claudens agmen Israelis, & tutans eos ab Ægyptijs, plectens verò hostes tenebris, per quas tandem post Israelitas ingreſſi mare mergerentur, Hic est ille Angelus de quo: *Ecce ego mittam Angelum meum qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum quem paraui. Obserua eum & audi vocem eius, nec contemnendum putes, quia non dimittet cùm peccaueris, & est nomen meum in illo.* Hic nempe est Angelus qui Præses erat exercitus Hebræorum: illæ præibat ostendens viam per columnam ignis & nubis, ille etiam nomine Dei præciebat, siue Moysi, siue Hebræis, ille denique rebelles puniebat.

Colũna Israelitica admirabilis.

Exod. 14.

Exod. 14

Exod. 23

Hunc Angelum fuisse Michaelem multi ex sacris Interpretibus autumant. Nam Michael vocatus *Princeps populi Israel*, & olim præerat Synagogæ Iudæorum, sicut & modò Ecclesiæ Christianorum. *Nemo est adiutor meus nisi Michael Princeps vester*, inquit Gabriel Archangelus Danieli. Iterum: *In illo tempore consurget Michael Princeps Magnus qui stat pro filijs populi tui*, hoc est, qui præest, tueturque Iudæos, tanquam populum Dei, filiosque Patriarcharum & Sanctorum Hinc est quod apparitiones Angelorum attribuantur S. Michaeli, illæ scil. quæ olim factæ fuere Patriarchis, vel quod per seipsum eis apparuerit, vel quod per Angelos inferiores eos illustrarit, eorum specialem gerens curam. Sic Michael rectè dicitur vice Dei legem dedisse Moysi & populo in monte Sina. Atque etiam in fine mundi pugnabit contra Antichristum, & interficiet eum virtute Christi in monte Oliueti, ex quo se fingit ascendere ad Patrē. Quod enim dicitur: *Dominus Iesus interficiet eum spiritu oris sui*, interpretatur S. Thomas occidendum mandato Christi, sed per Michaelem Archangelum, qui post Christum Præses est diuinæ iustitiæ & supremus Iudex; qui etiam Luciferum expulit è cœlo cum rebellibus suis Angelis. Sic ergò & vltimum prælium ei reseruatur: tunc adhuc stabit pro filijs Israel procurans vt in fine mundi ad Christum conuertantur, & salutem assequantur.

Dan. 10.
Dan. 12.
Exod. 20
2. Thess. 2
Apoc. 12

Sicut porrò olim Synagogæ, siue Ecclesiæ antiquæ, Præses fuit & protector, sic & modò Ecclesiæ nouæ. Illam enim protegit & tuetur contra aduersarias potestates, contra rectores tenebrarum harum, illam illuminat contra caliginosa discrimina, quibus vndique cingitur. Et sicut Dux est exercitus cœlestis in Ecclesia triumphante ita etiam Dux est in Ecclesia militante, quodque Gentilibus fuit Mars in suis bellis, hoc S. Michaël est Christianis. Hæc est causa, cur templa & oratoria à Gentilibus olim Marti varijs in vrbibus dedicata, post ea in honorem S. Michaëlis consecrata fuerint, & ab eo nomen acceperint. Quod quidem Leodij, Coloniæ, Antuerpiæ, Bonnæ, Luneburgi, & alibi factum esse, ex antiquis monumentis annotatum est. Exploso scilicet Marte, Christiani Ducem suum Michaëlem in locis illis & templis coluerunt, & nomen eius eis indiderunt Serar. in c. 5. Iosué, Cornel. in c. 12. Dan. &c

Christiani explo so Marte S. Mich. colunt

Refert etiam Nicephorus l. 7. c. 50. Constantinum Magnum audisse à S. Michaële, in loco qui Sosthenium dicitur: *Ego sum Michael, Archidux Domini Sabaoth, Christianorum fidei tutor, qui tibi contra impios tyrannos belligeranti, fideli & germano illius ministro, arma auxiliaria contuli.* Itaque Constantinus è somno excitatus, in honorem S. Michaelis altare ibi exstruxit, & Phanum, quod Sosthenium dictum fuerat, in Michaelium, siue in templū celeberrimum S. Michaëlis conuertit, illud templum postea sæpius suis apparitionibus illustrauit, nullusque incognita ægritudine aut incurabili morbo circumuentus ibi Dei gratiam implorabat, quin opem mox assequeretur vt testatur idem Niceph. loc. cit.

Sic & Iustinianus Imp. militiæ cœlestis summo Principi Michaëli pluribus in locis erexit Ecclesias, *sciens probè, si talem tantumque Ducem sibi conciliaret, qui rebelles Angelos scientes in cœlo prælium superasset, certam securamque de vincendis Vrandalis se posse habere fiduciam*, inquit Procop. de bello Vuandal. l. 1.

Itaque Michaël est, qui Christianos reddit victores, non solum contra visibiles hostes fidei, sed & maximè contra hostes spirituales, eorum propulsans impetum eorum vim elidens, impetrans lucem ac fiduciam vsque ad extremū

agonem: gaudens posse repræsentare animas, quæ sub vexillo Christi certarunt, vt coronam vitæ, & lucem beatam Abrahæ, & semini eius sancto promissam consequantur. Propterea canit Ecclesia de animabus defunctorum: *Signifer S. Michaël repræsentet eas in lucem sanctam, quam olim Abrahæ promisisti & semini eius.*

Propterea S. Franciscus, licet singulari amore & cultu prosequeretur omnes Angelos, adeo vt in honorem eorũ à festo Assumptionis B. Virginis quadraginta diebus ieiunans orationi iugiter insisteret; tamen S. Michaëli, eo quod animarum repræsentandarum habet officium, spirituali erat amore deuotior, propter feruidum quem habebat zelum ad salutem omnium saluandorum, vt testatur S. Bonauentura c. 9. vitæ eius.

Sic & moriente S. Arnulpho Episcopo Suessionensi cellam eius contremuisse legimus, & apparuisse ei S. Michaëlem cum multis Angelicis spiritibus, pollicentem se ei Ducem fore ad beatam vitam. Surius in vita eius.

Sic ægrotanti S. Vuilfrido Episcopo Eboracensi idem S. Michaël apparuit, & sanitatem restituit, addens se post quadriennium reuersurum, tumque in pace vitam terminaturum. Testis est Beda l. 5. hist. Angl. c. 20. An non in his adimplebatur illud promissum Domini: *Ecce ego mitto Angelum meum, qui præcedat faciem tuam, & custodiat te in via, donec introducat in locum, quem paraui.* Nec quemlibet Angelum, sed Principem illum & Ducem inter Angelos quandoque mittere dignatus est Dominus, ad solatium eorum qui Ecclesiæ præerant dignitate Episcopali, vt ostensum est in his Sanctis, quia speciali deuotione in eum ferebantur.

Cur S. Michael cũ statera pingatur.

Quod autem S. Michaël pingitur cum statera, quasi librans animas, eorumque opera bona & mala, hoc fieri ideo nonnulli interpretantur, quia creditur Michaël animarum è corpore discedentium particulare iudicium exercere. Propterea igitur cum gladio & bilance pingitur, vt summa eius potestas, iustitiæque æqualitas declaretur, in nostris siue meritis siue demeritis ponderandis. Serar. in Iosue c. 5. Cornel. in c. 12. Dan. & alij.

Denique, S. Michaël canet nouissima tuba, excitabitque mortuos, vt veniant ad iudicium. 1 Thess. 4 Immò & ipsum S. Michaëlem existimant vexillum Crucis delaturum; cum Christus ad extremum venturus est iudicium, ideoque etiam nominari *Signiferum Christi.* Ita Eckius hom. 8. de S. Mich.

II. Pars. Ex quo ordine Angelorum sit S. Mich.

CVm verò S. Michaël tot priuilegijs sit adornatus, tantoque honore in Ecclesia colatur, quæritur, cuius sit ordinis inter Angelos?

Respondeo, triplicem de ipso opinionem esse inter sacros interpretes & Scholasticos Doctores. Prima opinio asserit, eum primum esse in ordine Archangelorum. 1. Opinio. Ideo S. Iudas in epistola sua vocat eum Archangelum, sicut & Ecclesia eum vocat in officio festi eius. Huius etiam opinionis videtur esse S. Hieronymus, explicans illud: *Ecce Michael vnus de principibus primis venit in adiutorium meum.* Dan. 10. Quasi diceretur, Michaël primus est de Principibus, quia Princeps ordinis Archangelorum.

Secunda opinio asserit, eum in ordine Principatuum esse primum, qui regnis præsunt. 2. Opinio. Hoc colligunt aliqui ex eodem citato Danielis loco, sic enim explicant illud: *Vnus de principibus*, id est, primus in ordine Principatuum, quia illa vocula, *Vnus*, apud Hebræos idem sæpe significat quod *Primus*, eo quod ipsi cre-

bro numerum cardinalem pro ordinali accipiunt. Sic Michaël secundum hanc opinioné. Princeps esset vltimæ Hierarchiæ primus, in ordine Principatuũ primatum tenens. Hæc est opinio S. Thomæ. 1. p. q. 113. art. 3. quæ etiam colligitur ex S. Dionysio c. 9. cœlest. Hierarchiæ, cui opinioni subscribunt nonnulli recentiores.

3. opinio probabilis. Tertia opinio asserit, S. Michaëlem esse absolute primum & Principem omnium omnino Angelorum, ita vt sit primus in ordine Seraphinorum, omnesque excedat spiritus, & naturæ, & gratiæ, & gloriæ, sublimitate. Hanc sententiam multi iam probabiliter sequuntur.

Apoc. 12. Primò, quia Michaël cum Lucifero & Angelis eius pugnasse dicitur, & ipsius superbiæ restitisse. Hinc & illius nomen *Michaë*, quod Hebraicè significat, *Quis vt Deus*: quia nēpè cum humilitate agnoscens neminem se Déo posse æquiparare, Lucifero sese opponens, dixit: *Quis vt Deus?* Sic veritate & humilitate cum Angelis, qui steterũt, sese opposuit ei, qui similis Altissimo per arrogantiã esse voluit, meruitque nomen illud gloriosum, *Michaë*, *Quis vt Deus*, quo illum agnosceremus tamquam nomine inclyto sibi per victoriam illam parto. Neque enim Angeli egent nomine inter se, cum se inuicem perfectè agnoscãt, sed ea assumũt pro ratione ministérij, quod apud homines obeunt. *Michaë* ergo dicitur à nobis Princeps ille Angelicus, siue *Quis vt Deus*, tum quia pro Deo pugnauit contra Luciferũ, tum quia pro nobis pugnat in causa Dei, tum quia pugnabit contra eundem in finem vsque sæculi. Sic & Gabriel nomen istud suum ratione nostri accepit, id est, *Fortitudo Dei*, vt meminerimus, quod fortia Dei gesta annũciarit, tum Danieli antiquitus, tum maximè Beatissimæ Virgini. Sic etiã Raphaëlis nomẽ nouimus, idem significans quod *Medicina Dei*, Quia Medicus fuit Tobiæ, nobisque medelam spiritualẽ & corporalẽ potest impetrare. Alia Angelorum nomina cum certitudine non nouimus ex sacris Literis. Licet enim aliqui quatuor alia addant nomina, vt cum prioribus faciant numerũ septenarium Angelorum, qui in Apocalypsi dicuntur in conspectu Throni stare, & Tobiæ 12. astare ante Dominum, tamen hæc nomina non sunt recepta cũ certitudine, sicut priora tria. Dicunt autem hæc esse quatuor alia, *Vriel, Sealtiel, Iehudiel, Barachiel*. Et quidem Vriel idem est quod *Ignis* vel *Lux Dei*, Sealtiel *Oratio Dei*, Iehudiel *Laus Dei*, Barachiel *Benedictio Dei*, ideoque nomina ista non reprobamus, sed incerta niti auctoritate dicimus. Quamob causam Conciliũ romanum sub Zacharia Pont. de quo Baron. a 745. tria prima agnoscit nomina, Michaëlis, Gabriëlis, Raphaelis, alia non admittit tãquam auctoritate insufficiente nixa. Nec tamẽ propterea cẽsetur illa condẽnare, nam de Vriele fit mẽtio l. 3. & 4. Esdræ. Sed libri isti non sunt canonici, quamuis nec sint improbandi vt falsi.

Secundò, ideo Michael primus omnium spirituum Angelicorum à nonnullis asseritur, quia Ecclesia vocat eum *Primatem cœlestis exercitus, Præpositumque Paradisi*. Sicut ergo Lucifer Dæmonum fuit imperator supremus contra Deum, sic etiam videtur, quod Michael supremus fuerit imperator tãquam primus inter Seraphinos, pugnans pro Deo cum omnibus spiritibus Angelicis, qui steterunt in veritate.

Tertiò, quia sub nomine S. Michaelis celebratur festum omnium omnino Angelorum, ergo censetur primus. Immò totius Ecclesiæ Præses & custos, ani-

mabusque suscipiendis Præpositus asseritur, & Signifer primarius Dei quæ omnia primatum eius inter omnes suadent. Propterea etiam, vt supra dictum est, S. Franciscus erga S. Michaelem tanta deuotione ferebatur, quasi agnosceret eum Principem inter omnes omnino Angelos, quibus etiam specialiter deuotus erat. Huius porrò sententiæ inter antiquos videtur esse S. Basilius, qui hom. de Angelis hic dicit: *Tibi ô Michael, Duci supernorum spirituum, qui dignitate & honore prælatus es cæteris omnibus spiritibus supernis, tibi inquam supplico.* Nec refert, quod S. Michael passim Archangelus nominetur, etiam in officio Ecclesiastico, nam sic vocatur, non quod sit de ordine Archangelorum, (inquit Doctor Molanus) sed quia omnium Angelorum Dux & Caput est. Hanc quoque sententiam sequi videtur B. Laurent. Iustinianus ser. de S. Michaele, Rupertus in cap. 8. Apocal. & multi Doctores Theologi recentiores. l. 3. de Picturis c. 12.

SIcut Deus populo suo Israelitico prouidit Angelum Michaelem, qui eum educeret ex Ægypto, deduceret in deserto, perduceret lumine præuio tandemque introduceret in terrã promissam felici vestigio, sic etiam cuilibet nostrûm prouidit Angelum, qui præcedat, qui custodiat in via, qui nos introducat in locum promissum & paratum. Quemadmodum igitur de S. Michaele diximus rectè intelligi illud: *Ecce ego mittem Angelum meum* (Angelũ scilicet per Antonomasiam) *qui præcedat te*, &c. idipsum rectè intellexeris ad nos directum rationẽ Angeli custodis nobis à Deo designati. Quapropter singula ponderemus verba, vt tanto apertiùs beneficium istud agnoscamus, & grata mente rememoremus Mira enim dignatio, & magna dilectio charitatis apparebit, si consideremus. III. Pars Quemque habere angelum custodẽ. Exod. 23

1. *Quis mittit?*
2. *Quem mittit, & ad quem?*
3. *Pro quare mittit?*

Primo igitur expende illud: *Ecce ego mitto.* Istud, *Ecce*, demonstrare solet sacris in Literis aliquid specialiter attendendũ, vt varijs posset probari sententijs, tum ex veteri, tum ex nouo Testamento depromptis, de quibus alibi dixi. Rursus illud, *Ecce ego*, quid aliud designat, quam illum ipsum mittere, qui alibi emphâticè dicit: *Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me.* Et rursus *Ego sum ego sum Dominus, & non est absque me Saluator.* Et iterum: *Ego Dominus Deus tuus, sanctus Israel Saluator tuus.* Denique: *ego feci, ego feram, ego portabo & saluabo, vsque ad senectam ego ipse, & vsque ad canos ego portabo.* Vide ergo dignationem, quod summa Maiestas, quæ nostri non eget, nec bonorum nostrorum, mittit ad nos; is, inquam, cui cœlum & terra obtemperant; is, quem offendere non veremur, adhuc nostri curam gerit: nosque diligit & dirigit. O dignatio, ô directio, ô dilectio! *Confiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominum, quia magnificauit Dominus facere nobiscum.* Beneficium Angeli Custodis. 1. ex parte emittẽtis Isa. 43. Isa, 46. Psal. 106 Psal. 125

Secundò, expende quem mittit, *Angelum*, inquit, *meum ecce ego mitto.* Sublimes illos & beatos spiritus, proximè sibi adhærentes, familiæ suæ Principes & domesticos mittere dignatur. An non hæc est indicibilis benignitas & munificentia? Si alicui infãti gregario, mox vt è materni vteri latebris emersisset, Rex aliquem è Primoribus regni sui aut domesticis familiæ suæ destinaret, qui ei sẽper assisteret, nonne merito eius dignationẽ & beneuolentiã obstupesceret Orbis? At maius hic quippiã, maiorique dignũ admiratione. Quapropter in spiritu exclamat S. Bernardus: *Domine, quid est homo, quia innotuisti ei, aut quid* 2. ex parte missi & ad quẽ. Bern. in Psal. 90.

apponis erga eum cor tuum? Mittis ei vnigenitum tuum, immittis spiritum, promittis vultum, & ne quid in cœlestibus vacet ab opera sollicitudinis nostræ, beatos spiritus propter nos mittis in ministerium, custodiæque deputas nostræ. Parum est quod facis Angelos tuos spiritus, facis & Angelos paruulorum. Illos, inquam, tam felices, & tuos ad nos & nostros ad te Angelos facis. O expendenda Dei benignitas, Angelos, id est, sublimes illos & beatos spiritus mittentis: Ad quem vero? Ad hominem. Quasi non sit *homo putredo, & filius hominis vermis.* Ad hominem, qui ab Angelo olim eiectus fuit ob ingratitudinem & inobedientiam è loco voluptatis. Ad hominem, qui Angelo tenebrarum potius dedit aurem, quam Angelo lucis.

3. in quẽ effectum. Tertiò, maximè explicandum & ponderandum, ad quem effectum mittat. Illud exprimitur disertè, dum dicitur: *Vt præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum, quem paraui.* Hæc nimirum sunt officia Angeli Custodis, in via præcedere & dirigere, custodire & protegere cõtra pericula, perducere denique & introducere in locum beatitatis; nec antea deserere hominẽ sibi commissũ, nisi culpa sua mereatur deseri. Itaque sicut Angelus ille qui populum Israël deducebat per desertum peregrinationis suæ, radiante luce ostẽdebat viã, vmbraque roscida contra æstũ protegebat, donec tandẽ in terrã promissã introduxit; sic & quilibet Angelus Custos, in hac peregrinatione nostra nos dirigit, illustrat, protegit, donec ad locum à Deo præparatum pertingamus feliciter.

Angeli custodis officia. Certè varia sunt officia Angelorum erga nos miseros viatores, tam corporalia, quã spiritualia, tum ad tuendã corporis vitam, tum animæ. Corporalia beneficia emicuerunt etiam antiquitus erga Israelitas, dum per Angelos eis mãna 40. annis conficitur, & propterea panis Angelorum nominatur. Dum Eliæ panis & aqua prouidetur in solitudine, cuius virtute per quadraginta dies potest ambulare. Dum Danieli in lacu leonum prouidet Angelus, cibum deportando per Abacuc Prophetam. Dum siti morienti, puero Agar prouidetur in deserto de fonte. Dum pueros in igne Babylonis tuetur Angelus. Dum Loth & familia educitur è Sodomis. Quæ omnia etiam symbola sunt spiritualium subsidiorum, quæ ab Angelis nobis præstantur, confortando nos in via pane spirituali, potando aqua salutis, protegendo contra ignem concupiscentiæ per rorem gratiæ, educendo de peccatis & peccatorum occasionibus, tamquam de Sodomæ flammis & scintillis.

Psal. 90. peregrinationis nostræ via multiplex. In via autem custodire Angelus dicitur, immò *in omnibus vijs*, quia peregrinatio nostra via quidem est, sed multiplex. Prima via est infantia, in qua nos custodit. Secunda est pueritia. Tertia est adolescentia. Quarta est iuuentus. Quinta est virilitas. Sexta est senectus. In his omnibus vijs quomodo hominem custodiat, facilè est declarare. Et quia de hac re fusè tractaui in horto pastorũ. Tractatu 2. Lect. 6. & 7. hic non repeto, illuc Lectorem remittens.

Hoc solum hic adijcio, non sine emphasi & speciali ratione in illis verbis dici: *Obserua eum, & audi vocem eius, nec contemnendum putes, non enim dimittet cum peccaueris, & est nomen meum in illo.* Hoc nimirum maximè planctu dignum est, quod illi Angeli, qui modò sunt adiutores salutis, si nos inueniant rebelles, fiunt postmodum Angeli vltionis. Hi namque sunt, qui colligunt zizania, & in fasciculos colligant ad comburendum igne æterno. Tantò verò grauius erit suppliciũ, hos sentire vltores, quantò maius fuit beneficium, eos habuisse cœlestes instructores. Propterea dicebat S. Bernardus: *Væ tibi, quicũque es*

qui desi de-

qui desideras redire ad vomitum, reuerti ad lutum. Putasne placatos eos habebis in iudicio, quos iam sperato priuare vis gaudio? Exultauerunt pro conuersione tua, tanquam super illo quem ab inferorum porta cernerent reuocari. Quid ergo si iam à Paradisi ianua viderint retrorsum abire, qui alterum pedem habebat in cælo? Certè hæc videtur esse vox Angelorum ad custodiam deputatorum: *Curauimus Babylonem, & non est sanata, relinquamus eam.* Quasi dicant: Conati sumus curare & sanare animam in confusione sua iacentem, & nihil monitis & inspiratione nostra profecimus. In pęnam igitur ingratitudinis relinquemus eam, auferemusque omnem custodiã, vt tandem grauius ruat, grauiorique mulctetur supplicio. Quod si monitis angelorum obtemperet anima, lætitia & gaudium accidentale eis exinde obuenit, & curam tanto diligentiorem impendunt, tantoque familiarius assistunt. Hier. 51

Admirabile est, quod de S. Francisca romana vidua legimus. Cernebat ipsa continuò angelum suum, quasi iuuenem elegantissimum, vultu & oculis in cælum semper erectis stantem, manibusque in formam crucis ad pectus cancellãs. Facies verò eius ita coruscabat, vt vix in eam posset intendere: in eiusque luce noctu sine candela domum perambulabat, officium diuinum recitabat, aliaque exercitia peragebat. Si morbo laborabat, aut à dæmonibus tentationibus & spectris vexabatur, mox angelus crines suos mouendo spargebat magnam lucem, ex qua ipsa accipiebat miram consolationem, & confusi discedebant dæmones. Quod si verbo, opere, cogitatione peccasset, subducebat se, & disparebat angelus, sitque ipsa pœnitens culpam examinabat, agnitam lachrymis abluebat, & rursus angelus pręsentiã exhibebat. Hic ergo angel⁹ ei pædagogus erat, in omnibus actionibus eam dirigens; eratque protector contra omnes tentationes & scrupulos, qui dum ei aduenirẽt, sola fronte læta angelus omnem fugabat anxietatem. Erat quoque ei orationis socius, & gustus, ac cõsolationis omnis spiritualis. Colloquens cum angelo tantã ex eius cęlesti voce percipiebat consolationem & dulcedinẽ, vt omnem harmoniam humanã despiceret præ illa voce dicens cum Sponsa: *Sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decora.* Denique, angelus ille mirum ei afflabat spiritum; vnde meditans de hac angelica specie, mira efficacia loquebatur de puritate & innocẽtia, & rebus celicis. Postmodum religionem instituens, habuit angelũ superiorem ex quarto ordine maiori fulgore coruscantem. Ita habetur c. 15. vitę eius. Gaudiũ piæ animæ ab angelo custode. Cant. 2

Honoremus itaque magna deuotione cœlestes illos spiritus conciues nostros, & militiæ nostræ Duces & adiutores. *Debemus eis reuerentiam pro præsentia, deuotionem pro beneuolentia, fiduciam pro custodia.* Sic agamus, vt eorum auxilium non sit sine fructu, & eorum non sit protectio inanis. Eorum gaudium & gloriam accidentalem adaugebimus, si monitis obtemperantes fuerimus. Eos ad vltionem accingemus, si vocem contempserimus. Nec enim parcent, quia *nomen Dei est in illis*; auctoritas scilicet Dei & potentia in ipsis resplẽdet, vel ad gratiam, vel ad vindictam. Ipsi amant nos, quia Christus amauit; & ideo in periculis assistunt, in dubijs & anxijs rebus adlucent, in orationib. animãt, illasque Deo præsentãt, vt gratiam nobis referant. Sed quoniam Christo Domino vt Iudici se conformant, nomine eius sese de peccatoribus obstinatis vlciscuntur: & quos igne diuini amoris accendere non valuerunt æterni ignis vindici flãmæ tradunt, tamquam iustitiæ diuinæ administri. Bern. in Psal. 90

Licet verò omnes cęlestes illi milites & Duces à nobis sint colendi & honorã-

di, specialis tamen debetur Primati cœlestis exercitus Michaëli honor & deuotio; tum ratione peculiaris gratiæ & gloriæ, quam à Deo luminis omnis Fonte proximus illi participat; tum ratione officij & protectionis specialissimæ erga totam ecclesiam, quia & animas tāquam Signifer primarius debet Deo repræsentare, & in Paradisum introducere. Sed quoniam omnis honor & cultus Angelorum in Deum debet referri, concludamus & dicamus:

Cōclusio. Tibi, ô Domine, sempiterna laus & gloria, qui cælestes illos spiritus tamquam primogenitos filios tuos ad imaginem tuam creasti initio sæculi, vt iubilarent coram te, & tot donis adornasti, vt essent astra matutina corā te lucentia tota æternitate. Tibi laus, sēpiternaque gloria, quod & lucere nobis eos voluisti, & deputasti tanquam Duces, qui in locum nos dirigerent lucis & pacis de regione vmbræ mortis. Tibi laus æternaque gloria, qui per Michaëlē in cęlo vicisti Draconē, & deiecisti in suppliciū sempiternum, qui per illū defendis nos & protegis, quique tādem hostē tuum perduellem antichristū per eūdem superabis & calcabis. Fac nos, Domine, audire vocem horum cælestium spirituū, vt in via præcedāt nos cum gaudio, ac tandem introducant in locum à te præparatum. Iube, vt portent nos in manibus suis, ne offendamus ad tot lapides in via sparsos; eorūque auxilio da, vt possimus *super aspidem & basiliscum ambulare, & conculcare Leonem & Draconem*; tandéque cum illis frui gloria tua, & videre salutare tuum, quod ostensurus es in longitudinem dierum, in sęcula sæculorum.

Exemplum. Silvester in Rosa aurea. Cum B. Magdalena diuinitus trāslata esset in antrum, vbi egit vitam admirabilem, vidit in eo Draconem, & omnis generis viperas in se assurgentes, timuitque & dixit: *Dulcis amor Iesu, ita post innumera dona, Draconis escam me efficis in hoc deserto?* Mox vero adfuit S. Michael, qui serpentinam omnem progeniē calce percutiens, ex eo loco dedit præcipitem; spiritumque afflauit odoriferum qui in flammam conuersus, totum antrum lambens, à fœtida fæce viperea expurgauit, dixitque: *O Magdalena, Deus, quem diligis, vult te locum istum lachrymis rigare, vt futuris sæculis exemplum fias pœnitentiæ.* Eo disparente, cum oratione impetrasset fontem è saxo, & gratias ageret Christo, apparuere ei plusquā mille spiritus, verba suauissimi amoris lingua Hebræa cantantes, adijcientes non expedire animæ adeo assiduam orationum frequentiam. Illa territa, & suspicata dæmones esse, diuinam implorat opem: sic rursus adest S. Michael cum sua militia, omnesque fugauit, & dixit: *Ne timeas Magdalena, tui custos est altissimus*; Crucemque in ore speluncæ erexit. Tunc duas radices in ore spelūcæ collectas comedit, & aquam fontis sui bibit, & exinde nihil vnquam humanum gustauit. Sequenti nocte orans coram cruce, miram amoris flammam sensit, & Angelorū in media turba miram lætitiam quasi ibi Paradisus esset. Sed mox ab illis ad infernalia loca delata pœnas vidit damnatorum post ad Purgatorium deducta est, vbi spiritus pij eius orationes postularūt pro se frequētes; deinde ad crucē repositæ dixit angelus: *Hic tanto tempore moraberis, quanto amor tuus Iesus in terris.*

Ex his patet, tum S. Miachaelis, tum aliorum angelorum officium & cura erga B. Magdalenam, Dei eximiam dilectricem. A quibus & postea septies in die fuit eleuata ad audiendas laudes diuinas. O quot igitur beneficia ab angelis in nos deriuabuntur, si Deum dilexerimus! O quam meritò eos colimus, eorūque festa celebramus!

IN FESTO SS. SIMONIS ET IVDÆ.

LECT. XXX. tripartita.

Quam speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona.

Rom. 10.

THeologi duplex agnoſcunt Chriſti corpus, ſecundũ morem loquendi S. ſcripturæ & Ss. Patrum: ſcilicet corpus chriſti verum, & corpus Chriſti 1. Pars
myſticam. De vtroque autem recte intelligitur, quod Iſaias dicit: *Quã* Thoma
pulchri ſuper montes pedes annunciantis & prædicantis pacem, annunciantis bonum, conueni
prædicantis ſalutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus. Hoc enim primum verifi- ie chri-
catur de ipſiuſmet Chriſti ſacratiſſimis pedibus, ſiue de eius aduentu exſpecta- ſto. Iſa. 52
tiſſimo; quia ipſe tanquam Princeps & Præco primus diuinæ pacis cœlitus coloſſ. 1
mittebatur, *pacificaturus per ſanguinem ſuum, ſiue quæ in cœlis, ſiue quæ in terris.* Luc. 2
Propterea in eius Natiuitate pax nunciatur: in eius oblatione in templo di- Luc 1.
mittitur S. Simeon in pace: in eius prædicatione pax reſonat, quia venit ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis: in conuerſatione pacem nunciat omni domui: in ſermone poſtremo totus eſt in commendanda pace. Denique, hanc teſtamento relinquit, hanc mox à reſurrectione nunciat, hanc vbicumque promulgat, vt propterea merito ei hic Titulus ſpecialiter conueniat, *Deus pacis*; quo Titulo frequenter eum inſigniuit Apoſtolus:

Deus pacis ſit cum omnibus vobis. Amen. Rom. 15
Deus pacis conterat velociter Satanam ſub pedibus veſtris. Rom. 16
Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum. 2 Cor. 13
Deus pacis ſanctificet vos per omnia. 1 Theſ. 15
Deus pacis det vobis pacem ſempiternam in omni loco. 2. Th. 3

Speciosi pedes Chriſti.

1. Quam pulchri ergo ſunt pedes Domini, dum in montes frequenter conſcendit, vt oret vt inde doceat Apoſtolos ſuos & turbam ſubſequentem, vt ibi prædicet pacem & viam pacis, vt ibi annunciet ſalutem & bona æternitatis! An non in monte ſedens ad pacem inuitat, dum pronunciat: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur*? An non illuc pedes conſcenderat, vt ex altiori loco regnum Matth. 5
cœlorum humilibus ſpiritu annunciaret? *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Quam ſpecioſi pedes, quam gratus aduentus, annunciantis regnum cælorum iam appropinquare. Immò & aſſerentis: *Regnum Dei intra vos* Luc 17
eſt. An hoc aliud eſt, quam dicere Sioni, Eccleſiæ ſuæ nouæ: *Regnabit Deus tuus?* Quaſi diceret: Non vltra Belial & Satan dominabitur tui, non peccatum, mors, aut infernus, non Duces aut reges tui antiqui, Moyſes, Ioſue, Dauid; ſed ipſemet Deus tuus regnabit in medio tui. Immo ſi oculos vis aperire, iam de facto regnat: *Exulta & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui Sanctus Iſraël*, Iſa. 12
ipſe te ſuis viſitat pedibus, ſuo docet ore, ipſe tibi ſapientia eſt & iuſtitia, ſanctificatio & redemptio, ſalus & glorificatio. Hæc omnia comprehenduntur nomine Pacis, quam tibi annunciare venit Deus tuus, Deus Pacis.

2 2. Quam speciosi, quamque amabiles sunt pedes Domini, perambulantis Iudæam, per oppida, ciuitates, castella, vicos properantis, vt non solum pacem nunciet oretenus, sed etiam omnis generis sanitatem conferat, ægris, cæcis, claudis, mutis, & à dæmonio exacerbatis! Certe beatis eius pedibus hoc inscriptum videtur: *Pertransiit benefaciendo omnibus.* Act. 10.

3 3. Quam speciosi pedes, à Magdalena loti lachrymis, peruncti odoriferis vnguentis, tersi capillis, apud quos meruit audire: *Remittuntur tibi peccata tua: vade in pace!* An non hi sunt pedes expectatissimi, annunciantis pacem illam quã nullus alius dare poterat, quæ animam à peccatis liberat? An non hi pedes prædicantis & dantis salutem? Luc. 7

4 4. Quam speciosi pedes, purpureo cruore aspersi, pedes euntis ad crucem, vt *pacificet per sanguinem suum, siue quæ in cælis, siue quæ in terris,* & suam Crucem erigat tamquam altare, cui inscriptum sit, *pax Domini*, sicut & altare à se erectum vocauit olim Gedeon! Toties adoramus in loco vbi steterunt pedes eius, in quo fœdus vitæ & pactum pacis paciscebatur inter cœlum & terram (quando tamquam è cathedra omnibus pacem & salutem annunciabat) quoties adoramus lignum crucis, in quo stetit, in quo figi voluit, in quo *operatus est salutem in medio terræ.* Non recedamus ab illis gratiosis pedibus, si pacem volumus obtinere & salutem. Iud. 6 Psal. 73

5 5. Quam speciosi pedes euangelizantis pacem post resurrectionem, quos tenuere mulieres, primę post ipsum, & post Angelos, effectæ Nunciæ huius pacis; quos etiam postmodum tetigit & tenuit Thomas, & alij apostoli, postquam eis dixit: *Pax vobis, ego sum.* Nisi hos vidissent aut tenuissent pedes, non ita firmi effecti fuissent præcones tam beatæ sibi & omnibus populis nunciatæ Pacis.

6 6. Quam speciosi pedes, qui ambularunt solidè super fluctus maris, dum in hac vita mortali agerent, vt fluctus pacem turbantes se compescere posse ostéderent! quam denique speciosi pedes hi, qui calcatis fluctibus huius vitæ, vestigia sua figunt in Oliueti monte pacis benedictione apostolis & alijs discipulis valedicendo impertita in Ascensione. Felix qui potest dicere cum Iob: *Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodiui, nec declinaui ex ea.* Iob 23

Ex his ergo patet, rectè de Christo, & eius diuinis pedibus pro salute nostra desudantibus, intelligi posse illud thema supradictum: quia & Isaias in singulari dicit, speciosos esse pedes ambulantis & prædicãtis pacem ac salutem quod Christo etiam in persona propria competit.

II. Pars. Thema conueniens apostolis. SEd quoniam apostolus in plurali exprimit: *Quam speciosi sunt pedes euangelizantium pacem euangelizantium bona*: ideo non solum de pedibus Christi veris, sed & maximè de pedibus eius mysticis id intelligendum venit. Qui sunt autem illi pedes mystici, nisi apostoli? Hi pedes christi dicuntur, quia Christum & eius fidem, doctrinam, gratiam, amorem, gloriam & nomen per vniuersum tulerunt Orbem, perambulantes de prouincia in prouinciam, de regno in regnum: *Memores erunt nominis tui Domine, in generationem & generationem. Propterea populi confitebuntur tibi in æternum, & in sæculum sæculi.* Hoc est: Nihil aliud respirabunt, quam gloriosum nomen tuum: toto Orbe ferre illud optabunt, vt agnoscatur ab omnibus populis & linguis, à Regibus & Principibus, ab omnibus futuris generationibus. Corpus ergo Christi mysticum habet sua mé- Psal. 44

bra, sicut apostolus declarat: *Sicut corpus vnum est, & membra habet multa, vnum tamen corpus sunt: ita & Christus. Vos autem estis corpus Christi, & membra de mēbro,* hoc est, inuicem membra varijs dotibus adornata, quia varijs functionibus destinata. Ibidem fusè declarat Apostolus varia dona in Ecclesia esse, quia varia sunt membra. Huius corporis mystici vis membra intelligere? 1 Cor. 12

Caput est Christus, influens vitam in cætera membra.

Collum est Maria, per quam hic influxus vitæ recipitur. Corporis mistici membra.

Oculi sunt Episcopi & Pastores, toti corpori prospicientes.

Lingua sunt Doctores, ecclesiam instruentes.

Dentes sunt Catechistæ, panem paruulis masticantes.

Labia sunt Prædicatores, qui distillant myrrham pœnitentiæ.

Aures sunt Confessarij, peccata excipientes.

Manus, qui in operibus bonis sunt desudantes.

Crura sunt Martyres, fortitudine sua corpus sustentantes.

Pedes sunt Apostolici viri, fidem quocumque portantes.

Cordis instar habet se Spiritus Sanctus, omnia viuificans.

Propterea dicimus in Symbolo Constantinopolitano: *Credo in Spiritum sanctum viuificantem.* Habet enim se vel instar cordis, vel instar animæ; in corpore mystico ecclesiæ. Quid agit anima in corpore? inquit S. Augustinus serm. 186. *Omnia membra vegetat: per Oculos videt, per Aures audit, per Linguam loquitur, per Manus operatur, per pedes ambulat: omnibus simul adest membris, vt viuant, vitam dat omnibus, officium singulis.* An non hoc ipsum facit spiritus S. in Ecclesia? An non sine ipso omnia membra censentur mortua? ecclesia habebat membra ante Spiritus sancti aduentum, sed sine operatione perfecta apostoli needum reddebant lumen, licet forent Oculi: nec prædicabant, licet essent Linguæ: nec miracula faciebant, licet forent Manus: nec circuibant Orbem, licet forent Pedes. At verò vbi Spiritus S. aduenit, vitalis eorum operatio palam apparuit: *Vbi erat impetus Spiritus, illuc gradiebantur*, vt Christo & corpori eius mystico perfecte seruirent. Ezech. 1

Hi ergo fuere speciosi & amabiles illi pedes, omni laude digni, quibus Christus Orbem peragrauit. A varijs autem possunt commendari. apostoli pedes speciosi.

1 Primo, à fortitudine & velocitate. Numquam enim lassi, nullis fracti aduersis, nullis retardati impedimentis, breui tempore totum Orbem percurrerunt. Hanc velocitatem inde fessamque laborem in S. Paulo notans S. Chrysostomus in cap. 4. 2. ad Timoth. sic loquitur: *Quasi volucris, imo volucri pernicius cucurrit, qu si igneas alas haberet, quibus mundum, mortes insidias, ærumnas, delicias, illecebras & omnia Euangelij impedimenta peruolarit.*

2 Secundo, à monditia & speciositate, quia in lutosa via huius mundi (hoc est in contagiosa conuersatione sæculi) nunquam peccati mortalis immunditiem contraxerunt, per plenitudinem Spiritus S. in gratia confirmati: quinimmò sua speciositate & splendore hærentes alios in vitiorum fœditate ad pulchritudinem virtutis attraxerunt. Christus hos pedes lauerat, vt impleretur extunc vaticinium istud: *Quam speciosi pedes euangelizantium pacem!* Si quid pulueris, si quid peccati venialis eorum adhæsit pedibus, hoc est affectibus, mox deterserunt remedijs à Christo institutis.

3 Tertio commendari possunt à perfectione, nam laude digni sunt, quia super

montes ambulant, dicente Isaia: *Quam pulchri sunt super montes pedes euangelizantium!* Quod quidē intellige, non solum quia loca montana indefessi peragrarūt, vt montium incolis fidem nunciarent: sed etiam quia ipsi super montes perfectionis ambularunt, sublimem viam sectati, sublimem sanctimoniam adepti: ita vt eminentes sint super omnes Sanctos veteris & noui Testamenti, super Patri-
Isa. 40 archas & Prophetas, super Martyres & Confessores. Ad horum imitationē quibusdam dicit Propheta: *Ascende super montem tu qui euangelizas Sion*, vt scilicet
Psal. 71 vitæ eminentiâ doctrinam confirmes quam euāgelizas. De his etiam rectè illud intelligi potest: *Suscipiant montes pacem populo, & colles iustitiam.* Ipsi enim ab eo qui constitutus est filius Regis æterni, susceperunt tamquam montes & colles cœlestes, pacem, iustitiam, & salutem populo nunciandam.

4 Quarto ergo & præcipuè commendantur ab hac euangelizatione pacis, ab hac annunciatione æternæ salutis: Ipse enim iterum filius Regis æterni, qui per Angelos primum annunciari voluit pacem in ortu suo hominibus bonæ voluntatis, postmodum illam per Apostolos suos toto orbe mittit, vocatque *Angelos Pacis*,
Isa. 18 siue Pacis legatos. An non his dicitur: *Ite Angeli veloces ad gentem conuulsam & dilaceratam, ad gentem exspectantem & conculcatam?* Hic nempe est populus, qui sub potestate dæmonis captiuus, oppressus conculcatus, per hos veloces Angelos & Nuncios pacis tandem liberandus erat. An non iterum de his verum est illud: *Angeli pacis amarè flebant?* Quare flebant? Prę compassione cæcitatis miserorū qui hāc pacem reijciebāt; reprobationēs vtiq; & oblationē eorum deplorabant,
Isa. 33 non sine amaritudine lacrymarum: *Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua;* An flebant propter laborem, itinerumque ærumnam? Absit. Cur ergo fle-
Psal. 125 bant? Quia mittentes semen suum, semen illud preciosum verbi, semen pacis & iustitiæ, semen salutis & gratiæ, parum quandoque proficiebant, terram duram & aridam reperientes. Sed vt eam semini aptam quaqua ratione red-
Act. 20 derent, lachrymis suis illam rigabant. Sic Apostolus Paulus dicebat: *Non cessaui per triennium die ac nocte cum lachrymis monens vnumquemque vestrum.* Et
Philip. 3 rursus alibi: *Multi ambulant, quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimicos crucis christi, quorum Deus venter est, quorum gloria in confusione ipsorum.* Ecce eundo ibat Apostolus Paulus & flebat, mittens semina sua. Similiter S. Iacobus Maior, cum in Hispanijs diuini verbi semine iacto paucos conuertisset, tristis & flens ambulabat iuxta littus fluminis Cæsaraugustani, & Domino legationis suæ negocium commendabat; tūcque apparuit ei Deipara Virgo, Cōsolatrix afflictorum, iussitque sibi erigi Oratorium ibidem, spondens illam Hispaniæ partem postmodum fœcundè ad Christum conuertendam, sibique fore deuotam. Sic ergo eundo ibat Apostolus Iacobus, & flebat mittens semina sua. Sic & alij apostoli: nec in terram inanes fluebant lachrymæ, quia *Venientes venient cum exultatione portantes manipulos suos:* Lætabūtur, sicut *qui lætantur in messe,*
Isai. 9 *sicut exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia.*

O igitur amabiles & beati pedes euangelizantium pacem, annuntiantium bona! Quænam sunt illa bona, quæ subsequebantur pacem, quam euangelizabant, nisi gratia, iustitia, gaudium in spiritu sancto, fruitio & amor Dei, cum cæteris bonis æternis? Hæc sola nuntiare poterant apostoli, qui omnia repudiarant terrena bona, & reputarant vt stercora: qui egeni & despecti circuibant, docentes contemnere sæcularia, amare cœlestia. Prædicabant Christum

pauperem & egenum, de paupere Matre in stabulo natum, in cruce denudatũ, in sepulchro alieno conditum: cum tamen attulisse opes cœlestes & æternas adipiscendas per terrenarum contemptum. Ad has ergo opes & æterna bona omnes vocabant, omnibus illa annunciabant, viamque & modum quo illis possét frui demonstrabant.

Propterea in memoriam eorum decernuntur ab ecclesia festiuitates, in quibus beneficia per eorum prædicationem accepta recoluntur. Ad quas videtur respicere Propheta, dicens: *Ecce super montes pedes euangelizantis & annunciantis pacem: celebra Iuda festiuitates tuas, & redde vota tua, quia non adijciet vltra vt pertranseat in te Belial: vniuersus interijt.* Hæc ad nouum testamentum pertinent, inquit S. Aug. 18. de ciuit. c. 31. *cuius dies festi spiritualiter ita innouantur, vt in vetustatem transire non possint. Porrò per Euangelium exterminata sunt idola, & obliuioni tanquam sepulturæ tradita iam videmus. Et hanc etiam hac in re prophetiam completam esse cognoscimus.* Respicit ergò Propheta ad Apostolos euangelizantes pacem & gratiam, sicut & Isaias. Et quia per eos diabolus vinctus est, & relegatus in desertum, idolaque destructa sunt, in quibus colebatur Beel, Baal, Belial, Baalim, Beelphegor, Beelzebub, & sub nominibus illis varij Dij gentium, vel potius varia dæmonia adorabantur: hinc dicit, *vniuersus Belial interijt*, hoc est, vniuersa impietas & idololatria apud te cessauit, ô popule Dei! Dæmonis vires contritæ sunt & non veniat amplius Belial excæcaturus fideles, vt iugum Domini excutiant à se, & ad idololatriam reuertantur. *Celebra* ergò *festiuitates tuas, ô Iuda*! O popule confessionis & diuinæ laudis, decerne nunc Deo tuo, decerne & eius Apostolis dies festiuos, in memoriam tot beneficiorum perceptorum: quandoquidem per eos à dæmonis captiuitate liberatus es, & erutus de tenebris & vmbra mortis, assertusque in libertatem filiorum Dei, vt pace gaudeas, nunc interna, postmodum æterna.

Nahũ. 1

Equidem ecclesia propter hæc Apostolorum festa constituit, præcipiens ea sanctificari: sed quam tepidè id fit a nonnullis Christianis, & quam imperfectè! Vix videmur reminisci hos esse qui nos genuerunt vt parentes, qui nos doctrinæ lacte aluerunt, qui sanguine suo corroborauerunt in fide: Hos inquam esse, per quos pacem & gratiam, salutem & æterna dona agnouimus; quæ quidem per eorum merita & intercessionem assequi possumus: Hos denique adhuc Pastores esse ecclesiæ & gregis Dominici, quem continua protectione custodiunt contra Belial, contra incursus malignorum spirituum. Si hæc animo memori recoleremus, maiori zelo, maiorique pietate eorum festiuitates celebraremus, quæ olim ecclesia tanta cum deuotione celebrabat, vt totam noctem festiuitati præuiam in orationibus peruigilem cum luminaribus sacris redderet.

3. PARS Thema specialiter his Apostolis conuenire.

QVod de Apostolis generaliter verum est: *Quam speciosi pedes euangelizantium pacem annuntiantium bona.* Id nunc specialiter declaremus verum esse de duobus Apostolis quorum hodie memoria in benedictione est, de Simone scil. & Iuda. Hi duo fratres sunt perfectâ ex omni parte fraternitate;

Simõ & Iudas fratres varijs modis.

1. *Fratres natiuitate & sanguine.*
2. *Vocatione & dilectione.*
3. *Euangelij pacis prædicatione.*
4. *Martyrio & morte.*
5. *Beatitudine & glorificatione.*

1 Sanguine. *Primo* quidem natiuitate & sanguine, quia filij erant Mariæ Cleophæ, siue Alphæi, ex qua etiam natus erat Iacobus Minor. Quare Iudas in epistola sua sic incipit: *Iudas seruus Iesu christi, frater autem Iacobi.* Iacobus celebris erat sanctitate, ideo doctrinæ quam tradebat Iacobi nomen præfert Iudas, vt tanto maiorem auctoritatem habeat, & tantò facilius influat in animos legentium. Dicuntur autem hi *fratres christi*, non quod fuerint filij Ioseph ex alia vxore, vt aliqui ex antiquis dixerunt, fuit enim Ioseph virgo; sed more scripturæ vocantur fratres, hoc est, consanguinei. Sic & Maria Cleophæ, siue Alphæi eorum mater, vocatur *soror Virginis*, non quod fuerit filia S. Annæ & Ioachimi, vt ex veteribus etiam nonnulli tradiderũt; sed soror idem est quod cognata, vel consobrina, seu affinis, phrasi hebræa. Vnicam enim filiam S. Annæ Mariam Deiparam probabilior opinio agnoscit.

Matt. 13

Marc 15

2. Vocatione. *Secundo* fratres sunt Simon & Iudas speciali vocatione & dilectione. Christus enim eos ad Apostolatum vocans, effecit fratres spiritu & mente, qui erant fratres carne & ventre. Sicut olim ex Ægyptiaca seruitute Deus educens populum suum, constituit duos fratres Moysen & Aaron eius in Duces: Sic populum nouum volens educere è peccati captiuitate, multa paria fratrum elegit, Duces eos populi inaugurant. Fratres erant Petrus & Andreas, fratres quoque Iacobus maior & Ioannes, fratres denique Simon & Iudas cum Iacobo Minore. Voluit per id edocere, Ductores populi christiani fratres esse debere, dilectione & pace, concordia gratiæ & doctrinæ: immò & Christianismum fundari in vera fraternitate, sicut & Apostolatum. De hac re sic disserit Beda: *Cum christus carnis fratres elegit, ostendit quod qui discipulatus eius volumus adhærere, fratres esse debemus; non carne, sed spiritu; non genealogia, sed charitate, quia vnum Patrem habemus Deum, & Mater nostra ecclesia est.*

3 Prædicatione. *Tertio*, fratres fuere euangelij pacis prædicatione. Cum enim Christus eos repleuisset eodem spiritu, eodemque zelo diuinæ gloriæ, Duces eos emisit ad bellandum iunctim bella Domini contra Satanam & infernum, contra idola & peccatum. Vnde quod de Iuda Machabæo & de fratre eius Simone dicitur, id aptè etiam his duobus Ducibus conuenit: *Iudas & Simon frater eius præliabantur prælium Israel cum lætitia.* Quoniam autem hoc prælium ad pacem & quietem populi electi ordinabatur, ideo dicamus potius eos fuisse duos Legatos emissos ad euangelizandum pacem, ad annuntiandum bona, ad inclamandum populo fideli: *Regnabit Deus tuus.* Quam pulchri super mõtes, quam amabiles & speciosi pedes horum Apostolorum per orbem discurrentium, vt euangelizent pacem beatitatis, bona æternitatis! Quam pulchri pedes Simonis, euangelicâ prædicatione peragrantis Ægyptum, & montes ac deserta eius percurrentis, vt gloriam Dei promoueret, & idolorum delubra ibi euerteret! Quam speciosi pedes Iudæ Thadæi, in Mesopotamiam pergentis ad eundem scopum & effectum, & efferatas gentes visitantis ad lucem eis proferendam! O quanto zelo prædicarunt! ô quot millia conuerterunt eloquia pulchritudinis, spiritu charitatis & feruoris! Merito Simon dictus est Chananæus & Zelotes; tum vt distingueretur à Simone Petro; tum quia mirum in modum zelo zelatus est pro gloria Dei, pro Domino Deo exercituum. Merito & frater eius dictus est Iudas Thadæus & Lebbæus; tum vt distingueretur à Iuda Iscariote; tũ quia Thadæus & Lebbæus idem est quod Leoninus, cordatus, & animosus, seu imperterritus.

1 Mach. 3.

ritus & corde infractus. De hoc Iuda loquens Diuus Paschasius lib. 12. in Matth. *Non vocat mysterio* inquit, *duos fuisse Apostolos hoc nomine vocatos, vt vnus dicatur Iudas Iacobi, alter Iscates, quia Iudas Confessio interpretatur. Ideo duos istos inter discipulos voluit Deus, vt vnus teneret formam verè confitentium, fideliter permanentium cum Domino: alter verò eorum partem exprimit qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant.*

Hic Thadæus à multis traditur missus post Christi ascensionem ad Abagarum Regem Edesse, vt ei Christus viuens promiserat; ipsumque cum populo Edesseno fide Christi imbuisse & baptizasse: Quàm pulchri pedes regno huic euangelizantis fidem, quàm speciosæ manus impositæ vertici Regis, & subditorum eius, per baptizationem! Rem sic enarrant. Abagarus Rex infirmitate longâ correptus litteras dederat ad Saluatorem, hunc ferè in modum: *Audiui de te, & sanitatibus; quas confers sine medicamentis aut herbis: sed solo verbo cæcis visum, claudis gressum, leprosis sanitatem, mortuis vitam reddis. Quibus auditis, cogitaui in animo meo vnum esse è duobus, aut quod tu sis Deus descenderisque de cælo vt hæc faci. Propterea scribens rogaui te, vt digneris huc venire, & ab ægritudine diuturna me curare.* Christus autem Dominus in hunc modum responsum dedisse fertur: *Beatus es qui credisti in me cùm ipse non videris me. Scriptum est enim, quia hi qui me non vident credent & qui me vident non credent. Quod autem scribis vt veniam ad te, oportet me opus consummare ad quod missus sum, & postea redire ad eum qui me misit. Cùm autem assumptus fuero, aliquem de discipulis mittam ad te, vt curet & viuificet te.* Hanc epistolam apocrypham vocat Gelasius Papa. dist. 15. cap. *Sancta Romana.* Non quòd velit esse falsam, sed quia non est, est certæ auctoritatis, aut canonica, quamuis possit esse vera. Eusebius dicit se ex Archiuis Vrbis Edessenæ eam extraxisse, illius etiam mentionem facit S. Ephrem Diaconus Edessenus in suo Testamento, Theodorus Studita epist. ad Paschalem Papam, Nicephorus, Euagrius, & alij Historici antiqui. Addunt, Christum imaginem suam miraculosè linteo impressam ad Abagarum misisse, quæ postmodũ multis multis effulsit miraculis, de qua & S. Damasc. 4. lib. de fide orthodoxa, c. 17. Vlteriùs dicunt antiqui Historici, Thadæum missum post Domini ascensionem ad Regis regni eius instructionem & illuminationem, tanquam Apostolum & discipulum à Domino ei promissum: cumque radiaret in eius facie quippiam diuinũ, mox Regem agnouisse promissi antea sibi facti adimpletionẽ. An non meritò dixerimus hic: O quàm speciosi pedes, quàm speciosa facies Thadæi, euangelizantis pacem, annunciantis bona æternæ lucis, & perennentis splendoris! S. Hieron. in Matth. 10. Beda Act. 1. Fulgent. ser. 9. non agnoscunt nisi vnum Thadæum Apostolum; aliqui & alij dicunt vnum fuisse ex 72. discipulis.

Quartò, fratres sunt Simon & Iudas Martyrio & morte, ac per hoc gloriâ & beatitudine. Hęc est vera fraternitas quæ numquam violari potuit certamine, quia effuso sanguine secuti sunt Dominum. Propter testamentum Domini perstiterant in amore fraternitatis: quia vnus semper fuit spiritus in eis & vna fides. Ideo sicut socij & fratres fuerunt consimili passione, ita & fratres ac socij sunt in consolatione & cohæreditate glorię, canuntque modò cum iubilatione: *Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Quia illic mandauit Dominus vitam & benedictionem vsque in sæculum.* Vt autem intelligamus specialiter quomodo fratres ac socij fuêre in martyrio & morte, rememo- Psal. 132

randum est Ecclesiastica Historia, quod postquam Iudas Mesopotamiam, Simon autẽ Ægyptum peragrasset conuenerunt simul in Persidẽ: vbi innumerabiles ad Christum conuerterunt, in vastissimis illis regionibus & efferatis gentibus annunciãdo Euangeliũ pacis & salutis, illudque miraculis plurimis confirmãdo. Ibi pugnarunt contra Magos, Regem & Principes eius dementare suis præstigijs & a fide auertere molientes. Certarunt contra Idolorum Sacerdotes, & contra Dæmones in Idolis oracula dantes, silentium eis imponendo, & è delubris eijciendo in virtute Christi. Quod tandẽ non ferentes Magi, ac Sacerdotes impij irruerunt in eos, & enecarunt crudelissimè. In illa autem hora, cùm foret magna cœli serenitas, tãta subito fulgura & tonitrua apparuisse dicuntur vt tẽplum idolorum trifariam discinderetur cum ingentis populi oppressione, duoque Magi Apostolis aduersarij ictu fulminis in carbones redacti fuerunt. Cùm autem Rex Persarum (qui fidem susceperat, & cum eo sexaginta millia hominum) hoc inaudisset, in Babylonem Apostolorum corpora reduci imperauit, vbi sua erant Regia, atque ibi Ecclesiam eorum sacris pignoribus condecorandam exædificauis. Hæc passim in eorum referuntur Legenda. Quicquid sit, certum host est, sacra eorum corpora postmodum translata fuisse Romam, & in Basilica S. Petri reposita esse, vt iuxta eum mortui conderentur, quem in vita dilexerunt, quemque Caput omnium Apostolorum à Christo constitutum agnouerant. Hoc etiam congruebat, vt non separaretur Simon à Simone, Simon zelotes à Simone Petro: vt sicut nomine & fide non fuerant separati, ita non separarentur cultu & eiusdem loci religione. Illud quoque nouimus, Iudam Apostolum S. Bernardo Abbati fuisse maxima veneratione ac delicijs. Auctor enim vitæ. S. Bernardi c 5. narrat, ipsum reliquias S. Iudæ Hierosolymis ad se misse missas mirâ deuotione excepisse, adeoque, moriturum iussisse eas secum sepeliri, & pectori suo superponi: *Vtique deuotionis & fidei intuitu, vt eidẽ Apostolo in die communis resurrectionis adhæreret*, inquit idem. Poterat ergo dicere S. Bernardus ex affectu erga hunc Apostolum & sacri eius corporis pignus: Quàm beati pedes, quam beata membra, euangelizantis pacem, annunciantis bona. & nunc fruentis pace illâ quam euangelizabat, & bonis æternis, quæ annunciabat!

Concludamus igitur nos, & repetamus de his duobus fratribus: *Quàm speciosi pedes euangelizantium*, quàm speciosi & amabiles pedes ambulantium in hac via lutosa sine sorde, sine crimine, ambulantium super mare & fluctibus huius seculi sine discrimine! Quàm validi, quamque potentes pedes conculcantium & conterentium caput serpentis, & super aspidem & basiliscum ambulantium, vt vltra calcaneo nostro non præualeat! Quàm speciosi & amabiles pedes vinculis & compedibus pro Christi amore & fide constricti, dicente Cypriano vniuersim de Martyribus: *Imposuerant compedes pellibus vestris, & membra felicia ac Dei templa infamibus vinculis colligarunt: quasi cum corpore ligetur & spiritus, aut aurum vestrum ferri contagione violetur. Ornamenta sunt ista non vincula: nec Christianorum pedes ad infamiam copulant, sed clarificant ad coronam. O pedes feliciter vincti qui itinere salutari ad Paradisum diriguntur! O pedes in sæculo ad tempus ligati, vt sint semper ad Dominum liberi!* Hæc Cyprianus epist. 25. ad Martyres.

An vero pulchri solùm pedes Martyrum, vel Apostolorum, ambulantes quoquòuersum ad aliorum conuersionem, aut vincti ad propriam salutem? Im-

mò quàm speciosæ & amabiles manus eorum præclara opera & miracula ac portenta in conspectu cœli & terræ operantium! Quàm speciosa lingua & labia laudantium & benedicentium Dominum perenni laude & benedictione! Quàm speciosi oculi cœlum continuò intuentium, & lachrymis rigantium diuini verbi semen, vt fructum afferret in patientia! Quàm speciosa & pretiosa corda aspernantium amorem sæculi, amoremque omnem terrenum, & nonnisi amorem Dei cœli respirantium! Quàm pretiosa membra, quàm speciosæ animæ sese perfectè immolantium in Dei honorem, & offeenrtum in consummatum & perenne holocaustum!

DA nobis, Domine Iesu, amplecti toto cordis affectu pacem quam hi Apostoli tui euangelizarunt, amplecti salutem & gratiam quam annunciarunt, & sequi vestigia eorum, per quæ super montes euangelicæ perfectionis nobis præiuerunt. Da nobis eorum venerari & imitari fidem & zelum, patientiam & charitatem, fortitudinem & perseuerantiam, vt qui per eos ad agnitionem nominis tui venire nos fecisti, etiam concedas eorum gloriam sempiternam & proficiendo celebrare, & celebrando proficere, donec tandem ipsorum beato consortio digneris æternùm associare. Conclusio.

IN FESTO OMNIVM SANCT.

Lect. 31. In 6. Stationes diuisa.

O Israel, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius! Baruch. 3.

Omnes Sancti & Sanctæ Dei, intercedite pro nobis.

REgina Saba in Ierusalem progressa vt videret Regem Salomonem, cùm considerasset attentâ mente sapientiam eius, domum quam ædificauerat, cibos mensæ, habitacula seruorum, ordines ministrantiū, stupebat supra modum, & quasi extra se rapta non habebat vltra spiritum. Quapropter ad se rediens exclamat: *Maior est sapientia & opera tua quàm rumor quem audiui, media pars mihi nuntiata non fuit.* Deinde addit: *Beati viri tui, & beati serui tui, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam.* 3Reg. 10

Lubens & ego hodierna festiuitate Christianum quemlibet inuitauero, vt congrediamur vnà in Ierusalem, & plateas eius auro fulgidas circumeuntes, contemplemur ordines famulantium Regi æterno, & habitacula eorum, iubilumque mentis *in voce exultationis & confessionis* sub vexillis triumphalibus. Cum autem nos miseri simus & inopes, ipsi autem diuites & misericordes, mendicabimus ab eis quæ necessaria nobis sunt, nec repulsam patiemus. Sex verò stationes ibidem faciemus, vt attentè singula contemplemur. Psal. 41.

Prima erit apud mansionem Patriarcharum & Prophetarum.
Secunda apud mansionem Apostolorum.
Tertia apud mansionem Martyrum.
Quarta apud mansionem Confessorum.

Quinta apud mansionem Virginum.

Sexta apud mansionem puerorum innocentium.

Hic poterimus agnoscere, quàm verè dictum sit: *O Israel, quàm magna est domus Dei!* Hic etiam intelligere poterimus cur Dominus dixerit; *In domo patris mei mansiones multæ sunt.*

Ioan. 14

I. Statio De mansione Patriarcharum & Prophetarum.

PRimò inter famulantes Deo ab Ecclesia inuocantur Patriarchæ & Prophetæ. Sistamus hîc paululum, & consideremus in hac mansione prima quinam habitent Si introspiciamus, agnoscemus ibi Abel, primum illum electũ propter cordis innocentiam, Adamum quoque patrem eius electum propter pœnitentiam. Noë propter iustitiam, Abraham propter obedientiam, Isaac propter fidem & sinceritatem, Iacob propter deuotionem, Ioseph propter castitatem, Moysen propter mansuetudinem, Phinees propter zelum, Iob & Tobiam propter patientiam, Dauidem & Ezechiam propter humilitatem & pietaté. Ibi inueniemus Isaiam, Hieremiam, Ioannem Baptistam, & alios Prophetas, cum Machabæis pueris, qui enecati fuêre propter veritatis manutentionem, & electi ob insignem constantiam. Sed & ibidem cernere est centum quadraginta quatuor millia signatos ex omni tribu Israel Ergo hîc merito repetimus: *O Israel, quàm magna est domus Dei!* Hi omnes velut exercituum constituunt, ex illis conflatum qui militarunt sub protectione Dei Iacob, atque in triumphali suo labaro pro elogio inscriptum habent: *Hæc est generatio quærentium Dominum quærentium faciem Dei Iacob.*

Virtutes illorum.

Psal. 23.

Psal. 117 Voces exultantiũ Patr. & Proph.

Ibi *vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum.* Ibi Moyses, non in foramine petræ, sed in faciei diuinæ perenni contemplatione inclamat, & æternùm inclamabit: *Dominator, Domine Deus, misericors & clemens, patiens & multæ miserationis, & verax qui custodis misericordiam in millia.* Iam non ei necesse est suppliciter dicere Domino: *Si inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, vt sciam te.* Nec necesse est ei rursus vt olim repetere instantissimè: *Ostende mihi gloriam tuam.* Iam nimirum perfectè completum est quod Dominus ei tunc promisit: *Ego ostendam tibi omne bonum.* Iam non amplius ei dici potest: *Non poteris videre faciem meam, non enim videbit me homo & viuet.* Iam sublatum est velum omne quod faciem tegebat, & solùm humeros ostendebat.

Exod. 34

Exod. 33

Similiter Dauid in voce exultationis & sono epulantis ibi nunc inclamat: *Defecit caro mea, & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Et rursus eodem perenni iubilo insonat: *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.* Non ei necesse est vltrà ingemiscere: *Quando veniam & apparebo ante faciem Dei mei? Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus?*

Psal. 72.

Psal. 83.

Psal. 41.

Sic & Elias, à vita Dei, quæ est vita per essentiam & fons vitæ, vitam hauriens perpetuam, meritò nunc repetit perenniter illud sibi dum inter mortales ageret familiare: *Viuit Dominus Deus Israel in cuius conspectu sto.* Stat vtique in conspectu Dei, in conspectu illius de quo dicitur: *In ipso vita erat, & vita erat lux hominum.* Non ei necesse est vltra timere Dominum transeuntem, cum spiritu grandi & forti subuertente montes, & conterente petras, nec vehementem commotionem terræ, nec ignem crepitantem transeunte Domino. Non ei etiam necesse est in sibilo auræ tenuis (in quo alloquitur eum Dominus) operire vultum suum pallio, quia iam datur facie ad faciem, ore ad os loqui, sine inter-

3. Reg. 17

Ioan. 1.

modio, sine operimento, & gloriari in diuini vultus splendore rutilo.

Denique, iam ibi Isaias Propheta, ex omnium sensu & consensu, insonat perpetim: *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quod præparasti Deus diligentibus te.* Iam apertiùs videt Dominum sedentem super solium excelsum, & cum Seraphicis spiritibus concinit: *Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum*, nec ab hac laude cessabit. Isai.64. 1. Cor 2. Isai.6.

Inclamemus in hac statione apud hanc mansionem: *Omnes SS. Patriarchæ & Prophetæ orate pro nobis.* Mendicemus hic opportunè, importunè, fidei & spei firmitatem qua emicuerunt, & pro salute animæ inter negotia sæculi imploremus benedictionem, vt eorum vestigia sectari valeamus. Ipsi enim licet fragiles & lutea vasa portantes, inter proles & famulos, inter domestica negotia, inter opes & sæculi tricas ad portum pertigerunt salutis, licet tantam gratiam, tantaque media tunc temporis non daret Deus, quam hoc tempore consũmatę redemptionis. Nemo ergo se excuset in quolibet statu, nequidẽ in coniugio, super difficultate assequẽdæ salutis, ob proles, ob familiã, ob negotia. Hi enim satis ostendũt, quomodo & inter hæc iustitia erga proximũ, fidelitas erga Deum, temperantia erga seipsũ, cordis denique innocentia seruari possit, sicque gressus figi inter temporalia, vt non amittantur æterna. Emendi cãda ab his fidei & spei firmitas.

11 Statio. in mansione Apostolorũ, &c.

SEcundò inuocantur ab Ecclesia Apostoli, & Euangelistæ, ac Discipuli Domini. Hæc est secunda mansio, ad quam etiam iuuabit aliquantulum sistere gradũ, & considerare quinã sint illi qui ibi habitent. Sed hoc nos statim edocemur, attentius contemplantes vexillũ coloris ignei sub quo triumphant, cui in superiore parte inscriptam legimus: *Nos ipsi primitias spiritus habentes legatione fungimur pro Christo.* In inferiori autem parte hoc habet Elogium illud idem vexillum: *Isti sunt qui plantauerunt Ecclesiam sanguine suo.* Excelluerunt nimirum Apostoli gratię donis & abundantiam spiritus super Patriarchas & Prophetas, cæterosque veteris Testamenti Sanctos; ideo etiam eos excellũt in gloria. Rapuerunt gloriam & coronã, non otio aut delicijs, sed laboribus indicibilibus, persecutionibusque & sanguine. Pertigerunt ad regnũ & triumphũ quidam eorum per crucem, vt Petrus, Andreas, Philippus, alij per gladiũ, vt Iacobus & Paulus, alij alijs tormentis, omnesque in sacrificium & victimam Regi Christo se vouerunt, vt regni redderentur consortes, & adipiscerentur primatum & principatum inter fratres. Isti ergo sunt triumphatores, & amici Dei, qui contemnentes iussa Principum meruerunt præmia æterna, modò coronãtur & accipiunt palmam: Ipsi totum mundum deuictum in triumphum duxerunt, & Christo Regi suo deuouerunt, spolia ampla & trophæa in cœlum inuehentes, tot scilicet animas ad fidem & salutem traductas. Vnde non soli agunt in mansionibus suis, sed populis illis gloriosè sunt cincti, quos Christo acquisierunt, quia verum est illud S. Gregorij hom. 17. in Euang. *Ibi apparebit Petrus trahens post se Iudæam conuersam. Ibi Paulus conuersum, vt ita dixerim, ducens secum mundum. Ibi Andreas Achaiam, Ioannes Asiam, Thomas ducet Indiam. Ibi mores Dominici gregis arietes cum animarum lucris.* Hoc ipsum est quod dicebat Apostolus: *Quæ est spes nostra & corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum Iesum Christum in aduentu eius?* Cùm igitur Apostolos triumphantes cum populis innumeris à se conuersis in regno cęlesti conspicimus, rursum dicere licet, *O Israel, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius.*

Rom. 8.

Apostoli Patriarchas & Prophetas in gloria excellunt.

Quibus viis ad hãc mãsionem venerint

Triumphus apostolorũ.

1 Thess. 2

voces exultãtiũ Apost. Neque verò deest in his eorum tabernaculis vox exultationis, & vox laudis iugiter resonantis.

Matt. 17 Ibi Petrus Apostolorum coriphæus clamat, & æternum inclamabit: *Bonum est nos hic esse.* Nec de eo poterit dici sicut olim in monte Thabor, *Nesciebat quid diceret*; quia verè nunc non stillã percipit dulcedinis & bonitatis, sed perfectissimè possidet summũ bonum, omne bonũ, à quo nunquam diuelletur. Iam plenius agnoscit illud à se olim pronuntiatum: *Domine verba vitæ æternæ habes ad quem ibimus?*

Ioan. 6. Ibi Ioannes dilectus Domini in sinu eius securius quiescit, & de pectore tamquam fonte vitæ haurit cum gaudio copiosissimè, & inclamat cum iubilatione in medio Angelorum & seniorum, inter millia millium: *Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor & virtus, & fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum, amen.* Ibi non vltrà necesse est ei flere, quia videt librum illum mysticum, scriptum intus & foris, per Agnum apertum, & in eo legit apertissimè & gaudiosissimè quę scripta sũt, & gratias agẽs adorat viuentẽ in sęcula sæculorũ.

Apoc. 7. Apoc. 5.

Iacob. 1. Ibi Iacobus perfectius quam olim resonat, & perenniter resonabit illud: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Ipse nimirum possidet optimum & perfectissimum omnium donorum à Patre luminum in loco voluptatis, in lumine videns lumen, in Patre Filium: nec hæc lux ei vnquam immutabitur, aut obumbrabitur succedentibus tenebris. O datum optimum! O lumen & veritas! O indeficiens & immutabilis æternitas!

Ioan. 20. Ibi Thomas perenni iubilo decantabit illud: *Dominus meus & Deus meus.* Et id quidem felicius quàm olim, & contactu beatiore, depulsâ omni obscuritate & caligine. Nec ei vltra exprobrabitur: *Quia vidisti me, credidisti.*

Coloss. 1 Ibi denique Paulus æternum gratias agit Deo & Patri, *qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum Filij dilectionis suæ.*

Ab his postulãdus zel9 gloriæ Dei. Sed quoniam ab hac Apostolorum gloriosa & opulenta mansione non decet nos recedere vacuos, pulsemus & clamemus instar mendicorum, vt spiritum Dei verum ab ijs participemus, vt feruorem zelumque gloriæ Dei obtineamus, quo possimus in omnibus sedulò & sincerè gloriam diuinam animarũque salutem quærere, vestigia Apostolorum sectantes vel à longè. Dicamus ergo forti & ex intimo cordis prodeunte voce: *Omnes sancti Apostoli & Discipuli Domini, orate pro nobis.* Nec vereamur importuni esse, diuites enim sunt & misericordes. Imò importuni simus, sicut cæcus euangelicus & Chananæa, vt dicant Domino: *Dimitte eos, quia clamant post nos.*

Matt. 15 3. Statio in mãsione Martyrum. TErtiò inuocantur ab Ecclesia omnes sancti Martyres. Habent & hi specialem suam mansionem, apud quam etiam nobis statio perutilis erit, cõsiderando quinam degant in hac tertia mansione. Hoc verò nos edocere poterit Labarum & Vexillum purpureum sub quo triumphant. Portæ huius mansionis ad pẽsum in signũ victoriæ. Si igitur quęras qui sint isti triũphatores, qui principes palatium istud in habitantes, respondebit tibi Angelus idem quod S. Ioanni idipsum inquirenti: *Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt stolas suas in sanguine Agni.* Hoc ipsum est quod instar lemmatis in superiori parte vexilli eorũ scriptũ legere potes. In inferiori autẽ parte hęc est epigraphe:

Apoc. 7.

Psal. 65.

Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.

Illic igitur cernere est inter primarios Stephanum gloriantem in suis saxis, quorũ turbine fuit obrutus, Laurentiũ cum craticula, Sebastianum cum sagittis, Adrianum cum incude, Quintinum cum hastili quo fuit transfixus, Victorem cum Molendino in quo fuit ventilatus & attritus, Agapitum prunis ardentibus coronatum, cæterosque cum instrumentis sui supplicij, quasi cum trophæis & sacris symbolis victoriæ. Saltem eorum vnusquisque circumfert notã aliquam Martyrij quod subijt, & hoc ad accidentalem eorum spectat gloriam. Quia verò innumeri sunt Martyres ab initio nouæ Ecclesiæ tot persecutionibus exagitatæ, ita vt Romæ extent plusquam trecenta Martyrum millia: ideo & hic exclamare licet, eorum numerum per vniuersum orbem ab initio in finem vsque sæculi contemplando: *O Israel, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius!* Cerè nonnulli existimãt quolibet die anni facilè posse coli & numerari triginta millia Martyrum: cùm autem quotidiè crescat numerus in varijs partibus orbis, & in fine sæculi per Antichristum & eius fautores mirè sit augendus quam magna est domus Dei, quæ hos omnes milites complectitur triumphantes, & per choros varios iubilantes. Trophæa martyrũ

Auditur vtique in his tabernaculis electorum militum vox exultationis, & vox laudis perennantis. Voces exultãtiũ martyrũ

Ibi S. Stephanus æternâ laude resonat: *Domine præuenisti me in benedictionibus dulcedinis, posuisti in capite meo coronam de lapide pretioso.* O felicia saxa, quæ in rutilantes gemmas sunt conuersa, vt æternitatis coronam gloriosam conficiant. Psal. 20.

Ibi S. Laurentius cum gratiarum actione numquam interrumpẽda exclamat: *Confitebor tibi Domine Rex, & collaudabo te Deum Saluatorem meum, quia in medio ignis factus es mihi adiutor. Probasti cor meum & visitasti nocte, igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas.* O felix ignis cor probans, & tamquam aurum examinans, diuinique amoris ignem inflammans, dum ad illum perducit de quo dicitur: *Lampades eius, lampades ignis atque flammarum.* Eccl. 51. Psal. 16. Cant. 8. Psal. 62

Ibi S. Vincentius cum Laurentio consonans iugiter canit: *Adhæsit anima mea post te, Deus meus, quia caro mea cremata est pro te. Me suscepit dextera tua.* Thren. 3

Ibi S. Sebastianus repetit cum perenni exultatione illud: *Tetendit arcum suum & posuit me quasi signum ad sagittam, misit in renibus meis filias pharetræ suæ.* Nunc equidem amoris diuini sagittis confixus iubilat, quia hæ verè sunt filiæ pharetræ Domini, & iacula amabilia in sempiternum. Cant. 8.

Ibi S. Clemens in mare proiectus cum anchora propter fidem & amorẽ Domini, in sæcula sæculorum resonabit: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* Sic & alij Martyres de tormentis suis mira lætitia & iubilo afficientur, & illud Apostoli inclamare poterunt cum securitate: *Quis nos separabit à charitate Dei quæ est in Christo Iesu? An persecutio? An gladius, An angustia? An periculum? In his omnibus superauimus propter eum qui dilexit nos.* Rom. 8.

Ab hac mansione non redeamus vacui, sed quoniam ideo sanguinem fuderũt, & mortem Martyres obierunt, ne Deum offenderent negando vel dissimulando fidem, emendicemus ab eis spiritum constantiæ, & propositum firmum potius mortem subeundi per quælibet tormenta, quam gratiam Dei amittendi. Hoc propositum firmabitur in nobis, si eorum exempla ante oculos cordis nostri proposuerimus. Sic S. Chrysost. nihil magis horrens quã peccatũ, è ciuitate sua Ab his petendus cõstãtiæ spiritus. chrysost

epist. ad fugatus, eo quod nollet consentire Imperatrici Eudoxiæ, exempla Martyrum
Cyriacum sibi proponit, nihil timens aut curans; & ita loquitur secum: *Si imperatrix me proscribere volet, proscribat: Domini est terra & plenitudo eius. Si serrâ discindere, discindat, Isaiam habeo exemplum. Si me in mare vult proijcere, Ionæ recordabor. Si in caminum proijcere, habeo tres illos iuuenes qui illud pertulerunt. Si me bestijs vult obijcere, Danielis meminero in lacum coniecti. Si lapidare me vult, Stephanum habeo Protomartyrem. Si caput auferre, habeo Ioannem Baptistam. Si substantiam adimere, adimat sanè. Nudus egressus de ventre matris, nudus reuertar. Exhortatur me Apostolus: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Armat me & David: Loquebar in conspectu Regum, & non confundebar.* Clamemus igitur ad hanc portam: *Omnes SS. Martyres, orate pro nobis.*

Gal. 1.
Psal. 118
IV. statio In mansione cōfessorum

QVartò, inuocantur ab Ecclesia Pontifices beati, seu Episcopi, omnesque Sancti cuiuslibet Ordinis & status, qui vocantur Confessores, quia in confessione nominis Domini & professione vitæ sanctæ hanc vitam peregerunt. Sistamus & hic, & hæc sit nobis quarta mansio varijs distincta habitaculis. Hic agūt non solum Ecclesiæ Doctores, Episcopi, Pastores, cum gregibus & populis, quos secum in gloriam perduxerant, sed etiam Religiosi omnes cuiuslibet ordinis, qui sæculum calcantes professi sunt cælo se viuere, & confessi sunt *se non aliud scire nisi Iesum, & hunc crucifixum*, cui totam vitam suam deuouerunt Ibi ergo agnosci potest S. Antonius cū innumeris Anachoretis & Eremitis, qui

1. Cor. 2

mundo relicto desertum petierunt. Ibi Basilius, Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, Benedictus, Bernardus, Dominicus, Franciscus, Bruno & alij ordinum Institutores cum innumeris turmis Religiosorum. Hi autem in vexillo suo triumphali cærulei & hyacinthini coloris inscriptum illud pro lemmate habent: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Agnoscentur hi sicut milites diuersæ cohortis per sagum & vestes diuersi colores, & per insignia Ducum suorum. Cum autem adeo magnus sit eorum numerus, rursus hic exclamare libet: *O Israel, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius.*

Lemma confessorum religiosorū
Matt. 19.

Hi autem qui ex coniugio, per viam patientiæ, pænitentiæ, humilitatis, inter sæculi fluctus ad portum & regnum pertigerūt, viceruntque in mundo mundū, in carne carnē, in occasionibus & illecebris peccati peccatum & infernum, in Labaro suo triumphali inscriptum gestant illud: *Confitebimur ei in æternum, quia nobiscum fecit misericordiam suam.* Erit autem in ipsis diuersitas meritorum, & consequenter diuersitas gloriæ correspondentis meritis. Et sicut in terris diuersitas est admirabilis in facie exteriori hominum: sic erit & in cœlis diuersitas faciei interioris animarum. *Stella à Stella differt in claritate*, sic erit & in glorificatione. Propterea etiam Deus diuersas vias, diuersaque media instituit, quibus omnes possent ad gloriam pertingere. Quidam per viam paupertatis & humilitatis: *Beati pauperes & humiles spiritu.* Quidam per viam liberalitatis & misericordiæ erga egenos: *Beati misericordes.* Quidam per viam charitatis, mititatis, pacis *Beati mites, Beati pacifici.* Quidam per viam pœnitentiæ, afflictionis, persecutionis: *Beati qui lugent, Beati qui persecutionem patiuntur.* Omnes denique pertingunt qui habent munditiem cordis, quia hi Deum videbunt. Sic nemo se excuset, quia regnum istud varijs modis acquiritur. Alij illud rapiunt apertè, alij furantur occultè, alij emunt sollicitè, alij, datur quodā modo gratis pro calice aquæ frigidæ: *Qui enim quidederit potum aquæ frigidæ, dabit Dominus*

confessorum ex coniugio tripudiū
Tob. 12.

Diuersæ viæ ducētes ad gloriā confessores.

Dominus fontem vitæ, inquit S. Chrysologus, agens hac de re. Denique, quod à Ioan. 16.
quibusdam sanguine emitur, alijs petentibus datur, *Petite & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum.*

Ibi porrò multiplex inter Confessores Domini iubilus triumphalis. Ibi S. Augustinus meritò æterna iubilatione poterit repetere illud à se in Confessionibus tanto affectu pronunciatum: *In pace, in idipsum dormiam, & requiescam. O in pace! ô in idipsum! ô qui dixit: Dormiam & requiescam!* Et rursus alibi: *O ire! ô amare! ô sibi perire! ô ad Deum peruenire!* Non vltra necesse habet clamare nocte & die: *Nouerim te, nouerim me.*

Multiplex Confessorum iubilus.

Aug. ser. de verbis Apost. 17

Ibi S. Bernardus inclamat mellifluo amore æternaque fruitione: *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia. Inueni quem diligit anima mea, tenui, nec dimittam eum.* Iam non ei amplius dilectus instar fasciculi myrrhæ inter vbera; quia omnis amaritudo recessit, nihil nisi suauitas & dulcedo successit: plenissimus est amor, nullus ei mistus amaror.

Cant. 2. Cant. 3.

Ibi S. Franciscus repetit iugiter cum iubilo: *Deus meus & omnia, Deus meus & omnia. O portio mea in terra viuentium!* Et rursus: *Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in portentum.* Isa. 8.

Ibi S. Dominicus resonat perenni gratiarum actione illud: *O Domine, quia ego seruus tuus, ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ MARIÆ! Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis perennantis.* psal. 115.

Ibi S. Edmundus vltimam quam pronunciauit moriendo vocem, meritò potest tota mentis exultatione repetere: *Amodo hauriemus aquas de fontibus Saluatoris*; fugit enim ad satietatem de fonte salutis, de fonte vitæ. Isai. 12.

Ibi S. Ludouicus eamdem quam exspirans iugiter vocem insonat: *In conspectu Angelorum psallam tibi, adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.* psal. 137.

Non recedamus etiam ab hac mansione, nisi aliquid participauerimus de eorum abundantia & plenitudine. Et quoniam omnigenæ virtutis exempla nobis exhibuerunt in terris, impetremus ab eis donum veræ humilitatis & mansuetudinis, veræ patientiæ & sobrietatis, vt tandem ad eorum pertingere valeamus consortium per eadem exempla & vestigia. Inclamemus ergo hic ex sincero corde: *Omnes sancti Confessores, orate pro nobis.*

Ab his donavirtutum querenda.

QVintò inuocat Ecclesia sanctas Virgines, quarum aliquæ sexum vicerunt & sæculum cum illecebris suis, per castimoniam & puritatem carnis & mentis: aliæ etiam virgineum pudicitiæ florem sanguine suo propter fidē & amorem Iesu Christi purpurarunt. Ad has igitur inclamat: *Omnes sanctæ Virgines, orate pro nobis.*

5. Statio In mansione Virginū.

Sistamus & hic, contemplantes chorum hunc virgineum, in lucidis suis tabernaculis & mansionibus triumphantem. Ibi agnoscemus S. Agnetem, Agno suo cum puritate adblandientem, à quo & nomen accepit. Ibi contemplari poterimus B. Catharinam cum rota sua iam inimicos rotantem, victoriamque de eis æternam reportantem. Ibi cernemus S. Barbaram cum palma & gladio, symbolis martyrij sui perspicuis. Ibi S. Dorotheam intueri licebit in horto & paradiso Sponsi flores & fructus odoratissimos colligentem, quorum odor perdurabit in sempiternum. Ibi Agatha cum laminis & forficibus, quibus eius corpus adustum mamillæque excruciatæ fuerunt. Ibi Vrsula cum sodalibus suis vnde-

Insignia Virginū

cim millibus in victimam puram Deo immolatis. Ibi denique cæteræ Virgines castitatis & martyrij gloria conspicuæ, & quidem vnaquæque cum nota speciali victoriæ per martyrium abquisitæ. Tantus porrò earum est numerus, vt exercitum nobis innumerabile conflent, ita vt dum earum contemplamur amplissimam mansionem ex admiratione inclamare liceat: *O Israel, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius!* O Domine Deus exercituum, quam potens es, & quam sanctus, qui ex fœmineo sexu adeo fragili exercitum etiam tibi colligis, de carne & Satana per sanctimoniam castitatis triumphantem.

Cant. 5. Triumphant autem hæ Virgines sub vexillo rubei & albicantis simul coloris, cui in superiori parte inscriptum est illud Sponsæ: *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.* Eodem igitur colore gloriantur cum Sponso & Duce suo. In inferiori autem parte scriptum leges illud: *Virgines sunt, & sequuntur Agnum quocumque ierit.* Secutæ sunt Agnum in hoc sæculo per viam humilitatis, puritatis, innocentię, mansuetudinis, patientiæ, & crucis: nunc sequuntur & eum in gloria quocunque, per specialem lauream & aureolam, ei adhærentes singulari familiaritate, & *Agnus deducit eas ad vitæ fontes aquarum.*

Apoc. 14

Viæ Virginum ad Iesū ducētes.

Apoc. 7. Quapropter cum iubilo triumphali decantant canticum nouum in sequela Agni, nouo & speciali fruentes gaudio inter electos. Sequuntur Agnum *per gaudia, qualia nec in ipso regno Dei cæteris non virginibus erunt, sed à cæterorum omnium gaudiorum sorte distincta,* inquit S. Augustinus. *Gaudium virginum Christi, de Christo in Christo, cum Christo, post Christum, per Christum propter Christum. Nam sunt alijs alia, sed nullis talia.* Sic & S. Gregorius in Pastor. 3. p. ad monit. 29. de hoc cantico Virginum ait: *Singulariter canticum Agno cantare, est cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiam de incorruptione carnis gaudere. Quod tamen electi cæteri canticum audire possunt, licet dicere nequeant, Quia per charitatem quidem in illorum celsitudine læti sunt, quamuis ad eorum prœmia non assurgant.*

Aug. l. de Virg. c. 27.

Quam iucundum verò ibi audire virgines decantantes, & de incorruptionis munere tanto gaudio exultantes.

Canticum SS. Virginū Agnum sequentium.

Quam suaue audire S. Cæciliam, musicæ virginalis Choragam, cantantibus organis tota animi iubilatione decantantem: *Cor meum Domine & corpus maneat immaculatum, & ideo non confundar in æternum.* Non iam cilicio vestitur, vt olim in custodiam castitatis: sed bysso splendenti & candido vestita adhæret Sponso in testimonium virginei amoris.

Quam dulcisonum canticum Agnetis in sequela Agni niue candidioris, illud repetentis perenni iubilo, quod olim dixit parentibus ad tumulum suum pernoctantibus: *Congaudete mecum, & congratulamini mihi: Ecce quod concupiui, iam video, quod speraui, iam teneo, ipsi sum iuncta in cœlis, quem tota deuotione dilexi in terris.*

Breu. Rom.

Quam iucundum audire B. Agathā dulcisonam laudem & gratiarum actionem iugiter renouantem, quam Sponsus eius cordi & ori, dum exspiraret, inspirarat: *Gratias tibi ago Domine, qui me custodisti ab infantia mea, qui abstulisti à me amorem sæculi, qui me carnificum tormentis superiorem præstitisti, & ad immarcessibilem coronam perduxisti.*

Quam suaue audire B. Dorotheam inter flores & fructus in paradiso Sponsi

Cant. 1. & 2. sui æterni amoris voce resonantem: *Ecce tu pulcher es Dilecte mi, & decorus, Lectulus noster floridus: Læua eius sub capite meo, & dextra illius amplexabitur me.*

fulcite me floribus, stipate me malis.

Quam amœnum & lætum audire S. Catharinam exultantem, & cũ gratiarum actione dicentem: *Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar: Eructauit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea Regi. Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis.* Psal. 118 Psal. 44.

Denique, quam gaudiosum audire ibi S. Anatoliam & Victoriam, sorores Virgines & Martyres, vocem illam perpetuã iubilatione repetentes, quæ cœlitus olim ad ipsas delapsa erat: *O Virginitas, quæ non in operibus tenebrarum, sed semper in lumine versaris! O Virginitas, tu es purpura regalis, quam qui induit, sedes alijs eminentiũ! O Virginitas, tu es gemma pretiosa & thesaurus Regis, felix qui te custodiuit?* Ado in Martyrol. 23. Decemb.

Hoc nimirum est canticum nouum, canticum iucundum, canticum supereminens, quod Virgines in sua decantant mansione, in Agni societate. Stemus ad portam mansionis earũ, vel à longè sequamur sequentes Agnũ, & ploremus, vt imploremus auxilium ad conseruandã castitatem, vnicuique secundum statum suũ necessariã. Auxilio nobis cœlesti opus est, & quidẽ continuo, quia teste S. Augustino: *Inter prælia Christianorũ sola dura sunt prælia castitatis, vbi freqũes est pugna, & rara victoria.* Inclamem⁹ igitur corde & voce: *Omnes sanctæ Virgines, orate pro nob.* Adhibis implorandum auxilium conseruandæ castitatis.

SExta mansio à nobis consideranda est, Infantium scilicet cum baptismo decedentium, qui mox à morte securi sunt de salute & gloria. Saluantur enim hi meritis Christi ipsis in baptismo applicatis; nam ibi innocentiæ vestem candidam receperunt, velut sanguine Agni immaculati dealbatam. De his rectè illud Isaiæ dixeris: *Gratis venundati estis, & sine argento redimemini.* Vtique sine propria offensa, sine proprio demerito, sine propria voluntate contraxerant à parente Adamo originis peccatum, & traditi erãt ab illo potestati dæmonis, quasi gratis. Conueniebat ergo & eos gratis liberari; hoc est, sine propria dispositione, sine proprio merito, per Christi gratiam & meritum eis in baptismo applicatũ. O felices vos paruuli innocẽtes, qui securi ad gloriã pertigistis adeo facili medio & remedio! O felices vos, qui non fuistis inuoluti in hoc mari vndoso sæculi tot periculis, in quibus innumeræ pereunt animæ, nec tot laqueis, quibus multi inextricabiliter manent obligati! O quam feliciter nauigastis, qui vix mare vidistis, & ad portum appulistis, mox à luce huius vitæ adhuc in crepusculo suo existente, ad vitæ æternæ indeficientem lucem translati estis. Nos autem inter tot fluctus, inter tot occasiones & scopulos, inter tot suggestiones & tentationes varijs agitamur ventis; & suspirare cogimur anxij sub vndis, quia sumus sine securitate saluationis. Et hoc quidem verum est etiam de quamlibet pijs & sanctis in hac vita adhuc agentibus, quod feliciores sint illis infantes mortui, si spectemus securitatem. Propterea cum dixisset Dominus de S. Ioanne Baptista: *Inter natos mulierum non surrexit maior*, subiecit: *Qui autem minor est in regno cœlorum maior est illo.* Ioannes Patriarchas & Prophetas superabat splendore gratiæ & cumulo meritorum. At infantes maiores illo, si comparentur cum ipso adhuc in hac vita agente, eo quod hominis tanta sit infirmitas, vt quælibet sanctitas, cum sit mutationi obnoxia, minor sit quam illa gratia in infantibus, quæ iam est securitate donata. In hunc sensum S. Hieronymus id explicare videtur, dum dicit: *Omnis qui est cum Deo, maior est illo qui adhuc est in prælio. Aliud est enim coronam victoriæ possidere, aliud in acie pugnare.* Hieron. in Matth. c. 11. 6. Statio In mansionem Innocentium. Isai. 52. Matt. 11.

Habent porrò hi pro iubilo suo triumphali vocẽ illam exultationis, quã olim

pueri Hebræorum solenniter insonabant: *Benedictus qui venit in nomine Domini, O sanna in excelsis.* Habent & eandem cum Angelis vocem laudis, *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum.* Vnde & in vexillo eorum triumphali inscriptum leges illud: *Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem.* Et sanè merito sanctum proclamant Deum exercituum, à quo sanctitatem gratis participarunt, sub quo & exercitum quendam constituunt, translati ad supplendū locum Angelorum, qui ceciderunt. Magnus certè numerus est ipsorum, quia per experientiam cernimus magnam partem puerorum antequam ad ætatem adultam pertigerint, ex hac vita excedere, & velut flores & fructus immaturos & præcoces adhuc in ortu suo ex hac sæculi arbore excidere.

Matt. 21
Iubilus innocentium.
Isai. 6.
Psal. 8.

Vos igitur Parentes considerate, quod proles præmisistis in cœlum, licet præmatura morte (vt vobis videbatur) extinctos. Illos in auxilium vocate, non despicient vocem Matrum, quæ tot labores & gemitus, imò tot cruciatus pro ipsis pertulerunt, siue mox ab vtero, siue in ipso vtero & partu. Illis ergo vos illud dicite: *Omnes sancti Innocentes, orate pro nobis.* Et illud in Litanijs agonizantium apud nos in parochiali Leodiensi scriptum: *Omnes sancti Infantes, orate pro nobis.*

Sed ad eorum mansionem pulsemus & nos, vt interueniant pro nobis ad gratiam obtinendam pro conseruāda gratia baptismali, & candida veste, nobis tunc tradita in symbolum puritatis acceptę. Felix qui eam conseruare potuerit, nam si eam vestem cruentauerimus peccatis & operibus malis, verendū ne flāmis tradatur vindicibus, dicente Isaia: *Vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem, & cibus ignis.* Quod si eam in puluere & luto huius sæculi quandoque conspurcauerimus, adhuc tamen per baptismum pœnitentiæ possumus eluere, vt immaculatam tandem perferamus ante tribunal Domini nostri Iesu Christi; & hoc ipsum nobis possunt impetrare. Inclamemus igitur confidente voce, *Omnes sancti Innocentes, orate pro nobis.*

Isai. 9.

Conclusio.

CONcludamus, & sparsa hic vota recolligētes, iunctim omnia in cœlum dirigamus, & dicamus: *Omnes Sancti & Sanctæ Dei, intercedite pro nobis.* O sancti Patriarchæ & Prophetæ, impetrate nobis fidem firmam & spem viuam, quibus velut duobus animæ pedibus ambulare valeamus per huius vitæ fluctus cū securitate. O Apostoli & Discipuli Domini, impetrate nobis veram sapientiam, ardentemque zelum & charitatem, per quam Domini iugiter quæramus gloriam & animarum salutem. O beati Martyres, impetrate nobis firmam constantiam, & stabile propositum, quo ita in Domino confirmemur, vt nunquā peccati mortalis reatum incurramus, nunquam ab eius gratia excidamus. O sancti Confessores Domini, orate pro nobis, & impetrate veram humillitatem & mansuetudinem, veram patientiam & temperantiam, veramque pœnitentiā, vt his insistentes vestigijs vestris, ad Ciuitatem cœlestem, & consortium vestrum tandem pertingamus. O beatæ Virgines, intercedite pro nobis, vt in puritate cordis, & castitate corporis, possimus Domino perfectè seruire, & quia purus spiritus est, auxilium nobis impetrate, vt possimus eum adorare in spiritu & veritate. O sancti Innocentes, & beati Infantes, intercedite pro nobis, vt vestem innocentiæ, quam maculauimus puluere sæculi & operibus mortuis, eluere valeamus, & illam tandem immaculatam reddere Iesu Christo, vobiscum que & cum omnibus Sanctis illum Sanctum & omnis sanctitatis Auctorem in sæcula sæculorum collaudare.

DE EODEM FESTO.

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est Regnum Cœlorum. LECT. 31
Matth. 5.

De 4 prioribus beatitudinibus. psal. 143

HOmines huius sæculi quandam beatitudinem constituunt in rebus huius sæculi, opibus; honoribus, voluptate, prosperitate. Hoc & cernimus experientia, & agnouit iam olim Propheta: *Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt.* Quænã illa, Quorũ filij sicut nouellæ plãtationes, filiæ circũornatę prõptuaria plena, oues fœtosę, boues crassæ: quibus nulla aduersitas, nulla ruina, nullus timor, sed securitas & copia omnis in domo & ciuitate. Interim vt tollat de felicitate & beatitudine erroneam illam opinionem è cordibus Filiorum Dei, dicit hanc esse beatitudinem *Filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem*, quia & vanitati cor adhæsit. Nempe *hæc est felicitas, quæ ad sinistram pertinet*, vt interpretatur S. Augustinus, hoc est, *temporalis, mortalis, corporalis*, quam etiam possidere possunt qui alieni sunt à Deo, alieni à regno, alieni à veritate alieni à veris bonis & vera felicitate. Addit igitur, vt verã vitę etiam huius felicitatem & beatitudinem ostendat: *Beatus populus, cuius Dominus Deus eius*, siue in egestate sit aut copia, siue agat in honore aut ignominia, siue in aduersitate sit aut prosperitate, siue in sanitate aut ægritudine. Hoc enim pro felicitate & beatitudine computat, quod sciat se ad Dominum spectare, Dominumque sui sollicitudinem gerere, tandemque speret eum perfectè possidere, & in illo tamquam summo suo bono quiescere: reliqua tamquam à latere respicit, vel despicit. August. in illum Psal.

psal. 4.

Proptera etiam idem Rex & Propheta alibi inclamat: *Filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæretis mendacium?* Quasi dicat: Verè vos filios hominum esse ostenditis & terrigenas, corde semper ad terram & terrena depresso, si enim filios Dei vos agnosceretis, & filios regni, illuc oculos & cor erigeretis, despectisque terrenis & vanis, ad cœlestia & vera bona attenderetis. Certè dum caduca hæc bona adamatis & quæritis mendaciũ quæritis, sunt enim illa mendacio plena & inania. Mentitur vobis voluptas carnalis non est voluptas, angor est & dolor, si bene inspicitis: *Habet hoc voluptas omnis, stimulis agit fruentes, apumque par volantium, vbi grata mella fudit, fugit, & nimis tenaci ferit icta corda morsu*, Boët l. 3. de consol metro 7.

Mentitur vobis copia rerum & opes, non est vera copia, nec veræ sunt opes, quæ nec animum satiant, nec stabiles sunt. Mentitur vobis honor: si bene attenditis, non honor est, sed onus, & quandoque vertetur in ludibrium, priuans vos vero honore & gloria. Denique, mentitur vobis mũdus & vos fallit, sua dũ illectaméta proponit, & vos inescat pascitque vanitate. Mentitur vobis & vita, dum longã se fore promittit, quæ momento vitela à texẽte succiditur, & spes omnes vestras abrumpit. Nolite ergo his cor apponere, nolite felicitatem in istis constituere, nolite dicere: *Beatus populus, cui hęc sunt*, sed beatũ dicite popu- Erratmũdus beatitudinẽ in terrenis ponens.

lum, *cuius Dominus Deus eius.*

Cęterum, sicut Propheta hanc de ementita felicitate opinionem è filiorũ Dei mente conatur eradere, vt doceat eos veram viam veræ felicitatis & beatitudinis, sic multo magis Christus Dominus, qui missus erat à Patre tamquam Doctor iustitiæ, vt notas nobis faceret vias vitæ. Propterea igitur hodierno Euangelio describitur sedens in monte, tamquam in cathedra sublimi, ex qua
Isa. 30. sublimia perfectionis documenta proponat ad beatitudinem nos ducentia. Iam adimpletur illud Isaiæ: *Non faciet vltra auolare Doctorem tuum, sed erunt oculi tui videntes Præceptorem tuum, & audies vocem post tergum monentis te: Hæc*
Baruch 3 *est via, ambulate in ea.* Hoc Ecclesiæ nouæ promissũ est oraculo prophetico, & illius veritatem experta est, postquam is *qui adinuenit omnem viam disciplinæ,*
Baruch 4 *& tradidit illam Iacob puero suo & Israël dilecto suo, in terris visus est, & cum hominibus conuersatus.* Propterea repetimus meritò illud *Beati sumus Israël, quia quæ Deo placent, manifesta sunt nobis*: Nemo enim adeo apertè docuit, ac Doctor noster cœlitus missus, & inter nos conuersatus, viam Deo placendi, & beatitudinis semitam: nemo adeo disertè de regno cœlorum locutus est, quod antea ignotum erat. Quapropter *aperiens os suum*, qui antea aperiebat ora Prophetarum, *aperiens os suum*, tamquam in quo latebat thesaurus sapientiæ suis diuidendus, *aperiens os suum*, tanquam fontem aquæ viuæ, in octo fluuios dispertien-
I. Beatitudo. dum ad irrigandam totam Ecclesiam velut Paradisum, sic pronunciauit:

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est Regnum Cælorum.

QVis credidisset in paupertate beatitudinem aliquam sitam esse, cum nihil magis fugiant, horreantque homines? Ad eam enim fugiendã vel fugandã & peragratur orbis, & sulcantur maria, & perfoditur terra, & vexantur animalia, & fatigantur elementa. Quocirca S. Ambrosius de Elia cap. 19. illud Isaię c. 23. *Erubesce Sidon, ait mare*, sic interpretatur: *Fatigati elementi hęc vox est, Erubesce Sidon: hoc est, meos fluctus negociator arguis, cum sis ipse inquietior, erubesce velut pudore, quoniam periculo non moueris. Verecundiores venti sunt quam vestræ cupiditates, illi habent ocia sua, numquid vestra quærendi studia feriantur? & cum ociosa tempestas est, nusquam ociosa sunt vestra nauigia.* Interim cœlestis Doctor noster à paupertate beatitudinis veræ doctrinam censet auspicandam, eamque sua æstimatione facit nobis preciosam, quandoquidem per illam
volũtate tamquam gemmam & precium emitur regnum, omne superans precium ter-
laudabili renum.
pauperes, beati sũt ob 3. causas Equidem beati pauperes sua si bona norint opes si suas agnoscant.

1. Quia similes sunt Christo, qui pauper non habuit vbi caput reclinaret, & cum in cœlis non inueniretur paupertas, venit eam adamans sibi desponsaturus in terris.

2. Quia carent multis peccandi occasionibus, quibus scatent diuites, superbiæ, gulæ, ocij, luxuriæ. Qui diuitijs abundant, abundare solent & vitijs, multosque saluasset egestas, quos diuitiæ perdiderunt.

3. Quia minorem reddent rationem in die iudicij, (nam pauciora eis concredita sũt) dũ diuites dispẽsatores strictius exigẽtur. Liberius quoque & fidentius spiritualia à Domino bona poscere vidẽtur, vt sint diuites in fide, quibus opes negantur externæ.

4. Quia magna eis suggeritur seges virtutum, humilitatis, patientiæ, resignationis, & aliarum cum paupertate agnationem quandam habentium. 4.

5. quia in mortis agone securiores abscedent, cogitantes se cum Epulone non accepisse bona, sed cum Lazaro mala, ideoque tunc in compensam æterna bona exspectabant magna cum fiducia. Nec violenter auellentur ex hac vita, sicut solet diuitibus contingere, qui nimio amore ei adhærent. 5. Luc. 6.

Hæc autem intelligenda sunt de his qui pauperes sunt, *non necessitate miserabili sed voluntate laudabili*, vt loquitur S. Bernardus ser. 1. de omnibus Sanctis, qui in paupertate sua non solum patientes agunt, sed etiam de illa Domino gratias agunt, ac in timore Dei viuunt, nec mandata Dei violant, furtis mendacijs, fraude, impudicitia, sicut solent multi pauperes. Hos nimirum vocat Dominus pauperes spiritu, hos dicit beatos, horum asserit esse regnum cœlorum. Horum etiã numero adscribe eos, qui inter opes agunt, nec eis cor apponunt, nõ inflantur, non in luxus materiẽ vertunt, sed in ipso sæculo sæculũ calcant, & sęcularia bona contemnunt, apteque illa dispensare norunt Hi enim verè pauperes sunt spiritu, dũ radicẽ omnium malorũ concupiscentiã in se suffocant, vel euellunt. Qui sint pauperes spiritu. ℞. I

Aduerte porro, quod Dominus dicit in præsenti: *Ipsorum est regnum cælorum*. Quod interpretans Guerricus Abbas, sic subiungit: *Non dicit, ipsorum erit, sed est; non solum propter ius firmissimum, sed etiam propter vium felicissimum. Non solum quia paratum est eis regnum ab origine mundi, sed etiam quia iam in possessionem quandam ipsius cœperunt introduci iam habentes thesaurum in vasis fictilibus, iam portantes Deum in corporibus suis & cordib* Hoc etiam aduertit S. Bernardus, dum ser. 4. de Aduentu Domini, sic hac de eloquitur: *Magna quædam penna est paupertatis, qua tam citò volatus in cælorum regnum, Nam in alijs vir-tutibus quæ sequuntur, promissio futuro tempore indicatur; paupertati non tam promittitur, quam datur. Vnde & in præsenti tempore enunciatum est: quoniam ipsorum est regnum cælorum, cum in alijs dicatur: Consolabuntur, Hæreditabunt, & similia.* Ita S. Bern.

Aduerte vlterius, plerosque ex SS. Patribus August. Hilar. Hieron. Chrysost. per pauperes spiritu intelligere humiles & timentes Deũ, scilicet non habentes inflantem spiritum, sed humiliatum & contritum Et hi certè meritò beati dicuntur, & ipsorũ asseritur esse regnũ cælorum. Si enim superbiens Angelus deiectus est, quia pręsumpsit, & altitudinẽ concupiuit: Beatus est qui in humilitate sese Deo subijcit, & ad illum spectat regnum cœlorũ, è quo superbiam Deus exterminauit. *Excelsa est patria, sed humilis via* Beati ergo humiles & pauperes corde, terrena despicientes, ad cœlestia desideriũ erigentes, vbi eorũ & patria est, & thesaurus, & patrimonium, humilitati & paupertati promissum. Si exempla cupis attende in veteri Testamento Iob spiritu pauperem & humilem, attende Eliam, attende & Lazarum. In nouo Testamento intuere inter mille S. Alexium, intuere & Franciscum. ℞. II. exempl.

1. O quam beatus Iob, qui in paupertate sua humiliter gratias agit, & dicit: *Dominus dedit, Dominus abstulit: sit nomen Domini benedictum!* An posset pauperiùs, an posset humiliùs sedere, quam in sterquilinio, caput conspersus cinere? Iob. 1.

2. O quam beatus Elias, spiritu pauper, sed potestatem habens super cœlum! De illo sic Chrysost. lib. de consubstantialitate Filij: *O rem mirabilem! Nec vestem, nec panem habet, & cælum clausit, quia nihil hic possedit, potestatem habuit, vt innumeri è cælo thesauri ad eius vocem laberentur. O sanctum cui fontes*

3Reg.17. *imbrium inerant! O vocem bonis omnibus scaturientem: Viuit Dominus si erit hîs annis ros, aut pluuia, nisi iuxta oris mei verba,* ait ipse.

Luc.16. 3. O quam beatus Lazarus: Inspice illum in paupertate diuitem, in humilitate magnum, in vulneribus sanum; sine veste, sed non sine fide; sine domo, sed nō sine Domino; sine cibo, sed non sine Christo; expositum canibus, sed socium Angelorum; de micis è mensa diuitis cadentibus haud participem, sed cœlestis panis consortem.

4. O quam beatus fuit Alexius: Romanorum licet nobilissimus, deserit domum paternam, & hæreditatem opulentissimam, vt in humilitate & paupertate peregrinus per septemdecim annos sequatur nudus Christum pauperem & nudum. Ac tandem ad domum paternam reuersus, vt pauper hospitio excipitur, per totidem annos delitescens in tuguriolo sub gradibus paternæ ædis. Verè ex humili & angusto illo loco iam perambulabat augusta & sublimia regni cœlorum habitacula, & illa possidebat.

5. O quam beatus Franciscus, qui plus humilitatem & paupertatem adamauit, quam vllus vmquam diuitum suas adamarit diuitias; Vnde & in fine vitæ deferri voluit in Ecclesiam S. Mariæ Angelorum, & in nuda humo deponi, mutuarique sibi petijt tegumentum & vestem detritam, in qua posset mori & sepeliri. O pauperem spiritu: Verè ipsius iam erat regnum cœlorum. Sed & porta cœli illos omnes excipit, qui diuitijs extenuati voluntaria paupertate sūt afflicti, filo gracili similes, qui etiam per foramē mysticæ acus facilè trāseat spirituales effecti. Tales expeditos ac tenues quærit Dominus, & beatos dicit.

Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

2 Beatis. SIcut beatitudinis quædam radix est contemptus mundi & rerum mundanarum cum humilitate coniunctus, quem insinuari per paupertatem spiritus diximus: ita proximè illi confœderatur mititas & mansuetudo. ideo secundum beatitudinis gradum Dominus in ea ponit, dum dicit: *Beati mites.* Hi sunt mites, qui dominātur passionibus animi, maximè iræ & perturbationibus ex ea oriundis, qui cedunt improbitatibus, & vincunt in bono malum. *Sunt quidam mites*, inquit S. Bernardus serm. 3. de Aduentu, *sed quamdiu nihil eis dicitur vel agitur nisi pro eorum arbitrio. Patebit quam longè sint à vera mansuetudine, si leuis oriatur occasio. Hæc mansuetudo quomodo hæreditabit, quæ ante hæreditatem deficit?* Verè ergo mansuetus, aliorum iniquitates in sui læsionem redundantes tolerat, & prunas ardentes charitatis congerit super capita eorum, quibus succendantur in cordibus, & sibi temperent à malis. Verè mansuetus, non est turbulentus, nec litigiosus, aut contentiosus, nec iracundus, neminem lædit, lędentem non repercutit, estque velut columba sine felle, aut apis sine aculeo, quia nec illum gerit aut in cauda, aut in ore, aut in corde, quin potius mellis semper præfert suauitatem, vt exasperantem molliat, & in spiritus suauitate ad cor reducat.

Quis verè mansuetus.

Vlterius, mansuetudo tollendo cordis duritiem & asperitatem, reddit illud aptū diuinæ inspirationi & impressioni, doctrinæque sanctæ. Propterea dixit Psaltes: *Diriget mansuetos in iudicio; & docebit mites vias suas.* Tales enim nihil rebellionis aut asperitatis in corde alunt, quo Domino Deo resistant inspiranti, docenti, ducenti & dirigenti. Immò ductiles sūt instar luti mollis in manu figuli, vas in honorem efficiendi à supremo figulo. Verū ergo est illud de māsuetis:

Effectus mansuetudinis. Psal.24. Ioan.6.

Erunt

Erunt Theodidacti, siue Dociles Dei. Sic & de Moyse scriptum est: *In lenitate sanctum fecit eum Dominus.* De qua re etiam dixit Apostolus: *Seruum Dei oportet mãsuetum esse ad omnes, docilem, patientem.* Eccl. 45 / 2 Tim. 2.

Meritò ergo hic pronunciat Dominus: *Beati mites*, hoc est, benigni & non rebelles, neminem lædentes, sine felle & veneno existentes, patientes, docibiles, Deo aut eius inspirationibus non obsistentes, ductiles in via veritatis & pietatis. *Qui mitis est & humilis corde, quomodo damnabitur? Absit vt inueniatur expers salutis, qui imitator est Saluatoris*, inquit S. Bernardus ser. 49. in Cant. in fine. An non igitur talis est beatus, iam in spe, postmodum in re; iam affectu, postmodum effectu, iam inchoatiuè, postmodum consummatè.

1. O quam beatus Dauid, vir secundum cor Dei, Vir à mansuetudine ita collaudatus, vt posteri sic Deum orare doceantur: *Memento domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius.* Tantæ fuit mansuetudinis, vt nec persecutori suo Sauli malum pro malo reddiderit, cum eum in sua haberet potestate, sicque inimico posset carere. Deflexit ergo potius ad lenitatem & mansuetudinem; & humilitate conatur placare, quem poterat occidere. Regem eum nominat, & se Canem cum in Deo potentior ille tunc foret. Notum est enim, quomodo Saul intrauit speluncam, in qua erat Dauid, & quomodo ei præsciderit Dauid pallij partem in abscondito, denique quomodò eum tunc humiliter & mansuete allocutus fuerit & placarit, educens lacrymas ab oculis eius. Dauidis enim vocem audiẽs Saul, ait: *Numquid vox tua fili mi Dauid? Et leuauit vocem, & fleuit.* Hoc admiratur Chrysostomus, & de hac re sic disserit: *Non iam sustinuit Dauid hanc vocem audire sine lachrymis, sed plorauit amarius. Quid Dauide beatius, qui breui temporis momento sic hostem è furore ad sobrietatem conuertit, & animum nactus sanguinis ac cædis sitientem repentè ad lamenta compulit? Non perinde miror Moysen, quod è saxo prærupto fontes elicuit aquarum, vt admiror Dauidẽ quod ex oculis lapideis fontes eduxerit lachrymarum, ille vicit naturam, hic vicit animi decretum; ille virga percussit lapidem, hic sermone pepulit cor, vt pium mansuetumque redderet.* Ita Chrysostomus. Exẽpla mansuetorum Dauid. Psal. 131 / 1 reg. 24.

2. O quam beatus Moyses, de quo diuina Scriptura testatur: *Erat Moyses Vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra.* Omnes iniurias sibi à populo illatas obliuiscebatur, orabatque enixè pro ingratis Iudæis adeo sibi rebellibus. Charitas in sancto eius pectore ex persecutione ignescebat magis, sicut se acuit & intendit calor, cum à frigore cingitur. Murmurãtibus & sibi obtrectantibus Maria sorore, & Aarone fratre, propter vxorem eius Æthyopissam, non respondit; ideoque eius causam suscepit in se Dominus, & Mariam perfudit lepra. Sed & pro illa orauit Dominum, & sanitatem ei impetrauit. O virum mitissimum! ô virum beatum! Hinc Origenes dixit: *Est quædam familia mitium, cui præest Moyses, quædam patientium, cui præest Iob, quædam continentium, cui præest Daniel; & vnusquisque in morte congregabitur ad familiam suam, mitis cum mitibus, virgo cum virginibus, iracundus cum iracũdis, luxuriosus cum luxuriosis.* Nam dicitur: *Vnusquisque rediet ad familiam pristinam, quia iubilæus est.* Quod si mansuetudinis exempla recentiora cupis, vnus pro mille tibi sit S. Carolus Borromæus. Moyses num. 12 / Exo. 23. / Orig. in li num. / leuit. 25 / Carolus

O quã beatus hac beatitudine S. Carolus, cui cum ob reformationem tot cõtradictiones & conspirationes Satan obiecerit, per Magnates, per ecclesiasticos, per religiosos, numquam tamen in iram prorupisse visus est, aut animi alterationem pati, aut turbida cõmotione conqueri: sed cum mansuetudine & trã-

quillitate omnia ad optatum finem perduxit. Delatis ad eum literis, quibus certior fiebat ab Episcopo de Sauona conspirationis in se factæ & auctorum illius, ne quidem literas reserare voluit, sed in ignem eas coram Latore mittés, ei dixit: *Gratias ago Episcopo vestro, nolo autem videre auctorem tam improbæ felicitatis quia iam Missæ sacrificium oblaturus nullum aditum volo maleuolentiæ aut tentationi.* Idem fecit, cum domesticus quidã scriptum publicum ei deferret iniurijs & calumnijs personam eius lacessentibus refertum, quod repererat affixum, igni enim tradidit, ne tranquillitatem præpediret. Denique, quid beatius eius mansuetudine, cum sclopeto petitus fuit orans? Præcepit enim suis, ne se mouerent, sed nec auctorem requirerent, se ei parcere protestatus: rogauit quoque Vrbis Gubernatorem, ne in reum hunc inquireret. Sic verbo & exemplo inculcabat illud Sapientis: *Fili in mansuetudine perfice opera tua, & super gloriam hominum diligeris.*

Eccli 3

qua terram possessuri mites. Sed quid est, quod mites dicantur hic beati, quia possessuri terram? Vtique quia possessuri terram, de qua Propheta: *Tu es spes mea, portio mea in terra viuentium*: Et rursus: *Credo videre bona Domini in terra viuentium.* Significatur enim, interprete S. Augustino, nomine terræ, *stabilitas & soliditas hæreditatis æternæ, vbi anima per bonum affectum tanquam in loco suo quiescit, sicut corpus in terra, & inde cibo suo alitur sicut corpus è terra; ipsa est requies & vita Sanctorum.* Beati ergo mites, quia possidebunt terram illam repromissionis, semini Abrahæ promissam in sæculo futuro. Terram, inquam, non morientium & viatorum, qualis est hæc, in qua agunt filij Adæ exules & gementes: nec mortuorum, qualis illa de qua Iob: *Terra tenebrosa operta caligine mortis, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*: sed terram viuentium, vbi nihil nisi vita, nullus timor mortis, nulla ægritudo, nulla calamitas: Terram viuentium, vbi videntur bona Domini. Denique, hoc sensu terram promitti in possessionem, nonnulli ex Ss. Patribus autumant, quod hi qui mites sunt, corpus illud quod fuit terrenum, possessuri sint tandem fulgidum & incorruptum, in beatitudine, quæ illis erit non solum animæ, sed & corporis. Sic enim de hac re loquitur S. Leo: *Terra promissa mitibus caro Sanctorum est, quæ felici resurrectione mutabitur, & immortalitatis gloria vestietur.*

Psal. 140. Psal. 26. Aug. ser. 1 in mon. t. c. Iob. 10. S. Leo ser. in. de. o.n. 55

3. Beatit. *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.*

non oés lugentes beati.

NOn omnes lachrymæ felices dici possunt aut beatæ, cum non omnes ex felici aut beata causa profluant, aut in Deum referantur. *Multi enim*, teste S. Augustino, in Psalm. 36. *flent fletu Babylonico, quia & gaudent gaudio Babylonis. Quia gaudent lucris, & flent damnis: Vtrumque de babylonia est. Flere debes, sed recordando Sion.* Propterea igitur dicunt filij Dei & filij Sion: *Super flumina babylonis illic sedimus, & fleuimus dum recordaremur tui Sion.* Flent nonnulli sicut Michas. Eiulabat ipse, dicens: *Deos meos tulistis, & dicitis, quid tibi est?* Sic aufert Deus à quibusdam bona temporalia, voluptates, proles, & flent amare, quia his nimio affectu inhærebant, & propter illa Deum offendebant; erant ergo eis tanquam idola, (& Dij alieni) à Dei veri obsequio ipsos retardantia. Non hæ lachrymæ felices, sed reprobæ cęlendæ sunt, quasi immolatæ idolis. Sic & mulieres in templo inuentæ sunt lugentes Adonidem, Veneris, Amasium. Quibus

illi repræsentatur, qui lugent, eo quod voluptates præteritas vltra non inueniāt mulieres scilicet & viri libidinosi. Quid lugēt ipsi nisi Adonidem & hortos eius, amœuitatem prętereuntē? Nam *Adonidis horti* prouerbio significant res ad modicum florentes & oblectantes, sed mox euanescentes. Quapropter S. Hieronymus illum Ezechielis locum explanās, ait: *Nos quoque eos, qui ad seculi bona vel mala contristantur, vel exultant, Mulieres appellemus, molli & effœminato animo, dicamusque eos plangere Adonidem, siue Thammus, ea videlicet, quę in rebus mundi putantur esse pulcherrima.* Duo nobis solent excutere lachrymas fumus & cæpæ, adūbrantque hęc duo lachrymas illas, quas profani Deo ingratas profundere solēt. Nam qui ob amissum honorem mundanum, vel non ob adeptam dignitatem sæculi plorant, hos cēsetur fumus ad fletū impellere. Quid enim aliud est ambitiosus honos, quam fumus turbidus, oculis noxius? Illi autem qui flent ob absentiam voluptatum, vel carentiam pręteritarū; ab his cæparum foetus fœtidus lacrymas extorquere censetur. Nec sunt absimiles illis, qui dicebant: *Veniunt nobis in mentem cucumeres, porri, cępæ & allia Ægypti.* Propter hæc & similia homines huius sæculi flent, sed infeliciter, nec consolationem reperiunt, quia hic est fletus Babylonis, siue confusionis. Et hi lachrymis abutuntur, quia teste S. Chrysostomo, nonnisi ad hoc datæ sunt homini, vt illis peccata eluantur, & dāna spiritualia defleantur. Nam per lachrymas non recuperatur damnum tēporale quod incurrimus, puta nec vota parentis aut prolis, nec dispendium honoris, nec iactura pecuniæ; lachrymis tamen vitam gratię recuperamus, damna reparamus animæ, peccatum eluimus, & dona cœlestia adipiscimur.

Quæ nos lachrymas excutiunt,

Num. 11.

Quamobrem Filij Dei consolationem à Deo hic promissam expectantes, lachrymas dant non ob dicta, sed triplici alia de causa.

Prima est, ob peccata propria, quia norunt hanc lachrymis efficaciam inesse, vt ea obliterare possint, si ex vera profluant compunctione: imò sciunt his animam candidam effici, & pœnas in altero sæculo debitas extingui.

Pij 3. de causis lugent.

Secunda est, ob peccata aliena, quæ per cōpassionem in se transferunt. Dolēt enim perire animas sanguine Christi redemptas, sicque super miseria & cęcitate mundi clausis oculis ad ignem & perniciem æternā currentis lugent, suisque apud Deum lachrymis instant pro eorum conuersione, quam & quandoque impetrant. *Tertia* est, ob elongationem suam à Dño, in valle enim lachrymarū & in exilij loco degentes, non in terram volunt inaniter suas profluere lachrymas, sed in cœlum ascēdere: ad locum enim illum pacis & securitatis, omnia eorum vota & suspiria diriguntur. *Vide de his fusius dicta Dom. 3 post Pascha.*

Beati igitur qui has ob causas lugēt, *quoniam ipsi consolabuntur.* Beatæ lachrymæ, quæ peccati fiunt diluuium, & acceptabile coram Deo sacrificium, Beatæ lachrymæ quæ ex zelo honoris Dei & charitatis proximi promanant, fiuntque mundi quoddam piamentum. Beatæ lachrymæ, quæ procedunt ob recordationem Sion, & velut in gemmas conuersæ, cælestem coronam conficiunt, tādem imponendam capiti gementium. Felix anima quæ flens malorum suorum reminiscitur, considerans vbi fuit. Aut quæ lugens recordatur iudiciorum Dei, considerans vbi erit. Aut quæ plangit mala vitæ præsentis, considerans vbi sit. Aut quæ lamentans contemplatur bona supernæ patriæ, considerans vbi non sit. Hę sunt lachrymæ pretiosæ, quas abstergет benignissima manus Redemptoris.

1. O quam beatus hac beatitudine Rex & Propheta, qui triplici iam dicta de-

Exempla piè lugentium. causa fatetur se crebrò lachrymis immaduisse. Ob peccata propria dicit: *Laudabo per singulas nectes lectum meum, lachrymis stratum meum rigabo.* Vel, vt alia lectio habet: *Natare faciam in lacbrymis lectum & cubile meum.* Et rursus alibi: *Deus vitam meam annunciaui tibi, posuisti lachrymas meas in conspectu tuo.* Ergo post luctum Psal. 6. consolationem à Domino accepit hic promissam. Ob peccata quoque aliena Psal. 55. dicit Domino: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem* Psal. 118 *tuam*, inimici scil. tui, quos vidi præuaricantes & tabescebam, nec siccis oculis intueri poteram. Denique, ob cœlestem patriam sæpè fleuit. Quid enim sibi vult aliud quando pronunciat: *Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando* Psal. 41. *veniam & apparebo ante faciem Dei mei? fuerunt mihi lachrymæ panes die ac nocte.* Sic Ezechias Rex hac beatitudine donatus plorat in lectulo suo, & conuertit faciem lachrymis immadentem ad parietem. At statim consolationem accepit post lamentabile suum canticum. Quare ad eum missus est Isaias à Domino: *Vade, dic Ezechiæ: Vidi lachrymas tuas, & audiui orationem tuam.* Hæc ex veteri testamento exempla sunt; in nouo autem innumera suppetunt. Audi pauca.

2. O quam beatus hac beatitudine S. Augustinus, qui de sua agens conuersione, ait: *Vbi à fundo arcano alta consideratio contraxit & congessit totam miseriam meam in conspectu cordis mei, oborta est procella ingens, ferens ingentem imbrem lachrymarum. Et secedens, ne mihi esset Alipij onerosa præsentia straui me sub quadam* Isai. 38. *fici arbore, & prorupetunt flumina oculorum meorum acceptabile Sacrificium tuum Domine.* Sed qui propter peccata sua priùs fleuerat, quod est irriguum animæ inferius, postmodum propter amorem cœlestis patriæ suauiter flebat, quod est irriguum animæ superius.

l. 8 Con. c. 12. Hoc enim duplex donū quasi duplicem beatitudinē, postulabat à Domino enixè in Meditat. cap. 36. sic eum alloquens, *Da mihi Domine irriguum superius, & irriguū inferius. Hanc gratiā præsta propter te, & propter nomen tuum, vt quoties de te cogito, de te loquor, de te scribo, de te lego, quoties tibi assisto, laudes, preces sacrificium offero, toties vberibus lachrymis in conspectu tuo copiosè & dulciter fleam; ita vt efficiantur mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Rogo te, bone* Iesu *per omnes miserationes tuas, quib. nobis perditis mirabiliter subuenisti & [illegible], da mihi gratiam lachrymarum quàm multum desiderat anima mea. Quia sine dono non possum habere eam: sed per spiritum sanctum tuum, qui dura corda mouit, & ad fletum compungit.* Quàm felix anima, quę instar horti amœni fontem habet & rorem quo irrigetur! Aquis lachrymarum irrigatæ plantæ horti huius (humilitas scilicet & patientia, charitas, & virtutes reliquæ) non solum fouentur vt virescant, sed etiam incrementum accipiūt vt fructificent copiosè.

3. O quàm beatus quoque hâc beatitudine Franciscus, qui licet mirabilem cordis puritatem esset adeptus, non cessabat lachrymis oculos rigare cum periculo cæcitatis. Cùm ex continuo fletu infirmitatem oculorum grauissimam incurrisset, suadenti medico vt à lachrymis abstineret, si periculum cæcitatis euadere vellet, respondit: *Ob amorem luminis cum muscis communis non est repellen-* S. Bonau. c. 5 vitæ *da visitatio æternæ lucis vel modicum: quia non spiritus propter carnem, sed caro propter spiritum beneficium lucis accepit.* Malebat corporale lumen amittere, quàm lachrymas, quibus oculus mundatur interior, vt Deum videat, repressa deuotione spiritus impedire: & quia quotidiè aliquas contrahimus sordes, ideo dicebat eos qui perfectioni vitæ intendunt, quotidianis debere se lacrymarum emundare

fluentis. Sic & ei suppar S. Dominicus, qui se totum saluti proximi & lucrandis animabus impendebat, peccata hominum & afflictorum miserias contemplans, æstuabat animo intrinsecus, & flens largissimè, latentem affectum commiserationis per lachrymas prodebat foris. Hanc enim excellentissimam charitatis gratiam specialiter à Deo habebat flendi pro peccatoribus, & condolendi somnibus afflictis. Suri⁹ in vita c. 4

4. O quam beatus etiam hâc beatitudine Arsenius, Heraclytus Christianus! Hic causam interrogatus lachrymarum, respondit: *Quando memini Esau fuisse reprobum è ventre matris & Iudam è societate Christi periisse, Saluatorem quoque dicere arctam ad cœlum viam: & me ignorare quid continget animæ meæ, non possum à lachrymis temperare. Non possum non ad locum securitatis gemendo & flendo fugere.*

5. O quàm beata hâc quoque beatitudine S. Lutgardis, quæ à Deo electa fuit vt assumeret lamentum pro peccatoribus. Vnde quatuordecim annis ieiunio & fletu ita se pro illis afflixit, vt facie quotidiè rigatâ velut fontem lachrymarum deduceret. Apparuit verò ei Christus quinquennio ante mortem, gratulans quòd miserorum causam tam diu fideliter gessisset: & illam manu quam pro peccatoribus in cruce extenderat lachrymas à facie eius tersit, dicens: *Volo te ab his lamentis iam absolui, nec deinceps luctu confici, sed placido cordis feruore in oratione persistere.* Hoc ergo apprimè conueniebat ei: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Suri⁹ 16 Iunij.

6. O quàm beata mater S. Augustini S. monica, quæ post diuturnum pro filio fletum, eò quòd hæresi implecatus esset Manichęi, tandem consolationem accepit, dum ei dictum est: *Non potest perire tantorum filius lachrymarum.* Quod postmodum effectu adimpletum vidit maximo cordis gaudio. aug. in lib. cōf.

Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

4. Beatitudo.

HÆc est quarta beatitudo, quàm vt explicemus, omissis varijs interpretationibus dicimus hic illos vocari beatos, qui vehemens desiderium habēt gratię diuinæ, quæ hominem iustificat, siue qui summopere optant seruire Deo in iustitia & sanctitate secundum status sui vocationem. Nomine iustitiæ gratia Dei iustificans & virtus omnis ad iustitiam perducens sæpe significatur sacris in litteris. Hic infra dicitur: *Beati, qui propter iustitiam persecutionem patiuntur*, vbi etiam *iustitia* sumitur pro omni virtute. Vult autem Dominus, vt gratiam suam virtutes, & dona expetamus non leuiter, sed cum ardore & magna cupiditate: sicut qui esurit & sitit, vehementer potum appetit & cibum, & illum omni quærit conatu. Imò sicut aurum & pecuniam esuriunt & sitiunt auari, & ad opes congerendas omnem laborem, omneque studium suum conferunt, sic & Christiani negotiatores diuinam gratiam appetere debent & quærere, vt in virtute possint & perfectione status sui proficere. O felix sitis! O felix fames! Ex illo desiderio, quam hominem Christianam reddit famelicum & sitibundum, omnis profectus dependet. Nec possunt fraudari suo desiderio, sed tandem illud complectur, & à Deo obtinent quod sic appetunt, qui tamquam cerui desiderant ad fontem aquarum. Illud desiderium ardens perfectionis iam est initium perfectionis, dicente Sapiente: *Initium illius verissima est disciplinæ con-* Sap. 6

qui initialiter esuriunt & sitiūt iustitiā.

cupiscentia. Verum enim cordialeque desiderium, iter est quo peruenitur ad veram sapientiam & perfectionem; hoc est, ad notitiam & amorem Dei, in quo consistit tota nostra perfectio. Qui desiderio viuaci accensus est in corde, non eget stimulo excitante; secum ipse gerit stimulum illum continuo excitantem ad assecutionem veræ sapientiæ & iustitiæ, salutisquæ æternæ. Quicumque ergo habet desiderium istud vehemens proficit: qui illo caret, deficit. Quicũque etiã desiderio carentem monet, non proficit, sed ferè in vanum laborat Ille spinas putat, omnia quæ difficillima sibi arbitratur, cum è cõtrario is qui ardenti fertur desiderio & affectu, rosas inueniat, & suauia faciliaque omnia Quam felix igitur, qui hoc desiderium fouet! Immo qui desiderij huius desideriũ psal, 118 habet, beatitudinis quamdam participationem inchoat, si possit dicere cum Psalmista: *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore.*

qui plenè, Illi autem plenè hanc beatitudinem consequi censentur, qui cum iusti sint, semper sitiunt maiorem iustitiam, hoc est, numquam satis esse sibi autumant, sed semper ad maiorem tendunt perfectionem, attendentes illud; *Qui iustus est,* apoc. 22 *iustificetur adhuc: Qui sanctus est, sanctificetur adhuc.* In hunc enim sensum interpretatur S Hieronymus, hanc Domini sententiam: *Beati qui esuriunt, & sitiũt* philip. 3 *iustitiam*, vt de illis intelligatur iustis qui cum Apostolo dicunt: *Fratres, ego non arbitror me comprehendisse, sed quæ retro sunt obliuiscens, ad priora me extendens, ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis.* Isti similes sunt famelicis & sitibundis negotiatoribus, qui non attendunt ad id quod acquisierunt, sed ad nouum semper adspirant lucrum, opes maiores sitiunt & esuriunt vehementer. Sicut ergo hi opes corporales, ita isti opes appetunt spirituales: & quidem de die in diem maiores, donec ad beatitudinem consummatam attingant, hoc est ad statum omni bonorum aggregatione perfectum.

qui plenissimè, Denique, illi plenissimè beatitudinis huius sunt consortes, qui non solum suã sed etiam aliorum gratiam & perfectionem, vitam & salutem sitiunt & esuriũt, Quapropter hac de re sic loquitur B Petrus Damiani: *Esurit & sitit iustitiam, qui vitia destruit, construit virtutes, sobrius sibi, iustus proximo, pius Deo, & cuius animam vrit zelus domus Dei.*

eccl, 24 Cæterum, cum sapientia de se dicat: *Qui edunt me, adhuc esurient; & qui bibunt me, adhuc sitient*, cur hic dicitur, *qui esuriunt & sitiunt iustitiam, saturabuntur?* Nempe, quia hoc proprium est bonorum spiritualium, satiare, & simul famem sitimque inducere. Producunt enim in anima suauitatem cum satisfactione, & nihilominus nouum semper accendunt desiderium, quodquidem desiderium non inquietat animam, sed reficit & oblectat. Plena autem satietas al- Psal. 16 teri vitæ seruatur: *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Nec tamen ibi etiam cum satietate deest nouus semper appetitus, nouumque desiderium videndi Deum, & illo fruendi: quasi enim prima esset hora qua Dei visionem gustarent Beati nouum semper illius saporem experiuntur. Propterea de illis dicitur: *Cantabant canticum nouum*, quia scilicet lætitiæ lætitia succedit, quasi semper noua, apo, 14. nouum manna, nouus illius gustus, nouus sapor, qui animum innouat & rapit in admirationem nouam, ita vt possint dicere iugiter cum Israëlitis, *Man hu; O bone Deus? O quid est hoc? quid est hoc?*

Sic elucescit quam verum sit illud S. Gregorij hom. 36. in Euang. *Hoc distare inter delicias corporis & cordis solet, quod corporales deliciæ cum non habentur, graue in.*

se desiderium accendunt, cum verò habita eduntur, comedentem potius in fastidium satietatem vertunt. At è contra spiritales deliciæ, cum non habentur, in fastidio sunt; cũ verò habentur, in desiderio: tantoque à comedente amplius esuriuntur, quantò & ab esuriente amplius comeduntur. Qui ergo esuriunt & sitiunt iustitiam, satiabuntur, quia eorum desiderio satisfiet, nam *sitienti dabo de fonte vitæ*, ait Dominus; & nihilominus adepta iustitia semper maiore ferentur desiderio augendæ iustitiæ & gratiæ, donec illa consummetur in æternitate. Quia teste S. Bernardo ep. 253 *Iustus numquam dicit, satis est, semper esurit sitique iustitiam, ita vt si semper viueret semper quantum in se est iustior esse contenderet. Sempiterna itaque iusti esuries sempiternam meretur refectionem*. Ita S. Bernardus. Apoc. 21

Concludamus igitur, rursumque repetamus: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam*. Beati qui magnopere desiderant esse iusti coram Deo, & proficere in status sui perfectione. Hi sitiunt gratiam, quia sciunt illam esse aquam vitæ fontẽ salientem in vitam æternam. Hi norunt quid & quale sit illud donum Dei, quid amor Dei, quid donum gratiæ sanctificantis, quanti æstimandum sit, quid Spiritus sancti charismata, quid sapientiæ cœlesti inhærere tamquam fonti. Abhorrent vero aquas putidas mundi, aquas turbidas Ægypti, cisternas dissipatas, aquas amaras Mara, quia sciunt *quam malum & amarum sit reliquisse Dominum Deum suum, & non esse timorem eius apud se*, attende id ex nonnullis exemplis. Iere. 2

1 O quam beata fuit Samaritana, postquam intellexit quid esset donum Dei, postquam intellexit illud Domini: *O mulier, si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petiisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam.* O quã felix & beata; dum dixit: *Domine, da mihi hanc aquam.* Intellexit enim postmodum quid esset illa aqua, & quam malum & amarum ei fuisset incubare lacunis fœdæ voluptatis, relicto Deo suo, fonte aquæ viuæ, Quapropter relicta aqua putei, relictaque hydria sua, sitiens esuriensque iustitiam, currit, & nũciat omnibus se inuenisse fontem iustitiæ, fontemque salutis, & ad illum quoscumque sibi obuios inuitat non inuitos. Exẽpla. Ioan. 4

2 O quam beata fuit hac beatitudine Theresa, huic Samaritanæ & puteo eius maximè deuota: Iam ab adolescentia, sitiebat iustitiam & gratiam ex puteo isto scaturientem, ardenti prorsus desiderio. Sic enim fatetur c. 30. vitæ suæ. *O quam sæpe mihi in memoriam venit aqua illa viua, de qua Dominus Samaritanæ! Magna vtique deuotione ad illud Euangelium feror: & verè iam ab adolescentia affectu quodam ad illud ferebar, licet nec dum plenè scirem donum Dei, nec plenam illius boni notitiam adeptus forem, prout modo dedit mihi Dominus. Attamen sæpe rogabam Dominum, vt mihi daret de hac aqua, semperque mecum circumferebam imaginem Samaritanæ cum inscriptione verborum quæ ad fontem protulit: Domine da mihi hanc aquã.* Quod si iam à tenera ætate sitiebat iustitiam & gratiam pro se, in ætate perfecta summopere illam sitiebat pro omnibus animabus. *Cum inaudiissem*, inquit ipsa, *Ecclesiæ illata a Lutheranis in Gallia damna, & maledictã illam hæresim incrementum sumere, grauiter transfixa dolore plorabã, supplicans domino, vt tanto malo ferret remediũ, lubẽsque exposuissem mille vitas (sic mihi quidẽ videbatur) vt vni animæ è tãto numero succurrerẽ. Attendẽs interim me mulierẽ, & quidẽ miserandã, quæ in hac re obsequiũ nullum Dño præstare possẽ: resolui austeritatem omnem possibilem sectari cum fortibus,* Theresa c. 30. vita sua Ribera in vita eius l. 2 c. 2

& occupari ex toto orationi pro his qui his qui se impendunt in defensionem Ecclesiæ; siue Doctores sint, siue Prędicatores, vt sic Domino pro viribus auxiliarer in hoc negotio, quia rursus per fidei proditores crucifigitur, nec habet locum vbi cum quiete reclinet caput suum pretiosum. Sic ergo allocutus sum consodales meas. *O in Christo Sorores dilectissimæ, adiuuate me, vt pro hac re Dominum deprecer: In hunc enim finem hic associauit nos Dominus, hæc est vocatio vestra, hoc negotium cui totæ debetis incumbere. Hæc sunt desideria quibus impleri vos opto: huc tendant lachrymæ vestræ, preces, & gemitus.* Ita loquebatur S. Theresa sitiens conuersionem animarum, sitiens & esuriens iustitiam pro omnibus hominibus, pascens se interim amaro potu lachrymarum, vt aqua viua eos Dominus pascere dignaretur.

3. O quam beatus quoque hac beatitudine inter antiquos Propheta Daniel,
Dan. 9. qui ideo dictus est *Vir desideriorum*, quia miro modo desiderabat, esuriebat, sitiebat iustitiam. Ideo quoque missus est ad eum Angelus, qui dixit exauditas esse orationes eius, fusas pro conuersione populi sui, & eductione è captiuitate ad seruiendum Domino in iustitia & sanctificatione.

An non & Dauid videtur tibi sitisse iustitiam, dum dicit: *O si quis mihi daret*
2. Reg. 3 *potum aquæ de cisterna Bethleem*! Certè non materialem aquam videtur postulasse, qui allatam mox profudit, & Domino libauit; sed aquam viuam desiderasse censetur, & quidem ardentissimo desiderio, de fonte illo qui oriri debebat in Bethleem, hoc est de Christo, fonte gratiæ & salutis, vt alibi explicuimus.

DE EODEM FESTO.

Lec. 33

5. Beatitudo.

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

HÆc est quinta Beatitudo, promptitudo scilicet quædam animi quâ homo mouetur ad compatiendum miseriæ proximi sui, ex charitatis affectu ei impendens omne quod potest auxilium & consilium. De hac dixit Sapiēs: *Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur.* Vtique benedicetur ab
Prou. 22 hominibus, benedicetur & à Deo, & gratiam pro gratia, misericordiā pro misericordia consequetur. Non enim patitur Dominus vllatenus miseris impensā misericordiam in obliuionem ire, aut irremuneratam permanere. Propterea etiam monebat filium suum Tobias: *Noli auertere faciem tuam ab vllo paupere: ita*
Tob. 4 *enim fiet vt nec à te auertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum, etiam exiguum libenter impertiri stude.* Quasi dicat: imitare nubes, quæ vbi plenæ sunt, in terram imbrem abundantem refundunt vt eam irrigent & fructiferam reddant.
Sic tu plenus esto misericordia, si te Deus repleuit abundantia, profunde copiosum imbrem in sterilem humum, in necessitates inopum, vt etiam abundantem misericordiam refundat tibi Dominus.

Multiplicem autem benedictionem consequuntur misericordes, tum in hac vita, tum in morte; tum post mortem.

Primò

Primò. In hac vita benedictionem & misericordiam consequuntur, quâ à peccatis liberantur. Respiciens enim Deus eorum misericordiam erga inopes, eos attrahit ad suam misericordiam, inspirans gratiam ad pœnitendum de peccatis præteritis, & ad præcauendum, à futuris. Quapropter occinere possunt cũ fiducia illud Psalmistæ: *Misericordia eius præueniet me.* Et rursus illud: *Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitę meæ.* Opera enim misericordiæ dispositio sunt ad iustificationem in peccatore, & præmunitio contra peccatum in pœnitente.

1. Sequentur misericordes misericordiã 1. In hac vita.

Quinimmò opera misericordiæ & eleemosynę à parentibus exercita non solùm illis prosunt, sed etiam toti familię, tam pro benedictione temporali, quàm pro spirituali. Quapropter S. Cyprianus illis qui se excusant ab eleemosyna, quia multæ eis proles sunt domi educandæ, respondet, eò plures eleemosynas ab ipsis erogandas. Rationem addit, quia cùm sæpius peccent proles, oportet eorum peccata redimere, vel ab eis illa auertere misericordijs pauperũ. Oportet eo fine erogare, vt Deus eos sanctificet, dirigat in viam rectam, statum congruũ inspiret. An non propterea Iob quotidie offerebat, & eleemosynas largiter profũdebat? *Si comedi*, inquit ipse, *buccellã solus. Si de velleribus meis pauper non est calefactus*, non habeat Deus partem mecum. An non & Monica S. Augustini mater ad altare offerebat sua, & inopum necessitatibus subleuandis vocabat, vt filio suo Deus misereretur? An non & tandem operibus pietatis & misericordiæ pro illo misericordiam est consecuta? An non etiam asserit Propheta repẽdi benedictionem filijs pro parentum misericordia, dum dicit: *Totâ die miseretur & commodat, semen illius in benedictione erit*? Beati ergo misericordes, quia pro se & pro suis misericordiam consequentur; pro se & suis benedictionem huius vitæ, tam temporalem, quàm spiritualem nanciscentur.

Psal. 58. Psal. 22. Cypr. ser. de eleem. Vide in Iob. c. 29. 30. 31. Psal. 36.

Secundò, in morte benedictionem & misericordiam misericordes consequentur quia eos à mala morte eripiet Dominus. Propterea monebat filium Tobias: *Pręmium bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, quoniam eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* Ideo etiam dicit S. Hieronymus epist. ad Nepotianum, numquam se vidisse aut audiuisse malâ morte defunctos, qui se totos pauperibus subleuandis impenderunt. Idem Asserit Augustinus, siue quisquis auctor est sermonum ad Fratres de Eremo serm. 55. Huc etiam spectat illud Psalmistæ: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperum in die mala liberabit eum Dominus.* Quis est qui intelligit super egenum & pauperem? Iste est, secundùm Interpretem Chaldæum, qui cogitat de rebus pauperis, vt eius misereatur. Istum ergo in die mala liberabit Dominus. Quænam dies mala, nisi mortis dies, dies languoris & angoris? Felix quem tunc liberabit Dominus & contra angustias confortabit, conseruabit, viuificabit. Tu Deus instar Matris officiosæ tunc versas & molliter componis stratum eorum qui misericordes fuere erga inopes, tu vicissim tunc illis opem fers & solaris, vt allouios dolorem & procures consolationem. Hoc promittis & spondes eis per Prophetam psallentem; *Dominus opem ferat illi super lectum doloris, vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius.*

2. In morte. Tob. 4. Psal. 40.

Tertiò, à morte benedictionem consequentur in iudicio diuino, tum particulari, tum vniuersali; *Fiducia magna erit coram summo Deo, eleemosynam omnibus facientibus eam*, inquit Tobias. Quapropter S. Chrysost hom. 33. ad pop. sic de ea loquitur: *Hæc Christi adstat tribunali non solùm patrocinans, sed etiam*

3. Post mortem in iudicio. Tob. 4

persuadens ipsi Iudici, vt reo patrocinium præstet, & pro eo sententiam ferat. Idem hom. 32. ad Hebræos rursus hac de re sic disserit: *Huic cum multa fiducia portæ cœli aperiuntur, Sicut Reginâ intrante, nullus ianitorum, nullus custodum audet dicere, quæ es tu? vel vnde? sed eam omnes suscipiunt. Sic etiam misericordia: Verè enim Regina est homines faciens similes Deo.* In vniuersali iudicio notum est quomodo Dominus redditurus sit mercedem misericordiæ pauperibus impensæ. *Esuriui*, inquit, *& dedistis mihi manducare*, &c. *Quod vni ex minimis fratribus* Matt. 25 *meis fecistis, mihi fecistis.* His verbis attende quomodo animantur diuites, animantur & pauperes. Diuites quidem monentur rememorare se dispensatores esse, seque pauperibus quod donant, Christo tribuere, quia eius fratres, eius membra sunt. Felix qui Christum pascit, fouet, vestit in his membris. Pauperes autem admonentur felicitatis suæ, qui fratres à Christo vocantur, dum alij repelluntur à portis gloriæ, & dicitur eis: *Nescio vos.* Quocirca B. Ephrem de spirituali agone in hanc rem sic disserit: *Quis porrò dignus, quis ita felix in illa hora quando cuncti exhorrescunt & contremiscunt Angeli & homines, vt tunc mereatur nominari Frater Christi? Quam multis tibi thesauris istud erit potius? Quàm multis opibus & coronis vox ista excelsior & præstantior?*

Itaque beati pauperes, si in humilitate, patientia, mansuetudine, pietate, seruiant Domino, & agnoscant se eius esse membra infima, ab eo tamen honoranda, cùm capiti suo fuerint in his omnibus conformia. Quia dignatus est Dominus eligere paupertatem, vt eam proponeret ad imitationem: dignatus est spinis coronari, vt ostenderet sub spinato capite non decere membra esse delicata & mollia. Beati quoque diuites, si membris istis infimis dignentur esse fautores, si & in illis agnoscant illum qui ideo fecit pauperem, vt de paupere probet diuitem, probet, inquam, fidelem dispensatorem. Beati qui esurientem in paupere pascunt Dominum in tempore, vt ab eo pascantur in æternitate. Beati qui illi sitienti dant calicem aquę frigidæ, vt ab eo accipiant fontem aquæ viuæ. Beati qui inopē vestiunt, quia Agni immaculati glorioso vellere vestientur. Beati qui à vinculis captiuum redimunt, quia & ipsos à peccatorum vinculis absolutos dignabitur Dominus in libertatem Filiorum Dei asserere. Beati qui ægrum visitatione suâ consolantur, quia & vicissim *visitabit eos Deus in infirmitate sua.* Beati qui peregrinum suscipiunt hospitio, quia propterea *suscipientur in æterna tabernacula.* Beati qui mortuum sepeliunt ex pietate, quia vitam recipient pro pietatis istius mercede. Hæc sunt multiplicia opera misericordię, pro quibus omnibus generaliter dicitur hic: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.*

Exẽpla. Innumera suppetunt exempla eorum qui ob misericordiam in pauperes admirabilem à Deo gratiam & benedictionem sunt adepti, & superuacaneum foret eorum catalogum texere. Paucos interim compendiosè insinuo.

1. O quàm beatus hâc beatitudine S. Ioannes, dictus Eleemosynarius, ab eleemosynis in pauperes profusissimis, penè supra fidem humanam! O quam beatum eius testamentum, vbi sic scribit: *Ioannes humilis seruus seruorum Dei propter Pontificatus autem dignitatem gratia Christi liber. Ago tibi gratias Deus meus, quod me dignum censueris qui tua tibi offerrem, quidque ex mundi bonis non aliud mihi reliquum sit nisi tertia pars nummi, quam ipsam iubeo quoque dari pauperib. fratribus meis in Christo. Quando Dei permissu sui cretus Alexandriæ Episcopus*

inueni in Episcopatu meo octo millia librarum auri; ex oblatione autem purum collegi denis millibus plures pecunias. Quas cùm scirem esse Christi, Christo dare volui, cui & nunc trado animam. Hoc testamento facto, deposuit spiritum in manus Dei viuentis. O virum misericordem, ideoque copiosissimam in cœlis misericordiam assecutum!

2. O quàm beatus S. Martinus, qui in Christo misericorditer vestiuit Christum dimidiatâ veste, prout ipsemet Christus ei apparens testatus est! O quàm beatus S. Osualdus Rex, cuius dextra non fuit post mortem corrupta, quia in pauperes misericorditer semper fuerat porrecta! O quam beatus S. Gregorius, qui etiam in specie pauperis Angelorum Dominum pascere meruit! Beda in hist. Ang.

3. O quàm beatus hâc beatitudine inter recentiores S. Carolus Borromæus, qui postquam supellectilem totam, ipsum quoque lectum, in ægros alẽdos tempore pestes contulerat, numquam postmodum in lecto recubuit, sed super nudis asseribus! O virum æui nostri summè misericordem, cuius eleemosynas enarrabit omnis Ecclesia Sanctorum vsque in sæculi finem!

Videri etiam potest admirabile exemplum de puella Alexandrina ob misericordiam in quemdam desperatum exercitam admirabili misericordia à Deo ad baptismum vocata & à peccatis erepta. Historiam retuli in Candelabro mystico, tract. 2. lect. 6. circa fin.

Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

ECce verbum breue, sed salubre. Res pretiosa est cordis munditia, cuius possessores beati dicuntur, cui visio Dei & æternę vitæ possessio promittitur. Redeundum ergo vnicuique ad cor suum, & diligenter inspiciendum, an hanc cordis munditiem certò possit in se reperire. Si non esset pretiosa & multum desiderabilis, non tantopere illam oxoptaret Propheta, qui orans dicebat: *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis.* Et rursus: *Fiat cor meum immaculatum, vt non confundar.* Hanc munditiem exoptatam assecutus est, alioqui non diceret Dominus de ipso: *Inueni Dauid virum secundùm cor meum.* Dicebat Sapiens: *Qui diligit cordis munditiem, propter gratiam labiorum habebit amicum Regem.* Propheta Dauid fuit adornatus gratiâ labiorum, quæ elucet in orationibus continuò ad Deum profusis; simulque dilexit cordis munditiem, pro illa frequenter orans. ideo cœlestem Regem amicum habebat, eiusque amorem ita sibi conciliabat, vt in amoris & beneuolentiæ securum testimonium hoc eum titulo insigniat, Vir secundum Cor meum Hunc quoque titulum participant quicumque cordis munditiem diligunt, & orationis frequentiam, cordis puritatem per labiorum gratiam coram Domino effundentes. Propterea igitur hic dicitur: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* 6. Beatitudo. psal. 50. psal. 118. Act. 13. prou. 22

Sed quęritur, quid sit esse mundum corde? Dicamus *primò*, mundi cordes rectè intelligi eos qui non solũ corpore, sed etiam corde ac cogitatione casti sunt, quique castimoniam sic diligunt, vt omni studio propudient quicquid ei maculam aspergere valet. Concupiscentia suscitat omnes impuras cogitationes, sicut ignis fumum: At hi qui mundi corde sunt, ne fuliginem inde contrahant, mox initium fumi illius, hoc est primos concupiscentiæ motus, extinguere & qui sint mundi corde. R. I. qui corpori & corde casti.

Heb. 12 superare conantur. Hanc cordis munditiem vocat Apostolus sanctimoniam: *Pacem sequamini, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Cùm enim castitas sit corporis & mentis sanctitas, ab Apostolo hic sanctimoniæ designatur nomine, interprete S. Chrysostomo Hieronymo, Augustino. Et cùm castè viuentes templum sint Spiritus sancti, vt dixit S. Lucia, non mirum si Deus in ipsis habitans sui visionem eis indulgeat. Neque tamen per castitatem hic solùm intelligenda est virginitas, quia & in cōiugatis castitas reperitur, & si fides mutua & Sacramenti leges illibatè seruentur.

Exempl. castitatis coniugalis. In vitis Patrum legitur, S. Macarius audisse cœlestem vocem: *Necdum duarum coniugatarum in vrbe vicina habitantium perfectionem attigisti.* Ille diuino spiritu ductus pergit, & domum ingreditur duarum sororum duobus fratribus matrimonio copulatarum; à quibus importunâ prece extorquet, vt edicant vitæ suæ seriem. Quæ tandem fassæ sunt se vndecim annis in eadem domo cohabitasse summâ pace & concordiâ inter se & viros suos, seque sæpius enixè postulasse, vt vitam cœlibem agere vellent: quod cum impetrare non valerent, Vitæ Patrum. cordis puritate se Deo obtulisse, & iugiter aduigilasse ne verbo aut opere Deum offenderent. Hoc audiens Vir sanctus, exclamauit: *In quocumque statu cordis puritas Deo placet, ita vt puritas coniugatorum, puritatem Virginum & Monachorum quandoque excellat.*

N. II. Qui à peccato mortali se custodiunt. *Secundò*, dicamus per mundicordes intelligi illos, qui nullâ mortiferi peccati labe cor habent inquinatum, in hoc studiosè incumbentes, vt internam munditiam alant, omne vitium, omneque desiderium peruersum animam inficere potens exhorentes. Hos mundo corde dixit Dominus, quia cor fons est peccatorum omnium: *De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta falsa testimonia, blasphemiæ, quæ coinquinant hominem.* Praua nempe Matt. 15 voluntas, prauusque affectus per cor significatus, illa omnia inquinamenta progignit, vnde beatus est qui potest dicere: *Mundum est cor meum, purus sum*

Prou. 20 *a peccato.* Qui cor habet purum, Fontem censetur possidere, à quo omnis puritas in omne opus fluit, Hinc & illud Basilij: *Primum beatissimum est, quod in corde nostro purum, quia radix est omnium corporis actionum, cordis consilium.* Interiora igitur tua penetra, & conscientiam scrutare quisquis es beatitudinis appetens, & visionis diuinæ cupidus, sciasque non sufficere quòd manus habeas innoxias à prauo opere, nisi & à prauis cogitationibus munderis in mē-

Psal. 23. te. Propterea etiam Psaltes cecinit: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius?* Respondet: *Innocens manibus, & mundo corde.* Quisquis externam tantum virtutis speciem præ se fert, & cordis munditiæ non studet, beatitudinis exsors est. Huic quoque illud conuenit in Pharisæos prolatum: *Væ vobis, quia mundatis quod deforis est calicis & paropsidis, intus autem pleni*

Matt. 23 *estis rapina & immunditia.* Munda priùs cæce Pharisæe, *quod intus est, vt fiat id quod deforis est, mundum.* Si non vis cæcos inter censeri, ô Christiane, munda cor tuum; sic interiorem partem mundabis, inde & externa opera tua munda erunt & placita Deo.

N. III. Qui à veniali etiam se custodiunt. *Tertiò*, dicamus illos esse perfectè mundicordes, qui etiam à puluere venialium sese extergere solliciti sunt, & immaculatos ab hoc sęculo custodire, vt possint dicere Deo in sinceritate & candore: *Deus cordis mei.* Hanc munditiem cordis sic exprimit & commendat Seraphicus Franciscus in opusc. decem perfe-

ctionum: *Perfectio perfecti Christiani est, quod cor suum ab omni mundana & humana creatura eradicet, nec quærat aut inueniat fundamentum aut radicem nisi in illo qui fecit sibi cor, sed consuescat cor proijcere in ipsum Deum, & de fæcibus terrenis frequenter eleuare: ita vt sine pœna cum voluerit, reuertatur ad Christum cogitandum, afficiendo se ad cordis Creatorem & intentus sit in omni loco & tempore altissimo benefactori* hæc ille. Nempè fugit mundum, qui vult esse mundus, & eum qui est corde mundus, iam non delectat mundus Fugit creaturas, qui vult possidere Creatorem, omnis creatura ei vilescit, & tunc Creator in corde dulcescit.

Tales ergo mundicordes absque dubio videbunt Deum tum in hac vita tum in altera. In hac quidem vita per contemplationem amorosam, in altera per visionem & fruitionem consummatam, in hac vita per speculum, in altera vita facie ad faciem. Quomodo per speculum? Audi mellifluum Bernardum. Principale speculum ad videndum Deum est animus rationalis inueniens seipsum. Rom. 1.
Si enim *inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*, vbi expressius quam in eius imagine cognitionis eius impressa vestigia reperiuntur? Tergat ergo speculum mũdet, spiritum suũ, quisquis sitit videre Deum suum. Hoc speculum verus pœnitens non cessat quotidiè inspicere, tergere, tenere, custodire. Inspicere, si quid reperiat Deo displicens. Tergere, non solùm peccata actionum, sed & cogitationum. Tenere, ne deorsum corruens terræ per amorem inhæreat, & ne inanium cogitationum puluere sordescat, Custodire, *vt ille cuius tabernaculum est cum hominibus, & deliciæ cum filijs hominum, qui ad ostium stat & pulsat*, quacumque horâ intrare voluerit, habitaculum mundum inueniat. Deus enim munditiæ amator cor pollutum habitare non potest. Hęc S. Bernardus tract. de interiori domo cap. 13. Ac deinde sequenti capitulo idem prosequitur, & ostendit quomodo talis mundo corde Deum videat per internam illuminationem, sic subiungens: *Exterso igitur speculo, & diu diligenter inspecto, incipit ei quædam diuini luminis claritas interlucere, & insolitæ visionis radius oculis cordis apparere. Ex huius luminis visione animus inflammatus incipit munda cordis acie superna & interna conspicere, Deum diligere, Deo inhærere, cuncta quæ adsunt, tamquam non sint, considerat, cunctis affectionibus renunciat, totus soli incumbit amori, sciens solum illum esse beatum, qui Deum amat.* Hæc scribit S. Bernardus, vir vtique mundi cordis, qui nouerat per experientiam, quam beati sunt mundo corde, & quomodo hic Deum puro cordis oculo contemplentur. Sicut enim oculum corporis, vt Solem inspiciat delectabiliter necesse est esse purum à puluere & noxio humore: sic & oculum cordis, vt diuinum Solem contempletur, immunem necesse est esse à sæculi puluere & vitioso mundi humore.

Audiamus, post S. Bernardum, virum alterum recti & mundi cordis eadem de re disserentem, Thomam scilicet à Kempis lib. 2. de imit. cap. 4. vbi sic habet: *Duabus alis homo subleuatur à terrenis, simplicitate scilicet & puritate. Simplicitas debet esse in intentione, puritas in affectione. Simplicitas intendit Deum puritas apprehendit & gustat. Si est gaudium in mundo, hoc vtique possidet puri cordis homo.*

Quam felices ergo sunt, qui mundo sunt corde, quandoquidem eos Dominus dignetur tali in hac vita remuneratione, sui scilicet & in hoc sæculo & in altero visione! Audi horum exempla.

1. O quam mũdi cordis, quamque beata fuit hac beatitudine S. Gertrudis, quæ Exemp.

de se sic scribit: *Cum cantaretur Responsorium*: Vidi Dominum facie ad faciem, *inæstimabili coruscatione illustrata est anima mea, Apparuit tamquam faciei meæ facies quædam, non formata, sed formans, non perstringens oculos corporis, sed faciem lætificans cordis, grata amoris munere: non colore. Ex hac melliflua visione, cum solares oculi tui, Domine Deus, oculis meis directè oppositi viderentur, qualiter tu suauis dulcedo mea tunc afficeris non solum animam meam, verum etiam cor meum cum omnibus viribus, tibi soli notum est, Da proinde, vt, quoad vixero, persoluam tibi famulatum deuotum*. Hæc ipsa.

2. O quam beata hac beatitudine fuit S. Cæcilia, quæ cantantibus organis nihil aliud in corde suo decantabat Domino: *Fiat cor & corpus meum immaculatum, vt non confundar*: Ideo videre meruit Angelum coronam sibi afferentem, quem & ostendit Valeriano Sponso, ad munditiem cordis & castitatem corporis eum inuitans, vt & ipse hac beatitudine decoraretur.

3. O quam beata hac beatitudine S. Catharina Senensis, cui cum Dominus cor proprium abstulisset, & suum illi in commutationem donasset, tantum ardorem, tantamque cordis puritatem & renouationem persensit, vt ad innocentiam & ætatem quatuor aut quinque annorum se rediisse putaret. *Historiam hãc retuli in Horto Past. tract. 3. lect. 15. in fine Videre potes etiam exemplum ex Thaulero, à nobis relatum Horti Pastor. tom. 2. tract. 3, lect. 5. in fine.*

7 beatit.

Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.

HÆc est septima beatitudo, frequenter à Domino commẽdata, quia semper solitus fuit pacem commendare. Quam pacem explicans & consimiliter commendans S. Augustinus sermone 57. de verbis Domini, sic ait: *Pax est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, amoris vinculum, consortium charitatis. Hæc est quæ simultates tollit, comprimit iras, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, cunctis est placida. Non quærit alienum, nihil deputat suum, docet amari quæ odisse non nouit, nescit extolli, nescit inflari. Hanc ergo qui accepit, teneat, qui perdidit, repetat, qui amisit, exquirat: quoniam qui in ea non fuerit inuentus, abdicatur à Patre, exhæredatur à Filio, à Spiritu Sancto alienus efficitur.*

Quidicã turpacifici. 1. pacato corde.

Quæritur verò, quinam hic dicantur *Pacifici*? Respondeo primò, illos rectè dici pacificos, qui in semetipsis pacato sunt corde, & tranquilla mente, quia affectus inordinatos animum perturbãtes student subiugare & rationi subijcere. Sic interpretatur S. Augustinus c. 1. de Serm. Dom. vbi ita habet: *Pacifici in semetipsis sunt, qui omnes animi motus componentes & rationi subijcientes, carnalesque concupiscentias habentes edomitas, fiunt regnum Dei. In quo ita sunt ordinata omnia, vt id quod in homine præcipuum est & excellens, imperet, hoc est mens & ratio, & ipsa subijciatur potiori, quod est ipsa veritas vnigenitus Dei Filius.* Hæc est pax quæ datur in terra hominibus bonæ voluntatis, hoc est illis quibus bene

Luc. 2. Coloss. 1.

vult Deus, siue quos eligit & diligit. Hi enim sunt *homines bonæ voluntatis*, qui & alibi dicuntur *Filij dilectionis*. Impij & reprobi è contra pacem hanc internam non habent, sed tumultum & rebellionem patiuntur continuam, ob desideriorũ inordinatorũ turbã, quam non norunt comprimere, sed permittunt ipsã mentẽ & rationẽ opprimere & calcare. Hoc cõsiderari facilè potest in auaro, in luxurioso, in ambitioso, in iracũdo & passionatis alijs hominibus, in quib⁹ nulla

est tranquillitas, vt propterea dicatur de illis: *Impij, quasi mare feruens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius in conculcationem & lutum.* Quasi dicat, Sicut fluctus continuos dat mare frequens? aut sicut Euripus septies per diem fluens & refluens, ita cor impij Et sicut fluctus maris propellunt ad littora cœnum & lutum, spumas, cadauera & alia putida eiectamenta, quæ sunt conculcatione digna: Talia etiam producit cor impij: siue cogitationes eius cōsideres, siue verba passione plena, siue cupiditates opere completas. Ideo subdit: *Non est pax impijs, dicit Dominus,* quia pacem animi, & gaudium nullum habent. At de pijs loquens Apostolus, dicit è contra: *Pax Dei exultet in cordibus vestris.*, Quid est, *Exultet*? Altera lectio id explicat, dicens: *Pax Dei palmam ferat in cordibus vestris.* Si pugnent cogitationes, si ira, concupiscentia, ambitio, aut alia quælibet passio cor adsultet, Pax Dei palmam ferat, passionem illam reprimens & superans: sicque instar triumphatoris exultet, & totum cor possideat, relegatis omnibus aduersantibus sibi cogitationibus tumultum excitare conniténtibus. Isa. 57. Coloss. 3.

Hæc igitur pax hominis in seipso, pax cordis est, à qua homo meritò *Pacificus* dicitur, & consequenter beatus: quia hæc pax cordis simul inuoluit pacem cum Deo, pacemque cum proximo. Pacem quidem cum Deo, quia cum Deus maximè adamet pacem, & se Deum pacis nominari velit, hi ideo internā alunt pacem, vt ei placeant, nec vlla in re eum offendant, aut ab eo discordent. Pace quoque cum proximo, quia qui corde est pacato, pacem cum omnibus seruare studet, nec facilè offendit, aut offenditur. Immò & cum illis qui oderunt pacem, est pacificus, carbonesque congerit super caput eorum, & in funiculis Adam, in vinculis charitatis eos trahit beneficijs deuinciens, vt pax maneat intemerata. Hæc est ergo vita perfecti consummatique Sapientis? sicut S. Iacobus asserit, sapientia quæ de cælo est, pacifica est: *Quæ desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica modesta, suadibilis, bonis consentiens,* inquit ipse. Pax cordis. Iac. 3.

Respondeo secundò. Hic maximè dici pacificos, secundum mentem Saluatoris, non solum in se pacati sunt, & cum alijs pacem seruare student, sed etiam qui discordantes alios ad pacem reducere connituntur. Quapropter attende quā aptè septimo loco inter beatos connumerat Dominus pacificos, siue pacificantes & pacis conciliatores: conformiter scilicet dicto Sapientis, qui è contra postquam enumerasset *sex quæ odit Dominus*, (inter quæ primum est S*ublimitas oculorum*, cui opponitur hic paupertas simul *humilitas spiritus* primo loco) dicit septimum quod detestatur anima eius, esse, *seminantem inter fratres discordias.* Huic ergo quam bene opponitur septima beatitudo hæc: *Beati pacifici quoniam filij Dei vocabuntur*? 2. pacifici qui discordātes cōcordant conantur. Prou. 6.

Quod si beati dicuntur, qui homines dissidentes inter se reconciliare studēt, quanto magis qui à Deo discordes per peccatum homines, ad pacem cum illo reuocant? Verè & hi *Pacifici* meritò dicuntur, & *Legati pacis*; quales sunt non solum Apostoli, sed & corū in zelo imitatores, animarū conuersioni, siue verbo, siue consilio, siue alio aliquo modo incumbentes pro modulo suo. De his igitur & hic loquitur Christus, qui oculos eleuabat in discipulos, dum pronuntiat: *Beati pacifici* Cumque pax cum Deo sit sola vera pax, ad quam prædicandam destinabantur Apostoli, de ea potissimum Christū hic loqui censent ex SS. Patr. Multo magis que peccatores ad pacem

bus nonnulli. Quapropter de huiusmodi pacificis dictum Domini intellexisse videtur S. Basilius q. 215. vbi cum proposuisset hanc quæstionem: *Quis est pacificus ille, qui à Domino beatus prædicatur?* Respondet: *Qui Domino cooperatur, sicut dixit Apostolus: Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo reconciliamini Deo.* Et rursus: *Iustificati ex fide pacem habeamus ad Deum. Nam pax quæ aliter se habet, negata est à Domino, vbi ait: Pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Ita S. Basilius. Itaque pacifici sunt illi, de quorum beatitudine Isaias vaticinium protulit: *Quam pulchri sunt super montes pedes annunciantis pacem, annunciantis bonum, prædicantis salutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus?*

1. Cor 5. Rom. 5. Ioan. 14. Isa. 52.

Pacifici filij Dei dicuntur. 1. Quia Deũ imitantur.

Sed cur specialiter pacifici vocãdi sunt filij Dei? Duplex huius nobilissimi nominis ratio afferri potest. Prima est, quia Deum imitantur, qui *Pacis Deus est, non dissensionis* Filij ergo Dei nominantur speciali imitatione, sicut filij Abrahæ, qui eius fidem & virtutes specialiter sunt imitati: *Si filij estis Abrahæ, facite opera Abrahæ.* Sic & ob peccatum, quo diabolum imitabantur Iudæi, ibidem eis dicit: *Vos ex Patre diabolo estis.*

Ioan. 8. Exempl.

Admirabile est in hac re, quod à S. Volstano, Episcopo Vigorniensi, gestũ est. Cum multa de pace pro concione dixisset, multi inter se dissidentes ad reconciliationem sunt adducti. Vnus tamen nullis Sancti monitis exuere voluit odij pertinaciam, & induere pacem. Hunc tandem sic allocutus est: *Dominus dixit in Euangelio: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Si hi sunt beati, & filij Dei, igitur discordes infelices sunt, & filij diaboli. Itaque te ei commendo, cuius filius es, & trado Satanæ ad interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini iuxta præceptum Apostoli.* Vix sermonem finierat, cum miser mancipium Satanæ factus cœpit dentibus stridere, spumare, crinem rotare, & in terram elisus volutari cum furore. Exoratus est tandem Volstanus lachrymis astantium, vt misereretur, ideoque iussit dæmonem discedere. Sed reductus ad mentem homo, adhuc pertinax perstitit. Iterum iussus vexari, iterumque sanari, pacem negauit, donec tertiò labefactatus concussione dæmonis totis membris, & velut animam agens pacem petijt & inijt, incolumitatique est restitutus.

2. quia dei filiũm imitãtur.

Secunda ratio, cur pacifici dicantur filij Dei, est, quia imitantur Christum Dei Filium naturalem, qui maximè Pacificus fuit, cuius & officium fuit pacem conciliare inter homines & Deum, imò inter homines & Angelos. Nam, *In ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum recõciliare omnia in ipsum. Pacificãs per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cœlis sunt.* O Dei bonitatem, nos ad reconciliationem & pacem vocantis, Filium Pacificatorem mittentis, qui per sanguinem & crucem pacem faceret. Hanc admiratur S. Chrysostomus, dictum Apostoli locum explanans: *Magnum est reconciliari, at quod per Christum fiat, maius est: atque hoc quoque ipso maius est illud, quod per sanguinem eius factum est, & non simpliciter per sanguinem, sed quod amplius est, per crucem. Itaque hic sunt quinque præcipua & admiranda Deo nos reconciliauit: reconciliauit Christus: per seipsum: per mortem per crucem.* Hæc ille Magnus ergo Pacificator Christus &, quia eum imitantur filij adoptiui, pacem internam, pacem externam, pacem æternam in se & alijs adamantes, ideo beati dicuntur, & speciali titulo, *Filij Dei.*

Coloss. 1 Exempl pacificorum.

Sed concludamus, & aliquos pacificos in medium producamus.

1. O quam

1. O quam hac beatitudine beatus Propheta, de seipso testatus: *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus!* Attende, quam pacificè loquitur cum hoste Saule necem sibi moliente, quem interficere in spelunca potuerat. *inclinans se pronus in terram adorauit, dixitque ad Saul: Quare audis verba hominum loquentium: Dauid querit malum aduersum te? Pater mi, vide & cognosce oram chlamydis tuæ in manu mea, quoniam cum præscinderem summitatem, nolui extendere manum meam in te. Quem prosequeris, Rex Israel? Canem mortuum, pulicem vnum.* Sic ad pacem blandissimis & humillimis verbis adducere conatur vir summè pacificus hostem suum. Et quidem agnouit ad tempus Saul culpam, quia leuauit vocem suam, & fleuit, dixitque: *Iustiores quam ego. Tu enim tribuisti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala.* Sed pacis obliuiscebatur, quia mox malignus auctor dissensionis eum inuadebat, & innocuum inuadere suggerebat. Psal. 119. 1. Reg. 24

2. O quam beata Abigail! Cum occurrisset Dauidi in Nabal iuste inflammato: & suaui oratione eum pacificasset, dicit ei Dauid: *Benedictus Deus Israel, qui misit te hodie in occursum meum, & benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie, ne irem ad sanguinem, & vlciscerer me manu mea.* An non hac beatitudine & benedictione eam benedictam pronunciat Dauid? Imò & suis verbis significat, eum qui pacificus est, siue pacis mediator, à Deo mitti, benedictumque esse eius eloquium, & ipsum quoque esse benedictum. Sic & benedicta mulier Thecuitis, pacificans eundem Dauidem, vt reuocet Absalonē. 1. Reg. 25

3. O quam beatus *Frater Pacificus*. S. Francisci socius, qui ideo *Pacificus* ab eo est nominatus, quia pacificis omnino moribus erat, amatorque & conciliator pacis vbicumque poterat! Verè *lingua eius eucharis* multos reconciliauit.

4. O quam beatus eius imitator F. Felix de Cantalicia Ord. Capucinorum, qui benedicto eloquio suo multos ad pacem reduxit, & pacem Christi! Cum quodam die incidisset in duos exertis iam gladijs ad duellum paratos, cœpit inclamare forti voce & zelo: *Heu fratres mei, sistite paululum; obsecro vos per salutem vestram, vnicum mihi verbum ante conflictum donate; dicat vnusquisque. Deo gratias, Deo gratias.* Vrsit & compulit eos dicere, *Deo gratias.* Et illico his verbis prolatis, mansuefactos animos ad concordiam reduxit, proposita eis peccati grauitate, & charitatis Christianę obligatione. O virum pacificum! ô virum beatum! ô meritò inter filios Dei connumeratum! Vide etiam apud Surium de de S. Norberto, quomodo fuerit *Angelus pacis*, vbique eam nuncians, vbique discordes sedans: Vitæ c. 13. 14. 15.

5. O quam beata hac beatitudine S. Monica, Augustini Mater, de qua sic ipse scribit lib. 9. Confess. c. 9. *Inter discordes, vbi poterat tam se præbebat pacificam, vt cum ab vtraque parte multa de inuicem audiret amarissima, qualia solet eructare turgens atque indigesta discordia, quando præsenti amicę de absente inimica per acida colloquia cruditas exhalatur odiorum; nihil tamen alteri de altera proderet, nisi quod ad eas reconciliandas valeret.* Vtinam eam imitarentur pleræque mulieres, sed potius odia seminant, vel accendunt: hæc est innata pænè eis imprudentia, vel malignitas. Neque solum ex ea parte beata fuit S. Monica, sed etiam, & maximè, ex eo quod coniuncta viro infideli & austero adeo pacem coluit, pacificisque moribus ita eius animum barbarum deuicit, vt etiam tandem ad fidem & pacem Christi feliciter traduxerit. O mulierem fortem & sapientem!

8 Beatit.

Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum Cœlorum.

Electi Dei ad pati édū pro Deo destinātur.

POtissima pars perfectionis Christianæ in laudabili passione & tolerantia propter Deum consistit. Quapropter qui à Deo eliguntur, potius eliguntur destinantur ad multa pro eo patienda, quam agenda; & in hoc vertex perfectionis est, pati & animã ponere pro iustitia & causa Dei. An non ideo dicebat Dominus Ananiæ de Paulo: *Ego ostendam illi, quanta oporteat pro nomine meo pati?* Eandem ob causam ipse postmodum confirmans animas discipulorum, cum lapidatus fuisset pro Christi fide à Iudæis, & instar mortui derelictus, dicebat illis: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Hæc nimirum est porta, per quam Christus ingredi voluit, per quam & suos omnes in regnum perducit. Quam eandem vocem repetijt Vrbanus Pontifex, Ceciliæ instructor, cum eum iam carceri mancipatum visitarent Presbyteri Christiani. Illis enim flentibus & dicentibus: *Ora pro nobis sanctissime Pater, quia tempus persecutoris imminet:* Respondit: *Nolite ex hoc flere, sed magis gaudete: Per multas enim tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Paulò post in tribunal productus, gloriosè propter iustitiam & fidem passus est, persecutione beatus effectus, sanguine viam sibi sternens in regnum cœlorum. Ita habent eius Acta Anno Christi 233.

Act. 9.

Act. 41

Conformiter loquitur S. Petrus, & monet Christianam vocationem esse pati pro Domino & veritate, nec nouum quid eis contingere, si immineat eis persecutio cum illa ad probationem, purgationem, beatitudinem ipsorum ordinetur: *Nolite peregrinari in feruore qui ad tentationem vobis fit, quasi noui aliquid vobis contingat*, inquit ipse. Quasi dicat: Feruor, siue ardor persecutionis, qui vos & vestram tentat & explorat constantiam, non videatur vobis res noua & peregrina; pios enim tentari, & tribulari, ac persecutionem pati, iam ab initio sæculi voluit Deus. Sic enim impius Cain pium Abelem persecutus est; & filios Dei persecuti sunt filij hominum. Sic & Abrahamum persecuti sunt Chananæi, Isaacum Ismael, Loth Sodomitæ, Iosephum fratres, Iacobum Laban, Moysen Pharao, Hebræos Ægyptij, Dauidem Saul, Isaiam Manasses, Ieremiam & alios Prophetas Iudæi. Hi enim *lapidati & secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montib. & speluncis.* Addit postmodum S. Petrus, gloriosum esse pati pro Christo, quia hoc est ei conformari & communicare, ipsiusque spiritum participare, denique & ad consortium gloriæ eius certam sibi viam sternere. Audi ipsamet S. Petri verba, plena efficaciæ, plena spiritus & gratiæ: *Communicantes Christi passionibus, gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis, quoniã quod est honoris, gloriæ, & virtuti. Dei, & qui est eius spiritus, super vos requiescit. Nemo vestrûm patiatur vt homicida aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem vt Christianus, non erubescat; glorificet autem Deum in isto nomine.* An poterat Petrus Apostolorum Coriphæus clarius explicare hanc à Domino hic pronunciatam sententiam: *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum?* An non & verbis suis illud ipsum complectitur, quod mox Dominus subiunxit: *Beati estis cum vos oderint, & maledixerint*

1. Pet. 4.

Heb. 11.

1. Pet. 4.

vobis homines mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.

Sic Euangelicæ doctrinæ conformis est doctrina Apostolica, siue Pauli, siue Petri, quasi voci Christi bene sonanti succinens, & suauissimam harmoniam efficiens in auribus veri Christiani. Sed vt in ore trium Testium, & Præconum, ac Cantorum, stet omne verbum, Petro & Paulo iungamus & Iacobum, sic pronunciantem, sic concinentem: *Omne gaudium existimate, fratres cum in tentationes varias incideritis, scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet, vt sitis perfecti & integri in nullo deficientes.* Tentationes varias vocat S. Iacobus omne genus afflictionis & tribulationis, hominis animum & virtutem tentans & explorans. In his dicit plenum perfectumque gaudium Christiani debere consistere, si animum fide & lucis diuinæ radio illustratum velis adhibere, quia maxima pariunt homini bona.

Iac. 1.

Tribulatio multa bona parit.

1. Auellunt hominem ab hoc sæculo, & eius illecebris.
2. Signum sunt filiationis & prædestinationis diuinæ.
3. Peccati occasiones succidunt, & in satisfactionem ordinantur præteritorū.
4. Patientiæ, humilitatis, omnigenæque virtutis materiam suggerunt.
5. Denique Christo hominem conformant, tandemque coronant penitus expurgatum. Quod ignis auro, lima ferro scalprum lapidi, runcina ligno, lixiuium panno, flagellum grano, ventilabrum tritico, sal carni, fornax pani, malleus contignationi hoc tribulatio homini iusto: *Tunsionibus, pressuris, expoliti lapides suis coaptantur locis per manus artificis disponuntur permansuri sacris ædificijs.* Propterea igitur S. Iacobus gaudium è tribulatione vult Christianos elicere, quæ est doctrina cœlestis & arcana, quam ipse à Christo didicit, Christus autem è sinu Patris illam attulit, & exemplo ac verbo docuit. Vnde quantumlibet mundus hoc ignorare velit, non potest verum non esse: *Beati qui persecutionem patiuntur.*

Neque verò hoc solum concernit Martyres, qui persecutioné pro fide passi sunt, & ego Christo sanguinem fuderunt: sed concernit Christianos omnino omnes cuiuscumque sint status & ordinis. In quocumquæ enim statu *non deest tribulatio persecutionis, si non desit obseruantia pietatis.* Apostolo pronunciante. *Omnes qui piè volunt in Christo viuere, persecutionem patiuntur.* Persecutores autem non solùm sunt homines, sed & dæmones, sed & propriæ passiones. Audi pauca de his tribus persecutoribus.

S. Leo.

Persecutores tri-plices.

1. Persequuti sunt tyranni Martyres, persequuntur hæretici Fideles, persequuntur impij pios Christianos, corde verbo, vita. Sic homines insurgunt in homines iam ab initio sæculi, improbi in probos. Quæ persecutio initiata fuit per Cain contra Abel insurgentem, ita vniuersim de iustis in persona Abelis repræsentatis dixit S. Gregorius: *Abel fieri non valet, quem Cain malitia non exercet.* Hæc etiam persecutio adumbrata fuit in collisione Esau & Iacob, iam ex vtero. Collidebantur duo paruuli in vtero Rebeccæ: sic & in vtero Ecclesiæ duo populi colliduntur, superbi contra humiles, adulteri contra castos, impij contra pios, prout fusè interpretatur S. August. ser. 78. de temp. Et licet aduersus probos quādoque insurgere verbo vel facto cessent impij, attamen eorū vita impia semper eos cruciare & persequi censetur. Propterea S. August. ep. 145. dixit: *Quid sic persequitur vitam bonorum, magis quam vitam iniquorum? Non cum cogit imitari quod displicet, sed cùm cogit dolere quod videt. Quoniam coram pio viuens impiè, etsi non*

1. Homo hominis varijs modis.

Gen. 25.

obligat consentientem, cruciat sentientem. Sic piorum cordibus à malis hominum moribus nũquam parcitur vsque ad sęculi finem. Interim augentur merita piorum, siue dum corporaliter vexantur ab improbis, siue dum in corde torquentur: quia & de Iacob ac Esau dictum est: *Maior seruiet minori* Mali enim seruiunt
2. Pet. 2. bonis, non obsequendo sed persequendo & cruciando, sic enim lauream eis fabricant cuiusdam martyrij. Certè de Loth dicit S. Petrus: *Aspectu & auditu iustus erat, habitans apud eos qui de die in diem animã iustam iniquis operibus cruciabant*. Intus scilicet persecutionem patiebatur & discruciabatur obscæna audiẽs vel videns inter Sodomitas: Dicere poterat idem, quod S. Polycarpus de hæreticis: *Deus bone, in quæ me tempora reseruasti, vt hæc audiam!* Hoc & iusti dicunt,
Euseb. in Chron. in medio nationis prauæ coacti degere: interim non desinit crescere eorum iustitia & beatitudo, sicut lilium inter spinas, ideoque de ipsis dicitur: *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam*.

2. Persequitur continuò Satan iustos, ideo & Satan dicitur, id est aduersarius,
2. Satan iustos. A mille sexcentis annis odium contra hominẽ concepit, quod semper parturit, & vbi potest, parit, sitiẽs eius perniciaẽ. Hinc eius variæ persecutiones & tentationes, quasi fluctus fluctibus succedentes vt eum absorbeant. Ab ipso impetuntur non solum viri & mulieres in sæculo, sed etiam virgines in claustro, Ecclesię ministri in templo, Religiosi in choro, Anachoretæ in deserto, Sacerdotes in sacrificio: *Mille nomina habet, mille nocendi artes hic persecutor*, inquit S. Hieronymus. Interim iustus ob iustitiam ab eo persecutionem patiens (vt eam deserere tandem cogatur, & mittere se deorsum) resistit viriliter, luctatur fortiter, & at-
Eccli. 10 tendit monitũ illud Sapientis: *Si spiritus potestatem habentis ascendat super te, ne dimittas locum tuum*. Molesta quidem est lucta ista, sed fructuosa; quia si habet pœnam, habebit & coronam; & quod resistentem fatigat, vincentem coronat. Propterea & de hac persecutione verum est: *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam*.

3. Propriæ passiones 3. Persequuntur nos proprię passiones vitiosæ, & conantur à iustitia deijcere, vt dominentur in nobis: easque contra nos commouet & inflammat is *cuius halitus prunas ardere facit*, De his sic loquitur S. Hieronymus: *Inde persequitur me*
Iob 40. *luxuria, inde auaritia conatur irrumpere, inde venter vult mihi Deus esse pro Chri-*
Hier. ep. 1. *sto compellit libido vt habitantem in me Spiritum Sanctum fugem, & templum eius violem*. Certè & hæc grauis est persecutio Sanctis, quam suscitat concupiscentia intus rebellis, cũ qua iugis est pugna. Hanc adumbrabat ludus Ismaël cũ
Figura. Isaac, quem ludum S. Paulus ad Galat. 4. vocat persecutionem: *Persequebatur is qui secundum carnem natus fuerat, eum qui secundum spiritum*. Quem ludum & persecutionem sic explicat Origenes homil. 7. in Genes. *Si caro, cuius personam gerit Ismael, spiritui blandiatur, & illecebrosis deceptionibus cum eo agat, voluptate illiciat & molliat; huiusmodi ludus Saræ displicet, & persecutio est. Tu ergo non illam solam persecutionem putes, quando furore gentilium ad immolandum idolis cogeris: sed si fortè caro libidinis alludat illecebrâ, si Sara, hoc est virtutis es filius, velut persecutionem maximam fuge. Sic si iniustitia blandiatur, vt non rectum iudicium feras, sub specie ludi blandam persecutionem pateris*. Sic & in alijs vitijs, inquit Origenes. Beati & qui hanc persecutionem patiuntur, sed euincunt, adhærentes firmiter iustitiæ, & gratiæ diuinę, non obstante quacumque vitiosarum passionum infestatione.

Non est necesse hic exempla subijcere, cum & Apostoli, & innumeri Martyres Confessores, Virgines, alijque electi Dei non aliud clament (si eorum vitam labores, tribulationes interiores & exteriores inspicias) quam nulli contingere beatitudinem, nisi patiendo tribulationem & persecutionem: calcandoque per patientiam aduersa sæculi, securam esse viam regni.

DE EODEM FESTO.

Documenta Aliquot ex præcedenti doctrina.

Lect. 34

PRimum documentũ est, numerũ hunc octonarium beatitudinum mysticum esse; vnde & eius mysterium variè explicant SS. Patres, vt videre est apud Augustinũ & Ambrosiũ. Paucis mysteria hic contenta edisseramus. 1. Documẽtũ de octonario numero.

Dicamus primò, has octo beatitudines rectè designari per octo illos gradus, quibus apud Ezechielem describitur esse ascensus in spirituale & mysticum templum, quod ibi mensuratur. Figura autem erat templi æterni, in quo laudabitur Deus, videbitur & amabitur in sæcula sæculorum. Per hos ergo gradus ministratur nobis introitus in illud templum, per humilitatem scilicet, & mansuetudinem, per pœnitentiæ luctum, & esuriem sitimque gratiæ diuinę, per misericordiã & cordis munditiem, per pacem & patientiam. Et hi quidem gradus singuli conscendendi sunt cum gaudio, nullus prætermittendus. Vnde B. Petrus Damiani hac de re agens, sic monet: *Canta canticum graduum, & gradatim ascende, nec propero saltu aliquẽ prætermittas.* Has beatitudines vocat ipse cãticũ graduum noui Testamenti, in veteri non auditum, cum lætitia decantandũ à filijs Sion. 1. Esse gradus in tẽplum. Ezech. 40

Dicamus secundò, has octo beatitudines constituere scalam Iacob, cuius summitati innixus est Dominus, ascendentes angelico adiuuans ministerio, tandemque complectens, & in cœlum introducens. Huius scalæ duo fulcra sunt, Fides & Spes, quia reliquæ virtutes hic commendatæ illis innituntur, tamquam gradus scalæ suis fulcris. E contra, vitia his beatitudinibus opposita & contraria, constituunt scalam Esau, qua, pertrahente dæmonum impio ministerio, homines descendunt in infernum cum maledictione, vt statim dicemus. 2. Esse scalã Iacob.

Dicamus tertiò, has esse vias quas aperuit nobis Dominus, vt in terram promissionis pertingamus, & in medio mari huius sæculi per siccum ambulemus, tamquam veri Israëlitæ, dum Ægyptij fluctibus inuoluuntur, & pereunt. An non audis in cantico Moysis decantari: *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. Filij autem Israël ambulauerunt per siccum in medio eius?* O felices Filij Dei, qui in medio maris huius vndosi per vias quas aperuit Christus, ambulant. Fluctibus diuitiarum obruuntur sæculi huius amatores: O infelices! Per siccum ambulãt pauperes spiritu, sæculi cõtemptores: O beati! Fluctibus iracundiæ absorbentur impatientes: O infelices! Per siccum ambulant mites: O beati! Fluctibus inanis lætitiæ & turpis voluptatis demerguntur libidinosi: O infelices! Per siccum ambulant lugentes, & mundi corde: O beati! Sic de cæteris. 3. Esse vias in terrã promissionis. Exod. 15

Dicamus quartò, has octo beatitudines esse octo chordas oris Christi, tãquam suauissimæ cytharæ, & maximè sonoræ, à qua dependet tota musica cœli, & sti. 4. Esse 8. chordas oris Christi

sapientia Dei. Audi Rupertum explicantem cap. 5. Matth. *Cecinit canticum beatitudinis cythara gloriosa cythara sonora & dulcis, cui tota erat & est insita musica Patris, vniuersa sapientia Dei. Octo chordis antiquitus cytharæ fiebant, & quæ per primam, eadem vox resonabat per octauam. Quia septem tantum sunt discrimina vocum; & octaua vox eadem quæ prima est; quod Musicis non est incognitum. Sic in ista beatitudinum cantilena, quæ prima, eadem octaua sententia est; Quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Hęc ille. Felix, qui cum Christo potest hoc canticum canere, voce, corde, opere & per vocem octauam ad cœlestis harmoniæ perennem suauitatem peruenire. Felix, qui ad resurrectionis octauam in æternitate potest pertingere post circumcisionem cordis in tempore.

2. documentum in quo Christiana beatitudo cōsistat. Secundũ documentũ est, exteruam quidem mundi beatitudinẽ in rebus quibusdam externis collocari, in opibus, honore, prosperitate, voluptate; at Christianã beatitudinẽ internã esse, & consistere in humilitate & sæculi contẽptu, in mãsuetudine, in cordis munditia & misericordia, in luctu & persecutionũ tolerantia. Quapropter S. Augustinus de hoc Domini sermone agens c. 9. dicit: *Animaduertat quisquis delicias huius sæculi & facultates rerũ temporaliũ quærit, in nomine Christiano intrinsecus esse beatitudinẽ nostrã, sicut de anima Ecclesiastica ore prophetico dictũ: Omnis gloria filiæ Regis ab intus. Nã extrinsecus maledicta, persecutionesque permittuntur, de quib. tamen magna merces est in cælis.*

Psal. 44. De hac re sic quondam allocutus est Dominus S. Teresam: *Existimasne, ô filia, meritum consistere in fruendo? Imò potius consistit in patiendo. Non est auditum nisi semel; quod S. Paulus gaudio cœlesti fruitus sit, sed multiplices eius passiones frequenter audisti. Tu quoque vides totam vitam meam tolerantia & passione acerba plenam, nec nisi semel fit mentio de gaudio meo, in monte Thabor. Dum Matrem meam intueris brachijs me complectentem, non existimes exinde ei semper gaudium affuisse sine dolore, nam ex eo tempore quo eam allocutus est Simeon de gladio animam eius peruasuro, lucem percepit à Patre meo, qua semper intuebatur ea quæ passurus eram. Viri quoque sancti in deserto, Spiritu Dei ducti, magnis se pœnitentijs affligebant, multaque prælia contra Satanam & concupiscentiam non sine amaritudine patiebantur, sæpe diu dilata consolatione. Crede, ô filia, hunc plus à Patre amari, qui grauiores imponit labores, & amorem tribuit correspondentem. Et quomodo hunc amorem magis erga te possum ostendere, quam volendo pro te, quod volui pro me? Intuerere hæc vulnera & dolores, ad eorum acerbitatem tui nunquam pertingent cruciatus.* Sic edocta Teresa cœlitus, dicebat crebro, sibi haud opus esse vlterius viuere, nisi ad patiendum pro Deo. Vnde & illud sæpe repetebat, sæpeque à Domino petebat, *AVT MORI, AVT PATI.* Orabat, vt Deus nullum ei indulgeret diem à dolore vacuum. Quadam sancta inuidia & æmulatione ferebatur, erga Sanctos qui ampliores pro Domino cruciatus & labores perpessi fuerant. Docebat quoque cõtinuos filias suas nullũ aliud iter ad beatitudinem reperiri, nisi quod Sponsus earum Iesus Crucifixus prius iniuerat, per cruces & passiones, imo in tolerantia earum veram beatitudinem consistere.

Ribera in vita Teresæ.

3 Has beatitudines esse simbola filiorum dei. Tertium documentum est, has beatitudines esse insignia filiorum Dei, quibus distinguuntur à filijs sæculi, esseque symbola quibus discernuntur electi à reprobis. Quisquis ergo vult scire, an de numero electorum censendus sit; diligenter attendat, an cordis humilitatem & paupertatem siue contemptum rerũ terrenarũ in se reperiat. Sicut enim superbia vexillũ est, sub quo militãt filij

diaboli; sic & humilitas & paupertas spiritus primum Labarum est, sub quo militant filij Dei. Attendat quoque, an humilitati adiuncta sit mãsuetudo, cordisque compunctio. Attendat etiam, an verum salutis desiderium simulque esuries & sitis iustitiæ animũ exstimulent suum; sciatque verissimũ esse illud Bernardi: *Nullum præsentiæ Dei testimonium verius, quam desiderium gratiæ amplioris.* Vlterius attendat, an purgatum cor & mundum habeat, vt adspirare possit ad visionem filijs Dei promissam; nihil enim coinquinatum intrare poterit regnum cælorũ; illuc quisquis prætendit, necesse est, vt sit *innocens manibus, & mundo corde.* Denique consideret, an misericordia & pax sibi obuient in interiori suo tabernaculo, maximè autẽ an in patientia possideat animã suam, illaque palmãque ferat in tribulationibus. Nam quondam S. Gertrudi Dominus dixit: *Tribulatio est quidam annulus pretiosus, quo mihi animas despondeo.* Illa autem si patientiam coniunctam habet, quasi per gemmam preciosam & lucidissimam adornatur. Hãc gemmam qui intus in anima sua repererit, non dubitet se electorum numero accensendum.

Huc referri potest, quod electi à SS. Patribus vocantur. *Filij Columbæ.* Cur Filij Columbæ, nisi quia Filij sunt Ecclesiæ, quam Christus Columbam suam immaculatam & perfectam nuncupat? Propter has autem beatitudines Columba est, & quidẽ perfecta, ac immaculata. Est enim Ecclesia velut columba humilis & candida; mitis & mũda; sititque aquas puras. Gestat in ore oliuæ ramũ (vt colũba Noë) symbolum pacis & misericordiæ. Luctum quoque habet & gemitum pro cantu. Denique, persecutionem patitur accipitre, & à possessore columbarij, nec nouit vlcisci, aut irasci, sed tolerare. Hæc omnia signa sunt animæ electæ, & beatitudinum donis adornatæ. O quam felices, qui propter hæc vocari possunt *Filij Columbæ*! Electi cur filii colũbæ.

Quartum documentum est, nonnisi maledictionem & infelicitatem, væ, & æternum vę, his contingere, qui vitam ducunt illis beatitudinibus planè aduersã. Explicemus hoc in particulari per singulas beatitudines discurrendo breuiter. 4. Octo maledictiones impiorũ

1. Si beati sunt pauperes spiritu, hoc est terrena contemnentes, animoque humiles, ipsorũque si asseritur esse regnũ cœlorum: vę, & iterum væ, inflatis spiritu superbiæ, qui cum militent sub vexillo & rege reprobo, nonnisi ipsius regnũ in inferis constitutum consequi possunt. Væ etiam diuitibus, qui ita terræ affixum cor habent, vt cœli obliuiscantur: quia in seruitute Mammonæ libertatẽ animæ, nec in hoc sæculo, nec in futuro consequentur. 1. Superborũ & diuitum huius sæculi.

2. Si beati sunt mites, hoc est, benigni, quia nec rebelles sunt Deo nec hominibus, imò vero proprium iudicium, voluntatẽ, amorem abnegantes, diuinæ inspirationi & superiorũ monitioni ita se conformare student, quasi lutum forẽt in manu figuli ad omnem formam pietatis suscipiendam. Si, inquam, hi beati sunt, quasi columbæ sine felle & veneno: Væ, & iterum væ, his qui ceruicosi sunt, Deo & hominibus rebelles, in propria opinione obstinati proprij iudicij & voluntatis sectatores, denique erga proximum vindicatiui, felque & venenum iugiter fouentes. 2. vindicatiuorũ

3. Si beati sunt qui lugent, tum peccata sua ex spiritu pœnitẽtiæ, tum peccata aliorum ex zelo & charitate, denique & miserias incursantes in hac lachrymarum valle: Væ illis qui non attendunt ad ista, *respicientes in vanitates & insanias falsas*, consolationem non nisi terrenam quærentes, *gaudentes ad sonitum organæ* 3. Terrena quærentium.

& cythara, ducentes in bonis dies suos. Hi enim nihil minus cogitantes, *in puncto ad inferna descendunt.* O punctum, infelix punctum: in æternum animam illam pungit, quæ breuis temporis compunctionem non agnouit.

4. Si beati sunt qui esuriunt & sitiunt iustitiam, siue qui magno desiderio feruntur acquirendæ vel augendæ diuinæ gratiæ, quia norunt quantum & quale sit illud Dei donum: Væ illis qui nullo salutis suæ desiderio feruntur, ideoque in suis peccatis quasi in fæcibus infixi hærent. Nihili pendunt peccatum mortale, nesciunt donum Dei, gratiam Spiritus S. non experiuntur rerum cœlestium saporem; sicque nullam illarum, vel sitim vel esuriem patiuntur. O infelices, & in hoc sæculo, & in futuro!

4 impeccatis hęrentium

5 immisericordiam.

5. Si beati misericordes, ex affectu charitatis compatientes indigis, onera calamitosorum portantes, operâ, opibus, consilio auxiliantes quibus possunt: Væ illis qui nullam gerunt afflictorum curam, quasi eos res non tangeret, quasi egeni membra non forent Christi; immò afflictis dant afflictionem, vel verbis acerbioribus, vel etiam oppressione & conculcatione, lachrymas eis excutientes. An putas his misericordiam à Domino consequi posse, qui planè fuerunt immisericordes? Audi S. Gregor. Nyss. in hom. de his beatitudinibus, de diuite erga Lazarum immisericorde disserentem: *diues delicijs affluens mendici ad vestibulum afflicti misertus non est. Ideò misericordiam sibi præcidit, misericordiâ imploratâ non exauditus. Non quod vna gutta de Paradisi fonte dempta damnosa esset; sed quia misericordiæ stilla commisceri cum inhumanitate non potest.*

6 immundorum.

6. Si beati sunt mundicordes, quia his tanquam interiùs aptè dispositis promittitur visio Dei: quid restat immundis corde nisi visio diaboli? Nempè illum visuri sunt, & in fine vitæ ad terrorem, & post hanc vitam ad perennem punitionem. Neque existimes hanc exiguam esse pœnam, diaboli intueri deformitatem, quam sibi per peccatum induxit: sicut nec exigua censenda est consolatio, quæ ex intuitu pulchritudinis Angelorum & animarum sanctarum exoritur. Audi quid Dominus hac de re dixerit S. Brigittæ l. 2. reuelat. c. 2. *Dum visiones tibi ostenduntur, si videres pulchritudinem sanctarum animarum, vel Angelorum sicuti est, cor tuum præ gaudio rumperetur. Si item videres dæmonem sicuti est, non posses viua tam horribilem sustinere visionem. Cernis autem spiritualia quasi corporalia, & animæ, atque Angeli apparent tibi in similitudine hominum quia spiritus tuus adhuc carne impeditus, aliter illa capere non posset.* Rursus hac de re dicebat quondam Dominus S. Catharinæ Senensi: *Bene meministi, quod cum aliquando tibi in extasi diabolum in propria figura in momento & ictu oculi demonstrassem, tu sensibus corporis restituta, potius eligebas per viam ignitam vsque ad diem iudicij nudis pedibus incedere, quàm rursus illum intueri. Et tamen adhuc ignoras quàm sit reipsa horribilis, quem sic raptim vidisti. Tanta autem est pulchritudo etiam infimi ciuis regni cælestis, vt totius mundi sensibilis pulchritudo in vnum collecta illi cōparari nullatenus possit, claritas eius longissimè excedit meridianam Solis claritatem.* Ita refert Blosius in monil. 1. c. 14. O igitur felices mundi corde, qui non solum Deum videbūt, sed & Angelorum & Beatorum omnium pulchritudinem: O infelices, qui immundo sunt corde, qui Dei æternum priuabuntur visione, & diaboli torquebuntur intuitu & societate.

7. Si beati pacifici, illi scil. qui intus in anima pacem fouent cum Deo, & audiunt illum loquentem sibi in corde: Ego sum vita, lux, pax, salus, gaudium, & omne

omne bonum tuum: *Loquitur enim Dominus pacem super plebem suam, & super sanctos suos; & in eos qui conuertuntur ad cor.* Si & illi beati, qui pacem exteriùs seruant cũ proximo, & alios quoquo modo ad pacem reducere conantur, ideoque filij Dei vocari merentur: Væ illis qui turbidam semper alunt animam, tumultuantis conscientię plenam; ita vt nec secum, nec cum Deo pacifici inueniãtur. Væ & illis qui cum proximis dissidentes, iugiter alunt radicem amaritudinis sursum germinantem, & odia, detractiones, maledicta, aliosque infelices fructus proferentem. Si enim pacifici vocantur *Filij Dei*, hi profectò nonnisi *Filij diaboli* vocari possunt, quia auctor ipse est omnis dissensionis iam à sæculi exordio; *Ille homicida est ab initio, & in veritate non stetit*, sed pacem turbauit in cœlo, in Paradiso, in mundo. 7. Discordię. Ioan. 8.

8. Si beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quia ipsorum est regnum cœlorum; ergò væ illis, & æternum væ, qui persecutionem alijs iniustè infligunt: quia & a Deo, & à creaturis omnibus maledictionem tandem persentiscent, *dum accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad vltionem inimicorum*, vt loquitur Sapiens. *Induet enim pro thorace iustitiam, & accipiet pro galea iudicium certum, sumet scutum inexpugnabile æquitatem, acuet autem duram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.* Hoc quidem maximè fiet in extremo die illo decretorio lucidis æterni, in quo Dei iustitia dominans, & innocuos vindicans, ab omnibus cernetur velut in curru triumphali: sed quandoque id etiam manifestat Deus in hoc sæculo, pios à persecutione liberans, impios plectens, ipsis creaturis aduersus eos iustam vindictam exercentibus. Sic Flamma ignis iustum exercet iudicium, dum absoluit iustos pueros persecutionem iniustam patientes, persecutores autem impios incendit & damnat. Hac de re sic loquitur S. Hilarius: *Quanta iustis corporibus reuerentia debeatur, arbiter ignis agnoscit, & ingesta sibi pabula circumfusus allambit, nihilque sibi licere miratur in corpora castis ieiunijs & timore Dei consecrata, & pretiosum depositum non violat, sed vindicat.* Simile fuit iudicium in Leonibus erga Danielem, quem non attigerunt propter iustitiam, sed eius persecutores mox cum furore deuorarunt. De qua re S. Nilus in Asceriço sic disserit: *Danielem cùm perdidissent homines, seruauerunt leones. Quem ex inuidia iniustè damnauerant, Leones custodierunt, & iustitiam à qua recesserunt homines declararunt, rectum ipsi de iniustè damnato iudicium ferentes. Hominis virtus apud homines occasio fuit contentionis, apud feras honoris & venerationis.* O infelices, quos & ipsæ condemnant feræ & creaturæ, dum alios persequuntur innocuos. O infelix Absalon, persequens Dauidem! In quo illud verum sit manifestè cernitur: *Conuertetur dolor eius in caput eius, & in verticem ipsius iniquitas eius descendet.* In vertice enim, vbi paternum gestare contendebat diadema, punitur, dum à coma arboris suspensus tenetur, creaturâ insensibili iustè vindictam exercente in iniustum persecutorem. O infelices senes, inueterati dierum malorum, Susannam persequentes propter iustitiam & castitatem! Quia & ipsi tandem accusante arbore, in crimine deprehenduntur, & plectuntur. 8. Pios affligentium. Sap. 5. Dan. 3. Hilar. Arelat. ser. 1. de nupt. Psal. 7.

COncludamus tandem hunc de beatitudinibus tractatum, & quandoquidẽ hæ solæ viæ sint quibus ad regnum cęlorum pertingitur ab electis, conuertamus vota in cœlum ad eum qui has docuit vias, & dicamus: Tu, Domine Iesu Conclusio.

Christe, qui Doctor es iustitiæ, & dator gratiæ, auxiliare nobis in hac sęculi via confragosa, & hāc dona gratiam, vt quam verbo & exemplo, docuisti, imitari valeamus paupertatem, & terrenarum rerum contēptum, humilitatem & mā-suetudinem, vt de terra morientium pertingamus ad terram viuentium, ad regnum cœlorum. Infunde quoque verum luctū, & compunctionem pro peccatis nostris & alienis: Infunde desiderium ardens gratiæ tuæ & amoris, sitim esuriemque æternæ salutis, vt tandem consolationem & futuræ vitę satietatem accipiamus. Da quoque cordis sectari munditiem, & erga proximos misericordiam vt te videamus, & coram te misericordiam consequamur misericordibus promissam. Denique, da pacem interiorem & exteriorem, quā tibi placeamus etiā in medijs persecutionibus, tandemque in patientia perseuerantes mercedem adipiscamur, tribulatis & in finem vsque certantibus apud te repositam.

Exẽplũ APpendo hic per modum coronidis exemplum à B. Euagrio *lib. de prouidentia & contemplatione* conscriptum, quo dicta confirmantur, & elucescit quam beati sunt qui afflictiones in hac vita patiuntur cum humilitate, mansuetudine, luctu, patientia, quandoquidem iustis Deus aduersa & aspera crebrius immittat, iniustis prospera permittat. In futuro autem commutare vult vices, commutare manus, sicut Iacob super Ephraim, quia ad dextram locabit eos qui hic in sinistra fuerunt; ad sinistram, qui hic in dextra. Narratio autem S. Euagrij compendiosè talis est: *Quædam puella Patrem habebat vita pia & sancta, sed ærumnosa, varijsque afflictionibus refertam. Maxima enim vitæ parte morbo ita erat afflictus, vt continuò confectas cum doloribus cogeretur iacere grabato affixus. Ad finem vsque vitę nihil lætum expertus est, omnia sed luctuosa. Interim timore Dei confixus, cum patientia & longanimitate omnia sustinebat propter spem cœlestis regni. Sed & in ipso die sepulturæ tantæ procellæ & tempestates exsurrexerunt, vt omnia elementa conspirasse viderentur ad eius impediendum sepulturam; nonnisi enim cum maximis difficultatibus tumulo mādari potuit corpus. E contra vxor eius puellæ dicta Mater, omni voluptati dedita erat, & abiecto Dei timore genio indulgebat. Interim læta gaudebat valetudine, tandēque plena dierum defuncta est, cœlo serenissimo quasi applaudente. Post vtriusque Parentis mortem filia hæc contemplans diuersissima in vtroque, hærebat animo cuiusnam sequēda forent vestigia. Allectabant eam vestigia materna, quia in omnibus fortunatior extiterat, & suauiori viæ institerat. Cumque huc inclinari videretur, adfuit ei noctu vir terribilis, oculos & vocem in eam sic intorquens: Vis nosse, Patris an Matris via sit sectāda; Sequere me. Ducta igitur est in hortum amœnissimum, omnique voluptate circumfluum, vbi inter beatorum agmina patrem agnouit, & in amplexus eius irruit, obsecrans vt ei detur adhærere iugiter. Cui Pater. Quod poscis, modo fieri nequit, post hanc vitam fiet, si me imiteris.* Deinde Dux viæ ei ait: *Veni & vide matris habitaculum. Deducitur in domum tenebrosam, vbi fornax ardens pice & sulphure, atque ibi in medio dæmonum conspicatur Matrem exclamantem miserrimè: O filia, attende quomodo peccata luam mea! Patris tui vitam despiciebam, & voluptates à Deo plectendas non arbitrabar: sed eheu! pro momento voluptatis æternum experior cruciatum. O quis credidisset paucułas delectationes transeuntis vitæ tali pena luendas!* Reduxit *deinde eam Dux suus in domum propriam, & dixit: Resolue nunc quænam tibi ineunda sit via, nec vltra nutante procedas vestigio. Ipsa igitur Patrem imitata piè & sanctè exinde vitam instituit.*

IN DIE ANIMARVM.

Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare &c. Lec. 35 tripartita.

2. Machab. 12.

REmemoranda est historia ex 2. Machabæorum 12. quomodo Dux fortissimus Iudas Machabæus nonnullos ex suis bello perdiderit, vindicāte Deo eorum peccatum, quia ex tēplis idolorum donaria clam sustulerant, quod disertè vetitum erat, iubente Deo vt capta idola & omnis idololatrica suppellex comburātur, neque in vllos domesticos vsus conuertātur. At illi sub suis tunicis hæc clanculum absconderant: quod deprehensum fuit, dum sepulturæ mandarentur. Interim post orationem quā rogabant Iudæi commilitones Deum, vt obliuioni traderetur hoc eorum peccatū, hoc est, vt perfectè eis deleretur, misit Iudas Dux eorum ex collatitia pecunia Ierosolymam duodecim millia drachmas (quæ drachmæ, si Hebreæ fuerint, duo millium scutorum aureorum possunt efficere, aiunt quidā) vt offerrentur pro peccato eorum sacrificia, sicque plene expiarentur. Superponebat istud eorum peccatum (saltem in plerisque) veniale fuisse, forte ratione exiguæ quantitatis: aut si mortale erat, eos ante mortis articulum pœnituisse: quia piè credendum erat, eos qui ceciderant in bello pro religione suscepto non fuisse impœnitētes in fine vitæ. Vnde & dicitur *quod hi cum pietate dormitionem acceperant*; quapropter credebantur iuuandi precibus & sacrificijs viuorum. I. Pars. Cur pro defūctis orare sāctum. Deut. 7.

Ex hac historia, & particulari facto, deducitur hæc conclusio generalis: *Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur*, quæ cōclusio mirè torquet hæreticos, quia clarissimum continet exemplum & Scripturæ testimonium euidens, pro suffragijs defunctorum. Hæc pronunciata à spiritu sancto sententia paulo latius à nobis est explicanda, & rationes afferendæ, cur sancta hæc sit cogitatio, curque salubris tam defunctis, quam viuis orantibus.

Dicamus ergo *primo*, sanctam esse hanc cogitationem, quia diuinæ legis conformis est, quæ misericordiam commendat & præcipit erga indigos. Qui autē magis indigent quam defuncti, qui in pœnis Purgatorijs detinentur, vbi & grauissimè affictantur? Equidem eis afflictio est, in primis ob pœnam damni, ex parte visionis diuinæ, quæ pronunciatur, ad quam sciunt ius sibi competere: eius certe dilatio grauis omnino eis est, & amara. Deinde ex parte pœnę sensus grauissimus eis cruciatus est: quia pœna ignis, qua ibi torquentur, grauior est omni pœna huius mundi. Eadem nempè est cum pœna qua reprobi torquentur in inferno; solumque differentia est, quod hęc sit æterna, ista autem tandem finem habeat. An non igitur reprehensione digni sunt qui lautè epulantur, & bibunt vinum in phialis, interim nihil compatiuntur super afflictis in carcere illo dirissimo? An non è contra benedictione digni sunt, qui gratiam mortuis non 1 sanctū quia legi Dei conforme.

denegant, sed per orationes ac sacrificia, aliaque pietatis opera, eos conuiui cœlestis participes faciunt?

De sacrificio Agni dum mentio fit, sic dicitur: *Sin minor sit numerus, vt sufficere possit ad vescendum Agnum, assumet vicinum suum qui iunctus est domui suæ.* Hoc
Exod. 10 de Agno legali. Idem dicimus de Agno mystico Eucharistico, quem sacrificamus & sumimus. Equidem plusquam sufficiens est, nec à nobis consumi potest: assumendi ergo sunt vicini, vt partem illis distribuamus. Qui sunt hi vicini? Certè animæ in Purgatorio vicinitatem quamdam nobiscum habent, quæ degunt non quidem super terram, sed in ipsa terra, in loco tamen viuentibus viciniori. Quapropter cum habeant nobiscum charitatis vnionem, iure eas assumimus, vt de nostro Agno & sacrificio participent: Quod si vel saltem mica in nobis est charitatis, de micis cadentibus è mensa nostra spirituali partem eis demus. Vnum *de profundis*; vnum *Requiescat in pace*, vna *precatiuncula* pro defunctis, numquid quædam micæ censentur mensæ spiritualis? Ergo vel ob tantillum non tradamus eas obliuioni, ne diuinæ legi & charitati aduersemur.

2. Quia legi naturæ cōforme. Dicamus *secundo*, sanctam esse hanc cogitationem, quia legi naturæ est conformis, quæ inculcat: *Quicquid vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis.* Quis existens in ardoribus illis cruciantibus, non optaret liberari, & quidem quantocyus; Ergo te & tua impende in subsidium eorum qui cruciantur dirissime, sicut tibi fieri velles. Id vero citius faciendum, quia illi nulla ratione se iuuare possunt, sicut hi qui adhuc in vita agunt. Ipsi enim sunt *in statu satispatientiæ, non satisfaciendi*: nec nisi aliorum auxilium possunt adiuuari.

Hæc est ratio quam vir quidam prudens & sanctus, nomine Benedictus; Ord. S. Dominici, allegabat B. Bertrando eiusdem Ordinis viro illustri, primo pro-
Exēpla. uinciæ Prouinciali. Solebat ipse quotidie pro suis & viuentium peccatis celebrare, raro pro defunctis. Interrogauit eum F. Benedictus, cur ita frequēter sacrificaret pro peccatis viuentium, & non potius frequenter pro mortuis? Respondit: *Quia defuncti de sua salute certi sunt, nos autem fluctuamus in periculis.* Cui F. Benedictus: *Si sint duo mendici, alter membris sanus, alter illis carens, vtri potissimum opitulaberis?* Respondet: *Illi qui minus se iuuare potest.* Tunc Benedictus: *Hi sunt defuncti, quibus nec os ad confitendum, nec manus ad operandum, sed nostram opem postulant. Viui autem peccatores os & manus habent, quibus sibi possint consulere.* Cum vero à sua sententia non deduceretur Bertrandus, sequenti nocte apparuit ei terribilis defunctus, & fasce lignorum mirè eum compressit, deciesque & amplius ipsum excitans illa nocte, perterruit. Itaque in aurora Benedictum ad se vocans, enarrat totius noctis historiam: ac deinde religiosè & lachrymabūde sæpius ad aram accessit pro defunctis sacrificaturus. Ita habet vita S. Dominici l. 3. c. 8. & chron. Prædicatorum. Iuuādæ ergo sunt animæ illæ, quę *ligatis pedibus & manibus* non possunt se iuuare; sicut optaremus iuuari, si in eadem necessitate degeremus: hos nos admonet lex naturæ inscripta in cordibus nostris. Dicamus *tertio*, sanctam esse hanc cogitationē, quia ecclesia (quæ

3. Sāctū quia sic ecclesia semper docuit. sancta est, & nūnisi sancta docet) sic semper nos docuit, & admonuit. Quapropter ex Apostolorum instituto sanciuit, ne vmquam Missæ sacrificium offeratur, nisi cum memoria speciali defunctorum, *vt locum refrigerii, lucis, & pacis inueniant.* Numquam decantat Horas canonicas, nisi & participes illos faciat, per hunc versum omnes terminans: *Fidelium animæ per misericordiam Dei requiescant in pace.*

Propterea etiam vniuersale hoc festum, siue solemnem commemorationem defunctorum, quotannis instituit, (exemplo S. Odilonis primum inducta) vt conuiuium specialissimum, & auxilium efficacissimum eis exhiberet. Denique, singulis mensibus ordinat officium recitari defunctorum die prima non impedita: immò & singulis hebdomadis diem primum à Dominica eorum auxilio destinauit.

Non absimilis est ecclesia, Mater nostra, & Mater piè defunctorum, Resphę vxori Saulis, quæ cum septem filij Saul acti fuissent in crucem à Gabaonitis, *tollens illa cilicium substrauit sibi supra petram ab initio messis, donec stillaret aqua super eos.* Hoc est, substrauit sibi saccum, manens per omnes dies, oransque Deum, vt sic placaretur, quia fames in Israel erat ob peccatum Saulis. Mansit ergo donec pluuia veniret, cuius inopia fames acciderat: & pluuia ista ostendebat Deum iam esse placatum. Hic quidem est sensus litteralis; sed in sensu accommodato ad nostrum propositum dicamus: Quid est, *Donec stillaret aqua super eos.* Cur tam diu mulier hæc defunctis adstitit donec perfunderentur aqua. Certe hic innui potest officium quod defunctis ecclesia bona mater præstat, non cessans pro eis orationem fundere, donec cœlesti rore perfusi refrigerium inueniant, donec stilla cœlestis misericordiæ defluat. Hoc pręstat in sacco & cilicio per preces & sacrificia, & alia pœnalia opera. Ne stillam quidem participant aut guttam qui in inferno degunt, licet tota illam deposcant æternitate cum Epulone: at in Purgatorio existentibus stillam & riuulos possumus impetrare de Fontibus Saluatoris, de misericordiæ diuinæ stillicidijs. 2. Reg. 21 Vide textum.

Audi quod refert Lucas Episc. Thudensis in historia miraculorum S. Isidorici 31. Anima cuiusdam Sacerdotis apud Cœnobium S. Isidori Legionensis cuidam Nouitio Canonico Regulari apparens, dicebat: *Dominicis diebus propter gloriam Dominicæ resurrectionis, & præcipuis solemnitatibus, & quoties pro nobis immolatur Deo hostia salutaris, multi nostrum nulla pœná afficimur, & ad loca vbi corpora nostra iacent, venire permittimur, quæ si incenso vel aqua benedicta inuenimus adspersa, tāto perfundimur refrigerio, vt nobis quasi Paradisi quadā requies videatur.* Ita loco cit. Exemp.

Itaque, si in antiqua legē sancta fuit cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis, hoc est à peccatorum residuis pœnis exoluerentur, quantò magis in noua? Si tunc temporis sancta fuit cogitatio offerre pro illis sacrificium, quantò magis nunc? Si sanguis hircorum & vitulorum eis prodesse potuit ad expiationem; *quantò magis sanguis Christi, qui semetipsum obtulit per Spiritum sanctum?* Hic est sanguis aspersionis & propitiationis, non solum irrigans hunc mundum, sed etiam purgatorium. Christus Dominus in finem vsque sæculi instar Aaronis stat inter mortuos & viuentes, seipsum immolans pro vtrisque. Ecclesia ergo meritò meminit in suis sacrificijs membrorum sibi adhuc per fidei & charitatis vinculum coniunctorum, licet in altero degant sæculo: & quia adhuc egent lytro & pretio, illud pro illis offert: Et id quidem fecit à mille & sexcentis annis, & in finem vsque sæculi faciet, quantumlibet hęresis ogganniat. Nam semper erunt ibi egeni aliqui; nec ille locus purgatorius euacuatus vnquam fuit, nisi semel, aut iterum in Christi scil. & Virginis Matris ascēsione, tāquam in die coronationis Regis & reginæ, in quo carceres solent aperiri, & rei in libertatem mitti. Interim alias frequenter multa millia animarum in libertatē asserūtur per sacrificia & per specialem matris Mariæ intercessionem, Propterea S. Brigitta audiuit num. 16

illam sibi quondam sic loquentem: *Ego sum Mater Dei, & Mater omnium qui sunt in Purgatorio, quia omnes pœnæ quæ debentur pro eorum purgandis peccatis, per preces meas qualibet horâ aliquo modo mitigantur.* Ita ipsa lib. 4. reuelat. c. 138.

Maximo autem liberantur numero in hoc de festiuo eorum, quia tunc preces & sacrificia certatim Ecclesiæ conferunt, & offerunt ad eorum impetrandam libertatem. Ideò S. Malachias Hyberniæ Episcopus, cuius admirabilem vitam scribit S. Bernardus, interrogatus vbi & quando cuperet mori, his respõdit verbis: *Si hinc migro nusquam libentius quam vnde vnà cum Apostolo nostro resurgere possim.* Cùm ipse foret Hyberniæ Episcopus per suum Apostolum intelligebat Hyberniæ Apostolum Patricium, apud quem commori optabat, vt cõsurgeret cum eo in resurrectionem vitæ. Addebat verò: *Si peregrinari oportet, & in peregrinatione mori me permittit Deus, elegi Claramuallem.* Requisitus autem de tempore. Respondit: *Opto emori in die solemni Defunctorum.* Rationem illius dedit, cùm iam infirmus foret, his verbis: *Non parum mihi spei repositum est in illa die, quâ mortuis tanta à viuis beneficia impenduntur.* Votum itaque eius impletum fuit.

II. Pars. Orare pro mortuis esse salubre. Sup. 1.

EX dictis patet, quam sancta sit, maximè in die isto, *cogitatio pro defunctis exorare*, vide nunc quàm etiam sit salubris. Primò quidem salubris ipsis animabus, quæ & iure quodam nostra exposcunt suffragia. O si eorum gemitus, qui ad nos diriguntur, corde perciperemus. Longè maiori charitate & feruore eis subsidium impertiremus. Sed multis contingit quod olim populo Israelitico, qui dum idolo Moloch immolarent pueros suos non audiebant eorum teneras voces, vel atroces vlulatus, ob tympana circumstrepentia, ideo enim tũc tympana pulsabantur, vt ad cõmiserationem matres vel parentes non commouerentur. Sic & mundus circumstrepens suo tumultu, & aures mundanorũ suâ implens voce & sonitu, impedit vt audiantur, aut considerentur, gemitus animarum in pœnis agentium, licet propinqui sint & affines qui iure suo auxilium deposcant. Quod si toto anni decursu surdi sunt nonnulli, saltem in hoc die, adeo animabus salubri, aures aperiant & cor ad eis compatiendum & subueniéndum, in quo Deus decreuit multis millibus facere misericordiam, si viuentium pia interueniant vota.

Exempl.

Audi quod hac de re in Chronicis FF. Prædicatorum legimus. Quidam illius ordinis cùm die animarum contionaturus, pridiè studio sese addixisset, & ruminaret motiua efficacia quibus corda plebis commoueret, apparuit ei quidam Frater defunctus, missum se asserens ab animabus purgatorij, obsecrantibus quatenus efficaciter commendaret preces & suffragia ad liberationem earum tendentia: Deum enim eo die decreuisse magnâ vti misericordiâ, si eorum intercederent suffragia. Ac in speciali rem aperiens, dicebat: *Hodie quindecim millia è pœnis eripientur.* Quam apparitionem & admonitionem cùm retulisset Concionator, multorum animos validissimè ad pietatem & compassionem cõmouit. Similiter cùm F. Ioannes de Aluerna, Vir sanctus, Ord. Minorum, in die Commemorationis animarum magnâ charitate & compassione sacrificium offerret, vidit innumeras animas, ceu multitudinem scintillarum de ignita fornace prodeuntium, in Cœlos euolare. Testis est S. Antoninus 3. p. t. 24. c. 8. ex Chronicis Min.

Secundò, salubris est hæc oratio, non solùm defunctis, sed etiam nobis ipsis Prodest enim nobis ad augmentum gratiæ & charitatis. Prodest illis vt satisfactoria, nobis etiam vt meritoria est. Atque vlterius in hoc nobis proficua est, quia sic cordi nostro infigitur pressiùs memoria mortis, si cordatè oremus, & rememoremus quæ geruntur coram oculis nostris. Monemur enim compunctionis ad pœnitentiam, & præparationis ad mortem, vt æternitati nostræ prouideamus, & in illa loca tenebris horrida, cruciatu atrocia, non eamus Hoc officium defunctorum nos crebrò admonet, siue in lectionibus siue in Respósorijs. Quid enim aliud indicat illud: *Parce mihi Domine, nihil enim sunt dies mei. Peccaui. Quid faciã tibi, ô custos hominum? Quare posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihimet ipsi grauis? Ecce nunc in puluere dormiam, & si manè me quæsieris, non subsistam.* Quid rursus aliud monet illud: *Dimitte me, vt plangam dolorem meum, antequam vadam, & non reuertar, ad terram tenebrosam, &c.* Et iterum in Responsorio: *Hei mihi, Domine, quia peccaui nimis in vita mea. Quid faciam miser? quò fugiam nisi ad te Deus meus?* Similia multa toto decantantur officij decursu, non solum in persona defunctorum, sed etiam ex parte nostra, vt commoueamur, & commoueamur. Sic etiam docemus repræsentare oculis mentis nostrę defunctos, cum gemitu nobis pœnas atroces quas patiuntur exponentes, vt muneri nostro satisfaciamus, tam erga ipsos *quos manus Domini tetigit*, quàm erga nos; vt Dum nobis minatur, eam emendatione vitæ diuertamus. O si Dominus mitteret vel vnam animam illis flammis cinctam, vt facto ipso, & non solùm verbis, exponeret nobis cruciatum Purgatorij, quanta cum efficacia illud efficeret? quamque seriò de nobis cogitaremus? Equidem Epuloni petenti vt mitteretur Lazarus ad domum Patris sui, & ad Fratres suos pro eorum conuersione, respondet Abraham: *Habent Moysen & Prophetas, audiant illos.* Nonne tamen replicat: *Non Pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos pœnitentiam agent.* Nempe pro excæcatis videri poterat efficacior doctrina à defuncto tradita, quam librorum sacrorum lectio. Sed cùm Deus ad miracula non teneatur, & fides nos satis instruat, repræsentat nobis Ecclesia in officio voces ipsorum defunctorum, vt efficaciter cor nostrum penetrent, & maximè in die isto ipsorum. Additque vocibus cæremonias exteriores, pulsum lugubrem campanarum, cenotaphia in medio templorum erecta, siue repræsentationes mortuorum, vestes pullas & funebres; aliaque multa mortis & pœnitentiæ nos commouentia, ne veniamus in locum tormentorum.

Iob. 7. Iob. 10. Luc. 16. (marginal: ¶. II.)

Tertiò, *Salubris est cogitatio pro defunctis exorare*, quia animæ illæ cum sint prædestinatæ, & in statu gratiæ confirmatæ, certò liberabuntur: si autem nostra liberentur subsidio, non erunt ingratæ, sed adeptâ beatitudine reddent gratiam pro gratia, memores nostri apud Deum, quinimò Deum in earum gratiam nobis ex eo tempore quo pro ipsis oramus benefacere, exploratum est. Propterea etiam Ethnici dixere, non solùm viuis, sed & mortuis beneficia impendi oportere, Et notabile est quod hanc in rem Simonides inter antiquos enarrat de seipso. *Iter faciens inueni cadauer obiectum feris, misertus, curaui inhumari. Post aliquod tempus cùm decreuissem proficisci per mare, apparuit mihi nocte præcedente defunctus ille, & dixit: Noli ascendere nauem illam, quia mox submergetur. Insinuaui id sociis, sed ludibrio habuerunt. Vix autem portu egressi erant, & ecce tempestate exorta perierunt.* Si Ethnico viro id beneficij præstitum

(marginal: ¶. III.)

fuit, ob humanitatem cadaueri impensam; an irremuneratum erit quod à Christiano animabus piè defunctis subsidium impẽsum fuerit? Absit. Quinimmò benedictus erit à Domino, *qui gratiam quam præbuerat viuis, seruarit & mortuis.*

Ruth 2. n. 4.

Quartò, *Salubris est cogitatio pro defunctis exorare*. quia qui frequenter & ferventer orant pro defunctis, hanc consequuntur remunerationem vbi discesserint, vt & ipsi viuentium pietate fruantur. Si enim ad locum expiatorium contigat eos venire, multos habebunt orantes pro se, qui à Deo suscitabuntur, & exaudientur. E contra qui segnes hac in re fuerint, etiam raros inuenient pro se peccatores, vel torpidos; ita in compensam negligentiæ Deo iustè decernente, vt eadem mensura eis remetiatur, quâ alios mensi fuerunt.

Quapropter pia est opinio Cardinalis Caietani, asserentis Missas quæ generaliter pro defunctis offeruntur, illis maximè prodesse, qui in carne mortali degentes sollicitudinem adiuuandis defunctis impenderunt. In Chronicis S. Francisci lib. 9. c. 22. refertur, Religiosum quemdam post mortem cuidam è suis sodalibus apparuisse, & significasse se graues in Purgatorio pati cruciatus, eò quod dum viueret, in recitãdis precibus pro defunctis negligens foret, ideoque nihil sibi profuisse Missas pro se oblatas, sed Deum in pœnam negligentiæ alijs fructum applicuisse.

3. Pars. sãctum simul & salubre orare pro defunctis. exempl. Aug. l. 9 confess.

POstremò dicamus, *Sanctam & salubrem esse cogitationem pro defunctis exorare*; quia sic semper Sancti fecere, idque saluberrimè & efficacissimè. Declaremus id nonnullis exemplis.

S. Augustinus in libro confessionum refert, matrem suam S. Monicam, morti iam approximantem, hoc vnice expetijsse, vt ipse cum suis ad altare meminisset defunctæ matris. Sciebat nimirum, quàm sancta & salubris sit cogitatio pro defunctis exorare, quamque efficax id sit ad peccata soluendum, siue pœnas peccatis debitas, & ad remouendum omnem obicem remorantem animas ab ingressu gloriæ, cui suspirabat medullitus.

S. Bernardus in vita S. Malachiæ Episc. Hiberniæ testatur ipsius precibus animam sororis è locis Purgatorijs liberatam, & aggregatam candidatorum cœtui, qui eam expectabat. De hac re sic loquitur Bernardus: *Nonne tibi videtur Malachiæ oratio vicem quodammodo effractoris exhibuisse cœlestibus portis, quando peccatrix mulier fraternis obtinuit armis, quod suis meritis negabatur? Hoc planè Sacramentum in terra relictum vsque ad consummationem sæculi, potens est peccata consumere, debellare obuias potestates, inferre cœlis reuertentes de terra.* Vide Bernardum latius cap. 6. vitæ Malachiæ.

S. Thomas Aquinas agebat Parisijs, & orationi incumbebat. Apparuit autem ei soror, seque in locis Purgatorijs cruciari dixit, orans vt sacrificia & preces pro ipsa Domino offerret. Curauit vir sanctus eius petitioni satisfieri, tum per se, tum per FF. preces. Interiecto temporis aliquanto spatio, Romæ se rursus visendam obtulit, indicans se à pœnis liberam agere in beata vita. Interrogãti autem S. Thomæ de duobus fratribus, respondit, Landulphum teneri adhuc in Purgatorijs locis, Arnoldum verò habitare in cœlis. Sed & hoc adiecit: *Tu quoque frater, breui nobis iungeris; sed maior te expectat gloria, ob susceptos pro Ecclesia labores.* Surius 7. Martij.

Verùm non solum pro agnatis & affinibus nobis est orandum, sed vniuersim pro om-

pro omnibus. Gratissimumque Deo est, & Sanctis, si magna compassione ducamur, orando pro illis pro quibus specialis oratio non offertur ab ijs qui tenerentur & negligunt, Cùm Sancti in cœlo auidè exspectent suas restaurari ruinas, complerique numerum electorum, gratissimum illis est, si ad id cooperemur iuuando defunctos, quos exspectant tanquam conciues suos. Si hoc beatis gratum est, tam hominibus, quàm Angelis, etiam Deo non potest non esse acceptissimum qui & specialiter quandoque excitat nonnullos ad id peragendum omni conamine & feruore. Audi de sanctis Belgij fœminis historias hac de re admirabiles.

Orandū pro omnibus defunctis.

S. Lyduina cogitabat frequenter (inquit scriptor vitæ eius) *quàm sanctum & salubre sit orare pro mortuis qui sunt in regione expiationis, non ad perditionem, sed ad purgationem, non ad destructionem sed ad castigationem.* Itaque arreptis armis spiritualibus eis suppetias ferre connitebatur. Sæpe in spiritu rapta vidit illarum pœnas, & commiseratione ducta continuos lachrymarum dabat imbres optabatque in se transferri illarum pœnas, dicens Domino magna animarum zelo: *O si possem, Deus meus, carnem & sanguinem meum dare* pro animabus *illis quas tu castigas!* Orabat pro his, suspirabat, vigilabat, sacrificia offerri curabat, se totam in holocaustum offerebat. Nocturno quodam tempore in spiritu rapta ad locum pœnarum, videbat summâ compassione torqueri animas globosque igneos in sublime efferri. Rogauit autem Angelus quandam demonstrans ei animam, num eam iuuare vellet? Respondit, se perquam velle. Cui Angelus: Oportet igitur te per medias transire flammas. At illa: Lubens, inquit, faciam. Cum ergo pertransisset, vidit animam è pœnis eripi, & exultanté in cœlos proficisci. Vide apud Sur. 14. April. part. 2. c. 2. vitæ eius.

B. Maria Ogniacensis similiter in lampade cordis sui ignem charitatis oleo misericordiæ iugiter fouebat, ne fortè cum fatuis virginibus absque oleo deprehensa, à nuptijs æternæ iucunditatis excluderetur. Pia autem ancilla Christi pietatis visceribus tota affluebat erga eos qui in purgatorio torquebantur: nec contenta suis precibus, etiam aliorum preces & sacrificia pro eis afflagitabat. Propter eius ergo charitatem multas animas Deus è pœnis eripuit. Testis est Iacobus de Vitriaco in vita eius.

Lutgardis eodem vixit tempore, eademque flagrabat charitate. Cui propterea apparuit Innocentius III. Pontifex Summus, vt eius suffragia exposceret, ac sic à pœnis liber exiret. Quod factum est, Deo Virginis preces exaudiente, ad quam specialiter summum Ecclesiæ Rectorem destinarat, ob zelum quo ardebat erga animas Purgatorij. Testis est Thomas à Cantiprato, Cameraci Suffraganeus. Scriptor vitæ eius.

Surius in vita Lutgardis.

At inter omnes excelluit S. Christina, *Mirabilis* nominata, quæ è viuis sublata, cùm deducta fuisset ab Angelis ad Purgatorij locum, ibique vidisset horribilia tormenta quibus animæ cruciabantur, hanc optionem accepit à Deo: *Optionem tibi facio*, inquit Dominus, *vel nunc in æternum apud me permanere in gloria, vel redire ad terras, ibique harum animarum pœnas luere, & eas liberare, atque efficere tua pœnitentiæ exemplis, vt homines à suis facinoribus resipiscant, & ad me conuertantur. Ac sic peractis omnibus, ad me reuerti poteris multis aucta meritorum cumulis.* Illa verò illicò respōdit, se ad corpus velle reuerti illius rei causa; ac reuersa, admirabiles pro animabus illis subijt pœnitentias. Vidisses illā nunc in ardētes fornaces sese proijcere, nunc in cacabos bullienti aqua plenos, nunc sub aquis gelu constrictis

multos dies hærere, nunc in aliis rotisque molendinorum volutari, nunc in patibulis inter latrones per aliquot dies dependere, & multa alia admirabilia pœnitentiæ opera explere. In his autem omnibus tantos pensentiebat dolores, vt instar parturientis quandoque altissimè eiularet: sed tamen illæsa semper, ad nouos dolores integra, ex igne & incendijs emergebat. Vide vitam eius apud Surium 23. Iunij, c. 3. & seqq. quam laudat Iacobus de Vitriaco Cardinalis. O certè charitatem planè admirabilem, optare a Dei visione separari, quantùm illi placuerit, & cruciatus indicibiles interim perpeti pro salute animarũ purgandarum! An non igitur & hæc poterat dicere simili charitate, qua Apostolus

Rom. 9. Paulus: *Optabam anathema esse à Christo pro fratribus meis?* Propter Christum, à Christo ad tẽpus diuelli nõ renuebat, siue eius visione priuari, vt multos Christo lucrifaceret. O admirabilis Christina, & nunquã satis laudata Christiana!

Conclusio. INspira nobis, Domine, frequenter hanc sanctam & salubrem cogitationem, vt cum feruore & zelo, exemplis Sanctarum tuarum inuitari, pro defunctis oremus, qui seipsos iuuare non possunt. Fac, vt adimpleamus perfecta charitate monitum piæ Matris nostræ Ecclesiæ, continuò nos admonentis, vt misereamur fratrum nostrorum, qui ex eodem sanctæ genitricis vtero prodierunt, offerendo preces & subsidium oportunum piorum operum pro eorum liberatione & plena expiatione. Hæc est voluntas tua, ô Iesu Saluator & pie Domine, quia & horũ, interuenientibus suffragijs nostris, cupis misereri; cum & ipsi fratres tui sint, & membra tua fidei, spei, charitatis vinculo tibi nobisque coniuncta. Offerimus ergo pro illis tuum sanguinem, melius loquentem quam sanguis Abel contra fratrem. Iste clamabat in cœlum pro vindicta: ille clamat in cœlum pro misericordia. Iste respersus impiauit innocuã antea humũ: ille est sanguis aspersionis, qui expiat terrã & purgatorium. Iste cessit effundenti in augmentum & pondus damnationis: ille cædit nobis lytrum & precium redemptionis. Tu illum semel obtulisti in ara crucis pro omnibus in precium & redemptionem: sed rursus quotidie vis a nobis offerri, tam pro viuis quã defunctis, in precij huius à te acquisiti applicationem, vt per illum nos absoluamur à delictis, illi exsoluantur à pœnis. Respice ergo fratres nostros, tuosque iam impotentes solutioni: nec despice eos, nostrasque pro eis preces: sed cruore quem fudisti pro eis, persolue integrum debitum, vt liberi è tetro carcere, Te cum Beatis valeant æternum collaudare, & pro nobis miseris exorare, vt tandem ex ipsis & nobis fiat vnum ouile, vnum regnum, vna Ecclesia triumphans, cui pręsit vnus Pastor, vnus Rex, vnus Saluator & Mortis Triumphator in secula sæculorum.

Exemplum. B. Maria Ogniacẽsis in cella sua multas vidit manus, quasi sibi supplicantiũ. Admirans autem, & ignorans quid hoc sibi vellet, nonnihil timore correpta, fugit ad Ecclesiã. Altero die iterũ in cellula sua easdem vidit manus, & iterũ expauescens, rursus ad Ecclesiã volebat fugere, sed manibus illis, illam retinere volentibus, retardabatur. At nihilominus ad Ecclesiam tanquam tabernaculum confugiens vt Dominum consuleret, rogauit, vt se quid manus illæ vellent, certiorem redderet. Respondit Dominus, defunctorum animas in Purgatorio orationum eius suffragia expetere, quibus quasi vnguento precioso dolores illorum lenirentur. Nam præ contemplationis diuinæ dulcedine solitas pro illis preces nonnunquam intermittebat, interdũ nec os aperire, nec de vlla re quam de Deo poterat cogitare. Ita Cardinal. Vitriaco in vita eius cap. 9.

VITIS FLORIGERAE
Pars II.

DE FESTIS SANCTORVM,
Qui nonnullis in Ecclesijs speciali deuotione colũtur.

IN FESTO S. NICOLAI.

Beatus qui inuentus est sine macula, & post aurum non abijt, nec sperauit in pecunia & thesauris. &c. Eccli. 31. I ect, 31. dispartita.

HOmo quandã beatitudinis sortem in hac vita nancisci potest, ob quã dicitur beatus, & regni Dei particeps, illius scilicet regni, de quo dixit Dominus: *Regnum Dei intra vos est.* Hæc beatitudo, & Regni Dei participatio, ad quam etiam pertingitur in hac miseriarũ, conualle, cõsistit in interioribus animi bonis, in gaudio, serenitate, pace conscientiæ, ac alijs charismatibus Spiritus Sancti. quia illa quamdam speciẽ & inchoationem Paradisi constituunt, & suauitatem omnibus actionibus pij hominis inspergunt. Nam sicut verè dici potest, quod peccator duplicẽ sortiatur infernum, vnum in hac vita, ob inquietudinem & torturam conscientiæ alterũ in futuro, in gehenna: ita verum est de iusto, quod duplicem sortiatur Paradisum. Non immeritò igitur dicit Dominus apud Prophetam: *Dicite iusto, quoniam bene, quoniam fructum adinuentionem suarum comedet.* Non solũ ei in futuro bene erit, sed etiam in medijs hic ærumnis ei bene est, dum fructu boni operis reficitur in mente, & gaudio fruitur bonæ conscientiæ Etenim, teste Origine in Cantica: *De natura boni operis est, quod ad ipsius multiplicationem multiplicetur & delectatio, & quasi quoddam condimentum est cibi, hilaritas bene operantis.* E contra ibidem apud Prophetam subiungit Dominus: *Væ impio in malum, quia retributio manuum eius fiet ei.* An solum in futuro? Immò & in præsenti ei væ & væ; quia numquam ei bene, si conscientiam velit consulere, cuius semper torturam persentiscit, & illam circumfert sauciam, velut serpentis continuo morsu ictam.

1. Pars. Quis sine macula, post aurum nõ abiẽs nec sperans in illo.

Luc. 17.

Isa. 3.

Ibid.

Propter hæc igitur asserit Ecclesiasticus illum beatum, *qui inuentus est sine macula*, qui mortiferi peccati ictum & maculam nunquã animo suo inflixit. Illud enim peccatũ vulnus & maculam inducit perfectã. Qui ab illo immunis est; beatitudinem habet inchoatam, postmodum consummandam in domo Domini, in regno Dei: *Quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula & operatur iustitiam.* Vtique, *nihil coinquinatum*

Psal. 14. Apoc. 21. *intrabit in illam domum Domini, aut abominationem faciens & mendacium*. Felix igitur & beatus, qui candorem vestis baptismalis mortiferi peccati næuo & sanguine numquam cruentauit: vel saltem, si contigit quandoque cōmaculasse, eluit in sanguine Agni. Quare felix? Quia ambulabit cum Agno in albis. Si autē macula adhæsit, & permansit, scire debet illud: *Vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem & cibus ignis*. Felix, qui ab infantia didicit Deum timere, illi in puritate seruire, fidelitatem & promissionem, qua renunciauit Satanæ, & operibus eius, intemeratam conseruare.

Isa. 9.

Vlterius addit Sapiens: *Beatus qui post aurum non abijt, nec sperauit in pecunia thesauri*. Nimirum hęc est passim origo & radix peccati & maculæ, terrenorum bonorum affectus, pecuniæ & auri concupiscentia, spes in eis defixa. Ex auro superbia, propter aurum iniustitia, lites, iurgia, homicidia, iudicia corruptissima. *Multi dati sunt in auri casus*. Etiam vsque ad cor Regum se extendit. Cum aurum vna porta Romam ingrederetur, Virtus altera egrediebatur: inquit quidam ex antiquis. Notum & decantatum est illud:

Eccli 31.

Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames?

Amor auri quæ generes mala.

Qui pecuniam adamat, animam suam facilè oppignorat peccato & diabolo, æternamque hæreditatem, imò & Deum vendit. Peculatus, simoniæ, furta, sacrilegia, & innumera alia peccata ex eo oriri, quod post aurū nonnulli abeant, non opus est probare. Beatus ergo qui post aurū nō abijt, nec sperauit in pecunia & thesauris. Quid ita? Quia primus gradus in scala, qua ad beatitudinem conscenditur, est rerum humanarum contemptus & paupertas spiritus, à caducis ad cælestia animum erigens. Neque tamen propterea à beatitudine excluditur, qui aurum possidet & pecuniam, si post aurum & pecuniam non abeat, nec sinat cor ab illis, & post illa abduci; sed aurum post ipsum veniat, & retrò sequatur. quia qui loculis oculos non figit, nec cor auro, sed illis nouit vti tamquam famulo subseruiente & se sequente, & huc illuc mittere in egenorum subsidiū sapiēs reputatur. Quid Lydius lapis auro, hoc aurum homini, dicebat rectè quidā. Quia nimirum lapis Lydius, quale sit aurum, demonstrat; at aurum declarat, qualis sit homo, qui possidet. Si enim bene vtitur, vt bonus dispensator, mercedem à Deo consequitur; si auarè retinet, aut eius amore captiuatur, improbi animi est. Videndum ergo, ne ad offensam Dei cor abducat amor nummi.

Nummi sunt summi, nummi sunt numina mundi:
Pro summis semper numine nummus erit.

Itaque beatus ille, qui post aurū non abijt, qui auri non est cupiditate ductus, ideoque nec corde est seductus; nec terrena labe maculatus. Sed quis est hic? De muliere dixerat Sapiens: *Mulierem fortem quis inueniet?* hoc est, mulierem virtutum omnium perfectione constantē. Adiecit & hoc: *Procul & de vltimis finibus precium eius*; Hoc est, quolibet precio est comparanda, quia precium eius superat precium omnium rerum preciosissimarum, quæ ex finibus terræ vltimis aduehuntur. Sic nunc de viro ait: *Beatus diues, qui inuentus est sine macula, & post aurum non abijt, nec sperauit in pecunia & thesauris*.

Prou. 31.

Sed subijcit: *Quis est hic, & laudabimus eum?* Quasi dicat: Dignus est laude, quisquis talis est, meritoque pronunciatur & à nobis prædicatur felix & beatus. Quia, vt ait S. Bernardus ep. 103. *Beatus, qui post illa non abijt, quæ possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant*. Aduertè verò, illum loquendi modum: *Post*

aurum ire aut opes. Idem enim ferè est, ac si diceretur illud exprobratum Iudæis in Scriptura, quod relicto vero Deo irent post Deos alienos, quia colebât idola, & illis corde adhærebât. Sic ille abit post aurum, qui illud colit vt idolum, siue qui cor & affectum suũ abduci permittit post illud. Si aurũ iustè ad te venit, tu post illud non abis: sed si aurum iniustè quæris, tu post illud abis. Si propter opes conquirendas Dei mandata Ecclesięque pręcepta transgrederis, & salutem negligis, tu post illa abis, & instar idoli colis, præponẽdo illas Deo, & toto affectu sectando; si verò illas licita via acquiris, & bene vteris, egenisque communicas tunc aurũ & opes post te veniũt, non tu post illas abire censeris. Tũc ergo beatus es, quia nec speras in pecunia & thesauris. Nam qui opibus abundãs eis cor non apponit, sed in Deum illud conijcit, non censetur in eis sperare. Ille verò in eis sperat, qui Dei oblitus, cor & fiduciam his affigit: quia sperat per aurum omnia huius vitæ incommoda superare, & omnia commoda adipisci vitæ in res amplam familiam, splendidam mensam, amicitiam Principum, victoriam de inimicis. Ille quoque in eis sperat, qui ob eas superbit, extollitur, se iactat & ostentat: *Vermis enim diuitiarum superbia est*, ait Augustinus ser. 5. de verbis Domini. Sed quis est, qui non speret in opibus possessis? Quis ex illis non superbit, aut non contrahit aliquam maculam nimio erga eas affectu? Certè tales pauci sunt & rari, sed eximij & admirabiles. Ideo subditur: *Fecit mirabilia in vita sua.* Quę mirabilia.

Quid sit ire post aurum.

Mirabilia non abeuntis post aurum.

1. Primò, nonne hoc mirabile est, & instar cuiusdam miraculi, quod quis diuitias inordinatè non amet, sed in ijs quærendis, conseruandis, augendis immaculatus sit, & conscientiam conseruet illibatam? An non diuitiæ ex se illectamenta sunt superbiæ & ambitionis, gulæ ac luxuriæ, impatientiæ & iracundię, aliorumque vitiorum? *Magnus est, qui in aduersa incidens non excidit vel parum à sapientia: nec minor, cui præsens felicitas si arrisit, non irrisit. Quanquam facilius inueneris, qui sapientiam retinuerunt contraria sibi fortuna, quam qui propitia non perdiderunt*, inquit S. Bernardus l. 2. de consid. c. 12.

2. Secundò, nonne & hoc extraordinarium & mirabile est, quod aurũ, dum vilipenditur & contemnitur, hominem sequatur, quærentem verò fugiat, & quasi alas sibi faciat, vt auolet? Sic se habent opes erga multos, auolant dum quærũtur, aut amantur; aduentant, dum distribuuntur, & in egenos erogantur. Hoc varijs posset exemplis demonstrari.

3. Tertiò, nonne & hoc mirabile est, quod præter communem hominum sensum & morem mundi, seu mundanorum hominum, homo in Deo viuo & vero ita spem figat, vt in diuitijs nullatenus illam collocandam existimet? Tales diuitias habuit Iob incontaminatas & immaculatas, ita vt post aurum non ambulauerit, nec sperauerit in pecunia, sed in mãdato altissimi, seminãs & latè spargẽs opes sibi à Domino datas, per animas miserorũ, per ora esurientiũ vel debiliũ, per destitutos & miseros, adimplens illud: *Seminate vobis ad iustitiã vt metatis fructum vitæ*. Ita ipsum fecisse cõstat ex eius cap. 31. Hæc igitur admirabilia sũt, maximè tẽpore veteris Testamẽti, quãdo benedictio tẽporalis diuitiarũ maximi fiebat & paupertatis via adhuc manebat ignota. Verè enim tũc maximè poterat dici: *Beatus diues, qui inuẽtus est sine macula, & post aurũ nõ abijt, nec sperauit in pecunia thesauris. Quis est hic, & laudabimus eũ?* Quia id tũc rarissimũ fuit & admirabile. Nã & vox antiquorũ sapiẽtũ fuit: *Beatus, qui simul & opes & mentẽ possidet.*

Oseæ 10

Pindar.

II. Pars. De laude S. Nic. post aurum non abeuntis. IN nouo Testamento, præostensa per Christum paupertatis & contemptus sæculi via, plures reperiri potuerunt, qui diuitias paruifecerunt, vel inter illas ita ambulauerunt, vt immaculati remanerent, nec illis cor apponerent, nec fiduciam. Sed secundum Dei voluntatem illis vtentes, vbi opus erat, erogarunt sine vlla difficultate, & sine diffidentia de futuro. Et hi certè laude digni, sunt, & memoria æterna. Extollant Historici, prout voluerint, Alexandri laudes, in cœlum eum tollentes suis encomijs, quia sibi terram omnem subiecit. Quid ei laudes prosunt, quem locus & loculus septem pedum in terra obtexit? Cuius animam tartarus excepit? cui totus vix orbis antea sufficere potuit? Nos magis laude dignum iudicamus eum, qui potuit totum mundum cum omnibus suis illectamentis & opibus contemnere, & cœlestibus opibus animum figere. Hic enim concupiscentiam calcat & vincit, ille à concupiscentia vinctus & victus in opprobrium ducitur sempiternum.

Inter hos celebris est S. Nicolaus, *cuius eleemosynas enarrat omnis Ecclesia Sanctorum*, & in finem vsque sæculi enarrabit: quia in memoria æterna erit, & in sæculũ sæculi benedicetur. Appositissimè ei conueniunt verba thematis nostri: S. Nic. inuẽtus sine macula. *Beatus qui inuentus est sine macula, & post aurum non abijt, nec sperauit in pecunia & thesauris.* Attende particulariùs.

1. Primò quidem, *inuentus est sine macula* iam à pueritia & adolescentia, nec eius vita vllo fuit vnquam næuo criminis mortiferi maculata, sed mira effulsit claritate, sine fumo aut caligine. Signa electionis præfulserunt in ipso iam ab infantia, dũ matris sugeret vbera. Bis in hebdomada, feria scilicet quarta & sexta, nonnisi semel cogi poterat sugere, idque vespertino tempore; quam consuetudinem ieiunij tota obseruauit postmodum vita. Pro puero isto orauerãt parentes prole carentes, & dedit eum ipsis Dominus, vel potius commodauit; ideoque tamquam sacrum depositum conseruarunt, vt Domino eum redderent, & eius eum obsequio addicerent. Proles à Deo parentibus donatæ, preciosæ esse solét & beatæ, vt multis declarari posset exemplis. Notum est de Samuele & Isaac, de Sampsone, & alijs in veteri Testamento, de Ioanne & multis in nouo.

2. Secundò, *inuentus est sine macula* in iuuentute & virili ætate, dum ad Presbyterij ordinem ab Auunculo promotus fuit ob vitam immaculatam & castam, ob maturitatem & sapientiam. Non enim promouit eum respiciens ad carnem & sanguinem, sed ad diuinam inspirationem per diligens vitæ ipsius examen. Sic Leuit. 21 olim præceptum erat: *Homo de semine Aaron qui habuerit maculam, non accedet ad ministerium, si cæcus fuerit, si claudus, si paruo, vel grandi, vel torto naso, si fracto pede vel manu, si gibbosus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si impetiginem in corpore, vel herniosus.* Hæc quidem ad maculas corporales referuntur, sed sub Vide Virgã 42. õ. tr. 2. lec. 3. illis animi maculæ indicantur, quæ ad ministerium sacerdotale hominem reddunt inidoneum, de quibus alibi fusiùs à nobis dictum est. Fauor etiam maculosos quandoque promouet, sed in perniciem, tam eorum qui promouẽt, quam illorum qui promouentur. Ancilla ostiaria dicitur Petrum introduxisse in atriũ summi Sacerdotis. Sic Fauor ancilla est ostiaria, multos introducens ad sacerdotium, & Sacerdotum collegium, sed plerumque infeliciter.

3. Tertiò, *inuentus est sine macula* in ętate grandæua, quãdo, diuina voce & cœlesti signo in Episcopũ est designatus. Non enim sibi sumpsit honoré, sed à Deo vocatus est tamquam Aaron. Nota est historia, cum in Breuiario Romano, tum ex

vitæ eius scriptoribus. Habet Deus duplicem vocationem, vnam ordinariam, alteram extraordinariam. Hæc solet fieri signis miraculosis, vel miraculo proximis. Sic nonnulli per radium aut flāmam cœlestem ad pontificiam seu episcopalem dignitatem designati sunt, sicut Gregorius, Remigius & alij. Aliqui per colūbam, vt Chrysostomus, Fabianus Pontifex, Pius Quartus, & alij Denique, per vocem nonnulli cœlestem aut Angelicam adsumpti sunt, sic cœlitus designatus est S. Nicolaus, dato indicio Episcopis consultantibus quem eligerent. V. Breuiarium. Bifariā Deus vocat.

Denique, *inuentus est sine macula*, tota, vt diximus, vita innocentissimè trāducta, non enim solum in priuato statu Deo & pietati sese ex integro addixit, orationi vacando, vigilijs & ieiunijs corpus macerando, in sacco & cinere decūbendo, sed etiam, cum in Presbyterio, tum in episcopatu, *exemplum fuit fidelium in verbo & conuersatione in castitate & charitate*. Fuit eius vita speculum sine macula, quod meritò omnes inspicere debebant, & imitari. Verè ergo de ipso dicimus: *Beatus vir, qui inuentus est sine macula.* 4. 1. Tim 4

Sed vlterius, quam verè, quamque meritò, de eo pronunciamus: *Post aurū non abijt, nec sperauit in pecunia & thesauris?* Vtique, nec post carnem, nec post Satanam, nec post mundum, nec post aurum, vt solent mundi homines, abijt vnquam. Etenim notum est, quomodo postquam orbatus fuit parentibus, (qui trium dierum spacio pestilentia sublati fuere) licet in amplū succederet patrimonium, neutiquā hac de re gauisus fuerit, vt multi solent. Nec insolescere, aut extolli, vel seduci ob id animum permisit, sed in pauperes opes sibi superfluas mox erogare resoluit, vt Christo in pauperibus ministraret de suis facultatibus. Decantatissimum est, qualiter occulte dotem tribus virginibus de castitate periclitantibus prouiderit. Sciebat illud Apostoli: *Præcipe diuitibus non sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarum, sed sperare in Deo viuo, & thesaurizare sibi fundamentum bonum.* Dispersit igitur & dedit pauperibus, ideo iustitia eius manet in sæculum sæculi. Putauit latenter distribuere, voluit autem Deus eum agnosci, tum ab eo qui beneficium recipiebat (vt fusius declarat Ribadeinera in vita eius) tum ab omnibus futuris sæculis. Nempe honos sequitur fugientem, sicut vmbra corpus, insequentem autem fugitat. S. Nicolaus largus in pauperes 1. Tim 6

Propterea igitur dicitur hic, *Laudabimus eum*, tamquam virum misericordiæ, cuius pietates non defuerunt, cuius laudem & eleemosynas annunciat Ecclesia, cuius proponit sequenda vestigia & exempla. Nec vno solum titulo laudabimus eum, sed innumeris titulis eum laude dignum pronunciabimus: *Fecit enim mirabilia in vita sua*, immò & in morte, & post mortem.

1. In vita quidem mirabilia fecit iam ab ineunte ætate, quia & pueritia signis admirabilibus effulsit, ac deinde eius vita miraculis plena fuit. *Fecit mirabilia*, potestatem habens super mare, vt fluctus compesceret, super aerem, vt ventis & tēpestatibus imperaret. Iudeo à nauigantibus in patronū præcipuū est adscitus, potentior Neptuno, potentior & Æolo, alijsque Dijs, quos dixit antiquitas præesse mari vel vētis, remisque adesse & velis, dū nauigatio felix ineūda foret. S. Nic. fecit mirabilia in vita.

2. *Fecit mirabilia in vita sua*, potestatē exercens super Reges, & super captiuos ac incarceratos, eos liberans è cōpedibus. Sic adhuc viuens apparuit in visu Constantino, & tres tribunos per calumniam accusatos iussit dimitti. Sic apparuit & Soldano, eum terrens, & minas intentans, nisi captiuos dimitteret liberos.

3. *Fecit mirabilia in vita sua*, pro fide catholica fortissimè stans in concilio Nicæno, in quo trecenti & octodecim Patres comparuerunt, tamquam validi pugiles, ad dimicandum contra hæresim Arianam, tot scilicet numero, quot Abraham expediuit vernaculos contra Reges, qui fratris sui substantiam diri-
Gen. 14. puerant. In hoc ergo Concilio inter primos recensitus est S. Nicolaus, qui & pro fide antea carceres erat passus & vincula.

4. *Fecit mirabilia in vita sua*, animas iuuando, peccatores conuertendo, verbi diuini prædicatione fidem propagando, iniustis & impijs generosè resistendo. Sic in eo patuit, per vitam & zelum admirabilem, ac per innumera miracula, quam verum sit, quod Rex & Propheta pronunciat: *Mirabilis Deus in Sanctis*
Psal. 67. *suis, benedictus Deus.*

Neque verò solùm in vita, sed etiam in morte, & post mortẽ admirabilis fuit.
In morte. In morte quidem, quia non sine magna adstantium admiratione Angeli diuinas decantantes laudes ei occurrerunt, vt eius animam susciperent, & in sinum
Psal. 30. Dei deducerent corona gloriæ & lætitia sempiterna decorandam. Cumque ipse hos aduentantes ad se intueretur, cum quodam cordis iubilo cœpit decantare
Bern. ser. 26. in cãt. Psalmum: *In te Domine speraui non confundar in æternum*, illo autem Psalmo cõsummato, dum extrema verba pronunciaret: *In manus tuas commendo spiritum meum*, in cœlestem patriam migrauit. Hic possumus cum S. Bernardo dicere: *Vbi est mors victoria tua? vbi est mors stimulus tuus? Iam non est stimulus sed iubilus; iam cantando moritur homo, & moriendo cantat.* Quare moriendo cantat? Quia iam *adspirat dies, & inclinantur vmbræ.* Ipsi enim fiducialiter dicunt Domino: *Tu refugium nostrum, tu protectio, tu certa salus & vita.* Nihil
Psal. 22. enim aliud quærunt quam Iesum, in inclinatione vmbræ huius miseræ vitæ, illique cum Propheta valent dicere: *Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Non ergo timent vmbram, iam eis adspirante die, dum per vmbram transeunt: ideoque quodammodo morti insultare censen-
Post mortem. tur, & in luce appropinquante exultare.

Post mortem porrò S. Nicolaus admirabilis fuit per innumera miracula. Sed & hoc continuum fuit miraculum, quod vnguẽti odoriferi copia ex eius sepulchro annis plurimis exundare visa sit, per quam ægris concurrentibus sanitas
Missale Leodiẽse in prosa. reddebatur. Ideo de eo canitur:

Ex ipsius tumba manat vnctionis copia,
Quæ infirmos omnes sanat per eius suffragia

Symbolum quoque erat hæc copia olei abundantis & admirabilis vnctionis, qua eius anima cœlitus erat perfusa, dum in hac vita ageret. Vnctio enim docebat eum de omnibus, quia præ consortibus suis vnxerat eum Dominus oleo gratiæ
Conclusio. & sapientiæ spiritualis.

O Sanctissime Pontifex Nicolae, doce nos sæculum contemnere, nec post aurum, nec post carnẽ, nec post Satanã abire; sed odisse carnalem & maculatam tunicam, & quidquid animam dedecorare valet. Trahe nos post te, vt à te nobis relicta pietatis puritatisque sequamur vestigia & exempla. Trahe, & libera nos à fluctibus procellosis in naufragiũ perducentibus, & fac, vt ad portum securi appellere possimus, vbi triumphantium nautarum celeusma tecum decantare valeamus, & in sæcula sæculorum Dominum collaudare.

IN FESTO S. SEBASTIANI,

Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam. Thren. 3. 20. Ianu. Lect. 1. tripartita.

APerto per Agnum libro mystico & sigillis eius, in Apocalypsi, referens S. Ioannes quid sibi ostensum fuerit in apertione primi sigilli, sic ait: *Ecce equus albus, & sedens in eo habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens vt vinceret.* Hic equus dicitur designare exercitum Martyrum, in quo Christus sedet, vt eius opera pugnet, & mundũ ac dæmonem expugnet: ideo ei corona datur, quasi Victori. Habet quoque Arcum prædicationis, cum sagittis, quia verba sua per ora Martyrum emisit, tamquam sagittas potentes & acutas in corda inimicorum suorum, hoc est, in corda Tyrannorum & infidelium. Per sagittas rectè Martyres designari, insinuatur in Psal. 126. vbi de Apostolis & Martyribus fit mentio, dùm dicitur: *Sicut sagittæ in manu potentis, ita filij excussorum.* Ita enim interpretatur. S. Augustinus: *Excussi sunt quidam de manu Domini tamquam sagittæ, & ierunt longè, & totam terram impleuerunt.* 1. Pars. Christũ & Christianum quemlibet esse signum ad sagittam. Apoc. 6. Psal. 126

Symbolo dicto Ioanni demonstrato in Apocalypsi, videor posse hodie depingere generosumChristi militem Sebastianũ. Huic conuenit Arcus, signum victoriæ, symbolumque accidentalis illius gloriæ, quam per sagittarum transfixionem est assecutus. Ei quoque conuenit Corona, signum glorię essentialis. Sic & rectè de eo dicitur: *Exiuit vincens vt vinceret.* Hęc omnia specialiùs patescent, si paulo altius repetamus, quæ in themate nostro insinuantur: *Posuit me quasi signum ad sagittam, tetendit arcum suum,* &c.

Primò quidem; hæc verba videtur pronunciare Propheta Ieremias in persona sua, deplorans multiplices calamitates, quibus durante obsidione afflictus fuit à ciuibus. Atque etiam simul in seipso repræsentat afflictionem cuiuslibet Iudęi lugentis communem cladem, vel Ierosolymis, vel in Babylone. Hic quidem est literalis sensus.

Secundò, Allegoricè, atque etiam principaliter, possunt eadem verba intelligi in persona Christi qui multipliciter positus fuit, *quasi signum ad sagittam* sicut & de eo S. Simeon pronunciat: *Ecce positus est hic in signum, cui contradicetur.* Iudæis positus censetur in signũ, dum tot calumnias, blasphemias, accusationes falsiloquas in eum intorquent arcu linguæ suæ virosæ. Item, quot dolores & cruciatus ei infligunt, tot sagittis cor eius configunt. Hæreticis positus censetur rursus in signum, dũ aliqui eius impetunt diuinitatem. Ebion, Cerinthus, Arrius: alij eius humanitatem, denegantes corporis eius veritatem, vt Monichæus cum suis asseclis. Nonnulli denique in eum iacula dirigunt in Sacramento diuinissimo existentem, vt Caluinus cum suis. De his omnibus verum est illud: *Extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij, de malo ad malum egressi sunt, & me non cognouerunt,* dicit Dominus. Malis denique Christianis adhuc positus modò videtur, in signum, ad quod iacula dirigant; quia etsi non contradicant aut blas- Luc. 2. Ierem. 9.

phement lingua, sagittant tamen Dominum improba conuersatione & praua
Psal. 77. vita. Sed de his omnibus verum est: *Conuersi sunt in arcum prauum*, qui in ipsum iaculantem reuertitur, eumque lædit; quia sibi metipsis nocent, non Deo. Aut certè similes sunt his, qui in lapidem iaculum dirigunt, quo resiliente vulnerantur.

Tres hostes hominis Christiani. Tertiò, vlteriùs prætacta verba in sensu morali intelligi possunt, de quolibet Christiano, siue consideres eius hostes, siue ipsum Deum aduersa immittentem. Quantum ad hostes, non desunt tres, qui nocte dieque, vigilant, vt suggestioninibus, tentationibus, illecebrosis insidijs transfodiant cor hominis. De quibus rectè intellexeris illud: *Intenderunt arcum rem amaram, vt sagittent in occultis*
psal. 63. *immaculatum.* Et rursus illud: *Parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde.* Hi hostes sunt, Mundus, Caro, dæmon: eorum sunt præcipuæ
psal. 10. sagittæ tres, sicut & hostes tres, *Concupiscentia carnis, Concupiscentia oculorum, Superbia vitæ.* Attende figuram huius rei in Absalone. Hæret ipse in arbore suspensus, ob crines & cæsariem nimis prolixam. Venit Ioab, & tria cordi eius infigit tela læthalia, non obstante, quod iussisset Dauid seruari sibi Absalonem, de cuius nece doluit amarissimè, quia, *erat ei obstaculum exitum de ventre mortis, mole criminis*, vt loquitur S. Bernardus. An non tibi videtur Absalon aptè typum cuiuslibet gerere peccatoris? Patri rebellis est peccator, & ab eius facie recedit, qui tamen haud cupit eum perdere, sed saluare. Interim dum fugit à Patre & Deo suo, multis implicatur cogitationibus, quasi crinibus, quibus suspensus hæret, non potens sese extricare. Venit igitur Satan, & concupiscentiam carnis mundique cum superbia immittit in cor eius, quasi triplex iaculum, quo eum confodit & primit. Felix, qui contra hæc tela, quibus omnes appetere conatur Dæmon, semper gestat in pectore loricam iustitiæ cum balthæo casti-
Ephes. 6. tatis; in capite spem galeam salutis; in dextra gladium spiritus, in sinistra scutum fidei; in pedibus calceos, quibus possit currere in viam salutis & pacis. Hæc quantum ad Dæmonem & eius sagittas.

Deus corde suorum sagittis probat. Quantum ad Deum, ipse etiam suis sagittis probat corda suorum Verba eius conuersionem animi operantia sagittę sunt de quibus illud Psaltis potest intelligi: *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatorijs.* Quales sagittas expertus est S. Augustinus iaculo charitatis transfixus: Experta est & S. Teresa & multi alij,
psal. [illegible] 6. qui meritò potuerunt dicere? *Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam.* Aduersitates quoque, quibus nos castigat & configit, vt emendet,
Iob. 16. sagittæ sunt; non maleuolentiæ sagittæ, sed æternæ suę prouidentiæ. Propterea dicebat Iob: *Ego ille quondam opulentus, repentè contritus sum, posuit me quasi si-*
1. Thessal. 3 *gnum, circumdedit me lanceis suis*, siue iaculis. Conformiter dicebat & Apostolus: *Nemo moueatur tribulationibus istis, ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus.* Quomodo positi: Quasi scopus scilicet, vt iaculis traijciamur. Sagittæ igitur Domini variæ sunt. An nō sagittæ sunt morbi & pestilentiæ ab eo immissę? An non sagitta est calculus renes transfigens? Sagitta nōne est podagra, pedes torquens ob intemperantiam annorum præcedentium? An non sagitta est in capite vertigo, in stomacho dolor, in oculis defluxio, plectens ebrietates vel commessationes, luxuriasque prętęritas? An non sagitta quoque est damnum despendiumque subitum honorum fortunæ, animum hominis cupidi transfigens? Audi & considera illud: *Sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum.*

Sagittas vocat plagas, vlcera, vulnera, quarum indignationem id est, acrimoniam & vehementiam, dicit exhausisse omnem suum spirituum, omnem corporis & animi vigorem.

Igitur & in bonos suas immittit quandoque sagittas Dominus, vt probet eos & humiliet. Immo & hæ sagittæ non sunt testes odij, sed amoris, quia quos diligit Dominus, castigat. Huc referri potest symbolicè illud, quod inter Ionathã & Dauidem gestum fuisse refertur. Cum enim pepigisset fœdus Ionathas cum Dauide, dixit: *Mittam tres sagittas? quasi exercens me ad signum. Mittamque puerum dicens: Vade & offer mihi sagittas. Si dixero: Ecce sagittæ intra te sunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi est, & nihil est mali. Si autem dixero: Sagittæ vltra te sunt vade, quia dimisit te Dominus.* Dicamus & nos non absimiliter: Cum dicit nobis Deus: *Sagittæ intra te sunt*, signum bonum est, signum amoris, signum reconciliationis & pacis. Ideo nimirum aduersitatum & tribulationum sagittas in te mittit, vt te & ipsum agnoscas, & ad eum redeas. Si sagittæ semper vltra te sunt, si nihil aduersi aut ærumnæ vnquam te attingit, signum non est bonum; sed potius signum est quod te dimisit Dominus voluntati tuæ. Ideo Sancti flagella & sagittas Domini lubenter sunt amplexi, tamquam signum dilectionis & electionis suæ, ita vt in eorum persona dixerit Ieremias: *Tetendit arcum suum posuit me quasi signum ad sagittam, misit in renibus meis filias pharetræ suæ*, hoc est sagittas quæ in pharetra quasi filiæ in matris vtero continentur. Quasi dicat. Ex pharetra suæ prouidentiæ, & iustitiæ deprompsit iacula & flagella, quibus renes meos, hoc est concupiscentias & desideria praua interimeret, & me non perderet, sed corrigeret, erudiret, & perficeret. Audi Rabanum hunc locum interpretantem: *Pharetra Dei est occultum eius iudicium vel consilium. Sagittam de pharetra eijcit, quando de occulto iudicij consilio apertam sententiam emittit. Quod enim flagellatur quis, agnoscimus, qua causa, ignoramus. Cum verò post flagella vitæ correctio sequitur, vel non sequitur, consilij ratio aperitur. Aliquos enim feriendo corrigit & emendat, alios duriores reddit, vt iustiùs damnet, vt in Pharaone.* Hæc ille. 1 Reg. 20

Dicamus insuper, prædicta thematis nostri verba aptissimè S. Sebastiano conuenire, quia propter fidei confessionem positus est signum ad sagittã. Sed si exteriùs vndique in carne ferreis sagittis confixus fuit, multo efficaciùs in mente & corde diuini amoris iaculis. Sagittæ Tyranni penetrabant corpus, sed cor illæsum relinquebant, quia illud iam sagittauerat Dominus Iesus Christus. Amoris diuini iacula insensibilem reddebant Sebastianum ad sagittas alias, quæ magis torquebant Tyrannum, quam Sebastiani inuictum animum. Nempe verum hic fuit illud S. Chrysologi: *Amor impenetrabilis lorica est, iacula respuit, periculis insultat, mortem ridet.* II. Pars. Thema S. Sebastiano aptissimè conuenire.

Hoc amore non solùm S. Sebastianus, sed & multi alij Martyres vtriusque sexus, sagittas in se contortas contempserunt. Sancti tormenta tyrannorum contemnente.

S. Thomas Apostolus eorum Dux fuit & Corriphæus, de quo sic in Breuiar. Romano 21. Decemb. legimus: *Ad extremum, vitæ doctrinæque sanctitate, & miraculorum magnitudine, cum cæteris omnib. sui admirationem, & Iesu Christi amorem commouisset. Indorum Regem idolorum cultorem magis ad iram accendit. Cuius sententia condemnatus, Telisque confossus, Calamina Apostolatus honorem Martyrij corona decorauit.* Hęc Breuiarium. S. Thomas potuit ergo dicere: *Posuit me Dominus quasi signum ad sagittam.*

S. Sebastianum imitati etiam sunt hoc in certamine, per sagittas mortem gloriosam abeuntes, SS. Marcus & Marcellianus Fratres prænobiles. Hi ob fidem carceri mancipati erant. Aduenerunt ad eos Pater & Mater, cum coniugibus atque liberis, calamitosam sortem suam deplorãtes, obsecrantesque cũ lacrymis vt obedirent Imperatori, & fidem abnegarent Christi. Cùm verò horum fletu molliores effecti vacillare viderentur, à S. Sebastiano hac oratione sunt confirmati. *O generosi milites Iesu Christi, itane propter vitæ corruptibilis momentum auellans, perennantem gloriosamque vitam deserere, & æternitatis aleam iactare mens vobis esse potest? Qui adeo præclarè hactenus militastis, Christo Duce, vt iam victoria & corona immineat, illam repudiare decernitis? Adspicite, non in fallaces parentum coniugumque lachrymas*, sed in veste militiæ sacramentum, *quo fidem obstrinxistis Imperatori cœli. En coram vobis, vel pœnæ, vel gloriæ æternitas: quid in electione titubatis?* His igitur confirmati verbis, vltrò se tortoribus tradiderunt. Quare à Fabiano Duce comprehensi, ad stipitem alligati sunt, pedibus per clauos confixis. Ad quos cùm ita loqueretur Iudex: *Resipiscite miseri, & vos ab his cruciatibus eripite*; responderunt: *Nunquam tam iucundè epulati sumus, quàm hæc libenter Iesu Christi causa perferimus, in cuius amore nunc fixi esse cœpimus: vtinam tamdiu nos hæc pati sinat, quamdiu hoc corruptibili corpore vestiti erimus.* Qui die noctemque in tormentis diuinas laudes canentes, denique telis transfixi, ad martyrij gloriam peruenerunt. Nempe nihil eis ferrei claui, nihil chalibeæ sagittæ nocuere potuerunt, quorum corda adiuuante S. Sebastiano diuini sagittæ amoris impleuerant. Et his igitur illud conuenit: *Posuit me quasi signum ad sagittam.*

Breuiar. Roman. 18. Iunij

Similiter S. Meletius, Tribunus Christianus, cùm fidem Christi nollet abiurare, pino affixus, & telis confossus illustre subijt martyrium, gloriosam adeptus est coronam, Martyr. 24. Maij. Ergo & hic de eo verum est: *Posuit me Dominus quasi signum ad sagittam.*

Sic & pueri quindecim Scholares, à S. Paphnutio animati, palis affixi, & iaculis confixi, infractum gesserunt animum, vt cum diuo Sebastiano vitæ æternæ consortium & gloriam specialem inuenirent, & cum illo dicere vnusquisque eorum posset: *Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam.*

Surius 25. april.

Sic & S. Christophorus post galeam ignitam capiti impositam, & post alligaturam ad scamnum ferreum flammans, etiam ad palum ligatus fuit, vt sagittis configeretur; sed inanes fuere ictus, mansitque illæsus. Imò vna ex sagittis carnificis oculum collisit, cui tamen beati Martyris cruor mixtus terræ, lumen corporis & mentis restituit. Vide Surium 24. Iulij.

Nec desunt in sexu fragili virgines, quæ hoc in certamine sagittario sese gesserunt animo plusquam virili; in confusionem tyrannorum, qui certamen istud & tormentum, quod viros & milites concernit, opprobriosè etiam ad mulieres & virgines traduxerunt. Hæ etenim non solùm se *Mulieres*, id est molles, ostenderunt; sed & *Virgines* apparuerunt, tamquam de Viro sumptæ, & quidem de osse Viri, hoc est, parte fortissima & constantissima; ita vt nec sagittas iaculaque extimerint. Potuerunt itaque & hæ cum S. Sebastiano pronuntiare: *Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam.*

Sed non timuerunt arcum, quæ ex osse arcui simili, hoc est, ex costa curua & arcuata formatæ erant & firmatæ, reformatæ & confirmatæ. Formatæ quidem

&firmatæ, quia sumptæ ex latere osseo primi Adami, reformatæ autem & confirmatæ ex latere aperto secundi Adam in cruce, vt fortes forent ad omnia tormenta pro eo perferenda. Quocirca mulieres meritò ad tolerandos pro Christo labores animabat S. Iulitta Martyr, teste S. Basilio. Dicebat enim illis fortiter: *Ne sinite animos remollescere, aut prætexere infirmam fœmineæ naturæ conditionem, eadem quippe massa qua & viri constamus, ad imaginem Dei perinde ac ipsi conditæ sumus, ab opifice creata est mulier, æquè ac vir capax virtutis. Consanguineæ sumus per omnia viris, non enim ad constituendam mulierem sola est assumpta caro, sed & os ex ossibus. Quo fit, vt & Domino nihil minus ac viri redhibere debeamus firmitatem fidei atque constantiam, patientiamque in aduersis.* hæc ipsa teste S. Basil. hom. in S. Iulittam Mart.

Inter has autem Virgines quæ sagittis confixæ fuerunt, recensentur S. Christina, quæ cùm Patris sui idola aurea & argentea confregisset, ab eo iussa est & virgis & ferreis vngulis dilacerari, ita vt vndique in frustra caro eius deflueret. Ipsa autem particulas recolligens, & in Patrē proijciens, dicebat: *Satiare miser carnibus quas genuisti, filiam comedere potes, vt impietatis tuæ consentiat facere non potes.* Patre postea subito defuncto, à successoribus Præsidibus varijs fuit rursus cruciata tormentis, igne cum feruente oleo & pice commixto, & alijs. Tandem Iulianus Præses ei iussit mamillas amputari, & linguam, ipsamque sagittis confici; quo in martyrio consumpta in cœlos euolauit. An non igitur & hęc potuit dicere: *Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam*? Recensetur & inter illas S. Eutropia duodennis, quæ ad palum etiam affixa, & telis confixa, constantiam haud mutauit, sed tormenta irrisit ob amorem Christi in cruce confixi: cui conformis efficiebatur, simulque imitatrix reddebatur S. Sebastiani & aliorum Martyrum gloriantium in arcu & sagittis. Dicat ergo cum ipsis & ipsa: *Posuit me signum ad sagittam.*

videsur. 24. Iulij

vide sur. 25. iunij. in vita s. Febroniç

3. Pars. De zelo, constantia & electione S. Sebast.

SEd de S. Sebastiano paulo altius res à nobis repetenda est; de quo hodie solennitas specialis peragitur, quia vita plena est virtutibus, & prodigijs. Audi & contemplare paucula.

Zelus S. Sebastiani.

Primò quidem vide quomodo in eo zelus Christianæ fidei maximè promicuit. Floruit ipse Diocletiani tyranni tempore, sub quo fides oppressa lugebat, & quasi ex nihilo mulctata, antra & solitudines incolere cogebatur. Licet totis trecentis primis annis Dæmon per Tyrannos Ecclesiā impetierit omni furore, *vt exinaniret vsque ad fundamentum in ea*, multaque genera tormentorum suggesserit ad fidem Christi exterminandam, ignes, gladios, rotas cruces, serpētes, leones, sartagines & lebetes. Attamen tempore Diocletiani, omnis inferorum rabies vita est sese effudisse in necem Christianorum. Totus tunc orbis immadebat sanguine Christiana; & multa fideliū millia dies vna absorbebat. Omnis ordo, omnis ætas omnis sexus ad supplicia raptabatur crudelissimè & impientissimè. Calamitosissimum & cruentissimum illud tempus videtur designasse S. Ioannes dum dicit, se vidisse equum rufum & sanguineum, & illi qui huic equo insidiebat datam esse potestatem tollendi pacem de terra, traditumque ei ideo fuisse gladium cruentum in manus. Hic equus sanguineus exercitium designat Tyrannorum, cui insidet diabolus sæuiens in Sanctos, & illos persequens multiplicibus supplicijs. Huic data est potestas tollendi pacem, quia & eam sustulit de cœlo, sustulit & de Paradiso, sustulit & de mundo à mundi exor-

Psal. 136

Apoc. 6.

dio: sustulit deniqueeam, cùm iam initiaretur à Christo, noui sæculi, nouæque pacis auctore: quia consilio Tyrannorum gladium promiscuè in Christianos, pacis filios, exeruit, & eorum sanguinem sine limite profudit. Quod maximè per Diocletianum factum esse, notum est ex sacris historijs.

Sub Diocletiani signis militabat S. Sebastianus, adeo illi charus, vt primæ cohortis Dux ab eo fuerit constitutus, aulæque primarius. Hoc equidem bellicæ eius virtuti debebatur, sed & Christianæ oportunè subseruiebat fidei & veritati; cur primò clam operam dedit palam deinde professionem edidit. Sub prætextu primatiæ authoritatis, adhuc ignotus Christianus, carceres visebat, Christi milites animabat, facultatibus proprijs eos sustētabat: non erat absimilis Tobiæ, qui captiuos visitans monita salutis eis dabat. Ita verò zelo fidei, spirituque Dei, proficiebat, vt sexaginta infideles verbo salutis recēter à se cōuersos præsentarit Polycarpo Presbytero baptizandos, quos & ad martyrij coronā animauit. Verè fuit Patrinus horum nouorum Christianorum, verè Pater spiritualis eorum, qui postquam eos Christo parturiuisset per baptismum, nihil aliud cordi habebat, quam eos perfectius æternitati parere per martyrium; ipse tamquam Dux & Aries ducendus ad victimam, voluit & Agnos consortes habere, immò & quosdam præmittere, vt patet de Marco & Marcellino, de quibus à nobis supra dictum est.

Tandem & palam Christianum se professus est; quia ideo solummodo latuerat, vt Christiano nomini tantò magis proficeret. Nec diu potuit Imperatorem latere, qui frequens in oculis eius erat, & à latere. Ne verò pusillanimitatem latebras Christiani nominis quæsisse videretur, palam appensum pectori gerere voluit numisma, cui inscriptum erat, Christianus sum. Repudiatis igitur gemmis omnibus alijs, ac Numismatibus fauore imperiali & nomine præsignatis, in hoc solo gloriabatur, & sese ad omne genus mortis pro eo perferendum hac ratione sese acriter extimulabat.

Constātia S. Sebastiani

Secundò, attende eius constantiam ineluctabilem. Nullis enim potuit adduci, vel blanditijs, vel minis, vt Christiano nomini renunciaret; quamuis omnem mouerit lapidem Diocletianus Imperator, quia sibi charus erat ob nobilitatem cùm animi, tum generis; eiusque delectabatur familiaritate, & propterea eum aulam suam frequentare iusserat. Non fuit igitur, sicut plerique in aula, mutabilis vt aura; non fuit velut arundo vento agitata, in omnem partem, vertibilis, prout Principis voluntas tulerit. Sciebat illud Apostoli, & altâ mente retinebat: *Iam non simus paruuli fluctuantes, & in nequitia hominum circumferamur omni vento doctrinæ ad circumuentionem erroris.* Aulicis certè adulatoribus, qui se Principis ingenio & fidei mollitur accomodant qualis sit, rectè conuenit illud: *Stellio manibus nititur, & moratur in domibus Regum.* Ex Hebræo nonnulli vertunt: *Simia manibus capit, & moratur in domibus Regis.* Simia in delicijs est apud Reges, & manuum similitudine ac imitatione hominem refert, etiam de hac rectè dixeris, quod *manibus capit.* Similes sunt adulatores in Palatijs, qui captantes gratiam, accommodant se omni actioni Principum, vt manibus scilicet aduncis possint aliquid beneficij apprehendere. His non accēsendus est S. Sebastianus, qui veritati innixus, haud titubare potuit impetitus verbis imperatoris; vel blandientibus, vel sæuientibus. Neque enim timuit iacula & sagittas cuiuslibet generis, qui positus erat à Domino quasi signum ad sagittā.

Ephes. 4

Prou. 30

Adulatores sunt simiæ.

Si blandiebatur Tyrannus, honores proponens & præmia, non ignorabat illud: *Molliti sunt sermones eius super oleum; & ipsi sunt iacula.* Hæ sunt sagittæ leuiter & leniter transmissæ, sed incautos acriùs vulnerantes, & æterno configentes exitio. Contra has scuto prudentiæ, Christianæque veritatis & seueritatis clypeo sese obarmauit, sic victor euasit Sebastianus. Psal. 54.

Sed hæc ei leuia fuere certamina Dei gratiâ cataphracto; ideo post sagittas sermonis blandientis immitti iubet in eum palo affixum Tyrannis iacula ferri transfigentis. In quo quidem certamine tantò magis gauisus est, quia *Spectaculum factus est Deo, & Angelis, & hominibus.* Deo equidem, tamquam Agonorhetæ & certaminis istius Præsidi, vt vincenti impertirentur coronâ gloriæ. *Angelis bonis*, qui hic aderant non solùm vt spectarent, sed etiam vt certantem confortarent, vincentem coronarent. *Angelis malis*, qui tyrannum adiuuabant ad cruciandum hunc generosum militem & Ducē, vt cæteros à fide metu pœnarũ deterrerent. *Hominibus probis*, qui constantiam certantis plausu intimo excipiebant, & collaudabant. *Hominibus etiam praui*, qui spectabant, sed insultabant, & vulnera vulneribus cumulantes supplicio patientis oblectabantur. Psal. 63.

Interim *Sagittæ paruulorum factæ sunt plagæ eorum*: læserunt sagittæ eos potius quàm Martyrem, resilientes & percutientes conscientiâ percutientium, sicut de similibus pronunciatum est apud Psalmistam: *Gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringatur.* Intrepidus igitur stabat Martyr Christi, plagis licet vndique conspersus: quia contemnebat horum arcum & sagittas, sciens solùm ab illo sibi timendum esse, qui dixit: *Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrauit, arcum suum tetendit, & parauit illum, & in eo parauit vasa mortis*, siue tela mortifera; *Sagittas suas ardentibus effecit*, ex ardenti scil. materia eas fabricauit, vt sint velocissimæ & nocentissimæ, simulque vt eas depromat in eos qui ardentes furore & odio alios iniustè persequuntur. Has sagittas, huncque sagittantem timebat S. Sebastianus, non vero eos qui corpus solùm dilacerare poterant quia sciebat scriptum: *Nolite timere eos qui occidunt corpus animam verò non possunt occidere, sed timete eum qui potest corpus & animam mittere in gehennam.* Ibi nimirum sagittæ ardentes ardentibus præparatæ sunt. Psal. 63. Psal. 7. Matt. 10

Tertiò, considera eius prædestinationem, varijs cœlitus prodigijs testatam. Cùm enim in domo Nicostrati (vbi detinebantur carcere Marcus & Marcellianus fratres prænobiles, & multi eorum lugebant sortem speciétenus deplorandâ) præclare disseruisset de cœlesti gloria, quam expectat fides Christiana, deque contemptu sæculi huius ac mortis inconsideratione perennantis gloriæ: ecce confestim lumen cœlo delapsum est corã tota multitudine, omnes in admirationem & stuporem rapiens, simulque timori lætitiam commiscens. In medio autem in septem apparuere Angeli, & Dominus Angelorum eos præcedens, qui osculo dato dixit Sebastiano sonorâ voce: Tu semper mecum eris. Quid verò est, *Tu semper mecum eris*, nisi idem quod à Deo dictum fuit Isaac: *Ero tecum, & benedicam tibi.* Quid iterum est, nisi idem quod dictum est Iacob: *Ero custos tuus quocunque perrexeris, & reducam te in terram hanc*? Quid rursus est, *Tu semper mecum eris*, nisi idem quod Moyses dicebat asseueranter Iosue: *Dominus qui ductor est, ipse erit tecum, non relinquet te ne paueas*: Quid denique est, nisi idem quod Nathan dicebat Dauidi: *Quicquid in corde tuo est, vade, & perfice illud, Dominus enim tecum est*: Quia Dominus cùm Sebastiano erat, & ipse cum Deo Electio S. Sebast. testata prodigijs. Gen. 26. Gen. 28. Deut. 31. 1. paral. 17.

ſemper futurus erat, ideo tot nouos illi Christianos peperit, & fidem ampliſſimè propagauit, fortiſſimeque defendit; ita vt à caio Pontifice, tunc ſedem Petri tenente, hunc honoris titulum primus promeruerit glorioſiſſimè: Defenſor Fidei. Rurſus quia ſemper Dominus cum illo erat, & ipſe cum Domino, ideò ſecurus in omnibus dicebat: *Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* O quam felix, quiſquis poſſet audire ex ore Domini: *Tu ſemper mecum eris!* Abſque dubio electionis & prædeſtinationis ſuæ ſecurum acciperet teſtimonium. Felix igitur Sebaſtianus, qui hanc vocem audiuit adſe

Pſal. 22. directam, ſed & alijs maximè proficuàm. Nam qui agebant tunc in domo illa, confirmati ſunt in fide; ita vt propter illam mortem obire parati fuerint, qui prius rebelles erant lumini & veritati. O quam meritò hac cœleſti voce con-

Rom. 8. firmatus potuit dicere illud Apoſtoli: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius? Certus ſum; quod neque mors, neque vita, neque Angeli neque Principatus, neque virtutes, neque inſtãtia, neque futura neque fortitudo, neque altitudo neque profundũ, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.* Vnde tibi illa certitudò, ô Sebaſtiane, ô miles inuicte? Quia lumen de cœlo, quia Angeli, quia ipſe Chriſtus aſſeruit, *Tu ſemper mecum eris.* Caro & ſanguis non reuelabit tibi, ſed Pater cœleſtis.

Concludamus, & dicamus poſtremò, S. Sebaſtianum ſua charitate & patientia, ſua per ſagittas atroces paſſione, apud Deum promeruiſſe gratiam auertendi à ſibi deuotis tela iræ diuinæ, maximeque ſagittam cruentam peſtilentiæ. Eius hac in re opem & fauorem experti ſunt frequenter populi, & maximè plebs Romana, gaudens maxima parte corporis eius, & ſanctiſſimè illam aſſeruans ac colens, tamquam cœleſte pignus proficuum in tempore diuinæ iracundiæ. Epternacenſes in Ducatu Luxemburgenſi aſſerunt apud ſe caput quieſcere à Sergio Pontifice donatum S. vvillibrordo. Illud certè, vbi epidemia graſſari incipit frequenti peregrinatione & concurſu colitur, vt Deus eius interceſſione manum ſuam vindicem auertat; quod feliciter experiuntur populi, de qua re alibi à nobis tractatum eſt. Hinc & illa Antiphona atque oratio in honorem S. Sebaſtiani in Eccleſia vſitata eſt à ſæculis.

O quam mira refulſit gratia S. Sebaſtianus Martyr inclytus, qui militis portans inſignia; ſed de fratrum palma ſollicitus, confortauit corda trementia, verbo ſibi collata cœlitus.

℣. Ora pro nobis Beate Martyr Sebaſtiane. ℟. Vt mereamur peſtem epidimiæ illæſi pertranſire, & promiſſionem Chriſti obtinere.

Oratio.

DEus qui B. Sebaſtianum Martyrem tuum in tua fide & dilectione tam ardenter ſolidaſti, vt nullis carnalibus blandimentis, nullis Tyrannorũ minis, nullis carnificum gladijs, ſiue ſagittis, à tuo cultu potuerit reuocari: da nobis miſeris peccatoribus, dignis eius meritis & interceſſionibus in tribulatione auxilium, in perſecutione ſolatium, in omni tempore contra peſtem epidimię remedium: quatenus poſſimus contra omnes diabolicas inſidias viriliter dimicare, mundum, & ea quæ in ipſo ſunt, deſpicere, & nulla eius aduerſa formidare; vt ea quæ te inſpirante deſideramus, valeamus obtinere. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

IN

IN FESTO S. THOMÆ AQVIN.

7. Martij. Lect. 3. quadri.

Quo ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi Stellæ, &c.

Dan. 12.

De stella & radijs S. Thomæ I. PARS De radio constantię & fortitudinis in religiosi state.

SAcra eloquia frequenter ecclesiam cœlo & firmamēto comparant; quod inter opera Dei primarium, varijs astris conspicuum est & fulgidum. Solis fulgor, Lunæ pulchritudo, stellarum coruscans ordo, mirum ei decorem conferunt & ornatū. Est enim Sol velut oculus mundi, iucunditas diei, species cæli. Luna decor est noctis, mater roris, dominatrix maris, æmulatrix Solis. Stellæ autem sunt velut gemmæ pellucidę & variegatæ, cęli ornatum perficientes. Sic in ecclesia, tamquam cœlo spirituali, effulget Sol Christus, cuius ab Oriente in Occidentē omnis passus & cursus nobis fuit proficuus, spargens lucē & calorem, vt illuminaremur & viuificaremur. Luna est Maria, quæ mari huius sæculi dominatur, tenebras noctis dispellit, rorem gratiæ parit, & inter omnes creaturas ad Solis lumen, hoc est ad Christi perfectionem propinquius accedit. Stellæ sunt cæteri Sancti gratiæ & sapientiæ donis promicantes, à sole lucem mutuantes, mirum variumque decorem ecclesiæ conferentes, vnusquisque in gradu & ordine suo. De his recte illud Baruch intellexeris: *Stellæ dederunt lumen in custodijs suis* (siue in stationibus & locis sibi à Deo designatis quasi in excubijs militaribus) *& lætatæ sunt: Vocatæ sunt, & dixerunt: Adsumus: & luxerunt ei cum iucunditate qui fecit illas.* Prompte enim & alacriter Deo obediunt sancti Viri, lucem circumferendo quocumque iusserit, ad nutum ei seruiendo, huc illuc gyrando, & à mente peccatorum tenebras discutiendo.

S. Ambros. in Hexam. omnes iusti stellæ sunt. Baruc 7

De his quoque S. Augustinus interpretatur illud: *Qui numerat multitudinem Stellarum, & omnibus eis nomina vocat.* In hunc enim locum sic disserit ad nostrum propositum: *Quid magnum Deo numerare multitudinem stellarum? Hoc & homines sunt conati. Viderint, vtrum implere potuerint. Deo autem non est magnum stellas numerare, cui & capilli numerati sunt. An fortè numerum ne obliuiscatur recenset? Manifestum est aliquid velle Deum nos intelligere in eo. Sunt stellæ quædam, lumina in ecclesia consolantia noctem nostram, de quibus Apostolus: In natione peruersa apparetis, tāquam luminaria in mundo. Illas stellas numerat Deus. Omnes secum regnaturos numeratos habet. Qui indignus est, nec numerabitur. Sunt & aliqui super numerum. Animaduertat vnusquisque, vtrum luceat in tenebris, vtrum sæculi iniquitate tenebrosa non seducatur: stella erit quam numerat Deus. Et omnibus nomina vocat. Ibi totum præmiū. Habemus nomina quædam, nomina apud Deum: vt nouerit Deus nomina nostra, hoc optare debemus, hoc satagere quantum possumus, nec de alijs rebus gaudere: Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælis.* Hæc ibi S. August. & plura. psal. 146

Cum vero de omnibus electis verum sit, quòd velut stellæ fulgeant, postmodum cœlis figendæ, vt ab omnibus eorum fulgor agnoscatur, id tamen maximè competit his qui alios doctrina cęlesti cognitioneque & amore Dei imbuere satagunt. Et de his specialiter scriptum est: *Qui ad iustitiam erudiunt multos,*

fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Nam & hi maiori lumine & gloria animæ promicabunt, aureolaque speciali decorabuntur, quæ tam animæ quam corporis decor erit & gloria, cum singulari claritate, quasi corona fulgidissima instar stellæ.

dan. 12 doctis sũt speciali ter stellæ.

Inter hos meritò connumeramus S. Thomam Aquinatem, quem nonnulli hoc intitularunt elogio: *Sanctissimus Doctorum, doctissimus Sanctorum.* Propterea post mortem apparuit ipse indutus cappâ Religiosâ, vndique fulgentibus stellis cooperta, cum Sole in pectore radiante, cum quo adhuc modò solet depingi. Atque in eius morte viro cuidam religioso visa est stella incumbens monasterio, quæ eo animam exhalante, in cælum ascendebat: vnde ille licet absens, eius non solum obitum, sed & gloriam agnouit. Explicandum ergo nobis est, quomodo stella fuerit lucens in firmamento Ecclesiæ, dum hanc adhuc vitam degeret, quibusque eam asserit radijs.

Fernād. Castig. in hist. Ord. p. 1. l. 3. c. 51.

Dicamus igitur, *primum* eius radium fuisse resolutionem illam constantissimã & feruentissimam, quâ se religioso statui in adolescentia dicauit. Anno enim ætatis suæ decimo quarto, cum luce rationis diuino intermicante radio, rerum humanarum faciem & vanitatem sagaci perlustrans indagine, ad altiora mentẽ cœpit erigere. Ac licet è nobilissima Aquinatum & Neapolitanorum ortum duceret familia, ideoque ad honores & dignitates sæculi facile viam sibi sternere posset, iam opibus & fortunæ donis circumfluus: agnouit tamen, quam forent hæc omnia caduca, instabilia, inania, vt vapor ad modicum parens, vt fumus euanescens, vt vmbra & somnium disparens: *Velut somnium surgentium imaginem ipsorum ad nihilum reduces*, ait Rex & Propheta: *Præterit figura huius mundi*, ait Apostolica Tuba. Statuens quoque se ante se, considerauit ætatem teneram non posse diu illibatam consistere, vt pote ad vitium flexile &, velut ceream, quia lubrica est inter illecebras, & facilè dilabitur in peccatum, vel via ambitionis, vel via terreni affectus, vel via concupiscentiæ carnis; vt propterea dixerit Sapiens, tria sibi maximè esse cognitu difficilia: *Viam aquilæ in cælo, viã colubri super terram, viam nauis in medio maris*, sed quartum se maximè ignorare, *Viam viri in adolescentia.* Hæc igitur preuidens, & sibi tempestiuè prouidens, certioris ac sublimioris vitæ & in viæ desiderio inardescit, & è iactantis sæculi salo soluere meditatur in religiosæ quietis securum portum, ita dictante Spiritus flamine, & iam ductãte pij amoris flumine. Protinus ergo omnes sæculi funes & vincula quibus detineri poterat, non tam soluens, quam disrũpens (nescit enim tarda molimina Spiritus sancti gratia) in S. Dominici religione sanctissimæ sacræ militiæ tyrocinium inchoat, tenellamque ætatem ibi Deo consecrat, tanquam perpolitam tabulam, in qua quicquid libuerit diuin⁹ depingeret penicillus, quem nulli adhuc sæculi colores impedirent.

psal 72. 1 Cor. 7. Prou. 30.

Hic velim sese intueantur, & ad cor ingrediantur, quę diuinâ quandoque voce ad fores pulsante, nescientes quæ oportet fieri citò, non aliud respondent nisi verba lenta & somnolenta; *Modo ecce modo, sine paululũ. Et modo non habet modum sine paululum, vadit in longum*, vt de se dicebat S. Augustinus. Vocante Oriente, attendunt ad Occidentem: vocante magni consilij Angelo, nescio quæ adhuc consilia præstolantur. Interim mora ista mater est tepiditatis, vitæ suffocatrix, est quasi ventus vlulans diuinæ pietatis fluenta exsiccans. Veruntamen paululum te alloqui lubet, delicate Adolescens. Quid agis? quid moliris? quo

præceps ruis? Quomodo insuetam imbellemque ceruicem audes asperiori hoc iugo premere, si non & perimere? Attende, an non etiam crudelitatis alicuius argui possis: illa enim quæ te peperit, perit, si te perdit. Memorare te oportet, antequam vlteriùs gressu præcipite progrediaris, Aquinatis prosapię nobilitatem, amplitudinem, splendorem: forsitan in te domus inclinata recumbet. Et verò nescis, heu nescis, quam grauis adhuc aduersus carnem & sanguinem tibi incumbat lucta, cui forsan succumbes dedecorosè.

His similia caro & mundus, mundique & carnis satellitium, Dei vocationi obsistens, Adolescentis sanctis auribus poterat insusurrare, & tenero cordi instillare. Sed frustra quia cor prius occuparat Dilecti vox & aura lenis, in solitudinem inuitantis & inescantis. Aures oppleuerat Imperatoris cœli classicum, ad crucis vexillum euocantis, quod omnes poterat compedes dissoluere in fortitudine; faciliùs quam neruiceos funes Sampsonis à Dalila colligatos.

Oritur ergo noua stella in S. Dominici religione, sed quasi *Stella matutina in medio nebulæ*. Quantæ enim suscitatæ sunt nebulæ & tenebrę, tempestates & procellæ, à mundo, carne, dæmone, vt Stella ista obrueretur, & in radiorum suorum exordijs, quasi in suo crepusculo, extingueretur? Quot impetitus est ipse procellis, vt à proposito deterreretur? Dicitur Draco tertiam partem stellarum è cælo detraxisse in abyssum, quia partem angelorum Lucifer, vel potiùs Lucifuga, pessima sua persuasione à diuino seduxit obsequio. Sed & ipse quotidie stellas de cælo trahit, dum homines cœlesti conuersatione fulgidos ad terrenas fæces vitiosamque vitam deducit. Et id quidem cauda sua venenata perficit, dum malignis eos suggestionibus inuoluit. Certè hanc stellam, Orientem caudæ suæ virulentia è religione, quasi è cæli regione, deturbare conatus est omni arte & molimine. Audi particulariùs. Eccli 50 Apoc 12.

Antiquus ipse insidiator qui instar sanguinolenti Herodis Christum in pectore nostro nascentem iugiter persequitur, diuinum hunc fœtum in animo Adolescentis prognatum persentiens, totam mox turbare incœpit Hierosolymam, totam familiam ad eius animum expugnandum concitare. Et quia per fœminã ei ab initio successit victoria, matrem in acie prima constituit armisque fœmineis, lachrymis scilicet accinctam, & vmbra pietatis de folijs antiquæ parẽtalis, arboris, contextam, Neapolim mittit, vbi agebat adolescens noster in castris S. Dominici. Hæres igitur reliquiarum Euæ, cum gemitu requirit quem cum gemitu peperit.

At ipse sciens in simili conflictu victoriam fugi parari, Romam petit relictâ Neapoli. Prosequitur illa fugientem Romam vsque: at ipse in Galliam recedit. Verum in itinere interceptus à fratribus, malè mulctatus ad matrem in castrum quoddam reducitur. Quæ non ibi argumentorum congeries? Quæ non à matre lachrymæ, à sororibus blãditiæ, à fratribus minæ, ab omnibus preces, vt eum à proposito deducant? Poterat dicere illud Psaltis? *Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis*. Vtique sicut apes verborum fauum & mel proponentes, sed occultum in cauda gestantes aculeum, vngentes & simul pungentes *Molliti enim erant sermones eorum super oleum*, & ipsi iacula erant. Verùm *frustrà iacitur rete ante oculos pennatorum*, frustrà telum dirigitur in squamas loricarum. Adolescentis animus inter hæc nihil titubat, cælesti quodã clypeo obfirmatus. Stat *instar aspidis surdæ* aduersus blandas has incantationes, quas sapiẽ psal 117 psal. 54 prouer 1. psal, 54.

tes huius sæculi sibilabant & concinnabant. Stat tamquam Stella inter nebulas has radio pietatis & constantiæ facilè dissipaturus. Videor eum audire, matrem hisce verbis alloquentem: *desine mater.*

Desine, meque tuis incendere teque querelis. Fata vocant.

Virg 4 æneid. Cur frustra *ponis in cœlum os tuum*? Cur ad lutum sæculi, cui nuntium remisi, rursus me reducere conaris? *Laui pedes meos, & quomodo iterum inquinabo illos?* De Gomorrheo egressus sum incendio, retro adspicere haud licet: Stat *statua salis*, exemplum mihi & condimentum. Ad anteriora extendens meipsum, *quæ retro sunt obliuiscor*, ad brauium contendo supernæ vocationis. Ordinauit in me Deus charitatem, & accendit; *aquæ multæ non poterant extinguere, nec flumina obruent eam.* Sic loquitur, qui firmâ in Deo radice initiatus, omnia aduersantia & incursantia contemnebat.

cant. 5

philip. 3

cant 8

Nos verò in propositis bonis quam cito vacillamus, quam varij & instabiles sumus! Quasi Luna decrescens, de bono in malum, de malo in peius facilè imus: semper incipientes, semperque insipientes, vitam in bonis propositis consumimus. Quasi rota carri, vt loquitur Sapiens, modò sursum, modo deorsum, modo ad cœlum, modo ad peccati lutum vertimur? Nondum mox nos pœnitet eorum quæ commisimus, & nihilominus ea rursus agimus, fatui & inconstantes sumus, illudque de nobis verum est: *Præcordia fatui, quasi rota carri.*

Eccl. 33

14. PARS. De radio deuotionis maxime erga ven. sacramentum.

DIcamus secundò, alterum inter præcipuos nostræ Stellæ radios fuisse ardentem erga Iesum Christum deuotionem, & maximè erga Eucharisticum Sacramentum in quo *delicia eius esse cum filijs hominum.* Ibi igitur & deliciæ erant sanctissimi Doctoris cum filio Dei, & filio hominis. In illius mysterij mysteriorum cõtemplatione tanto suauitatis affectu ferebatur, vt nonnunquã animi deliquium, extasesque & raptus pateretur, ignarus eorum quæ circa segererentur cœlitus, tamquam *diuina patiens*, vt loquitur de similibus S. Dionysius Areopagita. Frequentissimè autem post contemplationem huius mysterij totus reperiebatur lachrymis perfusus, ita vt posset dicere: *Cõcaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescit ignis.* Quis verò ignis? Ignis scilicet diuini amoris exardescens per sacram Rubi huius incombusti considerationem, cor eius quasi ceram liquefaciebat, vt in lachrymas suauiter solueretur. Ibi ergo effundebat cor suum coram Domino. Ibi cor cordi coniungens, deficiebat à se, & in Deum transfundebatur, inclamans cum Psalmista: *Deficit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Ibi bibebat de vitali costâ, & attrahebat liquorem pretiosum diuini amoris. Ibi mellificans, quasi apis argumentosa & mystica; in vulneribus Leonis de tribu Iuda in Caluariæ monte in partes discerpti, contemplabatur illud problema: *De comedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo.* De morte omnia deuorante nostræ consolationis cibus egressus est, & de eadem morte, quæ fortis est & amara, originem duxit dulcedo mellis & amoris. Hæc vtique omnia patent in hoc Sacramento, quod Christus instituit, dum ad mortem properaret, & mortis ac amoris eius perenne est monimentum mirâ suauitate afficiens animas piè illud contemplantes.

prou. 8.

psal. 38.

psal. 78

iudic. 14

Officij de ven. sacramento author S. thom

Quia verò hoc Sacramentum, frequentissimâ meditatione ruminatum & masticatũ, factum erat eius in corde velut mel dulce, propterea adeò solidè, adeo melliflué, adeo diuinæ de eo officium cõscripsit, quod in finem vsque sæculi de-

cantabitur in laudem *iugis sacrificij*, & Sacramenti. Certè singula illius verba diuinitus dictata videntur, & concinnata. Expendat peritus lector singula Responsoria in hoc officio ordinata, & videbit quam peritè, quamque piè consonare faciat antiquæ & nouæ legis de hoc mysterio testimonia. Si enim responsorium inchoet ex verbis veteris Testamenti, mox versus correspondet penè de verbo ad verbum, ex Testamento nouo. Aut è contra. Si Responsorij initium ex verbis noui fœderis contexatur, mox versus ex veteris paginæ oraculis correspondens, idem resonat. Sic coordinat antiquum & nouum Testamentum, tamquam Duo Cherubim verso vultu respicientia & adorantia hoc nostrum Propitiatorium, & ad illud adorandum nos omnes concordi suo concentu inuitantia.

Adde, ita S. Thomam affectu pietatis erga Sacramentum & sacrificium hoc diuinum exarsisse, vt numquam omiserit, ab eo tépore quo sacerdotio fuit initiatus, illud Deo offerre, nisi inualetudo corporis ei impediméto fuerit. Quinimmo cum sacrificium obtulisset, solitus erat alterius celebrantis sacrificio adhuc assistere, & frequentissimè maxima cum humilitate propria opera ministrare. Ita deliciabatur animus eius adorans Dominum Deum suum in hoc mysterio, magnam reputans sibi gratiam si cooperari posset quamlibet humili ministerio. Affectus S. Tho. erga ven. sacram.

Sciebat ibi delitescere fontem gratiæ, fontemque luminis, fontem vitæ & puritatis, à quo iam ab adolescentia deprompserat non solum radium deuotionis sed etiam radium & lucem innocentiæ castitatis.

Fassus est enim F. Reginaldo, indiuiso suo consodali & comiti, se semper in anima sua persensisse & fouisse quasi innocentiam & incorruptionem pueri quinquennis. Hanc meritò referebat in auctoritatem puritatis Iesum, quem mirè colebat in hoc mysterio, referebat & in conuersationem quamdam interiorem cum angelis, puris illis spiritibus, castimoniæ Tutoribus, sibi à Deo indultam.

Peruotum est, quomodo fratres insidias ei struxerint, vt ad sæculi voluptatem reuocarent, & à Religiosi status sancta vocatione abducerent. Subornarant enim meretriculam, specie venustam, vultu blandulam, verbis procacem, quę carnalis voluptatis sensu eius constantiam labefactaret. Hæc fuit subtilis impietas, impia subtilitas, de spiritu illius impostoris veniens, qui per fœminam non solum primum supplantauit hominem, & Paradiso eiecit, sed etiam animarum miriades in pręcipitia per hunc laqueũ ducit. Et quomodo hisce illecebris ætas lubrica non irretiatur? Verum *ecce plusquam Salomon hic*: en Sampsone fortior, Dauide sanctior, Salomone sapiétior; quos omnes mulieris species dementauit. Radius deuotionis & castitatis mox has dispulit tenebras, & effusas nebulas ad obscurandam hanc stellam suo in Oriente. Etenim arrepto ex igne titione, hanc thesauri pretiosissimi deprædatricem illicò insequitur, & fugat funestum hunc inferni titionem. Hoc attendite ô insipiétes & infelices iuuenes, qui ad primum occursantis tentationis impulsum, nihil obluctantes, victas datis manus, ad primum lenocinantis voluptatis sensum, confestim captiuum traditis consensum. O prophani plusquã Esau, qui propter fallæ falsæque voluptatis morulam diuinæ ius primogenituræ commutatis, propter fœdæ delectationis morulam, æternitatis aleam iactatis! O dementes negotiatores, animulã, quam suo sanguine pretiosiorem sapientia ipsa iudicauit, tantillo venũdantes pretio S. Tho. per meretricẽ tentatus

& forsitan in æternum! Quis scit enim, si non protinus ceruici vestræ vltor diuinus incumbit mucro? *Stulte hac nocte repetent animam tuam à te.* Hoc saltem scimus, quod intus rodentem conscientiam, quasi vltricem Deam effugere poteris nunquam: *Habet hoc voluptas omnis, stimulis agit fruentes; apumque par volantum vbi grata mella fudit, fugit, & nimis tenaci ferit icta corda morsu.* Intelligite, intelligite hæc qui obliuiscimini Deum, nequando rapiat, & non sit qui eripiat.

luc, 12

Boetius

Sed ecce, aduersus tentationis occursum remedium omnibus exhibet sanctus adolescens. Statim fugata meretricula, crucem pingit in pariete, & coram ea aduolutus, mentem tumultuantium cogitationum fluctibus æstuantem in crucifixi vulneribus locat, nidificans velut sacra columba in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ; quia ibi statio fida quies secura.

Tentationis carnalis remediũ

Fugiunt cruce[m] tenebræ
Tali dicata signo,
Mens fluctuare nescit.

Prudentius.

Deinde visi sunt Angeli duo, leniter obdormiscẽtis renes perpetuo quodam castitatis cingulo succingentes, adeo vt exinde nullum recalcitrãtis carnis pruritum expertus fuerit. Donatus itaque diuino vtriusque castimoniæ dono, illam fouit & adauxit continuò carnis virgineæ & sanguinis casti Agni deuotissima & frequentissima sumptione. Propterea tanquam cœlesti stella vtroque hoc radio mire effulsit tota vita, castitatis scilicet & deuotionis.

DIcamus tertio, radium huius stellæ fulgentissimum inter cæteros esse sapientiam illam eminentissimam, quæ toto coruscat orbe. Nec multis de ea disserere opus videtur, cum ab Oriente in Occidentem vsque lucem sparserit, ecclesiamque militantem hactenus mirè illustrarit, dissipans ignorantiæ nubila errorum tenebras, hæreseon fumũ, è puteo abyssi erumpentem, vt obscuret Solem & Lunã, christum & ecclesiam. Certè eius illustris sapientia non solum est in ecclesia lumen; sed etiam est pro ecclesia fulmen, fulgore & sonitu suo illius hostes percellens & territãs. Errorum calligo longius latiusque sese nostro diffudisset æuo nisi eius doctrina fulgore suo obuiam iret. Quod ipsam fatẽtur lucifugæ hæretici: inter quos Bucerus hæresiarcha audet pronunciare: *Tolle Thomam, & dissipabo ecclesiam.* Propterea in Concilio illo inclyto Tridentino, vbi tanquam in Tribunali sacro errores & hæreses condẽnantur ac dissipãtur, dogmata pene omnia & decreta verbis S. Thomæ concepta pronunciantur, vt periti in eius sacris scriptis aduertere facilè possunt. Addere & hoc possumus, ita eius scripta breuitate & simul fœcunditate excellere, vt quicquid in antiquis Ss Patrum scriptis reperitur ampliori explicatum sermone, in ipsius doctrina strictim, sed solide inueniatur expressum.

3. Pars. de radio sapiẽtiæ suo ecclesiam illuminauit

apoc, 9

Non immerito igitur eum quispiam cõparauerit Propheticæ illi Aquilæ, quæ tulisse dicitur medullam de cedris Libani, & attulisse eam in terram Chanaan; hoc est, in terram negociatorum. Sic enim ait Textus: *Aquila grandis, magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis & varietate, venit ad Libanum & tulit medullam Cedri. Summitatem frondium eius auulsit, & transportauit eam in terrã Chanaam, in vrbe negociatorum posuit illam.* An non Aquila Thomas in sublime volans? An non eius doctrina varietate plena? An non plumis & ornatu sententiarum præfulgida? An non tulit medullam de cedris Libani, de sanctis Prophetis, Euangelistis, apostolis, Ss. Patribus, & Agiographis, qui tam-

S. Tho. inter doctores aquila, ezech 17

quam Cedri in Ecclesia eminent? An non eam posteris Theologis proposuit, vt feliciter negociarentur, negociatione illa, quam commendat Dominus, *Negotiamini dum venio*? Quisquis eius doctrinam penitius explorarit, inueniet Aquilæ volatum, & quidem sublimem, & in arduis; inueniet medullam, inueniet variegatum decorem, inueniet negociationis sacræ materiam fœcundam. Inueniet quoque in hac Aquila membrorum ductum, quia per articulos opus omne suum mirabili ordine & substantia diuisit, & corpus effecit grande, suis membris ita præclarum, vt dixerit Gregorius Decimus, cum de miraculis eius inquireretur ad beatificationem & adscriptionem in canonem Sanctorum: *Quid quæritis miracula? Quot articulos scripsit, tot miracula fecit.* Addit Innocentius sextus: *Huius Doctoris sapientia præ ceteris, excepta canonica, habet proprietatem verborum, modum dicendorum, veritatem sententiarum; ita vt qui eam tenuit nunquam inueniatur à veritatis tramite aberrasse.* Quod esse potest testimonium luculentius? Tale fuit summorum Pontificum de eo iudicium, apud quos suprema censendi residet potestas. Inter quos etiam Clemens VIII. eum vocat *Angelicum diuinæ voluntatis interpretem*; vnde & passim ab omnibus audit, *Angelicus Doctor*. Luc. 19.

Si potuit Alexāder Magnus Achillis intuens sepulchrū felicem eum pronunciare, quod Homerum laudum suarum præconem nactus foret: quomodo non felicem censebimus Thomam, qui tot tantosque sortitus est virtutis & sapiētię suæ laudatores? Sed longe te feliciorem pronunciabo, ô vir sancte, quod Deum ipsum nactus sis laudatorem & encomiastem. Vulgatum satis est, quod Neapoli gestum fuit, & hic tamen repetendum. Effundebat cor suum coram imagine Iesu Christi Crucifixi, & de cruce diuinæ vocis hoc accepit oraculum: *Bene scripsisti de me, Thoma, quam ego mercedem accipies?* Cui ille: *Non aliam, Domine, nisi teipsum.* Quid aliud respondere potuisset, qui iam à puero omnem humanæ fœlicitatis sortem, *tamquam peripsima* repudiarat, & arbitratus erat vt stercora, vt Christum lucrifaceret? Non aliud vmquam optauit, quam nudus nudi inhærere cruci, vt nudi hæres foret Crucifixi.

Dicamus quartò, instar radij in ipso effulsisse miram humilitatem. Cū vero illa in ipso claruerit omni tempore vitæ, ita vt religioso silentio eam colens, *Muti bouis* dicterium lubens pateretur à cōdiscipulis: maxime tamē patuit quando ad doctrinæ lauream, Doctorisque gradum, promotus fuit. Nunquam enim hunc gradū adipisci voluit, nisi vigente obedientia superiorū suorū. Quapropter cū cogitabundus hac de re ageret, instante iam tempore, quo gradus Doctoralis suscipiendus erat, vt loco propositionis & thematis assumeret illud: *Rigans montes de superioribus suis*, cælitus monitus fuit. De qua re sanctissimè solidissime, doctissime disseruit, declarans quomodo Theologi doctores sunt in ecclesia velut montes & colles, sed cœlitus irrigati, vt in alios doctrinam transfundant, maxime si à Superioribus suis ad hunc gradum promoueantur ex obedientia, si ipsi non sese illuc ingerant, & ascendant ex proprio motu, vel animi præsumptione & cenodoxia. 4. Pars. Ter: dio humilitatis quo deo placuit. humilis in assumptione doctoratus. psal. 103

Et verè mōs ipse fuit irriguus, postquam superiorum impulsu, & diuina vocatione, ad hunc gradum ascendit mox ab ætate viginti quinque annorum, vnde & de eius rore irrigata est Ecclesia, & modo adhuc copiosissime irrigatur. Ros autem eius, *Ros lucis*, Ros vitæ, quo terrena corda illustrantur, & viuificantur, Isai. 26

ita vt illi possimus dicere, quod sequitur apud Psalmistam in eodem versu: *De fructu operum tuorum*, ô Thoma, *satiabitur terra.*

humilis in oblatis ecclesię honoribus. Vlterius in eo effulsit radius humilitatis, quando ei supremi Ecclesiæ honores per summos Pontifices fuere delati. Nam infulæ & Tiaræ per Vrbanum IV. & Clementem IV. ei oblatę sunt, & Pallium Archiepiscopale Neapolitanum. Sed humili animo Episcopatus & Archiepiscopatus recusauit, adamans & præferēs simplicitatem religiosam omnibus his dignitatibus. Contemptus enim sæculi, iam à primordio ætatis, eius menti insederat, quem humilitas confouebat, ac propterea omnem ambitionis occasionem fugitabat.

Poterat illud Iob dicere: *In nidulo meo moriar, quasi palma multiplicabo dies meos.* Quare quasi palma? Quia palma diminutione eorum quæ deorsum sunt filiorum procera extollitur, & paulatim increscit versus cælum, dulcibus fœcūda fructibus. Sic & in statu humili religionis, quasi in nidulo, mori peroptabat mundo, vt Deo viueret; & abiecta omni filiorum sæculi vanitate, voluit in cœlum affectum omnem erigere, semper crescendo & ascendendo de virtute in virtutem, sicque humilitatis virtute, quasi radice succum omnibus actionibus exhibente, cælestem fructum copiosè proferre in sua primordiali vocatione. Iob. 19.

Nouerat periculum dignitatibus adnexum, vbi vanitatis ventus multos deijcit, & vertiginem inducit propter loci sublimitatem. Dicebat idē, quod Loth: *Non possū in monte saluari, ne fortè apprehēdat me malū, & moriar, sed hic ciuitas parua saluabor in ea.* Hæc ciuitas refugij, status est humilis Religionis, in qua multi salutem consequuntur, qui in locis sublimibus periculo fuissent obnoxi. Attendebat manum illam iuxta Candelabrum scribentem, & stateram ac pondera præferentem, quibus expenduntur hi, qui ad sublimia adspirant. Hi enim in pondere Sanctuarij expenduntur, & si quis eorum *inuenitur minus habens*, tāquam reprobus eijcitur. Præcibus verò illud periculum redimebat; solitusque erat specialem orationem fundere Deo, ne permitteret se ad honores illos excelsos euehi, vt huic obuiaret discrimini. Gen. 19 daniel 5

Concludamus, & his paucis contenti radijs, inter innumeros, qui Stellam nostram exornant, attendamus eius Occidentem. Voluit etenim Dominus hanc lucem Ecclesiæ tādem non tam eripere, quam sublimius collocare, vt ampliori gloria coruscās, suo etiam nos fulgore patrocinij lætificaret. Quapropter, licet mors sit quidam Occidens lucis & vitæ nostræ, Sanctis tamen censetur potius Oriens quidam, quia per eam renascuntur nouo Oriente, vt fulgeant tamquam stellæ tota æternitate. quod maximè cōtingit his *qui docti fuerint, & ad iustitiam multos erudierint*, quib⁹ specialiter promittitur fulgor *in perpetuas æternitates.* Sed ad hanc lucem non valent pertingere, nisi pertranseundo prius per mortis caliginem. Audi igitur, quomodo vir sanctus per eam trāsierit, sine lucis suæ detrimento, sed potius magno cum augmento. Vocatus erat ad Concilium generale Lugdunense, Pontificia indictum auctoritate, vocatus equidem ob doctrinæ eminentiam, vt errorum tenebras tunc variè sese dispergētes luce sua discuteret. Itineri igitur ex obedientia se accinxit, & per Monasterium Fossæ nouæ, Ordinis S. Bernardi, inuitatus ab Abbatę & Fratribus pertransiuit. Mox vero illuc ingrediēs, agnouit diuinam erga se dispositionem, & clarè præuidit suam mortem. Hinc consodali suo F. Reginaldo coram multis magno pietatis impulsu dixit: *Hæc requies mea in sæculum sæculi.* In morbū igitur ibidem incidit, nec tamen daniel 12 psal. 131

à sacra

à sacra lectione & doctrina abstinuit, ad extremum penè vsque spiritum.

Etenim rogatus vt Cantica Canticorum Religiosis ibidem exponeret, supplendo quæ S. Bernardus morte præuentus non absoluerat, primum quidem se humiliter excusauit hisce verbis: *Date mihi spiritum & zelum Bernardi, sic potero eius supplere canticum & stilum.* Tandem tamen eorum petitioni acquiescens, cœpit explicare Canticum illud Canticorum breui & facili methodo, quamdiu vita permisit. In extremitate egritudinis illud explicarat: *Veni dilecte mi, veni, egrediamur in agrum.* Coactusque est ibidem sistere. In extremo autem spiritu memor illorum verborum, toto cordis & vocis annisu illa repetebat: *Veni dilecte mi, veni egrediamur in agrum.* Tandem cum illis spiritum exhalauit, transiens in agrum floridum beatæ æternitatis, æternæ beatitatis, vt illuc sequeretur Agnū *deducentem ad vitæ fontes aquarum.* O mors suauis & iucunda, quando anima innixa super dilectum, delicijs affluens, de deserto huius sæculi in Ecclesiæ triumphantis Paradisum conscendit, Deum perenni iubilo laudatura! O mors omnibus exoptanda votis, quæ morienti scala gloriæ, ianua vitę, portus quietis, laborum existit finis! Talis fuit mors sancti huius Doctoris. Gen. 7. Apoc. 7.

Interim dicere poterat Reginaldus, indiuisus Comes, quod olim Eliæ Elisæus: *Pater mi, Pater mi, currus Israël & auriga eius.* O si pallium innocentiæ, ô si spiritum duplicem sapientię relinqueres alicui hæredi, qui per Iordanis fluctus sicco nos valeat vestigio in Hierusalem ad pacis æternam perducere visionem! 4. Reg. 2.

Conclusio.

TV igitur, Domine, qui hanc Stellam fulgidam tot radijs in cœlum sublimasti, vt perfectius luceret, & quidem in perpetuas æternitates, quique Ecclesiam de die in diem eius mira eruditione clarificas, & sancta opperatione fœcundas: da nobis, & quæ docuit intellectu conspicere, & quæ egit, imitatione complere vt per lucem & viam, quam nobis in caligine præmonstrat, ad te, qui qui vera es lux, & fons lucis indeficiens, securè & feliciter pertingere valeamus, tua benignitate, ac eius patrocinio, *digni effecti sortis Sanctorum in lumine.*

IN FESTO S. BENEDICTI.

Det tibi Deus de rore cæli benedictionem, &c. Genes. 27.

21. Martij. Lect. 4. Coloss. 1

I Pars. De spirituali benedictione in S. Benedicto.

IN familijs Patriarcharum diuersæ proles fuere, quarum aliquæ benedictionē sunt consecutæ, aliæ reprobationi fuere obnoxiæ. Attende id in familia, Adam, Noë, Abraham, Isaac, Dauid, In his inuenies Cain, Cham, Ismaël, Esau, Absalon. Hi non fuere benedictionis filij, sed luctū Patribus suis induxere. Per id verò significatur, in Dei supremi Patris familia quosdam speciali eius benedictione præuentos esse & electos, quosdam ex iusta prouidentia reiectos. Et quidem ordinariè maiores natu prælecti videntur à Domino, vt in hoc humilitas commendetur, quæ est character & signum speciale electorum.

Sic & in nouo Testamento nonnulli specialibus à Domino benedictionibus agnoscuntur condecorati, quorum propterea memoria in benedictione est, per-

in filios lucis, vt dispellat tenebras. Hic est *Ros Hermon, qui descendit in montem Sion, quia illic mandauit Dominus benedictionem & vitam vsque in sæculum.* Hic igitur Ros est, qui S. Benedictum & filios eius adeo floridos, adeo fœcundos efficit & suaueolentes, quia iuxta promissum Domini copiosè super eos descendit, & perfudit. Adimpletum est igitur in eis illud Domini: *Ero quasi ros, Israel germinabit quasi lilium, & erumpet radix eius vt Liban. Ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius, & odor eius vt Libani.* Quinam nomine Israelis designantur, nisi illi qui adspirant ad visionem Dei? Israël enim idem est, quod *Videns Deum*. Ergo Israel erat Beenedictus, & congregatio eius: *Hæc est enim generatio quærentium Dominum quærentium faciem Dei Iacob.* Ideo pro illa accepit Benedictus benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo. Virtute illius *germinans germinabat quasi lilium, lætabunda & laudans* in solitudine; *gloria Libani data est ei & decor Carmeli.* Hanc benedictionem sua promeruit humilitate & candore: nec enim superna & terra corda rorem hunc cælestem aut benedictionem percipere valent: *Montes Gelboe, nec ros, nec pluuia veniant super vos.*

Psal. 132. Oseæ 14. Psal. 23. Isa. 35. 2 Reg. 1.

Est illo porrò cœlico rore, quem in suum attraxit verticem pro se & suis Benedictus, exorta est copia frumenti, olei, & vini. Quid frumentum Verbum est Dei, saginans & pascens animam, adipe replens & suauitate. Hoc est frumentum electorum, de quo congratulari possumus Benedicto: *Lauda Deum tuum, quia benedixit filijs tuis in te, & adipe frumenti satiat te.* Quid verò est oleum, nisi pinguedo deuotionis, impinguans interiorem hominem? Quid vinum, nisi excessus charitatis, mentem inebrians & subleuans, non liquore erumpente in spiritum vertiginis aut libidinis, sed germinante spiritum veritatis & castitatis, qui omnem concupiscentiæ extinguit pruriginem. His omnibus copiosè Deus benedixit virum sanctum totumque eius Ordinem, quia *à fructu frumenti, vini & olei, multiplicati sunt* eius filij mirum in modum: ab vbertate scilicet doctrinæ cœlestis, à fructu viuifici Sacramenti cura frequentia percepti, à pinguedine deuotionis exundante. Sic Ordo eius factus est Ager plenus, Vinea fœcunda, Oliuetum vberrimum, cui benedixit Dominus.

Frumentum, vinum & oleum ordinis S. Benedicti quale. Psal. 147. Psal. 4.

Sed vt de ipso Benedicto specialiter agamus, tanta fuit benedictione spirituali repletus, vt numquā peccati mortiferi maledictioni fuerit obnoxius. Plenus enim fuit spiritu Dei iam ab ineunte ætate, statimque ab illo spiritu ductus est in desertum, & edoctus ad fugiendum mundum, eiusque contagium, ad conculcandam carnem & eius illectamenta, ad obsistendum Satanæ, & eius insidijs. *Benedictio illius qui apparuit in rubo*, fuit super verticem huius *Nazareni inter fratres suos*, & id quidem iam à primordijs adultæ ætatis. An non virtute benedictionis Dei, qui apparuit in rubo, visus est ipse forti & incorrupto animo sese volutare in spinis & rubeto, vt euitaret illecebras & corruptionem carnis? Hoc certè generoso strategemate profligauit Satanā, Mundum, Carnem, hostes mētis, & promeruit benedictionem & donum perpetuæ castitatis. Quia fortis fuit contra Angelū tenebrarum, meruit benedictionē ab Angelo lucis, vel à Christo magni consilij Angelo, qui amator est castitatis, & *Dux virginitatis*. Hac benedictione factū est, vt tangeretur neruus femoris eius, & carne marcescente, solo spiritus insisteret pede. Neruus tactus, cōcupiscentia est debilitata: vt iam inauguraretur Magister castimoniæ & disciplinæ, atque è Rubo & spinis emitteretur instar Moysis, ad educendū millia è tenebris Ægypti, è caligine carnis, & sæculi.

S. Ben. nūquam mortal. peccauit. Deut. 33. S. Ben. magister castimoniæ.

O felix Rubus! ô beatæ spinæ! ô desiderata ibi benedictio animæ, quæ supra modum exagitabatur maledictis spinis libidinosæ voluptatis. Felix vtique Rubus, quem crebrò visitans S. Franciscus, ibique extirpans cruentas spinas Benedicti sanguine olim conspersas, plantabat Rosas aspectui & adoratui delectabiles. Hæc igitur fuit Benedicti benedictio, impetrata è cœlo, dũ ageret in pœnitẽtiæ deserto, carnis scilicet incorruptio, qua approximat homo Deo. Hic iterũ ros cœli agnoscitur, qui in medio ignis ardentis pueros Israëliticos refrigerat, & noxiũ extinguit ardorem. Hic quoque Rubus agnoscitur incombustus, dum in medio flammæ libidinosæ castitas manet integra, nec concupiscentia ardente læditur, aut vstulatur. Sic tu Domine, antiqua innouas signa, immutas mirabilia, vt glorificetur potẽtia tua, benedicaturque tua in electos prouida misericordia, qua illos circumdas & protegis, & singularis benedictionis consortes efficis.

S. Ben. benedictio multiformis fuit.

Neque verò vnica & simplici benedictione adornatus, est Vir nomine reque Benedictus, sed multiformis illa fuit, & iugiter cum eo creuit. Etenim Spiritus Sanctus omnigenis suis donis eum perfudit; prophetiæ dono, discretione spirituum operatione miraculorum, interpretatione sermonum, gratia sanitatum. Aquam è petra produxit, instar Moysis. Ferrum super aquas natare fecit, instar Elisæi. Super fluctus ambulare fecit S. Maurum, instar Petri, Corruo præcepit panem infectum veneno in desertum efferre, instar Eliæ. *Spiritu iustorum omnium plenus fuit vir iste*, lib. 2. c. 8. inquit S. Gregorius in Dialogis, vbi multa eius describit miracula.

II. Pars. De benedictione S. Ben. in Ordine, iam in opibus, quod ho... ...

NOn solum benedictione spirituali voluit Deus S. Benedicti Ordinem florere, sed etiam corporali; ita vt etiam abundarit successu temporis frumento, vino, oleoque materiali, hoc est, copiosis opibus. Quapropter ei adaptantes benedictionem Iacob possumus sic distinguere, vt quãdo primũ dicitur: *Det tibi Deus de rore cœli*. supernam & cœlestem benedictionem intelligamus; cum verò adijcitur, *& de pinguedine terræ abundantiam*, terrena benedictio designetur, quia vtramque dictam benedictionem Ordo ille Benedictinorum hæreditauit. Nulla etenim Religio ita floruit, non solum ob pietatẽ & sanctitatẽ, sed etiam ob temporalem & externam opulentiam: quod ipsum est donum & benedictio Dei Nempe hic ordo religiosus virtute & pietate floridus, non solum sibi fuit proficuus, solitudini & Deo vacans in spe & silentio, sed etiã sapientiæ diuinæ incensus, varias in orbis plagas verbum Dei Diffudit, animarumque conuersioni strenuè incubuit, maxima certè fruge. Nam ex eius alumnis Stephanus Martyr conuertit Pannoniam, Morus adiuit multo cum fructu Galliã, Placidus Siciliam, Adalbertus Boëmiam, Bonifacius ad fidem adduxit, vel in ea confirmauit Germaniam, Augustinus Monachus Angliam, Lambertus & Hubertus Belgicam. Hunc zelum considerantes nonnulli Reges, & Principes, ac Optimates partem hæreditatis ad pedes eorum attulerunt, quasi ad pedes Apostolorum. Sic voluit Deus eorum labores non solum benedictione spirituali & æterna, sed etiam temporali compensare. Adimpleriumque cernimus illud:

Isa. 65.

Electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione: quia semen benedictorum Domini est, & nepotes eorum cum eis. Nempe propter obsequium Ecclesiæ præstitum, opes eis donatæ sunt; vt in pauperes sint liberales; vt hospitalitatem foueant; vt in Ecclesiæ decorem, decenter pro maiestate rerum

iuinarum, eas conferant. Sic & verum fuit de hac sacra Benedicti familia, ob Regum & Principum munificentissima dona, illud Isaiæ: *Erunt Reges nutritij tui, & Reginæ nutrices tuæ.* Et rursus illud: *Mamilla Regum lactaberis.* Quidam existimarunt Ordinem S. Benedicti opes possedisse pertingentes ad tertiam vel circiter partem opum totius Christianitatis. Quicquid sit ea de re, certum est de eo rectè dici, quod benedictionem participet non solum de rore cœli, sed etiam de pinguedine terræ & soli.

Isa. 49. Isa. 60 vide sim. ruillet in annot ad Dial. S. Gregorii j

Distinguenda ergo sunt duo tempora, cum Ecclesiæ, tum Religionis. Initio enim Ecclesia inpaupertate egit, in piscatoribus fundata inopiam profitētibus. Postmodum voluit Deus per Regum & Imperatorū munificentiam inopē suam ditari Sponsam, maximè à tempore Constantini, qui Orientali contentus imperio, Occidentale cessit Romanæ Ecclesiæ. Voluit nimirū Dominus hac magnificentia & opibus eam adornari, vt aduersarijs posset obsistere, & splendore suo nonnullos allicere qui rerum maiestate exterius promicante ducuntur. Illa ergo quæ in sanguine Martyrum quibusdam contemptibilis videbatur, vestita fuit discoloribus, purpura & hyacintho cincta, auro & argento ornata sicque profecit in regnū, regio & sacerdotali decore honorata. Quod de Ecclesia dicimus, hoc de multis religionibus etiam verum esse conspicimus, quæ post rorē cæli, terræ pinguedinem hæreditarunt, Domino ita ordinante. Hoc solum Prælatis prouidendum est, ne ros cœli, qui terræ pinguedinem generauit, suffocetur tamquam mater à filia: hoc est, ne pietas & gratia cœlestis suffocetur à diuitijs, quæ nonnullis sunt irritamenta malorum & impedimenta salutis, dum illis animum implicant, & abutuntur, atque in ea, ad quæ à Deo destinatę sunt, non impenduntur.

Ezech 6

Dicamus vlterius, S. Benedicti Ordinem pro benedictione hæreditasse non solum opes, sed & specialem honorem, tam temporalem, quam spiritualem. Huc referri potest illud, quod sequitur in benedictione Iacob: *Adorent te tribus, & seruiant tibi populi. Esto Dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuæ.* Inter Ordines Religiosos primarius eis honor defertur in cōgregationibus & cōsessibus, præcedūtque omnes. Religiosis quoque sub benedicti regula & vexillo militantibus, statim vbi sacerdotio initiantur, tanquam honoris specialis titulus datur nomen, DOMNVS, quod per abbreuiationem deducitur à nomine, DOMINVS, & in clero quamdam præeminentiam designat. Hinc illud in officio Ecclesię, *Vt Domnum Apostolicum conseruare digneris.* Et rursus illud: *Iube Domne benedicere.* Alij Ordines Fratris nomen inter se assumunt, hi & Fratres & Domnos se indigitant, quasi vnicuique eorum in sacerdotio sors illius benedictionis cadat: *Esto Dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuæ*, honorem scilicet tibi specialem exhibendo, non tantum corde, sed externa etiam significatione.

Ordo S. Ben. honores hæreditauit Gen 27.

Quod si ad S. Benedictum, totius Ordinis Patriarcham, hoc specialiter referre velimus: *Esto Dominus fratrum tuorum, incuruentur ante te filij matris tuæ*, id certè fiet non immeritò, nec impropriè, aut incontinuè. Sicut enim Iacob his verbis benedicitur, tanquam Patriarcha, siue tanquam Pater Patrū, Paterque filiorum illorum, qui parentes erant futuri duodecim tribuum, in populum Dei peculiumque speciale selectarū: Ita S. Benedictus factus est Pater duodecim tribuum; hoc est, duodecim Congregationum, in quas Ordo ipsius diuisus est,

S. Ben. Pater 12. Congregationū.

vt norunt eius alumni. Ex eius enim spirituali femore & semine primigenio exorti sunt Cluniacenses, Cistercienses, Camaldulenses, Cœlestini, & alij; qui etsi speciales sortiti sint Pædagogos in Christo, hunc tamen suum agnoscũt Patrem & Patriarchã, quia per Euangelicam suam Regulam eos genuit. Ideo inter hos omnes primatum tenet, & honoris primitias sibi vendicat. Dicere itaque ei possumus illud: *Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Filij tui de longè venient, & filiæ tuæ de latere surgent.* Rursusque

Isa. 60. eius filijs congregatis in nomine Domini sub Labaro & signis Patris sui gloriosi Benedicti, illud conuenit: *Omnes qui viderint eos, dicent: Isti sunt semen, cui benedixit Dominus.* Cum igitur totum Ordinem rexerit & dilexerit, hactenusque regat & diligat Sãctissimus Pater & dux; ideo speciali cultu & honore à Fratribus & filijs suis colitur, tãquam Pater & Dominus, specialiter à Deo electus, & in hunc benedictionis honorẽ destinatus. Etenim vult Deus, vt seruiant ei populi, & adorent tribus, ac incuruentur ante eum filij matris suæ, quia Dominum Fratrum suorum ipsum constituit. Et quandoquidem Ordinis eiusdem Prælati,

1. Pet. 5. eius in regimine sunt successores, eiusque vices gerunt, & locum tenent honoris; vult vt filij & fratres eorum eiusdem familiæ benedictę alumni, debitum illis honorem tribuant, quem in BENEDICTVM, tamquam immortalem Patrẽ & rectorem, referant cum obseruantia & humilitate profunda. Hi ergo etiam constituti sunt Domini Fratrum suorum, non quidem *vt dominentur in cleris, sed vt ex animo forma fiant gregis*, & illum dirigant in viam æternitatis. Magnus ergo eis tribuitur honor à Fratribus & filijs sese ante eos incuruantibus; quem testantur tot inclinationes profundæ, tot capitis & corporis incuruationes submississimæ, in hac Religione obseruari solitæ.

In ordinẽ S. Ben. Reges & Reginæ admitti petiuerũt. Addamus & hic, quandoquidem de primatu & honore huius Religionis disserere incæpimus, hoc nõ exiguo ei honori esse, quod Reges & Principes, Reginæ & Heroinę, humiliter sese incuruarint, & supplices rogarint admitti, & inscribi huic sanctissimę Religioni. An non tibi videntur agnouisse S. Benedictum tamquam Dominum in cœlo & terra potentem, à quo benedictionem & hæreditatem salutis essent suscepturi, si se cum hæreditate terrena illi committerent, & incuruarent se ad obedientiam sub Prælatis vices eius in regimine tenentibus?

Vide An. Vvyon. Quod si numerum Magnatum vtriusque sexus, qui huic Ordini voto perpetuo se consecrarunt, exoptas nosce, dicam paucis. Nonnulli ex Ordinis huius historiographis enumerant ex Imperatoribus, tam Orientis, quam Occidentis, viginti & vnum: Imperatrices autem recensent viginti sex. Vlterius enumerant Reges quadraginta & octo: Reginas verò recensent quinquaginta & quatuor. Principum, Ducum Marchionum, Comitum, Baronum & illustrissimorum aliorum Nobilium maximus certè est numerus, ideoque ad certum eos calculum coarctare, haud facile est. Hi interim omnes Ordinis huius vestem & professionem suscipientes, in eoque portum salutis agnoscentes, animo generosissimo diademata in capitium, purpurata paludamenta in cucullum, sceptrũ in disciplinare flagellum, Insignia stemmatum in crucis, vexillum, militaremque omnem panopliam in lucis commutarunt armaturam. Quicquid mundanæ nobilitatis & honoris erat, arbitrati sũt vt peripsemata & stercora, vt benedictionem Dei hæreditate possiderent, & Christum lucrifacerent.

Ordo S. Hoc denique pro coronide adijciamus, S. Benedicti Ordinem maximè fuisse

florentem, & in Ecclesia maximè honoratū, ex quo tot viri sanctitate & doctrina clarissimi ad summi honoris apicem sunt euecti. Enumerantur enim ex hoc Ordine supremi Pontifices quadraginta, è quibus viginti septem in canonem & numerum Sanctorum publicitus sunt relati. Recensentur quoque ducenti Cardinales S. R. Ecclesiæ; quinquaginta & vnus Patriarchæ; mille & sexcenti Archiepiscopi, Episcoporum quatuor millia. An non sic vides adimpleri illud iam sæpe repetitum: *Seruiant tibi tribus & populi, & adorent te tribus. Esto Dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuæ.* Certè in primatu Ecclesię sederunt filij sancti Patris Benedicti multis sæculis, eamque rexerunt feliciter, ideoque honorari merentur à cunctis Ecclesiæ filijs.

Ben. pro reliquis maximè honoratus.

Vi. And. Vuyonia ligno vitæ.

POstrema pars benedictionis hoc continet: *Qui tibi maledixerit, sit ille maledictus, & qui tibi benedixerit, benedictionibus repleatur.* Hoc nobis explicandū restat, & Benedicto applicandum. Atque inprimis, satis ex prædictis constat, quare huic Ordini Benedictino fauorem præstiterunt certatim Reges, Principes, Magnates. Id lætique eo fine fecerunt, vt benedicentes Benedicto, dum temporales ad eius pedes afferunt benedictiones, ab ipso, & à Deo, æternā consequerentur benedictionē. Non enim ignorarunt promissum istud ei à Domino insinuatum: *Qui tibi benedixerit, benedictionibus repleatur.* Equidem plerique eorum, qui sincerè Benedicto fuere affecti propter Deum, per eius meritum & intercessionem misericordiam & benedictionem consecuti sunt à Deo salutari suo, in vita, in morte post mortem.

III. Pars de benedictis S. Ben. benedicentib. & maledictis maledicentibus

Vlterius, qui varijs affecti afflictionibus ipsum accesserunt cum fiducia, benedicentes Dominum in seruo suo electo, non recesserunt sine optata benedictione. Nam & ægri sanitatem, dæmoniaci libertatem, anxij consolationem, desperabundi fiduciam, confracti integritatem, immò & mortui vitam, per ipsum, ipsiusque benedicta eloquia sunt assecuti. In cuius rei fidem perlegere potes lib. 2. Dialog. S. Gregorij Pontificis, vbi exemplis varijs patescit, quam efficax fuerit Viri sancti benedictio, corporali vel spirituali afflictione perculsis. O quantis hi benedictionibus prosequebantur virum Dei, eius benedictione in libertatem asciti! O quam verum est de ipso: *Qui tibi benedixerit, erit benedictus.*

E contra notissimum est, quod qui in eum maledictis, & conuicijs, aut calumnijs insurrexerunt, maledictionem sint experti. Etenim ad id nocere non poterant, nisi ab illo, qui omnis est author & fautor maledictionis: qui postquam in caput suum maledictionem à Deo accersiuit, etiam illam conatur in nos deriuare, peccati sui nos efficiēdo consortes. Sanè fuit ipse Benedicto hostis infensissimus, iam à primordijs sanctæ cōuersionis. Vnde & per se & per alios à se suscitatos crebrò connisus est eum è sanctitatis gradu exturbare, vel a proposito dimouere, sed frustra, ideoque sua spe frustratus, omnem exacuebat iram, omnemque maledictionem euomebat. Refert S. Gregorius, cap. 8. sępius Satanam sese ingessisse in oculis & conspectu Benedicti, flammantibus omnino oculis, & igne tartareo in iram succensis. Ac primò quidem in clamorem erumpebat horribilem, *Benedicte, Benedicte, benedicte*, cumque vir sanctus non dignaretur respondere, horribiliori voce personabat: *O maledicte, maledicte, maledicte, quid tibi mecum est, quod sic me persequeris?* At verò maledictio omnis in caput

Satan insidiatus Benedicto.

S. Grego in Dia

eius torquebatur, ac in verticem eorum quos exacerbabat postmodum, & in virum sanctum incendebat.

Maledictio reuersa in insidiantes S. benedicto. Pernotum est, quomodo maledictio reuersa fuerit in primos suæ disciplinæ Monachos, qui eius austeritatem & acria monita non ferentes, conati sũt Satanę suggestione ipsũ poculo venenato inficere, & interficere. Etenim vis benedictionis eius confregit vasculum, ne cui esset nocumento, maledictio autem id cõsilij maligni in pios auctores est regressa. Nam & hos ipse deseruit in pœnam peccati, ac *dimisit secundum desideria cordis eorum, vt irent in adinuentionibus suis pessimis*, donec in tartarum pertingerent ad primũ auctoré malignę suę suggestionis. Elegit ergo rursus per id temporis solitudinem, sese sequestrando à tumultu & regimine, donec Deus aliud cœlitus ordinaret. Interim non potuerũt maledictionis esse exortes qui sic ei loco benedictionis maledictionem imprecati sunt, & toxicum pararunt dedecorosè & impiè.

psal. 80.

Denique, & illud pernotum est, quomodo maledictio inuoluerit infelicissimum Presbyterũ, nomine *Fortunatum*, qui omnimodis aduersabatur viro Dei, & eius sanctissimo ordini, dum fundamina iacerentur felicibus auspicijs. Ille enim cum in vicinia habitaret Cœnobij nouelli, in quo præsidebat Benedictus, non solum maledictis eum lacessere clam palamque studuit, sed etiam diabolica suggestione in hortum Fratrum nudas & impudentes puellas ausus fuit immittere: vt sic eos vel seduceret, vel obiectis illecebris taliter exagitaret, vt domum ibi recens extructã desererent. Rursus & alia vice per panes in Cœnobiũ missos, subtili adinuentione, sed malignissima intentione intoxicatos, existimauit Virum sanctum è medio tollere. O Satanæ seruum & mancipium maledictum! O virum infortunatum! Nesciebat illud concernere hunc Benedictinorum Ducem electum: *Qui tibi benedixerit, benedictionibus repleatur: qui tibi maledixerit, sit maledictus.* Attende maledictionem vertici eius incumbentem subitò. Cum enim domiciliũ mutaret Vir Dei, & exinde vir ille infortunatus infeliciter ob id exultaret in solario suo, quia iam votis potitus: mox quasi maledictionis fulmine ictum foret dictum solarium cum habitatore suo, diffractum est; & funditus corrui, Sub qua & ipse ruina oppressus & extinctus, infelicissimam animam in sinum Satanæ exhalauit, æternæ tradendam maledictioni. An non igitur hic apertè vox veritatis impletur: *Qui tibi maledixerit, sit maledictus, qui tibi benedixerit, benedictionibus repleatur?* An non & illud, dictæ iam sententiæ per omnia consonum, verificatur: *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei?* An non rursus illud Euangelicum: *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit?* Nolite igitur, ô maligni, tangere Christos Domini, nolite in Prophetis & Sanctis eius malignari, nisi è vestigio maledictionem Domini eiusque iram vindicem velitis experiri. Vos verò, ô pij, benedicite Dominum in sanctis eius, vt benedictionibus vos repleat per merita & intercessiones eorum, tandemque vobis concedat, in eorum beato consortio, illum laudare & benedicere, qui eos cœlesti benedictione cumulauit, vt illius perenni visione fruerentur qui est in sæcula sæculorum benedictus.

Zach. 2.

Luc. 10.

Conclusio.

O Benedicte Domini, nos hodie benedicimus Domino, propter te, benedicimus & te propter Dominum. Populus, & clerus, conuentusque fratrũ tuorũ & filiorũ, exultant in laudibus tuis ac diuinis præconijs ob hodiernã festiui-

festiuitatem, quia tu *Dilectus Deo es & hominibus, memoriaque tua in benedictione est.* Tu igitur reddens vices, benedic hæreditati tuæ. Impetra quoque pro benedictione huic plebi piæ roris cœlestis participationē. Impetra toti Ecclesiæ pacem & tranquillitatem, Principibus & Regibus Christianis concordiam & vnionem, Domino Apostolico & omnibus Ordinibus sinceram & sanctam religionis conseruationem. Denique, impetra omnibus qui ad laudes tuas congregantur, cum cœlesti gratia perseuerentiam, vt postquam Te ac Dominum benedixerint in hoc sæculo, possint tandem tecum illum benedicere perenni laude in cœlo.

IN FESTO S. GEORGII.

23. Apr. Lect. 5. tripart.

Labora sicut bonus miles IESV *Christi, &c.*

2. Timoth. 2.

HOnoramus Martyres festiuitatibus, diuinâ sic ordinante Pietate per Ecclesiam Sponsam suam. Quæ quidem diuina Pietas multiplex ad bonitatem, artifex ad salutem, in horum triumphis multorum vult prospicere commodis. Attende igitur vtilitates inde nobis promanentes.

I. Pars. Martyrū militum Christi festatur celebrētur.

1. Deus eorum merita nostra vult esse suffragia; quæ nobis conciliamus, dum eorum solemnia cum pietate celebramus.

2. Afflictionem eorum instructionem efficit posterorum: docent enim per vitæ huius contemptum, quantum Deo debeamus affectum. Eos variè voluit probare, vt nos posset ad patiendum pro amore suo eorum exemplo erudire.

3. Illuminant & confirmant fidem nostram. Quia de veritate fidei nostræ nō possumus dubitare, quam tot Martyrum, quorum solemnia colimus, confirmatam videmus pretioso cruore.

4. Spem quoque in nobis firmant immortalitatis, & resurrectionis futuræ. Quia numquam tam constanter expenderent vitam, nisi beatiorem certissimè expectarent. Nec corpus ita conteri permitterent, nisi in melius reparandi forent. Veneramur ergo in Sanctorum gloria fidem, spemque nostram: quia *Fide & Spes Martyrij Mater est*, inquit S. Ambrosius.

5. Dum Martyrum gesta recolimus, triumphantis Christi victorias celebramus. Ille enim in eis certabat, ille superabat, qui fidei constantiam præbebat animo, ne suppliciis cederet, & verba vitæ labiis, vt infideles ab errore perfidiæ liberaret: *Qui mortē semel vicit pro nobis, semper vincit in nobis*, ait Cyprian'.

Hæc igitur sunt consideranda & ruminanda, dum piè solemnia Martyrum peraguntur: Quæ omnia insinuat & rememorat S. Paulus: *Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones. Alij autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, vt meliorem inuenirent resurrectionem. Alij verò ludibria & verbera experti, insuper vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt.* Quid ex his omnibus vult inferre Apostolus? Excitare nos vult ad horum rememorationem & considerationem, vt sic animemur ad imitationem. Hæc est enim eius conclusio. *Nos ergò tantam* Heb. 11. Heb. 12.

Vv

habentes nubem testium, deponentes omne pondus & circumstant nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen. Equidem hi testes testimonio fidei probati, nobis animos suggerere possunt, dum in eorum certamina mentis obtutum conijcimus. Sed tamen in illis etiam Christum certantem intueri debemus: *Aspicientes in auctorem fidei & consummatorem Iesum.* Hic est qui seruis suis pugnat, & dum illorum festa colimus, eius trophea decantamus, qui ipsis
Ioan. 16. dixit: *confidite, ego vici mundum.*

Est itaque Martyrium certamen præclarum Christianorum; qui illud suscipiunt, peculiari ratione Christi milites nuncupantur, eisque specialiter con-
2. Tim. 2 uenit illud Apostolicum monitum: *Labora sicut bonus Miles Christi Iesu. Non coronatur nisi qui legitimè certauerit.* Et rursus: *Certa bonum certamen fidei, apprehen-*
1. Tim. 6 *de vitam æternam.* Hæc nimirum est corona, hoc brauium, quod in hoc agone proponitur, & certantium imminet vertici. Hi sunt Milites Gedeonis, qui-
Iudic. 7. bus non hasta aut lancea, non gladius aut romphæa ad dimicandum tribuitur; sed tuba & ignis cum fictili lampade & lagena vt tubam insonando, & lage-
Martyres milites Gedeonis, id est, Christi. nam confringendo, inclament: *Deo & Gedeoni.* An non Christus Gedeon verus est, & Dux militiæ per antiquum illum & typicum Gedeonem designatus? Illi totam adscribunt victoriam Martyres, quam in nocte infidelitatis reportant de hostibus suis, verbi Dei clangore, corporumque suorum tamquam fictilium lagenarum collisione, fidei quoque luce & ardore. Sed non omnes ad hanc victoriam sunt apti. Debent esse milites fortes & intrepidi, animo infracti & selecti: nam formi dolosi, & qui aquis incubant huius sæculi, inepti sunt huic certamini. Ideo ex triginta duobus millibus nonnisi deliguntur trecenti, cæteris vel sponte recedentibus, vel ad aquas probatis, immò reprobatis. De his millitibus sic loquitur Rupertus in lib Iud. *Armati venerunt cum*
lib. 1. c. 11. *Duce suo ad prælium Martyres Domini, sed tubis, sed lampadibus sed lagenis. Insonuerunt tubis, dum prædicant; Confregere lagenas, dum corpora sua hostilibus soluenda gladijs in passione supponunt. Resplenduerunt lampades, dum post solutionem corporum miraculis coruscarunt.* hæc Rupertus Sic nimirum patuit quàm verum sit illud:
Iudic. 5. *Noua bella elegit sibi Dominus.*

An milites Imperatorum simul milites Christi esse possunt. Hic verò specialiter dicendum, nihil obstare militarem professionem, quo minus illi sub imperatoribus terræ millitant, etiam Milites sint Christi Iesu, Imperatoris cœli. Militia hisce temporibus varia parit portenta flagitiorum, ita vt dixerit quidam verissimè: *Ordo militum nunc est, ordinem non tenere; nam cuius os prauorum verborum spurcitia polluitur, qui detestabilium iurat, qui minus Deum timet, qui ministros Dei vilificat, qui Ecclesiam non veretur, iste hodie in cætu militum fortior & nominatior reputatur. Qui de altari enses suos & vexilla recipiunt,*
Pet. Blesensis ep. 9. *vt contra inimicos crucis vires suas exerant, mox vbi militari cingulo decorantur, desæuiunt in patrimonium Crucifixi, & in Christi Domini, Christique pauperes spoliant & deprædantur, atque etiam marcentes crapula, & in munditijs vitam transigentes, nomen & officium militiæ dehonestant.* Hæc vtique Militum vitia sunt, non tamen militiæ esse dixerim, cùm sine illis militia exerceri valeat inculpata. Certè olim magnus fuit numerus electorũ Dei inter millites Christianos, qui sub infidelibus Imperatoribus militantes, vsque ad sanguinem pro Christi fide certari parati fuerunt.

Celebres Mauritius & Gereon cum suis legionibus. Celebris Sebastianus cum

Marco & Marcellino fratribus, & multis alijs à se ad fidem conuersis. Celebres & quadraginta Martyres, qui apud Cæsaream Cappadociæ sub Licinio Imperatore fortissimè pugnarunt, quorum præconium & trophæum describit & decantat S. Basilius. Notum etiam est de sexdecim millibus militum, cruci pro fide Christi suffixus per Saporem Regem Persarum. Quod si Sanctorum gesta reuoluas, inuenies & alios penè innumeros à militia sæculi ad militiam cœli per sanguinem transeuntes. Quod si ex sacris litteris militum electorum vis exempla; attende in illis commendari quatuor Centuriones. Illum *primò* qui dixit se indignum vt Dominus sub tectum suum ingrederetur, qui posset vel solo sonare verbo. De cuius fide ait Dominus: *Non inueni tantam fidem in Israel.* Illum *secundò* qui cruci affuit, & dixit: *Verè filius Dei erat iste.* Huic nomen erat Longinus, ac postmodum inclyto martyrio pro Iesu Crucifixi amore pugnauit. Illum *tertiò*, quem Angelus apparens, ad S. Petrum destinauit pleniùs erudiendum. Illum denique, qui Paulum liberauit à morte.

Milites imperatorum etiam Christi. — Matt. 8. — Matt. 27. — Act. 10. — Act. 27.

Verè hi celebres fuere Centuriones, Milites, Duces & Tribuni, maximè illi qui pro Christi causa sanguinem suum oppignorarunt, Inter hos quoque valdè celebris est S. Georgius militum Tribunus & Martyr inclitus, qui fortitudinem suam sæpè notam fecit in castris Diocletiani, sed longè postea notiorem in castris Christi. Eius virtutem particulariùs describamus.

IN primis, vbi vidit Diocletianum Imper. in Christianos suum effundere furoré, palam cruentis sæuiendo edictis, statuit ei in faciem resistere, iniustitiæque eum arguere ac fidem tueri Christianam, cuius cultor erat eximius, in ea ab infantia educatus. Vt verò se ad certamen hoc expeditum magis, magisque idoneum redderet, cum nobili prosapia oriundus, facultatibus, pecunijs, vestibus abundaret, omnia in pauperes Christi erogauit. Sic nihil huius sæculi potuit eum impedire, quia & animo cuncta propter Christum contempsit, & facto à se ablegauit, illa Cristo reddens qui ea tribuit. Intellexit probè illud S. Gregorij homil. 32. in Euang. *Quicumque ad fidei agonem venimus, contra malignos spiritus luctamen sumimus. Nihil autem illi in hoc mundo proprium possident: nudi ergo cum nudis luctari debemus. Nam si vestitus cum nudo luctatur, citius ad terram deijcitur, quia habet vnde teneatur.* Quid sunt terrena omnia: *nisi quædam corporis indumenta? Qui ergo contra Diabolum ad certamen properat, vestimenta abijciat, ne succumbat.*

II. Pars De virtutibus militis & Tribuni Georgij. — S. Georg. diues omnia sua in pauperes erogauit.

Hoc fecit S. Georgius, vt inuictus fieret pugil fidei, & perfectus discipulus Christi. Audiuerat enim illud ex eius ore, & gerebat inscriptum corde: *Qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Rursus non ignorabat monitum illud Adolescenti Euangelico insinuatum: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, veni & sequere me.* Et ille quidem hoc audito abijt tristis, trahens cor in terra, quod Dominus voluerat eleuare cœlestia. At fortior illo S. Georgius, voci interiùs idem inspiranti mox obtemperauit, vt liberrimè, perfectissimeque sequi posset Christum Ducé, omni abiecto onere cor deprimente, animum prægrauante. Sciebat & illud à Sapiente dictum, eleemosynam Scutum esse potentissimum, & liberare à morte: *Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Super*

Luc. 14. — Matt. 19. — Eccli. 29.

scutum potentis, & super lanceam, aduersus inimicum tuum pugnabit. Iam ergo fremente hoste ad prælium se accingens, voluit sese hoc potente scuto protegere & obrumbrare, atque lancea dextram obarmare, non ambigens de victoria. O nobilem, ô sapientem, ô fortem animum in hac prima resolutione, tum omnibus sese exuit terrenis, vt cœlestia arma capesset?

Progressus certaminis S. Georgij. Secundò vide progressum, & generosum in arenam campumque certaminis ingressum inuicti militis. Poterat meritò cum S. Paulino dicere, qui cum laudaretur, quod omnia sua in pauperes erogasset, sic loquitur epist. 21 *Facilè nobis hæc bona quasi pallium exciderunt, & quæ nobiscum non intuleramus in hunc mundum, nec auferre poteramus, quasi mutuata reddidimus: nec vt cutem à carne distraximur: sed vt vestem à corpore deposuimus. Nunc opus est vt quæ verè nostra sunt, dependamus Deo: hoc est, cor, & animam & corpora nostra exhibeamus in hostiam viuam. Quæ enim nobis gratia si in alieno fideles fuerimus, nisi etiam de proprio seruiamus?* vt igitur cor & corpus sanguinemque in hostiam viuam offerre valeret Georgius, in medio senatus in quo præsidebat Diocletianus (vbi edicta atrocissima confirmabantur in exterminium fidei Christianæ) assurrexit, & iniustitiam impietatemque Tyranni disertis verbis acerrimè arguens. & sapientissimè, tandem dixit propalam: *Christianus sum, & Christum Deum colo & adoro. Omnes autem Dij vestri Dæmonia sunt, vel inania figmenta.* Dicamus hic cum S. Basilio trophæa Martyrum decantante hom. de 40. Martyrib. *O liberam linguam, quæ sacram illam vocem emisit! Quam quinem aër excipiens sacer factus est, Angeli audientes plauserunt, Dæmon cum suis magnam plagam accepit, Dominus postremò in cælo descripsit.*

Antea in castris militās inter infideles non erat agnitus S. Gregorius vt christianus; dissimulare potuerat, quia tunc non vrgebat fidei confessio. At vbi fidem vidit oppressam dissimulare aut tacere crimen putat; ideo voce nō solùm oris, sed & voce cruoris, fidem illam asserere paratus est, quam corde tenebat.

Rom. 10 Nouerat scriptum esse: *Corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem.* Et rursus: *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui in cælis est.* Est itaque confessio fidei necessaria Christiano, vbi id exposcit honor Dei, vel vtilitas grādis proximi. Nec illa potest negari ore, quasi

Matt. 10 sufficiat corde tenere. *Qui negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo qui in cælis est* ait Dominus. Audi hac de re S. Chrisost. hom. 25. Operis imperfecti, vel quisquis auctor est. Sic enim disserit: *Qui ore negat, non potest*

Ibid. *fieri vt corde credat. Radix enim confessionis oris, est fides cordis, confessio est fructus fidei. Quamdiu autem radix est viua, necesse est vt ramos producat, folia, & fructus. Si nihil horum produxerit, intellegimus radicem esse mortuam. Eodem modo si fides cordis fructum suum, id est, confessionem oris non producat, signum est eam aut mortuam aut valde debilem esse,* hæc ille.

Hæc attendens S. Georgius, nihil discrimen capitis, nihil imminens periculū mortis veritus confessus est confessionē bonam intrepidus. Nouerat Senatus consultum irreuocabile, nouerat atrox edictum in christianos pronunciatum; nouerat in illos Tyranni crudele & inplacabile odium. Hæc tamen omnia nullam remoram animo eius inuicto iniiciunt, quia audit Dominum dicentem:

Ibid. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum qui corpus & animam mittere potest in gehennam.*

Itaque cum à proposito deterrere per se & Senatores suos omni arte annisus est Diocletianus, primò quidem minis & feritate, deinde promissis & lenitate. Flos ei ætatis, singulum militaris honoris, nobilitas generis proponitur, dignitatisque incrementum cum imperiali fauore promittitur, si christo renuncians, imperij Deos agnoscat. E contra si renuat, romphæa & rota, equuleus & vorax flamma, aliaque atrocissima tormenta ei denuntiantur. Sed dum modò blandis illectare promisis, modò cruentis inflectere minis eius animum conantur, hæc erat vox intrepida Martyris ad Tyrannum: Quid muneribus nos demulcere studes, vt discedamus à Deo viuente? Putasne tantum te daturum, quantum eripere contendis? tua respuo dona, quæ nocumentum conciliant. Non accipio honorẽ vnde nascitur ignominia. Da eam gloriam quæ perpetuò duret, iugiterque floreat: quid terrena polliceris tamquam magna, cùm à nobis despiciatur mundus? Omnia quæ videri possunt, non sunt paria spei quam continuò retinemus, nec gloriæ quam speramus. Illa velociter transeunt, hæc perennant. Honoris superni cupidus sum: pœnas gehennæ metuo. Ignem quem vos intentatis non timeo, quia conseruus est. Nouit ipse vereri eos qui idola contemnunt. Sagittas infantium vestras plagas existimamus. Corpus à vobis cæsum cò clariorem assequetur coronam, quò magis vobis resistet. Quid tardatis? Pro charitate & fide in Deum, in rota poni, cruci affigi flammis vri, omnibusque torqueri modis paratus sum. Hæc nimirum erat vox libera illius qui suspirabat ad patriam illam cœlestm Ierusalem, *quæ sursum est libera Mater nostra*, *Ciuitas* Gal. 4.
Dei viuentis, in qua iam miles conscriptus erat aureis litteris, sanguineis in terra describendus notis.

EIus porrò supplicia consideratione sunt digna, non solùm quia atrocia, sed III. Pars
etiam quia multiplicia. Nempe ingeniosa crudelitas, crudelisque ingenio- De mul-
sitas, omnis generis exquisiuit & adinuenit supplicia ad Dei seruos torquen- tiplici
dum, vt eis posset fidem extorquere. Ad vnius martyris corpus excruciandum sup... victo-
plura aderant supplicij instrumenta quam membra. *Sed stabant torti torquenti-* ria S. Ge-
bus fortiores, inexpugnabilemque fidem superare non potuit sæuiens diu plaga repetita gorij.
quamuis rupta compage viscerum torquerentur in seruis Dei iam non membra, sed vulnera, inquit S. Cyprianus l. 2. ep. 6.

Primò igitur in carcerem deductum Christi militem humi prosternunt, cate- Incarce-
nis onerant, compedibus vinciunt, deinde eius pectori lapidem ingentis pon- re variè
deris imponunt, vt tota nocte sic oneratum corpus defatigetur, cõtundatur, cruciat.
conteratur, & sequenti die tribunali repræsentandus aliam ipse mentem induat, fideique confessionem reuocet. Verùm absit vt possit nutare, propositumque mutare, qui firmatus erat supra firmam petram, non supra labilem arenam. Tantum abest, vt oppresso sic corpore opprimeretur fides vel animus, quin potius eleuaretur & exaltaretur magis, magisque; ita vt posset dicere cum Psal. 26.
Psalte: *In petra exaltauit me, & nunc exaltauit caput meum super inimicos meos.* Etenim hoc pressus pondere gratias agebat tota nocte, & diuinas decantabat laudes dicens: *Gratias tibi ago Domine Deus, quod dignus sim factus qui onus acciperem quod pectori & cordi meo imponeretur, quodque meæ in te confessionis stabilitatem firmare debeat.* Equidem nullo graui nimis pondere potest prægrauari, quilibet est ab illo onere de quo Propheta: *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput*

August. *meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me.* Nullo graui nimis ponderi potest
in rotâ succumbere, cui amor Dei vires suppeditat, & in altum subleuat: *Amor meus*
actus. *pondus meum, illuc feror quocumque feror.*

Secundò, cùm subsequenti die integer animo & corpore, & tormentis noctis nihil motus Tyranno præsentaretur, rotam iubet prægrandem afferri, mucronibus vndique præfixam, vt illi affixus totus dilaceretur. Pendebat in aëre rota inferiusque erant densa spicula gladijs similia, partim rectas habentia cuspides, partim aduncas hamorum instar, partim cultros coriarios imitantia. Cùm igitur rota tabulis per gyrũ appropinquaret, & vir sanctus tãquam Agnus tenuioribus loris & funiculis ita constrictis, vt intra carnem absconditi hærerent, vinctus esset, voluente rota transire cogebatur per gladios, sicque eorum acutissimâ acie corpus dilaniabatur, & scorpij more contortum dissecabatur. O tormentum indicibile! Illud seruus Christi oratione poterat confringere, si-
Rotam cut S. Catharina similem sibi paratam rotam mox vi orationis elisit & commi-
orando nuit; sed maluit ostẽdere quanta sit virtus Christi, collata seruis eius in similibus
conf. in- tormentis; qui postea in Rota æternitatis hostes seruorum suorum circumuo-
gere po- luet in tartaro de pœnis in pœnas, de tormentis in tormenta, transire eos fa-
tuit, sed ciens *de aquis niuium ad calorem nimium*, de supplicio vno in alterum, semper re-
noluit, & crudescente dolore. Propterea de hostibus Dei dictum est: *Pone eos vt rotam*
cur. *ante faciem venti*; vt scilicet instar Rotæ (quæ quia circularis est figuræ non ha-
Iob. 26. bet finem) à vento furente iustitię diuinę de supplicijs in supplicia ęternum circumducantur, & in sæcula sæculorum torqueantur. Huc quoque referri potest
Psal. 82. illud: *Sagittæ tuæ transeunt, vox tonitrui tui in rota.* Quæ sunt sagittæ Domini transeuntes, nisi afflictiones & pœnæ huius sæculi, quæ velut flagellum aut
Psal. 76. iaculum transiens citò finem accipiunt? Quæ est *Vox tonitrui in rota*, nisi vox illa Domini: *Discedite maledicti in ignem æternum*? Illa equidem instar tonitrui semper insonans, tantæ erit virtutis & efficaciæ, vt effectus eius non sit transiens, sed instar tonitrui & venti perennantis reprobos circumuoluat dirissimè in Rota æternitatis. Hac rota iam voluitur & reuoluitur impius Diocletianus per tonitruum ventũ diuini furoris, qui instruentibus eum sãctis Martyribus, noluit audire vocem lenem diuinæ inspirationis.

Ex rota in foueâ viuę calcis immittitur

Tertiò, ex priori tormento cœlitus liberatus & sanus effectus Georgius, semper increscente Imperatoris furore qui se sic vinci erubescebat, Deosque suos confundi, in viuæ calcis foueam iubetur immitti, & in diem vsque tertium ibi detineri; vt carne planè exesa, etiam ossa defodere & in perpetuum posset Tyrannus abolere; vt nec Chrystianis vllum illius monumentum aut pignus de
Dan. 6 & 14. corpore sacro posset restare. Lubens properabat S. Georgius ad hoc suppli-
Iere. 37. cium, sicut Daniel ad foueam Leonum, sicut Hieremias ad lacum & cœnum, si-
Ioan. 1. cut Ionas ad cetum, sicut pueri tres ad fornacem & caminum Babylonium, nec
Dan. 3. dubitabat sibi ad futurum cœlitus auxilium, quo sicut illi, illæsus intactusque educeretur. Fidebat promisso Domini: *Cum transieris per ignem, flamma non nocebit tibi, & odor ignis non erit in te.* Quapropter cùm vinctus ad eiusmodi supplicium duceretur, diuinum istud spectans promissum, cœlesteque expectans auxilium, sic precabatur: O *Conseruator & præsidium afflictorum, ô spes illorum de quibus nulla spes, exaudi preces serui tui. Libera me ab insidijs aduersarij, & concede vsque in finem immutabilem confessionem nominis tui. Ne derelinquas me à ne quand.*

dicant inimici: Vbi est Deus eius? ostende potentiam, & illustra nomen tuum in me inutili seruo tuo. Mitte Angelum tuum mei custodem, qui in Babilone fornacem commutasti in rorem, & sanctos pueros conseruasti, quoniam benedictus es in sæcula. His dictis se signo crucis muniens, in foueam est ingressus gaudens & laudans Deum. Eductus quoque est tertio die planè incolumis.

Sic frustratus est tyrannus impio desiderio, quo per optabat S. Viri memoriam omnem extinguere, sacrasque eius exuuias penitus abolere ne eis Christiani posteriori æuo honorem deferrent & cultum. Etenim & memoria eius viuit, ac in benedictione est, viuetque in sæcula sæculorum. Et quidem ita viuit, vt celebre sit eius Martyrium per Ecclesias Orientis & Occidentis, Grecique vocant per excellentiam, *Magnum Martyrem Georgium*, Reges quoque & duces in suis prælijs eum specialiter inuocant vt Protectorem, sicut & Ecclesia contra hostes fidei inuocat eùm vt Defensorem, cum Sebastiano & Mauritio sanctissimis illustrissimisque tribunis Multa quoque templa ac oratoria toto orbe terrarum in eius honorem sunt extructa, vbi specialis Patronus speciali festo colitur. Sacræ quoque eius reliquiæ maximum sortitæ sunt honorem. Nam S. Germanus Parisiensis Episcopus, Ecclesiæ meæ Patronus, è peregrinatione Hyerosolymitana reuertens, retulit Iustiniani Imperatoris dono brachium S. Georgij tamquam pretiosissimum thesaurum, deposuitque in tēplo S. Vincētij Parisijs. Alterum brachium Coloniam Agrippinam delatū fuit, multisque coruscat miraculis, caput vero Roma seruat in Ecclesia ei dedicata, vbi per Zachariam Pontificem depositum fuit. Sic irritus cernitur conatus Tyranni, eas obscurare vel obliterare non valens, Deo eius gloriam illustrante, non solum in cœlis, sed & in terris.

Memoria S. Georgij in benedictione est.

Ex his igitur elucescit, quàm vera fuerit vox illa cœlestis ei insonans: *Ne timeas Georgi, tecum ego semper sum.* Fuit enim Deus cum eo, dum in carcere opprimitur vinculis, catenis, lapidisque pondere; & vires ei suggessit ad onus portandum, vel ponderi leuitatem indidit ad militem suum subleuandum. Fuit cū eo, dum in rota acerbissimè dilaniatur, per Angelum enim eripuit eum ab hoc tormento, & concissum quaquauersum corpus in integritatem restituit, & sanauit: ita vt coram tyranno, qui se victorem autumabat, rursus apparuerit incolumis, & impietatem acerbiùs ei exprobrarit. Non enim solitus est Deus suos deserere vllis in tormentis, sed per Angelos consolari consueuit vel sanare, vt verum sit illud: *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum.* Simulque fit vt ipsi possint fidenter dicere: *Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Sic Angelum vidit S. Romanus extergentem plagas & vulnera S. Laurentio inflicta. Sic & S. Sebastiano adfuit vir splendidus in carcere, ei osculum pacis impertiens, & dicens, *Semper mecum eris.* Sic & Angeli multos Martyres educunt non solùm è flammis, sed etiam ex vndis; *Felices naufragi, qui vt de voragine pelagi ad stationem littoris reportentur, non terreni remigis officio, sed cœlestis nuncij vehiculo baiulantur*, inquit B. P. Damiani serm. de S. Anthymo, quem tyrannus in mare deiecerat lapide prægrandi ad collum alligato. *Sed frustrà lapidea moles grauat, quem penna meritorum leuat. Aliena peruersitas inaniter deprimit, quem sublimia petens sanctitatis virtus extollit.* Ab Angelo igitur ipse è periculo liber eductus est è fluctibus, sicut & S. Nazarius cum Celso puero. Dicamus ergo generaliter vnicuique

Deus sēper fuit cum S. Georgio

Deus cū suis in tormētis est & eos consolatur.

Psal. 90.

Psal. 22.

cum sancto Macario homil. 12. *Si quæsieris Deum in profundo maris, illic reperies eum signa facientem & Ionam conseruantem. Si quæras in lacu, eum reperies in medio leonum conseruantem iustum Danielem. Si quæras in igne, illic reperies eum opem ferentem seruis suis in Babylone. Si quæras in monte, illic reperies eum cum Elia & Moyse. Est ergo vbique nobiscum, nec patitur nos vllibi orphanos, sed adiutor est in omnibus tribulationibus.* hæc S. Macarius. Non ergo mireris, si S. Georgio in mediis tribulationibus vox insonuit: *Ne timeas semper ero tecum.* Non mireris, si inuictus permanserit, & infractus, siue in carcere, siue in rota, siue in calcis fouea, ita vt non potuerit, per multiplicia adhuc alia tormenta ei vita adimi, nisi gladio, quem ei decreuerat Deus pro agonis consummatione, & coronæ adeptione.

S. Geor. de diabolo & tyranno triumphauit. Eluceſſit vlteriùs ex iam dictis, quomodo Martyr Georgius de Diabolo ac Tyranno fortiter triumpharit, quia defecerunt tormenta, non defecit promptus Martyris animus. nec corona. Et hæc esse potest ratio cur depingatur interimens Draconem in vulgaribus picturis. Nec enim contra Draconē pugnasse pro quadam filia Regis, aut pro ciuitatis liberatione, credendum est. Quia id reprobari videtur per Gelasium pontificem, dum apocryphā declarat historiam S. Georgij quæ tunc circumferebatur. Non autem eam apocrypham iudicare censendus est, quam ex Simeone Metaphraste partim descripsimus, in Orientali Ecclesia legi solitam compendiosè. Quam Theologi graues approbāt, inter quos Aloysius Lippomanus Episcopus, Laurentius Surius Scriptor Ecclesiasticus, & alij: vbi nulla fit mentio de certamine illo populariter vulgato, quod illi fuisse dicitur cum Dracone.

De historia S. Georgii quid sentiendum.

Dicamus ergo Draconem Dæmonē esse, cum quo illi prælium interfuit celebre toto tēpore martyrij; de quo & victoriā insignē retulit, dū idola destruxit, in quibus colebatur. Hic est ille Draco qui iuxta mulierē parturientē expectabat fœtū eius, vt deuoraret, vidensq; illum sibi ereptū, emisit flumen post mulierē, vt absorberet eam. Hæc mulier Stellis coronata, Sole amicta, Lunæ insidens, Ecclesiā in suis designat primordiis, electionis partū cœlo parturientem. Quem vbi vidit diabolus se non posse deglutire, in mulierem blasphemiarū & maledictionū flumen emisit, quo eam absorbere conatus est. Id fecit per os tartareū idololatrarū & hæreticorū, sed frustraneè & irrito conatu. Hunc ergo Draconē gladio verbi, scuto fidei, galeā spei, loricā iustitiæ, armaturā charitatis, panopliàque omni spirituali cataphractus, deuicit S. Georgius quapropter illi conuenit illud: *Super aspidē & basiliscum ambulabis, & cōculcabis leonē & Draconē.* Ipse aspis est in obduratis Iudæis ipse Basiliscus sibilans in venenatis hæreticis, ipse Leo & Draco in persecutoribus & Tyrannis idololatris. Sed vbique deuictus & conculcatus est per electos Milites, Christi viribus dimicātes, inter quos effulsit S. Georgius. Ipse cōfundit & pudefecit hunc draconem superbè & immiter gloriantē, quod in fortitudine sua extendat manū suam, & colligat terminos orbis terræ velut oua derelicta in nido, nemine ei valente obsistere. Attamē *formatus es ad illudendū ei*, & sępè eū non solū seruis suis validis, sed etiam ancillis imbellibus tradit Deus ad ludendū & illudendū. Illusit certè & elisit eū S. Georgius, & quasi *armilla perforans maxillā eius*, eduxit prędā & escā de faucibus; Multos scil. quos iam deglutire parabat draco istè ad fidē cōuertit & christo reddidit. Inter quos duo Pretores Anatolius & Protoleus, cū suis familijs cōuersi sunt.

Apoc. 12.

Psal. 90.

Isai. 10.

Iob. 40.

sunt eius martyrio. Sic numquam desinunt oues Christi ad immolandum ductæ in medio luporum agnos parere, ex hœdis agnos generare, ex infidelibus fideles reddere. Sic granum frumenti, vbi mortuum fuerit, multum fructum affert: *Hoc fieri videmus in membris, quod factum fuit in capite*, inquit S. Gregor. l. 3. Dial. c. 31. *Vnus mortuus est vt multi viuerent: & dum vnum granum fideliter cecidit, ad obtinendam fidem seges animarum multa surrexit.* Ioan. 12.

Dicamus vlterius, Draconem fuisse Diocletianum, Draconem, inquam, rufum, cruore Christianorum aspersum, iugiterque sitientem sanguinem Martyrum. Ipse est qui conatus est, quasi Draco ille Apocalypticus, tertiam partem stellarum, immò stellas omnes, è cœlo in terram detrahere cauda sua maligno scilic. contra fidem Christi consilio & furore. Ipse est Draco, qui *iratus est contra mulierem stellis coronatam*, sacrum fœtum parientem, *& abiit facere prælium cum his qui sunt de semine eius, qui custodiunt mandata Dei, & habent testimonium Iesu Christi.* Sed in vanum vires exeruit, quia *ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, & propter verbum testimonij sui, & non dilexerunt animas suas vsque ad mortem.* Apoc. 12. Ibid.
In horum ergo numero fuit S. Georgius, cui ob victoriam quam tulit de Tyranno per sanguinem Agni, & per sanguinem suum, rursus possumus dicere: *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Equidem nunc conculcat eum in flammis, & alligat in manicis ferreis, quia hoc est *iudicium conscriptum, gloria hæc est omnibus Sanctis eius.* Fuit ergo S. Georgius de illis militibus de quibus canit Prudentius. Psal. 149. Prud. l. Peristephanon. Hym. 1.

Cæsaris vexilla linquunt, eligunt signum crucis.
Proque ventosis Draconum, quos gerebant, pallijs,
Præferunt insigne lignum, quod Draconem subdidit.

O felices hos Martyres, quos ad perenne cingulum Christus vocat, dum sub ensem persecutoris vltrò collum præbent pro fide eius! Hoc enim genus mortis decorum est, hoc probis dignum viris, quia sic & mors & hostis vincitur.

Nobilis per vulnus amplum porta iustis panditur: Prud. ibi.
Lota mens in fonte rubro, sede cordis exilit.

IN diem festum S. Georgij incidit beata mors F. Ægidij socij S. Francisci. Hic S. Georgio piè affectus erat, quia vestem religionis in eius festo acceperat. Vnde post. 52. annos in eodem festo S. Georgij obijt sanctissimè eius animã vidit quidam multis cinctam animabus, quas è purgatorio meritis suis eduxerat, Christumque ei obuiam venientem cum amplexu. Dicere solebat S. Bonauentura, à Deo ei datum vt efficaciter possit opitulari his qui ad salutem suam eum inuocant, seque gratias agere Deo, quod in ea inciderit tempora, quibus virum sanctissimum alloqui potuerit. Dixit quoque Fratri in ægritudine: *Dic Perusinis, eos ob miracula mea, vel canonizationem, numquam pulsaturos campanam, nec eis aliud datum iri signum, nisi Ionæ Prophetæ*, Satagebant ipsi corpus viri sancti retinere iuxta Perusium mortui. Dum verò quærerent ei sepulturam, inuenerunt marmoreum sepulchrum, in quo sculpta erat Ionæ historia. Appendix.

19. April

IN FESTO S. GERMANI.

Lect. 6. tripartita.

De ventre matris meæ tu es protector meus in te cantatio mea semper, tanquam prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis.

Psal. 70.

I. Pars. Quomodo Deus protexerit S. Germ. ab vtero matris.

MVltiplicibus cœlestis gratiæ auxilijs prosequitur Deus Fideles, iam ab vtero suâ illos circumdãs protectione. Quod quidem pauci attẽdunt ideoque ingratitudinis tetrã maculam coram eo contrahunt, vlterioribusque gratijs & vberioribus beneficijs vitam obstruunt. An non diuinę gratiæ adscribendum est, quod cùm tot hominũ millia inter infideles nascãtur, & fide ac baptismo destituantur, nos voluit Deus inter Fideles nasci, baptismo tingi, in fide instrui? An non rursus diuinæ est beneficentiæ, quòd cùm multi infantes in vtero emoriantur, & proijciantur abortiui, nobis concesserit educi in lucẽ vitæ huius mortalis, & pertingere ad baptismi Sacramentũ, vt lucem gratiæ cõsequemur? An non diuinę protectionis est, quod per tot casus & discrimina huius vitæ corruptibilis & caducæ in eam nos ætatem perduxerit, vt luce eius cœlitus affulgente, intellectũ & voluntatẽ, vitam & spiritum ei valeamus consecrare? Denique an nõ varia nobis offert media, varias immittit inspirationes, varijs præuenit gratiæ auxilijs, vt nos ad se attrahat, & in salutis viã felici vestigio perducat? Cur ergo ingrati sunt homines? Cur velut cæci oculos cordis in talem benefactorem & protectorem non intendunt? Cur hæc gratiæ diuinę beneficia pulueri inscribunt, & proterunt; aut certè post tergum proijciunt, & parui pendunt? Quam pauci sunt qui hæc, vt decet, rememorant, aut in cordis sui sinu ex sinceritate recensent? Hanc ingratitudinem à nobis propulsare nititur Apostolus, dum sic alloquitur Collossenses, nosque in illis instruit: *Non cessamus pro vobis orantes, & postulantes, vt impleamini agnitione voluntatis eius, vt ambuletis dignè Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, crescentes in scientia Dei, gratias agentes Patri qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum.* O monitum in latitudine cordis Christianorum insculpendum litteris viuis, & sæpè sæpius rememorandum cæcis & ingratis, vt eis aures vellicet, oculos aperiat!

Coloss. 1

Hanc quoque condemnat ingratitudinem Rex & propheta, dum in Deum animum erigens, eiusque in se propensam beneficentiam considerans, suaui decantat modulamine: *De ventre matris meæ tu es protector meus in te cantatio mea semper.* Neque verò solum propter se id canere censendus est, sed & omnes fideles idipsum optat secum occinere, quia verè Dominus de ventre matris est protector Christianorũ, omniuarijs gratię auxilijs eos circumdans, præueniens, concomitans, subsequens, vt in viam æternitatis perducat. Repleatur ergo os eorum laude, cor amore, vt cantent gloriam Protectoris sui: oculos aperiant, vt videant manum eius protensam, quæ ab Oriente vsque in Occidentẽ, hoc est, à

natiuitate vsque ad mortem, eos deducit & protegit.

Equidem hoc omnes concernit Christianos, quia saltem omnibus Deus sufficientia gratiæ auxilia impertitur, quibus salutem & finem ad quem creati sunt, Deus
assequantur, nec est defectus ex parte Dei, sed ex parte liberi arbitrij, si ab illo quosdā
fine excidant. Tamen specialissimè hoc nonnullis conuenit electis, quibus sin- specialiter ab v-
gularem impertit protectioné iam ab vtero & infantia, atque in eis rutilare fa- teropro-
cit electionis suæ signa; prosequiturque eos cælestis gratię continuo fauore, do- tegit.
nec introducat in locum gloriæ. Certè de electis intelligendum venit illud suauisonum promissum Domini apud Isaiam: *Audite me domus Iacob, & omne residuum domus Israël, qui portamini à meo vtero, qui gestamini à mea vulua. Vsque ad senectam ego ipse & vsque ad canos ego portabo: ego feci, ego feram, ego portabo & saluabo.* Isa. 45.
Ecce quomodo electis suis Deus protectionem promittit non solum paternam, sed etiam curam specialem instar matris fœtum suum vtero continentis: & hāc quidē curam spondet, non solum pro aliquo temporis decursu, sed à cunis vsque ad canos, ab vtero vsque ad sepulchrum, donec eos pariat beatæ æternitati. O admirabilis amor & prouidentia, propter quam electi specialiter resonant: *De ventre matris meæ tu es protector meus, tanquam prodigium factus sum multis. Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam; tota die magnitudinem tuam.*

Inter hos porrò electos, qui protectionis diuinę specialé experti sunt gratiam
iam ab vtero, meritò recensemus sanctissimum Patronum nostrum Germanum, S. Germ.
Vrbis Parisinæ quondam Episcopum. Etenim Dei speciali protectione & fauore in vtero
præseruatus fuit à suffocatione, quam mater ei moliebatur in vtero dedecorosè matris à
& non sine crimine. De illo enim sic legimus in vita eius scripta per Fortunatum suffoca-
Episcopum Pictauorum: *Germanus territorij Augustodunensis indigena, patre* tione prę-
Eleutherio, matre Eusebia, honoratis parentibus est procreatus. Cuius genitrix, pro eo seruatus
quod hunc post alterum intra breue spatium concepisset, pudore mota muliebri, cæpit bat ante partum infantem extinguere. Et accepta potione vt abortiuum proijceret, dum nocere non posset, incubabat in ventrem, vt vel sic pondere præfocaret. Certabat mater cum paruulo, renitebatur infans ab vtero. Erat ergo pugna inter parentem & viscera. Lædebatur matrona, nec nocumentum accipiebat infantia. Obluctabatur sarcina, ne mater fieret parricida. Vnde actum est, vt seruatus incolumis ipse illæsus procederet, & matrem redderet innocentem. Erat sanè hinc futura prænoscere, ante illum fecisse virtutem, quam nasci contingeret. Hæc ille.

O miserandam matrem, dum se fœtus sui parricidali nece cruentare parabat, nisi diuina protectio obstitisset, quæ fœtum hunc sacrum non solum familiæ, sed etiam totius Ecclesiæ, bono reseruabat. Hac ratione Deus prouidentiam suam singularem erga hunc electum demonstrabat, quam etiam erga nonnullos alios ab vtero simili planè modo declarauit, vt cum S. Germano possent illud Prophetæ concinere; *De ventre matris meæ tu es protector meus.*

Sic cum S. Pontij Martyris genitrix, adhuc eum vtero continens, templum Iouis adisset munus oblatura, Sacerdos ibi aris idolorum assistens infulis adornatus, mox à dæmone correptus fuit, & ornamentum capitis sui discerpsit, inclamans: *Hæc mulier filium gestat in vtero, qui hoc fanum Iouis euertet.* Hoc audito, mater illa domum regrediens, saxo ventrem & latera tundebat, vt prolem suffocaret. Sed non potuit nocere, Deo sanctum seruante fœtum qui postmodū totā debebat familiā ad veri Dei fidem conuertere, & templū Iouis, Dei fictitij fun-

ditus euertere: Hoc enim effecit Romæ Pontius, Romani Senatoris filius, auctoritate Fabiani Pontificis adiutus, & postmodum pro fide martyrio est affectus. De quo apud Surium 14. Maij.

Sic quoque B. Petri Damiani mater, quod prole numerosa grauaretur marito defuncto, & in summis angustijs res domestica versaretur, Petro vixdum nato lac negare aggressa est, prorsus vt nihil infantis vagitu crudelis mater moneretur, Haud dubiè mors erat secutura, nisi speciali Dei prouidentia mulier quædam adueniens, fame & frigore nigrescentem miserata infantem, crudelem matris animum redarguisset, eaque paululum ad tranquillitatem reuocata calentis aquę beneficio, alijsque auxilijs, infantem semimortuum ad vitam reuocasset. De quo apud Surium 22. Februarij.

Notissimum quoque est de Moyse ex sacris literis, quomodo in infantia sua speciali Dei prouidentia & protectione sit præseruatus, non obstante decreto regio de enecandis & submergendis omnibus masculis recens natis. Nam & in flumine non sine discrimine expositus, à filia Pharaonis eductus est, & in aula regia educatus, insuper & ab ea in filium est adoptatus. Nempe præseruabat eum diuina protectio, & reseruabat ad suam gloriam manifestandam in populi sui liberatione ex Ægypto, quæ facta est per manum & ducatum ipsius. (Exod. 2.)

Similiter seruabatur instar Moysis iam ex vtero S. Germanus, ad manifestandam gloriam Dei in populi sui directione, & prodigiosa miraculorum operatione. Neque solum ea vice à matris suffocare nitentis impio molimine protectionem accepit cœlitus, sed etiam postmodum specialiter præseruatus fuit à venenato poculo ei in necem præparato. Rem sic enarrat scriptor vitæ eius cap. 2. *Dum à Vallone Castro simul cum Stratidio propinquo puer adhuc scholis excurreret, mater parentis vt illius sibi hæreditatem acquireret, de adolescentis nece tractauit. Temperatam potionem in ampullam condidit, vinum quoque in alteram posuit, præcipiens puellæ, vt venientibus ambobus, illi porrigeret de vino, isti de maleficio. Sed ignorans ministra, ampullam pariter mutat & pocula; vinumque S. Germano, venenum verò dat Stratidio. Sic dum insonti præparatur interitus, auctor cadit in laqueum. Quo mater eius cognito, puellam increpat cum fletu sibi eam extinxisse filium. Cui Stratidio sollicitè impenso studio, etsi mors vitam non abstulit, tamen signum mortis infixit.* Hæc Fortunatus Episcopus. (S. Germ. à venenato poculo præseruatur.)

Agnosce igitur hic diuinam rursus protectionem erga S. Germanum, cui nec consilium matris suæ eum in vtero extinguere conantis, nec consilium matris Stratidij calice virulento interimere eum parantis, nocere potuit: Etenim *non est consilium, non est prudentia, non est sapientia*, aut vis maligna, quæ possit præualere contra Dominum. Agnosce simul crimen vtrobique detestandum. Ex parte quidem matris, quia homicidium & parricidium parabat; nec satis eam excusare poterat pudor muliebris, qui eam ad id impellebat, aut imperfectio fœtus quasi crimen graue non foret, embrionem in sua imperfectione excutere, Audi Tertullianum in Apologet cap. 9. *Nobis homicidio semper interdicto, etiam conceptum vtero, dum adhuc sanguis in hominem delibatur, dissoluere non licet. Homicidii festinatio est prohibere nasci. Nec refert, natam quis eripiat animam, vel disturbet nascentem. Homo est, qui futurus est, nam fructus in semine est.* Hæc Tertullianus. Est tamen grauius, peccatum, si extinguatur fœtus animatus, quia anima infantis irreparabli damno simul afficitur, numquam visura (Prou. 21.)

Deum, dum baptiſmo deſtituta extinguitur. O igitur infelices matres, non matres, quæ potiones ſumunt, vt fœtum vel impediant; vel excutiant! ô infeliciores, quæ non ſolum informis corpuſculi, ſed etiã animæ infantilis, iam informantis quodammodo fiunt peremptrices, dum æterna eam vita priuant! Proh dolor, quam id vſitatum eſt puellis fornicarijs, quæ vt libidini indulgeãt, & honori conſulant, artibus varijs vtuntur, ne concipiant, vel vt conceptum ſtatim excutiant! Sic crimen crimini infeliciſſimè accumulant. Interim ſæpe contingit in pœnam peccati, vt ſuo non valeant nocere fœtui, Deo illum protegente, & peccatum earum propalante, ſimulque plectente negligentiam parentum in cuſtodia filiarum, dum triſtitia & infamia familiæ poſtmodum ſubſequitur ex fornicaria prole.

Ex parte quoque matris Stratidij, quæ erat auia Germani, multiplex delictum reperitur, dum necem intentat inſonti, vt hæreditatem eripiat. *Quid non mortalia pectora cogis, auri ſacra fames* ? O maleſuada cupiditas!

Nec ſocer à genero, nec hoſpes ab hoſpite tutus;
Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Sanè verum eſt illud: *Conſanguinei & affines non tam diligunt nos, quam noſtra: vt muſcæ mel, cadauera lupi, ſic prædam ſequitur hæc turba, non hominem.* Hæc tamen in opprobrium non cedunt S. Germano, quia parentum opprobrjs non decoloratur, qui propria virtute decoratur.

QVia S. Germanus Deum ſibi ab incunte ætate ſenſit propitium, ideo vbi adoleuit, diuino obſequio diuiniſque laudibus ſpeciali pietate ſeſe addixit, diuinæ gratiæ luce colluſtratus, vt poſſet cum propheta dicere: *In te cantatio mea ſemper. Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam.* Quod quidem effecit tota die; hoc eſt, quamdiu dies & lux vitæ ei affulſit. Ac in primis à carnis parentibus ſegregans ſe, vt Patri ſpirituum attentiùs poſſet deſeruire, ad S. Scopilionem Lauſiam ſe conferens, ab eo ſanctis moribus eſt inſtitutus. Cumque ferè mille paſſus à loco, vbi Vir Dei Scopilio agebat, diſtaret locus, vbi Germanus morabatur, nihilominus ad matutinos Pſalmos decantandos iugiter currebat, per tempeſtatem & hyemem, ductus calore fidei, adſpirans & animans ſe continuò ad laudem Dei: quia per iucundum erat ei, ſi poſſet in veritate Domino dicere: *In te cantatio mea ſemper repleatur os meum laude.* II Pars. Quomodo Dei laus ſemper in ore & corde S. Ger. fuerit.

Hæc ergo pietas effulgens in S. Germano, cauſa fuit, quod intra terni luſtri ſpacium à B. Agrippino Diaconus ſit inſtitutus, & ſequenti triennio Presbyter ordinatus. Dehinc à Venerabili Pontifice Nectario Abbas ad S. Symphorianum, meritò dignus eſt adſcitus. *Quantis verò vigilijs in oratione & laudibus diuinis ibi perſeuerauerit continuò, quis enarrabit*, inquit Fortunatus Epiſcopus; Familiare ei erat in Baſilica S. Symphoriani vigilias ducere remotis arbitris, contemplationi & orationi vocando: nullumque ſibi cupiens niſi Chriſtum occurrere, furtim ſe è lectulo proripiebat in oratorium cum ſilentio, ac celebrata vigilia remeans ad lectulum, quaſi nihil egiſſet, tunc primum alios excitabat, & monebat è ſopore ſurgere. *Quam ſecura de nocte aſcendit oratio? Quam lucida, verecundo colorata rubore? Quam placida, nullo interturbata tumultu? Quam ſincera nulla aſpicientis laude tentata?* Ita S. Bernardus ſer. 86. in Cant. Cap. . Cap. 7.

Præterea longum eſſet dicere, quanta illi ad pſallendũ fuerit conſtantia, dum

velut ferri rigore gelu indurata eius caro subsisteret, cum videlicet saxa frigus decrustaret, & aquas in crustam verteret. Cum suis visceribus sic dimicabat, vt vinceret, penè seipsum obliuiscens; ac per domesticum tormentum corpus superans triumphum in pace factus Martyr acquirebat. *Nam & se mutantibus clericis, sine vicissitudine ipse cantandi modulamina finiebat. Hoc ei notam est contigisse, quod tertia noctis hora ingrediens Ecclesiam; non est egressus vlterius psallentiū ab ordine, donec clarescente iam die decantatus solemniter cursus vnius sus consummaretur ex canone*. Ita Fortunatus eius contemporaneus refert c. 79. & 80.

S. Ger. in oratione & laude Dei pernoctabat. O virum ineffabilem, nec labore victum, qui inuictum ab oratione spiritum non relaxabat; ideoque poterat meritò sibi illud pro symbolo sacro assumere: *In te cantatio mea semper. Repleatur os meum laude, vt cantem tota die, immò & tota nocte, gloriam & magnitudinem tuam.* Pernoctabat in oratione & Dei laude algida senectas per hyemem, sustinens duplex frigus, ætatis scilicet & temporis, quod nec tolerare possent iuuenes potulenti. Quinimmò & preces horarias, etiā in itinere, sēper nudo capite persoluebat, etiāsi nix aut imber vrgeret, vel frigida hyemis tempestas in aëre reboaret. Neque de hoc pietatis feruore extrema in ætate, penè octuagenaria, quicquam remisit. Nec Pontifex existens, Monachus esse desijt; sed sic se sēper piè, & religiosè, fortiterque gessit, *vt supra hominem fuerit omne quod edidit.*

In oratio ne radiabat instar Moysis. Fortu. c. 8. Neque dubium esse potest, quin mirè eum Deus in oratione illustrarit, cùm oratio non sit nisi lux animæ colloquium cum Deo, consortiumque cum ęterna luce. Hoc ipsum voluit Deus quadam die per externum symbolum in ipso patescere. Ingrediebatur S. Germanus domum cuiusdam viri iusti, probatæ fidei & virtutis, cui nomen Ebro. Anna autem eius vxor ingrediente Germano territa, proclamat se rem miram videre. Inquirit maritus, quid illud foret? *Ecce*, inquit, *Germanum video radiantem instar Moysis, quasi cornuta propter effulgentes radios facie; nec valeo eum intueri sine grandi pauore.* Credendum autem

Exod. 34. est, quod hanc promeruerit irradiationem propter continuum colloquium cum Domino, sicut & Moyses in monte Sinai. Ipsius verò irradiationis internæ symbolum hoc externum in domo viri iusti voluit Dominus demonstrare, ad fidem eius agendam, & deuotionem erga virum sanctum exacuendam. Vnde & Ebro iuxta virum Dei eo die sedere non præsumpsit, duplici de causa, honoris scilicet & terroris.

Summus animarū zelus in S. Ger. fuit. Ex hoc continuo cum Deo colloquio in oratione, zelum feruentissimum honoris diuini, zelumque salutis animarum hauriebat. Per orationem quasi ad Dei tabernaculum recurrebat, vt cor ad eum eleuando, edisceret quæ ad subditorum salutem proferret. Exemplum Moysis etiam hac in re imitabatur, de quo sic loquitur S. Gregorius in Pastorali: *Moyses crebro tabernaculum intrat & exit, & qui intus in contemplationem rapitur, foris infirmantium negocijs vrgetur: intus Dei arcana considerat, foris onera subditorum portat. Qui de rebus dubijs semper ad tabernaculum recurrit, coram testamenti arca Dominum consulit, exemplum procul dubio rectoribus præbens, vt cum foris ambigunt quid disponent, semper ad tabernaculum Dei redeant.* Hoc per agebat S. Germanus, & maximè cum ad populum ei sermo habendus esset: prius enim in oratione spiritum attrahebat, quam os ad plebē Domini aperiret, hinc eius conciones erant ignito eloquio cōflatæ, & adornatæ, ideoque efficacissimæ. Testis est fortunatus Pictauorū Episcopus,

qui sic hac de re loquitur: *Quis dignè repetat, quanta virtus verborum ab ore rotabatur, dum prædicaret in populo? Ita scilicet, vt omni literatura nasceretur stupor, & fieret in commune generalis compunctio. Certè omnino ex ore dicentis crederes, quod verba sancto formarentur ab Angelo, dum plusquam homo loqueretur, translatus in mentis excessum, & abrasis vitiorum miraculis sinceritate dogmatis, pectora plebis cogeret diuinis effragrare pigmentis.* Hactenus Fortunatus Episcopus.

Sic igitur rursus poterat Domino insonare: *In te cantatio mea semper; repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam & magnitudinem tuam.* Non enim solum gloriam Dei decantabat psallendo, & orando: sed etiam illam decantabat cum zelo & spiritu populis annunciando, ad conuersionem eorum. O quot animas à peccati luto ad gratiæ cādorem traduxit sanctissimis suis monitis, sicque è mancipijs Diaboli effecit filios Dei! Qui prius Deum verbo & vita blasphemabant, se & alios postmodū ad laudē Dei accendebant, conuersi per virū Dei. In prospe-ris & ad-uersis deū lau-dauit.

Denique, tam in aduersis, quam in prosperis, Dei laudem decantabat S. Germanus, vt tanto verius de ipso foret: *In te cantatio mea semper.* Cum quodam vespere lassus cibum sumeret, ingressus est quidam ex suis fœnile cum lumine, factumque est, vt carbone decidente flamma fœnum corriperet, & arida nutrimenta vorax ignis allamberet. Concurrentibus omnibus, nec succurrere valētibus, ascendit super fabricā, concinens & repetens, *Alleluya*, *Alleluya*, quod idē est ac *Laudate Dominum, Laudate Dominum.* Sicque decantata laude Dei paululū aquæ fundens per modum crucis, extinxit incendium. Nempe de manu viri sācti Deum laudantis exigua fluente aqua, mox sedatus est ignis, quem multa vix extinxissent flumina. O vim orationis, laudisque diuinæ. Posterò autem die dęmon fassus est suis insidijs hunc ignem fuisse accensum. Sed hæc satis, ad intelligendum, quomodo os eius laude diuina repletum fuerit: nunc nobis explicandum restat, quomodo instar *Prodigij* factus fuerit, & quomodo illud Prophetæ in veritate potuerit dicere: *Tamquam prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis.*

III. Pars Quomodo S. Germ. multis prodigium fuerit.

NOn est insolitum in sacris eloquijs eximios sāctitate viros, *Prodigij* nomine designari, aut *Portenti.* Sic in persona Christi dicitur: *Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in portentū.* Quod quidē ex Isaia repetit Apostolus ad Hebræos. Qui autem hic intelliguntur, nisi Apostoli & Apostolici Viri, qui Prodigium & Portentum orbi extiterunt, doctrina & sermone, vita & conuersatione, denique & miraculorum operatione? Annunciabant hominem in patibulo suffixum Deum verū esse, cœlique ac terræ Dominum. Quam portentosa quamque prodigiosa tunc doctrina ista, antea inaudita? Crucifigebant carnem cum concupiscentijs suis, abstinentia & austeritate, siti & fame, frigore & nuditate. Quam longè aberat à seculi moribus talis conuersatio & vita? Denique cum nec doctrinæ, nec vitæ eorū fides adhiberetur, stupenda edebant signa. An non erant in prodigium & signum dati? Potuerūt ergo & Apostoli, & imitatores eorum? meritò canere cum Propheta: *Tamquam prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis.* Potuit & idipsum succinere S. Germanus, ob admirabilem, vt iam ostendimus, doctrinam, admirabilemque vitam: sed maximè ob admirabilia signa, quæ Dominus per ipsū patrauit, eius adiutor fortis in omnibus. Isa. 8. Heb. 2. Psal. 70. Prodigium suis Religiosis.

Inprimis, dum adhuc abbatem ageret, prodigium fuit suis Religiosis, Deo cum adiuuante. Cum enim misericors mirum in modum foret erga pauperes,

quodam tempore inopiæ & famis, copioso egenorum numero ad Monasterium concursante, non solum suppellectilem erogauit, sed etiam panes omnes Fratribus reficiendis necessarios; ita vt nec panis vnicus reliquus esset. Insurgentibus autem aduersum se Fratribus, excludens se in cellula amarè fleuit. Inter hæc ipso orante, quædam nobilis Matrona duorum ad eum panis portitorum dirigit onera. Sequenti etiam die cum varia prouisione destinauit plena vehicula, *ita vt exinde Monachi, cum satiarentur cibo, terrerentur miraculo.* An non hic prodigium factus est multis? Verè, ô Domine Deus, tu fuisti ei adiutor fortis contra omnes contradictiones: & palam ostendisti, quantum valeat firma in te fiducia, quia non deseris sperantes in te.

Sed & hoc planè memoria dignum est. Francorum Rex childebertus aduertens per hunc virum Dei & per manus eius sanctificari eleemosynas, quodam tẽpore misit ei sex millia solidorum eroganda in pauperes. Cum expendisset tria millia, & reuerteretur ad palatium, interrogauit Rex, numquid superesset erogandum? Respondit, medietatem superesse, nec inuenisse inopes, quibus mox totum expenderet. Cui Rex: *Dona audacter, quod restat: nam Christo largiente, numquam quod donetur, deficit.* Aurata igitur missoria ac argentea vasa comminuens, quicquid primum habuit, dat Sacerdoti: erat ergo spectanda contentio inter Sacerdotem & Principem. *Inibant de misericordia pugnam, & de pietate certamen, vt de suis talentis egeni ditescerent, & vt semen fecerent, postea aliam longè messuri auream segetem.* Sic Sacerdos locupletabatur regalibus thesauris, & in Rege florebat gratia Sacerdotis, qui solum suum hoc esse credidit, quod nudus aut egenus accepit. *Thesaurizate vobis thesauros, quos ærugo non demolitur.* Matth. 6.

Prodigiosè ad episcopatũ euectus. Secundò, non sine prodigio cœlesti ad Episcopatum Parisinum est euectus. Neque enim hanc ambiebat dignitatem, sed potiùs optabat *in nidulo suo mori;* hoc est, quiescere vsque ad mortem in trãquillo Religionis statu. Sciebat scriptum: *Nemo sibi sumat honorem, sed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron.* Heb. 5. Et rursus illud: *Domini est assumptio nostra, & sancti Israël Regis nostri.* Psal. 88. Apparuit ergo ei noctu in sopore Venerabilis quidam Senex, portæ Parisiensis claues ei porrigens. Cumque interrogaret, cur hoc fieret: Responsum accepit istud: *Vt saluos ciues facias.* Intellexit exinde vocationem & assumptionem suam, gloriæ Dei & animarum saluti profuturam. His igitur clauibus (quæ symbolũ sũt potestatis, tam in regimine sacro, quam politico) cœlitus se inaugurari agnouit, ideoque diuinæ non esse obsistendum voluntati & vocationi. Vocatus verò est vt Moyses & Aaron, Virga ei prodigiorum in manus data à Domino, ad salutem populi sui. Ita namque effulsit miraculis, vt vitæ eius scriptor octuaginta tria capitula impendat in illis describendis, circa cæcos, mutos, claudos, paralyticos, febre percussos, immò & circa mortuos aut iam iam moribundos. Speciale ei dominium dedisse videbatur Dominus super creaturas. Eius non solum oratio & benedictio, sed etiam saliua, vestis, lectulus, lectuli stramen, immò & literæ ad aliquẽ ab eo scriptæ, sanitatem conferebant. Audi ex fortunato c. 50. & 59.

Portentosus in curatione morbidorum.

Leudegisilus vir illustris cõfessus est, quod quoties aliquis familię suę febrim incurreret, confestim aqua lauans literas, quas ei olim scripserat vir sanctus, aquam illam languenti dabat, sicque saluti eos restituebat.

Flammerus Abbas, cum manu eiusdem subscriptam accepisset epistolam, & ad suum quendam Monachum duobus iam annis iacentem detulisset,

agnoscens

agnoscens ille S. Germani signaturam, illam lingebat subscriptionem, sicque simul linxit salutem, & in viscera traiecit sanitatem. Atramenti pictura omnia superauit medicamina. Audi & aliud.

Tam seuerè tunc temporis Deus obseruari volebat diem Dominicum, vt passim puniret transgredientes, vel brachiorum contractione subita, vel alia pœna. S. Germanus eorum miserescens, & ad pœnitentiam eos adducens, diuersos legitur sanasse sic punitos, idque oleo sacro à se benedicto. Sic sanatus fuit vir quidam, cui manus erat contracta cœlitus, quia Dominica die circa sepem horti sui aliquantum fuerat occupatus. Sic etiam mulier quædam eandem pœnã sensit, quia linum colo adaptarat, & in filum traxerat Dominica die, sed à S. Germano etiam curata fuit. Sic & alius quia caligas circinasset, & nonnulli quia aliquid alterius operis fecerant illa die Domini diuinitus fuere puniti, at per viri Dei oleum benedictum ab afflictione fuere liberi. Sic ergo prodigium fact^a^ est multis, quia Dominus erat ei adiutor fortis. Dominicum diẽ violãtes varie puniti, & à S. Germ curati.

Tertiò, prodigium factus est Principibus, & Regibus, ita vt dicere possimus, quod de Moyse: *Glorificauit eum Dominus in conspectu Regum, & iussit illi coram populo suo, & ostendit illi gloriam suam.* Audi, quomodo voluerit eum Deus à Regibus honorari. Cum veniret ad Regem Clotarium, moramque fecisset ante palatij vestibulum, nemo eum Regi indicauit; quare domum est reuersus. Sequenti nocte Rex dolore & febris infestatione torquetur. Hinc primo diluculo ad eum accurrunt Proceres, supplicantes vt Regem dignetur visitare, & doloris vim mitigare. Ipse iniuriam postponens, procedit; & qui ante nec nunciabatur, iam honoratus ingreditur. Rex assurgens de lectulo, cœlum se conqueritur diuino flagello, allãbitque Sancti palliolum, & vestem Sacerdotis deducit gaudẽs per loca doloris. Culpamque fassus est, & sic dolor omnis fugit. Id verè actum est, vt cuius incurrerat de contemptu periculum, sentiret de contactu remedium. Audi & aliud prodigium. prodigi olu Regibus & princip.

Nicasius Comes illustrissimus Castelli de Vallone, inuitarat Virum Dei ad prandium; mox vero cœpit de misericordia cum Comite agere, & rogare, vt captiuos, quos detinebat, dignaretur pietatis intuitu relaxare. Ille autem planè renuebat. At Germanus sese proripiens è domo, corã ostio carceris cum lachrymis orauit, & exauditus est à Deo, qui ab homine non audiebatur. Missus est enim Angelus, qui eduxit vinctos, carceresque fecit apertos. Sic quoque, dum corpus eius ad sepulturam deferretur, & transitus foret apud carceres, implorantibus captiuis eius auxiliũ, non potuit præpondere vlterius deportari, donec captiui in libertatem essent asserti. Itaque, & in vita, & in morte, erga captiuos misericors, *Prodigium factus est multis*, quia Deus erat ei adiutor fortis. Vnde & multoties in vita legitur oratione sua aperuisse carceres captiuis. Oratione carceres aperuit, & vincti educti.

Postremo adijciamus, quod ipsis quoque prodigium fuerit Dæmonibus. Erat enim eis terrori, quia passim eijciebat eos è corporibus humanis, vel è locis quæ infestabant. Vnde cum Augustodunum ad hunc effectum seruus Dei accederet, occurrerunt ei Dæmones vlulantes, & clamantes: *Si de locis cultis nos expellis, vel habitare cõcede per syluarum solitudinem, vt liceat saltem per deserta miseros nos errare. Ante tuos enim oculos nec corpora nos celant? nec nemora.* Ipsi itaque non ferentes eius præsentiam, de obsessis corporibus & possessis locis vertebãtur in fugã. prodigium fuit Dæmonibus.

Concludamus, & aliquid de eius fine dicamus, qui non potuit non esse admi-

ditus euertere: Hoc enim effecit Romæ Pontius, Romani Senatoris filius, auctoritate Fabiani Pontificis adiutus, & postmodum pro fide martyrio est affectus. De quo apud Surium 14. Maij.

Sic quoque B. Petri Damiani mater, quod prole numerosa grauaretur marito defuncto, & in summis angustijs res domestica versaretur, Petro vixdum nato lac negare aggressa est, prorsus vt nihil infantis vagitu crudelis mater moueretur, Haud dubiè mors erat secutura, nisi speciali Dei prouidentia mulier quædam adueniens, fame & frigore nigrescentem miserata infantem, crudelem matris animum redarguisset, eaque paululum ad tranquillitatem reuocata calentis aquę beneficio, alijsque auxilijs, infantem semimortuum ad vitam reuocasset. Dequo apud Surium 22. Februarij.

Notissimum quoque est de Moyse ex sacris literis, quomodo in infantia sua speciali Dei prouidentia & protectione sit præseruatus, non obstante decreto re-

Exod. 2. gio de enecandis & submergendis omnibus masculis recens natis Nam & in flumine non sine discrimine expositus, à filia Pharaonis eductus est, & in aula regia educatus, insuper & ab ea in filium est adoptatus. Nempe præseruabat eum diuina protectio, & reseruabat ad suam gloriam manifestandam in populi sui liberatione ex Ægypto, quæ facta est per manum & ducatum ipsius.

Similiter seruabatur instar Moysis iam ex vtero S. Germanus, ad manifestandam gloriam Dei in populi sui directione, & prodigiosa miraculorum operatione. Neque solum ea vice à matris suffocare nitentis impio molimine protectionem accepit cœlitus, sed etiam postmodum specialiter præseruatus fuit à

S. Germ. à venenato poculo præseruatur. venenato poculo ei in necem præparato. Rem sic enarrat scriptor vitæ eius cap. 2. *Dum a Vallone Castro simul cum Stratidio propinquo puer adhuc scholis excuteret, mater parentis vt illius sibi hæreditatem acquireret, de adolescentis nece tractauit. Temperatam potionem in ampullam condidit, vinum quoque in alteram posuit, præcipiens puellæ, vt venientibus ambobus, illi porrigeret de vino, isti de maleficio. Sed ignorans ministra, ampullam pariter mutat & pocula; vinumque S. Germano, venenum verò dat Stratidio. Sic dum insonti præparatur interitus, auctor cadit in laqueum. Quo mater eius cognito, puellam increpat cum fletu sibi eam extinxisse filium. Cui Stratidio sollicitè impenso studio, etsi mors vitam non abstulit, tamen signum mortis infixit.* Hæc Fortunatus Episcopus.

Agnosce igitur hic diuinam rursus protectionem erga S. Germanum, cui nec consilium matris suæ eum in vtero extinguere conantis, nec consilium matris Stratidij calice virulento interimere eum parantis, nocere potuit: Etenim *non*

Prou. 21. *est consilium, non est prudentia, non est sapientia,* aut vis maligna, quæ possit præualere contra Dominum. Agnosce simul crimen vtrobique detestandum. Ex parte quidem matris, quia homicidium & parricidium parabat; nec satis eam excusare poterat pudor muliebris, qui eam ad id impellebat, aut imperfectio fœtus quasi crimen graue non foret, embrionem in sua imperfectione excutere, Audi Tertullianum in Apologet cap. 9. *Nobis homicidio semper interdicto, etiam conceptum vtero, dum adhuc sanguis in hominem delibatur, dissoluere non licet. Homicidij festinatio est prohibere nasci. Nec refert, natam quis eripiat animam, vel disturbet nascentem. Homo est, qui futurus est, nam fructus in semine est.* Hæc Tertullianus. Est tamen grauius, peccatum, si extinguatur fœtus animatus, quia anima infantis irreparabli damno simul afficitur, numquam visura

Deum, dum baptismo destituta extinguitur. O igitur infelices matres, non matres, quæ potiones sumunt, vt fœtum vel impediant; vel excutiant! ô infeliciores, quæ non solum informis corpusculi, sed etiã animæ infantilis, iam informantis quodammodo fiunt peremptrices, dum æterna eam vita priuant! Proh dolor, quam id vsitatum est puellis fornicarijs, quæ vt libidini indulgeãt, & honori consulant, artibus varijs vtuntur, ne concipiant, vel vt conceptum statim excutiant! Sic crimen crimini infelicissimè accumulant. Interim sæpe contingit in pœnam peccati, vt suo non valeant nocere fœtui, Deo illum protegente, & peccatum earum propalante, simulque plectente negligentiam parentum in custodia filiarum, dum tristitia & infamia familiæ postmodum subsequitur ex fornicaria prole.

Ex parte quoque matris Stratidij, quæ erat auia Germani, multiplex delictum reperitur, dum necem intentat insonti, vt hæreditatem eripiat. *Quid non mortalia pectora cogis, auri sacra fames?* O malesuada cupiditas!

Nec socer à genero, nec hospes ab hospite tutus;
Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Sanè verum est illud: *Consanguinei & affines non tam diligunt nos, quam nostra: vt muscæ mel, cadauera lupi, sic prædam sequitur hæc turba, non hominem.* Hæc tamen in opprobrium non cedunt S. Germano, quia parentum opprobrjs non decoloratur, qui propria virtute decoratur.

QVia S. Germanus Deum sibi ab ineunte ætate sensit propitium, ideo vbi adoleuit, diuino obsequio diuinisque laudibus speciali pietate sese addixit, diuinæ gratiæ luce collustratus, vt posset cum propheta dicere: *In te cantatio mea semper. Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam.* Quod quidem effecit tota die; hoc est, quamdiu dies & lux vitæ ei affulsit. Ac in primis à carnis parentibus segregans se, vt Patri spirituum attentiùs posset deseruire, ad S. Scopilionem Lausiam se conferens, abeo sanctis moribus est institutus. Cumque ferè mille passus à loco, vbi Vir Dei Scopilio agebat, distaret locus, vbi Germanus morabatur, nihilominus ad matutinos Psalmos decantandos iugiter currebat, per tempestatem & hyemem, ductus calore fidei, adspirans & animans se continuò ad laudem Dei: quia per iucundum erat ei, si posset in veritate Domino dicere: *In te cantatio mea semper repleatur os meum laude.*

II Pars. Quomodo Dei laus semper in ore & corde S. Ger. fuerit.

Hæc ergo pietas effulgens in S. Germano, causa fuit, quod intra terni lustri spacium à B. Agrippino Diaconus sit institutus, & sequenti triennio Presbyter ordinatus. Dehincà Venerabili Pontifice Nectario Abbas ad S. Symphorianum, meritò dignus est adscitus. *Quantis verò vigilijs in oratione & laudibus diuinis ibi perseuerauerit continuò, quis enarrabit*, inquit Fortunatus Episcopus; Familiare ei erat in Basilica S. Symphoriani vigilias ducere remotis arbitris, contemplationi & orationi vocando: nullumque sibi cupiens nisi Christum occurrere, furtim se è lectulo proripiebat in oratorium cum silentio, ac celebrata vigilia remeans ad lectulum, quasi nihil egisset, tunc primum alios excitabat, & monebat è sopore surgere. *Quam secura de nocte ascendit oratio? Quam lucida, verecundo colorata rubore? Quam placida, nullo interturbata tumultu? Quam sincera nulla aspicientis laude tentata:* Ita S. Bernardus ser. 86. in Cant.

Cap. 6.

Cap. 7.

Præterea longum esset dicere, quanta illi ad psallendũ fuerit constantia, dum

19. April

IN FESTO S. GERMANI.

Lect. 6. tripartita.

De ventre matris meæ tu es protector meus in te cantatio mea semper, tanquam prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis.

Psal. 70.

I. Pars. Quomodo Deus protexerit S. Germ. ab vtero matris.

MVltiplicibus cœlestis gratiæ auxilijs prosequitur Deus Fideles, iam ab vtero suâ illos circumdās protectione. Quod quidem pauci attēdunt ideoque ingratitudinis tetrā maculam coram eo contrahunt, vlterioribusque gratijs & vberioribus beneficijs vitam obstruunt. An non diuinę gratiæ adscribendum est, quod cùm tot hominū millia inter infideles nascātur, & fide ac baptismo destituantur, nos voluit Deus inter Fideles nasci, baptismo tingi, in fide instrui? An non rursus diuinæ est beneficentiæ, quòd cùm multi infantes in vtero emoriantur, & proijciantur abortiui, nobis concesserit educi in lucē vitæ huius mortalis, & pertingere ad baptismi Sacramentū, vt lucem gratiæ cōsequemur? An non diuinę protectionis est, quod per tot casus & discrimina huius vitæ corruptibilis & caducæ in eam nos ætatem perduxerit, vt luce eius cœlitus affulgente, intellectū & voluntatē, vitam & spiritum ei valeamus consecrare? Denique an nō varia nobis offert media, varias immittit inspirationes, varijs præuenit gratiæ auxilijs, vt nos ad se attrahat, & in salutis viā felici vestigio perducat? Cur ergo ingrati sunt homines? Cur velut cæci oculos cordis in talem benefactorem & protectorem non intendunt? Cur hæc gratiæ diuinę beneficia pulueri inscribunt, & proterunt; aut certè post tergum proijciunt, & paruipendunt? Quam pauci sunt qui hæc, vt decet, rememorant, aut in cordis sui sinu ex sinceritate recensent? Hanc ingratitudinem à nobis propulsare nititur Apostolus, dum sic alloquitur Collossenses, nosque in illis instruit: *Non cessamus pro vobis orantes, & postulantes, vt impleamini agnitione voluntatis eius, vt ambuletis dignè Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, crescentes in scientia Dei, gratias agentes Patri qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum.* O monitum in latitudine cordis Christianorum insculpendum litteris viuis, & sæpè sæpius rememorandum cæcis & ingratis, vt eis aures vellicet, oculos aperiat!

Coloss. 1

Hanc quoque condemnat ingratitudinem Rex & propheta, dum in Deum animum erigens, eiusque in se propensam beneficentiam considerans, suaui decantat modulamine: *De ventre matris meæ tu es protector meus in te cantatio mea semper.* Neque verò solum propter se id canere censendus est, sed & omnes fideles idipsum optat secum occinere, quia verè Dominus de ventre matris est protector Christianorū, omniuarijs gratię auxilijs eos circumdans, præueniens, concomitans, subsequens, vt in viam æternitatis perducat. Repleatur ergo os eorum laude, cor amore, vt cantent gloriam Protectoris sui: oculos aperiant, vt videant manum eius protensam, quæ ab Oriente vsque in Occidentē, hoc est, à

natiuitate vsque ad mortem, eos deducit & protegit.

Equidem hoc omnes concernit Christianos, quia saltem omnibus Deus sufficientia gratiæ auxilia impertitur, quibus salutem & finem ad quem creati sunt, assequantur, nec est defectus ex parte Dei, sed ex parte liberi arbitrij, si ab illo fine excidant. Tamen specialissimè hoc nonnullis conuenit electis, quibus singularem impertit protectioné iam ab vtero & infantia, atque in eis rutilare facit electionis suæ signa; prosequiturque eos cælestis gratię continuo fauore, donec introducat in locum gloriæ. Certè de electis intelligendum venit illud suauisonum promissum Domini apud Isaiam: *Audite me domus Iacob, & omne residuum domus Israël, qui portamini à meo vtero, qui gestamini à mea vulua. Vsque ad senectam ego ipse & vsque ad canos ego portabo: ego feci, ego feram, ego portabo & saluabo.* Ecce quomodò electis suis Deus protectionem promittit non solum paternam, sed etiam curam specialem instar matris fœtum suum vtero continentis: & hãc quidé curam spondet, non solum pro aliquo temporis decursu, sed à cunis vsque ad canos, ab vtero vsque ad sepulchrum, donec eos pariat beatæ æternitati. O admirabilis amor & prouidentia, propter quam electi specialiter resonant: *De ventre matris meæ tu es protector meus, tanquam prodigium factus sum multis. Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam; tota die magnitudinem tuam.*

Deus quosdã specialiter ab vtero protegit.

Isa. 45.

Inter hos porrò electos, qui protectionis diuinę specialé experti sunt gratiam iam ab vtero, meritò recensemus sanctissimum Patronum nostrum Germanum, Vrbis Parisinæ quondam Episcopum. Etenim Dei speciali protectione & fauore præseruatus fuit à suffocatione, quam mater ei moliebatur in vtero dedecorosè & non sine crimine. De illo enim sic legimus in vita eius scripta per Fortunatum Episcopum Pictauorum: *Germanus territorij Augustodunensis indigena, patre Eleutherio, matre Eusebia, honoratis parentibus est procreatus. Cuius genitrix, pro eo quod hunc post alterum intra breue spatium concepisset, pudore mota muliebri, cœpit bat ante partum infantem extinguere. Et accepta potione vt abortiuum proijceret, dum nocere non posset, incubabat in ventrem, vt vel sic pondere præfocaret. Certabat mater cum paruulo, renitebatur infans ab vtero. Erat ergo pugna inter parentem & viscera. Laedebatur matrona, nec nocumentum accipiebat infantia. Obluctabatur sarcina, ne mater fieret parricida. Vnde actum est, vt seruatus incolumis ipse illæsus procederet, & matrem redderet innocentem. Erat sanè hinc futura praenoscere, ante illum fecisse virtutem, quam nasci contingeret.* Hæc ille.

S. Germ. in vtero matris à suffocatione prę seruatus

O miserandam matrem, dum se fœtus sui parricidali nece cruentare parabat, nisi diuina protectio obstitisset, quæ fœtum hunc sacrum non solum familiæ, sed etiam totius Ecclesiæ, bono reseruabat. Hac ratione Deus prouidentiam suam singularem erga hunc electum demonstrabat, quam etiam erga nonnullos alios ab vtero simili planè modo declarauit, vt cum S. Germano possent illud Prophetæ concinere; *De ventre matris meæ tu es protector meus.*

Sic cum S. Pontij Martyris genitrix, adhuc eum vtero continens, templum Iouis adisset munus oblatura, Sacerdos ibi aris idolorum assistens infulis adornatus, mox à dæmone correptus fuit, & ornamentum capitis sui discerpsit, inclamans: *Hæc mulier filium gestat in vtero, qui hoc fanum Iouis euertet.* Hoc audito, mater illa domum regrediens, saxo ventrem & latera tundebat, vt prolem suffocaret. Sed non potuit nocere, Deo sanctum seruante fœtum qui postmodũ totã debebat familiã ad veri Dei fidem conuertere, & templũ Iouis, Dei fictitij fun-

Deum, dum baptismo destituta extinguitur. O igitur infelices matres, non matres, quæ potiones sumunt, vt fœtum vel impediant; vel excutiant! ô infeliciores, quæ non solum informis corpusculi, sed etiã animæ infantilis, iam informantis quodammodo fiunt peremptrices, dum æterna eam vita priuant! Proh dolor, quam id vsitatum est puellis fornicarijs, quæ vt libidini indulgeãt, & honori consulant, artibus varijs vtuntur, ne concipiant, vel vt conceptum statim excutiant! Sic crimen crimini infelicissimè accumulant. Interim sæpe contingit in pœnam peccati, vt suo non valeant nocere fœtui, Deo illum protegente, & peccatum earum propalante, simulque plectente negligentiam parentum in custodia filiarum, dum tristitia & infamia familiæ postmodum subsequitur ex fornicaria prole.

Ex parte quoque matris Stratidij, quæ erat auia Germani, multiplex delictum reperitur, dum necem intentat insonti, vt hæreditatem eripiat. *Quid non mortalia pectora cogis, auri sacra fames?* O malesuada cupiditas!

Nec socer à genero, nec hospes ab hospite tutus;
Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Sanè verum est illud: *Consanguinei & affines non tam diligunt nos, quam nostra: vt muscæ mel, cadauera lupi, sic prædam sequitur hæc turba, non hominem.* Hæc tamen in opprobrium non cedunt S. Germano, quia parentum opprobrijs non decoloratur, qui propria virtute decoratur.

QVia S. Germanus Deum sibi ab incunte ætate sensit propitium, ideo vbi adoleuit, diuino obsequio diuinisque laudibus speciali pietate sese addixit, diuinæ gratiæ luce collustratus, vt posset cum propheta dicere: *In te cantatio mea semper. Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam.* Quod quidem effecit tota die; hoc est, quamdiu dies & lux vitæ ei affulsit. Ac in primis à carnis parentibus segregans se, vt Patri spirituum attentiùs posset deseruire, ad S. Scopilionem Lausiam se conferens, ab eo sanctis moribus est institutus. Cumque ferè mille passus à loco, vbi Vir Dei Scopilio agebat, distaret locus, vbi Germanus morabatur, nihilominus ad matutinos Psalmos decantandos iugiter currebat, per tempestatem & hyemem, ductus calore fidei, adspirans & animans se continuò ad laudem Dei; quia per iucundum erat ei, si posset in veritate Domino dicere: *In te cantatio mea semper repleatur os meum laude.* II Pars. Quomodo Dei laus semper in ore & corde S. Ger. fuerit.

Hæc ergo pietas effulgens in S. Germano, causa fuit, quod intra terni lustri spacium à B. Agrippino Diaconus sit institutus, & sequenti triennio Presbyter ordinatus. Dehinc à Venerabili Pontifice Nectario Abbas ad S. Symphorianum, meritò dignus est adscitus. *Quantis verò vigilijs in oratione & laudibus diuinis ibi perseuerauerit continuò, quis enarrabit*, inquit Fortunatus Episcopus; Familiare ei erat in Basilica S. Symphoriani vigilias ducere remotis arbitris, contemplationi & orationi vocando: nullumque sibi cupiens nisi Christum occurrere, furtim se è lectulo proripiebat in oratorium cum silentio, ac celebrata vigilia remeans ad lectulum, quasi nihil egisset, tunc primum alios excitabat, & monebat è sopore surgere. *Quam secura de nocte ascendit oratio? Quam lucida, verecundo colorata rubore? Quam placida, nullo interturbata tumultu? Quam sincera nulla afficientis laude tentata*: Ita S. Bernardus ser. 86. in Cant. Cap. . Cap. 7.

Præterea longum esset dicere, quanta illi ad psallendũ fuerit constantia, dum

velut ferri rigore gelu indurata eius caro subsisteret, cum videlicet saxa frigus decrustaret, & aquas in crustam verteret. Cum suis visceribus sic dimicabat, vt vinceret, penè seipsum obliuiscens; ac per domesticum tormentum corpus superans triumphum in pace factus Martyr acquirebat. *Nam & se mutantibus clericis, sine vicissitudine ipse cantandi modulamina finiebat. Hoc ei notam est contigisse, quod tertia noctis hora ingrediens Ecclesiam; non est egressus vlterius psallentium ab ordine, donec clarescente iam die decantatus solemniter cursus vniuersus consummaretur ex canone.* Ita Fortunatus eius contemporaneus refert c. 79. & 80.

O virum ineffabilem, nec labore victum, qui inuictum ab oratione spiritum non relaxabat; ideoque poterat meritò sibi illud pro symbolo sacro assumere: *In te cantatio mea semper. Repleatur os meum laude, vt cantem tota die, immò & tota nocte, gloriam & magnitudinem tuam.*

S. Ger. in oratione & laude Dei pernoctabat.

Pernoctabat in oratione & Dei laude algida senectas per hyemem, sustinens duplex frigus, ætatis scilicet & temporis, quod nec tolerare possent iuuenes potulenti. Quinimmò & preces horarias, etiã in itinere; sẽper nudo capite persoluebat, etiãsi nix aut imber vrgeret, vel frigida hyemis tempestas in aëre reboaret. Neque de hoc pietatis feruore extrema in ætate, penè octuagenaria, quicquam remisit. Nec Pontifex existens, Monachus esse desijt; sed sic se sẽper piè, & religiosè, fortiterque gessit, *vt supra hominem fuerit omne quod edidit.*

In oratione radiabat instar Moysis. Fortu. c. 8. Exod. 34.

Neque dubium esse potest, quin mirè eum Deus in oratione illustrarit, cùm oratio non sit nisi lux animæ colloquium cum Deo, consortiumque cum æterna luce. Hoc ipsum voluit Deus quadam die per externum symbolum in ipso patescere. Ingrediebatur S. Germanus domum cuiusdam viri iusti, probatæ fidei & virtutis, cui nomen Ebro. Anna autem eius vxor ingrediente Germano territa, proclamat se rem miram videre. Inquirit maritus, quid illud foret? *Ecce*, inquit, *Germanum video radiantem instar Moysis, quasi cornuta propter effulgentes radios facie; nec valeo eum intueri sine grandi pauore.* Credendum autem est, quod hanc promeruerit irradiationem propter continuum colloquium cum Domino, sicut & Moyses in monte Sinai. Ipsius verò irradiationis internæ symbolum hoc externum in domo viri iusti voluit Dominus demonstrare, ad fidem eius agendam, & deuotionem erga virum sanctum exacuendam. Vnde & Ebro iuxta virum Dei eo die sedere non præsumpsit, duplici de causa, honoris scilicet & terroris.

Summus animarũ zelus in S. Ger. fuit.

Ex hoc continuo cum Deo colloquio in oratione, zelum feruentissimum honoris diuini, zelumque salutis animarum hauriebat. Per orationem quasi ad Dei tabernaculum recurrebat, vt cor ad eum eleuando, edisceret quæ ad subditorum salutem proferret. Exemplum Moysis etiam hac in re imitabatur, de quo sic loquitur S. Gregorius in Pastorali: *Moyses crebro tabernaculum intrat & exit, & qui intus in contemplationem rapitur, foris infirmantium negocijs vrgetur: intus Dei arcana considerat, foris onera subditorum portat. Qui de rebus dubijs semper ad tabernaculum recurrit, coram testamenti arca Dominum consulit, exemplum procul dubio rectoribus prabens, vt cum foris ambigunt quid disponant, semper ad tabernaculum Dei redeant.* Hoc per agebat S. Germanus, & maximè cum ad populum ei sermo habendus esset: prius enim in oratione spiritum attrahebat, quam os ad plebẽ Domini aperiret, hinc eius conciones erant ignito eloquio cõflatæ, & adornatæ, ideoque efficacissimæ. Testis est fortunatus Pictauorũ Episcopus,

qui sic hac de re loquitur: *Quis dignè repetat, quanta virtus verborum ab ore rotabatur, dum prædicaret in populo? Ita scilicet, vt omni literaturæ nasceretur stupor, & fieret in commune generalis compunctio. Certè omnino ex ore dicentis crederes, quod verba sancto formarentur ab Angelo, dum plusquam homo loqueretur, translatus in mentis excessum, & abrasis vitiorum miraculis sinceritate dogmatis, pectora plebis cogeret diuinis effragrare pigmentis.* Hactenus Fortunatus Episcopus.

Sic igitur rursus poterat Domino insonare: *In te cantatio mea semper; repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam & magnitudinem tuam.* Non enim solum gloriam Dei decantabat psallendo, & orando: sed etiam illam decantabat cum zelo & spiritu populis annunciando, ad conuersionem eorum. O quot animas à peccati luto ad gratiæ cādorem traduxit sanctissimis suis monitis, sicque è mancipijs Diaboli effecit filios Dei! Qui prius Deum verbo & vita blasphemabant, se & alios postmodū ad laudē Dei accendebant, conuersi per virū Dei. In prosperis & aduersis Deū laudauit.

Denique, tam in aduersis, quam in prosperis, Dei laudem decantabat S. Germanus, vt tanto verius de ipso foret: *In te cantatio mea semper.* Cum quodam vespere lassus cibum sumeret, ingressus est quidam ex suis fœnile cum lumine, factumque est, vt carbone decidente flamma fœnum corriperet, & arida nutrimenta vorax ignis allamberet. Concurrentibus omnibus, nec succurrere valētibus, ascendit super fabricā, concinens & repetens, *Alleluya, Alleluya*, quod idē est ac *Laudate Dominum, Laudate Dominum.* Sicque decantata laude Dei paululū aquæ fundens per modum crucis, extinxit incendium. Nempe de manu viri sācti Deum laudantis exigua fluente aqua, mox sedatus est ignis, quem multa vix extinxissent flumina. O vim orationis, laudisque diuinæ. Posterò autem die dæmon fassus est suis insidijs hunc ignem fuisse accensum. Sed hæc satis, ad intelligendum, quomodo os eius laude diuina repletum fuerit: nunc nobis explicandum restat, quomodo instar *Prodigij* factus fuerit, & quomodo illud Prophetæ in veritate potuerit dicere: *Tamquam prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis.*

III. Pars. Quomodo S. Germ. multis prodigium fuerit.

NOn est insolitum in sacris eloquijs eximios sāctitate viros, *Prodigij* nomine designari, aut *portenti.* Sic in persona Christi dicitur: *Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in portentū.* Quod quidē ex Isaia repetit Apostolus ad Hebræos. Qui autem hic intelliguntur, nisi Apostoli & Apostolici Viri, qui Prodigium & Portentum orbi extiterunt, doctrina & sermone, vita & conuersatione, denique & miraculorum operatione? Annunciabant hominem in patibulo suffixum Deum verū esse, cœlique ac terræ Dominum. Quam portentosa quamque prodigiosa tunc doctrina ista, antea inaudita? Crucifigebant carnem cum concupiscentijs suis, abstinentia & austeritate, siti & fame, frigore & nuditate. Quam longè aberat à seculi moribus talis conuersatio & vita? Denique cum nec doctrinæ, nec vitæ eorū fides adhiberetur, stupenda edebant signa. An non erant in prodigium & signum dati? Potuerūt ergo & Apostoli, & imitatores eorum, meritò canere cum Propheta: *Tamquam prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis.* Potuit & idipsum succinere S. Germanus, ob admirabilem, vt iam ostendimus, doctrinam, admirabilemque vitam: sed maximè ob admirabilia signa, quæ Dominus per ipsū patrauit, eius adiutor fortis in omnibus. Isa. 8. Heb. 2. Psal. 70.

Prodigium suis Religiosis.

Inprimis, dum adhuc abbatem ageret, prodigium fuit suis Religiosis, Deo cum adiuuante. Cum enim misericors mirum in modum foret erga pauperes,

quodam tempore inopiæ & famis, copioso egenorum numero ad Monasterium concursante, non solum suppellectilem erogauit, sed etiam panes omnes Fratribus reficiendis necessarios; ita vt nec panis vnicus reliquus esset. Insurgentibus autem aduersum se Fratribus, excludens se in cellula amarè fleuit. Inter hæc ipso orante, quædam nobilis Matrona duorum ad eum panis portitorum dirigit onera. Sequenti etiam die cum varia prouisione destinauit plena vehicula, *ita vt exinde Monachi, cum satiarentur cibo, terrerentur miraculo.* An non hic prodigium factus est multis? Verè, ô Domine Deus, tu fuisti ei adiutor fortis contra omnes contradictiones: & palam ostendisti, quantum valeat firma in te fiducia, quia non deseris sperantes in te.

Sed & hoc planè memoria dignum est. Francorum Rex childebertus aduertens per hunc virum Dei & per manus eius sanctificari eleemosynas, quodam tẽpore misit ei sex millia solidorum eroganda in pauperes. Cum expendisset tria millia, & reuerteretur ad palatium, interrogauit Rex, numquid superesset erogandum? Respondit, medietatem superesse, nec inuenisse inopes, quibus mox totum expenderet. Cui Rex: *Dona mandaster, quod restat: nam Christo largiente, numquam quod donetur, deficit.* Aurata igitur missoria ac argentea vasa comminuens, quicquid primum habuit, dat Sacerdoti erat ergo spectanda contentio inter Sacerdotem & Principem. *Inibant de misericordia pugnam, & de pietate certamen, vt de suis talentis egeni ditescerent, & vt semen serentes, postea aliam longè messuri auream segetem.* Sic Sacerdos locupletabatur regalibus thesauris, & in Rege florebat gratia Sacerdotis, qui solum suum hoc esse credidit, quod nudus aut egenus accepit. *Thesaurizate vobis thesauros, quos ærugo non demolitur.* Matth. 6.

Prodigiosè ad episcopatũ euectus. Secundò, non sine prodigio cœlesti ad Episcopatum Parisinum est euectus. Neque enim hanc ambiebat dignitatem, sed potiùs optabat *in nidulo suo mori*; hoc est, quiescere vsque ad mortem in trãquillo Religionis statu. Sciebat scriptum: *Nemo sibi sumat honorem, sed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron.* Et rursus illud: *Domini est assumptio nostra, & sancti Israël Regis nostri.* Apparuit ergo ei noctu in sopore Venerabilis quidam Senex, portæ Parisiensis claues ei porrigens. Cumque interrogaret, cur hoc fieret: Responsum accepit istud: *Vt saluos ciues facias.* Intellexit exinde vocationem & assumptionem suam, gloriæ Dei & animarum saluti profuturam. His igitur clauibus (quæ symbolũ sũt potestatis, tam in regimine sacro, quam politico) cœlitus se inaugurari agnouit, ideoque diuinæ non esse obsistendum voluntati & vocationi. Vocatus verò est vt Moyses & Aaron, Virga ei prodigiorum in manus data à Domino, ad salutem populi sui. Ita namque effulsit miraculis, vt vitæ eius scriptor octuaginta tria capitula impendat in illis describendis, circa cæcos, mutos, claudos, paralyticos, febre percussos, immò & circa mortuos aut iam iam moribundos Speciale ei dominium dedisse videbatur Dominus super creaturas. Eius non solum oratio & benedictio, sed etiam salina, vestis, lectulus, lectuli stramen, immò & literæ ad aliquẽ ab eo scriptæ, sanitatem conferebant. Audi ex fortunato c. 50. & 59.

Heb. 5. Psal. 88

Portentosus in curatione morbidorum.

Leudegisilus vir illustris cõfessus est, quod quoties aliquis familię suę febrim incurreret, confestim aqua lauans literas, quas ei olim scripserat vir sanctus, aquam illam languenti dabat, sicque saluti eos restituebat.

Flammerus Abbas, cum manu eiusdem subscriptam accepisset epistolam, & ad suum quendam Monachum duobus iam annis iacentem detulisset,

agnoscens

agnoscens ille S. Germani signaturam, illam lingebat subscriptionem, sicque simul linxit salutem, & in viscera traiecit sanitatem. Atramenti pictura omnia superauit medicamina. Audi & aliud.

Tam seuerè tunc temporis Deus obseruari volebat diem Dominicum, vt passim puniter transgredientes, vel brachiorum contractione subita, vel alia pœna S. Germanus eorum miserescens, & ad pœnitentiam eos adducens, diuersos legitur sanasse sic punitos, idque oleo sacro à se benedicto. Sic sanatus fuit vir quidam, cui manus erat contracta cœlitus, quia Dominica die circa sepem horti sui aliquantum fuerat occupatus. Sic etiam mulier quædam eandem pœnã sensit, quia linum colo adaptarat, & in filum traxerat Dominica die, sed à S. Germano etiam curata fuit. Sic & alius quia caligas circinasset, & nonnulli quia aliquid alterius operis fecerant illa die Domini diuinitus fuere puniti; at per viri Dei oleum benedictum ab afflictione fuere liberi. Sic ergo prodigium factum est multis, quia Dominus erat ei adiutor fortis. Dominica die violãtes variè puniti, & à S. Germ curati.

Tertiò, prodigium factus est Principibus, & Regibus, ita vt dicere possimus, quod de Moyse: *Glorificauit eum Dominus in conspectu Regum, & iussit illi coram populo suo, & ostendit illi gloriam suam.* Audi, quomodo voluerit eum Deus à Regibus honorari. Cum veniret ad Regem Clotarium, moramque fecisset ante palatij vestibulum, nemo eum Regi indicauit; quare domum est reuersus. Sequenti nocte Rex dolore & febris infestatione torquetur. Hinc primo diluculo ad eum accurrunt Proceres, supplicantes vt Regem dignetur visitare, & doloris vim mitigare. Ipse iniuriam postponens, procedit; & qui ante nec nunciabatur, iam honoratus ingreditur. Rex assurgens de lectulo, cœlum se conqueritur diuino flagello, allãbitque Sancti palliolum, & vestem Sacerdotis deducit gaudẽs per loca doloris. Culpamque fassus est, & sic dolor omnis fugit. Id verò actum est, vt cuius incurrerat de contemptu periculum, sentiret de contactu remedium. Audi & aliud prodigium. prodigium Regibus & princip.

Nicasius Comes illustrissimus Castelli de Vallone, inuitarat Virum Dei ad prandium; mox vero cœpit de misericordia cum Comite agere, & rogare, vt captiuos, quos detinebat, dignaretur pietatis intuitu relaxare. Ille autem plane renuebat. At Germanus sese proripiens è domo, corã ostio carceris cum lachrymis orauit, & exauditus est à Deo, qui ab homine non audiebatur. Missus est enim Angelus, qui eduxit vinctos, carceresque fecit apertos. Sic quoque, dum corpus eius ad sepulturam deferretur, & transitus foret apud carceres, implorantibus captiuis eius auxiliũ, non potuit præpondere vlterius deportari, donec captiui in libertatem essent asserti. Itaque, & in vita, & in morte, erga captiuos misericors, *Prodigium factus est multis*, quia Deus erat ei adiutor fortis. Vnde & multoties in vita legitur oratione sua aperuisse carceres captiuis. Oratione carceres aperuit, & vincti educti.

Postremo adijciamus, quod ipsis quoque prodigium fuerit Dæmonibus. Erat enim eis terrori, quia passim eijciebat eos è corporibus humanis, vel è locis quæ infestabant. Vnde cum Augustodunum ad hunc effectum seruus Dei accederet, occurrerunt ei Dæmones vlulantes, & clamantes: *Si de locis cultis nos expellis, vel habitare cõcede per syluarum solitudinem, vt liceat saltem per deserta miseros nos errare. Ante tuos enim oculos nec corpora nos celant: nec nemora.* Ipsi itaque non ferentes eius præsentiam, de obsessis corporibus & possessis locis vertebãtur in fugã. prodigium fuit Dæmonibus.

Concludamus, & aliquid de eius fine dicamus, qui non potuit non esse admi-

rabilis, & gratijs diuinis plenus, sicut & vita. Certè diem beati sui transitus Deus fideli suo famulo prædixit. Quapropter Notarium aduocans ante aliquot dies morti suæ præuios, quasi testamentum conditurus, iubet in cubiculo suo supra lectulum suum hoc scribere: *Quinto Calendas Iunias*, quod idẽ est ac *Vigesima octaua die Maij*. Nihil plus, nihil min⁹ scriptũ est, quia nec aliud ab eius orẽ prodijt. Admirantibus autem omnibus, & nescientibus quid hoc portenderet, postmodum id eius de sæculo exitus declarauit, quem Dominus familiari sibi animæ abscondere noluit. O quam felix, qui ante mortem sciuit nomen suum scriptum esse in libro vitæ, seque inter electos propediem diuino sistendum aspectui, vt eo frueretur in æternum! Hoc vbi de se reuelatum fuisset S. Francisco biennio ante obitum, octo continuis diebus inclamabat, continuisque noctibus: *Laudetur Dominus, laudetur Dominus*; nec aliud quippiam poterat cogitare, nec aliud dicere, ita vt ipsum diuinum officium cogeretur dimittere. Nõ ergo parui momenti est istud, nec exigua S. Germanum affecit lætitia in extremis, agnoscere coronam vertici suo appropinquantem.

Itaque S. Germanus die à se designato, ferè octogenarius, mirandis per orbem actibus Apostolis aggregandus à Sanctis omnibus glorificandus, dissoluto vinculo corporis, immaculato spiritu ad cœlos victor emigrauit, à Christo æternum coronandus, qui cum Patre & Spiritu sancto regnat in sæcula sæculorum.

EPITAPHIVM S. GERMANI A CHILPERICO REGE Francorum compositum, & ab eodem eius Sepulchro appensum.

Appẽdix.

Ecclesia Speculum, Patriæ vigor, Ara reorum,
Et Pater, & Medicus, Pastor, Amorque gregis:
GERMANVS *virtute, fide, corde, ore beatus,*
Carne tenet tumulum, Mentis honore polum,
Vir cui dura nihil nocuere fata sepulchri:
Viuit enim: nam mors quem tulit ipsa timet.
Huius opem ac meritum mutis data verba loquuntur:
Redditus & cæcis prædicat ipse dies.
Nunc vir Apostolicus rapiens de carne tropæum,
Iure triumphali consídet arce poli.

Epitaphium istud fuisse in honorem S. Germani, Pontificis inclyti Regiæ Vrbis Parisiensis, à Rege Chilperico compositum, & sepulchro appensum, testis est Aymonius lib. 3. Histor. Francor.

HISTORIA TRANSLATIONIS CORPORIS S. GERMANI Episcopi Parisiensis, tempore Pipini Regis Galliarum, sub annum 755.

BEatissimus Germanus venerabilem corporis sui transpositionem præeuntibus signis voluit ostendere. Nam cum ducentis circiter annis in porticu Ecclesiæ S. Vincẽtij Leuitæ & Martyris, iam quidem Basilica facta corpus eius iacuisset humatum, anno vigesimo tertio, quo Carolus Martellus, Pipini senioris filius, Francorum regnum tenebat, Lantfredus Monasterij S. Germani Abbas Venerab. diuini Spiritus instinctu cogitare cœpit, quod tanti Patroni augenda

esset veneratio, sanctū corpus in ecclesiæ maioris aulam transferendo. Sed quia pijs conatibus impedimenta se huius seculi obijciunt, multis annis res dilata est. Non tamen destitit S. Germanus miraculis admonere eum deuotionis conceptę, nam cuidam piæ mulieri hæc ostensa est visio. Putabat se causa orationis nocte ad Ecclesiam S. Vincentij perrexisse: vbi clausas ianuas reperiens, ante fores procubuit, audiuitque psallentium multitudinem intra Ecclesiam resonantem, modulatione suauitatem omnem superante. Tanto miraculo attonita, auet agnoscere quid hoc esset; moxque ministerio cuiusdam præclari pueri conspicit sibi Ecclesiæ ianuas aperiri, tantumque splendorem in ea cernit, vt diei vinceret claritatem. Ingressa, respicit è regione sepulchri S. Germani, & ibi videt multitudinem virorum, Angelicis vestibus indutorum; inter quos Vir quidam præfulgebat, niueam caniciem preferens, cui quasi recognito, ait: *O sanctissime Germane, multum temporis est, quo hæc, quæ video, seruus tuus Lantfredus fieri desiderabat.* Cui ille: *Scio: nam hodie viginti anni sunt, ex quo ego illi, vt me transferret, ostendi. Vade, & dic ei, quoniam eius deuotio mihi placet, sed tarditas planè displicet. Quod si hinc me transferre optat, retrò B. Stephani aram me ponat.* Hanc visionem cum Abbati & Fratribus mulier retulisset, duobus indicijs veram esse agnouerunt: siue quia annorum numerum sola Abbatis retinebat memoria: siue quia congregationi adhuc erat incognitum, in altari S. Crucis B. Stephani reliquias esse, quas postea sagax inquisitio prodidit.

Itaque Abbas Regem Pipinum adijt, tunc regnantem, & quæ sibi pridem ostensa fuerant, & quæ recenter huic mulieri enarrauit. Gauisus est Rex, conuocatisque vniuersis Regni Præsulibus, quomodo hoc negocium perficere oporteret, cum eis pertractauit. Indicta igitur die, adest Rex cum suis Proceribus, aperitur terra, leuatur facillimè sanctum corpus cum suo sepulchro diligenter clauso, atque intra aulam ecclesiæ cunctis exultantibus reponitur: ibique reliquum diei & sequenti noctis officium dignè celebrantes, crastinum præstolati sunt diem. Primo mane adest Rex cum Optimatibus, cœptum opus ad finem perducturus. Vectes præparati sunt longissimi ad efferendum corpus, non ob eius pondus, sed propter religiosum obsequium, quia gaudebat vnusquisque vel alijs portantibus vectes contingere. Accedens ergo & Primates ab ipso electi, apprehenderunt sepulchrum, violentes perficere opus inchoatum. Sed multorum manibus cooperantibus vt leuaretur perstitit immotum, quasi radicitus affixum; diuersæque machinę frustra ad id impenduntur. Constristatur rex & Optimates, seipsos arguentes, quod de loco, quem sibi viuens elegerat, & tot annis quieuerat, leuare præsumpserint. Vocantur Episcopi, qui interrogati dixere: *Scit Maiestas vestra S. Germanum Episcopum esse, ideoque forsan optat ab Episcopis sanctum suum corpus transferri.* Consilium istud rectum visum est, & prece fusa, remotis cæteris accedunt Episcopi; sed omnem conatum frustra impendunt. Rursus ergo ab Episcopis suggeritur consilium, dicuntque Regi: *Certum est nobis, B. Germanum hinc velle transferri ad designatum locum, tamen quia nec Celsitudo vestra, nec humilitas nostra id potuit, opinamur sanctum velle seruientes sibi fratres in hoc Monasterio sui corporis baiulatione honorare vt semper in sanctitate stimulentur ei seruire.* Accessere igitur & Monachi ad tumulum, sed nulla vi aut industria à terra eleuare valuerunt.

Flente Rege, & Optimatibus contristatis valde, quidam diuino tandem insti-

tinctu edoctus dixit: *Si dignetur Rex ex ore serui sui verbulum audire, huius impossibilitatis causas veraciter enarrabo. Est in hoc pago Parisiaco villa vestra nomine Palatiolum, in cuius circuitu villa monasterij sunt. Fisci autem vestri ob fortitudinem sublimitatis vestræ valde sunt insolentes contra hunc locum, homines & pecora cædendo messes, prata, syluas vastando familiamque huius Ecclesiæ variè affligendo. Existimo virum beatum hanc à munificentia vestra exposcere.* Attonitus Rex pius ait: *Iusta est hæc tribulatio nostra, & B. Germani pia admonitio.* Ponens igitur vadium suum super tumulum: *Accipe*, inquit, *beatissime Germane, villam nostram cum omnibus appendiciis, familiæ tuæ hactenus inimicam, sed deinceps perpetuo profuturam, tantum vt sacri corporis tui dignus portitor existam.* His dictis, ipse & electi ab ipso Optimates, manus ad feretrum mittunt, tantaque facilitate leuarunt, ac si nihil haberet ponderis. Quare Clerus & Episcopi miraculo exhilatati in iubilosam vocem, *Te Deum laudamus*, eruperunt. Secutaque est alacritas populi, certatim vel feretrum, vel extremam partem vectium, vel vestes portantium, attingere exoptantis.

Ventum est ad fossam præparatam, sed altera nascitur difficultas: nam vectes, ob longitudinem suam & breuitatem cryptæ, sargophagum fossæ aptari vetabant. Dum ergo consilium inirent de rescindendis vectibus, & de modo inducendi corpus sine disruptione sarcophagi: ecce ipsemet sarcophagus, nemine tangente, motus est de vectibus, cunctis stupentibus, & in locum paratum depositus est. In ipsa autem motione tantus odor miræ & inexpertæ suauitatis de sepulchro euaporauit, totamque Ecclesiam repleuit, vt omnes in ibi consistentes, quasi in extasi à dulcedine illa conuersi per dimidiam ferè horam, nec aliquid sibi colloqui, nec se inuicem respicere valerent. quasi ergo de graui sopore euigilantes, admirantes de eo quod factum erat, & timentes sarcophagum minutatim fractum esse, dum respiciunt in fossam, vident planè integrum, & tam decenter compositum, vt nulli esset dubium, hoc ministerio Angelorum peractum esse. Hæc antiquo ex scripto Monachi cuiusdam monasterij S. Germani, qui ex ore Caroli Magni, Imperatoris, hæc se scripsisse asserit, quia huic translationi interfuerat adhuc adolescens Carolus. Celebratur autem hęc Translatio vigesima quinta mensis Iulij. Tanta porro miracula ad eius sepulchrum currentibus sæculis peracta sunt, vt postquam duobus libris Haymonus Monachus nonnulla tradidit, cogatur fateri:

Scribere penna nequit miracula facta per ipsum,
Dum iacet in tumulo: premere lingua minus.
Linquitur hoc illi, bibulas qui solus arenas
Ac pelagi guttas dinumerare valet.

IN FESTO S. BONAVENTVRÆ.

14. Iulij. Lect. 7 tripartita.

Ille erat Lucerna ardens, & lucens.

Ioan. 5.

QVi ab infantia offeruntur Deo per pietatem sinceram parentum, specialem solent consequi benedictionem: cœlestemque gratiam nanciscuntur, per varietates ætatum eos manuducentem, & protegentem. Nempe pergrata est Deo talis oblatio, qui corda & ora parentum solet respicere, dum filiorum corda & ora necdum profari valent coram ipso. Sic gratissimũ fuit cœlo, quod S. Aletha, siue Alisa, mater S. Bernardi, mox vt ipsum ac fratres suos partu edidit, manibus proprijs Deo obtulerit, & exinde eos tamquam rem sacram, suæ cœlitus depositam & consignatam custodiæ, pro affectu respexerit. Hæc enim fuit origo gratiæ subsecutæ, & conuersionis à seculari vita Orbi admirandæ.

1. Pars. Quomodo luxerit in statu primo religionis.

Sic etiam acceptum fuit Deo, quod S. Elzearium ea hora qua peperit mater, cum feruẽti deuotione & gratiarum actione obtulerit, dicens, *Gratias tibi ago Domine Deus pro hoc filio gratia tua mihi donato, rogoque vt eum tibi seruum accipias, & tua benedictionis ei gratiam largiaris. Quod si tu nosti eum fore diuinæ tuæ voluntati rebellem, vbi sacro baptismate erit candidatus, sine mora eum è medio tolle. Satius enim est eum innocentem, & nullis proprijs auctum meritis tecum viuere, & mundo emori, quàm in hac mortali vita te offendere.* Gratissimam verò fuisse Deo hanc oblatione, satis probant diuina sanctitatis indicia, quæ in Elzeario adhuc infante sunt obseruata.

Surius in vita eius.

Similiter S. Gregorius Nazianzenus legitur mox natus à matre Deo fuisse oblatus; S. Maurus etiam Deo & S. Benedicto à Patre Eutichio Adde S. Franciscum de Paula, S. Nicolaum de Tolentino, innumerosque alios, quorum progressum in sanctitate felicem per varias ætates cęlestis direxit gratia, intuitu paternæ vel maternæ pietatis, per quam primitus ab infantia oblati fuerant.

His adnumeramus S. Bonauenturam, qui infans à matre Deo & S. Francisco oblatus fuit, dum in mortis ageret periculo. Vndè sanus effectus vocat' est Bonauentura. Rem sic enarrant Annales Minoritarum. Cùm quadriennis langueret ad mortem, nec vlla spes vitę aut medicorum remedium superesset, pia mater precibus & meritis S. Frãcisci puerum commẽdauit, vouens si sanum reciperet, eidem se oblaturum, eiusque Ordini. Mœrentem consolatus S. Franciscus, pro puero orauit, & impetrauit, puerque repente sanus exilijt. Quo repentino gaudens mater miraculo, futuraque prophetans, patrio dixit idiomate: *O Bonauentura!* Ac ei deinceps hoc nomen adhæsit, nam prius vocabatur *Ioannes*. Vnde in priscis codicibus inscriptum legimus: *Fr. Ioannes Bonauentura*. Sed cum Deo iuuante omnia ei feliciter succederent, factum est vt communiter *Bonauentura* à Latinis & Italis, ac à Gręcis *Eutychius*, id est bonæ fortunæ, siue *Fortunatus* appellaretur.

S. Bonauentura puer Deo oblatus a matre. vvading an. 1221 in annal

vide officinm Mitum inf. octa Bonau,

De hac re ſic loquitur ipſe S. Bonauentura in hiſtoria minore, quam de B. P. Franciſco ſcripſit: *Voto pro me languente grauiſſimè, ad B. Franciſcum emiſſo à matre cum adhuc eſſem puerulus, ab ipſis ſum mortis faucibus erutus, & in robur vitæ incolumis reſtitutus. Quod cum viua memoria teneam, vera nunc confeſſione profiteor; ne tantum beneficium reticens, ſceleris arguar, vt ingratus.* Ita ipſe.

Ex hac Matris oblatione, Deique cum Franciſco acceptatione, originem duxere tot gratiæ cœleſtes in Bonauenturam profuſæ. Sic de Franciſco dicere poſſumus quod olim de Elia: *Suſtuliſti mortuum ab inferis de ſorte mortis, in verbo Domini Dei.* Puerum viduæ Sareptanæ Elias verbo, id eſt, inuocatione Dei ſuſcitauit. *Expandit ſe, & menſus eſt ſuper puerum tribus vicibus, & clamauit ad Dominum, & ait: Domine Deus meus, reuertatur obſecro anima pueri huius in viſcera eius; & exaudiuit Dominus vocem Eliæ.* Non quidem emortuus fuerat adhuc Bonauentura, attamen eum ſors mortis manebat, & inferi, hoc eſt ſepulchrum. Sed S. Frãciſcus, quaſi incumbens ſuper eum iam ſpiritum exhalantem, in nomine Trinitatis, nouum ei ſpiritum reddidit meritis ſuis; non ſolum ſpiritum vitæ mortalis, ſed & ſpiritum ſuum, ſiue gratię ſpecialis ſpiritum, qui effectus ſuos producere debebat, cum in ordinem religioſum inſtituti ſui adſcriptus foret. Quod factum eſt mox à iuuentute, circa annum ætatis eius vigeſimum ſecundum. Tũc namque habitum religionis S. Franciſci ſuſcepit deuotiſſimè, memor illius: *Vouete & reddite domino Deo veſtro*: hoc eſt, memor voti materni, quo oblatus fuerat Domino, & Franciſco. Nec ſolum habitum ſuſcepit, ſed & ſpiritum induit Franciſci, zelumque religionis eius.

Eccl. 48

3 reg. 17

Pſal. 75.

Dicamus ergo *primo*, quod ex eo tempore Deus eum elegit & euexit, vt accẽderet tanquam lucernam ardentem & euexit, vt candelabro. Non voluit vt diutius hæreret ſub modio ſæculi, præclaræ indolis dotibus præditus: ſed in religione S. Franciſci conſtituit eum tanquã in domus ſuæ lucido candelabro. Quapropter ex eo tempore luceſcere cœperũt in eo dona gratiæ diuinæ, & omnium oculos in ſe conuertere. Agnoſcebatur enim in ipſo mira modeſtia, obedientia, humilitas, deſpectus ſæculi, caſtimonia, verborumque gratia cum caritatis ſplẽdore confœderata. Propterea dicimus eum non ſolum habitum, ſed & ſpiritum Frãciſci induiſſe. Multiplex certè ſpiritus per varia hominum genera poteſt diſtingui, qui vnumquemque agit, ſed vniformiter ad meliora.

Habitũ & ſpiritum S. Frãciſci induit S. Bonau.

Spiritus multiplex.

1. Eſt quidam ſpiritus humanus & terrenus, nudum quis ſolum nititur, humano ſpiritu & lumine; in terrenis rebus ſapiens & prudens: hunc a ſuo iudicauit ordine extraneum S. Franciſcus.

2. Eſt ſpiritus brutalis & iumentorum, quem homines nõnulli ſequuntur, paſſionibus ſe ſuis mancipantes, & quaſi iumenta in ſtercore ſuo computreſcentes; hunc odio eſt proſecutus.

3. Spiritus Satanæ, quo quis Deo planè eſt aduerſus per ſpiritum ſuperbiæ, inuidiæ, erroris, hæreſis, blaſphemiæ; hũc ſuper omne deteſtabile eſt deteſtatus.

4. Spiritus Dei, à quo ſpirituales dicimur, & filij Dei: *Qui ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei. Si quis ſpiritum Chriſti nõ habet, hic non eſt eius.* Hũc ſectari oportet.

Rom, 8

Hi porro ſpiritus Chriſti diuerſa habet dona gratiarum, ſecundum varia in Eccleſia vitæ genera, & varios ſtatus. Licet enim vnus ſit Spiritus ſanctus, dat tamen vnicuique ſtatui donum ſuum, quod ſpiritum ſiue gratiam illius ſtatus vocare poſſumus. Hoc dono adiuti vocationis ſuæ munia ritè obeunt, tam in

suâ, quam in proximorum salute obeunda. Atque propterea variæ sunt religiones, & singulis singulæ dantur regulæ propriæ, ad quas vitam componant, & secundum quas suæ & aliorum saluti consulant. Vnde aliter id præstatur à Frãciscanis, aliter à Benedictinis, aliter à Carthusianis, aliter à Iesuitis, aliter à Bernardinis, aliter à Norbertinis; & sic de cæteris religionibus. Qui verò sunt eiusdem religionis, eundem quoad potest fieri spiritum debent participare eademque gratia vitam formare, iuxta spiritum & regulas Fundatoris sui. Sic Ioannes in Euãgelio dicitur *spiritum Eliæ* habuisse; quia non solum amictum Eliç habuit pelliceum, sed & duram ac solitariam vitam sectatus est, sicut & ipse, similemque zelum habuit docendo populum, & filios Israël ad Deum conuertendo; similem quoque libertatem spiritus, dum hic arguit Herodẽ, ille Achab Regem, dum vterque fœminam patitur aduersam, hic Herodiadem, ille Iesabelem. Similia ergo in vtroque dona, similis animus, similis zelus, similis spiritus: vnde Ioannes potius dicitur spiritum habuisse Eliæ, quam Dauidis, aut Abrahæ, aut Moysis, similior in modo agendi & gratia vitæ. Luc. 1.

Sic dicimus S. Bonauenturam spiritum Francisce participasse, propter contemptum sæculi in eo vigentem, affectum paupertatis eum consolãtem, spiritũ puritatis & innocentiæ in eo relucentem, spiritum zeli cum gratia & stimulo verborum torpidos excitantem, spiritum mansuetudinis & affabilitatis tristes consolantem, spiritum humilitatis omnes in sui amorem suauiter allicientem.

Hi sunt radij, quos à primæua conuersatione è candelabro Religionis vibrauit, hęc lucerna ardens & lucens. His radijs præluxit omnibus quæ in domo sũt, hoc est, omnibus fratribus suis, dum adhuc in inferiori statu & ætate ageret. Quapropter in eum oculos intendens sagaciter Alexander de Ales irrefragabilis Doctor appellatus; dicere solebat de ipso adhuc discipulo suo, ob dona gratiæ & innocentiæ ab eius facie non solum interna, hoc est animi & mentis, sed etiam externa oris & corporis, promicantia: *Ecce verè Israelita, in quo dolus non est, non videtur quodammodo in ipso Adam peccasse.* Nihil veteris Adam in eo agnoscebatur, nulla corruptio, nihil turbulentum, nihil immodestum, nihil inuerecundum, nihil mundanæ concupiscentiæ. Nihil nisi castum, pium, innoxium, angelicum, & gratiæ plenum, in eius conuersatione splendebat, cum eloquij melle & sapore. Prou. 4

Denique, in sancta sua vocatione progrediens, quasi *lux crescens vsque ad perfectam diem*, omnem vitam suam in Dei certa cognitione versari voluit: ad quã assequendam, per sacrarum scripturarum assiduam meditationem, per lectionem, orationes ac contemplationes intendebat. Tantamque sub Magistro suo Alexandro de Ales doctrinæ perfectionem breui tempore assecutus est, vt septimo sui ingressus anno Magistrorum Ordinis conformi iudicio delectus, libros sententiarum in Vniuersitate Parisina explicuerit præclarissimè, magistralemque cathedram ascenderit. Verum non solum ei Alexander ab Ales Magister fuit, sed etiam ipse Deus in oratione & contemplatione. *Vbi Deus Magister est, quam cito discitur quod docetur*, inquit S. Leo. serm. de Pentec.

II Pars. quomodo luxerit in statu Doctorali.

DIcamus ergo *secundo*, in hoc candelabro Doctoralis gradus S. Bonauenturam Lucernam ardentem & lucentem fuisse: ardentem quidem charitatis ardore, lucẽtem verò luce sanctitatis & scientiæ, & quaquauersum per orbẽ lucem illam suam & ardorem diffundentem. Nec enim ipsius splendorem il-

li solùm persenserunt qui in domo priuata & humili religionis cum ipso & corā ipso agebant; sed etiam illi qui in angulis remoti orbis delitescebant. Vt autem intelligas quomodo lucens fuerit & ardens, aduerte quosdam inueniri qui lucent & non ardent, quosdam è contra qui ardent & non lucent. Sapientes nonnulli lucem quamdam emittunt sed inanem, nec cum ardore coniunctam diuinæ charitatis. Aliqui simplices in priuato genere vitæ agentes ardent, sed quia quasi sub modio agunt, alijs non lucent. Vel, vt dicit S. Gregorius homil. 5. in Ezech. idem, carbonibus ardentibus similes esse censentur, qui locum non illustrant. Sic & his contingit, quia sibiipsis solis in silentio viuunt, ardorem intra se continent, alijs autem lumen non exserunt. Hi ergo propriè lucernæ non sunt. At S. Bonauentura vtrumque in se habuit, vt arderet lucidissimè, & luceret ardentissimè, quod paucis contingit.

Quidā lucēt, & non ardēt: quidem cōtra.

Etenim multi sunt in sublimi positi, qui potiùs fumigant, quam lucent, de quibus S. Bernardus sic loquitur: *Taceo vulgus, vilem taceo filiorum huius sæculi multitudinem, in ipsas Ecclesiæ columnas volo oculos eleues. Quem mihi ostendas, vel de illorum numero qui videntur dati in lucem gentium, non magis de sublimi fumantem, quam flammantem. Si hi qui lumen esse debent, tenebræ sunt, quantæ sunt tenebræ? An illos lucere dixeris, qui quæstum æstimant pietatem qui in hæreditate Domini, non quæ sunt Domini, sed quæ sua sunt quæritant? Immò bene est, si ab alienis cor manusque contineant.* hæc S. Bernardus. Certè hi non sunt digni nomine lampadum aut lucernarum, licet in sublimi appareant, quia plus habent caliginis, quam lucis, plusque nocent quam docent. Atque his præferendi qui sub modio sese occultant, hominibus ignoti, sed Deo noti; qui etsi nullos doceant verbo, seipsos tamen docent in silentio. Et propterea eos comparat carbonibus, sed incensis, S. Gregorius. Illi porrò excellunt, & Ecclesiam longè amplius adiuuant, qui Deo hominibusque cogniti, & exemplo, & verbo alijs prælucent, animarumque saluti cum luce & ardore excubant. Audi verba S. Gregorij super illud: *Aspectus animalium quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum.* In hæc verba sic disserit: *Sunt plerique sanctorum ita simplices vt occulti, sub magno silentio se cōtegentes, vt vix eorum vita ab alijs agnosci possit. Quid isti, nisi carbones incensi, qui etsi feruorem Spiritus habent, exempli flammam non habent, neque in alienis cordibus tenebras peccatorum vincunt, quia vitam suam sciri refugiunt? Hi autem qui lumen boni operis & virtutum exempla, per vitam & verbum, errantibus demonstrant, verè Lampades appellantur. Carbones ardent, sed loci in quo iacuerint tenebras non expellunt. Lampades, quia magno lumine resplendent, diffusus circumquaque tenebras effugant.* ita S. Gregorius. His conformiter loquitur S. Bernardus serm. de Natiuit. S. Ioannis: *Est tantum lucere vanum tantum ardere parum lucere & ardere perfectum.* Hęc itaque perfectio ardoris & lucis coniunctim apparuit in S. Bonauentura; ideò per suorum mandatum superiorum iussus est in sublime conscendere doctoraléque lauream suscipere. Quod factum est eodem die quo S. Thomas de Aquino, eius coæuus & familiaris, eam pariter suscepit suorum etiam superiorum iussu. Vnde & hoc ei inspiratum fuit pro Themate assumēdo in isto die celebri Vniuersitati Parisiensi: *Rigans montes de Superioribus suis, &c.* Sic duo Religiosi, Ordines duo præclara lumina produxerunt eodem tempore, toto orbe rutilantia religione & doctrina, Thomam & Bonauēturam; duosque montes eminentes, irriguos, & fertilissimos. Sic enim loquitur de illis Sixtus V. in bulla

Bern. præfat. in vitam S. Mala.

Ezech. 1 Greg. homil. 5 in Ezech.

S. Bona. fuit lucerna ardens & lucens.

Vide dicta in fe stos. th. psal. 103

in Bulla quâ præcipit vt S. Bonauentura cum S. Thoma inter Ecclesiæ Doctores recenseantur. *Isti sunt duæ oliuæ, & duo candelabra in domo Dei lucentia qui & caritatis oleo & scientiæ luce totam Ecclesiam collustrant. Hi singulari Dei prouidentia eodem tempore, quasi duæ stellæ exorientes, ex duabus clarissimis Regularium Ordinum familiis prodierunt. Hi duo cùm essent coaui iisdemque studiis eruditi, condiscipuli, simul Magistri, pari ratione à Gregorio X. cum ad Concilium euocarentur honorati, in hac peregrinatione fraterna caritate, spirituali familiaritate, sanctorum laborum societate coniuncti fuerunt, denique pari gressu ad cœlestem patriam commigrarunt*, hęc Sixtus. an. 1588.

Antea trahebatur Currus gloriæ Dei, siue Currus Ecclesiæ, quatuor equis, ne hæreret inter salebras, inter anfractus errorum, inter circuitus hæreseon. Aduenerunt & alij validissimi equi, mirè adiuuantes hunc currum in cursu suo, coniunctis viribus suis cum prioribus quatuor. Per hos equos intelligo Ecclesię Doctores, qui quatuor primarij enumerabantur: quibus post multiplicatos, errores hi duo accesserunt, validissimè pro Ecclesia & fide pugnantes, & de hoste tartareo triumphantes. Hi sunt equi Eliç ignei, tandem in cœlum transuecturi. Currum qui de cœlo est? Hi etiam designari possunt per equos rufos, varios, albos, quos vidit Zacharias, de quibus dicitur: *Isti sunt quos misit Dominus vt perambulent terram*. Sua enim doctrina orbem perambulant, vt pacem nuntient & salutem; sicque quiescat terra ab erroribus tumultuosis, ab hæresibus, à vitijs pacem perturbantibus. Itaque & hi duo perambulant in terram, tanquam equi velocès, nuntij pacis & salutis: Sed & simul *assistunt dominatori vniuersæ terræ, tamquam duo filij olei*, siue vt alia lectio habet, *Filij splendoris*, hoc est splendidi & clari, illustres & celebres. Denique alij vertunt, *Filij pinguedinis*, quia fertiles futuri in Ecclesia & fructuosi omni tempore, vnctionis diuinæ participes, quæ eos de omnibus docet: Hæc omnia olei nomine designantur, quia in oleo est nitor, oleumque lucem & ignem fouet, denique alit & impinguat. Zach. 1. Zach. 4.

Si quis particularius scire desideret quomodo S. Bonauentura lucerna fuerit ardens & lucens, filiusque splendoris & vnctionis; consideret scripta eius plena luce, plena ardore, plena vnctione, plena pinguedine spiritus & gratiæ. In his lectorem attentum non solùm illuminat & docet, sed etiam accendit & vngit, mouendo ad pietatem; vt non solum efficiat filios splendoris & lucis per scientiam, sed etiam filios olei & vnctionis per deuotionem. Hic est totus eius scopus in libris omnibus suis. Quam ob causam nomen Seraphici Doctoris sortitus est, quia postquam tamquam Cherubinus illuminauit, tamquam Seraphinus ardens corda frigida accendit. Verum igitur est de ipso quod de Elia dixit Ecclesiasticus: *Surrexit quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat*. Siue ergo in priuato sermone, siue in publico, siue in libris editis, solitus est verbis suis & scriptis velut fulgur commouere, velut corruscatio illuminare, velut ignitum iaculum penetrare. O verè Seraphicum virum! O Lucernam lucentem & ardentem, abundantem oleo, hoc est charitatis nutrimento! O quàm meritò sublimi in candelabro positus fuit, cui tam ardens & lucens virtus communicata erat ad producendam lucem flammantem! S Bonau. cur Doctor Seraphicus dictus. Eccli. 48.

In typico Moysis tabernaculo mensa stabat auro tecta, panes continens propositionis, versus plagā Aquilonarem: è regione verò mensæ aureum fulgebat Candelabrū, multis adornatum lucernis, in latere Australi. Mensa illa acipitur à nonnullis quasi adumbrans Sacram Scripturam, quæ verè aurea est, omni er- Num. 8.

roris scoria carens, & diuina auctoritate refulgens, in qua Deus verba sua velut cœlestes panes proposuit. Sic interpretatur S. Greg. l. 17. Moral. cap. 17. E regione mensę aureum fulgebat candelabrum, & ardentes lucebant lampades: quia scripturæ sacræ mensa luce indiget, quâ illius caligo illuminetur. Sacri Doctores librorum sacrorum Interpretes aureæ sunt & fulgentes lucernæ, iuxta mensam, siue Scripturam sanctam, vt omnem dispellant caliginem, Hæreticorum artificio inductam, fidemque orthodoxam tueantur, ac pellucidā reddant.
Eccli. 24 Quapropter Sapientia sic loquitur: *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.* Talis lucerna fuit S. Bonauentura, qui præclaris lucubrationibus sacros libros fidemque veritatis illustrauit, hæreticorumque fumum fuliginosum tetramque fuliginem effugauit. Verè tota eius fuit mens, totusque scopus, tot opusculis pientissimis tot commentarijs doctissimis & clarissimis, elucidare sapientiam, & ad eius lucem omnes inuitare, ad eius amorem omnes accendere. Meritò ergo de eo pronunciamus: *Ille erat lucerna ardens & lucens*, lucerna non sub modio, sed super candelabrum, cuius lux semper ardet, semper *lucet coram hominibus, vt glorificent Patrem qui est in cœlis.*

Lux S. Bonauent. nunquā fuit extincta. Hanc enim semper gloriam ambiuit, numquam propriam, & ideo lucem suam semper conseruauit, numquam perdidit, nullus eam ventus potuit extinguere, nec aduersitatis, nec prosperitatis. Multi in sublimi positi qui lucere videntur veram perdunt lucem, dū propriam ostentant lucem. Ventus inanis gloriæ, aura superbiæ, eam extinguit, & in fumum cōuertit ac fœtorem. Vnicuique ergò attendendum est contra impulsum ventorum; sed qui in sublimi agunt sollicitiorem curā eius rei debent gerere. Propterea dicebat S. Bernardus: *Si ego latens in*
Epist. ad Henric. Senonen *cauerna, & velut submodio, non quidem lucens, sed fumigans, tamen impulsus ventorum & tentationum nec sic declinare sufficio, sed vento agitatus huc illuc circumferor, quid positus supra montem, positus supra candelabrum?* Ab his ventis superbiæ & cenodoxię se tutū conseruauit S. Bonauētura admirabilis humilitatis tegmine; quātò enim magis scientia & auctoritate emerserat, eo magis humilitate mentis deprimebatur. Non erat inflatus scientia & eruditione, sed inflammatus Spiritus sancti gratia & charitate. Propterea nec vilia ministeria domestica fastidiebat, nec humilitatis obsequia erga ægros, etiam contagiosos. Partem diei eorum obsequijs gaudebat impendere, & reliquum lectioni & interpretationi publicę. Sic vbique lucebat, & domi in priuato, & foris in publico officio vbique glorificabat Patrem qui in cœlis est, contemnens propriam gloriam & honorem.

Eccli. 11 III. Pars Electus in Generalem & Cardinalem quomodo luxit. Dicamus *tertio* fuisse *Lucernam ardentem* non solum in candelabro Doctoralis gradus, sed etiam in sublimiori gradu & candelabro, dum Generalis totius Ordinis fuit electus, ac postmodum ad Cardinalitiam dignitatem & Episcopalem euectus. Non ambiuit hos gradus, sed timuit. Malebat in nidulo suæ religionis mori, quàm in monte collocari. Vnde iam recusarat antea Eboracensem in Anglia Episcopatum, attendens manum scribentem, contra candelabrum, tenentem pondera & bilancem, quibus expendi debent, hi qui in Ecclesię candelabro sublimi constituuntur. Tuncque visa eius constantia & humilitate ei dictum est à Clemente IV. *Sta in testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veterasce.* Verùm non potuit detractare postea obedientiam Superiorum suorum, siue dum in Generalem omnium Patrum consensu fuit electus, siue dum à Pontifice Gregorio X. Cardinalitio pileo, &

Episcopali pallio est amictus. Sciebat illud Augustini: *Otium sanctum quærit charitas, negotium iustum suscipit necessitas charitatis. Quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum est veritati:* Imposita est ergò eius humeris sarcina, ab eo cuius est onera secundùm vires vnicuique distribuere. Eleuata est in sublime Lucerna, ab eo cuius est in Candelabros lucernas collocare, & accendere. Obtemperandum ergo fuit, luxque tantò ardentius fundi debuit omnibus qui in domo sunt, quantò sublimior locus extitit ex quo illa conspicienda præluxit. Aug. 19. de ciuit. c. 19.

Anno itaque trigesimo quinto ætatis, decimotertio ingressus in religionem, dum in Capitulo Romæ conuocato, Reuerendissimus P. Ioannes de Parma, allegata impotentia Officio Generalis renunciasset (secedens in solitudinem dictam Græcio amore contemplationis, vbi & Angeli eius sacrificio ministrasse leguntur) ex tanta copia sanctorum ac eruditorum virorum, quibus religio in sua nouitate florebat, Bonauentura omnium calculo sine contradictione est subrogatus. Quanto vero, ardore quantaque luce hoc ministerium gesserit, testantur eius acta, quorum memoria in Ordine Franciscano celebris permansit, & perennabit.

Contigerat in Ordine S. Francisci, feruorem primitibus nonnihil deficere. Sicut enim contingit in rebus naturalibus & artificialibus vsu temporis aliquis defectus, vel corruptio. sic & in moralibus ac spiritualibus. Ferrum quamlibet solidum tempori aliquid cedit, rubigineque vel vsu exeditur. Domus cura & arte fabrefacta sensim deficit, nisi restauretur continuò. Imò *quod antiquatur & senescit propè interitum est*, teste Apostolo. Nec senescere necesse est, sed solus in ætate progressus, continuus est defectus. Processu enim temporis calor & humor primigenius deficit, nisi restauretur. Sicut ergo in vita corporali, sic est & in spirituali, quâdam proportione. Primigenio calori respondet primus feruor spiritus, primigenio humori humilitas & deuotio mentis, & quod tamquam pabulum est feruentis spiritus, assiduitas contemplationis rerum cælestium. Magnus ergo feruor est primordialis Ordinum religiosorum, sed & paulatim tepor irrepit, nisi assiduè renouent spiritum quasi iuuentutem, & continuò pugnent contra vetustatem. Hic enim tepor accidit multis de causis. *Primo* ob liberi arbitrij instabilitatem, per quàm fit vt diu in eodem statu vix homo permaneat. *Secundo*, quia nullum violentum est perpetuum, violentiã autem quãdam sibi afferat homo necesse est in multis, si spiritus feruorem velit conseruare. *Tertio*, quia gratia Dei, cùm sit donum supernaturale & diuinum, in homine conuersante in terris est quasi in alieno subiecto, & extra locum naturalem; vbi multiplex ei contrarietas à concupiscentia carnis, à mundi illecebris, à fallacia dæmonis. Hanc autem contrarietatem perpetuò superare arduum est. *Quarto* humanæ conditio naturæ in terris est, vt licet per gratiam sanetur quantum ad mentem, manet tamen corruptio quoad carnem, per quam seruit legi peccati. Sic in vita spirituali semper est conflictus, cui aduigilare continuò difficile est: semper est cursus, in quo lassari non paucis contingit: semper est nauigatio aduerso flumine, in qua perpetuitas conatus vix possibilis est. Anima igitur ob corporis molem lassatur, deficit, sese remittit, & quasi senescit, similisque fit arcui qui sublata chorda in priorem figuram redit.

Heb. 8.

Tepor in religionibus oriatur ex diuersis causis.

Non absonè à nostro proposito dixit Cornelius Tacitus: *Rebus cunctis inest*

quædam velut orbis, vt quemadmodum temporum vices, ita & morum vertantur. Hoc etiam in Religionibus sanctis aduertimus: cui rei vt remedium afferat Dominus, qui non ignorat figmenti nostri instabilitatem, singulis penè sæculis aliquos prouidet viros zeli plenos, qui valeant deficientem varijs in Ordinibus instaurare religionem, & eius iuuentutem renouare, ac deformia reformare, vt rursus euigilet morũ censura, & pietatis vigor velut postliminij iure reuocetur.

Ad hunc effectum suscitauit suo tempore S. Bonauenturam & in sublime euexit, in totius Ordinis præpositura eum decorans, vt velut exaltissimo candelabro totius familiæ Franciscanæ tenebras dissiparet flammante suo zelo. Quapropter quicquid sapientiæ, vigilantię, prudentiæ, quicquid lucis & ardoris potuit, in hoc impendit vt Seraphicum Ordinẽ suo redderet primæuo splendori & feruori; eumque à fundatoris disciplina paululum declinantem, monendo, instando, castigando, ac operosiùs laborando ad meliorem frugem reduxit. In Capitulo generali, quod primum Narboniæ tenuit, S. Francisci religionem reformauit, & regulam exposuit, ordinemque in prouincias & custodias taxauit & duas addidit, inquit Officium 4. die inf. oct. Ac deinceps non destitit, scriptis, litteris, monitis, conuocationibus, omnem opem & operam præstare vt reformationem cœptam promoueret. O quot flãmas, quotque emisit hęc lucerna radios, & scintillas, vt omnium corda accenderet, & caliginem, quam iniuria vel incuria temporum affricuerat, dissiparet! Vtique ipse fuit lucerna ardens, totum se in Dei obsequium consumens, vires omnes, ac vitam. Verè indefessus fuit, atque de ipso illud Propheticum pronunciare possumus; *Vocaberis Ædificator sepium, auertens semitas in quietem.* Alludit Propheta ad vineas quasi dicat: Tu eris Occlusor aditus, & dissipator semitarum, per quas belluæ & hostes in vineas & domos irrepunt, ideoque eris auctor quietis. Vinea Ecclesia est, Vinea Religio est, Restauratores erdo disciplinę Ecclesiasticæ & religiosæ obstruentes aditus per quos vitia & dæmones irrumpunt, & sartam tectam illam custodientes, meritò illud audiunt: *Vocaberis ædificator sepium, auertens semitas in quietem.* Licet hi quandoque ab indisciplinatis vocentur *Viri rixæ & Perturbatores*, quia nimirum eorum perditam libertatem perturbant & amputant. Ideo Propheta, ex quodam naturali sensu doloris dicebat: *Væ mihi mater mea, vt quid me genuisti Virum rixæ.* Quasi dicat. Omnes me Virum rixæ vocant, & eis odiosum & opprobrio, quia comminationes diuinas eis insinuo.

Isa. 58.

Hier. 15.

S. Bonau. ædificator sepiũ fuit.

Talis ædificator sepium & murorum, ad obseruationem perfectam regulæ Minorum, fuit S. Bonauentura, restaurans dissipata, infirma confirmans, disrupta consolidans, deprauata conuertens. Et quamuis Virum rixę eum nonnulli inclamarint, strenuè nihilominus decertauit aduersus venenosas oppugnationes temerariorum obtrectatorũ, qui impudentius ora soluerant, & artificiosis calumnijs belligerabant. Pugnauit scripto publico aduersus quendam Giraldum de Abbatis villa, Theol. Magistrum, qui libellum perniciosum contra Minores ediderat. Atque ille non longè post iusto Dei iudicio meritas sceleris pœnas dedit, paralyticus & miseranda lepra respersus, in quibus ærumnis vitam finiuit.

Vide latius Offi ciũ die 6. inf. Oct.

Ex his ergo omnibus satis liquet, quomodo in omni statu & gradu Lucerna fuerit, decem & octo annis Religionem S. Francisci in regimine illustrans doctrina & exemplis. Sed & postmodum euectus ad Cardinalitiam dignitatem, lucem toto orbe dedit, in Concilio Lugdun. difficultates tenebrosas dissoluens,

in Ecclesia erant præsertim cum Græcis: vbi & præclaram orationem ha- Baruch 5
proposito illo themate: *Exurge Ierusalem, & circumspice ad Orientem, & vide collectos filios tuos ab Oriente vsque ad Occidentem.*

Tandem extingui visa est hæc lucerna per ægritudinem lethalem anno ætatis 53. non sine luctu vniuersalis Ecclesiæ, ita vt passim diceretur cum lamento: *Extincta est lucerna Israël.* Nam & Pontifex Gregorius X. lachrymis eius mortem est prosecutus, eiusque exequijs interfuit. In quibus Cardinalis Ostiensis Petrus de tarantasia Ord. Prædic. missam celebrans & sermonem proferens, illud assumpsit: *Doleo super te Frater mi Ionatha.* Inter cætera autem, eius commemorans gratias & dona, asseruit virtutem magnetis instar habuisse; quia solo visu & eloquio in sui amorem alliceret quoscunque, ita vt illi mox cederent, eiusque sententiam amplecterentur & consilium, & propterea eius eloquia & consilia Græcis reducendis plurimum contulisse. Idcircò benedicta eius lingua centum sexaginta annis post mortem integra & recens est reperta, æquè ac cor, & caput, in eius translatione anno 1434. Atque ita de ipsa possumus dicere, quod ipse de lingua S. Antonij Paduani, quam 32. anno à morte repererat incorruptam: *O lingua benedicta, quæ Dominum semper benedixisti, nunc patet quàm grata ei fueris, quamtique apud eum meriti!* Hæc dicens cum lachrymis, exosculabatur eam.

3. Reg. 21
Fuit hic cardinalis pontifex dictus Innocēt. V.
2. Reg. 1.

Concludamus, & dicamus, per mortem non esse extinctam lucernā hanc ardente, sed altiùs eleuatā, vt luceat in perpetuas æternitates, & vt nos exultemus ad lucē eius, non ad horam, sed in sæculum sæculi. Micat enim meritis, micat exemplis, micat gloria & luce æterna supra horizontem nostrum. Micat Religioni, micat sæculo, micat cœlo, micat toti Ecclesiæ, totique orbi; tempori micat & æternitati. Ergo ad eum vota conuertamus, & dicamus.

O Lucerna ardens & lucens, illumina tenebras nostras, nostrum excute teporem. Accende ignem, quo ardens fuisti, in cordibus nostris terrenis & frigidis: ignem quem Dominus voluit te in terram mittere, dum in terra ageres. In cœlum te nunc eleuauit, vt efficaciùs illum in terrā mittere è cœlo valeas tuis precibus. Errores ergò dissipa caliginosos in Ecclesia, doctrina tua, & luce, ac meritis, & effice, vt præuia tua luce ad lucem pertingamus æternam.

IN FESTO S. ANNÆ.

26. Iul. Lect. 8. tripart.

Beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna qui potens est.

Luc. 1.

1. Pars. De sterilitate cōiugij S. Annæ & Ioachim

CONsideratione digna est sententia à Sapiente pronunciata: *In tribus beneplacitum est Spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus: Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier sibi benè consentientes.* Prima & principalis virtus, Dei & hominum gratiam concilians, est charitas; quæ maximè reperiri debet in triplici genere hominum. Eccli. 25.

charitas repe-iri debet in triplici hominũ genere. Primo quidem inter fratres, & consanguineos omnes, qui etiam ab Hæbreis fratres solent vocari: iucundum certè habitare fratres in vnum, ita vt nulla inter eos æmulatio vel auersio gliscat, sicut inter Ioseph & fratres Lubrica res est concordia fratrum & consanguineorum, facilè labitur & læditur. Ideò cùm fratres suos Ioseph ex Ægypto mitteret, dicit eis: *Nolite irasci in via.*

Gen. 45. *Secundo* inter proximos, hoc est inter eos qui in eadem domo, vel collegio, vel vicinia agunt, qui officio, vel negotio, vel arte coniuncti sunt: horum omnium debet esse concordia, tanquam vinculum colligans. Sed vel inuidia, vel superbia irrepens, frequenter cernitur stragem in animis horum edere, & vinculum charitatis lædere. *Tertio* inter virum & vxorem concordia cõmendatur quàm maximè: hi enim & habitatione, & thoro, & mensa, ac omni re ita sunt coniuncti, vt censeantur vna persona politica. Si ergo concordes sint, iucundam ducent vitam & sanctam, si discordes, molestam & satanicam. Hi debent esse velut partes eiusdem rotæ, vt quo vna vertitur & gyratur, voluatur & altera. Debent quoque esse velut duo in eodem iugo boues, trahentes eumdem currum ad eumdem scopum æternæ salutis. Hinc & coniuges dicti sunt. Beata igitur illa domus, in qua eiusdem sunt voluntatis coniuges in obsequio Dei, in eius præceptis ambulantes, vnum spirantes, vnum sperantes, vnum quærentes, non claudicantes, aut deuiantes, prout contingit quandoque animalibus sub eodem iugo in diuersa trahentibus id enim faciunt cum ruina currus & sua.

Tales iugo sancto copulati fuere Abraham & Sara, non solùm Deo, sed & pauperibus & peregrinis vno animo seruientes, sibique mutuo obsequentes.

Luc. 1. Tales fuere Zacharias & Elizabeth, de quibus dicitur: *Erant ambo iusti coram Domino, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus.* Erant iusti non solùm exteriori specie coram mundo, vt multis contingit: sed verè interius in anima iusti erant & pij coram ipso Deo. Incedebantque concordi voluntate in

Iacob 2. eodem sancto iugo per semitas mandatorum Dei: præceptaque diuina adimplebant, non solum ex parte, sed integre omnia omnino, scientes quod *qui in vno offendit, factus est omnium reus.*

Tales quoque fuere Ioachim & Anna, de quibus & illud possumus verè dicere; *Erant ambo iusti coram Domino*, vacantes orationibus, ieiunijs, eleemosynis, diuinam in omnibus adimplere studentes voluntatem pari consensu. Propterea quæ possidebant, in tres partes diuiserant, vnam pauperibus, alteram tẽplo, tertiam vsui domestico conferentes. O beatum par coniugum! O beata domus, vbi talis in obsequio diuino reperta est concordia, & in domestico regimine, quam nulla vel verborum dissensio vnquam elisit, aut titubare fecit; O quàm infelix domus, vbi vel vxor virum, vel vir vxorem ad peccatum perducit: vbi regnat aliqua iniquitas, & alter alteri fit naufragium, aut ruinæ occasio

Malac. 2. vbi dissensio & discordia sese immiscet, zelotypia, vel alia passio praua. *Nonne vnus fecit, & residuum spiritus eius est*, inquit Dominus. Quasi dicat: Nonne vnus Deus primitus fecit virum & mulierem, Adam & Euam? Nonne ex se spiritum halitumque vitalem produxit, cuius vnam quasi partem dedit Adæ, reliquã dedit Euæ? Igitur cùm non solum sint formati ex eodem corpore, sed etiã ex eodẽ halitu vitali, debent eodem spiritu perpetuo consociari, eodem affectu sese diligere. Tali enim formatione voluit Deus indicare non solum coniunctionem

carnis, sed & spiritus, dilectionemque eis ingenerare. Quandoquidem mulier non sit solùm *os de ossibus, caro de carne*, sed etiam spiritus de spiritu, siue reliquiæ spiritus Adæ: Procul ergo diuortia, procul discordiæ & iurgia, per quæ diuiditur spiritus à Deo eis inspiratus: *Non est mulier digna coniugio, quæ est digna iurgio*, ait S. Ambrosius. Addit ibidem quoque apud Malachiam Dominus: *Custodite ergo, ô viri, spiritum vestrum*, hoc est vxorem, quæ est residuum vel dimidium spiritus vestri: custodite amorem & affectum quem illi debetis participes eiusdem spiritus diuini & humani. Vxor vero seruiat viro, reddatque obsequium & dilectionem in timore Dei. ep. 82.

Sed vt ad Ioachim & Annam reuertamur; licet iusti forent, & concordia coniugali beati, omniaque eis prospere succederent: hoc tamen lugebant, hocque eos nonnihil affligebat, quod prole carerét, quę finis est & fructus cōiugij. Ná & cum prolis desideriū naturæ insitū sit, ad perpetuandum quadam ratione hominem in hærede suo, illiusquoque carentiam lugebat Abraham piâ querimonia apud Deum: *Vernaculus ecce meus erit hæres meus*. Lugebat & Ezechias: *Generatio mea ablata est à me*; spes scil. prolis est præcisa mihi, dum in flore ætatis ad tumulum propero. Gen. 15. Isai. 38.

Hoc etiam aduertendū est, quod in veteri Testamento, in quo erat promissio fœcunditatis, quodammodo vertebatur opprobrio sterilitas & infæcunditas. Existimabant enim à Deo abiectos esse qui fructu carerent coniugij, cùm scriptum foret: *Non erit apud te sterilis vtriusque sexus*. E contra pro noui Testamenti tempore scriptum est: *Non dicat Eunuchus, Ego lignum aridum. Hæc dicit Dominus: Si custodierint fœdus meum, dabo eis locum in domo mea, & nomen melius à filijs & filiabus, nomen sempiternum quod non peribit*. sterilitas olim erat opprobrio. Deut. 7. Exod. 23. Isai. 56.

Interim hanc sterilitatem in Annæ & Ioachimi coniugio permittere voluit Deus varijs de causis. Deus cōiugium Annæ & Ioachim voluit esse sterile.

Primò quidem, non vult electos suos omnimodā nancisci felicitatē in hoc sęculo, ne adhærescāt affectu rebus sęculi, aut ne superbia elati obliuiscātur Dei sui. Propterea Psaltes describens felicitatem nonnullorum, prolibus, opibus, alijsque bonis omnibus secundū animi sui vota abundantium, subdit: *Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt*. Ipsi vero hanc sententiam ab illis nimis temerè & præcipitanter pronunciatam temperans, dicit: *Beatus populus, cuius est Dominus Deus eius*. 1. Psal. 143 Psal. 501.

Vinum purū & forte quibusdam nocet, quia debilis sunt cerebri, eisque ideo vertiginem inducit. Quid igitur remedij? Nonnihil aquæ admisceri solet, vt temperata sit potio & salubrior. Sic Deus, ne nimia prosperitas quosdam vertiginoso spiritu repleat, eosque nimis eleuās deijciat & allidat, miscet aduersa prosperis; sic fit, vt non incidant in illā querelam: *Quia eleuans allisisti me*. Amaritudine respergit suauiora huius sæculi, vt ad superna oculos eleuare faciat, seruiatque afflictio quasi calcar ad recurrendū ab bonorū omnium Largitorem & afflictorū consolatorem. Sic Anna & Ioachim feruentius orationi instabant in sua hac afflictione & sterilitate.

Secundò, ideo voluit eos aliquo tempore affligi Dominus, vt postmodum tantò amplius gaudiū de prole perciperent. Nam magis desiderata maiorem adducūt postea voluptatē. Proinde proles orta Abrahæ & Saræ sterili *Isaac* vocatur hoc est *Risus & Gaudium*. Similiter is qui dictus erat *Benoni*, à matre pariēte, id 2.

est, *Filius doloris mei*, à Patre *Beniamin* nuncupatur, id est, *Filius dextræ & gau-*
Deut. 32 *dij*. Sic Moyses eduxisse dicitur mel de petra, attamen nonnisi aqua erat: sed mel dicitur quia mellis instar sapiebat post adeo diuturnam afflictionem, vt interpretantur SS. Patres. Sic denique Tobias lætior fuit de visu, & Iob de opibus & sanitate tot votis expetita: superata iam & eliminata omni aduersitate. Potuit ergo Anna præ gaudio canticum depromere nouum prole iam concepta, &
Luc. 1. idem decantare, quod sua postmodum filia: *Beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna, qui potens est.*

3. Tertiò, & hoc addendum, quod proles è sterilibus prognatæ, cum non tam ex carnis concupiscentia, quam ex diuina gratia oriantur, sanctitate soleant excellere, vtpote à Deo speciali beneficio donatæ. Dei autem opera præstantiora sunt, quàm quæ natura producit. Sic vinum in nuptijs procreatum, præstantius fuit vino quod è vite naturaliter productum erat. Hinc etiam in Scriptura Sacra eminentes fuere Isaac, Ioseph, Sampson Samuël, Ioannes qui ex sterilibus procreati sunt. Ac in nouo Testamento multi sanctitate excelluerunt, similiter orti a matribus infœcundis, & parentum precibus impetrati. Patet in S. Nicolao Episcopo, S. Nicolao Tolentino, S. Stanislao, S. Ramoldo, S. Alberto Carmelita, S. Ludouico Rege, S. Remigio, & alijs.

Notabile omnino est, quod de duobus Coniugibus Barcinonensibus legimus. Cum annos octo egissent sine prole, pro ea obtinenda voto domi concepto, & in Ecclesia renouato, Sacrum solemne celebrandum curarunt in honorem duodecim Apostolorum, accensis duodecim cereis cum nomine vnius Apostoli ad singulos cereos. Audijt Deus & Apostoli vota precantum, nam spacio tredecim annorum sequentium duodecim proles genuere, octo masculos, fœminas quatuor, quorum singulis vnius Apostoli nomen indiderunt. Et licet diu superuixerint, nullam vltra prolem susceperunt. Singuli deinde post parentum mortem filij, circa festum Apostoli, cuius nomen gerebant, obierunt. Extat memoria huius rei Romæ in templo S. Saluatoris de Lauro.

4. Quartò, voluit Deus, vt Ioachim & Anna post longam viginti annorum sterilitatem miraculo prolem impetrarent, vt sic per minus miraculū ad miraculorum omnium maximū via sterneretur. Incarnationem Christi, natiuitatemque ex Virgine, quis nescit summum esse omnium miraculorum? Ad illud omnia antiquitus disponebat Deus; ad Christum omnia respiciebant, semen electum ex Patriarchis oriundam. Voluit ergo, vt antea steriles parerent, & hoc miraculum præcurreret, donec illuc adueniret totis sæculis inauditum & sub sole
Orat. 1. de nat. Virg. nouum, quod non sterilis sed Virgo Deum pareret & hominem. Ita docet S. Damascenus, & alij Patres.

II. Pars. Cū lætitia sustulit Deus sterilitatem S. Annę.

DIcendum igitur, non sine multis prouidentiæ suæ rationibus Deum voluisse, vt anna sterilis fructum suum benedictum Orbi daret, cœlitus impetrata benedictione miraculosè. De qua re sic loquitur S. Chrysostomus Orat. de Annunciat. *Naturæ errorem Dominus potest corrigere, membra mortua ad vim vitalem reuocare, præcipere naturæ, vt liberos gignat, sterilitatem remouere, senescentem stipulam ad viridem formam reducere, terram iniucundam statim efficere manipulorum matrem. Hoc diuinæ virtutis opus est non insolitum.* Hoc elucescit non solum in S. Anna, sed etiam in Sara, & Rebecca, ac alijs Patriarcharum vxoribus.

Quapropter Hebræi dixerunt, Deum sibi reseruare quatuor claues naturæ:

Primò,

Primò, *Clauem pluuiæ* vt eam emittat ex thesauris suis pro libito. *Aperiet Dominus thesaurum suum optimum, cælum, vt tribuat pluuiam terræ tuæ in tempore suo.* Secundò, *Clauem sepulchrorum*, id est, resurrectionis. *Aperiam tumulos vestros, & educam vos de sepulchris vestris populus meus & scietis, quia ego Dominus.* Tertiò, *Clauem alimoniæ*, ipse enim est Promicondus, qui in Cellarijs suis condit alimenta & omnia necessaria, & illa, quando vult, aperit; & de illis, quæ vult, depromit. *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.* Quartò, *Clauem vitæ*, id est, generationis & fœcunditatis. Hinc in sacris Literis dici solet Deus, *Vuluam aperire vel claudere*; non enim fortunæ aut casui id adscribendum, sed benedictioni Dei.

Deus 4. claues sibi reseruat pluuiæ. Deut. 28. Sepulchrorũ. Ezech 37. Alimoniæ. Psal. 145. Vitæ.

Hac igitur benedictionis claue erga S. Annam vsus est Dominus, coniugum iustorum precibus & pijs operibus hoc impetrantibus. Imò & triplici alia dicta claue summa cum benedictione vsus censetur, dum ex Anna dedit nobis Mariam: per quam abundauit *Pluuia voluntaria, quam segregauit Deus hæreditati suæ*, imberque serotinus & matutinus terræ nostræ infœcundæ natus est. An non hic *Clauis pluuiæ*? Per eam quoque panis viuus de cœlo descendit, qui famem omnem tolleret validè grassantem in regione nostra longinqua. An non igitur cernitur & hic *Clauis alimoniæ*? Denique, populus Dei velut in tumulis & sepulchris agebat, & dicebat: *Aruerunt ossa nostra, & spes nostra periit, & abscissi sumus.* Sed per Mariam ex Anna ortam, spes reuixit, aperti sunt tumuli tenebrosi, effulsit vita per Messiam reddenda. Ergo & hic *Clauis sepulchrorum*.

Psal. 64. Ezech. 37.

Nunciatur itaque Conceptio Mariæ futura origo omnium bonorum, Ioachimo, inquam, Patri nunciatur ab Angelo, sicut & conceptio Ioannis nunciata fuit Zachariæ ab eodem cœlesti nuncio. Hic fuit Gabriel Angelus, qui cooperatus est mysterijs, quæ ad mysterium primarium Incarnationis præuiè ordinabantur. Sed Zacharias incredulus fuit, aut tardus, ad credendum verbis Angeli, ideo ei pœna infligitur, & tarditate loquendi mulctatur. Non recepit loquendi facultatem, nisi per sanctæ prolis admirabilem natiuitatẽ. Non fuit incredulus Ioachim apparenti sibi Angelo, sed cum fide & gaudio suscepit cœleste nuncium, tot votis & precibus iam diu exspectatum. Neque solum de prole concipienda instructus fuit, sed etiam de eius futura qualitate & nomine. Si enim nomen Isaac reuelauit Angelus, quia futurus erat Typus Saluatoris; si & nomen Ioannis non tacuit Gabriel, quia nomen erat Præcursoris: quanto magis cœlitus indicari conueniebat nomen illud cœleste, quod post nomen Iesu est nomen super omne nomen? Mysterio plenum erat nomen proli indendum MARIA, ergo Angelico primum ore prænunciandum erat. Sic & nomina Parentum eius non sine mysterio sunt. Nam, interprete S. Damasceno, *Anna* gratiam significat, seu misericordiam; *Ioachim* verò, id est, *Dominus firmabit seu suscitabit*. Hoc igitur duplici nomine significabatur eos parituros filiam, per quam Dominus misericordiam suscitaret, & gratiam confirmaret, ait S. Damasc.

Gen. 17. l. 4. fidei c. 15.

Certè & nomen Annæ, nomen est benedictionis, nomen post Iesum & Mariam scriptum in libro vitæ. In S. Scriptura mulieres tres vltra hanc Mariæ Matrem legimus hoc nomine insignitas, quæ omnes Dei benedictionem specialem participarunt. Sic Anna vocabatur Tobiæ mater, quam meritò felicẽ pronunciamus hac beata prole. Est & altera Anna in nouo Testamento, vidua illustris sanctitate, non discedens à Templo, orationi & ieiunijs continuò instans.

Luc. 2.

Et hæc igitur felix planè & Spiritu Sancto repleta, per hoc beata, quod Saluatorem omnium amplecti potuerit, & diuinas in eius præsentatione ad Templū cum Simeone laudes decantare. Est & tertia æuo antiquior mater Samuelis Prophetæ, celebris & beata tali fructu post prolixam sterilitatē. Sed has omnes benedictione, gratia & gloria superat Anna nostra, quæ Mater Matris Dei cœlitus est electa. Officium istud ad quod eligitur, vt proximè cooperetur tamquā Auia Incarnationi & Natiuitati Filij Dei, sublimem gratiam ei à Deo datam satis indicat & euincit. Quæ Reginam Patriarcharum & Prophetarum, Reginam Apostolorum & Martyrum, Reginam Virginum & Electorum omnium erat paritura, immò & Reginam Angelorum cœlestiumque omnium spirituum, non potuit non cœlestium donorum copia adimpleri. Potuitque meritò concordi voce cū Maria canere: *Beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna, qui potens est.*

Eapropter viri & mulieres in coniugio, Virgines in cœlibatu & voto, Sanctimoniales in claustro, Sacerdotes Dei in templo, & pij qui libet in gradu suo eius laudes decantant, eamque beatam pronunciant. Hinc & Oratoria, & Altaria, & Sodalitia in eius honorē magno feruore erigunt, specialique eius patrocinio se subijciunt multa Cœnobia, multique Ordines Regiosi, tam virorū, quam mulierum. Hodierno ergo die lętādum nobis est, rememorantibus quomodo Anna sterilis peperit Mariam, & in illa, seu per illam, omnes electos. Beatam illam meritò pronunciamus & dicimus:

Salue Parens Sanctissima,
Sacro beata coniugo.
Sacratiore Filia,
Nepote Sacratissimo.

S. Damascenus Orat. 2 de Natiu. Mariæ, introducit S. Annam inuitantem antiquas Matres itidem steriles, imò & omnes Matres fœcunditate donatas, ad sibi congratulandum & congaudendum. Sic enim dicit: *Meritò Anna, diuino spiritu plena, læto animo personat:*

1. Congaudete mecum, quæ promissionis germen ex sterili ventre peperi, ab benedictionis fructum vberibus meis, vt optaui, nutrio. Sterilitatis mœstitiam exui, ac lætam fœcunditatis vestem indui.

2. Congaudeat mecum Anna, Phenennæ aduersaria, & nouum hoc inopinatumque miraculum in me gestum, suo concelebret exemplo.

3. Exultet Sara senili gaudio gestiens, meumque abs sterilitate conceptum præfigurans.

4. Concinant simul steriles & infœcundæ, visitationem meam admirabili modo cœlitus factam.

5. Dicant Matres omnes fœcunditate prędite: Benedictus qui orantibus quod optabant, largitus est, & fœcunditatem sterili dedit felicissimum germen Virginis, quæ Mater dei est, cuius venter cœlum est.

Illud est Canticum quoddam breue S. Annæ, quinque velut versibus resonans: siue quoddam sacrum est Psalterium & Cithara, quinque constans chordis, pijs animis sonora. Vnde & nos consonam vocem offeramus, & ei totidem versibus cum S. Damasceno loc. cit. respondeamus.

1. O quam beata domus Dauid, ex qua produxisti, & Venter, in quo Deus sanctificationis arcam, hoc est, eam, à qua ipse sine semine conceptus est, fabricauit.

2. *Verè beata es, ac ter beata, quæ Mariam beatissimam peperisti, ex qua Christus vitæ flos extitit: cuius Virginis & gloriosus fuit ortus partus & mundo sublimior.*

3. *O beatissima fœmina, tibi gratulamur, quia omnium nostrûm spem diuinitus concessam, hoc est promissionis fœtum peperisti. Beata reuera es, & benedictus fructus ventris tui.*

4. *Piorum lingua te & germen tuum magnificat; ac sermo omnis latus te & partum tuum prædicat.*

5. *Dignum est laudare eam, quæ diuinum oraculum accepit, & talem nobis fructum edidit, ex quo prodijt dulcis Iesus.*

Adijciamus hic, nonnullos existimare Ioachimum & Annam, per beatorum coniugum, absque libidine voluptateque effrænata Deiparam genuisse, eo modo quo primi parentes, si non peccassent, filios in paradiso terrestri procreassét. Ita asserit Petrus Galatinus l. 7. c. 8. de arcan. Huic conforme est, quod in Reuelat. S. Brigittæ legimus lib. 1. cap. 6. *Filius meus* (inquit Virgo Sanctissima) *coniugium Patris mei & Matris tanta castitate coniunxit, vt non reperiretur tunc castius coniugium. Ex charitate diuina, & ex verbo Angeli nunciantis conuenerunt carne, non ex concupiscentia aliqua voluptatis.* Idem refert Dionysius Carthus. lib. de laud. Virg. art. 6. Huic consonat, quod à multis Theologis asseritur, Virginem Deiparam non solum conceptam sine peccato originali, sed etiam in illa extinctum fuisse à conceptione fomitem peccati, siue concupiscentiam carnis, quæ & lex membrorum, & languor naturæ, tyrannusque carnis nuncupatur. An decebat, vt prauus ille languor afficeret illam, quæ paritura erat salutis Auctorem? An decebat, vt lex carnis in ea carne aliquid haberet imperij, ex qua Spiritus Sancti opera Christus erat producendus? An æquum erat, vt Tyrannus ille peccati Fomes, in illa aliquid iuris sibi vendicaret, quæ erat velut Terra Sacerdotalis ab omni tributo libera, Mater scilicet futura summi Sacerdotis & Regis? Quapropter hic dicere possit pius Virginis cultor: *Venite & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram, auferens bella vsque ad finem terræ.* Admirabile planè, fœminã ex viro concipi & fœmina, nec peccato originis, nec peccati fomite infici, vt nulla rebellio esse possit, aut carnis, aut animi. *Quæ est ista terra*, inquit Richardus Victorinus, *de qua bella omnia funditus auferuntur, nisi illa, de qua idem Propheta: Veritas de terra orta est? De hac terra omnis pugna tollitur, in hac pax plena reparatur. In cæteris magnificum habetur, quod à vitijs non possint expugnari: in Virgine mirificum: quod à vitijs non potest vel in modico impugnari.* Gen. 47 Psal. 45. l. 2. de Emanuele p. 1. c. 29 & 31.

SEd quæritur, an S. Anna vltra Deiparam aliquas proles habuerit, vel etiam alium maritum præter Ioachim? Respondeo vulgatam opinionem asserere S. Annam tres viros, totidemque filias habuisse, ex singulis singulas. Ita docuere nonnulli ex antiquis: Hinc ille versus antiquus apud Gersonem. III. Pars An præter Deiparam Anna alias proles habuerit.

Anna tribus nupsit, Ioachim, Cleophæ, Salomeque:
Ex quibus ipsa viris peperit tres Anna Marias.
Quas duxere Ioseph, Alpheus, Zebedeusque.
Prima Iesum: Iacobum Ioseph, cum Simone, Iudam,
Altera dat: Iacobum, dat tertia, datque Ioannem.

Itaque hæc opinio dicit Annam primum nupsisse Ioachimo, deinde Cleophæ.

tandem Salome. Ex Ioachimo Deiparam suscepisse, ex Cleopha Mariam dictam Cleophe, ex Salome Mariam dictam Salome. Virgo Deipara Iosepho est tradita, Maria Cleophæ Alpheo, Maria Salome Zebedæo. Christus fuit Filius Virginis, Maria Cleophe peperit Iacobum Minorem, Iosephum iustum, Simonem & Iudam: Maria Salomes genuit Iacobum Maiorem & Ioannem Euangelistam, S. Antonin. 1. p. hist. Petrus de Natalib. Gerson de Natiuit. Virg. Ludolphus de vita Christi cap. 5. Eckius ser. de S. Anna. Petrus de Sutor. Carthus. Gloss. Ord. ad Gal. 1. Sed hanc opinionem plerique non recipiunt. Vnde Cardinalis Baronius in Apparatu ad Annales sic hac de re scribit: *Vniuiram fuisse Annam, nec post sterilitatem ex voto conceptam, repromissione obtentam, susceptamque in senectute filiam, alios nouisse partus, tam veteres, quam recentiores Orthodoxi Patres sunt professi.* Ita cum illo alij, vt Canisius, Suarez, Lippomanus & alij nunc passim.

Certè Deiparæ Virginis dignitas postulare videtur, vt esset vnigenita, quæ miro modo post sterilitatem in lucem erat edita: sic vnigenitus fuit Isaac in veteri Testamento, vnigenitus Baptista in nouo. Deinde, quis dicat sanctissimam fœminam, diuino munere fœcundatam post longam sterilitatem, non fuisse tali filia, talique viro contentam? Duobus adhuc viris nupsisse vltra Ioachimum, sapere videtur nonnullis incontinentiam. Vlteriùs, non est solitum in eadem familia eiusdem nominis plures proles habere. Quare ergo Anna tres filias Mariæ, nomine nuncupasset? Adde, quod iam Anna senior foret, cum peperit Mariam ex Ioachimo, post scilicet vigesimum annum sterilitatis in matrimonio: ideoque non est verisimile, duplex rursus matrimonium ab ea initum: Aut certè dicendum esset, mox Ioachimum fuisse mortuum, & statim postea alterum adhuc eius virum; quæ omnia gratis dicuntur, nullo certo ex Scripturis aut historijs fundamento. Credimus ergo potius, Annam Virginis Matrē, si prius Ioachim emortuus fuerit, permansisse viduam sicut & Anna illa, quæ in templo sedula & perseuerās viduitatem piam coluit, ad annos vsque octuaginta quatuor: aut sicut Iudith, quæ mortuo Manasse viro suo secundas refugit nuptias, in superioribus domus suæ seligens oratorium & conclaue, in quo Deo vacaret, gerens cilicium super lumbos suos, & ieiunans omnibus diebus præter festa domus Israël. Hæc sanè nunc apud doctiores receptior est opinio.

Luc. 2.

Interim, nec alteram contemnendam existimamus, cum ex S. Scriptura, aut certa historia, vel auctoritate non possit falsitatis conuinci. Quod autem videatur quibusdam incontinentiæ nota in triplici matrimonio, audi quod pro hac re responsum fuisse legimus in vita Virginis sanctitate celebris Coletæ Reformatricis Clarissarum.

Cùm B. Coleta Reformationem suam inchoaret, spiritu diuino plena, feruenter inuocabat Sanctos, vt sibi adiutorio hac in re forent, inuocabat autem præsertim eos, qui virginitatem coluissent. Ad S. Annam eo nomine vix vnquā confugiebat, quod tres habuisse legatur maritos. At quodam die dum oraret, apparuit ei S. Anna insigni ornatu decorata, ducens secum totam sobolem suā, tres scilicet filias, cum suis prolibus. E quibus prima Virgo Deipara dulcissimum Filium Iesum manu ducebat. Altera Maria Iacobi secum ducebat quatuor illustres filios, Iacobum Minorem, Simonem, Iudam, & Ioseph iustum. Tertia Maria Salome habebat secum Iacobum Maiorē, & Ioannem Euangelistam. Tunc autem dixit virgini Coletæ beatissima Anna: *Etiamsi ego tribus nupserim*

viris, tamen Triumphans & Militans Ecclesia ex mea progenie maximis est aucta ornamentis. Post hanc apparitionem, coleta singularem deuotionem concepit erga S. Annam. Et vt huic apparitioni gratam se ostenderet, in suis Monasterijs templa in eius honorem construxit, præclarumque sacellum in bisontiensi Monasterio, quod ei Pontifex primùm contulerat, S. Annæ dedicauit. Ita habetur in vita eius c. 21. apud Surium. 6. Martij.

Quidquid igitur sit hac de re, scimus S. Annam non fuisse ingratam Domino, postquam eius beneficio enixa est talem plantam, quæ cœlum & terram suis fructibus & floribus erat decoratura. Vnde sicut concepit diuino miraculo, ita & eam Domino consecrauit speciali voto, sicut Anna altera olim Samuëlem 1. Reg. 1 Vnde idem potuit dicere, quod ipsa: *Pro puero isto oraui, & dedit mihi Dominus petitionem meam, idcirco commodaui eum Domino cunctis diebus.* Quia ergo Domino fuerat consecrata Maria à parentibus, triennis in templo est præsentata sacerdotibus, tamquam munus gratissimũ Deo trino. Licet enim proles possent redimi à parentibus; non tamen obligabantur ad id parentes: sed erant loca & cellulæ circa templum, in quibus poterant habitare vsque ad nubilem ætatem vbi etiam Anna vidua degebat. Et in his annos vndecim egit Maria, in summa contemplatione, vbi & ministerio Angelorum cibum accepisse nonnulli tradũt ex S. Hieronymo & Bonauentura.

Hinc collige, posse vouere parentes proles suas Deo & Sanctis: Nec ita obligari possunt proles, vt resilire non valeant, requiritur enim consensus earũ, dũ ad ætatem adultam pertigerint. Cùm autem Virgo beatissima S. Annæ proles, specialis prærogatiuæ munere præuenta fuerit, ita vt vsu rationis perfecto vteretur à tenera ætate; vel, vt aliqui dicunt, etiam in vtero matris suæ Annæ extũc potuit voto confirmare sanctum propositũ matris suæ, & voto perfecto virginitatis seipsam Deo consecrare. De hac re latiùs dicemus, cum de Præsentatione Mariæ agemus.

Hoc solùm hic obiter notamus, non facilè parentes debere vota multiplicare pro prolibus recẽs enatis. Inter rusticanos passim est reperire mulierculas multiplicibus votis oneratas ratione proliũ. Vouent enim peregrinationes varias pro incolumitate infantiũ suorum, dum ægritudine aliqua affici eos vident: ac postmodum eas non adimplent, vel tardè post multos annos id faciunt, non sine conscientiæ detrimento. Deberent attendere illud: *Si voueris, ne moreris reddere, displicet enim Deo stulta & fidelis promissio.* Ecclef. 5. v. cã del. Miss. tr. 8 lect. 10. propter 2. & 3. Conclusio.

Istud interim monemus, exemplo S. Annæ Deo gratum esse, quod matres mox à conceptu & partu fructum suum Deo offerant, vt ab illo benedictionem iam ab vtero percipere valeat, ad matris & prolis sanctificationem. Sic S. Monica filium obtulerat Deo ex vtero. Mater quoque Bernardi obtulerat Bernardum & fratres eius. De quo fusè alibi dixi.

IMpertire, Domine Iesu, intercessione S. Annæ, Auiæ tuæ, Sacerdotibus zelũ & pietatẽ, Virginib. castimoniã, Maritatis concordiã, Pueris benedictionẽ, omnibus fidelibus conuersationem sanctam: vt omnis ętas, omnis ordo, omnis sexus te benedicat per Mariam & Annam, per quas ad nostrã voluisti humanã progeniem descendere. Fac igitur, vt earum meritis & intercessione nos quoque ad numerũ electorũ tuorũ pertingere valeamus, & de progenie tua cœlesti

recenseri, de numero sci licet eorum, quibus dedisti *filios Dei fieri, qui non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt*, vt æternum te cum illis glorificare valeamus.

Ioan. 1.

---

4 august. Lect. 9. bipart.

IN FESTO S. DOMINICI.

O Domine, ego seruus tuus, ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ. Psal. 115.

. Pars. Quomodo s. Dom. in. specialiter seru' Domini & hi seru' Tert. l. contra hermog. Gen. 2.

NOs omnes sumus serui Dei, eius sigillo & charactere, hoc est diuinitatis eius imagine signati; tamquam specialiter ad eum spectantes, & eius Dominio subiecti singulari quadã ratione. Propterea aduertit inter veteres Tertullianus, in S. Scriptura, initio genesis, Deum non vocari *Dominum* licet creasset cœlũ, elementa, animalia: sed tunc primũ, cum creauit hominem de eo dicitur: *Formauit Dominus hominem de limo terræ*. Licet ergo rerum omniũ Dominus sit, specialiter tamen gloriatur hominis Dominio, obligans illum perpetua sibi seruitute, proprio illum signans sigillo, proprijs decorans insignijs.

Exod. 21. Luc. 14. Isa. 42.

Sumus quoque omnes serui Christi, & specialiter *Dominus noster* dicitur, ratione emptionis & redemptionis: ideoque & in baptismo specialẽ characterẽ accipimus, vbi seruitutem nostram profitemur, & totos nos eius obsequio consecramus. Hinc etiam aperiuntur nobis aures tunc temporis, in signũ obedientiæ: sicut olim in signum perpetuæ seruitutis perforabatur auris ad postes, his qui se seruos profitebantur.

Sed cum hæc conueniant omnibus Christianis, habet vlterius Deus ailquos specialissimè seruos, quos elegit ad functiones sublimes, cooperatores operis sui diuini, ad animarum conuersionem & illuminationem destinatos. Hi dupliciter sunt serui Dei & Christi, conditione scilicet, & speciali electione ad ministeria sublimia. Talis erat is, de quo: *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Et misit seruum suum hora cœnæ, dicere inuitatis vt venirent.* Tales & illi omnes, de quibus verificari potest illud: *Ecce seruus meus quem elegi, posui super eum spiritum meum.* Hi ergo meritò possunt dicere: O D*omine*, *ego seruus tuus ego seruus tuus!* Non solum creatione & redemptione seruus tuus sum, sed etiam singulari tua electione & dilectione.

Dominicus speciali iure ad Dominum spectans

An non inter hos recensendus est S. Dominicus? An non ipse est seruus quem elegit Dominus in charitate non ficta, & spiritu suo adornauit? An non ipse est seruus, qui missus est, vt inuitatos aduocaret, per vicos & plateas ciuitatis, per vias & sepes solitudinis commissum sibi sollicitè obiens ministeriũ? An non hoc ipsum nomen (ei non sine diuino instinctu impositum) seruitutis & electionis specialis est prognosticum? Quid est Dominicus? Cur sic in baptismate nũcupatur, nisi quia speciali iure ad Dominum spectare puer iste significatur, eiusque obsequio totus consecrari? Sic & *Dominicum diem* dicimus, quia à Domino sanctificatus est, quem & eius destinamus singulariter cultui.

De ipso igitur verum est illud : *Iste dicet* : DOMINI EGO SVM. *Et scribet* Isa. 44
manu sua : DOMINO. Quid enim eius tota vita aliud indicat, quam, *Domini ego sum*? Quid aliud eius doctrina & manus scripsit, quam illud vnicum verbum, *Domino*? Tota enim sua vita perfectam professus est Domino seruitutem. Tota sua doctrina non aliud quam Domini gloriam quæsiuit. Pugnauit instar Gedeonis tubarum sono & lagenarũ collisione, hoc est, verbi dei prædicatione & corporis austera mortificatione. Clamare iussit Gedeon post sonitum tubæ: Iudic. 7.
Domino & Gedeoni, siue, *Gladius Domini & Gedeonis*. Dominicus autem lubenter soli Domino victoriam & gloriam omnem adscripsit, quam per se & suos corporis afflictatione (quasi laguncularum confractione) & voce virtutis) quasi sono tubæ) de mundo, carne, satana reportauit. Scripsit ergo manu sua, & voce, & vita : DOMINO. Sic luxit lux eius, *vt glorificaret Patrem, qui in cælis est*, & adimpleret nomen cœlitus sibi datum illud, DOMINICVS. Audiuerat enim Isa. 43.
arrecta & attenta cordis aure quasi sibi dictum, illud: *Noli timere, quia redemi te;* Isa. 42.
& vocaui te nomine tuo MEVS ES TV. Et rursus illud : *Ego Dominus vocaui te, &*
apprehendi manum tuam, & dedi te in fœdus populi, & lucem gentium. *Ego Dominus, hoc est nomen meum : gloriam meam alteri non dabo.* Nullam eius partem Rom. 14
sibi vendicauit Dominicus, sed totam in Dominum refudit, siue in vita, siue in morte, attendens illud Apostoli *Siue viuimus, Domino viuimus, siue morimur, Domino morimur. Siue viuimus siue morimur, Domini sumus.*

Itaque meritò adscribimus S. Dominico pro elogio speciali illud Psaltis : *O Domine, ego seruus tuus, ego seruus tuus.* Neque ambigendum est, ipsum ordinemque ab ipso institutum, in hoc specialiter seruisse Domino, vt inuitatos ad cœnam moneret venire, & introduceret in locum conuiuij. Quapropter auctor vitæ eius in Prologo sic hac de re scribit : *Multifariè multisquemodis olim Deus electos suos ad æternum inuitans conuiuiũ, nouissimè diebus istis, id est ad horam vndecimã, misit seruum suum dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia.* Seruum hunc Ordinem Prædicatorum S. Gregorius hom. 36. in Euang. interpretatur nouissimis mittendum temporibus, vt hominum animos de propinquo Iudicis aduentu admoneat. Nouum enim quandoque Prædicatorũ ordinẽ Scriptura innuit sub finem mundi mittendum, dum ait. *Misit seruum suum hora cœnæ.* Hora cœnæ, finis est mundi. *Nos autem sumus, in quos fines sæculorum deuenerunt.* Missus est ergo hora cœnæ, id est diebus extremis Ordo nouus: nouus, inquam, pariter & antiquus. Nouus institutione, antiquus auctoritate. Nouus & nouissimus spacio, officio primus. Cum enim primo mane, tum etiã hora tertia, sexta & nona, conducti fuerint vineæ cultores, hora restat & adest vndecima, qua postremi cultores multiplicentur. Hi sunt Prędicatores quorum Ordinem horum Isa. 53.
nouissimorũ temporũ periculis diuina dispensatio prouidit: vt appropinquante Psal. 91.
iudicio, *illius cuius in humilitate iudicium sublatum est*, testium numerus augeretur. Itaque multiplicantur nunc *in senecta vberi, vt bene patientes annuncient quoniam rectus est Dominus Deus noster.* Hæc sunt *Tintinnabula*, quibus pontificalis poderis extremitas ornatur. Hi sunt equi fortes & varij in quadriga nouissima, *è medio duorum montium egressi, vt perambulent omnem terram.* Hæc Auctor vitæ

Exod 28
Zach. 6.
Signa electionis S Dom. in & ex vteromatris patuerũt
2 Cor. 10

Neque hic prætereundũ est, S. Dominicum iam ab vtero electionis suæ specialis ad diuinum obsequium signa dedisse. Tum quia illa, quæ suscipiebat ipsũ

in baptiſmo, viſa eſt ſibi videre in eius fronte ſtellam luculentam cuius ſplendore totus irradiabatur orbis. Tum quia mater eum paritura viſa eſt ſibi vtero geſtare catulū ardentem ore faculam ferentem, totūque orbem flammis ſuccēdentem. Quid aliud per hanc faculam deſignabatur, quam ardens eius prædicatio, peccatorū corda ad pœnitentiam inflammans? De ipſo enim verū eſt, quod de Elia: *Surrexit quaſi ignis, & verbum eius quaſi facula ardebat.* Quid verò per fulgorem flammæ, niſi claritas indicatur doctrinæ, ad veram ſapientiæ lucem alios adducens?

Nec mirum videri debet, quod mater viſa eſt ſibi geſtare vtero catulū, nam & hoc ipſum contigit matri S. Bernardi, quæ catulū candidū, habentem dorſum rubeū, aluo continere ſibi viſa eſt; latrabatque continuo catulus ille. Cū verò conſuleret virum ſanctum hoc de portento, audiuit ab eo filium hunc fore egregium verbi diuini præconem.

Eccli. 48

Iſa. 56. Nempe per canes latrantes ſolet Scriptura indicare probos & gnauos prędicatores. Vnde ad ignauos ſic loquitur: *Speculatores cæci canes muti, non valentes latrare.*

1. Canis ſolet eſſe fidelis Domino, ipſumque contra aggreſſores defendere.

2. Deputatur ad cuſtodiā domus vt latret contra fures & latrones, tam diurnos, quam nocturnos.

3. Solet diſperſum gregem reducere ad paſcua, & tueri contra lupos, ac alias agreſtes feras.

4. Eius lingua medicinalis eſt, & ſanat vlcera lingendo.

S. Dom. ve è catulus. An non hæc omnia intueri licet à S. Dominico peracta?

O quam fidelis fuit Domino ſuo, eius ſequelę contino adhærens eiuſque honorem vbique defendens.

O quam fidelis fuit cuſtos domus domini ſui, contra fures nocturnos, contra hæreſes & hæreticos.

O quam vigilans fuit in cuſtodia gregis Dominici, clamans contra lupos, latrans contra vitia, gregemque non ſinens aberrare à veris paſcuis.

O quot peccatoribus vlcere peſſimo afflictis benedicta ſua lingua medelam attulit ſalutis.

O quot lupos, quotque vulpes Dominicam vineam demolientes, & ouile depaſcentes, zelo ſuo proſtrauit & fugauit.

De his vulpibus S. Ambr, ſer. 79. ſic loquitur: *Eſt hoc animal fallax, & inſidijs ſemper intentum, rapina ſic fraudes exercens, quod nihil tutum eſſe patitur, inter ipſa quoque domicilia prædam requirens. Quod quidem quibuſdam etiam conuenit Chriſtianis, qui ore Dominum confitentur, moribus autem vulpium fallacia diuerſantur. Omnis Chriſtianus qui peccata ſua vult celare, vulpes eſt. Sicut enim vulpes ob fraudes ſuas latibulis demoratur; ita & peccator tacens propter conſcientiam ſuam peccatorum foueis deliteſcit. Et ſicut illa non audet inter medias hominum turbas morum ſuorum oſtendere fallaciam; ita & hic erubeſcit in media Eccleſia conuerſationis ſuæ nequitiam confiteri. Vulpem planè dixerim omnem chriſtianum, qui ſuo inſidiatur vicino, qui quotidie nititur fines alienos arrodere, fructus inuadere, animalia deuorare, & dum ſuo labore poteſt ſe iuuare, ferarum more prædam captat alienam. Hæretici etiam comparantur vulpibus, qui conuenticula quædam velut foueas ſibi pręparant tenebroſas, in quibus pertinaciter latentes, inſidiantur Eccleſiæ tamquam Euangelicæ*

gallinę

gallinæ, vt eius pullos deuorent. Hæc S. Amb.

Nempe S. Dominicus, tamquam vigilantissimus catulus, voce sua sonora latrauit contra falsos Christianos vt ad viam salutis eos reduceret, vitia eorũ arguens, facemque eis ostentans, qua lucem gratię consequerentur. Qua in re admirabilem fructum fecit, millia peccatorum è tenebris educens. Latrauit quoque admirabili zelo prędicationum suarum per totum decennium contra hęreses, maximè contra errores Albigensium mirè tunc Prouinciam Tholosanam inficientes. Hi hæretici, quasi vulpes Sampsonis caudis colligati, facem falsæ doctrinæ & ambitionis peruersæ, quaquauersum circumferebant, vt incenderent fruges & messem Domini copiosam, hoc est, messem animarum, inferendam in horreum æternum. Sed aliam accendit veræ doctrinæ & sanctæ humilitatis facem S. Dominicus, per se & per suos illam circumferens, vt has vulpes fugaret, & fumum tenebrosum ab eis accensum dissiparet. Quod perfecit efficacissimè, eas ad suas latebras redire cogens, vel ad eum reuerti, qui illuminat abscondita tenebrarum, veritatis luci antea rebelles manifeste conuincens.

Mira certè Dei est erga Ecclesiam & gregem suum prouidentia: qui cum hæreses permittat ad fidei & fidelium probationem, semper tamen prouidet, viros, qui contra aciem Satanæ, aciem instruant veritatis, & tamquam veri serui Dei dimicent contra seruos Diaboli. Hoc verò solet ferè efficere per Ordines Religiosos, de quibus illud verum est: *Stellæ, manentes in ordine & cursu suo, aduersus Sisaram pugnauerunt.* Et rursus illud: *Stellæ dederunt lumen in custodijs suis, & vocatę dixerunt. Adsumus. Et cum iucunditate luxerunt illi, qui fecit illas.* Cum itaque diuersas Religiones in Ecclesia cernimus, ordinem quendam Stellarum cernimus, vt luce pietatis & doctrinæ dimicent quasi de cœlo, aduersus hostem veritatis & gratiæ. *Quid videbis in Sulamite nisi choros castrorum?* Propterea nouos Ordines Deus suscitat, quando Satan nouas suscitat hæreses.

Contra nouas hæreses nouos Deus Ordines suscitat.
Iudic. 5.
Baruch. 3.
Cant. 6.

Sic cùm pestis Ariana peruasit Orientem, Deus aduersus eam protulit S. Antonium in Ægypto, cum innumeris Monachis pro Dei cultu pugnantibus: protulit & S. Basilium, cum phalange Religiosorum precibus & doctrina dimicante contra hunc impium errorem.

Sic cùm Manichæi, & Donatistæ ac Pelagiani, hæreses suas in Occidente stabilirent, exsurrexit Augustinus cum suis, Religionis & veritatis pugil indefessus.

Sic etiam cùm Gotthi & Ostrogotti Italiam diuexarent, & Arianismum renouarent, suscitatus est S. Benedictus cum suis turmis, vt obuiam iret impietati.

Sic & postmodum orti fuere Bernardus & Norbertus cum suis, vt pugnarent contra Abailardum, Tanchelinum, & alios hæreticos, tunc temporis exsurgentes.

Denique, cùm Albigenses Galliam & Hispaniam suis conspurcarent hæresibus, exsurrexit S. Dominicus cum suis, & Franciscus cum sua noua cohorte, sub vexillo Crucis militãtes, vitiaque & errores dissecantes vita sua & doctrina. Fuere autem hi Albigenses nostrorum hæreticorum progenitores, iniurij in Deum, in Virginẽ, in Sanctos, in Sacramenta, in imagines & loca sacra, in quibus omnibus nostri eos imitantur, tamquam. *Nigri corui nigrum ouum*; immò tamquã *de radice colubri egredientes, vt regulus, & vt semen venenatum absorbens volucrem,* siue pias inficiens & interficiens animas in cœlum volatum ineuntes. Isa. 14.

Ex his ergo omnibus satis constat, quam verè potuerit Domino Dominicus dicere: O *Domine ego seruus tuus, ego seruus tuus.* Vtique seruus specialis ob zelum honoris diuini, seruusque rursus singularis ob zelum salutis proximi. Feruentissimus in charitate Dei, vt eius gloriam adaugeret, sitiebat ardore inæstimabili calicem passionis, siue Martyrium obire pro Domino. Sitiebat inquam, illud non secus ac ceruus desiderans ad fontes aquarum. Vnde transiens per loca vbi hæretici necem ei & insidias moliebātur, intrepidus & cantans ingrediebatur. Eam ob rem in admirationem adducti satellites Antichristi, dicebant ei: *An non mortis horrore tu afficeris? Quid acturus eras, si te comprehendissemus?* Tum ipse Martyrij amore flagrans: *Rogassem vos, ne mortem mihi celerem inferretis, & repentinis ne me conficeretis vulneribus: sed paulatim singula præcisa membra meis obijceretis oculis contemplanda atque ad extremum euulsis luminibus, finiretis ita mutilum corpus in suo sanguine volutari.* Sic charitas in eo perfecta foras mittebat timorem, & diu patiendi desiderium suppeditabat. Charitas quoque erga proximum in eo elucescebat, quod pereuntium animarum zelo mirificè angebatur, & mente sauciabatur: flensque largissimè super peccatis aliorum, latentem affectum prodebat per lachrymas. Hanc enim excellentem charitatis gratiam, flendi scilicet copiosè pro peccatoribus & afflictis, specialiter obtinuit a Deo.

S. Dominicus martyrium affectauit.

Charitas proximi in S. Dominic. excellentissima.

Quin etiam, charitate vrgente, tertiò se singulis noctibus ad sanguinem vsque diuerberabat. Semel pro suis offensis. Rursus pro animabus in peccato mortali hærentibus. Denique, pro his qui in pœnis Purgatorij affligebantur. Hoc erat sacrificium eius vespertinum & nocturnum, in quo Deo libabat sanguinem suum pro his omnibus, ad expiationem.

II. Pars. Quomodo S. Dominicus sit specialis filius Ecclesiæ & Mariæ.

VT intelligamus vlteriùs, quomodo S. Dominicus specialiter dicere potuerit, *Ego filius ancillæ tuæ*; aduertendum est, per *Ancillam* hic intelligi posse *Ecclesiam*, quæ licet sit Sponsa Christi, tamen se ancillam ex humilitate dicit. Specialiter autem se filium Ecclesiæ, ancillæ Domini, dicere potest S. Dominicus, non solùm quia genitus est in illa, & ex illa, secundùm spiritum; sed etiam quia tot labores sustinuit ad tuendam eius fidem, quasi ad tutandum matris honorem. Pro illa sanguinem fundere paratus fuit, potiùs quàm matrem negare, aut deserere. Fuit autem inter filios primogenitos Ecclesiæ, lætificans matrem adducendo ad eam fratres suos suscipiendos cum gaudio. Vnde dum Ordinem suum instituit, sanctâ prole fœcundum, ex omni natione conflatum, illud Eccelsiæ dici potuit, tanquam communi matri pa is filios eum lætitia intuenti: *Circumspice Ierusalem ad Orientem, & vide iucunditatem tibi à Domino venientem. Ecce enim veniunt filij tui quos dimisisti dispersos: veniunt collecti ab Oriente vsque ad Occidentem in verbo sancti, gaudentes in honorem* Dei. Dum ad Capitula generalia Ordinis S. Dominici conuocantur ex omni natione & regno Patres huius instituti, sub obedientiæ præcepto; nonne in verbo S. Patris sui veniunt gaudentes in honorem Dei? Rursus Ecclesiæ Matri dici potest: *Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Filij tui de longè veniunt, & filiæ tuæ de latere surgent.* Nec enim solùm Dominicus Ecclesiæ obtulit filios sed etiam adduxit filias sanctitate eminentes. Vnde Honorius Pontifex ei curam imposuerat, vt omnes Sanctimoniales, per diuersa vrbis loca dispersas, in vnum redigeret, vt faciliùs regi, & cautiùs possent custodiri;

Baruch 4 & 5.

Isai. 60.

magnumque numerum ad S. Sixti Ecclesiam aggregauit, suis eas instruens cælestibus monitis. Notæ sunt, & in Ecclesia celebres habentur plurimæ filiæ Ordinis S. Dominici; inter quas eminet S. Catharina de Senis, de qua dici potest: *Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas.* Prou. 31.

Vlteriùs, per Ancillam Domini intelligi potest Virgo Maria: quæ licet Mater Dei sit, tamen hoc nomine specialiter gloriatur: *Ecce ancilla Domini.* Vnde & in Cantico suo decantat: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Sed cur specialiter vocatur Dominicus Mariæ filius? S. Dominicus specialiter dicitur filius Mariæ.

Primò Quia per beatissimam Dei Matrem Ordinis sui impetrauit confirmationem. Sollicitarat primò apud Innocentium III. eique sese nonnihil opponere visus est Domini supremus dispensator. At proxima nocte videt in somnis Ecclesiam Lateranensem grauem minitari ruinam, ad quam tamen accurrens Dominicus, suis eam humeris sustentare videbatur. Intellexit Pontifex mysterium visionis, & remisit eum ad fratres, vt sibi regulam eligeret, elegitque, facta cum illis consultatione, regulam S. Augustini, Concionatoris eximij, adiunctis quibusdam actioris vitæ constitutionibus. Interim desijt esse in humanis Innocentius, & successit Honorius, apud quem pro confirmatione egit S. Dominicus. *Quo tempore, dum nocte pro more suo in Ecclesia pernoctaret, consurgere vidit filium Dei à dextra Patris cum ira, ad interficiendum peccatores terræ, & disperdendum omnes operantes iniquitatem. Tres ad hoc vibrabat lanceas: vnam quâ superborum erectas ceruices traijceret: alteram quâ cupidorum viscera configeret: tertiam quâ carnis voluptatibus deditos confoderet. Cumque eius iræ nemo posset resistere, occurrit clementissima Mater, & pedes complectens, orabat vt parceret suo sanguine redemptis, & iustitiam misericordiâ temperaret. Cui filius. An non cernis mihi irrogatas iniurias? Iustitia mea tot mala impunita vlteriùs non patitur. At mater. Tu nosti omnia, scisque viam per quam eos reducturus es, Est mihi seruus fidelis, quem mittes vt verba tua annunciet eis. & conuertantur ad te. Est & alius ei hac in re futurus adiutor indefessus. Obtulit ergo Dominicum, obtulit & Franciscum. Porrò Dominicus socium suum diligenter contemplans, sibi antea ignotum, postera die in templo inuentum agnouit, ruensque in oscula sancta, ait ei: Tu es socius meus: Tu mecum pariter curres. Stemus simul, & nullus hostis vincit nos. Visionemque hanc tunc ei enarrauit; atque ex eo die fuit illis cor vnum, & anima vna, quod etiam successoribus commendarunt. Huius visionis seriem per S. Franciscum accepimus, cui S. Dominicus ante Ordinis confirmationem eam patefecit.* hæc l. 2. cap. 1. Vitæ S. Dominici. 1. Lib. 1. c. vlt. vitæ Domin.

Hâc visione confirmatus Dominicus, apud Pontificem institit pro sui Ordinis confirmatione, & feliciter obtinuit: non sanè humana industria, sed dirigente cum diuina Sapientia, & Matre Sapientiæ Maria. An non hæc illi ea in visione se specialiter matrem exhibuit, & cor eius roborauit? An non & eius potentiā, clementiamque erga miseros tunc vidit? Quid illa potentius, quæ Omnipotentis Iudicis iram (qui iam vt fulgur exacuerat gladium suum, cuiusque manus arripuerat iudicium) retinere potuit, ne deuoraret impios sicut stipulam? Quid eâ clmētius, quæ pro perituris adeo humiliter & benignè, adeoque instanter supplicuit, & impetrauit? Meritò ergo iusti eius ambiunt gratiam, vt proficiant; peccatores, ne pereant.

Nunquid & ipsa fuit, quę altera quadam vice, dum in Basilica S. Petri Romæ

oraret pro Ordinis sui conseruatione & propagatione, misit ad eum Beatos Apostolos Petrum & Paulum? E quibus Petrus scipionem, Paulus librum ei tradere videbatur, & dicere: *Vade, concionare, diuinitus ad id ministerium electus*. Mox temporis momento vidit filios suos toto orbe dispersos, binosque & binos verbum Dei populis annunciantes His nempè insignijs quadam ratione ad Apostolicum inauguratus est officium, Præco diuini verbi eximius cum suis futurus in orbe terrarum. Hoc fore eorum munus, ostensum fuit Sedis Apostolicæ Legato Conrado Hic Bononiæ ad Fratres Dominicanos visitationis Apostolicæ gratia accesserat, & de eorum nouello instituto ambigebat an ex Deo esset. Cùm Ergo Codicem aliquem posceret, & in Cathedra posita in templo eorum sederet, Missalis liber oblatus est. Hunc præmisso signo crucis aperuit, & in primæ paginæ suprema parte illud legit, *Laudare, benedicere, & prædicare*. Sic cœlesti quodam oraculo exhilaratus, omnem à se hæsitationem abiecit, & fratres totis visceribus est complexus. Certè, valdè congruè viris huius instituti laudatio, benedictio & prædicatio, velut ex oraculo diuino accommodatur: quia Prædicatores sancti diuinam gloriam laudare, benedicere, prædicare non cessant, instar animaliũ mysticorũ, quę continuò, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, decantãt.

Secundo, Dominicus ideo specialiter dicere potest: *Ego filius ancillæ tuæ*. Ma-
2. tris scilicet, quia illa post confirmationem Ordinis, non solùm B. Dominico, sed & filijs eius, ac fratribus, speciali affectu sese exhibuit Matrem. Propterea & illi eam vt talem quotidie salutant singulari deuotione & ritu decantantes, *Salue Regina Mater misericordię* Visaque est illa frequenter (cùm hæc Antiphona ab ipsis decantaretur (in medio chori eis benedictionem impertiens, & benedictum filium suum Iesum illis ostendens.

Quâdam nocte in Dormitorio vigilans, & orans S. Dominicus, vidit tres miræ pulchritudinis virgines, quarum vna ferebat situlam elegantem, altera aspergillum porrigebat Reginę in medio gradienti; quæ transiens per dormitorium, singulos fratres aspergebat quiescentes in lectulis, & crucis signo signabat Vnum autem præterijt sine hac benedictione. Surgens à prece vir sanctus, obuiat Reginę iuxta lampadem dormitorij, & prostratus eius pedibus; ait: *Obsecro, indica mihi seruo tuo quęnam sis*. Respondet: *Ego sum illa Mater misericordiæ, quam quotidie vesperi pijs mentibus inuocatis. Cumque dicitis: Eia aduocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte, prosterno me coram filio, orans pro huius Ordinis conseruatione*. Rursus interrogat quænam sint illę Virgines? Respondet: *Caeciliam esse & Catharinam*. Iterum concepta fiducia, quærit, cur Fratrem vnum aduersans Virgo præterierit? Respondet: *quia non ita vt decebat se gereret*. Posterea die Fratres aduocans ad Capitulum, admonet eos prolixo sermone vt ament Matrem Dei, cuius erat mirificis consolationibus recreatus. Postea Fratrem illum blandè alloquens, comperit à culpa alienum; fatebatur tamen sese inuenisse nudato corpore, dum euigilasset voluit ergo monere Virgo, quanto studio pudicitia seruanda sit, quæ & oculos auertit ab eo qui iacebat indecorè. Voluit etiam indicare, quantâ veneratione colenda sit, quæ filios suos suâ manu benedicit, protegit, perfundit rore gratiæ.

Vitæ lib. 2. cap. 3

Sed illâ nocte cùm disparente Virgine preces continuaret S. Dominicus, ostensum ei fuit quomodo Maria ipsum & Fratres materno foueat sinu, vt meritò possint concinere; *O Domine ego seruus tuus, ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ*.

Rapitur extra se Dominicus, videtque à dextris filij Matrem, pallio coloris sapphyrini adornatam: simul videt ex omni religione aliquos collætantes in circuitu throni; de suo autem Ordine neminem. Pudore suffusus flebat amarè, nec audebat appropinquare Christo, aut Virgini. Innuente Christo, & Virgine vocante, tandem accedit, & cum lachrymis pedibus eorum se substernit. Interrogatur cur lugeat? respondet: *Quia neminem meorum conspicio, cum omnium Ordinum alumni ibi circumsteent in conspectu Matris & Filij lætabundi.* Tunc Christus: *Ordinem tuum matri meæ commisi illa poterit tibi filios tuos ostendere.* Ipso instante vt eos videat, Maria pallium expandit amplissimum, sub quo tamquam securitatis tegmine vidit ordinis sui multitudinem specialis amoris protectione degentem. Tunc luctus mutatus est in iubilum, quo gratias agebat Dei filio & Matri suæ Mariæ. Verè ergo poterat labijs oris & cordis canere: *O Domine, ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ.*

Vlterius, fauor B. Virginis tamquam Matris erga Ordinem S. Dominici patuit in persona Reginaldi, doctoris eximij, & Decani Aurelianensis: qui cùm deliberaret de ingressu Ordinis, grauissimâ percussus est infirmitate. Apparuit autem ei B. Virgo, cum duabus speciosissimis puellis, & dixit: *Pete à me quod vis, & dabo tibi.* Cogitanti quid peteret, suasit vna ex puellis, ne quid peteret, sed se totum Matris Dei voluntati permitteret. Hoc cùm fecisset Mater Dei, manu virgineâ ægri oculos, aures, nares, os, manus, cœlesti vnguento liniuit, proprias verborum formulas proferés ad singulas vnctiones. Ad pedum vnctionem dixit: *Vngo pedes tuos in præparationem Euangelij pacis.* Ad renes: *Stringantur renes tui cingulo castitatis.* Prædicatorij quoque Ordinis habitum ei demonstrás, dixit: *Hic est habitus Ordinis tui.* Atque ita disparuit Virgo, & sanitati subitò restitutus est. Illa vnctio ita eum ab omni concupiscentia purgauit, vt nec primi in eo motus extiterint; sic enim fassus est. Hoc autem totum fiebat per merita S. Dominici, qui tunc feruentissimè pro conuersione & sanitate Reginaldi orabat.

Vitę lib. 2. cap. 11.

Tertio, de S. Dominico specialiter dicimus quod sit filius Mariæ, quodque ei illud conueniat singulari ratione: *Ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ*, quia ei ad extremum vsque spiritum maternum affectum exhibuit Maria, donec in cœlestem filij sui aulam pertraheret. Illius meritis præsciuit mortis suæ diem, præmisso ad eum splendidissimo iuuene, qui ei diceret: *Veni dilecte mi, veni, ingredere in vera gaudia.* Hoc accepto nuncio, cùm quosdam sibi familiares de Clero Bononiensi viseret, & de mundi vanitate ac contemptu cum eis disseruisset, tandem eis valedicens, dixit: *Vos me charissimi nunc sanum videtis, sed ego ante festum Assumptionis Beatissimæ Matris ad Dominum profecturus.* Gauisum autem fuit miro modo de suo discessu, qui ad extremum vsque spiritum poterat dicere: *Ego, ô Domine, seruus tuus & filius ancillæ tuæ: Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.* Quæ vincula mors disrumpit, vt animus è carcere corporis huius egressus, æternæ laudis hostiam liberiùs valeat immolare, & perpetui amoris perfectissimum holocaustum. Ad illam ergo laudem suspirabat, & flentibus circum discipulis haud flebat ipse; sed se illis fore vtiliorem in eo ad quem proficiscebatur loco certissimè asserebat. Interim iam agens in extremis, totus Deû absorptus, sublatis in cœlum manibus, filios suos æterno Patri commendabat, Matrique cœlesti; sic enim orabat: *Pater sancte,*

3. Vitæ lib. 5. cap 4.

tu scis quia lubenter perstiti in tua voluntate, & illos quos dedisti mihi custodiui. Nunc commendo tibi: tu illos serua & custodi. Ego ad te venio, ô Pater. Cum hæc dixisset, ait Fratribus: *Incipite Commendationes animæ, nunc tempus est, hora adest.* Cumque illi multis suspirijs & lachrymis id peragerent, vbi ad vltimam commendationem pertigissent, & dixissent: *Subuenite Sancti Dei, occurrite Angeli Domini suscipientes animam eius*, eleuatas ipse tenens in cœlum manus, spiritum exhalauit.

An dubitas Mariam cum Angelis eius animam suscepisse? Audi quod ea hora Patre Gualo, Priori Dominicanorum Braxiensium, postea vrbis illius Episcopo ostensum fuit. Leni pressus somno, vidit oculis interioribus duas scalas è
Lib.5 c.3 cœlo submitti. Vnius cacumen tenebat Christus, alterius Mater eius: Angeli per vtramque discurrebant. In medio erat sedes, & in ea sedebat quidam in habitu Prædicatorum Scalas sensim attrahebant Christus & Maria, & sedes attolebatur, donec psallentibus Angelis in cœlum illata est. Venit Prior ille statim postea Bononiam, & cognouit eâ horâ B. Dominicum è viuis excessisse, nec dubitauit visionem suam palam in concione indicare.

Conclusio. O Pater Sanctissime Dominice, impetra nobis hanc gratiam, quâ ita in spiritu valeamus Christo & Matri eius deseruire, vt fiducialiter tecum possimus illi dicere: *Ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ.* Intercede pro nobis, vt tua possimus sectari vestigia, imitari charitatem, puritatem, pietatem, omnemque excutere teporem: vt cum extrema dies venerit, & vincula nostra Dominus disruperit, possimus ei sacrificare hostiam æternæ laudis, & tecum immolare victimam perennis amoris & iubilationis.

---

16 Aug.

IN FESTO S. ROCHI.

Lectio tripartita.

In diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.

Eccli. 44.

I. Pars. Deus nos percutiens mediatores optat.

Virga quâ nos percutit Deus, triplex potest distingui. *Prima* est *Ferrea*, quâ impij plectuntur: hæc est Virga potentiæ, quæ à nobis est timenda. *Secunda* est *Amygdalina*, florida, & fructifera; hæc est Virga sapientiæ, quam boni experiuntur, quæ à nobis est admiranda. *Tertia* est *Aurea*, quæ ad bonos & malos extenditur; hæc est Virga clementiæ ab omnibus amplectenda.

Dei virga percutiẽs est triplex: Virga potentiæ. Dicamus ergo *primo*; Virgam potentiæ, virgam illam ferream esse, de qua: *Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos.* Hæc ad improbos vertitur, quâ irreparabiliter confringuntur, quasi vasa figuli in partes cōtrita à feriente ferro. Hàc quandoque feriuntur initialiter in hac vita, postmodum æternaliter in altera.

Psal. 2. Attende in Antiocho intolerabili dolore, fætore, tristitia perculso: & hoc ei
2. Mac. 9. in fine vitæ initiũ fuit & via æterni doloris ad quem præcipiti gressu raptabatur. Frustrà igitur *orabat scelestus Dominum, à quo non erat misericordiam consecuturus.*

Attende & in Pharaone. Virga potentiæ, in manu Moysis à Domino deposita, toties percussus, orat vt amoueatur à se, & Moysem ipsum obsecrat vt precetur pro se, maximè cùm primogenitum suum cum alijs vidit hac virga internecioni datum. *Orate Dominum pro me*, inquit ipse Moysi & Aaroni. Sed tandem percutitur & conteritur irreparabiliter, dum in aquis mergitur cum suo exercitu, virga aquas diuisas reducente. O metuenda diuinę potentiæ virga erga impios!

Hac percutit velut hostis perduelles hostes suos, rebellia duraque corda: & insanabiliter percutit, quia conterit. Propterea dicitur: *Plaga inimici percussi te, castigatione crudeli, propter multitudinem iniquitatis tuæ, dura facta sunt peccata tua. Quid clamas ad me? Insanabilis est dolor tuus. Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua. Propter dura peccata tua feci hæc tibi.*

Dicamus *secundò*, Virgam sapientiæ, virgam illam esse, de qua illud: *Virgam vigilantem ego video*, vbi altera habet lectio: *Virgam amygdalinam ego video*. Virga sapientiæ & prouidentiæ diuinæ, virga est oculata, ideo rectè *Virga vigilans* nuncupatur. Numquam percutit cæco ictu, scit vbi cadat, & in bonum ordinat percussionem suam. Virga amygdalina, si puluillo supponatur, dicitur somnum impedire, aut dormientes excitare. Sic & Virga diuinæ sapientiæ ad hoc ordinatur, vt somnum nobis excutiat, & vigiles nos reddat. Hæc virga etiã ad iustos & probos sese solet vertere; sed in maius eorum bonum, vt vigilantiores eos efficiat. Quis non videt diuinis premi flagellis etiam eos qui innocui censentur? Iob dicebat, *Virgam suam amoueat à me*. Quinimò virgam longè ab impiorum humeris esse, iustorum autem dorso imminere, conqueritur ipse; conqueritur & de hoc Psaltes cum Hieremia Propheta.

Virga sapientiæ. Ierem. 1. Iob. 9. Iob. 21. Psal. 71. Hier. 12

Propterea diximus hanc diuinę sapientię & prouidentię virgam planè admirandam esse, quia nescimus quò vel in quem cadat, & qua de causa. Scimus quod propter peccata flagella Dei immittuntur. Quare tamen potius hic populus affligitur, quàm iste? Cur hic adeo violenter grassatur, & ibi lentè? Cur hæc domus tota inficitur, & pereũt eius incolæ, & altera vicina planè immunis est & libera? Cur in eadẽ domo infecta hic euadit, ille occũbit? Cur miles impiè peste infectus sanitatem consequitur, & illam nihilominus intulit in familiam innocuam, ex qua plurimi pereunt? Hæc nimirum est altitudo sapientiæ diuinæ, & virgæ eius, potius in silentio admiranda & adoranda, quam scrutanda; quia inscrutabiles viæ eius. Hic dicendum: *Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine, psallam & intelligam in via immaculata quando venies ad me.* Populum Deus punit in millibus septuaginta, & Dauidem qui peccarat non tangit pestilentia. Cur ita? Quis consiliarius eius hac in re fuit, vt plenam edicat rationem? Iob percutitur contagio, quia dicit; *Halitum meum exhorruit vxor mea.* Exhorruerunt & serui eius quasi virum pestilentiæ tabe confectum; ideo extra ciuitatem eijcitur, vbi in sterquilinio iacet. Qua ratione id promeruit? Virgam interim hic agnoscit, & adorat diuinæ sapientiæ & prouidentiæ, quã orat cum placuerit, amoueri à se; aut si ita placuerit, vsque ad internecionem desæuire: *etiamsi me occiderit, in ipso sperabo.*

Psal. 100. Iob. 19. Iob 13.

Dicamus *tertiò*. Virgam clementiæ, illam auream virgam esse, quam in tipo tangit esther ad Regis thronum accedens, dum sic orat: *Si inueni gratiam in oculis tuis, da mihi animam pro qua rogo, & populum pro quo obsecro.* Hæc est virga quam per pænitentiam ad se accedẽtibus extendit Deus; & quia aurea est certè

virga clementiæ. Esther. 7

arripiēda, amplectēda, osculādaest. Hæc virga, quæ antepercutiēs cēsebatur, est
Abac. 3. nunc sanans & blandiens cum solatio : *Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis.*

Hanc clementiæ auream virgam extendit, dum Sancti interueniunt in flagellis quibus ob peccata nos percutit, & se mediatores exhibent. Optat verò ipse mediatores & deprecatores tales, vt plaga eorum intercessione cessante, dextram extendat misericordiæ, & obliuiscatur iræ.

In diluuio interuenit Noë Præco iustitiæ, & gratiā impetrat pro se & familia sua. Post diluuium, dum offert sacrificium illud acceptabile & spirans odorem suauitatis, arcum suum diuersicolorem exhibet ei Dominus in signū clemētiæ & fœdus cum eo paciscitur de diluuio vltra non immittendo. Ideò de eo originaliter scriptum est apud Ecclesiasticum : *In diebus suis placuit Deo, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.*

In plaga ignis, quam immittere parabat Deus in Sodomam & finitimas ciuitates, interuenit Abraham vt Mediator, repræsentans non esse æquū vt probi cum improbis, iusti cum iniustis inuoluantur vindice hoc incendio; ideoque Dominum saltem propter iustos parcere debere ciuitati illi. Sed quia in Pentapoli vix inuenti sunt iusti, impetrat solùm pro Loth & familia sua. Quapropter etiam ex hac parte verum est de ipso : *In diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.*

In deserto, peccante populo, interuenit Moyses & Aaron. Moyses luctatur cum Domino, & tanquam Mediator dicit : *Obsecro, dimitte noxam populo huic, aut dele me de libro quem scripsisti.* Aaron verò in alia quadam plaga de sæuiente
Eccli. 44 *stetit inter mortuos & viuentes, & deprecatus est pro populo, & cessauit plaga.* Et
Exod. 32 Moyses sæpè etiam placauit Dominum, *Stetit enim in confractione in conspectu eius, vt auerteret iram eius.* Ergo de vtroque rursus verum est: *In diebus suis placuit*
Num. 16 *Deo, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.*

Denique dum pestilentiæ flagellum immisit Dominus in populum, Dauid
psal. 105 offert sacrificium, & seipsum offert Domino puniendum : *Ego sum qui peccaui, isti qui oues sunt quid fecerunt? Vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra do-*
2. Reg. 24 *mum Patris mei.* Tandem impetrauit vt propitiaretur Dominus terræ, & cessaret plaga ab Israel. Ergo & de ipso verum est: *In diebus suis placuit Deo & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.*

Hæc quidem ex veteri Testamento, vbi sæpius legitur Deus placatus precibus electorum seruorum suorum. Quapropter etiam amicos Iob, quibus irascebatur, quia iniustè se gesserant erga afflictum seruum suum Iob, mittit ad ipsum tanquam Mediatorem : *Ite ad seruum meum Iob, & ipse orabit pro vobis, & suscipiam faciem eius.* Iob vlt.

II Pars. in flagello pestilentia datus S. Roch' Mediator.

AT multò magis in nouo Testamento Deus constituit nobis intercessores & Patronos in flagellis, quorū faciē suscipiat: ad quos monet nos recurrere, vt per eos auertatur toruus ac minax seuerusque vultus iræ suæ, vindexque manus iustitiæ. Inter hos in flagello pestilentiæ specialem nobis intercessorem & Patronum proponit S. Rochum, dilectissimū sibi seruum: ob cuius merita vult nobis misereri & reconciliari, si corde contrito & humiliato cum fiducia accedamus. Hoc enim promisit ei in morte. Hoc est testamentum & fœdus quod pepigit cum eo. Hanc gratiam subueniendi afflictis pestilentia specialiter petijt moriēs, & impetrauit per Angelū, qui promissionē tabulis cōsignatā ei attulit.

Quare

quare sicut de Dauide iam defuncto dicebat Dominus, intuens merita eius nũquam intermoritura, *Protegam ciuitatem istam propter me & propter Dauid seruum meum*: Similiter & nunc videtur dicere: *Protegam ciuitatem istam propter me, & propter seruum meum Rochum*. Ideo etiam de ipso verissimum esse asserimus: *In diebus sui placuit Deo, & inuentus est iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio*. Sed quid est, *In diebus suis placuit Deo*? Audi particulariùs. 4. reg. 19

Primò quidem, in diebus infantiæ suæ, & ex vtero placuit Deo; quia placuit ei ipsum segregare ex vtero matris suæ in seruum specialem, & crucis signaculo eum consignare, tanquam strenuum sub vexillo suo militem. 1 S. Rochus deo placuit in infantia

Secundò, in diebus pueritiæ suæ Deo placuit, quia ex tunc præsagia quædam futuræ sanctitatis in ipso Deus monstrauit, & iecit fundamina abstinentiæ & pietatis: dum scil. à lacte bis in hebdomada abstineret spiritus quodam pio instinctu; ita vt de ipso & illud dici potuerit à Domino; *Ecce puer meus quem elegi, complacuit sibi in illo anima mea, suscipiam eum, posui super eum spiritum meum*. 2 in pueritia. Isai. 42

Tertiò, in diebus adolescentiæ suæ placuit Deo, non carni, non mundo, non enim secutus est concupiscentias sæculi, aut carnis, sed separans se ab omni leuitate & illecebris, carnem domabat cilicio, austeritate, ieiunijs. Sciebat quod proni sunt sensus hominis in malum ab adolescentia; nisi frænum eis inijciatur, quo reprimi valeant, & rationis rectitudini subijci. Sciebat quod animus qui semel mundi plicas vel colores suscepit, difficulter in Deum reformatur. Sciebat & illud Augustini: *Inter prælia christianorum, sola dura sunt prælia castitatis, vbi continua est pugna, & rara victoria*. Pugnabat ergo fortiter & indefessè, vt hanc victoriam assequeretur, raram quidem, sed inclytam. Florem ætatis, sicut adolescentes huius sæculi Veneri non deuouit, sed Christo, omnis sanctimoniæ & puritatis Auctori & Altori. 3 in adolescentia.

Quartò, in diebus iuuentutis & virilitatis suæ placuit Deo, omnia sua in pauperes erogans vt cõsilium altissimi sequeretur: & exinde abijt peregrinus propter Dominum, ab illo deducendus quocunque placuerit, & per quamcunque viam. 4 in iuuẽtute & virilitate.

Qui autem inuentus est iustus, *deduxit eum Dominus per vias rectas*, per vias salutis, per semitas vitæ: per viam contemptus sæculi, per viam compassionis & zeli erga afflictos, per viam afflictionis & tribulationis, per viam patientiæ admirabilis: donec tandem ostendens ei regnum Dei, compleuit labores illius, & corona gloriæ coronauit: *Oportet enim per multas tribulationes introire in regnum Dei*. Atque etiam illud regnum inchoari censetur in tribulationibus cum patiẽtia toleratis, dicente Apostolo Iacobo: *Omne gaudiũ existimate fratres, cũ in varias incideritis tentationes*, siue vexationes & afflictiones. Tres sunt patientię gradus, sustinere patienter, sustinere libenter, sustinere gaudenter. Qui hunc attigit, iam habet initium regni Dei, quia habet gaudium verum, gaudiumque perfectum, quod in Deo est, & de Deo, & propter Deum; propter quem afflictiones tolerantur, tanquam quid bonum, & magnum bonum. Sap. 10 Acte. 14 Iacob. 1 Gradus patiẽtiæ tres sũt.

Rochus ergo *inuentus est iustus*, prius equidem probatus & seuerè examinatus per fornacem & ignem tribulationis; inuentus est, inquam, rectus & Deo conformis; inuentus est iustum suum pondus habens in bilance diuinæ æquitatis, in qua vnumquemque ponderat in siclo sanctuarij.

Et quia inuentus est iustus, non solum placuit Deo, sed etiam *in tempore iracundię*

factus est reconciliatio. Apud Pedemontanos in Aquapendente grassabatur iracundia diuina, multosque percutiebat per flagellum pestilentiæ: Ibi peregrinus Rochus ægrorum sese addicens seruitio, multos sanauit solo crucis signaculo, à multis quoque pestilentiæ tabidam plagam auertit sua apud Dominum intercessione, & gratiæ cælestis impetrato auxilio. Ergo hic verum fuit: *In diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.*

S. roch. pestiferis inseruiuit, & curauit.

Vlterius transiuit per Cæsanam, per Placentiam, & alias Italiæ vrbes, vbi idem flagellum immiserat Dominus in populum. Non destitit autem ipse orare pro his populis contagio afflictis, & rursus ægris se offerre ad omne obsequium; vbi & plurimos restituit sanitati, & necdum percussis sua profuit sãctitate. Ergo hic rursus verum fuit: *In diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.*

Denique, & Romam visitans, Vrbem illam sanctam, tot millium Martyrum sanguine consecratam, tot priuilegiis sanctitatis adornatam, stationes summa obibat deuotione & pietatis loca frequẽtabat magna humilitate. Quia hic scopus fuerat peregrinationis suæ, Sanctorum scil. pignora ibi honorare, & per sãctitatis monumenta sese in Dei amorẽ magis magisque accendere. Neque verò diu latuit romanos eius sanctitas & gratia apud Deum: quare cum ibidem flagellum inundaret pestilentiæ, & quid alibi præstitisset, fama iam nunciaret, rogatus est vt afflictis opem ferret, & gratiam auxiliandi contagiosis cælitus sibi concessam, quasi talẽtum diuinum, in sudario non ligaret, aut absconderet. Et hic igitur operam suam nauauit, vt subleuarentur afflicti contagiosa tabe; & feruentes preces perseueranter pro eis apud Deũ impendit. Nec defuit virtute miraculosa multorum sanitati. Nam & inter cæteros asseritur quendã romanæ Ecclesiæ Cardinalem pestilentia correptum prece sanitati reddidisse, cum ab eo rogatus ea de re fuisset, & ad hunc effectum instanter vocatus, eius fama multorum ora peruolante. Ergo & ibi verum esse agnoscimus: *In diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus; & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.*

Hæc quidem in vita eius. In morte autem, & post mortem, per tabulam Angelico ministerio delatam, qua asserebatur eius apud Deum potestas ab subueniendũ pestilentia perculsis, & monebantur ipsi fidenter ad eum recurrere, notissima facta est toti vrbi eius sanctitas & gratia. Populique nõ solùm Galliæ & Italiæ, sed & nationes vniuersæ eius cæperunt patrocinium votis exposcere, & Oratorijs, Aris, Imaginibus, Sodalitijs eum honorare. Et maximè à tempore Constantiensis Concilij vbi euidentissimè patrocinij eius virtus effulsit, frequẽtata est & adaucta erga eum populorum deuotio. Quia & ibi agnitum fuit, & de die in diem magis magisque agnoscitur, quam verũ sit de illo: *In diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio.*

Sic voluit Deus glorificare Sanctum suum, non solum in cœlis, per gloriam essentialem, in sui æterna visione æternaque fruitione: sed etiam in terris, per gloriam accidentalem: quæ quotidiè adaugetur per cultum solemnem ei à populis impensum. Quia enim gloriam despexit sæculi, omnemque eius ambitionem & honorem (ad quem facilè poterat pertingere ob generis nobilitatem & opulentiam) & quia de illis voluit censeri de quibus Apostolus; *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus:* Heb. 11.

Ideo Deus post mortem in remunerationem despicientiæ illius voluit orbe toto eum honorari, coli, inuocari; agnoscique eius potestatem in morbis contagiosis, in quibus constitutus est Mediator & Reconciliator gloriosus.

O Mons Pessulane, tu quondam fuisti Mons sanctus, Mons luminis & veritatis, Mons Apostolicæ confessionis, quia Sanctos producebas, *& vocato in partem sortis sanctorum in lumine*, veritatis assertores, Romanæque fidei pientissimos sectatores, qualis omnino fuit hic quem genuisti in æternum benedict⁹ Rochus: At quomodo nunc *obscuratum est aurum tuum*, aurum veræ sapientiæ? Quomodo *mutatus est color optimus*, color sanctimoniæ & pietatis? *Bene currebas. Quis te impediuit & fascinauit non obedire veritati*? Quis te transformauit de monte luminis in montem caliginis? de monte veritatis, in montem erroris? de monte Apostolicæ confessionis, in montem apostaticæ confusionis, de monte vbi erat tabernaculum Petri, in montem vbi nũc est tabernaculũ Diaboli? Respice eos quos tibi olim genuisti, cuius erant fidei, cuiusve professionis & resipisce à via erroris. Vide Rochum, tuo è sinu natum, orbe toto illustrem, & imitare eius fidem. Ad eius fuge patrocinium, vt sit tibi *in tempore iracundiæ reconciliatio*, non tam contra corporum tabidam pestilentiam, quam contra illam quæ in te modo sita est *pestilentiæ cathedram.* Etenim & contra animorum pestem potens est apud Deum eius intercessio, non minus quam contra pestem corporum.

Cõclusio. Thrẽ. 4 Mons pessulanus vulgo Mõtpellier Caluini doctrina infectus est. Psal. 1.

Respice igitur, ô vir sanctissime Roche, populos in afflictione ad te pio affectu recurrentes: Agnosce nos & adiuua agnoscentes quod placueris Domino; quodque ob iustitiam tuam ei placuerit, vt fieres *reconciliatio in tempore iracundiæ*, & glorificareris in cœlo, qui despectus fuisti in hoc sæculo. Respice quoque benigno intuitu, nec despice vrbem è qua natus es, doctrinæ prauæ pestilentia corruptam; sed cordibus popularium tuorum impetra lucem, & gratiam, quâ respirent ad fidei vnitatem & veritatem. Effice tandem, vt omnes vno ore, vna fide, vno corde, glorificemus Deum & Patrem Domini nostri Iesu Christi in Ecclesia militante, postea plenius tecum glorificaturi perenni iubilatione in ecclesia triumphante.

DE EODEM FESTO.

Lec. 11. tripartita.

Pater meus, & Mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.

Psal. 26.

I. PARS quomodo Deus S. rochũ ab adolescẽtia direxerit. Tob. 4.

TObiæ iunioris sanctitas originem duxit ab instructione Patris: *Docuit eum timere Deum ab infantia.* Nec id satis fuit, sed cum iam se morti approximare cerneret, testamenti loco præclara ei monita reliquit, vt aeternæ potius virtutis hæredem institueret, quã substantiæ terrenæ. Quapropter eum sic alloquitur: *Audi fili mi verba oris mei, & ea in corde tuo quasi fundamentum*

construe. Inter hæc autem monita, postquam commendasset honorem sepulchri sibi matrique debitum, subdit: *Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, & caue ne aliquando consentias peccato, & prætermittas præcepta domini Dei nostri.* Deinde quæ charitatis sunt erga proximum commendans, & charitati erga Deum ea colligans, adijcit: *Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere; ita enim fiet, vt nec à te auertatur facies Domini. Quomodo potueris ita esto misericors. Si multum fuerit, abundanter tribue, si exiguum fuerit etiam exiguum libenter impertiri stude.* Vlterius, quæ concernunt munus hominis erga seipsum præscribens, sic admonet: *Attende tibi ab omni fornicatione, & præter vxorem tuam, nunquam patiaris crimen scire. Superbiam nunquam in tuo sensu aut verbo dominari permittas, in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.* Denique, huic ædificationi spirituali hanc coronidem appendit: *Omni tempore benedic Deum, & pete à Deo vt vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant.*

Similia monita & præcepta dedit Pater verè Pater, filio suo B. Rocho, testamenti instar spiritualis, dum morti appropinquaret, & Rochus vix duodecimum ætatis annum egressus foret. Construxit autem illa adolescentulus tanquam fundamentum solidum, quod postmodum fastigium suum ac verticem in cœlos vsque erigeret. Nempe à paternis monitis postremo eius alloquio cordi imitus inscriptis sanctitas Rochi originem feliciter duxit. Sed quænam illa fuerunt? Audi ex scriptoribus vitæ eius.

4 præcepta S. Rocho à patre data.

Fili, aiebat ipse, cum propediem terminum accepturi sint anni mei, quatuor tibi specialiter commendata peropto.

Primò, omnibus diebus vitæ memineris toto corde seruire Iesu Christo, filio Dei, & spirituum Patri. Huic enim obtemperandum est multo magis quam mihi, Patri carnis tuæ.

Secundo, esto misericors erga inopes, erga orphanos, vt Deus erga te sit misericors.

Tertio, dispensatorem te bonorum meorum constituo, sed ea conditione, vt caueas ne his contra salutem abutaris.

Quartò, opto vt hospitalia frequens visites, & quoad in te est, ægros consoleris. Hæc sunt præcipua monita, seu monumenta, quæ tanquam fundamenta Pater moriturus in corde filij construi voluit non moritura. Paulò post extremum reddidit spiritum, filio benedicens, & gratiam apprecãs Mater verò præcepta hæc filij animo à Patre insita, *firmabat verbis, rigabat lachrymis, fouebat exemplis*, vt in simili de matre sua loquitur S. Augustinus in Confess.

Incepit ergo ipse primum exequi præceptum, iam ab adolescentia pietati erga Deum sese addicẽs, simulque ieiunijs, cilicio, vigilijs humicubatione corpus affligens, vt sic in spiritu seruiret Domino Iesu Christo, immaculatumque corp⁹ & animum illi consecraret. A lubricitate ac illecebris iuuenili ætati agnatis sẽper studuit sese secernere, sciens quantũ his inesset discriminis & criminis. Propterea dicebat Sapiens se ignorare *viam viri in adolescentia*, quæ vel instar *Nauis* variis iactatur libidinis fluctib⁹, vel instar *Aquilæ* per superbiam in sublime fertur, vel instar *Serpentis* varios circuit⁹ per terram efficit. Hos omnes circuitus & anfract⁹ viasque malas euitauit B. Rochus, iam ab ineunte ætate secutus rectas vias, vias vitæ. Nempe ex eo tempore iam eum prædacebat is qui *Via est, Veritas & Vita*, qui & ipsũ signarat ab vtero & natiuitate crucis signaculo rubeo in la-

Prou. 30

tere, quasi signo specialis dilectionis & electionis. Solet enim nonnullos ex inclytis suis militibus Christus Dux signare signo suæ militiæ, & iam ab infantia & natiuitate electionis illorum indicia non obscura prodere. Quod varijs possemus demonstrare exemplis. Sic & nonnulli referunt aliquos Lacedemones olim solitos nasci cum lancea corpori impressa: & hi quidem Martiales & Heroës censebantur, eratque presagium secuturæ virtutis. Non ergo defuit hoc signum militi eximio Rocho, vt ab vtero agnosceretur, & ipse mox agnosceret sub quo sibi Duce militandum foret. De ipso quoque traditur, quod cum Mater bis in hebdomada abstineret, illis ipsis diebus non potuisse infantem adduci vt lac sugeret. Hæc sunt sanctitatis rudimenta, quæ sensim creuit crescente ætate; ita vt existimetur tota eius vita immunis fuisse à peccato mortali. Sic potuit Domino illud occinere: *De ventre matris meæ tu es protector meus, in te cantatio mea semper, tamquam prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis.* Guil. gazet in vitas. Rochi. psal. 70

Interim Patre vita defuncto post annum Rochi duodecimum, emoritur & mater post annum eius vigesimum. Sic dum suis se orbatum parentibus videt, in Deum totam sui reijcit curam, in eum totam proijcit fiduciam. Tunc verissimè dicere potuit: *Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.* Etenim tũc specialissimè diuino sese addixit obsequio, diuinæque sequelæ. Imò tunc occasionem sibi oblatam arripuit paterna monita perfectè exequendi. Sibi enim relicta amplissima substantia, in eius administratione potuit ostendere non solum erga Deum pietatem, sed etiam erga inopes misericordiã & charitatem. Attendebat igitur matura mentis consideratione illud: *Quantum potueris, esto misericors; si multum tibi fuerit, abundanter tribue.* Itaque, vt misericors fieret membris Christi, & ne terrena substantia ei compedes inijceret aut occasiones peccati, illam resoluit in pauperes totam distribuere. Multi propter opes superbiunt, voluptuantur, prodigunt, pereuntque, diuitijs & vitijs inuoluti. His diuitiæ scala sunt ad descendendum in infernum, cùm illis seruire deberent ad ascendendum in cœlum. Sic nimirum gressus eorum inuoluuntur per temporalia, vt transire non valeant ad æterna. Hoc timuit B. Rochus, & ideo disrupit compedes & inuolucra omnia. Tobię 4

Attendebat & illud Domini, quasi sibi dictum: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, da pauperibus, & sequere me.* Hoc ad adolescentem sibi similẽ dictum erat, sed durus fuit hic sermo, nec potuit sustinere illum; verum abijt tristis, cor suum trahens per terram, quod Dominus in cœlum volebat erigere. Indicabat se optare sequi Dominum, sed suas simul se sequi volebat diuitias. Verumtamen non bene conueniunt, nec in vna sede morantur Mammonæ & Christi amor, Arca & Dagon in eodem cordis templo habitare nequeunt: sic nec amor sęculi & amor Dei. Hoc intelligens S. Rochus, animum generosiorem habuit Euangelico illo adolescente: & vt ad perfectionem expeditè contẽderet, vendidit omnia quę habuit, amplumque patrimonium venditum in pauperes, viduas, pupillos distraxit, ne à Dei perfecta sequela ob illud distraheretur. Cõsiderabat illud Domini promissum: *Nolite timere pusillus Grex, complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Vendite quæ possidetis, facite vobis sacculos qui non veterascunt: thesaurizate vobis thesauros in cœlis, vbi ærugo & tinea non demolitur. Vbi enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.* Non ergo diffidit de Dei prouidentia, sed iactabat curam suam in eum, sciens *quia non dabit fluctuationem iusto.* Matt. 19 S. roch. patrimoniũ suũ in pauperes distribuit. luc 12 Psal. 54

susceperat, sed Dei inspiratione impulsus: eiusque propterea specialem directionem, specialemque fauorem in omnibus est expertus: ita vt posset singulariter dicere: *Pater meus & Mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.* S. roch* Assumpsit eum Dominus hac in peregrinatione, in honorem suum & Sanctorum suorum venerationem suscepta; duxit eum per vias à se destinatas, perduxit vsque ad virtutis consummationem. Adimpleuerat enim & ipse illud Tobiæ: *Omni tempore benedic Deum, & pete ab eo, vt vias tuas dirigat, & consilia tua in ipso permaneant.* peregrinatur. Tobiæ 4.

Quamuis igitur illud experientia de nonnullis doceat verum esse: *Qui crebro peregrinantur, raro sanctificantur:* scimus tamen peregrinationes ad loca Sanctorũ miraculis, vel pignoribus, vel morte & sanguinis effusione consecrata, multis fuisse proficuas, talesque peregrinationes, si ea pietate & intẽtione susciperentur, qua primitus institutæ fuerunt, omnino esse commendandas, & antiquitus à viris nobilitate, sapientia sanctitate inclytis fuisse initas. Olim enim & Principes, & Reges, & Episcopi, & viri doctissimi, æquè ac sanctissimi, cõcurrebant è longinquis partibus ad loca martyrum sanguine sacrata; vt animarentur locorum illorum visitatione, ad sanguinem, si opus foret, pro Christo fundendum, & vt ibidem instruerentur specialius à Deo per intercessionem Sãctorum de his quæ salutem suam concernebant, aut Ecclesiæ directionem, aliave grauissima negotia. Audi nonnulla exempla.

1. S. Hubertus pertexerat deuotionis gratia ad limina Ss. Apostolorum Petri & Pauli, dum Sergio Pontifici mors S. Lamberti denunciata est per Angelum, delato Pastorali pedo & alijs ornamentis Pontificalibus per eundem Angelum, vt his ibidem inaugurarctur & indueretur Hubertus, in Pontificia dignitate Lamberto successurus. En peregrinum felicem. Exẽpla peregrinãtium.

2. S. Seruatius ad limina Apostolorum quoque peregrinus abijt, audiens Hũnos meditari irruptionem in Gallias. Ibi multa se inedia affligens, auxilium diuinæ bonitatis per preces Apostolorum efflagitabat, vt hanc gentem incredulã auerteret Deus. Accepit autem responsum per Apostolum Petrum, diuino iam sancitam esse decreto irruptionem istam, & depopulationem Galliarum per Hunnos. Addidit & S. Apostolus: *Nunc sume consilium, accelera velociter, ordina domum tuam, compone sepulturam tequi e munda linteamina. Ecce enim migrabis à corpore, nec videbunt oculi tui mala, quę facturi sunt Hunni in Gallijs.* Quare Seruatius citò ad Tungros rediens, valedicensque populo suo, & necessaria sepulturæ præparans, Traiecti oculos clausit, extremamque diem obijt: non sine graui suorum luctu, quia vir erat eximię sanctitatis, qui miraculis, prædicatione, virtute, moribus, ad perfectionem Apostolorum proximè accessit. Quem & ea Spiritus gratia dotatum ferunt, vt prædicantem audientes diuersæ nationes, vnaquæque sua lingua locutum putarent, nihil non intelligentes quod ab ipso prolatum erat. Testis est Marulus lib. 3. cap. 4. Gregorius Turon. l. 2. histor. Francor. c. 5. & 6. En tibi rursus Peregrinum felicem.

3. Carolus Magnus rex & Imperator quater Romam ex deuotione profectus est, vt testatur Anastasius Bibliothecarius in Adriano. O illustrem ad Sanctorũ pignora Peregrinum! 4. S. Catharina Senensis similiter Romæ lubens agebat, & stationes vrbis obiens, magna id faciebat pietate & reuerentia, dicens: *Ego calco sanguinem Martyrum.* O piam considerationem! ô beatam Peregrinationẽ!

5. S. Alexius ob eximium Christi amorem relicta Sponsa prima nuptiarum nocte, illustrium Orbis terræ Ecclesiarum peregrinationem suscepit. Quibus in itineribus ignotus per septendecim annos fuit, donec apud Edessam Syriæ per imaginem Beatissimę Virginis nomen eius diuulgatum fuit; quapropter & inde discessit, vt latenter posset securius Deo suo seruire. An non & hic peregrinus Deo gratissimus?

Simili plane intentione B. Rochus, suis diuenditis, & in pauperum leuamen erogatis, tamquam mendicus & pauper voluit Christo seruire, voluit & eius seruis sese addicere, sed ignotus, & ideo abijt peregrinus. At Deus eius virtutem & gratiam cœlitus collatam noluit esse ignotam, sed per sanitates ægrorũ illam prodebat. Atque ideo Rochus, ne vanitatis ventus mẽtem abriperet, non diu hærebat in locis illis vbi agnosci cœperat eius virtus & gratia: sed vlterius transibat, vt securius in abscondito obsequium illi redderet, qui abscondita cordis non ignorat, & cui non est *absconditus homo cordis nostri.*

3. Pars. Quomodo Deus s. rochũ per pestilentiam probarit. INterim, ne magnitudo miraculorum & signorũ, quæ operabatur Rochus erga ægros, eum extolleret, vtque varijs, auri instar, probatus & excoctus tribulationibus magis effulgeret, & per patiẽtiam coronam maiorem acquireret; voluit Deus aliquoties eum affligi morbo grauissimo pestilentię, quem in alijs sanarat. Notum est, quomodo in femore velut sagitta pestilentiæ transfixus, febreque acutissima afflictus, coactus sit sese sub arborem proijcere. Iacebat & languebat pauper Christi, desertus ab hominibus, ibique incognitus, ac omni solatio destitutus. Nec tamen fiduciam vnquam deseruit, sed indicibili gaudio & patientia totum se diuinæ commisit prouidentiæ, sciẽs quod non derelinquat sperantes in se, quia cum ipsis est in tribulatione, potens eos quando voluerit, eripere & glorificare. Dicere ergo poterat cum Psalte: *Si ambulauero in medio*
Psal. 22. *vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecũ es: Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Cõsolabatur se percussus virga diuinæ potentiæ, agnoscẽs nonnisi paternæ prouidentiæ esse virgam: quam quidem exosculabatur & adorabat; quia etsi ad tempus percutit, mox potest sanare. Ipse enim erigit elisos, & diligit iustos, illisque omnia aduersa facit cooperari in bonum. Ipse potens est in prosperitatem tandem conuertere asperitatem omnem, tenebras in lucem, mortem in vitam, maledictionem in benedictionem.

Iob. 30. Poterat rursum dicere illud: *Ad dextram Orientis calamitates meæ illico surrexerunt.* Nimirum omnia electis contingũt à dextris, etiam calamitates; & cooperantur illis: vt sint de numero eorum qui à dextris Iudicis constituentur cum benedictione, euacuata omni maledictione, quæ refunditur in eos qui erunt à sinistris. Propterea S. Iob ventum illum, qui domum prostrauit & pueros suos, dixit surrexisse à dextris, similiter & omnem dolorem suum & calamitatem à dextris ortum habere. Audi Gilbertum Abbatem ser. 38. in Cantica: de hac re differentem: *Iob iure vẽtum illum dextrum vocauit, qui nihil ei valuit sinistrum inferre; quin etiam viro iusto coronæ gloriæ comportauit augmentum, quando virtus probata enituit, & quando prouocata excreuit.* Ita ille. Sic igitur nec calamitas S. Rochi inter sinistra debet computari, quia iustis à dextra Dei prodeũt omnia, & ad dextrã impellunt: ideo & virtus eius & patientia maximè in ea effulsit calamitate. Probauit Dominus cor eius per noctem tribulationis, igne examinauit pestilẽtię

& doloris

& doloris, non est inuenta in eo iniquitas & tenebræ, sed mira lux patientiæ. Quam quidem patientiam cum fiducia coniunctam attendens Deus, mox subsidium tulit admirabilis prouidentiæ. Quod subsidium audi?

Iacebat Rochus sub arbore, non solùm afflictus dolore, sed & inedia confectus, nemine quicquam ei subministrante, vel solatij vel alimenti. Sed non iacebat, qui erectum in cœlum animum gerebat: nec Deo incognitus erat, nec ab eo desertus, qui & creaturas irrationales suscitat, vt suis alimentum præbeant, S. Rochus per
dum desunt homines. Suscitauit igitur canem cuiusdam Nobilis in vicino agentis, qui quotidie panem è mensa Domini sui deferebat, in subsidium pauperis canem pascitur.
deserti & ope omni destituti, Mirabile profectò, quod canis animal vorax, portionem sibi destinatam reseruat in hominis alimentum: quodque illi charitatē impendit bellua, quam negat rationalis natura. Sed ita fieri decreuit ille, qui dicebat Eliæ: *Præcepi coruis, vt pascant te.* Quod interpretantes Hebræi, dixerunt coruum certis horis è culina Regis Achab carnem & panem abstulisse, & 3. Reg. 17.
Eliæ attulisse, vt Propheta regio cibo vesceretur, vel inuito Rege. Et nunc Eliæ coruus, bonus ac fidus, eluit culpā inundatione aquarum apud Noë contractā, inquit Sedulius. Videbatur enim ingratus fuisse, dum ad Noë non fuit reuersus, sicut columba: nunc expurgat ingratitudinem, dum ad Eliam reuertitur ferens alimoniam. Sic & præcepit Dominus cani vt Rochum aleret, voluitque vt illud Psaltis verum esse agnosceremus: *Non vidi iustum derelictum.* Quod quidem Psal. 36.
patuit olim in fonte Agar, in mandibula Samsonis, in dicto coruo Eliæ, in lacu Danielis, in manna Israëlis. Sed multo clarius patescit, & in nouo Testamento innumeris exēplis, quæ prioribus non absimilia, illa de die in diē renouare cēsentur. Notum est de coruo S. Pauli Eremitæ, de tribus panibus S. Mariæ Ægyptiacæ, de S. Clementis fonte, de cerua S. Ægidio quotidie lac suppeditante, & nunc de Rochi cane, ac de infinitis alijs diuinę prouidētiæ admirabilibus modis. S. Rochus ab

Neque verò solùm à cane, sed etiam ab Angelo solatium accepit Rochus in Angelo
sua infirmitate, eius ope sanitatem recuperans. Potuit meritò ei Angelus dicere, quod olim Tobiæ: *Quia eras acceptus Deo, tentatio probauit te, & ego obtuli orationem tuam Domino.* solatiū accipit, & sanatur.

Quia *acceptus eras Deo*, ô Roche, ideo signauit te suæ crucis signaculo iam ab Tobię 12.
vtero: vt agnosceres te seruum crucis, totamque vitā tuam, crucē quandā fore.

Quia *acceptus eras Deo*, ideo effecit, vt ab infantia tecum cresceret miseratio.

Quia *acceptus eras Deo*, ideo probauit te, suadens, vt abires peregrinus relicto sæculo & paterna domo.

Quia *acceptus eras Deo*, ideo cum Pater tuus & Mater tua dereliquissent te, assumpsit te, & deduxit hucusque,

Quia *acceptus eras Deo*, ideo probauit te dolore & angore, inedia & tabe.

Quia *acceptus eras Deo*, ideo non deseruit te, sed prouidit de alimento, & nunc prouidet de sanitate.

Quia *acceptus eras Deo*, ideo in omnibus vijs tuis custodit & protegit te. Et *ego obtuli orationem tuam Domino*, quam in medijs languoribus effudisti cum corde tuo. Exaudiuit igitur te Dominus. *Surge, sed grandis adhuc tibi restat via*, gran- 3. Reg. 19.
dis probatio, grandis tentatio, vt tanto clarius agnoscatur, quam sis acceptus Deo, qui vult te probari varia tribulatione, tamquam aurum fornace, tamquam granum flagello, tamquam ferrum lima & percussione.

S. Rochus in patriam redit.

Sanatus ergo fuit Rochus, eique inspirauit Deus per Angelum in patriam vt remearet, ibi multa passurus, ibi coronam perseuerantiæ adepturus. Rediјt igitur ad natalem vrbem Montem passulanum, vbi Dominio à se relicto potiebatur quidam ex Auunculis. Cum autem ea in prouincia omni tumultu plena forent, ab Auunculo tamquam explorator comprehenditur, & carceri tetro ignotus mancipatur. Ibi delituit quinque annis, continuò meditans Christi afflictiones, & propter illum omnia forti & lubenti animo sustinens. Poterat sese vel verbo manifestare, sicut & Alexius delitescens sub gradibus paternæ domus per annos septemdecim, sed maluit continuò etiam à suis patiendo coronā sibi fabricare, & per contemptū sæculi ad æterna sibi viam sternere. O fortē Christi militem! O inuictum crucis Vexilliferum, qui totam vitam suam crucibus voluit signatam, vt sui foret imitator Ducis; Volens autem Deus tandem probatum militem coronare, & finem certamini & laboribus eius imponere, rursus in carcere pestilentiæ acerba tabe, quam iam secundò passus fuerat, eum affligi permisit, & vsque ad mortem cum illa conflictari. Suscepit igitur & hunc agonem postremum, sibi à Domino decretum, magno animo, magna patientia, resignationeque perfecta; vt & de illius manu approximantem vertici suo coronam susciperet in consummatione virtutis. Cum autem iam ei mors instaret, diuino impulsus spiritu & charitatis ardore, rogauit obnixè Dominum, suæ certus prædestinationis & electionis, vt quicunque peste afflicti, eius subsidium & intercessionem implorarent, piorum votorum suorum non fraudarētur effectu.

Non inanis fuit eius oratio Nam Angelico mynisterio tabella ei allata est, & postmodum iuxta corpus suum vita functum reperta, quæ hoc promissum continebat: *Peste laborantes ad Rochi patrocinium confugientes, pestem truculentam euasuros significo.* Et licet hoc semper infallibiliter non contingat, quia *peccatis nostris opponimus nubem, ne transeat oratio*, & impleta mensura peccatorum Deus quandoque decernit plebem affligere tabe pestilentiæ, in melius bonum: Attamen experti sunt frequentissimè populi eius hac in re subsidium euidentissimè. Illudque manifestum fuit in Concilio Constantiensi anno 1414. vbi ob contagiū vrbem vicinaque loca depopulans, eius imago in solemni processione delata fuit: moxque sanguinolētum illud Dei flagellum cessauit. Exinde populi magna pietate & concursu eius patrocinium implorarunt, Ecclesijs & Oratorijs, Altaribus & Sodalitijs, Imaginibus quoque in eius honorem erectis, votisque nuncupatis, non sine fructu pietatis amplissimo. Et hæc tacita putatur fuisse canonizatio facta communi consensu nationum, clero vbique & populo cultum publicum S. Rocho decernente, concilio œcumenico Constantiæ congregato, Ecclesiaque Romana tacitè eum approbante.

Sacro autem corporis eius pignore gloriantur Veneti ad se delato anno 1485. & cum gaudio ac solemnitate magnifica suscepto, à clero & populo, extructo etiam Templo sub eius inuocatione. Quod quidem de magna parte corporis intelligendum autumo. Nam Arelatenses in Gallia asserunt in Conuentu SS. Trinitatis asseruari maiorem partem. De qua re in quodam Diplomate anno 1617. sic attestatur Gaspar à Laurentijs Archiepisc. Arelatensis: *Singulis agitur annis in hac ciuitate festum S. Rochi & fit solemnis processio, deferendo arcam in qua requiescit maior pars prædicti S. Rochi, vbi intersumus cum Clero nostro & Regularibus omnium Conuentuum huiusce ciuitatis: adsunt & Consules cum Magnatibus & populo* Partem

autem ex capite detractam Generalis Ord. SS. Trinitatis Duacensi conuentui pro munere sacro tradidit, vbi & magna veneratione colitur. Quam & approbauit Hermannus Ortembergus, Atrebatensis Episcopus, speciali Diplomate, an. 1618. Leodienses quoque in Bernardifago (Monasterium est iuxta Leodium) asservnt partem Caluariæ S. Rochi adseruari ibi repositam per Cardinalem gloriosæ memoriæ Erardum à Marka, sitque illuc celebris peregrinatio à ciuibus Leodinis. Dicitur autem hoc sacrum munus Cardinalis illuc misisse, quia Monasterium. Istud truculentissima peste sic perculsum & percussum fuerat, vt nemo vel ex Religiosis, vel ex famulantibus euasisset. Ex eo autem tempore, quo hoc sacratissimum pignus accepit, nulla vlterius ibi pestis serpsit, quod circa an 1516. factum tradunt. Vi. Raiss. Hierogazophi lacii. pag. 510.

Concludo, & ex supra dictis duo notatu digna colligo. Primum est, ideo voluisse Deũ B. Rochum toties pestilente tabe corripi, vt eum constitueret Tutelarem Patronum his qui similiter affliguntur. Didicit enim ex his quæ passus est, alijs compati, & in compensam suæ perseuerantis patientiæ hanc à Deo specialem gloriam accepit, vt ab alijs inuocaretur similia patientibus, eisque auxilio foret Sic enim solet diuina disponere sapientia & prouidentia, sicque suos remunerare, dicente Apostolo de ipsemet D. IESV: *In eo, in quo ipse passus est, & tentatus, potens est, & ijs, qui tentantur, auxiliari.* Sic S. Apollonia pro dolore dentium inuocatur, quia ei crudeliter excussi dentes fuere: Sic quoque S. Agatha & Barbara pro dolore mamillarum, quia in his passæ fuerunt: Sic S. Iob in fortunijs & aduersis, quia illa fortiter tulit & superauit: Sic denique & alij Sancti pro alijs morbis, quia his quandoque laborarunt, & sanarunt. Eandem ergo ob caussam Deus S. Rochum glorificare voluit in terris, sanando eius precibus morbum epidimiæ, quia hunc humillimè & patientissimè tolerarat. Heb. 2.

Secundum est, multos Sanctos ex Spiritus instinctu aliquid speciale postulasse in termino vitæ suæ, & impetrasse. Quidam conuersionem sese torquentium, vt S. Stephanus, S. Iacobus, S. Paulus, SS. Ioannes & Paulus, S. Dorothea, S. Agnes, & alij multi Martyres. Alij aliud singulare. Sic S. Barbara efflagitauit, vt nemo sine Sacramentis decederet, qui eam specialiter coleret. Sic S. Margareta, victis tormentis, orauit, vt eos Deus liberaret, qui doloribus & tormentis oppressi eam inuocarent, factoque terræ motu, Christus in medio Angelorum illi apparens, dixit petitionem suam esse exauditam. Sic denique Rochus orat pro peste afflictis, vt Deus eos exaudiat ad intercessionem suam recurrentes. Quod ipsum rogasse videtur S. Macarius, Gandaui peste obiens, & in corpore suo illam sistens, ac ne vlterius plebem depasceret, impetrans.

Respice ergo, Domine Deus, vota & preces, quas tibi offert plebs fidelis per intercessionẽ S. Rochi fidelis serui tui, in eius honorem hodie congregata. Auerte per illius merita manum tuam vindicem, & flagella iræ tuæ. Imple promissum sibi in morte factum, & fœdus inter te & ipsum in gratiam nostri pactum, vt à mortifera peste corporis & animæ liberemur, & per varia huius mundi pericula peregrinantes, dirigantur pedes nostri in viam æternæ pacis, vbi cum ipso Te valeamus in sæcula sæculorum benedicere & collaudare. Conclusio.

20 Aug.

IN FESTO S. BERNARDI.

Lect. 11 tripartita.

Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ, ponam super eum spiritum meum.

Matth. 12.

Proferet iudicium gentibus. Matth. 12. Isaiæ. 42.

I. Pars. Quomodo Bern. à puero fuerit electus.

HÆc verba ab Euangelista Matthæo, ex Isaia desumpta, absque dubio de Christo Domino verificantur, & in illo adimpleta sunt. Hic est enim *Puer & seruus Dei*, per excellentiam, tum quia filius Dei naturalis, tum quia minister specialis electus, ad adimplendã admirabilẽ œconomiam nostræ redemptionis. Hic est dilectus ille filius & seruus, in quo sibi complacuit Pater & Dominus, per quem etiã placet, quisquis ei placet. Hic est ille floridus & Nazarenus, *super quem requieuit spiritus Domini*, quem & refudit in alios Hic est qui iudiciũ proferre debebat gentibus, docẽs non solum Iudęos, quę iusta sunt sed & gentes erudiens ad iustitiam per legem Euangelicam. Legislator enim & Iudex est constitutus, & summa æquitate cuique ius dicet, non clamorosè sed sincerè, nullius accipiens personam Denique hic est, de quo ibidem dicitur: *Calamum quassatum non confringet, & linum fumigans non extinguet*, quia incredibili mansuetudine erat toleraturus infirmos, ægros curaturus, imbelles confortaturus, cæcos illuminaturus. (Isa. 11.)

Interim, licet ad Christum respiciat propheticum illud dictum, tamen etiam verificatur in illis quos suæ participes fecit vnctionis & missionis, speciali eos prosequens dilectione, eligensque ad cooperandum saluti humanę. quapropter quam aptè singula S. Bernardo conueniant, hic conabimur elucidare.

Primò igitur hæc verba: *Ecce puer meus, quem elegi*, digna sunt considera tione & attentione. quia plena sunt suauitatis, plena amoris: quib. insinuare optamus, iam à pueritia à Deo electum dilectumque fuisse Bernardum, & ex eo tempore Nardum eius dedisse suauitatẽ odoris, quo Filij Regis in accubitu Paterni sinus quiescentis beneuolentiam & dilectionẽ attraheret. Equidem Deus ab æterno suos eligit & diligit, sed quandoque huius electionis & dilectionis speci alia dat testimonia ab vtero vel primæua ætate, vt propterea dixerit Propheta: *Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei. Et posuit os meum quasi gladium acutum, in vmbra manus suæ protexit me, & posuit me sicut sagittam electam, in pharetra sua abscondit me. Et dixit mihi, Seruus meus es tu, quia in te glorificabor*. An non absconditus in vtero Bernardus, absconditus sub protectione Dei quasi sub vmbra manus, erat quasi gladius in vagina, quasi sagitta in pharetra, quæ corda inimicorum Regis penetrare debebat & transfigere per compunctionem & amorem? Nonne hic puer iam seruus Dei erat per quem debebat glorificari. (Isa. 49.)

Non sine mysterio mater adhuc eum vtero gestans, visa est sibi gestare catulũ

totum candididum, in dorso tamen rufum, iam latratus edentem. Quod licet statim non intellexerit, sed potius territa fuerit, erat tamen præsagium futurorum, prout à viro quodam spiritu Dei pleno postmodum cognouit. Ille enim cũ ab ea anxia hac de re cõsuleretur, considerãs verificari de prædicatoribus illud Prophetæ: *Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso*, trepidanti respondit: *Ne anxia sis. Optimi catuli mater eris, qui domus Dei custos futurus, magnos pro ea contra inimicos fidei latratus est editurus. Erit enim eximius Præco verbi diuini, & tamquam bonus canis gratia linguæ medicinalis animi morbos est curaturus.* Hoc responso, quasi ex ore Dei suscepto, læta mater iam tunc in amorem necdum nati pueri tota transfunditur, intelligens de ipso veram esse illud Domini: *Ecce puer meus, quem elegi.* Protinus igitur vt felici eum partu edidit, non modo obtulit Deo, sicut & alias proles consueuerat offerre, sed sicut de Anna matre Samuëlis legitur, quod cœlitus impetratũ filium seruiturum in perpetuum in taberneculo Domini destinauit; sic & ipsa eum in Ecclesia Dei acceptabile obtulit munus.

Psal. 67. Hoc interpretatur de prædicatoribus S. Greg. 10. mor. c. 7.

Quia ergo puerum hunc elegerat Dominus, ideo suggessit piæ matri, vt sibi eum offerret speciali amore, tamquam præciosum munus: ac deinde accuratè enutriret & instrueret ad omnem pietatem, tamquam pignus cœlitus manibus suis depositum, & à Deo consignatũ eius sanctæ sollicitudini. Poterat ergo Deus dicere de Bernardo, quod olim de Ephraim: *Filius honorabilis mihi, puer delicatus, ex quo locutus sum de eo, adhuc recordabor eius.* Quid est puer honorabilis & delicatus? Hebræa id explicant, dum dicunt: *Ipse mihi est puer deliciarum*, mihi scilicet in pretio, in honore, in delicijs, numquam eius obliuiscar, sed magis ac magis eum donis & gratijs adaugebo iam ab vtero.

S. Bern. puer oblatus Deo.

Ierem. 31

Hic nempe fuit puer honoris & deliciarum, puer preciosus & agapitus, tum Patri cœlesti, tum matri terrenæ, quæ simul cum lacte carnis instillare ei sollicita erat lac pietatis. Atque ideo specialiter de eo refertur: *Numquam suxit vbera nutricis, sed tantum matris, vt cum lacte piæ genitricis pietatem sugeret, non errorem.* Certè eius quam à matre puer hauserat instructionis, in ætate matura non immemor fuit, eratque illa ei tamquam frænum retrahens à sæculari voluptate, & tamquam stimulus instigans ad cœlestium cupiditatem. Fateri hoc ipsum solebat, referens quomodo cũ de religione ingredienda secum tractaret, fratres ac amici carnales animum suum diuertere conati sunt literarum & scientiæ amore, vt sic arctius cum sæculo implicarent, & propositum sanctum euerterẽt. Fluctuabatque & propemodum retardabantur gressus eius his sæculi funiculis: sed Matris sanctæ memoria importunè animo eius instabat, & sæpius videbatur videre occursantem sibi, & improperantem: *Non ad huiusmodi vanitatem & nugacitatẽ te adeo tenerè & sollicitè educaui, non in hac spe erudiui; vide ne fascinatio nugacitatis obscuret bona, & inconstantia concupiscentiæ transuertat sensum sine malitia.* Hæc erat vox terrenæ Matris, *quæ illi obuiabat tamquam Mater honorificata*; sed magis cœlestis Patris, qui non patiebatur illud irritum esse: *Ecce puer meus quem elegi.* Audiuit ergo vtriusque vocem, & euicit tarditatem, admouit auribus cordis illud Sapientis. *Audi fili mi, disciplinam Patris tui, & ne dimittas legem Matris tuæ, vt addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis.* Quasi ei diceret vox cœlestis: Esto quasi modo genitus infans, sine dolo lac concupiscens salutis, ne sequaris eos, qui aliud sibi lac propinant, *qui inundationem maris quasi lac sugunt*, hoc est, salsis

In Append. l. 1. vitæ eius.

Sap. 4.

Eccli. 15.

Prouer. 1

Deut. 33 & amaris huius sæculi fluctuātis aquis oblectātur. Non tibi istud lac Mater propinauit, sed lac amabile & rationabile, hoc est, pręcepta vitæ hęc nāque pręcepta iugiter animo inserebat tuo, rigabat lachrymis, fouebat exēplis. Si hæc perfectè obserues, *addetur gratia capiti tuo & torques collo tuo*; erūt enim instar coronæ speciosę in vertice tuo, & instar ornatus aurei circa collū tuum, & per illa doceberis ad incorruptibilē adspirare coronā & gloriæ torquē immarcessibilem.

S. Bern. à puero corona gratiarū ornatus.

Certè iam à puero potuit Dominus de eo dicere: *Complacuit sibi in illo anima mea*: quia corona gratiarum & charitum à teneris annis adornatus fuit, omnium bonarum dotum contextos flores eius præferebat indoles & genius. Erat enim domi simplex & quietus, foris rarus, secum habitare amans, mirè charitatiuus, obediens, humilis, modestus, planè verecundus, planè deuotus, nusquam multum loqui visus, candidus & purus. Quantum verò in his tenelli animi dotibus sibi cōplacuerit Dominus, satis declarauit, dum ei puero apparens se puerū gloriam natiuitatis suæ manifestauit, vt eius teneræ fidei suggereret incrementū, & diuinæ in eo inchoaret mysteria cōtemplationis. Aderat namque solemnis illa nox Natiuitatis, & ad vigilias omnes parabātur pro more. Cūq; e nocturni officij hora aliquantisper protelaretur, contigit exspectantem Bernardum cum cæteris paululum soporari. Tunc apparuit ei Puer Iesus, velut denuò *procedens Sponsus de thalamo suo*, de Matris vtero Verbum Infans, speciosus forma præ filijs hominum, rapiens pueri sancti minimè puerilis affectus. Persuasum est autem animo eius, eam fuisse horam Dominicæ Natiuitatis; idque solebat suis dicere. Et tanta eum tunc præuenit benedictione Dominus, vt summo affectu ad hoc mysterium Natiuitatis Iesu ex Virgine ferretur, de eo suauissimè, copiosissimè, deuotissimè disserens. Atque ob hanc deuotionem voluit postmodū Dominus Bernardum collactaneum suum esse, dū Maria, Mater Iesu, eius sacris labijs ex vberibus suis lac fundere visa est, ipso orante illis verbis: *Monstra te esse Matrem, sumat per te preces, qui pro nobis natus tulit esse tuus*.

Vi sermones eius de natiu. & super Missus, vbi hoc ipse fatetur.

Complacuit Deo ob castitatis amorem specialem.

Complacuit quoque sibi Dominus in illo, ob castitatis specialem amorem, cordi eius iam à pueritia profundè insertum. Obsidebant iuuenis animum sodalium dissimiles mores, & procellosæ amicitiæ, similem sibi facere gestientes; sed ne inficeretur, hos sodales mox declinare sollicitus fuit, & à sæculi cænosis vijs sese auertere. Nec destitit tamen *Coluber in via, Cerastes in semita mordens vngulas equi, vt cadat ascensor retro*, ipsi insidiari ac calcaneo eius tentationum varijs occursibus laqueos ei tendens, quos tamen feliciter euasit semper. Quadam vice cùm curiosiùs aspiciendo, defixos in quandam mulierem oculos aliquamdiu tenuisset continuò ad se reuersus, & de semetipso erubescēs, in semetipsū vltor seuerùs exarsit. Stagno siquidē aquæ gelidæ collotenus insiliēs, tamdiu ibi permāsit, donec penè exanguis effectus, gratia cooperante, etiam à calo-

Gen. 49. re carnalis concupiscentiæ totus refriguit, induens illum castitatis affectū quē induerat qui dicebat: *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidē de virgine*.

Iob. 31. Altera vice cùm iter perageret, & in hospitio mulier eius decore capta, nec ad eum accessisset, eius exardens in concupiscentiam, consilij inops, contenta voce inclamauit: *Latrones, Latrones*. Quo clamore, quia excitata erat tota familia, fugit mulier cum rubore. Cùmque à socijs postmodum interrogaretur, cur ita inclamasset? Respondit: *Verè latro aderat, qui thesaurum mihi pretiosissimum deprædari nitebatur*.

Audiuerat, & mente alta retinebat illud Angeli ad S. Anatoliam: *O virginitas, non reperiris in operibus tenebrarum, sed semper in luce es! O virginitas, vestis es purpurea & regia; qui te induet, altius cæteris sedebit! O virginitas, tu es gemma pretiosa, tu es thesaurus Regis! Fures conantur eam eripere, & insidias ei moliuntur, sed tu vigila, & vigilanter eam conserua, si que certa te eam possidere.* Ado in suo martyrol.

Audiuerat & illud S. Ephrem. serm. de castitate: *O castitas, oculorum frænum, quæ è latebris ad lucem totum corpus transfers! O castitas, quæ carnem redigis in seruitutem, & cœlesti velocissimè penetras! O castitas, quæ cor possidenti lætificas, & animæ ad cœlestia alas adiungis! O castitas, currus spiritualis, possessorem suum in sublime euehens! O castitas, quæ instar rosæ in medio corporis & animæ flores, totamque domum reples odore! O castitas, mater dilectionis, & Angelicæ vitæ ratio!* Hanc ergo adamauit, coluit, fouit toto vitæ decursu.

QVia sibi complacuit in illo Dominus, properauit illum educere de plateis Babyloniæ, de medio vanitatũ & iniquitatũ huius sæculi fluctuantis, vt in securiorẽ portum religiosæ quietis traduceret. Docuit eum ad perfectiora adspirare, & alios secum inuitare, vt adimpleret illud, *Qui audit, dicat, Veni.* Propterea dicimus verũ esse de illo illud Domini: *Posui super eum spiritum meum.* Quem spiritum? II. Pars. Demultiplici spiritu Dei in S. Bernard. Apoc. vl. 1.

Primò, spiritum zeli & ardoris, quod non solum suam, sed & aliorum conuersionem feruentissimè procuraret, ad gloriæ diuinæ incrementum. Mundi enim vanitatem perfectè calcare statuens, inuestigare cœpit, vbinam certius animæ suæ consuleret sub iugo Christi, & vbi securius ageret *in abscondito faciei Domini à conturbatione hominum*: & statim occurrit ei cistercij innouata religionis plãtatio, vbi messis multa, sed operarij adhuc pauci. Quia multi terrebantur (ob nimiam religionis paupertatis austeritatẽ) disciplinæ Monasticæ ibi se subijcere: cum tamen animum verè Deum quærentem hæc exterrere hauddeberet, sed potiùs allicere. Postquam aliquanto tempore cum Deo consuluisset, an astra & castra cœlestis militiæ eum illuc vocarent: tandem quadam die ad Fratres suos pergens, agentes cum Duce Burgundiæ in obsidione castri Granceiani, in medio itinere reperta Ecclesia, eam ingressus est, multis vltro citroque cogitationibus agitatus. Ibi orauit, cũ multo imbre lacrymarũ expandens manus in cœlum, & *effundens sicut aquam cor suum ante Dominum.* Tunc ergo *confirmatum est cor eius, vt non commoueretur* in resolutione sancta, & exarsit in pacem Christi, repetiendam in cisterciensi religione nouella. Spiritus zeli pro aliorum conuersione. psal. 30.

Neque intra se continuit conceptam tunc flammam; sed *sicut ignis qui comburit siluam, & sicut flamma comburens montes*, viciniora quæque corripit: sic spiritus zeli in eo ardentissimus (quasi *Ignis quem Dominus venit mittere in terram, & vult vt accendatur*) mox conatus est fratres suos, cognatos, sodales, amicos inflammare, & sibi assimilare. Quod quidem ita feliciter effecit, vt quinque suos fratres ad idem secum propositum renunciandi sæculo tandem adduxerit, operante in eis gratia Dei, verbo virtutis eius. Quapropter cùm hi prima die, qua eodem spiritu congregati fuere, manè ingrederentur Ecclesiam, Apostolicum illud legebatur capitulum: *Fidelis est Deus, quia cœpit in vobis opus bonum, ipse perficiet vsque in diem Iesu Christi.* Quod quidem pro felici omine acceperunt, non secus quam si de cœlo sonuisset. Sicut & Antonius illud: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, & sequere me*; Sicut & Augustinus illud: *Non* psal. 82. Luc. 12. S. Bern. 5. fratres suos lucratur Christo. Philip. 1. Matt. 19.

in cubilibus & impudicitijs, sed induimini Dominum Iesum Christum. Sicut & Alipius
Rom.13. illud: *Infirmum in fide assumite.* Sicut Franciscus illud: *Si quis vult venire post me,*
& 14. *abneget semetipsum.* Item & illud: *Nihil tuleritis in via, &c.* Sicut & S. Nicolaus
Matt.16 Tolentinus illud: *Nolite diligere mundum, &c.*
Luc. 9.
1.Ioan.2 Exultans ergo in spiritu, effectus Dux & Pater spiritualis Fratrũ suorum, spiritum zeli & ardoris, quem posuerat super ipsũ Dominus, non permisit incinerari, aut hic sistere; sed manum Domini intelligens secum operantem, cœpit vlterius progredi, & alios aggregare ignito eloquio Domini: ita vt cum illis cũ quibus agere solebat de sæculi rebus, iam nõnisi de seria conuersione tractaret,
Actor.4. repræsentans eis gaudia mundi fugitura, celerem mortem, æternitatem pœnæ & gloriæ. Crescente ergo numero, *& Spiritu sancto dante voci suæ vocem virtutis, fiebat multitudinis cor vnum, & anima vna*; & habitabant vnanimiter in
Actor.5. eadem domo, *& nemo aliorum se audebat eis coniungere*, aut domum illam ingredi, qui non esset de cœtu: Quod si quis ingrederetur, videns & audiens quæ gerebantur, vel adhærebat eis, vel recedens flebat semetipsum, illos autem beatificabat. Ipsi autem ferè mensibus sex post primum propositum in habitu sęculari steterunt, quoad plures congregarentur, & quorumdam negotia per id temporis expedirentur.

S. Bern. cum 30. socijs religionẽ intrat. Tandem annos natus viginti tres, cum triginta socijs Christi iugo se subdidit in Cœnobio Cistercienſi. Et exinde domus illa benedictione Dei repleta est, & quasi vinea Domini Sabaoth dedit fructum suum, *extendens palmites suos*
Psal. 79. *vsque ad mare*, & propagines suas vltra mare. Nempe spiritus ille zeli & ardoris de quo Dominus; *Posui super eum spiritum meum*, semper incrementum accepit, vt toto orbe flãmas & scintillas suas exsereret, nõ sine maximo fructu. Quis enim enumeret animas quas flãmis suis succendit, & ad perfectũ Dei amorẽ adduxit, atque à sæculo ad religionem illexit? Quis recenseat eos qui in centũ sexaginta Monasterijs recens ædificatis, eius verbis, exemplis, scriptis inflammati sunt ad
Isai. 3. perfectionem, & spiritum Dei conceperunt? Quod si de solis eius filijs in Clara-
Isai. 49. ualle loqui oportet; cum iam vitæ cursum consummaret, & ad montem claritatis ascenderet, reliquit in ea inhabitantes & Domino seruientes septingentas septuaginta animas. Sic quæ prius sterilis & vacua erat, cœpit *multiplicata gente magnificare lætitiam*, & impletum est in ea illud Prophetæ: *Adhuc dicent in auribus tuis filij sterilitatis tuæ: Angustus est locus, fac locum vt habitemus. Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? Ego sterilis, & non parturiens, & istos quis enutriuit?* Etenim de loco illo angusto, citra & vltra alpes ac maria filij educti sunt condentes ad inhabitandum & Deo seruiendum nouas colonias, spiritum Patris sui Bernardi sectantes, & zelum in conuersione aliorum.

2. Spiritus prophetiæ. *Secundo*, posuit Dominus super eum spiritum prophetiæ, quo & occulta prospiceret, & futura prædiceret in aliarum salutem, non sine admiratione audientium. Hic spiritus prophetiæ notissimus fuit in eo, iam ab initio conuersionis eius. Cum enim fratrem suum Gerardum in suam pertrahere conaretur sententiã & sequelam, illeque obstinato animo consilium salubre ac fratris monita repelleret, dixit ei libera voce Bernardus: *Scio, scio, quia sola vexatio dabit tibi intellectum.* Digitumque lateri apponens ait: *Veniet dies, & cito veniet, cum lancea lateri huic infixa faciet iter peruium ad cor tuum consilio salutis, quod aspernaris.* Dictũ, factũ. Paucis enim interpositis diebus ab hostibus vulneratus est, lanceaque lateri

que lateri infixa trahebatur ad custodiam, vbi mortis metu inclamabat: *Monachus sum, Monachus sum, Cisterciensis.* Hoc verò non ei ad mortem, sed ad vitã factum est: conualuit enim pręter spem, & votũ non mutauit; sed miraculo quodam è carcere eductus est. Rursus, cum alter eius Frater primogenitus Guido, coniugio alligatus conuersioni consentiret, si coniux annueret, illa verò omnimodis renueret, dixit ex spiritu Prophetiæ Bernardus: *Aut consentiet, aut celeriter morietur.* Flagellatur ergo postmodum mulier infirmitate graui; vidensque graue sibi esse cõtra stimulum calcitrare, accersito Bernardo veniam deprecatur, & assensum præbens conuersioni, interueniente parili voto castitatis separata à viro, in cœtum sanctimonialium transcripta est. vide c. 3 l. 1. vitæ Bernar.

Notissimus quoque fuit spiritus prophetiæ erga Henricum fratrem regis Frãciæ venientem ad Clareuallem pro expeditione cuiusdam negotij. Cum enim ille discessurus, iam peracto negotio, visitaret Conuentum Fratrum, & se eorum precibus commendaret, dixit vir Dei: *Confido in Domino haud te moriturum in eo statu in quo es, sed citò experieris quantum tibi prosit oratio quam expetisti.* Quodquidem eodem die contigit, nam non sine admiratione petijt admitti in hunc cœtum Religiosum. Cunctis autem exultantibus, fremebat quidam de eius comitatu Andreas parisiensis, & conuicia iactabat in Henricum, vocans insanum. E contra Henricus orabat virum Dei, vt daret operam eius conuersioni. Respõdet Bernardus cunctis audientibus: *Dimitte hominem modò, anima eius in amaritudine est, sed non sis sollicitus, tuus est.* Audiebat hæc Andreas, & abhorrens à conuersione, murmurabat & dicebat intra se: *Scio nunc te falsum Prophetam, hoc enim non fiet; improperabo tibi in conspectu Principum hanc falsitatem.* Sed mirabilis Deus in consilijs super filios hominum, quando & quomodo vult adimplet suum propositum. Altera die ibat Andreas mala omnia imprecans Monasterio, optans funditus dirui & perire illud cum habitatoribus suis. At nocte proxima victus, & quasi vinctus, trahente se spiritu Dei, diem expectare non potuit; sed ante lucem accurrit ad Monasterium, de Saulo Paulus effectus.

Notissimus denique in eo fuit spiritus Prophetiæ erga quemdam honorabilẽ Canonicum Moguntinum, quem archiepiscopus obuiam miserat viro sancto venienti Moguntiam. Ille Bernardo approximans dixit se à Domino suo Missum ad seruiendum ei; obsequiumque omne obtulit. At vir Dei eum paulisper intuitus, ait: *Alius te Dominus misit ad sibi seruiendum.* Miratus est ille, quid dicere vellet, dixitque rursus se ab archiepiscopo destinatũ. E cõtra seruus christi: *Falleris. Maior est Dominus qui misit te Christus.* Tunc intelligẽs quò sermo tenderet. *Putasne,* inquit, *me Monachum fieri velle? Ne quidem cogitatio ea de re mihi vnquam incidit.* At ille renuente, asserebat S. Bernardus id ita à Deo esse dispositũ. In eo igitur itinere valefecit sæculo, & cum multis alijs litteratis & honoratis secutus est Bernardum. O virum perspicacem! ô lumine Dei plenum! ô peruidentem corda hominum inuestigabilia! ô scrutatorem animorum.

Audi aliud quod accidit M. Stephano Vitreio. Cum Catalaunum venisset vir Dei, & sagenam prædicationis expandens, copiosam multitudinem nobilium & litteratorũ ad se traxisset: hic Stephanus eorũ Magister famosus paulo post venit Clareuallem. Nunciat id portarius Bernardo (qui tunc nouellas plantas eloquijs irrigabat cœlestibus) dicitque tantum Magistrum aduenisse vt sæculo renunciet cum suis discipulis.

Tunc vir Dei audientibus omnibus in vocem erupit: *Malignus spiritus eum huc adduxit. Solus venit, solus regredietur.* Ne tamen pusillis scandalo foret, suscepit hominem ad nouitiatum, studioseque commonuit de perseuerantia. At post sex menses defecit, & sicut solus venerat, solus recessit. Agnouerat insidias satanæ S. Bernardus, eum scil. venisse, vt discipulos seduceret & secum reduceret. At illi de eius ruina potiùs confirmati sunt, frustratusque est hostis: nec de omnibus quæ prædixerat vir sanctus quicquam cecidit in terram.

3 Spiritus mansuetudinis. *Tertiò*, posuit Dominus super eum spiritum mansuetudinis. Propterea de eo verum est: *Calamum quassatum non confringet, & linum fumigans non extinguet.* Initio quidem ita cum zelo austeritatem erat amplexus, vt penè omnes à se absterreret: cumque suos alloqueretur, ita sublimia proponebat, ita perfecta exigebat, vt durus eis esset sermo. Quando singuli culpas suas apud eum, tanquam Patrem, accusabant super diuersis illusionibus cogitationum quas homines patiuntur, ipse Angelicam vitam ducens, similemque ab eis requirens, fragilitatem humanam non considerans, æstimabat in viros verè religiosos cogitationes similes haud posse incidere. Tandē vidēs eorum humilitatē, cœpit ei suspectus esse zelus hic nimium austerus erga fratres: didicitque, spiritu lenitatis in eum superueniente, inter homines quasi homo conuersari, & humanas infirmitates aliorum tolerare: ne calamum quassatum confringere, aut linum fumigans extinguere contingeret, infirmos ad desperationem perfectionis nimiâ austeritate adigendo. Linum enim fumigans extinguere est peccatores propter fumum fœtoris despicere, & ad reconciliationem diuinæ miserationis per benignitatem non reuocare. Non extinguere verò, est ne desperent ad fiduciā salutis eos cum lenitatis spiritu allicere. Calamum quassatum conterere, est anxias & propter instabilitatem afflictas mentes ad constantiam & spem vitę promissionibus non erigere, sed seueritate nimiâ premere, & quadam desperatione confringere.

Instar *Calami conquassati & lini fumigantis* videbatur Godefridus de Perona, vir nobilissimus, quem vir Dei de partibus Flandriæ ad seruitutem Dei traxerat. Hic cum eum sequeretur ad Monasterium, in grauissimam tentationem incidit; ita vt retrò aspicere pene resolueret. Intuitus eum vnus ex fratribus ei perfamiliaris: *Quid est*, inquit, *quod facies tua tota tristitiæ nubilo est obuoluta?* Cui ille: *Ehu, numquam lætus ero.* Quod cum ille S. Bernardo, tanquam communi Patri retulisset, anxius de consodali, diuertit in via Bernardus ad quoddam tēplum, & orauit feruentissimè. Cæteris foris præstolantibus, Godefridus tędio obrutus, super lapidem obdormiuit. Demum cùm ambo surrexissent, ille de oratione, iste de somno, apparuit Godefridus tanto hilarior cæteris, quanto priùs tristior. Cumque ei frater prędictus diceret: *Quid est hoc Godefride? Tu enim numquam te lætum fore asserebas?* Cui ille: *Si dixi; Nunquam lætus ero, dico iam: Nunquam amplius tristis ero.* Nempe oratione viri sancti, quasi flamma ignis, linum fumigans reaccensum est; & arundineus calamus, mollis, instabilis, & quasi confractus, firmus ita & stabilis redditus est, vt nulla valeret ratione conquassari.

Fuit Godefridus postea Prior Clareuallis.

Linum fumigans, Calamusque conquassatus erat Robertus, ei secundum carnem propinquus, secundum spiritum filius & Monachus. Quorūdam suasu decept⁹, ad laxionem vitæ modum discesserat Cluniarum. Dolebat, & ad tempus diffi-

mulabat S. Bernardus, spiritu lenitatis ductus. Quo eodem spiritu tandem per epistolam statuit eum reuocare: & quia seueritatem nimiam Bernardi discessus sui causam prætexebat ille, inter cætera sic scribit: *Non causas discessionis, sed moras causor regressionis. Veni, & pax erit. Si culpæ mea fuit, quod discessisti; ignosce, agnosco. Nec vlterius tibi formidandum est quod præsenti futurus sim formidolosus, cui absenti toto iam sum corpore prostratus, totis astrictus visceribus. Humilitatem exhibeo, charitatem promitto. Securus accede, talibus præuentus obsidibus. Fugisti sanum, reuertere ad mansuetum. Reuocet te mea lenitas, cuius seueritas effugauit. Cupio te duci non spiritu seruitutis iterum in timore, sed spiritu adoptionis filiorum, in quo rursus clamare, & tu non confundaris, Abba Pater, ideo & blandimentis & precibus, non terroribus apud te ago, aut minis.* Hæc Epistola dictabatur à S. Bernardo sub dio, scribente Vuillelmo Rieuallis, postea Abbate; inopinatusque erupit subito imber, ita vt scribens reponere voluerit chartam. Cui Bernardus: *Opus Dei est, scribere ne timeas.* Scripsit ergo in medio imbre, sine imbre. Cumque vndique plueret, chartam expositam virtus operuit charitatis, quæ & epistolam dictabat. Ob hoc miraculum prima inter epistolas Bernardi est posita. Vide epist. 1.

Denique, *Linum fumigans, & calamus conquassatus* erat Canonicus ille Regularis, qui Claramvallem veniés importunè agebat vt reciperetur à S. Bernardo in Monachum. Ipse autem Bernardus, vidés non hanc esse illius vocationem suadebat vt reuerteretur ad suam Ecclesiam. Ille totus fumigans, tandem ait Viro sancto: *Vt quid in libris tuis tantopere commendas perfectionem, si eam desideranti renuis opitulari? Si librosillos tenerem, discerperem.* Cui vir mansuetus: *Puto te in nullo illorum legisse, in claustro tuo non posse te esse perfectum. Morum correctionem, non locorum mutationem in libris omnibus commendaui.* Tum verò homo, velut insanus, impetum faciens, maxillam eius ita grauiter percussit, vt succederet rubor ictui, tumor rubori. Qui aderant, in sacrilegum erant iam inuolaturi, sed vir mansuetus nihil turbatus, iussit vt nemo eum tangeret, nemo noceret, nemo ei molestus esset; sed educeretur benignè. Quod factum est, misero illo miserabiliter tremente. Sic verificari de S. Bernardo videmus illud textus nostri: *Non clamabit, nec audietur vox eius foris. Non erit tristis, neque turbulentus.* Infirmitates & iniurias, siue verborum, siue verberum, pacificè tolerare nouerat. Et quidem in libertate spiritus eminebat, sed ita tamen cum humilitate & mansuetudine, vt quodammodo videretur & vereri neminem, & omnem hominem reuerteri. Increpatione rarius vtebatur, monitis & obsecrationibus potiùs agens. Si verbum quandoque amarum proferret, non id ex amaritudine cordis, sed ex veritate & libertate profluebat charitatis. Isai. 42.

Hac de re sic loquitur serm. 42. in Cant. *Vtinam neminem obiurgare necesse sit, id enim melius. Sed quoniam in multis offendimus omnes, mihi tacere non licet, cui ex officio incumbit peccantes arguere: magis autem vrget charitas. Quod si arguero, & fecero quod meum est, illa autem increpatio minimè quod suum est faciat, sed reuertatur ad me vacua, quasi iaculum feriens & resiliens: quid me animi tunc habere putatis? Nonne angor & torqueor? Coarctor tunc è duobus, & quid eligam nescio, placere ne mihi in eo quod locutus sum, quoniam feci quod debui: an pœnitentiam agere super verbo meo, quia quod volui non recepi.* hæc S. Bernardus.

Qui & paulò post sinceritatem charitatis suæ ostendens, subiūgit eadem de re, & dicit: *Dices fortè mihi, quod bonum meum ad me reuertatur, quia liberaui animam*

meam, & mundus sum à sanguine hominũ, cui annunciaui vt auerteretur à via sua mala. Sed hoc non me solatur mortem filij intuentem. Quæ enim mater etiamsi sciat se omnem curam filio ægro adhibuisse, & se videam frustratam, illo nihilom inus moriente, temperet à fletu? hæc ipse.

Denique dicere solebat: *In aliorum correptione, vbi resonat vtrimque modestia, dulce esse colloquium: vbi vero ex altera parte, vtile: vbi ex neutra, perniciosum. Vbi enim hinc inde duritia sinat, iurgium est, non correctio: nec disciplina, sed rixa, vt deceat tunc magis dissimulare, & commotione sedata vilius castigare subditum.*

13. Pars. S. Bern. iudiciũ & veritatem gẽtib⁹ protulisse.

VIdendum nunc restat, quomodo de S. Bernardo verũ sit quod in textu nostro sequitur: *Proferat iudicium gentibus.* Certè, si diligenter eius gesta reuoluimus, inueniemus quomodo à multis gentibus, siue nationibus, electus fuerit Iudex & Arbiter in grauissimis causis salutem reipublicę & ecclesiæ concernẽtibus. Notum est Schisma defuncto Honorio Papa suscitatum à Petro Leonis, qui se nominari fecit Anacletum, per vim & fraudens adspirans ad supremi Pontificatus verticem, & persequens Innocentium legitimè electum. Coactus est dictus Innocentius sese Roma proripere, ac venire Pisas, deinde & in Galliam secedere. Conuocata tunc fuit Ecclesiæ Gallicanę Synodus vniuersalis ad Stampas, vrgente Rege, & Episcopis, ac Prælatis, vt maturo consilio prouiderent, ne in Ecclesia sibi fabricarent idolum, aut in cathedra Petri venerarentur monstrum. Ibi & accersitus est specialissimè Abbas Bernardus, cuius sanctitas & sapientia in rebus arduis & obscuris miram lucem afferre solebat. Conuenientibus illinc Rege & Principibus, cum Episcopis Gallicanis, omnium consilium fuit, & vna sententia, vt negotium Dei famulo imponeretur, & ex eius ore tota causa penderet. Examinata igitur in pondere sanctuarij electione Romæ facta, & electionis ordine, electorumque meritis; vnus omnium ore locutus est, & suscipiendum ab omnibus Innocentium pronunciauit. Cuius sententiæ mox cuncti acclamauerunt, & subscripserunt, obedientiam ei promittentes.

An non tibi in Bernardo hic adimpletum videtur illud: *Proferet iudicium gentibus?* Et rursus illud: *Educet in veritate iudicium?* Arbiter ipse & Iudex constitutus fuit in causa omnes gentes concernente, quia spiritus veritatis loquebatur in eo. Meritò ergo iudicium eius secutæ sunt nationes, non solũ Gallicanæ, sed etiam germanicæ, & Anglicæ. Nam & Regem Angliæ Carnotum vsque adduxit, & animi pendulum pro Pontificia electione, induxit tandem ad occurrendum Innocentio in Carnoto, & ad obedientiam ei promittendum: in suam recipiens conscientiam, si quid hic peccati pertimesceret. Innocentium quoque Leodium postmodum deduxit, vbi ei Rom. Imperator honorem exhibuit.

An non & ipse interfuit Concilio quod Pontifex ipse celebrauit Rhemis, atque etiam illi quod celebrauit postmodum Pisis? An non rebus & negotijs publicis, quæ ibi tractabantur, continuò assedit cum Cardinalibus? An non per omnia & consilijs & diffinitionibus & iudicijs affuit, ita vt non tam videretur esse in parte sollicitudinis, quam in plenitudine potestatis? Ergo de ipso meritò dicimus: *Iudicium proferet gentibus, educet in veritate iudicium.*

An non ad Mediolanenses missus est, tanquam reconciliator & iudex, vt sedaret schisma ibi excitatum per Anselmum Petri Leonis partes tuentem? Audiens

verò Mediolanensis populus Abbatem sanctum suis propinquare finibus, obuiat ei agminatim septem ab vrbe miliaribus, & proprios deserens lares, summâ eum excipit reuerentia, osculans pedes, lacinias detrahens vesti, vel eam certatim tangens, vt sanctificationem aliquam attactu viri quisque concipiat. Et quæ non ibi lætabundæ acclamationes ob aduentum serui Dei? Tandem eum solemni reddidit hospitio Senatus & populus deuotus. Cumque tractatum esset de republico, ad quod missus erat negotio cum Albanensi & Carnotensi Episcopo, ita omni feritate depositâ iudicio Abbatis, & obedientiæ Innocentij se substrauit potentissima & populosissima ciuitas, vt rursus iure de eo dicamus: *Proferet iudicium gentibus: educet è veritate iudicium.*

An non ad Rogerium Siciliæ Regem destinatur? Ibi Petrum Pisanum, Iurisconsultum celeberrimum, & Oratorem facundissimum, aliosque consultissimos viros & Oratores in suam traxit sententiam, pugnantes antea pro Leone ecclesiam deuastante. Petrus Pisanus coram Rege canonicam esse Petri Leonis electionem asserebat, multis adductis canonum assertionibus magna cum facūdia. At Vir Dei non in sermone, sed in virtute regnum Dei esse sciens, sic cum affatur: *Scio Petre, virum te esse literatum & sapientem: sed vtinam te patronum causa iustior & pars sanior obtineret. Ligonibus magis quam pragmaticis aduocationibus me assuetum causa fidei & charitas vrget eloqui quia tunicam Domini, quam tempore passionis, nec ethnicus præsumpsit scindere nec Iudæus, Petrus Leonis lacerat & disrumpit. Vna est fides, vnus Dominus, vnum Baptisma. Nos nec duos Dominos, nec geminam fidem, nec duo baptismata nouimus. Vna arca tempore diluuij fuit. In hac octo animæ, cæteris pereuntibus, euaserunt; quotquot extra fuere perierunt. Hanc typum Ecclesiæ tenere nemo ambigit. Arca alia nuper fabricata est: & cum sint duæ, alteram necesse est esse adulteram: & in profundum mergi. Arca quam regit Petrus si ex Deo est, necesse est vt arca quam regit Innocentius, obruatur. Peribit ergo Orientalis Ecclesia, peribit Occidens totus, peribit Francia, peribit Germania: Iberi & Angli, & Barbara regna in profundum mergentur. Religio Camaldulensis, Carthusiensis, Cluniacensis, Cisterciensis, Præmonstratensis, & alia innumerabilia seruorum Dei collegia, necesse est vt sub vno turbine corruant in abyssum. Episcopos, Abbates, & alios ecclesiæ Principes, collo præcipiti mola asinaria alligata, pelagus vorax excipiet. Solus ex principibus mundi arcam Petri intrauit iste Rogerus, & cæteris omnibus enecatis, ipse saluabitur? Absit vt totius mundi religio pereat, & ambitio Petri, cuius vita qualis extiterit palam est, regnum cælorum obtineat.* Ad hæc verba qui præsentes erant non vltra se potuerunt continere, sed Petri abominati sunt & vitam, & causam. Abbas autem tenens manum Petri Pisani, eleuauit eum, & simul surgens dixit: *Tutiorem si mihi credis, intrabimus arcam.* Et salutaribus eum aggrediens monitis, persuasit vt rediens Romam Innocentio reconciliaretur: Ergo & hic protulit iudicium gentibus siculis, vt ad veritatem reduceret eos.

Præterea notissimum est quanto zelo Bernardus iudicium protulerit & veritatem aquitaniæ Principi Guilielmo, quem admirabili cōuersione orbi conspicuum reddidit. Historiam vide in nostro Rationali euangelizantium Dom. 4. post Pascha in fine.

Dicamus vlterius; protulisse quoque seruum Dei Bernardum iudicium gentibus, dum contra fidei hostes, contra errores & hæreses veritatis decreta in lucē eduxit, ac de illis hostibus trophæum eduxit, per ecclesię apertam sententiā eos

condemnantem. Fuit eius tempore Petrus Abailardus Magnus celeberrimus in Theologia, sed de fide perfidè dogmatizans, quem in Synodo Senonensi conuicit & confudit, ita vt magnus ille disputator, qui suo præsidebat ingenio & doctrinæ, non valuerit resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur in Bernardo. Tandemque Apostolica dignitas scripta eius incendio, scriptorem silentio condemnauit.

Fuit & alter Gillebertus Porretanus Pictauorum Episcopus, in sacris litteris exercitatus, sed sublimiora se ad insipientiam sibi scrutatus. Quia de S. Trinitatis vnitate, & diuinitatis simplicitate, non sentiebat rectè, nec scribebat fideliter; sed discipulis suis panes proponebat absconditos, aquas furtiuas propinabat. Hic in Concilio Rhemensi à Bernardo proferente & explicante veritatem fidei conuictus est, & resipuit.

Sic & in partibus Tholosanis iudicium protulit veritatis, contra quẽdam Hẽricum Monachum Apostatam, qui diuinis detrahebat Sacramentis & Ministris, instar hæreticorum huius temporis. Doctrinam fidei tunc Bernardus miraculis confirmauit. Rectè ergò de ipso canimus: *Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium.* Psal. 36.

Dicamus denique, hâc etiam ratione posse dici de S. Bernardo: *Proferet iudicium gentibus*; quia multis nationibus ex sua religione prouidit Episcopos, qui Iudices sunt Orbis, & diuinum gentibus iudicium innotescere faciunt. Inprimis Roma ex eius Monasterio ornatur supremo Pontifice Eugenio, Præneste habuit Stephanum Episcopum, Ostia Hugonem, Tuscia Balduinum. Rursusque Roma habuit Henricum & alterum Bernardum Cardinales. Citra Alpes Lausennæ datus est Amedeus, Seduno Garrinus, Lingonis Godefridus, Antisiodoro Alanus, Nannetis Bernardus, Beluaco Henricus, Tornaco Giraldus, Eboraco Henricus. In Hibernia duo Episcopi nomine *christiani* fuere. Atque omnes hi Episcopi, luminaria sunt de Claraualle assumpta, Ecclesiamque illustrarunt vitæ & doctrinæ luce. Hanc autem lucem Bernardo debẽt instructori suo, quia ab illo pietatem hauserant, & salutis scientiam. Alij denique plurimi in varias orbis partes missi sunt, vt pœnitentiam & iudicium nuntiarent fidelibus; magnumque fructum fecere exemplo pietatis & austeritatis suæ: ita vt vndique eis constructa fuerint cœnobia, sanctitatis domicilia, in quibus & verbo & exemplo alijs proficerent.

Qualis fuerit finis S. Bernardi.

Concludamus, & aliquid de fine Bernardi dicamus. Mirabile sane fuit hominem continuò infirmum, & velut femineæm, tot labores potuisse pro Ecclesia suscipere, tot itinera aggredi, tot scripta edere, tot heroica gesta patrare. Sed omnia poterat in eo qui eum confortabat, qui & tandem compleuit labores illius, & coronauit ætatis anno trigesimo tertio. Tũc verò ei dictum fuit à Domino. *Ecce puer meus quem elegi, suscipiam eum, complacuit sibi in illo anima mea.*

Ostensum id fuit cuidam Abbati, ei animo & affectu deuoto. Paucis enim diebus ante felicem sancti Patris discessum, videbat eum preciosissimis ornatum Sacerdotalibus ornamentis, & cum excellenti gloria & solennitate ad altare deduci. Ad cuius introitum Ecclesia magna magnis personabat vocibus cum exultatione: *Puer natus est nobis.* Verè puer, quia mitis & humilis corde, verè puer à puritate & candore, verè puer & paruulus effectus, vt regnum introiret cœlorum, verè puer de quo Dominus: *Ecce puer meus, suscipiam eum.* Iam nascebatur

Ecclesiæ triumphanti, dum hic moriebatur: hic consummabatur, vt ibi incipere posset. Ideo ibi exultatio in die natalis sui, dum exoriebatur æternitati, tot filios ad eandem adducturus sobolem sanctam, generationem timentium Dominum. Quia de illo verum est: *Minimus erit in mille, & paulus in gentem robustissimam, ego Dominus in tempore eius subito faciam istud.* Vnus enim humilis & paruulus Bernardus, nonne *creuit in mille millia, ita vt semen eius possideat portas inimicorum suorum*, tandemque in gloriam trophæa referẽs ingrediatur cum faustis Ecclesiæ triumphantis acclamationibus? *Isti sunt semen cui benedixit Dominus.* Isai. 60 Gen. 24 Isai. 61

Ostensum id quoque fuit Vvilhelmo de Monte Pessulano, Monacho Monasterij Grãdissyluæ. Fuerat vir iste magnificus in sæculo, visitauitque virum sanctum in extrema ægritudine, lacrymans quod eum amplius non esset visurus. Cui tunc Vir Dei: *Ne timeas, adhuc me sine dubio videbis.* Huius promissi effectũ deuotè cum expectaret, apparuit ei ipsa nocte qua decessit, & dixit: *VVilhelme*, Et ille: *Ecce ego Domine. Veni*, inquit, *mecum.* Ibant ergò pariter vsque ad montem altissimum. Interrogat Sanctus, an sciret quò venisset. Ille dicit se nescire. Cui Bernardus: *Ad radices montis Libani venimus. Manebis hic, ego ascendam.* Interrogatur qua de causa velit ascendere? *Discere volo*, inquit. Miratus ille, ait: *Quid vis discere Pater, quem nulli hodie in scientia scimus esse secundum?* Tunc ipse: *Nulla hic scientia, nulla veri cognitio, sursum scientiæ plenitudo, sursum notitia veritatis.* In hoc verbo montem conscendit, & ille expergefactus est, protinusque occurrit illi vox illa, *Beati qui in domino moriuntur.* Cumque visionem indicasset Abbati & Fratribus, eadem hora obijsse Bernardum postea agnitum fuit.

Cõclusio.

CLamare poterat tunc filiorum vnusquisque *Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga eius.* Tu fluctuantium portus, clypeus oppressorum, cœco oculus, pes claudo. Tu perfectionis exemplar, virtutis forma, speculum sanctitatis. Tu gloria Israël, lætitia Ierusalem, vnicum temporis tui dec⁹, honor & deliciæ sæculi, oliua fructifera, vitis abundans, palma florida, cedrus multiplicata, platanus exaltata. Vas electionis & honoris in domo Dei.

Vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso, solidum in fide & sanctitate, ornatum gemmis omnium virtutum & gratiarum. Tu ecclesiæ fortissima, splendidissimaque columna. Tu vehemens Tuba Dei. Tu dulcissimum Organum Spiritus sancti pios oblectans, desides excitans, debiles portans: cuius medicinalis manus & lingua morbos curabat, illa corporum, ista morum; cuius vita fructuosa, cuius mors preciosa.

O Pater sancte, qui ascensiones in corde disposuisti in valle lachrymarum, quam feliciter ascendis de Claraualle in montem Libani, *Montem candidationis*, plenitudinem lucis, celsitudinem claritatis. Ascendis mundo corde & manibus in montem Domini, ad diuitias salutis, ad thesauros veræ sapientiæ, vbi purè puram videas veritatem, vbi vnus tibi cum omnibus sanctis Magister sit christus vbi omnes docibiles Dei. Trahe nos post te, & miseriæ nostræ vallem misericorditer respice. Subueni laborantibus, adesto periclitantibus, manum da ascendentibus, vt tecum Dei laudes decantare valeamus, in æternis montibus.

28 Aug.

IN FESTO S. AVGVSTINI.

Lect. 13 tripartita.

Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.

Eccli. 50.

I. Pars, quomodo Augustinus fuerit quando que lutũ. Ierе. 18 INclytus Propheta Ieremias, iussus fuit à Spiritu descendere in domum figuli, vt audiret ibi verbum Domini. *Et descendi,* inquit ipse, *& ecce faciebat opus super rotam, & dissipatum est vas quod faciebat è luto manibus suis. Et conuersus fecit quasi vas alterum, sicut placuerat in oculis eius. Et factum est ad me verbum Domini: Ecce sicut lutum in manu figuli, ita & vos in manu mea domus Israel.* Ingrediamur & nos hodie mentis consideratione in domum figuli. At cuius figuli? Vtique in domum illius figuli, qui ex altitudine sapientiæ & potentiæ suæ nouit ex eodem luto vasa effingere; quædam quidem in honorem, quædam verò in contumeliam, quædam vasa electionis, quædam abiectionis; quædam in ministerium, quædam in interitum. Ingressi huius figuli officinam inueniemus ipsum fecisse vas quoddam luteum, seruiens contumeliæ & immunditiæ pro aliquo tempore; sed postmodum arte & potentia sua illud ita transmutasse, vt in honorem esset & gloriam; *Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.* Illud quoque proprius contemplantes, possumus dicere: *Vas admirabile opus excelsi.* Hoc vasis Symbolo Augustinum designo, cuius hodie memoria in benedicecli. 4. tione est. Qui cum videretur in ætate flore, quasi vas iræ & ignominiæ, nonnisi virgam ferream opperiri debere: Digito Dei, & mutatione dexteræ excelsi, statim in vas gloriosum transmutari visus est, in vas admirabile & aureum, omni virtute præfulgidum, administrandum sapientiæ & gratiæ diuinæ pretiosa dona in mensa Domini. Repetamus hæc paululum ab altiori principio, & videamus quomodo à luto fœdissimo inchoans, desierit in aurum pretiosissimum.

Admirabilis & famosa est Statua illa quam vidit Nabuchodonosor, cuius *Caput ex auro optimo, Pectus & Brachia ex argento, Venter & femora ex ære, Tibiæ ferreæ & pedum quædam pars ferrea, quædam fictilis & lutea.* Hæc, si litteraliter velimus interpretari; dicemus significari Principatuum huius sæculi inconstantiam & mutabilitatem, illius quidem dispositione, in cuius manu sunt corda Regum, & spiritus Principum: illius voluntate qui *ludit in orbe terrarum*, ab vno in alterum regna transferens. Illa modo reddit felicissima & gloriosissima, quasi aurea: modoque eis aliquid demit gloriæ & felicitatis, ita vt ab auro in argentum, & ab argento in æs ferreum videantur deficere: ac tandem in lutum & fauillam omnis eorum gloria redigitur. Quod si mysticum & moralem sensum in hac statua sequimur, dicere mihi liceat significari inconstantiam & instabilitatem eorum, qui in regno & via Dei à perfectione resiliunt, quod nõ paucis contingit. Cum enim aureum habuerint initium, purum scilicet charitatis feruorem; paulatim ab illo desciscentes deficiunt ad argentũ, deinde ad æs & ferrum, dum fiunt duri ad salubriora consilia, interioréque Dei percussioné;

tandem

tandemque ad lutum conuertuntur, toti voluptatum cœno immersi, & *Cum spiritu cœperint, carne consummantur.* Galat. 3.

Ego verò, dum de Augustino nostro dicere ordior, diuersam, imò Regiæ illi & Propheticę Statuæ aduersam vobis erigere Statuam gestio. Quare aduersam? Quia *Caput eius ex luto est*, per quod initium adolescentiæ eius designo, *Pectus & venter ex ære & ferro*, iuuentutis eius progressum intelligo. *Pedes tandem*, siue finis, *ex auro optimo & probatissimo.* Declaremus, si lubet, singula.

Primò igitur videamus *Caput eius ex luto.* Si ea de re quispiam ambigit, reuocet in memoriam, quomodo in pubertate sua Fausti Manichæi infausta hæresi pluribus annis fuerit dementatus, *infixus quasi in limo profundi*, ex quo non poterat se extricare. Quapropter sic loquitur l. 3. Conf. c. 6. *Incidi in homines superbè delirantes, & carnales nimis, & loquaces, in quorum ore laquei Diaboli, & viscum confectum commixtione syllabarum nominis Dei, sed & Domini Iesu Christi, & Paracleti consolatoris Spiritus Sancti. Hæc nomina non recedebant de ore eorum, sed sonotenus & strepitu linguæ, cæterùm cor inane erat veri. Et dicebant, Veritas, & veritas, & nusquam erat in eis.* Lutosa erat hæresis hæc, non solùm malè de Deo sentiens, & falsè loquens, sed etiam de elementis huius mundi; duo rerum principia asserens, vnum principium rerum bonarum, alterum malarum, Solem visibilem Christum esse affirmans, & multa alia ineptissima. Vnde hanc postmodum irridet S. Augustinus, & se magis propter illam. *Sensim*, inquit l. 3. Confess. c. 10. *ad eas nugas deductus sum, vt crederem ficum plorare cum decerpitur, & matrem eius arborem lachrymis lacteis*, &c. Et cap. 7. deplorat, quod non conciperet Deum vt spiritum, hac hæresi deceptus; nec illum sic quæreret, sed vt corporeum imaginaretur. Sic enim ait: *Væ, væ, quibus gradibus deductus sum in profunda inferni? Quippe laborans & æstuans inopia veri, cum te Deus meus quærerem, non secundum intellectum mentis, quo me præstare voluisti belluis, sed secundùm sensum carnis.* Fatetur postea se in illam hæresim incidisse, quasi in mulierem & meretricem, descriptam in ænigmate in Prouerbijs Salomonis: *Mulierem audacem, inopem prudentiæ, sedentem super sellam in foribus, & dicentem: Aquę furtiuæ dulciores sunt, & panis absconditus suauior, venite, comedite, bibite.* Hæc, inquit, me seduxit, quia inuenit foris habitantem me in oculo carnis meæ. Hoc ergo caput fuit ex luto in Augustino nostro dum adhuc in flore ætatis ageret. Hæc est *sapientia, non desursum descendens à Patre luminum, sed animalis, terrena, diabolica, lutosa*, in qua multis hæsit annis. Quocirca hac de re cap. 11. sic rursus fatetur: *Nouem ferè anni secuti sunt, quibus ego in illo limo profundi, ac tenebris falsitatis, cum sæpe surgere conarer, & grauius allideret, volutatus sum. In his annis*, ait ipse l. 4. Conf. c. 3. *seducebamur & seducebamus, falsi atque fallentes in varijs cupiditatib. & palam per doctrinas, quas liberales vocant, occultè autem falso nomine religionis. Hic superbi, ibi religiosi, vbique vani, & popularis gloriæ sectantes inanitatem.*

Aug. hæresi Manichæorũ infectus.

Prou. 9.

Sed si amplius desideras nosse lutum eius, & *Caput ex luto*, reuoca in memoriam, quomodo in flore ętatis consortium prauum varijs eum modis seduxerit. Sic enim fatetur l. 2. Conf. c. 3. *Præceps ibam tanta cęcitate, vt inter coætaneos meos puderet me minoris dedecoris. Cum audiebam eos iactantes flagitia sua, & tanto gloriantes magis, quanto magis turpes essent, fingebam me fecisse, quæ non feceram, ne viderer abiectior, quo eram innocentior. Ecce cum quibus comitibus iterar gebam plateas Babylonis*

Babyloniæ & volutabar in cœno eius, tanquam in cinamomis & preciosis vnguentis. Vlteritus fatetur ipse Augustinus, quomodo in his plateis Babyloniæ concupiscentia carnis rapuerit imbellem suam ætatem per abrupta cupiditatum, vt mersaret in gurgite flagitiorum. Describit id toto c. 2. l. 2. Confess. vbi inter cætera sic alloquitur Dominum: *Vbi eram, & quam longè exulabam à delicijs domus tuæ anno illo sexto decimo ætatis carnis meæ, cum accepit in me sceptrum, & totas ei manus dedi, vesania libidinis licentiosæ. Iactabar & effundebar, & diffluebam, & ebulliebam per fornicationes meas, & ibam longius à te, & tacebas. Ibam porro longè à te, in plurima sterilia semina dolorum, superba deiectione, & inquieta lassitudine.* Ecce lutum, & caput ex luto.

Aug. victo a libidine sordidus

Vtique libido lutum est, & quidem lutum adeo tenax, vt in illo quandoque hærere contingat, non solum eos qui per terram repunt, homines huius sæculi: sed etiam illos qui iam perfectionis apicem attigisse videbantur. Qua propter de muliere dicitur: *Laqueus venatorum est, & Sagena cor illius.* Qua duplici metaphora indicatur, carnis & mulieris libidine non solum irretiri eos, qui tanquam pisces se aquis sæculi eiusque sordibus totos immergunt, pro quibus mulier *sagena* dicitur; sed etiam eos qui tanquam aues in cœlum quibusdam perfectionis alis ferri videbantur, pro quibus mulier *Laqueus* nominatur. Equidem mirabilia sunt iudicia Dei super filios hominum, vt non glorietur accinctus æquè vt discinctus, sed contremiscat omnis caro, & qui stat, videat ne cadat. Videmus enim quosdam, qui ascenderant quodammodo vsque ad cœlos, & ambulabant in medio lapidum ignitorum, ab impetu caudæ draconis cecidisse quasi stellas de cœlo, & infixos in limo carnis in malis obstupuisse. Testis est Salomon. Videmus & alios è stercore peccati, in quo velut iumenta computruerant, erectos fuisse, vt solium & gloriam Filiorum Dei occuparent. Testis est Augustinus noster. Hoc admirans Ecclesiastes, pronunciat: *Verti me ad aliud, & vidi sub Sole nec velocium esse cursum*, eorum scilicet qui ad brauium currunt, *nec fortium bellum*, vt contra spirituales nequitias dimicent: *nec Sapientium panem*, qui mentem cibat & intellectum: *Nec Artificum gratiam*, qui perfectionis molem fabricant: *sed in omnibus tempus & casum*, hoc est, variam mutationem & instabilitatem. Quia *non est volentis, neque currentis, sed Dei est miserentis*, teste Apostolo. Hoc in Salomone, hoc in Augustino nostro possumus agnoscere. Salomonis caput fuit ex auro, brachia ex argento, hoc est, initia regni fuere aurea propter charitatē, argentea propter sapientiā; sed finis fuit ex luto ob libidinē immundam. E contrario res procedit in nostro Augustino, cuius caput & brachia fuere ex luto, vt iam explicuimus, quia virorem ætatis contriuit in immunditia, carne, & hæresi; finis verò fuit aureus, Dei miserentis bonitate, vt statim videbimus. Sed prius declaremus, quale eius fuerit pectus.

Eccles. 7

3 Reg. 20
2 Cor. 10
Ezech. 28

Eccl. 9.

Rom. 9.

II. Pars. quomodo Aug. quandoque es & ferrum fuerit.

SEcundo igitur loco explicandum venit, quomodo *Venter eius & pectus ex ære fuerit & ferro.* Hoc nimirum ideo congruè dicitur, quia paulatim cœpit à Manichæorum delirijs & insipidis erroribus mentem auertere, multo tempore nec Manichæus, nec Catholicus, vt fatetur lib. 6. Confess. Quod ergo à Manichæorū hæresi iam alienabatur, lutum erat deserere: sed nihilominus ferreus & durus remanebat ad suscipiendam impressionem veritatis & fidei rectę cuius sigillum cordi eius applicabatur, tum per matris lachrymas, tum per S. Ambrosij sermonem & exemplum, tum per Catholicorum librorum lectionem, tum per

cœlestē inspirationem. Internis ergo Dei tunsionibus quasi asperum ęs auferram obnitebatur, & cum magni consilij Angelo aliter quam Iacob luctabatur intus, & reluctabatur. Doctrinæ quoque exteriori nimia sui ingenij præsumptione & tumore non assentiebatur sincerè; quamuis eam audiret auidè, sed non cum ea qua decet intentione.

Sic enim fatetur lib. 5. cap. 13. *Veni Mediolanum ad Ambrosium Episcopum in optimis notum orbi terrę pium cultorem tuum, cuius tunc eloquia strenuè ministrabant adipem frumenti tui, & lætitiam olei & sobriam vini ebrietatem populo tuo. Suscepit me paternè homo Dei, & eum amare cœpi, primò quidem non tanquam Doctorem veri, sed tamquam hominem benignum in me. Studiosè audiebam disputantem in populo, non intentione qua debui, sed quasi explorans eius facundiam, vtrum conueniret famę suæ. Verbis eius suspendebar intentus: rerum autem incuriosus & contemptor astabam & delectabar suauitate sermonis, quamquam eruditioris, minus tamen hilarescentis atque mulcentis quam Fausti erat, quantū ad modum dicendi.* Hęc ipse de se & de Ambrosio.

Paulatim tamen in hoc pectore duro, ex ære & ferro conflato, Ambrosij stylus sculpebat fidei veritatem, & veniebant in animum cum verbis (quæ diligebat Augustinus) res quoque quas negligebat. Et dum cor aperiebat ad excipiendum quam disertè diceret, pariter intrabat & quam verè diceret, sed gradatim. Sic implebatur illud Sapientis: *Verba sapientum quasi stimuli, & quasi claui in altum defixi, quæ per Magistrorum consilium dantur à Patre vno.* Comparat hac similitudine verba sapientum stimulis & clauis, quia habent vim corda penetrandi. Dicitque esse data a Pastore vno per Magistrorum consilium. Quia S. Scripturę, quibus vtuntur sapientes ad instructionem vel conuersionem aliorum, à Deo summo Pastore, per successionem continuam docentium in Ecclesia Dei, ad fideles deriuantur.

Lib. 5 c. 14.

Eccl. 12.

Vlterius patescit, quomodo pectus Augustini ex ære & ferro foret, ante conuersionem à libidinosa vita. Fatetur enim ipse de se, quomodo fuerit instar æris sonantis, tinnientis, & raucàm omnino vocem ad Dei percussionem edentis, dum lib. 8. cap. 5. ait: *Respondebam verba lenta & somnolenta; Modò, ecce modo, sine paululum: & modo non habet modum: sine paululum: ibat in longum. Nec erat aliud quod responderem veritate conuictus, dum vndique te vera dicere ostenderes, & mihi inclamares: Surge qui dormis, & exurge à mortuis; & illuminabit te Christus.* Rursus ait ipse de se & ferreo suo pectore: *Suspirabam ligatus, non ferro alieno, sed ferrea mea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Quippe ex voluntate peruersa facta est libido: & dum seruitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Quibus quasi ansulis sibimet inexis tenebat me captiuum dura seruitus. Duæ voluntates meæ, vna vetus, alia noua, illa carnalis, ista spiritualis, confligebant inter se, atque discordando dissipabant animam meam.* Hæc ipse. An non in his omnibus cernere erat pectus partim ferreum, & partim æreum, hoc est, durum ex parte & obsistens, ex alia verò parte aliquid resonans, sed omnino raucè cum ingrato murmure. Audi iterum: *Rodebar intus, & confundebar pudore, & sententiarum verberibus flagellabam animam meam, vt sequeretur me conantem post te ire, & renitebatur. Recusabat, & non se excusabat. Consumpta erant & conuicta omnia argumenta. Remanserat sola trepidatio, & quasi mortem reformidabat restringi à fluxu consuetudinis, quo tabescebat in mortem.*

8. Conf. c. 7.

Denique, quomodo durus fuerit vt es aut ferrum, conuincitur ex eo quod adeo longis & copiosis matris monitis, precibus, lachrymis non cederet, per nouem annos. Sic enim confitetur lib. 3. cap. 11. *Nouem ferè anni secuti sunt, quibus ego in illo limo profundi ac tenebris falsitatis, cum sæpe surgere conarer, & grauius alliderer, volutatus sum. Cum tamen vidua illa casta pia & sobria, quales amas, iam quidem spe alacrior, sed fletu & gemitu non segnior, non desineret horis omnibus orationum suarum de me plangere ad te. Et intrabant in conspectum tuum preces eius, & me dimittebas, tamen adhuc volui & inuolui in illa caligine. Pro me ad te flebat illa fidelis tua amplius quam flent matres corporea funera: videbat enim illa mortem meam, ex fide & spiritu, quem habebat in te.* Durum certè erat cor, quod his lachrymis non molliebatur tanto temporis spacio, tantoque cordis amore profusis. O verè ferreum æreumque pectus, tanto tempore, tantaque duritie ad Dei matrisque voces obnitens interiori cum murmure & rebellione!

III. Pars Quomodo Aug. aureum sit factus purissimum.

TErtiò videamus, quomodo post caput ex luto & pectus ex ære ac ferro, pedes tandem cernantur non solum ex argento sed etiam ex auro primo & purissimo. Imò totus in vas aureum & preciosissimum fuit transmutatus, qui prius reputabatur inter vasa testea, & qui amplexatus erat stercora, nutritus fuit, aliosque nutrire potuit in croceis. Hoc nimirum factum est in eius conuersione, quando Carnis & Sæculi vinculis disruptis, dissipataque omni cunctatione turbulenta, exarsit in pacem & pacem Christi. Tunc scilicet quasi vas purissimum flamma diuinæ charitatis excoctum fuit, vt fieret vas gloriæ, qui antea vas erat ignominiæ.

Aug. meritis S. Matris suæ conuersus.

Hanc autem conuersionem adscribit ipse, & nos cum ipso, meritis Sanctæ Matris suæ. Sic enim ait lib. 5. cap. 9. *An verò tu Deus misericordiarum sperneres cor contritum & humiliatum viduæ castæ, ac sobriæ frequentantis eleemosynas, obsequentis atque seruientis Sanctis tuis, nullum diem prætermittentis oblationem ad altare tuum bis in die mane & vespere ad Ecclesiam tuam sine vlla intermissione venientis, non ad vanas fabulas & aniles loquacitates, sed vt te audiret in tuis sermonibus, & tu illam in suis orationibus. Huius ne tu lachrymas, quibus non aurum aut argentum petebat, nec aliquod volubile aut mutabile bonum, sed salutem animæ filij sui, contemneres? Nequaquam, Domine. Immo vero aderas, & exaudiebas, & faciebas eo ordine, quo prædestinaueras esse faciendum.* De qua re rursus ait lib. 3. c. 9. *Exaudisti eam, nec despexisti lachrymas eius, cum profluentes rigarent terram sub oculis eius in omni loco orationis eius.*

Gen. 35.

Hanc piam Augustini matrem rectè contuleris cum Rachele apud Ephratam pariente, quæ cum partum suum edidisset, vocauit eum *Benoni*, hoc est, *filium doloris mei*, ob eam scilicet, quam pariendo senserat, acerbitatem Sed & postea appellatus fuit *Beniamin*, hoc est, *Filius dextræ & gaudij.* Certè S. Augustinus primum quidem fuit matri suæ Benoni, & filius doloris, de qua ipsemet dicit lib. 5. cap. 9. *Maiore me sollicitudine parturiebat spiritu, quam carne pepererat.* Quoscumque idoneos inuenisset, rogabat multis cum lachrymis, vt veritatem filium docerent, & mala dedocerent, sicque sibi illum rursus parturienti obstetricante manu sua cooperarentur. Quapropter audiuit quodam die ab Episcopo pio & docto: *Vade, non potest fieri, vt pereat filius tantarum lachrymarum.* Mater hæc, pietate fortis, terra marique eum secuta est; & per marina discrimina consolabatur nautas, rudes abyssi viatores, pollicens eis peruentionem cum salute, quia

Conf. l. 3. c. 11.

ex illius promissum acceperat de filij conuersione. Sed non fuit sine anxietate & dolore, donec illum diem videret, quo ipsum genitum videret Christo, quem l. 6. c. 1
pepererat mundo. Ad hunc effectũ quotidie visa est ad Ecclesiam currere, & in Ambrosij ora suspendi, ad fontem salientis aquæ in vitam æternam. Diligebat enim illum virum sicut Angelum Dei, quia per illum cognouerat filium suum ad ancipitem fluctuationem iam esse perductum, & transiturum ab ægritudine ad sanitatem. Tandem igitur filius eius, in Christo regeneratus, fuit ei non amplius filius doloris, sed filius dexteræ & lætitiæ. Vis videre filium lætitiæ? Audi eum lib. 8. cap. 12. *Turbulenta omni cunctatione dissipata, ingredimur cum Alipio ad matrem, indicamus, gaudet: narramus quemadmodum gestum sit, exultat & triumphat. Et benedicebat tibi, qui potens est vltra quam petimus aut intelligimus, quia tanto amplius sibi à te concessum de me videbat, quam petere solebat miserabilibus flebilibusque gemitibus.* Hinc & ipsa postmodum dicebat Augustino, magno cum gaudio & securitate: *Fili, nulla re iam delector in hac vita. Quid hic faciam adhuc, & cur sim nescio, iam consumpta spe huius sæculi. Vnum erat, propter quod in hac vita aliquantum immorari cupiebam, vt te Catholicum viderem, priusquam morerer. Cumulatius hoc mihi Deus meus præstitit, vt te etiam contempta felicitate terrena seruum eius videam. Quid hic facio?* Ita l. 9. c. 10.

Rursus piam Augustini matrem rectè contulerimus cum vidua Euangelica Luc. 7.
in Naim, cuius filium Christus suscitauit, eius lachrymis commotus. Hanc describens S. Basilius Seleucus ser. de Elisæo, sic ait; Lachrymarum fluuios emittebat, & miserabiles pro filio voces, quales par erat à mœrore profluere: *Cuinam, fili, viduam & orbam matrem reliquisti? quem te adepto adiutorem reperiam: Cui baculo ætas mea grandis innitetur, vel quomodo angustias orbitatis & viduitatis ferre potero? Duos illustres oculos possidebam, Virum & Filium; vtrumque mors effodit. Quis, fili, matrem sepulchro mandabit, iustaque persoluet? Illum, qui me lachrymis prosequi debebat, lachrymor ego, & sepulchrum ei paro, qui parare mihi debuerat. Par erat, matrem ante filium à morte rapi: hic enim est natura ordo, vt filij parentes præmittant: sed quia ordinem peruertisti, me celeriter tibi adiungat Deus. Satius mihi erit, eodem sepulchro condi, quam sine filio breui hac luce frui. Nulla mihi vitæ vltra iucunditas, cũ ille non superſit, cuius causa viuere cupiebã. Quãdiu superer at sine dolore ærumnas ferebã, & viri calamitatẽ filij exspectatio paulatim à memoria subtrahebat: sed solatium meum mors acerba conturbauit, & in dolorẽ intolerabilẽ conuertit. Quã diuersa sunt euenta ab his quæ mihi proposueram! Eius nuptias exspectabam, pro thalamo sepulchrum construxi, quando de nuru cogitabam, monumentum tunc paraui. Cum de nuptiali conditione tractabam, testamentum eius consignatum accepi; & filius matrem hæredem scripsit, quæ filium hæredem constituere debebat. Cum vestem nuptijs pararem, funebribus vittis cadauer constringere cogor. Quam diuersa sunt hæc ab ijs quæ proposueram. Nullus dolor cum cordis mei acerbitate conferendus, nulla calamitas per calamitati meæ. Nullus vulnus meum sanare poterit: nemo tantus in vrbe medicus, non est, inquam non est. Sed num apud vrbis portam inueniero?*

Cum adhuc mulier loqueretur, Medicus qui desiderabatur, præsto erat. Ille viduarum Patronus occurrit: Pater orphanorum adolescentem vocauit: vitæ largitor mortem fugauit: matris lachrymas misericordiæ amator repressit. Mortuus è porta egrediens, vitæ ingredienti accurrit; *Noli flere mors quæ te im-*

pugnabat, expugnata est. Noli flere, inferni sedes animam à me repetitam restituet. Noli flere, non satanas deuorabit prædam, sed euomet. Sic mœroris flammam suæ benignitatis fonte extinxit & rore, ad misericordiam allectus lachrymis. Hæc S. Basilius Seleucus graphicè & eruditè.

Quæ quidem omnia in sensu spirituali præclarè applicari possunt Monicæ viduæ, Augustino adolescenti, Christo Medico & Suscitatori. Flebat ipsa dolore cordis acerbo filij sui spiritualem mortem; nec à fletu destitit, donec ei à Christo dictum est: *Noli flere; filium tuum ad vitam cernes reuocatum, & ab inferis suscitatum, nec Satanas deuorabit prædam, sed euomet. Ipse tibi oculos piè claudet, & sepulchro condet, effectus seruus Dei: à sepulchro peccatorum & errorum erutus, in eadem regula & linea fidei tecum constituetur.* Quapropter in die festiuo S. Monicæ in Ecclesia Dei legitur istud Euangelium: *Ibat Iesus in Naim, & ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ, & hæc vidua erat,* &c. Atque ipse Augustinus huic viduæ comparat matrem suam, l. 6. Conf. c. 1. vbi ait: *Me tanquam mortuum, sed resuscitandum tibi flebat, & feretro cogitationis offerebat, vt diceres filio viduæ: Iuuenis tibi dico; Surge, & reuiuisceret & inciperet loqui, & redderes illum matri suæ.*

Hoc nimirum factum est, in eius mira conuersione per cœlestem vocem: Tunc igitur qui prius erat fœdum lutum, ac vas spurcissimum, in noua fornace
Prou. 25. amoris est recusum, in vas aureum est transmutatus, omni detersa scoria & rubigine præfulgidum. Impletumque est illud Sapientis: *Aufer es rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum.* Argentum rubiginosum sapientiæ & doctrinæ
Eccli. 50. sæcularis purgatum flamma claritatis, in aureum desijt fulgorem in Augustino conuerso, & factus est, *Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.* Vas planè solidum, quod non amplius ad libidinis viscositatem, ad carnis & concupiscentiæ lubricitatem potuit defluere, sed ab omni vitiorum illuuie liberum fuit. Sic enim fatetur lib. 9 Confess. cap. 1. *Quam suaue mihi subitò fuit carere suauitatibus nugarum mearum? Quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat. Eiiciebas enim à me vera tu & summa suauitas: eiiciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, sed non carni & sanguini, omni luce clarior, sed*
Rabā. in *omni secreto interior, omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Iam liber e-*
c. 50. *rat animus à curis mordacibus ambiendi, & acquirendi, & volutandi, atque scalpendi libidinum scabiem, & garriebam tibi claritati meæ, & diuitiis meis, &*
Eccl. *saluti meæ, Domino Deo meo.* Vas ergo fuit Augustinus, mox à sua conuersione, non solum solidum, sed & preciosum, diuinas laudes cœlique delicias & diuitias continens, ac alijs propinans mira vbertate. Vas non solum solidum & aureum, sed etiam omni lapide precioso ornatum: *In auro* (inquit Rabanus Interpres celebris) *splendor sapientiæ, in lapidibus preciosis virtutum decor exprimitur. Cum ergo virtutes sacræ fulgori sapientiæ intermiscentur, vas animæ hæc habens, pretiosissimum esse demonstratur.*

Fulgorem sapientiæ in Augustino totus agnouit mundus, qui per illius radios quaquauersum fuit illuminatus; *In medio Ecclesiæ aperuit Dominus os eius, &*
Eccli. 15. *impleuit eum spiritu sapientiæ & intellectus.* Huncque spiritum vberrimè in omnes
Elogia S. August. refudit, & in sæculum sæculi refundet, quasi cœli vinum è vase suo pretioso propinans Doctoribus, & populis. Quapropter à S. Paulino, & alijs SS. Patribus, vocatur *Puteus sapientiæ, Supremus Magister Theologiæ, Ornamentum Scolæ, Flos inge-*

niorum, Columna Ecclesiæ, Templum Religionis, Scutum Fidei, Exemplum & Fax Prælatorum, Lux Prædicatorum, Doctor Doctorum, Eruditorum Sanctissimus, Sanctorum Eruditissimus. Virtutes S. Aug.

Virtutes quoque omnigenæ, quasi lapides preciosi, eum circumdant, & mirè promicāt, Charitas siue amor Dei ignitissimus, Charitas siue amor proximi zelosissimus, Humilitas profundissima, Continentia & Castitas sanctissima & strictissima, Abstinentia cum austeritate coniuncta. Pœnitentia in finem vsque vitæ perseuerans, Prudentia cum Fortitudine confœderata, Iustitiaque cum Tēperantia. Quas in particulari ex eius vita hic describere potest Cōcionator, & laudū eius Præco. Audiendus est pro conclusione Volusianus Ep. 2. describēs vno verbo Augustini cœlestem sapientiam, omnem aliorum Episcoporum sapientiam superantem: *Vir est totius gloriæ capax Augustinus. In alijs Sacerdotibus absque detrimento cultus diuini toleratur inscicia: at cum ad Antistitem Augustinū venitur, legi deest quicquid ab eo contigerit ignorari.*

Propter hanc eminentiam sapientiæ inter sanctos Doctores, *Aquila* Augustinus dicitur, sicut Gregorius *Homo* ob facilitatem, Ambrosius *Leo* ob constātiam, Hieronymus *Bos* ob laborem & soliditatem. S. Aug. omnesbenedictionis sāctorum particeps.

Postremum hoc adijcio, S. Augustinum ideo. *Vas aureum* dici, *ornatum omni lapide pretioso*, quia omnis benedictionis in cæteris electis repertæ particepsfuit. Vas ergo benedictionis omnigenæ dicendus est, ita vt de ipso dicere valeamus illud Ecclesiastici: *Benedictionem omnium gentium dedit illi, & testamentum confirmauit super caput eius.* Siue, vt alia lectio habet: *Benedictio omnium antiquorum requieuit super caput eius.* Certè omnis generis benedictio in electis reperta requieuit super caput Augustini, speciali quodam testamento & pacto Dei. Eccli. 44 ss. patriarcharū Eccli. 44

Primò, accepit benedictionem Patriarcharum, dum fœcunditatem illam accepit sanctæ generationis filiorum timentium Deum. Factum enim est speciali Dei benedictione, vt eius generatio, esset quasi Stellarum multitudo, ita vt de ipso verum sit, quod de Abraham pronunciat Ecclesiasticus *Dedit illi gloriam in gente sua, crescere illum quasi terræ cumulum, & vt stellas exaltare semen eius, & hæreditare illos amari vsque ad mare, à flumine vsque ad terminos terræ.* An non Religiones plusquā quadraginta eum Patris titulo honorant, quæ vniuersum per orbem propagines suas extenderunt? An non milleni filij & filiæ, tamquā stellæ cœlo tandem figendæ, ei enatæ sunt? *Hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob*, pro qua Augustinus accepit benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo. Psal. 23

Secundò, accepit benedictionem Prophetarū. Si enim Prophetæ diuino fuere lumine illustrati, vt cœlestia mysteria intelligerent, & alios deinde edocerent ac illuminarēt: quanto perfusus fuit cœlitus lumine Augustinus, in mysterijs diuinis & arcanis cœlestibus illuminatissimus & peritissimus, quæ & alijs magna luce explicauit & communicauit magno totius Ecclesiæ fructu: Hoc testantur tot opera ab eo conscripta, abditissimorū mysteriorum plena. Si in Prophetas insiliebat Spiritus Domini ad diuinas laudes decantandas, ita vt prophetare frequēter in sacris literis idē sit, quod ex Spiritus instinctu diuinas laudes decātare: quis ambigit, eū hanc benedictionem Prophetarū vbertim à Domino accepisse, iam à sua conuersione? Qui prius fuerat cæcus latrator aduersus diuinas literas de melle cœli melleas, de lumine Dei luminosas, postmodum legens ardebat, & ss. prophetarū. 1 Reg. 19 1. paral. 25. v. 2

exultans decantabat ex eis laudes Domino, cum cordis iubilo, miris sanè modis, miris odis; & auebat illas refundere in aliorum corda. Audi quid de se dicat c. 4. l. 9. *Quas tibi Deus meus voces dedi, cum legerem Psalmos Dauid, cantica fidelia & sonos pietatis, excludentes turgidum spiritum: rudis in germano amore tuo, catechumenus in villa cum catechumeno Alipio feriatus, matre adhærente, nobis, muliebri habitu, virili fide, anili securitate, materna charitate, Christiana pietate? Quas tibi voces dabam in Psalmis illis, & quomodo inflammabar ex eis: & accendebar eos recitare, si possem, toto terrarum orbe, adversus typhum generis humani?* Rursus hac de re c. 6. sic ait: *Non satiabar illis diebus dulcedine mirabili considerare altitudinem consilij tui super salutem generis humani. Quantum fleui in Hymnis & Canticis tuis, suaue sonantis Ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter, Voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meum, & exæstuabat inde pietatis affectus, & currebant lachrymæ, & mihi bene erat cum illis.* Si olim de Saul dictum est: *Numquid Saul inter Prophetas?* quia accedens ad cuneum Prophetarum, spiritu Dei correptus diuinas laudes cecinit: quantò magis id de Augustino dicere possumus, qui spiritu diuinæ pietatis impulsus mirabili gestu cordis & vocis exiliebat in laudes diuinas, ita vt à corde non solum exsilirent per os, sed etiam per oculos? Denique, si prophetare idē est quā-
Eccli. 48 doque sacris in Literis, quod miracula facere, (Sic corpus Elisæi dicitur pro-
Eccli. 49 phetasse emortuum, & ossa Ioseph) etiam hoc modo Augustinus benedictionem hæreditauit Prophetarum, cuius ossa post mortem multis effulsere miraculis.

Ss. Apostolorū & Martyrum. Tertiò, accepit benedictionem Apostolorum & Martyrum, quia miro erga Deum amore flagrauit, quasi Apostolica charitate transfixus; miraque constantia fidei veritatem propugnauit, pro illa mortem obire paratus. De eius ardentissima charitate notum est, propter quam cor flammans gerit, & sagitta percussum suis in iconibus. Vnde Confess. l. 9. c. 2. sic Dominum alloquitur: *Sagittaueras tu cor nostrum charitate tua, & gestabamus verba tua transfixa visceribus; & exempla seruorum tuorum, quos de nigris lucidos de mortuis viuos feceras, congesta in sinum cogitationis nostræ, vrebant & absumebant grauem torporem ne in*
1. Reg. 16 *ima vergeremur.* De hac quoque charitate cor suum inflammante sic loquitur l. 13. Conf. c. 8. *Amo te, Deus meus, amo te, & si parum est, amem validius. Non possum metiri, quantum desit mihi amoris, ad id quod satis est, vt currat vita mea in amplexus tuos.* Et rursus exclamat vstulante cor eius amoris incendio: *O*
vide mét. c. 35. 15 *Ignis sancte, quam suauiter ardes, quam secretè luces, quam desideranter aduris! Væ illis, qui ex te non ardent, qui per te non lucent!* Denique, propter eminentiam charitatis illud tribuitur à nonnullis Doctoribus Augustino: *Domine,*
Corn. Ezec. 8 hoc explicat. *valde exultat in te anima mea, dum cogitat quod tu sis Deus meus Verum si per impossibile fieri posset, vt Augustinus esset Deus, & tu esses Augustinus omnino vellem esse Augustinus, vt tu esses Deus.* Ex hac charitate Dei, zelus Apostolicus salutis proximi in corde Augustini increscebat, quem tot sermonibus, totque li-
Bre. ro. 28. Aug. bellis pietatis testatū reliquit. Atque etiam zelus fidei eius eluxit in persequendis hæresibus & hæreticis. De quo sic Breuiarium Romanum; *Hæreticos perpetuò insectatus, & coram, & scriptis, ac nullo loco passus consistere, Aphricam à Manichæorum, Donatistarum, Pelagianorum, aliorumque hæreticorum errore magna ex parte liberauit.* O quam ei acceptum fuisset, si Christi pro fide cruorem potuisset fundere!

Denique,

Denique, vt compendio dicamus, accepit benedictionem Sanctorum omnium, Confessorum, Monachorum, Anachoretarum, Pœnitentium, quos innocentia vitæ assequauit, in oratione, lachrymis pœnitentia, ducens vitam sanctissimam, totiusque pietatis præclarissimum absolutissimumque exemplar sese exhibens. Vnde & sequaces suæ virtutis omni de statu habuit, qui iuxta regulam ab eo propositam sese Deo vouerent, & ad pietatem vitam componerent. Etenim Presbyteros, Canonicos, Eremitas, Virgines, pium S. Augustini institutum complectitur. Itaque *benedictio illius qui apparuit in Rubo fuit super verticem iusti huius*, vt fieret *Nazareus inter fratres suos*, Dux populi, Dux Sacerdotum, Dux Religiosorum; specialiter à Deo ad id electus deputatus.

SS. Confessorũ, Monachorum, Pœnitẽtium & c. Deut. 33.

DE EODEM FESTO.

Sub arbore Malo suscitaui te, ibi corrupta est Mater tua, ibi violata est genitrix tua. Pone me vt signaculum super cor tuum, &c. Canticorum. 8.

Lect. 14. De conuersione S. Augus. in horto sub arbore.

MVlta legimus sacris in Literis iuxta arbores peracta, quæ sunt memoratu digna, nec à nostro proposito aliena.

Multa memoratu digna iuxta arbores peracta.

In primis sedebat Abraham sub Quercu in ipso feruore diei, dum ei apparent tres viri, quibus dicit: *Afferam pauxillum aquæ, & lauate pedes vestros, & requiescite sub arbore. Ponamque buccellam panis, & confortate cor vestrum, postea transibitis*, Agnouit autem postea Abraham, ex sermone, fulgore, maiestate, quinam essent illi, qui ad eum diuerterant. Vnde postmodum exorat pro Sodomæ liberatione, cum ei secretum cœleste aperuisset Deus. Gen. 18.

Secundò, Cum Agar erraret in solitudine cum puero suo Ismaële, filio Abrahæ, & consumpta esset aqua in vtre, abiecit puerum subter vnam arborem, & abijt, seditque è regione procul, dicens: *Non videbo puerum morientem, & sedens contra leuauit vocem suam & fleuit.* Exaudiuit autem Deus vocem pueri, & per Angelum demonstrauit ei puteum aquæ. Gen. 21.

Tertiò, Iacob postquam luctatus esset cum Angelo, & euasisset multas tribulationes, monitus est ascendere in Bethel, & altare erigere Domino. Prius autem omnia idola domus suæ & inaures eorum infodit subter terebinthum: hoc est aurea & argentea ornamenta idolorum, vt obliuioni traderentur. Gen. 35.

Quartò Elias fugiens Iezabelis persecutionem, æstu & lassitudine confectus proiecit se sub arborem. At ibi mox excitatus est ab Angelo, & pane subcinericio cum vasculo aquæ confortatus; iussusque est progredi in montem vbi Deum erat allocutus in sollitudine apparentem in sibilo auræ tenuis. 3 Reg. 19.

Hæc quidem in veteri Testamento. In nouo autem, notatu digna est Ficus illa & arbos, sub qua iacebat Nathanaël, aliquid secretò agens, fortè lectioni sacræ vel orationi vacans, de quo Dominus: *Antequam Philippus vocaret te, cum esses sub ficu, vidi te.* Ab illo intuitu sub ficu, initiatio quædam fuit conuersionis eius ad agnitionem Christi & veritatis fidei. Ioan. 1.

Sic etiam non sine mysterio Zachæus à Christo vocatur, dum arborem Sycomorum ascendisset, vt Christum videret, de qua iubetur festinanter descendere, & illum in domum suam accipere, vt benedictione repleatur, & fiat filius Abrahæ. Ergo & ab arbore sumpsit exordium conuersio eius ad Christum. De qua arbore multa Christianè philosophantur SS. Patres. Inter hos S. Gregorius sic dicit: *Sycomorus ficus fatua dicitur. Pusillus Zachæus Sycomorum subijt, & Dominum vidit, quia qui mundi stultitiam humiliter eligunt, ipsi Dei sapientiam subtiliter contemplantur. Quid in hoc mundo stultius, quam amissa non quærere, possessa rapientibus relaxare, nullam pro iniuria iniuriam reddere, sed patientiam exhibere? Per Sycomorum ergo Dominus transiens cernitur, quia per hanc sapientem stultitiam, etsi necdum vt est solidè, iam tamen per contemplationis lumen Dei sapientia quasi in transitu videtur.*

Luc. 19.

Mor. l. 2. 7.

S. Aug iuxta arborē cō uersus.

Augustini nostri sancta ad Deum conuersio etiam iuxta arborem in horto contigit, prout ipsemet describit Confess. l. 8. c. 6. Audiuerat ex ore cuiusdam Potitiani duos Nobiles in hortis contiguis ad mœnia Treuirensia deambulantes cū ibi inuenissent in quadam casa vitæ S. Antonij codicem, mox immutatos fuisse admirabili dextera Excelsi, atque deserta Imperatoris aula illico arripuisse religiosum institutum. Et ambo habebant Sponsas. Quæ posteaquam hoc audierunt, dicauerunt & ipsę virginitatem. O felix hortus, felices arbores, sub quibus adeo admirabilis conuersionis fructus subitò enatus est, subitoque ad maturitatem perductus!

Audita autem hac narratione, mirè commotus fuit interius Augustinus, ita vt de se sic ipse dicat l. 8. c. 7. *Tu inter verba hæc retorquebas me ad meipsum, auferens me à dorso meo, Vbi me posueram, dum nollem me attendere, & constituebas me ante faciem meam, vt viderem quam turpis essem, quam distortus, & sordidus, & maculosus, & vlcerosus. Et videbam, & horrebam, & quò à me fugerem, non erat. Ita rodebar intus, & confundebar pudore horribili vehementer.* Terminato autem sermone, & abeunte Potitiano, in illa grandi rixa interioris domus suę, vultu & mente turbatur, sic inuadit Alipium: *Quid patimur? quid est hoc? quid audisti? Surgunt indocti, & cælum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris, sine corde, ecce vbi volutamur, in carne & sanguine!* His dictis abijt in hortum, vbi nemo audiret, aut impediret ardentem litem tumultuantis pectoris, frementis salubriter, & indignantis sibi ipsi, quod non iret resoluto vestigio in placitum Dei. Alipius verò pedem intulit post pedem in hortum, & ipse secedens, & cum Augustino sedens. Tandem post longam spiritus & carnis luctam, quam ibi patiebatur, sic de se prosequitur ibid. c. 12. *Vbi verò a fundo arcano alta consideratio contraxit & congessit totam miseriam meam in conspectum cordis mei, oborta est procella ingens, ferens ingentem imbrem lachrymarum. Et vt totum effunderem cum vocibus suis, surrexi ab Alipio, & secessi remotius quam eius mihi onerosa esse posset præsentia. Mansit ergo ille vbi sedebamus, nimiè stupens. Ego sub quadam fici arbore straui me, & dimisi habenas lachrymis, & proruperunt flumina oculorum meorum, acceptabile sacrificium tuum. & dixi: vsquequo Domine? Quamdiu cras, & cras? Quare non modo? quare non hac hora finis turpitudinis meæ? Dicebam hæc, & flebam amarissima contritione cordis mei.* Hæc ipse de se.

Tandem audiuit vocē de vicina domo cū cantu dicentis, & crebrò repetentis: *Tolle, lege, tolle, lege*, cœpitque cogitare, num pueri solerent in aliquo lusu si-

milè quid cantare, nec occurrebat audiuisse se vspiam. Nihil aliud igitur interpretans, quam diuinitus sibi iuberi vt aperiret codicem, & quod primum occurrisset legeret, (quia & ex Euangelico verbo mox fuisse conuersum Antonium audiuerat) rediјt ad locum, vbi Alipium reliquerat cum codice Apostoli. Arripuit, aperuit, legit in silentio quod primum occurrit: *Non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, sed induimini Dominum IESVM Christum, & carnis prouidentiam ne feceritis in concupiscentiis vestris.* Statimque dum finè huiusce sententiæ, quasi luce securitatis cordi infusa, omnes dubitationis tenebræ diffugerunt. Indicat Alipio, quid in se ageretur. Ille cupit videre quid sequeretur in libro. Sequebatur autem, *Infirmum in fide assumite.* Quod quidem ad se retulit, & in eodem est proposito confirmatus, & sine vlla turbulenta cunctatione coniunctus. Inde ad Matrem ingrediuntur, indicant rei gestæ seriem, exultat illa, & benedicit Deo pro hac conuersione, quam tot lachrymis ab illo poscere solebat, & decantat: *Conuertisti planctum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia. Vt cantet tibi gloria mea, & non compungar, Deus meus in æternum confitebor tibi.* Rom. 13 Psal. 29.

Hæc est summa historiæ Conuersionis eius, & circumstantiarum. Ex qua nonnulla moralia documenta possumus elicere. Moralia ex S. Aug. conuersione.

1. Primò igitur attende, quam ei aptè conueniat illud Canticorum: *Sub arbore Malo suscitaui te. Ibi corrupta est Mater tua, ibi violata est genitrix tua.* Arbor Malus, siue arbor pomifera, quandoque sumitur in genere pro omni arbore fructifera. Mater nostra Eua per peccatum corrupta est sub arbore mortifera. Christus omnem animā peccatricem suscitat à morte ad vitam sub crucis vitali arbore. Siue ergo Ficus fuerit prima arbos, vt quidā volunt, siue Malus, verum est, quod ibi in Eua Matre nostra & Adamo Patre facti sumus filij iræ, filijque mortis. Vnde & alia lectio habet: *Ibi parturijt te Mater tua, ibi peperit te genitrix tua.* Hos autem, quos sub arbore morti genuerunt Adam & Eua, sub arbore regenerat vitæ Christus & Maria. Sed rectè Christus dicere potest Augustino: *Sub arbore suscitaui te, ibi te peperit Mater tua,* non solum ob arborē Crucis, in cuius fide vitā gratiæ accepit: verum etiam ob arborem, sub qua se strauit, & percepit vocem vitæ, vt resurgeret à morte. Ibi non solū Christus & Maria, sed & Monica Mater eum peperit, quia eius meritis & lachrymis nouæ huius cōuersionis fœtus est adscribendus, vt ante diximus. Ibi ille, qui prius erat *Filius doloris, & Benoni,* factus est nouo partu filius gaudij & amoris, & læto sinu exceptus. *Mulier cū parit, tristitiam habet, at cum peperit, non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Hoc Monicæ sanctæ conuenit, quæ illicò tristitiam omnē obliuioni tradidit, dum natus est ei filius sancta conuersione, non sæculo, sed cœlo. Cant. 8. Vide Pōte in illum locū Cant. Ita legūt LXX. Ioan. 16.

2. Secundò attende, non potuisse sine copioso propriarum lachrymarum imbre ad lucem educi, qui tot lachrymarum fluenta è maternis eduxerat oculis. Ideo dicit, *Flebam amarissima contritione cordis mei.* Iam flebat pro se, pro quo alij fleuerant. Et rursus ait: *Congesta tota miseria mea in conspectum cordis mei, oborta est procella ingens, ferens ingentem imbrem lachrymarum.* Non poterat perire filius tot lachrymarum, sed quasi initiali baptismate in lacrymis accipiebat ortum vitæ. Ibi sepeliebatur Ægyptius, renascebatur Hebræus. Ibi extinguebatur ignis cupiditatis sæculi, renascebatur nouus ignis amoris diuini. Ibi suffocabantur peccata, reuiuiscebat cœlestis gratia. Ibi velut per madentem spongiam

obliterabantur præterita, & attramento ac digito Dei viui cordis tabulis inscribebantur noua & admiranda, quæ in stuporē totum poterant orbem rapere. Ibi Sol, qui eum prius vt lutum videbatur respexisse, & duritiem maiorem induxisse, respexit eum vt ceram, quæ liquefieret quasi à facie ignis. Exinde fuerunt ei lachrymæ familiares & dulces, exinde preciosum accepit donū lachrymarū.

Psal. 7. Initio conuersionis frequens fuit in lachrymis compunctionis, quibus *contribulauit capita draconum in aquis*. Postmodum dabat & lachrymas deuotionis, audiens cantica Ecclesiæ suauesonantis. Ac frequentissimè in meditationibus suis lachrymas effudit amoris, præ cælestibus desiderijs. Impensè apud Deum orabat, vt sibi concederet continuum *irriguum superius, irriguum inferius*, vt nulla ex parte arida maneret tellus cordis. In ipsa quoque ordinatione in Presbyterum, amare flebat, timens honoris fastigium, ac sæculi periculum. Quid plura? Fuerunt ei lachrymæ panes die ac nocte, quia vel super suis, vel super aliorum flebat miserijs. Cum barbari Vandali cuncta deuastarent, & Vrbem Hipponensem obsiderent, suis peccatis Pastor attribuebat cladem gregis. Et ita factum est, vt ex dolore & zelo compassionis in febrim inciderit tertio mense obsidionis. Cum lachrymis autem legens Psalmos pœnitentiales, continuæque inhærens lamentationi, spiritum Deo reddidit. Sic qui à lachrymis suam inchoarat conuersionem, in lachrymis finiuit vitam, & inter homines conuersationem: quemque lachrymæ pepererāt Ecclesiæ & sanctitati, lachrymæ pepererunt gloriosæ æternitati. O felicem filium lachrymarum! Verè perire non poterat talis filius lachrymarum; quia nec tales poterant perire lachrymæ, siue ab alijs pro se, siue à se pro se & alijs fusæ.

S. Aug. lachrymis vitam finiuit.

3. *Tertio* attende quàm varijs modis tempore destinato suos ad se Deus vocet, & adducat prædestinatos, iuxta varias eorum inclinationes. Reges & Magos Orientis, quia Astrologiæ & stellis erant dediti, per stellā ad se adducit. Piscatores volens suos facere Apostolos, per retia eos & pisces, copiosamque piscationem, in admirationem rapit; ostenditque quomodo futuri sint piscatores hominum, si vocantem sequantur supremum Piscatorem. Sic Magdalenam amoribus deditam miro trahit amore, malesanum amorem carnis conuertens in purum amorem veritatis, & vitæ cœlestis. Sic & Samaritanam ad fontem aquæ materialis procedentem ex necessitate, erigit ad considerationem & haustū aquæ viuæ. Sic & Eunuchum Candacis Reginæ Æthiopū, quia studiosus erat lectionis Scripturarum sacrarum, per lectionem Isaię cum instructione speciali Philippi illuminat. Similiter dicimus de S. Augustino, quia libris deditus erat assiduo studio, per Epistolæ Paulinæ breuem, sed efficacem lectionem eum voluit Dominus illuminare, & ad perfectam conuersionem adducere. Vnde ei insonat vox cœlestis: *Tolle lege, Tolle lege.* Quæ absque dubio vox Angelica fuit, quia Deus modò per seipsum, modò per homines modò per Angelos solet alloqui & vocare quos vult iustificare, & glorificare vt alibi explicatum a nobis latius est.

Luc. 7. Ioan. 4. Actor. 8. Vide Hor. Pastor. lect. 4.

Postremò. cùm hæc Augustini conuersio, vt dictum est, sub arbore Ficu facta sit, potuit de eo dicere Dominus quod de Natanaële: *Cum esses sub Ficu vidi te.* Oculis scil. lucidissimis misericordiæ suæ respexit eum Dominus sub hac Ficu, quem iam à principio respexerat sub Ficu in Adamo, prout etiam de Nathanaele interpretatur ipsemet Augustinus.

Ioan. 1.

Sub hac igitur arbore, vt finem iungamus principio, paululùm requiescens in

feruore diei, quasi sub ilice Abrahæ, lauit pedes suos, & buccella panis cõfortatus est, vt trãsiret vlteri⁹, & de lutosa via ad nouũ iter cęlestis vitę sese accingeret.

Sub hac arbore, instar Agar flens, exauditus est, & ostẽsus est ei puteus aquæ viuæ, cuius siti exarescebat.

Sub hac arbore, instar Iacob, infodit omnia idola domus suæ, idola hæresis & erroris, idoloque vanæ sapientiæ, vt ascenderet in Bethel, in domum veræ sapientiæ, in sinum Ecclesiæ Catholicæ, sacrificium veræ laudis Domino immolaturus.

Sub hac arbore, instar Eliæ, post longam persecutionem Iesabelis, id est, concupiscentiæ, pane lachrymarum refectus est, & aqua cœlestis gratiæ potatus Angelico ministerio, vt posset in Montem Dei ascendere, & ipsum alloqui, non amplius in flamma superbiæ, nec in turbine concupiscentiæ, nec in vento tumidæ sapientiæ, sed in sibilo tenuis auræ, humilis & lenis obedientiæ. Per hanc enim in Ecclesiam venit, catechumenorum numero se adscripsit, baptismum petijt, & postmodum cum Deo colloqui sæpius promeruit. De hac conuersione & baptismo Augustini agens S. Ambros. serm. 92. (si tamen eius est) sic ait: *Iubilate de tanta victoria, in qua Augustinus, tanquam Dux cum commilitonibus suis Adeodato & Alipio, captiui nostri sunt. Quis expugnauit animum? quis superauit? Non argumenta, non vis aliqua verborum, sed Dei duntaxat virtus & clementia. Hæc quidem captiuitas Augustinum beatum faciet. Triumphare visus est illa præsertim hora in qua nouum hominem sacro baptismate induimus, in quo vna diuino quodam instinctu cantauimus de Christi fide. Agamus gratias Domino Iesu Christo, qui religioni nostræ tantum ac talem Principem dedit. Gaudeamus in Domino. Gaudeant Angeli tam celebri conuersione. Gaudeat cœlum terraque, ac benedicant omnes Dominum qui ad subsidium hominum illuminauit Augustinum. Hanc conuersionem in futurum homines diuinis prosequentur honoribus.* Hæc ibi, & plura, quæ videre poterit pius lector apud Ambrosium, in fine tom. 3. Adimpleuit porro S. Augustinus, diuinæ gratus vocationi, quod in Canticis sequitur. Vbi postquam dixisset Sponsus: *Sub arbore malo suscitaui te*, subiungit; *Pone me vt signaculum super cor tuum, super brachium tuum.* Reddidit dilectioni dilectionem, obfirmauit cor annulo Dei, vt nullus vanus amor vltra irreperet; obsignauit & manus, vt deinceps semper in gloriam Dei omnia operaretur.

---

17. sept.

IN FESTO S. LAMBERTI.

Lect. 15 tripart.

Laudemus viros gloriosos, parentes nostros in generatione sua, &c.

Eccle. 44.

Filij huius sæculi de auitis stemmatibus gloriantes, solent atria sua parẽtum fumosis imaginibus adornare, & eorũ heroica gesta bellicaque trophæa, sæpè repetitis encomijs in cælũ vsque tollere. Neque adeò eis obnitimur, si inde stimulũ ad virtutẽ desumant, si auito splendori & generi labẽ non inspergant otio degeneri. Lõgè verò potiori ratione, decet nos laudare vi- Exordium.

ros iã in cœlo gloriosos, parentes nostros in generatione sua: *Nos enim filij Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus quam Deus daturus est his, qui fidem nunquam mutant ab eo.* Illos parentes nostros securè laudamus, qui nos Christo genuerunt semine verbi Dei, doctrinaque & exẽplo sanctæ fidei: quia nunc in cælo agunt, tanquam Senatores regni, tanquam Patres conscripti. A filijs autem huius sæculi multi laudantur in terris, quorum animæ æternum torquentur in inferis. O sors infelix! ô laus inanis?

Tob 1.

Inter Parentes porrò gloriosos merito recensetur S. Lambertus, qui multos Christo filios peperit, non solum in Leodicensi ditione, sed etiam in circumuicinis Prouincijs & populis, quos ad fidei lucem eduxit, vel in ea cõfirmauit. Ideo eius hodie festiuitas & memoria cũ benedictione plerisque in locis celebratur. Tu igitur, Pater sancte, qui Angelicis iam choris insertus es, & diuino altari vicinus, impetra mihi calculum Prophetæ, quo rubigo labiorũ meorum extergatur; benedictionem impetra, vt aliquam laudem tuarum delibare valeam portionum, eamque filiorum tuorum auidis cordibus refundere.

Propositio.

Tria porro in S. Patroni laudem hic explicanda nobis sunt. 1. Quam gloriosus in vita. 2. Quam gloriosus in morte. 3. Quam gloriosus post mortem.

I. pars. Quã gloriosus fuerit in vita S. Lãbertus.

PRoprium virtutis præmium est, laudis elogium. Laus haud solida est & vera, sed stolida & vana, quæ aliunde quàm à virtute procedit, aut à veris animę bonis. Hoc agnouerunt antiqui Sapientes, inter quos quidam sic loquitur: *Si laudas virum, quia diues est, hos fortunæ debetur. Si quia fortis, ægritudine fatigabitur. Si quia nobilis, parentes eius laudas, non ipsum. Si quia pulcher, in senecta pulchritudo abibit. Sed si laudas, quia sapiens, bonisque moribus, ipsum laudas, si quidem hoc non est ætate casuue pendulum, nec à genitoribus hæreditarium.* Hoc ipsum indicat Ecclesiasticus, dum rationem afferens cur laudare conueniat. *Viros gloriosos parentes nostros in generatione sua*, non allegat gloriam sæculi, non nobilitatem aut diuitias mundi, non decorem corporis aut pulchritudinem faciei: sed longè sublimiores rationes in medium producit.

Apulei' de Deo Socratis

Cur Sancti laudandi. Eccli. 44

1. Quia per eos *multam gloriam fecit Dominus*, siue multa gloriosa operatus est, multaque magnifica: sic laus eorum in Dei laudem refunditur, quasi riuulus in fontem.

2. Quia fuere homines *Magni virtute, & prudentia sua præditi, virtute prudentia sanctissima verba in populis nuntiantes.*

3. Quia non sectati sunt opes, aut gratiam, decoremque inanem exterius promicantem, sed pro diuitijs virtutem sibi sufficere ducentes, veræ sapientiæ cultores fuere, veræ *Pulchritudinis studium habentes, pacificantes in domibus suis*, pacem secum & cum suis fouentes, & ad veram pacem omnes inducere connitentes.

V. Bern. serm. de Ss. petro & paulo.

4. Quia *Viri sunt misericordiæ, quorum pietates non defuerunt.* Quare Viri misericordiæ? Audi ex S. Bernardo. *Quia misericordiam à Deo consecuti, misericorditer quoque nobis, à Deo dati, misericordia erga proximum fuere pleni, & pietate erga Deum.* Propterea rursus de eis subdit Ecclesiasticus: *Sapientiam eorum narrant populi, & laudem eorum nuntiat Ecclesia, viuitque nomen in generationem & generationem.* Népe qui laudem terrenam fugerunt, & calcarunt gloriam sæculi, veram nunc laudem & gloriam promerentur, cum in cœlo, tum in sęculo. Honor enim & gloria est velut vmbra; fugit se insequentes, & sequitur se fugientes.

Laude igitur & benedictione prosequimur celebri hoc nobis die, *Virum gloriosum, Parentem nostrum, S. Lambertum*, nó quia è copiosis nobilibusque prognatus est parentibus, ex illustri prosapia Traiecti ortus; Sed quia in omni ætate Deus per eum gloriosa operatus est & magnifica: quia diues & magnus fuit virtute & sapientia: quia sapientiæ & prudentiæ verba sanctissima populis maxima cum fruge ministrauit. Denique, quia eius pietas nunquam deficit, zelo erga Deum, exemplo erga proximum. Sed pauca ex multis in particulari de his attingamus.

Inprimis, sanctitatis signa, & innocentiæ ac castimoniæ felicia in eo auspicio ostendit Deus iam ab ineunte ætate, dum viuas illæsa veste detulit prunas Præceptori hyeme ignem postulanti; in sinum enim & vestem illas congessit, nec maculæ quicquam visum est, aut vstulationis. Castimoniæ perfectæ, tam præsentis, quam futuræ, signum id voco; quia olim ita castitas & integritas solita fuit probari. S. Lamb fuit magnæ innocentiæ & castimoniæ.

Sic ex antiquis Patribus quidam toto incumbens zelo conuersioni Meretricis celebris, cui nomen Porphyria, eum ob frequens eius alloquium (per quod tandem conuersionem eius operatus est) suspicionem apud nonnullos incurrisset, voluit sese expurgare publicitus. Hoc igitur vt efficaciter faceret, carbones ardentes in vestem accepit, & ardenti fide coram multis dixit: *Credite fratres, quod sicut rubum Deus custodiuit illæsum ab igne, & sicut nec tunicam hanc incendunt prunæ, ita nec ego cognoui peccatum mulieris, ex quo natus sum.* Ita refertur in vita S. Ioannis Eleemosynarij.

Simile audi de B. Simplicio. Electus fuerat Episc. Augustudunensis, vxoratus. Vxor, quia cum eo semper castitatẽ seruarat, nec domo, nec thoro separata est, secura à libidinis incendio. Interim non desijt Satan eis excitare calumniam: ita vt quodam Natalis Domini die concurrerent ciues, & hæc vxori sanctæ improperarent: *Incredibile est mulierem semper viro adhærẽtem abstinere à viro, & à corruptione immunem esse, quia scriptum est: Nemo abscondit ignem in sinu, & non comburitur. Nemo tangit picem, & non inquinatur.* His ipsa commota, vocat puellam quæ ad depellendum frigus arculam carbonibus plenam tenebat, expansaque veste prunas omnes ardentes suscepit, & spatio horæ fouit. Euocansque virum suum Pontificem, ait: *Accipe & hũc ignem tuis nequaquam velaminibus nociturum, vt ostẽdunt hæ flammæ extinctas esse in nobis flammas luxuriæ.* Fecit, nec velamen nocumentum accepit. Hoc miraculo populus credidit, & infra septem dies vltra mille homines innouatione sacri lauacri sunt sanctificati, & fidei ex incredulitate adiuncti. Ita S. Gregor. Turon. de glor. Confessorum c. 76. & 77.

Dicimus ergò hic non absimiliter, signum istud prodigiosum in adolescentulæ ætatis primordijs à S. Lamberto editum, symbolum fuisse integritatis & castitatis, quam in omni ætate mirè coluit, pro qua etiam sanguinem oppignorauit, dum adulterium constanti voce prohibens, factus est *Victima castitatis & pudicitiæ*, pro cuius tutela decertabat. Hanc ergo inter sæculi illecebras, quasi inter flammas intemeratam seruauit, ideoque illæsus ignem in veste portare valuit. O innocentiam laude dignam.

Vlterius S. Lambertus ob eximiæ castimoniæ & pietatis, simulque ob prudentiæ & sapientiæ laudẽ, licet ætate iunior, Episcopatũ coactus est suscipere, vrgentibus votis procerũ & piæ plebis. Successit enim Sãcto Theodardo, viro S. Lamb ad Episcopatum coactus.

inclyto, per martyrium sublato: sub cuius disciplina iam adolescens traditus fuerat sacris litteris imbuendus. Sub eo autem ita profesit, vt spiritum duplicẽ pij Magistri hauserit; non solùm successor & hæres, effectus Episcopalis Pallij, sed etiam gloriosi Martyrij, ac omnium virtutum imitator. Non ergò ad Episcopalem dignitatem arte irrepsit, aut temerè se ingessit: non per caminum fuliginosæ ambitionis ardẽtisque cupiditatis ascendit, sed per ostium diuinâ sibi vo-
Ioan. 10 catione apertum intrauit. Vocatus enim est ab eo qui dicit: *Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet.* Vocatus est ab eo qui primus est Pastor, & Princeps Pastorũ qui potest
Iere. 17. cui vult dicere: *Pasce agnos meos, Pasce oues meas.* Quapropter S. Lambertus suam vocationem agnoscens, illud Hieremiæ valuit vsurpare: *Ego autem non sum turbatus te Pastorem sequens; diem hominis non desideraui, tu scis.* Quasi diceret ex conscientiæ testimonio securo: Tu scis, Domine, quòd honorem hunc non ambiui, nec diem illum concupiui, quod euectus sum ad gradum sublimem, quem ambire solent homines & desiderare, tanquam diem felicitatis & prosperitatis, vt honorentur, vt delicientur, vt plausus hominum sectentur; nam homines hanc esse felicem sortem autumant. Sed potiùs extimui hunc diẽ prosperitatis
psal. 101 humanæ & dignitatis excelsę, sciens nonnullorum quærimoniam esse: *Eleuans*
Iob. 30 *allisisti me.* Et rursus: *Posuisti me super ventum, & elisisti me validè.* Ego propterea, dum exaltasti me, *non exaltaui cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambu-*
psal. 30. *laui in magnis, neque in mirabilibus super me*, sed deieci me infra me, & tandem non sum turbatus te Pastorem sequendo, vocique tuæ obediendo ac tui gregis
Iob. 16 curam in me, sed sub te, suscipiendo. Hæc omnia tu scis Domine, *quia in cœlo est testis meus, & conscius meus in excelsis.*

Hæc potuit dicere, qui ex humilitate cupiebat *latere sub modio*, ne fortè fumigaret in sublimi candelabro. Sed qui supremus est Dominus domus, Lucernam ipsum effecit, non fumigantem, sed flammantem, non turbidam, sed coruscantem, & posuit in sublime: sicque Lambertus per illum ascendit qui ipsum priùs accẽdit, *vt luceret omnibus qui in domo sunt.* Neque potuit se excusare super ætate iuniori, qui inter Seniores promouebatur, & illis præficiebatur. Erat
Sap. 4. enim in illo *Ætas senectutis vita immaculata, & cani sensus ab adolescentia.* Monitum illud Apostoli ad Timotheum Episcopum scribentis animo iam imbibe-
1. Tim. 4 berat, & cordi adpresserat: *Nemo adolescentiam tuam contemnat. Sed esto exemplum fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate.* Nempe in qua vult ætate communicat Deus spiritum veræ sapientiæ quibus vult. De qua re dicebat S. Ignatius ep. ad Magnesianos: *Daniel sapientissimus, duodecim annorum effectus, Spiritu sancto repletus est, & Seniores canitiem vanam habentes, calumniatores & alienæ pulchritudinis appetitores esse manifestauit. Samuel etiam cùm esset pusillus, nonagenarium Heli Sacerdotem per increpationem redarguit, quòd honoraret filios supra Deum. Similiter audit Hieremias à Domino: Noli dicere Puer ego sum. Salomon duodecimo anno incipiens regnare, meretricum quæstionem dissoluit. Iosias octo annorum ætas & monumenta subuertere cœpit, lucos excidere, & templa dæmonibus consecrata.* Hæc S. Ignatius.

Itaque, mox susceptâ Episcopali curâ, in curanda Dei Ecclesia sese gregis formã, virumque prorsus Apostolicũ exhibuit, non solùm verbo, sed etiã exemplo, in omni caritatis officio, in fidei feruore, in spei longanimitate & puritatis per-
seue-

seuerantia. Sicque populis ministrans sapientiæ sanctissima verba, & sanctimoniæ efficacissima exempla, multorum animos à tenebris errorum ad fidei lucē, à cœno vitiorum ad sinceram virtutem traduxit. Ac sicut adhuc puer ex arida terra & petra aquam eduxerat precibus suis, cum pueritię suæ instructore Landoaldo Presbytero: ita postmodum è cordibus terrenis & aridis, imò saxeis, aquam gratiæ & compunctionis, aquam lachrymarum & deuotionis potuit elicere, in conuersione eorum. Laxatam enim & luxatam disciplinam Ecclesiasticam reformauit, & in integrum restituit. *Ad Taxandros, Brabantos, aliosque finitimos populos digressus eos iugi prędicatione & admirabili patientia ad Christum conuertit, suæque Diœcesi adiecit, verè horum Apostolus.* Quinimò plures nobilitatis genere illustres, ac postmodum sanctitate illustriores, ad sæculi contemptum induxit. Inter hos fuit Landrada Virgo nobilissima, quæ velum è manibus eius sanctissimis suscepit, quo Christum sibi in sponsum assumere se profiteretur. Item, Oda Ducis Aquitaniæ vidua, quæ Christianæ perfectionis desiderio frequentans Virum Dei in eiusdem monitis ad consummandæ viduitatis sanctæ cœptum certamen sese accinxit, & possessiones suas peramplas in pauperum ac Ecclesiæ vsum erogauit; Dominumque ipsum in specie pauperis in domum suam suscipere promeruit. Denique, & his accensendus est sanctus Hubertus, qui ad Lambertum cœlitus est missus, ac deinde eius instructione, & hortatu arctiorem viam est ingressus; spretisque gloriæ mundanæ illecebris Christi amore, sub regulari disciplina S. Remacli vitam egit sanctissimam. Ac postmodum deuotionis ardore limina Apostolorum adiens, Lamberti successor diuinitus est ordinatus per Sergium Pontificem.

Vide offic. Leodiense.

O Virum igitur laude dignum, ob sapientiam & prudentiam, quâ populis nuntiauit sanctissima verba: ob zelum & charitatem, qua tot animas ad Christum conuertit, & ad seculi despectum: ob fidei feruorem & constantiam, quæ nunquam in ipso intepuit aut vacillauit: ob patiētiam & spei longanimitatem quæ in ipso admirabilis fuit.

An non admirabilis in eo patientia & spei longanimitas, dum turbante Ebroino Apostata factionibus suis regni Francorum statum, ipsumque Lambertum è sede sua Episcopali deturbante, ipse in Cœnobio Stabulensi septem annis exulare cogitur? An non ibi Monasticæ disciplinæ, & iugo obedientiæ, Tyronis instar, se subdidit? An non admiranda perseuerantia orationi insistebat, & pœnitentijs corpus macerabat, cilicinum ad nudam carnē cum nodosâ chorda gerens amictum? An non hoc solo amictu contectus, noctes niue geluque asperas sub dio ante Crucifixi imaginem orationi defixus peregit? O humilitas, ô abstinentia, ô pietas, ô rerum omnium sublunarium despicientia in ipso planè laude digna! Laudemus igitur exultantibus animis. *Virum gloriosum, parentem nostrū in generatione sua, cuius memoria in benedictione est, & nomen viuit in generatione & generationem, immò viuet in sæcula sæculorum.*

S. Lāb. fuit summæ patientiæ.

2. PARS. De gloria S. Lāb in eius morte.

MOrtis ac martyrij S. Lamberti occasio nota est, eam conuenit tamen hic rememorare ad inclyti Pontificis gloriam. Pipinus rex Austrasiæ, qui sedem circa Leodiū in Iupilia fixerat, Pelctrude legitimâ vxore reiecta, Alpaidē superduxerat. In aulis autem Principum vix reperias qui veritatem aperiāt, & reprehendant eorum vitia & dedecora. Blanditiores ibi & Stelliones variegati,

hoc est, adulatores multi: Veritatis Consiliarij & Propugnatores pauci. Principes
Ezech. 13 *ædificant parietem, è luto, &* Parasiti eum *liniunt absque temperamento.* Non accusantur, aut deteguntur eorum facinora ad emendationem, sed excusantur, obteguntur, vel defenduntur ad fomentum & fauorem. Ipsi in suis peccatis obdormiunt, dum Consiliarij praui *sub cubito eorum puluillos consuunt.* Quia nemo in
Ibidem. Dan. 5. aula regis Balthasaris arguebat eum, mittitur è cœlo manus & calamus, qui linguæ officium exequatur, & ei impietatem repræsentet, stupenda exarans in pariete verba, tremorem ipsi incutientia. Similiter in aula Nabuchodonosoris
Dan. 4 nemo ei veritatem aperiebat, intolerabilem nemo superbiam Regis increpabat; ideò arbor nocturno in somno ei repræsentata id peragit, interpretante eam Daniele. Sic in aula Pipini regis deerat Consiliarius apertæ veritatis Assertor, & oppressæ pudicitiæ Tutor; non defuit Pontificis sancti vox & calamus, continuò in Regis corde lubrico exarans & resonans instar Ioannis: *Non licet tibi repudiare uxorem propriam, & superinducere illegitimam.*

Neque solum scripto & voce id frequenter Regi insinuauit, sed etiam facto ipso exprobrauit, nolens vllatenus Alpaidi communicare, vel in colloquio, vel in cibo, licet ad regiam mensam frequenter & humiliter inuitaretur. Nolebat illis accenseri de quibus Propheta: *Væ vobis, Speculatores cæci, Canes muti, non valentes latrare.*
Isai. 56 Nolebat propter ossa (propter dona aut munera) os claudere, aut abblandiri his qui perniciosè in statu agebant. Et quia iam exorto scandalo vulneri efficaciter medendum erat, acri vocis suæ scapello vlcus sulcabat, vt putredinem resecaret. Tandemque nihil se proficere cernens, ne eorum contagio cõtaminaretur, aut peccato inuolui videretur, omne Alpaidis Regiæ pellicis alloquium & consortium interdicebat. Sic adimplebat monitum Apostolicum, & posteris Præsulibus quomodo cum peccatoribus publicis agere deberent, in se præbebat exemplum.

Imitator S. Lamberti. Quapropter eum imitatus S. Dunstanus, Cantuariensis Archiepiscopus, Anglorum Regem Edgarum adulterio contaminatum grauissimè arguebat. Abstraxerat Rex puellam prænobilem è quodam Monasterio in quo educabatur, & ea abusus fuerat cum scandalo, quia vxorem propriã habebat. Mœrore ob id perculsus Dunstanus venit ad Regem. Cumque Rex venienti Archiepiscopo more suo occurreret, eumque per manum ad solium suum deducere vellet, manum Dunstanus turbato vultu retraxit, nec se ab eo contingi passus est. Attonitus rex inquirit causam. At ille: *Tu postposito omni pudore adulterium commisisti, in despectu Dei, signum castitatis non veritus, virgini suam integritatem eripuisti; & cur manum summo Patri virginis immolatam tuis impuris manibus non tradam, quæris? Laua prius per pœnitentiam manum à sordibus, & tunc demum, quo gratiæ diuinæ reconcilieris, honora & amplectere manum Pontificis.* Territus rex terræ procumbit, pedesque Antistitis petit, se peccasse contestans, gemitu vocem interrumpente. Attendens igitur Dunstanus humilitatis exemplum, absoluit eum, sed pœnitentiam septennem iniunxit. Ita habetur apud Surium mense Maio c. 38. vitæ eius.

Similiter imitator fuit S. Lamberti B. Raymundus de Pena Forti, qui fuit tertius Generalis Ord. Prædicatorum, miraculis florens viuus & mortuus. Hic cum foret Iacobo Regi Aragoniæ a confessionibus, sæpè monebat eum vt concubinam relinqueret: pollicebaturque id Rex, sed semper procrastinabat.

Transfretauit Rex Barcinona ad Maioricensem insulam, duxitque secum virum sanctum, spondens se concubinam relicturum, cùm illuc peruenisset, ille cernens Regem non stare promissis, timensque illius peccato inuolui, Barcinonam repetere resoluit. Rex id audiens, sanxit edicto ne quispiam eum transueheret sub pœna capitis. At ipse diuino impulsus spiritu, cappam super mare extendit, præmissoque crucis signo ingreditur, scapulare in altum eleuans scipione suo, vt seruiret instar veli. Sic ex insula illa soluens, spiritu Dei flante, centum & sexaginta milliaria sex horis absoluit, Barcinonamque appulit vestibus siccis, plebe ad id miraculi confluente, & vestigia eius exosculante. Quia igitur noluit adultero communicare, Deus hoc miraculum in eius gratiam voluit præstare, & in adulterij condemnationem.

Denique imitator S. Lamberti fuit Stanislaus, increpans publicè adulterum regem Boleslaum. Heu, quo non ducit salax voluptas! Non est veritus rex iste primum quidem concubinas suo superinducere matrimonio, deinde violenter alienas vxores rapere & constuprare, denique & belluino se flagitio contaminare, & de hoc nefando flagitio etiam publicitus se ostentare. Non illum pudor à turpitudine, non metus à periculo, non ratio vlla ab amétia reuocabat. Quid faceret Pontifex Stanislaus, qui iam sæpius eum priuatim arguerat? *Indoluit, & contremuerunt renes eius, & accensus est ira secundum iudicium legis Apostolicæ, nec zelus eius tantam potuit nequitiam dissimulare. Iussit ergò vt quotie Rex templum ingrederetur, diuina cessarent officia: imò & iumento, quo ille impurus abutebatur, omnem ornatum manibus suis ipse detraxit & discerpsit, naresque & aures amputauit, vt nefariam libinem palam coërceret; hoc ipso declarans, nihil charitate in pretiosius.* Ita scriptor, vitæ eius apud Surium 7. Maij.

Sed ad S. Lambertum reuertamur. Non potuit ipse non accersere in caput suum odium Alpaidis regem illecebris suis dementantis, nolens ei vllatenus communicare. Illud verò odium primò in minas ebulliit, tandemque in tantam flãmam erupit, vt nonnisi Præsulis veritatem annunciantis, & pro eius tutela constantis, nece & sanguine potuerit sopiri. Tanta est enim mulieris libidini deditę crudelitas, vt nihil moderatum suadere valeat, sed extremum exitium sibi obsistentibus moliatur. *Non est caput nequius super caput colubri; non est ira super iram mulieris.* Propterea Veneri hoc Elogium adscripserunt Antiqui: *Dea Machinatrix.* Quod patuit antiquitus in vxore Putipharis erga castum Ioseph, in Herodiade erga Baptistam, & in alijs. Eccl. 2

Habebat igitur Alpais fratrem Arduennæ Ducem, cui nomen Dodo, hominem ferum, quem omni studio Antistitem sanctum exstimulare, & incendere non destitit. Ille quasi dedecus grãde suæ censens adspersum familiæ, ob publicã reprehensionem sororis suę hoc vlturus, omnem inquirit occasionem viro sãcto inferendæ necis. Nactus est tandem eam in Ecclesia Ss. Cosmę & Damiani ad Legiam, vbi initio sui Pontificatus S. Martyrem Theodardum Prædecessorem suum sepelierat. Ibi ergo oblato sacrificio orabat extensis in modum crucis brachijs; & ecce irrumpente in eum locum Dodone cum suis asseclis, hasta pectore ad ima transfixus est, postquam annis quadraginta fuisset Episcopus. Ioan. Bertelius in hist. Luxemburg. ast scit id factum post sacrificiũ.

O Mors felix, ô gloriosum Martyrium! Postquam enim Deo sacrificium incruentum obtulisset, seipsum pro causa Christi obtulit sacrificium cruentum! O felix victima, pro tutela Castitatis & veritatis oblata, post oblationem mysticam Agni sine macula!

Dicamus igitur hic illud S. August. serm. 44. de Sanctis: *Vir beatus longanimiter tolerans omne acerbitatem temporalium, vt coronaretur in misericordia & miserationibus, mundanas contempsit opes, corporales refrenauit illecebras, multas perpessus est iniurias. Et in perfectione sacrificij nihil sibi reseruans, seipsum obtulit holocaustum, bibens illum calicem pretiosum, quem sedens ad magnam mensam sibi priùs ab inuitatore viderat appositum.* Si pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius, quam pretiosa est illa quæ quandam habet coniunctionem temporis & loci cum sacrificio incruento Agni, in quo renouatur memoria sacrificij in cruce cruenti)

Sic S. Matthæus ad altare occiditur, quia Tutor castitatis Iphigeniæ.

Sic S. Stanislaus sacrificium peragens manu Boleslai Regis ante aram, trucidatur, eamdem ob causam quâ S. Lambertus manu vel iussu Dodonis Ducis. Sic denique occumbit S. Fredericus Traiectensis Episcopus in templo, peracto sacrificio orans, idque iussu Ludouici Regis, eò quo eum arguisset ob introductam pellicem consanguineam. O malesuada Venus, tot malorum machinatrix, tam copiosum, tamque pretiosum impientissimè fundens cruorem! Sed ô felices victimæ, tali causa, tali loco tali tempore immolatæ, & cum principali victima Christo Iesu coniunctæ! Certè S. Lamberti gloriosum fuisse Martyriū satis probat, quod sacratissimum Sacerdotis & Martyris corpus exanime à domesticis eius (qui mortis periculum euaserant) in eodem orantis habitu repertum fuerit, quo ante altare sanctorum Martyrum, mors prostratum occupauerat. Apparuit quoque crucis admirabile signum super locum Viri sancti, militem Christi crucifixi virtute crucis victorem significans. Etenim Iesus crucifixus, eum vocauit, ipse eum iustificauit, ipse magnificauit, ipse coronauit, ipse dedit ei certare, dedit & vincere.

apud Surium 15. Kal. aug.

ita refert officiū Leodiense.

Cernere est in hac gloriosa morte, quam verum sit illud apud Esdram à cubicularijs Darij Regis scriptum: *Forte est vinum. Fortis est Rex. Fortiores sunt mulieres. Super omnia autem vincit Veritas.* Forte est vinum vanitatis, quod animum fortem seducere valet, & sibi subijcere. Fortis est Rex, qui omnia quæ animo arrident suo potest iubere. Fortiores sunt mulieres, quæ Regis animum valent dementare. Sed super omnia Veritas triumphat, benedictus Deus Veritatis. *Iniquum est vinum, iniquus Rex, iniquæ mulieres, iniqui filij hominum, & in iniquitate sua peribunt, & Veritas manet & inualescit in æternum & viuit, & obtinet in secula seculorum.* Patescunt hæc omnia, dum triumphat Martyr de Rege iniquo, de Muliere furente, de Persecutoribus impijs: sicque trophæa refert fides de perfidia, veritas de vanitate, castitas de libidine, humilitas de superbia, mansuetudo de crudelitate, pietas de iniquitate, charitas de odio persequente. Benedictus ergo Martyr, testis fidelis Diuinitatis, Amator castitatis, Osor impietatis, Sectator sanctitatis, Præco & Defensor veritatis. Hæc omnia clarius elucescent, si gloriam eius coruscantem post mortem consideremus.

3. Esd. 4

3. Pars. De gloria S. Lamb. post mortem

PRimò, gloria S. Lāberti statim à morte cælitus manifestata est. Nā dūcorpus eius à domesticis Traiectū trāslatū foret ad Ecclesiam Principis Apostolorum, vt sepulchro paterno inferretur; cumque ibidem eius celebrarentur exequiæ, maxima suauissimi odoris cœlitus effusa fragrantia omnes fuere perfusi. Sed & obsignato diligenter tumulo, & recedente populi frequentia Ss. Angelorum cum hymnis & immenso lumine illic adfuit manifesta custodia.

Quorum præsentiam & dulcisonam modulationem multi religiosi viri sæpius audire & videre meruerunt. Vocemque beati Martyris sibi cognitam protestati sunt se verè audisse, inter chorum illum sanctorum spirituum S. Trinitatis hymnos decantantium. Quæ visio quotidie circumquaque diuulgabatur, & tota vicinia cum deuotione sepulchrum Martyris frequentabat.

O gloriosum virum, Deum laudantem in cœlis, quem toto corde dilexerat & laudauerat in terris! O beatam animam, quæ ad tempus corpore in sacro cubili suo lætanter quiescente, exultat cum Sanctis in gloria. O sanctissimum Pōtificem, antiquis non inferiorem, cuius & corpus honorat, & animam in suum suscipit consortium chorus Angelorum decantantium. Non inferior est S. Martino, Sacerdotum Luce, cuius animam dum excipit Angelorum chorus, diuinas eos laudes decantantes audit S. Seuerinus. Non inferior est S. Paulo, Monachorum Duce, quem vidit inter beatorum spirituum, Prophetarumque & Apostolorum cœtus in cœlum conscendere S. Antonius. Non inferior Moyse, & alijs Sanctis, quorum exequias Angeli celebrarunt; & corpora tumularunt.

Secundo, illud eius gloriam in funere adauxit, quod cum in obsequium funeris tota ferè regio accurreret, fama tanti sceleris excitata: & cum sanctum corpus exosculandi gratia accederent omnes, nulla tamen pellex aut mulier impudica potuit accedere. Sed si qua se ingerebat ad corpus S. Martyris exosculandū, quasi quodā rotata turbine cogebatur retrocedere. Per hāc repulsam manifestum erat displicuisse maximè Deo, sicut & S. Martyri, adulteram & pellicem illam, quæ duplici crimine sanctam conspurcarat & conturbarat Ecclesiam. Simul etiam per hoc indicabatur viri sancti castitas, quam à puero adamarat, & coluerat in finem vsque vitæ.

Nulla mulier impudica ad corpus S. Lamb. potuit accedere.

Propter hanc etiam castitatem, & incorruptionem corporis & mentis, voluit Deus sacrum eius corpus multis annis præseruari à corruptione. Nam anno decimo tertio post passum Martyrium membris adhuc solidis & intemeratis, suauissimoque odore fragrantibus, à S. Huberto eius successore est repertum, & à Traiectensi paterno sepulchro ad legiam, Martyrij locum, est reductum. Incorruptio ergo illa odorifera testimonium erat incorruptæ in eo virginitatis, simulque specimen quoddam & indicium futuræ in sancta hac carne gloriosæ immortalitatis. Hinc & Angeli (in illa apertione tumuli, dum repertum fuit intemeratum martyris corpus) rursus vt in exequijs, eius triumphum decantarūt & gloriam Deo reddere à fidelibus multis visi & auditi sunt. Quidni ergo laudemus nos *Virum gloriosum, Parentem nostrum*, quem toties Angeli collaudarunt? Sed & illa translatio eius planè gloriosa fuit (quam quotannis solemniter recolit Ecclesia Leodiensis 28. Aprilis) eam comitante multorum gloria miraculorū, dū cæcis redditus fuit visus, contractis & paralyticis gressus, & à multis infirmis lāguor omnis depulsus. Habuerat quoque Hubertus varias visiones, quibus monebatur S. Martyris corpus ad locum Martyrij in Legiam trāsferre. Locusque ille crebris luminaribus cœlitus emissis visus fuerat resplendere.

Translatio S. Lāb fuit gloriosa.

Non ergo dicat quispiam hæreticus: *Cur honoras pulueres & cineres? Cur honoras corpus exangue & examine?* Ecce enim Deus illud honorat miraculis, Angeli cælestibus præconijs, Cœlum lumine & splendore: quidni honorent & homines? Preciosa in conspectu Domini, in conspectu Angelorum, mors Sanctorum

eius: cur non sit & in conspectu fidelium? Honoro ergo in carne gloriosi Martyris Lamberti exceptas pro Christi fide cicatrices. *Honoro per confessionem Domini sacratos cineres. Honoro in cineribus semina æternitatis. Honoro membra, quæ fuerunt Spiritus sancti organa. Honoro corpus, quod me Christum docuit diligere, & pro illo mortem non timere. Honoro corpus, quod Deum honorauit in gladio, & tandem cum eo regnabit in cælo.* Preciosa sunt nobis membra pro Christo contusa, preciosè cicatrices remanentes, preciosa ossa & cineres, tamquam parentum pignora, tamquam triumphantium trophæa, tamquam virtutis monumenta, tamquam preciosæ confessionis testimonia, tamquam arrhæ patrocinij, tanquam semina suscitanda, & æternum glorificanda. Ecclesia triumphans suscepit animam, nobis relinquit corpus in amoris pignus diligenter custodiendū & honorandum, vt tanto fidentius S. Martyris & Sacerdotis valeamus implorare patrocinium. Laudet ergo Legia cum filijs suis *Virum gloriosum, Parentem suum Lambertum*, cuius sacris exuuijs, sacro corpore gloriatur. Sed etsi festiuitas hæc sit Legiæ peculiaris priuilegio sepulchri, est tamen omnium communione suffragij. *Non clauditur locis, quod diffunditur meritis. Inuocari vbique potest Martyr, quia vbique exaudit qui in Martyre honoratur. Hæc etiam est gloria Martyrum, quod etsi per vniuersum orbem seminetur in cineribus portio, manet integra in virtutibus plenitudo.* Ita loquitur S. Ambrosius, ser. de S. Nazario.

Interfectores S. Lamb. infra annū miserè perierunt. Tertiò, gloria S. Lamberti ex eo etiam increuit; quod Dodo & eius complices membrorum tremore, & horrenda Dei vltione, infra annum miserrimè perierunt. Dodonis viscera omnia statim computruere, eaque mirè fœrentia per os reiecit, ac tandem ob fœtoris intolerātiam corpus eius in Mosam proiectum est vermibus, & tabe corruptum. Qui S. Episcopum telo interfecerat, cum fratre suo congressus, illum occidit, & pariter ab illo peremptus est. Ita Surius & Sigebertus in Chron. Quam verè conuenit S. Lamberto illud: *Dedit Dominus*

Eccl. 47 *confessionem sancto suo, & excelso in verbo gloriæ. De omni corde suo laudauit Dominū, & dilexit Deum, qui fecit illum, & dedit illi contra inimicos potentiam.* Tūc quoque

Eccli. 4. adimpletum est illud promissum Domini: *Certa pro veritate vsque ad mortem, & Deus expugnabit inimicos tuos.*

Ioseph certauit vsque ad mortem (vsque ad vincula & carcerem, capitisque discrimen) pro veritate & castitate; & tandem *Deus expugnauit inimicos eius*,

psal. 118 propalans casti adolescentis innocentiam, & adulteræ detegens cum infamia fraudem flagitiosam: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.*

Susanna certauit vsque ad mortem pro veritate & castitate; ideo Deus suscitans spiritum Danielis adolescentis, *expugnauit inimicos eius*, & condemnauit senes inueteratos dierum malorum, cruenta nece, & perpetua ipsos plectens labe ignominiæ: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.*

Certauit Baptista vsque ad mortem pro veritate & castitate; & licet ab adulteris innocēs interemptus fuerit: tamen *Deus expugnauit inimicos eius*, glacie Herodiadi in vndis saltitanti caput exsecante, & Herode in exilio vitam ærumnosam infelici morte terminante: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.*

Certauit S. Stanislaus ad mortem pro veritate & castitate, *& Deus expugnauit inimicos eius, & pugnauit pro eo.* Nam & corpus ipsius in agros sparsum per Aquilas à feris custodiuit, & in partes sectum redintegrauit. Postmodum cœlestis splendoris indicio, luminaribusque per decēnium cœlitus demissus honorauit.

& honorari voluit. Denique hostis eius Boleslaus stimulis conscientiæ exagitatus, nec cibum, nec somnum capere valuit, factusque omnibus odiosus, in Hũgariam transire fuit coactus. Vbi secundo exilij anno languore & amentia percussus, in syluis à proprijs canibus est deuoratus. Ita in se perpessus est, iusto Dei iudicio, quod B. Stanislao struxerat, canibus & auibus deuorandum proijciens: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Sed etiam reuelatum fuit quibusdam viris religiosis, regnum Poloniæ in tot factiones distractum iri, in quot partes B. Stanislai corpus fuerat dilaniatum, in vltionem necis eius. Quod verissimum fuisse, rerũ successus satis declarauit. Ita scriptor vitę eius apud Surium, 7. Maij.

His conformiter certauit vsque ad mortem & sanguinem pro veritate & castitate S. Lambertus, diuinaque vltiò apertè *pro eo pugnauit, & eius inimicos expugnauit.* Effusus est sanguis ipsius *super limpidissimam petram, non super terram,* Ezech. 24. *vt posit operiri puluere,* vt verbis Prophetæ Ezechielis vtar. Qui iustum opprimit, quasi in limpidissimam petram sanguinem fundit. Nulla vnquam operietur terra, sed omnium oculis patębit; quanto magis Dei? An vero oculus Dei hoc inultum sinet? *An non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dico autem vobis, quia cito faciet vindictam illorum.* luc 18
Petra ergo limpidissima erat Lãbertus, super quam ædificari debebat LEGIA SANCTA S. R. ECCLESIÆ FILIA. Sic sanguis super hanc petrã effusus, non potuit operiri pulnere. Lapis erat & petra, in quam qui impinget, corruet: super quem autem cęciderit confringetur. Si sanguis Zachariæ exquiritur, quia fusus fuit inter templum & altare typicum; quanto magis his sanguis profusus impientissimè in templo coram altari, in quo prius oblatum erat sacrificium illud sanctissimum, omnium sacrificiorum veterum impletiuum? Mat. 23

Sanguis ergo iste clamabat, vel ad Deum vindictam, vel ad impios pœnitentiam: sed quia noluerunt amplecti pœnitentiam cum pijs lamentis, inciderunt in vindictam cum terribilibus tormentis. Sic Deus pro Martyre pugnauit, & eius hostes expugnauit. Quid verò de Alpaide, quæ cruenti flagitij radix fuerat & incentrix? vt ostẽdat Dominus, quod sicut sanguis suus ab impijs profusus, sic & Martyrum suorum sanguis, magis postulet veniam, quam vindictam, *melius loquens quam Abel;* Alpaidem perire non voluit, sed ad pœnitentiam cõuerti, & Hebr. 12 misericordiã impetrare, illo ipso Martyris sanguine: quem per impios fuderat, apud Deum pro ipsa intercedente. Videns ergo vltionem horrendam, in fratrẽ suum & sceleris complices cœlitus desæuientem, aperuit oculos, & adulterinis renuncians amoribus, in locum pœnitentiæ secessit, ex sibi hæreditarijs bonis Monasterium excitans à fundamentis in Orpia magna ibi se ab omni sæculi vanitate & illectamentis segregans, lachrymis instar Magdalenæ pœnitentis indulsit, & perpetui claustri austera solitudine se condemnauit. Accitis igitur è Niuella Virginibus, ad extremum vsque vitæ pœnitentiæ speculum & exemplũ sese exhibuit.

Pugnauit itaque cõtra eam Deus, sed feliciter expugnauit, adeo admirabili conuersione eam sibi subijciens, & Martyri supplicem reddẽs. Quapropter hic possumus cum Psalmista inclamare: *Venite & videte opera Dei, terribilis est in consilijs super filios hominũ.* Quod interpretãs S. Gregorius hom. 4. in Euãg. sic subdit: psal. 65
Vidit Propheta, quod alius misericorditer vocatur, alius iustitia exigente repellitur: & quia alia parcendo, alia Dñs irascendo disponit; expauit, quod penetrare non potuit.

Et quem non solum inuestigabilem in quibusdam suis sententijs, sed etiam inflexibilem vidit, terribilem in consilijs esse memorauit. An non hoc ipsum hic cernimus in Alpaide, & fratre eius Dodone, ac consortibus? Hi iustitia exigente plectuntur diuinitus: illa misericordiam inuenit, & fit ei Deus propitius. *O Deus terribilis in consilijs super filios hominum.* Venite, videte, admiramini opera eius qui creat lucem & tenebras, & quando vult, de tenebris potest lucem educere.

Lect. 16.

EODEM FESTO.

Laudemus viros gloriosos, parentes nostros in generatione sua.

Eccli. 44.

Patronos non solum laudandos sed & imitandos. ILli qui in Patres & Patronos nobis à Deo dati sunt, si munere fungimur Filiorum & Clientum, nos in protectionem suam suscipiunt, nos adamant, nobis opitulantur; & quadam ratione nos continuò generãt, donec æternæ gloriæ renascamur. Quapropter possunt cum Apostolo dicere: *Filioli, quos parturio, donec formetur in vobis Christus.* Vt enim Christus & eius gratia in nobis formetur, Gal. 4. sua nos adiuuant doctrina & admonitione, quam tamquam semen sacrum relinquerunt animis nostris inserendum, vt tandem sese exserat in fructum; adiuuãt Tria SS. Patronis debem' quoque exemplis virtutum nobis relictis; adiuuant denique continua apud Deũ intercessione. Tria igitur eis debemus, quia Patres sunt.

1. Affectũ & honorẽ. Mal. 1. Primo quidem, debemus eis affectum & honorem, recolendo scilicet eorum memoriam cum amore & deuotione. Vnde & illud possunt nobis dicere: *Si ego Pater vester, vbi est honor meus?* Hic affectus se prodit, dum imagines & aras erigimus in eorum honorem, dum festa eis dicata deuotè celebramus, dum lumina in signum lætitię de gloria ipsorum, accendimus, dum reliquias sacras, vel monumenta ab eis relicta, & quicquid ad eos quacunque ratione spectare potest, veneramur, dum genibus flexis eorum preces postulamus, vel vota eis nuncupamus.

Secundò, laudem eis debemus & benedictionem: *Memoria iusti cum laudibus, nomen impiorũ putrescet,* inquit sapiens. *Laudemus viros gloriosos parẽtes nostros,* ait idẽ.
2. Laudem & benedictionem. Si memoria Iosiæ pij Regis qui se Patrem plebis suæ amantem exhibuerat, tanta cum odoris suauitate, tantaque cum benedictione & laude celebrabatur, vt dicat Ecclesiasticus: *Memoria Iosiæ in compositionem odoris facta opus pigmentarij: in omni ore quasi mel indulcabitur, & quasi musica in conuiuio vini.* Idipsum maiori Prou. 10. Eccli 49. ratione conuenit fieri, dum memoria agitur eorum qui Patres nostri sunt in generatione sancta. Nimirum memoria eorum debet instar mellis labijs cordis suauiter ruminari, vt cor dulcedine affectum eructet verbum bonum & suauisonum, in laudem & benedictionem eorum. Nam & ratio, quæ proIosia affertur, illis etiam conuenit: *Ipse est directus diuinitus in pœnitentiam gentis, & tulit abominationes impietatis, & gubernauit ad Dominũ cor ipsius, & in diebus peccatorũ corroborauit pietatem.* Ibid. An non hoc ipsum S. Lamberto conuenit, & alijs Ecclesiarum Patronis? An non sicut de Iosiâ referunt Hebræi mortuum esse iuxta arborem, & iuxta fontem, ita & ipse mortuus est iuxta arborem crucis, & iuxta

iuxta fontem aquæ viuæ? Sit ergo memoria eius cum benedictione. Hoc scilicet præstatur per Hymnos, Psalmos, & Cantica in eius laudem decantata.

Tertiò, debemus simul cum amore & honore imitationem. Ideo namque Sanctorum laudes decantamus, vt ad imitationem eorum accendamur. Non enim terrenis nostris egent laudibus, quos Pater æternus in sui assumpsit honoris consortiũ. Gaudent interim, si sic eorum delectemur præconijs, vt simul excitemur exemplis, insistamusque vestigijs. Si filij Sanctorum simus, ad eandem qua modò fruuntur, æternam vitam & hæreditatem prætendimus, sed per eandem viam, perque eadem vestigia: alioqui nos ipsos seducimus & decipimus, quia non est aliud iter ad gloriam, quam illud quod nobis præmonstrarunt præuntes. 3. Cum amore imitationem.

Olim sapiens Seneca morti propinquans, & carceri mancipatus, cum prohiberetur testari nihilominus amicorum non immemor eos ad se vocauit, & dixit, se hac vita haud excessurum, nisi eis preciosum aliquod legatum consignando. Cum autem interrogaretur; quod illud foret? *Imago est vitæ meæ, ô amici,* inquit ipse, *hanc vobis consigno in testamentum, & pignus amicitiæ, vt eam crebro intueamini ac imitemini.* Hoc si potuit dicere sapiens Ethnicus, fide nequaquam illustratus; quanto verius id viri sancti dixerint, *testimonium eis perhibente conscientia in Spiritu Sancto*; Veræ nobis, tanquam filijs & amicis, non terrenas opes testamento legarunt, quandoquidem eas aspernari docuerunt: sed *imaginem vitæ suæ* pro omnibus diuitijs apud nos voluerunt asseruari, nostrisque oculis frequenter obuersari, vt ad imitationem nos erudiat. Hoc etiam admonet S. Basilius Epist. 1. ad S. Gregorium Nazianz. sic scribens: *Sicut pictores imaginem ex imagine pingentes sæpe ad exemplar respiciunt, lineamenta ad suum opus transferre satagunt, sic oportet eum qui se perfectum efficere vult, ad Sanctorum vitam oculos intendere, atque illorum bona per imitationem sua facere.* Ita S. Basilius. Ideo nimirum eorum imagines, vel pictas, vel sculptas gerimus, vt virtutum in ipsis promicantium non solum memores, sed etiam imitatores simus. Cor. Tac. Rom. 9.

Soliti sunt antiquitus illustrium Parentum filij Patris imaginem, in modum cordis formatam in numismate, cordi appendere, ad recordationem, ad amorem, ad imitationem virtutis paternæ. Vnde Scipioni ignobili (qui sic dictus est, quia à paternis virtutibus degener fuit) iussu Senatus Romani Numisma, in quo insculptam publicè gerebat Patris effigiem, sublatum fuit, iudicante Senatu ipsum indignum illius Numismate & imagine, cuius virtutem non æmulabatur. Val. max. l. 3. c. 5.

E contra Boleslaus quartus Poloniæ Rex, Patris sui imaginem aurea gestans in lamina collo suspensam, cum aliquid grande aggressurus foret, eam deosculari solitus erat, & dicere: *Absit, ô Pater mi, vt rem tuo vnquam nomine & virtute indignam geram.* Sic stimulum calcarque sibi subijciebat, ad heroica Patris gesta non solum recordanda, aut laudanda, sed etiam imitanda. Crom. l. 5. de reb. Pol.

Constat verum esse illud S. Francisci apophthegma: *Quidam virtutibus magni & nobiles extiterunt, alij nihil faciendo, sed tantum res gestas eorum narrando, clari volunt fieri?* Attendant hæc Christiani, qui Sanctorum sunt filij: non nomina sola eorum, sed & virtutes grauiter sectentur, nisi velint illud audire cum confusione. *Si filij estis Abrahę, opera facite Abrahę.* Et rursus: *Attendite ad petram, vnde excisi estis, ad Abraham Patrem vestrum.* Quod si peccatis maculosi sint & Ioan. 8. Isa. 51.

denigrati, tunc rectè eis improperatur: *Numquid filij Æthiopum vos omnes?* Imò
Amos 9. & illud: *Vos ex patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere.* Si semen
Ioan. 8. Abrahæ & Sanctorum estis, illorum fidem, obedientiam, mansuetudinē, ac virtutū aliarū exempla exhibere necesse est; alioqui ipsi Iudices vestri erunt & Vin-
Ioan. 5. dices, quos Patronos vocatis & Patres: *Est Moyses qui accusat vos, in quo speratis.*

Sic dicimus: Attendite ad Lambertum Patrem vestrum vos qui eum inuocatis vt Patrem & Patronum. Et qui ei dicitis: *Ora pro nobis B. Pater Lamberte*, videte, ne respondere possit: *Nec ego Pater, nec vos Filij.* Si enim peccatis inhæretis, & vitā criminosam ducitis, *Genimina viperarum* vos esse noueritis. Quapropter nec tunc ad vos dirigitur illud: *Laudemus viros gloriosos, parentes nostros in*
Psal. 23. *generatione sua.* Generatio enim eorum, *generatio est filiorum timentium Deum quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob.* Ab illo accipiunt ipsi misericordiam & benedictionem pro filijs suis, intercessione & meritis suis. Sed neque eos dignè laudare potestis præconio vocis, si non & eos collaudetis imitatione virtutis. Quomodo enim laudare possumus dignè S. Lamberti innocentiam & iustitiam, si nocuissimus & iniusti? Quomodo pietatem, si indeuoti? Quomodo
Quomodo rectè Sancti laudentur. castitatem, si impuri? Quomodo charitatem, si inuidi? Quomodo zelum & feruorem, si frigidi? Si hæc rectè velimus laudare, conemur imitari: non enim vera est illa laus, nec in sublime ascendit, quam lingua & vox exprimit, sed manus & opus deprimit. Atque de his illud dici meritò potest: *Vox quidem, vox*
Gen. 27. *Iacob est; sed manus, manus sunt Esau.* Manus vtique peccatoris impia operantis, vt Esau, non concordat cum pia voce Deum & Sanctos laudantis, vt Iacob. Non
Psal 49. est speciosa laus in ore peccatoris in peccatis perseuerātis. Quapropter ei improperatur à Domino: *Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu verò odisti disciplinam; & proiecisti sermones meos retrorsum.* Si hoc improperatur à Deo, etiam à SS. Patronis idipsum improperatur his, qui eorum tamquam Parentum volunt laudes decantare, sed impuro corde, impura conscientia. Sic qui cum iniustis aut adulteris portionem ponunt, quomodo S. Patroni Lāberti laudes prædicabunt, cuius sanguis adhuc clamat contra iniustos & impuros? Hos quos semel voce oris, voceque cruoris condemnauit, adhuc quotidie censetur condemnare, & contra eos clamare, ni resipiscant.

Concludamus igitur, & repetamus illud Tobiæ ad patientiam & in omni virtute perseuerantiam sese exemplo Sanctorum excitantis: *Nos filij Sanctorum*
Tobiæ 2. *sumus, & vitam illam expectamus, quam daturus est Deus his, qui non mutant fidem ab eo.* Vitam illam iam assecuti sunt SS. Patres nostri per doctrinam & fidem Catholicam Romanam, quam intemeratam conseruarunt, & inter idololatras ac erroneos propagarunt, cruoreque suo, vbi opus fuit obsignarūt. Non
Ephes. 4. ergo eam mutemus, non vacilemus vel minimum in ea. *Non simus sicut paruuli fluctuantes, nec circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, ad circumuentionem erroris.* Licet aliqui hæretici finitimi circumeant Prouinciam nostram, & Ciuitatem Leodiensem, errores circumferendo, vt incautos circumueniant & seducant, non attendamus his; sed nobis sint anathema. Non simus similes illis, qui se in aliquo spacio domus in gyrum commouerunt, quibus nihil firmum, sed omnia vertibilia & irrequieta videntur, ob vertiginem capitis. His enim similes sunt, qui se nouis doctrinis circumferri sinunt; nam deinceps nullum dogma eis firmum apparet, sed omnia rotabilia, quia laborāt

spiritu vertiginis & erroris. Hinc nimirum tot hæreses & errores. *Hinc quoque tot fidibus luditur vna fides.*

Nos autem inconcussam conseruemus fidem, quam S. Lambertus tot laboribus plantauit his in prouincijs; tot sudoribus aspersit, tandemque non solum proprio ore, sed & cruore rigauit. Cui incrementum dedit Deus & stabilimentum, iam à mille & amplius annis. A tot enim sæculis stetit *Legia Sancta, Ecclesię Romanæ filia*, semper in fide incorrupta. Meminit enim illius moniti Apostolici: *Mementote Præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem.* Talis Præpositus nobis fuit S. Hubertus, talis S. Lambertus, talis S. Remaclus, talis S. Theodardus, talis S. Amandus, talis S. Seruatius, talis S. Maternus, qui omnes Leodiensi, siue Tungrensi Ditione locuti sunt verbum Dei, verbumque fidei, in quo stamus, & non solum vitæ sanctitate; sed etiam miraculis innumeris illud confirmarunt. quid ergo vacillemus ob nouitia dogmata, quæ nos circumstant, & circumuenire nituntur, erumpentia è paludibus Batauicis? Hebr. 13

Quod dicis hæretice, quid dicis hostis antiquæ veritatis, sator noui erroris? Cur missæ sacrificium non offeramus? cur Missam non audiamus? cur Sanctorum sacras non honoremus Reliquias; cur eos non inuocemus? Sacerdos Romanæ fidei fuit Lãbertus & Hubertus, Missã vterque celebrauit. Lãberti exuuias sacras Hubertus veneratus est, in eius honorem templum extruxit. Cur ab eis traditam fidem mutemus? Cur docere nos vis post mille annos, quod Legia Sancta hactenus repudiauit? Apage, apage. Nos filij Sanctorum sumus, nec fidem mutamus ab ipsis traditam, quia nec aliam vitam, quam eam, qua nunc fruuntur, expectamus, *quam daturus est Deus, ijs qui fidem non mutant ab eo.* Dicimus cum Naboth: *Propitius sit nobis Dominus, ne demus hæreditatem Patrum nostrorum tibi.* Absit à nobis, vt vineam pulchram & fructiferam Patrum, permittamus conuerti in hortum olerum, veræ doctrinæ palmites, in herbarum semina, quæ citò decidunt, & arescunt. Talis est doctrina hæretica, decidua & euanida, ac in lutum tandem desinens, vt olera. 3 Reg. 21

O Sancte Patrone, hanc cœlitus impetra gratiam solo Leodico, quod tuo rigasti sanguine, vt erroris nouitiæ infelix germen in eo non pullulet, sed citò suffocetur, & extirpetur radicitus. Tuo fiat patrocinio, vt non mutemus fidem, quam nobis tradidisti; sed cum fide imitemur virtutem, quam ad extremum vsque spiritũ in exemplum nobis exhibuisti. Denique, tuis fiat meritis, vt seruata vsque in in finem fidelitate, qua nos Deo obstrinximus in baptismo, vitam illam assequamur, quam possides, quam dat Deus his qui non mutant fidem ab eo.

APPENDIX NOTABILIS HISTORIÆ DE PLECTRVDE, ET EIVS NEPTE S. NOITBVRGE.

CVm animum ad Alpaidem pellicem adiecisset Pipinus, Plectrudis legitima eius coniux, recesserat Coloniam ex consilio S. Lamberti: ibique cum nepte sua Noitburge piè & sanctè viuens, condidit insigne Monasterium Virginũ. Hanc verò Noitburgem, (quam sanctissimè Plectrudis matertera instituebat & educabat) eius filij Drogo Dux campaniæ, & Grimoaldus Regiæ Francorũ aulę

Præfectus, volebant cuidam Nobili despondere, sed morte præuenti sunt. Nam Drogo febre abreptus fuit, Grimoaldus autem à Rangario quodam apud aram S. LAMBERTI orans interfectus. Interim consanguinei Virginis idem exequi constituerant: At illa Sponsos omnes fastidiebat præ amore Sponsi immortalis, regnumque mundi, ac eius ornatum propter illum despiciebat. Quapropter se totam ad præces conferens, obnixè eum rogauit, vt prius ipsam à vita tolleret, quam alteri consensum dare Sponso cogeretur. Audiuit eius preces, qui non deserit in se sperantes, & incontaminatam animam ex vitæ huius angustijs ad se euocauit. Porrò ipsum etiam exanime corpus cohonestauit insigni miraculo, duobus luminaribus, vno ad caput, altero ad pedes diuinitus ardentibus: fortè significans, quam illa fuisset intellectu illuminato & affectu repurgato. Solet enim in sacris Literis per caput intellectus accipi, per pedes affectus. Ad hoc diuinum spectaculum populus vndique accurrit, & matertera cum suis aduolauit, læta quidem de Dei beneficio singulari, sed & dolens de tam repentino Virginis à se decessu, in qua solatium totum ponebat, orbata marito, & filijs duobus. Sed probabat eam Dominus, vt solet electos suos. Accidit & paulo post res admiratione dignissima. Postquam enim honorificentissimè esset deportata à Coloniēsibus ad templum, & inter sacri funeris exequias alterius defuncti cadauer in idem templum inferretur, & iuxta eius feretrum deponeretur, vt Virginis merita elucescerent, ad vitam defunctus redijt, palam affirmans se S. Noitburgis meritis & precibus à mortuis reuocatum. Quæ res omnes excitauit ad laudandum præpotentem Deum, qui sic in Sanctis suis mirabilis est. Hæc sanctitas Virginis institutioni Plectrudis adscribenda est, sed & in S. LAMBERTVM est referenda, cuius consilio se Plectrudis regebat, & Noitburgis eius neptis.

---

4 Octob. Lect. 17. tripartita.

IN FESTO S. FRANCISCI.

Pater mi, Pater mi, currus Israel, & auriga eius.
4. Reg. 2.

1. Pars. S. Franc. nomē Patris conuenire & currum Israel.

INitio sęculi dixit Deus Adæ & filijs eius: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram.* Impertijtque eis benedictionem, & donum fœcunditatis, ita vt familię numero prolium fuerint copiosę quibus terrę habitatio quaquauersum repleretur. In noua autem lege, sat multiplicata terra, dicit: *Crescite in fide & charitate, in spiritu, & non in carne, & replete cælum.* Ideo dat benedictionem fœcunditatis spiritualis secundo Adam, & filijs eius, omni sæculo viros destinans, qui semine verbi Dei nouos filios Christo cœloque generent, ac Sponsæ eius Ecclesiæ.

Inter hos eminet S. Franciscus, in cuius festo canimus: *Deus qui Ecclesiam tuam fœtu nouæ prolis amplificas meritis B. Francisci, &c.* Adeo fœcundus fuit, vt illi benedictio illa Abrahæ competat: *Numera si potes, stellas cœli; sic erit & semen tuum.* Verè nuncupari potest ipse *Abram*, id est, Pater excelsus, & *Abraham*,

Gen. 15.

Gen. 37.

idest., Pater multarum gentium. Ad illum rectè dirigitur illud : *Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas longos fac funiculos tuos ad dexteram enim & læuam penetrabis, & semen tuum gentes hæreditabit, & ciuitates desertas inhabitabit.* Quod quidem & initio Ordinis, & successu temporis amplissimè factum est, dum etiam ad infideles penetrarunt filij S. Francisci, Capistranus, Oldoricus, & alij : & modò ad Iapones funiculos suos & hæreditatem extenderunt, tabernaculaque Domini erexerunt. Isai. 61

Planè admirabile est, quam ei mox fuerit fœcunda soboles, quia cum duodecim tantum discipulos nactus fuisset à Domino, eosque in diuersas orbis partes transmisisset ad euangelizandam gratiam salutis: paulo post ita excreuit numerus, vt in primo Capitulo generali quinque millia numerari potuerint, qui exstructis casulis ex iuncis & asserculis, super nuda humo cubitantes, paleaque, aut assere, aut lapide, pro puluillo vtentes, orbem totum sua austeritate in admirationem rapuere. Quare dicere tunc licuit illud: *Quis audiuit tale? quis vidit huic simile? Numquid parturiet terra in die vna, aut parietur gens simul? Sion peperit filios suos.* Huic tamen admirationi respondet Dominus, quod & nostro congruit proposito: *Numquid ego, qui alios parere, facio, ipse non pariam? Si ego, qui generationem alijs tribuo sterilis ero, ait Dominus?* Hanc igitur prolem fœcundam sibi à Domino promissam, in spiritu præuiderat Franciscus. Hanc tunc exhortari feruētissimo diuini amoris zelo cæpit, & in illis qui erāt præsentes, instruebat omnes futuros filios suos. Tūc ex eius ore perceperūt illa aurea verba: *O æternum benedicti filij, audite me, audite vocem Patris vestri. Magna promisimus, maiora promissa sunt nobis. Seruemus hæc, suspiremus ad illa. Voluptas breuis, pœna perpetua. Modica passio, gloria infinita. Multorum vocatio, paucorum electio, omnium retributio.* Quæ quidem verba, numero pauca, spiritu copiosa, testamenti instar filijs consignauit. Igitur non solum hi qui tunc adfuere, sed & omnes in finem vsque sæculi eius futuri filij, potuerunt ei dicere quod Elisæus Eliæ : *Pater mi, Pater mi, currus Israël & auriga eius.* Admirabilis S. Frāc. fœcunditas. Isa. 66.

Nempe Elias à Deo missus, multos habuit filios, qui Prophetarum filij dicti sunt, atque in Carmeli monte collibusque vicinis orationi vacabant, & laudibus diuinis, spiritu prophetiæ pleni. Ita & Franciscus, alter Elias, missus fuit, vt filios spiritu Dei plenos aggregaret, ad concinendas Deo laudes, filios electos & perfectos, qui & in alijs verbo salutis spiritum gratiæ parturire valerent. Quis stellas cœli valeat recensere? Quis filios Francisci? Huic reuelatum fuit, non defuturam sobolem electam vsque in finem sæculi. Vnde & cū Elia, ex illis aliqui in consummatione mundi veritatis præcones sunt futuri. Sic de illis dicimus, quod olim de Ionadab dictum legimus: *Non deficiet vir de stirpe Ionadab, stans in conspectu meo cunctis diebus.* O felicem Patrem Franciscum! O felices tali Patre Filios. Cōpar. Eliæ & S. Frācisci. Hier. 35

Quod si specialius intelligere velis, cur & ipse dici possit, *Currus Israel & auriga eius?* aduerte, quod Elias dictus fuit *Currus Israel*, quia portabat Israëlem, eiusque onera sustentabat. *Auriga* quoque dictus est, quia populum Dei regens & moderans, impellebat ad omne bonum, per vias rectas ducebat, ne aberraret per deuia errorum à Deo vero, portabat eius infirmitates. Ita Franciscus, quia veros Israëlitas & seruos Dei in cœlum vehebat, dirigebat supportabat, meritò *Currus Israël & auriga eius* nuncupari potest. Audi hac de re visionē considera-

tione dignam, ex S. Bonauentura c. 4.

Pernoctabat Assisij S. Franciscus abses à filijs, quia mane diei Dominicæ prędicaturus erat in Ecclesia cathedrali. Illam noctem autem in oratione pro more peragebat: & ecce circa medium noctis, quibusdam Fratribus quiescetibus, quibusdam adhuc orantibus, currus igneus miri splendoris per ostium domus intrans, huc illuc tertiò se conuertit. Super quem globus lucidus residebat, qui solis instar noctem clarere fecit. Obstupefacti sunt vigilantes, & dormiētes excitati, in illaque claritate alterius alteri nuda fuit conscientia. Intellexerunt namque concorditer, videntibus inuicem vniuersis in cordibus singulorum, sanctum Patrem absentem corpore, præsentē spiritu, tali transfiguratū effigie, supernis irradiatum fulgoribus, & ardoribus inflammatum, supernaturali virtute in curru splendente simul & igneo sibi demonstrari à Domino: vt tamquā veri Israëlitæ post illum incederent, qui virorum spiritualium, vt alter Elias, factus fuerat currus & auriga. Credendum sanè, quod ille horum simplicium aperuit oculos, vt viderent magnalia Dei, qui oculos quondam aperuerat pueri, ad videndum montem plenum equorum, & currum igneorum in circuitu Elisæi. Regressus autem vir sanctus ad Fratres, cœpit conscientiarum ipsorum secreta rimari, & confortare ipsos de hac visione, ac multa de profectu Ordinis futura prædicere. Sicque cognouerunt Fratres, Spiritum Domini in tanta plenitudine super eum quieuisse, vt tutò eius doctrinam & vitam possēt sequi. Hęc S. Bonauent.

An non tibi tunc meritò videntur potuisse toto inclamare vocis & cordis anhelitu: *Pater mi, Pater mi, currus Israël & auriga eius?*

4. Reg. 2.

De duabus rotis prioribus huius currus.

DIcamus vlterius, quod sicut Satan currum fabricauit quo sæculi homines in interitū secū deuoluere molitur: Sic & S. Franciscus ei aduersū currum fabrefecit, tamquā currum glorię Dei, qui in cœlum eueheret eos, qui illū conscendere non grauantur. Currus ille Satanæ quatuor rotis deorsum voluitur, & in tartarum currit. *Quatuor rotæ sunt, concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, superbia vitæ, negligentia salutis.* In hoc curru, quasi triumphans, Satan & peccatum vehitur, secumque animas pertrahit velatis oculis. Adeo vero multi corruunt, vt dixerit Propheta: *Propterea dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum absque termino, & descendent fortes eius, & gloriosi eius, & populus eius ad eum. Captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam.* Salutis scilicet scientiam ignorauit, & neglexit, omni concupiscentiæ sese addicens, populus qui Deo seruire toto corde debebat, ideo perijt.

Isa. 5.

Ezech. 1

S. Franciscus ex aduerso currum suum erigens, hoc est, sanctum institutum quasi cœleste vehiculum: quatuor eius esse voluit rotas, quibus in cœlum reuocarentur animæ pereuntes: *Spiritus vitæ est in rotis.* Primæ rotæ sunt, *zelus gloriæ Dei, & zelus salutis proximi*: Posteriores duæ sunt, *contemptus mundi & contemptus sui.*

De prima rota, Zelo gloriæ Dei

ZElus gloriæ Dei ardens in S. Francisco patuit, tamquam in altero Elia, ita vt posset dicere cum illo: *Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum.* Certè in fine sæculi missus est ad glorificandū Patrem cælestem, & Filium eius Iesum Crucifixum. Cum enim refrigesceret charitas, & memoria Passionis Domini obliuioni traderetur, ita vt posset conqueri: *Obliuioni datus sum, tamquam mortuus à corde.* Tunc suscitauit Pater æternus Franciscū tanquam alterū Christū,

3 Reg. 19

psal. 30.

S. Franc.

qui eius spiritum renouaret & memoriam, ignemque quem vehementer optat accendi. Elegit propterea eum *conformem fieri imaginis filii sui*, in lineamentis perfectionis, in vitæ & spiritus similitudine. Vis intelligere hanc in plerisque similitudinem? Attende speciatim nonnulla. tanquã alter Christ'. Rom. 8.

1. Si de Christi aduentu longè antea prophetia extitit, sic & de S. Frãcisci ortu. Nam Ioachim Abbas de eo centum annis ante a pronunciauit: *Veniet homo characteribus Iesu Christi insignitus*. Eius quoque imaginẽ ad viuum depingi fecit ex eo tempore Venetijs, in Ecclesia S. Marci, cum stigmatibus sacris.

2. Si Christi ortus fuit in stabulo, ita & Franciscum in lucem parere non potuit mater, cruciata longis doloribus, donec peregrini cuiusdam monitu (quem Angelum fuisse haud dubium est) è cubiculo suo in stabulum deportata fuit.

3. Si ab Angelis in natiuitate sua Christus fuit honoratus; sic etiam Franciscus. Nam & in baptismate susceptorẽ eius fuisse Angelum traditur: eiusque rei memoria cernitur Assisij in quodam sacello, quod à Francisco paruulo nomen retinet, vbi miraculi series parietibus appicta visitur.

4. Si Christus in paupertate & contemptu vitam traduxit, discipulosque duodecim habuit, quos misit sine pera, sine calceamẽtis ad prędicãdũ Euãgeliũ salutis, similiter fecit & Frãciscus, initio duodecim sui sectatores instituti nactus.

5. Denique, si Christus quinque vulneribus fuit decoratus; sic & Franciscus. Suis enim insignijs Rex noster Crucifixus voluit eum insignire in monte Aluernæ, vt sibi illum tantò perfectius conformaret, & orbi admirabilem redderet. Quare eum sic alloquitur S. Bonauentura: *Eia nunc strenuissimè miles, ipsius fer arma inuictissimi Ducis, quibus munitus, omnes aduersarios superabis. Fer vexillum Regis Altissimi, ad cuius intuitum omnes pugnatores diuini exercitus animentur. Fer sigillum summi Pontificis Christi, quo verba & facta tua tanquam authentica ab omnibus acceptentur.* Dicere quoque potest Franciscus, quod olim Apostolus: *De cætero nemo mihi molestus sit*, (nec homo, nec Satan, nec mundus, nec caro, nec infernus) *ego enim stigmata Domini mei Iesu Christi in corpore meo porto*. In corde vtique inuisibiliter illa portabat, sed in carne visibiliter; vt omnes Iesum in eo iterum agnoscant crucifixum, & per Franciscum sequantur illum: quia eius præferens vulnera, omnibus inclamat, non aliam esse viam, qua ad regiam eius perueniatur, nisi per crucem & passionem. Vnde rursus Bonauentura: Gal. 6.
Iam per hæc signa certissima, non duobus aut tribus testibus ad sufficientiam, sed plurimis ad superabundantiam comprobata testimonia Dei in te & per te credibilia facta nimis, omne tollunt excusationis velamen infidelibus, cum credentes in fide stabiliunt, spei fiduciam sursum agunt, ignem charitatis accendunt.

Tantus erat zelus gloriæ diuinæ in Francisco, vt quasi quidam carbo ignitus, diuini amoris flamma videretur absorptus. Subitò enim ad auditũ amoris Domini, excitabatur, afficiebatur, inflammabatur, quasi plectro vocis extrinsecæ chorda cordis interior tangeretur. Feruẽti quoque charitatis incẽdio gloriosũ SS. Martyrum æmulabatur triumphũ, in quibus nec amoris flamma extingui, nec fortitudo potuit infirmari. Desiderabat propterea per martyrij flammam hostiam Domino se offerre viuentem, vt & vicem Christo pro nobis morienti rependeret, & ad diuinum amorem cæteros prouocaret. Sed diuina id noluit prouidentia, licet aliquoties eam ob causam ad infideles se transtulerit: Occulta sunt Dei consilia, sed iusta; incomprehensibilia, sed irreprehensibilia.

Atque vt sciret se in Deum transformandum, & Christo conformandū, non per martyrium carnis, sed per incendium mentis, Serapheum inflammauit, Christi gerens effigiem, intusque miro modo afficiens, simul exterius plagis amoris Christo configurauit. Sic nec à Martyrij gloria fuit alienus, licet non fuerit per Martyrium consummatus.

De secūda rota. Zelo salutis proximi.

ZElus quoque salutis proximi, quam secundam rotam currus eius ignei diximus, sēper in eo promicuit. Non se Christi reputabat amicū, nisi animas foueret, quas ille redemit. Saluti animarū nihil preferendum esse dicebat, quod vnigenitus Dei pro illis dignatus sit in cruce pendere. Cum nimia austeritas in ipso reprehēderetur, quia caro ipsius subdita spiritui non egebat flagello; dicebat se datum alijs in exemplum, & propter alios se custodire vias duras: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem in meipso non habeam, & proximis virtutum exempla non monstrem, parum prosum alijs, & mihi nihil*, aiebat ipse. Propterea etiam tantis cum laboribus ad verbum Dei in salutem animarum prædicandum discurrebat per vicos, vrbes, castella, imò & per loca deserta, vbi paucis verbum Dei prædicabat summo cum gaudio.

1 Cor. 13 Bona. c. 9

Consultatio S. Francis. cum fratribus suis.

Zelum salutis animarum satis ostendit consultatio quam initio fecit cum Fratribus. Quid Fratres consultis? an quod orationi vacē? an quod prædicādo discurram? Siquidē ego paruulus, simplex & imperitus sermone, maiorem accepi gratiam orandi, quàm loquendi. Videtur etiam in oratione lucrum, & cumulatio gratiarū: in prædicatione distributio quædam donorum cœlitus acceptorū. In oratione etiam purificatio est interiorum affectuum, & vnio ad summum bonum: in prædicatione est puluerisatio pedum spiritualium, & distractio ac relaxatio disciplinæ. Denique, in oratione cum Deo conuersamur, Angelorum instar in prædicatione oportet multa vti condescensione ad homines, & humanè inter eos viuendo humana cogitare, dicere, audire. Vnum est in contrariū quod his omnibus videtur præponderare, quod scilicet Dei Filius ob animarum salutem de sinu Patris descendit, vt verbum salutis hominibus loqueretur, quos sanguinis precio redimeret, & emundaret lauacro, & poculo sustentaret. Et quia omnia debemus facere secundum exemplar eorum, quæ in ipso quasi mōte sublimi videmus, videtur Deo magis placitū, vt intermissa quiete egrediar ad laborem. Vt autem super hac re diuinum responsum audiret, misit ad F. Syluestrum, qui tunc in monte orationi vacabat, & ad S. Claram, per eosque cognouit Deo placitum esse, vt ad prædicationem exiret. Tunc visus est (quasi facta super eum manu Domini) nouam è cœlo induisse virtutem, & zelum nouum.

Hæc ergo vna ex rotis est, per quam currus igneus Francisci prosperè voluebatur, secū alios in cœlestia trahens, quia ignis & spiritus vitę erat in rotis. Atque, sicut de Elia dicitur: *Surrexit quasi ignis, & verbum eius quasi facula ardebat*, sic & de Francisco dicit S. Bonauentura: *Aderat seruo suo ad quacunque pergeret, is qui eum vnxerat spiritus Domini, & ipse Dei virtus & sapientia Christus, vt sanæ doctrinæ verbis affluere et, & diuinæ potentiæ miraculis coruscaret. Erat enim verbum eius velut ignis ardens, penetrans intima cordis, omniumque mentes admiratione replebat.* Postea subdit S. Bonauentura: Omnis ætas, omnisque sexus properabat audire virum nouum, cœlitus mundo datum. Ipse vero per diuersas regiones progrediens, euangelizabat ardenter, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Adhuc modo verba eius ignis sunt, dum reme-

Eccl. 48 cap. 12.

dum rememorantur: adhuc exempla eius tepidos accendunt. Nec absimilis est viro illo candidato, quem vidit Ezechiel inter rotas, sumentem de igne altaris cœlestis vt mundum accenderet. Ipse enim iuxta Seraphinos agens, non desinit ignem cælicum mittere in corda sibi deuotorum. Ezech. 10.

POsteriores rotas currus nostri ignei, quem direxit & erexit S. Franciscus, diximus esse contemptum rerum sæculi, & contemptum sui. *Primò* quidem, omnes docere conatus est rerum sæculi contemptum: qui in ipso tantus fuit, vt nemo quamlibet auarus ita opes ardenter dilexerit & desiderarit, sicut ipse in paupertatis amorem exarsit. Hanc filio Dei familiarem attendens, & tamen toto orbe depulsam, studuit charitate perpetua despōsare, dicebatque esse Reginam, quia in Rege Regum, & eius matre Regina, præstanter effulsisset, ideo verò eam ab hominibus negligi, vel despici, quia eius speciem & pretium ignorarent. Nemo thæsauri custodiendi sollicitio, quam ipse Euangelicæ huius Margaritæ, pro hac enim omnia vendenda, omnia spernenda docebat. III. Pars De rub. posterioribus rotis. Cōtemptu rerū sæculi.

Fratribus quâdam vice interrogantibus, quænam certior via ad cœlum, quidque inter cætera magis esset Deo acceptum? Ipse secretum cordis sui aperiens, tertiò respondit: *O Fratres mei, Paupertas.* Hanc asserebat viam tutam salutis, fomentum humilitatis, radicem perfectionis, cuius fructus multiplex, sed occultus: Hanc semper in ore, semper in corde, semper gerebat in oculis. Hanc Dominam suam, Reginam, Matrem, sponsam vocitabat. Illam meditabatur de die, in somno reuoluebat de nocte, sine illa sedere, decumbere, dormire, vestiri non poterat, imò nec viuere, aut mori, quia cum rerum omnium abdicatione & nuditate, Iesum Christum nudum sequi optabat, vel in vita, vel in morte. Quapropter sæpè illud suis inculcabat: *Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, Filius autem hominis non habet vbi caput reclinet.* Sic exemplo Christi eos ad paupertatis amorem crebrò accendebat, quia hanc sui Ordinis fundamentum dicebat, cui omnis structura religionis inniti debebat, vt firmitatem acciperet, cuiusque euersione funditus erat euertenda. Sic per reuelationem didicerat, dum sacram hanc religionem initiaret, super illo triplici euangelico verbo in Missali sibi demonstrato. 1. *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* 2. *Nihil tuleritis in via, nec peram, nec calceamenta.* 3. *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum; tollat crucem suam, & sequatur me.* Paupertatem quanti S. Franc. fecerit. Luc. 6. Matt. 19 Luc. 10. Luc. 9.

Reuera ipse à principio Religionis vsque ad mortem ita à se abdicauit omnia, & affectum omnem rerum sæculi, vt tunicâ, chordulâ, & femoralibus diues, ijs contentus fuerit, & quidem tanquam mutuò acceptis. Quadam die cum Deo in oratione per noctem familiariter colloquebatur, quasi in flamma ardēte, instar Moysis. Petijt verò ab eo tunc Dominus, vt aliquid sibi offerret, & quidem tertiò perijt. Ipse paupertatis suæ conscius, dicebat: *Domine, sum totus tuus, non habeo nisi tunicam & chordam, & tua sunt; quid potero offerre? Cœlum & terra, ignis & aqua omnia tua sunt.* Tunc ait ei Dominus: *Mitte manum in sinum tuum, & quod inueneris, offer.* Inuenit autem monetam auream fulgidissimam, cui similem nunquam viderat & obtulit Deo. Dictumque est ei, *Offer secundo, & tertio, quod inueneris, vt prius.* At timens ipse suæ hic dispendium paupertatis, protestatus est coram Domino: *Tu scis Domine Deus, quia non amo: nec volo* Chron. Minor.

aliquid præter te. Aurum & omnia despexi ob amorem tui: si ergo aliquid in sinu meo est, tu posuisti illud, & reddo Dominatori omnium. Ter igitur fecit oblationem, & benedixit Deum, inuentis tribus nummis aureis in sinu suo: & statim intellexit per tres aureos apud se repertos significari obedientiam, castitatem, paupertatem, quas per gratiam suam dedit ei Deus perfectè seruare. Ipse ergo posuerat illos in sinu eius, vt redderet ei, & per illos eum honorificaret.

Denique, vt apertè agnoscas in eo sæculi contemptum, & paupertatis spiritum vsque ad mortem, attende quid in extrema fecerit infirmitate. Poposcit se deportari ad S. Mariam de Portiuncula, vt vbi acceperat spiritum gratiæ, ibi redderet spiritum vitæ. Volens igitur omnibus exploratum, nihil sibi commune esse cum mundo, super nudam humum se totum nudatum prostrauit in feruore spiritus, quatenus hora illa extrema nudus luctaretur cum hoste nudo. Decubãs sic in terra, veste saccina deposita, faciem leuans in cælum, ait ad Fratres: *Ego quod meum est, feci, quod vestrum, Christus edoceat.* Illis collachrymantibus, vnus ex eis quem Vir Dei Guardianum suum esse dicebat, votum ipsius diuina inspiratione cognoscens, vilem tunicam Christi pauperculo obtulit; dicens: *Hanc tibi tanquam pauperi commodo, illam tu suscipe obedientiæ sanctæ mandato.* Iubilabat præ lætitia cordis vir Dei, quia vsque in finem fidem seruarat Dominæ Paupertati, quodque ad Dominum properaret exoneratus ab omnibus. Nec habitum quidem voluit, nisi ab alio commodatum, vt per omnia Christo esset conformis, qui pauper, & dolens, & nudus, in cruce pependit. O verè alterum Christum, qui & viuens viuenti, & moriens morienti, & mortuus mortuo perfectâ studuit imitatione esse similis!

S. Bonau. cap. 14.

De quarta rota. Contemptu sui.

QVantum ad contemptum sui, qui sequitur contemptum mundi, & perficit currum in cœlum ductantem, nihil illo in Francisco magis eminuit. Notũ est quomodo Fratri sciscitanti quidnam de se ipso sentiret, responderit: *Videor mihi maximus peccatorum.* Rationem subiecit: *Quia si quamlibet sceleratum Deus tanta misericordia prosecutus fuisset, arbitror quod gratior foret.* Vnde & sibi frequenter solitus fuit dicere: *Latroni si tanta contulisset Altissimus, gratior te foret, Francisce.* Notum quoque est, quomodo malebat de se vituperiũ audire, quàm præconium: quia hoc ad cadendum, istud verò ad emendandum impelleret. Quapropter cùm populus eius sanctitatem extolleret, præcipiebat alicui Fratri, vt vilia ei in faciem diceret, Cumque Frater ille, licet inuitus, diceret eum rudem esse & indoctum, & mercenarium inutilem, hilari corde respondebat: *Benedicat tibi fili charissime Dominus, quia verissima loqueris, & talia filium Petri Bernardonis decet audire.* Dixit etiam aliquando socio suo: *Non mihi videor frater minor, nisi fuero in statu quem tibi describo. Ecce Prælatus existens Fratrum vado ad capitulum, & eos admoneo, in fine autem dicitur mihi. Non conuenis nobis quia illiteratus & idiota es; eijciorque cum opprobrio. Dico tibi, nisi eadem mentis & vultus lætitia hæc audiero. Frater minor nequaquam sum.* Sciebat nempe vir Dei hos esse perfectæ humilitatis gradus, *spernere sæculum, spernere seipsum, spernere se sperni.* Per hos conscenderat ad apicem perfectionis. Ideo contemnebat laudes hominum, dicens: *Quantum homo est in oculis Dei, tantum est, & non plus. Quod altum est apud homines, abominatio est apud Deum.* Quod si pergerent in laudibus eius, dicere solitus erat. *Nemo laudandus est, cuius incertus est exitus. Filios & filias adhuc habere possum. De eo omni quod peccator potest, nemo sibi abblandiatur.*

Luc. 16.

Peccator ieiunare potest orare, plangere, carnem macerare : hoc solum non potest : Domino suo esse fidelis. In hoc gloriandum, Domino gloriam reddendo, si fideles sumus.

Inter cætera autem quę indicant quantus fuerit sui-ipsius contemptus, illud præcipuâ commemoratione dignum est, quod ei contigit cum F. Masseo, quem Franciscus valde diligebat ob singulares gratias. Hic quâdam die humilitatem Francisci voluit experiri. Quapropter de sylua redeunti (vbi orationi vacarat, in qua ei sæpe magna pandebantur mysteria) occurrit, & ter ei dixit : *Vnde tibi? Vnde tibi? Vnde tibi?* Quid fili mi, inquit vir sanctus? *Vnde tibi*, ait Masseus, *quod totus mundus videtur venire post te, quodque omnes quęrant te videre, audire, obedire? Tu nec multa polles gratia, nec magna scientia, nec prudentia, nec nobilitate. Vnde ergo tibi, quod totus mundus veniat post te?* Hoc audito, vir sanctus totus in in spiritu exhilaratus, stetit aliquo spatio temoris facie erectâ in cœlũ, & directâ in Deum. Deinde genuflexus, gratias Deo agens, cum feruore spiritus conuertit se ad Fratrem Masseum, & ait : *Vis scire, vnde mihi quod totus mundus veniat post me? Hoc mihi venit ab illis oculis Altissimi qui contemplantur bonos & malos in omni loco. Hi enim oculi non viderunt inter malos maiorem me peccatorem; aut viliorem ineptioremque hominem. Et quia ad efficiendum opus hoc mirabile, quod intendit facere in terra, creaturam minus idoneam non reperit, propterea me elegit.* Ita speculum vitæ Francisci, parte 2. cap. 37. Verè poterat ipse dicere, quod olim Christus Dominus in spiritu exhilaratus : *Confiteor tibi Pater, quia hæc abscondisti à sapientibus, & reuelasti ea paruulis. Ita Pater, quia sic placitum fuit ante te.* Matt. 11.

Concludamus igitur, & dicamus, has esse quatuor rotas, quæ Franciscum euexerunt in cœlum inter Seraphinos: *Contemptum sæculi, Contemptum sui. Amorem ignitum proximi, Amorem ardentem Dei.* Hæ etiam quatuor rotæ omnes euehunt eius sectatores. Nec opus est alijs equis currum hunc trahentibus : quia & ipsæ rotæ equi sunt; spiritus enim vitæ est in rotis. Angeli interim comitantur hâc quadrigâ vectos, tanquam directores quadrigarum illarum de quibus apud Prophetam *Quadrigæ tuæ saluatio.* Meritò itaque inclamarint Francisco in cœlum eunti tanquam alteri Eliæ, omnes eius filij & discipuli : *Pater mi, Pater mi, Currus Israel & auriga eius*, portans & dirigens veros Israelitas, tuæ virtutis æmulos, & ad visionem Dei aspirantes in cælum vsque. Meritò rursus ei inclamarint : *Obsecro, fiat in nobis spiritus tuus duplex.* Quid est spiritus duplex, nisi spiritu eius primitiuus siue verus spiritus Ordinis eius, qui ipsius meritis & intercessione semper in aliquibus manebit vsque in finem sæculi. Semper enim aliqui reperientur, qui sincerè eius regulam & constitutiones sectentur, de quibus verbis S. Pauli dicitur: *Quicumque hanc regulam fuerint secuti, pax super illos, & super Israel Dei.* Hæc enim est quædam promissio facta Francisco, similis illi : *Hoc fœdus meum cum eis: Spiritus meus qui est in te, & verba quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, nec de ore seminis tui, nec de ore seminis seminis tui, dicit Dominus amodo & vsque in sempiternum.* Abac. Galat. 6. Isai. 59.

Quid est rursus spiritus Francisci duplex, nisi is quem antea descripsimus, & vocauimus spiritum vitæ in rotis? An non spiritus duplex est, zelus gloriæ Dei, cum zelo salutis proximi? An non spiritus duplex, contemptus perfectus sæculi, cum contemptu sui? An non spi-

ritus duplex, ſpiritus obedientię & caſtitatis ? An non ſpiritus duplex, ſpiritus agendi bonum, & fugiendi malum ? An non ſpiritus duplex, ſpiritus actiuæ & contemplatiuę vitæ ? An non ſpiritus duplex, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus contemplationis & vnionis !

Concluſio. HVnc, ô ſancte Pater Franciſce, impetra filijs tuis, vt numquam ille deficiat de corde & mente eorum, nec de ore ſeminis tui, benedicti iuxta votum tuum, & iuxta promiſſum tibi à Domino: *Hoc fœdus meum cum eis*. Hic ſpiritus ſemper eos regat, contineat à malo, impellat ad bonum, accendat ad zelum, vt pallij tui hæredes, ſint & ſpiritus ſimul tui conſortes; ac virtute & ductu illius, cum illis quos inſtruunt populis, huius ſæculi fluctuantis aquas, quaſi Iordanis vortices, ſecuro valeant pertranſire veſtigio, & in Ieruſalem, ad pacis æternæ viſionem pertingere:

Appendix.

Epitaphium S. Franciſci, ſcriptum à Romano Pontifice Gregor. IX.

FRANCISCI ROMANI,
CELSA HVMILITATE CONSPICVI,
CHISTIANI ORBIS
FVLCIMENTI,
ECCLESIÆ REPARATORIS,
CORPORI NEC VIVENTI, NEC
MORTVO,
CHriſti Crucifixi plagarum
clauorumque.
Inſignibus admirando,
PAPA nouæ fœturæ collacrymans,
Lætificans & exultans,
Iuſſu, manu, munificentiâ poſuit,
Anno Dom. M. CCXVIII.
XVI. Calendas Auguſti.

Ante obitum mortuus eſt, poſt obitum viuit.

Hoc Epitaphium vncialibus litteris inſcribi iuſſit Pontifex Aſſiſij humili Franciſco, qui moriens optarat ex humilitate ſepeliri in colle inferni, ſiue in loco ſupplicis malefactorum deſtinato. Hoc autem Epitaphio glorioſo vult indicare, quomodo mortificationem Ieſu ſemper in ſuo corpore circumtulit, qui poſt mortem integro corpore ſtans, & viuidis oculis in cœlum reſpectans, cum ſacris ſtigmatibus, ſanguine quaſi recenti manantibua perſeuerat. Talem vidit Nicol. V. Pontifex, anno 1449.

DE EODEM FESTO.

Ecce seruus meus suscipiam eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea, dedi spiritum meum super eum. Lect. 11. tripartita.

Isa. 42.

TAntæ fuit excellentiæ S. Franciscus, vt eam nullis titulis ei datis satis assequi valeamus. Rectè hi ei tituli conueniunt: *Cœlestis homo, Angelus terrestris, Seraphim in carne, Angelus crucifixus, Similis Filio Dei & filio hominis, Typus Redemptoris, Exemplar perfectionis, Regula vitæ & virtutis, Sigillifer & Vexillifer nostræ religionis.* Licet his & multis alijs titulis gloriari valeat ipse tamen qui semper humilitatẽ adamauit, & tanquam sororem indiuiso nexũ sibi sociauit, hoc titulo mihi præ cæteris gloriari videtur, Seruus Iesu Christi. Seruum perpetuum applicabant Hæbrei ad postes domus, & subulâ ei aurem perforabant. Aures ei perfodit Dominus per insigne obedientiæ donum; vnde potuit & ipse dicere illud Psaltis: *Aures autem perfecisti mihi*, siue vt alia lectio habet: *Aures autem perfodisti mihi.* Ad quem vero effectum? *Vt facerem voluntatem tuam Deus.* Fecit nimirũ ipse voluntatem Domini perfectissimè, adimpletumque est in illo: *Ad omnia quæ mittam te ibis.* Hunc quoque seruum specialem Deus duplici suo sigillo signauit, sigillo scilicet Diuinitatis in mente, sigillo quoque humanitatis in carne, ita vt bis valeat dicere: *O Domine ego seruus tuus, ego seruus tuus.* Aptè igitur ei conueniunt verba thematis propositi: *Ecce seruus meus quem elegi, complacuit sibi in eo anima mea.* Sed cui assimilabimus fidelem hunc seruum à Domino electum?

I. Pars. S Franc. seru' dei electus. Exod. 21 Psal. 39. Ierem. 1.

Dicamus *primò*, eum electum esse, vt sit alter Noë de quo dicitur, quod inuenerit gratiam coram Domino, quodque ambulauerit cum Deo. Elegit nimirum Deus Noë, vt arcam fabricaret, per quam à diluuij fluctibus mundus saluaretur. An non elegit Deus sanctum Franciscum vt inueniret gratiam, & coram se ambularet, nouamque religionem, quasi arcam nouam, fabricaret, quam qui ingrederentur, à tempestate & fluctibus huius seculi tuti forent, & salutis portum assequerentur? Fabricans Noë Arcam suam tres in ea fecit mansiones: sic suam Franciscus instituens religionem, tres in ea fecit ordines, tresque regulas; & diuinitus promissum accepit, illum qui in ordine permanserit, non periturum, nec à fluctibus absorbendum tartareis.

1. Elect' vt sit alter Noë.

Dicamus *secundo*, electum ipsum fuisse, vt foret instar Abrahæ *Pater excelsus, Paterque multarum gentium*, cui dictum est: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, faciamque te in gentem magnam.* Promisitque Deus postmodum, *vt stellas cœli exaltaret semen eius, & hæreditare à mari vsque ad mare: & à flumine vsque ad terminos orbis terræ.* Sic & promisit Deus S. Francisco religionem suam perduraturam vsque ad iudicij diem; eiusque filios, instar stellarum, firmamentum Ecclesiæ militantis & triumphantis illustraturos. Quemadmodum etiam de Abraham dicit: *In carne eius stare fecit testamentum suum Deus*; ita &

2. Vt sit instar Abrahæ. Gen. 12. Eccli. 44 Ibidem.

de Francisco dicere possumus, nouum fœdus, nouumque testamentum & pactũ in carne eius impressisse Dominum per nouam circumcisionem scilicet carnis, factam per sacra stigmata, vt fœdus eius cum eo, & cum electo eius semine, nunquam deleri valeret aut obliterari, sed staret in perpetuum.

3. Instar Moysis. Dicamus *tertio*, electum fuisse instar Moysis. Elegit Deus Moysen, vt populum de captiuitate Pharaonis educeret, & virga sua percutiendo mare; per abyssos eis viam sterneret; sicque per viam triũ dierũ ad montẽ Dei Horeb pertingerent, ad sacrificandum. Sic elegit Deus seruum sibi Franciscum, qui de Ægypto tenebrosa, de captiuitate Diaboli & vitiorum, veros Israelitas educeret virga pœnitentiæ; quæ primo instar colubri horribilis apparet, sed postmodum cum fiducia dum apprehenditur, virga fortitudinis est, & solatij, ac virtutis. Per hanc virgam viam suis securam aperuit per abyssos huius seculi: atque per viam trium dierum, per paupertatem scilicet, castitatem, obedientiam, eos perduxit ad montem Dei. Iterum Moyses Dei fidelis seruus ad hoc electus fuit, vt post quadraginta dierum ieiunium legem in monte acciperet Dei digito in petra conscriptã. Vnde & totus rediijt radians ex alloquio Dei, ita vt non possẽt filij Israël in eius faciem intendere. Sic & S. Franciscus quadraginta dierum ieiunio in monte aluerni promeruit consortium Dei, ita vt ore ad os eum allocutus fuerit: simul quoque meruit nõn solum legem mortuam in petra conscriptam, sed legem viuam, viui amoris indicem, digito Dei in corde & carne sua exaratam. Quocirca factus est ipse *Liber scriptus intus & foris*: intus quidem ardenti & seraphica charitate; foris autem sacra stigmatum impressione, quę sunt litteræ Dei quibus primęuus vitę liber scriptus est. Franciscus igitur copia quędam est huius libri vitæ & exemplar ex eo tanquam originali deductum, quod perlegere potest doctus & indoctus, idiota & barbarus.

4. Instar Ieremie Ierem. 1 Dicamus *quartò*, electum esse instar Hieremiæ, cui dicitur; *Priusquam te formarem in vtero noui te.* Et rursus: *Posui te super gentes & regna, vt euellas & destruas, ædifices & plantes, &c.* An non electus est B. Franciscus vt euellat & destruat, & ædificet & plantet? An non ex vtero matris suæ segregatus est ad id operis, ac postea specialiter vocatus ad ipsum. Quid illa vox ad eum tertiò repetita ex ore Iesu Christi crucifixi: *Francisce, vade, repara Ecclesiam meam*? Quid inquam, significabat? Vtique non ad reparandam materialem Ecclesiam ex lapidibus & calce emortua vocabatur, vt primum intellexit; ideoque Ecclesiam S. Damiani, Ecclesiamque S. Mariæ Angelorum, ac Sacellum S. Petri vt repararet, omnem mouit lapidem: sed vocabatur cœlitus primario vt Ecclesiã Dei ex viuis lapidibus restauraret, deficiente quadam vetustate veteris peccati, veterisque hominis vitio. Hanc humeris eius incumbentem viderat summus Pontifex Innocentius III. dum eum regulæ confirmationem petentem repulisset, O quam fortiter Dei Ecclesiam per se & suos sustentauit & fulciuit! O quot lapides, tũsionibus, pressuris, expolitos, adduxit ad hoc ædificium, & suis disposuit ac coaptauit locis, vt firmaret in æternum! Possumus quoque dicere, Eliæ instar electum esse, quandoquidem *surrexerit quasi ignis, & verbum eius vt facula ardens fuerit*, dum zelo zelatus est pro Domino Deo exercituum, ignito eloquio conterens petras & corda lapidea. Sed de hac re specialiter agit altera lectio. Certè electus est, vt ignem mitteret in terram seraphicus totus & incensus; suoque incendio totum optabat conflagrare mundum. Ignis in eius pectore

5. Instar Eliæ. Eccl. 48

conclusus debuit per quinque fenestras toti orbi sese conspicuum reddere, & quaquauersum flammas suas spargere. Voluit Deus vt orbis agnosceret ipsum victum ignea charitate & amore, sicque se etiam vinci permitteret. Vnde illud:

Vrit amor, me torquet amor, sum factus amoris
Alter amor, Nostri est victor amoris amor.

Dicamus postremo eum electum esse instar Ioannis Præcursoris Domini. Sicut enim Ioannes de se pronunciat: *Ego vox clamantis in deserto, parate viam Domini*: idipsum dicere potest Franciscus. Etenim in ipso omnia pœnitentiam inclamabant. Clamat in ipso vox, clamant opera, clamat vestis, clamat cor, clamant membra, clamant stigmata & vulnera: *Facite fructus dignos pœnitentiæ. Securis ad radicem arboris posita est.* Amabat Ioannes deserta loca, & in illis docebat viam vitæ & pœnitentiæ. Amabat & illa Franciscus, & gemitibus replebat ea, ibique sua & hominum peccata, Christi vero tormenta & vulnera deflebat. Quodam die in syluis à latronibus deprehensus, interrogatus est quis esset? Quid vero ipse? *Sum*, inquit, *Præco summi Regis*. An non ergo alter ipse Ioãnes, funiculis suis homines colligans christo, disruptis vinculis quibus ligati tenebãtur à Diabolo? Quid Christus nisi funiculus triplex contextus ex Diuinitate, anima & carne? Ideo & ipse per prophetam dixit: *In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis.* Hos funiculos tradidit Francisco suo Præconi, vt per illos attraherentur, quos Deus attrahere disposuerat, vt non vltra traherent iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum.

6. Instar Io. Bapt. Ioan. 1. Math. 3 Ose. 11

2. pars.

Dicitur de Dauide & Ionatha: *Adhæsit anima Ionathæ animæ Dauid, & dilexit eum quasi animam suam.* Idẽ dici potest de Christo & Francisco. Quia sicut ipse per os sapientis dixerat: *Est tibi fidelis seruus? Dilige eum quasi animam tuam*; sic & se gessit erga fidelem suum seruum Franciscum. Vlterius de Ionatha refertur, quod inito speciali fœdere cum Dauide, expoliarit se tunica sua, & dedit eam Dauidi cum armis suis vsque ad gladium & arcũ, & baltheũ. Sic Christus, in signũ amoris & specialis fœderis, non vestes exteriores, sed sacratissima illa vulnera dedit, quibus corpus suum fuerat insignitum. Arma dedit, quibus trophea retulerat ac victoriam contra communem humani generis hostẽ; lignaque victricia ei cõmunicauit, quibus peccatũ & infernũ debellarat. Sic eadem Stemmata & Insignia voluit gestare Franciscus, quæ ipse Rex Regũ, & triumphator inferorum. Adornauit illum Dominus eo symbolo, quo nihil pretiosius in mundo reperitur; vulneribus scilicet illis, quibus omne meritum, omnem gratiam, omnem cœli thesaurum, omnemque gloriam acquisiuit, quia totius redemptionis fuere pretium condignum. Hoc autem fecit in signũ pacti perpetui, quod in æternum non delebitur. Etenim in æternum in S. Francisco mansura sunt sacra stigmata: quia post gloriosam corporum resurrectionem, inter Sanctorum choros, iisdem characteribus, iisdem insignijs, quibus cœlorum Imperator decoratus effulgebit, nec hãc specialis gloriæ prærogatiuam in terris inchoatam, in cœlis est ablaturus: *Sic honorabitur, quem Rex voluerit honorare.*

Quomodo de se gesserit de erga S. F. 1. Reg 18 Eccli. 33. Insignia Christi, vul. S. F. data. Esth. 6.

Neque vero tantum exterius in Francisci carne similitudinem suam expressit Christus Dominus, sed etiam interius spiritum Francisci spiritui suo similem effecit. Hinc sequitur: *Posui super eum Spiritum meum.* Nempe participauit spiritum excellentissimæ charitatis, ardentissimique, cum erga Deum, tum erga

Spiritus Dei positus super S. Franc

proximum amoris; spiritum quoque miræ puritatis, perfectissimæ paupertatis, obedientiæ perillustris. Omnia, inquam, ista ei communicauit Christus Dominus, omniaque dona & virtutes in gradu heroico, vt posset ex speciali beneuolentia & fauore de Francisco dicere quod amicus de amico singulari: *Alter ego.* Vt etiam posset S. Franciscus vicissim ei cum Paulo dicere: *Viuo ego, iam non e-*
Gal. 2. *go; viuit verò in me Christus.*

Quemadmodum olim Elisæus, vt puero Sunamitidis emortuo spiritum vitæ
4.Reg. 4. redonaret, illi se commensurauit, manus super manus, os super os, pedes super pedes apponens: Non absimiliter Christus per Seraphim commensurauit se huic puero suo electo, filio Sunamitidis, hoc est Ecclesiæ prædilecto. Latus lateri, manibus manus, pedes pedibus admouit, osque ori, vt spiritum ei summę perfectionis inhalaret & inspiraret. Propterea dicit de illo: *Posui super illum spiritum meum.*

Potuit ergo S. Franciscus idem dicere quod Christus: *Spiritus Domini super*
Luc. 4. *me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus misit me.* Non solum spiritus Moysis eum vnxit & repleuit, qui diuisus fuit in septuaginta, vt cum eo ferre valerent onera populi, eumque in veritate dijudicare: sed spiritus Domini, spiritus Christi vnxit & repleuit eum, idque maximè in aluerni mõte. Huius vnctionis admirabilis, & plenitudinis spiritus, ipse cõscius & præscius iam antea fuerat. Nam post orationem & contemplationem in eodem monte quodam die peractam, petijt à fido suo discipulo & sodali F. Leone, primò aquam, vt lapidem in quo orarat, ablueret; deindè petijt vinum, quo illum eundem lapidem inspergeret, vlterius petijt oleum, quo eum deliniret & sacraret; denique petijt balsamum, quo eum pretiosissimè imbueret. Cum autem allata aqua, vino, oleo, responderet F. Leo, haud posse reperiri balsamum, vtpote rarissimum quid & pretiosissimum, aperuit ei mentem suam Franciscus, dixitque hæc omnia se expetijsse, quia nullo satis digno liquore posset locus ille sacrari, in quo Deus adeò admirabilia operaturus esset, quæ toto terrarum orbe, imò in cælũ vsque odorem suauissimum spargerent. Adhuc hodie Assisij asseruatur lapis iste, erectus in formam mensæ, & circa eam hæc leguntur incisa & exarata verba:

S. Franc. in monte Aluerni à s. spir. vnctus.

Vvading. in chron. *Mensa S. Francisci, super qua mirabiles habuit apparitiones, & eam sanctificando fudit oleum desuper, dicens: Hæc est ara Dei.* Si Iacob, ob visionem Scalæ in qua conspicatus est Angelos, erexit lapidem in titulum: Meritò certè potuit & Franciscus lapidem illum in memoriale perenne erigere, vbi tot reuelationes speciales de suo Ordine, & eius profectu, & prærogatiuis, à Domino percepit vbi & conscius est redditus mysterij in se futuris temporibus peragendi, & totis sæculis celeberrimi.

Neque verò solum pro se B. Francisco Christus spiritum infudit cum plenitudine, sed etiã pro omnibus filijs quos in Christo erat geniturus, quia illam plenitudinem spiritus in illos erat refusurus. Quapropter ad illum dirigi potuit à Domino illud Isaiæ: *Spiritus meus qui est in te, & verba quæ posui in ore tuo, non re-*
Isai. 59. *cedent de ore tuo, nec de ore seminis tui, nec de ore semini seminis tui, amodò & vsque in sempiternum*: Nempe, sicut alter Elias, quibus reliquit pallium & vestem, reliquit & spiritum in hæreditatem. Nam regulam suam consignans posteris, simul spiritum quo illa adimpletur, testamento consignauit. Potuitque verè dicere: *Quicunque hanc regulam fuerint secuti, pax super illos, & misericordia, & super Israël Dei.*

Israel Dei. Gratia Dei cum spiritu vestro fratres, Amen. Quid enim eius regula aliud est, quàm regula vitę & perfectionis, fructus sapientiæ, medulla euangelij, spes salutis, via saluationis, scala cœli, clauis paradisi, pignus fœderis æterni; dictamen & ductamen Spiritus sancti? Hanc reuelationem cœlesti accepit, & simul *accepit benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo,* vt sua spiritualis generatio fieret *generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob.* Gal. 6. Elogia regulæ sancti Franc. Psal. 23.

Quocirca in monte Aluerni, dum lapidem vnxit & erexit in titulum, quatuor dicitur accepisse à Domino per cœlestem reuelationem specialia priuilegia. *Primo*: Quod eius ordo in finem vsque seculi perduraret. 2. Quod qui ordini huic deuoti forent, fratribus amorem & opem impertientes, licet peccatores graues sint, sine pœnitentia vitam non sint finituri. 3. Quod Ordinis persecutores, nisi pœnitentiam agant non diu sint vitam protelaturi. 4. Quod nemo sit diu perseueraturus in Ordine in peccato mortali. Hic nonnulla exempla possent recenseri eorum qui malà morte functi sunt ob persecutionem Ordinis, aut ob apostasiam ab ordine: aut eorum qui piè defuncti sunt ob deuotionẽ quam huic Ordini impendebant, gratiamque pœnitentiæ obtinuerunt: sed breuitati consulimus. Vnicum hic exemplum rememoro Italiæ pernotum. 4. priuilegia à Deo S. Franc. data.

In ea Italiæ parte Hetruria dicitur, castrum quoddam est, cui nomen *Montanti*, siue *Montis acuti*, in eoque nobilis degit familia, hoc habens priuilegij, quod quoties aliquis ex illa descendens prosapia mori debet, flamma apparet super castrum, idque fit vt ad mortem se præparant, eamque cum securitate obeant. Hoc vero sibi euenire asserunt per merita sancti Francisci, qui dum vixit, frequenter cum deuotione ab eis est hospitio susceptus, domumque illam benedictione cumulauit. Fuit etiam diu apud eos vestis illa Francisci in qua stigmata impressa fuere. Hoc ex ore accepi Illustrissimij Petri Aloisij Caraffa Legati Apostolici, qui id certum exploratum, Italiæque notissimum esse asserebat. Exempl.

DE hoc seruo suo quem elegit Deus, in quo sibi complacuit, super quem spiritũ suum posuit, dicit: *Suscipiam eum.* Quomodo suscipiet? Vtique ab vtero & cunis, ad canos vsque & sepulchrũ, ac totã postmodũ ęternitate. Neque eum solum, sed & fœtum nouum sibi ab eo oblatum suscipiet. Quapropter de illis verificari illud potest: *Audite me domus Iacob, & residuum domus Israel, qui portamini a meo vtero, qui gestamini à mea vulua. Vsque ad senectam ego ipse, & vsque ad canos ego portabo: ego feci, & ego feram; ego portabo, & saluabo.* Hoc ipsum est quod quodam die S. Francisco dixit Dominus, dum nimis anxiaretur animo ob defectum nonnullorum ab ordine & sancta professione, quem futuris temporibus præuidebat. *Quid turbaris, quidue angeris, cùm tuorum quispiam vel Ordinem deserit, vel scandalum concitat? An existimas te ita gregis tui rectorem, vt non me intelligas esse Superiorem? Quis plantauit nisi ego? Quis vocat, aut vocatis perseuerandi vires subministrat. Ego eos perduxi, ego eos retinebo & seruabo, ego illis cadentibus alios erigam, & semper hæc erit familia mea dilecta & electa. Ne ergo te vltra in posterum discrucies.* III. Pars Quomodo Deus in vita & morte S. Frãc. suscepit. Isai. 46. Bonau. in vita.

Quod si de ipsius Francisci persona plenius intelligere vis quomodo à Domino dicatur specialissimè, *Suscipiam eum*: attende quod & baptismo per Angelũ à Domino susceptus est hic puer, cuius rei memoria adhuc Assisij in sacello paruulo Per totã S. Franc. à Deo susceptus.

Francisco dedicato, permanet. Attende etiam quomodo tota vita eum specialissimis gratiæ suæ auxilijs susceperit & amplexus eum fuerit, quomodo etiam eius preces & vota pro se & alijs susceperit Dominus, quomodo rursus patre carnali eum deserente & repudiante susceptus fuerit à Patre æterno in filium, quomodo denique in die exaltationis S. Crucis amorosè à Christo susceptus fuerit in monte Aluerno, ita vt potuerit tunc specialiter Domino dicere:
psal. 3. *Tu es gloria mea, tu es susceptor meus Domine, tu exaltans caput meum, & exaudisti me de monte sancto tuo.* Pondera singula hic verba, & videbis quā aptè ei conueniāt.

Quemadmodum autem in vita, sic & in morte de eo dicit Dominus: *Ecce seruus meus, suscipiam eum.* Responderque ei Franciscus, gratias agens suo tam pio susceptori:
psal. 73. *Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Dignatus est ei Dominus susceptionem & electionem ipsius ad gloriam ei biennio ante mortem præsignificare & reuelare. Ipse verò adeo exhilaratus est spiritu, vt toto octiduo ab hac reuelatione non aliud mente & voce agitaret: *Laudetur Dominus, laudetur Dominus, laudetur Dominus, ipsi gloria in sæcula sæculorum.* Nempe attentis cordis auribus
1. Pet. 5. audiuerat illud cœleste oraculum: *Deus omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque Ipse gloria & imperium in sæcula sæculorum. Amen.* Sciens ergo illud modicum breui finiendum, securitatemque accipiens gloriosæ suæ consummationis, non potuit aliud resonare quam Dei gloriam, nec horas quidem canonicas legere, nec cibum sumere, totus absorptus in Deum & Dei sui laudem.

Cū porrò appropinquaret dies, quo Deus eū æternitatis amplexu suscipere determinarat, iussit se ad Ecclesiam S. Mariæ Angelorum deferri, & super nudam humum collocari, vt vbi acceperat primitias spiritus & gratiæ, ibi redderet spiritum vitæ. In nuda ergo decumbens humo: accepit mutuò vestem à Fra-
S. Franc. moriens tribus, vt vsque ad extremum spiritum altissimæ paupertatis (tamquam sponsæ ardenter & perseueranter adamatæ) daret non obscurum indicium ibi. Fratres adhortatus feruentissimo spiritu ad regulæ obseruationem perfectam, ad fidei Catholicæ firmam obedientiam, ad paupertatis & obedientiæ religiosæ vigo-
Psal. 141 rem & rigorem, in extremo spiritu Psalmum: *Voce mea ad Dominum clamaui*, quā potuit cordis vocisque contentione pronunciauit, & in illius extremis verbis spiritum reddidit Creatori, dicens: *Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo. Me exspectant iusti, donec retribuas mihi.* O felix anima, quæ de corpore & sæculo erepta & velut auis de laqueo & custodia, directissimè liberis pennis volatū init ad Dei gratissimū, sinū vbi æternum quiescere valeat. An quiescere dicam? Imò verò, vbi possit perpetuo volare, pennisque perfectæ visionis & amoris sine intermissione in obiectum beatificum tendere, & cum sanctis mysticisque animalibus *non habentibus requiem die ac nocte, Sanctus, Sanctus, Sanctus* decantare. Neque solum animam suscepit Deus, sed & corpus fulciens illud, ita vt hactenus stet erectum.

Conclusio. O Serue Dei electe, in quo sibi complacuit Dominus trahe nos post te, vt sequamur vestigia illa, quæ nobis præuio virtutis exemplo impressisti. Trahe nos, vt sequamur quoque sacratissima illa vestigia, quę tibi filius Dei impressit omnibus exhibenda. Trahe nos, inquā, *in funiculis Adam, in vinculis cha-*

ritatis, disruptis funiculis vanitatis, vt perfectè Dei voluntatem adimplere possimus, ac per pœnitentiæ ac pietatis securam semitam ad montem Dei pertingere: vbi illum tecum iugiter contemplari & collaudare valeamus.

IN FESTO S. DIONYSII.

9 Octob. Lect. 19. quadrip.

Mirabilis Deus in Sanctis suis, ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus.

Psal. 67.

Exordiū. QVicquid Deus per Sanctos suos admiratione dignum gerit, quicquid virtutis & gratiæ, quidquid sublimium donorum in eis recondit, quæ postmodum publicitus patere ac lucere facit, id primum quidē in gloriam suam, ac deinde ad fidelium confirmationem & instructionem ordinat. Quapropter meritò cū Propheta Regio psallimus. *Mirabilis Deus in Sanctis sui, ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ, benedictu Deus.* Certè quicquid gratiarum ac admirabilium operum in S. Dionysio effulsit id primitus ad fidei propagationem in plebe adhuc infirma & rudi ordinatum est; atque in finem vsque sæculi ad Ecclesiæ profectū & firmitatē proficiet. Benedictus ergo Deus, qui per Sanctos suos omni ęuo mirabilia operās, virtutem sic dat & fortitudinem, ac benectionem plebi suæ, eam exhortans & animans ad eorum sectandam virtutem, & venerandam dignè memoriam.

Cum autem in omnibus Sanctis suis, & seruis electis, Deus se admirabilem reddat, specialiter S. Dionysium orbi reddidit admirandum quadruplici ratione.

propositio.

Primò in conuersione ad fidem à sapientia mundi.
Secundo in sapientia diuina ei infusa.
Tertio in constantia martirij.
Quarto in miraculis post martyrium.

I. Pars. De mirabili conuersione S. Dion. à sapientia mundi ad fidem.

VT igitur primò intelligamus, quare admirabilis meritò dicatur eius conuersio rememorandum quod Apostolus dicit: *Videte fratres vocationem vestram, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles; sed quæ stulta sunt, elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, vt non glorietur omnis caro in conspectu eius.* (1. Cor. 1.) Rursus illud attendendū ex eodem Apostolo: *Iudæi signa petunt, Græci sapientiam quærunt. Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.* (Ibid.) Hoc certè manifestum fuit, dum Paulus Athenas est ingressus prædicans Christum; cum enim non agnoscerent sapientiam, quæ est desuper, descendens à Patre luminum, quam pręedicabat Paulus, sed stultitiam eam reputarent, dicebant de eo: *Quid vult seminiuerbius hic dicere?* (Iacob. 1.) Vocant eum verborum seminatorem & sperniologum, quasi nihil rei & veritatis sub cortice verborum, nihil medullæ sub palea sermonis habentem. Alij dicebant, *Nouorum dæmoniorum annunciator est.* (Act. 17.) Alij denique aliter eum ir-

ridebant, dum resurrectionem mortuorum annunciasset. Sic sapientibus huius mundi Christum crucifixum annuntians vt Deum, nonnisi stultitiam loqui videbatur, & mentis malè sanæ esse.

Tanto ergo admirabilior censeri debet conuersio Dionysij, ad vnam prædicationem Pauli, quanto maiora impedimenta ei aderant à sæculi & carnis prudentia, à fastu & honore à nobilitate & præeminentia, nec non à coniugij voluptate. Dionysium nobili ortum sanguine, claraque propagine, passim tradunt vitæ eius Scriptores, quam nonnulli deducunt à quodam Dionysio Magno, & nominatissimo, quia vitis apud Athenas primus fuit inuentor. Ita tradit Hilduinus Abbas S. Dionysij, ex varijs, cum Græcis, tum Latinis Auctoribus. Excelluisse autem Dionysium in sapientia sæcularis Philosophiæ omnigenæ notissimum est. Nam annos agens ætatis quinque supra viginti, cunctis penè artibus imbutus, vna cum Apollophanio consodali & conphilosopho in Ægyptũ profectus est, ad ediscendam perfectè astrologicam disciplinam, quam Heliopoli edoctus fuit. Ibi enim tempore Passionis Domini illam eclipsim & defectũ Solis aduertit, quando lucis suæ radios in terræ noctis horrorem commutauit, atque orbis climata caligine obtexit. Agnouit autem defectum illum Solis non fieri secundum regulas astronomiæ, sed diuinum quodpiam miraculum portendere. Vnde exclamasse dicitur cum stupore: *Aut Deus naturæ patitur, aut mundi machina dissoluetur.* Eius quoque sublimis eminentia & auctoritas ex eo elucescit, quod inter Iudices Areopagi primarios ageret, ab omnibus honoratus in illo Senatu Greciæ famosissimo, ad quem omnes arduæ causæ referebantur, tanquam in quo Principes & Præfecti ac Custodes Reipublicæ præsiderent. Erant ergo Areopagitæ honore sublimissimi, doctrina spectatissimi, vsu perspicacissimi; habebanturque eorum sententiæ tanquam oracula. Itaque cum S. Dionysius vnus fuerit ex Senatoribus illis, (imò Primarius inter cæteros, moderamina disponens in loco illo qui Areopagus dicitur, siue Martis vicus & Martia curia, quia & iuxta eum locum Martis simulachrum colebatur) non pauca vincula eum tenere poterant, & à fide retardare.

De Areopago, v. latius Corn. in c. 17. Act.

Iob 17.

Verum cum Deus ex omni statu aliquos sibi delegerit, etiã *potentes non abijcit, cum sit ipse potens*, & similiter sapientes non despicit, cum sit ipse sapiens; sed sapientia vanam, terrenam, carnalem, animalem, diabolicam, nouit conuertere in sapientiam veram, cœlestem, spiritualem, supernaturalem, diuinam. Idque subitò potest efficere, nec eget longa temporis mora. Vbi enim Deus Magister est, quam citò discitur quod docetur, inquit S. Leo! *O qualis artifex est Spiritus Sanctus! Mox vt tetigerit mentem accessisse que tetigisse, docuisse est. Nam humanum animum subito vt illustrat, immutat; abnegat hoc repentè quod erat, exhibet repentè quod non erat* inquit S. Gregor. hom. 20. in Euang. Vnica ergo prædicatio Pauli virtute Spiritus S. Dionysium potuit conuertere. Vnica vox eius qui *confringit cedros & præparat ceruos*, potuit eum à celsitudine elatæ sapientiæ humiliare ad capessendam fidei humilem veritatem, & præparare eum ad currendam viam mandatorum Dei.

Psal. 28.

S. Dion. ad vnam S. Pauli prædicãtis vocẽ cõuersus.

Sed dignum est considerare occasionem & virtutem prædicationis Paulinæ, qua conuersus fuit S. Dionysius, quæ in hodierna lectione ex Actis Apostolorũ recitatur. Cum enim Paulus Athenis annunciaret nonnullis Christũ, rapuerunt eum, & duxerunt in Areopagum, vt ibi assertor nouæ religionis iudicaretur, & si

reus foret, plecteretur. Ibi stans in medio Senatus, sic est exorsus: *Viri Athenienses, per omnia quasi superstitiosiores vos video. Praeteriens enim & videns simulachra vestra, inueni & aram, in qua scriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuncio vobis.* Quid porrò per hanc inscriptionem significare voluerint Athenienses, variè sentiunt Interpretes. Inter hos cum Chrysostomo, Occumenius sic loquitur: *Duas causas referunt huius inscriptionis. Aliqui dicunt Athenienses misisse ad Lacedamonios, de ferendo auxilio, cum Persa exercitum ducerent in Graciam. Quorum nuncijs Pan obuiam factus, accusabat Athenienses, quod sen eglecto alios Deos colerent, & opem promisit. Illi victoria potiti, templum ei aramque erexerunt, & ne in posterum simile quid eis accideret, si quempiam ignotum sibi Deum praetermitterent, Aram illam inscripserunt, Ignoto Deo, dicentes? Si quis adhuc alius à nobis ignoretur, hac ara erecta esto, quo nobis propitietur. Alij dicunt pestem Athenis grassatam, ex cultu vero Deorum suorum nihil adiumenti sensisse. intelligentes ergo quendam forte esse Deum, quem sine honore reliquissent, qui pestem immisisset, nouam aram extruxerunt inscriptam, Ignoto Deo.* Hæc Occumenius. Act, 17.

Recentiores interpretes censent ignotum Deum fuisse Christum, cui Athenis ara erecta sit. Cum enim eclipsim factam in morte Christi videret Dionysius, exclamauit: *Deus ignotus in carne patitur, ideo mundus his tenebris obscuratur.* Deus ergo ignotus, erat Deus patiens, cui tamquam magno Deo, quia ei natura luctu & mutatione mirabili parentaret, aram erexerunt. Denique alij censent Athenienses à Philosophis & Sibyllis intellexisse Deum verum esse inuisibilem, absconditum, inaccessum, & incomprehensibilem, ideoque aram ei statuisse, *Ignoto Deo.* Quod enim Deus hic ignotus, fuerit verus, nō falsꝰ aliquis ex eis Gentium, indicat S. Paulus, dum dicit: *Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis. Deus qui fecit mundum, &c.* Testis est Michael Syncellus & Suidas quos sequitur Lyra, Hugo, Sanch. Hilduinus. ita corn. Baron. Lorin. & alij.

Quicquid sit, Paulus oratione plena spiritu & grauibus sententijs, multos obstupefecit, ita vt dixerint, *Audiemus te de hoc iterum.* Sicque cum honore dimissus fuit, fideique testimonium quoddam initiale datum est, quia nullus falsi reus iudicatus fuit Paulus perorans, nec ab vllo conuinci potuit. Sed & nonnulli perfectè ei extunc adhæserunt, & veritati annunciatæ crediderunt, inter quos specialiter nominatur Dionysius, dum dicitur: *Quidam vero viri adhærentes ei crediderunt, in quibus est Dionysius Areopagita.* Græca habent articulos. Quasi diceretur: *Ille Dionysius, ille Areopagita,* famosus scilicet Areopagitarum Princeps. Miratur hanc obstupefactionem Atheniensium & conuersionē Dionysij ac aliorum Philosophorum Areopagi, antiquus Poëta scribens.

O Lupe Paule rapax, quid iam remanebit in orbe,
Quod non ore trahas, postquam solertia Gratia
Cessit, & indoctas in dogmate vincis Athenas. Arator in Carm.

Magnum verò huic conuersioni S. Dionysij iecerat antea fundamentum Dei specialis prouidentia, dum eclipsis illa miraculosa ab eo visa fuit Heliopoli, cuius rationem reddere non potuit, illam autem ei plenius explicauit S. Paulus, sicque *Ignotum Deum,* notum ei reddidit. Quapropter sic hac de re scribit ad Apollophanium: *Vt autem lux superna paterna gloria splendorem in tua mentis tenebras radiare suo proposito destinauit, penetralibus cordis mei infudit, vt tibi memoriale piissimum recordarer, qualiter in Heliopoli pariter morabamur, cum feria quadam sexta* S. Dion. ep. 11.

hora etiam fermè sexta, Luna se iniiciente, Sol est horribiliter obscuratus, quæsiuique sum apud te, quid hinc tibi videretur? Ex quo prudentia tua respondit, quod adeo tenaciter cordi mentis meæ inhæsit, vt nulla obliteratione abradi, nulla mortis imagine valeat aboleri. Respondisti, inquam, mihi omine diuo, & non humani sensus sermone: Ista, ô Dionysi, diuinarum retributiones sunt rerum. Denique notatum feriæ diem & annum annunciationi, quam Paulus auribus nostris suspensis insonuit, signis acclamantibus concordare expertus, dedi veritati manus, & falsitatis sum nexibus absolutus. Hæc S. Dionysius. Itaque elucescit, quomodo per Paulum agnouerit Deum illum antea sibi ignotum, & miraculum deficientis Solis in eius morte: propterea ad illum toto corde est conuersus.

Hild. in vita dio.

Simul cum ipso mulier nobilis & primaria, nomine Damaris, conuersa est, quam nonnulli eius fuisse vxorem dicunt, cum S. Chrysostomo lib. 4. de Sacerdotio, & Ambrosio ep. ad Eccles. Vercellen. Adiungũt & aliqui S. Hiertheũ socium fuisse conuersionis, quem mirificè laudat S. Dionysius; vocatur enim ab eo, *Inclytus Præceptor, non solum discens, sed & patiens diuina & consummatis.* Omnesque post Apostolos Doctores superasse asserit, cap. 3. de diuinis nominibus: *Omnes Doctores superauit, Totus extra se positus, diuino numine afflatus, diuinus laudator ab omnibus iudicatus, ideoque Hierotheus, id est, sacer quidam Deus, & Præceptor noster.* De quo sic habet Martyrol. Rom. *Athenis S. Hierothei, discipuli S. Pauli.* Et specialius Menologium Græcorum, die 4. Octob. *Natalis S. Patris nostri Hierothei, qui fuit vnus è numero Areopagitarum, qui ab Apostolo est instructus, vnà cum magno Dionysio, & cum religiosè vixisset, migrauit ad Dominum.* Ergo nobilitata fuit prædicatio S. Pauli & conuersio Dionysij, tali societate. De qua in Actis dicitur: *Et alij cum eo* scilicet conuersi sunt; ipse tanquam Dux, & alij eius exemplo. Sic rursus hic repetimus, *Benedictus Deus, Mirabilis in Sanctis suis*, mirabilis in conuersione eorum.

c. 2. de diuin. nom. item c. 3

10. Mart. 4. octob.

2. pars. dey fuit mirabilis in sapientia diuina S. Dio. infusa. libri à S. Dion. cõscripti sapientiam eiusdem docent.

SEcundò, admirabilem orbi reddidit Deus S. Dionysium sapientiæ diuinæ vbertate, post eius cõuersionẽ. Quãto enim prius fuerat humana philosophia eminens, tanto postmodum excelluit cœlesti & arcana scientia, quam maxima parte hausisse a diuino suo præceptore Paulo, haud dubium est, cum ei per triennium adhæserit, ab eius ore pendens, & mysteria cœlestia fidei nostræ ediscens. Testantur hanc sapientiam libri ab eo editi de cœlesti hierarchia, siue de Angelorum principatu & ordinibus, vbi diuino vsus stylo, fulguranti sermone, se eiusdem panis quo viuunt Angeli alimento repletum ostendens, de illis insigni eloquentia & profunda intelligentia differit, sicut reuera is qui in cœlo posuerat os suum, vbi corde & conuersatione degebat. Testantur eandem libri de Ecclesiastica Hierarchia, & libri de diuinis nominibus. In prioribus enim sublimiter explicat cũcta quæ fiũt in Ecclesiasticis & sacratissimis mysteriorũ consecrationibus, Angelico ministerio, cũ ministris altaris & Hierarcha, id est Sacerdote cooperante, & Deum collaudante. Ibi ergo agit de baptismatis illuminatione de sanctissimæ Eucharistiæ consecratione, de sancti chrismatis initiatione, de Sacerdotalibus perfectionibus, de perfectis ordinibus Monachorũ sæculo renunciantium. In libro autem de diuinis nominibus, nominum illorum quæ sacræ Literæ Deo attribuunt, rationes & causas sublimiter & præclarè aperit.

Propter hanc sublimem sapientiam coniunctam cum eloquij maiestate admiranda, superante & transcendente cæterorum Theologorum & Patrũ scripta,

vocat eum S. Chrysostomus *Volucrem cœli*, aliíque vocant *Deiloquum ac Diuiniloquum*, cum S. Damasceno, alij *Magnum*, alij denique, *diuinissimum Dionysium* eum nuncupant. Cognomineque Christiano *Dionysius Macarius* olim dictus est, hoc est, *Beatus*, quasi cum beatis ea quæ scribit, iam oculis suis spectasset in cœlis. Illud porrò planè admirabile est, eius approbans cœlitus sapientiam, quod cum à Michaële Constantinopolitano Imp. ad Ludouicũ Pium Frãcorum Regem & Imperatores fuissent dono missi libri de cęlesti hierarchia, de Gręco in Latinum translati, nocte in Ecclesia S. Dionysij prope lutetiam Parisiorum, vbi illi libri tum fuerant repositi, nouemdecim ęgri fuerint diuina virtute curati, ad approbationem vtique librorum illorum. Testis est Abbas Hilduinus.

Titulis Dionysij.

Extat scrip. ad Lud. reg. ca de re ap. suriũ 9. octob. mihi p. 719.

Scripsit etiam S. Dionysius varias epistolas exemplis ac Scripturarum testimonijs (in modũ deserti, de agro pleno S. Scripturæ cui benedixit Dominus collecti) redolentes. Inter illas notabilis est illa, quam scribit ad Demophilum, per sapientiam sibi datam eum redarguens, quod pœnitentem quendam, qui à fide defecerat, prohibuisset recipi, & ad Sacerdotis pedes prostratum abstraxisset, ac calce abiecisset, zelo, non secundum scientiam. Inter alia sic eum alloquitur: *Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, sed ipse innocens & misericors non erumpet, neque clamabit. Mitis enim est, & propitiatio pro peccatis nostris. Quapropter non recipiemus, ô Demophile, tuos zelantes impetus, etiamsi decies millies resumas Phineem & Eliam cum audierimus illa, quæ placebant & displicebant benigno Iesu, à discipulis eius, qui fuerunt in carnis commoratione participes mansueti & benigni ipsius Spiritus. Docere enim, non cruciare oportet ignorantes; sicut & cæcos non cruciamus, sed manuducimus. Benignus namque errantem inquirit, & refugientem vocat, atque vix inuentum in humeris tollit. Qui & refugientibus cupide iungitur, & non dedignatur dedignari à se reijcientibus, & sine causa prouocantes se tolerat, & ipse excusat: immo promittit mederi eis, & appropinquantibus sibi præoccurrit & obuiat, & totus totos exosculatur, & non accusat, aut improperat eis priora eorum, sed diligit præsentia, & diem festum agit, & conuocat amicos benignos scilicet Angelos, vt sit omnium delectantium habitatio.* Hæc ibi, vbi & postmodum enarrat visionem S. Carpi, à Christo reprehensi ob similem zelum nimium erga peccantem quempiam.

Neque solum plenus fuit Dionysius spiritu sapientiæ & intellectus, sed etiam spiritu prophetiæ. Quamobrem S. Ioanni Apostolo prædixit celerem reditũ ab exilio in Patmos, vt per Asiam verbum Dei rursus annunciaret; quod sanè occiso Domitiano impletum est, eodem anno quod id ad S. Ioanem scripserat Dionysius. Hæc Epistola est decima inter ipsius Epistolas.

S. Dion. habuit spiritum prophetiæ.

Propter hæc dona & talenta eminẽtissima, ab Apostolo fuerat ordinatus primus Atheniensium Episcopus, ac sub ipso floruisse Atheniensiũ Ecclesiam testatur Origenes l. 3. contra celsum: asseritque illam protulisse viros doctrina & sanctitate illustres, sapientia & sanctimonia Dionysij irrigatam. Propterea etiam cum Romam adiuisset, vbi S. Clemens clauum Ecclesiæ tenebat, diuinitus Clemẽti inspiratum fuit, vt in Galliam eum mitteret propagandæ fidei gratia. Nẽpe Deus omnipotens, veri Solis, id est, Iesu Christi, radio splẽdidissimo & orientali, id est, sanctissimo Dionysio, voluit occidentales tenebras illustrare; & murum validissimũ infidelitatis, qui totius Galliæ & Germaniæ terminos occupauerat, prouidit tali ariete destruere, tantoque peritissimæ eloquentiæ spiculo

In Galliã diuinit. destinatur.

gentilitatem perfodere : atque omnem Galliam ipsius Apostolatu subleuare, quam Mercurio dæmoniaca seruitute constabat miserabiliter ancillari. Hoc statuerat Deus firma æterni consilij sui dispositione, ideo cor B. Clementis & Dyonisij validè tetigit, vt in hunc modum S. Clemens Dyonisium alloqueretur: *Notum est tibi, dilectissime frater, quanta sit messis Dominicæ sationis, quam pauci operarũ, perge in nomine Domini, & partes aggredere Occidentis, & omnem suscipiens Galliam, opus fac Euangelistæ: Sicut D. Iesus Petro tradidit, & ego sanctæ hereditatis iure suscepi potestatem ligandi atque soluendi; sic pro Apostolatus tui sorte illam tibi Apostolica auctoritate communico. Sicut fuit Dominus cum Patribus nostris Petro & Paulo, ita tecum sit, quocunque te verteris. Nec verearis multitudinem & atrocitatem gentis barbaricæ: quo plus laboraueris, plus accipies mercedis, & absque dubio multitudinem innumeram ex semente Euangelij, fructum gloriosum Domino, tibi in æternum gaudiosum, conuertes.*

Agnouit vocationem suam S. Dyonisius, & nulli labori pepercit, vt illam adimpleret, veniensque in Galliam cũ socijs suis Presbytero & Diacono, Rustico & Eleutherio, vbique annunciauit regnum Dei virtute multa, donec Lutetiam Parisiorũ primariam Galliæ vrbem, perueniret, eiusque incolas ad fidei veritatem traduceret. Quod quidẽ sapientiæ auctoritate, & miraculorũ serie ita perfecit, vt mox in regia vrbe, vbi Gallorũ & Germanorũ Nobilitas cõcurrebat, certatim se illi subderet, & Gallicanus cothurnus, & Germanica ceruicositas Christi iugum & baptismum cum contritione deposcens, frustra frendente Sacerdotũ turba, qui idolorũ cultũ tutari etiã armis & seditionibus conabãtur. Etenim frequenter in eum cum plebe armata impetũ facere cum pararẽt, ita luce cęlesti in eo radiante perculsi sunt, vt vel se illi prosternerent compũcti, vel pauore nimio soluerentur, & aufugerent. Sic lugebat portio victa diaboli, dũ victrix Ecclesiæ legio de ea triumphabat. Rursus ergo hic merito repetimus: *Mirabilis Deus in Sanctis suis, ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus*

2. pars. De mirabili constãtia S. Dionys. in martyrio.

TErtiò admirabilem reddidit Deus S. Dionysium, per constantiam, quam in sua exhibuit passione. Mirum planè & rarum, tam prouectæ ætatis virũ qui centum & decem annos attingeret (teste Baronio) tot tormenta potuisse pati infracto & inuicto planè animo. Dicebat olim Sixtus Laurentio: *Nos quasi senes, leuioris pugnæ cursum recipimus, te autem, quasi iuuenem, manet gloriosior de Tyranno triumphus.* At Deus, vt se in seruis suis tanto admirabiliorem reddat, non semper eligit florenti ætate Laurentios, aut Vincentios, aut Sebastianos, ad sui nominis acerrimis in tormentis confessionem, sed infirmos quoque eligit, vt confundat eos, qui in fortitudine sua gloriantur. Ætas priscis Romanis inepta iudicabatur ad militiam infra annos septẽdecim, & supra annos quadraginta sex. At noua bella eligens Dominus infantes suæ adscribit militiæ, nec senes quantumlibet prouectos præterit. Annon gloriosum, videre Eleazarum nonaginta annorũ fortiter pro lege occũbentem, cũ eam facile posset effugere, simulando se comedisse carnes lege vetitas? Sed audi eum: *Non ætati nostræ dignum* 2. Mac. 6 *est fingere, vt multi adolescentium arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, propter simulationem meam, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur. Quapropter fortiter vita excedendo dignus senectute apparebo, adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo pro sanctissimis legibus honesta morte perfungar.* O fortem & gloriosum virum emeritæ senectutis!

Annon

An non gloriosius videre Dionysium; centum & decem annorum, pro lege Christi ad tormenta horrenda perductum, & audire eum intrepidè Tyranno pro sua senectute à crimine vindicanda respondentem? *Tu ne es ille nefandus senex*, ait ei Præfectus Fescenninus Sisinnius, *qui diceris Dionysius, & agnominaris Macarius, quique Deorum cultum euacuas, & Imperatorum decreta contemnis?* Cui B. Dionysius forti animo & voce: *Senex sum corpore, sed feruore deuotionis & fidei, salutarique confessione Saluatoris Iesu Christi maneo semper nouus, & nouos illi genitos per ministerium prædicationis meæ infantes, quos illi fons sacri baptismatis parturit, rationabili lacte pascere sine dolo non cesso. Sed & illius Imperatoris scita, qui verè inuictissimus, mundo corde & opere conseruo.* O dignam cœlo, cedroque vocem! S. Dio. patiens martyrium fuit 110. annorum.

Hanc imitati sunt nonnulli Martyres decrepitæ ætatis. Sic S. Aretha, beatum se dicebat, quod in profunda senectute annorum nonaginta quinque fieret Martyr, & fide, & animo planè alacer. Sic S. Polycarpus, octuaginta sex annorum, coram Tyranno fortiter loquitur, fortius patitur, in medio ignis se odoriferum offerens holocaustum. Sic B. Ensignius centesimum etiam & decimum agens annum exprobrat in faciem Iuliano Apostatæ desertam fidem, & securus securi caput subijcit. Sic S. Simeon, Episcopus Hierosolymæ, centum & viginti annos agens crucis acerbitatem pertulit. Ergo senibus emeritis sua Deus trophæa seruat, & coronas. Surius in vita eorum. Euseb. l. 3. Breu. Ro.

Meritò igitur Sapiens pronunciauit: *Corona dignitatis senectus quæ in vijs iustitiæ repetitur.* Quasi dicat: Senectus seni est velut corona speciosa & magnifica, si iustitiæ ac virtutum floridis gemmis decoretur. Multiplex certè est senectutis corona. Nam tot anni, quibus vixit senex, maximè si inculpatè vixit, tot sunt flores gloriosum diadema conficientes, quo eius caput coronatur. Et hanc significat corona canitiei albicans, quo eius ornantur tempora, propter quam ei veneratio à iunioribus impenditur. Sic monet quidam ex Sapientibus antiquis: *Venerare canis redimita & coronata tempora habentes, cedendo senibus in sedendo, & in officijs omnibus.* Ætas ipsa senem, quasi defunctum laboribus, & emeritum canis coronat, quasi florido serto. Est quoque in senibus corona dignitatis, ipsa corona sapientiæ, prudentiæ, experientiæ. In illis viget mens, ratio, iudicium, prudentia; quæ omnia eis dignitatem conciliant, velut corona magnifica. Quapropter de Eleazaro dicitur: *Cogitare cœpit ætatis & senectutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ conuersationis actus.* Hæc omnia in eo coronam dignitatis contexebant. Sic & in S. Dionysio nostro, eadem senectutis corona, non solum ex canitie & annis, sed maximè ex meritis & virtutibus omnigenis cõstabat. Nec illa deerat, de qua Sapiens: *Corona senum filij filiorum, & gloria filiorum patres eorum.* Siue illa, de qua Apostolus: *Fratres mei charissimi & dilectissimi, gaudium meum, & corona mea, sic state in Domino.* Multos enim iam filios in Christo genuerat, quibus gloriosè cingebatur, & per quorum conuersionem æternitatis coronam sibi promeruerat. Prou. 6. Phocides. Prou. 17. Philip. 4.

Hæc igitur omnia considerans, mirabili constantia se gessit in varijs, quibus affectus fuit, tormentis. Primò enim acerrimè flagellatus fuit, sed inter crepitãtia verbera lętus dicebat adstantibus fidelibus: *Laudem Domini loquetur os meum, benedicat omnis caro nomen eius sanctum; Stigmata passionis Domini perferre* Varia tormentaque s. Dion. pertulit 1.

dignus habitus sum pro confessione nominis eius; hæc est gloria vestra, ô Christi fideles & delectissimi fratres. Videte, ne deficiatis in tribulationibus meis, sed magis armentur corda vestra, & ob amorem Iesu offerte promptè corpora vestra.

2. Secundò, super lectum ferreum suppositis flammis extensus est nudus. At tamquam hostia accepta Domino canebat: *Ignitum eloquium tuum vehementer, & seruus tuus dilexit illud. Propterea, Iesu Christe, qui dixisti: Cum transieris per ignem flamma non nocebit tibi, fac ad gloriam nominis tui hunc ignem me superare, quia periculosiorem flammam in cupiditatibus dedisti vincere.*

Hild. Ab. in vita S. Dionysij.

Tertiò, ambusto corpore leuatus, bestijs ferocibus proiectus fuit; ait ipse eadem

3. dem potentia qua Daniel in lacu eas mansuefecit, solo se armans signo crucis. Quapropter rursus in clibani incendia iniectus est; sed cum fiducia dicebat: *Non deeris mihi, Iesu Christe, vt illæsus etiam hinc egrediar, roreque Sancti Spiritus hos rogos extinguas, qui rhomphæam ignitam in introitu Paradisi crucis tui latice extinxisti, vt fidelibus ad vitam præberes transitum.*

4. Quartò, fornacis ad eius orationem extincto incendio, splendidior auro eductus, crucis patibulo confixus est; vbi Iesum cunctis spectantibus continuò velut ex optata cathedra prædicans, diu tortus fuit, nec intermotus. Ex illa ergo tandem depositus capite mulctatur, & gladio percutitur.

An non planè admirabilis his omnibus in tormentis senis constantia? Dicere poterat, quod S. Chrysostomus: *Ego cùm è ciuitate fugarer, nihil horum curaui; sed dicebam mecum: Si me vult Imperatrix serra discindat, Isaiam habeo exemplum. Si me in mare vult proijcere, Ionæ reminiscar. Si in caminum proijcere; habeo tres illos pueros, qui id pertulerunt. Si me vult bestijs obijcere, Danielis meminero. Si lapidare, Stephanum habeo primum Martyrem. Si caput vult auferre, socium Ioannem habeo Baptistam.*

Chrysost. epist. ad Cyriacū

Attende, quot Duces habet & socios in sua admirabili passione S. Dionysius. Nam cum flagellatur, socios habet Apostolos, qui *digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* Dum craticulæ superponitur, sociū postea habet S. Laurentium. Dum feris obijcitur, socium habet Danielem & Ignatium. Dum in fornacem inijcitur, habet duces tres Babylonios iuuenes, & multos alios Martyres habet socios. Dum cruci affigitur, Petrum & Andream inspicit. Dum capite truncatur, respicit Paulum & Baptistam. O beatam societatem! O mirabilem Deum in Sanctis suis!

Act. 5

IV. pars De miraculis post martyrium S. Dionysij.

QVartò, admirabilem reddidit Deus S. Dionysium post passionem, dū mox corpus truncum se erexit, & caput in manus sumēs, Angelico ductu gressum regente, & cœlesti luce circumfulgente, pendulis illud cœpit brachijs vectitate, donec illud deponeret in locum diuina ordinatione dispositum. Audita autem tunc fuit comitans triumphantem de hostibus Martyrem multitudo cælestis exercitus, Deum laudans & modulans: *Gloria tibi Domine,* adiuncto frequenter *Allelvya.* Quapropter multi crediderunt, increduli nimio errore perculsi hinc inde diffugerunt.

Poterat itaque S. Dionysius tunc dicere, alio quamuis sensu, illud: *Animam meam in manibus meis porto.* Vtique caput influit corpori sensum & motum, ideo præcipuè anima in capite est. Admirabile ergo & apertum fuit miraculum, quod vir sanctus animam, id est, caput, per quod anima debet corpus portare, in

Iob. 13.

manibus mortuis deferret, quodque corpus, quod motum omnem accipit à capite, illo detruncato ambulare valeret, & recto incedere gressu. Id quidē grande miraculum est, Deo tamen non est difficile, qui idipsum corpus de puluere terræ compingens, ei spiritum dignatus est inspirare, & redactum in cinerem dignabitur reparare, & viuidum perenniter reddere. Eadem igitur potentia, Angelicoque ministerio; potuit mortuum corpus illud regere, vt in modum viuentis incideret ad locum vsque diuinitus destinatum, ad declaranda Martyris sui & primi Galliarum Sacerdotis merita gloriosa, vt tanto maior gloriæ eius elucesceret triumphus in loco, quē plurimis postea illustraturus erat miraculis.

Hoc quidem miraculo & triumpho primum decoreuit Deus S. Dionysium, sed ei postmodum sequentibus sæculis socios adiunxit multos, vt esset Dux cohortis capite truncato triumphantis & ambulantis.

1. Inter hos celebris est apud Italos Seuerinus Boëthius, occisus à Theodorico Rege Ariano anno 526. de quo Iulius Martianus in eius vita, & ex eo Baron. Ticini incolæ semper à maioribus traditum constanter asseuerant, Seuerinum cum regius speculator lethale vulnus intulisset, vtraque manu diuulsum caput sustinuisse: interrogatumque à quo se percussum existimaret, respondisse; Ab impijs. Atque ita cum in vicinum templum venisset, & flexis genibus ante Altare S. Synaxim percepisset, paulo post expirasse. Adde & S. Proculum Bononiæ, de quo Surius 1. Iunij, qui extra mœnia passus, intra mœnia caput tulit; vbi nunc Ecclesia eius.

Diuersi Martyres amputatis capitib. ambulātes.

2. Celebres etiam sunt SS. Victor & Vrsus cum socijs sexaginta quinque è legione Thebæa, qui cum in fluminis alueo capite cæsi essent, & in flumen præcipitati, mirabiliter sumptis in manus capitibus è flumine emergentes, processerunt ad locum quendam, in quo genuflectentes, quasi per horæ spatium precati sunt Deum, & post submittentes capita ad terram requieuerunt, Quasi dicerent: *Hæc requies nostra in sæculum sæculi.* Vnde & in eodem loco basilica in eorum est honorem ædificata. Surius 30. Sept.

3. Celebris est apud Belgas S. Piatus, Apostolus Tornacensium, qui verticem sui capitis ob fidem amputatum Tornato Seclinium detulit, vbi nunc in honorem eius Ecclesia Collegiata Canonicorum est. Indeque Seclinium dictum putant, quod S. Piatus illic se inclinasset. Simile referunt Chronica Belgica de S. Liuino Gandaui Patrono, ab Escha in Houtem caput abscissum portasse ad sepulchrum Angelicis manibus præparatum. De S. Chrisolio Archiep. preciosam suam coronam cum cerebro amputatam recollegisse, & Cominium ad Ecclesiam pertulisse, vbi flexis genibus ante Altare animam exhalauit, tradit Molanus. Eius corpus nunc asseruatur Brugis in Ecclesia S. Donatiani. De S. Adalbaldo, Duacensi Duce, Patre S. Mauronti, ad sepulchrum suum caput detruncatum tulisse, testatur Chronicon Marchianense. Idem dicitur de S. Oelberto Martyre in Oosterhout, ad Ecclesiam caput suum abscissum detulisse. Hæc in Belgio.

Bre, Tor chronic. ch istia. nimasiei: Molanus in Febr. Molan. 22 Octob.

4. Celebres sunt apud Hibernos quadraginta Monachi Cœnobij Magiensis, Ord. Cisterc. qui abscissis capitibus, eisque readsumptis vesperas B. Virg. Mariæ in choro cecinerunt. Item de S. Decumano Anglo Monacho, decollatum caput suum ad fontem vsque portasse & lauisse, tradunt Trophæa Ecclesiæ Anglicanæ. Idem de S. Fingaro, tradit S. Ansel. in eius & sociorum passione.

chrysost. Henriquez l. 11 dist. 37. c. 11.

5. Celebres sunt apud Germanos S. Albanus & S. Eliphius. Hic posterior Coloniæ quiescit in Abbatia S. Martini, ferturque per vnum milliare, comitantibus Angelis, caput ad montem, in quo sepeliri elegerat, detulisse detruncatũ. De quo Surius 16. Octobr. Sic & S. Albanus, Moguntię honoratus, caput à ceruice reuulsum, & linguam se adhuc Dei laudes motitantem ad locum tulit, in quo ibi sepultus est.

Sera. 2. c. l. 7. hist. Mogũt.

6. Celebres sunt apud Hispanos ob similem causam, S. Laurianus Episcopus Hispalensis, & S. Lambertus Martyr, de quibus Lucius Marinęus lib. 5. histor. Plerique alij enumerantur, quos breuitatis causa prætereo.

Horum omnium Ducem illustrem prælegit Deus S. Dionysium; hanc enim in cœlo ductabit cohortem speciali gloria adornatum, specialisque huius gloriæ symbolo decoratam in choro Sanctorum. Quapropter de eis dicere possumus, quod in simili S. Basilius: *O sanctum chorum! ô sacrum ordinem! ô cuneum inexpugnabilem! ô communes humani generis custodes, precum ac votorum suffragatores, legati apud Deum potentissimi, astra mundi, flores Ecclesiarum, vox cœlum excepit, apertaque sunt vobis Paradisi portæ, quia dignum exercitibus Angelorum, Patriarchis, Prophetis, & iustis omnibus spectaculum exhibuistis, & admirabile pro pietate trophæum erexistis.*

Cõclusio.

O Inclyte Martyr Christi Dionysi, qui specialiter à Deo vocatus, à Paulo instructus, à Clemente Pontifice missus, varias Europæ Prouincias Christianis præceptis imbuisti, & Gallicanæ ecclesiæ fundamina iecisti, eaque tuo sanguine fortiter & admirabiliter rigasti, ac pacem Christi vndique nuntiasti: Respice Chisti ecclesiam, varijs conspurcatam hæresibus, turbatã & turpatam Regum & Principum dissidijs, contritam bellis & armis, inspiraque Principibus sana consilia, sanctam concordiam, beatam vnionem, vt populi in tua protectione confidentes, sentiant sibi tua intercessione pacem restitui, pietatem augeri, per quam ad æternitatis pacem valeat respirare, & decantare: *Mirabilis Deus in sanctis suis, ipse dabit virtutem plebi suæ, benedictus Deus.*

---

18. Oct

Lect. 20, tripartita.

IN FESTO S. LVCÆ.

Designauit Dominus & alios septuaginta duos, quos misit ante faciem suam. Luc. 10.

I. Pars. De dignitate euangelistarũ,

QVandoquidem per Euangelium de tenebris ad lucem reductus est mũdus, meritò Euangelistarum gloriam celebrat populus Christianus. Euangelistarum quoque dignitas post dignitas Apostolorum in ecclesia primas habet; ideo sicut Apostoli duodecim, sic & Euangelistæ quatuor varijs fuere olim adumbrati figuris mysticis. Harum aliquot proponere hic ad eorum spectat gloriam.

quatuor euangelistæ,

Dicamus ergo *primò* cum S. Hieronymo, iam ab initio eos adumbratos fuisse in quatuor fluminibus exorientibus è fonte medio Paradisi sito, siue è loco vo-

luptatis, quibus ſuperficies terræ irrigua & fœcunda reddebatur. Chriſtus tanquam Fons, & Eccleſia tanquam locus voluptatis & Paradiſus Dei, hæc quatuor flumina eructat, hoc eſt quatuor Euangelia, per os Matthæi, Marci, Ioannis, Lucæ. Per illos funditur aqua ſapientiæ, & aqua vitæ, vt plantæ Paradiſi, animæ ſcilicet piæ, irrigentur & viuificentur. Quapropter dicebat ſanctus Chryſoſtomus hom. 3. in Geneſim, Euangelicas ſcripturas eſſe inſtar fontium perennium, qui nouis ſemper opibus ſcaturiant: *ex quibus anteceſſores noſtri hauſerunt, & nos haurimus; ac porrò alij qui nos ſequentur hauſturi ſint, nunquam tamen exhauſturi. Hæc eſt enim ſpiritualium fontium natura, vt eò perfluant liberiùs, ſpiritualemque gratiam fundant largiùs, quò quis amplius ex illis hauſerit, conueniuntur oraculo Chriſti; Si quis ſitit, veniat ad me & bibat: Qui credit in me, flumina fluent de ventre eius aquæ viuæ.* Qui credit Euangelio, credit in Chriſtum, ideo has aquas vitæ participat.

[quatuor mundi flumina. s. Hier. prolog. in Matt. Chriſo. hom. 3 In Gen.]

Hæ ſunt aquæ quæ egrediebantur de Sanctuario, per quas ductus eſt Propheta Ezechiel: & *primò* quidem pertigit vſque ad talos, *deinde* vſque ad genua, *tertiò*, vſque ad femora & renes, *tandem* excedebant ſtaturam hominis, ita vt natando forent tranſeundæ. quo quidem ſignificabatur Euangelicā doctrinam paruo ſumpto initio, à Ieruſalem totum per orbem propagandam: ita vt Chriſtus dominaturus ſit à flumine vſque ad terminos orbis terrarum, omneſque gentes, ad quas illa doctrina peruenerit, à corruptione morum errorūque prauitate ſint curādæ. Ideo & multa ligna, id eſt multæ arbores, ab his aquis dicūtur irrigari, creſcere, fructificare. Nonnulli quoque ſic explicant; quod aquæ è ſanctuario, id eſt, è corde Chriſti exeunt; doctrina enim Euangelica ab eo originem ducit. Ac mox aqua illa genua ſuperauit, quia perſuaſit vt omnes genu ſibi curuarent. Deinde pertigit ad renes, carnem ac concupiſcentiam reſtringēs quæ in renibus ſedem habet, multoſque ad virginitatem & cœlibatum impellens. Deinde quod tranſuadari non potuit niſi natando ſignificat Chriſtianos perfectos in Eccleſia & Dei gratia natare velut piſces.

[Ezech. Maldon. in illum locum. pſal. 71 Anton. Fernan. Viſ. 20 ſect. 2]

Dicamus *ſecundo*, deſignatos fuiſſe Euangeliſtas per quatuor ſtemmata & Inſignia circa currum gloriæ Dei apud Ezechielem cap. 1. Per faciem enim & ſimilitudinem hominis, deſignatur Matthæus, qui ab humana Chriſti generatione ſuum exorſus eſt Euangeliū, & humanitatis opera deſcribit. Per faciē Leonis, deſignatur S. Marcus, quia incipit à rugitu Ioannis quaſi Leonis in eremo: *Vox clamantis in deſerto*; Et ſpecialiter reſurrectionem Chriſti depinxit inſtar Leonis à ſomno euigilantis. Quare Venetia poſſidens corpus S. Marci, & magnifico templo eum colens, velut *Ciuitas S. Marci*, pro inſignibus habet Leonē cum hac inſcriptione, *Pax tibi Marce, Euangeliſta meus,* quæ verba Chriſtus dixit, apparens ei pergenti ad Martyrium. Per faciem Aquilæ, deſignatur S. Ioannes, qui Diuinitatem chriſti in ſublime volans, prædicat præ cæteris. Per faciem bouis, ſiue vituli, deſignatur S. Lucas, qui à Sacerdotio inchoarit, eſt autē vitulus, aut bos, animal ſacerdotale, ſiue immolatitium. Ita paſſim ex S. Gregorij & Hieronymi ſententia tenent Doctores, & oſtendunt Pictores. Hi ergo Euangeliſtæ ſunt Præcones triumphi Redemptoris, & excellentiæ illius qui habet facies quatuor; quia & Filius hominis eſt, & rex inſtar Leonis; & Aquila, quia verbum Patris; & Vitulus, quia ſacrificium & Sacerdos. Vel ſi malis, Homo eſt in incarnatione, Leo in reſurrectione, Aquila in Aſcenſione, Vitulus

[4 inſignia currus gloriæ ſunt 4 Euangeliſtæ.]

aut Bos in morte & immolatione. Nam & planta vituli diuisa & fissa, notat pedes Christi crucifixos. Clauis enim per eos in crucem adactis, quasi diuisæ sunt & fissæ plantæ Christi, vti vngula vituli, quasi adacto clauo fissa & diuisa videtur. Currus ergo gloriæ Dei trahitur per quatuor animalia mystica, hoc est, per quatuor Euangelistas, quæ & Cherubim dicuntur, hoc est, scientię multitudo. Hæc est ergo quadriga Domini, quà per orbem fertur, de qua illud: *Quadrigæ tuæ saluatio*. Vel vt describitur in Apoc. Hæ sunt mystica animalia in circuitu Throni, quia Ecclesiam: quæ est thronus Dei, circumdant: suntque plena oculis ante, & retro, & intus: quia oculorum instar ostendunt nobis præterita quæ retro sunt, futura quę ante sunt, occulta mysteria quæ intus sunt; habent etiam alas, quibus orbem peruolent, & in cœlum tendant. Audi de his sanctum Hieronymum: *Matthæus, Marcus, Lucas, & Ioannes, quadriga Domini sunt, & Cherubim sunt, scientiæ scilicet multitudo: per totum corpus oculati sunt, scintillæ emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in sublime tendentes, terga pennata & vbique volitantia: tenent se mutuò, sibique perplexi sunt &, quasi rota in rota voluuntur, & pergunt quocunque eos flatus Spiritus sancti perduxerit.*

Abac. 3.

Epist. ad Paulin.

Sunt 4. vexilliferi in exercitu Christi

Cant. 6.

Dicamus *tertiò*, hos esse in exercitu Christi quatuor Vexilliferos, sub quibus militat Ecclesia, quæ dicitur, *vt castrorum acies ordinata*. Illa enim sub quatuor vexillis, id est, sub quatuor Euangeliorum fide & doctrina castra metatur. *Primum* vexillum imaginem habet hominum, *secundum* Leonis, *tertium*, Aquilæ, *quartum* Bouis, quæ sunt Christi Ducis insignia, vt iam diximus. Hæc vexilla intuentur Christi milites, horum motus sequuntur, horum nutus obseruant, his proteguntur, sub illis hærent, ita vt priùs vitam, quàm vexillum, corde manuque dimittant: Hi vexilliferi designati sunt olim, cùm ad terram promissam procederet populus Israel per solitudinem, sub vexillis quatuor. Nam Orientalem plagam tenebat Iudas, tribus regia, cum Issachar & Zabulon: Meridianam protegebat Ruben, cum Simeone & Gad: Occidentalem occupabat Ephraim, cum Manasse & Ephraim: Aquilonarem tuebatur Dan, cum Aser & Nephtalim. Erat autem castrorum figura quadrata, sub præcipuis vexillis quatuor. Atque his Hebræi dicunt inscriptas fuisse effigies quatuor animalium, Leonis, Hominis, Bouis, Aquilæ. Quapropter de hac re sic loquitur quidam de interpretatibus sacris: *Tradunt Hebræi primum vexillum tribus primipilaris Iudæ cum suis habuisse effigiem Leonis pro insigni. Secundum vexillum Rubenitarum habuisse Hominis effigiem cum Mandragoris, quas ad matrem attulerat Ruben, Gen. 30. Tertium vexillum Ephraim habuisse imaginem Bouis. Quartum Danitarum habuisse effigiem Aquilæ. Quæ sanè apto typo significabant Propitiatorium nostrum, Christum scilicet, Arcumque eius, id est, Ecclesiam, quæ inter vexilla quatuor sita erat, quia per quatuor Euangelistarum signa, ad omnes mundi plagas erat diffundenda*, hæc ille. Quidam ex Hebræis dicunt vexillum Iudæ fuisse viridis coloris, quia in viridi lapillo, smaragdo scil. Iudæ nomen fuerat exaratum in Rationali Pontificis. Secundam vexillũ Ruben fuisse rubrum, quia nomen Ruben scriptum erat in Rationali in Lapide Sardio, qui rubeũ præfert colorem. Tertium vexillum Ephraim erat aureum, quia æmulabatur fulgorem Chrysoliti; in quo inscriptum erat nomen Ephraim in Rationali. Quartum erat variegatum, quasi ex albo & rubro ad instar Iaspidis, in quo scriptũ erat nomen Dan in Rationali.

Num. 2.

Bernard tom. 1. l. 1. c. 21.

Andreas Masius in c. 6. Iosue.

ex Hebr. Hier pra do in c. 1 Ezech.

Hæc omnia vexillis Ecclesiæ aptari possunt, quæ per quatuor Orbis plagas sese diffudit, ex quibus per Euangelium homines ad Deum euocat; & quosdam quidem habet Confessores sapientiâ & pietate admirabili virentes, quosdam Martyres purpureo colore fulgentes, quosdam eminentiâ aureæ caritatis promicantes quosdam virginitatis candido, martyrijque rubeo colore decoratos.

Dicamus *quartò*, Euangelistas, & eorum Euangelia, esse quatuor columnas, quibus fulcitur Ecclesia contra aduersarias potestates, & contra vires inferorum, ita vt per illas immobilis maneat & inuicto. Est enim Ecclesia *Ciuitas in quadro posita*, & habet duodecim fundamenta, quibus inscripta sunt nomina duodecim Apostolorum Agni. Habet quoque quatuor prominentes columnas, quatuor Euangelia, in quibus velut in quadrato lapide sanctæ fidei structura consurgit. Addere possemus, quatuor Euangelistas esse velut quatuor ventos primarios, qui quatuor orbis plagas perflant, vt homines viuificent. Sic enim de illis loquitur sanctus Irenæus lib. 3. cap. 11. *Quoniam quatuor regiones mundi sunt, & quatuor principales spiritus, & disseminata est Ecclesia super omnem terram, columna autem & firmamentum Ecclesiæ est Euangelium, & spiritus vitæ, consequens est quatuor habere eam columnas vndique flantes incorruptibilitatem, & viuificantes homines.* Denique dicere possumus, quatuor Euangelia designari, per linteum illud quod visum est sancto Petro demitti è cœlo, rursusque in cœlum remitti: non enim sine mysterio quatuor initijs dicitur dimitti animalibus plenum, & rursus in cœlum recipi, idque ter factum. Quatuor enim sunt Euangelia, per quæ ad sacrosanctæ Trinitatis fidem orbis incolæ, vario animalium genere adumbrati, adducendi erant, per quatuor mundi partes sparsi. Audi sanctum Hieronymum, *Petrus in vase Euangeliorum quadrangulo, quod de cœlo descendit ad terram, docetur, & dicit omnes homines posse saluari: rursusque quod viderat, in specie candidissimi lintéaminis in superna transfertur, & credentium turbam de terris ad cœlum rapit.* Non etiam sine mysterio olim quatuor circuli aurei erant, per quos Arca Dei, Ecclesiam designans, portabatur. Audi rursus sanctum Hieronymum: *Ecclesia quatuor annulos habet, id est, Euangelia, per quos quasi arca testamenti & custos legis Domini, vehitur.*

Sunt 4. columnæ Ecclesiæ.

Apoc. 21

Sunt 4. venti orbem perflantes.

Actor. 10

Epist. ad Rustic.

prolog. in Matth

Attende igitur quantâ fulgeat dignitate S. Lucas Euangelista ex omnibus his titulis. Est enim tanquam vnus ex fluuijs Paradisi, in aquas redundans perennes: tanquam animal mysticum, ducens currum gloriæ Dei; imò tanquam Cherubim: tanquam Vexillifer in acie Iesu Christi, tanquam Ventus primarius & salubris, perflans quatuor regiones Orbis tanquam vnus ex circulis & annulis aureis in Arca testamenti.

II. pars. Fueritne S. Lucas discipulus Christi, an Pauli.

MVlti ex antiquis Scriptoribus sacris asserunt S. Lucam vnum fuisse ex illis septuaginta duobus discipulis, quos misit ante faciem suam. Ita tradit sanctus Epiphanius hæres. 51. S. Gregorius Præfat. in Iob. S. Dorothæus in vita sancti Lucæ, Simeon Metaphrastes. Nec obstat, quod videatur insinuare Lucas initio sui Euangelij se non tam visa quàm audita referre; non enim omnia acta Christi vidit, sed aliqua vidisse potuit, aliqua audiuisse tantum: immò nec colligi potest ex eius verbis ipsum scribere audita, & non visa, vt patebit expendenti. De eo igitur sic scribit Metaphrastes: Christus qui liber

Idem docet Orig. teste Euthim. in Lucam. Mariana Barrad.

à peccato venerat, vt peccatores ad pœnitentiã vocaret, post luctam contra aduersarium & trophæo de eo relata, post auditum supernè Patris testimonium, & Spiritus descensum, habebat de mundi salute disputationes & congressus. Percurrebat fama non solum Iudæam, sed etiam extra eius terminos ferebatur. Tunc sanè multi ad veram doctrinam cordis aures obturabant, ac mentis oculos claudebant. Hi autem in quibus veritatis vestigium impressum erat, totis quod aiunt, oculis intuebantur, & animæ arrectas aures habebant, & velocissime ad veritatem transferebantur. *Horum vnus erat hic præco veritatis: qui ad piam prædicationem mentis oculo illustratus, despexit cognationem omnem, abiecit possessiones, omnem substantiam indigentibus distribuens. Despectisque cunctis inferioribus, superna velociter amplectitur, & ad Iudæam accedit, & statim ad conspectum ac sermones Iesu efficitur splendidum receptaculum ad pretiosum gratiæ vnguentum.* hæc ille, Addit hanc fuisse discipulum, qui post resurrectionem cum Cleopha à Christo in via Emaus illuminatus fuit & accensus, dum Ipse eis aperiret scripturas, quibus in eorum corde fidem resurrectionis confirmaret, quem & postea plenè agnouerunt in fractione panis. Hoc etiam S. Gregorius præfat. in Iob, cum alijs nonnullis interpretibus, teste Theophilacto, qui idipsum non refellit.

Magna dignitas discipulatus Christi. Luc. 9. & 10. Neque exigua felicitas est, Christi fuisse discipulum, ex eiusque ore didicisse diuinæ sapientiæ mysteria, ab eo quoque immediatè fuisse missum ante faciem eius, ad præparanda corda credẽtium, quæ visibili postea præsentia & inuisibili spiritus gratiâ confirmaret. Certè eadem missio quæ præcesserat pro Apostolis repetitur, & pro discipulis mittendis. Vtrique enim mittuntur prædicare regnum Dei, pacem nuntiare, dæmonia eijcere, infirmos curare: & si non recipiantur, iubeatur vtrique puluere pedum excutere in testimonium super illos. Vtrique sine pera & pecunia, sine prouisione mittuntur, vt fiduciam concipiant perfectam, & iactent omnem curam in Dominum: mittuntur tanquam agni inter lupos, tanquam operarij messis, tanquam filij & legati pacis. Vnde vtrisque dicitur: *Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.* Ergo dignitas magna, discipulatus Christi. Luc. 10.

Quocirca septuaginta duo discipuli à Domino designati fuere præsignificati per septuaginta palmas, quas filij Israël repererunt in solitudine, iuxta duodecim fontes. Sic enim habet textus: *Venerunt autem in Elim, vbi erant duodecim fontes aquarum, & 70 palmæ.* Quem locum interpretatus S. Hieronymus, ait: *Non dubium quin de duodecim Apostolis sermo sit, de quorum fontibus deriuatæ aquæ totius mundi siccitatem rigant. Iuxta has aquas 70. palmæ creuerunt, quos & ipsos secundi Ordinis intelligimus præceptores.* Exod. 15. Epist. ad Fabiolã.

Num. 11. Illorum quoque typum gesserunt 70. Seniores, à Moyse iussu Dei electi ad gubernandum populum. Quos nonnulli existimant fuisse 72. quamuis scriptura non exprimat nisi numerum maiorem, relicto minori scilicet binario, qui sub intelligi quandoque solet. Sic & Græci Codices de Discipulis Christi agentes 70. tantum habent, & 72. Interpretes breuitatis gratiâ solent dici 70. Similiter putant de illis senioribus, fuisse scil. sex ex vnaquaque tribu electos, & sic septuaginta duos. Quicquid sit de numero, siue septuaginta tantùm fuerint, vt exprimit scriptura, siue septuaginta duo, sicut Interpretes totidem electi fuere per Ptolomeum Regem Ægypti ad vertendum libros sacros in linguam græcam) dici- Iansen. Baron. Maldon. Salmeró

dicimus Christum, dum designauit suos discipulos, respexisse ad illos seniores, tanquam ad typum. Quapropter sicut dicitur olim spiritum Mosis diuisisse in illos septuaginta, vt idonei possent eodem spiritu populum regere quo Moses: ita & Christus suos electos discipulos consortes fecit spiritus sui, quo dirigerentur in omnibus, aliosque ipsi dirigerent. Num. 11.

Addunt nonnulli ideo Dominum septuaginta duos designasse discipulos quod totidem linguæ fuerint post diluuium. Ita tradit auctor de mirabilibus scripturæ l. 1. c. 9. & Beda Luc. 10. vbi ait: *Benè septuaginta duo mittuntur, quia totidem mundi gentibus Euangelium prædicandum erat.* Septuaginta autem duas linguas hominibus datas esse in linguarum confusione, multorum esse sententia, quia totidem Patres congregatos fuisse in illius turris ædificatione dicunt. Hęc est opinio SS. Epiphanij, Augustini, Hieronymi, Prosperi. Idem docent Hebræi, teste Genebrardo in Chronographia. Fortè etiam non sine mystica numeri significatione est, *quod animæ domus Iacob quæ ingressæ sunt Ægyptum fuere septuaginta.* Ex Ægypto ergo tenebrosa infidelitatis & peccati vult educi Dominus domum Iacob in terram æternę promissionis, per electionem septuaginta discipulorum. Gen. 46.

Quòd autem bini mittantur discipuli ante faciem Christi Iesu, olim huius rei figuram precessisse in Iosue Duce Israeliticæ plebis, qui & Iesus dictus est, docent sancti Patres. Inter quos S. Basilius Seleucus hac de re multa disertè eloquitur serm. de S. Anthymo, variam explicans consonantiam typi in Iosue & exploratoribus eius, cum veritate completa in Christo & Prædicatoribus eius. Audi eum.

Cur Iesus binos ante faciem suam discipulos miserit. Iosue Christi figuram gessit.

Primo: Mittitur Iosue ad perdendas nationes, venit Iesus ad debellandas aëreas potestates.

Secundo: Mittit ille Iericho duos exploratores, dirigit ipse sub eodem mystico numero suos prædicatores *binos ante faciem suam.*

Tertio: Mittebantur illi vt locorum situs explorarent: hi vt venienti Iesu viam fidei in corde hominum præpararent.

Quartò: Illi in Raab Meretricis hospitio recipiuntur: isti apud Ecclesiam Gentium, antea cum idolis fornicariam quiescunt.

Quintò. Raab coccineum funiculum sanguinei coloris in fenestra domus suæ appendit: Ecclesia in fenestra etiam sua ruborem sanguinis ponit, dum Passionem Christi publicè confitetur in voce, & signum crucis portat in fronte. Vnde sponsus ait sponsæ: *Vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce.* Coccus sanguinis & ignis speciem habet, & significat charitatem. Labia Ecclesiæ, Prædicatores sancti, coccineæ vittæ similes sunt, quia mortem Christi semper prædicant, & pro charitate hominum crucem subijsse affirmant. Vitta capillos ligat in vnum; sancti Prædicatores in vnitate fidei fidelium colligunt multitudinem suâ prædicatione, & redigunt in vnum sub mutuæ charitatis decoræ. Cant. 4.

Prædicatores sancti vittæ coccineę similes.

Denique, extra domum Raab repertus, gladium non vitauit; Sic ab Ecclesiæ limite aberrans, certum mortis periculum incurrit. hactenus S. Basilius Seleucus.

Fuit itaque S. Lucas de illis exploratoribus sacris, fuit de Iesu discipulis secundùm multorum opinionem: aut saltem, secundùm certam scientiam, fuit ex discipulis Pauli, eius comes in varijs peregrinationibus per varias orbis partes, eius consors in laboribus, vigilijs, persecutionibus, prędicationibus. Eius labia,

velus vittæ coccineæ, Christi Passionem & charitatem annunciabant: quia & in corpore suo mortificationem crucis iugiter portabat, vt canit Ecclesia. A S. Paulo igitur nonpauca didicit ex arcanis mysterijs, qui ea in cœlo didicerat, immediatè edoctus non ab Apostolis, non ab Angelis, sed ab ipso Christo; & quidem ab ipso non peregrinante adhuc in terris, sed ab ipso beatificāte & illuminante Angelos in superis. Audi hac de re S. P. Damiani. *Qui Petrum & cæteros Apostolos adhuc passibilis & mortalis edocuit, ipse Paulum iam glorificatus, & super Angelos exaltatus instruxit. Magister Apostolorum fuit, cum hominum subiaceret iniurijs, Paulum docet, cum virtutum cœlestium vallaretur obsequijs. Vide ergo B. Pauli quanta sit dignitas, quanta sit gloria. Sed cum B. Lucas eius fuerit indiuiduus comes, atque ab eo didicerit omne quod scripsit, vbi dignitatem Præceptoris exprimimus, alumni quoque præconium non tacemus, Doctoris laus redundat in discipulum, qui veritatis historiam quam ille diuinitus didicit, ex eius ore percipiens, fideliter apicibus exarauit.*

Vide ad Gal. c. 1.

Quantæ ergo sit excellentiæ B. Lucas ex eo liquet, quia cum Marcus à B. Petro edoctus, & Ioannes ac Matthæus Redemptoris gesta in terra cognouerint: iste solus, vt ita loquar, hoc Euangelium scribere meruit, quod de cœlo descendit. De cœlo Christus in Paulum gestorum suorum sacramenta profudit, eademque per Paulum in Lucam, velut aurea fistula mediante, transfundit; vt huic beato viro non immeritò congruere videatur quod per Isaiam dicitur: *Primus ad Sion dicit ecce adsum: & Hierusalem dabo Euangelistam.* hæc P. Damiani serm. de S. Luca.

Vbi aduerte, dum illud Isaiæ allegat, ipsum legere: *Ecce adsum*, cum in vera lectione sit, *Ecce adsunt*. Est autem sensus: Ecce ad sunt Prophetarum successores Apostoli & Euangelistæ, qui ventura sub Christo, & per Christum, bona annuntient. Hi erunt Hierosolymæ & toti orbi præcones Euangelij, vt omnes in viam veritatis educant. Inter hos S. Lucas, qui nomine Dei inter primos annuntiauit & scripsit lætum Euangelij nuntium, & primus, quia & solus, scripsit Acta Apostolorum, ab exordio eorum quæ gesta sunt in Ierusalem mox ab ascensu Domini: Prædicauit & ipse Euangelium suum per Græciam, & varias gentes; ita vt & illi illud conueniat: *Quàm speciosi sunt super montes pedes Euangelizantis pacem, annuntiantis bonum, prædicantis salutem, dicentis Sion; Regnauit Deus tuus.* Sensus est. Satanæ Tyrannis disturbata est, & excisa; Deus tuus regnat in terris, cuius regnum æternam salutem, & felicitatem incredibilem affert cum thesauris opulentissimis: expande ergo, ô Sion, sinum tuum, arrige aurem, erige mentem, vt his bonis potiaris: en iuxta te sunt eius legati, felicitatis omnis nuncij & portitores. Hinc subdit Isaias: *Gaudete & laudate simul deserta Ierusalem, quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Ierusalem, parauit brachium sanctum suum, in oculis omnium gentium, & videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri.* Hoc est, videbunt illum qui salutem toti attulit orbi, illum digito ostendent Euangelistæ & Apostoli. In hoc ergo triumphate, & ei aurem præbente, *recedite, recedite de medio Babylonis*, de peccato, de mundo, de confusione, de dæmonis seruitute; omnem contaminationem abijcite, quæ confusionem coram Domino potest inducere, & ad confusionis æternæ ærumnas vos ducere.

Isai. 52.

3 cap. S. Lucas fuit Deiparæ fa-

S. Lucas dilectus & familiaris Deiparæ Virgini meritò asseritur, ita vt de mysterijs incarnati Verbi, specialiter ab ea fuerit instructus. Ipse enim specialiter cum suis circumstantijs descripsit mysteria infantiæ Iesu, quæ ab Euan-

gelistis alijs non sunt scripta; nec illa videtur ita particulariter sciuisse, nisi ex ore Virginis, quæ omnibus inter fuerat, de qua etiam dicit: Maria *autem conseruabat omnia verba hæc, conferens ea in corde suo.* Quare, & quomodo ea conseruabat? Conseruabat tanquam Archa sanctissima noui Testamenti mysteria hæc, quæ videbat & audiebat, & tanquam Archiuum primarium, vt esset postmodum reuelaret sacræ historiæ Scriptoribus. His ergo verbis insinuare videtur S. Lucas, vnde hæc deprompserit, quæ tradit, & litteris mandat non intermorituris. Quasi dicat: A Virgine hæc accepi, quæ conscribo. Illa enim omnia conseruabat, conferens in corde suo. Certè ipsa non solum Regina erat Apostolorum, sed Doctrix ac Illuminatrix Euangelistarum. Et ad hunc effectum post Christum in terris relicta erat vt ecclesiam nouellam doceret & illuminaret, tanquam Luna Sole subtracto: *Eleuatus est Sol, & Luna stetit in ordine suo.* Neque solum rudes fideles docuit, sed & Ecclesiæ Pastores & Doctores; quia spiritu sapientiæ & intellectus omnes superabat, & omnibus pænè mysterijs præsens fuerat.

millaris ac tandē martyr. Luc. 2. Vide. coloss. Abac. 3.

Ab illa itaque didicit S. Lucas colloquium illud secretissimum, quod ei cum Angelo paranympho fuit, dum Filium Dei sacris concepit visceribus. Sola ipsa, & Dei Legatus Gabriel, conscij erant tanti mysterij, & tam secreti alloquij. Ab ea didicit quoque Natiuitatis Christi Iesu particulares circumstantias, præsepe sacrum, fascias inuoluentes, cantum Angelorum, visitationem Pastorum; quæ omnia accuratè descripsit. Ab ea cognouit Circumcisionem pueri, Adorationem Magorum, purificationem & oblationem in templo, inuentionem Iesu duodennis in templo docentis. Denique, ex ea percepit visitationem Elisabeth, exultationem Ioannis, & quæ tunc peracta sunt mysteria. Ab ea dicit quoque tria illud cantica, quæ in finem vsque sæculi Verbi incarnati laudes prædicant, & quotidie in Ecclesia decantantur, *Benedictus*, *Magnificat*, *Nunc dimittis.* Nemo Euangelistarum præter eum horum meminit, quæ tanquam Secretarius & Notarius Virginis per illam didicit.

Vlterius quoque illud familiaritatem Deiparæ Virginis & S. Lucæ comprobat, quod primus Virginis imaginem depinxerit. Atque imago illa virginis adhuc Romæ in templo S. Mariæ Maioris asseruatur, estque miraculis celebris, à tot sæculis honorata. Dicitur & primus Christi Domini imaginem depinxisse S. Lucas, qui & arte Pictor & professione Medicus erat. Nam licet Pictor quidam alius missus sit à Rege Edessæ Abagaro egrotante (qui summo videndi Christi tenebatur desiderio) vt accuratè eius faciem per picturam efformaret, sicque saltem imagine frueretur, qui præsentia frui non poterat: Tamē non potuit Pictor ille assequi quod optabat, quia diuinus splendor in vultu coruscans impedimento erat. Saluator interim, vt pio Regis desiderio satisfaceret, in linteo faciem suam dignatus est exprimere, & ad Regem transmittere, tanquam pietatis monumentum, & sanitatis sibi reddendæ argumentum. Vide Nicephorum l. 2. histor. c. 7. Euagr. l. 2. c. 26.

S. Lucas primus imaginē M. V. depinxit. S. Lucas arte pictor, professione medicus.

Ex eo etiam dilectus fuit Virgini Deiparæ S. Lucas, quod castitatem coluerit toto suo æuo; ita vt de ipso referat S. Hieronymus, vsque ad annum octuagesimum quartum vixisse cælibem. Ideo mysteria purissimæ carnis à Christo susceptæ meritò ei indicauit Beatissima Virgo, quæ æternitati commendaret.

S. Lucas castitatē coluit.

Martyrio vitam finijsse sanctum Lucam, & si non ita certum & exploratum sit, multi tamen Scriptores Ecclesiastici tradiderunt. Atque inter antiquos ita

insinuat S. Greg. Naz. Orat. in Iulianum, vbi sic loquitur: *Non victimas pro Christo cæsas es reueritus. Non magnos pugiles extimuisti, Ioannem illum, Petrum, Paulum, Iacobum, Stephanum, Lucam, & qui post illos capitis sui periculo veritatem protexerunt: qui cum igne, & ferro, & belluis, & tyrannis, alacri animo, velut in alienis corporibus, imò velut corporum expertes dimicarunt.* Sic & S. Paulinus inter veteres nominat eum Martyrem his versibus.

Hic Pater Andreas, & magno nomine Lucas
Martyr, & illustris sanguine Nazarius.

Eiusdem est sententiæ S. Gaudentius Episcopus Brixianus, florens tempore S. Ambros. ita enim loquitur in serm. Dedicat. Eccles. *Horum quatuor habemus reliquias, qui regnum Dei & iustitiam eius prædicantes ab incredulis occisi sunt: Ioannes in Sebaste Palestinæ, Thomas apud Indos, Andreas & Lucas apud Patras, Achaiæ ciuitatem, consummati referunt.*

Nicephorus autem l. 2. c. 34. specificat genus martyrij dum sic de sancto Luca disserit: *A Paulo Romæ in Græciam reuersus, plurimos ibi diuinæ doctrinæ luce illustrauit, & tandem à diuini verbi contemptoribus ex fructifera oleæ arbore suspensus (quod aridi ligni ex quo crux fieret copia non esset) Dei spiritum commendauit.* Eadem habet Glycas lib. 3. Annal. additque liquorem medicum ex reliquijs scaturire, eoque indice illas esse repertas. Consentit & Cedrenus in Compend. histor. O felix igitur Olea, ex qua pendens talis diuinus Pictor, imaginem in se depinxit Iesu Crucifixi! O felix Olea, in qua Medicus ille (cuius verba euangelica animę languentis sunt medicina) se supremo conformauit Medico, eius vnctionis particeps effectus, tam in vita, quam in morte. Potuit enim cum christo summo Medico dicere Lucas Medicus: *Spiritus Domini super me, eo quod vnxerit me, euangelizare pauperibus misit me, vt mederer contritis corde.* Hoc dum viueret perfecit prædicatione verbi, & in finem sæculi perficiet scriptione Euangelij.

Patet quoque ex dictis, quã aptè S. Lucas designetur symbolo bouis: tum quia sacræ linguæ vomere cordis nostri arua prosulcat, eaque euangelici seminis iactu, vitali fruge fœcundat: Tum quia euangelicam atque apostolicã describens historiam, hostes Christi, atque aduersarios veræ fidei, tanquam duobus cornibus ventilat, eosque ne aream Catholicæ Ecclesiæ depopulentur, expugnat: tum denique, quia post laborem in agro & area Domini, tandem se victimam Deo immolauit, suum illi libans sanguinẽ, qui prius eius amore mortificauerat carnem; quia crucis mortificationem iugiter in suo corpore portauit, tanquam iugum & aratrum, sed sibi suauè & iucundum.

Conclusio. O S. Luca, Pictor diuine, depinge in nobis sacrarum verborum tuorum penicillo, perfectam Diuinitatis imaginẽ: eáque vel operibus nostris cruentis deturpatam, reforma, & pristino splẽdori restitue. O Medice sacer, Euangelij tui medela effice, vt sanentur languores animarum nostrarum, & in veram redeamus sanitatem, relictis morbidis reliquijs vitiorum. Denique, sic intercede pro nobis occæcatis, vt fiamus Theodidacti & Docibiles Dei, discipuli Christi, discipulique tui; vnctionis illius participes, quæ de omnibus sufficienter docet, & tandem tua sectantes vestigia possimus dicere: *Ego autem sicut Oliua fructifera in domo Dei speraui in æternum, & in seculum seculi.*

IN FESTO S. HVBERTI.

Amauit eum Dominus, & ornauit eum; Stolam gloriæ induit eum.

3. nouēb. Lect. 11: tripart. I. Pars. Quod Deus ex amore S. Hu. vocauerit.

DEus ab æterno amorem suum gratuitum super electos expandit, sine vllis eorum meritis, ex purissima bonitate sua; quæ cum sit sui diffusiua, sese vult his quos elegit specialiter communicare: *In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans tui*, inquit ipse. Quid est, *in charitate perpetua dilexi te*? Idem est ac si dicat: Ab eo tempore quo ego Deus sum, & quo meipsum dilexi, ego quoque te diligere volui: non quod hoc ipsum aliqua ratione ex parte tua promeritus fueris, sed quia ego bonitate mea tui misertus sũ. Quia ergo ab æterno Deus ego sum, ideo & ab æterno dilectio me fuit erga te: & in tempore illam ostendi, attrahens te ad me, & è miseria erigens per misericordiam meam & bonitatem. Hoc ipsum S. Paulus indicat, cum refert illud Malachiæ 1. à Domino dictum, *Iacob dilexi*, Hic fuit figura electorum. Sed quando dilexit Dominus Iacob? *Cum necdum natus esset, nec quicquam boni aut mali fecisset*, inquit Apostol', vt ostẽderet quã gratuita sit electio & dilectio. Propterea etiam Moysi Dominus dixit, teste eodem Apostolo: *Miserebor, cuius misereor, & misericordiam præstabo, cuius miserebor*, quasi dicat: Miserebor cuiuscumque voluero misereri, eligendo ad salutem ex solo beneplacito voluntatis & dilectionis meæ. O quam miræ est extensionis & longitudinis hæc misericordia & dilectio: Protenditur enim ab æterno vsque in æternum, dicente Propheta: *Ab æterno vsque in æternum misericordia eius*, ideo asserit Dominus, in charitate perpetua se suos diligere. Quia autem ex hac dilectione æterna proueniunt homini in tẽpore omnia dona & charismata, omnisque fauor cœlestis, omnis gratiæ præparatio, vocatio, iustificatio, glorificatio ideo addit: *Attraxi te, miserans tui*. Quomodo attrahit nisi inspirando & vocando, illuminando intellectũ fulgore lucis interioris, illiciẽdoque voluntatẽ funiculis charitatis & amoris? O quam varios modos, quam variasque vias nobis absconditas habet Deus, quibus hominẽ ad se trahit: *Dic mihi qua via spargitur lux, aut diuiditur æstus super terram*? Lux scilicet gratiæ cœlestis, & æstus diuini amoris, ita à Deo spargitur, ita in suos diuiditur, vt homines nescientes qua id via factum fuerit, in admirationem merito rapiantur.

Ierem. 31. Rom. 9. Ibidem. Iob. 38. Variè Deus hominẽ vocat. S. Hub. amando. Coloss. 1.

Attende id in electio Dei seruo Huberto, de quo canimus hodierna die: *Amauit eum Dominus*. Quomodo amauit? Amauit ab æterno, amauit in tempore. Amauit ab æterno prædestinans & eligens, *dignumque faciens sortis Sanctorum in lumine*. Amauit in tempore vocans & attrahens, atque ex filio tenebrarum filium lucis efficiens per fidem & gratiam. Amauit eum mira dilectione, quam declarat amabilis & admirabilis vocatio.

Quosdam vocat Deus ad fidem & gratiam per speciale ministerium Angelorum. Sic Cornelio Centurioni in Actis Apostolorum apparet Angelus, & mittit eum ad Petrum: ostenditque Dominus Angelico ministerio linteum

S. cornel. cent. per angelũ. Act. 10.

quoddam Petro quatuor initijs è cœlo demissum, in quo cõtinebantur serpẽtes & reptilia, & omnis generis animalia immunda. Significabatur autẽ intra vnũ fidei linteum, quatuor initijs Euangeliorum alligatũ, etiam gentes contineri, ideoque ab eo non esse repudiandum cornelium Gentilẽ, sed relicto veneno infidelitatis in Ecclesiæ corpus traijciendum. Ideo dicitur ei: *Occide & manduca*. Occisio erat mors spiritualis, qua mori debebat peccato, vt viueret gratiæ & fidei Christi.

Et S. Augustin. Similiter per Angelum videtur vocatus Augustinus: qui vbi disceptans cum cogitationibus suis sub arborem sese proiecisset, vocem cœlestẽ audiuit: *Tolle, lege, Tolle lege*. Qua quidẽ voce monebatur aperire librum Epistolas sancti Pauli continentem, vbi perfectè illuminatus est, dum incidit in illud: *Non in cubilibus & impudicitijs, sed induimini Dominum Iesum Christum*. Vox autem illa: *Tolle lege*, nonne Angelico ministerio efformata fuit.

Rom. 13.

Et Eunuchũ Cãd. Reginæ. Sic & Angelus cooperatus est specialiter conuersioni Eunuchi Candacis Reginę Æthyopum, dũm misit Philippum qui instrueret eum & baptizaret in via. De cuius subita conuersione sic loquitur S. Chrysol. serm. 56. *Eunuchus etiã generatur in via, vt quem castrauerat humana temeritas ad hominis seruitutem, & intra Regis aulã inuita castitas collocarat, voluntaria castitas & uotiua ad cœlestis aulæ gloriam, ad cœlestis Regis promoueret & transferret obsequium. Beatus iste, cui datum est vt palatij infulas non amitteret, sed mutaret.*

Actor. 15

Quod si hos Christus censetur specialiter diligere, quos per suos Angelos ad fidem & gratiam adducit: quanto magis eos quos per seipsum dignatur vocare post suam in cœlos ascensionem? An non sic vocauit Paulum, circumdans eum lumine, terrẽs voce percellens cæcitate, & ad Ananiam cũ destinans? O efficax Christi vocatio, quę confestim excutiens spiritum minarum, facit de Saulo crudeli Paulum Fidelem, de Lupo Agnum, de Persecutore Apostolum! Quis id adeo subitò efficere poterat, nisi vox Christi, *Vox Domini in virtute confringentis cedros*?

Psal. 28.

Vocatio S. Hub. Non absimiliter S. Hubertus à Christo Domino ad fidem vocatus est. Hic enim Bertrandi Ducis Aquitaniæ filius, cum Ebroini Franciæ Vice-Regis tyrãnydem fugiens, in Austrasiam ad pipinum adhuc *Paganus* se transtulisset, mirabili benignitate & prouidentia è profunda caligine à Iesu Christo ad fidei lucẽ euocatus est. Cum namque in Tongrensi parochia venaretur die veneris sancto, in quo recolitur Passio Domini, apparuit ei ingens ceruus Crucifixi effigiem inter cornua gestans. Ibique eum timore correptum Crucifixus allocutus est, & iussit adire S. Lambertum Antistitem, à quo viam salutis percepturus foret Paruit ipse, & à B. Lamberto benignè susceptus, catechesi est imbutus, & fonte baptismatis est lustratus. Totus verò cœlestis vitę desiderio incensus, in solitudinem sese recepit, vt asperos pœnitentiæ labores sustinens, soli iam Crucifixo viueret, carnem & ipse suam crucifigens. Quapropter lorica ferrea ad carnem religata continuo corpus domabat. Ita habet vita eius apud Surium 3. Nouembr.

Ita habet ei' vita apud Surquidam putãt an ita eum baptizatum & fidelem.

Vocatio S. Eust. & S. Hu. similes, An non igitur satis probat hæc specialis Huberti vocatio, quod de ipso canimus, *Amauit eum Dominus*? Certè non potuit non procedere ex singulari amore & dilectione talis electio. Nec incredibilis vlli videri debet: legimus enim planè similem vocationem de S. Eustachio Præfecto militum sub Traiano, qui

tunc placidus vocabatur. Cum enim ceruum ingentem insectaretur, calcaribus equo additis in præruptum montē peruenit. Et ecce illi super caput cerui in supercilio montis, dum ipse animo & oculis prędæ inhiat, Crucifixus apparet, & ex illo vox, *Placide, Placide, cur me persequeris?* Attonitus ille hac noua forma & voce, ex equo dilabitur. Vbi vero se collegit, inclamat: *Quis es Domine?* Cui Dominus: *Ego sum Christus Iesus, qui causa salutis humanæ in carnem veni, & mortem in crucis ligno pro te pertuli, vt ad æternam felicitatem te transferrem.* His ipse mutatus, domum repetens cuncta enarrat vxori, quæ simili visione in nocte monita fuerat, mutuoque consilio ad Christianum Sacerdotem pergunt, à quo instructi baptizantur in Christo. Suri' in vita eius

O felices Venatores: Dum feras venantur, ipsimet præda fiunt supremi Venatoris Christi, qui mox efficit vt omnem deponant feritatē, & puram sectētur veritatē. Immo ipsi ob conuersionem morū fiunt Domino per diuinam gratiā & sapientiam deliciosum epulum, quo lubenter vescitur. Olim dicebat Iacob filio suo Esau: *Sume pharetram & arcum, egredere foras: cumque venatu aliquid apprehenderis, fac mihi inde pulmentum, sicut velle me nosti, & benedicat tibi anima mea.* Audiuit hoc Rebecca pia erga Iacob mater, & vt ei benedictionem Patris conciliet, ait: *Affer mihi duos hædos optimos, vt faciam ex eis esca Patri tuo, quibus libenter vescitur.* Interpretemur id sensu mystico, & dicamus per hædos, peccatores designari, qui dum conuertuntur, sic eos nouit sapientia & gratia diuina condire, vt suaue & deliciosum ferculū sint in mensa Patris æterni, quasi cerui venatu apprehensi, & condimento cœlico apparati. Talis ceruus S. Hebertus fuit, in cuius conuersione epulatur Christus cū Angelis; quia dicit: *Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me.* Et rursus alibi: *Gaudium est Angelis super peccatore pœnitentiam agente.* supremi' venator Christi' Gen. 27. Ioan. 4. Luc. 15.

Amauit itaque Dominus Hubertum, ei apparens in vertice cerui, & vocem illam emittens, de qua Psaltes: *Vox Domini præparantis ceruos.* Ad currēdam scilicet viam salutis, voce sua expeditos facit (instar ceruorum in sublimem colliū verticem festinantium) hos, quos sibi seruos elegit: sicut & alibi iterum dicit Rex & propheta: *Præparauit pedes meos tanquam ceruorum, super excelsa statuens me.* Hoc ipsum poterat dicere S. Hubertus, non solum vocatus à Christo Domino ad fidem, sed etiam toto zelo & feruore currens ad perfectionem, quasi ad sibi designatum montis supercilium. Propterea enim mox à vocatione in solitudinem se recepit, vbi per ardua curreret pœnitentiæ iuga & ostenderet se in sequela Iesu Christi Crucifixi infatigabilem. Hoc autem haud potuisset facere, nisi eius gratia præuentus & amore, ideo meritò de ipso pronunciamus: *Amauit eum Dominus.* cur in vertice cerui christus apparuerit Psal. 28. Psal. 17.

QVia vero amauit, ideo *& ornauit eum.* Ornauit equidem omnibus cœlestibus donis & gratijs, sibi velut cœlum & tabernaculū fulgidissimū in eius anima constituens. *Spiritus Domini ornauit cælos*, inquit S. Iob. Quod interpretans S. Gregorius, addit: *Ornamenta cælorum virtutes sunt prædicantium. Quæ ornamenta Paulus enumerat, dicens: Alij datur per spiritum sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu: alij gratia sanitatum in vno spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum.* Hæc ornamenta spiritus non defuerunt viro sancto, quæ postmodum toti orbi & Ecclesiæ fuerunt conspicua. II. pars, De ornatu pōtifi cali S. Hub. Iob. 26

Ornauit quoque eum Dominus tanquam præclarum militẽ suum & Ducem panoplia Christiana, qua sub vexillo crucis fortiter dimicaret. Ornauit cũ lorica iustitiæ, baltheo castitatis, galea spei, scuto fidei, gladio spiritus, calceis & ocreis Euangelicæ veritatis, calcaribus sancti timoris. O verè ornatum Ducem & accinctum ad præliandum prælia Domini in militia Christiana, contra Satanam & Peccatum, contra carnem & mundum, contra Mortem & Infernum; Deseruit Insignia Nobilitatis sæculi, vt dignus fieret exornari ornamentis & insignijs Filiorum & Militum Dei.

Ezech. 16 Tandem ornari eum voluit Dominus decore Sacerdotali & Pontificali. Hoc est præcipuum Ecclesiæ Sponsę Christi ornamentum, propter quod ei dicitur apud Prophetam: *Vnxi te oleo, vestiui te discoloribus, & calceaui te ianthino, & cinxi te bysso, & indui te subtilibus, & ornaui te ornamento, & decora facta es nimis, & profecisti in regnum.* Propter regale sacerdotium, quo Ecclesia est adornata, hæc de ea veritatẽ habent: nam & in symbolum regiæ suæ dignitatis Pontifices varijs ornamentis decorantur, purpura & hyacintho induuntur, infulasque & mitras gerunt in capite, tanquam Insignia & Diademata cœlitus eis collatæ potestatis. Ad hanc igitur sublimem dignitatem Purpuratorum euchi voluit Dominus Hubertum, qui purpuram sæculi propter ipsum aspernatus fuerat. Noluit latere sub modio solitudinis hanc lucem, quam in eo accenderat, sed voluit vt ascenderet super candelabrum, & illam quaquauersum spargeret, sicque luceret omnibus qui in domo sunt. Sed attende, quam admirabili id gestum fuerit prouidentia.

S. Hub. peregrinatur. Inspirauit ei Dominus animum peregrinandi, & visendi limina BB. Apostolorum Petri & Pauli, pignoraque sacra ibidem venerandi. Nam & tunc omnino celebris & frequens erat peregrinatio ad S. Petrum & Paulum. Gaudebant sanctitate & eruditione viri clarissimi calcare Romam, Martyrum pretioso sanguine purpuratam. Iniuit igitur & ipse hanc peregrinationem animo pientissimo, non vanitatis aut curiositatis impulsu. Eadem verò nocte Romam appulit, qua S. Lambertus martyrio fuit affectus. Atque illa ipsa nocte Angelus in somnis apparens Sergio supremo Pontifici, mortem indicauit S. Lamberti, deferens ad Pontificis manus eius pedum Pastorale, quo inauguraretur Hubertus peregrinus ad sepulchrum Apostolorum orans. Pontificalia quoque ornaměta subitò à loco martyrij Angelico ministerio sunt delata, vt his induceretur consecrandus. At Hubertus, cur humilitas corde-tenus radicata erat, adhuc huius vocationis diuinæ nescius, quoad in se erat, renitebatur, prætendens inidoneitatem & insufficientiam ad tantum munus: *Iustus in principio accusator est sui.* Cum verò Pontifex & sacer Conuentus, qui ad eum inaugurandum aduenerat, pensili animo fluctuaret, tum ob Huberti renisum, tum quia Pontificalibus ornamentis cœlitus delatis deerat Stola, quam Satan abdiderat, persentiscens hanc sibi consecrationẽ noxiam fore: Ecce Stola serica alba, auro intertexta, transmittitur perenne munus futurum, sed iam seruiens Huberto inaugurando. Transmittitur, inquam, à B. Virgine per Angelum, qui fulgore suo ac voce omnem dissipauit caliginem, omnem eliminauit anxietatem. Sic enim allocutus est ibi præsentes: *Quorsum, ô Præsules, suspensi hæretis? animis in diuersa raptis? Tu quoque Huberte, quid cunctaris? Deus qui Gedeonem hostium congressum veritum per Angelum suum roborauit, qui disci-*

(Margin notes: Pōtificalia ornamẽta per Angelũ delata. S. Hub. — Prou. 18. — Satan Stolã abdit. — Stola à V. M. per Angelũ mittitur S. Hub.)

pulorum corda & ora afflamine Spiritus Sancti edocuit, qui balbutienti Prophetæ Aaronem Oratorem constituit, ille aderit tibi, ille dabit os & sapientiam ad regendam plebem tibi commissam, Et, vt verbis fidem habeas, en Deipara Mater Maria tibi hanc Stolam, Angelicis manibus contextam, in singularem mittit prærogatiuam, qua consecreris, & qua consequaris scientiam necessariam & perfectam. Datque tibi Deus *hoc sacro munere virtutem imperiosam super dæmoniacos, catecumenos, phreneticos, & super omnem inimici potestatem. Hæc Stola, quasi Virga Aaron, instrumentum erit virtutum & operationum, quas Deus orationibus tuis in salutem populi operabitur, & durabit in memoriam tui in remedium his, qui patrocinium tuum implorabunt.* Ita Scriptores vitæ eius.

His Angeli verbis & promissis instructus Hubertus, victas dedit manus, & consensit consecrationi, qui ideo antea renitebatur, quia necdum sciebat, hanc esse Dei vocationem. E contra sciebat, de multis purpuram & dignitates ambientibus verum esse: *Ipsi currebant, & non mittebam eos. Ipsi regnauerunt, & non ex me.* Certè antiqui Sancti non ambiebant Sacerdotia, ambiebant potius martyria. Ornatus ille Pontificius non omnibus conuenit, quibusdam oneri potius est quam ornamento, & ruinæ tandem seruit ac tormento. Hoc extimescebat Hubertus, antequam voce cœlesti instrueretur. Interim *sic honorabitur, quem Rex voluerit honorari*; sic ornabitur, quem Rex Cœli voluerit ornari. Domini enim *assumptio nostra, & Sancti Israel Regis nostri*, qui potest suscitare de puluere egenum, in solio collocare, eumque exaltare. Quare S. Huberto antea infideli, antea venatori & peccatori, postmodum Baptismo lustrato & purgato, tandemque ad Pontificiam dignitatem gloriosè euecto, illud Ecclesiastici optimè conuenit: *Deus purgauit peccata ipsius, & exaltauit in æternum cornu eius, & dedit illi testamentum regni, & sedem gloriæ in Israel.* Vtique Deus eius peccata expurgauit per Baptismum, & cornu eius exaltauit. In Scripturis sacris cornu symbolum est roboris, regnique ac gloriæ; ideoque exaltasse cornu Huberti, non aliud est, quam illi robur contulisse ad grandia & excelsa. Sed si specialiter eum vt robustum & inclytum Venatorem à Domino conuersum consideremus, sic exaltauit eum Dominus, ac cornu eius, quo solent vti Venatores, quia effecit, vt Venatores eum Patronum sibi adsciscerent & venerarentur: immò effecit, vt quicumque ad corporis eius sacras exuuias in Ardenna quiescentes peregrinantur, gauderent aurea vel argentea imagine cornu eius venatorium repræsentante. Hinc & in honorem Sancti venatoris passim galeris vel vestibus has imagines suspensas referunt, qui illuc peregrinationes instituunt, vel qui S. Huberto se deuotos profiteri volunt. Exaltauit igitur, & hac ratione cornu eius, cuius memoriale gestiunt populi circumferre. At magis exaltauit cornu eius, dum *sedem gloriæ in Israel dedit illi*, primum Episcopum Leodiensem, Principemque Reipublicæ amplissimæ & Christianissimæ eum constituens, quæ ab eius tempore in Sigillo publico hunc honoris titulum insculptum gestauit: *LEGIA SANCTA ECCLESIÆ ROMANÆ FILIA.* Quem titulum ita hactenus tutata est, vt nullus hæresum turbinibus à fide deficerit. Neque solum fidei constantiam à S. Huberto hausit, sed etiam ab eo iura, plebiscita, segesque polyticas, pondera, mensuras, ac alia optimum Reipublicæ regimen concernentia accepisse, traditio est constantissima. Dedit er-

Oseæ 8. Esther. 6. Psal. 88. Eccli. 47. Cornu symbolum roboris. Titulus Leodiensis.

go ei Dominus *sedem gloriæ in Israel*, hoc est, potestatem vtriusque regiminis in hoc populo electo, quę etiamnum in successoribus perseuerat.

III. pars de S. Hub Stola gloriæ vestito.

SIc ornauit Dominus S. Hubertum, sic exaltauit: hoc autem maximè attendendum, quod *Stolam gloriæ induit eum*. Dicamus ergo primò, verū id esse ob cœlitus delapsam Stolā illam, de qua obiter diximus, & nunc plenius tractandū nobis restat. Certè multis titulis Stola illa vocari potest. *Stola gloriç*, siue gloriosa.

S. Huber. Stola, cur Stola gloriæ.

1. *Quia symbolum fuit Pontificalis dignitatis.*
2. *Quia è loco gloriæ descendit.*
3. *Quia ab Angelis gloriosis contexta.*
4. *Quia à Rege & Regina gloriæ specialiter missa.*
5. *Quia gloriam Dei iugiter est propagatura.*

A Regina gloriæ Maria S. Huberto demissam diximus, in pignus specialis amoris. Hæc enim singulari prosequitur amore castos & puros, verosque & parthenios Sacerdotes. Hos adamat & Christus Sacerdos Summus, diciturque propter illos, seu in illis, Sacerdos æternus. Sacerdos ipse est *innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus*: segregat quoque quos vult à peccato & sæculi huius contagio, vt dignè sibi valeāt ministrare. Dicere ergo possumus, quod sicut Iacob in symbolum specialis dilectionis prouidit Stolam polymitam Ioseph filio suo: sic Christus prouidit electo suo Huberto in signum beneuolentiæ particularis Stolam hanc gloriosam. Et sicut olim Rebecca Mater prouidit Iacob vestem optimam & fragrantissimam, vt benedictionem acciperet à Patre: Sic & Maria Mater beneuolentissima prouidit filio suo Huberto hanc Stolam cœlestem, in qua sacris operans, sibi & populo benedictionem impetraret. Sic etiam S. Ildefonsum donauit sacra Casula, & eius capiti eam proprijs inseruit manibus, dicens: *Hac veste filij mei meaque totius anni festa celebrato.*

Heb. 7.

Gen. 37

Gen. 27.

B. M. V. Stolā S. Huber. & S. Ildefonso Casulam dedit.

Sed eminentissima est sacra Huberti Stola, ideoque aptissimè *stolam gloriæ*, siue gloriosam nominaueris, ob tot miracula, quibus Ecclesiam illustra, fidem confirmat, hæreses retundit, hæreticos confundit. Hæc etenim dat salutē egris, rabiem propulsat à læsis; dæmones ejicit ab obsessis & energumenis. Ideo ad eam cateruatim confluunt populi: si qui verò morsu animalis rabidi fuerint infecti, à veneno fiunt liberi. Et quod maximā parit admirationem, iam à septingentis & amplius annis præcisa, totque millium hominum frontibus particulatim apposita & inserta, non deficit, sed in hodiernum vsque diem integra miraculosè perseuerat. Non absimilis est hac ex parte Crucis Dominicę ligno, de quo S. Paulinus epist. 11. ad Seuerum: *Crux in materia insensata vim viuam tenens, ita ex illo tempore innumeris penè quotidie hominum votis lignum suum commodat, vt detrimenta non sentiat, & quasi intacta permaneat, quotidie diuidua sumentibus, & semper tota venerantibus.* Idem de ea tradit S. Cyrillus Hierosolymitanus Episc. catechesi 4. In eo quoque quod minima particula confert sanitatem ægris, non absimilis est Sanctorum Reliquijs sacris, de quibus sic ait Theodoretus l. 8. de Martyribus: *Eorum corpora non singula singulis monumentis conduntur, sed ciuitates oppida, hæc inter se partiti sunt, laborantibusque animis ac ægris corporibus salutares eos confiteri non cessant. Nihiloque se eius vrbiū custodes, ac locorum pręsides venerantur. Sectis ergo eorū corporibus, integra tamen vis & gratia perseuerat, tenuesque ac tantillæ reliquię toti nullasque in partes dissecto Martyri parem habent virtutem.* Hæc Theodoretus.

Stola S. Hub. miraculis gloriosa

Propter hæc igitur omnia Stola gloriosa est, qua induit Dominus Hubertum,

quę quotidię præcisa, tamē perseuerat integra, & ex qua tot profluunt remedia his, quibus applicantur contra morsus venenosos animalium rabidorum. Eius etiam contactu claues & cornua ferrea, argenteà, vel aurea (mediante ad hoc peculiari benedictione) medendi vim concipiunt, ignique applicata, & læsis animalibus ad viuam carnem impressa, rabiem, venenumque dispellunt: aut, si adeo veneni vis venas præcordiaque peruasit, vt via morti obstrui nequeat, vt aliјs nocere non valeant, penitus coërcent. Hinc etiam fit, vt numismata sacræ Stolæ contactu sacrata aduersus rabidorum animalium incursus ac dæmonum insultus, vim habere quotidiana apud nos probet experientia, vt propterea Stola ista hoc Titulo honorifico decoretur: *ADMIRABILE DIVINI MVNERIS PRIVILEGIVM.* Stola S. Hub. quotidie præcisa semper manet integra.

Ita verò varias Orbis partes fama huiusce priuilegij peruasit, vt traditio sit in Monasterio S. Huberti, illuc accessisse filium Caluini, Hæresiarchæ Gallicani, à rabido cane læsum, vt remedium consequeretur. Quod quidem hisce versibus memoriæ ibi mandatum est: NB.

Scis quid Caluinus Sanctorum fecerit osor,
A cane cùm rabido filius ictus erat?
Tentauit medicis illum sanare venenis,
Quæ Pedemontanus iussit Alexis emi.
Sed Deus hunc non est medicina passus abuti,
Ne quis ob hoc Diuos temneret hæreticus.
Namque opus inualidum Caluini reddidit, vt se
Per Sanctos cuiuis ferre probaret opem.
Ille itaque in cassum sudans, est nocte coactus
Pignus in Ardennam mittere languidum.
Immortalis vbi numen se pandit HVBERTI,
Talia qui Christi vulnera curat ope.
Venit eò proles scelerati manca parentis,
Et supplex aras procidit ante sacras.
Quodque precabatur Superos, erat, vt sibi vellent
E membris morbum pellere tabificum.
Nive sibi obijcerent malesani dogmata Patris,
Quæ modò per mundi climata nota forent.
Nam se cum stolido non consentire parente,
Velle sed in veteri religione mori.
Hæc vbi fatus erat, sacra cum veste Sacerdos
Prodijt, illius vulnera dira vouens.
Nec multos mansisse dies narratur ibidem,
Quin fuerit dono sanus HVBERTE tuo.
Sparserat interea Caluinus in Vrbe Genua,
Saxonicas gnatum nuper adisse plagas.
Ille quidem dignus non qui luat à carne talem
Vindictam, sed quem Cerberus ipse voret.

Dicamus vlterius, Stola gloriæ à Domino indutam fuisse S. Hubertum, quando veste mortalitatis exutus; vestem accepit immortalis gloriæ. Corpus etenim, quod in morte eximus, nonnisi vestis est lutea & terrena, quam exuere Stola gloriæ, vestis immortalitatis.

peroptant Sancti, vt superuestiantur veste cœlesti & incorrupta, *dum quod mortale est, absorbetur à vita*, sicut loquitur Apostolus. Hanc verò superuestiuntur, quicumque nudi non inueniuntur, vt ibidem dicit Apostolus, siue vt explicat S. Paulinus ep. 8. ad Seuerum Sulpitium: *Si despoliatus à corpore, non inueniaris nudus ab opere.* Propterea dicebat S. Gregorius Nazianzenus, agens de corpore hoc terrestri, ponderoso, ærumnoso: *Aufer à me, Domine, tunicam hanc ita grauem, sed da mihi leniorem, quia noluimus expoliari.* Respiciebat ad vestem gloriæ, quam cupiebat superindui. Similiter S. Chrysostomus in c. 5. ad Heb. illuc quoque respiciens dicit: *Eadem facilitate debemus corpus exuere qua vestem, vti Ioseph pallium relinquit Ægyptiæ.*

2. Cor. 5.

Hoc probè intellexit magnus Angliæ Cardinalis Polus, quem facto schismate Henricus Octauus, Rex Angliæ, persequebatur, eiusque caput quinquaginta aureorum millibus proscripserat. Cum enim Leodium se recepisset, inuitatus à Cardinale & Episcopo Grosbeeckio, & ei illa ingentia promissa, his qui ipsum traderent facta, insinuarentur, animo tranquillo & sereno vultu dixit: *Meo homini iam amen dicam, quia pridem tædio vitæ affectus, mortem & ad meliorem vitam transitum cupio: proinde cum Henricus tanta cura tantisque impensis hoc meum desiderium adiuuare conetur, nihil aliud facit quam si qui dormire cupienti vestes exuere velit.* Vestis itaque est hoc corpus, sed onerosa & ærumnosa. Eam cum Sancti exuunt, vestem aliam reperiunt gloriosam, animæ enim gloria immortali circumamiciuntur à Domino. Propterea igitur rectè dicimus de S. Huberto: *Amauit eum Dominus, & ornauit eum*, non solum in hac vita, sed etiam in altera, dum *Stola gloriæ* mox à morte *induit eum, & ad portas Paradisi coronauit eum.* Mors ei non aliud fuit, quam porta Paradisi, & ianua vitæ, in qua post Coronam & Stolam iustitiæ recepit Stolam & Coronam gloriæ.

Sander. & alij in hist. Aug.

Dicamus & hoc postremo pro conclusione, per *Vestem & Stolam gloriæ* non insulsè posse hic designari corpus S. Huberti, quod à morte donatum est quodam incorruptione: nam adhuc modò fertur in Audamo Monasterio Arduennæ (quod S. Huberti Monasterium nuncupatur) quiescere integrum & illæsum, non solum ossibus constans, sed etiam carne viuida & capillis, ita vt solo corporis sopore detineri diceres. Hoc certò scimus, decimo septimo anno post eius obitum, cum translatio prima facta est corporis, illud integrum omnino & viuidum, absque vlla putredine vel cinerulenta resolutione, repertum fuisse. Cum enim diuino instinctu intelligeret appropinquare diē resolutionis suę, assiduis precibus, ieiunijsquē exitum sum munire satagens (quasi calcaneum cōtra serpentis venenatum morsum) per singulas basilicas Sanctorum implorabat auxilium. Cumque semel diutissimè ante altare S. Albini, in Basilica S. Petri Leodij ad radices publici montis à se dicata, prostratus in oratione perstitisse, protensis tandem brachijs locum sepulturæ est dimensus, dicens: *Hic defosso humo locus paretur sepulchro, & destituto animæ præsidio corpori sit receptaculo.* Quod factum fuit. Anno autem post mortem decimo septimo, cum crebris miraculis corpus effulgeret, ad altare S. Petri translatum est, vt honorificentis eueheretur. Atque tunc repertum est illibatum, de quo sic scripsit quidam eius familiaris & dicipulus: *Intro aspicientes gloriosum eius corpus, & nulla detrimenta passum illæsumque à putredine repererunt quinimo mirifico odore refertum. Caput perlustrantes, vident*

stola gloriæ, incorruptio corporis S. Huberti

vltum eius sudore perfusum, & velut noctis opacæ roscidulis perfusum guttulis: coronam verò capillorum alienam prorsus ab omni læsione, cæsariemque auctam & prolixitate & pulchritudine, neque enim candore senili albebat, sed colore & visione sui, iuuenis caput remittebat. Ita ille apud Surium 3. Nouemb.

Multis post annis rursus facta est eiusdem corporis translatio, à Basilica Principis Apostolorum Leodij, ad Andainum in Arduenna Monasterium, quia ipsius & ope Arduenna ad fidem conuersa erat. Facta est autem hæc translatio per Vvalcandum Episcopum Leodiensem: atque etiam tunc corpus repertum fuit ab omni prorsus tabo & corruptione alienum. Ex inde Monasterium istud Patroni nomine est insignitum, cuius adhuc modo corpus incorruptum se conseruare gloriatur, post nongentos annos & amplius.

Nec id adeo incredibile est, cum pernotũ sit, idipsũ priuilegij à Deo non nullis Sanctis concessum fuisse. Sic corpus S. Cæciliç à Clemente Octauo integrum repertum est nostro sæculo, post nongentos & amplius annos. Sic & de corpore S. Francisci memoriæ proditum est, stare illud nullis humanæ industriæ fulcris subnixum, supplicantis in modum oculis ac manibus in cœlũ intentis. Sic quoque S. Claudij corpus incorruptum peregrinis monstrati solitum, legimus in vita eius apud Sur. 6. Iunij c. vlt.

Sed, vt de antiquis sileamus, dignum est memoratu, quod paucis abhinc annis in Belgio inuentum est, & publicis tabulis testatum à R. Episcopo Iprensi, de corpore B. Idesbaldi, Abbatis tertij Dunensis, Ordinis Cisterciẽsis. Hic migrauit à sæculo anno Domini millesimo centesimo sexagesimo septimo, anno autẽ millesimo sexcentesimo vigesimo quarto incorruptum planè repertum est, vt his verbis testantur literæ Episcopi dicti: *Erat corpus istud vestitum veste religiosa, alba inferiori, & nigra superiori, adhuc prorsus firmis & integris: Erat caput integrum adhuc munitum capillis, inter quos eminebat corona religionis: frons integra, oculis suis tecti palpebris, & ornati supercilijs. Genæ integræ, labia integra liuidi aliquantum coloris, os parum patens, ita vt duo aut tres dentes aliqua sui parte videri possent: Barba valde copiosa, quam quis ab octo diebus rasam iudicasset, ita tamẽ firma, vt præsentibus nobis fortiter pili eius à Chirurgo tracti, euelli non possent. Tota vultus constitutio quasi dormientis in sinistrum latus versa, collum adhuc ductile & prorsus integrum. Sic & brachia, & humeri, & pectus, venter, genua, planè integra cum pedibus. Tibialia etiam omnino integra, ita vt etiam suturæ omnes dignoscerentur.* Hæc ibi, & plura, quæ breuitatis causa prætereo.

Hoc igitur, tum S. Huberto, tum alijs Sanctis nonnullis concessum est, vt vestis animæ, caro scilicet, iã ab anima separata ipsa ad alteram vitam trãseunte, incorruptionem quandam indueret, licet adhuc iacens in puluere: vt hoc ipsum iam acciperent tamquam initium quoddam & pignus gloriæ corporis, & futuræ incorruptionis post resurrectionem, quando illud Apostoli perfectè adimplebitur: *Seminatur in corruptione, surget in incorruptione: seminatur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in virtute.* Vbi alludit ad granum quod reconditur sub terram, vt resurgat cum fructu: sic & corpora nostra in terra conduntur, quasi ignobilia & corruptioni obnoxia: sed postmodum surgent planè illustria & gloriosa, incorruptioneque & immortalitate donata: atque tunc erunt perfectissimè *stola gloriæ*, quam rursus animæ induent, vt consummatè beatificentur. 1. Cor. 15.

4. Nou.

IN FESTO S. CAROLI BORROMÆI.

Lect. 22. tripartita.

Suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum & animam meam faciet, & ædificabo ei domum fidelem, &c.

1. Reg. 2.

1. Pars. S. Car. suscitat' vt alios suscitaret. Deus ex malis bo na elicit.

ÆTerna Dei Prouidentia & Sapientia de malis nouit elicere bona: ideoque illa quādoque permittit. Quasi apis de venenatis plātis nouit mel exsugere, de petra oleū, de veneficio beneficiū, de peccato gratiā. Ipsa est quę de tenebris iubet lucē splendescere, & vbi abūdauit delictū facit gratiā superabūdare, admirabili sanè dispositione. Sic permisit Adæ lapsū vt Filij Dei ea occasione incarnatio foret, in medelam eius ordinata. Sic & permisit Iosephi à fratribus venditionem & carcerem, vt eius exinde promoueret regnum & exaltationem, quæ in totius Israëliticæ plebis vergeret salutem.

Atque vt propius ad propositū accedamus, diuina prouidentia & sapientia ideo præcedēti sæculo tot hæresibus & erroribus quaquauersū permisit Ecclesiā suam concuti, vt veræ doctrinæ illustrationem, & ipsius Ecclesiæ exaltationem inde propalaret, illudque de ipsa verum esse, vbique notum fieret: *In petra exaltauit me, & nunc exaltauit caput meum super inimicos meos.* (psal. 26.) De erroribus & corruptelis vndique inundantibus, Ecclesiæ reformationem, quasi de tenebris lucem voluit splendescere, ac velut de veneno theriacam saluberrimam conficere.

Heresis vitiorū genitrix

Certè dum hæreses aditum sibi fecerunt, regnabat dissolutio in clero, proculcata Ecclesiasticæ disciplinæ serie. Dominabatur in plebe & Principib' libido, gula, effrænis voluptas, in Prælatis ambitio & cupiditas, in Religionib' & claustris libertas: atque hæc omnia ianuā aperuerūt varijs delictis & erroribus. At vbi licētia & hæresis aperta fronte & erecta ceruice sese ostētauit, aperuit Deus oculos nonnullis, *per quos salus debebat fieri in Israel*, (1. Mach. 5) & suscitauit viros præclaros, qui & religiosos Ordines splendori restituerent, & Ecclesiasticam disciplinam reformarent, & in populis emortuam pietatem ac fidem vitæ restituerent.

Post Caluini & Lutheri virosa caliginosaque dogmata, mox tantæ tenebræ eruperunt, (Apoc. 9.) vt adimpleri videretur prophetia de apertione putei abyssi, ex quo teterrimus exiuit fumus, obscurans Solem & Lunā, hoc est Christum & Ecclesiam; ac deinde egressum est agmen locustarum de eodem fumo, in perniciem hominū non habentiū signum Dei in frontibus suis, hoc est, viuam certamque fidei diuinæ professionem. Sed diuina nec tunc defuit Sapientia & Prouidētia: de his enim tenebris alibi educi voluit lucem nouam, quia paulo post in nouum orbem induxit fidei splendorem & ardorem infidelitatis tenebras & frigus dissipantem. Si ergo aliqui reperti sunt, à quibus meritò auferretur regnum Dei, & doctrina fidei, substituit eis gentem, cui illud regnum illaque veritatis doctrina daretur ad faciendum fructum. Mox quoque, vt hinc inde vitio-

rum errorumque caligo dissiparetur, plerique Religiosi Ordines reformationem suscepere, vel nouæ pietatis fundamina iecere. Tunc namque Ordo S. Francisci ad Obseruantiam strictiorem sese recollegit. Tunc Capucinorum Congregatio in pœnitentiæ exemplum sese Orbi prodidit. Tunc Societatis Iesu Militia, contra vitia & errores fortiter dimicare cœpit. Tunc Carmelo noui quasi incolæ per S. Teresam suscitati sunt, disciplinę sanctæ studiosi cultores & instauratores. Tunc & Minimi à S. Francisco de paula dati sunt in lucem Gentium.

Denique, tunc nonnulli de Clero cœperunt aperire oculos, vt agnoscerent se in sortem Domini vocatos; sicque opus esse vocationi dignè respondere, & vitijs ac erroribus pietate ac doctrina obuiare. Quapropter eodem sæculo exortus est S. Philippus Nerius, qui clero & clericorum congregationibus sapientiæ sanctitatisque luce præluceret, & S. Carolus Borromæus, qui Canonicis, Pastoribus, Prælatis normam rectè viuendi traderet, ac facem præferens inclamare posset: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* 1. Cor. 4.

Quia igitur de illo mihi hodierna eius festiuitate disserendum est, assumpsi illud in propositionem: *Suscitabo mihi Sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum & animam meam faciet: & ædificabo ei domum fidelem, & ambulabit coram Christo meo cunctis diebus.* Quod quidem licet de Samuele, aut (vt multi volunt) de Sadoc Sacerdote, dictum haud ignorem; tamen apprimè etiam Sacerdoti huic nostro, siue Sacerdotum Patri sanctissimo Carolo conuenire, declarare intendo. Quid est igitur dicere: *Suscitabo mihi Sacerdotem fidelem iuxta cor meum?* Sanè idem est, ac si diceret Dominus: Emortua quodammodo iacet pietas, animarum zelus, fides & religio, aut certè sopore graui oppressa languet; sed suscitabo virum secundum cor meum & animam meam, qui viua sua fide, zeloque ardenti & charitate torporem aliorum excutiet, nouáque vitam eis reddet verbo & exemplo. Quid rursum est dicere: *Suscitabo mihi Sacerdotem fidelem secundum cor meum?* nisi idem, ac si diceret: Suscitabo Sacerdotem verè Sacerdotem, Sacerdotum Ducem, Sacerdotum Lucem, Exemplar, Speculum, Normam; denique Sacerdotum Reformatorem, Pastorumque Pastorem, qui tamquam Columna Ignis illos per verum ducet iter. 1. Reg. 2. Elogia S. Ca. B.

Perspicaci mentis oculo Ecclesiæ statum perlustrans, agnouit S. Carolus parum esse, si Religiosi Ordines in ordinem sese pietatis antiquæ redigerent, nisi & Clerus, Sacerdotes, Pastores suum tenerent ordinem. In hoc igitur totus incubuit. Propterea omnem adhibuit sollicitudinem, extremumque exseruit conatum, diuini spiritus impulsu, vt coronidē adijcerent Consilio Tridentino Patres conscripti, ex omnibus Christianę professionis Nationibus illuc conuocati. Etenim in Concilij huius constitutionibus medulla Cleri reformationem concernens continebatur, ipso instructionem hac de re exhibente, & multas eruditissimorum iuxta ac pientissimorum virorum adhunc effectum consultationes, cum Romę, tum Mediolani procurante. Eundem ob finem, demandata sibi à Pio Quinto Pontifice cura, Catechismū ad Parochos cōuocatis Theologis peritissimis in lucem edi curauit, vbi christianæ & catholicæ doctrinæ summa, sanctorumque patrum dogmata egregiè tradita sunt. & luculentè. Denique pernotum est, quam multas Prouinciales Synodos coëgerit ad morum reformationem, & disciplinæ Ecclesiasticæ restitutionē, quā multis decretis huic Cura S. Caroli. ad refor ecclesiā.

rei inuigilarit, quam multis visitationib. & itinerib. per totam suam Diœcesim susceptis idipsum promouerit. Meritò ergo de ipso illud verum esse asseruimus: *Suscitabo mihi Sacerdotem fidelem.*

Diœcesis suæ loca aspera & montuosa, non equis vectus aut rhedis, sed pro-
Rom. 1. prijs pedibus frequenter visere non est dedignatus: tum vt populis *aliquid impertiretur gratiæ spiritualis ad confirmandos eos*: tum vt Sacerdotes ibi vel ignaros
Sacerdotes & Religiosos quomodo suscitarit. instrueret, vel ignauos exstimularet ad id quod sacerdotalis officij erat. Atque in tantum profecit, vt plerique Sacerdotum instar Religiosorum vitam piam castam, temperantem, exemplaremque ducerent, & ad imitationem sui plebem traducerent odore sancto. Hic nimirum erat scopus S. *Caroli*, per Sacerdotes bene moratos plebem ad Christum adducere. Sciebat quantum importaret Sacerdotum pietas, ad totius Ecclesiæ reformationem & frugem. Qui vult corpus languidum sanare, primum aduigilat vt partes nobiliores sanæ sint, per quas alimentum, sanguis, vigorque in alias partes traijcitur. Sacerdotium nobilior pars est totius corporis Ecclesiæ, ab illo ergo sanitas & vigor in cætera membra debet deriuari Qui arborem marcidam vult purgare, incipiat necesse
Rom. 11. est à radice: *Si radix sancta* (teste Apostolo) *& rami*: si radix viuida, vrgentes erunt & rami. *Si Ecclesiæ vinea floreat sanctimonia Sacerdotum, iam flores fructus parturiunt per obedientiam populorum*, inquit S. Bernardus libr. 3. de Consideratione.
S. Car. vineam Domini purgauit. Vocatus fuit S. Carolus ad purgandã & excolendam vineam Domini, ideo nullum detrectauit laborem, siue circa radicem, siue circa florem, aut racemum, vt fructus sequeretur fœcundissimus.

II. pars. S. Car. sacerdos fidelis secundum cor Dei. VLterius videamus, cur Sacerdos fidelis a per excellentiã dici valeat & quidem talis Sacerdos, qui *secundum cor Dei sit*, hoc enim dicit textus à nobis assumptus. Ac in primis is Fidelis seruus, minister, dispensator dicitur, qui Domini sui in omnibus perfectè exequitur iussa, eiusque lucrum quærit & gloriam. Fidelis igitur Sacerdos & minister Christi Carolus, qui *non quæsiuit quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi.* Non enim quæsiuit propriam gloriam aut honorem, non opes aut commoditates sectatus est, non delitias aut voluptates, sed salutem quæ-
Zelator animarũ siuit animarum impensissimè, vt exinde gloria Iesu Christi Summi Sacerdotis refulgeret. Non proprium ambiuit honorem is, quo nihil erat humilius, ita vt in eius sepulchro Humilitas Coronata cernatur & insculpta. Non delicias affectabat, qui sub purpura rude & villosum gestabat cilicium, quique in pane & aqua frequentissimè ieiunabat, & nonnisi lupinis, siue pisis amaris, Quadragesimam peragebat, ac super nudum stramen aut asserem somnum captabat. Non opes sæculi venabatur, qui & eas, quas ex patrimonio habebat, in
Pater pauperum. pauperes erogabat: ita vt vno die supra quadringẽta millia scutorum ex principatu Eritano diuendito in gregem pauperum diuiserit. O Fidelem Sacerdotem & dispensatorem, de quo meritò canere possumus: *Dispersit, dedit pauperibus,*
Psal. 11. *iustitia eius manet in seculum seculi.* Non vlli rei, quæ sub Sole est, affectu inherebat, cum propter Christum nec rebus suis necessarijs, nec vitæ parceret. Quod quidem euidentissimè patuit tempore acerbissimæ pestilentiæ totam Mediolanensem Ciuitatem depascentis, quo quidem tempore in inopes omnia sua distraxit, etiam libros, ac vtensilia, vsque ad idipsum lectulum, in quo quandoque decumbebat. Atque exinde nunquã amplius lecto vsus est, sed super nudam

dam humum, vel super nudum asserem indormiebat, quando somnus necessarius vrgebat. An non in his omnibus eius patuit fidelitas erga Dominum Iesum, cui in pauperibus suis sic toto affectu inseruiebat?

Nec hic stetit eius fidelitate, sed dicere potuit idem, quod S. Paulinus, qui, cum laudaretur quod omnia sua dedisset pauperibus, sic respondet: *Quæ nobiscum non intuleramus, nec poteramus auferre nobiscum, quasi mutuata reddidimus. Facilè hæc, tanquam pallium remittentibus, exciderunt, nec vt cutem à carne distraximus, sed vt vestem à corpore deposuimus. Nunc opus est, vt quę verè nostra sunt dependamus, hoc est, cor & animam & corpora nostra exhibeamus in hostiam viuam. Quæ enim gratia, si in alieno tantum fideles fuerimus, nisi de proprio seruiamus?* Hæc S. Paulinus epist. 2. Idem dicere potuit, immò dixit, & fecit S. Carolus qui non contentus suam erogare substantiam inopibus suam etiam exposuit & vitam pro Christo, & pro grege suo, inter contagione infectos agens, ac illis proprijs manibus Sacramenta ministrans, proprio ore solatium impendens. Potuit itaque cum Apostolo pronunciare illud: *Ego lubentissimè impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris.* Parum fuit S. Paulo nihil à Corinthijs accipere, parum omnia sua illis impendere hoc optabat, vt totus ipse pro illis impenderetur, & sese velut victimam exhiberet pro illis. In hoc enim fidelitatis & charitatis excellentia consistebat. Vitam pro Christo exposuit. 2. Cor. 12

Itaque imitatus est S. Paulum Carolus, imitatus est & antiquos illos Ecclesiæ Sacerdotes, & Præsules, de quibus S. Bernardus lib. 4. de consider. ad Eugenium: *Fuerunt ante te qui se totos ouibus pascendis exponerent. Pastores opere & nomine gloriantes, nihil sibi reputantes indignum, nisi quod saluti ouium obuiare putarent; non quærentes quæ sua sunt, sed impendentes. Impendere curam, impendere seipsos. Vnde vnus illorum ait: Superimpendar pro animabus vestris.* hæc ille. Certè S. Caroli, tanquam fidelis Pastoris zelus enituit in publica illa supplicatione, quam instituit vt iram & vindicem Dei manũ amoliretur à suo grege. In illa funem, quasi reus, collo suo iniecit, crucem in manibus detulit, pedibus nudis incessit, illos progrediendo per ciuitatis plateas ad saxa collidens cruentauit, ac seipsum Domino pro suis immolans, dicebat: *Ego sum, ego sum qui peccaui, tantum in me conuerte manum tuam, ego totius gregis in me delicta recipio. & tanquam anathema deuoueo meipsum tibi pro salute omnium.* O charitatem eximiam, omnibus seculis prædicandam, omnibus pastoribus in exemplum proponendam. Seipsum pro suis immolat.

Augebatur porrò in ipso charitas persecutionibus, sicut ignis flabro & ventis: vnde vt diuinum beneplacitum adimpleret in Ecclesiæ suæ reformatione, & deprauatorum morum correctione, hominum etiam potentium contempsit euicit persecutionem, & infestos eorum aduersum se conatus. Hoc enim solum ei curæ erat, vt omnia perageret secundum cor Dei & animam eius, illique soli placeret, licet hominibus displicere per hoc deberet. Notum est ex gestis eius posterorum memoriæ publicitus traditis, quot persecutiones, tum à Principibus Viris, tum à Religiosis & Ecclesiasticis passus fuerit, dum deprauatis moribus, tum in clero, tum in populo inualescentibus, obuiare totis nititur viribus, & damnosam rescindere libertatem. Dissolutioris vitæ homines tanquam ægri in phrenesim versi, insurgebant in Medicũ, ipsis cataplasmata adhibere conantem, salutisque eorum studiosissimum: ipse verò & eorum miseram sortem deplora- Multas persecutiones passus.

bat nec curare desistebat, quolibet suo periculo. Dilacerabant acerbo & spumante dente eius famam & honorem: opprobrijs & contumelijs eum onerabant apud plebem, eius auctoritatem proculcabant, denique & vitæ eius insidiabantur. Dicebat verò ipse cum Propheta: *Quoniam zelus domus tuæ comedit me, opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me. Et operui in ieiunio animam meam, & posui vestimentum meum cilicium. Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta, & in me psallebant qui bibebant vinum. Ego autem orationem meam ad te Domine, tempus beneplaciti Deus.* O Virum secundum cor Dei & animam eius, nihil nisi diuinum beneplacitum per orationem exquirens, ac postmodum nec vitæ parcens, nec sanguini, vt illud adimpleret! O Virum secundum cor Dei & animam eius, qui omnia sua consilia, cogitationes, resolutiones depromebat de corde Iesu, tanquam de fonte Sapientiæ & fortitudinis Ex illo robur desumebat, quo aduersis conatib. obsistere posset; & mansuetudinem inde admirabilem percipiebat, quâ contraria quæuis sine strepitu & perturbatione diffringere poterat, solitus & pro malis bona reddere. Non desistebat triticum serere, licet spinas meteret. Quapropter rursus dicere poterat cum Propheta: *Pro eo vt me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam. Et posuerunt aduersum me mala pro bonis, odium pro dilectione mea.*

Fotis in aduersis

Psal. 68.

De corde Iesu roboratus

Psal. 108

An non patuit id euidenter, dum per improbum & perditissimum Apostatam ictu scolpeti appetitus est, eo tempore quo vespertinæ vacabat contemplationi suo in Oratorio? Scuto bonæ voluntatis diuinæ seruum suum protegente, illæsus non sine miraculo euasit, defluente globo ad pedes: sed & imperterritus & sine perturbatione orans permansit, præcepitque domesticis suis, vt nullus eorum se loco dimoueret, aut impium conspiratorem requireret, ei illo ipso tempore se offensam remittere protestatur. Rursum ergo hic repetere cogor: O Virum secundum cor Dei & animam eius, secundum cor Christi & spiritum eius, de quo verè dicere potest: *Ecce seruus meus quem elegi, complacuit sibi in illo anima mea, posui super eum spiritum meum. Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox eius foris. Calamum quassatum non confringet, & linum fumigans non extinguet. Non erit tristis, neque turbulentus.* Nonne hæc omnia in viro Dei Carolo manifesta sunt?

Orans ictu scolpeti petitur.

Isai. 42.

Sed attendamus quod tandem in textu nostro pro conclusione sequitur: *Et ædificabo ei domum fidelem, & ambulabit coram Christo meo cunctis diebus.* Solet Deus seruos suos fideles remunerari non solùm gloriâ essentiali, quæ consistit in visione & fruitione diuinæ faciei; sed etiam gloriâ accidentali; quæ in Sanctis augetur, ex eo quod nomen eorum apud populos celeberrimum reddat, quod miraculis multis eos claros efficiat, quod multis speciali deuotione & cultu eis sese addicant filios, eorum gloriam vbique promouere conantes, tùm verbo & præconio, tum in imitatione & exemplo. Certè S. Carolum Deus post varios labores coronauit coronâ aureâ essentialis gloriæ, sed & gloriam accidentalem ipsius adauxit innumeris miraculis. Vnde & ad eius tumulú appensa fuere supra millia Tabellarum, aut aliorum Monimentorum sacrorum, quibus sanitates miraculosæ per eius intercessionem impetratæ, aliaque beneficia & dona indicabantur. Nomen quoque eius non solum per Mediolanensem Prouinciam, aut per Italiam, sed per totum orbem mox celeberrimum factum est, ad eius Sepulchrum concurrentibus ex varijs Regnis magno confluxu, ma-

III. pars Quomodo S. Car. Deus fidelē domum ædificarit

gnaque cum pietate viris eximijs.

Denique, Oratoria, Collegia, Sodalitia, eius nomini specialiter fuere erecta & inscripta. Atque in his completum est illud à Domino: *Ædificabo ei domum fidelem.* Ædificare domum, sacris in litteris idem est, quòd familiam parare numerosam & felicem. Quapropter dicitur, Deus Obstetricibus ædificasse domos; eo quod masculos Hebræorum conseruassent, nec iuxta regium edictum enecassent in partu. Vult autem indicare hac phrasi sacer textus, quod eis Deus dederit in compensam prolem numerosam & prosperam. Itaque quod S. Carolo à Deo ædificatam domum fidelem dicimus, familiam omnem sacram quæ sub nomine eius congregatur, vel aggregatur, designamus. Qui se sub nomine eius congregant, ei se in filios vouent, & ab eo spiritum vocationi suæ congruum haurire contendunt, eiusque virtutes paternas sibi ad emulandum proponunt, denique, & regulas sectantur ab ipso spiritu Dei dictatas. Sic Mediolani Congregatio primitus ab ipso instituta fuit & certis constitutionibus erecta & directa, in quà quandoque reperire fuit doctissimos piïssimosque Sacerdotes vltra sexaginta in Theologia aut Iurisprudentia graduatos, quorum vtebatur subsidio ad sacras & sublimes functiones curam Archiepiscopalē concernentes. Vltra hanc Congregationem collegialiter conuenientem in Vrbis meditullio, in domo scilicet quondam vocata sancti Sepulchri Dominis, quatuor foraneas congregationes Sacerdotum instituerat per Diœcesim, quas & ipse fouebat spiritu suo, monitis, instructione paternâ, quasi familię suæ proles, fœtumque suum sacrum.

Ædificare domū, quid sit. Exod. 1.

Hoc itaque est quod nostro themati accommodè dicimus, *Dominum ei ædificasse domum fidelem*, quæ adhuc cernitur in varijs Congregationibus Sacerdotum, ac aliorum, nomini eius deuotis. Est enim domus fidelis omnis congregatio, ipsius sanctas constitutiones exactè obseruans. Est domus fidelis omnis congregatio, eius virtutes studiosè imitans. Est domus fidelis omnis congregatio, ministeria sacra ad eius exemplum piè & sanctè obiens. Est domus fidelis, omnis Sodalitas diuinam gloriam animarumque salutem sicut ipse exquirens.

Quæ sit domus fidelis.

Atque quicunque se de hac domo fideli dicere volunt, eiusque familiæ sese ascribunt, debent coram Christo semper ambulare, sicut & de ipso ac eius domo subditur: *Et ambulabit coram Christo meo cunctis diebus.* Quid est aliud ambulare quàm progredi, & ad perfectionem tendere, numquam retrogredi, sed semper ad vlteriora eniti, ac dicere cum Apostolo: *Quæ retrò sunt obliuiscens, ad anteriora me extendo, ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis.* Aut certè necesse est nos esse similes his qui ex aquis enatare nituntur, de quibus S. Paulinus ep. 2. sic ait: *Natator omnem interpositum superaturus exuitur, nec tamen adhuc transnatabit, nisi totus corporis nisu, & omnium scita mobilitate membrorum, & propulsu pedum, & remigio brachiorum, & lateris illapsu torrentis impetum scindat, & laborem multum natando exhauriat.* Itaque hoc seculum quandoque flumini vel mari assimilatur, quod oportet magno labore transnatare; quandoque & viæ, in qua non oportet desidē esse sed oportet semper ambulare. Et quidem ambulare oportet coram Domino, hoc est, in præsentia eius semper decet esse, illi se iungere, illi per omnia obsequi, cum eo colloqui & progredi, eius opē implorare, ab eo ex toto pendere, illi se cōmittere, illi omnia referre.

1. Reg. 2.

Philip. 3.

Quid sit ambulare coram Deo.

Felices, qui semper coram Deo stant, vel ambulant, tanquam serui coram Domino suo, tanquam discipuli coram Magistro, tanquam milites coram Duce, tanquam Filij coram Patre, tanquam ministri coram summo Principe, aut summo Sacerdote, in illum vnicè figentes intuitum. Sic fecit S. Carolus, sic & alios facere docuit. Vnde à quodam iuterrogatus, vt breuem perfectionis semitam ipsum edoceret, tria tantum dedit documenta 1. Vt quotidie existimaret se inchoare, vt eo scil. feruore Deo quotidie seruiret, ac si primùm eo die inchoaret. 2. Vt coram Deo semper ambularet, cogitans se in eius esse præsentia. 3. Vt aduigilaret, vt omnia opera sua in Deum tenderent. Dicebat verò, animi generosi esse in vita spirituali semper progredi, & maiora aggredi. *Sic mercatores quotidiè aliquid lucro adijcere nituntur, hortulani quotidie, agrum, pictores quotidie imaginem magis poliunt & perficiunt, quantò magis debent virtuti quotidiè aliquid adijcere, qui eius sunt studiosi*, inquiebat ipse? Propterea & ipse nulli labori parcebat, nulli austeritati, nulli afflictioni carnis: gloriæ ducebat & lucro, talibus immori. Quapropter paucis ante mortem diebus in Varallum conscendens montem, vbi in diuersis Capellis Stationes & Mysteria Dominicæ Passionis depicta visuntur, post varias corporis afflictiones octo horis orationi continuę vacasse deprehensus est; in qua absque dubio inspiratione diuinâ sese ad mortem disponebat. Sic & in quadam epistola ad Archiepiscopum Valentinum monentem vt sibi parceret, nec nimijs laboribus ac pœnitentijs vitam sibi abbreuiaret, responsum hoc ei dedit: *Quod si etiam, dum Ecclesiæ pro qua Christus acerbissimam mortem pertulit opera nauatur, virium, quas debilitari, vitę quam in terire necesse est, iactura fiat: id verò maximi lucri ac emolumenti loco ponendum est. Nimis delicati hominis, nedum Episcopi est, à muneris sui, quo nullum amplius, nullum præstantius est, administratione & cura, aut valetudinis studio retardari, aut mortis formidine deterreri.* Hæc ipse, vt refertur. 21 vitæ eius c. 8.

perfectionis semita.

Auctor vitæ l. 8. c. 18. & 21

Quis igitur ex his non luce meridianâ clariùs videat, qualis fuerit Sacerdos S. Carolus, diuinâ eum suscitante gratiâ æuo nostro, vt cæteros & ipse excitaret, Quis non agnoscat, quàm fidelis fuerit Domino suo, quàm dignè ambulans coram Christo corde perfecto, *in sanctitate & iustitia seruiens coram ipso omnibus diebus vitæ suę*, & in conformitate admirabili cum voluntate diuinâ, in aduersis & prosperis, in iuuentute & matura ætate, in vita & in morte? Certè potuit dicere cum Christo Patri æterno: *Quæ tibi placita sunt, facio semper*. In postremo suo morbo, lamentãtibus eius decessum his quibus pręluxerat luce eximiâ sanctitatis, totus licet fractus laboribus toto Sacerdotij sui decursu exanthlatis, tamen adhuc dicebat cum S. Martino: *Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem: fiat voluntas tua*. Quid certè aliud poterat dicere. *Vir secundùm cor Dei*, ad extremum vsque spiritum omnes eius voluntates exquirens? Sed tandem ab illo ex hoc corporis ærumnoso carcere euocatus, sanctum suum spiritum in cor Iesu transmisit, adspiciens fixissimè in piam agoniæ eius imaginem, lectuli sui pedibus appensam.

Luc. 1.

Ioan. 8.

O Domine Iesu Christe, Summe Sacerdos, Sacerdotumque & Pastorum Moderator & Pastor, suscita omni tempore in Ecclesia tua Sacerdotes & Pastores fideles, qui iuxta cor tuum & animam tuam faciant, qui coram te ambulent digne vocatione suâ. Suscita Sacerdotes & Pastores, qui Carolum imitentur opere & veritate, qui eius vestigijs inhæreant sincerâ cordis deuotione, cum

zelo salutis animarum, quas tuo redemisti sanguine, & cum zelo ardenti gloriæ tuæ vbique propagandæ. Effice, vt illi qui sub eius nomine, directione, protectione, congregantur, sint ei domus fidelis, sintque Filij haud degeneres, vt possint dignè populo tuo præfici, gregemque tuum præcedere, ante illũ ingredi & egredi, tandemque in locum à te præparatum introducere. Hoc nobis concedas qui es benedictus in secula Amen.

IN FESTO S. MARTINI.

11. Nou.

Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. Lect. 23. tripart.

2. Tim. 4.

VItam hominis Militiæ nomine crebro in sacris litteris designari, pernotum est. Sic desertis verbis expressit Iob in veteri Testamento: *Militia est vita hominis super terram.* Et rursus: *Cunctis diebus quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me, & ego respondebo tibi.* Cui conformiter Propheta: *Super custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem; & contemplabor, vt videam quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me.* In nouo quoque Testamento S. Paulus frequenter de hac militia agit in suis epistolis, declarans panopliam qua debet esse adornatus miles Christianus. Habeat ergo Spem, Galeam salutis, Scutum fidei, Loricam iustitiæ, Baltheum veritatis, Ocreas & Calceos militares, præparationem Euãgelij pacis, Gladium spiritus: His omnibus poterit esse tutus contra hostem, ignita eius iacula haud verebitur, lauream que emerebitur. Propterea hortatur Timoth. *Labora sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus, vt ei placeat cui se probauit. Nam & qui certat in agone, non coronabitur, nisi legitimè certauerit.* Quia fortia pati Christianum est, & à seculi illectamentis & inuolucris secernere se; ideo hortatur Timotheum Militem & Ducem, ad fortia & dura patiendum, & ad sic se gerendũ, vt imperatori qui eum delegit, placere valeat, sicque ab eo coronã accipere mereatur. Antea ei dixerat, ad idẽ exhortans: *Tu verò sectare iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem. Certa certamen fidei, apprehende vitam æternam.* Præmittit arma lucis, quibus contra tenebrarum Principes dimicatur; & ostendit lauream vitæ, ad quam certando adspirandũ est. Hoc vero certamen omnes Christianos concernit, quos Christus Dux supremus in suam militiam sub crucis vexillo euocauit, cruceque signauit & roborauit, vt fortiter certent vsque ad mortẽ, vitæ tunc æternæ brauium adepturi. quapropter dicebat S. Chrysostomus: *Quandoquidem semper Christiani exercitus diabolum Deo armati debellent, Tu Christiane delicatus es miles; si putas te posse sine pugna vincere, sine certamine triumphare. Exere vires, fortiter dimica, atrociter in prælio isto concerta. Considera pactum; conditionem attende, militiam nosce. Pactum quod spopondisti: conditionem qua accessisti, militiam cui nomen dedisti.* Ita ipse ser. de Martyr. tom. 2.

Exordiũ Iob. 7. Iob. 14. Abac. 2. 2. Tim. 2 1. Tim. 6

Felices, qui semper coram Deo stant, vel ambulant, tanquam serui coram Domino suo, tanquam discipuli coram Magistro, tanquam milites coram Duce, tanquam Filij coram Patre, tanquam ministri coram summo Principe, aut summo Sacerdote, in illum vnicè figentes intuitum. Sic fecit S. Carolus, sic & alios facere docuit. Vnde à quodam interrogatus, vt breuem perfectionis semitam ipsum edoceret, tria tantum dedit documenta 1. Vt quotidie existimaret se inchoare, vt eo scil. feruore Deo quotidie seruiret, ac si primùm eo die inchoaret. 2. Vt coram Deo semper ambularet, cogitans se in eius esse præsentia. 3. Vt aduigilaret, vt omnia opera sua in Deum tenderent. Dicebat verò, animi generosi esse in vita spirituali semper progredi, & maiora aggredi. *Sic mercatores quotidiè aliquid lucro adijcere nituntur, hortulani quotidie agrum, pictores quotidie imaginem magis poliunt & perficiunt, quantò magis debent virtuti quotidiè aliquid adijcere, qui eius sunt studiosi*, inquiebat ipse? Propterea & ipse nulli labori parcebat, nulli austeritati, nulli afflictioni carnis: gloriæ ducebat & lucro, talibus immori. Quapropter paucis ante mortem diebus in Varallum conscendens montem, vbi in diuersis Capellis Stationes & Mysteria Dominicæ Passionis depicta visuntur, post varias corporis afflictiones octo horis orationi continuę vacasse deprehensus est; in qua absque dubio inspiratione diuinâ sese ad mortem disponebat. Sic & in quadam epistola ad Archiepiscopum Valentinum monentem vt sibi parceret, nec nimijs laboribus ac pœnitentijs vitam sibi abbreuiaret, responsum hoc ei dedit: *Quod si etiam, dum Ecclesia pro quâ Christus acerbissimam mortem pertulit opera nauatur, virium, quas debilitari, vitę quam interire necesse est, iactura fiat: id verò maximi lucri ac emolumenti loco ponendum est. Nimis delicati hominis, nedum Episcopi est, à muneris sui, quo nullum amplius, nullum præstantius est, administratione & cura, aut valetudinis studio retardari, aut mortis formidine deterreri.* Hæc ipse, vt refertur. 21 vitæ eius c. 8.

perfectionis semita.

Auctor vitæ l. 8. c. 18. & 21

Quis igitur ex his non luce meridianâ clariùs videat, qualis fuerit Sacerdos S. Carolus, diuinâ eum suscitante gratiâ æuo nostro, vt cæteros & ipse excitaret, Quis non agnoscat, quàm fidelis fuerit Domino suo, quàm dignè ambulans coram Christo corde perfecto, *in sanctitate & iustitia seruiens coram ipso omnibus diebus vitæ suę*, & in conformitate admirabili cum voluntate diuinâ, in aduersis & prosperis, in iuuentute & matura ætate, in vita & in morte? Certè potuit dicere cum Christo Patri æterno: *Quæ tibi placita sunt, facio semper.* In postremo suo morbo, lamentátibus eius decessum his quibus prę luxerat luce eximiâ sanctitatis, totus licet fractus laboribus toto Sacerdotij sui decursu exanthlatis, tamen adhuc dicebat cum S. Martino: *Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem: fiat voluntas tua.* Quid certè aliud poterat dicere. *Vir secundùm cor Dei*, ad extremum vsque spiritum omnes eius voluntates exquirens? Sed tandem ab illo ex hoc corporis ærumnoso carcere euocatus, sanctum suum spiritum in cor Iesu transmisit, adspiciens fixissimè in piam agoniæ eius imaginem, lectuli sui pedibus appensam.

Luc. 1.

Ioan. 8.

O Domine Iesu Christe, Summe Sacerdos, Sacerdotumque & Pastorum Moderator & Pastor, suscita omni tempore in Ecclesia tua Sacerdotes & Pastores fideles, qui iuxta cor tuum & animam tuam faciant, qui coram te ambulent dignè vocatione suâ. Suscita Sacerdotes & Pastores, qui Carolum imitentur opere & veritate, qui eius vestigijs inhæreant sincerâ cordis deuotione, cum

zelo salutis animarum, quas tuo redemisti sanguine, & cum zelo ardenti gloriæ tuæ vbique propagandæ. Effice, vt illi qui sub eius nomine, directione, protectione, congregantur, sint ei domus fidelis, sintque Filij haud degeneres, vt possint dignè populo tuo præfici, gregemque tuum præcedere, ante illũ ingredi & egredi, tandemque in locum à te præparatum introducere. Hoc nobis concedas qui es benedictus in secula Amen.

IN FESTO S. MARTINI.

11. Nou.

Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. Lect. 23. tripart.

2. Tim. 4.

Vitam hominis Militiæ nomine crebro in sacris litteris designari, pernotum est. Sic desertis verbis expressit Iob in veteri Testamento: *Militia est vita hominis super terram.* Et rursus: *Cunctis diebus quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me, & ego respondebo tibi.* Cui conformiter Propheta: *Super custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem; & contemplabor, vt videam quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me.* In nouo quoque Testamento S. Paulus frequenter de hac militia agit in suis epistolis, declarans panopliam qua debet esse adornatus miles Christianus. Habeat ergo Spem, Galeam salutis, Scutum fidei, Loricam iustitiæ, Baltheum veritatis, Ocreas & Calceos militares, præparationem Euãgelij pacis, Gladium spiritus: His omnibus poterit esse tutus contra hostem, ignita eius iacula haud verebitur, lauream que emerebitur. Propterea hortatur Timoth. *Labora sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus, vt ei placeat cui se probauit. Nam & qui certat in agone, non coronabitur, nisi legitimè certauerit.* Quia fortia pati Christianum est, & à seculi illectamentis & inuolucris secernere se; ideo hortatur Timotheum Militem & Ducem, ad fortia & dura patiendum, & ad sic se gerendũ, vt imperatori qui eum delegit, placere valeat, sicque ab eo coronã accipere mereatur. Antea ei dixerat, ad idẽ exhortans: *Tu verò sectare iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem. Certa certamen fidei, apprehende vitam æternam.* Præmittit arma lucis, quibus contra tenebrarum Principes dimicatur; & ostendit lauream vitæ, ad quam certando aspirandũ est. Hoc vero certamen omnes Christianos concernit, quos Christus Dux supremus in suam militiam sub crucis vexillo euocauit, cruceque signauit & octorauit, vt fortiter certent vsque ad mortẽ, vitæ tunc æternæ brauium adepturi. quapropter dicebat S. Chrysostomus: *Quandoquidem semper Christiani exercitus diabolum Deo armati debellent, Tu Christiane delicatus es miles; si putas te posse sine pugna vincere, sine certamine triumphare. Exere vires, fortiter dimica, atrociter in prælio isto concerta. Considera pactum; conditionem attende, militiam nosce. Pactum quod spopondisti: conditionem qua accessisti, militiam cui nomen dedisti.* Ita ipse ser. de Martyr. tom. 2.

Exordiũ Iob. 7. Iob. 14. Abac. 2. 2. Tim. 2 1. Tim. 6

Felices, qui ſemper coram Deo ſtant, vel ambulant, tanquam ſerui coram Domino ſuo, tanquam diſcipuli coram Magiſtro, tanquam milites coram Duce, tanquam Filij coram Patre, tanquam miniſtri coram ſummo Principe, aut ſummo Sacerdote, in illum vnicè figentes intuitum. Sic fecit S. Carolus, ſic & alios facere docuit. Vnde à quodam interrogatus, vt breuem perfectionis ſemitam ipſum edoceret, tria tantum dedit documenta 1. Vt quotidie exiſtimaret ſe inchoare, vt eo ſcil. feruore Deo quotidie ſeruiret, ac ſi primùm eo die inchoaret. 2. Vt coram Deo ſemper ambularet, cogitans ſe in eius eſſe præſentia. 3. Vt aduigilaret, vt omnia opera ſua in Deum tenderent. Dicebat verò, animi generoſi eſſe in vita ſpirituali ſemper progredi, & maiora aggredi. *Sic mercatores quotidiè aliquid lucro adijcere nituntur, hortulani quotidie agrum, pictores quotidie imaginem magis poliunt & perficiunt, quantò magis debent virtuti quotidiè aliquid adijcere, qui eius ſunt ſtudioſi*, inquiebat ipſe? Propterea & ipſe nulli labori parcebat, nulli auſteritati, nulli afflictioni carnis: gloriæ ducebat & lucro, talibus immori. Quapropter paucis ante mortem diebus in Varallum conſcendens montem, vbi in diuerſis Capellis Stationes & Myſteria Dominicæ Paſſionis depicta viſuntur, poſt varias corporis afflictiones octo horis orationi continuę vacaſſe deprehenſus eſt; in qua abſque dubio inſpiratione diuinâ ſeſe ad mortem diſponebat. Sic & in quadam epiſtola ad Archiepiſcopum Valentinum monentem vt ſibi parceret, nec nimijs laboribus ac pœnitentijs vitam ſibi abbreuiaret, reſponſum hoc ei dedit: *Quod ſi etiam, dum Eccleſiæ pro qua Chriſtus acerbiſſimam mortem pertulit opera nauatur, virium, quas debilitari, vitę quam interire neceſſe eſt, iactura fiat: id verò maximi lucri ac emolumenti loco ponendum eſt. Nimis delicati hominis, nedum Epiſcopi eſt, à muneris ſui, quo nullum amplius, nullum præſtantius eſt, adminiſtratione & cura, aut valetudinis ſtudio retardari, aut mortis formidine deterreri.* Hæc ipſe, vt refertur. 21 vitæ eius c. 8.

Perfectionis ſemita.

Auctor vitæ l. 8. c. 18. & 21

Quis igitur ex his non luce meridianâ clariùs videat, qualis fuerit Sacerdos S. Carolus, diuinâ eum ſuſcitante gratiâ æuo noſtro, vt cæteros & ipſe excitaret, Quis non agnoſcat, quàm fidelis fuerit Domino ſuo, quàm dignè ambulans coram Chriſto corde perfecto, *in ſanctitate & iuſtitia ſeruiens coram ipſo omnibus diebus vitæ ſuę*, & in conformitate admirabili cum voluntate diuinâ, in aduerſis & proſperis, in iuuentute & matura ætate, in vita & in morte? Certè potuit dicere cum Chriſto Patri æterno: *Quæ tibi placita ſunt, facio ſemper.* In poſtremo ſuo morbo, lamentãtibus eius deceſſum his quibus prę̄luxerat luce eximiâ ſanctitatis, totus licet fractus laboribus toto Sacerdotij ſui decurſu exanthlatis, tamen adhuc dicebat cum S. Martino: *Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem: fiat voluntas tua.* Quid certè aliud poterat dicere. *Vir ſecundùm cor Dei*, ad extremum vſque ſpiritum omnes eius voluntates exquirens? Sed tandem ab illo ex hoc corporis ærumnoſo carcere euocatus, ſanctum ſuum ſpiritum in cor Ieſu tranſmiſit, adſpiciens fixiſſimè in piam agoniæ eius imaginem, lectuli ſui pedibus appenſam.

Luc. 1.

Ioan. 8.

O Domine Ieſu Chriſte, Summe Sacerdos, Sacerdotumque & Paſtorum Moderator & Paſtor, ſuſcita omni tempore in Eccleſia tua Sacerdotes & Paſtores fideles, qui iuxta cor tuum & animam tuam faciant, qui coram te ambulent dignè vocatione ſuâ. Suſcita Sacerdotes & Paſtores, qui Carolum imitentur opere & veritate, qui eius veſtigijs inhæreant ſincerâ cordis deuotione, cum

zelo salutis animarum, quas tuo redemisti sanguine, & cum zelo ardenti gloriæ tuæ vbique propagandæ. Effice, vt illi qui sub eius nomine, directione, protectione, congregantur, sint ei domus fidelis, sintque Filij haud degeneres, vt possint dignè populo tuo præfici, gregemque tuum præcedere, ante illũ ingredi & egredi, tandemque in locum à te præparatum introducere. Hoc nobis concedas qui es benedictus in secula Amen.

IN FESTO S. MARTINI.

11. Nou.

Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. Lect. 13. tripart.

2. Tim. 4.

VItam hominis Militiæ nomine crebro in sacris litteris designari, per- Exordiũ
notum est. Sic desertis verbis expressit Iob in veteri Testamento: *Mi-* Iob. 7.
litia est vita hominis super terram. Et rursus: *Cunctis diebus quibus nunc mi-* Iob. 14.
lito, expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me, & ego respondebo tibi. Cui con- Abac. 2.
formiter Propheta: *Super custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem; & contemplabor, vt videam quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me.* In nouo quoque Testamento S. Paulus frequenter de hac militia agit in suis epistolis, declarans panopliam qua debet esse adornatus miles Christianus. Habeat ergo Spem, Galeam salutis, Scutum fidei, Loricam iustitiæ, Baltheum veritatis, Ocreas & Calceos militares, præparationem Euãgelij pacis, Gladium spiritus: His omnibus poterit esse tutus contra hostem, ignita eius iacula haud verebitur, laureamque emerebitur. Propterea hortatur Timoth. *Labora sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus, vt ei placeat cui se probauit. Nam & qui certat in agone, non coronabitur, nisi legitimè certauerit.* Quia fortia pati Christianum est, & à seculi illectamentis & inuolucris secernere se; ideo hortatur Timotheum Militem & Ducem, ad 2. Tim. 2
fortia & dura patiendum, & ad sic se gerendũ, vt imperatori qui eum delegit, placere valeat, sicque ab eo coronã accipere mereatur. Antea ei dixerat, ad idẽ 1. Tim. 6
exhortans: *Tu verò sectare iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem Certa certamen fidei, apprehende vitam æternam.* Præmittit arma lucis, quibus contra tenebrarum Principes dimicatur; & ostendit lauream vitæ, ad quam certando adspirandũ est. Hoc vero certamen omnes Christianos concernit, quos Christus Dux supremus in suam militiam sub crucis vexillo euocauit, cruceque signauit & ostorauit, vt fortiter certent vsque ad mortẽ, vitæ tunc æternæ brauium adepturi. quapropter dicebat S. Chrysostomus: *Quandoquidem semper Christiani exercitus diabolum Deo armati debellent, Tu Christiane delicatus es miles; si putas te posse sine pugna vincere, sine certamine triumphare. Exere vires, fortiter dimica, atrociter in prælio isto concerta. Considera pactum; conditionem attende, militiam nosce. Pactum quod spopondisti: conditionem qua accessisti, militiam cui nomen dedisti.* Ita ipse ser. de Martyr. tom. 2.

4. Nou.

IN FESTO S. CAROLI BORROMÆI.

Lect. 22. tripartita.

Suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum & animam meam faciet, & ædificabo ei domum fidelem, &c.

1. Reg. 2.

1. Pars. S. Car. suscitat' vt alios suscitaret. Deus ex malis bona elicit

ÆTerna Dei Prouidentia & Sapientia de malis nouit elicere bona: ideoque illa quãdoque permittit. Quasi apis de venenatis plãtis nouit mel exsugere, de petra oleũ, de veneficio beneficiũ, de peccato gratiã. Ipsa est quę de tenebris iubet lucẽ splendescere, & vbi abũdauit delictũ facit gratiã superabũdare, admirabili sanè dispositione. Sic permisit Adæ lapsũ vt Filij Dei ea occasione incarnatio foret, in medelam eius ordinata. Sic & permisit Iosephi à fratribus venditionem & carcerem, vt eius exinde promoueret regnum & exaltationem, quæ in totius Israëliticæ plebis vergeret salutem.

Atque vt propius ad propositũ accedamus, diuina prouidentia & sapientia ideo præcedẽti sæculo tot hæresibus & erroribus quaquauersũ permisit Ecclesiã suam concuti, vt veræ doctrinæ illustrationem, & ipsius Ecclesiæ exaltationem inde propalaret, illudque de ipsa verum esse, vbique notum fieret: *In petra exaltauit me, & nunc exaltauit caput meum super inimicos meos.* De erroribus & corruptelis vndique inundantibus, Ecclesiæ reformationem, quasi de tenebris lucem voluit splendescere, ac velut de veneno theriacam saluberrimam conficere.

psal. 26.

Heresis vitiorũ genitrix

Certè dum hæreses aditum sibi fecerunt, regnabat dissolutio in clero, proculcata Ecclesiasticæ disciplinæ serie. Dominabatur in plebe & Principib' libido, gula, effrænis voluptas, in Prælatis ambitio & cupiditas, in Religionib' & claustris libertas: atque hæc omnia ianuã aperuerũt varijs delictis & erroribus. At vbi licẽtia & hæresis aperta fronte & erecta ceruice sese ostẽtauit, aperuit Deus oculos nonnullis, *per quos salus debebat fieri in Israel*, & suscitauit viros præclaros, qui & religiosos Ordines splendori restituerent, & Ecclesiasticam disciplinam reformarent, & in populis emortuam pietatem ac fidem vitæ restituerent.

1. Mach. 5

Post Caluini & Lutheri virosa caliginosaque dogmata, mox tantæ tenebræ eruperunt, vt adimpleri videretur prophetia de apertione putei abyssi, ex quo teterrimus exiuit fumus, obscurans Solem & Lunã, hoc est Christum & Ecclesiam; ac deinde egressum est agmen locustarum de eodem fumo, in perniciem hominũ non habentiũ signum Dei in frontibus suis, hoc est, viuam certamque fidei diuinæ professionem. Sed diuina nec tunc defuit Sapientia & Prouidẽtia: de his enim tenebris alibi educi voluit lucem nouam, quia paulo post in nouum orbem induxit fidei splendorem & ardorem infidelitatis tenebras & frigus dissipantem. Si ergo aliqui reperti sunt, à quibus meritò auferretur regnum Dei, & doctrina fidei, substituit eis gentem, cui illud regnum illaque veritatis doctrina daretur ad faciendum fructum. Mox quoque, vt hinc inde vitio-

Apoc. 9.

rum errorumque caligo dissiparetur, plerique Religiosi Ordines reformationem suscepere, vel nouæ pietatis fundamina iecere. Tunc namque Ordo S. Francisci ad Obseruantiam strictiorem sese recollegit. Tunc Capucinorum Congregatio in pœnitentiæ exemplum sese Orbi prodidit. Tunc Societatis Iesu Militia, contra vitia & errores fortiter dimicare cœpit. Tunc Carmelo noui quasi incolæ per S. Teresam suscitati sunt, disciplinę sanctæ studiosi cultores & instauratores. Tunc & Minimi à S. Francisco de paula dati sunt in lucem Gentium.

Denique, tunc nonnulli de Clero cœperunt aperire oculos, vt agnoscerent se in sortem Domini vocatos; sicque opus esse vocationi dignè respondere, & vitijs ac erroribus pietate ac doctrina obuiare. Quapropter eodem sæculo exortus est S. Philippus Nerius, qui clero & clericorum congregationibus sapientiæ sanctitatisque luce præluceret, & S. Carolus Borromæus, qui Canonicis, Pastoribus, Prælatis normam rectè viuendi traderet, ac facem præferens inclamare posset: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* 1 Cor. 4.

Quia igitur de illo mihi hodierna eius festiuitate differendum est, assumpsi illud in propositionem: *Suscitabo mihi Sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum & animam meam faciet: & ædificabo ei domum fidelem, & ambulabit coram Christo meo cunctis diebus.* Quod quidem licet de Samuele, aut (vt multi volunt) de Sadoc Sacerdote, dictum haud ignorem; tamen apprimè etiam Sacerdoti huic nostro, siue Sacerdotum Patri sanctissimo Carolo conuenire, declarare intendo. Quid est igitur dicere: *Suscitabo mihi Sacerdotem fidelem iuxta cor meum?* Sanè idem est, ac si diceret Dominus: Emortua quodammodo iacet pietas, animarum zelus, fides & religio, aut certè sopore graui oppressa languet; sed suscitabo virum secundum cor meum & animam meam, qui viua sua fide, zeloque ardenti & charitate torporem aliorum excutiet, nouâque vitam eis reddet verbo & exemplo. Quid rursum est dicere: *Suscitabo mihi Sacerdotem fidelem secundum cor meum?* nisi idem, ac si diceret: Suscitabo Sacerdotem verè Sacerdotem, Sacerdotum Ducem, Sacerdotum Lucem, Exemplar, Speculum, Normam; denique Sacerdotum Reformatorem, Pastorumque Pastorem, qui tamquam Columna Ignis illos per verum ducet iter. 1. Reg. 2. Elogia S. Ca. B.

Perspicaci mentis oculo Ecclesiæ statum perlustrans, agnouit S. Carolus parum esse, si Religiosi Ordines in ordinem sese pietatis antiquæ redigerent, nisi & Clerus, Sacerdotes, Pastores suum tenerent ordinem. In hoc igitur totus incubuit. Propterea omnem adhibuit sollicitudinem, extremumque exseruit conatum, diuini spiritus impulsu, vt coronidē adijcerent Consilio Tridentino Patres conscripti, ex omnibus Christianę professionis Nationibus illuc conuocati. Etenim in Concilij huius constitutionibus medulla Cleri reformationem concernens continebatur, ipso instructionem hac de re exhibente, & multas eruditissimorum iuxta ac pientissimorum virorum adhunc effectum consultationes, cum Romę, tum Mediolani procurante. Eundem ob finem, demandata sibi à Pio Quinto Pontifice cura, Catechismū ad Parochos cōuocatis Theologis peritissimis in lucem edi curauit, vbi christianæ & catholicæ doctrinæ summa, sanctorumque patrum dogmata egregiè tradita sunt. & luculentè. Denique peruotum est, quam multas Prouinciales Synodos coëgerit ad morum reformationem, & disciplinæ Ecclesiasticæ restitutionē, quā multis decretis huic Cura S. Caroli. ad refor ecclesiā.

rei inuigilarit, quam multis visitationib.& itinerib. per totam suam Diœcesim susceptis idipsum promouerit. Meritò ergo de ipso illud verum esse asseruimus: *Suscitabo mihi Sacerdotem fidelem.*

Diœcesis suæ loca aspera & montuosa, non equis vectus aut rhedis, sed propriis pedibus frequenter visere non est dedignatus: tum vt populis *aliquid impertiretur gratiæ spiritualis ad confirmandos eos*: tum vt Sacerdotes ibi vel ignaros instrueret, vel ignauos ex stimularet ad id quod sacerdotalis officij erat. At que in tantum profecit, vt plerique Sacerdotum instar Religiosorum vitam piam castam, temperantem, exemplaremque ducerent, & ad imitationem sui plebem traducerent odore sancto. Hic nimirum erat scopus S. *Caroli*, per Sacerdotes bene moratos plebem ad Christum adducere. Sciebat quantum importaret Sacerdotum pietas, ad totius Ecclesiæ reformationem & frugem. Qui vult corpus languidum sanare, primum aduigilat vt partes nobiliores sanæ sint, per quas alimentum, sanguis, vigorque in alias partes traijcitur. Sacerdotium nobilior pars est totius corporis Ecclesiæ, ab illo ergo sanitas & vigor in cætera membra debet deriuari Qui arborem marcidam vult purgare, incipiat necesse est à radice: *Si radix sancta* (teste Apostolo) *& rami*: si radix viuida, vrgentes erunt & rami. *Si Ecclesiæ vinea floreat sanctimonia Sacerdotum, iam flores fructus parturiunt per obedientiam populorum*, inquit S. Bernardus libr. 3. de Consideratione. Vocatus fuit S. Carolus ad purgandã & excolendam vineam Domini, ideo nullum detrectauit laborem, siue circa radicem, siue circa florem, aut racemum, vt fructus sequeretur fœcundissimus.

Rom. 1
Sacerdotes & Religiosos quomodo suscitarit.
Rom. 11.
S. Car. vineam Domini purgauit

VLterius videamus, cur Sacerdos fidelis a per excellentiã dici valeat & quidem talis Sacerdos, qui *secundum cor Dei sit*, hoc enim dicit textus à nobis assumptus. Ac in primis is Fidelis seruus, minister, dispensator dicitur, qui Domini sui in omnibus perfectè exequitur iussa, eiusque lucrum quærit & gloriam. Fidelis igitur Sacerdos & minister Christi carolus, qui *non quæsiuit quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi*. Non enim quæsiuit propriam gloriam aut honorem, non opes aut commoditates sectatus est, non delitias aut voluptates, sed salutem quæsiuit animarum impensissimè, vt exinde gloria Iesu Christi Summi Sacerdotis refulgeret. Non proprium ambiuit honorem is, quo nihil erat humilius, ita vt in eius sepulchro Humilitas Coronata cernatur & insculpta. Non delicias affectabat, qui sub purpura rude & villosum gestabat cilicium, quique in pane & aqua frequentissimè ieiunabat, & nonnisi si lupinis, siue pisis amaris, Quadragesimam peragebat, ac super nudum stramen aut asserem somnum captabat. Non opes sæculi venabatur, qui & eas, quas ex patrimonio habebat, in pauperes erogabat: ita vt vno die supra quadringẽta millia scutorum ex principatu Euritano diuendito in gregem pauperum diuiserit. O Fidelem Sacerdotem & dispensatorem, de quo meritò canere possumus: *Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi.* Non vlli rei, quæ sub Sole est, affectu inherebat, cum propter Christum nec rebus suis necessarijs, nec vitæ parceret. Quod quidem euidentissimè patuit tempore acerbissimæ pestilentiæ totam Mediolanensem Ciuitatem depascentis, quo quidem tempore in inopes omnia sua distraxit, etiam libros, ac vtensilia, vsque ad idipsum lectulum, in quo quandoque decumbebat. Atque exinde nunquã amplius lecto vsus est, sed super nudam

II. pars. S. Car. sacerdos fidelis secundum cor Dei.
Zelator animarũ
Pater pauperum.
Psal. 11.

dam humum, vel super nudum asserem indormiebat, quando somnus necessarius vrgebat. An non in his omnibus eius patuit fidelitas erga Dominum Iesum, cui in pauperibus suis sic toto affectu inseruiebat?

Nec hic stetit eius fidelitate, sed dicere potuit idem, quod S. Paulinus; qui, cum laudaretur quod omnia sua dedisset pauperibus, sic respondet: *Quæ nobiscum non intuleramus, nec poteramus auferre nobiscum, quasi mutuata reddidimus. Facilè hæc, tamquam pallium remittentibus, exciderunt, nec vt cutem à carne distraximus, sed vt vestem à corpore deposuimus. Nunc opus est, vt quę verè nostra sunt dependamus, hoc est, cor & animam & corpora nostra exhibeamus in hostiam viuam. Quæ enim gratia, si in alieno tantum fideles fuerimus, nisi de proprio seruiamus?* Hæc S. Paulinus epist. 2. Idem dicere potuit, immò dixit, & fecit S. Carolus qui non contentus suam erogare substantiam inopibus suam etiam exposuit & vitam pro Christo, & pro grege suo, inter contagione infectos agens, ac illis propriis manibus Sacramenta ministrans, proprio ore solatium impendens. Potuit itaque cum Apostolo pronunciare illud: *Ego tubentissimè impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris.* Parum fuit S. Paulo nihil à Corinthijs accipere, parum omnia sua illis impendere hoc optabat, vt totus ipse pro illis impenderetur, & sese velut victimam exhiberet pro illis. In hoc enim fidelitatis & charitatis excellentia consistebat.

Vitam pro Christo exposuit.

2 Cor. 12

Itaque imitatus est S. Paulum Carolus, imitatus est & antiquos illos Ecclesiæ Sacerdotes, & Præsules, de quibus S. Bernardus lib. 4. de consider. ad Eugenium: *Fuerunt ante te qui se totos ouibus pascendis exponerent. Pastores opere & nomine gloriantes, nihil sibi reputantes indignum, nisi quod saluti ouium obuiare putarent; non quærentes quæ sua sunt, sed impendentes. Impendere curam, impendere seipsos. Vnde vnus illorum ait: Superimpendar pro animabus vestris.* hæc ille. Certè S. Caroli, tanquam fidelis Pastoris zelus enituit in publica illa supplicatione, quam instituit vt iram & vindicem Dei manū amoliretur à suo grege. In illa funem, quasi reus, collo suo iniecit, crucem in manibus detulit, pedibus nudis incessit, illos progrediendo per ciuitatis plateas ad saxa collidens cruentauit, ac seipsum Domino pro suis immolans, dicebat: *Ego sum, ego sum qui peccaui, tantum in me conuerte manum tuam, ego totius gregis in me delicta recipio, & tanquam anathema deuoueo meipsum tibi pro salute omnium.* O charitatem eximiam, omnibus seculis prædicandam, omnibus pastoribus in exemplum proponendam.

Seipsum pro suis immolat.

Augebatur porrò in ipso charitas persecutionibus, sicut ignis flabro & ventis: vnde vt diuinum beneplacitum adimpleret in Ecclesiæ suæ reformatione, & deprauatorum morum correctione, hominum etiam potentium contempsit euicit persecutionem, & infestos eorum aduersum se conatus. Hoc enim solum ei curæ erat, vt omnia perageret secundum cor Dei & animam eius, illique soli placeret, licet hominibus displicere per hoc deberet. Notum est ex gestis eius posterorum memoriæ publicitus traditis, quot persecutiones, tum à Principibus Viris, tum à Religiosis & Ecclesiasticis passus fuerit, dum deprauatis moribus, tum in clero, tum in populo inualescentibus, obuiare totis nititur viribus, & damnosam rescindere libertatem. Dissolutioris vitæ homines tanquam ægri in phrenesim versi, insurgebant in Medicū, ipsis cataplasmata adhibere conantem, salutisque eorum studiosissimum: ipse verò & eorum miseram sortem deplora-

Multas persecutiones passus.

gnaque cum pietate viris eximijs.

Denique, Oratoria, Collegia, Sodalitia, eius nomini specialiter fuere erecta & inscripta. Atque in his completum est illud à Domino: *Ædificabo ei domum fidelem.* Ædificare domum, sacris in litteris idem est, quòd familiam parare numerosam & felicem. Quapropter dicitur, Deus Obstetricibus ædificasse domos; eo quod masculos Hebræorum conseruassent, nec iuxta regium edictum enecassent in partu. Vult autem indicare hac phrasi sacer textus, quod eis Deus dederit in compensam prolem numerosam & prosperam. Itaque quod S. Carolo à Deo ædificatam domum fidelem dicimus, familiam omnem sacram quæ sub nomine eius congregatur, vel aggregatur, designamus. Qui se sub nomine eius congregant, ei se in filios vouent, & ab eo spiritum vocationi suæ congruum haurire contendunt, eiusque virtutes paternas sibi ad emulandam proponunt, denique, & regulas sectantur ab ipso spiritu Dei dictatas. Sic Mediolani Congregatio primitus ab ipso instituta fuit & certis constitutionibus erecta & directa, in quâ quandoque reperire fuit doctissimos piëtissimosque Sacerdotes vltra sexaginta in Theologia aut Iurisprudentia graduatos, quorum vtebatur subsidio ad sacras & sublimes functiones curam Archiepiscopalé concernentes. Vltra hanc Congregationem collegialiter conuenientem in Vrbis meditullio, in domo scilicet quondam vocata sancti Sepulchri Dominis, quatuor foraneas congregationes Sacerdotum instituerat per Diœcesim, quas & ipse fouebat spiritu suo, monitis, instructione paternâ, quasi familię suæ proles, fœtumque suum sacrum.

Ædificare domū, quid sit, Exod. 1.

Hoc itaque est quod nostro themati accommodè dicimus, *Dominum ei ædificasse domum fidelem*, quæ adhuc cernitur in varijs Congregationibus Sacerdotum, ac aliorum, nomini eius deuotis. Est enim domus fidelis omnis congregatio, ipsius sanctas constitutiones exactè obseruans. Est domus fidelis omnis congregatio, eius virtutes studiosè imitans. Est domus fidelis omnis congregatio, ministeria sacra ad eius exemplum piè & sanctè obiens. Est domus fidelis, omnis Sodalitas diuinam gloriam animarumque salutem sicut ipse exquirens.

Quæ sit domus fidelis.

Atque quicunque se de hac domo fideli dicere volunt, eiusque familiæ sese ascribunt, debent coram Christo semper ambulare, sicut & de ipso ac eius domo subditur: *Et ambulabit coram Christo meo cunctis diebus.* Quid est aliud ambulare quàm progredi, & ad perfectionem tendere, numquam retrogredi, sed semper ad vlteriora eniti, ac dicere cum Apostolo: *Quæ retrò sunt obliuiscens, ad anteriora me extendo, ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis.* Aut certè necesse est nos esse similes his qui ex aquis enatare nituntur, de quibus S. Paulinus ep. 2. sic ait: *Natator omnem interpositum superaturus exuitur, nec tamen adhuc transnatabit, nisi totus corporis nisu, & omnium scita mobilitate membrorum, & propulsu pedum, & remigio brachiorum, & lateris illapsu torrentis impetum scindat, & laborem multum natando exhauriat.* Itaque hoc seculum quandoque flumini vel mari assimilatur, quod oportet magno labore transnatare; quandoque & viæ, in qua non oportet desidé esse sed oportet semper ambulare. Et quidem ambulare oportet coram Domino, hoc est, in præsentia eius semper decet esse, illi se iungere, illi per omnia obsequi, cum eo colloqui & progredi, eius opé implorare, ab eo ex toto pendere, illi se cōmittere, illi omnia referre.

1. Reg. 2.

Philip. 3.

Quid sit ambulare coram Deo.

Felices, qui semper coram Deo stant, vel ambulant, tanquam serui coram Domino suo, tanquam discipuli coram Magistro, tanquam milites coram Duce, tanquam Filij coram Patre, tanquam ministri coram summo Principe, aut summo Sacerdote, in illum vnicè figentes intuitum. Sic fecit S. Carolus, sic & alios facere docuit. Vnde à quodam interrogatus, vt breuem perfectionis semitam ipsum edoceret, tria tantum dedit documenta 1. Vt quotidie existimaret se inchoare, vt eo scil. feruore Deo quotidie seruiret, ac si primùm eo die inchoaret. 2. Vt coram Deo semper ambularet, cogitans se in eius esse præsentia. 3. Vt aduigilaret, vt omnia opera sua in Deum tenderent. Dicebat verò, animi generosi esse in via spirituali semper progredi, & maiora aggredi. *Sic mercatores quotidiè aliquid lucro adijcere nituntur, hortulani quotidie, agrum, pictores quotidie imaginem magis poliunt & perficiunt, quantò magis debent virtuti quotidiè aliquid adijcere, qui eius sunt studiosi*, inquiebat ipse? Propterea & ipse nulli labori parcebat, nulli austeritati, nulli afflictioni carnis: gloriæ ducebat & lucro, talibus immori. Quapropter paucis ante mortem diebus in Varallum conscendens montem, vbi in diuersis Capellis Stationes & Mysteria Dominicæ Passionis depicta visuntur, post varias corporis afflictiones octo horis orationi continuę vacasse deprehensus est; in qua absque dubio inspiratione diuinâ sese ad mortem disponebat. Sic & in quadam epistola ad Archiepiscopum Valentinum monentem vt sibi parceret, nec nimijs laboribus ac pœnitentijs vitam sibi abbreuiaret, responsum hoc ei dedit: *Quod si etiam, dum Ecclesiæ pro quâ Christus acerbissimam mortem pertulit opera nauatur, virium, quas debilitari, vitę quam in terire necesse est, iactura fiat: id verò maximi lucri ac emolumenti loco ponendum est. Nimis delicati hominis, nedum Episcopi est, à muneris sui, quo nullum amplius, nullum præstantius est, administratione & cura, aut valetudinis studio retardari, aut mortis formidine deterreri.* Hæc ipse, vt refertur. 21 vitæ eius c. 8.

perfectionis semita.

Auctor vitæ l. 8. c. 18, & 21

Quis igitur ex his non luce meridianâ clariùs videat, qualis fuerit Sacerdos S. Carolus, diuinâ eum suscitante gratiâ æuo nostro, vt cæteros & ipse excitaret, Quis non agnoscat, quàm fidelis fuerit Domino suo, quàm dignè ambulans coram Christo corde perfecto, *in sanctitate & iustitia seruiens coram ipso omnibus diebus vitæ suę*, & in conformitate admirabili cum voluntate diuinâ, in aduersis & prosperis, in iuuentute & matura ætate, in vita & in morte? Certè potuit dicere cum Christo Patri æterno: *Quæ tibi placita sunt, facio semper.* In postremo suo morbo, lamentãtibus eius decessum his quibus pręluxerat luce eximiâ sanctitatis, totus licet fractus laboribus toto Sacerdotij sui decursu exanthlatis, tamen adhuc dicebat cum S. Martino: *Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem: fiat voluntas tua.* Quid certè aliud poterat dicere. *Vir secundùm cor Dei*, ad extremum vsque spiritum omnes eius voluntates exquirens? Sed tandem ab illo ex hoc corporis ærumnoso carcere euocatus, sanctum suum spiritum in cor Iesu transmisit, adspiciens fixissimè in piam agoniæ eius imaginem, lectuli sui pedibus appensam.

Luc. 1.

Ioan. 8.

O Domine Iesu Christe, Summe Sacerdos, Sacerdotumque & Pastorum Moderator & Pastor, suscita omni tempore in Ecclesia tua Sacerdotes & Pastores fideles, qui iuxta cor tuum & animam tuam faciant, qui coram te ambulent dignè vocatione suâ. Suscita Sacerdotes & Pastores, qui Carolum imitentur opere & veritate, qui eius vestigijs inhæreant sincerâ cordis deuotione, cum

zelo salutis animarum, quas tuo redemisti sanguine, & cum zelo ardenti gloriæ tuæ vbique propagandæ. Effice, vt illi qui sub eius nomine, directione, protectione, congregantur, sint ei domus fidelis, sintque Filij haud degeneres, vt possint dignè populo tuo præfici, gregemque tuum præcedere, ante illū ingredi & egredi, tandemque in locum à te præparatum introducere. Hoc nobis concedas qui es benedictus in secula Amen.

IN FESTO S. MARTINI.

11. Nou.

Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. Lect. 23. tripart.

2. Tim. 4.

VItam hominis Militiæ nomine crebro in sacris litteris designari, per- Exordiū
notum est. Sic desertis verbis expressit Iob in veteri Testamento: *Mi-* Iob. 7.
litia est vita hominis super terram. Et rursus: *Cunctis diebus quibus nunc mi-* Iob. 14.
lito, expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me, & ego respondebo tibi. Cui con- Abac. 2.
formiter Propheta: *Super custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem; & contemplabor, vt videam quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me.* In nouo quoque Testamento S. Paulus frequenter de hac militia agit in suis epistolis, declarans panopliam qua debet esse adornatus miles Christianus. Habeat ergo Spem, Galeam salutis, Scutum fidei, Loricam iustitiæ, Baltheum veritatis, Ocreas & Calceos militares, præparationem Euāgelij pacis, Gladium spiritus: His omnibus poterit esse tutus contra hostem, ignita eius iacula haud verebitur, lauream que emerebitur. Propterea hortatur Timoth. *Labora sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus, vt ei placeat cui se probauit. Nam & qui certat in agone, non coronabitur, nisi legitimè certauerit.* Quia fortia pati Christianum est, & à seculi illectamentis & inuolucris secernere se; ideo hortatur Timotheum Militem & Ducem, ad 2. Tim. 2
fortia & dura patiendum, & ad sic se gerendū, vt imperatori qui eum delegit, placere valeat, sicque ab eo coronā accipere mereatur. Antea ei dixerat, ad idē 1. Tim. 6
exhortans: *Tu verò sectare iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem Certa certamen fidei, apprehende vitam æternam.* Præmittit arma lucis, quibus contra tenebrarum Principes dimicatur; & ostendit lauream vitæ, ad quam certando adspirandū est. Hoc vero certamen omnes Christianos concernit, quos Christus Dux supremus in suam militiam sub crucis vexillo euocauit, cruceque signauit & ostorauit, vt fortiter certent vsque ad mortē, vitæ tunc æternæ brauium adepturi. quapropter dicebat S. Chrysostomus: *Quandoquidem semper Christiani exercitus diabolum Deo armati debellent, Tu Christiane delicatus es miles; si putas te posse sine pugna vincere, sine certamine triumphare. Exere vires, fortiter dimica, atrociter in prælio isto concerta. Considera pactum; conditionem attende, militiam nosce. Pactum quod spopondisti: conditionem qua accessisti, militiam cui nomen dedisti.* Ita ipse ser. de Martyr. tom. 2.

go ei Dominus *sedem gloriæ in Israel*, hoc est, potestatem vtriusque regiminis in hoc populo electo, quę etiamnum in successoribus perseuerat.

III. Pars de S. Hub Stola gloriæ vestito.

SIc ornauit Dominus S. Hubertum, sic exaltauit: hoc autem maximè attendendum, quod *Stolam gloriæ induit eum*. Dicamus ergo primò, verũ id esse ob cœlitus delapsam Stolá illam, de qua obiter diximus, & nunc plenius tractandũ nobis restat. Certè multis titulis Stola illa vocari potest. *Stola gloriæ*, siue gloriosa.

S Huber. Stola, cur Stola gloriæ,

1. *Quia symbolum fuit Pontificalis dignitatis.*
2. *Quia è loco gloriæ descendit.*
3. *Quia ab Angelis gloriosis contexta.*
4. *Quia à Rege & Regina gloriæ specialiter missa.*
5 *Quia gloriam Dei iugiter est propagatura.*

A Regina gloriæ Maria S. Huberto demissam diximus, in pignus specialis amoris. Hæc enim singulari prosequitur amore castos & puros, verosque & parthenios Sacerdotes. Hos adamat & Christus Sacerdos Summus, diciturque propter illos, seu in illis, Sacerdos æternus. Sacerdos ipse est *innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus*: segregat quoque quos vult à peccato & sæculi huius contagio, vt dignè sibi valeât ministrare. Dicere ergo possumus, quod sicut Iacob in symbolum specialis dilectionis prouidit Stolam polymitam Ioseph filio suo: sic Christus prouidit electo suo Huberto in signum beneuolentiæ particularis Stolam hanc gloriosam. Et sicut olim Rebecca Mater prouidit Iacob vestem optimam & fragrantissimam, vt benedictionem acciperet à Patre: Sic & Maria Mater beneuolentissima prouidit filio suo Huberto hanc Stolam cœlestem, in qua sacris operans, sibi & populo benedictionem impetraret. Sic etiam S. Ildefonsum donauit sacra Casula, & eius capiti eam proprijs inseruit manibus, dicens: *Hac veste filij mei meaque totius anni festa celebrato.*

Heb. 7.

Gen. 37

Gen. 27.

B. M. V. Stolá S. Huber. & S. Ildefonso Casulam dedit,

Sed eminentissima est sacra Huberti Stola, ideoque aptissimè *Stolam gloriæ*, siue gloriosam nominaueris, ob tot miracula, quibus Ecclesiam illustra, fidem confirmat, hæreses retundit, hæreticos confundit. Hæc etenim dat salutẽ egris, rabiem propulsat à læsis; dæmones ejicit ab obsessis & energumenis. Ideo ad eam cateruatim confluunt populi; si qui verò morsu animalis rabidi fuerint infecti, à veneno fiunt liberi. Et quod maximã parit admirationem, iam à septingentis & amplius annis præcisa, totque millium hominum frontibus particulatim apposita & inserta, non deficit, sed in hodiernum vsque diem integra miraculosè perseuerat. Non absimilis est hac ex parte Crucis Dominicę ligno, de quo S. Paulinus epist. 11. ad Seuerum: *Crux in materia insensata vim viuam tenens, ita ex illo tempore innumeris penè quotidie hominum votis lignum suum commodat, vt detrimenta non sentiat, & quasi intacta permaneat, quotidie diuidua sumentibus, & semper tota venerantibus.* Idem de ea tradit S. Cyrillus Hierosolymitanus Episc. catechesi 4. In eo quoque quod minima particula confert sanitatem ægris, non absimilis est Sanctorum Reliquijs sacris, de quibus sic ait Theodoretus l. 8. de Martyribus: *Eorum corpora non singula singulis monumentis conduntur, sed ciuitates oppida, hæc inter se partiti sunt, laborantibusque animis ac ægris corporibus salutares eos confiteri non cessant. Nihiloque se eius vrbiũ custodes, ac locorum pręsides venerãtur. Sectis ergo eorũ corporibus, integra tamen vis & gratia perseuerat, tenuesque ac tantillæ reliquię toti nullasque in partes dissecto Martyri parem habent virtutem.* Hæc Theodoretus.

Stola S. Hub. miraculis gloriosa

Propter hæc igitur omnia Stola gloriosa est, qua induit Dominus Hubertum,

quę quotidię præcisa, tamē perseuerat integra, & ex qua tot profluunt remedia his, quibus applicantur contra morsus venenosos animalium rabidorum. Eius etiam contactu claues & cornua ferrea, argenteà, vel aurea (mediante ad hoc peculiari benedictione) medendi vim concipiunt, igniqne applicata, & læsis animalibus ad viuam carnem impressa, rabiem, venenumque dispellunt: aut, si adeo veneni vis venas præcordiaque peruasit, vt via morti obstrui nequeat, vt aliįs nocere non valeant, penitus coërcent. Hinc etiam fit, vt numismata sacræ Stolæ contactu sacrata aduersus rabidorum animalium incursus ac dæmonum insultus, vim habere quotidiana apud nos probet experientia, vt propterea Stola ista hoc Titulo honorifico decoretur: *ADMIRABILE DIVINI MVNERIS PRIVILEGIVM.* Stola S. Hub. quotidie præcisa semper manet integra.

Ita verò varias Orbis partes fama huiusce priuilegiį peruasit, vt traditio sit in Monasterio S. Huberti, illuc accessisse filium Caluini, Hæresiarchæ Gallicani, à rabido cane læsum, vt remedium consequeretur. Quod quidem hisce versibus memoriæ ibi mandatum est: NB.

Scis quid Caluinus Sanctorum fecerit osor,
A cane cùm rabido filius ictus erat?
Tentauit medicis illum sanare venenis,
Quæ Pedemontanus iussit Alexis emi.
Sed Deus hunc non est medicina passus abuti,
Ne quis ob hæc Diuos temneret hæreticus.
Namque opus inualidum Caluini reddidit, vt se
Per Sanctos cuiuis ferre probaret opem.
Ille itaque in cassum sudans, est nocte coactus
Pignus in Ardennam mittere languidum.
Immortalis vbi numen se pandit HVBERTI,
Talia qui Christi vulnera curat ope.
Venit eò proles scelerati manca parentis,
Et supplex aras procidit ante sacras.
Quodque precabatur Superos, erat, vt sibi vellent
E membris morbum pellere tabificum.
Ni ne sibi obiicerent malesani dogmata Patris,
Quæ modò per mundi climata nota forent.
Nam se cum stolido non consentire parente,
Velle sed in veteri religione mori.
Hæc vbi fatus erat, sacra cum veste Sacerdos
Prodiit, illius vulnera dira vouens.
Nec multos mansisse dies narratur ibidem,
Quin fuerit dono sanus HVBERTE tuo.
Sparserat interea Caluinus in Vrbe Genua,
Saxonicas gnatum nuper adisse plagas.
Ille quidem dignus non qui luat à carne talem
Vindictam, sed quem Cerberus ipse voret.

Dicamus vlterius, Stola gloriæ à Domino indutam fuisse S. Hubertum, quando veste mortalitatis exutus; vestem accepit immortalis gloriæ. Corpus etenim, quod in morte eximus, nonnisi vestis est lutea & terrena, quam exuere Stola gloriæ, vestis immortalitatis.

peroptant Sancti, vt superuestiantur veste cœlesti & incorrupta, *dum quod mortale est, absorbetur à vita*, sicut loquitur Apostolus. Hanc verò superuestiuntur, quicumque nudi non inueniuntur, vt ibidem dicit Apostolus, siue vt explicat S. Paulinus ep. 8. ad Seuerum Sulpitium: *Si despoliatus à corpore, non inueniaris nudus ab opere*. Propterea dicebat S. Gregorius Nazianzenus, agens de corpore hoc terrestri, ponderoso, ærumnoso: *Aufer à me, Domine, tunicam hanc ita grauem, sed da mihi leniorem, quia noluimus expoliari*. Respiciebat ad vestem gloriæ, quam cupiebat superindui. Similiter S. Chrysostomus in c. 5. ad Heb. illuc quoque respiciens dicit: *Eadem facilitate debemus corpus exuere qua vestem, vti Ioseph pallium relinquit Ægyptiæ*.

2. Cor. 5.

Hoc probè intellexit magnus Angliæ Cardinalis Polus, quem facto schismate Henricus Octauus, Rex Angliæ, persequebatur, eiusque caput quinquaginta aureorum millibus proscripserat. Cum enim Leodium se recepisset, inuitatus à Cardinale & Episcopo Grosbeeckio, & ei illa ingentia promissa, his qui ipsum traderent facta, insinuarentur, animo tranquillo & sereno vultu dixit: *Meo hominis animo iam, quia pridem tædio vitæ affectus, nostrum & ad meliorem vitam transitum cupio: proinde cum Henricus tanta cura tantisque impensis hoc meum desiderium adiuuare conetur, nihil aliud facit quam si qui d[...] cupienti vestes exuere velit*. Vestis itaque est hoc corpus, sed onerosa & ærumnosa. Eam cum Sancti exuunt, vestem aliam reperiunt gloriosam, animæ enim gloria immortali circumamiciuntur à Domino. Propterea igitur rectè dicimus de S. Huberto: *Amauit eum Dominus, & ornauit eum*, non solum in hac vita, sed etiam in altera, dum *Stola gloriæ* mox a morte *induit eum, & ad portas Paradisi coronauit eum*. Mors ei non aliud fuit, quam porta Paradisi, & ianua vitæ, in qua post Coronam & Stolam iustitiæ recepit Stolam & Coronam gloriæ.

Sanderus & alij in hist. Aug.

Dicamus & hoc postremo pro conclusione, per *Vestem & Stolam gloriæ* non insulsè posse hic designari corpus S. Huberti, quod à morte donatum est quodam incorruptione: nam adhuc modò fertur in Audamo Monasterio Arduennæ (quod S. Huberti Monasterium nuncupatur) quiescere integrum & illæsum, non solum ossibus constans, sed etiam carne viuida & capillis, ita vt solo corporis sopore detineri diceres. Hoc certò scimus, decimo septimo anno post eius obitum, cum translatio prima facta est corporis, illud integrum omnino & viuidum, absque vlla putredine vel cinerulenta resolutione, repertum fuisse. Cum enim diuino instinctu intelligeret appropinquare diē resolutionis suæ, assiduis precibus, ieiunijsque exitum sum munite satagens (quasi calcaneum cōtra serpentis venenatum morsum) per singulas basilicas Sanctorum implorabat auxilium. Cumque semel diutissimè ante altare S. Albini, in Basilica S. Petri Leodij ad radices publici montis à se dicata, prostratus in oratione perstitisse, protensis tandem brachijs locum sepulturæ est dimensus, dicens: *Hic defosso humo locus paretur sepulchro, & destituto animæ præsidio corpori fit receptaculo*. Quod factum fuit. Anno autem post mortem decimo septimo, cum crebris miraculis corpus effulgeret, ad altare S. Petri translatum est, vt honorificentius eueheretur. Atque tunc repertum est illibatum, de quo sic scripsit quidam eius familiaris & discipulus: *Intro spicientes gloriosum eius corpus, & nulla detrimenta passum illæsumque à putredine reppererunt quinimo mirifico odore refertum. Caput perlustrantes, vident*

Stola gloriæ, incorruptio corporis, S. Huberti

vltum eius sudore perfusum, & velut noctis opacæ roscidulis perfusum guttulis: coronam verò capillorum alienam prorsus ab omni læsione, cæsariemque auctam & prolixitate & pulchritudine, neque enim candore senili albebat, sed colore & visione sui, iuuenis caput remittebat. Ita ille apud Surium 3. Nouemb.

Multis post annis rursus facta est eiusdem corporis translatio, à Basilica Principis Apostolorum Leodij, ad Andainum in Arduenna Monasterium, quia ipsius & ope Arduenna ad fidem conuersa erat. Facta est autem hæc translatio per Valcandum Episcopum Leodiensem: atque etiam tunc corpus repertum fuit ab omni prorsus tabo & corruptione alienum. Ex inde Monasterium istud Patroni nomine est insignitum, cuius adhuc modo corpus incorruptum se conseruare gloriatur, post nongentos annos & amplius.

Nec id adeo incredibile est, cum pernotũ sit, idipsũ priuilegij à Deo non nullis Sanctis concessum fuisse. Sic corpus S. Cæcilię à Clemente Octauo integrum repertum est nostro sæculo, post nongentos & amplius annos. Sic & de corpore S. Francisci memoriæ proditum est, stare illud nullis humanæ industriæ fulcris subnixum, supplicantis in modum oculis ac manibus in cœlũ intentis. Sic quoque S. Claudij corpus incorruptum peregrinis monstrati solitum, legimus in vita eius apud Sur. 6. Iunij c. vlt.

Sed, vt de antiquis sileamus, dignum est memoratu, quod paucis abhinc annis in Belgio inuentum est, & publicis tabulis testatum a R. Episcopo Iprensi, de corpore B. Idesbaldi, Abbatis tertij Dunensis, Ordinis Cisterciẽsis. Hic migrauit à sæculo anno Domini millesimo centesimo sexagesimo septimo, anno autẽ millesimo sexcentesimo vigesimo quarto incorruptum planè repertum est, vt his verbis testantur literæ Episcopi dicti: *Erat corpus istud vestitum veste religiosa, alba inferiori, & nigra superiori, adhuc prorsus firmis & integris: Erat caput integrum adhuc munitum capillis, inter quos eminebat corona religionis: frons integra, oculis suis tecti palpebris, & ornati supercilijs. Genæ integræ, labia integra liuidi aliquantum coloris, os parum patens, ita vt duo aut tres dentes aliqua sui parte videri possent: Barba valde copiosa, quam quis ab octo diebus rasam iudicasset, ita tamẽ firma, vt præsentibus nobis fortiter pili eius à Chirurgo tracti, euelli non possent. Tota vultus constitutio quasi dormientis in sinistrum latus versa, collum adhuc ductile & prorsus integrum. Sic & brachia, & humeri, & pectus, venter, genua, planè integra cum pedibus. Tibialia etiam omnino integra, ita vt etiam suturæ omnes dignoscerentur.* Hæc ibi, & plura, quæ breuitatis causa prætereo.

Hoc igitur, tum S. Huberto, tum alijs Sanctis nonnullis concessum est, vt vestis animæ, caro scilicet, iã ab anima separata ipsa ad alteram vitam trãseunte, incorruptionem quandam indueret, licet adhuc iacens in puluere: vt hoc ipsum iam acciperent tamquam initium quoddam & pignus gloriæ corporis, & futuræ incorruptionis post resurrectionem, quando illud Apostoli perfectè adimplebitur: *Seminatur in corruptione, surget in incorruptione: seminatur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in virtute.* Vbi alluditq; ad granum quod reconditur sub terram, vt resurgat cum fructu: sic & corpora nostra in terra conduntur, quasi ignobilia & corruptioni obnoxia: sed postmodum surgent planè illustria & gloriosa, incorruptioneque & immortalitate donata: atque tunc erunt perfectissimè *stola gloriæ*, quam rursus animę induent, vt consummatè beatificentur. 1. Cor 15.

4. Nou.

IN FESTO S. CAROLI BORROMÆI.

Lect. 22. tripartita.

Suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum & animam meam faciet, & ædificabo ei domum fidelem, &c.

1. Reg. 2.

1. Pars. S. Car. suscitat' vt alios suscitaret. Deus ex malis bona elicit

ÆTerna Dei Prouidentia & Sapientia de malis nouit elicere bona: ideoque illa quãdoque permittit. Quasi apis de venenatis plãtis nouit mel exsugere, de petra oleũ, de veneficio beneficiũ, de peccato gratiã. Ipsa est quę de tenebris iubet lucẽ splendescere, & vbi abũdauit delictũ facit gratiã superabũdare, admirabili sanè dispositione. Sic permisit Adæ lapsũ vt Filij Dei ea occasione incarnatio foret, in medelam eius ordinata. Sic & permisit Iosephi à fratribus venditionem & carcerem, vt eius exinde promoueret regnum & exaltationem, quæ in totius Israëliticæ plebis vergeret salutem.

Atque vt propius ad propositũ accedamus, diuina prouidentia & sapientia ideo præcedẽti sæculo tot hæresibus & erroribus quaquauersũ permisit Ecclesiã suam concuti, vt veræ doctrinæ illustrationem, & ipsius Ecclesiæ exaltationem inde propalaret, illudque de ipsa verum esse, vbique notum fieret: *In petra exaltauit me, & nunc exaltauit caput meum super inimicos meos.* De erroribus & corruptelis vndique inundantibus, Ecclesiæ reformationem, quasi de tenebris lucem voluit splendescere, ac velut de veneno theriacam saluberrimam conficere. (psal. 26.)

Heresis vitiorũ genitrix

Certè dum hæreses aditum sibi fecerunt, regnabat dissolutio in clero, proculcata Ecclesiasticæ disciplinæ serie. Dominabatur in plebe & Principib' libido, gula, effrænis voluptas, in Prælatis ambitio & cupiditas, in Religionib' & claustris libertas: atque hæc omnia ianuã aperuerũt varijs delictis & erroribus. At vbi licẽtia & hæresis aperta fronte & erecta ceruice sese ostẽtauit, aperuit Deus oculos nonnullis, *per quos salus debebat fieri in Israel*, & suscitauit viros præclaros, qui & religiosos Ordines splendori restituerent, & Ecclesiasticam disciplinam reformarent, & in populis emortuam pietatem ac fidem vitæ restituerent. (1. Mach. 5.)

Post Caluini & Lutheri virosa caliginosaque dogmata, mox tantæ tenebræ eruperunt, vt adimpleri videretur prophetia de apertione putei abyssi, ex quo teterrimus exiuit fumus, obscurans Solem & Lunã, hoc est Christum & Ecclesiam; ac deinde egressum est agmen locustarum de eodem fumo, in perniciem hominũ non habentiũ signum Dei in frontibus suis, hoc est, viuam certamque fidei diuinæ professionem. Sed diuina nec tunc defuit Sapientia & Prouidẽtia: de his enim tenebris alibi educi voluit lucem nouam, quia paulo post in nouum orbem induxit fidei splendorem & ardorem infidelitatis tenebras & frigus dissipantem. Si ergo aliqui reperti sunt, à quibus meritò auferretur regnum Dei, & doctrina fidei, substituit eis gentem, cui illud regnum illaque veritatis doctrina daretur ad faciendum fructum. Mox quoque, vt hinc inde vitio- (Apoc. 9.)

rum errorumque caligo dissiparetur, plerique Religiosi Ordines reformationem suscepere, vel nouæ pietatis fundamina iecere. Tunc namque Ordo S. Francisci ad Obseruantiam strictiorem sese recollegit. Tunc Capucinorum Congregatio in pœnitentiæ exemplum sese Orbi prodidit. Tunc Societatis Iesu Militia, contra vitia & errores fortiter dimicare cœpit. Tunc Carmelo noui quasi incolæ per S. Teresam suscitati sunt, disciplinę sanctæ studiosi cultores & instauratores. Tunc & Minimi à S. Francisco de paula dati sunt in lucem Gentium.

Denique, tunc nonnulli de Clero cœperunt aperire oculos, vt agnoscerent se in sortem Domini vocatos; sicque opus esse vocationi dignè respondere, & vitijs ac erroribus pietate ac doctrina obuiare. Quapropter eodem sæculo exortus est S. Philippus Nerius, qui clero & clericorum congregationibus sapientiæ sanctitatisque luce præluceret, & S. Carolus Borromæus, qui Canonicis, Pastoribus, Prælatis normam rectè viuendi traderet, ac facem præferens inclamare posset: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* 1 Cor. 4.

Quia igitur de illo mihi hodierna eius festiuitate disserendum est, assumpsi illud in propositionem: *Suscitabo mihi Sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum & animam meam faciet: & ædificabo ei domum fidelem, & ambulabit coram Christo meo cunctis diebus.* Quod quidem licet de Samuele, aut (vt multi volunt) de Sadoc Sacerdote, dictum haud ignorem; tamen apprimè etiam Sacerdoti huic nostro, siue Sacerdotum Patri sanctissimo Carolo conuenire, declarare intendo. Quid est igitur dicere: *Suscitabo mihi Sacerdotem fidelem iuxta cor meum?* Sanè idem est, ac si diceret Dominus: Emortua quodammodo iacet pietas, animarum zelus, fides & religio, aut certè sopore graui oppressa languet; sed suscitabo virum secundum cor meum & animam meam, qui viua sua fide, zeloque ardenti & charitate torporem aliorum excutiet, nouáque vitam eis reddet verbo & exemplo. Quid rursum est dicere: *Suscitabo mihi Sacerdotem fidelem secundum cor meum?* nisi idem, ac si diceret: Suscitabo Sacerdotem verè Sacerdotem, Sacerdotum Ducem, Sacerdotum Lucem, Exemplar, Speculum, Normam; denique Sacerdotum Reformatorem, Pastorumque Pastorem, qui tamquam Columna Ignis illos per verum ducet iter. 1. Reg 2. Elogia S. Ca. B.

Perspicaci mentis oculo Ecclesiæ statum perlustrans, agnouit S. Carolus parum esse, si Religiosi Ordines in ordinem sese pietatis antiquæ redigerent, nisi & Clerus, Sacerdotes, Pastores suum tenerent ordinem. In hoc igitur totus incubuit. Propterea omnem adhibuit sollicitudinem, extremumque exseruit conatum, diuini spiritus impulsu, vt coronidē adijcerent Consilio Tridentino Patres conscripti, ex omnibus Christianę professionis Nationibus illuc conuocati. Etenim in Concilij huius constitutionibus medulla Cleri reformationem concernens continebatur, ipso instructionem hac de re exhibente, & multas eruditissimorum iuxta ac pientissimorum virorum adhunc effectum consultationes, cum Romę, tum Mediolani procurante. Eundem ob finem, demandata sibi à Pio Quinto Pontifice cura, Catechismū ad Parochos cōuocatis Theologis peritissimis in lucem edi curauit, vbi christianæ & catholicæ doctrinæ summa, sanctorumque patrum dogmata egregiè tradita sunt. & luculentè. Denique pernotum est, quam multas Prouinciales Synodos coëgerit ad morum reformationem, & disciplinæ Ecclesiasticæ restitutionē, quā multis decretis huic Cura S. Caroli. ad refor ecclesiā.

rei inuigilarit, quam multis visitationib.& itinerib. per totam suam Diœcesim susceptis idipsum promouerit.Meritò ergo de ipso illud verum esse asseruimus: *Suscitabo mihi Sacerdotem fidelem.*

Diœcesis suæ loca aspera & montuosa, non equis vectus aut rhedis, sed pro-
Rom.1. prijs pedibus frequenter visere non est dedignatus; tum vt populis *aliquid impertiretur gratiæ spiritualis ad confirmandos eos*: tum vt Sacerdotes ibi vel ignaros
Sacerdotes&Religiosos quomodo suscitarit. instrueret, vel ignauos ex stimularet ad id quod sacerdotalis officij erat. At que in tantum profecit, vt plerique Sacerdotum instar Religiosorum vitam piam castam, temperantem, exemplaremque ducerent, & ad imitationem sui plebem traducerent odore sancto. Hic nimirum erat scopus S. *Caroli*, per Sacerdotes bene moratos plebem ad Christum adducere. Sciebat quantum importaret Sacerdotum pietas, ad totius Ecclesiæ reformationem & frugem. Qui vult corpus languidum sanare, primum aduigilat vt partes nobiliores sanæ sint, per quas alimentum, sanguis, vigorque in alias partes traijcitur. Sacerdotium nobilior pars est totius corporis Ecclesiæ, ab illo ergo sanitas & vigor in cætera membra debet deriuari Qui arborem marcidam vult purgare, incipiat necesse
Rom.11. est à radice: *Si radix sancta* (teste Apostolo) *& rami*: si radix viuida, vrgentes erunt & rami. *Si Ecclesiæ vinea floreat sanctimonia Sacerdotum, iam flores fructus parturiunt per obedientiam populorum*, inquit S. Bernardus libr. 3. de Consideratione.
S.Car. vineam Domini purgauit Vocatus fuit S. Carolus ad purgandã & excolendam vineam Domini, ideo nullum detrectauit laborem, siue circa radicem, siue circa florem, aut racemum, vt fructus sequeretur fœcundissimus.

II. pars. S.Car. sacerdos fidelis secundum cor Dei. VLterius videamus, cur Sacerdos fidelis a per excellentiã dici valeat & quidem talis Sacerdos, qui *secundum cor Dei sis*, hoc enim dicit textus à nobis assumptus. Ac in primis is Fidelis seruus, minister, dispensator dicitur, qui Domini sui in omnibus perfectè exequitur iussa, eiusque lucrum quærit & gloriam. Fidelis igitur Sacerdos & minister Christi carolus qui *non quæsiuit quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi*. Non enim quæsiuit propriam gloriam aut honorem, non opes aut commoditates sectatus est, non delitias aut voluptates, sed salutem quæ-
Zelator animarũ siuit animarum impensissimè, vt exinde gloria Iesu Christi Summi Sacerdotis refulgeret. Non proprium ambiuit honorem is, quo nihil erat humilius, ita vt in eius sepulchro Humilitas Coronata cernatur & insculpta. Non delicias affectabat, qui sub purpura rude & villosum gestabat cilicium, quique in pane & aqua frequentissimè ieiunabat, & nonnisi lupinis, siue pisis amaris, Quadragesimam peragebat, ac super nudum stramen aut asserem somnum captabat. Non opes sæculi venabatur, qui & eas, quas ex patrimonio habebat, in
Pater pauperum. pauperes erogabat: ita vt vno die supra quadringẽta millia scutorum ex principatu Euritano diuendito in gregem pauperum diuiserit. O Fidelem Sacerdotem & dispensatorem, de quo meritò canere possumus: *Dispersit, dedit pauperibus,*
Psal.11. *iustitia eius manet in sæculum sæculi.* Non vlli rei, quæ sub Sole est, affectu inherebat, cum propter Christum nec rebus suis necessarijs, nec vitæ parceret. Quod quidem euidentissimè patuit tempore acerbissimæ pestilentiæ totam Mediolanensem Ciuitatem depascentis, quo quidem tempore in inopes omnia sua distraxit, etiam libros, ac vtensilia, vsque ad idipsum lectulum, in quo quandoque decumbebat. Atque exinde nunquã amplius lecto vsus est, sed super nudam

dam humum, vel super nudum asserem indormiebat, quando somnus necessarius vrgebat. An non in his omnibus eius patuit fidelitas erga Dominum Iesum, cui in pauperibus suis sic toto affectu inseruiebat?

Nec hic stetit eius fidelitate, sed dicere potuit idem, quod S. Paulinus; qui, cum laudaretur quod omnia sua dedisset pauperibus, sic respondet: *Quæ nobiscum non intuleramus, nec poteramus auferre nobiscum, quasi mutuata reddidimus. Facilè hæc, tanquam pallium remittentibus, exciderunt, nec vt cutem à carne distraximus, sed vt vestem à corpore deposuimus. Nunc opus est, vt quæ verè nostra sunt dependamus, hoc est, cor & animam & corpora nostra exhibeamus in hostiam viuam. Quæ enim gratia, si in alieno tantum fideles fuerimus, nisi de proprio seruiamus?* Hæc S. Paulinus epist. 2. Idem dicere potuit, immò dixit, & fecit S. Carolus qui non contentus suam erogare substantiam inopibus suam etiam exposuit & vitam pro Christo, & pro grege suo, inter contagione infectos agens, ac illis proprijs manibus Sacramenta ministrans, proprio ore solatium impendens. Potuit itaque cum Apostolo pronunciare illud: *Ego lubentissimè impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris.* Parum fuit S. Paulo nihil à Corinthijs accipere, parum omnia sua illis impendere hoc optabat, vt totus ipse pro illis impenderetur, & sese velut victimam exhiberet pro illis. In hoc enim fidelitatis & charitatis excellentia consistebat.

Vitam pro Christo exposuit.

2. Cor. 12

Itaque imitatus est S. Paulum Carolus, imitatus est & antiquos illos Ecclesiæ Sacerdotes, & Præsules, de quibus S. Bernardus lib. 4. de consider. ad Eugenium: *Fuerunt ante te qui se totos ouibus pascendis exponerent. Pastores opere & nomine gloriantes, nihil sibi reputantes indignum, nisi quod saluti ouium obuiare putarent; non quærentes quæ sua sunt, sed impendentes. Impendere curam, impendere seipsos. Vnde vnus illorum ait: Superimpendar pro animabus vestris.* hæc ille. Certè S. Caroli, tanquam fidelis Pastoris zelus enituit in publica illa supplicatione, quam instituit vt iram & vindicem Dei manũ amoliretur à suo grege. In illa funem, quasi reus, collo suo iniecit, crucem in manibus detulit, pedibus nudis incessit, illos progrediendo per ciuitatis plateas ad saxa collidens cruentauit, ac seipsum Domino pro suis immolans, dicebat: *Ego sum, ego sum qui peccaui, tantum in me conuerte manum tuam, ego totius gregis in me delicta recipio. & tanquam anathema deuoueo meipsum tibi pro salute omnium.* O charitatem eximiam, omnibus seculis prædicandam, omnibus pastoribus in exemplum proponendam.

Seipsum pro suis immolat.

Augebatur porrò in ipso charitas persecutionibus, sicut ignis flabro & ventis: vnde vt diuinum beneplacitum adimpleret in Ecclesiæ suæ reformatione, & deprauatorum morum correctione, hominum etiam potentium contempsit euicit persecutionem, & infestos eorum aduersum se conatus. Hoc enim solum ei curæ erat, vt omnia perageret secundum cor Dei & animam eius, illique soli placeret, licet hominibus displicere per hoc deberet. Notum est ex gestis eius posterorum memoriæ publicitus traditis, quot persecutiones, tum à Principibus Viris, tum à Religiosis & Ecclesiasticis passus fuerit, dum deprauatis moribus, tum in clero, tum in populo inualescentibus, obuiare totis nititur viribus, & damnosam rescindere libertatem. Dissolutioris vitæ homines tanquam ægri in phrenesim versi, insurgebant in Medicũ, ipsis cataplasmata adhibere conantẽ, salutisque eorum studiosissimum: ipse verò & eorum miseram sortem deplora-

Multas persecutiones passus.

gnaque cum pietate viris eximijs.

Denique, Oratoria, Collegia, Sodalitia, eius nomini specialiter fuere erecta & inscripta. Atque in his completum est illud à Domino: *Ædificabo ei domum fidelem.* Ædificare domum, sacris in litteris idem est, quòd familiam parare numerosam & felicem. Quapropter dicitur, Deus Obstetricibus ædificasse domos; eo quod masculos Hebræorum conseruassent, nec iuxta regium edictum enecassent in partu. Vult autem indicare hac phrasi sacer textus, quod eis Deus dederit in compensam prolem numerosam & prosperam. Itaque quod S. Carolo à Deo ædificatam domum fidelem dicimus, familiam omnem sacram quæ sub nomine eius congregatur, vel aggregatur, designamus. Qui se sub nomine eius congregant, ei se in filios vouent, & ab eo spiritum vocationi suæ congruum haurire contendunt, eiusque virtutes paternas sibi ad emulandam proponunt, denique, & regulas sectantur ab ipso spiritu Dei dictatas. Sic Mediolani Congregatio primitus ab ipso instituta fuit & certis constitutionibus erecta & directa, in quâ quandoque reperire fuit doctissimos pietissimosque Sacerdotes vltra sexaginta in Theologia aut Iurisprudentia graduatos, quorum vtebatur subsidio ad sacras & sublimes functiones curam Archiepiscopalē concernentes. Vltra hanc Congregationem collegialiter conuenientem in Vrbis meditullio, in domo scilicet quondam vocata sancti Sepulchri Dominis, quatuor foraneas congregationes Sacerdotum instituerat per Diœcesim, quas & ipse fouebat spiritu suo, monitis, instructione paternâ, quasi familię suæ proles, fœtumque suum sacrum.

Ædificare domũ, quid sit, Exod. 1.

Hoc itaque est quod nostro themati accommodè dicimus, *Dominum ei ædificasse domum fidelem*, quæ adhuc cernitur in varijs Congregationibus Sacerdotum, ac aliorum, nomini eius deuotis. Est enim domus fidelis omnis congregatio, ipsius sanctas constitutiones exactè obseruans. Est domus fidelis omnis congregatio, eius virtutes studiosè imitans. Est domus fidelis omnis congregatio, ministeria sacra ad eius exemplum piè & sanctè obiens. Est domus fidelis, omnis Sodalitas diuinam gloriam animarumque salutem sicut ipse exquirens.

Quæ sit domus fidelis.

Atque quicunque se de hac domo fideli dicere volunt, eiusque familiæ sese ascribunt, debent coram Christo semper ambulare, sicut & de ipso ac eius domo subditur: *Et ambulabit coram Christo meo cunctis diebus* Quid est aliud ambulare quàm progredi, & ad perfectionem tendere, numquam retrogredi, sed semper ad vlteriora eniti, ac dicere cum Apostolo: *Quæ retrò sunt obliuiscens, ad anteriora me extendo, ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis.* Aut certè necesse est nos esse similes his qui ex aquis enatare nituntur, de quibus S. Paulinus ep. 2. sic ait: *Natator omnem interpositum superaturus exuitur, nec tamen adhuc transnatabit, nisi totus corporis nisu, & omnium scita mobilitate membrorum, & propulsu pedum, & remigio brachiorum, & lateris illapsu torrentis impetum scindat, & laborem multum natando exhauriat.* Itaque hoc seculum quandoque flumini vel mari assimilatur, quod oportet magno labore transnatare; quandoque & viæ, in qua non oportet desidē esse sed oportet semper ambulare. Et quidem ambulare oportet coram Domino, hoc est, in præsentia eius semper decet esse, illi se iungere, illi per omnia obsequi, cum eo colloqui & progredi, eius opē implorare, ab eo ex toto pendere, illi se cõmittere, illi omnia referre.

1. Reg. 2.

Philip. 3.

Quid sit ambulare coram Deo.

Felices, qui semper coram Deo stant, vel ambulant, tanquam serui coram Domino suo, tanquam discipuli coram Magistro, tanquam milites coram Duce, tanquam Filij coram Patre, tanquam ministri coram summo Principe, aut summo Sacerdote, in illum vnicè figentes intuitum. Sic fecit S. Carolus, sic & alios facere docuit. Vnde à quodam interrogatus, vt breuem perfectionis semitam ipsum edoceret, tria tantum dedit documenta 1. Vt quotidie existimaret se inchoare, vt eo scil. feruore Deo quotidie seruiret, ac si primùm eo die inchoaret. 2. Vt coram Deo semper ambularet, cogitans se in eius esse præsentia. 3. Vt aduigilaret, vt omniâ opera sua in Deum tenderent. Dicebat verò, animi generosi esse in vita spirituali semper progredi, & maiora aggredi. *Sic mercatores quotidiè aliquid lucro adijcere nituntur, hortulani quotidie, agrum, pictores quotidie imaginem magis poliunt & perficiunt, quantò magis debent virtuti quotidiè aliquid adijcere, qui eius sunt studiosi*, inquiebat ipse? Propterea & ipse nulli labori parcebat, nulli austeritati, nulli afflictioni carnis: gloriæ ducebat & lucro, talibus immori. Quapropter paucis ante mortem diebus in Varallum conscendens montem, vbi in diuersis Capellis Stationes & Mysteria Dominicæ Passionis depicta visuntur, post varias corporis afflictiones octo horis orationi continuę vacasse deprehensus est; in qua absque dubio inspiratione diuinâ sese ad mortem disponebat. Sic & in quadam epistola ad Archiepiscopum Valentinum monentem vt sibi parceret, nec nimijs laboribus ac pœnitentijs vitam sibi abbreuiaret, responsum hoc ei dedit: *Quod si etiam, dum Ecclesiæ pro qua Christus acerbissimam mortem pertulit opera nauatur, virium, quas debilitari, vitę quam in terire necesse est, iactura fiat: id verò maximi lucri ac emolumenti loco ponendum est. Nimis delicati hominis, nedum Episcopi est, à muneris sui, quo nullum amplius, nullum præstantius est, administratione & cura, aut valetudinis studio retardari, aut mortis formidine deterreri.* Hæc ipse, vt refertur. 21 vitæ eius c. 8.

perfectionis semita.

Auctor vitæ l. 8. c. 18, & 21

Quis igitur ex his non luce meridianâ clariùs videat, qualis fuerit Sacerdos S. Carolus, diuinâ eum suscitante gratiâ æuo nostro, vt cæteros & ipse excitaret, Quis non agnoscat, quàm fidelis fuerit Domino suo, quàm dignè ambulans coram Christo corde perfecto, *in sanctitate & iustitia seruiens coram ipso omnibus diebus vitæ suę*, & in conformitate admirabili cum voluntate diuinâ, in aduersis & prosperis, in iuuentute & matura ætate, in vita & in morte? Certè potuit dicere cum Christo Patri æterno: *Quæ tibi placita sunt, facio semper*. In postremo suo morbo, lamentãtibus eius decessum his quibus pręluxerat luce eximiâ sanctitatis, totus licet fractus laboribus toto Sacerdotij sui decursu exanthlatis, tamen adhuc dicebat cum S. Martino: *Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem: fiat voluntas tua.* Quid certè aliud poterat dicere. *Vir secundùm cor Dei*, ad extremum vsque spiritum omnes eius voluntates exquirens? Sed tandem ab illo ex hoc corporis ærumnoso carcere euocatus, sanctum suum spiritum in cor Iesu transmisit, adspiciens fixissimè in piam agoniæ eius imaginem, lectuli sui pedibus appensam.

Luc. 1.

Ioan. 8.

O Domine Iesu Christe, Summe Sacerdos, Sacerdotumque & Pastorum Moderator & Pastor, suscita omni tempore in Ecclesia tua Sacerdotes & Pastores fideles, qui iuxta cor tuum & animam tuam faciant, qui coram te ambulent dignè vocatione suâ. Suscita Sacerdotes & Pastores, qui Carolum imitentur opere & veritate, qui eius vestigijs inhæreant sincerâ cordis deuotione, cum

zelo salutis animarum, quas tuo redemisti sanguine, & cum zelo ardenti gloriæ tuæ vbique propagandæ. Effice, vt illi qui sub eius nomine, directione, protectione, congregantur, sint ei domus fidelis, sintque Filij haud degeneres, vt possint dignè populo tuo præfici, gregemque tuum præcedere, ante illũ ingredi & egredi, tandemque in locum à te præparatum introducere. Hoc nobis concedas qui es benedictus in secula Amen.

IN FESTO S. MARTINI.

11. Nou.

Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. Lect. 23. tripart.

2. Tim. 4.

VItam hominis Militiæ nomine crebro in sacris litteris designari, per- Exordiũ notum est. Sic desertis verbis expressit Iob in veteri Testamento: *Mi-* Iob. 7. *litia est vita hominis super terram.* Et rursus: *Cunctis diebus quibus nunc mi-* Iob. 14. *lito, expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me, & ego respondebo tibi.* Cui con- Abac. 2. formiter Propheta: *Super custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem; & contemplabor, vt videam quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me.* In nouo quoque Testamento S. Paulus frequenter de hac militia agit in suis epistolis, declarans panopliam qua debet esse adornatus miles Christianus. Habeat ergo Spem, Galeam salutis, Scutum fidei, Loricam iustitiæ, Baltheum veritatis, Ocreas & Calceos militares, præparationem Euãgelij pacis, Gladium spiritus: His omnibus poterit esse tutus contra hostem, ignita eius iacula haud verebitur, lauream que emerebitur. Propterea hortatur Timoth. *Labora sicut bonus miles Christi Iesu. Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus, vt ei placeat cui se probauit. Nam & qui certat in agone, non coronabitur, nisi legitimè certauerit.* Quia fortia pati Christianum est, & à seculi illectamentis & inolucris secernere se; ideo hortatur Timotheum Militem & Ducem, ad 2. Tim. 2. fortia & dura patiendum, & ad sic se gerendũ, vt imperatori qui eum delegit, placere valeat, sicque ab eo coronã accipere mereatur. Antea ei dixerat, ad idẽ 1. Tim. 6 exhortans: *Tu verò sectare iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem Certa certamen fidei, apprehende vitam æternam.* Præmittit arma lucis, quibus contra tenebrarum Principes dimicatur; & ostendit lauream vitæ, ad quam certando adspirandũ est. Hoc vero certamen omnes Christianos concernit, quos Christus Dux supremus in suam militiam sub crucis vexillo euocauit, cruceque signauit & roborauit, vt fortiter certent vsque ad mortẽ, vitæ tunc æternæ brauium adepturi. quapropter dicebat S. Chrysostomus: *Quandoquidem semper Christiani exercitus diabolum Deo armati debellent, Tu Christiane delicatus es miles; si putas te posse sine pugna vincere, sine certamine triumphare. Exere vires, fortiter dimica, atrociter in prælio isto concerta. Considera pactum; conditionem attende, militiam nosce. Pactum quod spopondisti: conditionem qua accessisti, militiam cui nomen dedisti.* Ita ipse ser. de Martyr. tom. 2.

Denique, & ipse Apostolus Paulus militem se huius militiæ agnoscens, in fine agonis approximantem cernens suo vertici coronam, dicit *Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi in illa die iustus Iudex.* Quę quidem magnamina verba optimè conueniunt S. Martino, eiusdem cum Apostolo Paulo militiæ Duci. Et hæc pro themate proposuimus, quia ipse militis instar cataphracti vbique depingi solet, qui postquam miles fuisset sæculi, factus est miles cœli. Videamus ergo particulariùs, quomodo bonum certamen certauerit, quos hostes superauerit, qualiter cursum consummauerit, & coronam adeptus fuerit.

Tres hostes nobis iugiter aduersantur, & continuus nobis aduersus eos esse debet conflictus; in quo quidem conflictu non de victoria agitur ad tempus perduratura, sed de æternitatis gloria aut pœna. Tres isti hostes vulgati sunt & agniti, in perniciem nostram conspirantes: Caro, Mundus, Dæmon; de quibus S. Martinus gloriosè triumphauit iam ab ineunte ætate, Hoc explicemus particulariùs.

Propositio.

I. pars. Quomodo S. Martinus contra carnem certarit.

Primum est *Caro*, & quidem semper hostis periculosissimus; quia domesticus hostis, non extraneus, quia hostis quem semper circumducimus nobiscum, & ab illo separari non licet; quia hostis qui sub specie amicitiæ fallit, & sub blandimentis insidias tegit, quia hostis qui semper pugnat, nisi repugnes; & rarò pugnat sine inflicto nobis vulnere aut nocumento. Ideo in hac pugna tremit Apostolus & ingemiscit. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Quid faciet gregarius miles, si militum Dux ita ad hanc pugnam inhorrescit? quid est, ô Apostole Christi, quod ita exclamas, qui animo infracto bellum indicere ausus es omni creaturæ, asseuerans quod nec cœlum, nec terra, nec infernus, nec alia creatura, nec gladius, nec mors, aut angustia te poterit superare, aut à Dei charitate separare? Quid ergo nunc talem tibi vale gemitum excutere, vt dicas: *Infelix ego homo!* Quid persentiscis? Quid vereris *Sentio in membris meis*, inquit ipse, *aliam legem, repugnantem legi mentis meę & captiuantem me in lege peccati.* O durum! ô mirum! ô periculosum prælium! in alijs prælijs vnus est qui offendit, alter qui defendit: åt in hoc aduersatur homo sibi ipsi, homo interior exteriori. Quis poterit cauere à seipso? à seipso quis poterit se liberare? In alijs prælijs quādoque cessatio est; quādoque dantur induciæ: at caro & spiritus semper sunt in acie, semper sibi aduersantur, nec licet recedere. In alijs prælijs certamen est de honore, aut possessione sæculi: hic autem iacitur alea æternitatis, & conflictus est pro regno Dei, à quo in æternū oportet separari, si succumbas. Et quidē periculū grande est, quia hostis fortis & efficacissimæ dimicās.

Rom. 7.

Periculosissimus hostis caro.

Quàm fortis sit & periculosus hostis, iam nos docuit ingemiscens Apostolus, qui & alibi animos resumere suo docet exemplo, dum dicit: *Sic pugno, non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortè cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar.* Patet quoque efficacia huius pugnæ in S. Benedicto se per spinas & vrticas volutante, ne superetur à carne: in S. Francisco Benedictum imitante, per niues se volutando frigidissimo tempore in S. Hieronymo noctes & dies in oratione perseuerante, & à pectoris tunsione non cessante. Propterea etiam dixi S. Augustinus: *Inter prælia Christianorum sola dura sunt prælia castitatis, vbi continua est pugna, & rara victoria.* Satis etiam ostendunt suo exemplo, inter fortes Sampson, inter sapientes Salomon, inter sanctos Reges

1. Cor 9

Exempla certātiū contra carnem.

Dauid, quàm hic periculosum sit prælium. Ideo omnes horum exemplo commonet S. Hieronymus de euitandis occasionibus, & illecebris quæ hic succũbere faciunt, aiens: *Nec Sampsone fortior, nec Dauide sanctior, nec Salomone potes esse sapientior.*

Hunc porrò hostem superauit S. Martinus, iam ab adolescentiâ. Sed, quod magis mirum est, superauit hunc hostem agens in militari vita, quæ vesania libidinis licentiosę facilè voluptati carnis laxat fræna. Duo certè incentiua sunt Veneris, Adolescentia & Militia, quia cum malitia affinitatem habent. De adolescentia quidem testatur S. Ambrosius lib. de viduis sic pronuncians. *Vicina est lapsibus adolescentia; quia variarum cupiditatum æstus feruore calentis inflammatur ætatis.* De militia autem sic loquitur Valerius Maximus l. 2. *Aspero castigationis genere disciplina eget militaris, quia vires armis constant, quæ vbi à recto itinere desciuerunt, oppressura sunt, nisi opprimantur.* Nimis experientiâ horum est, quomodo inter milites vigeant & nihili pendantur non solùm liberæ fornicationes, sed etiam violenta stupra & adulteria, virginum & maritarum corruptelæ. Quia apud eos impunitas fit insolentiæ mater, radix impudentiæ, transgressionis nutrix! militarisque libertas in satanicam degenerat libertatem, quâ non solùm pietas & castitas, sed sacra omninò omnia conculcantur, & profanantur inauditis sacrilegijs. Expertus loquor, quia dum hæc scribo, cũ mœrore reminisci cogor recentium sacrilegiorum in sacras personas, ac in ipsam sacratissimã Eucharistiam inaudita impudentia patratorum à milite per Leodicam nostram ditionem pertranseunte. Equidem à milite pertranseunte, sed vestigia luctus, non solum in agris, at etiam in locis sacris relinquente, & quidem in oculis Ducum & Tribunorum fidem Catholicam profitentium. In libro Regum dicitur: *Egressi sunt ad præliandum tres cunei Philistinorum.* Alia lectio habet: *Egressi sunt ad prædandum.* Textus autem Græcus & Hebræa Paraphrasis sonat; *Egressi sunt ad violandum & corrumpendum.* Quid aliud diuersa hæc lectio nobis insinuat, nisi quòd plerique è militibus & pręliatoribus fiunt latrones & prædones, violatores & corruptores? Vtinam hoc verum non foret de his qui militiæ abscribuntur sub Ducibus Catholicis! Sed eheu! non tanta flagitio & dedecora olim designabantur à milite infideli sub ducibus ethnicis militari tunc disciplinâ intra limites rationis milites coarctante & dirigente, quàm modò ab his qui fidem profitentur.

Duo incentiuis Veneris.

1 Reg. 13

Miles ergo fuit S. Martinus, sed miles innocentiæ adornatus baltheo, & præcinctus castitatis cingulo. Ne autem militia Cæsaris (cui occasione Tribunitiæ potestatis Patri suo delatæ adscriptus fuerat) tandem eum particula peccati pertraheret, & pelliceret in occasiones carnis; deseruit eam, vt nomen daret altiori militiæ. Inscribi optauit statui clericali sub disciplina & directione S. Hilarij Pictauensis Episcopi, vt perfectiùs militare disceret sub vexillo Christi, Regis Crucifixi. Quantũ tali Directore & Duce profecerit, effectus declarauit. Hostem autem hunc, quem primo loco collocandum & nominandũ censuimus, hoc est Carnem, vt à iuuentute expugnaret & sibi subiugaret, cæpit domare ieiunijs, vigilijs, cilicijs, chameuniâ, siue humi cubitatione, omnigenaque austeritate. Et in hoc quidem rigore perseuerauit ad senectam vsque, & finem vitæ, nam & mori voluit in cilicio & cinere. Dicebat ipse moriens: *Non decet Christianum nisi in cinere & cilicio mori.* Quem imitatus S. Carolus Borromeus, fini

Stipit. iu nius vita.

proximus, voluit sibi indui cilicium sacro cinere conspersum. Ad tantā autem castimoniæ pertigit perfectionem hac carnis maceratione & vitæ austeritate, vt summa quædam puritas post mortem in carne eius refulgeret, luci aut gemmæ similis; adeo vt cerneretur specimen & initium quoddam futuræ resurrectionis dote claritatis. Nemo iudicasset corpus illud sordido vnquam obtectum fuisse cilicio. Testis est Sulpitius in vita eius.

Ob hāc castitatem meruit eius anima innocens mox à morte ab Angelis suauissimo contentu deduci, prout audiuit S. Seuerinus Coloniensis Episcopus in oratione Coloniæ agens, dum Martinus Turonis ex hoc emigraret sæculo. Quod & alijs reuelatum fuit eadem ipsa hora. Propter singularem igitur pugnam & victoriam contra carnem spiritui insidiantem, non dubitamus illū accensere his *qui cum mulieribus non sunt coinquinati, & quia Virgines sunt, sequuntur Agnum quocunque ierit*, cum speciali gloria cantantes canticum nouum. O vtinam in hoc belli genere imitentur multi virum hunc sanctissimum, quem sibi nominant Patronum! Vtinam fugiant eius exemplo ab adolescentia occasiones lubricatis, cogitationes impuras, verba impudica, tactus salaces, quibus satan primæuam implicans ætatem, tandem perducit ad perniciem; quia de plerisque verum est illud: *Ossa eius implentur vitijs adolescentiæ eius, & cum eo in puluere dormient.* Bonum itaque certamen Martinus contra hunc hostem periculosissimum certauit, siue existens adhuc in militia sæculi, siue agens in militia Dei; & id quidem ab ætate tenera, vt nemo cuiuslibet status prætexat sibi impossibilem castitatem.

Apoc. 14
Iob. 20.

SEcundus Hostis est *Mundus*, qui etiam variè pugnat contra electos. Conatur enim eos detinere in tenebris ignorantiæ & infidelitatis, aut in caligine variæ cupiditatis, & peruersæ consuetudinis. Genitus erat Martinus in infidelitate, ex parentibus infidelibus, sed diuini luminis radio illucescente simul cum ætate, cum decimum annum attigisset, inuitis parentibus ad Ecclesiam confugiens, in catechumenorum numerum adscribi voluit, ac tandem decem & octo annos natus baptismo lustratus est. Idem de S. Martino dicere possumus, quod S. Ambrosius dicebat de nonnullis cathecumenis sese ad Martyrium offerentibus: *Inter Religionis principia sunt consummati, & nondum sibi Dei legibus plenè manifestatis, iam erant Deo pleni. Atque ita peruenturæ ad cœlos turris meruerunt prius eleuare fastigium, quam disponerent fundamentum. Nondum sacramentorum conscij, in sacrificium sunt electi.* Ita Ambros. serm. de S. Nazario: idem conuenit S. Martino, quem adhuc cathecumenum laudat Dominus, quasi militem perfectum. Nihil ergo hic Mundus contra eum potuit, nihil parentes reluctantes: non enim acquieuit carni & sanguini, sed diuinæ vocationi. Vocante Oriente, non attendit ad Occidentem, sed renuncians Mundo & eius operibus immundis, Christo adhæsit, eiusque fidem firmissimè est amplexus. Quapropter in ipso verum esse cernimus illud: *Omne quod natum est ex Deo vincit mundum, & hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra, Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Iesus est filius Dei?* Si scil. fide viua credat, iam mundum contemnit & mundana, omniaque superat salutis impedimenta à quibuscumque obiecta, etiam à parentibus qui eum mūdo genuerunt & seculo, quia ad illum solum attendit qui eum genuit cœlo. Sic poterat dicere S. Martinus quod olim Celsus puer ad Martyrium procedens dicebat, reluctantibus & flentibus

3. Pars quomodo S. Martinus cōtra mundū certarit.

1. Ioan. 5

flentibus parentibus suis infidelibus: *De spinis rosa nascuntur, nec rosa nata de spinis odorem suauissimum, nec si mater spinosus qui rosas odarantes genuit, amittit aculeum. Vos ergo parentes mei spinæ estis, vestrum est pungere; pergite vt consueuistis, me autem rosæ odorem permittite credentibus exhalare. Vobis obediant qui perire parati sunt: me imitentur qui de tenebris ad lucem venire contendunt. Ego pro Christo vos parentes abnego; non possum in vos pius esse, & in me crudelis.*

Postmodum Martinus parentum miserandam deplorans sortem & infidelitatis cæcitatem quâ detinebantur, adijt Pannoniam, vt verbo & zelo, si fieri posset, eos ad Christi lucem & fidem traduceret. Nec ex toto irritus fuit eius conatus, aut sine fructu arreptum iter. Matrem enim ignito exhortationis sanctæ alloquio perduxit ad veritatis agnitionem, & Christi amorem. Pater verò rebellis lumini, suasque adamans tenebras, in infidelitate permansit obstinatus. Mirũ sanè, quod vir sanctissimus, & à Deo, tot miraculis decoratus, totque animarum conuersione Orbi illustris, non potuerit proprium parentem à perditionis via reuocare. Vnde hic possumus merito cum Apostolo exclamare: *O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudici eius, & inuestigabiles viæ eius!* Possumus & illud Domini Iobo olim propositum rememorare, & hic rursus proponere: *Indica mihi, si nosti omnia, in qua via lux habitet, & tenebrarum, quis locus sit: vt ducas vnumquodque ad terminos suos, & intelligas semitas domus eius.* Ecce filius in luce agit, & lucis eiusdem matrem facit participem. Ecce Pater in tenebris hæret, & per tenebras pergit in tenebras; per interiores animi, ad æternas ruit Erebi. Dic mihi, cur potius Mater lucem adspicit, quàm Pater, cùm eadem lucis via vtrique proponatur? O admirabile iudicium Dei! Filius æternæ gloriæ gaudijs perfruitur, æternaque laude Deum suum exaltat: Pater æternùm Deo maledicit in flammis, maledicit & creaturis. O inuestigabiles viæ Domini, & incomprehensibiles semitæ domus eius, dum hunc reprobat, illum prædestinat, & vnumquemque ducit ad terminos suos secundùm merita, vel demerita!

Rom. 11.

Iob. 38.

Neque vero eatenus duntaxat dicitur vicisse S. Martinus per fidem mundum, quatenus eius vicit infidelitatem, sed etiam quia euicit omnem illius cupiditatem; siue illam quæ consistit in concupiscentia carnis, vt iam ostendimus; siue illam consistit in concupiscentia oculorum, siue illam quæ consistit in superbia vitæ. Hæ sunt tres sagittæ, quas mundus solet figere in corda eorum quos superat. Vincit enim eos per voluptates, diuitias, honores, hoc est, per horum concupiscentiam. At Martinus bonum & hic certamen certauit, fidemque Deo seruauit; siue dum adhuc ageret in militia sæculi, siue dum secutus est militiam cœli. Vtrobique enim diuitias contempsit, earumque cupiditatem animo suo dominari haud permisit. In militia enim sæculi, neminem concutiebat, nemini columniam inferebat, quod rarissimum est viris militaribus: sed suo contentus stipendio, etiam illud solum retinebat quod victui necessarium videbatur, reliquũ in pauperes animo libero & liberali erogabat. Notum est quod ei contigit Ambiani Christo in specie pauperis ab eo stipem petente. Merito de eo canimus: *Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi.* Sed si à Domino laudatus est ob misericordiam, cùm adhuc recenter sacris Christianis initiatus foret, necdum baptizatus, sed adhuc Catechumenus: certè postmodum non defecit, quia tota eius vita liberalitatis effulsit exemplis. Hæc

S. Martinus omnem concupiscentiam vicit.

quantum ad diuitias, & eorum cupiditates subiugatas.

Humilitatis sectator fugit honores.

Quod attinet ad honores, nec eas sectatus est in sæculo, aut in clero, sed tota mentis humilitate & animi demissione seruitutem coram Deo & hominibus iugiter est professus. Non potuerunt honorum retia eius pedes vel alas implicare, quominus in cœlum vel curreret vel volaret. Si episcopalem dignitatem adeptus est, non quæsiuit, ad eam à Deo vocatus est, & a clero ac populo renitens assumptus. Sciebat illud Apostoli: *Nemo sibi sumit honorem, sed qui à Deo vocatur, tanquam Aaron.* (Heb. 5.) Vita eius instar Virgæ Aaronicæ effulsit fronde, flore, fructu virtutis & hoc indicio à Deo tanquam idoneus ad Pontificiam dignitatem est designatus. Non ipse per seipsum illuc ascendit, sed ille posuit eum super Candelabrum, qui ipsum vt lucernam accendit. (Luc. 11.) Non decebat vt lateret sub modio: positus est in medio, vt luceret omnibus qui in domo sunt, imò & illis qui extra domum sunt, vt ad domum venirent, hoc est infidelibus, vt ad Ecclesiam properarent talis lucernæ inuitati fulgore.

Sed licet in medio positus foret à Domino ad lucendũ in Candelabro, angulos tamen requirebat, vt in humilitate lateret & cinere. In nidulo suo, in statu tranquillo viuere & mori peroptabat, vt quasi Phenix è cinere in nouam vitam exsurgeret, & multiplicaret dies suos in æternitate. Propterea locum rigoris & humilitatis eligens in monasterio ædificato in solitudine frequẽter commorabatur, cum octuaginta Religiosis agens, qui animas suas Deo ibidem deuouerant, relicto mundo & eius tumultu, ac inquietis amarisque fluctibus, poterat idem dicere quod S. Anselmus, olim Abbas Beccensis, postmodum Archiepiscopus Cantuariensis. *Sicut Bubo dum in cauerna sua cum pullis est, lætatur, & quodammodo sibi benè est, dum verò inter coruos & corniculas seu alias aues est, incursatur & dilaniatur, & sibi malè est, quia rostro hic percutit, illa vnguibus discerpsit: ita & mihi quando cum Monachis, meis scilicet filiolis, conuersari queo, mihi bene est, & consolatio non deest, quando verò inter sæculares versor, hinc inde variè incursor & dilaceror, & me quæ non amo sæcularia negotia vexant, animæque meæ dispendium pertimesco.* Ita ipse lib. similit. cap. 187.

In hoc quoque S. Martinus perfectè mundum vicit, quod vanam eius gloriam penitus contempsit & conculcauit. Etiam miraculis insidiantem vanitatem & gloriam diligentissimè cauit. Propterea catechumenum quemdam mortuum suscitaturus, iubet omnes egredi, & instar Elisæi super cubili collocato puero incubuit, & halitum vitalem ei rursus inspirauit. *Vide in eius vita apud Ribadeneiram, & alios plura.*

III. pars Quomodo contra diabolum certauit & vicerit.

TErtius Hostis est Dæmon: Ipse semper vigilans in perniciem hominis (quia in eius locum homo ad gloriam à Deo est electus) omnes artes impendit: vt eum impediat à beatitudine consequenda. Hostile ergo odium quod in Deũ primitus concepit quia ab ipso è cœlo exturbatus in abyssum est relegatus, in hominem effundit, vt sic de Deo quodammodo se vendicet, eum in sua lædens creatura & imagine. De hoc hostili odio Dæmonis in hominem, multa alibi fusè à nobis dicta sunt, ideo supersedeo, breuitati consulens.

Hoc solum hic cum S. Gregor. lib. 24. moral. aduertendum, Dæmonem hominem maximè inuadere tertio durante vitâ, in initio scil. conuersionis, in medio probationis, in termino consummationis.

Dæmon tertio ho-

Primò quidem in conuersionis initio omnia obijcit impedimenta quæ potest, vt deterreat hominem à via veritatis & pietatis. Propterea monebat Sapiens: *Fili accedens ad seruitutem Dei stat in timore, & præpara animam tuam ad tentationem.* Quisquis in melius vitam mutare resoluit, Satanæ hostilitatem violentiùs experiatur necesse est Sic fortiùs Pharao persequitur Israelem, cùm videt se deseri, & Laban Iacob, cùm videt domum suam relinqui. In filijs Israel notissimũ est quot obstacula repererint, dum ex Ægypto egredi volunt. Non solùm Pharao insequitur, sed etiam mare, sitis, egestas, serpentes, & mille aliæ difficultates sese opponunt. Sic his qui volunt piè viuere, multiplicem molitur Satan persecutionem, tum per seipsum, tum per carnem & mundum, subsidiarios suos milites. Ab hac persecutione exemptus non fuit S. Martinus, cui iam viam seruitutis Dei ambulanti in fortitudine & feruore animi, multa Satan obiecit impedimenta, cumque animos ei infringere non valeret, quodam die occurrit, & dixit: *Quocumque ieris, ego tibi aduersabor.* Quid vero respondit Martinus? Inuictum exserens animum, dixit fidenter & fortiter: *Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos.* Sic fregit audaciam hostis malignè insidiantis, & diffidentiam vel desperationem eum adducere molientis. Subtiliter Hugo Cardinalis explicans illud: *Stabat Satan à dextris eius, vt aduersaretur ei,* sic ait: *Diabolus est à sinistris, illis quos persequitur in temporalibus, à dextris, quos in spiritualibus ante faciem qui versutias eius cauent; à tergo qui non præuident: Supra quos conculcat, infra & sub pedibus, qui eum conculcant.* Sic S. Martino sub pedibus fuit.

Secundò tentare dicitur hominem in medio probationis, quia non solùm inchoantes bonum, sed etiam proficientes diuexerat & perfectos. Illos quidem ad teporem conatur traducere, fastidioque obruere, vel etiam indiscreto feruore ad ea quę vires superant extimulare. Hos autem multis agitat modis, vt pacẽ & tranquillitatem conscientiæ perturbet, aut etiam transfigurat se in Angelum lucis, vt in errorẽ inducat. Varijs id exemplis alibi à nobis ostensum est. Contigit vero idipsum S. Martino, cui cum omnes aliæ insidiæ Satanicæ haud nocerent, fraude antiqua eum conatus est decipere. Apparuit nimirum ei in figura Christi Iesu tanquam Regis purpurati & corona radiante redimiti, vt sic ab eo adoraretur, & prauis, irretiretur consilijs. Sed agnouit mox Vir Sanctus fraudem antiqui veteratoris, sub specie lucis tenebras tegentis, sub specie boni animas decipientis, & ad malum illectentis. Audi igitur, quid responderit: *Dominus Iesu Christus non purpuratum aut diademate gemmisque renitentem, venturum se prædixit: ideoque Christum non agnosco, nisi & agnoscam stigmata corpori eius pro me inflicta, spineamque coronam, qua mihi gloriosam voluit comparare.* His auditis confusus illusor disparuit, & in fumum abijt, sed tali putore & fœtore in orantis cellula relicto, vt facilè agnosci posset quis illẽ fuisset, quem regia tegebat purpura fraudulenter, quidve prætenderet. Sperabat nimirum sic Martinum decipere, quomodo olim Valentem Monachum, fingens enim se Christum, apparuit ei cinctus mille Angelis lampades & rotam igneam circumferẽtibus. Cui vnus ex illis: *Christus dilexit tuam viuendi libertatem & confidentiam, ideo venit ad te, vt videat te egredere, adora eum.* Egressus est, & pro Christo Dæmonem adorauit, factusque est adeo emotę mentis, vt ingressus Ecclesiam diceret: *Ego non habeo opus communione, Christum ego vidi hodie.* Quare patres vinxerunt eum, & in compedes iniecerunt. Hoc est dæmonium meridianum, quod iustos quandoque infestat.

minem durante vita tentat.

1. Conuersionis principio.

Eccli. 2.

Zach. 3.

2. In medio probationis

Palla. c. 21. hist.

lib. dict. pat. de humilit. c. 35. Contra illud hanc doctrinam tradebant Seniores in eremo: *Licet Angelus in veritate tibi appareat, non facilè suscipias, sed humilia te, dicens: Non sum dignus Angelum videre viuens in peccatis.* Sic in libro doctrinæ Patrum legimus, cuidam apparuisse Dæmonem instar Angeli, & dixisse: *Ego sum Angelus Gabriel missus ad te.* Ipse verò Respondit: *Vide ne ad alium missus sis; ego enim non sum dignus ad quem Angelus mittatur.* Hac humilitate victus Diabolus, mox disparuit. Rursus cuidam alteri apparens cum gloria dicebat: *Ego sum Christus.* Ille verò oculos claudebat: Interrogatus est, *Cur Christo oculos clauais?* Respondit: *Ego Christum nolo videre in hac vita, sed in alia.* Sic illusus fuit illusor, & abscessit inglorius.

3. In termino vitæ. Tertiò hominem maximè aggreditur in termino consummationis, siue in fine vitę, viresque omnes exerit in isto postremo certamine, in quo igitur de victoria finali, & de æternitate. Tunc verum est illud: *Væ quia descendit Diabolus, magnam iram habens, sciens quia modicum tempus habet,* Cum enim vltima hora sit, in qua Apoc 12. de irreuocabili animæ salute vel perditione agitur, totam effundit iram & violentiam, vt in errorem vel peccatum inducat, *quia modicum tempus habet.* Ideo multi, qui generosè alias decertarant, hic succumbunt. Nec vnicus solum Dæmon tunc impugnat, sed multi concurrere solent, vt tanto fortior sit pugna, & Psal. 117 certior victoria. Tunc potest anima dicere cum Propheta: *Circumdederunt me sicut apes;* quia multi Dæmones tunc animam premunt, & velut apes aculeatæ, vnusquisque per suggestionem peccati aculeum conatur infigere.

Hoc certamen non defuit S. Martino, quamuis inane fuerit, & sine viribus, ob animæ eius innocentiã. Hac fretus innocentia, cum iam instante morte hunc humani generis hostem iuratum iuxta se intueretur, sic eum contemptim est allocutus: *Quid hic adstas cruenta bestia? Nihil in me funeste reperies.* Atque ea in voce, vnum & octoginta annos natus, animam Deo reddidit inter manus Ange-Psal. 126. lorũ diuinas laudes decantantium. Sic de eo verificatum est illud: *Non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta.* O virum infractum & securum, siue in vita, siue in morte! O virum ineffabilem, nec labore victum, nec morte vincendum, qui nec mori timuit, nec viuere recusauit! Illud enim cõsideratione dignum est, quod tãta securitate hosté in illa hora aggreditur, in qua plerique trepidãt. Illud quoque non minus; quod in mortali vita diutius permanere paratus sit patiendo & laborãdo is qui certus erat de appropinquante vertici suo corona gloriosa Cum enim discipuli lectulum moribundi cingentes cum lachrymis dicerent: *Cur nos Pater deseris, aut cui nos desolatos relinquis? Inuadent enim gregem tuum lupi rapaces;* Ipse manibus, voce, oculis in cœlum intentus, inuictum ab oratione spiritum non relaxans, dicebat Domino: *Si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua.* O inæstimabilem charitatem, ô sanctissimam animam! Acerbam hic vitam decebat, in siti frigore, nuditate, curis & angustijs; acerbam tamen vitam istam prolongare paratus est. Quis mercator nauem habẽs multarum mercium copia refertam, cum liceat iam ad portum appellere, & quiescere cum securitate, adhuc in mari nauigare & fluctibus amaris agitari cupit? Quis miles cupit vltra cũ sudoribus & periculis confligere cũ iam coronari datur, & in regia aula cum ipso Rege trophęa celebrare? Propterea de hoc Martini zelo infatigabili, & charitate singulari agens S. Bernardus, sic eum Ber. ser. de S. Martino. alloquitur: *Dum dicis; Non recuso laborem obtulisti planè Isaac vnicum quem diligis: immolasti singulare gaudium tuum pia deuotione, paratus iterum redire in pericula, in-*

nouare certamina, sustinere tribulationem, prolongare tentationem, differri ab illa felici societate tam desiderata beatorum spirituum, & in huius mortalitatis ærumnas ab ipso introitu gloriæ reuocari, & quod maximum, à Christo tuo peregrinari, si voluisset. Dicere itaque poterat Martinus cum Psalte: *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum*, siue manere in carne, siue dissolui, & esse cum Christo, quod ipsum didicerat ab Apostolo. Magna certè hic resignatio, charitas, & obedientia magna. Quam vlterius amplificans S. Bernardus, sic de ea re alloquitur SS. Angelos: *Magna obedientia vestra, ô Angeli sancti, sed quod dicere audeam pace vestra, nescio an inueniatur in vobis quisquam paratus in tale aliquando ministerium mitti, in quo non videat faciem Patris. Magnum est ô Petre, quod secutus es Dominum omnia reliquisti, sed audiui te in monte transfigurationis dicentem: Domine, bonum est nos hic esse: faciamus hic tria tabernacula. Non est hoc, Si adhuc populo sum necessarius, non recuso laborem.* Hæc S. Bern. Psal. 56. S. Gregor. Turon. l. 8. hist. Franc.

De S. Saluio Abbate legimus, post peractam in magna austeritate vitam, ad aliam emigrasse, relicto in animis Monachorum suorum magno sui desiderio. Mane igitur preparato funeris officio corpus moueri cœpit in feretro, & ecce quasi de somno graui suscitatus excutitur, apertisque oculis & manibus in cœlum sublatis, ait: *O Domine misericors, quid fecisti mihi, vt in hunc tenebrosum humanæ habitationis locum redire permitteres, cum mihi melior esset in cœlo tua misericordia, quam sæculi vita nequissima.* Stupentibus omnibus surgit de feretro, & triduo postquam sine cibo & potu permansisset, conuocat suos, & exponit quid in cœlo viderit, & quam suauitatem perceperit in societate Angelorum, Martyrum & Confessorum; & quomodo gloriæ delicias gustando, agnouerit quam verum sit illud Salomonis: *Omnia vanitas.* Interim addebat se audiuisse vocem dicentem: *Reuertatur hic in sæculum, quoniam necessarius est Ecclesijs nostris.* Et ego, inquit, prostratus cum fletu dicebam: *Heu, heu Domine, cur mihi hæc ostendisti si fraudandus eram? Ecce eijcis me à facie tua, vt reuertar ad sæculum fragile; deprecor vt permittas me hic habitare, ne illic peream; nec auferas misericordiam tuam à me.* Tunc vox, quæ antea loquebatur, dixit: *Vade in pace; ego enim sum custos tuus, donec huc reducam te.* Hæc S. Saluius.

At S. Martinus vltrò se offert ad permanendum in sæculo, non disputat de periculo, *sciens cui credidit, & quomodo potens est depositum suum seruare in illum diem iustus & misericors Dominus.* Deponit ergo animam suam & salutem in manu Domini perfecta resignatione, certus quod hæc resignatio facta ad eius gloriam, non possit fraudari eius diuina bonitate.

Ex dictis igitur satis eluxessit, quomodo S. Martinus bonum certamen certarit, cursum consummarit, fidē seruarit, & coronam iustitiæ meritò adeptus sit, siue pro certamine contra carnem & concupiscentiam, siue pro pugna contra mundum & eius vanitatem, siue pro cōflictu contra hostem communem, quem toties superauit eijciēs è humanis corporibus. Atque eius vita nonnisi cōtinuus fuit cum vigili hoste conflictus, quem in fine pessum dedit, & nūc æternum de eo trophæa refert, nobis exemplū præbens certandi, si cum eo volumus coronari.

Impertire nobis Domine, hanc gratiam, meritis & intercessione S. Martini, vt valeamus decertare feliciter sub vexillo crucis tuæ, contra carnem & sanguinem, contra mundum & errorem contra peccatum & dæmonē, vt lorica iustitiæ, baltheo veritatis & castitatis, galea salutis induti, possimus illum contemnere

& calcare: tandemque in agone vltimo ita vincere, vt ad iustitiæ coronã, cursu consũmato, fide conseruata, perseuerantiaque infracta valeamus pertingere.

Appendix.

HISTORIA MEMORATV DIGNA, qua sanctitatem S. Martini, circa Alpes & Sabaudiæ Ducatum, Deus voluit illustrem fieri.

Agaunũ locus Sabaudiæ.

S. Martinus cum paucis comitibus Roma veniens optabat orare in loco, in quo multa Martyrũ millia, Duce Mauritio, sanguinẽ preciosum fuderant, Ideo Agaunum venit, & oratione completa, à Monachis qui tunc locum possidebant, aliquid de reliquijs horum Martyrũ sibi donari deuotè petijt. Hi illum non agnoscentes, renuerunt dare, non fortè charitatis fonte in eis exhausto, sed ne homini incognito tanti thesauri partem dantes, offensam incurrerent. Maximè autem Deo hanc repulsam permittente, vt Solem istum, paupertatis amictum cilicio, reuelaret, atque eius radios per regionis istius spacia diffunderet, quantusque foret Martinus, ibidem illucesceret. Ipse igitur patientiá hac in repulsa amplectens, ad diuinum more suo se contulit præsidium, & ab incolis locum saltem rōseo hoc cruore purpuratum sibi ostendi obtinuit. Vbi flexis corde & genibus, Dominatorem terræ & mortis orauit, vt qui in die nouissimo totam hominis reparaturus est substantiã, ita vt nec capillus pereat, aliquid ex sanguine militum suorum pro nominis sui gloria illic effuso & absorpto, de abyssis terræ dignaretur ad suum & Martyrum suorum honorem refundere. Deinde vna manu cultello altera virentis graminis coma apprehensa, mox in gyro in modum coronæ cespitem incidit. Mirum dictu. Densus ab ipso cespite copiosi sanguinis imber distillare cœpit. De quo S. Martinus, quantum diuina largitas contulit, magna veneratione & gratiarum actione suscipiens, per vascula ad hoc disposita dispertiuit, & reditum cum lætitia maturans, cum suis iter arripuit. Sed vt electus Dei Pontifex appareret, occulta quadam vi prohibitus progredi non potuit, donec inspiratione secreta voluntatem Dei intelligens, Agaunum reuersus est, & quod gestum fuerat, retulit, Monachisque aperuit quis foret ipse, redarguens eos ob illiberalitatem & repulsam. Data ergo eis parte sanguinis cœlitus adepti, & relicto ibidem cultello quo cespitem præciderat, eos participes effecit tantę benedictionis. Eiş igitur tremefactis & culpam fatentibus, omnia quę ei sua in partem proponentibus, valedixit, dicens sibi sufficere quod à Deo donatum erat. Sic ad Vrbem Turonensem redijt, vbi maximo Cleri & Ciuium applausu cum processione susceptus, ipsum quem deferebat sanguinẽ per vascula diuisum locis quibus iudicauit congruũ, deuotè impertijt. Non solum Metropolitanam suam Ecclesiam, sed etiam Andegauensem, tanti pignoris parte nobilitans, in honorem Mauritij, & sociorum consecrauit. Huius susceptionis memoria solemniter quotannis agitur 4. Idus Maij. In tantum autem dictorum Thebæorum sanguinem veneratus est S. Martinus, vt ampullam illius secum perenniter retineret, & in locum requietionis suæ post mortem reponi præciperet. Hæc ex epistola Decani, & Canonicorum Castri noui in Gallijs, ad Archiepiscopum Coloniensem Philippum.

Surius 22. Septemb.

IN FESTO PRÆSENTAT. B. M. V.

xxj Nouem. Lect.24. tripartita.

Adducentur Regi Virgines post eam, in lætitia & exultatione, &c. Psal. 44.

IN quæstionem venit apud Theologos, An B. Virgo prima fuerit, quæ virginitatem seruarit? Ratio dubitãdi aut id inquirendi est, quia in veteri Lege fœcunditas in honore erat, & felicitas in fœcunditate constituebatur. Hinc generationi liberorum omnes studebant, Deoque chari censebantur, qui prolibus copiosi erant. *Vxor tua sicut vitis abundans filij tui sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ. Beatus es, & bene tibi erit.* Præterea dictum fuit: *Non erit apud te sterilis vtriusque sexus.* Quibus quidem verbis non est præceptum de coniugio, est tamen felicitatis cuiusdam in liberorum procreatione promissio. Ac propterea passim appetebatur coniugium, & sterilitas deplorabatur. Hæc est enim causa fletus filię Iephte, deplorantis virginitatem suam duobus mensibus cum sodalibus suis, antequam immolaretur à patre.

I. Pars. An M. V. prima virginitatem vouerit, & quando.

Psal.127

Deut.17

Iudic.11

Eapropter nonnulli ex SS. Patribus asserere videntur, B. Mariam primam fuisse quæ virginitatem coluerit. Hoc insinuat S. Bernardus: *Tu Virgo, non dicam præceptum virginitatis, sed nec consilium, nec exemplum habebas, nisi quod vnctio docebat te de omnibus, ac sermo Dei viuus prius tibi factus est Magister, quam filius.* Sic loquitur & S. Antoninus in summ. Theol. tit. 15. c. 20. *Beata Virgo est Mater omnium in virginitate, quia prima sine præcepto, consilio, vel exemplo, virginitatis munus Deo obtulit. Et per virginitatis votum opprobrium virginitatis abstulit, & eam in se consecrauit, & sic omnes virgines per imitationem sui genuit.* Simili modo loquuntur nonnulli ex antiquis Theologis, inter quos Beda *Luc.* 1. Albertus Magnus *super missus c.* 28. & alij.

Hom.3. super Missus.

Dicamus primò, ad elucidationem huius quęstionis, non posse colligi ex sacris Literis, mulierem aliquam in veteri Lege coluisse perpetuam virginitatẽ, atque ita primam dici Mariã, quia prima est dę qua id constat, estque Princeps cæterarum Virginum, atque exemplar. Non negamus fuisse apud Hebræos mulieres nonnullas, quæ diuino cultui se traderent, & spreta mundi vanitate, orationi & Dei pręceptis specialiter vacarent, iuxta templum habitationem suam habentes. Nam hoc satis indicat illud: *Fecit Beseleel labrum æneum cum basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi.* Vbi LXX. legunt, *quę ieiunabant*, Chaldæus, *quæ orabant*, Hebræa, *quæ militabant in ostio tabernaculi.* Offerebant igitur hæ ex deuotione ornamenta sua, & vitrea specula, quæ seruiebant vitreę carnis pulchritudini, vt illa quæ antea mũdo seruierant Deo iam seruirent; in illisque sese intuerentur Sacerdotes iuxta lauatorium, an fortè maculis aliquibus aspersi forent. His speculis Deo oblatis, mulieres illæ arma spiritualia assumebãt, orationẽ, ieiunium, castimoniã, quibus Dei obsequio militarent, & excubarẽt cõtra hostes animæ. Atque inter illas fuisse aliquas Virgines dicit S. Ambrosius l. 1. de Virginib. colligique potest ex illo: *Accinctæ mulie-*

℞. I.

Exod.38

2 Mach,3

res ciliciis, pectus per plateas confluebant, sed & Virgines quæ conclusæ erant, procurrebant ad Oniam summum Sacerdotem. Erant ergo hæ typus quidam & vmbra Religiosarum, quæ militant Deo in Cœnobijs. Attamen hę Virgines, postquam habitassent aliquo tempore in habitatione constructa circa templum cum pijs mulieribus, nuptui tradi solebant; quapropter nec de earum Virginitate perpetua constat.

§. II. Dicamus secundò. Licet virginitas olim ab aliquibus fuerit seruata, Virgo tamen prima legitur virginitaté voto consecrasse. Elias, Elisæus, Ieremias, Daniel, & nonnulli alij Prophetæ virginitaté coluisse putantur, non tamen per votum perpetuum sese obstrinxisse. Hoc ergo Virgini Deiparæ seruabitur, vt admirando modo virginitatis vexillū tanquam Virgo virginum, tanquam Princeps & Regina cæterarum, tanquam Mater & prima Abbatissa, in sublime erigeret, & ad se suaque castra conuocaret. Voluit nimirum Dominus familiam Virginum habere in terris à quibus coleretur: sicut ab Angelis in cœlis Matrem autem suam voluit matrem esse & hanc primam elegit quæ virginitatem voueret, chorumque duceret Virginei sodalitij.

§. III. Dicamus tertiò, non esse improbabile hoc virginitatis votum in sua conceptione Mariam nuncupasse. Et hæc virorum contemplatiuorum pia opinio, teste Iacobo Christopolitano Episcopo in Canticum Virginis, ad illa verba, *Fecit mihi magna, qui potens est.* Nec vana videri debet hæc contemplatio, quandoquidé non pauci Theologi doceant B. Virginé à primo instanti conceptionis rationis vsu & luce donatam fuisse, amoreque diuino voluntatem eius flagrasse. Ita docet S. Bernardinus, & confirmat Dionysius Carthusianus hac ratione: *Si Ioannes adhuc in vtero matris Christum agnouit, & exultauit, vsu rationis miraculosè præuentus, cur non credatur amantissima Dei, quę superat vniuersos, ex supernaturali illuminatione ante solitum tempus vsu rationis præuenta?* Extat & apud illū reuelatio S. Birgittæ, vbi in hæc verba ei Virgo loquitur: *Cum anima mea sanctificabatur, & corpori iungebatur, tanta ei aduenit lętitia, vt effatu sit impossibile.* Non fuit inferior Angelis Maria, qui in instanti creationis lucem diuinam & intelligendi vsum participarunt. Vnde de ea piè dici potest, quod Deus *in ea simul erat condens naturam, & largiens gratiam*, prout de Angelis dicit S. Augustinus libr. 12. Ciuit. Dei, cap. 9. Igitur tanquam Aquila pernobilis mox in Solem diuinum oculos intellectus & voluntatis per contemplationem & amorem extendit, & voto singulari se illi consecrauit, ita vt nullum fuerit tempus in quo virginitas apud eā certo proposito & voto stabilita non sit & illustrata, sicut nullum tempus fuit in quo non vt Sponsa Sponso Christo placuerit, imò vt Mater purissima Filio. Mox ergo a conceptione & sanctificatione sua potuit dicere ex ardenti amore: *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia, donec adspiret dies & inclinentur vmbræ.* Quasi diceret ex eo temporis puncto, Deus meus erit mihi Sponsus, & ego Sponsa, & quia pascitur, & delectatur inter virginitatis lilia, illam amplector, in illa me ipsi confirmo vsque ad vesperam mortis, quando inclinantur vmbræ occidente Sole.

Cant. 2. Seb. Barral 6. c. 3

II. pars, De Virginibus post B. M V. se Deo præsentantib.

Dicamus vlterius, si Virgo in vtero emisit votum, illud confirmasse in die Præsentationis suę, Imo plerisque placet, quod tunc primū virginitatis votum nuncuparit. De hac re sic loquitur Christopolitanus Episcopus: *Dicunt viri quidam contemplatiui, quod Virgo illicò post sanctificationem fecit votum perpetuæ virgini-*

Chri-stop.

g initatis in vtero Matris, quod postea per successionem temporis ostendit. Nam sta. im tertio anno tanquam Virgo se ad Dei famulatum dedicauit, ad seruiendum in templo Domini. In hac igitur Præsentatione votum virginitatis emittens, vel renouans & confirmans, Ducem se alijs exhibuit. Vox Turturis tunc primum audita est in terra nostra. Vinea florentissima dedit odorem suum virgineum, quam castissimę Turturis vocem, floremque virgineum imitatę sunt (simile nuncupātes votum, quod prius à sæculo numquā personuerat) millenæ Virgines, quæ tamquā sacræ Turtures nidum sibi quæsierunt in solitudine religionis, ibi exprimentes vocem castitatis, ibi figentes radicem, quæ in florem & fructum exurgeret odoriferum sanctitatis Deo & hominibus gratissimæ. in Cant. magnif.

Propterea igitur hodie illud proponimus: *Adducentur Regi Virgines post eam; afferentur in lætitia & exultatione, adducentur in templum Regi Domino.* Adducentur tamquam victimæ preciosæ & speciosæ, & quidē cum lætitia & exultatione: quia spontanea & læta voluntate seipsas desiderabant Domino immolare. Non venient cum tędio aut contradictione, cum gemitu aut dolore, sed canent cum iubilatione: *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.* Et rursus à Deo vocatæ, à Spiritu Sancto inspiratæ & illustratæ occinent: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, cantabo & psalmum dicam.* psal. 121. psal. 107

Adducentur post eam Thecla, Agnes, Lucia, Basilissa, Dorothea, Catharina, Barbara, Agatha, & innumeræ aliæ sub vexillo eius militaturæ, virgineumque candorem sanguinis sui purpura decoraturæ. Adducentur autem in lętitia & exultatione, cum Cæcilia decantantes: *Fiat Domine cor & corpus meum immaculatum, vt non confundar.* An non hæ omnes tanquam pedissequę sequuntur Agnum castum, & agni Matrem. psal. 118.

Adducentur post eam Vrsula & Sodales eius, vndecim millia Virginū. Hi sūt flores, qui apparuerunt in terra nostra, dum tēpus putationis aduenit. Hic est grex columbarum purissimarum, immolatus Domino, cum exultatione decantans: *Afferte Domino gloriam & honorem, afferte gloriam nomini eius. Tollite hostias, & introite in atria eius.* psal. 95.

Adducetur post eam chorus Sanctimonialium decantantium eius laudem, quia imitatæ sunt & vocem, ac secutæ tramitem. Adducetur Virgo Clara cum suis filiabus, Catharina de Senis cum sequacibus, Iohanna, cum Virginibus Annunciationis, Theresa cum Carmelitissis excalceatis, Coleta cum Clarissis. Que omnes præsentatæ sunt post eam Regi Domino, & dilectissimo castissimoque Sponso, decantantes cum lætitia & exultatione: *O quam pulchra est casta generatio cum claritate.* Sap. 4.

Cum S. Dunstanus, Archiepiscopus Cantuariensis, Deiparæ Virginis & virginitatis amator, quadam nocte in silentio oraret, & cor suum effunderet coram Domino in Oratorio dicato Beatissimæ Virginum Reginæ, subito cœlesti luce circumfusus vidit Deiparam ibi apparentem, circumstipatam copioso virginū choro simulque audiuit has virgines illud cum lætitia & exultatione decantantes melodis vocibus: Surius in eius vita.

Cantemus sociæ, Domino cantemus honorem:
Dulcis amor Christi personet ore pio.
Primus ad ima ruit magna de luce superbus:
Sic homo cum tumuit primus ad ima ruit.

Ex sedul. hi versus deprompti.

Nempe cantica depromunt in lætitia & exultatione Virgines, quæ Mariæ & virginitatem & humilitatem sunt secutæ, ac sic de sæculo, carne, dæmone triũpharunt. Præcẽtrix autem est Virgo Maria, quæ eas præcessit, ac præluxit voto & exemplo: Sicut transmisso mari rubro Maria soror Moysis sumpsit tym-
Exod. 15 panum, egressæque sunt mulieres post eam in tympanis & choris, ipsa præcinente: *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est, equum & ascensorem proiecit in mare;* sic Maria Deipara, postquam auxilio fuit Virginibus ad transeundum mare huius sæculi sicco pede, saluaque virginitate, cœlesti assumpto tympano Dux fit & Præcentrix ad cantandum Domino, incitans ad id chorum virgineum. Ita enim loquitur S. Ambrosius l. 2. de Virginib. *Tunc Maria tympanum sumens, choros virginales excitabit, cantantes Domino quod per mare sęculi sine sęcularibus fluctibus transierunt.* Planè admirabile est inter fluctus sine fluctibus transire, inter aquas sicco vestigio permeare: hoc tamen Virginis Mariæ exemplo & patrocinio nonnullis cõceditur, & ideo cũ ea meritò possũt Deũ glorificare. De his ergo dicimus: *Adducentur Regi Virgines post eam in lętitia & exultatione.*

Adducentur verò post eam non solum virgines plebeię, sed etiam illustrissimæ Heroynæ aduenient, immo & filiæ Regum sese præsentabunt, vt fiant eius Domicellę honorarię. Ideo illi conuenit illud: *Delectauerunt te filiæ Regum in*
Virgines ex regali progenie secuti M. V. *honore tuo.* Attende in Belgio nostro Gertrudem, Raineldẽ, Aldegondem, Pharaildem, Gudulã, Madelbertã, Aldetrudẽ: nonne ex regali progenie ortum ducunt? Nonne sunt Nymphę honorariæ adductæ in obsequium Virginis & Filij eius, temploque præsentatæ ad perpetuam virginitatẽ colẽdam? Attende Iphigeniam Regis Æthyopum filiam; Attende Elisabetham & Margaretã Hungaricas, Cunegundem Imperatricẽ, Constantiam filiam Constantini, Pulcheriam filiam Arcadij Imper. Omnes hæ fuere filiæ Regum, quæ adducendæ erant post Mariam, vt in eius sequela forent Virgines honorariæ, eius vestigia sectantes cum exultatione.

Hoc porro aduertendum hic, quod multæ ad templum Domini Virgines ad-
Omniũ virginũ Princeps M. V. ductæ sint & præsentatæ, & in finem vsque sæculi adducẽtur ac præsentabuntur, sed omnes post eã: quia cæterarũ ipsa est Princeps, omnesque longè pręcellit puritate & sãctitate. Nulla attinget vnquã ad eius castitatẽ & puritatẽ, quæ Angelicam etiam exsuperat. Ipsa est inter castas castissima, inter puras purissima, inter sanctas sanctissima, nulla sub Deo maior sanctitas aut puritas potest
Prou. 31 intelligi. *Multæ filiæ congregauerunt diuitias, ipsa supergressa est vniuersas.* Speciosæ sunt filiæ & opulentissimæ omnes illæ, de quibus hactenus actum est: sed nec earum opulentia, aut nobilitas, aut species potest comparari cum donis Virginis nostræ, de qua verum est illud: *Vna est columba mea, perfecta mea.* Cę-
Cant. 6. teræ etiam columbæ sunt argenteæ & aureæ, ad Solis splendorem volitantes, & pennas suas in sublime expandentes: sed hæc celsius volat, perfectius resplendet; vnica est, vnicè perfecta, vnicè electa, de qua hodie possumus cane-
Ibid. re: *Elegit eam Deus, & praelegit eam, in tabernaculo suo habitare fecit eam;* postmodum in eius sacrato tabernaculo nouem mensium spacio habitaturus. Rursus de ea possumus hodierna die dicere: *Viderunt eam filiæ Sion, & beatissimam prædicauerunt, & Reginæ laudauerunt eam.* Laudant enim ipsam non solũ Angeli in sua Præsentatione, sed & filiæ Sion, & Reginæ siue animę pię, & ad perfectionem tendẽtes: Omnes virgines, quæ se diuino addicũt obsequio, siue in sæculo

demorantes, siue religionis institutum sectantes, currunt pro modulo suo iuxta mensuram gratiæ cœlitus sibi datæ, aliæ quidem citius, aliæ paulo tardius: illa tamen omnes præcurrit, & palmam obtinet. Imo omnes quæ currunt, in odorē vnguentorum eius currunt, dicentes ei: *Trahe me post te, curremus*. Nisi trahas, & manum, ô Virgo virginum, porrigas, nemo currit, nemo ad perfectionem contendit, sed qui cœpit, cursum sistat necesse est. Nisi odorem vnguentorum tuorum animis nostris inhalare pergas, deficimus, & in fæcibus ac fœtore peccatorū defixi vestigia non promouemus. At vbi adspirat odor virtutum tuarū, quasi odor aromatum, suauiter allicimur, & trahimur ad sequendū & currendum. Certè sicut dixit Filius tuus: *Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum*; sic & dicere potuit: *Nemo venit ad me, nisi Mater mea traxerit eum*. Omnis enim gratia, quæ hominibus communicatur, per tuam intercessionem communicatur. Sic per te trahuntur, quicumque trahuntur; & quæcumque adducuntur, & præsentantur Virgines in templo Domini, per te adducuntur, & post te adducuntur.

Cant. 1.

Per M. V. omnes reliquaa trahuntur.

Ioan. 6.

Dicendum postremo, à quibus, & quomodo Virgo Beatissima in templo fuerit præsentata.

3. Pars à quibus & quod M. V. in tēplo præsentata.

SS. Patrum communis est traditio, à parentibus suis, Ioachimo & Anna, Mariam in templum adductam fuisse. Cum enim B. Anna eam Domino vouisset, votum suum mox studuit adimplere, idque cum lætitia & solēnitate; suscipiēte eam Zacharia Sacerdote, Ioannis Baptistæ Patre, comitātibusque Virginibus, & alijs consanguineis. Quapropter inter antiquos Germanus Archiepiscopus Constantinopolitanus sic introducit S. Annam cum Zacharia Sacerdote loquentem: *Vota mea reddo Domino, quæ distinxerunt labia mea, & ideo Virginum cateruas coegi cum lampadibus, & conuocaui Sacerdotes, congregaui cognatos meos omnibus dicens: Congratulamini mihi, quod hodie Mater effecta sum, non terreno Regi meam offerens filiam, sed Deo cœli.*

Niceph. Nissenus Damasc. Germ. ser. de Præsen.

Merito certè S. Anna offert hunc fructū suum Domino, quem singulari gratia ab ipso impetrarat. Nec minor in illa deuotio, nec minus forsan meritum, quam dum Abraham filium suum voluit offerre; quia & Anna suorum viscerū facta est immolatrix, & rem longè preciosiorem obtulit. Quia in tantum excellit eius donum Abrahæ munus, quantum Maria Isaac in sanctitate excedit. Passim autem Sacri Scriptores Annam Mariæ Matrem cum Anna matre Samuelis conferunt. Nec exigua est inter vtramque conuenientia.

Cōparatio Annæ matris M. V. cū Anna matre Samuëlis. Morale de prolib. educandis.

1. Vtraque nupta erat, sed simul sterilis.
2. Vtraque ob sterilitatem afflicta.
3. Vtraque in templo frequens, ideoque deuota.
4. Vtraque Deum pro prole supplex orabat.
5. Vtraque fiduciam habebat impetrandi.
6. Vtraque prolem promittit Deo.
7. Vtraque desiderio potitur, & feliciter prolem enititur.
8. Vtraque eam consecrat Deo triennem. Vtraque suo exemplo matres instruit, vt à tenera ætate proliū curā gerant, ad Dei timorem & pietatem eas exhortando & informādo. Multi eas à primis annis erudiūt ad vanitatem, chorizationem, ornatū, gratiamque sæculi fallacem & ambitiosā, de pietate & mo-

Psal. 143 ribus conscientiam concernentibus, de rebusque diuinis postrema eis cura est: *Desiderant eas valere in hoc sæculo, non curant quid passuræ sint in futuro*, inquit Chrysostomus. De his dixit Regius Vates: *Quorum filij sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua. Filiæ eorum compositæ, circumornatæ vt similitudo templi.* Externum tantummodo sectantur splendorem, negligunt interiorem; suntque instar imaginum templi, quæ exterius speciosæ, intus corrosæ, araneisque ac sordibus refertæ cernuntur.

S. Anna optimā filiā offert.

Exemplo quoque S. Annæ monentur Matres ac Parentes, non impedire vota prolium, concernentia vel castitatem, vel religionem, Dei seruitutem: *Bonum est, si Virginis studia parentum quasi flabra pudoris aspirent*, inquit S. Ambrosius l. 1. de Virginib. S. Anna offert filiam, & quidem talem filiam, diuino obsequio. At parentes huius sæculi, si quandoque aliquam ex prolibus volunt offerre Deo & Religioni, hebetiorem dare volunt, vel defectu aliquo laborantem, non absimiles Caino, qui non obtulit de primitijs, & melioribus frugibus terræ, sed de deterioribus. Certè cum olim mandasset sibi offerri primogenita, noluit Asinum, sed de illo dixit: *Asinum mutabis oue*. Non vult insipientes, & stolidos, aut recalcitrantes: sed mansuetos, & ductu faciles, ac candidos. Hos vt Deo offerant Parentes exemplo S. Annę, monet S. Gregorius Nazian. in præceptis ad virgines carmine expressis, vbi ait;

Deus asino sibi offerri nō vult. Exod. 13

Si cor diuino Pater immortalis amore
impleuit, Christo ne sit graue sistere Nympham,
Aut puerum, vt quondam gremio quem sudera at Anna.
Quo nullum semen sacratius, Hostia viua,
Primigenis cunctis præstantior.

Imitatę sunt S. Annam præsentantem filiam suam triennem nonnullæ Matres, quæ etiam ad Martyrium Deo prȩsentauerunt proles suas tenellas trium annorum. Audi duo exempla de hac re commemoratione digna, ex Sanctorum historijs deprompta.

Exempl. matrum proles Deo offerentium

Ad S. Nazarium illustris quædam accessit mulier, adducens filium nomine Celsum, iam tres annos natum, illumque ei obtulit, & dixit: *Sequetur te hic puer in omni via, donec dignus quoque euaserit qui sistatur ante thronum D. Iesu Christi.* Nazarius lubens puerum suscepit, & mox Deo per Baptismum consecrauit circumduxitque per Gallias. Vbi à Præside Dinobao de religione interrogatus est: cumque agnouisset esse Christianos, abstraxit à Nazario puerum, intolerandisque plagis affecit, nulla tantulæ ætatis motus misericordia. At puer, iam non puer, sed canus prudentia, lubenter suscepit plagas, hoc solum balbutiente lingua dicens: *Deus, cui seruio, ipse te iudicabit ô Iudex!* Sic irritabat puer Præsidem ob fidem Christi, sicut olim chorus puerorū Iudæos, dum laudes Iesu decantāt. Ita apud Surium ex Metaphraste 19. Iunij.

Audi & de S. Iulitta. Hæc vocata ad Tyrannum, secum duxit filium suum Quiricum, trium annorum, vnigenitum suum, quem facilè poterat occultare. Sed cum esset filia Abrahæ, & illius imitaretur fidem & sacrificium, contendebat illum offerre, & sacrificare ei qui dederat eum. Sicut Anna Samuelem, ablactatum obtulit aræ cum Ephod Lineo, aut sicut nostra Anna Mariam: ita etiam hæc Mater filium proprijs manibus tradidit in holocaustum, ablactatum iam & triennem, nec filium solum, sed & seipsam, Iudex infantem ab eius vlnis abstrahi mandat, vt blanditijs mulceret. Promittit se eum adoptaturum, oscu-

lis & verbis conatur allicere, spondet hæredem fore omnis suæ possessionis. At puer corpore imperfectus, perfectus autē spiritu; specie infans, senex intellectu; sermone balbutiens, corde & mente sapiens, nihil exorret Tyrannum. Exhorret oscula ab impijs labris, auertit se, cōtemnit promissa, pedibus manibusque resistit, profitetur se Christianum, contendit ad Matrem loris alligatam, neruisque boum fœdè cæsam. Quasi crudiuoræ feræ manibus interceptus, aut quasi auis laqueo præpeditus, alas mouet quas potest, vt euadat, manibus lacerat vultum Tyranni, pedibus percutit latus, ita vt ille tandem amorem vertens in iram terribilem, eum ex alto tribunali iaciens in lapideos gradus, vna cum sacro capite totum corpusculum contriuerit. Sic victrix anima, liberata vt passer de laqueo venantiū, per manus Angelorum in sacrificium odoriferū Domino est oblata. Cum vero Mater tamquam turtur castissima pullum suum, id est, filium, ad sacrificium præmisisset, cum voce exultationis seipsam quoque obtulit, nam toto lacera corpore, tandem gladio consummatur. Ita apud Surium 16. iunij.

Cæterum rursus repeto: numquam tale donum tēplo oblatum est, quale obtulit Anna, dū Mariam præsentauit. Considerate, ô Sacerdotes, templa, quæ sit ista, quæ venit ad vos. Nunquam enim talis hostia oblata est. Nolite eam suscipere quasi gregariam puellam, sed eius considerate eminentiam & dignitatem. An vobis ignota est? Audite titulos eius honorificos. S. Anna M. v offerendo omnes offerētes & hostias supeiat.

1. Ipsa est Templum viuum, nobilius templo in quo suscipitur.
2. Ipsa Sanctuarium Spiritus Sancti, omnibus eius donis illustris.
3. Ipsa Archa fœderis, quam tantopere tangerē veremini.
4. Ipsa Vas aureum mannę, quo cœlum & terra pascitur.
5. Ipsa Sanctum Sanctorum, non dans aditum nisi supremo Sacerdoti.
6. Ipsa Porta Ezechielis semper clausa, soli patens Principi.
7. Ipsa Hortus conclusus, Fons signatus, deliciæ Paradisi.
8. Ipsa Vellus Gedeonis, Rubus Moysis, Scala Israëlis.
9. Ipsa Iris Noë, Lampas Abrahæ, Virga Aaronis.

Aduertunt quoque ex antiquis nonnulli, Mariam in templo præsentatam mox proprio motu conscendisse quindecim gradus in templo, quibus ad locum mulierum ascendebatur. Id vero puella trimula tanta perfecit gratia sine cuiuspiam subsidio, vt hoc miraculo tribuatur, & speciali motioni Spiritus Sancti, auxilioque Angelico. Ascendebat quasi *Virgula fumi*, odorifera coram Deo & SS. Trinitate. Ascendebat quasi *Scalam Iacob* Angelico ministerio, donec susciperetur ab illo, qui est innixus scalæ. Et iā præsignabatur, quomodo erat dispositura ascensiones in corde suo vsque ad Dominum Maiestatis, qui per eam tamquam scalam erat ad nos descensurus. Hic dicere licebat: *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, ô filia Principis!* Quindecim sunt Beatorum gradus. Nouem enim sunt chori Angelorum, deinde Patriarchæ Prophetæ, Apostoli, Martyres, Confessores, Virgines. Præsignificabatur ascensura Maria super omnes hos gradus, quia Virgines castitate, Confessores innocentia vitæ, Martyres constantia & virtute, Apostolos sapientia & charitate, Patriarchas ac Prophetas lumine ac fide, Angelos omnes puritate, immò & ipsos Seraphicos spiritus ardore erat supergressura. Rursus ergo repeto: *Quam pulchri sunt gressus tui, ô filia Principis.* Cant. 3. Cant. 7. M. v quod in tēplo

Quod si quæras, quid postmodum egerit in tēplo Maria? Certum est diuinam

INDEX GENERALIS

LECTIONVM, PARTIVM, &c.

VITIS FLORIGERA.

VITIS FLORIGERÆ.
PARS ALTERA.

FINIS INDICIS.

APPROBATIO.

TOmus Tertius *Rationalis Euangelizantium*, Authore *R. D. Jacobo Marchantio*, Pastore & Decano Couuiniensi, in celebri Cœnobio cùm Floreffiensi, tum Lobbiensi quondam sacræ Theologiæ Professoræ, ad populum Christianum erudiendum, & ad omnem virtutem promouendum aptissimus est: Quapropter bono communi plurimùm profuturum censeo, si in lucem committatur Datum Montibus Hannoniæ, die duodecima mensis Iunij, 1636.

GREGORIVS VANDER. GHEEST,
S. T. L. Ecclesiæ Collegiatæ S. *Germani Canonicus,*
Archiepiscopalis Librorum Censor.

